BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
11 H
2
M
20 J
Digitized by Google

IO. GORRÆI

PARISIENSIS,

Definitionum Medicarum LIBRI XXIIII.

literis Græcis distincti.

LVTETIÆ PARISIORVM,

APVD ANDREAM WECHELVM, SVB PEGASO, IN VICO BELLOVACO.

[redacted] M. D. LXIIII. [redacted]

Cum Priuilegio Regis.

BIBL. SS. IO. & PA. DE URB.

12-11-H-2

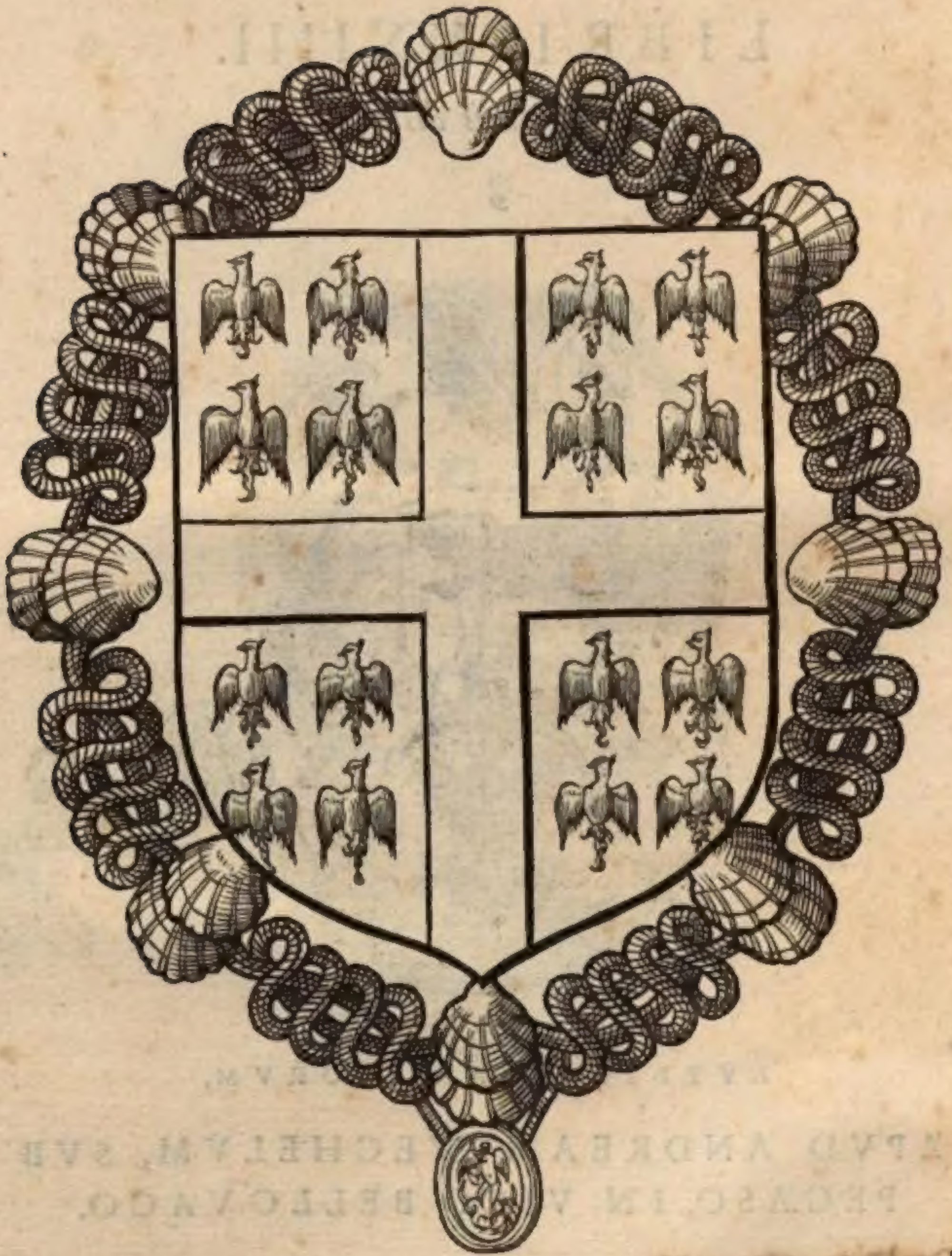

Digitized by Google

2

FRANCISCO MOMMORANCIO EQVITI TORQVATO, GALLIÆ MARESCHALLO, INSVLÆ'QVE

Francicæ præfecto, Ioan. Gorræus S. P. D.

VT SANITATEM nulli magis tueri cupiunt laudántque, aut medicinam maiore in pretio habent quàm qui periculosè diúque ægrotarunt, sic tantis bellorum periculis nuper defuncti, & recenti adhuc memoria miseriarum in quibus versati sumus, nemo est, opinor, cui pacis ista qua fruimur tranquillitas non sit periucunda. Bellum quidem illud per initia plurimis dulce videri potuit, aliis pro religione puróq; Dei cultu digladiari maximè pium esse iudicantibus, aliis indè furandi, latrocinandi, & in miserorum fortunas atque possessiones inuolandi occasionem nactis, multis verò, quòd minimo negotio ipsum confici posse existimarent, ante victoriam triumphantibus. Verùm vbi compertum est nulla re minùs quàm eo bello controuersias de religione exortas dirimi, sed totum potiùs quorundam ambitione conflatum fuisse, vbi vltrò & citrò omnia agi, rapi, cædésque fieri quisque sensit, atque ita acie dimicatum est, vt adhuc incertum sit vtri victoriam reportarint, tantum omnes cœpit eius fastidium, vt nihil iam sit tam miserum, tetrum, detestabile, nihil maiori contentione velis, vt ita dicam, remísque fugiatur. Mirum quidem dictu est quàm sit in eo ab omnibus tumultuatum, non plebeiis modò & imperitorum vulgo, sed potissimùm ab iis quorum officium erat temerarios insanæ multitudinis motus authoritate, sapientia rationéque componere, nec illos etiam qui ad beneuolentiæ charitatem cæteros erudire & inuitare debebant, continere se potuisse, quin ad ista tam nepharia faces admouerent, classicum apud plebem & principes canerent, atque in modum luctificæ Alectûs plurimorum sinus anguibus & viperis reple-

rent. Sed nunc clament ſeditioſi homines & turbulenti, querantur, vociferentur omnia peſſum ire, religionem non modò pace quam colimus corrumpi, verùm ex animis etiam excidere & aboleri, non tamen efficient vt bellum pro aris, focis & penatibus de integro adornetur. Ineunda alia inſtaurandæ religionis ratio, quæ Chriſtianos magis deceat quàm bellum, quos præceptis filij Dei inſtitutos pacem & amicitiã potiùs amplecti oportuit. Sicut enim ferro religio bona doceri, ínque animis & ſenſibus noſtris imprimi non poteſt, ita neque deprauata ex iis tolli aut corrigi. Imò verò cùm ſola in nobis inſerendæ confirmandǽque religionis ratio verbi diuini & Euangelij prædicatione conſtet, eáque gemina exiſtat, vna ſubtilis, ambitioſa, ſpinoſa, quam plærique ante hæc tempora in ſuggeſtis ſcholíſque inaniſſimè coluerunt: altera pacatior atque inelaborata, qua Christus eiúſque Apoſtoli lumen rebus diuinis atque humanis adhibuerunt, prius illud dicendi genus altum & magnificum, ab his neglectum, parum admodum ad eam rem efficax & accommodatum videtur, quòd ſimplex & humilis oratio demonſtratióque veritatis eſſe debeat. Hæc magis quàm ferrum aciem animorum noſtrorum veritatis ſplendore perſtringit, reluctantes Deo pertrahit, & fide deuincit ſanctiſſima. Hac freti duce Apoſtoli totũ orbem peruagati incredibili omnium aſſenſu & approbatione ſalutem per Chriſtum nuntiarunt atque perſuaſerunt. Valeant igitur ſeditioſa hominum conſilia qui niſi bellum nil in ore habent, & nata de religione diſſidia acerbioribus diſſidiis componi poſſe putant. Pugnandum pro illa quidem acriter ab omnibus eſt totíſque viribus in id certamen incumbendũ, quod tamen non armis ſed lenitate atque ſimplicitate prædicationis iniri oportet. Ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσιν, vt poëta quidam non obſcurus dixit, in qua vis locum non habet, ſed omnia adminiſtrantur ſapientia. Itaque mentem longè optimam Deus Opt. Maxim. iniecit reginæ prudentiſſimæ & nobiliſſimis Gallici regni principibus, qui tantos bellorum tumultus execrati omne ſtudium, induſtriam & conatus ad pacem conuerterunt. Ac primùm quidem decretis edictíſque pacificatoriis ita omnium animos ad concordiam & mutuam beneuolentiam reuocarunt, deindè verò tantam adhibuerunt diligentiam vt ea vbique rata, ſancta inuiolatáque eſſent, vt non tam citò quiſque arma ſumpſiſſe quàm depoſuiſſe, nulláque iam amicitiarum diſſociatio præceſſiſſe, ſed pax perpetua tota Gallia fuiſſe videatur. Cùm enim ſanctiſſimè Deum colere permulti cuperent, neque vana cæremonia & ſuperſtitione, quæ fuſa per Chriſtianos oppreſſit omnium ferè animos, atque hominum imbecillitatem occupauit, aſtringi ſe vllò modo paterentur, mortémque ſceleri & flagitio anteponendam cenſerent, facta edicto poteſtate vt deinceps maiorum more & ritu quem optimum iudicarunt, Deum colere liceat, æquiſſimum certè fuit ab armis quæ pro tutanda vita & libertate ſumpta prædicabant, diſcedere. Iuſtum quidem vix quicquam eſſe poteſt, multóque minùs ab omnibus probari, quod tanta vis

Digitized by Google

ta vis bellorum támque dura necessitas expresserit, attamen quoniam pax vel iniusta vtilior est quàm iustissimum bellum in ciuibus, ferendum est æquis animis, atque in eo acquiescendum donec Deus pietate & sanctitate nostra placatus quid maximè probandum sit ostenderit, & docuerit religionem à superstitione distinguere. Laudanda igitur reginæ & principum virorum virtus quæ in eo decreto ferendo enituit egregia, & magnitudo animi tanta, vt reuera supra sexum & homines putanda sit Deóque tribuenda. Cuius quidem gloriæ clarissime Mommoranci illi te consortem & socium habent, partémque non minimam tibi vendicas, qui & ante pacis huius faciendæ consiliarius atque administer extitisti, & nunc te propugnatorem factæ & vindicem habeamus. Incredibile quidem est & valdè gloriosum inter ciues, quorum opiniones tam variæ támque inter se dissidentes erant, eam primùm conciliare & coagmentare potuisse, verùm ex quo ea facta constitutáque est tam firmam & constantem perseuerasse, vt nulli ad hunc vsque diem tumultus, nulla temeritas aut seditiosæ conciones eam labefactarint, omnem fidem laudémque excedit. Ac cùm multi quidem sint & domi & militiæ præclari viri, qui vnà sedulò in id incumbant, ne vlla perditorum hominum iniuria violari possit, tu certè, quod bona aliorum venia dixerim, maximè, qui eam prouinciam obtines atque administras, in qua vrbs vnica multarum instar est prouinciarum. Quid enim cum Parisiorum Lutetia comparandum, siue hominum turbam, siue plurimorum opes, dignitates, & summos quos gerunt magistratus æstimemus? Hinc quidem maxima tantæ vrbis in pace continendæ difficultas, quòd alij propter imperitiam indociles, rerúmque nouarum cupidi, alij diuitiis audaciores vt plurimùm reddantur, multos autem dignitates atque magistratus arrogantiores, atque ad detrectanda aliorum imperia ferociores efficere soleant. Veruntamen in eius administratione tu eam adhibuisti moderationem, feroces animos comprimendo, exulceratos superiorum bellorum iniuriis deliniendo, seditiones motúsque vrbi nepharie molientes deterrendo, déque religione diuersa sentientes meliorum temporum, quibus mẽs vna, sensus cultúsq; Dei omnibus vnus futurus sit, expectatione consolando, vt in te viri illius Virgiliani imago verissimè reluceat, qui pietate grauis & meritis, coorta magno in populo seditione conspectus dictis animos regit & pectora demulcet. Qua in re mihi videris nobilissimo monimento consecrasse memoriam nominis tui, qui antea militiæ forísque nobilis, istud domi pacísque studiis comparatum decus atque ornamentum amplissimo laudum tuarum cumulo adiunxeris. Perspecta quidem iampridem fuerat Henrico regi mirifica ingenij tui & virtutis indoles, cùm te illius ergò sibi assumpsit & cooptauit generum, nunc verò tot rebus egregiè factis atque pacatissima prouincia vrbéque, in cuius salute vniuersæ Galliæ salus continetur, spem omnem de te conceptam opinionémque superasti. Quamobrem tibi quidem Rex totáque Gallia per-

multũ, ſinguli autem omnia tibi debemus, quòd tuo conſilio, prudentia & æquitate nõ modò domi ſuæ, vndè haud ita pridem plurimi exulabant, quiſque pacatus viuit, & bonis quibus erat ſpoliatus, fruitur, ſed otio etiam ſecuri abundamus. Quo tanto beneficio obligati, cùm certatim pro eo referre tibi gratias & publicè & priuatim debeamus, ego quidem, etſi me tantum tibi debere exiſtimo quantum perſoluere difficile eſt, pacis tamẽ, trãquillitatis & otij mei, quod Dei primùm benignitate, deinde tua vigilantia nactus ſum & teneo, fructũ niſi tibi dedicem, valdè ingratus eſſe mihi videar. Is autem liber iſte eſt, quẽ à multis annis inchoatum, ad finem nouiſſimis perduximus. Cùm enim ita medicinæ operam ab ipſis ſtudiorum meorum primordiis dederim, vt omnium quæ legebam commentarios conſcriberem, & quæ ſparſim de re quacumque prodebantur ſimul colligerem, tandem conſilium cepi, ne mihi ſoli labor ille profuiſſet, omnia in hoc volumen componere, in quo omnium quæ ad artem medicam pertinent naturæ, differentiæ, proprietates ita explicantur, vt ipſum non dubitauerim Definitiones medicas inſcribere. Rarum quidem iſtud in medicina ſcribendi genus, & à pauciſſimis, ídque negligenter, excultum fuit, & propterea apud multos, vt opinor, gratioſius, aut etiam fructuoſius futurum. Quod munus illuſtriſſimo tuo nomini nuncupatum ita habeto, vt non ipſum modò, verùm eius etiam authorem, & ſi quid in eo induſtriæ, officij, fideíque eſt, tibi conſecratum deuotúmque eſſe exiſtimes. Vale. Pariſiis. 1564. Cal. Aug.

Digitized by Google

4

Digitized by Google

Indefinitum ne quid libro eſſet in iſto,
Illum etiam pingi placuit qui cætera pinxit.

A. WECHELVS TYPOGR.

Digitized by Google

IO. GORRAEI
PARISIENSIS
Definitionum medicarum
TO A.

Ἀβάπτιστος *simpliciter, vel* ἀβάπτιστον τρύπανον. *Est terebra chirurgica supra cuius mucronem circulus quidã latus parum extans circumcurrit. Hic prohibet ne terebra, dum agitur, altiùs descendat quàm par sit, & subiectas partes violet. Nam quòd mergi nõ possit, hoc est, tota in cauitatem subiectam descẽdere, ab argumẽto* ἀβάπτιστος *dicitur, quasi immersabilis, per metaphoram. Eam Chirurgi, quò minùs vsquam aberrent, rupto potissimùm pericranio adhibent, eóque non admodum quidẽ perrupto & imbecillo, sed firmiore, vt terebræ ipsius circumactum & appressionẽ ferre possit. Quamobrem complures id genus præparatas habent ad omnem caluariæ crassitudinem, sicut declarat Galenus extremo libro sexto de morbis curandis.*

Ἀβρότονον ἢ

Ἀβρότονον. *herba est duorum generum. Fœmina, quæ montanum abrotonum est, quadã arboris specie fruticat, foliis albicantibus, & circũ ramulos absynthij Seriphij modo minutim incisis. floribus referta est, in fastigio comantibus auri fulgore corymbis. Si æstate nata est, suauiter olet, cum grauitate quadam & amaro gustu. Alterum mas vocatur, quod campestre abrotonum est, sarmentosum, gracilibus ramulis vt absynthium. Vtrumque immortali coma viret, atque vt frigore, sic sole nimio, propter infirmitatem suam, læditur. Tertio ordine calefacit & siccat, digerit etiam & incidit, sed* κακοστόμαχον *est. Nicandri interpres scripsit* ἀβρότονον *sic dictũ esse, quòd conspectu tenerum molle ac delicatum habeatur: aut quòd difficilem halitum prospiret.*

Ἀβροτονίτης οἶνος*: id est, vinum ex abrotono factitium, in musti amphoram iniectis abrotoni tusi cribratique vnciis centum, linteo colligatis authore Dioscoride. Columella autem lib. 12. cap. 35. Abrotoni pondo libram in musti sextariis quatuor decoquit vsque ad quartas, reliquum quod erit id frigidũ addit in musti Aminei vrnã.*

ἀγαθίδες. *ſic dici à nonnullis τὸ σάμψυχον Dioſcorides author eſt.*

ἀγαθὸν *ſignificat apud Hippocratem idem quod idoneum, certum, ſtabile, verum & perpetuum, vt author eſt Galenus cõment. 2. in lib. de fracturis. Idẽ verò etiam teſtatũ reliquit in comment. lib. 2. de articulis* ἀγαθὸν *apud veteres id omne dici ſolere, quod in ſuo genere primum eſt.*

ἀγαλλὶς. ὑάκινθος, ἢ θρυαλλὶς, ἢ ἀναγαλλὶς *authore Heſychio.*

ἀγάλλοχον. *eſt lignũ noſtro orbi tantũ nomine cognitum, quum, vt ſcribit Dioſcorides, ex Arabia atque India aduehatur, thyiæ ligno ſimile, varium punctis & maculoſum, odoratum, adſtringens & ſubamarum. Cute veriùs quàm cortice veſtitur, aliquantulùm verſicolore. Colorem aloes videtur æmulari: vnde, vt arbitror, Aëtius* ξυλαλόην *appellauit, quem ſequuta officinarum turba lignũ aloes nunc vocat. Mãditur, aut decocto os colluitur, commẽdandi halitus gratia. Verùm nunquam odoratius eſt, quàm vbi marcidum computruit. Sũt autem eius genera quatuor,* ἰνδικὸν, σαπφικὸν *ex vrbe Sappho,* ἀπιὸν, ὑγρόν. *Omnia excalfaciunt, ventrem ſiſtunt, &* εὐστόμαχα *ſunt.*

ἀγαρικὸν *Agaricum. Eſt fungus albus, odoratus, antidotis efficax, in ſummis arboribus præſertim glandiferis naſcens, nocte relucens: hoc enim ſigno in tenebris decerpitur. Dioſcorides ſcripſit in arborũ caudicibus naſci quadã putrilagine, ſed eſſe qui putent eſſe radicem ſtirpis cuiuſdam ſimilem laſerpitio, textu raro ac ſoluto, & ſuperficie minùs compacta. Duo ſunt eius genera: fœmina, quæ præfertur, recto venarum diſcurſu & pectinum modo diuiſiones habens. mas rotundus eſt, vndique cõpactior & ſpiſſior. vtrique guſtus in initio dulcis, mox cum diffundi per os cœperit, amarus. Coſtat ſubſtantia aërea & terreſtri calore extenuata. Vim autem habet digerendi, excalfaciendi, craſſa incidendi, & ſoluendi iecinoris obſtructiones. Purgat pituitam & bilem ſed non acutè, vt ait Aëtius. Verùm ſtomacho incommodũ eſt, eo quòd leue ſit & in ipſo ſupernatet. Gignitur in Sarmatiæ regione quæ Agaria dicitur, indéque nomen accepit. Ex ipſo Agarico emplaſtrum fit egregium occultos abſceſſus & omnem humiditatem reſorbens, cuius deſcriptio habetur apud Aëtium lib. 15. cap. 19.*

ἀγάσυλλις. *eſt frutex cum radice ſua, è quo ſuccus diſtillat quem Ammoniacum ſeu guttam appellant.*

ἀγγειολογία. *eſt vaſorum in temporibus vel fronte diſſectio. Raduntur primùm pili ſi qui officiunt, mox aqua calida fouetur locus, vel ceruix modicè deligatur, vt ſurſum feratur ſanguis & vaſa intumeſcant, quæ vbi iam oculis patent, id atramento notatur quod diſſecandum eſt, cutíſque ab vtraque ritè parte tum ſiniſtræ manus chirurgi digitis, tum miniſtri leuatur, deinde ſuperficiaria ſectio in ipſam notam ſecundùm longitudinem vaſis inducitur, rurſumq́; paulatim ſubiacentes cuti membranæ diſſecantur, donec vas ipſum nudum apparuerit. Tunc hamulis eleuatum & à membranis vicinis ſeparatum duplici filo, aut lino crudo, aut alio quodam valido per acum tranſmiſſo diductóque ſuſpenditur, poſteà vas medio inter vtrumque filum ſpatio in rectum ſcalpello diuiditur. Cúmque ſanguinis quantùm ſatis eſt ex eo manarit, vtroque extremo, filis iam antè tranſmiſſis, arctè deligatur, ipſumq́; mediũ exciditur: poſteà verò linamenta iniicere, hapſum lanæ ex aqua frigida imponere, & deligare conuenit, ſequenti die vino & oleo irrigare, tertia verò ſoluere, &*

mo-

moderata perfusione facta linamenta ex aqua mulsa indere, donec & fila & quod ex ipso vase excisum fuerat, deciderint. Adhibetur hæc dissecandi ratio hemicranicis & iis quibus oculi perpetuò illacrymant, aut quorum oculos longus aut etiam acutus dolor ex calida acrique fluxione infestat. In his enim omnes medici τὴν ἀγγειολογίαν commendarunt.

ἄγλιθες. *dicuntur apud Hippocratem partes capitis allij. vulgò spicas vocant.*

ἄγγος. *conceptaculum. Habetur hoc nomen apud Hippocratem lib.6. τῶν ἐπιδημιῶν, & significat vterum, quanquam, vt inquit Galenus, eo nomine vterum designare non sapit Hippocratis phrasim.*

ἀγελαῖος ἄρτος. *gregarius & cibarius panis. Vide ἄρτος.*

ἀγίς. τὸ. *vide in dictione ἀγασὶς.*

ἀγήρατον. *herba est fruticosa, palmi longitudine, simplex & humilis, vmbellam gerens in qua flos aureus in modum ampullæ emicat minor helicryso. Origano similis est, nec adhuc in seculi nostri notitiam peruenit. Sic dicta est, quòd flos eius diutissimè in sua coloris specie conseruetur, nec senescat.*

ἀγήρατος. *est lapidis species adstringente & discussoria facultate præditi, sutoribus olim noti Galeni tempore, quo illi, vt ait lib. 6. τῶν κατὰ τόπους, ad expolienda muliebria calciamenta vtebantur.*

ἀγκουρία. *barbarum nomen est & ab Aëtio primùm vsurpatum in libello de alimentorum facultatibus quem ad Michaëlem Regem conscripsit, quo ille τὴν σικύαν, id est, cucumerem appellat.*

ἀγκτῆρες. *pars colli, vt ait Hesychius, per quam facillimè quis suffocatur. Dicũtur etiã ἀγκτῆρες hamuli seu fibulæ quibus vulnerum labra longè à se dissita coniunguntur: quod opus ἀγκτηρισμὸς appellatur.*

ἀγκύλη. *est in poplite, cubito, digitis, aut aliis etiam partibus articuli contractio & curuatura, ab humoribus infarctis & neruorum quadam tensione prouentens. Nam & Cornelius Celsus lib.5. cap.18. in malagmate Eutyclei cicatrice contractos articulos τὰς ἀγκύλας interpretatur: & Aëtius lib.12. cap. 42. describẽs varia πρὸς ἀγκύλας μαλάγματα, ἀγκύλας exponit τὰς τῶν ἄρθρων κατοχάς, id est, articulos stupore occupatos contractósque. Dicitur & ἀγκύλωσις Paulo Æginetæ. Huic contraria affectio ὀρθόκωλον nominatur. Sunt etiam quibus placet ἀγκύλην poplitem significare, qui & καμπὴ & ἰγνύα seu ἰγνὺς appellatur.*

ἀγκυλωτόν. *significat apud Hippocratem ἀγκύλην ἔχον, hoc est ansulatum, siue ansulã vel annulum habens: dictum est autem de curru.*

ἀγκυλοβλέφαρον. *est vitium in oculis in quo palpebræ vel inter se, vel cum alba aut nigra oculi parte concrescunt & cohærent. In causa vlcus est negligenter & imperitè curatũ. Sanescendo enim, quod diduci potuit & debuit, agglutinatur. Sed quod vnica dictione dixit Cornelius Celsus, duabus explicari potest, ἀγκύλωσις τῶν βλεφάρων, vt vocauit Aëtius, qui & πρόσφυσιν τῶν βλεφάρων id vitij appellauit lib.7. cap. 66. quo loco eius curationem persequitur.*

ἀγκυλόγλωσσον. *est vitium linguæ, aut congenitum, membranis inferioribus qui linguã vinciunt duriusculis & breuioribus à natura productis, aut agnatum, id est accidẽtarium, cum vlcus sub lingua cicatricem duriorem cõtraxit. Hi magna cum difficultate loqui possunt, atque ob id à quibusdã μογίλαλοι cognominati sunt, sed ma-*

ximè quibus à natura id vitij inest, qui primùm quidem tardè verba exerunt, sed vbi loqui cœperint, sine offendiculo & festinanter loquuntur. Impingunt tamen in difficilium vocabulorum pronunciatione, vt in quibus r aut l aut c occurrunt. Hi sola manu curari possunt, sicut explicat Aëtius lib.8.cap.38. Malum hoc filum vulgariter nuncupatur, eóque vinciri linguam putant, & præter naturam id adnatum sub lingua esse, quod tamen falsò existimant. Neque enim morbus hic in incommoderatione numeri partium positus est, sed vel in membranarum naturali breuitate, vel in sicca earundem intemperie, vel in obstructione, quæ, perinde ac in neruorum distentionibus, membranas ipsas contrahunt, & linguam prohibent explicari.

ἀγκυλότομον. *est instrumẽtum chirurgicum quo tollitur* ἡ ἀγκύλωσις τῆς γλώττης, *& membranæ quæ linguam vinciunt & contrahunt rescinduntur.*

ἀγκύλωσις. *idem quod* ἀγκύλη: *de quo suprà.*

ἄγκυρα. *significat hominis pudendum apud Epicharmum, vt scribit Hesychius.*

ἀγκυροειδὴς. *est in scoptulo vtroque, & inferiore eius parte* ἀπόφυσις *exigua & acuta. Sic dicta est quòd ad similitudinem anchoræ facta esse videatur. Eadem verò &* κορακοειδὴς *&* σιγμοειδὴς *ab Anatomicis appellatur, quòd eius pars extrema velut cornicis rostrum foras promineat, quódque τῷ C antiquæ Græcorum literæ similitudinem gerat.*

ἀγκυρομήλη. *significat apud Hippocratem idem quod* ἄγκυστρον, *hoc est, specium siue specillum hamatum, quo medici vulnera & vlcera pertentant.*

ἀγκών. *Latinis cubitus vel cubitum dicitur. Est autem locus vbi brachij ossa coniunguntur. Alij definiunt* ἀγκῶνα *esse* ἀπόφυσιν *maioris ossis quod* πῆχυς *appellatur. Galenus comment. primo εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν scribit cubiti eminentiam* ἀγκῶνα *à Græcis dici & alio nomine* ὠλέκρανον *vocari. Idem quoque ait Hippocratem definire* ἀγκῶνα *id esse cui innitimur. Gaza apud Aristotelem lib.1. cap.15. de histo. animal.* ἀγκῶνα *lacertũ vertit: quo loco Aristoteles* ἀγκῶνα *intelligit eam totius brachij partem quæ ab humero est ad cubitum, quam partem Galenus aliquando* βραχίονα *vocauit, eodem cum toto membro nomine. Celsus autem humerum. vide* χεὶρ.

ἀγκὼν γλυκύς. *dicitur* ἀβρότονον *teste Dioscoride, fortasse quòd cubiti modo in terram se inflectit, vt scribit Virg. Marcellus.*

ἀγλαΐα. *nullius medicamenti nomen est authore Galeno lib. 1. de Antidotis theriaces compositionem ab Andromacho descriptam interpretanti, sed illi thuris epitheton videtur esse. Verùm si diligentiùs Andromachi senioris theriace expendatur, & conferatur cum theriace descripta ab Andromacho iuniore, cum hic piper album addat, quod in illo disertè non exprimitur, atque in reliquis tamen omnibus consentiant, meritò aliquis existimauerit eo nomine piper album ab Andromacho seniore significari, atque ab eo fortasse sic dictum fuisse, à splendore & nitore quo præditum est. Id enim* ἀγλαΐα *propriè significat. Quam etiam rationem sequutus Philo in sui Philonij descriptione piper album* πυρῶδες ἀργεννὸν, *hoc est igneum splendẽs ænigmaticè appellauit, sicut ipse Galenus lib. 9.* τῶν κατὰ τόπους *interpretatur.*

ἀγλίθια καὶ

ἄγλιθες. *dicuntur grana quibus allij caput compactum est.*

ἄγμα. *idẽ est quod* κάταγμα *apud Hippocratẽ, qui tamẽ rarò* ἄγμα, *sæpe* κάταγμα *dicit.*

ἄγνος. *vitex. frutex est sic dictus, quòd castitatẽ cõseruet iis quibus estur, aut bibitur, aut*

subster-

substernitur. Quamobrē in Thesmophoriis mulieres quibus sua castitas curæ erat, foliis eius cubitus sibi sternebant, ut author est Dioscorides. Idem alio nomine λύγος dicitur propter virgarum eius inuictam ferè flexibilitatem ad vinciendum aptissimam. Latini viticem ob id appellant, alij salicem Amerinam, vel piper agreste, ut prodidit Dioscorides. ἀπὸ τοῦ ἀγνοῦ Æsculapiū ἀγνίτην dictum ferunt, quòd, ut scribit Cælius, simulacrum eius ex vitice excisum conformatúmque esset. Quid sit vide in dictione vitex. Est & quibusdam ἀγνὸς rhamni cognomen, nimirum à virtutis similitudine, quòd venerem coherceat ut vitex.

ἄγνος. *idem quod ἄγνος, hoc est vitex, de quo suprà. Causa est quòd ἄγνος veneri aduersetur & genituram extinguat, quæ γονὴ vel γόνος dicitur. Nam & ἄγνος à castitate sic dictus est.*

ἀγοραῖος ἄρτος. *forensis & vanalitius panis: vide ἄρτος.*

ἀγοστὸς. *significat volam manus & cubitum. sed propriè ἄγος cubitum, τὸ δὲ ἄγος volam significare author est Hesychius: verùm non totus cubitus sic dicitur, sed pars eius inferior, sicut superior ἐπίπηχυ nūcupatur. Ratio nominis est ἀπὸ τοῦ ἄγνυσθαι, ὡς ἀεὶ ἐφ' ἡμᾶς αὐτοῦ ἐπαγομένου τι.*

ἀγρία. *species est scabiei quæ citò serpit & exulcerationem prurientem concitat, certóque anni tempore reuertitur, asperior omnibus aliis & curatu difficilior, quamobrē ἀγρία, id est, fera appellari meruit.*

ἀγρία. *sic dicta fuit à quibusdam ἡ ἰλξίνη, ut habetur apud Dioscoridem.*

ἀγρία. *siue ἀεία apud Theophrastum arbor est sempiternæ frondis, inter robur & ilicem media, quam Theodorus Gaza latinè aquifolium reddidit.*

ἀγριάκανθα. *spina syluestris, quæ densis sæuit aculeis.*

ἀγριάμπελος. *siue diuisis nominibus ἀγρία ἄμπελος, vitis syluestris, Latini labruscā dicunt, propterea quòd in marginibus terræ ceu labris quibusdam nascatur: duûm est generum. vnum, quod vuas ad maturitatem non perducit, sed ad florem tantùm qui Græcis οἰνάνθη dicitur, promouet. Alterum, quod vuas perficit paruis acinis, duorum etiam generum, albi & nigri. Folia, caules, & claviculæ quibus repunt, vim habent cultæ viti similem.*

ἀγριάμπη. *dicitur ἡ βρυωνία ut ait Hesychius.*

ἀγριελαία. *oleaster. Est syluestris olea, cui materies perpetua, spissa, crispa, teredinem nō sentiens. Hanc alio nomine Græci κότινον appellant, alij Æthiopicam oleam. Eius folia adstringunt, sed præsertim earum succus affuso vino exceptus siccatúsque.*

ἀγριοκάρδαμον. *idem quod ἡ ἰβηρὶς βοτάνη, quam & λεπίδιον appellant, ut habetur apud Paulum lib. 3. cap. 77.*

ἀγριοκινάρα. *dicitur à quibusdam ἡ ἄκανθα λευκὴ, ut habetur apud Dioscoridem.*

ἀγριόμηλα. *mala syluestria. Hæc vernis similia esse & adstringere Dioscorides prodidit.*

ἀγριοσέλινον. *dicitur ἡ ἄπιος herba, quæ alio nomine ἰσχὰς nuncupatur.*

ἀγριορίγανος. *origanum syluestre, alij πάνακες ἡράκλειον: alij κονίλην appellant. Foliis est origani, ramis tenuibus, semipedalibus, in quibus vmbellæ anethi insunt, flores candidi. radix tenuis & inutilis. folia floresque eius cum vino poti valent contra venenatorum morsus.*

ἀγριφος. *Est genus quoddam oleæ syluestris, ut scribit Hesychius.*

ἄγροφορ. *significat apud Hippocratem montanum & syluestre.*

ἄγρωστις. *gramen. Est herba quæ geniculatis ramulis per terram serpit, radicésque ab iis geniculatas dulcésque emittit. folia habet dura, & , vt arundinis paruæ, lata. atque in tenuitatem cacuminata, bubus iumentísque pabularium, vnde* ἀγρινὸρ *quidã appellauêre. Gramen in officinis nomen seruauit: rura & olitores dentem canis appellant. Radix eius decocta in vino torminibus, vrinæ difficultatibus, vlceribus vesicæ medetur. calculos frangit. Semen vehementiùs vrinam mouet, aluum vomitionésque sistit. Est & arundinaceum gramen priore multò maius, quod* καλαμάγρωστις *dicitur. Est etiam gramen aculeatum, quod* κορωνόπους *&* δάκτυλος, *à Latinis crus galli vocatur: de quibus vide suis locis.*

ἄγρωστις *à quibusdam dicitur* ἡ ἀμπελολεύκη, *vt habetur apud Dioscoridem.*

ἀγυῖα. *significat apud Hippocratem* τὴν ἀσθένειαν, *sicut Galenus annotauit in explicatione vocum Hippocratis.*

ἀγχίλωψ. *est abscessus & collectio humoris lenti, & melli aut pulticulæ similis, inter maiorem oculi angulum & nares. Hic tunica vt plurimùm continetur, nec infert dolorem, subitò autem accipit incrementum. Idem abscessus si rumpatur exulceretúrque non ampliùs* ἀγχίλωψ *dicitur, sed mutat nomen, & vocatur* αἰγίλωψ *authore Paulo.*

ἀγχόμενος. *idem quod* πνιγόμενος *apud Hippocratem, id est, qui suffocatur.*

ἀγχοῦσα. *anchusa. herba est cuius quatuor sunt species & nomina: prima* ὀνοκλεία, *altera* ὀνοχειλὲς ἢ ἀλκιβιάδιον, *tertia* λύκοψις ἢ λυκοψὸς, *quarta quæ proprio nomine caret, sed generis sui nomine* ἀγχοῦσα *dicitur. Habet* ὀνοκλεία *folia lactucæ simila, in acumen fastigiata, hirsuta, aspera, nigricantia, numerosa, circum radicem quoquò versus per terram sparsa, spinosaq;: radicem crassitudine digitali, & colore per æstatem sanguineo, quo non alius fucus melior, adeò vt* ἀπὸ τῆς ἀγχούσης *verbum Græcis* ἀγχουσίζεσθαι *fucari significet. dicitur etiam* ἡ ὀνοκλεία *alio nomine* κάλυξ *authore Dioscoride. Radix eius adstringendi vim habet, & desiccandi: proinde valet ad alui profluuium.* ὀνοχειλὲς *autem siue* ἀλκιβιάδιον *solo folio differt à præcedẽte, quod ei breuius est & minùs amplum, cæterò similis & scabritia foliorum & tenuitate cauliũ, quibus in summis florem purpureum ad puniceum vergentem gestat. Radices habet oblongas, rubras & per messem sanguineas.* λυκοψὸς *verò longioribus est quàm lactucæ foliis, asperioribus, latioribúsque, à capite ad radicem recidentibus, caule longo recto, hirsuto, in quo multa adnascuntur hirsuta, & magnitudine ferè cubitali, in quibus flos paruus purpureúsque est. radicem habet rubentem. Adstringit efficaciùs quàm reliquæ, & erysipelatis conuenit. Quarta verò anchusæ species aliis breuior, simillima est secundæ, nisi quòd minùs & puniceum semen habet, éstque tota amarior, & ob id lumbricis dicata.*

ἀγωγὴ, *apud Hippocratem lib. 1.* τῶν ἐπιδημιῶν *significat aëris ambientis constitutionem, vt annotauit Galenus.*

ἀγώνια. *Hyoscyamus, authore Hesychio.*

ἀγωνιστικὸν ὕδωρ. *frigidissima aqua, vt interpretatur Paulus Ægineta lib. 2. cap. 30. Aëtius lib. 5. loquens* περὶ τῶν ἐρυσιπελατωδῶν διαθέσεων *quæ circum viscera sunt, scribit in morbi ipsius vigore vtendum esse frigida* ἀγωνιστικῶς, *sic autem, inquit, dicere solemus, cùm simul & frigidissimam & plurimã aquam in potu damus. Idem*

ait

ait Galenus lib. περὶ μαρασμοῦ. Tractum id videtur ab athletis, qui post exercitationem aquam & affatim & frigidissimam bibere solebant.

ἀδάμας. est gemma pellucida, candidi coloris, genita ex succo non multum dissimili ei ex quo fit crystallus, sed validiùs frigore densato minúsque claro, atque ob id iride & crystallo obscurior & durior. Sic dicitur quòd nec ferro nec igni domari possit, sed contrà cuncta ferè atterat. Nam & adamantis rupti fragmentis in ferrum inclusis sculptores durissimam quamque gemmã perfacilè excauãt. Attamen tam singularis támq; indomita huius lapidis duritia calido hirci leonísue cruore ita mollescit, vt rumpi queat, & liquido plũbo in ardentibus fornacibus ita incalescit, vt dissoluatur. Idem verò vim magnetis hebetat, adeò vt iuxta ferrum positus id magnetem ad se trahere non patiatur, aut si iam traxerit ipse contrà retrahat. Dicitur adamas venena deprehendere & irrita facere, & lymphationes etiam, si credimus, abigere. Quinetiam pauitantium animos, vt aiunt, à vano metu liberat, eámque ob caussam anachiten à quibusdam vocatum volunt.

ἀδάξασθαι. significat apud Hippocratem morderi cum pruritu.

ἀδάρκη. est salsilago quædam seu spuma salsuginosa concreta & velut gelata, in humidis & palustribus locis per siccitates proueniens, atque ipsis arundinibus & cremiis adhærescens. Colorem habet qualem flos Asij lapidis. Tota verò forma similis est halcyonio molli & foraminibus pleno, vt palustre halcyonium videri possit. Nascitur in Cappadocia vt scribit Dioscorides. Acerrimum est & calidissimum medicamentum, adeò vt nullius per se vsus in medicina sit, sed cum aliis permistum quæ vim eius frangunt, extrinsecus corpori admoueri potest. Variè scribitur, vt video, ἀδάρκης Dioscoridi, ἀδάρκιον & ἄδαρκος Galeno. Dicitur alio nomine καλαμόχνους, id est, calami seu arundinis lanugo, propterea quòd in arundinibus concretæ lanuginis modò inueniatur. Aetius lib. 3. cap. 180. περὶ δρώπακος, λιμναῖος, inquit, ἡ καλουμένη ἀδάρκη: nec dubium est sic dictam quòd ἐν λίμναις, id est, in lacubus nascatur. Sunt autem qui ἀδάρκην ab Hippocrate lib. de vlceribus ὀρχομένιον dici putẽt, quòd ea plurima in lacu Orchomenio nasci dicatur. Quàm malè περὶ ἀδάρκης senserit Plinius lib. 16. cap. 36. multi ante nos deprehenderunt.

ἀδελφίζειν. Hippocrates vsurpare consueuit, vt lib. περὶ ἀγμῶν, de iis quæ inter se similia sunt & communicant & cognationem habent, vel eódem tendunt & commiscentur, maximam rerum similitudinem & cognationem eo nomine designãs. Nihil enim similius, nihil cognatius quàm fratres inter se videntur.

ἀδελφίξις. fraternitas, cognatio, cõmunitas, similitudo apud Hippocratẽ lib. περὶ ἄρθρων.

ἄδηκτα. sunt medicamẽta mordacitatis & acrimoniæ expertia, quæ alio nomine etiam ἁπαλὰ vocãtur. Sic autem dicuntur non modò quòd non mordeãt partes quibus admouentur, sed etiã quòd eas à morsu & acrimonia vindicent, quomodo etiã ἄφυσα & ἀφλέγμαντα intelliguntur. Illa Celsus Latinè lenia appellauit. Est autem ab huiusmodi facultate collyriorum genus vnum ἄδηκτον vocatum, duorum apud veteres generum. Aliud enim totum emplasticum est, terrea substantia constans, calidi & frigidi medium, vel modicè in alterum inclinans, vt quod constat Samia terra, pompholyge & eius cinere lotis, spodio, plumbo vsto ac loto, amylo, cerussa lota, oui candido, lacte, gummi, tragacantha. Alterum verò exiguæ mordacitatis est particeps quod mista habeat quædã modicè adstringentia, vt rosas, thus, (quorum illæ parum

adstringunt, hoc parum exterget, concoquit & dolores mitigat) crocum, & myrrhā. Sunt autem collyriorum τῶν ἀδήκτων permultæ differētiæ: λιβυανὰ, κύκνοι, siue κυκνάρια, τεφρινὰ, σποδιακὰ: de quibus suo loco dicetur.

ἄδηλα πρόσκαιρα. dicuntur ab Empiricis, quæ sensibus quidem vsurpari & cognosci possunt, sed nondum tamen apparuerunt, vt ait Galenus lib. de sectis.

ἀδὴν, ἀδένος. glandula. Est pars corporis simplex, spongiæ modo mollis, rara, & friabilis. Alij definiunt ἀδένα esse carnem in se conuolutam, & vt interpretatur Hesychius, συστροφὴν σαρκώδη. Est autem glandularū genus geminū, sicut & vsus. Quædam enim densiores sunt & sicciores, carentque sensu & motu, & mediis sublimium vasorum diuisionibus interseruntur, veluti stabilimenta quædam, ne illa per amplas capacitates delata, suisque solis membranis munita, motibus violentis, tanquam rami à truncis diuellerentur: Huius generis sunt conarium, thymus, & quæ in collo, axillis, omento, mesaræo & inguinibus sunt. Aliæ verò raræ sunt & humidæ, & humore quodam albo viscosoque plenæ, quo vicinas partes humectant & irrigant: vt quæ sunt in mesenterio, intestina, quæ in faucibus & sub larynge, fauces & asperam arteriam. Hæ venas, arterias, & neruos habēt, suntque aliis primi generis robustiores, nec tam facilè, vt illæ fluxionibus tentātur. In earum numero etiam testes à Galeno censentur, vt & à nonnullis renes, ab aliis cerebrum ipsum, quia molle sit & friabile.

ἀδηνέως. hoc est ἀφροντίστως negligēter & sine cura. δῆν enim βουλὴν & βούλευμα significat.

ἀδενοειδὴς παραστάτης. est glandulosum corpus ad vesicæ ceruicem situm, in quod vasa semen deferentia inseruntur, priusquam semen in meatum penis emittant. Hic autem παραστάτης vnicus est, & paulò supra ceruicem vesicæ positus totam ipsam amplectitur, nonnunquam testibus ipsis grandior, sed non perfectè rotundus. vsum hūc eò loci habet vt & vasa omnia quæ feruntur in vesicæ corpus fulciat, & vrinæ seminisque meatum humiditate sua lubricū efficiat. Nomen hoc illi primùm ab Herophilo inditum fuisse Galenus author est lib. 14. de vsu partium.

ἀδίαντον. herba est ferè pedalis, folia habens mollißima, parua, in summo incisuris diuisa sicut coriandri, effigie filicis, & cauliculos ex quibus ea prodeunt admodum tenues, nigricātes, palmum altos, radicem autem superuacuā & tam paruam, vt poßit nulla existimari, nec caulem nec florem nec semen ferentē. Perpetuò viret, nec folia in eo moriuntur. Nomen ab euentu duxit, quòd folium eius perfusum aqua non madescat, sicco semper simile. Nam διαίνειν madescere est. Siccat & extenuat, in calore autem & frigore temperatū est. Diuersas habet appellationes tum græcas tum latinas: Gaza capillū Veneris interpretatus est: aliis cincinnalis, aliis terræ capillus, aliis superciliū terræ vocatur. Hallucinātur officinæ quæ diuersum longè ab adianto capillum Veneris ostendunt: cum idem esse bonarum literarum studiosis euidentius sit quàm vt debeat demonstrari. Duo eius genera Theophrastus statuit, candidius & nigrum: quorum hoc, quia valet ad frangendum calculum, potiùs quàm quòd in saxis nasceretur, à Latinis saxifragum appellari credidit Plinius.

ἀδιαπνευστία. symptoma est ex densitate spiramētorum natum, cùm minùs quàm iustum sit excrementi per cutem effluit. Eius meminit Galenus lib. 11. methodi medendi.

ἀδιάπτωτος. colici medicamenti nomen est, quod Galenus lib. 9. τῶν κατὰ τόπους dicit constare his. Sisonis, seminis hyoscyami, piperis albi singulorum drach. xl. succi papaueris drach. xx. croci drach. vj. opobalsami drach. iij. melle exceptis. Nomen id habere

id habere videtur, quòd ad omnem inflammationem efficax sit.

ἀδίκη. sic dicitur à quibusdam ἡ ἀκαλύφη, id est vrtica, vt habetur apud Dioscoridem: non dubium quin à noxa & dolore, quem tangentibus excitat.

ἀδιύλιστος οἶνος. vinum non defœcatum, vel per saccum non percolatum. Id quod fieri solet in vinis conditis ad saporem, vel in aliis ad reprimendam eorum vehementiam.

ἄδιψα. dicuntur medicamenta quæ sitim obrepere prohibent, quæque sitim sedant siue bibantur, siue delingantur, siue ore contineantur. sicut ἄλιμα quæ famen. quãquam etiam simpliciter quæ sitim non inferunt, ἄδιψα dici possunt. Ac quoniam præcipua sitis causa siccitas est, patet ea quæ sitim compescunt humida esse oportere, quibus si præterea frigiditas accedat, longè efficaciùs sitim extinguere valeant. Illa enim humiditatem diutius conseruat, nec eam, sicuti calor, absumit. Plæraque tamen etiam calida ad sitim sedandam faciunt, vt glycyrrhiza, & piper in quibusdam, si ore contineantur, illa quòd humidi lentique succi sit, hoc quia pituitam ex capite in os & fauces prolicit. Idem possunt etiam potiones frigidæ & eclegmata, quæ plurima describuntur à Galeno lib. τῶν κατὰ τόπους, ex quibus vnum mox inferemus à facultate eiusmodi ἄδιψον appellatum.

ἀδιψάθον. Plinius scribit fruticem esse spinosum in Nisyrio & Rhodiorum insulis, quẽ alij ἐρυσίσκηπτρον, alij δίψακον, alij διάχετον appellant.

ἄδιψος. palma Ægyptia. Est arbor magna, non recta, sed contorta, viridis, odore mali cotonei, folio simili myrto, fructu capparis, ad mandendum quidem inutili, sed grato odore, nullo intus ligno. Huius fructus qui paulò ante maturitatem collectus est, μυροβάλανος dicitur: qui verò maturus est & nigricans φοινικοβάλανος. Theophrastus arborem hanc à fructu βάλανον, quasi glandem appellauit. Vocatur autem ἄδιψος, quòd fructus eius ante maturitatem decerptus, si gustetur, sitim arceat: vel quòd ex huius fructu humidiore acerbo & adstringente expresso potus fit sitim extinguens, vt Solinus author est, qualis nobis ex pyris, pomis, & sorbis conficitur.

ἄδιψος. dicitur à quibusdam ἡ γλυκύῤῥιζα, authoribus Theophrasto, Dioscoride & Plinio, quòd dulcis radicis succo sitis famésque sedetur. Vndè & hydropicis eam multi dedêre, ne sitirent.

ἄδιψος. catapotij nomen ab Asclepiade compositi hunc in modum. Seminis cucumeris satiui drach. viij. seminis portulacæ drach. viij. tragacanthæ drach. iij. dissolue tragacantham ouorum crudorum recentium cãdido, & adde aliis optimè tritis, omnibúsque mistis catapotia forma, quæ in vmbra sicces. vnum sub lingua teneri iube, & liquorem indè solutum delingi. Refert Galenus lib. 8. τῶν κατὰ τόπους.

ἀδράχνη. arbor est syluestris non procera, similis vnedoni, folio tantùm minore, cortice nec scabro, nec squaroso, sed qui circumruptus videri posit, tàm tristis est aspectu. fert fructum arbuto non dissimilem, viret perpetuo cacumine, cum tamen inferiora folia decidant: in montibus frequens nascitur.

ἀδριανοῦ ἀντίδοτος. describitur ab Aëtio lib. 13. facit ad colicos, stomachicos, hæmoptoicos & dysentericos, pluribúsque aliis dotibus insignita est, quas eo loco Aëtius recẽset.

ἀδρόβωλον. sic dicitur bdellij arboris lacryma, non Arabica quidem quæ præstantissima est, sed Indica, quæ inquinata est, nigra, grandioribus glebis & conuoluta in offas vndè illi τοῦ ἀδροβώλου nomen.

ἁδρὸς σφυγμός. amplus pulsus. Est qui secũdùm arteriæ latitudinem & profunditatem

auctus est. Differentia est pulsus sumpta à sola distantia. Est autem ei contrarius ἰσχνὸς, id est gracilis pulsus.

ἀδύναμον. *vini factitij genus est. In musti sextarios viginti additur aquæ dimidium. Feruet donec excoquatur aquæ mensura. Datur ægris quibus vini noxa timetur. Est enim inualidum ac sine viribus, vnde & illi nomen. Verùm Dioscorides parem musti & aquæ mensuram miscet, tum lento igni leuiter decoquit donec aqua tota consumatur: cúmque refrixerit, id in picatum dolium fundit.*

ἀδώνιον. *est abrotoni genus quod in turbinibus cadorum aut testa viuiradice comprehendit: in quem modum Adonidis hortos pangebãt. Eius flos ἀνεμώνη dicitur, quòd is non nisi spirante vento vel concutiente panditur.*

ἀειγλευκὲς. *dulcis vini genus est, sic dictum quasi semper mustum sit. Apparatur hunc in modum. Musto in dolia cõdito protinus è lacu mergunt in aqua cados donec bruma transeat, vt musto consuetudo quædam fiat algendi. Musti nanque solus feruor è musto vinum facit.*

ἀείζωον. *semperuiuum, sedum. Herba est, cuius tres habentur apud Dioscoridem differentiæ. Maius, minus, & tertium, quod Græcis ἀνδράχνην ἀγρίαν, Latinis illecebram dici idem Dioscorides author est. Maius describitur caule cubiti altitudinem excedente, craßitudine pollicis, pingui, virenti, vallaris lactariæ (quæ χαρακίας τιθύμαλλος dicitur) modo insecto, foliis pinguibus, carnosis, pollicis magnitudine, linguæ similibus in cacumine, aliis in terram conuexis, aliis in capite stantibus, ita vt inuicem compacta suo ambitu cinctúque effigiem oculi imitẽtur, vnde & ζωόφθαλμος & βούφθαλμος Latinis oculus dictus est. Minus autem caules habet ab vna radice multos, exilia folia, rotunda, pinguia, mucronata, caulem in medio emicantem palmi altitudine, ferentem vmbellam & florem herbaceũ atque tenuem. Hæc duo sedi genera refrigerant tertio ordine, siccant etiam & modicè adstringunt. Tertium autẽ sedi, genus foliis est pusillis, craßioribus, hirsutis, portulacæ proximis. Vim habet excalfactoriam, acrem, & exulcerantem.*

ἀειθαλὶς. *dicitur à quibusdã τὸ ἀείζωον, siue sedũ maius, quòd perpetuò virenti frõde sit.*

ἀείχρυσον. *dicitur à quibusdam τὸ ἀείζωον siue sedum maius ab aureo perpetuóque seminis colore.*

ἀερίτις. *dicitur à quibusdam ἡ ἀνάγαλλις authore Dioscoride: fortè ea quæ cæruleum florem gerit.*

ἀερόμελι. *mel aërium, quod nunc manna dicitur, de quo vide in dictione δροσόμελι.*

ἀετίτης. *est lapis interdum candidus, aliàs gallæ colore, aliquando subrutilus, magnitudine ferè mali Persici vel Punici, in vtero quasi prægnãs, arenam aut lapidem continens sonantem dum quatitur. Aiunt quidam etiam terram nonnunquam in eo contineri, eúmque γεώδη dici. in qua sententia est Plinius qui gæoden in aëtitis ponit. Nam quum materia & reliquis omnibus inter se similes existant, hoc solo discrimine differunt. Dicitur ἀετίτης à colore aquilæ candicante cauda, vt refert Plinius, vel quòd in earum nidis reperiatur. Dicitur grauidis continere partus cùm lubricæ sunt vuluæ & parum tenaces, sinistro brachio adalligatus, idem verò facilem partum efficere, si fœminibus alligetur. quam tamen vim solis nido direptis inesse Plinius scribit. Omnes aëtitæ exsiccant, quidam insuper adstringunt. γεώδης ea purgat quæ obscurant oculos.*

ἀέτωμα.

Ἀέτωμα. diciturapud Hippocratem pars tecti in sublime erecta.

ἄζυγὲς ὀστοῦν. dicitur à Galeno os quod à cunei forma alio nomine σφηνοειδὲς appellatur, de quo vide suo loco.

Ἀζυγὴς ἡ

Ἄζυγος φλέψ. est propago una ex venæ cauæ superioris trunco exoriens parte dextra, & octo costis inferioribus inserta. Eam sub corde oriri semper à se obseruatũ fuisse Galenus prodidit, cap. 2. lib. 5. de locis affectis, & ter initio lib. 2. περὶ διαίτης ὀξέων, & extremo lib. 3. de usu partium, in iis videlicet corporibus in quibus thorax longior erat. Nostro verò seculo propter thoracis breuitatem supra cor & pericardion exoritur, ad quintam plerunque thoracis vertebram. Capiunt ex ea nutrimentum tum costæ octo inferiores, tum earum spatia, iisque propinqua dorsi medulla, & thoracis mẽbrana, & qui spinæ eo loco inseruiunt musculi, eiúsque rei gratia in octo pluresue ramulos finditur. Ac cum natura omneis venas geminas creauerit, vnam dextram, alteram sinistram, hæc dextra tantùm est, eámque ob causam ἀζυγὴς à Græcis, & vulgò ab anatomicis vena sine pari dicta est. Verùm natura ne sinistrum latus alimento suo defraudaret, in id interdum insignem ramum mittit, qui perinde in sinistrum, atque ipsa azygos in dextrum, sese explicat.

Ἄζυμος ἄρτος. vide ἄρτος.

Ἀήρ. aër. Est corpus simplex calidum & humidum. Vnum est ex mundi elementis, ex quo non modò omnia componuntur, verùm etiam conseruantur. Siquidẽ non modò corpori nostro circumfusus, sed inspiratus etiam magnam vim habet ad tuendã vel corrumpendam sanitatem. Optimus enim eam conseruat, vitiosus corrumpit. Is autem optimus est qui prorsus sit purus, cuiusmodi est qui neque stagnorum, neque paludum halitu, neque maligna profundi cuiusdam specus exhalatione infectus est. Malus autem, qui ex cloaca in quam magnæ vrbis aut exercitus sordes conuehuntur, vitium contraxit. Malus quoque, qui ex animalium aut olerum putredine, aut fimo coinquinatus est, quíque ob stagnum aut flumen vicinum nebulosus redditur, quíque etiam celsis undique mõtibus cauo in loco conclusus nullis flatibus agitatur. Hic enim suffocans putrísque est, ei nimirum similis qui in domibus quibusdam clausus est, in quibus ob putredinem, quia non difflantur, plurimus situs colligitur. Est autem omnis eiusmodi aër omnibus ætatibus noxius, vt contrà, qui omnino purus est, omnibus ætatibus salubris. Reliquæ verò aëris differentiæ, quæ ex calore, frigore, siccitate, atque humiditate habentur, non eodem modo in omnibus hominibus se habent, sed corporibus quæ optimo temperamento sunt, etiam aër optimè temperatus saluberrimus est: in quibus verò aliqua qualitas exuperat, iis vtilissimus ille censendus in quo maximè contraria qualitas excedit, vt frigidus calidæ, calidus frigidæ, humidiori siccus, sicciori verò quam par sit, tantò humidior, quantò siccitas modum excedit. Eas omnes qualitates aër admittit pro aquarum, regionum, & aliarum rerum, quæ ipsum circumstant, differentiis, à quibus plerunque in contrarias naturæ suæ qualitates alteratur. Per se enim calidus humidúsque est, humidus quidem simpliciter & κατ' ὑπεροχὴν, siue absolutè, calidus verò non item, quòd ea qualitas in igne præpolleat.

Ἀθανασία. est Antidotus quam describit Galenus lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, hepaticis commoda, nephriticis & ictericis. Recipit hæc. Croci drach. ij. cinamomi drach. j. nar-

di drach. ij. caſsiæ, myrrhæ, iunci odorati ſingulorum drach. j. Excipiuntur melle Attico. Mouet ſudorem copioſum data fabæ Græcæ magnitudine.

Eſt & eiuſdem nominis Antidotus alia quam Paulus lib. 7. ad Oribaſium refert, præcedentem quidem omnem materiam ſed pondere inæquali complectens & preterea opium, quam ille ſcribit dolorem lenire & pleuriticis conuenire, & veluti Philonium exiberi.

Eſt etiam ἀθανασία *collyrium* ἄδηκτον *quod deſcribitur ab Aëtio lib. 7. cap.* περὶ τῶν ἀδήκτων καὶ λευκῶν κολλυρίων.

ἀθέλγεται. *idem quod* παρίεται καὶ διαλύεται, *id eſt, remittitur & reſoluitur, apud Hippocratem,*

ἀθέρωμα. *eſt tumor concolor, doloris expers, in quo aliquid pulticulæ, quæ* ἀθήρα *vocatur, ſimile tunica quadam membranoſa concluditur, cum quo ſimul aliquando lapidoſa quædam duráque corpuſcula & alia inſtar ſulphuris ramenta reperiuntur. Interdũ verò veluti manſa gallinarum oſsicula. Aliquando verò quaſi pilos craſsiſsimo humori implicitos inueniſſe ſe Leonidas prodidit: Philoxenus verò reperta à ſe animalia intra humorem condita, culicibus aut exiguis muſcis ſimilia. Eſt autem* ἀθέρωμα *oblõgum, eminens, durúmque, quod vt digitis non facilè cedit propter humoris craſsitiem, ſic vbi ceſſerit, haud promptè reuertitur, quibus quidẽ notis diſtinguitur* ἀπὸ τοῦ μελικηρίδος, *quæ rotundior, humilior, latior, molliórque eſt, & faciliùs vt digitis cedit, ſic poſteà recurrit.*

ἀθηνᾶ. *eſt emplaſtrum laudatũ ab Aſclepiade, deſcriptũ ab Oribaſio, Aëtio, & Paulo. Recipit autẽ Cadmiæ drach.* XX. *æris vſti, malicorij, gallarũ, ariſtolochiæ longæ, & rotundæ, ſalis ammoniaci, ſquamæ æris, nitri, aluminis ſciſsi, aluminis rotũdi, iridis, miſyos, atramẽti ſutorij, chalcitidis, æruginis, aloës, myrrhæ, thuris, ammoniaci thymiamatis, galbani, ſingulorum drach.* XXX. *ceræ, picis, ſingulorũ drach.* C. *vel vt alij habent* CC. *colophoniæ drach.* CCCC. *olei ſexuncẽ. Hoc quidẽ modo apud Oribaſium habetur. Aſclepiades autẽ habet aloës drach.* XII. *myrrhæ drach.* XII. *& ammoniaci thymiamatis drach.* XVI. *Arida ad ſolẽ æſtiuũ aliquot diebus terũtur. deinde ea quæ liquari poſſunt liquefacta adiiciũtur & vniũtur. Magna vi pollet in capitis & neruorum vulneribus: & à Paulo lib. 4. inter* ἔμμοτα φάρμακα *cenſetur.*

ἀθήρ. *vt inquit Galenus, ſignificat apud Hippocratem & quod in hordeo acutum eſt, vt in lib. 2. de morbis, & eius partis ſummum quæ in cuſpide ſagittæ* πώγων, *hoc eſt, barba appellatur, vt lib. 5.* τῶν ἐπιδημιῶν.

ἀθήνιππον. *nomen eſt collyrij ad multa oculorum vitia perutilis apud Scribonium Largum, cuius compoſitio ſic habet. Pompholygis lotæ* ✱ P. VIII. *æris vſti* ✱ P. VIII. *croci* ✱ P. IIII. *myrrhæ* ✱ P. III. *nardi* ✱ P. VI. *ſemis & victoriati. (vel vt Marcellus habet lib. 8. nardi ſpicæ* ✱ P. I. *& pondus victoriati) lapidis hæmatitis* ✱ P. II. *& victoriati. piperis albi grana decem. opij* ✱ P. I. *aut victoriati (vel vt Marcellus habet eodem loco) opij* ✱ P. I. *& pondus vnius victoriati. commis* ✱ P. X. *Teritur vino Chio.*

ἀθήνιππον πάγχρηστον. *eſt collyrium apud Galenum lib. 4.* τῶν κατὰ τόπους, *ſed à præcedenti omnino diuerſum. Ex quo apparet* τοῦ ἀθηνίππου *nomen pleriſque collyriis commune fuiſſe, ſicut &* ἀσκληπιον.

ἄθηρα. *athera, vel athara, vt legitur apud Plinium lib. 22. cap. 25. Eſt pulticula liquidior*

dior & sorbilis ex tritico zeáue molitis ínque tenuißimum pollinem redactis confecta, infantibus conueniens. Vox quidem hæc Græcis recepta, quam tamen Plinius Ægyptiam esse dixit. Ab ea ἀθηρώματα nomen vidētur accepisse, propterea quòd in his quiddam pulticulæ huic simile contineatur.

Ἀθλητικὴ ἕξις. *athletica habitudo. Dicebatur olim carnosa, plena & robusta. Talis enim erat athletarū. Eam autē non natura, sed summo studio comparabāt & arte, quam γυμναστικὴν appellarūt. Huius enim finis fuit, ita curare corpora, vt multa solidáque carne & sanguinis tenacis atque optimi copia abundarent. Neque enim vires tantùm, sed etiam molem pondúsque corpori adiicere conabantur, vt hac etiam ratione aduersarium prosternerent: id quod fiebat multo tum cibo tum exercitio. Cibus autem erat qui non facilè difflueret & dißiparetur, sed valentis prorsus materiæ, hoc est, crassus & viscosus, vt bubulæ & suillæ carnes, panis ex caseo, & illa, vt ait Galenus, publicè laudata similago, & quæ ex ea fiunt bellaria, quæ ille lib. 5. sanit. tuēdæ scripsit ab athletis studio præparari, his ad ea quæ moliuntur apta. Panis eorum, peculiari vocabulo coliphiū olim dictus est, ἀπὸ τοῦ κῶλον καὶ ἶφι, hoc est, à membrorū firmitudine. Sumebatur autē ab illis cibus nullo ordine, nulláque lege, vt sic faciliùs assuescerent omnia aduersa ferre. Itaque & crapulæ & somno intempestiuè indulgebant, in puluere & cœno volutabantur, & ad omnia honesta naturæ munia inutiles, Epeo Homerico quàm similimi euadere nitebātur. Qui his artibus talem corporis habitum comparauerant, athletæ præstantißimi habebātur, ipsáque habitudo corporis ἀθλητικὴ ἕξις dicebatur. Factū tamen est posteà, vt eo quoque nomine omnis corpulenta & firma habitudo vocaretur, etiam in iis qui athleticam non exercerent. Indè apud Plautum pugilicè, pancraticè, atque athleticè valere, pro optimè & firmißimè, & apud Celsum lib. 4. cap. 6. athleticus victus pro valido & ad vires firmandas accommodato vsurpatur, quemadmodum Budæus in Pandect. annonotauit. Cæterùm athleticam illam habitudinem Hippocrates censet non esse secundùm naturam, & ea meliorem esse salubrem. Namque propter vasorum plenitudinem proxima periculo est. Itaque neutra potiùs quam simpliciter salubris dici debet, propter imminens periculum, nisi κενεαγγεία protinus soluatur, aliàs, vt scribit Galenus comment. in aphor. 3. lib. 1. inculpabilis est, quòd athletæ & bonis abundēt humoribus, & vires habeant robustas. Eorum quoque sanguinem optimum esse, idem lib. de atra bile prodidit.*

Ἄθροισμα. *vocabulum est empiricæ sectæ proprium, de quo vide in dictione ἐμπειρικὴ.*

Ἀθώρηκτος. ὁ μὴ μεθύων, *apud Hippocratem.*

Αἰγείρινον. *vnguētum populneum, quod ex vua, quæ fructus eius est & βρύον dicitur, verno tempore conficitur, cùm plurimùm grauis est prægnánsque resina. Est & nomen* τοῦ ἀκόπου φαρμάκου, *cuius descriptionem explicat Paulus lib. 7. cap. 19.*

Αἴγειρος. *populus. Arbor est duūm generum. vnum αἴγειρος λευκὴ, alterum αἴγειρος simpliciter dicitur. Vtrumque procerum, sine flore, ligno æquè candido, folio bicolore, crepitante, in iuuenta quidem circinatæ rotunditatis, in senecta verò anguloso, infernè herbaceo, supernè candicante, pleno lanugine, quæ vt iulus euolat. Discrimen hoc est, quòd nigræ populi caudex procerior leuiórque sit, albæ leuis & carnosus, nigræ etiam magis scaber, foliúmque angustius quàm albæ. Ad hæc nigra sterilis prorsus est. alba fert vuas, quas βρύα vocant, vnguentis aptas.*

Αἰγίδιον. *est nomen collyrij quo fluxiones commodè sisti possunt, quod genus* στατικὸν *appellant. Descriptio habetur apud Aëtium.*

Αἰγικὸν. *à quibusdam dicitur* ἡ ἄγρωστις *authore Dioscor. quòd capris grata sit pabulo.*

Αἰγίλωψ. *est apostema inter maiorem oculi angulum & nares ruptum atque exulceratum (antequam enim disruptũ exulceretur,* ἀγχίλωψ *vocatur authore Paulo) quod aliquando neglectum paruam fistulam aperit per quam pituita assiduè distillat, idque assiduè malè habet oculum. nonnunquam etiam exeso osse vsque ad nares penetrat, atque interdum naturam carcinomatis induit. Intentæ in eo venæ & recuruatæ sunt, color pallet, cutis dura est & leni tactu irritatur, inflammationémque in eas partes quæ coniunctæ sunt euocat, ipsique oculo propter viciniam frequenter damnum accersit per naturale paruum foramen quod in angulo habetur, vt scripto prodidit Aetius. Ex his eos qui quasi carcinoma habent curare periculosum est, eos verò quibus ad nares tendit, superuacuum, neque enim sanescunt: at quibus id in angulo est, potest adhiberi curatio, quæ quantò angulo propius id foramen est, tantò difficilior est, quoniam perangustum est in quo versari manus possit. Dicitur & abscessus is* αἰγιλώπια.

Est & αἰγίλωψ *auenæ genus vnum quod specialiter Latini festucam appellant: ea autem herba est quæ non nisi post annum ex semine suo gignitur. folio est tritici, sed molliore, summo in capite semina bina ternáue rubra habet, ex quibus aristæ capillamenti modo prætenues prodeunt. Spica illi ante messem decidit, ita vt spicilegij tempore spica ipsa inanis & orba grano, vanescénsq; culmus, quasi festuca reperiatur: vnde inditum illi à Latinis festucæ nomen fuisse verisimile est: eámque ob id Virgilius Poëta sterilem auenã appellasse videtur frugũ pestes enumerãs hoc versu,*

Infœlix lolium & steriles dominantur auenæ.

Sic autem fortasse dicta est Græcis quòd illita cum farina herba τῷ αἰγίλωπι *oculorum vitio medeatur. vide* βρόμος.

Est & αἰγίλωψ, *authore Plinio, arboris glandiferæ species quæ fert panos arentes, muscoso villo canos, non in cortice modò sed & è ramis dependentes cubitali magnitudine, odoratos.*

Αἰγλίη. *dicitur apud Hippocratem in oculis albicans cicatrix, vt in Prorrhetico: & albescentes humores concreti, vt in Coacis prædictionibus.*

Αἰγόκερας. *sic dictum est antiquis fœnũ Græcum quod propriè* τῆλις *appellatur. scilicet à siliquarum figura quas similes habet corniculis caprinis vel etiam bubulis. vnde &* βούκερας *quoque à Theophrasto cognominatur. Idem & Galenus annotauit in explicatione vocum Hippocratis.*

Αἰγοπρόσωπον. *genus collyrij. vide* αἰγίδιον.

Αἰγύπτιον ἔλαιον. *Ægyptium oleum. dicitur apud Hippocratem id quod veteres cicinũ vocant: at verò* αἰγύπτιον ἔλαιον λευκὸν, *hoc est, ægyptium oleum album significat id quod ex liliis compositum est, atque alio nomine* κρίνινον καὶ σούσινον, *id est, liliaceum & susinum appellatur.*

Αἰγύπτιον μύρον λευκὸν. *Ægyptium vnguentum album. dicitur apud Hippocratem vnguentum quod &* μενδήσιον *appellatum est, compositũ ex liliis & aromatibus, quamobrem vnguentum non oleum nuncupatur. Idem verò &* κρινόμυρον *&* σούσινον μύρον *vocatur. Eo antiquitus mulieres vtebantur, nimium cutis candorem occulere volentes*

lentes. Appellabant autem & alio nomine παιδέρωτα, *ut author est Pausanias.*

Αἰγύπτιον μύρον. *dicitur apud Hippocratem unguētum quod ex floribus Ægyptiæ spinæ constabat. appellatum est &* μετώπιον.

Αἰγυπτία. *nomen est medicamenti stomatici, quod habetur apud Paulum lib. 7. cap. 14. Est & pessi nomen, cuius compositionem Paulus explicat lib. 7. cap. 24. Est etiam emplastrum cephalicum Andromachi, quod describitur ab Aëtio lib. 15.*

Αἰγυπτία στυπτηρία. *Ægyptium alumen, quod &* σχιστὸν & τριχιτὸν *appellatur.*

Αἰγόνυχον. *dictum est* τὸ λιθόσπερμον *authore Dioscoride, fortè à seminis soliditate & duritia.*

Αἰδοῖον. *penis, membrum virile, quod alio nomine etiam* καυλὸς *dicitur, ut scribit Galenus. Est pars viri exerta ex oßium pubis ligamentis nata, primum concubitus organum. Fit ex duobus ligamentis, raris, sanguine crasso & nigro plenis, tactu exquisito præditis, ex oßium pubis commissura propè totis prodeuntibus, supernè unitis, infernè distantibus quantum poro uretico perficiendo, cum cute & membrana carnosa sufficiat, donec in glandem, penis finem, desinant. Venas habet atque arterias tum magnas tum multas ab illis prodeuntes, quæ os sacrum præteruehuntur, neruos autem tum à sextæ coniugationis ramis qui ad costarum radices descendunt, tum ab infima spinali medulla.*

Αἰὲ. *significat apud Hippocratem aliquando* ἕως, *id est donec, sicut & apud plerósque veterum.*

Αἰθόλικες. *sunt, authore Galeno, in summa cute circuli quidam rubentes, iis similes qui ab igne excitantur. sic dicti sunt* ἀπὸ τοῦ αἴθειν. *Sunt qui scribāt per* υ αἰθύλικες *quibus suffragatur author explicationis vocum Hippocratis.*

Αἰθαλικώδεα. *Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις αἱμάλωπα *interpretatur.*

Αἰθάλη. *apud Hippocratem dicitur* λιγνὺς, *hoc est, fumus & fuligo.*

Αἰθιοπικὴ ἐλαία. *à quibusdam dicta est* ἡ ἀγριέλαια, *id est, oleaster, sicut habetur apud Dioscoridem.*

Αἰθιοπικόν. *aliquando dicitur absolutè apud Hippocratem. Tunc autem debet subintelligi* κύμινον.

Αἰθιοπὶς. *herba est foliis verbasco similibus, perquàm hirsutis densisque, in orbem circa imam radicem sparsis, caule quadrangulo, aspero, crasso, arctio aut apiastro simili, multis alis concauo. Fert semen erui magnitudine, in singulis cōceptaculis geminum. Radices habet ab eodem cespite numerosas, longas, crassas, & gustu glutinosas, quæ siccæ nigrescunt, itáque durantur, ut cornu poßint videri.*

Αἰθύλικες. *vide paulò antè* αἰθόλικες.

Αἱμάλωψ. *est sugillatio in oculis, ex plaga aut ictu effuso sub contusum locum sanguine. Sic quidem Archigenes definiuit, qui etiam idem malum* ὑπόσφαγμα *appellauit. Sic dicitur quasi* αἷμα ἐν ὠπί, *etiam si in omni alia corporis parte nasci dicíque poßit. Siquidem Dioscorides etiam cruorem per adipem sparsum* αἱμάλωπα *nuncupauit, scribens,* τρίβε κατ' ὀλίγον ὕδωρ ἐπιχέων, ἄχρις ἂν μήτε αἱμάλωψ ἐκκρίνεται. *Galenus etiam* ἐν ταῖς γλώσσαις *annotauit* αἱμάλωπας *vocari rubentes quosdam in cute circulos, qui alio nomine* αἰθόλικες *dicuntur.*

Αἷμα. *sanguis. Duobus modis intelligitur: interdum sincerus & solus, ab aliísque humoribus secretus, interdum verò, & quidē frequentiùs, cæteros humores secum com-*

plexus, qualis ferè aperta vena vel arteria excernitur, & dicitur omnes corporis partes gignere & nutrire, sanguineas scilicet nullius interuẽtu, sed primò & per se, spermaticas verò intercedente semine. Inest in eo sanguine pituita dulcis & semicocta, quæ posteà concoctione in sanguinem transit: inest & bilis pallidæ aut flauæ, sed naturalis & benignæ portio, ac etiam humoris melancholici, vt constet partibus omnibus temperamento maximè variis & quantitate. Sanguinis enim sinceri portio plurima, deindè pituitæ & succi melancholici, bilis paucißima. Ex hoc sanguine, tãquam è penu, singulæ partes trahunt alimentum familiare, hoc est, aliæ magis sanguineum, aliæ pituitosius, aliæ biliosius, aliæ magis terreum & melancholicum. Est autem sanguinis quidem materia chylus à ventriculo concoctus, causa autem effectrix tum natiuus calor, tum ipsa propria iecinoris caro quam παρέγχυμα *veteres medici appellarunt. Quem enim chylum vẽtriculus & venæ mesaraicæ præpararunt, iecur posteà in sinum suum admittit, & in substantiam suam conuertere enititur, sibíque prorsus similem reddere (hic enim vnus est omnium actionum naturalium scopus) non modò colore, sed etiam substantia. Quæ quidem vbi ad mediocritatem est consequutus, tunc sanguis verè est, inter chylũ & ipsum iecinoris parenchyma medius. Est igitur sanguinis verè effectrix causa iecinoris caro. sicut seminis testes, & lactis glandulæ in mammis reconditæ: sed non ea quidem nuda & sola, omníque ope destituta, verùm calore natiuo prædita, quem omniũ actionum naturalium authorem esse Hippocrates asseuerat. Hic autem cum tẽperatus sit & modicè humidus, plerique putauerunt sanguinem quoque ab eo genitum, calidũ humidúmque esse oportere. Hippocrates tamen sanguinem calidum naturâ non esse existimauit, quòd in mortuo animali calorem non retineat, cùm tamen alij humores temperamẽtum proprium etiam post mortem retineant. Est enim pituita semper frigida humida, bilis vtraque calida sicca, humor melancholicus frigidus siccus. Ex quo apparet in viuo animali mistum aliquid esse sanguini, cuius occasione calidus sit. Est autem id spiritus triplex, naturalis, vitalis, & animalis, & in eo spiritu ceu vehiculo & pabulo calor. Quamobrem sanguis, spiritus, calórque natiuus simul moueri solẽt, nunc foris intrò, vt initio acceßionum, verecũdiæ, per somnum, metum, mœrorem, nunc intus foras, in augmento & statu acceßionum, verecundiæ, vigiliis, gaudio, æstu, balneo & id genus aliis: vnde fit vt animalia sanguinea exanguibus sint calidiora, & partes corporis nostri quantò plus habent sanguinis, tantò plus habeant & caloris. Hæc quidem cum sit præcipua sanguinis generandi causa, permulta tamen alia concurrunt, à quibus copiosior, purior, faciliúsque, vel contrà prouenit: in primis quidem partium à quibus gignitur puritas aut impuritas, alimenti natura & quantitas, & naturarum proprietas quædã. Cæterùm sanguis optimus & pulcherrimus, multùm rubet, præsertim in venis. Nam ab arteriis fluens flauior est, vti & calidior, cùm in in venis sit temperatior. Dulcis præterea est, vt qui fiat à calore temperato, & craßi ac tenuis medius. Est autem fibrarum plenus,* ἶνας *vocant, à quarum frigiditate ipsum coagulari scribũt Hippocrates lib. de carnibus, & Aristoteles lib. de histor. animal. vel hoc argumento, quòd cui sanguini sunt hæ fibræ vel ademptæ, vel à natura negatæ (vt damarum, ceruorum & camelorum sanguini) sanguis ille nũquam à frigido concrescet, cùm tamen hepatis carni sanguinis fonti, vti & pulmonum, lienis, atque renum fibræ nullæ sint, nec vllus è cæteris humoribus extra corpus concrescat,*

scat,

ſcat, quo vno maximè indicio excretiones melancholici humoris à ſanguine craſſo & nigro diſcernuntur.

Αἱματοφλεβοστάσιας. Eo nomine, inquit Galenus in interpretatione vocum Hippocratis, Dioſcorides exiſtimauit ſignificari ſuppreßiones ſupertumeſcentis ſanguinis. Alij verò intelligunt eo nomine plenas ſanguine & tumeſcentes venas.

Αἱματηρὰ ἢ αἱματώδης δυσεντερία. Sanguinea ſiue cruenta dyſenteria. Vna eſt dyſenteriæ differentia, in qua ſanguis multus ſyncerúſque excernitur, qua in re à reliquis differt, in quibus varia excrementa, biliosa, melancholica, & ſanioſa vacuantur. Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων annotauit eam non propriè dyſenteriam eſſe, vt quæ ſæpe citra inteſtinorum exulcerationem accidat ob iecinoris imbecillitatem, aut inteſtinorum venis præ ſanguinis copia fatiſcentibus.

Αἱματίτης. lapis eſt ſaturato colore niger & cinnabarin referens, glebæ ferè ſemper figura, ſed aliquando vuarum modo efformatus, ex ramentis ſaxi rubri terræue, ſicut & ſchiſtus lapis, concretus. Fit enim ex ſedimine quod aqua abraſit à ſaxis terríſque rubris, vel hoc argumento, quòd vbicunque αἱματίτης aut σχιστὸς reperiuntur, ibidem ſint ſaxa rubra & terra eiuſdem coloris, quomodò in Sinopide rubrica hæmatitem reperiri Dioſcorides ſcribit. atque ideo vel affrictus ad cotem, vel in pila tritus ſuccum remittit, vt & lapides omnes qui eandem habent originis rationem. Quia verò is ſanguineus ab hæmatite redditur, ſic propterea dictum plerique volunt, inter quos eſt Aëtius lib. 2. At Galenus, quòd lapis ipſe ſanguinei coloris ſit, ita rectè dictum putat Theophraſtum ſequutus: alij verò à propria vi nomen accepiſſe, quòd ſanguinem profluẽtem ſiſtat. Adſtringit enim & exſiccat, ſimúlque calefacit atque extenuat, quibus facultatibus præditus multorum morborum præſtantißimum remedium eſt, ſiue ſuccus eius cote exprimatur, ſiue ipſe vſtus in puluerem vertatur. Vrendi autem rationem Dioſcorides lib. 5. prodidit. Fit ex eo collyrium quod αἱματίτιον appellatur, conueniens aſpretudini oculorum. deſcribitur autem à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Αἱμόκερχνον. ſignificat apud Hippocratẽ quicquid in ſanguinis profluuio inducit eam tußiendi cupiditatem quam medici κέρχνον appellant. Eſt autem morſus quidam ſubaſper irritans in aſpera arteria.

Αἱμοῤῥαγία. ſanguinis profluuium. Eſt ſanguinis è vena vel arteria vacuatio, interdum critica, vt plurimùm verò ſymptomatica. Ea autem tribus de cauſis contingere poteſt, tunica earum diuiſa, aut reſerato earum ore per ἀναστόμωσιν, aut tranſcolatus ſiue tranſmiſſus per διαπήδησιν. Diuiditur tunica vulnere, contuſione, ruptione, eroſione: ἀναστόμωσις accidit propter tum vaſis imbecillitatẽ, tum ſanguinis qui ad os eius impetu ruat copiam, adhæc acrem quampiam quæ illi extrinſecus incidat qualitatem. διαπήδησις ex tunica quidem ipſa rarefacta, ſanguine verò tenuato oritur: accidere præterea interim poteſt & ex gracilium vaſorum ore adaperto. Cæterùm à partibus ferè omnibus profluere ſanguis poteſt, naribus, ore, thorace, pulmone, ventriculo, iecinore, inteſtinis, & hæmorrhoidibus, atque earum partium ἡ αἱμοῤῥαγία dicitur à quibus ille profluit. Verùm apud Hippocratem cum ſimpliciter αἱμοῤῥαγία dicitur, non addito partis nomine quæ ſanguinem fundit, id modò ſanguinis profluuium intelligitur quod è naribus manat, vt annotauit Galenus comment. 1. τῶν ἐπιδημιῶν. Cum autem τῆς αἱμοῤῥαγίας nomine omne ſanguinis profluuiũ intelligi poßit, eo ta-

men propriè dicitur quod confertim fit, ἀπὸ τοῦ ῥαγῆναι. quod apud Hippocr. significat ἀθρόως ὁρμᾶν, vt Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις explicauit.

Αἱμοῤῥοΐς. *duo significat. ſcilicet ipſum ſanguinis effluuium per venas quæ in ano ſunt, vt ſcribit Galenus lib. de atra bile, vbi ait ſymptomati hæmorrhoidis nomen impoſitum: tum venam ipſam quæ in ano eſt dilatatam ſanguinémque fundentem atræ bili mixtum. Sunt autem huius duæ ſummæ differentiæ. Alia cæca eſt, alia aperta. Cæca dicitur tum quæ intra latet nec videri poteſt, tum quæ conniuet nec ſanguinem vllũ remittit, vt licet ex Paulo intelligere lib. 3. cap. 59. Similiter aperta duobus modis dici poteſt, vel quæ viſu conſpicua eſt, & tumet extra ſedem, vel quæ ſanguinẽ certis circuitibus fundit, quanuis in alto poſita ſit & oculis non ſubiecta. Cæca ingẽtes dolores excitat. Aperta vt, ſi moderatè quidem fluat, plæróſq; morbos curat & imminentes arcet, ſic nimium ſanguinem excernens cachexiam, hydropem, alióſque graues morbos parit. Sunt verò & aliæ τῶν αἱμοῤῥοΐδων differentiæ, quas definitionum medicarum author recenſet. Differũt enim inter ſe magnitudine, numero, figura, quòd baſim vel anguſtam vel latam habeant, loco, quòd aliæ in ano, aliæ in ſphinctere conſiſtant: ad hæc more, quòd aliæ mites, aliæ verò malignæ ſint. Vndè autem hæ venæ prodeant, an à caua vena, an ab altera quam portam appellant, video apud anatomiæ profeſſores controuerſum eſſe, eorum tamen melior pars in eam ſentẽtiam inclinat, vt venæ portæ rami ſint, nec ad cauam pertineãt. Ac quanuis eæ ſolæ venæ quæ in ano ſunt ſanguinem effundentes αἱμοῤῥοΐδες propriè appellentur, attamen ad earum ſimilitudinem etiam venæ quædam circa vteros mulierum ſanguinem profundentes eodem nomine à medicis dicũtur. Eaſdem enim ferè habent quas & aliæ differentias, & paria ſymptomata inducere ſolent. Conſiſtunt autem illæ aut in oſculo vteri, aut in collo, aut in ipſo vtero, aut, quòd raròaccidit, in pudendo: eáſque ſi non tactu, certè per dioptram licet intueri. Et illæ quoque ſua incommoda, ſicut & ſuperiores, habent.*

Αἱμωδία. *dentium ſtupor. Sunt autem qui non ſimpliciter ſtuporem dentium, ſed ſtuporem dentium à viſu aut auditu excitatũ interpretentur. cùm videlicet ea, à quibus hi duo ſenſus abhorrent, percipiuntur: veluti cùm limarum aut ſerræ attritus exauditur. Verùm Galenus definit αἱμωδίαν eſſe affectum ori ſoli, nec tamen toti, ſed dentibus gingiuíſque accidentem ab acidis & acerbis cibis: eum oratione quidem explicare impoſſibile eſt, ſed cùm quis eiuſmodi cibos mãducauit vt iis dentes & gingiuæ malè afficiãtur, affectum hũc in eo & omnibus ſimilem eſſe credimus, qualem in nobis ipſis experimur. Sunt autem qui τῆς αἱμωδίας nomine omnem ſimpliciter dolorem dentium intelligant.*

Αἰνειάτης. *dicitur apud Hippocratem qui eſt ab Ænea ciuitate Thraciæ. eundem verò & αἰνειατικὸν aliquando vocat.*

Αἰολᾶσθαι. *ſignificat apud Hippocratem τὸ δὲ πλάζεσθαι καὶ πλανᾶσθαι, hoc eſt, quaſi vagari & errare.*

Αἶρα. *lolium. herba eſt hordei effigie, folio anguſto, pingui, & hiſpido, ſemine exili, in cortice aculeato, flore ſubpurpureo. Naſcitur ex tritico & hordeo, corruptis vligine ſeminibus, aut imbre nimio dilutis. Calfacit & ſiccat tertio ferè ordine. Fecit ex eo emplaſtrum nigrum Heras, valens ad fiſtulas, & alarum inguinúmque abſceſſus: refertur ab Aëtio lib. 15. cap. de emplaſtris emollientibus & diſcuſſoriis.*

Αἱματοφύρ.

Αἰσχρομυθεῖν significat apud Hippocratē ἐν τοῖς τῆς ἐπιδημιῶν, αἰσχρῶν καὶ ἀσεβῶν πραγμάτων μνημονεύειν, id est, turpium impiarúmq; rerum meminisse, sicut interpretatur Galenus comment. ἐν τῷ προῤῥητικῷ.

Αἰτία ἡ

Αἴτιον. Causa. Multiplex semper habita est apud philosophos & in varias species digesta. De quibus tamen omnibus non est hîc agendum nisi quatenus earum cognitio distinctioque medicinæ conducit. Maximè quidem communis & ab omnibus recepta causarum diuisio est secundùm quatuor hæc genera, materiam, formam, efficiēs, & finem: à quibus causa omnis materialis, formalis, efficiēs, & finalis dicitur. Materia quidem siue subiectum (neque enim refert vtro modo appelles, sola enim ratione distinguuntur, re ipsa eadem sunt) humanum corpus est: forma, quādiu quidem homo sanus est, probum temperamētum, cum verò ægrotat, ipsa morbi species in materiam siue subiectum imppressa, vt calor præter naturam, formalis causa febris est: Efficiēs autem, humor à quo morbus excitatur, aut intemperies aut aliqua omnino incommoderationis solutæue continuitatis efficiens causa: finis verò, in morbis, actio læsa. Interrogantibus enim nobis quænam sint febris tertianæ causæ, responderi potest, hepar quidem causam esse, tanquam subiectum, vel calorem acriorem, vt formam, vel bilis putredinem vt efficientem, vel hominis ægri interitum, tanquam finem, ad quem morbi omnes, nisi curentur, spectant. Verumtamen duæ potissimùm considerantur, non à medicis modò, sed etiam à vulgo, efficiens & finis, sed maximè quidem efficiens à medicis, apud quos tam latè patet, vt reliquas generali quadam significatione cōplectatur, & quæ de causis scripserunt omnia propemodum ad eam referantur. Ea nanque sola videtur corpus immutare, & ex sano ægrum reddere. Definitur esse à qua aliquid fit, vel, vt scribit Aristot. quæ primùm mouet. Nos latiùs vsurpantes causam efficientem esse dicimus, non solùm à qua primò fit motus, sed simpliciter omnem quæ rei efficiēdæ præbet operam, siue primò & per se, siue secundò & per accidens, siue vt instrumentum, sicut videtur sentire Galenus lib. 1. loc. affec. Verbi gratia: iecinoris facultas causa est effectrix sanguinis, similiter & calor natiuus causa est eiusdem efficiens, quamuis natura eo videatur vti tāquam instrumento in omnibus muniis obeundis. Cæterùm huius generis causarum materiam, inquit Galenus, iuniorum medicorum probatissimi quatuor generibus complexi sunt, eamq; distinxerunt in sumenda, facienda, educenda, & foris incidentia. His enim causarum generibus non modò custodia sanitatis perficitur, verùm morbi etiam omnes generationem acceptam ferunt. Ac sumendorum quidem nomine cibus, potio, & si quid medicamentorum intrò sumitur, atque ipse etiam aër inspiratus intelligitur: faciendorum verò, frictio, ambulatio, vectio, equitatio, denique motus omnis, prætereà somnus, vigilia, & venus: educendorum verò, omnia quæ in corpore continentur, quacunque ex parte ferantur. Ex foris incidentibus primus est circundatus nobis aër, deinde quæcunque lauantium vnguētiumq; cuti propinquant. His enim omnibus alteratur immutaturque corpus vel ad bonam vel ad aduersam valetudinem. Verùm eadem causarum genera dilucidiùs mihi videntur distinxisse qui omnes in externas aut internas diuiserunt. Est autem externa, quæ extra corpus posita ipsum bene maléue afficit. Hanc & euidentem appellant, quòd omnis propè oculis conspicua sit, aut alio aliquo sensu pateat: Græci προκαταρκτικὴν siue

προκατάρχουσαν αἰτίαν, aliquandò πρόφασιν appellant. Eas medici in duo genera partiuntur, necessarias & non necessarias. Necessariæ quidem sunt, quæ extrinsecus occurrentes necessariò nobis ferendæ sunt, quòd nec eas fugere & declinare, nec sine iis viuere liceat, vt in vniuersum aër, cibus, potus, motus, quies, quæ excernũtur, quæ retinentur, & plurimæ animi affectiones. Non necessariæ verò quas vitare possumus & sine quibus vita potest seruari, vt hic aër, hic cibus, hic potus, equitatio, ambulatio, somnus post meridiem, hic vel ille animi affectus, ad hæc omnia quæ casu aut fortuna contingunt. Interna verò causa dicitur quæ intra corpus posita ipsum benè vel malè afficit. Abdita & in obscuro posita, & morbos continens causa dicitur, à græcis autem προηγουμένη. Huius generis est humor redũdans vel deficiens, probus aut vitiosus, qualitates similiter modum seruantes vel excedentes. ad hæc robur aut imbecillitas singularum partium. Sũt autem earum causarum duo genera. Vna est generis sui nomine dicta προηγουμένη, altera verò continens & proxima, quã Galenus indifferẽter vel συνεχῆ, vel προσεχῆ, vel συνεκτικὴν scribit appellari posse. Est autẽ προηγουμένη quæ cum sit intra corpus, non tamen primò per se, siue immediatè alicuius causa est, sed alia causa intercedente. Continens vero causa est ex qua primò & immediatè aliquid fit. Sunt tamen qui hanc postremam internæ causæ diuisionem in antecedentem & continentem nugas esse putent, dicentes omnem internam causam simplicem esse, neque vllam continentem propriamq; dici debere. In quo tamen, pace eorum bonaq; venia dixerim, errare mihi videntur. Nam quemadmodum in rebus externis vnius eiusdemque operis possunt esse plures causæ sese mutuò consequẽtes, sic & in interno corpore. Id quod exemplo plurium calculorum quorum primus ab homine motus mouet secũdum, secundus tertium, atque ita deinceps, Galenus in lib. de sympt. differ. apertè declarauit, & multis aliis ex rebus iudicare licet. Ignis enim rarior intra tormentum bellicum accensus pilam æneam summa violentia impellit, hæc muros & arcem prosternit, quorum ruina melior firmiorq; præsidij pars opprimitur, proindè reliqui arcem hosti dedunt. Obsessionis quidem finis (quem & effectum dicere possumus) deditio est. Huius proxima continensque causa (licet mihi, arbitror, hanc hypothesin fingere) militum qui arcem tueantur paucitas, paucitatis autem, ruina arcis quæ maximam militũ partem oppressit, ruinæ verò, ictus quo pila ænea arcem verberauit, ictus autem causa fuit ignis intra tormentum spatiis nimium angustis cõclusus. Hæ quidem deditionis causæ fuerunt, nec tamen omnes primò & per se, sed, vt ita dicam, mediatæ. Sic intra corpus res habet. Exempli gratia: crassus & viscosus humor obstructionem inducit, obstructio perspirationem cohibet, cohibita transpiratio putredinem excitat, putredo calorem præter naturam, hoc est, febrem accendit. Ex hac hypothesi sunt febris causæ quatuor ordine sese consequentes, è quibus proxima & coniuncta febris causa putredo est, prima autem & maximè remota, crassus & viscosus humor. omnes tamen internæ sunt. Itaque vt inter eas discrimen esset, veteres medici proximam causam continentem vocarunt, reliquas verò antecedentes, internas tamen & ipsas. Magna enim reuera inter eas differentia est. Non est igitur insectandus Auicennas si coniunctam continentemq; causam à reliquis antecedentibus distinxerit. In hoc enim & rationem & Galenum authorem sequutus est, qui similiter eas distinxit cap. 5. lib. 1. de sympt. causis agens de iis quæ in sensu tactus consistunt. Torporis, inquit,

quit, causa est vita deses, & succorũ crassorũ vel lentorum abundantia, quam internã esse non est dubium: continẽs verò, siue aliter eã appellare placet, est talis quispiã in neruo affectus cuius occasione à principio ad ipsum virtus transmitti prohibetur. Idem explicans aphor. 30. lib. 7. fiunt, inquit, alui excremẽta spumosa spirituoso humore ex capite ad ventriculum defluente: fiunt & vasis, quæ ad ipsum perueniunt, illum effundentibus: fieri potest aliquãdò & id ab ipso ventriculo, vnã habens causam continentem, quomodocũque excernatur aut fiat, antecedentes verò plures. Est autem huius pituitæ cõtinens causa flatuosus spiritus, dum humori commiscetur, vehementem habens motum & inæqualem, ita vt & ipse disrumpatur, & pituitam frangat in multas ac paruas partes. Talis verò motus ipsius causa est, & propria natura, & caloris nonnunquam multitudo. Verùm nullibi euidentiùs quàm in libris de causis pulsuum, quas cum statuat triplices, externas, internas, & continentes, externas quidem hyemem, æstatem, cibum, potum, motum, quietem, & similes: internas verò humorum crassitiem, copiam, acrimoniam: continentes verò, facultatem vitalem, vsum, & instrumentum, manifestò continentes causas siue coniunctas siue cohærentes ab internis differre demonstrauit. Ex his ergò apparet triplices esse causas, euidentes, antecedentes, & continentes, quæ & ipsæ in antecedẽtium genere continentur. Nec est tamen necesse omnes in omnibus rebus haberi, cum sæpe vnius rei vna vel gemina tantùm causa sit. Galenus in arte parua omnes causas in tria genera partitus est, salubres, insalubres, & neutras. salubres rursus diuidens in conseruatrices atq; in effectrices sanitatis. Insalubres sunt morborum causæ & ex eorum numero quæ præter naturam habentur. Diuiduntur & causæ aliter in duas differentias, vt alia per se, alia per accidens dicatur. per se quidem cùm propria & insita facultate, nulliúsque interuentu aliquid efficit. per accidens verò quando non propria & ingenita vi, sed alio interueniente. vt aqua frigida corpori affusa per se & proximè refrigerat, per accidens autem calefacit, densata scilicet cute, & intus coercito calore natiuo, & vires maiores colligẽte. Similiter scammonium per se corpus calefacit, sed quia bilem calidam expurgat, per accidens refrigerat. Est & alia causarum diuisio in tria genera, in eam per quam res est, in eam sine qua non est, in eam per quam meliùs est. Ea per quam res est primaria & principalis dicitur, atque eadem cum ipsa rei forma videtur esse, per quam, vt ait Aristoteles, vnumquodq; est id quod est, & agit id quod agit. Præcipua quidem ignis actio est ea quæ sunt eiusdem generis congregare, & separare quæ sunt genere diuersa: cuius actionis triplices sunt, de quibus nunc dicimus, causæ. Ac primaria quidẽ per quam idipsum agit, eius calor est à quo, vt à præcipua vi, ignis simpliciter calidus dicitur: secunda verò causa, sine qua congregatio similium & separatio dissimilium non fieret, est ignis & eorum corporum contactus ad omnem actionem necessarius: tertia verò per quam melius actio illa perficitur est ignis siccitas, raritas, & tenuitas. Sic enim & quæ cõgregantur & quæ separantur, meliùs suis finibus terminãtur, ipséque ignis altiùs penetrans & in minimas portiones diuisus, in mixtionis intima subit, & omnia quæ congreganda segregandáue sunt, contingit. Sic quidem se habent omnes ferè causarum differentiæ. qui plures desyderat, legat Aristotelem lib. 2. physic. Non est autem prætermittendum omnem causam ad aliquid dici, vt ait Galenus, scilicet ad effectum suum comparatam. Siquidem idem potest & causa & effectus dici, diuer-

sis tātùm rationibus. Prohibita transpiratio effectus est obstructionis: eadē verò causa est putredinis. Ex quo patet omnē causam in comparatione ad suum effectū dici.

Αἰτιολογικὴ. *Pars est medicinæ quæ causarum differentias & vires expendit. Cum autem causæ duplices sint, ut docuit Galenus, salubres & insalubres, quarum illæ ad tuendam sanitatem, hæ ad morbum gignendum plurimùm habent momenti, non est dubium ambarum cognitionem ad eam medicinæ partem spectare, sed earum maximè à quibus morbi prodeunt, quam ob causam etiam à quibusdam παθολογικὴ pars eadem dicta fuit. Eam in totum neglexerūt olim methodici, sed maximi semper fecére dogmatici Hippocratis vestigiis insistentes.*

Αἰτώλιον. *sic quondam apud Euboenses dictum est granum Gnidium.*

Αἰών. ὁ βίος *apud Hippocratem.*

Αἰώνιον. *sic dictum est à quibusdam τὸ ἀείζωον, hoc est, sedum maius, quòd fronde sempiternum sit, & perpetuò vireat.*

Αἰώρα. *gestatio. Est corporis exercitatio ex motu statúque composita. Nam cùm aliæ omnes exercitationes corporis motione obeantur, sola gestatio ex motu & quiete mista videtur esse, quòd permultæ corporis partes nullo per eam videātur motu exagitari, cum tamen totum corpus ab eo manifestè moueatur à quo gestatur. Quò fit ut hoc exercitationis genus utilissimum lenissimúmque sit, nullam corpori lassitudinem inducens, nec tamen minùs commouens magnis exercitiis. Ea calor natiuus, ut & reliquis, ventilatur & excitatur, dissipātur superflua, corporis habitus robustior euadit, omnísque ad obeundas actiones stupor excutitur. Cùm autem multis modis gestari corpus possit, hi præcipui sunt: primus in lecto, eóque vel pensili, vel rotis subnixo: secundus in lectica, siue in ea homo desideat, siue decumbat: tertius in curru: quartus in naui, qui omnium vehementissimus est, & mutationes plurimas maximásque inducit. Est etiā equitatio quædam species gestationis verùm minùs propria, quoniam equitantes non equi modò, sed suo etiam motu manifestò exercitari videntur. Cæterùm quibus corporibus affectionibúsque singulæ gestationis species conueniant, Aëtius lib. 3. cap. 6. explicauit.*

Ἄκαιροι πόνοι. *dicuntur ab Hippocrate dolores quos præsens eo temporis corporis dispositio non potest ferre, ut annotat Galenus comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.*

Ἀκακαλίς. *semen est fruticis in Ægypto nascentis, fructui tamaricis simile. nomē habere dicitur à nympha Acacali. Vt autem scribit Hesychius ἀκακαλὶς est flos narcissi.*

Ἀκακία. *est spina fruticosa, magnitudine arboris, non recta, florem gerens candidum, & semē lupino simile in folliculis. tota excepto caudice aculeata est. Nascitur in Ægypto triplex, alba, nigra, & viridis. Acaciæ fructum Galenus lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, κεράτια ἀκάνθης appellari scribit, hoc est, siliquas spinæ, ad differentiam opinor siliquarum arboris ceratoniæ, quæ simpliciter κεράτια appellantur. Ex semine succus cùm sponte, tùm vi & compressu manat, qui siccatur in umbra, & ex maturo semine niger, ex viridi subruffus euadit: optimus est prorsus leuis & modicè rubens. Dicitur & ille ἀκακία, arboris suæ nomine. Est autem testibus Oribasio & Aëtio ἀκακία arbor eadem cum spina Ægyptia, nisi quòd acacia etiam alibi quàm in Ægypto nascitur. Acacia adstringit, acerba & frigida est secundo gradu, sicca autem tertio. Verùm quæ in officinis hodiè acacia ostenditur, non est illa veterum, sed ex bacculis prunorum agrestium coctus succus expressus tessellatim confectus insolatusq́;, quem*

pro

pro vera acacia minimo errore vsurpamus.

ἀκαλύφη. *vrtica, herba est genere duplex. Vna syluestris, quam fœminam vocant, asperior, latioribus nigrioribúsq; foliis, semine lini sed minore. Altera non æquè aspera, minuto semine: vtrique semen copiosum est & nigrum. Syluestris rursus plures sunt differentiæ. Quæ cania dicitur acrior est & caule mordaci & fimbriatis foliis: quæ verò odorem fundit, Herculana nominatur: quæ innoxia est morsu carens, anonium vocatur. Omnes tenuium partium sunt, & sine morsu desiccant.*

ἄκανθα ἢ ἄκανθος. *herba est foliis lactucæ, multò latioribus & longioribus, erucæ modo diuisis, pinguibus, læuibus, nigricantibus. Caulem habet binûm cubitorum, digitali crassitudine, læuem, prope verticem ex interuallis circundatum foliolis, ceu nucamenta quædam oblonga referentibus, spinosis, è quibus flos prodit albus, semen oblongum, luteum, caput thyrsi specie: radices glutinosas, longas, rubentes, muscosas. Nascitur in hortis petrosis & riguis. Non esset in aculeatarum censu, nisi foliorum extrema per caulem in spinulas occallescerēt. Hunc alij* παιδέρωτα, *alij* μελάμφυλλον *vocant. Ea videtur esse quæ in officinis brancha vrsina dicitur. Vim habet discutiendi & siccandi.*

Cæterùm ab acanthi similitudine tota etiā vertebrarum spinalis medullæ compages ἄκανθα *dicta est, nec modò ipsa tota, sed singuli etiam vertebrarum processus in corporis posteriora exerti, & aculeo spinæq; non dissimiles. Est &* ἄκανθα *peculiari nomine dicta pars ea* τῆς κνήμης, *quam propriè* ἀντικνήμιον *appellant, anterior scilicet tibiæ angulus, quia multùm acutus sit.*

ἄκανθα ἀγρία ἢ ἄκανθος ἄγριος. *Acanthus syluestris. Est planta scolymo similis, eiusdem cum superiore generis (hæc enim syluestris, illa satiua est) sed breuior & magis aculeata. Vires satiuæ consimiles habet.*

ἄκανθα λευκή. *spina alba. Est frutex aculeatus, pruni magnitudine, cortice ligni candido, molli folio & chameleonis albi simili, angustiore candidioreque, subhirsuto, spinis infesto, flore albo, odorato, acinis cum pubescunt viridibus, deinde per maturitatem rubris, myrti specie, ligneo intus nucleolo. hos vulgo senellas vocāt, deturbando calculo efficaces. Radix eius siccat & modicè adstringit: semen tenue est & calidum.*

ἄκανθα αἰγυπτία *siue* ἀραβική. *frutex est, qui, vt ait Dioscorides, spinæ albæ similis esse creditur. valdè siccat & adstringit. unde & sanguinē & alias defluxiones retinet.*

ἀκανθική. *dicitur lacryma helxines herbæ iucūdi saporis, quæ in huius summo vertice continetur. hanc non simpliciter* ἀκανθικὴν, *sed* μαστίχην ἀκανθικὴν *Plinius appellat lib. 21. cap. 16.*

ἀκάνθιον *herba est similis albæ spinæ, foliis minoribus, per ambitum aculeatis & lanugine araneosa obductis, qua collecta depexáque vestes bombicinis similes texūtur. Diminutionis forma dicitur quasi spinula. Est enim albæ quidem spinæ proxima, sed, vt dictum est, minoribus multò foliis.*

ἀκανθίς. *dicitur à quibusdam* ἡ ἄκανθα αἰγυπτία, *vt habetur apud Dioscoridem.*

ἀκανθίων. *terrestris erinaceus dictus est à Sorano, vt scribit Galenus lib. 1.* περὶ τῶν κατὰ τόπους. *propterea quòd* ἀκάνθαις, *id est, spinis armatus sit.*

ἄκανθος. *idem quod* ἡ ἄκανθα, *de qua suprà.*

ἄκανος. *herba est spinosa, breuis, latioribus quàm eryngij aculeis, capite magno, chamæ-*

leoni albo simili, eadem ferè cū acino herba, nisi quòd acinos ocymastrum est, id est, syluestris ocymi genus. ἄκανος eryngio quibusdam, inter quos Aëtius est, contribuitur. Proximè accedit ad eam quæ vulgò gallorum calcatrepa nominatur.

Ἄκαπνον. *à quibusdam dicitur τὸ σάμψυχον, vt habetur apud Dioscoridem.*

Ἀκόρνα. *herba est cui spina est pro folio, vt inquit Theophrastus, cneco similis vrbano, colore tantùm rufo, pingui succo. videtur genus quoddam esse atractylidis.*

Ἀκατάστατον. *inconstans. contrarium τῷ καθεστῶτι. dicitur de anno & eius temporibus: Hippo.*

Ἀκατάστατος πυρετός. *dicitur ab Hippocrate febris in qua nihil est καθεστηκὸς, id est, firmū certúmq; nec vnam exquisitè formam seruat, sicut interpretatur Galenus commēt. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.*

Ἀκεστά. *dicuntur ab Hippocrate τὰ ἰατά, hoc est, curabilia: ἄκος enim medicamentum significat.*

Ἀκέσις. *dicitur à medicis, vt scribit Plinius, ea species chrysocollæ quæ medicinæ vsibus inseruit, factitia nimirum ex pueri vrina. vide χρυσοκόλλα.*

Ἄκαρος. *emplastri nomen est à Galeno compositi, quod describitur à Paulo Ægineta lib. 7. cap. 17. & ab ipso Galeno ad finem lib. 4. τῶν κατὰ γένη. valet ad vlcera maligna & vix sanabilia.*

Ἀκινησία. *dicitur in pulsibus media quies, quam aliis etiam nominibus ἡσυχίαν & ἠρεμίαν medici appellant, vt ait Galenus lib. 1. de diff. pulsuum.*

Ἄκινος. *herba est tenuibus siccísq; surculis, ocymo similis, odorata, sed hirsutior, à quibusdā syluestre basilicū dicitur, à Latinis ocymastrū, quòd planè ocymū imitetur. Mediocres adstringendi vires habet, ideò & alui profluuiis, & ignibus sacris medetur.*

Ἀκίς. *vocatur ab Hippocrate ferrum sagittæ.*

Ἀκμαστικὸς πυρετός. *species est febris συνόχου, id est, continentis, genita ex humorum in caua vena putredine, vt ait Gal. lib. 2. de diff. febrium. Seruat autem perpetuò similē tenorem, neque crescens neque decrescēs, sed in eodem semper vigore consistit: quamobrem alio etiā nomine ὁμότονον Græci appellauêre, vt scripsit Gal. lib. 9. meth. med.*

Ἀκμή. *flos ipse ætatis, ætas integra & præcipuus corporis vigor. Translata indè vox est cùm ad alia omnia, tùm ad morbos. Sic enim medicis appellatur tempus morbi ordine tertium, in quo ille viget, summámque habet vehementiam. Duobus autem modis, vt & principium & incrementum, definiri potest, humoris concoctione & symptomatis. Priore quidem modo dicetur tempus id in quo victrix natura materiam morbificam perfectè concoxit: altero autem, quæ magis frequens apud Galenum & medicos omneis definitio est, tempus totius morbi vehementissimum, in quo pleræque accessiones in statu eodem consistere videntur inter se prorsus similes, ipsáque pariter symptomata nec imminui nec crescere. vt non immeritò tempus id à multis status latinè appelletur. Est autem definitio hæc πασῶν τῶν ἀκμῶν communis: illa his modò conuenit, eorúmque morborum est, in quibus certa spes est salutis.*

Ἄκνη. *est tuberculum paruum atque durū in facie, quod alio etiam nomine Græci ἴονθον, Latini autem varum appellāt. Sic appellatur quòd nō pruriat nec ægrum ad se scabendum stimulet. Aëtius lib. 8. cap. 13. ἴονθον atque ἄκνην idem esse scripto prodidit.*

Ἄκνηστις. *spina dorsi. Hunc in modum dicta fuit quòd animal eam κνήθειν, hoc est, scalpere non possit. Propriè quidē in solis quadrupedibus est, vt tradit Iulius Pollux. Ho-*

merus tamen etiam in homine partem mediam illam quæ inter metaphrenum & lumbos est, ἄκνηστιν dicitur vocasse. Est & herbæ nomen apud Nicandrũ in Theriacis, quæ valet suffitu ad abigendos serpẽtes. Græcus Nicãdri scholiastes ambiguum id nomen esse dicit, quod aliqui interpretentur κνίδαν, alij σκύλλαν aut ἀγγαλύφλω, Tyrannio quidem σκύλλαν: Apollonius verò Memphites κνέωρον, quod alij κνίστρω appellant. Ego vrticam in eo opere interpretatus sum, vt dicta sit ἄκνηστις per contrariũ sensum quasi πολύκνηστις, quemadmodum & ἄξυλος ὕλη, ἡ πολύξυλος appellatur, & ἄλοχος vxor dicta est.

ἀκοή. *auditus. Est sensus aëris ab auribus perceptus. Est enim proprium auditus sensibile sonus & vox, siue aër percussus, siue aëris quædam percussio, instar vndæ progrediens & in cerebrum ascendens secundùm nerui auditorij ductum. Hic enim vnà cum dura cerebri membrana in auditus foramen incidit, cúmque ea in latitudinem sese explicans, meatum sublinit. Est autem præcipuum audiendi instrumẽtum spiritus auditorius, pars ipsius animæ, vt & reliqui quibus sensus & reliquæ facultates constant: secundarium autem auris, & ea quibus ipsa componitur.*

ἀκόνη. *apud Hippocratem in adiunctis libello de ratione victus, significat τὴν θυΐαν, hoc est, mortarium. similiter & apud Theophrastum lib. de stirpibus octauo.*

ἀκόνιον. *coticula, medicamenti genus, cum quis attrito ad cotem medicamento aliquo duro & solidiore, vt gemmis multis atque ebeno, collyria effingit, quibus vel in oculorum morbis vel in aliis affectibus vtatur.*

ἀκόνιτον. *herba est, genere duplex. Vnum est quod habet folia tria vel quatuor cyclamini, vel cucumeris specie, minora tamẽ & subhirsuta, caulem palmi altitudine, radicem incuruam & scorpionum caudæ similem, atque alabastri modo resplendescẽtem. Dicitur hoc peculiari nomine aliis παρδαλιαγχὲς, aliis κάμμορον, aliis θηλυφόνον, aliis μυοκτόνον, aliis θηελοφόνον. Alterius autem tria sunt genera. Vno ferarum venatores vtuntur, quod κυνοκτόνον atque λυκοκτόνον appellant: duobus reliquis medici. E quibus tertium quod Ponticum nominatur, folia habet platani, sed magis incisa, lõgiora, nigrioráque, caulem autem pediculo filicis similem, nudum, cubiti amplitudine, vel etiam maiorẽ, semen in siliquis quadantenus oblongis. Cæterùm cuiúsnam temperamenti sit aconitũ, nondũ à medicis definitum est. Veruntamen si, quæ ab eo excitantur, symptomata considerentur, vt capitis quam inducit grauitas, & vertigines, quódque humorem in oculis copiosum prolicit, & flatus plurimos excitat qui hypochondria distendunt, & ructus crepitúsque multos pariunt, quódque authore Dioscoride miscetur oculorum medicamentis ἀνωδύνοις, nemo dubitabit frigidũ humidúmque esse: quibus tamen qualitatibus non tam deleterium est, quàm vi totius suæ substantiæ. Nomen habet quòd vel Aconis, qui Periandynorum pagus est in Ponto, vel in cautibus quas Græci ἀκόνας dicunt, plurimùm proueniat. Pãdectarum author vnum aconiti genus idem facit cum napello apud Arabas celebri, sed falsò, cùm potiùs videatur hellebori nigri species esse: vide de eo suo loco.*

ἀκόνιτον. *idem quod ἀκονίατον, id est, nulla calce oblitum, & non picatum. Nam Dioscorides de fuligine resinæ agens, ἀκονίατον, τοὔπεστιν, ἀπίσσωτον, exponit. & quod habetur apud eundem lib. 2. de Cantharidibus, ὡς βαλὼν εἰς ἀκόνιτον ἀγγεῖον, Plinius sic vertit, Conduntur in vase fictili non picato: etiamsi κονία calcem, non picem significet.*

ἄκινος. *dicitur à quibusdam ἄκινος, vt habetur apud Dioscoridem.*

Ἀκοπὶς. *est gemma guttis aureis stellata, nitro similis, pumicosa, ita dicta quòd cum ea oleum subferuefactum perunctus lassitudinem, si credimus, inquit Plinius, soluat.*

Ἄκοπον. *dicitur propriè medicamentum quod omnem lassitudinem ex multo & vehementi corporis motu exortam illitu leuat. Hæc prima fuit* τοῦ ἀκόπου *significatio. Sed vsus paulatim nomen id extendit etiam ad medicamenta similem sortita compositionem, quamuis aliis, quàm tollendæ lassitudini, commodis inseruiant. Neq; enim ad eam tantùm sed ad dolorem etiam veterem in alto corpore delitescentem, vel ad motum sensúmque difficilem, vel ad tensionem scirrhósque componuntur. Adhibentur & iis, inquit Oribasius, qui cùm pinguedinem corpori inducere moliantur, nihil tamen cibis, potibus, perfusionibus, balneis, aliísque id genus remediis proficiunt. Quæ omnia vt* ἄκοπα *rectè dici possint, satis est si humida sint consistentia, &* τοῖς ἀκόποις *simili. Ea autem media est inter* συγχρίσματα *& liquida cerata, tantò illi crassior, quantò his liquidior est. Sunt autem* τὰ ἄκοπα *ferè omnia facultate duplicia, alia calefacientia, alia emollientia. Quæ calefaciunt pipere, pyrethro, semine rorismarini, & similibus constant, valéntque ad neruorũ vitia, & perfrictiones magnas quæ vix vllo calore superari possunt. Quæ emolliunt durities, scirrhos, & infarctos articulorum sinus discutiunt, atque morbis adhibentur diutinis. Additur verò ab Oribasio tertia* τῶν ἀκόπων *differentia, eorum videlicet quæ cutim scarificant. Cæterùm miscentur aliquando calefaciẽtia emollientibus, illinuntúrque commodissimè diuturnis affectibus, quíq; ægrè elidi possunt, & quibus sinapismus congruit. Miscentur & vnguenta quædam ad solam odoris suauitatem, &* μυράκοπα *appellãtur, eiusdem tamen cum acopis generis & facultatis, & nihilo illis præstantiora, præter odoris gratiam.*

Ἄκοπος. *à quibusdam* ἡ ἀνάγυρις *dicitur authore Plinio.*

Ἀκορνά. *herba est caule & foliis & lanugine spinosa, mordax & cui spina pro folio est authore Theophrasto, similis cneco vrbano, colore flauo, succo pingui, simillima* τῇ ἀτρακτυλίδι, *si candidior esset, & decerpta cute sanguineum cruorem funderet.*

Ἄκορον *vel* ἡ ἄκορος. *herba est iridis folio sed angustiore, & radicibus non dissimilibus, verùm implicatis, nec in rectum tendentibus, sed summo cespite obliquis, geniculis distinctis, albicantibus, gustu acribus, & odore non ingratis. Calfacit & siccat ordine tertio. Hic verè est doctissimorum iudicio* κάλαμος ὁ ἀρωματικὸς, *aliis verò potiùs galanga maior est siue crassior: cùm tamen illa eiusdem planè generis cum minori videatur.*

Ἀκοῦσαι. *apud Hippocratem* πεπληρωμένη, *hoc est, repleta.*

Ἀκραιπάλα. *dicuntur quæ ebrietatem fieri vetant, vel iam factam discutiunt, alio nomine* ἀμέθυστα *appellantur, de quibus antè dictum est.*

Ἀκραῖα. *apud Hippocratem,* τὰ ἄκρα, *hoc est, summa & extrema.*

Ἄκρατα διαχωρήματα καὶ ἔμετοι. *dicuntur apud Hippocratem deiectiones & vomitus, vnius tantùm vacuati humoris speciem habentes & aliis humoribus impermixti, sicut Galenus interpretatur comment.* εἰς τὸ προῤῥητικόν. *Maximè tamen ea quæ exquisitè & syncerè biliosa sunt, hoc nomine vocare solet, sicut annotauit idem Galenus commẽt. in librum primum* τῶν ἐπιδημιῶν. *Cùm verò apud Hippocratem* ἀκρήτου στάξις *legitur, nequaquam de rubente sanguine distillante, sed de nigro semper intelligitur, vt scribit etiã Galenus comment 1. & 3.* τῶν ἐπιδημιῶν.

Ἀκράτεια

ἀκράτεια. est imbecillitas cuiúsque partis, sed propriè dicitur vitium stomachi non continentis quæ sumpserit.

ἀκρατόμελι. idem quod τὸ οἰνόμελι. Latinè mulsum.

ἀκρέσπερον. hoc est, ἄκρας ἑσπέρας, καὶ ἀρχομένης. Summa vespera, id est, prima & incipiente: apud Hippocratem & Nicandrum.

ἄκρητον. idem quod ἄκρατον.

ἀκριβής. dicitur à Galeno quicquid in suo genere legitimum est & exquisitum, numerísque omnibus absolutum, vt ἀκριβὴς τριταῖος, febris tertiana: quæ veræ exquisitæque tertianæ notas omnes habet. quod tale non est, νόθον Galenus appellat.

ἀκρισία. duo significat apud Hippocratem & medicos, στέρησιν τῆς κρίσεως, hoc est, nullam omnino crisim, aut δυσκρισίαν ἢ μοχθηρὰν κρίσιν, id est, difficilem malámque crisim: vt annotat Galenus comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν.

ἄκριτον πλάτος. dicitur apud Hippocratē lib. de hebdomade, quasi ἀδιάκριτον, hoc est, immensum infinitúmque spatium. loquitur autem de eo quod est extra mundum, vel infinito vel inani, quod cogitatione informari non potest.

ἀκροβυστία. idem quod ἀκροποσθία.

ἀκρόδρυα. dicuntur fructus omnes arborei, sed propriè quæ lignosum putamen habent, vt malum Punicum, castaneæ, pistacia, auellanæ, iuglandes, quod genus appellatione nucum apud Latinos continetur, eóque ἀπὸ τῶν ὀπωρῶν differre dicuntur, quòd hæc exteriùs lignosi nihil habeant, vt pyra, mala, Damascena, pruna.

ἀκρομφάλιον. sic dicitur pars media vmbilici.

ἀκρόπλοα. significant apud Hippocr. ea, quæ supernè & tanquā in summo nauigant.

ἀκροποσθία. præputium. cutis quæ glandem integit: dicitur & simplici vocabulo πόσθη. Verùm vt habetur apud Iulium Pollucem ἀκροποσθία, siue ἀκροπόσθιον, non totum præputium significat, sed eam modò præputij cuticulæ partem quæ prominet. Cui etiam astipulatur Rufus, definiens ἀκροπόσθιον, τὸ ἔσχατον τῆς πόσθης.

ἀκροσαπής. dicitur apud Hippocratem quod in superficie mutatum est.

ἀκρόσπελος. dicitur à quibusdam βρόμος herba, siue auena.

ἀκρόχειρ. dicitur ab Hippocrate totū id quod à cubito ad extremam vsque digitorum aciem est: χεὶρ enim ab eodem nuncupatur quicquid à scapulis ad extremos vsque digitos habetur, quod in brachium, cubitum, & extremam manum diuiditur.

ἀκρόχλιαρον, τουτέστιν, ἄκρως χλιαρόν. id est, summè tepidū, apud Hippocratē περὶ διαίτης ὀξέων. Est autē summè tepidū quod inter frigidum calidúmque exquisitè mediū est.

ἀκροχόρδων. est verruca dolens quæ sub cute coit durior & paulò asperior, callosa & plærumque teres, coloris eiusdem, infrà tenuis, ad cutem latior, fabæ ferè magnitudine; pueros maximè infestans. Vix vna tātùm eodem tempore nascitur, sed ferè plures, eæque nonnunquam subitò desinunt, nonnunquā mediocrem inflammationem concitant: sunt quæ etiam in pus vertantur. Dicitur hoc nomine propterea quòd, vt ait Aëtius, similis sit vertice suo resectæ chordæ secundùm extremitatem, vel sicut existimat Celsus, quòd in imo vsqueadeò sit angusta, vt pendēre videatur. Tota enim foras prominet, adeò vt excisa nullam radiculam relinquat. Vnde & verruca pensilis à nonnullis latinè vertitur, quòd basi angustiore prædita videatur pendēre, summæ chordæ similis. In eo differt ἀπὸ τῆς μυρμηκίας, quòd cùm vtrunque vitium cutis excrescentia sit, in tuberculi modum, hæc tamen præterquā quòd similem

formicæ mordentis sensum inducit, basim etiã habeat latiorem, & nigro colore prædita sit, atque, vbi à chirurgo tollitur, sanguinem fundat copiosiorem quàm eius magnitudo ferre videatur.

ἀκρόψιλον. significat apud Hippocratem nudum, quasi ᾧ ἰδὶ τῷ ἄκρου ψιλόν.

ἀκρώμιον. Est omoplatæ in superiori eius fine in rectum tendens ἀπόφυσις, per quam scapula ipsa claviculæ copulatur. In hunc vsum à natura producta est, quò & firmior ea copula esset, quam veluti vallum quoddam sic ἀπόφυσις illa contegit, simúlq; prohiberet ne sursum brachij caput excideret. Definitur etiam à Galeno in libro περὶ ἄρθρων, spina in dorso omoplatæ (quæ ipsam omnium maximè facit inæqualem & gibbam) elata, progressa, dilatatáq;. Item omoplatæ ἀκρώμιον vocatur, quà ipsa claui committitur. Alijs ἀκρώμιον dicitur os cartilagineum clauem cum omoplata connectens, ligamentis membranosis ab ipso exortis. Quod quidem plerique hominis proprium esse asserunt, ínque hominibus solis deprehēdi, alióque nomine κατακλεῖδα appellant. Id primis annis cartilago est, deinde verò ætatis aut temperamenti siccioris occasione in os degenerat. quò fit vt acromium ipsum Hippocrati os, Galeno cartilago dicatur. Quidam anatomes periti definiunt ἀκρώμιον esse τὴν σύνταξιν summi humeri cum clauicula, vt memoriæ prodidit Galenus in lib. de ossibus.

ἀκρωτὶς. dicitur lingua ab Hippocrate lib. 7. τῶν ἐπιδημιῶν, tanquam sua ipsius extrema non informans, hoc est inarticulata propter motus difficultatem, vt annotat Galenus in explicatione vocum Hippocratis.

ἀκρωτήρια. dicuntur propriè maiores & extremæ corporis partes. Eo nomine Aristoteles appellat extremam partem digitorum sub vnguibus latētem, & extremam partem ossium.

ἀκρωτηριασμὸς. est extremarum corporis partium videlicet manuum, aut pedum, vel putrescentium, vel quarum ossa perierunt per serram dissectio. Namque vbi summæ partes, vt manus, aut pes, computruerunt, vel earum ossa contabuerunt siue ab externa causa disrupta, siue ab interno affectu putrescentia, quoniam inutilia redduntur, & noxam vicinis primùm partibus, deinde vniuerso corpori inferunt, necesse est eas serrula præcidere. Verùm priùs necesse est corpora ossibus circundata diuidere. Qua in re si quando metus est ab immodico sanguinis profluuio, rectè consulit Leonides non omnia primùm corpora secanda, nisi ex toto putredine contabuerint, sed eam solùm partem vbi nec plures neque grãdiores esse venas aut arterias existimamus, quas tunc deuitare oportet, deinde os protinus serra præscindendũ, & panniculus lineus partibus sectis circũponendus, ne serra per ipsa tracta dolores excitet. Atq; tunc reliqua parte vasísque excisis ferramenta candentia vasis iniicienda, sanguinísque profluuio suppresso, linamentis insertis & conuenienti deligatura adhibita, medicamentis vtendum quæ pus moueant.

ἀκταία. legitur apud Plinium, & describitur ab eo graui foliorum odore, caulibus anisi geniculatis, semine nigro vt hederæ, baccis mollibus. Sic dicta videtur quasi sambucea, id est τῇ ἀκτῇ similis. Potest ea esse quæ gallis dicitur hyeblum, quod est lōgè humilius sambuco, magísque herbaceo generi assignandum.

ἀκτῆ. sambucus. frutex est duorum generum. Vnum arborescit, surculos habens arundini similes, rotundos, cauos, albescentes, proceros, & ferè sine nodis. folia autem iuglandis tria vel quatuor ex interuallis circa ramos exeuntia, odore graui, incisuris pluribus.

pluribus. In ramis siue caulibus umbellas fert floris albi, mox acinos terebintho similes, ex nigro purpureos, racemosos, succo plenos vinososque. Radices agit tellure summa, nec multas nec grandes. Alterum autem genus est herbæ quàm arbori similius, & breuius, humi iacens, caule quadrangulo, geniculato, densis articulis, foliis amygdalæ, per ambitum sectis, longioribus tamen & graueolẽtibus, quæ per interualla ex singulis geniculis pennata exeunt. Vmbellam in summo fert sambuco similem, florésque similiter & fructum: Græci vocant χαμαιάκτην, & Latini peculiari nomine ebulum. Vtrumque genus refrigerantis est & siccantis facultatis.

Ἀκτέα. dicitur à quibusdam τὸ βούνιον, ut habetur apud Dioscoridem.

Ἄκτεον acinus siue fructus sambuci.

Ἄκυλος. glans ilicis. ὁ τῆς πρίνου καρπὸς, ut ait Hesychius. nam βάλανος siue glans propriè robori apud Græcos & Latinos tribuitur.

Ἄκυρον dicitur à quibusdam τὸ ἄλισμα, ut habetur apud Dioscoridem.

Ἀλάβαστρον. est vasculum ex leui & lubrica materia efformatũ, seruandis odoribus maximè conueniens, quòd ut plurimùm ex solidissimo & frigidissimo lapide conficeretur. Id quia propter leuorem suum non facilè posset teneri manibus sed dilaberetur, hoc nomen sortitum est ἀπὸ τοῦ α στερητικοῦ μορίου καὶ τοῦ λαβεῖν.

Ἀλαβαστρίτης. est species marmoris, sic dicti quòd ex eo ἀλάβαστρα vascula maximè conficerentur: neque enim lapidis quem alabastrum vocant id primum nomen fuit, sed quoniam ex eo alabastra fierent, indè vocari cœptus est: cùm priùs, ut scribit Dioscorides, ὄνυξ diceretur. Vim habet in medicina: namque ustus alabastrites si resina vel pice excipitur duritias discutit, si cera, ventriculi dolores mitigat, sine his gingiuas reprimit, cum sale fossili grauitates oris & dentium extenuat.

Ἀλαβανδικὸς λίθος, ἢ ἀλαβανδινός. Est lapis subniger & flauus, ut inquit Aëtius, sed qui tamen magis ad purpureum inclinet. Pellucet quasi segmentis quibusdam aut fissuris discriminatus. Tritus pilos nigros efficit.

Ἀλαία φθίσις. dicitur apud Hippocratem lib. de locis in homine corruptio tanquam cæca & inuisibilis.

Ἀλαὸς. τυφλὸς. id est, cæcus, apud Hippocratem.

Ἀλάπαθον. dicitur à Theocrito τὸ ὀξυλάπαθον ab effectu, quoniã aluum exinaniat. Attici enim ἀλάπαθα inanitiones appellant.

Ἀλαπτεύς. significat apud Hippocratem eum qui sit ex Alaptis. Sunt autem Alaptæ oppidum Thraciæ.

ἀλάστορες. dicuntur apud Hippocratem tum facinorosi homines, qui talia perpetrant ob quæ cruciari mereantur. tum dæmones ipsi eorum vindices.

Ἁλάτιον. medicamentum ex sale confectum purgandi vim habens. Constat ut plurimùm magna salis portione, semine apij, spica nardi, aniso, silphio, pulegio, petroselino, pipere, cumino, zingibere, ad hæc scammonia, vel epithymo, vel lathyridibus pro specie vacuandi humoris. Vsus eius est aut cum cibis, sicut salis, aut manè etiam aliquo liquore dilutus ieiunis certa mensura exhiberi potest. Huius cõfectionis formulas aliquot habent Paulus lib. 7. cap. 5. Et Aëtius lib. 3. cap. 108.

Ἀλγήματα. dicuntur sæpe apud Hippocratem τὰ νοσήματα, hoc est morbi. & ἀλγεῖν similiter ægrotare, & ex morbo pati.

Ἀλεάζειν. significat apud Hippocratem idem quod θερμαίνειν, id est, calefacere.

ἄλειμα. unguenti nomen est sic temperati, ut in oleo liquores tantùm aliqui aut etiam adipes vel medullæ remistæ sint,& indè exactam olei spißitudinem acquirat. Id genus etiam simplici vocabulo μῦρον appellatur. Si verò cera aut resina aut aliquid eiusmodi addatur, ut medicamentum ipsum craßitudine τῷ ἀλοίπτῳ simile euadat, composito nomine μυράκοπον nuncupatur.

ἀλέον ὕδωρ. dicitur apud Hippocratem aqua cõferto imbre collecta. ἀλέον enim idem quod confertum & congregatum.

ἀλείφα. apud Hippocratem oleum vel adeps.

ἀλεκτορία. lapis est qui in ventriculo & iecinore galli gallinacei aliquando reperitur. Habet ut plurimùm figuram lupini, magnitudinem eiusdem aut fabæ. colorem modò in cinereo candidum, modò fuscum, sed dilutum: interdum verò crystallina specie est, sed coloris obscuri, fibrásque interdum habet subrubras.

ἀλεκτορόλοφος. crista. Herba est folio gallinaceæ cristæ simili, caule tenui, & semine nigro in siliquis. A solo Plinio sic describitur, à reliquis veteribus silentio prætermissa.

ἀλεξανδρινὴ ἔμπλαστρος. Alexandrinum emplastrum viride ad extrahendum. Recipit aluminis scißilis P. ✱ VIII. salis ammoniaci. P. ✱ VIII. squamæ æris P. ✱ XVI. myrrhæ, thuris, singulorum P. ✱ XVIII. ceræ P. ✱ CL. resinæ Colophoniæ aut pineæ P. ✱ CC. olei heminam, aceti sextarium. Refertur à Cor. Celso lib. 5. cap. 19.

ἀλεξάνδρου βασιλέως κολλύριον. est siccum collyrium magnæ aduersus cicatrices atque albugines utilitatis. Constat croco, spica Celtica, & terra ampelitide. Refertur ab Aëtio lib. 7.

ἀλεξιτήριον. est antidotus & amuletum fascinationum & veneni cuiuscunque siue intrò sumpti, siue morsu infusi. Placuit tamen quibusdam, ut ait Galenus, ea tantùm ἀλεξιτήρια nũcupari quæ venenatarum bestiarum ictibus medentur. eóque differre ἀπὸ τῶν ἀλεξιφαρμάκων. Sed hoc discrimẽ nihili Gal. æstimat. Ego potiùs id inter ea, si quid differant, interesse crediderim, quòd τὸ ἀλεξιφάρμακον intrò sumitur, ἀλεξιτήριον foris imponitur, non veneni modò causa, verùm etiam depellendæ fascinationis, ut quæ collo appenduntur. Verùm apud Hippocratem ἀλεξιτήριον simpliciter significat τὸ βοήθημα, id est, remedium. ἀλέξασθαι enim idem quod βοηθεῖν.

ἀλεξιφάρμακον. propriè dicitur medicamentum quod deleteriis pharmacis medetur, non extrinsecus quidem corpori impositũ, ut quod ἀλεξιτήριον nominatur, sed intrò sumptum. Quæ tamen duo vocabula sunt qui confundant, nec putent differre. Dicuntur ἀπὸ τοῦ ἀλέξειν, quòd à veneni noxa vendicent, quomodò & amuleta Latinis ab amoliendo.

ἀλεότης. apud Hippocratẽ ἄθροισις, id est, collectio & congregatio: unde ὕδωρ ἀλέον aqua dicitur ab eodem conferto imbre collecta.

ἀλέουσιν, ἀθροίζουσιν, apud Hippocratem.

ἀλέως, ἀθρόως. apud Hippocr. confertim & cumulatim.

ἄλη. idem quod ἀλύκη, de qua posteà.

ἄλειον ἔλαιον. idem est quod τὸ ἀμυγδάλινον ἔλαιον, ut scribit Aëtius lib. 7. cap. 69.

ἀληθέωσι. πλανῶσι. hoc est, decipiant, apud Hippocratem.

ἀλθαία. ibiscus. Genus est syluestris maluæ, habet folia grandiora, &, ut cyclaminus, rotunda, lanuginosa, florem rosaceum, caulem binûm cubitorum, radicem lentam, viscosam & intus candidam. Vis eius discutit, laxat, inflammationem abigit, lenit

&

& phymata concoquit. Radix autem, & semen reliqua quidem intensa habet, verùm exterit etiam vitiligines abstergítque. præcipuè autem semen calculos confringit. In summa valet ad plurima, sicut Dioscorides prodidit, éstque eius vsus in medicina tantus, vt indè nomen habuerit, quòd inter primas sit vtilis & pluribus polleat remediis, ob quæ à quibusdam etiam ἀρισταλθαία dicitur. ἄλθος enim remediũ, & ἀλθαίνειν mederi significat. Ex ea emplastrũ Poletes faciebat eximij vsus, quod refertur ab Aëtio lib. 15. capite de emplastris emollientibus & discussoriis.

ἀλθεῖν, ὑγιάζειν. id est curare & sanare, apud Hippocratem. dicitur & ἀλθίσκειν.

ἄλθεξις, ἴασις. sanatio, apud Hippocratem.

ἀλιθωλικὸν. est emplastri nomen, quod duplex habetur apud Aëtium lib. 15. cap. de emplastris discussoriis & attractoriis.

ἁλικάκαβος. est solani genus hoc priuatim nomine donatum, quod est frutex surculosus veriùs quàm herba, foliis solano satiuo similibus sed latioribus, caule, postquam increuit, prono & inclinato in terram. semine in folliculis rotundis ad speciem vesicarum (vnde & φυσαλὶς siue vesicaria nominatur, etiam si Plinius scripserit sic dictam quoniam ad vesicæ calculos valeat) orbiculato, singulari quale cerasium, rubenti & leni, & acinis vuarum simili. flore hederaceo, sanguineo, radice cùm siccescit, albicante. Officinæ alcaquengi vocant. Scripsit etiam Dioscorides halicacabi nomine alterum solanum τὸ μανικὸν nuncupari. Verùm halicacabus & vesicaria vera est quæ à nobis descripta est, vt inquit Galenus. Vim habet hortensis solani, sed cibis inutilis est, regium morbum purgat semine poto, & vrinam pellit. Fit ex eo pastillus ad omnẽ eminentiam, rimas pudendi, condylomata, verrucas, & alia multa perutilis, quem describit Aëtius lib. 14. cap. 3.

ἄλιμος. est frutex similis rhamno, sine spinis, foliis oleæ, sed latioribus, sepimento vallari idoneus. Duobus modis scribitur, modò nudè, mirabili, vt ait Solinus, effectu, quòd admorsa ea fames interdiu nulla sentiatur, ab α priuatiua particula & λιμὸς, quasi famem arceat: eius enim folia decocta in cibos admittuntur: modò cum aspirationis nota, quoniam maritimum olus sit, & eam ob causam ἅλμυεις à salsugine dicatur Aëtio. Valet radix eius ad conuulsa, rupta, tormina, drachmæ põdere in aqua mulsa pota & lactis similiter vbertatem facit.

ἄλιμον etiã à quibusdam vocari τὸ ἄρον Dioscorides author est, fortè quòd τὸ ἄρον & foliis & radice edendo sit, & famem cohibeat.

ἀλίνιτρον. est succi cuiusdã cõcreti species, acris, subamari, salsi, rari, tenuis, leuis, & aërei, qui facillimè in puluerem solui potest, & ignem concipere, inque flammam mutari. Ex eo tormentarius puluis ad excutiendos globos ferreos apparatur. Conficitur vel ex terra quadam, qualis est in Saxoniæ campis, in aceruos cõdita & sarmentis contecta quò faciliùs putrescat: vel ex eo veluti flore & polline, quẽ tum in cellis vinariis, tum in locis opacis gypsati maximè parietes exudant. Vbique ferè salpetrũ appellatur. Abstergit & vires non valdè à nitro dißidentes poßidet, etiam si ab amaro & vero illo nitro multùm differat.

ἄλιπαινα. Sunt medicamenta, vt ait Celsus, quæ cruentis protinus vulneribus iniiciuntur, quæ ἄναιμα Græcis vocantur. Hæc enim reprimunt inflammationem, nisi magna vis eam cogit, atque illius quoque impetum minuunt, tum glutinant vulnera quæ id patiuntur, & cicatricem iisdem inducunt. Constant autem ex medicamen-

tis non pinguibus, ideóque ἀλίπαντα *nominantur* ἀπὸ τῦ λιπαίνειν καὶ τῦ α μορίου στερητικοῦ. *Dicuntur ab Aëtio* ἀλίπαντα *ab eadem origine lib.13.cap.126.*

ἄλις. *significat* ἀθρόον. *hoc est, uniuersim & cumulate. sicut Galenus interpretatur comment.* εἰς τ προῤῥητικόν.

ἄλισμα. *est herba cui folia sunt plantaginis, sed angustiora, & in terram reflexa, caulis tenuis, simplex, & rudis fistulæ instar, cubito maior, capitibus thyrsi, flos albus, tenuis, & aliquatenus pallidus, radices tenues, ut veratri nigri, acres, odoratæ, modicè pingues. A quibusdam* δαμασώνιον, *ab omnibus plantago aquatica vocatur. Sistit aluum & tormina: tumores illita mitigat, éstque optimum leporis marini, ranarum rubetarum, & opij alexipharmacum.*

ἄλιπας. *sic à quibusdam dictam fuisse* τὴν ἰξίνην *Dioscorides author est.*

ἀλίφλοιος. *arbor est glandifera, cortice & caudice crassissimo, & plerũque cauato fungosóq;. Sola corde carere dicitur. nec alia putrescit in eo genere, etiã cùm viuit. Pessima carboni & materiæ. breui putrefit, idcirco ædificiis damnatur. Sic dicitur quasi salsicortex: amara enim esse perhibetur.*

ἄλκαρ. βοήθημα, *id est, remedium: apud Hippocratem.*

ἀλκέα. *est species syluestris maluæ, cuius folia verbenacæ similia sunt, eóque modo quo illa diuisa, caules autem terni aut quaterni, cortice canabino vestiti, flos paruus, rosæ similis. radices albæ, obliquæ, quinq; aut sex, cubitales. vulgò bismalua syluestris dicitur. vsus radicis alceæ ex vino vel ex aqua dysentericis, aluo citæ, ruptis, cõuulsis.* ἀλκέα *etiam dicitur à quibusdam* τὸ ἄλισμα, *ut habetur apud Discoridem capite* περὶ ἀλίσματος.

ἀλκιβιάδιος. *est secũda species anchusæ, quæ & alio nomine* ὀνοχειλὲς *dicitur. Sic vocatam putant quòd ea Alcibiades ad formæ venustatem uti solitus esset. Vide in dictione* ἀγχοῦσα.

ἀλκίβιον. *idẽ quod* ἔχιον *authore Nicandro in Theriacis. sic autem dictũ est ab Alcibio eius inuentore, qui cùm à vipera ictus fuisset, eius herbæ succo remediũ adeptus est.*

ἀλκυόνιον. *est spuma maris concreta, admistis sordibus tenuissimis. Id ex auibus, quas Græci* ἀλκυόνας, *Latini Halcedonas vocãt, hac de causa nomen inuenit, quòd ex eo mari innatante nidos fingunt & construunt. Eius, ut Dioscoridi & Galeno placuit, quinque sunt genera. Primum est figura spongiæ simile, sed spissum & graue, quod putidos olet pisces, & copiosum in littoribus inuenitur: alterũ figura longiuscula, foraminibus plenum, læue, odore algæ simile: tertium ad vermiculi figuram propiùs accedit, & ad purpuræ colorem, sed est molle: id Milesium nominant: quartum lanis pinguitudine sordidis est simile, foraminibus plenum, læue: quintum quia leue, simile fungi videtur esse, intus quia asperũ, pumicis: quod acre est, sed odore caret. Plurimum ut Dioscorides scribit, in Besbico Propontidis insula nascitur, atque id patrio nomine* ἁλὸς ἄχνην, *id est, maris spumam appellant. Hoc nomen nunc omne halcyonium obtinet, excepto subrotundo, quod ex figura pilam marinam solemus nominare. Vltimum genus non modò ut reliqua abstergit, & per halitum digerit, sed, quoniam calidissimum, cutem corrodit & pilos absumit. Theophrastus halcyonium pumicem esse scribit. Primum & secundum quia exterunt & inducunt læuorem, iis mulieres contra lentigines, impetigines, lepras, vitiligines, nigredines, vultúsque & reliqui corporis maculas vtuntur. tertium vtile vrinæ angustiis, & arenis in vesica*

concrescen-

concrescentibus, & renum doloribus, & aquis cutem subeuntibus. Crematur in fornace cum sale cōiectum in fictile crudum, donec fictile coctum fuerit: lauatur autem Cadmiæ modo.

ἀλλαντοειδής. Est tunica fœtus, inter chorion & amnion media, tenuis, infirma, & angusta, fœtum tantùm medium ambiēs. Vna est è tribus illis mēbranis fœtum inuoluentibus, sed tenuis & infirma, vt quæ gignatur ex serosiore & muliebri semine, imbecillo & pauco. Angusta autem est, fasciæq; modo infantem cingit: neq; enim eum totum comprehendit, sed à mucronata cartilagine ad ilia vsque tantùm extenditur, & ab vno vteri cornu ad alterum vsque porrigitur. Duabus autem tunicis constat, quarum vna chorio, altera amnio adhæret. Inter eas vrina fœtus continetur: vrachus enim à vesicæ fundo in partem eius ampliorem inseritur, vrinámque ibi effundit, ipse posteà per allantoidem tunicam diffusus, ínque eam degenerans. Commodum enim naturæ visum est vrinam illam tam acrem vt nares allātoidem secantium feriat, eísque horrorem inducat, lōgiùs à fœtu in huius membranæ spatium abducere. Sic dicta est quòd ἀλλᾶντι, hoc est, farcimini similis sit. Quod non ita intelligendum est, quasi re aliqua plena sit concisis carnibus simili, quibus intestina farciri solent (est enim allantoides inanis potiùs quàm plena, præsertim quà amnio inhæret, nisi siquando magna vrinæ copia sit, quæ cornibus allantoidis iam repletis in partem eius ampliorem regurgitet) sed quòd intestino cuidam similis videatur, ex quo farcimina fieri cōsueuére. Est enim figura longa, angusta, rotunda, extremis partibus in vteri cornua subeuntibus, paulatim gracilescens, donec in mucronem desinat.

ἀλλογνοῶν. παραφρονῶν, hoc est, desipiens apud Hippocr. quasi ἄλλα γινώσκων παρὰ τὰ ὄντα. id est, alia percipiens quàm quæ sunt. Idem etiam ab Hippocr. ἀλλοφρονήσας dicitur.

ἀλλοιοτροπεῖται. τρέπεται ποικίλως, hoc est, vertitur variè: apud Hippocratem.

ἀλλοίωσις alteratio. Est immutatio eius quæ præfuit qualitatis in cōtrariam qualitatem: vt, cùm aliquid ex frigido calidum, aut ex austero dulce fit. Quòd si alteratio motus est, motus autem omnis in ipso fieri esse suum obtinet, patet intereà dum noua qualitas inducitur alterationem esse, posteaquam verò inducta est, & in subiecto corpore remanet, non ampliùs alterationem, sed πάθος, hoc est, affectum siue affectionem nuncupari. Alteratur enim is qui nigrescit, vel qui calescit: alteratus verò est qui iam nigrefactus est, vel incaluit. Itaque alteratio, generatio est qualitatis. Nec verò si depositionem vel mutationem eius, quod priùs fuit, dicas, id pugnet cum eo quod nunc dixi, alterationem generationem esse qualitatis, cùm ambo in idem recidant. Nam & quæ prior in corpore qualitas fuit, mutatur, & nunc noua gignitur. Verùm quoties cuiuspiam, quod substantia non sit, generationem esse dicimus, non idem eo sermone significamus, sicut cum absolutè generationem proferimus. Nam quæ absolutè generatio nominatur, via est in substantiam: quæ verò huius vel illius generatio dicitur, via est in illius (vt ita loquar) entiam siue subsistentiam. Neque enim aliud est alteratio, quàm rei affectæ assimilatio ad efficiētem. Nam quicquid agit, nititur id in quod agit sibi assimilare, siue à primis qualitatibus siue à secundis ipse motus fiat. Siquidem ab his qualitatum differentiis duplices in genere alterationes Gal. constituit, alias specificas, quæ propriè & primariò dicuntur alterationes, alias uerò quæ contrahunt, vel contendunt, vel quomodò libet aliter afficiunt corporis nostri particulas, quæ sanè potiùs per abusionem quàm propriè & primùm

alterationes nuncupantur. Ac specificæ quidem alterationes dicuntur, quæ ex specie aliam speciem inducunt, vt cùm ex pane, ptisana, lente, sanguis, pituita, bilis flaua, & atra, atque ex his posteà adeps, os, neruus, caro, arteria, vena, generātur, nutriuntur, & augentur. Siquidem dum in ventre venísque cibus cōcoquitur, eásque quas exposui mutationes perpetitur, tota sua substantia alteratur, veterémque naturam exuit, in aliam transiens speciem. Itaque non modò cibi concoctio, siue in ventriculo siue in venis & iecinore fiat, sed & aßimilatio & nutritio species sunt alterationis, non etiam generatio, quam veriùs constare ex alteratione formationéque, quàm alterationem esse dixerimus. At verò omnes eiusmodi in aliam essentiæ speciem alterationes mutationésque non aliunde quàm à caliditate, frigiditate, humiditate, & siccitate proficiscuntur, citra quas nihil potest ex specie in speciem commutari. Atque hac ratione & primæ & elementariæ & specificæ qualitates appellantur. Quæ autem ab aliis contingunt alterationes, veluti quæ secando, aut contundendo, aut segregata coarctando perficiuntur, nihil prorsus ex propria natura in aliam conuertunt, propterea quòd à secundis qualitatibus multò infirmioribus proficiscuntur.

ἀλλοιωτικὴ δύναμις. Alteratrix facultas. Est facultas naturalis, attractum alimentum parti quæ alitur aßimilans. Siquidem demonstrauit Gal. in qualibet parte quatuor generatim esse facultates. quarum prima attractrix est, quæ peculiares parti succos & appetit & attrahit: alteram deindè esse alteratricem eius alimenti quod attractum est, eóque in opere alimentum mox futurum apponi, agglutinari, aßimilari: atq; huic alias duas posteà deseruire, vnā quę alimentū retineat donec concoctio nutritióque peracta sit, alteram verò quæ expellat quod per concoctionem tanquam inutile secretum est. Itaque alteratrices facultates in omni animalis genere tot membratim erunt, quot habet in se elementares particulas, alterandi facultate præditas. Habet enim vnaquæq; particula similaris suam vim alteratricem, quæ ex menstruo matris sanguine eam particulam generauit. Dicitur autem ea generaliter quidem alteratrix, siue concoctrix, membratim verò aßimilatrix & nutritoria, qua quidem vigēte valentéque nutritio cuiusque partis optimè procedit, infirma verò atque afflicta in atrophiam necessariò incurritur. Porrò alteratrix facultas ab insito cuilibet parti temperamento opus suum peragit: ac calida quidem humorem biliosum atque melancholicum gignit, frigida verò aquosum & pituitosum.

ἀλλόκοτον. ἀσαφὲς καὶ ἄγνωστον. obscurum & incognitum, apud Hippocratem.

ἀλλοφάσσειν. verbum est non admodum vsitatum, sed tamē vsurpatum ab Hippocrate. Significat autem vel παραφρονεῖν, id est, delirare, vel μεταῤῥιπτεῖν ἑαυτὸν καὶ ἀσᾶσθαι: id est, corporis inquietudine vexari: dicitur ἐκ τοῦ ἄλλοτε φάσκειν ἄλλα, nam qui delirant, varia & aliena, nec inter se cohærentia loquuntur. vel, vt plærique volunt, ἀπὸ τοῦ μεταβάλλειν ἄλλοτε εἰς ἄλλο σχῆμα τὰ φάη. Id est, quòd oculos in alias subinde figuras cōuertant, id quod etiam delirantium proprium est. Annotauit Galenus comment. in Prognosticum.

ἀλλοφάσσοντες. παραπαίοντες. παραφρονοῦντες. hoc est, delirantes, apud Hippocratem. dicūtur & ab eodem ἀλλοφρονέοντες, & ἀλλογνοῶντες.

ἁλμάδες. dicuntur propriè oliuæ muria conditæ, sicut κολυμβάδες quæ in oleo suo puræ innatant, quæ tamen nomina Græci persæpe confundunt.

ἄλμη

ἅλμη. muria. nō aliud est quàm aqua salsa. Diuersis tamē modis tēperari potest, ex qua varietate tres summę eius differentiæ emergūt. Prima est muriæ multùm diluta vt in quam caseus etiam mollior demergitur, & in quam sal coniectus adhuc liquescit. ea dicitur ὠμοτέρα & γλυκεῖα, & latinè cruda, vt habetur apud Columellam. Secunda est sic temperatæ, vt nec sal iniectus ampliùs liquefieri, nec caseus aut ouum demergi poßint: hæc vocatur ἅλμη εὔκρατος, & muria matura à Columella. Tertia est tam salsæ, vt salis permultùm, aquæ minimùm in ea sit. vocatur à Græcis δριμῶς ἁλμυρὰ καὶ ἄκρατος. Videtur esse ea quam Celsus aliquot locis muriam duram appellat. Omnis muria effectus salis præbet, abstergit, siccat, dysentericis infunditur, atq; ad fotus aquæ marinæ vsum præstat.

ἁλμύραξ. αλσ. est nitri species quæ sua sponte ex terra effloreſcit, & extra terram reperitur, vel in conuallibus & campis, vel in lacu. Eo per æstatem canescunt conualles apud Medos, vt Plinius scribit. Sic autem dicitur partim ex sapore quem habet subsalsum, partim ex eo quod è terra erumpit. Vide νίτρον.

ἁλμυρὶς. dicitur ab Aëtio ἅλιμος, quia salsum holus sit & maritimum, de quo vide suo loco. Est & ἁλμυρὶς cuiusdam generis braßicæ nomen, vt tradit Athenæus, quæ Ganeæ nata primatum sibi vendicauit.

ἁλμυρώδης πυρετὸς. salsa siue salsuginosa febris. Est differentia febris apud Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. vnde autē hæc sumpta sit, non liquidò apparet. Potest quidem ita dici à sapore humorum in quibus febris accenditur, accidente propinquißimo, salsaq; vocari febris quæ à salsa pituita nascitur, qualis est causus hybernus Hippocrati lib. 3. περὶ διαίτης ὀξέων. Sed cùm Galenus locū hunc enarrans dicat ab Hippocrate tactus notas, non gustus differentias explicari, debet, eo quidem authore, salsa febris vocari, quæ salis modo cutem ægri, aut manum medici pruritu magno mordeat. Id quod accidit dum fuliginosa & multùm vsta excrementa per corporis habitum & cutem feruntur, vt in pruritus causis docetur à Galeno.

ἀλόη. herba est foliis scillæ similibus, pinguibus, craßis, modicè latis, rotundis & retrorsus repandis. Illa vtrinq; sunt ex obliquo spinosa, & longioribus interuallis striata, breuia, curta, atque in spinulas retusas truncásque desinunt. Caulem habet non dißimilem antherico, in quo flos albus, & semen asphodelo simile. Radix ei vna est, ceu palus in terram adactus. Odorem emittit grauem, gustúque amarißima est. Succum fundit qui eodem cum planta sua nomine ἀλόη dicitur. Vnum arenosum, qui purißimi fex est, & ab officinis caballinum dicitur, fortè quia veterinariis medicamentis conuenit: alterum verò iecinoris modo coactum, quem succotrinum illæ appellant. Aloë modicè calfacit, spissat, dēsat, aluum soluit, & bilem detrahit. Efficaciorem esse, si pota ea sumatur cibus, Plinius affirmat. Paulus mane tradendam præcipit, noxæ taxans eos qui vesperi propinant, aut secundùm cibum.

ἀλόη γαλλική. sic à quibusdam dicitur ἡ γεντιανὴ, vt habetur apud Dioscoridē. fortè propter radicis amaritudinem, propter quam etiam ἀλοΐτις ab aliis vocata est.

ἀλοηδάριον. est medicina ad ventrem soluendum, aloëm habens, nec eam quidem solam, sed pluribus aliis medicamētis admistam. Eiusmodi compositiones multas describit Aëtius ex Oribasio & Philagrio lib. 3. cap. 101. & sequentibus vsq; ad caput. 107. Est autem hoc nomen à recentioribus medicis vsurpatum.

ἁλὸς ἄνθος. flos salis, quid sit non satis certum est. Dioscorides scribit eum flumine Nilo

defluere, & lacubus tamen quibusdam innatare: crocei coloris esse, & odore ingrato, ceu gari: interdum lōgè magis virus olere, gustúque mordaciorem & pinguiter lentum esse. Verùm Georgius Agricola hunc non florem salis, sed florem maris appellat, & hunc quidem humidum, pinguem, croceum, nihílque aliud quàm semen balenarum esse dicit, illum verò tanquam fauillam tenuißimum, leuißimum, & candidißimum esse. Quid tamen vtrumque sit, non definit.

ἁλὸς ἄχνη. *salis spuma. Est spumosi maris lanugo siue ramētum, in exilibus petris inuentum, vt scribit Dioscorides. Nam cum mare feruet æstu, spumas agit, eásque ad littora & scopulos appellit: hæ autem abscissæ & in illis depositæ atque exsiccatæ, nonnullis in locis in salem conuertuntur, quem Plinius spumam vocat. Nec tamen verè spuma dici potest, sed vel sicca maris spuma, vel etiam rectiùs sal è marina spuma genitus dicetur. est autem natiui salis species ad mare geniti, quomodò etiā in fontibus vel in fluuiis quibusdam sponte naturæ nascitur.*

Dicitur & ἁλὸς ἄχνη patrio nomine in Propontide genus vnum Alcyonij, vt ait Dioscorides. Id quia leue est, simile fungi videtur esse, intus, quia asperum, pumicis acre est, sed odore vacat. Nunc tamen hoc nomine omne alcyonium indifferenter appellatur, excepto subrotūdo, quod ex figura pilam marinā mercatores vocant.

ἅλς, ἁλὸς. *sal. quid sit notum est. Omnis aut natura gignitur, aut factitius est. Qui per se nascitur reperitur in terra, vel extra terram. Ille vel cæditur in montibus, vel è terra effoditur, vel sub arenis inuenitur: hic aut in fonte, aut in fluuio, aut in lacu nascitur, summa aqua calore solis siccata & in salem conuersa. Sed & in mari sal quidam sponte prouenit tenuis, circum scopulos concrescens, quem ἁλὸς ἄχνην nominant, de quo proximè diximus. Qui autem factitius est, vel ex aquis marinis, vel ex salsis fontanis aut putealibus excoquitur, vel conficitur ex sui generis lixiuio. Cæterùm sales omnes adstringunt, exterunt, repurgant, reprimunt, extenuant, siccant, & crustas vrendo inducunt, alij magis, alij minùs: foßilis nanque magis adstringit, quòd partes habeat craßiores, vt quæ affusa aqua minimè liquescāt. Omnes prætereà exedentia atque excrescentia compescūt. Clysteribus vtiliter miscentur, viresque multas & maximas poßident, quas scripto Dioscorides explicauit. Cùm autem plures sint salis differentiæ præter supradictas, eas consequenter exponam quæ frequentiùs legentibus occurrunt, & habentur in vsu.*

ἀμμωνιακὸς. *arenarius. Sub arenis, inter Ægyptum & Arabiam, in regione Cyrenaica, in sitientibus Aphricæ locis inuenitur, vt author est Plinius, qui omnis cùm ἀμμωνιακὸς dici poßit, Cyrenaicus tamen id nomen pro suo vindicauit. Species est salis sponte nascētis, qui inter omnes maximè laudatur, si modò findi facilè poßit, & in recta segmenta diduci.*

Διαδικάλεθ. *nomen est salis mixti & cōpositi ex hyssopi triente, pulegij quadrante, cumini sextante, ammij vncia vna, salis torrefacti vnciis triginta contusis & cribratis. quidam origani sextantem adiiciunt. Aëtius spicæ nardi vnciā vnam semper addidit, & hyeme prætereà piperis vnciam vnam. Valet ad concoctionem alimenti, soluit obstructiones venarum mesaraicarum, pituitam è thorace expurgat, visum acuit, sed maximè facit ad capitis leuitatem, siquis eo aßiduè vtatur.*

ἡδυσμένος. *condimentarius. fiebat mistis sali quibusdam aromatis, & seminibus odoriferis, siue ad sanitatis vsum, siue ad voluptatem, quò magis cibus saperet.*

θηβαικὸς

θηριακὸς. *theriacus.* Salis compositio est ex viperis, quæ ad hunc modũ fiebat. In vas fictile luto etiam extrinsecus oblitum viperæ quatuor viuæ coniiciuntur. super eas iniicitur salis ammoniaci, vel cõmunis modius Italicus, hoc est, libræ viginti: posteà superadduntur pastilli hoc modo apparati. Radicis gentianæ libra vna semis, aristolochiæ rotũdæ libra vna semis, comæ centaurij minoris, seminis cardamomi, marrubij, singulorum unciæ sex, scordij mõtani, apij, chamædryos, seminis rutæ hortensis, singulorum libra vna: hæc modicè contusa melle Attico vniuntur, & in pastillos efformantur. Eorum selibra in ollam vacuam vnà cum viperis iniicitur, reliquũ sali superadditur vnà cum quinque scillis teneris & recentibus minutim concisis: ac tandem fictili ignis subiicitur. Sic autem debet obturari, vt tribus quatuórue foraminibus operculum ipsius pertusum sit, per quos vbi vapor non iam crassus & turbidus, sed tenuis potiùs flammula efferri videbitur, certum erit indicium perfectæ vstionis. Martianus præter pastillos alterum etiam salis modiũ Italicum, hoc est, alteras salis libras viginti addit. Olla ab igne exempta, eam tota die noctéque refrigerato. deindè apertos exemptósque carbones diligenter tundito, & cum hisce misturis incernito. Seminis rutæ syluestris, hyssopi, singulorum unciæ nouem. seminis fœniculi, nardi Gallicæ, stachyos, singulorum unciæ sex. petroselini Macedonici unciæ quatuor. summitatum origani, summitatum thymi, singulorum unciæ nouem. vuæ amomi, hormini seminis torrefacti, singulorum unciæ tres. baccarum iuniperi, piperis albi, piperis nigri, fœniculi, singulorum libræ duæ. radicis laserpitij unciæ decem. seminis coriandri, zinziberis, seminis vel radicis satyrij, pulegij, seselis, seminis tordyli mõtani, menthæ, singulorum unciæ sex. casiæ fistulæ unc. II. cinamomi unc. vna. Hæc omnia cõtusa cribrãtur, & miscẽtur, deinde vitreis vasculis reponũtur loco sicco, quibus vti ante diẽ quadragesimũ nõ oportet. Ego verò, inquit Gal. lib. ad Pisonem, viperas non vro, sed pastillos theriacos sumo qui quatuor viperas capiant, hoc est, vt ait Martianus, pastillorum siccorum sextantem ferè & unciæ dimidiũ, atq; iis ammisceo quæ cũ viperis cremantur, vt vstione, quam habent, amarulentiã deponãt: atq; hoc modo lõge præstãtissimos sales theriacos cõficio. Valẽt maximè ad curãdos affectus qui summa in cute oriũtur, leucas, lepras, impetigines, phthiriasin. mouent nãque sudorẽ copiosum, quo omnia excremẽta sub cute latẽtia expelluntur.

Ἰαμβλίχου. *Iamblichi.* Est salis compositi genus, hunc in modum. Salis ammoniaci libra vna, salis Cappadocici unc. VI. piperis unc. III. Zinziberis unc. III. seminis cnici scrupuli XVIII. seminis erucæ scrupuli XVI. ammij scrupuli XVIII. hyssopi scrupuli XVIII. silphij scrup. vnus. cacuminum thymi, phylli, seminis apij, petroselini, singulorum scrupuli XVIII. origani unc. vna. contunduntur atque cribrantur. Dimidium cochlearium ieiunis cum ouis sorbilibus aut cum aliquo liquore exhiberi potest: nec est hoc salis genere quicquam efficacius ad concoquendos crudos humores. ventrem etiam citra molestiam parum mouet.

ἰνδικὸς. *Indicus.* Definitur à Paulo Ægineta, χροιᾷ μὲν καὶ συστάσει ὅμοιος τῷ κοινῷ ἁλὶ, γεύσει δὲ μελιτώδης. Hic ergò nõ aliud est quàm saccharũ, quod etiam Dioscorides sali comparauit. Neque enim concretione modò sali similis est, sed & candore, & friabilitate, & eliquatione, si humido diluatur.

καθαρτικὸς. *purgatorius.* Hic sal non vnus est, sed multiplex, alius enim purgandæ bili, alius pituitæ conuenit, alius denique ad alios morbos præparatur. Aliquot eius

descriptiones habentur apud Aëtium libri tertij cap.168.

πολίτου. *Poletis. Est salis confectio, quæ recipit salis splēdidissimi drach.* CXLIIII. *floris chamæmeli aridi & contusi, conyzæ tenuis, calaminthæ montanæ, radicis eryngij montani, origani, silphij, piperis, singulorum vnc.* IIII. *omnia contunduntur & cribrantur. Hoc salis genus ventrem emollit, pituitam à capite dissoluit, & neruorum distentionibus percommodum est.*

Ex sale emplastrū fit quod δι' ἁλῶν appellatur à Scribonio Largo: ídque duplex, album & nigrum. Hoc recipit salis marini, cerussæ, olei veteris paria pondera: coquitur cum oleo cerussa, donec coëat, posteà sal admiscetur: illud salis marini & cerussæ recipit pōdo libram: olei autem veteris triplex adiicitur. Facit ad omnem duritiem, & diutinum dolorem, & ducit sudores. idem vlcera vetera & callosa renouat, & facilius aliis medicamentis, quæ hoc pollicentur, cogit cicatricem ducere.

ἀλσίνη. *herba est minoribus quàm helxine foliis, nec tantùm hirsutis, similibus musculorum auribus (vnde Græci μυὸς ὦτα, Itali muris auriculam vocant) cauliculis teretibus, articulosis, è quorum geniculis exiles ramuli procedunt, flore paruo, candido, foris herbaceo. Nascitur in lucis, vndè illi nomen: ἄλσος enim lucum significat. Refrigerat & humectat, ideóque ad feruentes inflammationes conuenit.*

ἀλύκη. *dicitur ab Hippocr. quam plerique alij ἄλυν appellant. Est autem anxietas quædam, non ægris modò, verùm etiam sanis accidens: his quidem nulla vnquam in re conquiescentibus, sed subinde res nouas agentibus, vt quos protinus cuiusque rei fastidium capiat: illis verò nullum accubitum perferentibus, sed modò hoc, interdum illo habitu variè iacentibus, & cunctis aliis in rebus anxiis & morosis. Prouenit hoc ab ore ventriculi certo quodam humoris vitio infestato, qui multus quidem non est, nec in ipso vētriculi spatio innatat, sed ipsius tunicis impactus est. Dicitur ἡ ἀλύκη ἀπὸ τοῦ ἀλύειν, quod significat languere præ consilij inopia, & errabunda atque incerta mente affici, angíque animo, interdum etiam oberrare, & temerè expatiari, & apud Galenum δυσφορεῖσθαι, vt annotauit Budæus.*

ἁλυκὸν. *salsum. Est terreum, graue, & calidum, amaro proximum, sed minùs quàm hoc siccatum extenuatúmque. hinc digerit, extenuat, deterget: illinc adstringit & densat: vtroque siccat, & corpora à putrilagine vindicat. Ac quia alia aliis magis sunt salsa, patet vires etiam iis inæquales esse, atque in genere etiā salis eum qui durior, densior, terrestriórque sit, qualis ferè est vniuersus fossilis, minùs calidum esse, minúsque tenuiū partium: qui verò facilè rumpatur laxúsque sit, tenuiorem simul & calidiorem esse: in quo genere est & subamarus, mediam quodammodo naturam inter salem durum & aphronitrum obtinens.*

ἀλυπιὰς. *est turbith candidum, secundùm Actuarium. alterum enim turpeton, siue turbith, est pityusæ radix, quæ officinis dicitur esula. Aëtius lib.12. cap. de medicamentis purgātibus ad arthritidem accommodatis, ἀλυπιάδα interpretatur chamelæam. Non est autem dubium quin Actuarius sic ἄλυπον appellet: de quo mox.*

ἄλυπον. *herba est surculosa, subrubēs, gracilibus ramulis, foliis tenuibus, flore molli, leui, & copioso, radice simili betæ, tenui, referta acri succo, semine epithymi. Radix eius linguam vehementer mordet, & accendit caput. Actuarius ἀλυπιάδα vocat, hoc est turbith cādidū. Semē eius atrā bilē expurgat, qua vacuata quoniā mœror animi discutitur, herba ipsa nomē indè videtur accepisse. verū intestina leuiter exulcerat.*

ἀλυσμός.

ἀλυσμὸς. inquietudo summa, cùm æger nullo loco consistere & quiescere potest, sed subindè decubitum mutat, ut scribit Galenus comment. εἰς τὸ προγνωστικὸν. idem est quod ἀλύκη. de qua suprà.

ἄλυσσον. herba est fruticosa, unicaulis, subaspera, foliis rotundis, fructu duplicium scutorum effigie, in quo est semen quadamtenus latum. Sic dicta censetur, quòd demorsos à cane rabido minimè in furorem agi patitur in edulio contusa, ut scripto prodidit Aëtius in curatione morsus canis rabidi, quã eodem etiam loco σιδηρῖτιν atque ἡράκλειαν dicit appellari. Plinius ἄλυσσον esse putat quam officinæ rubiam minorem appellant: Ruellius arbitratur propiùs accedere ad eam quam rusticam cannabim vocant herbarij. Siccandi, discutiendi, abstergendíque vires habet, renum meatus aperit, & ephelidem exterit.

ἄλφιτα. non solùm sic dicuntur apud Hippocr. ex hordeis farinæ, sed & ex aliis leguminibus. Siquidem lib. 1. de morbis mulierum ἄλφιτα πύρινα, hoc est, farinæ triticeæ dicuntur, & lib. 2. de morbis maiore mentio fit lentium & eruorum siccatorum. Omnis ergò grani mediocri magnitudine moliti fragmenta, ἄλφιτα vocãtur. Nam maiora fragmenta κρίμνα, hoc est, crassiores farinæ, minora autem ἄλευρα, hoc est, tenuiores farinæ nominantur. Ac quoniam ex iis farinis polenta efficitur, eam Græci eodem nomine ἄλφιτον appellarunt. Fiebat autem ut scribit Gal. lib. 1. de aliment. laudatissima ex recenti hordeo mediocriter frixo, quanquam & ex aliis etiam pararetur. Eam quidam, ut idem refert, sapa & vino dulci mulsóque mistis, nonnunquam sola etiam aqua conspersam, æstate duabus tribúsue ante balneum horis per sanitatem olim bibebant, sentiebántque sitim eo potu leuari. Sed tamen cum vino austero pota ventrem desiccabat. Quædam etiam gentes pro pane ea utebantur, & mediocre quidem alimentum corporibus præstabat.

ἀλφιτῶδες κάταγμα. differentia est fracturæ ossis in multas tenues partes comminuti, farinæ instar, à qua similitudine nomen illi inditum est. Vide κάταγμα.

ἄλφιτον. quanquam Græcorum vulgo quamlibet farinam significat, Hippocrates tamen & medici propriè sic appellant hordei tosti siue fricti farinam, quæ Latinis polẽta dicitur, quæ si liquore quopiã subacta est, ab eodẽ Hippocrate μᾶζα appellatur.

ἀλφός. vitiligo. Est vitiosa macula & fœda in corporis cute apparens, & ex malo corporis habitu excitata, sed sine manifesta cutis asperitate, sine squamis, sine exulceratione. His enim notis à psora, lichene, & lepra, cæterísque huius generis tumoribus distinguitur. Dicitur ex eo quòd colorem cutis immutet: immutare enim apud veteres ἀλφαίνειν dicebatur. Est autem ἀλφός non totius quidem carnis affectio, sicut cancer & elephas, sed summæ modò carnis cutísque ab improbo sanguine, aliàs pituitoso, aliàs autem melancholico prouenïens, qui cum probè adhæreat affectæ parti, non tamen illi assimilari potest. Eius tres species sunt: ἀλφός, μέλας, λευκή. ἀλφός, quod generis sui nomen retinet, vocatur ubi color albus est, ferè subasper, & non continuus, ut quædam quasi guttæ dispersæ esse videantur: interdum verò latiùs, & cum quibusdam intermissionibus serpit, summam tantùm cutem afficit, eáque veluti squamis quibusdam respersa est: oritur ex pituitoso sanguine. μέλας colore ab hoc differt, quia niger est & umbræ similis, ut qui ab atro humore excitetur. λευκὴ habet quiddam simile alpho, sed magis albida est & altiùs descendit, ut maximam etiam partem subiectæ carnis occupet. Prouenit à pituita lenta & viscosa, quæ cùm

propter naturam suam, tùm ob imbecillitatem partis affectæ nequit carni assimilari & rubra euadere: itaque & qui in ea pili sunt, albi euadunt, & lanugini similes. Omnia hæc serpũt, sed in aliis celeriùs, in aliis tardiùs. ἄλφος & μέλας in quibusdam variis temporibus & oriuntur & desinunt, & curationem non difficilimã recipiunt: λευκὴ quem occupauit, non facilè dimittit, præsertim si locus ante pilosus, glaber euaserit: tunc enim vix vnquam sanescit, ac si quid ei vitio demptum est, tamen non ex toto sanus color redditur. Vtrùm autem aliquod horum sanabile sit, an non sit, experimento facili colligitur: Incidi enim cutis debet, aut acu pungi: si sanguis exit, quod ferè fit in duobus prioribus, remedio locus est: si humor albidus, sanari non potest.

ἀλώπεκες. *dicuntur musculi dorsi inferiores, dorsum mouentes, ad lumbos siti, qui aliis etiam nominibus* ψόαι & νευρομῆτραι *appellantur.*

ἀλωπεκία. *est capitis affectus, quo capilli toto capite primùm extenuantur, deinde decidunt propter redũdantis humoris malignitatem. Sola figura differt ab ophiasi: vtrũque enim malum à vitioso humore excitatur, à quo capilli facile corrumpuntur: hic autem vel pituitosus, vel biliosus, vel ater esse potest, id quod capillis nudata cutis ostendit. Dicunt simile quiddam vulpibus accidere, atque inde* ἀλωπεκίας ἀπὸ τῶν ἀλωπέκων *dictã esse. Sunt tamen qui à proprietate vrinæ animalis hoc nomen sumptum velint: namque vbi vulpis lotium affusum fuerit, dicunt è vestigio infructuosum effici locum, arescentibus herbis, nec succrescentibus nouis. Celsus morbum hũc aream appellat.*

ἀλωπεκίουρος. *herba est tota specie similis tritico, sed folio, vt vult Theophrastus, latiore. spinosa, vt plantago, verùm hirsutior & lanuginosior, florem non, vt illa, particulatim edens, sed per totam spicam frumenti modo sparsum. Nomen indè habet, quòd non dissimilis sit vulpium caudis. Sunt qui vulgò virgam pastoris appellari contendant: alij, id esse quod rura caudatum frumentum dicunt.*

ἅλως. *sic dicitur iridis circulus, oculi candido proximus: limbus pupillæ, nebuloso circa solem aut lunam circulo persimilis.*

ἀμαζόνιος, *siue*

ἀμαζόνων τρόχισκος. *est nomen pastilli qui recipit seminis apij, anisi, singulorum drach. VI. comæ absynthij drach. IIII. myrrhæ, piperis, opij, castorei, singulorum drach. II. cinamomi drach. VI. aqua subiguntur, & rediguntur in pastillos, quorum ad summum drachma vna exhibetur. facit ad vehementes stomachi subuersiones & vomitus, vbi serosi humores in ventriculi tunicas recepti sunt. Scribit autem Galenus se myrrham non miscere, propter vim eius medicamentosam, eiúsque loco piperis duplum adiicere, vt in vniuersum piperis drach. IIII. sint. Datur ex vino diluto aut ex aqua.*

ἀμαλδύνεται. *verbum est Hippocrati familiare, significans idem quod* ἀφανίζεται καὶ ἀμαυροῦται, *hoc est, offuscatur & obscuratur, velut in secundo de morbis mulierum.*

ἀμαλῶς. *apud Hippocratem idem quod* ἁπαλῶς, *id est, molliter, vel moderatè. significat & facilè apud eundem, vt lib. 1. & 2. de morbis.*

ἀμαμηλίς. *est mespilli genus authore Galeno apud Hippocr. plurimùm nascẽtis in Italia, idémque dicit esse cum eo quod Dioscoridi* ἐπιμηλὶς *dicitur, quãuis sunt, inquit, qui* ἀμαμηλίδας & ἐπιμηλίδας *dicant poma esse syluestria atque exigua. Verùm Pã-*

philus

philus ἀμαμηλίδα pyri genus arbitratur, quod ἀμαμηλίδα quidam vocant, alij ἐπιμηλίδα, frequentem in Ionia & biferam, fructu pyri, sed sui generis prædulci, & sine nucleis, ac prælato pyris.

Ἀμάμυξ. dicitur vitis, aut vuæ genus: authore Hesychio.

Ἀμανίτας. species fungi, si rectè coquatur, innocentis, vt ait Gal. Huic inter fungos secundum bonitatis locum Paulus aßignat.

Ἀμαξῖτις. sic dicitur à quibusdam ἡ ἄγρωστις, hoc est, gramen, quòd iugo carpentísque seruientia iumenta eo paßim vescantur, sicut habetur apud Dioscoridem.

Ἀμάρακος. idem quod τὸ σάμψυχον authoribus Dioscoride & Plinio. Verùm secundùm Gal. & Aëtium παρθένιον est, quod etiam Dioscorides ἀμάρακον scribit appellari. Ex quo patet geminam esse τοῦ ἀμαράκου significationem, & interdum τὸ σάμψυχον, interdum παρθένιον dici.

Ἀμαράκινον μύρον. Amaracinum vnguentum. Id fiebat olim in Cyzico longè præstantissimum ex omphacino & balanino oleo, spissamentis è xylobalsamo, iūco odorato, & calamo factis, conditísque amaraci, costi, amomi, nardi, casiæ, carpobalsami, & myrrhæ odoribus. Aliqui, quò preciosius esset, cinamomum addebāt. Mel autem & vinum etiam adhibebatur, hoc in vasorum illitionem, illud ad cogendas tusorum aromatum offas. Non est dubium sic dictum esse ab amaraco, quod idem prorsus cum sampsucho est, etiam si sampsucinum ab amaracino distinxerit Dioscorides. Id enim non ob id factum est quòd diuersas esse herbas iudicaret, sed propter varietatem regionum hoc vnguentum temperantium. Num sampsucinū dicebatur quod vbique ferè ex sampsucho apparabatur, amaracinū verò propriè quod in Cyzico fiebat, vbi τὸ σάμψυχον vernacula lingua ἀμάρακον vocatum fuisse Dioscorides author est. Itaque quamuis etiam id sampsuchinum rectè vocari posset, patriam tamen illi nomēclaturam Dioscorides tribuit. Præter odoris gratiā vim quoque habet rarefaciendi & discutiendi, & cæcas hæmorrhoidas aperiendi, vt à Gal. scriptum est.

Ἀμάραντος. Amarantus. herba est radice fulua, bulbosa, ferulaceo caule, pedali altitudine, foliis ocymo longioribus, spica purpurea veriùs quàm flore, inodora. Sic dicitur quia non marcescit. decerptus enim asseruatur, & cum defecēre cuncti flores, madefactum aqua reuiuiscit, & collectum furníque tepore siccatum reconditur ad coronarios hyemis vsus, nec nitorem gratiámque coloris amittit. Siluit de eo priuatim Dioscorides. Gal. heliochrysi nomine exprimit. Dicitur etiā à quibusdam hoc nomine ἡ χρυσοκόμη, vt author est Dioscorides: Sic dicitur etiā τὸ ἑλίχρυσον, quod alij χρυσάνθεμον appellant, vt idem scripto testatus est.

BIBLIOTECA ... VITTORIO EMANUELE

Ἀμαρυγαὶ. hoc nomine quidam oculos, quidam supercilia intelligunt.

Ἀμαύρωσις. est absolutum visus impedimentum nullo manifesto affectu in oculo apparente, sed pupilla planè pura atque incolumi. Quibusdam vitiū hoc paulatim conflatur, aliis confertim accidit, vt minimùm aut nihil prorsus videant. Si paulatim ἀμαύρωσις conflata est, causas habet easdem quas etiam ἡ ἀμβλυωπία: si verò repentè vnóque impetu incidit, in causa est nerui visiui obstructio; à craßis & viscosis humoribus subitò illapsis, aut eiusdē nerui resolutio. habet & plures alias latentes & internas causas, habet etiam externas: vt frequentes cruditates, crapulas, insolationem, capitis inustionem atque ardorem, aut refrigerationem, aut multam lectionem à cibo, aut balnei vsum post cibum, vomitiones, & concubitus immoderatos intem-

pestiuósque, spiritus violentam cohibitionem, à quibus omnibus caput valdè repletur. Hæc quidem atque his similia si minora imbecilliorá que sint ἀμβλυωπίαι, si verò & magnitudo & vehemẽtia ipsis accesserit, ἀμαύρωσιν efficiũt. Sunt enim hi duo affectus ab iisdem causis, & sola maioris minorísque ratione ab inuicem differunt.

Ἄμβαρ. Ambarum. nomen est barbatum, sed tamen à quibusdam recentioribus Græcis vsurpatum. Est odoramenti genus de quo variæ sunt sentẽtiæ. Alij tradunt in maris profundo, veluti fungum, concrescere, & procellis in littus eiici, aut deuorari à pisce quodam, in cuius corpore posteà reperitur. Alij putant ipsum è fontibus quibusdam scaturire, bituminis modo aut sulphuris. Tria eius produntur genera, fuluum, subalbidum, atrum. Calfacit & siccat. Cerebrum & cor olfactu roborat: senibus & natura frigidis opem mirificè præstat.

Ἄμβη. dicitur à Galeno in comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων totum id lignum quod ab Hippocra. eodem loco describitur, quinos vel quaternos digitos latum, crassum verò binos aut minùs, longum cubitos duos vel paulò breuius, quod ab altero extremo rotundum sit, angustum & tenue, in summo autem capitulum habeat rotundum ac modicè cauum quod parum ab vna parte extet. Quo tamen loco Hippocr. non totum quidem id lignum, sicut Gal. sed eius extremo superimpositum capitulum rotundum ac leuiter cauum ἄμβην appellat, videlicet quia simile sit labro, quod Græci ἄμβωνα nuncupant. Vtitur ea spatha siue ligno Hippocra. ad reponẽdum humeri caput quod exciderit. Sunt qui crepidinẽ interpretentur. Idem Gale. in interpretatione vocũ Hippoc. ἄμβην explicat ὀφρυώδη ἐπανάστασιν, hoc est, altiorẽ eminentiã.

Ἀμβλυωπία Est hebetudo visus, sine manifesto oculi affectu. Siquidem nullo in tunicis oculi vitio apparẽte, nec pupilla ampliore aut adstrictiore aut aliud quicquã, quod videri queat, perpessa, visio tamen obscurior fit. Ex quo patet vitium internum esse & altiùs reconditum, aut in alteratione quadam spirituum, humorum, tunicarúmve consistere. Id quod pluribus de causis, modísque fieri potest: vt, crassitie, penuria & imbecillitate spiritus visiui, corrugatione & densitate tunicæ, obstructione à crasso & viscoso humore alicubi impacto, cuiusmodi sæpe contingunt ex longo morbo, mœrore magno, & senectute, aliísque prætereà causis omnibus à quibus τὴν ἀμαύρωσιν oriri annotauimus. Sunt enim communes vtriusque affectionis causæ, eò tãtùm differentes, quòd τῆς ἀμβλυωπίας causæ imbecilliores quàm alterius habeãtur.

Ἀμβλυωσμός. significat apud Hippocr. tùm abortum, παρὰ τὸ ἀμβλώσκειν, tùm affectum oculi, quem ἀμβλυωπίαν diximus appellari.

ἀμβλυωπότερα. dicuntur apud Hippocr. obtusiùs siue obscuriùs videntia.

Ἄμβλωμα ἢ

Ἄμβλωσις. Abortus. Est immatura & violenta fœtus excretio. Siquidem vterus vel humorum pondere quos supra vires continet, oppressus, vel demorsus humore in eum effuso, ruptis iis in quibus continebatur membranis, vel propter fœtum putrem & saniosum irritatus, aut alia de causa extra ipsum posita vexatus, vt febre vehementi, alui profluuio, sanguinis immodica vacuatione, saltu, clamore, ira, tristitia, timore, victu parciore, aut medicamentis abortum prouocantibus, fœtum immaturum, ante legitimum pariendi tempus, cogitur emittere, & corrumpere. Ex quo quidem Hippocr. vsitato vocabulo ἀποφθορὰν solet appellare, vt annotat Galenus.

Ἀμβλωτικά. dicuntur medicamenta quæ abortum mouent, quæ & φθόρια.

ἀμβροσία. frutex est tenuis & pusillus, ramosus, trium ferè palmorum, foliis paruis circa imum caulem, rutæ similibus. In ramulis semina quasi racemuli dependent, qui nũquam florem pariunt, odore suaui & vinoso, qua de causa βότρυς à quibusdam dicta est, & à rusticis vinosa herba appellatur. dicitur etiam ab aliis ἀρτεμισία. Sed & ἀμβροσίαν dici à quibusdam τὸ ἀείζωον siue sedum maius Dioscorides author est, à foliorum immortalitate, quòd semper vireat. Quibusdam etiam ἡ ἀμβροσία dicitur alterum genus τῆς ἀρτεμισίας, vt ait Ruellius.

ἀμβροσία etiã nomen est malagmatis cõtra febres efficacis, cuius descriptio habetur apud Paulum lib.7.cap.18. à quo nõ dissimilis multùm est ἡ ἀμβροσία ἔμπλαστρος apud Aëtium lib.14.cap.2. Est & antidoti nomẽ quam Zopyrus Ptolemæo regi composuit, cuius descriptio habetur apud Corn. Celsum lib.5.cap.23. Est & potionis nomen qua se vti ad phthisicos Galenus scribit cap.3. lib.7. τῶν κατὰ τόπους. & lib.4. de locis affectis.

ἀμέθυστα. sunt medicamenta quibus cauetur vel discutitur ebrietas. Id quod agunt vel siccando ventriculum, vel os ipsius adstringendo & corroborãdo, vel sublatos è vino vapores repellendo, refrigerando, densando, vel eos cerebrum iam occupantes digerendo & per cranij suturas euocando. Ideóque ex iis alia ante potum præsumuntur, alia iam contracta ebrietate conueniunt. Ventriculum siccat, adstringit, & cõfirmat absynthij potus ante cibum: item myrti floris, & myrrhæ, & rutæ tritorum ex aqua, vt refert Galen. ex Archigene lib.2. τῶν κατὰ τόπους. Ad hæc amara amygdala, quibus senis quinisue ante cibum deuoratis, quidam medicus, vt refert Plutarchus, apud Drusum Tiberij Cæsaris filium, nemini concessit in bibendi certamine. Fumos vini repellunt, restinguunt, & densant frigida post epulas epota, vti & cruda brassica & lactuca: eos autem è capite euocant atque digerunt florum amethysti herbæ odor, corona è croco, vel ex ramulis aiugæ, aliáque permulta quæ vapores calefaciunt, extenuant & desiccant, & prætereà calorem natiuum languentem & vino propemodum obrutum sepultúmque excitant. Hic enim reuocatus illam temulentæ mentis caliginem, quam cruditas inuexit, facilimè discutit.

ἀμέθυστος. herbæ nomen est & gemmæ, quas ita appellatas esse quidam volunt, quòd aduersus ebrietatem pollere & temulentiæ aduersari arbitrẽtur. Quod vt verum quidem sit, vtraque tamẽ à colore id nomen sibi potuit asciuisse. Ac de gemma quidem satis conuenit: est enim purpurei coloris: Amethysti autem herbæ folium meracioris vini colorem æmulatur.

ἀμελξίνη. sic dicta est à quibusdam ἡ ἑλξίνη: vt habetur apud Dioscoridem.

ἀμενηνόν. hoc est, imbecillum & infirmum: apud Hippocratem.

ἀμέριμνον. dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον, siue sedum maius.

ἀμερῶν. apud Hippocratem ἀφαιρῶν ἢ λαμβάνων, hoc est, auferens & accipiens.

ἀμῇ. dicitur ab Hippocrate ἀντὶ τοῦ κατά τινα τρόπον, ἔκ τινος μέρους, μετρίως. hoc est, quodã-modo, aliqua ex parte, mediocriter.

ἀμίαντος. est lapis fossilis, plærumque albus, sed interdũ cinereus, vel ruffus, vel ferreus, pexis mulierum crinibus assimilis, qui eo scisso intus apparent. Is in ignem coniectus nec absumitur, nec inquinatur, sed splendidior etiam euadit, eámque ob causam ἀμίαντον dictum esse quidam volunt. fiunt ex eo thryallides, quæ lucernis inditæ nõ extinguntur, quamdiu aliquid olei superest, vnde ipsum ἄσβεστον quidam appel-

larunt. Manibus netur, pectitur, texitur, vt linum, ideóque à quibusdã Græcorum λίνον ἀσβέστινον, *à Plinio linum viuum vocatur, & ex eo telæ fiunt, quæ ignibus iniectæ ardent quidem, sed flãmis inuictæ splendescentes indè magis exeunt quàm possent aquis. Non valdè differt ab alumine scisso, nisi quòd hoc adstringit, ille parùm pungit linguam, minimè verò adstringit.*

ἀμιναῖος οἶνος. *Aminæum vinum, quod in Aminæo Italiæ oppido in Campania nascitur. Id duplex apud Gal. legitur fuisse lib. 12. methodi medẽdi, videlicet Aminæum Neapolitanũ, & Aminæum Siculum: illud sic dictum quòd in locis Neapoli vicinis gigneretur (erat autem aquosæ substãtiæ) hoc verò quòd ea Campaniæ ora, quæ Siciliam respicit, proueniret, austerum quidem illud & mediocriter album crassúmque, & ob id ad digestionem per corpus minimè idoneum, sed cum inueterasset stomacho vtile. Id vini genus Virgilius in Georgicis firmißimum appellauit. In eius inopia factitium Aminæum apparabatur, sicut ex Didymo refert Constantinus Cæsar lib. de agricultura 8. cap. 22.*

ἅμμα. *Est nodus fasciarum, cùm ambo capita implicata inter se vinciũtur, vel alterum scinditur, vel tertio, cùm extrinsecus ad continendum adiicitur id quod* κατάλημμα *appellatur. Annotat Gal. comment. 2.* εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον.

ἅμμα ἡράκλειον. *nodus Herculeus. laquei genus est, valens vbi æqualiter partes aliquas intendere consilium est. Describitur ab Oribasio lib. de laqueis.*

ἄμμι. *notum est etiam officinis, semen exile, multò minùs cumino, origanum resipiens. A Romanis cuminũ Alexandrinum dicitur, à quibusdam Æthiopicum, ab aliis vt Hippocr. regium. vis ei excalfactoria, feruens & exsiccans.*

ἀμμοχωσία. *remedij genus exsiccando corpori idoneum, eo super arenam decumbente, & arena desuper aggesta. Oportet autem eam calentißimam esse, & marinam, si eius copia adsit. Fluuiatilis enim humectior est. Est autem & sal ad eam rem quàm arena efficacior, præstátque in eo tenui substrato decumbere. Oportet autem eum non minùs tribus palmis altum esse, alioqui vis eius facilè difflatur. Potest eadem quæ & ἡλίωσις, id est, insolatio, de qua suo loco. Vide Oribasiũ lib. 10. cap. 8. collect. medi.*

ἀμμωνιακὸν. *succus est ferulæ (quam cum radice sua ἀγάσυλλιν Dioscorides tradit appellari) in Lybia nascentis, qui resinæ aut gummi modo in arenas distillat, & concretus inter eas inuenitur. Eius genera duo sunt. Vnum maximè coloratum, ligni & arenarum expers, thuri simile, minutis glebis, densum, sine sordibus, odore castorei, gustu amaro: id à fragmentis in quæ diuiditur nuncupatur* θραυστὸν *siue* θραῦσμα *quasi frustum aut friatura: alterum autem est lapidosius & terrosum plenúmque calculis, quod* φύραμα, *quasi commixtionem nominãt.* ἀμμωνιακὸν *Latinis gutta appellatur. sunt qui* ἀμμωνιακὸν θυμίαμα *vocare malint, quòd inter odoramenta sit, atque ad odorem vaporetur. Nec verò* τοῦ ἀμμωνιακοῦ *nomine succus hic siue gutta sola intelligitur, verùm salis etiam species eodem designatur nomine. Sed sal quidem hãmoniacus dicitur quòd sub arenis concrescat & inueniatur: succus autẽ hic, quia in arenosa Libya ad tẽplum Iouis Hãmonis reperiatur. quo tamẽ nomine nõ modò succus ille dicitur qui in Libya ad Hammonẽ distillat, verùm is etiã qui in Libya ad Cyrenẽ nascitur. Huic enim duplex naturale solũ Dioscorides tribuit. Est autẽ hãmoniacũ præditũ maxima emolliẽdi facultate, adeò vt scirrhos tophósq; discutiat. Preterea calfacit & attrahit, lienẽq; drachmę põdere haustũ absumere dicitur.*

ἀμμώνιον.

ἀμμώνιον κολλύριον. est collyrium maximæ commoditatis in multis oculorũ morbis, quod alio nomine ὑγίδιον appellatur. Refertur ab Aëtio lib. 7. inter τὰ νάρδινα καὶ τὰ διαρόδινα κολλύρια.

ἄμνιον. est membrana fœtui proxima, ipsum totum à vertice ad imos pedes inuoluens. Inter eam fœtúmque excrementi vtrumque genus, quod ex singulis partibus per concoctionem secedit, sudor videlicet, & quæ proprio nomine caret veluti sordes colligitur, ínque ea apparet sub aquæ specie, quòd in aquam eiusmodi excrementa frigidæ membranæ contactu facilè resoluantur. Est autem is humor, siue sudor sit, siue vrina, siue aliud quippiam vrinæ affine, albus & sine fœtore, atque tam mitis & innoxius, vt fœtus cutem, quam continenter tangit, nullo modo violet. Multus autem, toto quo geritur fœtus tempore, colligitur, triplò scilicet quàm vrina copiosior, eámque membranam propterea permultùm distẽdit. Quamobrem ne rumperetur, simúlque perferre posset fœtus validiores motus artuúmque iactationes, facta est à natura tenuis quidem, sed crassior & robustior τῇ ἀλλαντοειδεῖ. Sicut autem ea totum fœtum inuoluit, ita vndique à chorio comprehenditur, totáque illi annexa est, nisi qua parte allantoides, longa & angusta membrana, intercedit. Sic quidem περὶ τοῦ ἀμνίου Galeno visum est.

ἀμοίη legitur à quibusdam apud Hippocratem ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον, comment. 3. & significat, sicut Dioscorides aliquando interpretatus est, idem quod mediocria. verùm Galenus eo loco non ἀμοίη, sed ἀλλοίη legit.

ἀμόργη. amurca. Est expressæ oliuæ sidens recrementum. Calfacit & siccat secundo ordine, eóque intenso: hac enim ratione vlcera in siccis quidem corporibus curat, in aliis autem intendit irritátque. Transtulit autem Hippocrates etiam τῆς ἀμόργης nomen ad iecinoris vitiosos humores, aphor. 45. lib. 7. eo significans crudam iecinoris putrilaginem, vt eo loco Galenus annotauit.

ἀμπελῖτις γῆ. est terra duriuscula, nigra, piceæ longos carbones referens, assulatim scissilis, æquabili splendore, quæ detrita accepto oleo statim eliquescit. Ea autem non videtur aliud esse quàm bitumen fossile, seu carbo fossilis. Plinius eam bitumini simillimam scribit, Posidonius bituminosam appellat. Quia verò talis est, accenditur & ardet. Galenus eam non tam terram esse dicit, quàm ad lapidis naturam accedere. Dioscorides inter terræ species recenset, nec dubium quin hic molliorem, ille duriorem viderit. Dicitur alio nomine φαρμακῖτις. Vtrũque autem ab eadem fortè causa inditum est. Valet enim contra innascentes vitibus vermes, quos κάμπας vocant, gemmásque earum erodentes. Vim dissipandi, siccandi, & refrigerandi habet: ad καλλιβλέφαρα additur, éstque tingendis capillis idonea.

ἀμπελόλευκη. vitis alba. Est vitis species radicem habens prægrandem, rhaphani similitudine, ex qua caules asparago similes exeunt, longi & exilibus internodiis geniculati, in altum scandentes, seq; fruticibus capreolis suis innectentes. folia habet pampinosa, fructum rubentem dependentem in racemis. Tota satiuæ viti similis est foliis, sarmentis, pampinis, nisi hirsutiora essent. Alio nomine à Græcis βρυωνία dicitur, quo etiam omnes officinæ & herbarij appellãt. Vulgus colubrinam vocat. Eius germina vrinam mouent, radix abstergit, tenuis natura & mediocriter calida, vnde fit vt lienes etiam potu consumat.

ἀμπελόπρασον. est herba caulem habens bicubitalem, folia porracea, sed angustiora, flo-

rem candidum, radicem bulbosam. Prouenit in vinetis, vnde à natalibus ἀμπελόπρασον, quasi vitigineum porrum nominatur. Gal. agreste porrum esse prodidit. Stomacho inimicum est, acerrimum calidissimúmque in summo ordine, quamobrem etiam exulcerat, inciditque, & viscerum meatus recludit.

ἄμπελος. vitis, quæ & ἄμπελος οἰνοφόρος, hoc est, vitis vinifera appellatur. Est frutex multiplici cortice cinctus, qui radicis speciem gerat, caudice contorto, flagellis longè latéque vagantibus, sarmentis lata fronde lasciuientibus, longis pediculis pendente, neruosa corticosáque. Flos fructū ambit lanugineus, vua cumpluribus acinis aceruata, seminibus tunica clausis. carnosa ei medulla, frequētes pampini, quibus suopte ingenio caduca colligetur. Plura eius esse genera, & totidem quot soli affirmantur. Vitis racemi & germina abstergendi facultate pollent & nonnihil adstringens habent: folia refrigerant & adstringunt, ideóque stomachi ardori, dysenteriæ, & sanguinis excreationi medentur.

ἄμπελος ἀγρία. duplicem habet apud Græcos significationem. Nunc enim vitem syluestrem significat, viti satiuæ congenerem, habitu tantum diuersam, vt quæ sola consitionis priuatione à reliquo vitium genere differat. Hæc peculiari nomine à Latinis labrusca dicitur, quòd in marginibus terræ ceu labris quibusdam nascatur. Sūt autem duo eius genera. Alterum quod vuas ad maturitatem non perducit, sed ad florem tantùm, quem οἰνάνθην vocant, promouet: alterum quod vuas perficit paruis acinis, duorum etiam generum, albi & nigri. Significat verò ἄμπελος ἀγρία & herbam palmites longos ex se mittentem, lignosos, asperos, rimoso cortice, folia autem solano hortensi similia, sed latiora longioráque, florem verò crinitum, muscosum, & fructum exiguis vuis similem (à quo vitis nomen accepit, licet alterius à vite generis sit, sola viticularum & racemosi fructus, quem profert, similitudine inter vites numerata) qui vbi maturus est, rubet, rotunda acinorum facie. Eius radici vis excalfactoria & acris est, vt ad vsum philothri veniat.

ἄμπελος μέλαινα. vitis nigra. Est vitis species caulès habens & folia hederæ, (in quo à vite cādida, quæ ἀμπελολεύκη dicitur, discrepat) vel veriùs smilaci similia, maiora tamen, fructum racemosum in vuis dependentem, qui per initia viridis est, posteà nigricat, eóque à vitis albæ fructu differt: radicem verò foris atram, intus buxei coloris. Propinquas arbores clauiculis suis comprehendit & scandit. Hanc alio nomine græci βρυωνίαν, sicut & vitem albam, Latini autem vuam taminiam appellant authore Dioscoride. Potest eadem quæ & ἡ ἀμπελολεύκη, sed inefficaciùs.

ἄμπελος χειρωνία. eadem est quæ & ἄμπελος μέλαινα. Sic autem dicta est, quòd Chironiis vlceribus & in gangrænam trāseuntibus remedio sit. qua ratione non ἡ μέλαινα modò, verùm ἡ λευκὴ ἄμπελος etiam dici χειρωνία potest, quod authoribus Dioscoride & Galeno vtrique eadem sit facultas.

ἄμπωτις. verbum est ab Hippocr. vsurpatum, significans idem quod ἡ ἀνάπωσις. Propriè quidem est reciprocatio aquæ cùm post exundationem aqua ad mare reuertitur & littora destituit, ita vt mare eam quodammodò rebibere videatur: Latini æstus recessum, vel maris reciprocationem dicere possunt. Hippocra. autem eam vocem ad corporis humores transtulit, itáque appellauit τὴν εἰς βάθος μετάστασιν τῶν ὑγρῶν, hoc est, humoris reuocationem ab externis partibus ad internas.

ἀμυγδαλῆ. amygdalus. Arbor est singulari radice, prægrandi & altè defixa, caudice procero,

tero, summatim compluribus ramis brachiato, foliis salici similibus, prælongis, flore foliato, candido, & in quibusdam subrufo, succo pingui turgens, & lachrymam plorans, quæ statim concrescit in gummi. fert nuces quæ à multis amygdalæ nuces, & Græcæ nuces dicuntur, gemino protectas operimento, puluinati primùm calycis, mox lignei putaminis, cui solidus subest nucleus, acriore etiam obductus callo. Harum duo sunt genera, vnum amarum, alterum dulce. Vocatam à Græcis ἀμυγδαλῶ Herodianus Alexandrinus prodidit, quòd post viride putamen, alterũ quod subest multis scateat rimosis scatificationibus, quas Græci ἀμυχὰς appellãt. Est enim ἀμυχὰ ἕλκος ὑπὸ πόλλαιον, vt interpretatur Hesychius. Habent autem amygdala quæ amara sunt, extenuandi vim, viscosos crassósque humores altiùs hærentes euellunt, & cutis vitia abstergunt, & ipsa similiter arbor: dulcia verò moderato calore prædita sunt.

ἀμυγδαλοειδής. dicitur à quibusdam primum genus tithymalli qui propriè χαρακίας dicitur, vt habetur apud Dioscoridem.

ἀμυδρὸς σφυγμός. languidus pulsus. Est, vt ait Paulus, pulsus differentia sumpta à robore vitalis virtutis, cùm pulsus languidè & debiliter digitos tangentis ferit, & à tactu potiùs euertitur: cuius causa est pulsifica facultas valdè imbecilla. Vide σφοδρὸς σφυγμός.

ἀμυθάωνος φάρμακον. nomen est medicamenti compositi, quod Paulus inter emplastra, Aëtius inter malagmata recenset. Describitur autem ab iis impari quidem simplicium tùm numero tùm pondere, ita tamen vt vnum illud ἀμυθάωνος φάρμακον ab illis descriptum esse videatur, valens ad præcordiorum tensionem, articulos contractos conuulsosq́; ad digerendum, discutiendum, & extrahendum. Sed & eo Paulus vtitur lib. 4. cap. 32. ad scirrhos aliósque duros tumores emolliendos.

ἄμυλον. nomen est medicamenti compositi ex omni quidem tritico ac siligine, sed potissimùm trimestri. Compositionis autem ratio hæc est. Purgatur trimestre triticum & madescit aqua dulci quinquies in die mutata, & si quidem fieri potest, nocte. Cum tenerescere incœperit, aqua sensim & sine agitatione effunditur; ne quid simul cum ea cremoris effluat. Vbi verò mollissimum euasisse videbitur, mutata aqua pedibus calcari debet, atque rursus infusa teri. tum demum enatantes ibi furfures eximendi, reliquúmque percolandum, & quamprimùm in tegulis nouis sub ardentissimo sole siccandum, ne si paulisper madidum relinquatur, acorem contrahat. Vim habet refrigerandi mediocriter & siccandi. Valet ad sanguinis excreationes, lenítque faucium vitia. Fit verò & ex zea ἄμυλον, vno alteroue die macerata & elota, & manibus, vt in confectione panis fit, subacta pressaq́;, & feruentissimo in sole, vt antè retulimus, exsiccata. Verùm id vt in reliqua vita vtilissimum fuerit, nullius tamẽ est in medicina vsus. Dicitur ἄμυλον quòd χωρὶς μύλου, id est, sine mola paretur. Officinis hodie amydum dicitur.

ἄμυσι. significat apud Hippocratem ἀθρόως, hoc est, confertim & simul, quasi ἄνευ τοῦ μύσαι τοῖς χείλεσι.

ἀμυχή. ἕλκος ὑπὸ πόλλαιον, vt interpretatur Hesychius.

ἀμφημερινὸς πυρετός. quotidiana febris. Est febris à pituita putrescente excitata, quotidiè nouas cum refrigeratione accessiones habẽs. Putrescit autẽ illa per hanc febrem cùm in minoribus venis & reliquo corporis habitu, tùm maximè in ventriculo, qui

ferè semper in eo febris genere afficitur. Ac quia frigidus is humor est, non rigorem, nō horrorem, sed refrigerationem inducit, qui in naturis plus æquo pituitosis, hyeme, & hyemi similibus constitutionibus atque senibus ægrè admodum à calore superatur. Sed nec vbi ille incaluit, valdè exurit aut acris est, neque respirationem crebriorem efficit, aut sitim molestam accersit. Est enim hæc febris minimè siticulosa. Scatet namque per eam vt plurimùm vētriculus pituitoso humore, frigido, pallido, crudo & aquoso, qui partim vomitu, partim alui deiectionibus reiicitur. Qua de causa etiam accidit vt pulsus non multùm inæquales, veloces atque vehementes in ægris hac febre laborantibus deprehēdantur. Sudor nullus ferè primis diebus est, sed progressu febris, humore magis incalescente & attenuato, exoritur. Huius autem febris quotidiè accessiones fiunt, quòd ita ferat humoris natura, & horas vt plurimùm decem & octo detinent. Eam ob rem ἀμφημερινὸς dicta fuit, est enim amborum, diei noctisque particeps. Raro autem inter duas accessiones integritas, quam ἀπυρεξίαν appellant, deprehenditur.

ἀμφίβιον. à quibusdam dicitur ἡ ἀλόη, *vt habetur apud Dioscoridem.*

ἀμφιβληστροειδής. *Est tunica oculi semicircularis, in posteriore eius parte sita, non membranea quidem, vti cateræ, sed mollis & mucori narium similis, producta ex ipsa nerui optici substantia dilatata, mollioréque reddita quâ oculum pertingit. Eam si totam exemptam coacerues & colligas, cerebrum tibi apparebit, vel aliquid etiam cerebro mollius. Quidam tunicæ nomine ob id eam non dignantur. Gal. tamen lib. 7. placit. Hippocr. & Plat. tunicam appellauit. Non est autem integra, nec totum oculum inuoluit, sed vitreum humorem, cui contigua est, à posteriori tantùm parte circundat, nec vltra mediam oculi partem progreditur. Sic dicta est à retis similitudine, quod Græcis ἀμφίβληστρον dicitur, non quòd plexum eius referat, cum vndique sibi continua sit, sed quoniā eius formam, quæ dimidiati globi tātùm est, gerat, quódque, vt illud ab vno baculo dependet, ita hæc ab optico neruo, à quo originem ducit, tāquàm à suo manubrio pēdêre videatur, multis venis & arteriis intertexta.*

ἀμφιβράγχια. *apud Hippocr.* τὰ περὶ τὰ παρίσθμια καλούμενα χωρία. *hoc est, tonsillæ, & partes iis vicinæ.*

ἀμφιδέξιος. *vocatur ab Hippocr. mulier quæ vtraque manu tanquam dextra vtitur, quasi vtrinque dextra. talis est & apud Poëtam* περιδέξιος. *Sic & Hipponax dixit:* ἀμφιδέξιος γάρ εἰμι καὶ οὐχ ἁμαρτάνω. *Huic opponitur* ἀμφαρίστερος. *Errant qui interpretātur* ἀμφιδέξιον *eam quæ in dextra vteri parte cōcepta gestatáque fuerit.*

ἀμφίδιον. *apud Hippocra. extremitas oris vuluæ rotunda & labris cucurbitæ similis, sic dicta per metaphoram à mulierum armillis, quæ etiam* ἀμφίδεα *vocantur à circulari figura,*

ἀμφίκαυστις. *montanum hordeum, quod etiam* ὄσπριον *dicitur.*

ἀμφιμήτριον σημεῖον. *Dicitur ab Hippocrate signum quod affectionum vuluæ significatiuum est, lib. 2.* τῶν ἐπιδημιῶν.

ἀμφορεύς. *amphora. Est liquoris tantùm mensura, apud Romanos quidem vrnas duas capiens, siue sextarios octo & quadraginta (quæ alio nomine dicta est quadrantal à figura quadrata, erat enim pedis quadrati & cubica) apud Atticos verò capacior, vt quæ præterea vrnam cōtineret. Dicta est ab Atticis peculiari nomine* μετρητής: *quod nomen si quando sine adiūcto occurrit apud Græcos authores, Atticam amphoram*

phoram intelligere oportet. Cùm enim de Italica siue Romana agitur, quæ nō paulò minor est, ἰταλικὴν adiungūt. Quemadmodum Latini contrà μετρητὴν ἀττικὴν dicunt, vt à Romana distinguant, quam simplici amphoræ vocabulo designant. Dicitur & ab aliis pari modo vsuq; κεράμιον, à Latinis autem cadus. Vide μετρητής.

ἄμωμις. *frutex est idem ferè cum amomo, nisi ea minùs venosa, durior, & flore origani esset, sine odore & sine fructu. Ex ea adulteratur amomum.*

ἄμωμον. *frutex est pusillus, palmi ferè altitudine, vite quidem alba minor, sed foliis illi similis, venosus, odoratus, ramulis duriusculis, colore sufflauo, baccis inter se racematim cohærentibus in modum vuæ, flore purpureo & æmulo candidæ violæ. Indicæ viticulæ genus est è ligno se conuoluens in vuæ modum. Calfacit & siccat perinde atque acorus.*

ἀνάβασις. *significat idem quod ἐπίδοσις siue αὔξησις, id est, augmentum siue incrementum tam morbi totius quàm singularum accessionum: vide αὔξησις.*

ἀνάβασις *etiam dicitur caucum, & ab aliis hippuris siue equisetum, authore Plinio.*

ἀναβατικὸς πυρετὸς, *qui &* ἐπακμαστικὸς *dicitur, est secunda febris synochæ differentia, quæ à principio vsque ad finem crisimq; paulatim augetur, & veluti assurgit, vt ait Gal. lib. 2. de differentiis febrium.*

ἀναβροχισμὸς. *est genus curationis chirurgicæ conueniens pilis palpebrarum vel reflexis oculum versus, vel longitudine sua oculum infestantibus. Fit autem ad hunc modum. Acus ab interna palpebræ parte transmittitur ad externam, immisso priùs in acus foramen vtroque extremo tenuissimi alicuius fili, tùm demum palpebræ pilo infestante & noxio immisso in reliquam mediámque fili partem quæ hiat diductáque est, veluti laqueus quidam infestum palpebræ pilum comprehendat: apprehenso autem eo traiicienda penitus est acus per palpebram, simúlque palpebræ pilus adducendus, vt per extimam palpebræ superficiem exeat, vlceréque posteà cōsolidato non ampliùs in oculum feratur. Id genus curationis latinè dici potest infibulatio per acum vel illaqueatio. Dicitur enim ἀπὸ τοῦ βρόχου, id est, à laqueo. Qui Paulū verterunt malè interpretati sunt euulsionē, cum tali curandi genere pilus non euellatur.*

ἀνάβρωσις. *erosio, quæ &* διάβρωσις *dicitur.*

ἀναγαλλίς. *Est frutex paruus non altior palmo, tener, foliis in quadrangulo caule pusillis, subrotundis, in terra iacentibus, ad helxinæ folia accedentibus, semine rotundo, flore aliàs phœniceo, aliàs cæruleo. Duo eius genera statuuntur, flore tantùm distantia. Nam quæ cæruleo flore est, fœmina dicitur, mas quæ phœniceo. Vulgò morsus gallinæ appellatur. Vtraq; valdè abstergit, subcalida est & attrahit. Succus naribus instillatus caput purgat.*

ἀνάγυρις. *frutex est arborescens, perquàm graui odore si commoueatur, foliis virgísq; viticis, flore brassicæ. semen gerit in corniculis oblongis, simile renibus, varium, subrotundum, solidum, quod durescit vua maturescēte. Humi iacet anagyris maluæ modo, vnde & malua terrestris à quibusdam nuncupatur. Calfacit & discutit semen, tenuius est, & vomitum ciet.*

ἀναδενδρὰς. *vitis arbustiua, quæ &* ἀνδενδρῖτις *appellatur.*

ἀναδενδρομαλάχη. *vocatur à Gal.* ἡ ἀλθαία, *quasi arborea siue arborescens malua.*

ἀναδίπλωσις. *reduplicatio. Est in accessione febrili horroris per lōgiora interualla ingeminatio. dicitur &* ἐπανάληψις. *fit hoc symptoma in febribus præsertim semitertia-*

nis, in quibus ter vt plurimùm vel quater etiam repetit. In causa est humoris inæqualitas, qui cùm partim πικρόχολος acrísque sit, partim verò φλεγματώδης, putrescẽs inæquales etiam motus habet. Sunt autem eius interualla, vt dictum est, longiora. Nam qui breuioribus interuallis excitatur, non dicitur propriè ἀναδίπλωσις, sed ἀνώμαλός τις καὶ φρικώδης κίνησις: cuiusmodi accidit per febres quas Hippocrates lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν φρικώδεις appellat, vt comment. 1. Galenus annotauit.

Ἀμῶς. quodammodò, aliqua ex parte, mediocriter, dicitur & apud Hippocratem ἀμῇ.

Ἀναγνῶναι. significat apud Hippocratem μεταπεῖσαι καὶ μεταδιδάξαι, hoc est, sententiam mutare, & vetera dediscentem noua discere.

Ἀνάδοσις. digestio seu distributio alimenti, cùm à ventriculo in venas transit. dicitur & διάδοσις, nisi quòd hanc quidam interpretantur translationem alimenti à venis maioribus in simplicia & penè inuisibilia vasa, quasi traditionẽ vel porrectionẽ dicas.

Ἀναθερμαινόμενοι. dicũtur apud Hippocratem οἱ ἀναπυρέξαντες, id est, febricitantes: sicut interpretatur Gal. comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Ἀνακαβία. dicitur ἡ λοχὶς Græcorum vulgo, vt Aëtius author est.

Ἀνακάθαρσις. dici solet ab Hippocrate humorum qui pleuritidem excitarunt per sputa euacuatio, vt annotauit Galenus in aphoris. 8. lib. 5.

Ἀνακαθαρτικὸν φάρμακον. repurgans medicamentum. Vide ἀνακαθαρτικόν.

Ἀνακαλουμένῳ id est, ἀναμιμνησκομένῳ, reminiscenti, apud Hippocratẽ lib. 1. Epidemion, vt annotauit Galenus.

Ἀνακάμψερως. herbæ nomen, quæ à terra etiam euulsa viuit, vt ait Hesychius. meminit & eius Plinius lib. 24. cap. 17.

Ἀνάκας. significat apud Hippocratem εἰς τὸ ἄνω μέρος, hoc est, in superiorem partem: vt ἐπίκαρ in inferiorem.

Ἀνακάρδιον ῦ

Ἀνάκαρδος. arbor est Indica, fructu auiculæ corculo non dissimili (vnde nomen putatur inditum) rubente intus cruore, quo veluti sanguine scatet. Tertia classe excalfacit & resiccat. Dicitur ad memoriam quàm maximè conferre. Duplex habetur apud Paulum δι' ἀνακαρδίων cõfectio, quarum vtramque θεοδώρητον dicit appellari, numerosiore quidem materia & ponderibus valdè differentibus ab ea quam Mesues describit, sed viribus non multùm dispar.

Ἀνακηκίουσιν. hoc est, resiliunt apud Hippocratem.

Ἀνακογχυλίζειν. idem quod τὸ γαργαρίζειν, vt sæpe apud Galenum legitur. dicitur etiam ἀνακογχυλιάζειν. quæ verba factitia quibusdã videntur esse à sono qui fit inter gargarizandum. Paulus lib. 3. cap. 5. κόψας, σήσας, μίξας, ἐν ὀξυμέλιτι ἀνακογχυλίαζε. Idem cap. 18. eiusdem libri ὠφελεῖ δὲ καὶ ἀνακογχυλισμὸς διὰ τῶν θέρμων.

Ἀνακολλήματα. agglutinamenta. Sunt medicamenta quæ in affectibus oculorum fronti agglutinantur, ex iis composita quæ obstruendi, opplendi, glutinandi, adstringendi, refrigerãdi, aut siccandi facultatem possident. cuiusmodi sunt farinæ pollen, manna, terra Samia, myrrha, cochleæ, acacia, opium cum candido oui liquore. Adhibentur cum fluxio per exteriora fertur. Cùm enim per venas arteriásque intrà caluariã conditas decurrit humor, ea nullo vsu applicantur. Author Paulus lib. 7. cap. 16.

Ἀνακωχή. intermissio, dilatio, apud Hippocratem.

Ἀνάκτειον. à quibusdã dicitur ἡ ἀρτεμισία, authore Dios. qui etiã τὸ ξίφιον sic dici prodidit.

Ἀνακῶς.

Ἀναιρῶς. φυλακτικῶς, *hoc est, cautè vel aptè ad custodiendum: apud Hippocratem.*

Ἀναλδὴς. *significat apud Hippocratem quod non alitur nec augetur.*

Ἀναληπτικὴ καὶ

Ἀνάληψις. *renutritio. Est pars artis medicinæ in naturalem habitum restituens eos qui è morbo conualescunt. Ea quodammodò media est inter tuendæ sanitatis rationem, & curandi methodum. Siquidem conualescentibus nec vlla præter naturam causa aut affectio superest, nec tamē tā firma adhuc constánsque sanitas, quin multa quotidie incidant, de quibus meritò querantur, quæq; dubiam adhuc & quasi vacillātem valetudinem facillimè euertāt. Itaque in illis non modò præsentem statum conseruare oportet propriis* τῆς ὑγιεινῆς *præceptis, verùm vitia etiam quæ leuißimam ob causam emergunt, emendare, quod opus est* τῆς θεραπευτικῆς, *à qua hoc vno tantùm videtur differre, quòd hæc magnis excessibus à naturali habitu medeatur,* ἀναληπτικὴ *verò parua vitia corrigat. Eius autem duæ maximè sunt partes, vt ait Galenus, Alimenta & Exercitatio: illa quidem quæ robur quod deest suppleāt, quódque vacuatum est atque dißipatum resarciant: hæc verò vt euacuet purgétque humorem & concoquat excrementa. Quibus addi etiam debet eorum abstinentia quæ sanitatem offendunt, algor, æstus, laßitudo, cruditas, ebrietas, vigiliæ, tristitia, ira, & reliqui animi affectus.*

Ἀνάληψις. *significat etiam apud Hippocratem membri alicuius suspensionem, veluti brachij, quod, si læsum est, vbi deligatum erit, collocatur in mitella, quæ à cubito ad manum excipiens ipsum sustineat. Quod autē in brachio* ἀνάληψις *est, id in crure* θέσις *apud eundem dicitur, vt annotauit Galenus comment. 3.* εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀνάλμυρον. *insulsum, non salsum, apud Hippocratem.*

Ἀναλογισμός. *est ratio quæ ab euidenti rei obscuræ cognitionem adfert. Ea fit ex comparatione & perceptione causarum iuuantium per similitudines. Sic namque quod iuuare solet* ἀναλογισμῷ *colligitur, quando causa quidem occulta est, nec vlla eius habetur obseruatio, sed affectus quàm similimus ex casibus est. Quia enim causa ignoratur, nec potest propterea colligi per indicationem quod remedium poßit conducere, nulláque adhuc facta est obseruatio, cogimur ad simile intuentes, transgredi ad simile. Itaque* ἀναλογισμὸς *per transitum ad simile fit. Eo namque vtentes, à similibus ad similia trāsimus, aliter tamen quàm Empirici, qui à simili transitum ab auxiliis ad auxilia, aut ab affectibus ad affectus fieri affirmant, vt docet Galenus in lib. ad Thrasybulum. Est autem* ἀναλογισμὸς *ratiocinatio Dogmaticorum propria, sicut* ἐπιλογισμὸς *Empiricorum. Hi namque euidentibus, illi ratione magis nituntur. Atque vt illi inter se, sic eorum etiam rationes differunt. Est enim Empirica ratio euidentium rerum, Dogmatica verò occultarum.*

Ἄναλτον. *idem apud Hippocratem, quod* ἀνάλμυρον, *hoc est, salis expers.*

Ἀναξυρίς. *quartum genus rumicis, quod &* ὀξαλὶς *dicitur.*

Ἀνάπαλιν. *è contrario. vt,* ἀνάπαλιν αἱμοῤῥαγεῖν *dicitur is cui in magno liene maléque affecto sanguis è nare dextra profluit. Namque τὸ* ἀνάπαλιν *Hippocrates opponit τῷ* κατ' ἴξιν, *vt author est Galenus comment.* εἰς τὸ προγνωστικόν.

Ἀναπίνεσθαι. *significat apud Hippocratē pus aliqua in parte collectū digeri atque discuti, sicut annotauit Galenus comment. 2.* εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἀναπνοὴ. *respiratio. Est aëris inspiratio atque expiratio. Motus est ex duobus motibus*

contrariis compositus, & gemina inter eos quiete, ad eundem prorsus modum quo & pulsus. Eorum vno aër in pulmonem trahitur, thorace dilatato: altero ex pulmone redit, eodem subsidente & compresso. ille τῇ διαστολῇ, hic τῇ συστολῇ proportione respondet, non aliter quàm tota respiratio cum ipso pulsu magna similitudine conuenit. Cũ enim vnius eiusdémque vsus causa respiratio & pulsus dati sint animantibus, æquum fuit similibus vtrumque perfici partibus, paribúsque instrumentis pares similésque actiones absolui. Sunt autem in eum finem vsumq; à natura comparata, vt calor cordis perpetuo aëris attractu ventiletur, purusque conseruetur. Id quod pulsus quidem arteriarum dilatatione compreßionéque facilè præstat, quæ, cùm se expandunt, omni ex parte per corporis spiracula aërem ambientem attrahunt, cum verò considunt, fumida & halituosa excrementa ex humorum & spirituum vstione nata expellunt: respiratio verò, aëris inspiratu expiratúque. Nam quia maior est cordis flamma quàm vt poßit arteriarum pulsu temperari, aliam præstãdi refrigerij rationem natura per respirationem machinata est, vt flagrante & æstuãte corde animalis facultas thoracem & diaphragma vicißim attolleret atque deprimeret. Sic enim fit, vt dilatato thorace pulmones vnà attollantur diducantúrque, & aërem proximum follis instar intra se pertrahãt, depresso autem iidem simul summittantur, aërémque anteà attractum cúmque eo fuliginem omnem exprimant. Iis igitur alternis motibus duobus, inspiratione expirationéque respiratio peragitur Inspiratio totum pulmonem aëre implet, qui cordi nõ tãtum refrigerium, verùm etiam nutrimentum præbet, in pulmone primùm elaboratus, deindè in sinistrum cordis ventriculum transmissus, mistúsque sanguinis vapori qui ex dextro ventriculo suggeritur, & demum vi cordis insita conuersus in vitalem spiritum. Ac quoniam, vt in cibis & potibus, sic etiam in spiritibus nihil tam simile est nutriẽdo corpori quod nõ multa in se contineat superflua & ad alendum inepta, quicquid fumosi excrementi post eiusmodi spiritus concoctionem genitum est, id omne è sinistro cordis ventriculo per eius systolen in asperas arterias depulsum tãdem expiratione reiicitur. Hic quidem respirationis vsus est, à pulsus vsu nulla in re differẽs, nisi quòd illa ab animali facultate, hic à vitali manat: hic vno tenore cõtinuus perseuerat, neque arbitrij nostri est, illa verò cùm homini libet, cessat, & in nostra potestate posita videtur, siue eam crebriorem aut rariorem, velociorem aut tardiorem, maiorem aut minorem facere volumus. Verumtamen eam in totum cohibere nõ possumus, sed omnes ad eam perinde atque ad vrinæ & stercoris excretionem neceßitate quadam naturæ impellimur. Quò fit vt libera & voluntaria absolutè dici non poßit, sicut ambulatio & locutio, quòd nobis inuitis facultas animalis ad respirationem compellatur, & neceßitati potius quàm voluntati obtemperare cogatur. Nec tamen propterea inter voluntarios motus referenda non est. Est enim solius facultatis animalis opus, ídque musculorum beneficio, vnde & à volũtate arbitrioque nostro fieri rectè dici potest, non eo quidem prorsus libero, sed si dicere licet, coacto. Mouens enim illa & voluntaria facultas ardoris & æstus in corde accensi magnitudine percita atque stimulata, per musculos thoracem, simúlque consequutione quadam pulmones distẽdit, quò aëre impleantur, rursumq; contrahit, quò eundem postea excludãt. Ac si parua quidem liberáque respiratio fieri debet, solum diaphragma sufficit, sin autem maior fieri, præter ipsum thoracis etiam musculi concurrunt, quorum alij inspirationem, alij

expirationem

expirationem adiuuant, sicut suis locis dicetur. Quòd si maxima respiratione opus est, accedunt etiam qui in epigastrio siti sunt musculi, estque ille summus in edenda respiratione naturæ conatus.

ἀνάῤῥινον. Idem quod τὸ ἀντίῤῥινον.

ἀνάῤῥινον per nares rediens, apud Hippocratem. Sunt tamen qui diuidant, scribentes ἀνὰ ῥινὸν, hoc est, per cutem.

ἀνασάρκα. vel diuisis nominibus τὸ ἀνὰ σάρκα. species est hydropis, in quo aqua per vniuersam carnem diffusa est. vide ὕδρωψ.

ἀναστοιχείωσις. resolutio corporis in sua elementa. Gal. lib. de sympt. causis videtur ἀναστοιχείωσιν, ἀνάλυσιν, & σύντηξιν idem existimare.

ἀναστόμωσις. Est osculi venæ aut arteriæ apertio, ex qua sequitur sanguinis profluuium. Ab eiusmodi causa plerúmque per nares & anum, aliquando verò à pulmonibus & ventriculo sanguis reiicitur. Sunt autem τῆς ἀναστομώσεως tres in vniuersum causæ. Vna vasis imbecillitas, præ qua ne minimum quidem sanguinis ad ipsum ruentis impetum potest sustinere: altera sanguinis, qui eius osculum impetit, copia: tertia acris aut quomodolibet maligna, quæ vasis ori extrinsecus incidit, qualitas, sicut docuit Gal. lib. 5. meth. med.

ἀναστομωτικόν. est medicamentum quod ora venarum & arteriarum aperiendi vim habet, calidum, acre, mordax, crassarum partium & terrenum. vt cyclaminus, allium, porrum. huic oppositum est τὸ συναγωγόν.

ἀναστρέφεσθαι. apud Medicos vsurpatur in iis quæ coquuntur & è liquidis crassiora euadunt: & significat densare inspissaréque. dicitur & συστρέφεσθαι. vnde συστροφαὶ ab Hippoc. appellantur φύματα καὶ σκληρίαι, vt Gal. ἐν τῇ τῶν γλωττῶν ἐξηγήσει interpretatur.

ἀνατομία. Est corporis præcipuè humani dissectio, per quam cuiusque partis substantia, magnitudo, figura, situs, conuexio, & vsus intelliguntur.

ἀνάτριψις. significat frictionem, non eam tantùm, sicut nonnulli existimarunt, quæ ab inferiori parte sursum procedit, quòd τρῖψις frictionem, ἀνὰ sursum significet, sed vniuersum frictionis genus, Id quod ex multis Hippocr. locis perspicuum esse potest, vt annotauit Gal. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. & comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. Neque enim refert ἀνάτριψιν dicas an τρῖψιν, etiã si τῆς ἀνατρίψεως nomen apud veteres vsitatius sit quàm τῆς τρίψεως, vt scripsit Gal. lib. 2. sanitatis tuendæ. vide τρῖψις.

ἀναύδως. sine voce. sunt tamen qui apud Hippocr. interpretati sint ἀλόγως, id est, temerè, vt annotat Gal. comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν. Idem in explicatione vocum Hippocra. scribit ἄναυδον ab eo dici τὸν διαλέγεσθαι ἀδύνατον, hoc est, qui bene & aptè verba facere nequit. ἄφωνον autem qui omnino vocem emittere non potest. In tertio τῶν ἐπιδημιῶν vtrumque deinceps de Pythione dictum est.

ἀναφαλαντίασις. sic dicitur defluuium pilorum in superciliis, sicut φαλακρότης in capite. Gaza salitium vocat, sed tantisper, inquit, dum melius vocabulum inuenerit.

ἀναφορικοὶ. dicuntur apud medicos οἱ αἱμοπτοϊκοὶ, id est, qui sanguinem ex infernis partibus sublatum per os reiiciunt, quasi eum ἄνω φέροντες. Frequens hæc dictio est apud Gal. Dioscoridem, & Aëtium. Idem Gal. ἐν ταῖς γλώτταις scribit ἀναφέρειν apud Hippocr. significare interdum subsingultire respirantem, vt in primo de morbis minore. dicitur ἀναφέρειν & de pueris, qui postquàm flere desierũt in nares retrahunt spiritũ, & tunc significat idem quod spiritum duplici respiratione intrò ferri.

ἀναφώνησις. vociferatio. Est vehementior exclamatio, pectus & vocis organa exercens, ínq; iis calorē natiuū excitans, corporis solidas partes corroborans, excrementa attenuans & repurgans. Hæc ferè ei succedunt commoda. Itaque anhelosis, recta ceruice spirantibus, tabidis, purulentísque conuenientissima est, ac veteribus pectoris & dorsi doloribus, raucitatíque, quam humiditas excitauit, medetur. adhæc febribus quartanis: lentum enim & concretum humorem dissipat, & ventriculi humiditatem, quam priuatim quartana solet inducere, expellit. Cæterùm qui eo exercitationis genere vti cupit, aluum priùs exonerare, deinde infernas partes sensim fricare, posteà deambulare & moderatè primùm loqui, mox paulatim vocem intendere, postremò vociferari & exclamare debet. Sic plurimo aëre inspirato pectus distenditur, corporis meatus aperiuntur, totáque corporis moles intēditur, indè sputa multa prodeunt, pituitosa vacuantur, calor accenditur. Verùm diligenter cauere oportet ne crudi aut corrupti humores in corpore redundent, néue caput infirmum sit, aut malè affectum, ne tanta vocis contentione repleatur vaporibus & offendatur. Ea quidem ex Antyllo omnes ferè posteriores medici decerpserunt: permulta verò etiā alia Oribasius lib. 6. collectorum medicinalium.

ἀναχαλίζεσθαι. Ructare apud Hippoc. hoc est, διὰ τῆς χείλους, ἤγουν τῆ στόματος, τὴν ἀναφορὰν τῶ ἐρυγμάτων ποιεῖσθαι. Annotat Nicandri interpres in Alexipharmaca.

ἀναψύχειν. apud Hippocr. significat nudare, & vinculum fractæ alicui particulæ detrahere, vt annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

ἄνθεσμον. dicitur à nōnullis τὸ στῆθος χειρὸς. hoc est, ea pars manus quæ post cauam eius partē ante metacarpium iacet.

ἀνδράχνη portulaca. herba est duûm generū. Vna in hortis emicat, cauliculis teretibus, in altum erectis, lentè vergentibus in puniceum, foliis pinguibus, à tergo candidis, gustu subsulso, semine nigro, in herbaceis calycibus collecto: altera sua sponte in vitibus nascitur, & ternis quaternísve coliculis in terra sessilibus serpit, cultáque latiùs euagatur folio carnoso, verùm turbinatiore, cætera priori consimilis. Vulgus gallicum has tum porcellinam tū porpierum appellat. Refrigerat tertio abscessu, humectat secundo. quamobrem causo laborantes ventriculo imposita iuuat, & fluxiones repellit. lentore suo stuporem ex acidis contractum corrigit, ob adstrictionem verò & intestinorum torminibus & alui profluuiis medetur. Est autem & alia quædam ascititia portulacæ species quam ἀνδράχνην ἀγρίαν appellāt, sed eiusdem cum τῷ ἀειζώῳ, id est sedo, generis: est enim tertia eius species. Dicitur & hoc nomine à quibusdam ἡ πέπλις siue πέπλιον, vt vocauit Hippocrates.

ἀνδρόσαιμον. frutex est hyperico similis, gracilibus festucis, rubentibus ramis, foliis effigie quidem rutæ, sed duplo triplóve maioribus, & cùm teruntur, succo sanguineo manantibus. complures alas habet in cacumine, vtrinque expansas pinnatásque, circa quas flores pusilli, lutei, & in calyculis semē velut nigri papaueris, lineis distinctum. Eius semen purgat, folia desiccant. Gal. τὸ ἀνδρόσαιμον duplex statuit, vnum ἀσκυρον siue ἀσκυροειδὲς (nam reuera τὸ ἀνδρόσαιμον differt ἀπὸ τῶ ἀσκύρου, etiam si multa habeat τῷ ἀσκύρῳ simillima) alterum διονυσίας est, quorum tamē vtrique pares vires tribuit. Dicitur ἀνδρόσαιμον quòd eius folia confricata digitis similem humano sanguini liquorem remittant.

ἀνδρόσαιμον etiam à quibusdā dicta est ἡ ἀτρακτυλὶς, authore Dioscoride, quòd vbi adoleuit,

adoleuit, si ramulus vel folium ab ea auellatur, profluit è vulnere cruentus humor: eámque ob causam etiam φόνος à Theophrasto dicta est.

Ἀνδρογένεια. dicitur apud Hippocratem per viros successio generis.

Ἀνδρόσακες. est herba alba, amara, sine foliis, folliculos in capitulis continens, & in iis semen. Nascitur in maritimis Histriæ. Acris est, discutit, exsiccat, & suo semine vrinā hydropicis mouet. Podagris vtiliter illinitur. Viris remedia suo nomine pollicetur, quasi ἀνδρὶ ἄκος φέρουσα.

Ἀνδρώνιον siue ἀνδρώνειος τρόχισκος. nomē est pastilli ab Androne medico compositi, quem Paulus inter vehementia medicamenta recenset, & τοῖς ἀνθραξι imponit lib. 4. cap. 25. Eodem etiam vtitur & ad herpetem eiusdem lib. cap. 20. Constat his, vt ipse scribit, Squamæ æris drach. XII. æris vsti, salis ammoniaci, aluminis rotundi, æruginis rasæ, thuris, singulorum drach. VIII. Excipienda sunt vino sufficienti. Describitur & à Corn. Celso ἀνδρώνιον, pari quidem facultate, sed diuersa paulò materia. Ait enim ex his constare, Alumine scissili, squama æris rubri, atramento sutorio, galla, myrrha, misy, quæ per se contrita mistáque, rursus paulatim adiecto vino austero teruntur, donec his mellis crassitudo sit. Aëtius ἀνδρώνιον pastillum describit lib. 14. multùm ab his differentem, & materia & ponderibus.

Ἀνεβήξατο. tussiendo expuit, apud Hippocratem.

Ἀνειλήματα. οἱ στρόφοι, hoc est, tormina apud Hippocratem.

Ἀνειλιχθῶσι. id est, sursum verterint & conuoluerint, apud Hippocratem.

Ἀνειρυσθῶσι. euulsi fuerint. apud Hippocratem.

Ἀνεμόσφορος. dicitur à quibusdam τὸ βούνιον, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀνεμοῦται. πνευματοῦται, hoc est, inflatur, apud Hippocratem.

Ἀνεμώνη. herba est duplex: vna syluestris, altera in cultis nascitur. Sed & huius plures species, aut enim phœniceum florem habet, aut candidum, aut lacteum, folia coriandro similia, sed tenuioribus propè terram incisuris. Cauliculi exiles & lanuginosi, super quos flores exeunt vt papaueris, & in medio capitula coloris nigri aut cærulei. Radix oleæ magnitudine est, aut paulò etiam grandior, & geniculis quibusdam distinguitur. Syluestri verò amplitudo per omnia maior est, folia latiora durioráq;, caput oblongius, flos puniceus, tenuia & multa radicum capillamenta. flos nūquam se aperit nisi vento spirante, vnde & nomen accepit. Ob eandem etiam causam flos adonij herbæ, quæ abrotoni genus est, ἀνεμώνη dicitur. Vim habet acrem, abstersoriam, attractoriam, anastomoticam, pituitam euocat, lepras tollit apposita, & lac in mammas prolicit. Ex ea emplastrum fit quod δι' ἀνεμώνης dicitur, emolliens, discutiens, contrahens, siccans, ac dolorem mitigans. Describitur ab Aëtio lib. 15. cap. de emplastris cruentorum vulnerum glutinatoriis.

Ἄνεος. significat apud Hippocratem tùm mutum, tùm mente perculsum.

Ἀνείκτων. ἀδιασείστων, hoc est, inconcussorum, apud Hippocratem.

Ἄνεσις. remissio. idem quod ἡ παρακμή.

Ἀνεστραμμένα. hoc est, perturbata, apud Hippocratem. dicitur autem de vrinis.

Ἀνεύρυσμα. est tumor tactu blandus, cedénsque digitis, à sanguine & spiritu ab arteria aut vena profusis excitatus. Profunditur autem sanguis ille duobus modis, ab interna quidem causa, vase per ἀναστόμωσιν adaperto, ab externa verò, vase intus rupto, cute integra manente, id quod accidit in gutture (vndè βρογχοκήλη oritur) in

pectore, in inguinibus, in articulis, tùm propter vehementem spiritus compreßionẽ, quo distẽta vasa disrumpũtur, tùm propter fortiorẽ motũ, vel vase vnà cum superposita cute diuiso, siue casu, siue chirurgi venã secantis imperitia, vbi pro vena arteriã vulnerarit. Nam si, antequã arteria coalescat, aut cicatricẽ admittat, vel carne contegatur, exterior cutis cicatricem duxerit, ἀνεύρυσμα *vitari non potest. Sanguis enim & spiritus paulatim excreti sub cute colliguntur, tumorémque illic excitant interdum magnum, aliàs paruum, pro spatij in quod exciderint amplitudine, sed eiusdem cum reliqua cute coloris, & nullo cum dolore. Mollis ille est, & spõgiæ instar laxus, ceditque digitis, quorum appreßione facilè intrò se recipit, maximè in mento, atq; vbi sine vulnere* ἀνεύρυσμα *constiterit. Nam quod vulnere, & cute posteà coalescente factum est, non perinde molle est, quoniam plus in eo sanguinis quàm spiritus affusum sit, qui in grumos coiens tumorem digito minus cedentem reddit: qui tamen si intrà vas etiam videatur reuerti, nec strepitũ nec sonum edit, quemadmodum illud quod per arteriæ anastomosin prodiit, in quo plurimùm spirituosi sanguinis inest. Hoc enim discrimine duæ illæ* ἀνευρύσματος *causæ distinguntur. Cui & alia accedit differentia, quòd natum ex anastomosi prolixius profundiúsq; sit: quod autem à vulnerato vase est, magis rotundum sit, & minùs altè descendat. Cæterùm quum* ἀνεύρυσμα *omne nõ nisi difficillimam curationem admittat, nullam prorsus recipere dicuntur quæ gutturi & capiti obuenerint. Siquidem per sectionem sanguis affatim erumpit, & vnà vitalis spiritus, vt æger sæpe in medicorũ manibus deficiat. Dicitur* ἀνεύρυσμα ἀπὸ τοῦ ἀνὰ καὶ εὐρύνειν. *non autem* ἀπὸ τοῦ νεύρου *&* α *priuatiua particula sicut quidam malè existimarunt, vertentes latinè eneruationem.*

ἀνήθινον ἔλαιον. *anethinum oleum. Est oleum ex anetho confectum, quod in duplici vase coquendum esse Galenus consulit lib. 4. sanitatis tuendæ. Tale autem calidum est in primo gradu & verè anodynum, rarefaciens, discutiẽs, dissoluẽs & euacuãs.*

ἀνηθίτης οἶνος. *vinum anethinum siue ex anetho factitium, anethi maturi, recentis, cribratíque drach. nouem in linteolo colligatis, & in musti amphoram demersis. Somnificum hoc est, mouet vrinam, & cibos concoquit.*

ἄνηθον. *anethũ. frutex est sesquicubitali proceritate, multicaulis, ramosus, exilitate folij in staminis propè modum extenuata, luteolo flosculo, semine lato & quasi foliato, radice lignosa, neque adeò prolixa, neque multis subnixa fibris, vmbella fœniculi, cui cognatum genus videri potest. Calfacit secundo ordine intenso, siccat initio secundi ordinis. somnum conciliat.*

ἄνιος. ἄνευ ἀνίας. *illæsus & carens molestia, apud Hippocratem.*

ἀνερείκτῳ. *nõ diuiso in minuta, sed ex farinæ craßioribus partibus cõposito, apud Hipp.*

ἀνθέλιξ. *pars auriculæ opposita* τῇ ἕλικι. *Cùm ergò* ἕλιξ *in auricula dicatur extrema eius ora,* ἀνθέλιξ *erit ea auriculæ portio media, quæ extat, & cauitatem eius attollit. Est autem in medio* τῆς ἀνθέλικος *cauum, quod* κόγχην *vocant.*

ἀνθεμὶ. *dicitur à nonnullis* ὁ ἀμάρακος, *authore Hesychio.*

ἀνθεμις. *herba est topiaria, trium generum, palmi altitudine, surculosa, cauliculis exilibus, foliis angustis & minutis, luteo semine, capitellis primùm virẽtibus, mox luteis, quæ per ambitum circundantur flosculis vel melinis, vel candidis, vel purpureis. Nã solo flore tria eius genera distinguuntur, tametsi eum qui coloßinus est, foliorum fruticísque amplitudine maiusculum esse volunt, atque propriè* ἠράνθεμον *appellari.*

Vulgò

Vulgò camomilla dicitur. Calfacit & siccat primo ordine: prætereà facultate tenui, discussoria, laxanti & odorata constat.

Ἀνθεμὶς *à quibusdam dicitur* ἡ ἀργεμώνη, *vt habetur apud Dioscoridem.*

Ἀνθέμιον ἡ

Ἄνθεμον. *apud Theophrastum appellatur* ἡ ἄνθεμις.

Ἀνθερεών. *pars est faciei in qua barba nascitur & quasi efflorescit. potest dici mandibula inferior. Suidas dicit eam esse partem quæ mento subest, carnosam videlicet & quæ* λαυκανίη *dicitur alio nomine. Idem verò etiam interpretatur* τὴν λάρυγγα.

Ἀνθέρικος. *dicitur caulis siue scapus asphodeli, qui cubitalis & sæpe binûm cubitorũ est, à Latinis albucum vocatur. Sunt qui dicant* ἀνθέρικον *herbam esse, quam manibus velli vt linum necesse sit, quòd meti non queat, déque ea factum esse prouerbium* ἀνθέρικον θερίζειν. *Hesychius non* ἀνθέρικον, *sed* ἀνθέρικα *dicit.*

Ἀνθέριξ. *arista: pars scilicet in spica prima summáque: summum, vt vertit Erasmus, spicarum fastigium.*

Ἀνθήλη. *est flos cannæ quæ calamus phragmites dicitur, qui in lanuginem pappum vocatam euadit. Hunc maximè vitandum esse monet Gale. quòd si in aures fortè incidat, adeò tenaciter adhæreat, vt auelli non possit, & sæpe surditatem inuehat.*

Ἀνθηρά. *est genus aridi medicamenti ex metallicis præsertim compositi quæ & florido colore sunt, & eundem medicamento magna ex parte inducunt. Eiusmodi multa medicamẽta à Scribonio Largo ad gingiuarũ fluorem, à Gal. ad dentiũ dolorem & oris vlcera, à Celso etiam lib. 6. cap. 11. & à Paulo Ægineta describuntur. In quibus etsi pleráque præter metallica continentur, metallica tamen eorum pars maxima sunt, vt chalcitis, alumen scissile, & præcipuè sandaracha, quã in omnibus Antheris admistam inuenies. Et ab ea fortè* ἀνθηρὰ *dici potuit. siquidem* τὸ ἀνθηρὸν *Hesychius* τὴν σανδαράχην *interpretatur. Itaque putare* τὴν ἀνθηρὰν *à floribus rosarum dictã esse, sicut putauit Manardus, vanum est. Pleraſque enim eiusmodi compositiones videre licet, in quibus nihil rosarum habetur, neque à quoquam partem vllam rosæ* ἀνθηρὰν *dictam esse reperies. Sunt autem omnes* αἱ ἀνθηραί, *aridæ & instar pulueris vlceribus siccandis olim aspergebantur, non iis modò quæ in ore essent, sed aliarum etiã partium, & dentiũ doloribus, & oculorum fluxionibus. Aliquãdo verò melle, vel vino, vel mulso excipiebantur, miscebantur, & illinebantur, vt docet Gal. lib. 5. methodi medendi, de vlcerum oris curatione differens. Nec tamen indè colligi potest structuram earum non siccam fuisse. Geminus enim erat* τῶν ἀνθηρῶν *vsus, modò siccarum, modò cum aliquo liquore mistarum, cum tamen sicca semper specie construerentur & siccæ reponerentur.*

Ἀνθηρὸς. ὑπέρυθρος. *hoc est, valdè rubens apud Hippocr. in Prorrhet. Gal. interprete. & apud eundẽ lib. 6.* τῶν ἐπιδημ. ἀνθηρὰ πτύσματα, *sputa rubra & subcruenta dicuntur.*

Ἀνθινὸς οἶνος. *Dicitur ab Hippocr. vinum vel quod propiè* ἀνθοσμίαν, *hoc est, florulẽtum dicitur, vel quod ex floribus ad suauitatem conditum est, quomodò & ipse* κυκεῶνα ἀνθινὸν *dixit lib. 2 de morbis.*

Ἀνθινὸν ἔλαιον. *oleum liliaceum apud Hippocr. quod & susinum vocatur.*

Ἀνθινὸν μύρον. *Vnguentum apud Hippocr. quod & susinum & liliaceum vocatur, differtq́; ab oleo liliaceo varia aromatum mistura.*

Ἄνθος χαλκοῦ. *vide* χαλκοῦ ἄνθος.

ἀνθρακίτης. lapis ἀχρὸς, sic dictus quòd extincti carbonis speciem referat.

ἀνθράκωσις. apud Paulum sic dicitur ὁ ἄνθραξ τῶν ὀφθαλμῶν, qui aliàs oculi bulbo, aliàs palpebræ accidit. Alij simpliciter ἄνθρακας vocant.

ἄνθραξ. carbunculus. Est vlcus crustosum à sanguine in atram bilem conuerso & inferuescente excitatum, & à pustula ambustis consimili, vel sine hac etiam incipiens. Inter initia qui hoc malo laborant particulam omnino scabunt, vnde pustulæ nunc plures nunc vna erumpunt, milij seminis modo exiles, quibus ruptis crusta superinducitur, velut à candenti ferro, modò cinerea, interdum nigra, simúlque cum ima radice adhærens & quodammodò affixa, non sine rosione: reliqua autem caro circũposita magno feruore prædita est & nigrescit, atque instar bituminis & picis resplẽdet: id quod exquisitè atræ bilis indicium est. febris longè vehementior quàm ab igne sacro excitatur. Cæterùm qui ἄνθρακες iuxta carnem cõsistunt, citò abolentur, qui verò membranas neruósque occupant, diutius permanent, luémque subiectis corporibus impertiunt. Nam qui in capite cõsistunt, collum, ceruicem, pectus, brachia aut alas in consensum adducunt: qui verò sunt in pudendis, crura inguináque simul afficiunt: aliquæ verò partes etiam suppurantur, & dolorem sentiunt maiorem quàm pro ratione exigui affectus.

ἄνθραξ. dicitur minij vena, siue gleba ex qua miniũ conficitur, ferreo vel magis subrufo colore, habens circa se rubrũ puluerẽ. Cùm foditur, vt ait Vitruuius, ex plagis ferramẽtorũ crebras emittit lacrymas argẽti viui, quæ à fossoribus statim colligũtur. Significat etiam ἄνθραξ gemmæ genus nobilissimæ, quam Plinius carbũculũ, vulgus à rubore & fulgore præstãti Rubinũ vocat, vt scribit Georg. Agricola.

ἄνθραξ λιθώδης ἢ ὀρυκτός. carbo lapideus siue fossilis. nõ videtur aliud esse quàm γῆ ἀμπελῖτις, siue φαρμακῖτις, siue fossille bitumen. eruitur enim è terra niger & exiguis piceæ carbonibus similis, quales se ex Cœlesyria plurimos asportasse Galenus memoriæ prodidit.

ἄνθρισκος. herba. Eadem erat, inquit Plinius, quæ & scandix, si tenuiora folia & odoratiora haberet.

ἀνθρωπόμορφος. sic dictus est à Pythagora mandragoras, cuius radicem hominis effigiem repræsentare falsò creditum est.

ἄνθρωπος. homo. Quid sit notum ex philosophis, qui accuratissimè eum sunt contemplati. Nominis ratio multiplex traditur. alij διὰ τὸ ἔναρθρον ἔχειν φωνὴν, quòd articulata voce vtatur: alij ἀπὸ τοῦ ἀθρεῖν, τουτέστι λογίζεσθαι ἅπερ ὄπωπε. quòd alia animalia nihil animaduertant nec considerent. Alij ἀπὸ τοῦ ἄνω θρεῖν, τουτέστιν ὁρᾶν. alij ἀπὸ τοῦ δρῶ, quod specto significat, quasi ἄδρωπος ἢ ἄνδρωπος. alij verò ἀπὸ τοῦ ἄνω ῥέπειν quòd vultus ad sydera erectos tollat.

ἄνθρωπος. nomẽ est cerati quod vlcera vetera & maligna oborta in tibiis solũ per se adhibitum ad cicatricem perducit. Recipit autem sandycis lib. I. olei dulcis lib. II. coquuntur donec non ampliùs inquinent. Refertur ab Aëtio lib. 15.

Ἀνθύλλιον ἢ

ἀνθυλλίς. herba est duûm generum, vna foliis & ramis lenticulæ similis, palmi altitudine, ramis rectis, foliis mollibus, radice tenui, oblonga, salsuginosis & apricis nascente, gustu subsalso. Altera est chamæpyti similis ramos & folia, sed asperior, hirsutior, breuior: flore purpureo, odoris admodũ grauis, radice erratici intybi. Vtraque

vlcera

vlcera persiccat, sed hæc quàm illa efficaciùs abstergit, & tenuior est, quare etiam comitialibus competit.

ἀνθύλλιον. dicitur à quibusdam ἡ ἀλόη, authore Dioscoride.

ἀνίκητον. est nomẽ emplastri quod ad Critonem authorem refertur. Describitur à Gal. lib.1.τῶν κτ.τόπους, & ab Aëtio lib.15. diuersis modis. sic dictum est quasi inexuperabile, & à curatione nunquam aberrans.

ἀνίκητον etiam à quibusdam dicitur τὸ ἄνηθον, vt habetur apud Dioscor. communi omnibus aliis, vt ait Virg. Marcellus, quæ cibi appetentiam faciunt, appellatione.

ἀνισίτης οἶνος. vinum ex aniso factitium, quo modo & ex anetho conficitur, vt suprà retulimus. sedat dysuriam, & visceribus commodum putatur, vt refert Constantinus Cæsar lib.8. cap. 4.

ἄνισον. herba est Græcis, Latinis, & Gallis anisi nomine cognita, caule, folio, flore, muscario fœniculo par, nisi quòd multò minor est. Calfacit & siccat tertio ordine: hinc vrinam mouet & flatus discutit.

ἀνισοταχὴς σφυγμός. Est pulsus inæqualis in vna arteriæ pulsatione vnáque arteriæ parte, qui continuus manet, neque transit à celeritate in tarditatem nec contrà.

ἄνοια. amentia. ἀφροσύνη. Est ratiocinatricis functionis abolitio & veluti paralysis. Fit à causis omnibus cerebrum impensè refrigerantibus, & ab ipsa etiam naturali conformatione cerebri imbecilliore. Differt ἀπὸ τῆς μωρώσεως, quòd hæc diminutio tantùm sit illius facultatis, nec causas habeat tam vehementes. Differt quoque ἀπὸ τῆς παραφροσύνης, quæ non abolitio quidem est & deperditio ratiocinatricis potentiæ, sed deprauata tantùm motio.

ἀνομοιομερῆ. partes dissimilares, siue dissimiles. Definiuntur ab Aristotele esse partes, quæ cùm ex simplicibus componantur, in alias partes dissimiles, non in similes diuiduntur. Veluti manus in manus non potest diuidi, neque facies in facies, sed manus in ea quæ ab ipsa diuersæ sunt naturæ & nominis. Dicuntur autem aliis nominibus ἑτερογενῆ & ὀργανικά, id est, alterius generis & instrumẽtales, de quibus vide suo loco.

ἀνυγρασμένον. significat apud Hippocr. remollitum. vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

ἀνορεξία. inappetentia, ἀπώλεια ὀρέξεως, vt ait Paulus lib.3. cap. 37. fit à contrariis causis à quibus appetitus excitatur, quòd vel perierit sensus suctionis venarum, vel quòd nulla ampliùs fiat exuctio, vel quòd corpori nulla accidat vacuatio. Fit etiam sæpe vel ab immodico ventris & intestinorum profluuio, vel ob biliosi humoris, tenacis, acris, & porracei delationem in ventriculum, vel pharmaci potionem, vel immodicã sanguinis detractionẽ, vel, quæ maxima inappetentiæ causa est, propter caliditatẽ, quę solidas corporis partes laxãdo exoluit, & ad attractionẽ imbecilliores reddit,

ἀνταχάτης. est succinum, vel lapis alterius coloris bituminosus, qui cum vritur myrrham redolet, vt scribit Georgius Agricola.

ἀντιπαθής. lapis qui proprio nomine ἀμίαντος appellatur.

ἀντιάδες. sunt glandulæ duæ valdè fungosæ & spongiosæ, paulò supra laryngem sitæ, & vtroque in latere singulæ, saliuam copiosam continentes qua & aspera arteria & stomachus & tota ipsa oris amplitudo humectatur. Eædem alio nomine παρίσθμια appellantur. multi tonsillas, & fauces verterunt: multi quatuor enumerant, binas quidem ad linguæ radicem, vtrinque singulas, binas verò penitiores, quas Pollux μῆλα vocari tradit. vulgus amygdalas nuncupat. Significant autem ἀντιάδες non

modò glandulas ipsas sed etiam earum morbum. Nam sicut οἱ ἀδένες indurati χοιράδες nuncupantur, sic etiam τὰ παρίσθμια, hoc est, tonsillæ vel inflammatæ, vel supra naturalem modum auctæ, vel quasi desiccatæ, cibi potúsque & spiritus iter impedientes, è regione vtrinque sibi inuicem opposita (vnde nomen habent) ἀντιάδες dicuntur, vt scribit Paulus lib. 6. cap. 30. Sunt autem qui distinguant inter ἀντιάδας & παρίσθμια, vocantes propriè ἀντιάδας inflãmationem ipsarum tonsillarum, παρίσθμια verò inflammationem earum, quæ prope tonsillas sunt, partium. At Celsus ἀντιάδας tonsillas quæ post inflammationes induruêre à Græcis vocari scribit.

Ἀντίδοτα. dicta sunt à veteribus medicamenta, quæ non extrinsecus quidem imposita, sed intrà corpus assumpta affectibus medentur & grauissimis casibus auxilio sunt, vt quæ, sicut ait Cor. Celsus, rectè quidem dentur collisis corporibus vel per ictus, vel vbi ex alto deciderunt, vel in viscerum, laterum, faucium, interiorúmque partium doloribus, sed maximè aduersus venena, vel per morsus, vel per cibos, vel per potiones nostris corporibus inserta. Est enim triplex ista eorum differentia à Gal. prodita, quòd alia lethalium medicamentorum gratia offerũtur, alia valent aduersùs bestias virus eiaculantes: alia verò morbis ex prauo victu contractis opitulantur. Sunt autem nonnulla ad hos omnes vsus accommoda, inter quæ theriace primas tenet. Cæterùm hæc est communis omnium antidotôn forma, primùm medicamenta teruntur, deinde cum melle subiguntur, donec in vnitatem coëant.

Ἀντικάρδιον. sic dicitur cauum illud quod sub pectore est, carneum molléque ad os ventris. Vocatur etiam σφαγή. Rufus cauitatem eam pectoris, quæ est ad clauiculas, tradit ab Homero dici λαυκανίην, à medicis verò ἀντικάρδιον καὶ σφαγήν.

Ἀντικνήμιον. dicitur ab anatomicis anterior & nuda tibiæ portio & sola ferè cute contecta, in quam musculorum tibiam mouentium tendines inseruntur. Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν scribit ἀντικνήμιον esse tibiæ mediam & anteriorem partem, quæ minimè carnosa est, & per vniuersam tibiam à summo ad imum in longitudinem fertur, atque in his qui graciles sunt, conspicitur. Sic autem dicta est, vt plerique volunt, quòd cõtraria sit parti tibiæ insigniori, quam Gal. γαστροκνημίαν, Latini surã appellant: vel, vt ego iudico, quòd sit veluti frons τῆς κνήμης. Eadem verò pars quia multùm acuta est, etiam à quibusdam ἄκανθα vocatur. Gaza apud Aristot. ἀντικνήμιον cream vertit: Celsus tibiam appellat.

Ἀντικόντασις. significat apud Hippocrat. τὴν διὰ τοῦ κόντου ἀντέρεισιν. hoc est, renixũ eum qui conto fit aut remo.

Ἀντικυρικὸν. dicitur à quibusdam ὁ ἐλλέβορος, quòd in Anticyra gignatur: à quibusdã verò σησαμοειδὲς τὸ μέγα, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀντιλόβιον ἢ

ἀντιλοβίς. Dicitur pars illa exigua in auricula, quæ infimæ auriculæ, quam λοβὸν appellant, superposita est. Rufus scribit τὴν ὑπολοβίδα vocari τὸ τῆς ἕλικος τέλος τὸ ἐπιβραχύ. Vt autem nomen ipsum indicat, ἀντιλόβιον oppositum est τῷ λοβῷ.

Ἀντίμηλον. sic à quibusdam dictus est ὁ μανδραγόρας.

Ἀντιπαθὲς. Est species coralli nigri, secundùm Dioscoridem, arboris figura, magísque ramosi, & vires easdem quas & corallium habentis: Adstringit enim & refrigerat mediocriter. Georgius Agricola scribit non aliud videri quàm hæmatitem nigrum.

Ἀντίρρινον. herba est caule & foliis anagallidi similis, ideóque syluestris anagallis vocata.

cata. Semen habet vituli narium simile, vnde & nomen inditum fuit. Alij ἀνάῤῥινον appellant. Vires habet mixtas: discutit enim & refrigerat. Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις scribit ab Hippocr. eo nomine appellari herbam quæ βούκρανον & λυχνὶς ἀγρία vocatur. Dictum est & eo nomine ὁ ἱππόγλωσσον, sicut habetur apud Dioscoridem.

ἀντισκόροδον. dicitur allium prægrande, quod & allium vlpicum appellatur.

ἀντίσπασις. reuulsio. Est humoris fluentis attractio in partem contrariam. Adhibetur propriè humori fluenti, vt eius cursum in oppositum reuocet. Qui enim parti ægræ iam impactus est, is deriuari, non reuelli dicitur, quòd non nisi per propinquas affectæ sedi partes vacuari poßit. Reuulsio autem in partem fit contrariam, & longè ab affecta distantem, vt ab inferiori ad superiorem, à dextra ad sinistram, ab anteriore ad posteriorem, ab interna ad externam, & è contrario. Tot enim sunt positionum contrariæ differentiæ, à quibus solis reuellendi indicatio peti debet. Quanquã præterea alia quædam ea in re spectare oportet, non quòd reuulsionis substantiam cõstituant, sed faciliorem certè & tutiorem reuulsionem efficiant. Ea sunt meatuum ductuúmque aptitudo per quos ab vna parte in aliam humor transferri poßit, & partium nobilitas vel ignobilitas, sensibilitas aut insensibilitas, robur aut imbecillitas. Siquidẽ à parte nobili ad ignobilem, à sensibili ad insensibilem, non autem è cõtrario, transferendus humor est: aut si de iis partes ambigant, ab imbecilla perpetuò in robustam. Sũt autem reuulsoria præsidia quamplurima, vt vincula quidem artuũ, cùm humores in thoracem & ventrem feruntur: vomitus, vbi inferiora petunt: acres clysteres si vomitus infestent: vrinæ, sudores aluique deiectiones, siue ad superiora, siue ad inferiora humorum impetus feratur. Item cucurbitula mammis apposita, si menstrua immoderatè profluant, eadémque affixa hypochondriis, si sanguinis è naribus effluuium sistendum est. Ad hæc acria medicamenta artubus illita, si humores ad caput & viscera decumbant, sicut se factitasse Oribasius prodidit, qui cruri, in quod humor confluxerat, adhibito repellente medicamento, eóque ita deligato vt ab infima eius parte cœpta deligatio perpetuò arctior ad inguina vsq; procederet, alteri medicamentum calidum & attrahens illeuit, itáque fluxionem commutauit, & in alterum crus transtulit, Timocratis cuiusdam exemplum sequutus, qui, cùm iuuenis quidam non mediocre pondus ex agro in vrbem dextra manu tulisset, & ingentem in ea tumorem ob id concitasset, suasisse fertur, vt pari pondere sinistra gestato, tantundem itineris conficeret, ita enim fore, vt, quemadmodum euentus demonstrauit, dextræ manus tumor euanesceret.

ἀντίσποδα. dicuntur medicamenta quæ eâdem cum τῷ σποδίῳ, quod & σποδὸς dicitur, facultate pollent, quæq; in spodij penuria in eius locum substitui possunt. de quibus Dioscorides lib. 5. agens de pompholyge, cuius species spodium est.

ἀντίστερνον. dorsum, quod tamen proprio nomine νῶτον vocant. de quo vide suo loco. sic autem à quibusdam dictum est, quòd τῷ στέρνῳ, hoc est, pectori oppositum sit.

ἀντίτραγος. est pars craßior τῆς ἀνθέλικος, opposita τῷ τράγῳ. Sic quidem eam definit Rufus. Ergò cum τράγος dicatur eminentia auriculæ vergens ad tempora, & posita ex aduerso τῆς κόγχης, patet ἀντίτραγον dici eam partem τῆς ἀνθέλικος quæ craßior est, & è regione τοῦ τράγου, aduersa in parte posita est.

ἀντίχειρ. pollex. Est digitus primus à carpo siue brachiali incipiens, eíque per diarthrosim insertus, reliquis quatuor digitis multò inferior, & illis non rectà, sed ex obliquo

f

oppositus. Sic à Græcis videtur dictus, vt scribit Galenus, quòd solus ipse tantùm valeat polleátque quãtùm reliqui quatuor. Latinè promanus dici possit. Siquidem manus actiones omnes per eum habet firmiores, eo solo tãtùm roboris præbente, quãtùm reliqui digiti simul iuncti: eásque omnes æquè cessare & aboleri necesse est, siue ipse solus, siue alij desint. itaque à pollendo etiam pollicem Latini appellauêre. Sunt autem qui ἀντίχειρα dictum velint quòd cæteris digitis oppositus sit, & ex aduerso situs. Dicitur & μέγας propter magnitudinem seu præstantiam.

Ἀντίλιον *nomen est malagmatis valdè adstringẽtis, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7.*

Ἀνώδυνον. *Est medicamentum mediocriter calidum, dolorẽ deliniens. Eiusmodi quidem est quod propriè ἀνώδυνον dicitur, calore scilicet ita temperatum, vt calori nostro natiuo quàm simillimus sit, vel saltem intra primum ordinem excalfaciat. Tale namq; esse oportet, vt demulceat deliniátque quodammodò exasperatas corporis nostri partes, dulcique sensu, quem mouet, earum veluti tristitiam molestúmque sensum aboleat. Itaque proximè ad naturam τοῦ γλυκέος accedit, de quo suo loco dicemus. Sed & tenuium partium esse conuenit, nihilque habere adstrictionis, vt vnà pariter euacuet, digerat, rarefaciat, extenuet,, concoquat, atque æquabile reddat quicquid in partibus dolore vexatis humorum est acrium, aut lentorum, aut crassorum, aut multorum tenuibus spiramentis infarctorum, vel quicquid vaporosi, aut crassi, aut admodmm frigidi spiritus particulæ dolenti inhæsit, impactúmque est. Aliud ab eo est τῶν ἀνωδύνων genus, quod reuera eiusmodi non est, sed dicitur tantùm, contrario temperamento præditum, vt quod refrigerando & obstupefaciendo doloris sensum tollat. Dicitur etiam id ἀνώδυνον, sed impropriè, quod affectum sanat, medetúrque morbo à quo dolor excitatus est: eo nãque sublato protinus dolorem quoque sedari necesse est.*

Ἀνωμαλία. *inæqualitas. Est sensus humoris pauci & minimè acris, per corporis habitum, ante febrem leuiter moti. Symptoma est ante accessionem febrilem exoriẽs, sicut rigor & horror. Pertinet quidem ad facultatem animalem motricem, estq; vnum ex motibus voluntariis deprauatis, sensus tamen magis videtur esse quàm motus, quòd humor à quo gignitur, vel non moueri, quemadmodum in pruritu & lassitudine vlcerosa, vel minimùm moueri sentiatur. Est autem sensus quidam profundus in tota corporis mole, ceu dispersæ per eam cuiusdam rei à natura alienæ. Id autem quod dispersum est, aliquando quidem veluti subcalidum esse videtur, aliquãdo mordax citra dolorem, aliquando vtroque modo afficiens, aut sine iis leuiter omnes carnes distendens. Est autẽ humor qui eum sensum inuehit, excremẽtosus quidem, sed multò paucior, minúsque mordax quàm in rigore aut horrore, & ad cuius vacuationẽ facultas expultrix non magnopere concitetur: in corporis habitu, sicut & is à quo rigor horrórque fiunt, continetur, & febrem ferè semper præcedit, quanquã, perinde atque rigor, ex praua victus ratione citra febrem accidere possit.*

Ἀνώμαλος σφυγμός. *inæqualis pulsus. Est pulsus in quo vel nullæ, vel nõ omnes pulsuum differentiæ pares manent. Si nullæ, simpliciter & absolutè inæqualis est: si non omnes, idem quatenus quidem non omnes, secundùm quid inæqualis, quatenus verò aliquæ pares manent, æqualis secundùm quid dici potest. Nam absolutè æqualem pulsum dicas & inæqualem, an aliquo in genere, multùm refert. quòd absolutè inæ-*

qualis neque magnitudinem, neque velocitatem, neque aliam vllam differentiam parem seruet: ille verò qui in vna aut pluribus tantùm inæqualis est atque in cæteris paritatē seruat, non simpliciter, sed certa aliqua differentia aut pluribus inæqualis dicatur, cum in reliquis æqualitatem retineat. Fit autem pulsus simpliciter inæqualis duobus modis, vno quidem in pluribus pulsationibus imparibus & inæqualibus, altero verò in vna pulsatione. Ille συστηματικὸς dicitur, éstque cognitu multò facilior, species autē habet διαλείποντα, παρεμπίπτοντα, μύουρον, siue μυουρίζοντα. Qui verò in vna pulsatione seu diastole inæqualis est, cognitu longè difficilior est, fitq; bifariam, in vna arteriæ parte, aut diuersis eius partibus, sed illa quidem inæqualitas in duabus tantùm pulsuum differentiis, velocitate scilicet & vehementia, earúmque contrariis inuenitur, cum velociùs aut vehemētiùs circa vnum medici digitum moueri cœperit arteria, & in tarditatem aut languorem desinit, vel contrá. Eius species sunt δορκαδίζων & δίκροτος. Quæ verò in diuersis arteriæ partibus est, per omnia pulsuum genera inuenitur, quanquam in quantitate, siue magnitudine diastoles manifestius percipiatur. Sunt autem plures eius differentiæ, μύουρος κατὰ μίαν πληγὴν, ἐπινενευκὼς καὶ περινενευκὼς, κυματώδης, σκωληκίζων, μυρμηκίζων, ἐκτικὸς, σπασμώδης, κλονώδης, καὶ ἱμαντίον. De quibus omnibus suis locis videndum. Vide & tabulam in dictione σφυγμός.

Ἀνωνὶς. est planta fruticosa ramos gerens dodrante maiores, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitibus rotundis, foliis lenticulæ, pusillis, ad rutæ aut pratensis loti folia accedentibus, subhirsutis, odoratis, non iniucundè olentibus. Radix illi candida est vltrò citróque vaga. Toto caule foliata est in modum coronæ. Censetur inter aculeatas plantas. Namque inter folia nocentes & mucronatæ cuspidis aculeos, quasi spicula in ramis habet. Muria conditur antequàm spinosa fiat, éstque cibis gratissima, illisque os mirum in modum commendat quibus anima fœtet. ἀνωνὶς Dioscoridi dicitur. Theophrastus & Galenus ὄνωνιν appellare maluerūt. Est calida facultate & extenuāte, præsertim eius radix, quæ tertio ferè gradu calefacere proditur. Cortex extergit & incídit. quamobrem vrinam ducit, calculos conterit, crustas rumpit, & dentium dolores mitigat.

Ἀνώνυμος. arbor quæ & εὐώνυμος dicitur, de qua vide suo loco.

Ἀξούγγιον. axungia. Est suillus adeps inueteratus, dictus Latinis axungia, quòd axibus rotarum inungendis accommodus sit. Receptum tamen est & à Græcis hoc nomen etiā tempore Galeni, vt scribit lib. 7. τῶν κατὰ γένη, vbi enarrat emplastrum Mnasæi.

Ἄξων. nomen fuit secundæ vertebræ colli apud veteres medicos, quòd super eam prima vertebra, veluti super axem, vertatur, vnde ἐπιστροφεὺς etiam dicta est.

Ἀορτὴ dicta est ab Aristotele lib. 3. de partibus animalium arteria magna, quæ à sinistro cordis sinu exoritur, quā ille minorem venam vocauit, eam cum vena caua comparans. Sic autem appellata fuit, quod ἀορτὴ apud Græcos ἀγγεῖον, hoc est, vas significet. Est enim, vt eodem loco Aristoteles scribit, sanguinis conceptaculum. Vide ἀρτηρία.

Ἄορτρον. dicitur apud Hippocr. pars pulmonis vtrinque suspensa, & separata, vt in lib. de morbis maio. Eandē tamen aliquādo ἀορτὴν vocatam fuisse scriptū est à Diosc.

Ἄπαγμα. vocatur à iunioribus, vt scribit Galenus comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον, quod ab Hippocrate ἀπόκλασμα dicitur. Est autem fractura totius ossis secūdùm ipsius crassitiem, iuxta ipsum articulum, ita vt plurimùm ossa ab inuicem disiungantur. Idem

Gal.lib.6.meth.med. scribit τοῦ ἀπάγματος nomen solis medicis proprium esse, & plebi inusitatum. solere autem ita nominari, quoties ossis finis, qua parte maximè cum alio committitur, abruptus est.

ἀπαλλάσσειν. *significat propriè vacuare, deinde, quod ad vacuationem consequitur, subsidere & mollius effici, vt annotat Gal. comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν.*

ἁπαλὸν φάρμακον. *lene & mite medicamentū, quale ex oui luteo & rosaceo cerato confici potest, & oculorum inflammationibus adhibetur, aut sedādis aliarum partium doloribus.*

ἁπαλὸν κολλύριον. *Idem quod ἄδηκτον. lene & mite collyrium. vide ἄδηκτον.*

ἀπαράχυτος οἶνος. *dicitur vinum cui aqua marina admixta non est, vt ait Galen. lib.12. methodi medendi. Id autem vinum generosum omnino erat, quoniam solis imbecillibus vinis marina solebat misceri, quæ θαλάσσια & τεθαλασσωμένα propterea vocabantur. de quibus vide suo loco.*

ἀπάρθρωσις. *Idem est apud Hippocratem quod ἡ διάρθρωσις, vt annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.*

ἀπαρίνη. *herba est ramosa, quadrangula, asperis foliis, in orbem per interualla circumpositis, vt in rubia, flore candido, semine albo, duro, rotundo, concauo, vmbilici effigie, à qua ὀμφαλόκαρπον etiam dici putatur Dioscoridi. Alij φιλάνθρωπον appellant, quia, velut amici solent, commeantium laciniis obhæreat. Officinæ aspergulam, rura Gallica grateronem vocant. ἀπαρίνη quoque dicitur à quibusdam τὸ ἄρκιον, id est, personata, vt author est Dioscorides.*

ἀπαρτὶ. *apud Atticos & Hippocr. significat idem quod ἀπηρτισμένως, id est, perfectè, exquisitè & absolutè, vt interpretatur Gal. commēt. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.*

ἀπαρτίως. *idem quod ἀπαρτὶ, apud Hippocr.*

ἀπεβράσατο. *extussiuit. habetur hoc verbum apud Hippocr. lib.5. τῶν ἐπιδημιῶν, sicut legebat Dioscorides, cùm tamen eodem loco omnes ferè legant ἀπεβήσατο, vt scribit Gal. ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν.*

ἀπείρατος. ἀήθης, *apud Hippocrat. insuetus, vt interpretatur Galenus comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.*

ἀπερίστατον ἕλκος *dicitur authore Gal. lib. 2. τῶν κατὰ γένη, vlcus quod non est magnum, nec vlli grauiori noxæ coniunctum. hoc est, quod nec vitiosi humoris influxu impetitur, nec sordidum, nec inflammatum est, nec in circumposita carne intemperiem vllam habet. Sic dicitur ἀπὸ τῆς περιστάσεως, quæ apud Græcos afflictionem, periculum & cladem significat.*

ἀπέριττα σιτία. *dicuntur alimenta quæ minimùm habent excremēti, vt syluestrium animalium caro, & eorum quæ siccioribus locis victitant. Eius generis & colla & caudæ & alæ animalium censentur. Opposita sunt τοῖς περιττωματικοῖς.*

ἀπέσβηκε. ἀντὶ τοῦ ἀπόλωλε, *id est, periit, vt interpretatur Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.*

ἀπηρχθῇ. ἀπεκλείσθη, *apud Hippocratem, exclusus est.*

ἀπευθυσμένον ἔντερον. *Rectum intestinum. Est intestinum crassum, ordine à ventriculo sextum, & ab ano primum, nullis gyris, sed rectà in anum descendens. Eius ora inferior à musculis in orbē circunfusis σφίγγεται, hoc est, constringitur (vnde & σφιγκτὴρ dicta est) vt intus detineat excrementū, vetétq; ne præproperè effluat. Posteà verò*

quàm

quàm plurimum congestum graue animali esse cœperit, tunc foras agi sinit, nec reluctatur septo transuerso & musculis abdominis excrementa foras propellentibus. Id intestinum vulgus longanonem vocat, Hippocr. ἀρχὸν, hoc est principium vel princeps appellauit, eiúsque duas partes cōstituit, ἐσφιγμένον, hoc est, adstrictum, qua parte musculus σφιγκτὴρ collocatus est, & χαλαρὸν, id est, laxum, quà latius est, nec vllo musculo comprimitur.

Ἀπεψία. symptoma est alteratricis facultatis, quando cibum omnino nō concoquit. Propriè enim significat abolitam concoctionem, absolutámque cruditatē, alimento nulla sui parte in chylum mutato alteratóque. Id quod euenit ventriculi facultate coctrice læsa, extreméque imbecilla, & planè victa, tùm propter insignem aliquam intemperiem actiuarum qualitatum, aut longiorem passiuarū (humida enim intemperies vētriculi vt in hydrope: & sicca, vt in senectute & tabe, non nisi longo tempore concoctionem abolent) tùm propter morbum aliquem ventriculi organicum, vt erysipelas, phlegmonen, & scirrhum, siue is simplex sit, siue cum intemperie coniunctus, tùm propter tantam alimenti copiam, vt eam vētriculus ferendo coquendóque non sit. Ac quanquam ἡ ἀπεψία sic propriè dicatur, aliquandò tamen concoctionis deprauationem significat, per quam alimēta in alienam qualitatem mutantur. Sed maior quidem perspicuitas foret, si sola concoctionis priuatio abolitióque ἀπεψία vocaretur, δυσπεψία autem ea quæ deprauata est. Verùm vt Plato ait, multi res ipsas nō cognoscentes aliis nullum omnino nomen imposuerunt, aliis verò inepta nomina indiderunt.

Ἀπινὲς. blandum & mite apud Hippocr. quódque, cùm sumitur, nullam inducit molestiam. Contrarium est τῷ προσηνεῖ, sicut annotat Gal. commēt. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀπήχημα. est species fracturæ cranij à recentioribus introducta, quam definiunt esse fracturam caluariæ, in parte ei quæ percussa est contraria factam. Soranus enim, cuius scripta de vulneribus capitis adhuc extāt, voluit sicut in vitro, ita in caluaria ictu vnius partis, non eam modò quæ icta est, sed etiam contrariam findi posse. Quam tamen sententiam Paulus non probat, existimans fieri non posse vt pars ictui opposita findatur, nec iudicans idem in hominis caluaria fieri, quod illi in vitreis vasculis euenire docēt. Illa siquidē, quia vacua sint, aduersa in parte frangi prodidit: caluariam autem hominis vndique plenam & alioqui validam existere. Eorum autem errori causam hanc fuisse tradit, quòd cùm pluribus locis caput percussum fuerit, & vna tantùm parte plaga sese prodat ostendátq;, in contraria autem nullum plagæ vestigium relictum sit, in ea tamen paulò pòst abscessus oriatur, qui incisus rimam fracturámque patefaciat. Nos quidē Paulo facilè subscribimus, præsertim cùm eidem Galenus fauere videatur, qui lib. 9. de vsu partium prodidit caluariam non factam fuisse solidam & sine suturis, ne percussa vna parte magna ossis portio violaretur, quod omnino futurum esset, si solida fuisset. Efficiūt igitur suturæ, vt ictus vna in parte acceptus, alteram quæ vltrà suturam est non violet, sed noxa terminetur ad ipsam suturā. Qui fracturæ istā speciē inuexerunt, ἀπήχημα ἀπὸ τῆς ἠχοῦς nūcupauére. Illa enim aëris, à quo sonus fit, repercussio, causa est cur in aduersa ictus parte vitrea vasa cōfringantur. Alicubi tamen ἀπόχημα, alibi ἀποκόπημα dici reperias, sed librariorū, vt iudico, errore. Neque enim ἀποκοπὴ aut ἀποκόπημα id significat, sed est alia fracturæ ossis species, de qua vide in dictione ἀπόθραυσις.

ἀπιλλήθη. συνεκλείσθη. *conclusus est, apud Hippoc.* ἴλλειν *namque claudere significat.*

ἄπιος. *propriè pyrum significat. Sed & hoc nomine herba quædã dicitur ramulos duos siue tres iunceos spargens, tenues, rubentes, qui paulùm se attollunt, foliis rutæ longioribus atque angustioribus, semine paruo, radice hastulæ regiæ, pyrorũ specie turbinata, tantùm rotũdiore, succosa. habet extrà cortices nigros, intrà cãdidũ corpus. Dicitur* ἄπιος *herba hæc à pyri similitudine quod in radicula extrema dependet.* ἄπιος. *sic dicitur à quibusdam* ἀγριοσέφαλος *&* ἰσχάς.

ἀπίτης οἶνος. *vinum ex pyris factitium quæ* ἄπιοι *appellantur. Fit ad eundem modum, inquit Dioscorides, quo vinũ cydonites. sed pyra non magnopere matura esse oportet. adstringendi facultatem habet.*

ἀπλόφυλλον. *à quibusdam dicitur* τὸ ἄλυσσον, *vt habetur apud Dioscoridem.*

ἄπνοια. *Est resolutio instrumentorum quibus respiratio efficitur. sic autem à symptomate dicta est, quòd eam resolutionem spirandi priuatio consequatur. Quod tamẽ non ita accipi debet, quasi spiratio in totum abolita sit (neque enim manere posset vita) sed quòd tam exigua sit, vt sensibus nulla deprehendatur, quemadmodum accidit in vteri strangulatu, apoplexia, & lethargo.*

ἀπέβατον. *dicitur fructus* τοῦ βάτου, *qui &* βάτινον, *siue* βάτις *appellatur, gallicè frãboscia.*

ἀπογλαύκωσις. *idem quod* γλαύκωμα.

ἀπόγονα. *fœcunda apud Hippocr. quidam tamen* ἄγονα, *hoc est, infœcunda interpretantur, vt scribit Galenus in linguis Hippocratis.*

ἀποδακρυτικά. *sunt medicamenta lacrymas mouentia, & posteà expresso vacuatóque oculorum humore superfluo, ipsas etiam supprimentia, & oculos exiccantia. Latinè dici possunt delacrymatiua. Nam & Columella & Plinius delacrymare & delacrymationem ea significatione dicunt.*

ἀποθεραπευτική. *est ratio curandi corpora post exercitationem, humectando & emolliẽdo solidas partes, quæq; in meatibus continentur, euaporando. Peragitur ea potissimùm per frictionem. Latinè recuratoriam vocare licet.*

ἀποθεραπεία. *est finis perfectæ exercitationis. Est autẽ ea genere duplex. altera quidem exercitationis ceu pars, altera verò eius ceu species. Quæ ceu pars exercitationis est, definitur à Galeno, Postrema pars exercitationis probè peractæ. Ea duplici consilio suscipitur, tùm vt excrementa quæcunque excalfacta & extenuata per exercitationem in corpore adhuc manent, prorsus eiiciantur. tùm vt corpus à lassitudine tutum reddat. Porrò excrementa eiiciuntur frictionibus cuique corpori conuenientibus, quæ per alios administrantur, simúlque ipsarum quæ fricantur partium tensione & spiritus cohibitione. Lassitudo verò tollitur tùm frictione, tùm vnctione ex oleo. Sic enim & solidæ partes emolliuntur, & quæ in meatibus hæserunt resoluũtur in vaporem. Tollitur verò aliquando & balneo, cuius vis* ἐν τῇ ἀποθεραπείᾳ *non est minima. Est autem frictio huius apotherapiæ præcipua pars, eámque ob causam recentioribus gymnastarum, vt ait Galenus, vocatur apotherapia ea frictionũ portio, quæ post exercitationem adhibetur. Verùm apotherapia quæ exercitationis ceu species est, vel in ipsa media exercitatione adhibetur, vel post absolutam exercitationem. In media quidem exercitatione, quò vitari possint obstructiones. Siquidem inter ipsam exercitationem, spiritus cohibitionem interponunt optimi gymnastæ, atque etiam frictionem, simul hominem, cùm lassitudo incipit, recreantes, simul cu-*

tis

tis meatus paulatim expurgantes, quò videlicet perspirabile, simúlque purum corpus ad subsequentes labores sit, cùm alioqui verendum sit, ne si nihil tale gymnasta prouiderit, obstruat potiùs meatus quàm expurget. Peracta verò exercitatione, apotherapia etiam ceu species exercitationis adhiberi potest, in qua motus sint quantitate mediocres, & qualitate tardiores iis qui in ipsa exercitatione fiebant, idque cum frequẽti interposita quiete, qua vtique fricare hominem oportet pluribus simul contrectantibus, quò nec refrigescat pars vlla, & ocyßimè excrementa digerantur. In hoc igitur differre inter se videntur αἱ ἀποθεραπεῖαι, quòd ea quæ ceu pars exercitationis est, frictiones motúsque alios moderatos habeat & remissos, qui in apotherapia exercitatione multò sunt vehementiores, adeò vt ipsa non tam exercitationis remediũ, quàm exercitatio esse videatur. Quãquam autem τῆς ἀποθεραπείας nomen propriè dicatur de ea curandi ratione quæ post exercitationẽ adhibetur, conuenit tamen & omni quæ quamlibet laßitudinem tollit, viréque reparat quacunq; tandem ex causa dissolutas. Id quod patet ex Gal. in libris sanit. tuendæ, qui veneri non minùs quàm exercitationi apotherapiam suam præscribit.

ἀπόθλιμμα. idem quod πίεσμα siue ἐκπίεσμα. interdum quidem expressæ rei retrimentũ, quod & μάγμα appellatur, aliquando verò succum ipsum ab aliqua re expressum, adeò vt in hac ambiguitate rei ipsius vsum intueri oporteat.

ἀπόθραυσις. Est detractio partis oßis disrupta superficie, sic vt quod aufertur supernatet. Dicitur alio nomine ἀποκοπή. Differentia vna est fracturæ oßis, quæ κατ' ἀπόθραυσιν κάταγμα dicitur. de qua vide κάταγμα.

ἄποιον. insipidum. Id dicitur quod nulla insigni qualitate præditũ est. subfrigidum est & gustu aquosum. Nam & inter aquas ea maximè commendatur quæ ἄποιος est, & omnis qualitatis expers.

ἀποκεκριμένος. κεχωρισμένος. separatus, apud Hippocratem.

ἀπόκλασμα. dicitur apud Hippocratem oßium abruptio, quæ propè articulum, per totam oßis craßitudinem fit, ita vt fracti oßis partes plurimum a se inuicem distẽt. Recentiores medici ἄπαγμα nuncuparunt, authore Gal. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

ἀποκναίειν. significat apud Hippocr. præcipuè quidem abradere, aliquandò verò corrumpere & extenuare.

ἀποκογχύζειν. concha excipere, aut in concham testámve reponere.

ἀποκοπή. species est fracturæ oßis, quam suprà ἀπόθραυσιν diximus appellari.

ἀπόκομμα. vide in dictione ἄπαγμα.

ἀποκρατεῖν. coërcere, retinere, vt apud Diosc. de symphyto: καὶ ἐντεροκήλας ἀποκρατεῖ καταπλασσόμενον. & apud Aëtium lib. 9. cap. 35. δηλαδὴ μὲν τὸν ἀθροισμὸν ἀποκρατούμενον μεγάλως βλάπτει. Dicitur in eadem significatione ἐπικρατεῖν à Galeno.

ἀποκριτικὴ δύναμις. expultrix facultas. Est facultas naturalis qua singulæ partes superuacua excernunt. Nam cùm cibo corpus ali reficíque oporteat, nec talis prorsus haberi poßit qui nihil omnino habeat dißimile nostræ substãtiæ, ideò gigni excrementa necesse est, & vim aliquam nobis inesse, quæ ea à probo alimento secreta expellat. Ea inest singulis partibus, eiúsque causa meatus cuique conuenientes natura molita est, per quos ea commodè deduci poßint atque vacuari. Vtitur autem natura in eam rem fibrarum seu villorum transuersorum ministerio. Per eos enim expellit, sicut per rectos attrahit. Est autẽ facultas hæc, in corpore benè habẽte, ordine quarta, suóque

munere post concoctricem fungitur. Primùm enim attrahi alimentum oportet, deinde retineri, atque ita concoqui, tùm demum, si quid superfluum est, excerni. Est enim ea naturalis vacuatio quæ concoctioni succedit, eóque distinguitur à symptomatica siue morbosa, per quam crudorum vacuatio fieri solet. Sed quoniam quãdiu concoctio fit, tandiu etiam retineri alimentum necesse est, & æquali omnino tempore retentricis concoctricísque actio durat, videtur sæpenumero expultrix tam coniuncta esse retentrici, vt vna alteri cedat. Quandiu enim retineri aliquid opus est, non excitatur ad actionem expellendi vis, & vbi retinendi facultas ab opere cessat, protinus mouetur expultrix, contráque vbi expultrix ad opus proritatur, mox retentrix cedit, & ab opere desistit. Quæ enim earum debilior est, alteri cedit robustiori. Quanquam autem ipse excrementorum prouentus satis per se sit ad excitandam eam facultatem tanquam alienorum expultricem, sæpe tamen etiam in sanis corporibus & secundùm naturam se habentibus eorum copia aut acrimonia aut etiam dolore commouetur. Nam in eum vsum bilem flauam natura excernit per intestina, vt ea indè irritata faciliùs stercora deiiciãt. Verùm eam acrimoniã in excretionibus naturalibus mediocrem omnino esse oportet. Vbi enim vrget vehemẽtiùs, symptomaticas potiùs excretiones concitat. Facultas ἀποκριτικὴ *dicitur etiã à Gal.* προωστικὴ *lib. 3. facul. natur. Dicitur &* διακριτικὴ, *quòd bonum à malo separare videatur, vt apparet ex eodem in lib. de symptomatum differentiis, vbi symptomata functionis naturalis persequitur. de qua tamen vide suo loco.*

Ἀποκρουστικὰ φάρμακα. *Repellentia siue repercutientia medicamenta. Sic dicuntur quæ in altum occurentes sibi humores repellunt. Contraria sunt attrahentibus, vt quæ ex alto vehementiùs euocent. Itaque cũ attrahẽtibus essentia sit calida & tenuium partium, repellentibus frigida est, & crassarum partium. Attrahit enim perpetuò calidum, & repellit frigidum. Verùm quod cum caliditate coniunctam habet partium tenuitatem, attrahit vehementiùs, quod verò cum frigiditate partium crassitiem, cuiusmodi est adstringens, id maiorem vim propellendi habet. Est autem ab actionis vehementia* τοῖς ἀποκρουστικοῖς *nomen impositum. Itaque propriè ea repellũt quæ adstringunt, quanquam non ea quidem solùm, sed etiam quæ sine adstrictione refrigerant, vt scribit Gal. lib. 14. meth. med.*

Ἀπόκυνον. *Est frutex virgis longis constans, graueolentibus, lentis vitilium modo, fractu ferè inuictus, folio hederæ, molliore tamen & per extremũ acutiore, lento, graui odore, luteo liquore pleno. Siliquas gerit, ceu fabarum, folliculari specie, digiti longitudine protensas, in quibus semen est album, durum, paruum. Folia eius cum adipe in panes coacta, canes, lupos, vulpes, pantheras enecãt in cibo data, atque ab his animalibus peculiaria habet nomina, sed valdè vsitato apud Latinos nomine braßica canina appellatur, sicut à Galeno* κυνοκράμβη. *Dicitur sicca esse citra siccitatem, & propterea emplastri modo impositam discutiendi vim habere, verùm non minùs homini malefica & exitialis, quàm reliquis animalibus est.*

Ἀπολελαμμέναι κοιλίαι. *id est,* ἐπεχόμεναι. *alui suppressæ apud Hippoc. dicũtur in prorrhetico. & eodẽ in libro* ἀπολελαμμένοι σίτων, *dicuntur* οἱ ἀνόρεκτοι, *vt plærique interpretantur, quasi à cibo seclusi. Nonnulli verò eos intelligunt quibus aluus adstricta est, de quibus etiam eandem vocem vsurpasse Hippocr. videtur* ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων. *Author Gal. comment.* εἰς τὸ προῤῥητικόν.

ἀπόληψις οὔρων. dicitur ἡ ἐπίσχεσις οὔρων, id est, vrinæ suppreßio, interprete Galeno in comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

ἀπόληψις τῶν φλεβῶν. apud Hippocratem, venarum repletio & copia, vt interpretatur Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

ἀπόλινον. à Syris dicitur ὁ κυνόδεσμος τόκιος, vt habetur apud Dioscoridem, sicut ab aliis λίνον, cuius ipse rationem hanc adfert, quòd frutex qui illum producit similis sit naturâ satiuo lino.

ἀπόμελι. est potio dulcis, fauis multa aqua dilutis incoctísque. Curam omnem eius conficiendi hăc breuiter esse dixit Galenus, vt nec fauus admodum sit vitiosus, coquatúrque benè in fontana aqua, quæ & pura sit, & dulcis. Oportet enim, inquit, expresso à fauis melle eatenus in aqua coquere, quoad nulla indè spuma existat. Verùm paulò exquisitiùs hunc in modum compositionem eius Aëtius explicauit. A fauis, inquit, candidis & pellucido melle plenis mel manibus exprimitur, optima fontis aqua permiscetur. Si mel quod districtum manauit, craßius apparebit, quaternæ aquæ partes ad mellis singulas adiiciuntur: sin liquidius profluxit, ternæ. Paulus tamen sine discrimine ternas aquæ partes & dimidiam miscet. Si aridiores sunt faui, dissecantur, & manibus subacti distringũtur. Hæc in olla noua in qua priùs inferbuerit aqua, vt qualitas terrestris eluatur, igni lucido nec fumoso decoquuntur, detersa iugiter spuma vel cera quæ summatim enatat. Vbi nihil ampliùs erit spumæ, & octaua aut septima circiter pars modi totius absumpta fuerit, reliqua refrigerari perfectè finitur. Die sequenti tollitur quod suprà innatat. Reliquum reponitur in vas testaceum, & reconditur in cella vinaria. Galenus annotauit commentario tertio εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, ab Hippocrate & plerisque aliis τὸ ἀπόμελι alio nomine vocari ὀξύγλυκυν siue ὀξυγλυκὺς, & fieri à quibusdam ex melle & aceto, ab aliis verò ex fauis & aceto simul incoctis. Huius enim duplicem facit differentiam. Alterũ, inquit, dulce est, alterum magis acidum est. Atque id rursus geminum est, aut enim ex melle constat & aceto, aut ex fauis & aceto. Nos, inquit Galenus, ex fauis cōficimus, acetum melli adiicientes, posteà incoquentes, donec eorum qualitates in vnitatem coierint, atque aceti vis frangatur. De apomelite hæc ferè medici prodiderunt, extergendi & incidendi vi præditum esse, biliosa per aluum ducere, vrinam mouere, sed tamen calidis & siccis naturis aduersari, morbis etiam calidis & præcordiorum inflammationibus, sitim non sedare, imò verò augere, Dădum autem esse ante sorbitiones, quòd à cibo noceat. Medium autē apomeli esse inter mulsam & oxymeli Galenus lib. 8. meth. med. prodidit.

ἀπομελὶς. idem quod ἀμφιμελὶς. de quo suprà.

ἀπομυλλαίνας. hoc est, protendens labra compreßim, vt interpretatur Galenus in explicatione vocum Hippocratis.

ἄπονα. dicuntur medicamenta quæ dolorem & laßitudinem leuant, quæ propriis nominibus ἀνώδυνα & ἄκοπα appellantur, de quibus suis locis.

ἀποστρεφθέως. ἀπεστραμμένως, apud Hippocratem.

ἀπονεύρωσις. est neruosum quid, tenue & latum, ex musculo exoriens: Neruus quidem non est, sed corpus inter ligamentum atque neruum naturâ medium, latum semper & aliquando tam tenue vt membrana videri posset, nisi fibris quibusdam intercurrentibus ab ea distingueretur. E musculo ducit originē, vel potiùs, vt quibusdam

anatomes peritis visum est, extremitas est musculi (in eam enim musculus desinit) alibi magis, alibi minùs neruosa. Has enim duas differẽtias faciunt τῆς ἀπονευρώσεως, hanc σαρκώδη, illam νευρώδη ἀπονεύρωσιν appellantes. Dici etiam eo nomine ab Hippocr. τὸν τένοντα, hoc est, tendinem scribit Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἀπόξυς. vocatur ab Hippocr. pars quælibet corporis quæ in extremitate tenuatur, sicut brachium iuxta brachiale, & crus iuxta pedem, vt annotat Galen. comment. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀποξύσματα. ramenta, quæ ab intestinis per δυσεντερίας abraduntur humoris acrimonia, quæ strigmenta quidam appellant.

Ἀποπάλλεσθαι. verbum est apud Hippocr. interdum quidem actiuæ significationis, vt lib. 1. de morbis mulierum, interdum passiuæ, vt in lib. de natura humana. significat autem expellere vel expelli.

Ἀποπάλλησις. ἀπόπαλσις, id est, expulsio: apud Hippocr. ἀπὸ τοῦ ἀποπάλλεσθαι.

Ἀποπληξία. Est obstructio principij communis neruorum, sensum motúmque omnibus corporis partibus repentè adimens, & principes actiones offendens. Eius repentina quidem accessio significat humorem planè frigidum, crassum aut viscosum replere & obstruere præcipuos cerebri ventriculos, non autem propter totius eius substantiæ intẽperiem excitari. Est enim vitiosus humor sola eius causa, in cerebro citra putredinem citráque febrem consistens, pituitosus præsertim, aliquãdo verò & melancholicus, de quo scripsit in aphorismis Hippocr. Apoplexias maximè excitari à quadragesimo anno vsque ad sexagesimum. Hic humor non modò principes cerebri ventriculos affatim implet, sed cerebri etiam corpus imbuit, vt nullus vel perexiguus spiritus animalis in neruos subeat. Qua quidem in re ἀπὸ τῆς ἐπιληψίας differt, in qua non abolitus sed deprauatus tantùm facultatis animalis motus est, atque similiter ἀπὸ τῆς ἡμιπληξίας, siue παραλύσεως, quæ non toto cerebro obstructo, sed altera tantùm eius parte gignuntur. Cæterùm quamuis in apoplexia motum omnem perire dixerimus, seruatur tamen necessariò aliqua ex parte respiratio, in quam totis viribus natura enititur, omnésque suos conatus intendit, verùm difficulter admodũ procedit, tantóque difficiliùs, quantò obstructio maior existit. quo vno argumento periculi magnitudinem intelligimus, & à caro atque catalepsi discernimus, in quibus libera solet esse respiratio. Senes maximè tentantur apoplexia, idque per hyemem: sed & iuniores aliquando, qui cibo & vino immodicè indulgẽtes cerebrum assiduis cruditatibus frigidius & imbecillius reddiderunt. Nõ facilè seruantur qui in hunc morbum inciderint, cùm sit & natura magnus & valdè acutus, aut si bona aliqua fortuna eos periculo subtraxerit, longis tamen morbis conflictantur & languent, vel toto corpore vel aliqua omnino parte resoluti, aut etiam mente capti. Sed fere fit vt sublata apoplexia dimidij corporis resolutio succedat, quã Græci ἡμιπληξίαν, siue παράλυσιν vocauêre. Sic quidem habet vniuersalis apoplexia, totum corpus sensu motúque priuans. Cui similis affectio si vnam aliquam partem occupet, illius partis ἀποπληξία dicetur. Scripsit enim Hippocr. ἀπόπληκτον αὐτῷ τὸ σκέλος ἐγένετο, hoc est sensu motúque carens.

ἀπορέγει. προτείνει hoc est, porrigit: apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν. quo tamen in loco variè ab interpretibus exponitur, vt ibi annotat Gal. comment. 1.

Ἀποσβεὶς. ἀποσβεσθεὶς, id est, extinctus, apud Hippocratem.

ἀποσιτία. *Fastidium ciborum & inappetentia, sed vt aliquid tamen assumatur. Gal. apud Hippocr. Aphor.17. lib.4. interpretatur* ἀνορεξίαν. *Hæc in eo differt* ἀπὸ τῆς ἀσιτίας, *quòd hæc abstinentia sit à cibo in totum, & voluntaria sit, non autem, vt illa, morbi alicuius symptoma.*

ἀποσιτικά. *dicuntur apud Hippocr. ea quæ fastidium cibi & inappetentiam faciunt.*

ἀπόσιτοι. *dicuntur ab Hippocr.* οἱ ἀνόρεκτοι, *id est, inappetentes & qui oblatos cibos fastidiunt. Qui autem appetentia carentes eos non sumunt,* ἀσίτους *Græci appellant, vt author est Gal. comment. in librum primum* τῶν ἐπιδημιῶν.

ἀποσκεπαρνισμός. *est species vna fracturæ cranij, quam tertiam constituit Galenus, cùm ipsum finditur, ósque rumpitur & à reliquo osse discedit, sic vt in eo teli vestigium relinquatur. Hoc leui telo fit & acuto, quod interdum summam partem, interdum alte os diuidit, nonnunquam ita vt testam resoluat, perindè ac si ascia ligni fragmẽtum abscindatur, præsertim si ictus à latere fuerit. Ideóque à quadam similitudine* ἀποσκεπαρνισμὸν *iuniores appellarunt. siquidem* σκέπαρνος *asciam significat.*

ἀπόσκημμα ἡ

ἀπόσκηψις. *quid sit apertè Galenus declarat lib.2. ad Glauconem, dicens sic vocari eum affectum, quando humores aliqui, qui priùs in aliqua parte molesti erant, ea relictá in alteram transeunt.*

ἀποσφιλαίνειν *significat apud Hippocrat. in acutum fingi siue in acutam figuram duci, vt annotat Gal. comment.2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.*

ἀπόσπασμα. *dicitur omnis solutio continui quæ organicis partibus accidit. sic enim vnico vocabulo appellatur, quod nullum in similaribus est, in quibus continui diuisiones diuersa nomina sortiuntur, vt scribit Galenus in lib. de constitut. artis medicæ. Idem autem initio lib.4. meth. med. dicit* ἀπόσπασμα *significare continui solutionem quæ ligamentis accidit, vt* ῥῆγμα *&* σπάσμα, *quæ in vasis musculísque ex violento ictu vel graui casu, vel alio quopiam valente motu excitatur. Hippocrates autem* ἀπόσπασμα *appellat cùm abruptis iis quæ ossa inter se cõnectunt, ipsa, quæ priùs iungebãtur, plurimùm ab inuicẽ dehiscũt sicut annotat Gal. cõment 3. εἰς τὸ κατ᾿ ἰητρεῖον.*

ἀποσπογγισμός. *est spongiæ vel siccæ, vel aqua perfusæ admotio. Eam scripsit Archigenes adhiberi cùm in reliquis corporis partibus, tùm in facie, in illis quidem ad detergendum, vel sordes adhærentes, vel saniem, vel sanguinem, vel pus, vel ipsa etiam medicamenta, vel ad sedãdos dolores quos morsus aut pruritus excitarit: in hac autem vt renouemus & suscitemus languescentes spiritus, velut in animi defectibus contingit, quibus opitulamur æstate quidem affusa frigida, hyeme autem egelida; perinde atque per vigorem ingentis causi, in quo non modò faciem, verùm etiam pectus per spongiam perfundendum esse Archigenes præcipit, secus ac in principio aut incremento accessionis: in eo enim non per spongiam, sed per odoramenta ægri refocillari solent.*

ἀπόστασις. *abscessus. Idem quod* τὸ ἀπόστημα. *Verùm quibusdam locis Hippocrates appellat* ἀπόστασιν *vnius morbi in alterum* μετάστασιν, *id est, transitionem, quam etiam medici* μετάπτωσιν *vocant. Idem verò etiam* τὴν κατ᾿ ἔκρουν κένωσιν, *hoc est, vacuationem quæ per effluxum fit, vt lib.1.* τῶν ἐπιδημιῶν, *sicut in comment. annotat Galenus.*

ἀπόστημα. *Latinis dicitur abscessus, vt ait Celsus. Est autem tumor omnis, qui digeri non potuit, in suppurationem conuersus, non tam perfectè quidem vt pus iam factum*

sit, sed vt vitari non possit. Nanque vbi perfectum est, non simpliciter ἀπόστημα, *sed* πεπεμμένον ἀπόστημα *appellatur à medicis. Dicitur* τὸ ἀπόστημα, *vt scribit Galenus ad Glauconem* ἀπὸ τοῦ ἀφίστασθαι, *quod abscedere significat. Partes enim quae humorem praeter naturam in se recepêre, resoluuntur à se inuicem, & quae priùs cõtigua erant, disparantur. Nascitur ferè omne* ἀπόστημα *ex phlegmone siue vera sit, siue* ἐρυσιπελατώδης, *vel ex erysipelate phlegmonode. Verumtamen, vt Gal. ait, aliquando etiã consistit nullo eiusmodi affectu praecedente. Nam statim, inquit, ab initio vel humor aliquis superuacuus, vel spiritus vaporosus aut ipsa in parte, quae affecta est, genitus, aut alicunde decumbens, sicut accidit* ἐν τοῖς ἀποσκήμμασιν, *colligitur certo in loco, qui putrescens vicina tandem corpora excoriat atque ab inuicem dirimit, atq; vt aliàs specie alius est, sic aliquando variorum tùm humorum tùm solidorum corporum figuras exprimit. Atque indè duae summae* τῶν ἀποστημάτων *differentiae desumuntur. Alia enim simpliciter* ἀποστήματα *sunt, & tunica carent: alia tunicam habent, in qua corporum quorundam species & formae continentur, instar lapidum, arenarum, testarum, lignorum, carbonum, luti, fecis, amurcae, & multorum aliorum, quae in tres diduci species solent,* ἀθερώματα, στεατώματα, & μελικηρίδας. *Signa omniũ cõmunia sunt igneus loci feruor, tumor eminens ruberq; magis solito & durus cum dolore punctorio, pulsu, & grauitate, vt aliquid ex ipsa parte pendére videatur. Paulus Aegineta libr. 4. diffinit* ἀπόστημα *esse carnium siue carnosarum partium, musculorum, venarum, & arteriarum corruptionem atque immutationem. Nec verò praetermittendum est, quòd, sicut* τῇ φλεγμονῇ *aut alio tumori* τὸ ἀπόστημα, *ita* τῷ ἀποστήματι κόλπος *succedit. Quãdiu enim humor in medio carnosarum partium spatio consistit & putrescit, nec pars ipsa affecta aperta est, Graecis* ἀφίστασθαι *dicitur, id est abscedere, ipsúmque vitium* ἀπόστημα *nominatur: verùm si quà aperiatur, vt humor qui intus continetur exitum habeat, vitiũ nõ iam ampliùs* ἀπόστημα *sed* κόλπος, *hoc est, sinus appellatur, vt annotauit Gal. cõment. 2.* εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. *Caeterùm* τῆς ἀποστάσιος *nomen Hippocrat. vsurpat non modò in abscessibus eiusmodi, de quibus modò diximus, sed etiam in fracturis, in quibus quia quae fracta sunt* ἀφίστανται ἀλλήλων, *hoc est, ab inuicẽ discedunt, meritò affectus ipse* ἀπόστασις *vocatur. Sed Gal. non* ἀπόστασιν *sed vsitato nomine* τὴν λύσιν τῆς συνεχείας, *id est, continui solutionẽ appellat.*

Ἀποστηρίγματα. *Id est, firmamenta videtur Hippocr. appellare quaecunque sine vinculo aegrae parti vniuersae superdãtur, aut à sinistra vel dextra parte, aut à superiori vel inferiori, sicut annotat Gal. comment. 3.* εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀποσύρματα. *abrasa, siue abrasiones. Sic dicitur solutae continuitatis species ferè superficiaria, abrasa scilicet cute & interdum suspensa & nigrescente. Gallicum vulgus cutis deflorationes appellat.*

Ἀποσχασμὸς. *idem quod* κατασχασμὸς *siue* ἐγχάραξις. *id est, scarificatio: vide in dictione* ἐγχάραξις.

Ἀποτρόπαια. *propriè dicuntur amuleta, quae appensa alligatáque incantamenta magica & venenorum insidias arcent, aut inefficaces reddunt. Pertinent autem etiam haec ad medicinam vt testatur Gal. nec sunt à ratione aliena, vti* περιάμματα *ab Archigene prodita, & à Galeno explosa damnatáque.*

Ἀποφθορά. *apud Hippocr. significat abortum, quem Attici* ἄμβλωσιν *appellant, vt annotat Gal. comment. 1. in lib. 6.* τῶν ἐπιδημιῶν.

ἀπόσκηψις.

ἀπόσκηψις. ἀπόσχασις, id est, scarificatio apud Hippocr. lib. 1. de morbis.

ἀποσκληρυνεῖ. σκελετεύει. apud Hippocr. exiccat, indurat, sceletum facit.

ἀποσπαρθάζουσι. palpitant, saliunt, pulsant, lib. 2. de morbis apud Hippocratem.

ἀπόσφαγμα. Fæculenta colatura apud Hippocr. quæ & ὑπόσφαγμα dicitur.

ἀποφλεγματισμοὶ. Sunt medicamenta quæ vel gargarizata, vel commãducata, vel palato illita pituitam è capite in os eliciunt. Sunt autem omnia eiusmodi calidæ & acris facultatis, per quam pituitam partim eliquantia, partim attrahentia, partim etiam facultatem, quæ in cerebro est, alieni expultricem irritantia, actionem suam perficiunt. Fertur autem stillátque eo pacto pituita cùm à toto cerebro, tùm maximè ex prioribus eius vẽtriculis in eam cauitatem, quam ab vsu χοάνην, quasi infundibulum appellant: atque indè per palatum in os decidit atque excernitur.

ἀπόφυσις. Est pars ossis extuberans. In hoc enim differt ἀπὸ τῆς ἐπιφύσεως, quòd hæc veluti quiddam sit ossi adnatum, nec tamen sit ossis cui adnatum est portio: ἀπόφυσις verò pars sit totius ossis productior & eminens, nihílque à reliquo osse differens, quàm quod tuberculi seu gibbi instar ex osse procedit. Ea autem in quibusdam ossibus simplex est, vt in radio: in aliis multiplex, vt in vtraque parte brachij, cubiti, fæmoris, tibiæ, in gena inferna, sphenoïde, occipite, osse frontis, temporum, omoplata, & vertebris omnibus. Vsus autem varius est, alibi ad tutandas articulorum insertiones, alibi ad firmanda capita musculorum, vel ad munimentum neruorum & reliquorum vasorum, vt docuit Galen. Qui Græca in Latinum verterunt, ἀπόφυσιν processum, excessum, explantationem, additamentum subinde interpretantur. Dicitur & alio nomine in quibusdam ossibus ἔκφυσις.

ἀπόχημα. vide in dictione ἀπόχυμα.

ἀπόχυμα. Zopissæ genus est, quod fit derasa à nauibus resina vnà cum cera. Aëtius resinam vnà cum cera à nauibus abrasam interpretatur. Quidam verò resinam è picea intelligunt. Oribasius hoc modo præparat: Picis aridæ libram vnã, picis liquidæ, ceræ, singulorum vncias quatuor, resinæ pinus vncias sex. Omnia liquata & excolata in peluim aquæ marinæ vel communis plenam coniiciuntur, & manibus, pastilli in modum, subiguntur. Magnam habet vim emolliendi.

ἀποψοφεῖν. apud Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, ἀντὶ τοῦ φύσας ποιεῖσθαι, hoc est, pedere, sicut explicat Gal. comment. 3.

ἅπτεσθαι. tentari & lædi apud Hippocr. vnde apud eundem ἡ ἅψις τῶν φρενῶν significat mentis læsionem & offensam, vt annotauit Gal. comment. 3. ἐκ τοῦ περὶ διαίτης ὀξέων.

ἄπτιστος κριθή. dicitur apud Hippocr. hordeũ integrum, siue in integras farinas diuisum, siue imperfectè fractum, & à quo pars furfuracea secreta non est, vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

ἄπτυστος πλευρῖτις. est pleuritis, in qua nihil spuitur, sed tussis inanis est & sicca. Id accidit, quòd humores crassi & lenti pulmonis fibris chartilaginosis, quas βρόγχους appellant, firmiter impacti sint.

ἀπυρεξία. vacuitas à febre. Dicitur id temporis interuallum quod est inter duas accessiones vacuum liberúmque à febre. A Celso integritas latinè dicitur.

ἀπύρηνον. Est alterum genus mali Punici cui lignosus nucleus nõ est, sed cãdidior est natura, & blãdiores acini, minúsq; amari, distincti membranis. dicitur ἀπὸ τοῦ πυρῆνος, quod nucleum lignosum significat.

Ἀπυρομήλη. *significat apud Hippocr. specillum quod acumen non habet, hoc est, τὴν μηλωτρίδα, siue auricularium specillum.*

Ἄπυρον. *ignem non expertum, non vstum. Dicitur & Plinio hoc nomine alumen viuũ.*

Ἀράβικος λίθος. *lapis Arabicus. Est marmor album, maculoso ebori simile: sic dicitur quòd reperiatur in Arabia. Is lapis tritus illitu hæmorrhoides exiccat, cinisque eius dentifricio optimus est.*

Ἄραδος. *apud Hippocratem multis in locis significat motum & perturbationem quæ in quauis parte oboritur, sed maximè in ventriculo à cibis diuersarũ qualitatũ, vt annotat. Gal. in comment.* περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀραιά. *significauit apud veteres, vt scripsit Rufus, ventrem & vniuersa intestina, quanquã Hesychius tenuia tantum intestina interpretatus sit. Pro intestinis vsurpasse videtur Nicander in Theriacis, loquẽs de viperæ fœtibus:* ἀλλὰ μητρὸς ἀραιὴν, καί ῥ᾽ ἀναβρώσαντες ἀμήτορες ἐξεγένοντο. *Inde nunc etiam* μεσαραῖον *appellatur, quod idẽ est atque* τὸ μεσέντερον.

Ἀραιὸς σφυγμός. *pulsus rarus. quando quietis tempus inter diastolen & systolen mediũ, longum est: vel cuius media quies longo durat tempore: oppositus est* τῷ πυκνῷ, *sumptáque est hæc differentia à tempore quietis, seu à quantitate temporis quietis. Proprius est imbecillæ facultatis, vsúsque deficientis.*

Ἀραιὸν πνεῦμα. *est spiritus qui longo tẽpore trahitur, apud Hippoc. lib. 1.* τῶν ἐπιδημ. *Accidit mente captis, qui quodãmodo obliti respirare, tam raras respirationes efficiũt.*

Ἀραιοσύγκριτοι. *dicuntur quibus libera corporis transpiratio est. Alio nomine* εὐδιάπνευστοι *appellãtur. Nomẽ inditũ à corporis raritate quæ plurimùm valet ad trãspiratũ.*

Ἀραιωτικὰ φάρμακα. *relaxantia medicamenta. Sic dicuntur quæ meatus cutis aperiunt. Eiusmodi autem calida sint oportet & tenuium partium, miniméque desiccantia, quòd aliter substantiam nec diffundere, nec laxare possint. Ad hoc autem consequitur, vt & pori dilatentur. Id quod præstare nequeunt tùm valdè calida, tùm multùm exiccantia: illa quidem, quòd acria sint atque horrores moueant, hæc autẽ quia sensilia corpora colliquãt, quorum neutrum sine dolore fieri potest. At quæ citra molestiam excalfaciunt, ea sola omnium sunt rarefacientia. Siquidem rarefactio dilatatióque voluptatis, non etiam doloris opus est. Vt enim dolor comprimit, ita voluptas expandit. Contraria iis sunt* τὰ πυκνωτικὰ, *hoc est, condensantia, de quibus suo loco agetur. Differunt* ἀπὸ τῶν ἀναστομωτικῶν, *quòd hæc vasorum oscula, illa cutis meatus aperiunt, & prætereà propria substantia, vt docet Gal. lib. 5. simpl. medic.*

Ἀράκιδνα. *planta est Ægypto peculiaris & cibis idonea, nec folium, nec herbam vllam aut quicquam aliud simile supra terram habens, sed geminũ & vtraque parte fructum ferens, ex quo etiam* ἀμφίκαρπος *cognominata fuit. Similis est* τῷ ἀρακοειδεῖ.

Ἀρακίς. *idem quod* ἄρακος *apud Hippocr. Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις *scribit ab eo sic vocari triticea legumina, &* ἄρακον *legumen esse.*

Ἄρακος. *vt Theophrasto placet, in lente exit, res scabra & dura. Galeni pater agriculturæ studiosus, cùm per senectam ruri degeret, inuenit* ἄρακον *quodam degenerationis argumento durum atque rotũdum innasci lenti, cibo tamen damnatum. Eius semen Galenus tradit cicerculæ proximum, eámque reliqua facie tam æmulari, vt multi idem esse genus existiment, cùm & vsu & viribus consentiant. Hesychius interpretatur* τὸν ἄρακον, ὀσπρειόν τι, τὸ δὲ αὐτὸ καὶ λάθυρον, *cum quo etiam Gal. cõment. lib. 1.*

de alimentis

de alimẽtis ex quorundam sententia scribit ἄρακον *esse agreste quiddam, rotundum ac durum, eruo minus, quod inter Cereales fructus reperitur, & abiici solet. Dicit autem fieri ex fabis degenerantibus, non aliter quàm* αἰγίλωψ *ex hordeo,* ὀροβάγχη *ex eruo degenerante proueniunt.*

ἀρακοειδὴς. *planta est quæ nec folium, nec herbam vllam, nec quicquam aliud simile supra terram habet, sed fructum in radice fert, non ea quidem quæ carnosa est, & simplex altiùs infigitur, sed fibris quas per summa cespitum agit. Sic dicitur quia* τῷ ἀράκῳ *similis sit.*

ἀραχνοειδὴς. *est tunica humoris crystallini, semicircularis tantùm, ipsum dimidium ab anteriori duntaxat parte ambiens. Nulla enim parte posteriorem crystallini humoris sedem contingit, sed ab anteriore humori ipsi crystallino proxima est tenuis & admodum pellucida & venulis intertexta, aranearum telæ non dissimilis, vnde nomen accepit. Præterea substantia non multùm à cornu aliena est firmitate, duritie, tenuitate, læuitate, perspicuitate: nec tamen* κερατοειδοῦς *illi nomen est, sed alteri tunicæ, de qua vide suo loco. vide etiam* ὀφθαλμός.

ἀρβύλαι. *apud Hippocratem lib. de articulis est calceamenti genus, quod arctè pedem vniuersum & exquisitè vsque ad talos complectitur, vt annotat Gal. comment. 4. in eundem librum. Idem* ἐν ταῖς γλώσσαις *explicat* ἀρβύλας, ὑποδήματα τὰ βαθέα, *hoc est, calceos altos & profundos.*

ἄργεμα ἢ

ἄργεμον. *Est oculi vlcusculum, quod in iridis circulo nascitur, partem quidem aliquam candidi, partem verò etiam nigri comprehendens. Id extra quidem iridem rubicundum, intrà verò candidum apparet. Per ipsum tunica vuiformis aliquando procidit, si profundiùs sordidiúsque euaserit.*

ἀργεμώνη. *herba est similis papaueri syluestri, foliis anemonæ diuisis, florem habens puniceum, caput in caule papaueris quod rhæas dicitur, duntaxat longiore, supernis partibus fuso in maiorem latitudinem, radicem rotundam, succum colore croceo, sapore acrem. Sic videtur dicta quòd argema & nubeculas expurgat.*

ἀργέσφον. *apud Hippocratem libro de fracturis, significat durum & insuaue, quod nihil cedat, vt auctor est Gal. cõmet. 2. in eundem librum.*

ἄργης. *serpentis nomen apud Hippocratem.*

ἄργιλλος. *argilla: terra est cãdida, vnde & nomen habet, & creta figularis appellatur.*

ἄργιον. *dicitur à nonnullis* τὸ ἀδίαντον, *vt habetur apud Dioscoridem.*

ἀργυρῖτις. *species vna est lithargyri, siue spumæ argenti, sic dicta vel à materia, quòd ex argento, hoc est, mistura plumbi & argẽti fieret, vt scribit Plinius, vel à colore tantùm, quòd instar argenti candida esset, vt ait Dioscorides, etiamsi fortè argenti nihil haberet: siquidem eam quæ ex argento conficeretur tradit* καλαβρεῖνην *appellari: potest enim illi color candidus citra argenti immixtionem induci à coctura non vehementi, veluti quæ maiorem vim ignium passa est, fuluum auri colorem contrahit, atque ab eo* χρυσῖτις *nuncupatur: vel eo modo quem scriptum prodidit Dioscorides, docens ex eo manifestè argyritidi colorem album arte potiùs conciliari, quàm argẽti mistura. Vide* λιθάργυρος.

ἀργυρῖτις γῆ. *argentea terra. Est quæ ex argenti metallis sumitur, nõ habens quidẽ per se totam immistũ argentũ, sed paruas argenti portiones, paruis sui particulis immistas.*

ἀργυροτρόφημα. *ſpecies eſt edulij è lacte confecti, vt habetur apud Galen.* περὶ εὐχυμ. καὶ κακοχυμ.

ἄρδαλος. *dicitur apud Hippocr. ſordes quædam & impuritas.* & ἀρδαλῶσαι τὸ ῥυπαίνειν, *id eſt, fœdare vel ſordere.*

ἀρετή. *nomen eſt* τροχίσκου *ab Andromacho compoſiti ad rimas & condylomata. Refertur ab Aëtio lib. 14. cap. 3.*

ἀρθρικόν. *ſignificat apud Hippocr. id quod articulis quadrat & conuenit.*

ἀρθρῖτις. *articularis morbus. Eſt articuli tumor dolorificus, quem fluxio in eum decumbens excitauit. Aliqui inflammationem eſſe definiunt, ſed malè, quòd aliquando plus œdematis aut alterius tumoris ſit quàm phlegmones, pro humoris varietate, ex quo fit vt multiplex ſit arthritidis tumor, variáque adiuncta habeat ſymptomata. Si nãque ſanguis in vitio eſt, calor & rubor adeſt, propria tumorum* τῶν φλεγμονωδῶν *ſymptomata: ſi pituita, œdematoſus tumor apparet, citra ruborem & calorem: ita ſi bilis alterutra tumorem creârit, ſua quamque ſymptomata comitãtur, ſicut celeberrimi medici accuratiſſimè diſtinxerunt. Nec eſt quod quiſquam obiiciat ſanguinem non poſſe videri materiam arthritidis, quòd in articulo collectus phlegmonen non excitet, quæ in pus vnquàm conuerti viſa ſit. Neque enim neceſſe eſt omnem ſanguinis affluxum phlegmonen concitare, niſi in muſculum aut carnem fiat, nec poteſt effuſus ſanguis in pus mutari, niſi loci calore ſuppuratio iuuetur. Id quod in articulo membranoſo, exangui, frigidô contingere non poteſt. Quamobrem nulla arthritis propriè phlegmone dici poteſt, ſed aliqua meritò tumor phlegmonodes cenſeri, propter multorum ſymptomatum concurſum, quæ ſunt veris phlegmonis peculiaria. Vanum quoque eſt putare à pituita non fieri arthritidem, quòd per cachexias pituitoſus humor decumbens in crura non efficiat arthritidem. Niſi enim intra ipſum articulum humor deſcenderit, quantumuis per vniuerſam carnem partéſque circumpoſitas diffuſus ſit, arthritis non erit. Patet ergò tùm ex iis, tùm ex ipſo nominis etymo, ipſum articulum, quod Græci* ἄρθρον *vocant, arthritidis ſedem eſſe, quæ primùm & per ſe in eo morbi genere laboret. Quo tamen nomine non ipſum modò oſsis, quod inſeritur, caput, nec alterius oſsis* κοτύλην *intelligo, ſed & ligamenta & membranas & tendones, & quicquid ad articuli ſtructuram firmitatémque natura comparauit. Siquidem per arthritidas eæ partes non ſunt à morbo immunes, cùm etiam in longiùs diſsitas, vt muſculos cutémque, affectionis labes perueniat. Id quod vel magnitudine fluxionis contingit, quæ in loco propriè affecto contineri non poteſt: vel maiore externarum quàm internarum partium imbecillitate. Quod facilè quiuis intelliget, ſi duas eſſe cauſas omnis arthritidis ſecũ reputauerit, articuli imbecillitatem, & ſuperfluum humorem. Ac imbecillitas quidem vel vitio erroréque vitæ contracta eſt, vt per immoderatos labores, frigus vehemens, immodicam venerem, quæque naturalem articulorum compagem relaxant: vel natiua eſt, atque congenita, qualis eſſe ſolet iis qui parentibus articulari morbo obnoxiis nati ſunt, aut articulos eorúmque ſpatia laxiora habent, proindéque humorem aduẽtitium promptè admittunt, qui altera arthritidis cauſa exiſtit. Sed vnde humor ille ſit, & qua via ad articulum malè affectum perueniat, à quibuſdam in dubium reuocari video. Nec tamen illis aſſentior, qui omnem eum humorem à capite ferri putant, & ſub cute per ſumma corporis in extimas partes influere. Primùm enim quis cõcedat à ſolo*

pericranio

pericranio fluxionem fieri, cùm apud medicos receptum sit & axiomatis fidem habeat, robustas partes excrementa sua in debiliores deponere? Hæc autem depositio transmißióque fluxionis species quædam est. Deinde verò si demus (quod certè verißimum est) maximam fluxionum partem à cerebro descendere, quid opus est insuetum quoddam iter comminisci, spretis iis vasis, quibus ceu canalibus, fluxus & refluxus humorum natura fieri consueuêre? Verisimilius mihi quidem videtur humorem in articulos non modò secundùm membranas neruósque defluere, sed per venas etiam perq; arterias, per quas alimentum ad omnes partes peruenit, non minùs vitiosi succi quàm boni capaces, & plærũque eo refertas, quem in articulos eius copia aut mali qualitate irritati deponunt, si eum à se illi repellere non queunt. Ex iis patet arthritidis duas esse causas, articuli imbecillitatem & vitiosum humorem, esseq; ambarum concursum in gignenda arthritide necessarium, quòd neutra seorsim arthritidem creare valeat. Quarè non omnis articulorum dolor ἀρθρῖτις dici potest, veluti qui per siccas temporum constitutiones humiditate articulorum consumpta aliquãdo exoritur, patétque Hippocr. ἀρθρίτιδος nomine abusum aphor. 16. lib. 3. vbi scribit eam per siccitates fieri. Est enim necessarius affluxus humoris ad morbi articularis generationem, alioqui difficilis quidem articuli motus, atque fortè dolor propter siccitatem futurus est, qui tamen ἀρθρῖτις non erit, nisi quis omnem articulorum dolorem ita velit appellare. Ipse nanque Hippoc. lib. 2. τῶν ἐπιδημιῶν, eos qui per famem leguminibus vescebantur, genuum quidem dolorem perpessos fuisse prodidit, quos tamen ἀρθριτικοὺς non vocauit. Hic igitur humor si in aliquẽ articulum decumbat, seseq; in eius spatia, ligamenta, tendines ita insinuet, vt eorum distentione & calore præter naturam concepto dolorem pariat, eius articuli morbum gignit qui ab affecta parte nomen accipit, vt in pedes decumbens, ποδάγρα, in manus χειράγρα, in coxam ἰσχιάς. Si verò in multos simul articulos incidat, tunc verè & propriè ἀρθρῖτις nuncupatur. Medicorum tamen veterum plerique non tam de nominibus soliciti ἀρθρῖτιν etiam interdum vocant vnius modò articuli affectionem, qualis antè exposita est.

Ἄρθρον. Articulus. Est naturalis oßium σύνταξις, vti definit Gal. lib. de Oßibus. vel, est oßium coniunctio ad motum comparata. Verùm ab Hippocrate ἄρθρον ferè semper nuncupatur alterius cohærentium oßium finis rotundus in oßis propinqui cauitatẽ insertus, definitúrque ἄρθρον esse oßis caput, siue oßis processus, qui in alterius oßis cauitatem inseritur. Id enim os quod inseritur, ἄρθρον, cauum autem quod recipit, κοτύλη vel γλήνη ab Hippocrate dicitur, vt annotauit Gal. comment. 2. in librum de fracturis.

Ἀρθρωδία. est διάρθρωσις, in qua oßis cauitas articulum excipiens superficiaria est, capútque quod in eam inseritur, humile atque depressum. Eius exempla plurima habentur in corpore, vt in occipite cum prima colli vertebra. in gena inferna cum osse lithoïde. in radio, cum carpo. in astragalo cum scaphoïde. in digitis pedum cũ pedio. in digitis manuum cum metacarpio. in costis cum vertebris earúmque apophysibus transuersis. & in clauicula cum pectore: cuius motus quãuis sit exiguus atque obscurus, potiùs tamẽ ad diarthrosim quã ad synarthrosim referri debet, vt quibusdã anatomes peritis viris placuit, quia non sit necesse in omni diarthrosi motionem æquè validam euidentémque esse, sed in ea quoque, vt & in aliis rerum differentiis,

aliquod sit secundùm magis & minùs discrimen.

ἀρία, *siue* ἀγρία *apud Theophrastum, arbor est perpetuæ frondis, inter robur & ilicem media, quam Theodorus latinè aquifolium reddidit.*

ἀρικύμων. *dicitur apud Hippocratem mulier quæ citò prægnans est.*

ἀριοβαρζάνιος. *nomen est emplastri, quo Paulus parotidas iam induratas emollit. lib. 3. cap. 23. Describitur ab eodē lib. 7. cap. 17. et plenissimè à Gal. lib. 1.* τῶν κατὰ τόπους.

ἄρις ὁ

ἀρίσαρον. *Est herba pusilla, einsdem ferè cum aro generis, radice acri, bulbosa, & oliuæ magnitudine. verùm vt aro acrior est, sic eo minor est, vt nō ab re dubitauerit Barbarus in Plinianis castigationibus, num hæc herba ἄρις ab Hippocrate dicta sit diminutiua forma, quasi aron paruum. Est autem ἄρις apud Hippocratem non tantùm herba, sed & instrumenti cuiusdam nomen.*

ἀρισταλθαία. *dicitur à quibusdam ἡ ἀλθαία, ab effectus præstantia cōduplicato nomine. Idem enim duo nomina significant ex quibus hoc vnum factum est.*

ἀριστολοχία. *herba est trium generum. Rotunda, quæ fœmina dicitur, tuberibus radicū rapi modo orbiculatis, multis ab vna radice germinibus, prælongísque palmitibus, foliis hederæ subrotundis, cum acrimonia odoratis & mollibus, floribus cādidis pilei similitudine, in quibus quod rubrum est grauiter olet: malum terræ à Latinis dicitur. Altera longa est, mascula vocata, nonnullis δακτυλῖτις, radice longiore, procerioribus foliis, exilibus ramulis & dodrantalibus, flore purpureo, graue virus olente, qui dehiscens in pyri similitudinem turbinatur. Tertia longa etiam est, κληματῖτις dicta, quasi sarmentaria, ramulos habens tenues, folia subrotunda, sedo minori similia, florem rutaceum, radices longissimæ tenuitatis, crassum atque odoratum corticem. Est & quæ πολυρριζία vocatur quarti generis, tenuior quàm proximè dicta, densis radicum capillamentis (quam ob id πολύρριζον cognominant) iunci plenioris crassitudine. Est autem omnis ἀριστολοχία calida, tenuis, abstergens, amara & subacris, ad medicinas vtilissima. Sed rotūda tenuior & in omnibus efficacior est:* κληματῖτις *odorata quidem, sed imbecillior: longa verò media harum est, sed non minùs calida quàm rotunda. Nominatur à Græcis ἡ ἀριστολοχία, quia sit ταῖς λοχείαις ἀρίστη, hoc est, parturientibus optima.*

Ex duabus aristolochiis emplastrum fit celebre, quod à Galeno describitur lib. 5. τῶν κατὰ τόπους.

ἀριστοφάνειον. *Nomen est emplastri emollientis, quod constat picis libris quatuor, apochymatis libris duabus, ceræ libra vna, opopanacis vncia vna, aceti hemina.*

ἄρκειον. *herba est palustris, latis foliis, vt personæ loco esse possint: ideóque eam Latini personatam appellarunt. Sunt autem eius folia cucurbitæ similia, sed maiora, duriora, nigriora, & hirsutiora. caulis subcandidus, quanquam etiam interdum nullus reperiatur. radix magna, intus candida, foris nigra. officinæ lappam maiorem appellant. vires habet discutiendi, siccandi & adstringendi. à plærisque* ἄρκτιον *scribitur.*

ἀρκευθίς, *siue*

ἀρκευθος. *Iuniperus. Arbor est duorum generum. Altera maior est, altera minor. vtraq; cortice est membraneo, & qui sponte rumpitur, materie fulua, odorata, ex qua manat liquor thuris odorem atque colorem æmulans: coma viret perpetua, sine flore*

cæruleis,

cæruleis baccis: in summa penè cedro similis est tùm effigie tùm natura, nisi quòd iunipero folium simplicius ac mollius aßignatur, cedro autem acutum, spinosum, durum. Iuniperus baccam gerit quæ eodem cum sua arbore nomine ἀρκευθὶς appellatur, nigram, rotundam, gustu adstringentem, acerbam, ingustabilem. ea modicè calefacit & adstringit. Concrescit & in iunipero humor ad lacrymæ modum, qui calore duratus coit in gummi quod vernix dicitur, calfaciens & exiccans secundo excessu, & nonnihil amaritudinis habens.

Ἄρκτιον. arction, alij potiùs arcturum vocant. herba est similis verbasco foliis, nisi quòd hirsutiora rotundioráque sunt, radice tenera, dulci albáque, caule molli, longo, semine cumini paruo. Vis eius est tenuis, siccans, & mediocriter adstringens. Herbarij lappam minorem vocant.

Ἄρμα, siue

Ἁρμάτιον. est collyrium φαγεδαινικὸν, id est, ad asperitatem palpebrarum efficax: habet enim extersoriam vim. Descriptionem eius habent Galenus, Aëtius, Paulus, Scribonius eandem. Recipit autem æris vsti, corticis thuris arboris, guttæ Ammoniaci, gummi, singulorum partes æquales. Sunt verò qui æruginis rasæ quartam singulorum portionem adiiciāt. Sic dicitur, quia ex quatuor rebus, vt quadriga equus, constat, & celeres effectus habet. Eo Ptolomæū regem vsum esse omnes prodidêre. Verùm & huius nominis aliæ duæ compositiones habentur apud Aëtium, ex pluribus medicamentis confectæ, sed consimilis ferè facultatis.

Ἀρμενία βῶλος. Armenia gleba. Est terra quæ ex Armenia confini Cappadociæ affertur, pallido colore, spißior & grauior Samio astere, minúsque aërea, specie lapidis, sed mollis & friabilis. Prædita est vi maxima siccādi, ideóq; torminibus, profluuiis vētris, sanguinis reiectioni, distillationibus, oris vlceribus, tabi, & pestilentiæ medetur.

Ἀρμένια ἢ ἀρμενιακά. sunt mala ex genere Persicorum, sed Persicis præstantiora, vt quæ nec corrumpantur, nec acescant in ventriculo veluti Persica, de quibus Gal. multa lib. 2. de alim. facult.

Ἀρμένιον, ἀρμενιακὸν ἢ

Ἀρμένιος λίθος. est lapis leuis & cæruleus, non calculosus, vt qui arena adulteratur, & qui facilè teri potest. Multa cum κυανῷ similia habet, differt tamen ab eo, primùm loco in quo gignitur (hic enim ex Armenia, vt nomen indicat, defertur, hic multis in locis inuenitur) prætereà sapore, quòd κυανὸς multò sit acrior, magísque adstringens, vt crustas etiam ignis modo inducat. Sed & lapidi Armenio vis est purgandi melancholicum humorem, ciétque vomitus. Eo pictores vtuntur, quamobrem ab Aëtio appellatur ἀρμενιακὸν τὸ τῶν ζωγράφων.

Ἁρμή. significat apud Hippocr. suturam capitis quæ à reliquis ῥαφὴ dicitur.

Ἁρμοῖ. apud Hippocratem, statim. Est autem vox Dorica.

Ἁρμός. dicitur spatium quod est inter dentes, seu caro inter dentes media.

Ἁρμονία. species est συναρθρώσεως. Est autem oßium compositio secundùm lineam simplicem & rectam, non autem, vt in sutura, anfractuosam, ossa coniungens. Eo modo omnia genæ superioris ossa, & pars occipitis infima, & ossa nasi, carpi, tarsi, secum connectuntur. Gal. ad finem cōment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον scribit capitis ossa, vbi se tangunt, propriè dici ἁρμονίας, sed translato vocabulo ῥαφὰς appellari. Caluariæ enim ossa, ait, inter se ἡρμόσθαι, id est, cōmittuntur, atque iccirco ipsorum contactus κατ' ἁρ-

μονίας committi meritò dicuntur, verùm à similitudine eorum quæ suuntur ῥαφαὶ nuncupantur.

ἁρμονία. est medicamenti nomen in catapotia coacti, & perutilis ad sistendas destillationes. habetur autem apud Gal. lib. 7. τῶν κατὰ τόπους.

ἁρμονία. est medicamentum ἀνώδυνον βηχικὸν, cuius descriptio est apud Aëtiũ lib. 8. Est etiam ἁρμονία emplastri nomen quod describitur ab Aëtio.

Ἀρναβὼ. barbarum nomen est significans odoramenti genus quoddam.

Ἄρνιον. plantago. quasi agnina herba. Sunt enim plantaginis folia linguæ pecorum similia. ob quam causam etiam προβάτειον appellatur.

Ἀρνόγλωσσον. herba plantago dicta Latinis. Ratio nominis est, quòd plantaginis folia agninæ linguæ simillima sint.

Ἄρον. authore Plinio genus est bulbi nascētis in Ægypto, scyllæ proximum magnitudine, foliis lapathi, caule recto, duûm cubitorum, baculi crassitudine, radice mollioris naturæ, quæ edatur & cruda. Est autē Dioscoridi ἄρον herba quæ folia emittit dracunli sed minora & paucioribus respersa maculis, quam quidam pedem vituli, alij serpentariam minorem, alij sacerdotis virile, officinæ iarum appellant.

Ἅρπαξ. dicitur à quibusdam τὸ ἤλεκτρον siue succinum, quòd affrictu calefactum paleas, & res alias leues ad se trahat, & retineat.

Ἀῤῥενόγονον. species est herbæ, quam φύλλον peculiari vocabulo appellant, vt author est Theophrastus lib. 9. de plantarum historia, & Dioscorides lib. 3. quæ pro fructu ferat racemosum quiddam deflorentibus oleis non dissimile. Ruellius verò etiam τοῦ κραταιογόνου speciē facit τὸ ἀῤῥενόγονον. Nō est dubium sic vocari, quòd potũ masculi sexus facere partus prodatur, vt scripsit Crateuas.

Ἄῤῥοια. suppressio menstruorum apud Hippocratem.

Ἄῤῥυθμος σφυγμός. pulsus arrythmus. Dicitur & κακόῤῥυθμος. Est pulsus differentia in qua non omni quidem rhytmo pulsus caret (siquidem hoc fieri non potest) sed malo rhythmo ferit, nec rhythmum seruat proprium ætati, naturæ, parti anni, & reliquis quæ pulsus peculiares habent: contrarius est τῷ εὐρύθμῳ, qui rhythmum seruat cuiusque propriũ. Sunt autē tres ἀῤῥύθμου differētiæ, παράῤῥυθμος, ἑτερόῤῥυθμος, ἔκρυθμος, prout scilicet plus minúsve rhythmus seruatur. Qui enim parũ recedit à suo rhythmo, sed eum seruat qui naturæ, ætati, parti anni, loci, & reliquorum proprius est, παράῤῥυθμος vocatur: qui verò plus abest à suo, & remotioris alicuius naturæ, ætatis, & reliquorum rhythmum habet, ἑτερόῤῥυθμος: qui verò tam longè abest, vt nullius omnino rhythmum retineat, ἔκρυθμος nuncupatur. de quibus vide suis locis.

Ἀῤῥενικόν. dicitur ab Hippocr. Attico more τὸ ἀρσενικόν.

Ἀρσενικόν. auripigmentum. Est succus quidam intra terram concretus, sandarachæ affinis: in iisdem enim metallis ambo ferè semper nascuntur, & vterque vim ignis expertus esse & quodammodo vstus videtur. Pingue quiddam etiam vterque habet, sed magis auripigmentum quàm sandaracha. Sunt autem auripigmēti duo genera. vnũ naturale, alterum factitiũ. Natiuũ triplex est, vnum auri colore, quod multis tenuibus crustis squamatim compactis constat, & finditur vt lapis specularis, & omnium habetur præstantissimum, si impermixtum fuerit: alterum magis aureo colore micat, sed pulueris modo solutum est, & secũdum bonitatis locum tenet: tertium colore accedit ad sandaracham, & simile est glebæ, sed reliquis duobus vilius.

Factitij

Factitij duo genera sunt, quorum vtrumque quidem splendet, sed alterum album est, venis subluteis aut subrubris distinctum: alterum verò luteum, venis nigris, subrufis, plus minúsve luteis maculosum, Vtrumque ex crustis auripigmenti fossilis conficitur, quibus tantundem salis fossilis adiectum sit. Hæc trita in duobus fictilibus vasis, patellarum instar latis, nec admodum profundis, intus plumbo illitis, foris luto obturatis, coquuntur vsque dum totum auripigmentum in sublime sublatum superiori vasi adhæserit: deinde iterum ac sæpiùs teritur, & coquitur donec candidum fiat. Auripigmento sapor acris est, adstringit, erodit, crustas cum vehementi vredine & violento morsu excitat. Vtuntur eo pictores & bibliopolæ etiam in pingẽdis librorum frontibus, à quo pingendi vsu non est dubium Latinos illi nomen indidisse.

ἀῤῥενόγονον. *Idem quod* ἀῤῥενόγονον. *de quo suprà.*

ἀρτάβη. *nomen est mensuræ Ægyptiæ, septem modios continentis.*

ἀρτεμίδιον. *à quibusdam dicitur* ὁ δίκταμνος, *vt habetur apud Dioscoridem.*

ἀρτεμισία. *artemisia. Est herba ramosa in maritimis magna ex parte nascens, absynthij modo fruticosa, maioribus & pinguioribus foliis ramísque. Huius duo genera sunt, vnum habitius foliis virgísque latioribus: alterum tenuius, flore paruo, tenui, candido, graueolente, qui æstate erumpit. Sunt verò qui in mediterraneis herbulam nasci tradant tenuibus cirris, simplici paruóque admodum caule, flore copioso, cerei vel flaui coloris, exili, odoratiorem superiore, quam* ἀρτεμισίαν μονόκλωνον, *id est, vnicaulem cognominant, ad differentiam superioris, quæ cognomento* πολύκλωνος *appellatur. Ruellius author est tria apud nos inueniri artemisiæ genera, vnum absynthij modo fruticosum, maioribus foliis pinguibúsque, subter cæsiis, super ex nigro virescentibus, crebrò resectis, plusquàm cubitali altitudine, flore albo, tenui, odorato, semine rotundo & racemoso, eámque à Gallis armoisiam vocari: alterum latioribus foliis tenerioribúsque, non ferè alibi quàm maritimis nascentẽ, & marinam cognominari: tertium simplici caule consurgere, foliis minutim scissis, colore suppallido, flore luteo, odore non ingrato, gustu amaro, & vulgò athanasiam dici: et præter hæc haberi etiam aliud artemisiæ genus, quæ minutis & tenuibus foliis circa riuulos aggerésque, item frumentaceis agris, floribus & foliis odorem sampsuci referentibus, vulgò diui Ioannis herba nominetur. Multi τὴν ἀρτεμισίαν dictam putant ab Artemide, quoniã priuatim medeatur fœminarum morbis, quibus Artemis, hoc est, Diana præest, menses, secundas, fœtúsque trahens, & præter hæc eiusdẽ partis præclusionibus inflammationibúsque opem ferens. Vim habet secundo in ordine calefaciendi, siccandi in primo, & tenui substantia prædita est, eóque renum calculos comminuit.*

ἀρτεμον. *species est τῆς ἀνεμώνης, quæ & arsella dicitur.*

ἀρτεμώνη. *dicitur à quibusdam ἡ ἀργεμώνη, vt habetur apud Dioscoridem.*

ἀρτεμώνιον. *collyrij nomẽ est, quo Galenus scribit Bassum sodalem suum vsum fuisse ad multa oculorum vitia. Describitur ab eo lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.*

ἀρτηρία. *arteria. De pluribus hoc nomen dicitur. vsurpatum autem primùm est, vt ait Galenus, de fistula siue canna quæ ex ore in pulmones descendit, à qua ad pulsatiles venas, quæ priùs æquè atque aliæ omnes, venæ appellabantur, τὸ ἀρτηρίας nomen translatum est, quæ tamen vt ab illa distinguerentur, ἀρτηρίαι simpliciter, vel ἀρ-*

τρείαι λεῖαι, id est, læues dictæ sunt, illa autem cum adiuncto ἀρτηρία τραχεῖα, propterea quòd ex partibus chartilaginosis, quæ βρόγχια appellantur, duris & asperis magna ex parte constituta sit. Antiquis tamen tã Græcis quàm Latinis τὸ ἀρτηρίας nomen in venis illis pulsatilibus seriùs receptum fuit, quippe qui longo tempore tùm arterias tùm venas, illi τῶ φλεβῶν, hi autem venarum nomine comprehenderint. Est autem ἡ ἀρτηρία, vas membraneum, teres & cauum, duplicique compactum tunica, quo vitalis spiritus & tenuissimus calidissimúsque sanguis per corpus vniuersum pulsu distribuitur. Aulus Gellius lib. 8. cap. 10. ante Galeni ætatem sic definiuit: esse conceptaculum spiritus naturalis misti confusíque cùm sanguine, in quo plus spiritus est, minùs sanguinis. Quam ob causam ἡ ἀρτηρία dici potuit, παρὰ τὸ τὴν ἀέρα τηρεῖν, id est, quod aërem siue spiritum conseruet atque contineat: qui quoniam magno calore præditus est & valdè subtilis, magnáque vi arteriam in qua conclusus est, impellit, geminam tunicam sortita est, quarum exterior fibris plurimis rectis & aliquot obliquis intertexta, crassitiem firmitatémque tunicæ venarum parem habet: interior verò quintuplo ferè durior, firmior, crassiórque est (vnde à quibusdã χονδρώδης, quasi chartilaginis æmula nuncupatur) & fibras quamplurimas, eásque tantùm transuersas habet, quibus sanguinem vitalémque spiritum à corde attractum in membra citissimè transmittat. Nec verò sanguinis spiritúsque tantùm causa tam robustam arteriam natura perfecit, verùm etiam quòd eam assiduè constringi dilatariq; pulsando oporteat. Prodit ex sinistro cordis ventriculo per basim mediam, & mox egressa pericardium in ramos duos diuiditur inæquales, quorum vnus sursum, alter deorsum fertur. Qui ascendit, minor est, à quo vtrinque duo surculi magni prodeunt, quorum vnus tendit in brachiũ, alter (καρώτιδας vocant) secundùm iugulum cerebrum petit. Qui autem descendit maior est. Is circa quintam thoracis vertebram reflectitur, & spinali medullæ innixus, secũdùm eius longitudinem descendit in crura, in duas partes perinde atque vena caua diuisus. Cæterùm vterque magnæ arteriæ ramus mediis itineribus permultas emittit propagines in singulas corporis partes paribus venis ferè semper coniugatas.

Ἀρτηρίαι ἀποπληκτικαὶ, siue καρώτιδες, siue ληθαργικαὶ. Sunt rami duo arteriæ magnæ, qui sub clauicula diuisi iuxtà asperam arteriã, vnà cum vena iugulari in caput feruntur. Diuiduntur autem & hi in duas partes, vnam externam, quæ minor est, alteram verò internam, quæ maior. Hæc sparsis quamplurimis ramusculis in fauces, laryngem & linguam, cranium subit, emittens etiam propagines quasdam in nasum, oculum & crassiorem meningem. Reliqua autem eius portio in osse sphenoide, inter ἀποφύσεις κλινοειδεῖς, retium in modum sibi incumbentium variè complicata, facit πλέγμα δικτυοειδὲς, deinde in tenuem meningem & membranam χοροειδῆ dictam varia distributione absumitur. Sic autem à veteribus medicis eiusmodi arteriæ dictæ sunt, quòd vinculo exceptæ apoplexiam, carum, & lethargum inducant.

Ἀρτηρία μεγάλη. arteria magna. Dicitur ea quæ oritur à sinistro sinu cordis. Ac quamuis omnes ab eadem origine sint, ea tamen sola magna appellatur quæ in ipso corporis trunco, inter iugulum & os sacrum continetur, sicut & magna vena. Dicitur ab Aristotele ἀορτή. de qua suo loco.

Ἀρτηρία στεφαναία. arteria coronalis. Dicitur arteriæ magnæ ramus, qui venæ coniunctus, quæ ob id στεφαναία quoque appellatur, superficiem cordis coronæ modo ambit.

ἀρτηρία τραχεῖα. *arteria aſpera. Hæc ſola quondam dicebatur arteria, quòd aërem contineret, poſteà verò ad læuium differentiam aſpera dicta eſt, propter ſubſtantiæ inæqualitatem. Eſt autem velut canalis quidam magnus, quo aër in pulmonem inuehitur, qui caudicis inſtar ſecundùm ceruicis longitudinem ex faucibus deorſum rectà protenſus frequentes ramos per pulmonem diffundit: larynge, chartilaginibus, & mēbranis conſtat. Chartilagines autem Græcā (literam referūt, quæ ob id dicuntur* σιγμοειδεῖς, *à quibus arteria ipſa aſpera & inæqualis euadit. Earum pars craſsior foras vergit, tenuior & finis vterque intrò, quâ œſophagum tangit, ne cibo degluтiendo officiant. Hæ membrana, perinde atque oſſa, veſtiuntur, & ab ea tùm per ſuos fines ſecū, tùm per ſua latera vicinis chartilaginibus colligātur. Tota verò arteria tunicis duabus integitur, intus quidem dēſa & dura, fibris vbique rectis contexta, cum tunica oris & œſophagi interiore continua, & oblito pingui humore perpetuò madida: foris verò molli & tenui, neruos recurrentes colligante. Larynx verò aſperæ arteriæ principium vocatur, faucibus continuum & tribus cōſtans chartilaginibus. de quo vide ſuo loco.*

ἀρτηρία φλεβώδης. *arteria venoſa. Eſt vas ex ſiniſtro cordis ventriculo exoriens, ore rotundo & admodum patenti, quod in ipſo ferè ortu in duos ramos diuiditur. Eorum dexter ſub baſi cordis productus & in cordis inuolucrum ſubiens, in dextrum pulmonem multifidus ſpargitur, ſiniſter verò in ſiniſtram pulmonis partem multis propaginibus inſeritur. Ambo pleni ſunt aëris, quem è pulmonibus in cor transferunt. Itaq; ab vſu, quem cum reliquis arteriis communem habet, arteriæ nomen inditum eſt: à ſubſtantia autem, quia venæ corpus & tunicam habet, venoſa appellatur.*

ἀρτηριακὴ. *dicitur à recentioribus medicis, vt ait Galen.* τὸ τῆς ἀρτηρίας τραχείας φάρμακον, *non addito vel* τοῦ ἀνωδύνου *nomine vel alio quopiam. quanquam non propriè ipſius aſperæ arteriæ medela ſit* ἡ ἀρτηριακὴ, *ſed eius præſertim membranæ, quæ extremis ipſius muſculis, atque adeò toti ipſi arteriæ interiùs obducitur. Nam quæ illi quouis modo affectæ medentur,* ἀρτηριακαὶ *communi appellatione dicuntur. Afficitur autem hæc mēbrana vel nimia humiditate, vel aſperitate, vel exulceratione, vel inflammatione, ſicut aliquando per magnas vociferationes accidit. Itaque pro affectionum diuerſitate, non eſt dubium quin* τῶν ἀρτηριακῶν *multiplex genus ſit & variis medicamentis conſtet. Quæ tamen omnia in tres ſummas differentias Gal. redegit lib. 7.* τῶν κατὰ τόπους, *quarum prima, ipſo authore, omnis acrimoniæ expers, & meatus exactè obturat, læuigans aſperitates, conſtans ferè his, tragacantho, gummi, aſtere Samio, amylo. Eiuſdem generis eſt & ex alica tragóque probè decoctus ſorbitio: item lac, dulciarij panes, oua ſorbilia, nuces pineæ madefactæ, ſeſama, & ſapa, quæ* σίραιον *atque* ἕψημα *appellatur. Altera huic contraria eſt, non parum habens mordacis acrimoniæ, partem etiam ſanam exaſperans, cuius materia eſt mel, reſina terebinthina, amygdalæ amaræ, braſsica, porri cocti, farina erui, hormini ſemen, iridis radix & panacis. Media autem inter eas eſt lenis & citra acrimoniam extergentis facultatis, vt quæ conſtat paſſo theræo, butyro, ſorbitione ex amygdalis, ſorbitione item lactis & mellis ſimul diutius incoctis, adiecto amylo, aut ſiligine ſi amylum deeſt. Sed de his apud Galen. lib. 7.* τῶν κατὰ τόπους, *& apud Aëtium libr. 8. multò plura legi diſcique poſſunt.*

ἀρτηριακὸν πάθος. *idem quod* βράγχος, *id eſt, raucitas, vt ſcribit Paulus lib. 3. cap. 28.*

ἀρτηριακὸς, βραγχώδης. raucus. Est enim raucitas proprius asperæ arteriæ affectus.

ἀρτηριοτομία. arteriæ dissectio. Est remedij genus quod arteria secta adhibetur. Id in longis oculorum defluxionibus, maximis doloribus, vt hemicranicis & veteri cephalalgia, vertiginosis, oculorum staphylomatis & procidentiis, & grauibus reliqui corporis morbis commodissimè vsurpatur. Ac quùm permultæ sint arteriæ in toto corpore, nullibi tamen commodiùs quàm in capite secãtur, idque duobus locis, in temporibus & post aures. Secuit & Gal. in manu, inter indicem & pollicem, somnio admonitus. Nec alibi quidem sectam fuisse arteriam ad sanitatis vsum apud medicos animaduertes. Vitatur enim quantùm fieri potest arteriæ sectio, præsertim si maior existat, quoniam haud temerè sanguinis indè profluuium sistitur, ac vt res optimè cadat, ad cicatricem perducta diuisione, tamen aneurismatis periculum vix prohiberi potest. Quocirca non nisi in magnis morbis atque doloribus, & in quibus varia auxiliorum genera tentata nihil profuerunt, arteria secanda suscipitur, nec iis quidem sine discrimine omnibus, sed quos calidus, tenuis & spirituosus sanguis excitauit. Huius autem hoc vnum & maximè euidens signum est, quòd dolor quidam pungens sentitur certo quodam in loco, tanquàm in affecti loci centro fixus, qui sensim expanditur, & in partes centrum circunstantes cum tensionis sensu vndique diffunditur: sic enim commode proxima arteria inciditur, si modò parua fuerit. In manu quidem, illa quæ inter indicem pollicémque sita est, ad veteres iecinoris & diaphragmatis dolores: in temporibus autem, sistendis fluxionibus calidi & spirituosi humoris dilabentis in oculos: post aures verò, aduersus scotomiam & longos capitis dolores, quos tenuis pariter & spirituosus humor facit. Cæterùm arteria aliquando phlebotomo vt vena aperitur, interdum candẽti ferro aduritur, interdum tota transuersim scinditur. Sed priore quidem modo sanguinis spirituosi vacuationem tantùm molimur, reliquis autem non eam solùm, verùm viam quoque fluenti humori intercludimus, ne de cæterò hàc possit deferri. Cùm autem dissectio arteriarum omniũ communis sit, vbicunque eæ sitæ sint, eius tamen modò secandæ rationem quæ post aures est, Aëtius lib. 7. & Paulus lib. 6. ex Seueri commentariis explicârunt.

ἀρτηριώδης φλέψ. arterialis vena. Est vas quod à dextro cordis ventriculo exoriens, sanguinem ab eo elaboratum, in pulmonem defert, in duos trũcos scissum, quorum dexter in dextros pulmonis lobos, sinister in sinistros, infinitis propemodum sectionibus digeritur. Hoc, quia sanguinem continens venæ munere fungitur, Venam: quoniam verò tunicam, velut arteria, valdè densam habet, Arterialem siue vt alij loquũtur Arteriosam anatomici nuncuparunt.

ἀρτίζωα. dicuntur ab Hippocr. τὰ ὀλιγοχρόνια, hoc est, paruo tempore viuentia.

ἄρτισκοι. appellantur à Gal. οἱ τρόχισκοι, à panis exigui figura. Sed κατ' ἐξοχὴν dicuntur ij qui viperæ carnibus cùm pane mistis coctísque præparantur, quos & θηριακοὺς vocant. Viperæ carnes repurgatæ in aqua elixãtur, dum prorsus coctæ sint, inditur autem statim in aquam anethum. Post coctionem spinæ à carne separantur, ipsáq; caro pani sicco ad læuorem trito miscetur, qui purissimus sit, & probè coctus cum modico salis & fermenti: deinde exigui panes formantur, qui in loco calido & sicco exiccantur, atque ita ad vsum reponuntur. Author Gal. lib. 11. de simpl. medic.

ἀρτίστομα. omni ex parte plana & æqualia, apud Hippocratem.

ἀρτίως. apud Hippocratem idem quod τὸ ἀπαρτὶ, quo etiam vocabulo Hippocrat. vsus est.

est. Significabat autem illis temporibus idem quod perfectè, cumulatè & sufficienter, vt Galenus annotauit.

ἄρτος. *Panis. Est cibus ex frumētaceis molitis, aqua maceratis coctísq; apparatus. Eius plures habentur differentiæ, pro materiæ diuersitate & cocturæ modo, quibus sua nomina dedit antiquitas. Nos ex his præcipua ex Athenæi symposiacis excerpsimus, multa consultò prætereuntes quæ vel ex ipso etymo protinus intelliguntur, vel rarissimè apud authores occurrunt.*

ἀγελαῖος. *gregarius & cibarius Latinis dictus, cuius Cicero Tusc. 5. meminit de Ptolemæo scribens, Cui quùm peragranti Ægyptum comitibus non consequutis cibarius in casa panis datus esset, nihil visum est illo pane iucundius: idem etiam* ἀγοραῖος, *id est, forensis & vendlitius dicitur. Galli grossum panem, & panem bisum appellant.*

ἄζυμος. *qui fermento caret. Hic ægrè cōcoquitur & tardè subit in venas, eásque obstruit. Alio nomine* δάρατος *appellatur.*

αὐτοπυρίτης *siue*

αὐτόπυρος. *qui ex omnibus farinæ suæ partibus citra vllam detractionē constat. inter furfuraceum & similagineum medius. furfure tantum leuiter succreto fit. Fieri autem solet, vt Galenus ait, quoties triticum generosum non est: generosum autem vocatur quod similaginis plus habet quàm furfuris.*

ἀχυρώδης. *acerosus. qui etiā paleas habet, vel solis ferè paleis cōstat, quæ Græci* ἄχυρα *dicunt.*

γυρίτης *qui ex polline factus est. quē infirmissimū esse Cor. Celsus scripto prodidit: minùs enim alit, spiritum creat, nec ægrè membratim digeritur: siccatus tamen opplet; atque difficiliùs in corpus permeat.*

δίεφθος. *idem fortè qui &* ναστὸς *appellatur.*

διπυρίτης *siue*

δίπυρος. *qui bis ignē expertus est. Delicatus fuisse traditur: quia verò ad aquā intercutem cibo vtilis existimatur, coniectari licet pro biscocto capiendum esse.*

ἐσχαρίτης. *craticularis, siue in craticula coctus. olim sub finē cœnæ cōuiuiis apponi solitus & intingi passo vsque ad ebrietatem legitimam. Hic & inuoluebatur, atque ita vt calebat intortus Athenis maximè placebat. Coniectura colligi licet id genus panificij quod à tenuitate & candore nebulas ferè vocamus,* τὸν ἐσχαρίτην *veteribus fuisse.*

ζυμίτης. *fermentatus. cui modicū fermēti inditum est. Hic & ναστὸς dicitur, quāquam* ναστὸς *plerisque placentæ genus sit.*

κλιβανίτης *siue*

κριβανίτης. *quod enim* κλίβανον *Græcorū vulgus, id Attici* κρίβανον *appellāt. Varroni textuaceus vocatur, quòd in textu calido coqueretur. Textum autem Latini quod Græci* κλίβανον *dixêre. Hic panis reliquis longè viribus præstat, & sanitatis vsu præfertur, si eius coquendi rationem spectemus. Nam si bono frumento constat, probum creat succum, stomacho perplacet, ac facilè concoquitur ad distributionem promptus, quandò neque ventrem coërcet, neque firmat, neque spiritu distendit.*

κρίθινος. *hordeaceus. fragilior est & parum nutrit.*

ναστὸς. *idem quod* ζυμίτης. h

ναυτικὸς. nautic⁹. dicitur qui vet⁹ est & siccus, fortasse biscoctus qui δίπυρος dicitur.

ὀξυλιτὴς. acidus. cui exiguum aceti affusum est. Ventrẽ sistit, idque magis, quò plus habet aceti. Hunc Gal. lib. 8. meth. med. & post eum Aëtius lib. 5. febre diaria laborantibus exhibent, quibus venter profluit.

πιτυρίτης siue

πιτυρώδης. furfuraceus. qui furfures vniuersos capit, quos πίτυρα καὶ ἀφαίρεμα Græci vocant, Latini autem canicas & apludas: vndè canicaceus panis furfureus est Pacuuio.

πλυμβίος. elotus. parum alimenti præstat, sicut & amylum, vt author est Paulus Ægineta libro primo.

ῥυπαρὸς. sordidus. parũ nutrit, sed magis per aluum descẽdit. Hunc aliqui eundem existimant cum τῷ συγκομιστῷ: Paulus tamen vtrumque separat.

σεμιδαλίτης. similagineus. hoc est, qui sola similagine constat. Secundũ bonitatis locum habet apud Paulum.

σιλιγνίτης. siligineus. Huic primã laudem in alendo Paulus aßignat: est enim firmißima omnium siligo, deindè simila, vt tradit Celsus.

συγκομιστὸς. cõfusaneus. qui castratus non est, sed omnia simul tulit, surfures, vtriculos & similam. Hic idem esse cum τῷ αὐτοπύρῳ videtur. Tertium illi bonitatis locum Paulus tribuit, sicut & Cor. Celsus.

χονδρίτης. ex alica siue zea factus. Hic stomacho grauis esse perhibetur & concoctu difficilis, vt, qui eo vtantur, non diu fruantur prospera valetudine.

Ἀρυταινοειδὴς. Est vna è tribus laryngis chartilaginibus mobilis & in angustum valdè transitum desinens. Os eius superius illis vasorum osculis respondet, quibus aqua lauaturis affunditur, cuiusmodi vasa Græci ἀρυταίνας appellant. Author Galenus lib. 7. de vsu partium. vide λάρυγξ.

Ἀρχαγάθου ἔμπλαστρος. Est emplastrum λιπαρὸν, hoc est, de genere lenium quod ad authorem Archagathũ refertur, capitque mysios cocti, æris vsti singulorũ P. * IIII. cerussæ coctæ P. * VIII. resinæ terebinthinæ P. * X. spumæ argẽti P. * VI. Author Celsus lib. 5. cap. 19.

Ἀρχὴ. principium. Dicuntur, inquit Aristoteles, principia, quæ cùm non sint ex aliis neque ex alterutris, ex ipsis tamen omnia fiunt. Ea omnium rerum naturalium gemina sunt, materia & forma: eaq; ab elementis distingui manifestum est, quòd hæc etiam principiis illis constent, quódq; principia minimè corporea sint, neque seorsim poßint subsistere: elementa autem tum corporea sunt, tum per se soláque consistunt. Sed cùm eiusmodi sint quæ physici considerant principia, hoc est, incorporea, omniúmque simplicißima, medici paulò latiùs eorum nomen extendunt, principia appellantes quæ materiæ formæque rationem in nobis obtinent, quamuis & hæc corporea sint, & per se consistere videantur. Sic semen & sanguinẽ menstruum principia corporis nostri statuunt, quòd hic ceu materia quædam sit, illud autem velut opifex quidam formam partibus omnibus præstet. Ex quo apparet nec similares nec dißimilares corporis nostri partes principia rectè vocari posse, quòd nullæ aliis eiusdem generis subiectæ sint, ceu materia formæ, sed omnes in suo genere corpus integrum æquè constituant. Quoniam autem eiusmodi de quibus antè dictum est, principia & ordine & tempore præcedunt ea quorum principia sunt, factum est vt om-

vt omnium rerum initia, & à quibus singulæ incipiunt, earum principia dicantur. Indè nãque ad ipsos morbos translata vox est, in quibus principium dicitur pars ea morbi quæ in singulis tempore & ordine prima est. Eius differentiam medici triplicem faciunt, sed omnem tamen à sensibili functionum læsione auspicantur. Non enim protinus, atq; quis aut de lassitudine aut de capitis dolore aut de fastidio queritur, censendum est eum morbo laborare, donec corporis sui cõtinuitatem quodammodo dissolutam esse sentiat, seq; in tantum opprimi, vt iam non sufficiat obeundis muneribus suis, sed in lecto decumbere cogatur. Ac primò quidem propriéque principium dicitur punctum illud temporis in quo cœpit quis ægrotare. Id indiuisibile est & momentaneum, sinéque vlla latitudine. Altera significatione principium vocatur quod latitudinem habet, atque aliquo vel horarum vel etiam dierum spatio, pro morbi breuitate vel longitudine, definitum est. Id autem vt plurimùm tertio die circunscribi solet. Verùm ea circunscriptio inartificiosa est, atque ideo à vulgo potiùs quàm à medicis principij nomen ea significatione vsurpatur. At verò tertium significatum artificiosum planè est & medicum. Habet enim latitudinem coctionis signis definitam, si ab humore morbus est, aut symptomatum intensione & acerbitate sola, si eum intemperies sine humore excitauit, aut aliquando vtrisque, si morbus compositus est. Itaque febris principium esse dicetur, quandiu humor in quo febris, crudus est. Cum enim coctionis signa quædam apparere incipiunt, principiũ definit & morbus augeri incipit. Huius autem coctionis signa in vasis quidem ex vrinis, in ventriculo autem ex deiectionibus sumenda sunt, sicut & eius quæ in respiratorijs instrumentis fit, ex sputo. Sic phlegmones principium est, quando pars sanguine impletur. Ophthalmiæ, cùm humor copiosus, tenuis, incoctus defluit: luceris, quandiu sanies aquosa, tenuis & incocta manat: catarrhi à cerebro per palatum & nares, cùm humor multus, aquosus, tenuis, acer stillat. Similiter autem aliorum morborum qui consistunt in intemperie simplici, composita, sola, cum humore, totius, partis, æquali aut inæquali principia, signis cuique proprijs distingui debent. Vt autem hæc totius morbi principia sunt, sic & singulæ accessiones sua habent principia, quæ non dissimili modo atque illa vniuersalia distinguere definiréque oportet.

ἀρχέζωστις. à quibusdam dicitur ἡ ἄμπελος λευκή, id est, vitis alba, authoribus Dioscoride & Plinio.

ἀρχιγένους κολλύριον. Archigenis collyrium. valet ad oculorũ albugines, quas etiam vna illitione discutit. Facit & mirificè ad veterem ophthalmiam. Describitur ab Aëtio lib. 7. cap. de remediis cicatricum & albuginum.

ἀρχὸς. anus. podex. ἕδρα. sedes. Significat & ἀρχὸς intestinum rectum (quod ἀπευθυσμένον vsitato nomine dicitur) διὰ τὸ δοκεῖν ἄρχεσθαι τῶν ἐντέρων, id est, quod origo sit intestinorum siue primùm ex intestinis locum occupet, si ab infernis numerare placet, verum alij ἀρχὸν apud Galenum princeps vertunt, vt ille qui libellum de dissectione vuluæ transtulit in latinum, quasi id inter omnia intestina maximè insigne sit. vide ἀπευθυσμένον.

ἀρώματα. dicuntur certarum herbarum fructus odoris & saporis admodum grati, quorum vsus est vel ad calfaciendum ventriculum (sunt enim omnia aromata calida) vel ad appetentiam excitandam, vel ad ducendos menses, vel ad plæraque alia,

nisi capitis grauitatem, vt scripto prodidit Hippocrates, inducerent. Sunt autem ex his præcipua, spica nardi, amomum, calamus aromaticus, iris, ladanum, malabathri folium, styrax, bdellium, opobalsamum, carpobalsamum, xylobalsamum, cinamomum, nux myrepsica, zinziber.

Ἀρωματικὴ ἀντίδοτος. *Habetur apud Aëtium lib. 13. ex descriptione Galli, quam scribit valere ad inueteratas oris ventriculi affectiones, & hepaticis prodesse.*

Ἀρωματικόν. *nomen collyrij quod ex Demosthene Aëtius describit lib. 7.*

Ἀρωματίτης. *est gemma ex bitumine conflata in lapidis modum, quæ myrrham colore & odore refert, vnde nomen reperit, ob id etiam reginis frequentata. In Arabia traditur gigni & in Ægypto circa Pisas.*

Ἀσιτεῖς. *apud Hippocr. significat idem quod ἄσιτος, vt interpretatur Gal. in comment.* περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἄσαρον. *perpensa. Herba est nardi vi prædita, & ideo à plærisque nardus syluestris dicta. foliis hederæ, sed minoribus & rotundioribus, flore inter folia iuxta radicem erumpente, purpureo, bene olente, cytino hyoscyami simili, in quo semen acinosum, angulatis cauliculis, subasperis ac solutis. Radices multas habet geniculatas, tenues, obliquas, similes gramini, odoratas. Sic Græcis vocari quidam asserunt, vt author est Plinius, quoniã in coronis nõ addatur, quasi manualibus scopis, qui odoris gratia gestãtur, minimè solita sit inseri.* ἀπὸ τοῦ α στερητικοῦ καὶ τοῦ σαροῦ, *quo nomine scopę significantur. Id olim Galli bacchar vocabant, nunc syllabarũ metathesi cabaret dicitur.*

Ἀσαφῶς φρενιτικοί. *dicuntur ab Hippocr. hi qui lenta & obscura cataphora correpti delirant, perinde ac si* δυσγνώστους *dixisset, hoc est, cognitu difficiles non plebeis modò, sed etiam medicorum plurimis. Author Gal. comment. in prorrheticum.*

Ἄσβεστος. *inextinctus. vt* κονία ἄσβεστος, *calx inextincta ac viua. sæpe tamen substantiuè dicitur, & simpliciter prolatum calcem ipsam significat. sic enim* κατ᾽ ἐξοχὴν *dicitur quæ viua est, non addito* τοῦ τιτάνου *nomine, quomodò simpliciter* χαίρειν καὶ τὸ ῥαμνοειδὲς(?) *dicimus sine addito.*

Ἄσηπτον. *incoctum. Sic enim veteres vocare consueuerant quod posteà medici* ἄπεπτον *dixerunt: atque in ea significatione intelligendum est quod scribitur ab Hippocrate de lienteria libr.* περὶ παθῶν, τὰ σιτία διαχωρέει ἄσηπτα, ὑγρὰ, ὀδμὴν οὐ κινέει, λεπτύνεται δὲ τὸ σῶμα. *Id autem profectum esse videtur ab opinione Empedoclis, qui concoctionem ciborum putrefactione fieri contẽdebat, quòd alimenta in ventriculo saporis odorísque gratiam amitterent.*

Ἆσθμα. *est obstructio pulmonis frequentem & difficilem sine febre respirationem inducens, qualem hi habẽt qui velociter cucurrerunt. Quo quidem affectu qui laborãt, quoniam suffocationis metu recto pectore & ceruice spirare cogũtur,* ὀρθοπνοϊκοὶ *appellantur. eandémque ob causam recto ferè thorace in lecto decumbunt. Minus est enim quod inspirant quàm pro vsu respirationis, quamuis thorax plurimùm ipsis dilatetur. Ex quo perspicuum est, intus pulmones præter naturam coarctati: id quod ægri ipsi non obscurè percipiunt. Ac cùm pluribus de causis coarctatio talis contingat, istæ duæ causæ videntur asthmaticos facere, scilicet humoris crassi & lenti copia infarcti in brõchia pulmonis, aut crudum aliquod tuberculum in pulmonibus genitum. Ac cùm multæ sint spirandi difficultates, eam solùm consueuit Hippoc.* ἆσθμα *appellare (vt author est Gal. comment. aphor. 46. lib. 6.) in qua multùm creber anhelitus*

helitus est, cùm tamen Hippocr. posteriores medici affectionem quamcunque pectoris diuturnam, simpliciter ἆσθμα nuncuparint, suóque tempore respirationem quæ in cursu & vehementi exercitatione fit, ἆσθμα vulgò vocari solitam esse scribat. Cæterùm morbus hic nomen habet à symptomate: neque enim anhelatio ipsa morbus est, sed morbi symptoma. Namque fistularum & cauitatum pulmonis angustia, ipse morbus est. Similiter & τὸ ὀρθόπνοιας nomen à symptomate est.

Ἄσιος λίθος. Asius lapis. Est lapis colore pumicis vel tophi candido, venis in profundo luteis, laxus, leuis, mollis, friabilis. In eius superficie insidet quiddam simile tenuissimo pollini, qui parietibus molendinorum inhæret, quod Asiæ petræ florem appellãt, qui partim albus est, partim similis pumici in luteum vergenti, linguæq; admotus mordet eam leniter, & gustatum salsedine commouet, Dioscorides ἁλμυρίδα, hoc est, salsuginem appellat, eámque Gal. lib. 9. simpl. medic. conicit oriri ex rore marino, qui primùm in lapide insideat, deinde à sole siccetur, vt hoc modo & lapidis & maris naturæ particeps sit. Ipsum autem lapidem quidam ex Cadmia partim cõstare credunt, quòd carnem consumat, & corpora defunctorum, vt testatur Plinius, condita in eo absumi constet intra quadragesimum diem, exceptis dentibus. Quamobrem alio nomine à quibusdam σαρκοφάγος dictus est, quanquàm Plinius sarcophagum atque Asium separare videatur. Vis est lapidi siccandi, digerendi, humentes carnes liquefaciendi, erodendi. sed tamen ad hæc omnia magis efficax flos eius est, qui cum talis sit, attamen non vehementer mordet nec adstringit, sed est partium inter omnia terrestria tenuissimarũ. Dicitur Asius, vt quidam volunt, quòd in Asia nascatur, & simplici σ scribitur: alij verò geminato σσ scribunt, vt ait Gal. ab Asso oppido in quo nascitur, quod Plinius Troadi, alij Mysiæ adscribunt.

Ἀσιτεῖν. est cibum fastidire & inappetentem esse. significat etiam simpliciter abstinere à cibo, & vti inedia. Annotat autem Galen. τοὺς ἀσίτους aliquando idem significare quod τοὺς ἀποσίτους, id est, ciborum fastidio laborantes. vide ἀποσιτίη.

Ἀσκαρίδες. ascarides. Sunt tenues quidam lumbrici, vermibus assimiles, qui in parte potissimùm inferiore crassi intestini gignuntur, & in extremo longanone, atque sphincteris initio consistunt, vehementem pruritum iis in locis excitantes. In pueris maximè gignuntur propter ingluuiem & cruditates. Plurimi etiam apparent in iumentis male cibum concoquentibus, id quod excrementorum fœtore deprehenditur.

Ἀσκλς. sic dictum est à quibusdam helleborum album, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀσκίτης. species est hydropis in quo humoris aquosi siue serosi copia cum paucissimo spiritu in membrana abdominis interiore, inter peritonæum & intestina, continetur, & veluti in vtre quodam (vnde nomen habet) conclusa est. Præcipua eius causa frigiditas est, eáque maior quàm quæ τυμπανίτην excitare solet, in qua flatuosus aër plurimus, humor verò exiguus est. vide ὕδερος.

Ἀσκληπιάδου τρόχισκος. pastillus Asclepiadæ, commodus dysentericis. vide Aëtiũ lib. 9.

Ἀσκληπιάδου χηρ. nomen est cerati podagrici, quod describitur ab Aëtio lib. 12.

Ἀσκληπιὰς. herba hederæ similis, vnde κίσσιον & κισσόφυλλον dicta est. nascitur in montibus, radice numerosa, tenui, odorata, flore graueolenti, semine securidacæ, cuius tamen nullum se periculum fecisse Gal. prodidit.

Ἀσκληπιὰς. collyrium est, quod habet, papaueris lacrymæ P. ✱ II. sagapeni, opopanacis, singulorum P. ✱ III. æruginis P. ✱ IIII. cumini P. ✱ VIII. piperis P. ✱ ✱ II.

Cadmiæ elotæ, cerussæ, singulorũ P. ✱ ✱ VI. cauas cicatrices probè explet. Author Cor. celsus, lib. 6. cap. 6.

Ἀσκληπιὸν. species vna panacis, quam sic dictam volunt, quòd Æsculapius filiam Panaciam nominauerit.

Ἀσκληπιὸς τρόχισκος. pastilli nomen, cuius descriptio habetur apud Aëtium lib. 14.

Ἀσκληπιὸς. nomen est smegmatis aridi, cuius compositio describitur à paulo Ægineta lib. 7. cap. 13.

Est & nomen collyrij quod describitur à Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, à quo non valdè discrepat collyrium quod à Scribonio Largo describitur, quod dicit ab aliis ἀθάνατον, ab aliis διάσμυρνον, ab aliis θεῶδες nuncupari. Habetur & apud Marcellum medicum, ex quo fortè Scribonij descriptio emendari potest.

Ἀσκληπιὸς. Æsculapius. malagmatis nomen apud Gal. lib. 7. τῶν κατὰ γένη. quod valet ad dolorem summouendum & tensionem.

Ἀσκὸς. apud Hippocratem figlina olla, quam & πυέλατον & φακὸν nominant.

Ἀσκυροειδὲς, siue

Ἄσκυρον. est altera species τοῦ ἀνδροσαίμου, vt scribit Galenus.

Ἄσκυρος. dicitur à quibusdam ἡ ἀγράχνολις authore Dioscoride.

Ἀσπάλαθος. est frutex lignosus surculosúsque multis spinis horrens, grauis, detracto cortice rubens, aut in purpuram vergens, densus, odoratus, gustatu amarus, flore rosæ. Est & alterum genus candidum, lignosum, sine odore, quod deterius habetur. Illum Ruellius existimat id esse quod officinæ vocant lignum Rhodium. Calefacit & adstringit.

Ἀσπάραγος. dicitur quod primùm in lucem prodit oleris germen, priusquàm in folia explicetur, siue recentissimus turio qui edendo est. quo nomine betæ, lactucæ, bliti, atriplicis, maluæ, rapi, sinapis, chamædaphnes, brassicæ, nasturcij, bryoniæ, pyrethri, radiculæ primi cauliculorum partus comprehenduntur. Quibus omnibus asparagis Paulus Ægineta veterum authoritate & Galeni iudicio fretus caput 75. libri primi dicauit.

Est etiam ἀσπάραγος peculiariter herba vulgò nota, præsertim qui altilis est, in fruticis modum ramos plures emittens, cacumine in torulos turbinato, caule exili in spinosam aristam fastigiato, foliis fœniculi, longis, numerosis, radice rotunda, grandi, spongiam habente. Alius est atque isto prior, syluestris πετραῖος dictus & ἑλειος quem Attici ὄρμινον, Latini corrudam appellant. In calore & frigore temperatus est: abstergit, renum & iecoris obstructiones aperit, vrinas mouet & venerem.

Ἀσπίδιον. dictum est à veteribus τὸ ἄλυσσον, quòd fructum ferat duplicium scutorum effigie. Sic etiam dici τὴν ἀγρίαν τεύτλιδα Dioscorides author est.

Ἀσπὶς. Fera est veneno perniciosissima. cuius tres differẽtiæ describuntur, de quibus vide apud Aëtium lib. 13. & Nicandri Theriaca quæ nos versibus latinis aliquando reddidimus. Ex iis emplastrum veteribus conficiebatur quod δι' ἀσπίδων vocabant, discutiens valentissimè strumas aliásque durities, & ad podagras vtile per dolorũ remissiones adhibitum, cuius compositio ab ipso Aëtio explicatur lib. 15.

Ἀσπλήνιον ἢ

Ἄσπληνον. herba est in parietibus saxísque siliceis nascens, nec caulem nec florem nec semen ferens, sed folia filiculæ modo diuisa. subtèr subflaua hirsutáque, supernè coloris

loris herbacei. Sic dicitur quòd eius folia in aceto feruefacta & per quadraginta dies pota, lienem, vt ait Dioscorides, absumant. Totus officinarum & herbarioru͂ chorus ceterach appellat.

Ἄσαι. stomachi fastidia. ῥιπτασμοὶ τοῦ σώματος ἀσωμένου, hoc est, iactatio & inquietudo corporis, vt interpretatur Galenus comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀσᾶσθαι. Inquietum esse, ἀλύειν, μεταρρίπτειν ἑαυτὸν, vt exponit Galenus comment. 1. εἰς τὸ προγνωστικόν. Idem verò ἐν ταῖς γλώσσαις adnotauit ἀσᾶσθαι significare apud Hippocratem τό τε πυρῶσθαι, hoc est, ardere, vt lib. 1. de morbis mulierum, καὶ τὸ προσκόρως καὶ ἐπαχθῶς διατίθεσθαι, hoc est, fastidio & molestia affectum esse.

Ἀσώδης. dicitur æger qui corpore angitur & inquietudine laborat. Id quod duobus modis accidere potest: vno quidem cùm virtus à corporis mole opprimitur, vt nullam eius figuram facilè perferre possit. altero autem cùm os ventriculi mordetur à vitioso humore. Sed illi quidem perniciosè affecti sunt, hi verò nausea infestantur.

Ἀσώδης πυρετὸς. dicitur ab Hippocrate febris in qua æger irrequietus est, & implacidè molestéque habet, sicut exponit Gal. co͂ment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀσκαρὸς. concauum auris, intra quod sordes cumulantur.

Ἀσταφὶς ἀγρία. idem quod σταφὶς ἀγρία, de qua vide suo loco.

Ἀστερίας. Est gemma fossilis admodum dura, dimidiati globi figura, propter quam alius scripsit eam similem esse pupillæ, alius Lunæ plenæ, alius Solis orbi, stellaru͂ quæ radios iaciunt nigros plenissima. ex quo nomen videtur accepisse. quanquam Plinius sic dictam putet quòd contraria soli regerat candicantes radios, cùm tamen id ei commune sit cum reliquis ge͂mis translucidis. Transfundit autem lucem illam, inquit Plinius, cum inclinatione, velut intus ambula͂tem ex alio atque alio reddens, non dissimiliter ac carbunculus. Color illi candidus est, eadem lux candida, quibus quidem notis præfertur. Nam quæ cæruleo colore radiat deterior est, vocatúrque ceraunia. Nascitur in India & Carmania. Eadem ἀστερία, ἄστριος, ἀστροΐτης & ἀστρόβολος etiam appellatur.

Ἀστειακή. sic dictum fuit à quibusdam τὸ διαχύλιον.

Ἀστεῖον, τὸ

Ἀστειστικὸς. dicitur authore Dioscoride ὁ ἀστὴρ ἀττικὸς, de quo posteà.

Ἀστὴρ. nomen est multorum medicamentorum. sic enim dicitur pastillus quidam, quem geminum reperio, vnu͂ quidem apud Gal. lib. 7. τῶν κατὰ τόπους descriptum ex Andromacho, maximi, vt refert, in medicina vsus, præsertim ad sistendum dolorem: alterum verò apud Paulum lib. 7.

Dicitur & eo nomine stomachicum quoddam medicamentum, quod & duplex habetur apud Galen. lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, vbi dicuntur ἀστὴρ στομαχικὸς & ἀστὴρ ἀσιηνὸς, descriptus & ipse ab Aëtio lib. 9. cap. περὶ ναυτίας.

Item collyrij nomen est quod varium inuenitur, cuius generis est ἀστὴρ μάγνου duobus modis descriptus ab Aëtio & Paulo. & ἀστὴρ ἀσιηνὸς, diuersus apud Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, & apud Aëtium lib. 7.

ἀστὴρ. etiam dicitur terra Samia, vt scribit Cor. Celsus in collyrio Philetis, sed frequenter cum adiectione, vt σάμιος ἀστὴρ apud Gal. in lib. simp. medic. vel γῆ ἀστὴρ, vt apud Paulum & Aëtium in descriptione præcedentium collyriorum, à qua terra collyriis (eam namque recipiunt) inditum nomen esse crederem, si & pastilli & sto-

machica medicamenta eo nomine donata, quorum suprà mentionem fecimus, eam similiter admitterent. vide σῶμος ἀστὴρ.

ἀστὴρ ἀττικὸς. est herba cauliculo lignoso, florem in cacumine habens purpureū vel luteum, & in ambitu diuisum anthemidis modo capitulum, folia quæ caulem ambiūt stellæ modo radiata, oblonga, hirsuta. Nascitur inter petras solo aspero. A stellæ similitudine, ἀστὴρ, quòd autem in Atheniensi agro optima & frequens nasceretur, ἀττικὸς cognominata est. Eadem ab vsu βουβώνιον, & à Romanis inguinalis dicitur, quoniam doloris inguinum præsentaneum remedium est. Multi credunt esse eam herbam quæ vulgò aspergula minor vocatur. Est & alius aster, vt scribit Ruellius, nunc vulgò stella dictus, folio ferè vitis, seu maluæ potiùs erraticæ, ad radicem maiore, pluribus sed minoribus incisuris. florem fert in modum stellæ, in luteo viridem, pusillum & herbæ suæ similem. hanc ille scribit ad herniam puerorum commendari, quia adstringat, sed sibi compertum non esse quænam veteribus fuerit.

ἀστραγάλη. scribit Hesychius sic vocari τὴν τῆς ἰφᾶς ῥίζαν.

ἀστραγαλῖτις. dicitur à quibusdā ἡ ἶρις quam aliqui ἰλλυρικὴν appellant, vt habetur apud Galen. libr. 1. τῶν κατὰ τόπους, vbi recenset medicamenta quæ Soranus ad alopecias conscripsit.

ἀστράγαλος. talus. Est osiculū propè quadratum, intra infimos tibiæ & suræ processus comprehensum. Sic autem comprehenditur, vt neque videri neque tāgi posit. Constat quatuor lateribus, dextro, sinistro, anteriore & posteriore, à quibus ipsum τετράγωνον quidam vocarunt, quamuis Oribasius & Rufus partem eius superiorem ita appellent. Est autem pars ea superior in medio caua, vtrinq; superciliosa, trochleæ subsimilis, rotunda magis: inferior autem valdè est inæqualis. ter namque gibbosa, bis cauata est: vtraq; autē chartilagine incrustatur. Hesychius interpretatur ἀστράγαλον τὸν σφόνδυλον καὶ τὸ ὑποκάτω τοῦ σκέλους, hoc est, vertebram & partem cruri subiectam, eam scilicet qua pueri ludunt. à qua non cubi tesseræúe genus illud ludi dictum est, sed tali, quibus Ganymedem & Cupidinem Appollonius finxit in cælo colludentes. & Polycletus pueros duos nudos, qui ἀστραγαλίζοντες appellati sunt. Est etiam ἀστράγαλος frutex paruus breuísque per terram sparsus ramo & folio ciceris, flore purpureo paruo, radice rotunda, raphani modo prælonga, quæ adnatas alias appendices habet nigras, præduras, veluti cornua inter se implicatas, gustu adstringētes. Hunc cicerculam esse diceres nisi radix tanta subesset: proinde rura Gallica montanum vel rusticum cicer nominant: à Latinis talus, glandula & ficus terræ dicitur. non est dubium ἀστραγάλου nomen illi inditum fuisse propter radicem rotundam durámque, & ob id animalium talo similem. Adstringit & siccat.

ἀστροβλήτης. syderatus. sydere afflatus & perculsus. ἀστρόπληκτος.

ἀστροβολισμός. syderatio, σφακελισμός, siue σφάκελος.

ἀστροΐτης. gemma quæ & ἀστερίας dicitur de qua vide suo loco.

ἄστυλις. dicitur à Pythagoricis lactucæ genus rotundū ac minimæ radicis & latis foliis.

ἄσυλα. herba quæ à Romanis ferus oculus dicitur authore Plinio.

ἀσύμπτωτον. plenum, quod non est contractum nec concidit.

ἀσφάλτιον, siue

ἀσφαλτῖτις. secūdùm Archigenem trifolij genus est maiore folio quo vtuntur coronarij.

ἀσφαλτίτης. sic à quibusdā dicitur proprio nomine postrema è lumborum vertebris.

ἄσφαλτος.

ἄσφαλτος. bitumen. Est pinguis & oleosus succus plurima aërea & ignea substantia temperatus, leuis & flammam promptissimè concipiens. Duûm generum est, vnũ liquidum, alterum fossile. Liquidum ceu spuma quædam est aquis innatans, præsertim in mari mortuo, in quo optimum colligitur, cuius probatio est, vt purpuræ modo splendeat, sitque ponderosum ac validum odorem vibret. Id molle quidem est dum innatat, posteà verò resiccatum pice sicca durius euadit. Innatat verò & fontibus quibusdã tam crassum, vt limus possit videri. & sæpe quidẽ in ipso vase diu asseruatum, per se inspissatur, vel coquitur in cacabis æneis aut ferreis. quod cùm fit, solet quidem accendi, sed lineo panno aquis madido restinguitur: Fossile verò siccum è terra eruitur, lapidum aut carbonum modo nigrum, splendensque picis instar. Sunt autem bituminum variæ admodum differentiæ, & multa earum nomina, quòd varium multis in regionibus proueniat. Hinc etiam factum est, vt de eo plurimi diuersa scripserint. Nam liquidum quidem alij ἔλαιον, quia olei simile sit propter pinguitudinem. alij quòd effluat è saxis πετρέλαιον appellarunt. alij, vt in Babylone νάφθαν. alij, κάφουραν, vt quibusdam placet. alij, πισσάσφαλτον: fossile verò alij γαγάτην. alij σαμοθράκιον ἢ θράκιον λίθον. alij ἄνθρακα ὀρυκτὸν, id est, fossilem carbonem. alij ἀμπελῖτιδα γῆν siue φαρμακῖτιδα. alij verò ἤλεκτρον, id est, succinũ. de quibus vide suis locis. Cæterùm omne bitumen in tertio ordine calidum & siccũ est, atque tenuissimum: ideóque ignem facillimè concipit, nec facilè restinguitur, præterea verò in medicina discutiendi, glutinandi & emolliendi vires habet, Estq; ceratis atque malagmatibus conficiendis aptissimum, & emplastris, quæ tùm Barbara, tùm ἔναιμα sine cruenta appellantur.

ἀσφάραγος. apud Atticos dicitur ὁ ἀσπάραγος, de quo vide suo loco. significat etiam φάρυγγα ἢ βρόγχον, id est, guttur faucésque, vt scriptum est apud Hesychium.

ἀσφόδελος. hastula regia. herba est foliis porro similibus, scapo læui florem gerente cacuminibus, ἀνθέρικον vocant. radices longæ, rotundæ, glandibus similes, gustu acri. Eius præcipuè radix est extergentis & digerentis facultatis, præsertim verò vstæ cinis, proindéq; alopecias sanat. Officinæ aphrodilum vocant.

ἀσφυξία. Est priuatio siue defectio pulsus in toto animali. Cùm enim nulla vsquam arteria videtur moueri, atque hoc per totum animal accidit, propriè ἀσφυξία dicitur: neque enim vni parti competit. Quæ tamen, si rem ad veritatem exigas, in corpus viuum nunquam incidit, in quo vnà cum arteriis cor nunquam moueri desinit. verùm sæpè tam exilis est, à contrariis naturæ causis, aut tam occultus, propter multa corpora arteriis obiecta, vt deprehendi omnino non possit, sicut in mulieribus hystericis. Quòd si in quibusdam partibus arteriæ moueri videantur, in aliis verò immobiles sint, iam non ἀσφυξία erit, sed differentiæ species in longitudine pulsus, vt annotauit Gal. lib. 1. de præsag. ex pulsibus.

ἄτακτος. nomen est compositi medicamenti ad podagram vtilis, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 11.

ἄτακτος σφυγμός. inordinatus pulsus. Est pulsus inæqualis in pluribus pulsationibus magnitudine, velocitate, frequentia, vehementia, aut aliter imparibus, nullam prorsus circuitus formam retinens. Huic contrarius est ordinatus: qui, quoniam omnes inæquales sunt, in eo differunt, quòd hic paritatem certis circuitibus tueatur, ille confusus vndequaque sit. Sed cum ordinatus & absolutè & secundùm quid dicatur,

inordinatus tamen ex toto seu absolutè tantùm dicitur, vt qui nullum prorsus circuituum ordinem conseruet, sed præter paritatis corruptionem, ordinem quoque periodorum similiter inæqualium corrumpit. Ab iisdem causis inducitur à quibus & inæqualitas, sed semper firma fixáq; est ordinatis, instabilis autem & non fixa inordinatis. Itaque cùm & ordo & æqualitas admodum amica sint naturæ, patet magnam esse in inordinato pulsu naturæ offensam, quòd in eo ambo sint deprauata: in ordinato verò qui inæqualis est, alterum.

ἀτάλυμνος. prunus arbor. Huius meminit Nicander inter cerussæ alexipharmaca. quē locum, vt & reliqua omnia Dioscorides prosa oratione reddens, videtur prunum tanstulisse.

ἀτηνής. θρασύ. audax apud Hippoc. sicut interpretatur Gal. comment. ἐς τὸ προῤῥητικόν.

ἀτέραμνα. dicuntur apud Hippocr. dura, & quæ magna cum difficultate concoquuntur: vt ἀτέραμνον ὕδωρ, aqua indomita & incoctilis, quanquam propriè de leguminibus dici consueuerit.

ἀτλάντιον ἢ

ἄτλας. est vltima colli vertebra, dorso scilicet proxima. Sic dicta est tùm quòd reliquos colli articulos sustineat, tùm quòd ferendis oneribus potissimùm laboret. Sunt tamen qui commutato ordine primam vertebram sic vocari putent.

ἀτόκιον. medicamentum quod sterilitatem affert, & concipiendi facultatem adimit.

ἄτομον. sic dictum fuisse à quibusdam helleborum album habetur apud Dioscoridem. vbi tamen ἔκτομον legendum arbitror, quòd Hippocr. non alio ferè nomine appellarit helleborum ipsum, præcipuéque nigrum.

ἄτονον. infirmum, imbecillum. Scribonius Largus in descriptione hieræ scribit ἄτονον dici vitium stomachi, quod cum siccitate & ardore eius, & irrequiebili inextinguibiliq; siti consistit. Sic autem vocari ait, quòd exiccet omnem stomachi humorem.

ἄτος. dicitur à nonnullis τὸ βούνιον, vt habetur apud Dioscoridem.

ἄτρακτος. significat apud Hippocr. non modò fusum, sed lignum etiam sagittæ.

ἀτρακτυλὶς. herba est spinosa, duûm generum, vna est cnico similis à plærisque ἀγρία κνῆκος dicta, vt author est Hesych. atque ab officinis etiam syluestris carthamus dicitur. Altera hirsuta est, & carduus benedictus ab officinis omnibus & vulgò nominatur. Dicta est hoc nomine, quoniam eius scapo longo læuique rusticæ mulieres sibi fusos conficiunt. Facultatem habet desiccandi & modicè digerendi.

ἀτράφαξις. atriplex. herba est quæ radice vna cohæret in altum descendente, non glabra, sed fibris quibusdam capillata, caulem fundens ramis brachiatum, quibus foliatum semen & obductum cortice promitur, racematim congestum, colore in luteum elanguescente & auri æmulo. ex quo alio nomine χρυσολάχανον, id est, aureum olus appellari Dioscorides scripsit, etiamsi Plinius seorsum de vtroque disseruit, tanquam χρυσολάχανον prorsus ab atriplice dissideat. Hoc olus ordine primo frigidum, & secundo humidum esse Gal. testatur, tepentem itaque sortiri calorem & aqueum miniméque terrenum perinde vt maluæ, & ventrem similiter permeare ob lubricitatem. Est autem atriplex duûm generum, vna hortensis, altera syluestris: illa humidior frigidiórque, hæc sponte nascens, & ab hortensi non nisi natalibus differens. Certum est nec eandem esse atriplicem cum spinachiis nostris, nec tamen multùm ab iis dissidere.

Ἄτρητοι. *dicũtur tam viri quàm mulieres quibus anus aut genitalia perforata non sunt, siue id ex natura sit, siue ex morbo acciderit, carne vel membrana supercrescente & meatum obstruente.*

Ἀτροφία. *est tabis species, inquit Celsus, in qua corpus non alitur, & naturaliter semper aliquibus decedentibus, nullis verò in eorum locum subeuntibus, summa macies oritur: vel, est nutritionis defectus ex quo corpus emaciatur. Symptoma est functionis naturalis, alimentum malè trahentis, vel retinentis, vel concoquentis, vel superflua malè expellentis, vnde sequitur nutritio debilis, & à perfecta assimulatione deficiens. Ea autem accidit aliquando corpori vniuerso, interdum verò vni tantùm particulæ. Itaque quicquid nutrimentum non sentit, necesse est vel vnius facultatis vitio id patiatur, vel plurium. Nam siue minùs quàm par sit trahatur alimentum, siue non trahatur prorsus, siue perperàm trahatur, átrophia succedit: similiter si retentrix facultas malè contineat alimẽtum, quantumuis probè attractũ, atrophiam inducet. Quod si facultatibus iis legitimè suo munere functis, vis concoctrix τῇ ἀπεψίᾳ laboret, quacunque id ex causa fiat, corpus similiter ali desinet, fietq; atrophia, vel saltem ἡ κακοτροφία, atque indè κακοχυμία, alimento corrupto versoq; in alienam qualitatem. Postremò verò ex[illegible]x malè munere suo fungens accersit atrophiam, aliquando parciùs quàm deceat expellens superflua, aliàs autem immoderatiùs. Si namque parciùs excremẽta propellantur, mox corpus totum vel pars aliqua excrementis variis redundabit, à quibus vasorum obstructiones factæ non alimentis modò & calori natiuo influenti à corde viam præcludent, vt fit in ischiade, sed naturali etiam partium temperie vitiata, calidam & siccam intemperiem inducent, ex qua alimentum prodire necesse est biliosum, acre, tenue, non facilè parti adhærescẽs quæ nutriri debet, & mox per cutem euanescens. Quòd si immoderatiùs expultrix facultas agat, ídque vel propter vim retentricem grauatam, vel propter excrementorum copiam aut acrimoniam, vel propter propriam sui ipsius imbecillitatem, per quam id etiam quod vtile est profundit per aluum, vrinas, sudores aut alio quouis modo, tandem alimenti probi materiæq; defectu corpus cibum non sentiet & ἄτροφον euadet, sicut Gal. visum est in lib de caus. sympt. vbi à morbis inductã maciem τῆς ἀτροφίας nomine comprehendit. Sed magnis quidem & acutis morbis velociter, mitioribus autem & diuturnis sensim succedit. Quæ autem causæ atrophiã in toto corpore, eædẽ in singulis partibus eam inuehere possunt, sed maximè in oculo, vnde ἀτροφία dicitur affectus oculi, quo totus oculus minor, humilior, obscuriórque redditur. Talis autem maximè euadit ex vehementi capitis dolore, & per febres acutas, ad hæc incisione & perforatione caluariæ, sed maximè ex ipsius oculi siccitate. Differt autem eius ἀτροφία ab eiusdem φθίσει, quòd hæc pupillam solam angustiorem, obscuriorem & rugosiorem efficit, illa verò oculum vniuersum.*

Ἄτροφοι. *dicuntur, vt ait Plinius lib.22.cap.25. qui cibum non sentiunt, id est, qui non aluntur. Idem verò lib.28.cap.9. ἀτρόφους interpretatur eos qui ab imbecillitate vires recolligunt. Sic enim de lacte scribit, Et bibitur ab imbecillitate vires recolligentibus, quos ἀτρόφους vocant.*

Ἄτταλος. *nomen est emplastri quod habet Squamæ æris* P. ✱ VI. *fuliginis* P. ✱ XV. *ammoniaci tantundem, resinæ terebinthinæ liquidæ* P. ✱ XXV. *seui taurini tantundem, aceti heminas tres, olei sextarium. Recenset & Gal. lib.1.* τῶν κατὰ γένη

aliud Attalicum emplastrum, quod thus & piper continet, ab hoc diuersum.

Ἀτταλική. *nomen est antidoti ad stomachicos & cibum fastidientes, cholericos, cœliacos & dysentericos vtilis: cuius compositio habetur apud Gal. lib. 7.* τῶν κατὰ τόπους.

Αὔανσις. *dicitur authore Galeno in stirpibus, quod in animalibus* γῆρας. *fit enim vtrunq; ab immodica siccitate.*

Αὐαντή. *morbus quidam desiccans sic ab Hippocrate nuncupatus. quidam legunt* αὐαξή.

Αὐγίτης. *gemma quæ & Callais alio nomine dicitur.*

Αὐθήμερον φάρμακον. *dicitur medicamentum quod eadem die, qua adhibitum est, medetur aut iuuat. Eius generis duo habentur apud Gal. lib. 9.* τῶν κατὰ τόπους *ad lienis affectus. Et ab Aetio lib. 10. describitur* φοινιγμὸς *quidam Asclepiadæ* αὐθήμερος *ad splenem scirrhosum.*

Αὐθωρὸν φάρμακον. *eadem ratione qua &* αὐθήμερον *dictum. quòd scilicet eadem hora medeatur.*

Αὔξη *siue*

Αὔξησις. *auctio. augmentum, incrementum. Est partium corporis solidarum ampliatio in longum, latum, & profundum. Est actio seu opus naturæ, ab eius facultate auctrice profectum, quam nulla ars imitari potest, quòd sit solius naturæ proprium munus. Eius autem materia qua eiusmodi incrementum perficit humidum est primigenium quod & radicale appellant, singulis corporibus ab ipsis naturæ primordiis insitum. ex quo vt vnumquodque primùm existit, ita posteà augetur, quod quia, non aliter quàm calor natiuus, pabulo indiget quo conseruetur, ideo corporis incrementum sine alimento magnum esse nequit. Breui namq; humidum illud naturale exarescat necesse est, nisi subinde humore aduentitio instauretur. Est igitur iis quæ augentur necessaria nutritio, quòd nihil tam sit illi aduersum quàm siccitas, sicut è contrario aliis naturæ functionibus obeundis nihil magis est contrariũ humiditate. Siquidem ad incrementũ cuiúsque corporis necesse est idipsum distendi in tres dimensiones, cõtinuitate sua seruata minimeq; diuulsa. Ergò quod augetur humidum sit oportet, non siccum, quoniam sicca corpora minime sequacia sint, nec facile extendi possint. Solius autem naturæ opus est corpus, quod continuitatẽ suam & speciem quam priùs habuit vniuersam seruet, in omnem partem extendere. Itaque si humidorum corporum auctio est, patet eam nõ esse in animantium corporibus perpetuam, sed tamdiu fieri, quandiu corpora humida fuerint, hoc est, ab eo tempore quo animal editum in lucem est, vsque ad ætatis vigorem. Eo nanque toto tempore auctrix virtus dominatur, habetq; auxiliatrices & veluti ministras alteratricem atque nutricem. Inclinante autem ætate, quóque propiùs ad senectutem corpus accedit, cessat ab opere, propter partium solidarum siccitatẽ. Siquidem primùm intra vterum alteratrix & formatrix facultas componendo fingendoque fœtui præcellunt, & primas partes sustinent, posteà verò vbi perfectam magnitudinem corpus adeptum est, alteratrici atque nutrici inseruiunt. Est enim formatricis, seu generatricis facultatis opus congruam speciem formámque fingere & perficere, auctricis verò in omnem partem proferre quæ perfectam formam habent genitáque sunt. Quippe augetur id quod est, gignitur id quod non est. Sunt autem solidæ corporis partes quæ augentur, arteriæ, venæ, nerui, ossa, chartilagines, membranæ, ligamenta, tunicæ, & si quæ præterea eiusmodi sunt particulæ elementares,*

tares, similares, & simplices dictæ, non etiam caro, adeps aut humor, quæ quàmuis supra modum increuerint, vt in athletico habitu cernere est, veram tamen auctionem non admittunt, de qua impræsentiarum agimus.

Est & αὔξησις tempus morbi mediũ inter eius principium & statum, quo morbus ipse ingrauescit, quod aliis nominibus ἀνάβασις & ἐπίδοσις appellatur. Id non est facilè in vniuersum definire: siquidem singuli morbi suum habent, ijque cæteris manifestiùs, quos humor excitauit. Nam in eo quem crudus & putris humor parit, veluti in febre putrida, obscura eiusdem concoctio vt principio finem adfert, ita augmenti initium est: eadem verò vbi manifesta esse cœperit, augmenti finis est, & status initium. Similiter in phlegmone quando sanguinis influxus cessat, & sanguis putrere incipit, & calor accendi, & pars multùm distendi, augmentũ phlegmones est, donec pus manifestò appareat. Sic in omni distillatione, quando humor minor & craßior influere incipit, augmenti initium est. Itaque in crudis morbis totũ id tempus quo ab obscura concoctione ad manifestam morbus progreditur, augmentum dicitur. Hoc enim tẽpore symptomata ingrauescunt, & acceßiones, quas ferè omnes eiusmodi morbi habent, non modò anticipant, sed longiores etiam & vehementiores & maligniores euadunt. Neque enim, vt scribit Gal. sola anticipatio augmenti signum est, vt quæ ob morbi proprietatem sæpè contingat, sed plusquàm proportio exigit anticipare, adiuncta simul longitudine & vehementia. vide καιρός.

Αὐστηρὸν. austerum. Id dicitur quod modicè adstringit. Sola enim adstringendi imbecillitate differunt austera ab acerbis, quæ στρυφνὰ appellantur. Cùm enim adstringens commune genus sit acerbi & austeri, acerbum magis, austerũ minùs adstringit. Itaque pro adstrictionis ratione licet & de singulorum substantia iudicare: cùm enim adstringens facultate frigidum sit & terrenum, perspicuum est austera, quoniam minùs adstringunt, minùs etiam terrena frigidáque esse. Plus enim aquei humoris habẽt quàm acerba, ex quo plærique definierunt austerũ nihil aliud esse quàm acerbum humore exolutum, id quod etiam sensu licet iudicare. Acerba enim sentiuntur stipare, contrahere, & contactam nostri partem ex omni parte atque æqualiter introrsum pellere, nec tamen ipsa intrò ferri & se in corpus nostrum insinuare: austera verò etiam in profundum subire videntur, atque ideò asperum quendam & inæqualem mouere sensum, tanquam resiccantia & humorẽ omnem corporum sensibilium depascentia. Sunt autem in austerorum genere, alumen, malicorium, cytini, galla, præsertim quæ matura est (siquidem immatura magis acerba quàm austera est) prætereà fructus plurimi, quorum alij natura tales sunt, vt malum, pyrum, punicum: alij verò propterea quòd nondum maturi sunt. In illis enim per initia acerbitas præpollet, deinde austeritas, posteà dulcedo sentitur.

Αὐτίτης. dicitur apud Hippocrat. vinum huius anni, quasi αὐτοετίτης, sicut & idem οἶνον πρόσωαι appellat, quasi περυσιναῖον, hoc est, περυσινόν.

Αὐτόδρομον, αὐτοκίνητον. id est, quod per se mouetur. apud Hippocr. lib. περὶ ἑβδομάδων.

Αὐτοπυρίτης ἄρτος

Αὐτόπυρος ἄρτος. panis est, vt ait Celsus, cui nihil furfuris ademptum est. Gal. lib. 2. de aliment. panẽ αὐτόπυρον dici prodidit, quòd αὐτὸς ὁ πυρὸς, id est, ipsum triticum totum nulla sui parte ablata in panificium cedit, atque ex omnibus farinæ suæ partibus citra vllam detractionem constet, furfure tantùm leuiter succreto, sic vt inter furfu-

i

raceum & similagineum medius sit. Fieri autem solet, ut ipse scribit, quoties triticum generosum nõ est, generosum autem vocari, quod similaginis plus habet quàm furfuris. Eundem vero etiam συγκομιστὸν *appellari tradit. Latini mediũ panem vel cibarium videntur appellare.*

Αὐτόῤῥυτος. *dicitur resinæ species quæ sponte profluit, in Laconia & Cilicia optima proueniens.*

Αὐτοσχέδιον. *vocabulũ est Empiricorum proprium, quo artis suæ speciem unam designabant. Eo namque vocabant experimentum, ad quod capiẽdum dedita opera venissent, siue per somnia, siue aliter admoniti. Vide in dictione* ἐμπειρική.

Αὐτοψία. *vocabulum est Empiricæ sectæ proprium, quo significabant memoriam eorum omnium quæ frequenter & eodem modo visa essent. vide* ἐμπειρική.

Αὐχὴν. *ceruix, collum. Gal. comment. in Prognosticum author est Hippocrat.* αὐχένα τὸν τράχηλον *indifferenter appellare: de quo vide in dictione* τράχηλος. *Transfertur autem hoc nomen etiam ad ossa, in quibus* αὐχένες *vocantur tenues ossium* ἀποφύσεις, *hoc est, processus in caput crassum ac rotũdum desinentes. Hos à similitudine quam cum propriè dicta ceruice habent, sic vocatos esse non est dubiũ: ut enim ceruix gracilis est, & caput crassum rotundúmque sustinet, sic illi tenues in crassum & rotundum corpus extuberant, alioqui si non in rotũdum aliquod, sed in acutum desinant, iam non* αὐχένες, *sed* κορῶναι *vel* τὰ κόρωνα *appellantur, ut scripto reliquit Gal. lib. de ossibus. quanquam non hi modò qui in capita ita protuberãt, sed qui latiores etiam redditi sinum constituunt, cui aliud os coarctatur,* αὐχένες *dicuntur, sicut in scapula conspicitur, cuius arctior pars ante sinum cui humerus inarticulatur posita, ceruicis nomine ab Anatomicis donata est.*

Αὐχμὸς. *squalor. Propriè significat temporis constitutionem extremè siccam. Hippocr. tamen abusus est quodammodò eo nomine lib 1.* τῶν ἐπιδημιῶν, *ubi eam aëris constitutionem quæ plus quidẽ æquò sicca fuit, nec tamen absolutè, non valdè usitato nomine* αὐχμὸν *appellauit, ut annotat Gal. comment. in eundem librum.*

Ἀφαίρεμα. *dicitur tertium genus alicæ grandissimum, ut ait Plinius. vide* χόνδρος.

Ἀφάκη. *aphace. herba est nascens in aruis, folio tenui, paulò altior lenticula, & maiores siliquas ferens, in quibus terna aut quaterna semina sunt nigriora & minora lenticula. Omnibus notis videtur consentire cum ea quàm ruta nostra vocant agrestem viciam. Gal. aphaces seminum figuram dixit non esse rotundam veluti fabarum, sed aliquanto latiorem, quo modo lentium. & hanc unà cum ipsis siliquis atque integra plãta à rusticis reponi, ut brutis pecudibus sint pabulo, & ut per famem etiam hominum alimoniæ inseruiant: verùm non insuauia modò esse, sed concoctu etiam difficilia, atque aluum inhibere & succum melãcholicum gignere. Est autem aphace sicca in tertio gradu, & calida in primo, atque adstringit ut lenticula.*

Ἀφασσόμενα. ψηλαφώμενα. *hoc est, confricata apud Hippocratem.*

Ἄφεσις. *apud Hippocr. lib. 3.* τῶν ἐπιδημιῶν *significat exolutionem & relaxationem omnium corporis partium, quæ perinde ac resolutis proiectæ & iacentes videntur, sicut Gal. in eiusdem libri comment. interpretatur. Latinus interpres languorem vertit.*

Ἀφὴ. ἅμμα. *apud Hippocr. hoc est vinculum.* παρὰ τὸ ἅψαι.

Ἀφασσαμένη. ψηλαφήσασα, *id est, quæ fricauit vel contrectauit, apud Hippocratem.*

Ἄφθαι. *sunt in oris superficie ulcera maligna & serpẽtia, ignea quadam caliditate prædita,*

dita, quæ præcipuè teneros adhuc pueros exercent, & sæpe consumunt. Interdum verò etiam viris & mulieribus accidunt, sed in his idem periculum non est. Hæc vlcera à gingiuis incipiunt, deinde palatum totúmque os occupant, tùm ad vuam faucésque descẽdunt, quibus obsessis, non facilè fit vt puer cõualescat. Sunt autem modò subalbida, modò subrubra, modò nigra velut eschara, pessima & maximè lethalia sunt quæ nigra sunt. Quanquam verò nomen hoc propriè de vlceribus oris dicatur, aliquando tamen & in aliarũ partium vlceribus vsurpatur, velnti testium, vt videre est apud Gal. lib. 9. τῶν κατὰ τόπους, & apud Paulum lib. 3. cap. 54. qui ἀφθῶντας διδύμους curant, hoc est, testes veluti aphthis exulceratos. Hippocrates quoque de fistula pulmonis dixit lib. 2. de morbis, ἢν ἀφθήσῃ ἡ σύριγξ τοῦ πνεύμονος, πυρετὸς ἴσχει βληχρός.

ἄφθαι etiã nomen est τοῦ ἐμμάδος descripti à Gal. lib. 9. τῶν κατὰ τόπους, quo se vsum testatur, quódque idem est, paucis admodum variantibus, cum pastillo qui ab Aëtio & Paulo διὰ φελλῶν appellatur, propterea quòd subere constet.

ἀφθῶδες. *is dicitur qui ἄφθας patitur.*

ἀφλετῆρες. *dicuntur οἱ μαστοὶ καὶ αἱ θηλαὶ, vt ait Hesychius, hoc est, vbera & mammæ.*

ἄφοδος. *apud Hippocratem significat τὸ ἀπόπατημα, id est, stercus, vt annotat Galenus comment. περὶ τῆς διαίτης ὀξέων.*

ἀφορισμός. *Est sententia quæ omnes rei proprietates breuissimis verbis complectitur. Est autem ea scribendi ratio & ad primam institutionem, & ad illa quæ quis didicit retinenda, & quorum oblitus fuerit, posteà in memoriam reuocanda maximè vtilis, iisq; valdè conueniens qui breui tempore longam artem docere cupiunt. Summa enim rerum capita, atque in paucis verbis vim maximam continet, ita tamen vt in pluribus singulorum aphorismorum fidem probari satis sit.*

ἀφορμὴ. *occasio. Dici solet ab Hippocrate & ab omnibus ferè antiquis medicis, omnis materia rei, ἀφ᾽ ἧς ὁρμὴ γίνεται, hoc est, à qua motus initium fit ad sequentes actiones, siue pecuniæ, siue aliud quiddam quod possides, siue potentia quædam sit, siue locus, siue fides, siue actio, siue causa, siue, vt vno verbo complectar, aliud quiduis. Sunt tamen qui existimauerint ab Hippocrate ἀφορμὰς dici, locos priùs affectos, ex quibus alij posteà afficiuntur, idq; ex iis dictis Hippocratis ostendi quæ habentur lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, in hunc modũ, τὰς ἀφορμὰς ὁπόθεν ἤρξατο κάμνειν σκεπτέον. quæ tamen significatio cùm particulare quid designet, sub illa vniuersali facilè continebitur. Nam & historici & philosophi ἀφορμὰς dixerunt hominũ actiones, quòd de illis etiam disputandi occasionem præbeant. similiter & eo loco Hippocrates ἀφορμὴν appellauit, vndecunq; morbus initium duxerit. Nec morbis tantùm ea vox conuenit, sed omnibus etiam omnium hominum actionibus, sicut Galenus annotauit comment. 3. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.*

ἀφραίνει. *desipit, non est mentis compos, apud Hippocratem.*

ἀφρόγαλα. *spuma lactis, siue lac spumosum, hoc est, tantopere agitatum, vt totum in spumam versum sit, remedium aduersus calidam ventriculi intemperiem præstantissimum, & inter laudatos cibos à Romanis habitum.*

ἀφροδισίας. *dicitur τὸ ἄκορον. Apuleius latinè veneriam reddidit.*

ἀφροδισιακὸν κλειδίον. *nomen est trochisci apud Galenum lib. 7. τῶν κατὰ τόπους vtilis ad hæmoptoicos, cœliacos, disentericos, & eos qui stomachi fluxionibus laborant. descri-*

bitur & à Paulo Ægineta libr. 7. cap. 12.

ἀφροδιτάριον. *nomen est aridi medicamenti, quod constat thure, squama æris, malo Punico, amylo, cerusa pari pondere inter se mixtis. Eo Paulus vtitur ad implenda caua vlcera quæ pura sunt, lib. 4. cap. 40.*

ἀφροδιτάριον *etiã collyrij nomen est, quod describitur à Galeno lib. 4.* τῶν κατὰ τόπους, *& ad Philotam authorem refertur.*

ἀφροδίτη. *emplastrum est ad multa commodum, quod geminũ ab Aëtio describitur lib. 15.*

ἀφροδίτης λουτρόν. *sic dictus est à quibusdam* ὁ δίψακος, *vt habetur apud Dioscoridem.*

ἀφρόλιτρον. *aphrolitrum, hoc est, spuma litri. medicamentũ est metallicum exiccatorium, instar triticeæ farinæ album solutúmque & molle, tantum differens ab aphronitro, quantum hoc à sale distat: est enim aphronitrum medium aphrolitri atque salis. Itaque quamuis aphrolitrum vim habeat detergendi & digerendi, quæ ex eius amaritudine, quam solam ferè insignem posidet, manifestò deprehenditur, vim tamen contrahendi, vti sal, non habet.*

ἀφρόν. *emplastrum est cephalicum apud Aëtium lib. 15. quod alio nomine Barbarum Heræ Cappadocis inscribitur. Est autem ad multa efficacissimum.*

ἀφρόνιτρον. *aphonitrũ. Species est nitri quod in spelũcis nascitur & colligitur molle, laxũ, cãdidius, atque similius spumæ, cõpactum tamen congelatúmque, non autem in farinæ modum solutum, sicut τὸ ἀφρόλιτρον. In speluncarum cameris vel pendens, stiriarum instar, concrescit, vel excidens liquidum adhuc in terram defertur, iis quas dixi qualitatibus præditũ. ex quibus apparet ἀφρόνιτρον multò esse tenuius τοῦ νίτρου. Prægnantibus enim, vt ait Plinius, sed nondum parientibus nitrariis, spuma colligitur, éstque ob tenuitatem suam τὸ ἀφρόνιτρον præuius & in summum emergens, simúlque concrescens humor. Huiusmodi quidem est natiuum ἀφρόνιτρον. Præterea verò quoddã factitium est nitri genus, præsertim in Ægypto ex Nili aquis, quæ nitrosæ sunt, in nitrarias infusis. Hæ sunt ad Neucratim, Nitriã & Memphim. In his, velut in salinis, quod tenuissimũ leuissimúmque est spumæ modo supernatat, & colligitur, atque distinctis separatísque vocabulis ἀφρὸς νίτρου, id est, spuma nitri propriè appellatur. Neque enim idem est ἀφρόνιτρον & ἀφρὸς νίτρου. Illud enim nitri genus fosile est, hic verò nitrum factitium, quamuis Dioscorides vtrunque sub nomine ἀφροῦ τοῦ νίτρου videatur comprehendere, soláque bonitate alterum ab altero discernere, primas Lydio, quod ἀφρόνιτρον est, ex Philadelphia Lydiæ oriundum: secundas Ægyptio, quod est ἀφρὸς τοῦ νίτρου, tribuens. Est autem ἀφρόνιτρον subtilium partium, amarum & abstergens: desiccat vt sal, sed vim adstringendi non habet, vt scripsit Gal. lib. 2.* τῶν κατὰ γένη. *vide* νίτρον.

ἀφροσέληνος. *lapis est quem aliqui σεληνίτην appellãt, quòd imaginem Lunæ repræsentet, velut in speculo. ob quod etiam ab Aëtio* διαφανὴς *dicitur & σπεκλάριον, corrupto vocabulo quasi specularium. vt apud Galenum est, creditur comitiali morbo vexatos iuuare.*

ἀφροσκόροδον. *est allij prægrandis genus, sic dictum quòd eo trito in oleo & aceto mirum in modum excrescat spuma. dicitur &* ἀμπελοσκόροδον.

ἀφρῶντα. *spumantia, bullas excitantia, apud Hippocratem.*

ἀφρώδης μήκων. *spumosum papauer, quod & Herculeum appellatur. Quidam verò etiã* τὸ πέπλον *hoc nomine appellant, vt scripsit Galenus.*

ἀφύα.

Ἀφύει. ἀπολευκαίνεται. id est, dealbatur, & colorem aphyæ habet, apud Hippocratem.

Ἀφυώδης. quod aphyæ colore simile est, apud Hippocratem.

Ἀφωνία. vocis priuatio. Est paralysis instrumentorum quibus vox fingitur. Fit vel læsis organis vocis, quæ sunt guttur & musculi ipsum mouentes atque nerui, ij præsertim quos recurrentes vocant, vel ipso principio neruorum affecto. Sed & omnes ferè dissecādi professores, in vtroque latere vnum esse neruum soporariis arteriis inhærescētem existimant, quem si laqueo intercipias aut disseces animal cōfestim mutum reddetur, vt libello de neruorum dissectione à Gal. scriptum est. Cæterùm ob quas causas contingat ἡ ἀφωνία, multis verbis Gal. lib. 4. de locis affectis explicauit.

Ἄφωνος. mutus: communi quidem significatione is dicitur qui vocem edere non potest, quacunque tandem de causa id contingat. Verùm Hippoc. ἐκ τῆς ἀφωνίας, tanquam notissimo symptomate nominat innuitque illos qui ne alium quidem motum vllum τὴν κατὰ προαίρεσιν retinent, nec quicquam omnino sentiunt, sed iacēt eodem modo quo apoplectici, sine sensu pariter & motu. Est enim vox actionum omnium præcipua, quæ ἐκ τῆς προαιρέσεως proficiscuntur, ex cuius noxa voluit Hippocr. κατ᾽ ἐξοχὴν reliquarum quoque actionum quæ fiunt κατὰ προαίρεσιν offensionem significari. Sed offensis quidem iis nō semper sensus perit, quamobrem scriptum ab eo est, ἀφώνους αἰσθανομένους συμβαίνει γίνεσθαι. Interdum verò sensus vnà cum motu aboletur, quo mali genere laborantes ἀπληκτικοὺς καὶ καρουμένους appellant: dicitur enim κάρος propriè toto in corpore repētina sensus atque motus priuatio. De his qui hoc modo ἄφωνοι euaserūt, cùm multa scripta sunt apud Hippoc. tùm maximè aphoris. 5. lib. 5. & aphor. 51. lib. 6. & aphor. 58. lib. 7. vt in eorum commentariis Galen. annotauit.

Ἀχάριστον κολλύριον. duplex habetur apud Aëtium, vtrumque ἐρικηρὸν, & de genere collyriorum τῶν σταλτικῶν. Est & aliud ξηροκολλύριον ἀχάριστον apud Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους ex Asclepiade perinde atque qui habētur apud Aëtium σταλτικὸν: valet enim ad sistendam fluxionem, constans adstringētibus & refrigerantibus. Veruntamen ἐρικηρὸν non est, quia erices fructum non recipiat, cuius loco rosas habet.

Sunt & alia duo ἀχάριστα κολλύρια, ex genere τῶν θεοδοτίων κολλυρίων, quorum vnum habetur apud Celsum lib. 6. quod veriùs inter collyria τρυγώδη & παλαιὰ censeri debet. Namque inflammationibus oculorum protinus medetur, & multam continet acaciam. Alterum ad Antiochum refertur, & describitur à Marcello lib. 8.

Est & ἀχάριστος antidoti nomen quam describit Aëtius lib. 13. cap. 109. & Marcellus similiter, qui mox vbi ea exhibita sit, mercedem ab ægro petendam consulit. Namque multi, inquit, qui citò curati sunt ingrati extitēre, ideóque antidotus ipsa ἀχάριστος, quasi sine gratia, nuncupatur. Recipit autem, Casiæ, myrrhæ, piperis albi, piperis nigri, castorij, galbani, styracis, croci, costi, opij, spicæ nardi, singulorum par pondus, mellis quantum satis est. Datur magnitudine fabæ. facit ad omnia diuturni temporis purulenta in thorace, & ad hepaticos cum aqua mulsa, & ad colicos eodē modo, ad splenicos cum aceto mulso.

Ἀχάτης. est gemma quæ ex Siciliæ fluuio eiusdem nominis, apud quem primùm reperta, nomen inuenit, varia non solùm coloribus, sed etiam rerum imaginibus quas repræsentat, non ab artifice aliquo depictas, sed ab ipsa natura formatas: ita enim discurrunt venæ & maculæ, vt modò palumbum exprimant, quam φασσαχάτην appellant: modò cornu, quam κεραχάτην: modò arbusculam vnam, duas, plurésve, vt interdum

nemus appareat, quàm δενδραχάτην: nunc verò esseda, flumina, volucrum quoq; species & iumentorum atque etiam hominum: quo sanè modò in achate Pyrrhi regis Epirotarum nouem Musæ & Apollo citharam tenens spectabantur, non arte, sed sponte naturæ, ita discurrentibus, vt scribit Plinius, maculis, vt Musis quoque singulis sua redderentur insignia. Id genus achatas maximè fert India. Color illis est aut niger, aut fuscus, aut cinereus, aut similis corallio, limitum floribus, pelli hyenæ, pelli leonis, pelli pantheræ. illam λεόντιον & λεοντοδέραι, hanc παρδάλιον vocant. Per eos verò colores, potissimùm qui primi dicti sunt, interdũ venæ albæ transeunt, λευκαχάτην vocant: interdum sanguineæ, quam αἱμαχάτην: aliàs sardæ modo rubentes, quam σαρδαχάτην nuncupant. Quanquam verò è Siciliæ fluuio nomen dicuntur accepisse, attamen in multis etiam aliis regionibus reperiũtur, vt annotauit Plinius. Nomen apud Gallos retinet, qui eam vnius literæ immutatione, agathe appellant. Ex achate, eo præsertim qui λεόντιος appellatur, fit emplastrum quod δι' ἀχάτου appellatur, efficax aduersus ictus ferarum venenatarũ, tumores duros, liuores & strumas discutit, concoquit, suppurat & rumpit abscessus. Describitur ab Aëtio lib. 15.

ἄχερδος. ἡ. *genus est fruticis syluestris exigui alimenti & praui succi: vt habetur apud Gal. lib. 2. de aliment. facult.*

ἀχερωΐς. *dicitur populus nigra, vt author est Aristoteles, secũdùm Pausaniam verò candida, cui etiam interpres Homeri adstipulatur duobus locis. Iliados. ν. & π. exponens λεύκην, quam tamen alios fagi speciem censere scribit. Idem ἀχερωΐν scribit appellari, quòd ex Acheronte inferorum fluuio Hercules post Cerberi victoriam reuertens, eam reportarit.*

ἀχιλλειάς, *ab Hippocrate, &*

ἀχιλλεῖς, *à Theophrasto, dicitur hordei genus cui spica folio perquàm proxima est, amplitudinis & crassitudinis maioris, ab Achille quodam sic nuncupatum, quem agricolam fuisse dicunt, vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.*

ἀχίλλειος. *mazæ genus quæ ex hordeo, cui ἀχιλλεῖς nomen est, constare dicitur.*

ἀχίλλειος. *Achillea. Herba est fruticosa, scapos habens dodrantales aut maiores ad fusorum effigiẽ, & circa eos folia pusilla, incisuris præcincta densis ex obliquo, segmentis coriandro non dissimilibus, subsalso gustu, subfuluo colore, odore multo nec insuaui, sed medicato, vmbella in cacumine rotunda, floribus candidis, purpureis, & aurum æmulantibus. Species quarta sideritis dici potest, nam & eam ἀχίλλειον σιδηρῖτιν Dioscorides dicit appellari. Dicta autem est ἀχίλλειος, quoniam inuenerit eam Achilles discipulus Chironis, qua vulneribus mederetur. Facultatis est adstrictoriæ. Dioscorides à Latinis quibusdã supercilium terræ dici testatur, & ab aliis millefolium, quod nomen etiam Galli videntur retinuisse.*

ἀχίλλειον. *genus spongiarum tenue densumq;, ex quo penicilli commodè fiunt, sic dictum quòd eo Achilles in curandis vulneribus quondam vti solitus sit.*

ἀχλύς. *est superficiaria & tenuis exulceratio, totum ferè nigrum oculi comprehendens, aëri caliginoso assimilis & coloris cærulei. Gal. in libello qui introductio seu medicus appellatur, non diffinit esse exulcerationem, sed cicatriculam à superficiaria exulceratione cõtractam. Non est dubium affectum hunc dictum esse ἀπὸ τῆς ἀχλύος, quæ aëris θόλωσιν, id est, turbationem significat, cùm medium inter nubem & nebulam habet crassamentum, ita vt quàm nebula quidem magis cõcreuerit, minùs verò*

quàm

quàm nubes, vt exponit Galenus comment. 2. in lib. 1. prorrhet. ἀχλυὼ Latini interpretes caliginem reddunt.

ἀχράς. pyraster. seu pyrus syluestris. Arbor est ramosa surculosáque, caudice rimoso & hiulco ferè cortice, folio circinato, floribus foliatis, fructu quoque turbinato, sed comprimis acerbo & gustu adstringente. Pyrum eius non nisi tardissimè maturescit. magis autem quàm reliqua pyra adstringit & desiccat.

ἄχυ. species est τῆς κασσίας nascentis in Arabia, quæ & δαφνίτης dicitur, de qua vide in dictione κασσία.

ἀχυρώδης ἄρτος. acerosus panis. vide ἄρτος.

ἀχῶρες. dicuntur à Celso manantia capitis vlcera. Sunt autẽ tumores præter naturam in ipsa capitis cute excitati, tenuissimis foraminibus eam exulcerantes & saniem viscosam lentámque effundentes. Oriuntur hi plerumque furfuribus præcedentibus, & ferme etiam scabie, vt Crito scripsit. Non vnus humor eos gignit, sed aliàs biliosus, aliàs melancholicus, maxima autem ex parte nitrosa & salsa pituita. Sunt autem οἱ ἀχῶρες τῷ κηρίῳ, id est, fauo, non multùm absimiles, nisi quòd hic maiora habet foramina, humore melleo referta, illi autem perexigua. Quamobrem indè nomen habuisse Galenus prodidit, quòd non amplum locum occupent, sed angustis spatiis conclusi tenuem etiam humorẽ contineant, ἀπὸ τοῦ χώρου καὶ α στερητικοῦ μορίου.

ἀψινθάτον. genus est potionis ad ventriculum accommodatæ. fit autem ad varios vsus, vt ad vẽtriculi robur, ad flatus, ad emolliendam aluũ, ad purgandum. Nec est dubium sic dictam primùm fuisse quòd magna ex parte absynthio constaret. Posteà verò etiam sine absynthio ex vino, melle, mastiche, & aliis aliquot aromatis composita est, addito etiam vbi purgare expedit, agarico, aloë, scammonia aut epithymo, prout corporis affectus & humor vitiosus postulat. A recentioribus dictum etiam fuit conditum huiusmodi potionis genus. Habentur apud Aëtium compositiones aliquot eiusmodi lib. 3. cap 69. 70. 71. & lib. 9. in curatione alui adstrictæ, & ad finem lib. vltimi. vbi obseruandum nullam ex iis esse quæ ad aluũ emolliendam mastichem non recipiat, vt ipse Aëtius scribit lib. extremo.

ἀψινθίτης οἶνος. vinum ex absynthio factitium, vtile stomacho, hepati & renibus. Eius verò faciundi ratio multùm euariat. Nam differentes cõpositiones describit Dioscorides lib. 5. cap. 34. Item Columella lib. 12. cap. 35. & Constantinus Cæsar libr. 8. cap. 20.

ἀψίνθιον. absinthium. multiplex est, vnum vulgare, Gallorum vulgo aluyna dictum, quod est frutex insigni amarore præditus, caule ramoso, foliis incanis, multipliciter sectis, aureo flore, partu rotundo, racematim cohærente. Id quia à Ponto veniret cæteris præstantius, Ponticum veteribus dictum fuit. minùs calfacit & extenuat cæteris, sed æquè resiccat, magísque adstringit, proindéque stomacho conuenientius est, ipsum corroborans. Aliud genus est marinum quod σερίφιον vocant. herba fruticosa, prætenuibus cirris, paruo similis abrotono, exiguo semine, prægnánsque, subamara, stomacho inimica, graui odore, linguam adstringens & leniter excalfaciẽs: inuenitur maximè secus mare in littoribus. Huius semen est quod vulgus barbotinam vel mortem vermium vel semen contra lumbricos vocat. Tertium genus est quod Santonicum dicitur, gentili regionis, vbi prouenit, vocabulo, fruticosis caulibus, lentis, tenuibus, folio Pontici siue vulgaris absinthij, sed longè pluribus segmen-

tis digesto, candicante, aureo flore, copioso semine, mitiore multò amaritudine. Id autem stomacho dicitur aduersari. Sunt qui ἀψίνθιον *vocatum dicant* ἀπὸ τοῦ ἅψασθαι, *quod est tangere, sed per cõtrarium sensum, quòd nullum animal ob eximiam amaritudinem ipsum attingat. Id etiam veteres Græci* ἀπίνθιον, *conformi etymo, quasi impotabilem dixerunt.*

ἀψίνθιον. *etiam à quibusdam dicitur* τὸ ἀβρότονον, *vt author est Dioscorides, fortè ob amaritudinem quàm similem absinthio habet, eandémque ob causam etiam* ἀψινθιόμενον *à nonnullis dicitur, vt idem Dioscorides scripsit.*

Ἀψίῤῥοον. *retrorsum fluens, apud Hippocratem.*

Ἄψις φρενῶν. *dicitur ab Hippocrate* ἡ παραφροσύνη, *vt interpretatur Galen. comment. 3.* εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀψυχία. *apud Hippocr. in prorrhetico dicta est* ἀντὶ τῆς λειποψυχίας, *vt eodem loco exponit Gal. & in interpretatione linguarum Hippocratis.*

IO. GORRAEI PARISIENSIS

Definitionum medicarum

TO B.

Βάκορνα. dicuntur apud Athenæum quæ à Gal. βράβυλα, *pruna ſcilicet, vt putant, Damaſcena.*

βαθμίδες. ſunt baſes quædam ac ſinus in brachij ſiue humeri oſſe, vtrinq; ſingulæ, in quas cùm extenditur flectitúrque tota manus, vlnæ ipſius κορῶναι, *ſiue proceſſus, ingrediuntur. Conditæ eæ ſunt à natura ne vel præter modum flecteretur cubitus, vel tãtum etiam extenderetur & in poſteriorem partem recederet, quantum modò adducitur in anteriorem. Siquidẽ in anteriori humeri ſede & in poſteriori ſimiliter ſinus cauus habetur, ſingulos vlnæ proceſſus excipiens, ſic quidem vt anterior ſinus priorem vlnæ proceſſum intra ſe recipiat, quãdò cubitus extremè flectitur: poſteriorem verò poſterior, ſi cubitus extendatur. Neque enim aliud ſunt* βαθμίδες *quàm ſummæ extenſionis inflectioniſque termini. Propriè autem in brachio, ſiue humero dicuntur. Veruntamen ab Hippocr. non hi modò, ſed cæteri omnes ſinus in quibus recipiuntur oſsium tubera ſiue proceſſus, eo nomine appellantur, ſicut annotauit Gal. comment. 1.* ἐς τὸ περὶ ἀγμῶν.

βάθρον. ſcamnum. Recentiores medici, inquit Rufus, ſic appellarũt organum quod Hippocrates multis in locis ξύλον, *in quibuſdam etiam* σχεδίαν *vocauit, eóque affixis cruribus & pro organo & pro ſcamno vſi ſunt. Struitur autem hunc in modum: Paratur lignum ſex cubitos longum, latum duos, nouem digitorum craſsitudine, reſupinatúrque, & quatuor alia ligna pedem longa extremis partibus rotunda; duo ſcilicet & duo cum eius extremis iunguntur. huiuſmodi ligna, quæ* φλιαὶ *ab Hippocrate vocantur, in latitudine peruiis foraminibus pertunduntur, quibus continentur penetrantes axes, in medio clauos habentes, & in extantibus capitibus manubriola ductaria ad conuertendum. Totum lignum in medio vſque ad alteram partẽ quatuor digitorum ſpatio iniecto caua habet, quorum altitudo pariter & latitudo tres digitos æquet. Caua hæc Hippocrates* καπέτους *nuncupauit. Medium præterea lignum altè in quadratam figuram excauatur, quo ſcalmus demittitur, qui* χελωνίσκος *vocatur. Alias item habet* φλιὰς *in medio ad ſimilitudinem literæ η non inutilter adiectas. Structura igitur Paſicrate authore huiuſmodi eſt.*

SCAMNVM HIPPOCRATIS.

A. lignum quadrăgulum sex cubitorum, latitudine bicubitali, crassitudine dodrantali.

B. postes breues axes habentes.

C. fossulæ.

D. lignum teres in medio cauo infixum.

E. postes pedales, lignum transuersum, tanquam scalæ gradum continētes.

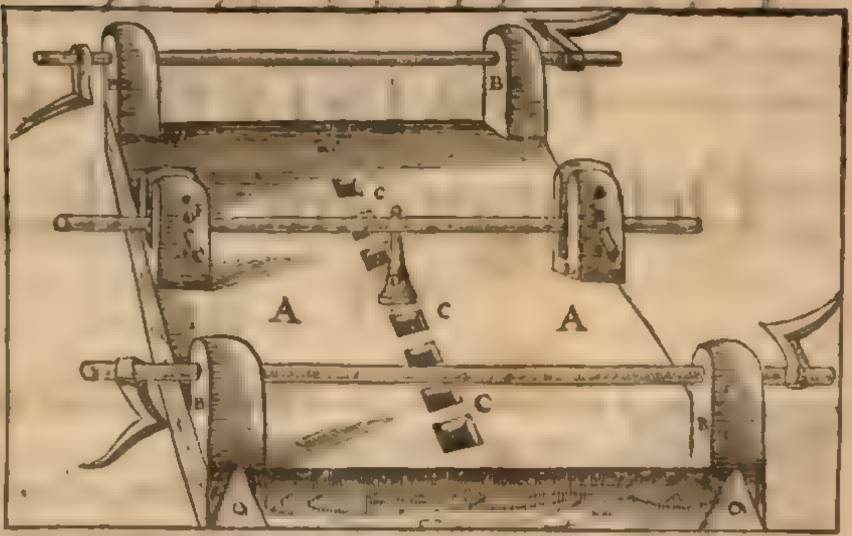

βαθύπικρον. *dicitur hoc nomine à nonnullis τὸ ἀψίνθιον, vt habetur apud Dioscoridem, nec dubium quin ob insignem qua præditum est amaritudinem.*

βάϊον. *propriè dicitur palmæ termes cum suo fructu auulsus,* παρὰ τὸ βίᾳ τίλλεσθαι. *Est & βάϊον malagmatis nomen quod describitur à Paulo Ægineta lib.7.cap.18.*

βαίτιον. *herba est similis dictamno vel pulegio, vt scribit Hesychius.*

βάκχαρις. *Est herba fruticosa, generis coronarij, folio aspero, magnitudine inter violam & verbascum, anguloso caule, cubitali altitudine, subscabro, circa quem caudiculi agnascentis modo sobolis funduntur, floribus in purpura candicantibus, radice veratri nigri, cui inest odor cinamomo proximus, gracili solo nec humido proueniens. officinæ eam non nouêre. Rura alicubi diuæ Mariæ chirothecas appellant. Ex eius radice, quòd grati odoris esset, vnguentum olim fiebat quod βάκχαριν ab Hippocrate vocari Galenus commemorat ἐν ταῖς γλώσσαις.*

βαλανεῖον. *balineum, siue balneum. Id dicitur quod sudandi, lauandi, detergendíq; corporis vsibus est deputatum. Cùm simpliciter dicitur, dulcis aquæ intelligendum est. Constabat veteribus ex quatuor partibus varia facultate præditis: siquidem primùm ingredientes in aëre versabantur calido: posteà in aquam calidam descendebant: mox ab hac egreßi in frigidam: postremò sudorem detergebant. Primam partem Celsus Laconicum, Vitruuius* ὑπόκαυστον, *alij* προμαλακτήριον *appellant, vt ait Gal. quòd in ea corpus præmolliri soleret. In hac enim parte qui lauari debent primùm versabantur, antequam lauacrum ingrederentur. Constabat solo aëre, eoque triplici, primùm tepido, deinde mediocriter calido, posteà multùm calido. Sic enim sensim blandéque corpus incalescit, meatus aperiuntur, densatæ partes densatíque humores liquantur atque funduntur, contenta sub cute vacuantur, calor, vapores, humores & excrementa foras vacuantur: hæc enim commoda ex ea prima balnei parte proueniunt. Ab ea in secundā ibatur, via quàm fieri poterat breuißima: tepidarium & caldarium Vitruuius vocat. Constabat tribus aquæ soliis: primum tepidæ, secundum mediocriter calentis, tertium calidæ erat. Huius opus est per se quidem calefacere, humectare, vias aperire, densata fundere, laxare, euocare, mollire, lenire, coquere, somnum conciliare, per accidens verò refrigerare, eductis fuliginosis excrementis & foras euocato calore febrili (quanquam & per se refrigerare poßit,*

propter

propter aquam quæ potestate frigida est) exiccare, euacuare, discutere flatus, digerere per halitum & corpus extenuare, pro modo scilicet caloris & temporis quo quis in eiusmodi solius diuersatur. Cæterùm hæc ampla esse expedit. Siquidem in amplo solio membra liberiùs expanduntur, corpúsque faciliùs volutatur, in quo tamen nec moueri vehementer vtile est, nec vociferari, ne nimio clamore fluxio in thoracē prouocetur, præsertim phthisicis & quibus imbecillum pectus est: sed habitum corporis in eo decentem & compositum esse oportet, quòd incuruato corpore & partibus musculi conuexarum quidem partium tenduntur, concauarum autem comprimuntur, ex quo & pori clauduntur & corpus molliri lenirique prohibetur. Tertia verò balnei pars, quæ Vitruuio frigidarium dicitur, cōstabat similiter tribus aquæ soliis, quorum primum aquam mediocriter calētem, secundum tepidam, tertium frigidam contineret. Per has enim aquarum differentias transeundum erat, præsertim ægro, qui subitas mutationes ferre non potest, vt sani: hi enim celeriter statimq; à calida in frigidam deducendi sunt, si eorum natura, vires, & consuetudo permittant. Ab ea corpus refrigeratur, cutis cogitur, meatus clauduntur & densantur, calor, spiritus & humores introrsum repelluntur, atque immoderatum substantiæ effluuium comprimitur, totumq; adeò corpus per accidens calidius redditur, clausis videlicet meatibus, ne calor tam natiuus quàm ex calidæ lauatione ascitus expiret. Demùm verò quarta balnei parte exiccabatur corporis mador, sordes strigili vel pannis asperis detergebantur, cutis fricabatur, & oleo aliquo conueniente inungebatur. Sic quidem se habebāt quatuor balnei partes, quas domos aliqui appellant, in quas tamen omneis nec necesse fuit semper ingredi, nec similiter singulas earum differentias experiri, nec eodem semper modo, sed his atque illis aliquando plus, aliquando minùs vtendum pro natura, viribus, ætate & habitu lauantis, & pro temporis aërisq; constitutione. Vt enim balneo quibusdā in totum vti nō licet, sic multis satis est vnam vel alteram balnei partem experiri, & alias fugere. Pleno ventre plenisque intestinis nemo balneo se tutò committat, quòd sic facilè iecur noxam cōtraheret, humórque crudus in totum corpus raperetur, vt nec in principio aut augmento morbi, propter carnis cutisque constipationem & humoris cruditatem, nec in copia crudorum succorum maioribus in venis scatente, nec imbecilla parte aliqua principe, vt ventriculo, iecinore, liene & pulmonibus, quod à balneo fusos humores magno sanitatis detrimento exciperent. Ad eundem modum à prima balnei parte abstinere debent quibus calida & sicca intemperies est, siue naturalis, siue morbifica, fueritque iis abunde in secunda balnei parte lauari, quam quidem sicut calidæ & siccæ naturæ appetunt, sic fugere debent humidæ & calidæ, & qui similibus morbis laborant. Tertiam calidæ & siccæ naturæ & affectus consimiles exposcunt, dehortantur autem frigidæ & humidæ naturæ, morbi eiusdem generis, sanguinis paucitas, carnis nuditas, & corporis gracilitas. Propter quæ quanquam in hecticis à frigida periculum impendeat, tamen quoniam in iis agentem aliquid vel periclitari oportet, præstat nos ad summam illam hecticorum intēperiem attētos, eos ducere in frigidam, quàm eius incommoda metuētes, ab ea arcere: neque enim ex frigida lauatione error mortiferus est aut immedicabilis. Hæc quidem de dulcis aquæ balneo dicta sint. Præter id balnea quædam sunt medicamentosa, eáque vel naturalia sunt, vel arte præparantur. Naturalia quidē nitrosa, salsa, aluminosa, bituminosa, sulphurea, & quæ

ferri ærísque vim obtinent: arte verò parantur si in aqua dulci calamintha, amaracum, hyssopum, lauri baccæ, rosmarinus, lapis pyrites, sal, fex vini vsta, nitrum, pumex, sinapi, vua Taminia, coccus Cnidius & alia his similia mista fuerint. Hæc autem talia facultatibus esse, qualia sunt ea ex quibus constant, neminem latet, proindéque singulorum vires suis quæque locis requirendæ sunt.

βαλάνινον ἔλαιον. *oleum ex glande vnguentaria siue myrobalano confectum. Conficitur autem, vt scribit Dioscorides, eodem modo quo amygdalinum. Vim habet aluum soluendi, repurgandi maculas, lentigines, varos, aurium dolorem, sonos tinnitúsque sedandi, si cum adipe anserino instilletur. sed stomacho aduersum est.*

βάλανος. *glans. propriè intelligitur fructus roboris, quercus, esculi, cerri, ilicis, suberis. Hæ namq; arbores glandes propriè dictas ferunt. Sunt autem earum permulta genera, non specie tantùm differentia, sed etiam sexu, sapore, colore, figura & magnitudine. Suum propriè cibus est, nec nisi in annonæ magna inopia arefactas glandes moli in farinam, spissaríque in panis vsum constat. Capitis enim dolorem & flatus in cibum sumptæ pariunt, & difficillimè concoquuntur & in venas transeunt. Decoctum tamen earum conuenit dysentericis, cœliacis, sanguinem excreantibus, tritæque in pesso fœminis fluxione vuluæ laborantibus commodè subiiciuntur, & crudas inflammationes illitu leniunt. Dioscorides iligneas quercinis anteponit.*

βάλανος. *glans, pars penis. Est extremi penis carnosa substãtia in glandis similitudinẽ facta, vtrumq; penis meatũ, quẽ natura vrinæ & seminis cõmunẽ effecit, cõplectens & ambiens. Hac autẽ parte meatus ille parum amplior est, quàm reliquo ipsius ductu, tandémque in extremo arctior denuo euadit, quo videlicet longiore seminis mora maior in concubitu voluptas excitaretur. Ex quo tamen simul fit, vt & gonorrhæa laborantibus & calculosis summus ea parte dolor sentiatur. Vrina enim acris ea parte copiosior affluens, tanto maiorem acrimoniæ sensum inuehit, quanto ibi diutiùs constiterit. Siquidem fieri non potest, vt in ea cauitate conclusa, tota confertim simúlque erumpat, propter meatus in extrema glande angustiam.*

βάλανος. *glans. remedij genus. Est medicamentum quod in glandis formam effictum, sedi imponitur ad deiiciendam aluum. Eius varius vsus est. aliquando propter imbecillitatem ægri qui clysterem nõ potest admittere, interdum verò quòd excrementa in ipso recto intestino sint, præsertim verò in febribus magnis & ardentibus & quibus humor sursum repit, in quibus clysteres indere nociuum est. Expedit autem glandibus vti tùm in frigidis capitis affectibus, cataphora, & delirio, tùm in quibus immissus clyster non reuertitur. Cæterùm parantur varia ex materia, melle cocto, resina, pice, cera, bitumine, ficu pingui, radice panacis, & herbarum foliis intritis, vel salis etiam grumo: hæc vel per se & sincera, vel cum aliis confusa adhiberi possunt.*

βάλανος Αἰγυπτία, ἢ αἰθιοπικὴ, ἢ ἀραβικὴ. *iis nominibus dicta fuit à veteribus ἡ μυρεψικὴ, de qua paulò postea.*

βάλανος διός. *glans Iouis. sic dicitur castanea, quæ in glandium quoque genere continetur. eadem alio nomine* βάλανος σαρδιανὴ *appellatur. vide* διὸς βάλανος.

βάλανος εὐβοϊκὴ. *nux castanea.*

βάλανος μυρεψικὴ. *glans vnguentaria. Est fructus arboris myricæ similis, magnitudine auellanæ nucis, cuius nucleus Græcarum nucum more tritus, humorem reddit,*

dit, quo, vice olei, preciosa vnguẽta cõpingũtur. Nascitur in Æthiopia, Ægypto, Arabia, & Petra oppido iuxta Iudæam, à quo βάλανος αἰθιοπική, θηβαϊκή, ἀραβική, πετραία, συριακὴ καὶ αἰγυπτία dicta est. Plinius & Aëtius μυροβάλανον appellant. Præfertur plena, recens, candida, quæ facilè delibretur. Eius caro drachmæ põdere vomitoria est, aluum largiter subducit & iecur lienémque expurgat. carnis succus multum calidus est, cortex autem plurimùm adstringit. Sunt qui putent eandem esse, aut non longè dissimilem à nuce quæ vulgo muscata dicitur. Quos vereor ne vna hæc res redarguat, quòd veteres glandem vnguentariam prodiderint vomitiones mouere, quas nobis nux muscata videtur sistere: aluum resoluere, quam nostra nux confirmat, & stomacho nõ eam modò aduersari, sed & eius oleum, quo nihil nunc habemus stomacho gratius.

βάλανος σαρδιανή. nux castanea, ideo dicta quod à Sardibus primùm venerit. eadem dicitur βάλανος εὐβοϊκή.

βαλάνου πίεσμα. glandis vnguentariæ succus, vt quidam volunt, vel eiusdẽ glandis expressæ retrimentum.

βάλανοι φοινίκων. fructus palmularum, qui composita voce φοινικοβάλανοι dicuntur & δάκτυλοι.

βαλαύστιον. balaustium. flos est syluestris punici, cytino similis. Tria eius genera reperiuntur coloribus distincta. candidum, fuluum, rosaceum. Succus ex eo exprimitur hypocistidis modo. Adstringit vehemẽter, siccat ordine tertio & refrigerat. Ideo sanguinem fluentem sistit. vide κύτινος.

βαλβὶς. κοιλότης παραμήκης, hoc est, concauitas oblonga, apud Hippocratem.

βαλίς. dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος, hoc est, cucumis anguinus, vt habetur apud Dioscoridem.

βαλλώτη. ballote. Herba est caulibus quadrangulis, nigricantibus, hirsutis ferè ab vna radice numerosis, folio marrubij sed maiore, penè rotundo, piloso, cingente per intercapedines caulem, apiastri similitudine, graueolente, orbiculato florum ambitu, qui candidi in rotæ speciem scapos verticillatim obducunt. Dicitur alio nomine μελανόφυλλον & μελάμπρασον, siue πράσιον μέλαν, vt ait Plinius lib. 5. cap. 4. Officinæ omnes marrubiastrum aut nigrum marrubium appellant.

βαλαῖος. qui est ex Valæa vrbe Macedoniæ, apud Hippocratem.

βαλσαμίνη. dicitur à quibusdam τὸ βούφθαλμον, vt habetur apud Dioscoridem.

βάλσαμον. balsamum. frutex est, vel, vt Dioscorides ait, arbuscula, magnitudine albæ violæ aut pyxacanthæ: vel, sicut ait Aëtius, binûm cubitorum, folio rutæ proximo sed candidiore, & perpetuò virente, in Iudæa solùm quadam conualle & Ægypto nascens. Cæterùm posteà propagata est & plurimis locis sata ex quo Romani Iudæa potiti sunt. Ex eius cortice gutta manat quæ ὀποβάλσαμον appellatur. Eius autem surculus ξυλοβάλσαμον dicitur. de quibus vide suis locis. Balsamum desiccat & excalfacit secundo excessu, est & tenuium partium & odoratum.

βαλσαμέλαιον. est succus balsami oleo persimilis, qui ex eo imis partibus crebra scarificatione vulnerato emanabat. Idem cum opobalsamo est, vt scribit Simeon.

βαλσαμώδης. cognomentum est τῆς κασίας, vt inquit Plinius, quæ balsami odore est, sed amara, ideóque vtilior medicis, sicut nigra vnguentis.

βαπτός. lapis est seu gemma bituminosa, molli odore prædita: Sic dicitur ex tinctura,

quanquam Plinius non explicat quo colore fuerit tincta. Sunt qui existiment anchusæ radice intinctam fuisse.

βάρβαρα. *barbara. dicuntur (inquit Gal.) à recentioribus medicis emplastra quæ bitumine constant. Est enim generis nomen, non particularis alicuius medicamenti. Siquidem multa compositione inter se admodum differentia barbara appellãtur. Eorum verò plæraque etiam nigra dicta fuére, videlicet à colore bituminis. Quoniam autem bitumen glutinandi vim habet, cruentísque vulneribus cõuenit, quæ ἔναιμα appellantur, ideo sæpe ἔναιμα βάρβαρα, hoc est, barbara cruentis vulneribus conuenientia, dicuntur à medicis, vt à Galen. lib. 5. meth. med. in sistendo sanguine è pulmone erumpente.*

βαρβαρικόν. *nomen est medicamenti acopi ad coxendicum dolores efficacis, quod etiam δι' εὐφορβίου dicitur. huius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 19.*

βάρβιλος. *dicitur propriè arbor ex osse persicæ enata, vt annotat Constantinus Cæsar lib. agricult. 10. cap. 13.*

βασάλτης. *est lapis multangularis, colore ferri & durissimus, vt non facilè vulnerari secarive possit.*

βάσανος. *dicitur à quibusdam coticula lapis, quod aurum ipsi attritum colore, tanquam trutina, examinetur.*

βασίλειον. *est collyrium σμηκτικὸν ad principia suffusionum, omnem visus hebetudinem & cicatrices efficax. descriptio habetur apud Aëtium lib. 7.*

βασιλίδιον. *est collyrium ξηρὸν, diuersum à superiori. describitur à Galeno libr. 4. τῶν κατὰ τόπους*

βασιλικόν. *est emplastrum, quod & τετραφάρμακον dicitur à Gal. Aëtio & Paulo, quia constat quatuor simplicibus medicamentis, paribus scilicet portionibus ceræ, resinæ colophoniæ, picis & seui taurini simul mistis coctísq;. Vim habet maturandi abscessus & ad suppurationem perducendi. Est & huius nominis emplastrum nigrum & iisdem fere viribus præditũ apud Cor. Celsum lib. 5. cap. 19. habens, Panacis P. * I. galbani. P. * II. picis & resinæ, singulorum P. * X. olei dimidium cyathũ. Habentur & apud Scribonium Largum duo emplastra, vnũ Tryphonis nigrum quod βασιλικὸν dicit appellari, recipiẽs Picis Brutiæ * p'. XL. resinæ. * p'. XL. galbani. * p'. II. olei cyprei, * p'. sescunciam cum olei communis * p'. IX. Alterum emplastrum Aristi Chirurgi, similiter nigrum, quod τετραφάρμακον nuncupat, eodem prorsus modo descriptum quo habetur apud Gal. Aëtium, Paulúmque. Ex quo apparet βασιλικὸν illud celebre, ab Aristo chirurgo profectum inuentúmque esse.*

βασιλικόν. *recentioribus qui de re herbaria scripserunt dicitur τὸ ὤκιμον, atque apud omnes ferè iam receptum hoc nomen est, vt Galli quoque lingua vernacula sic appellent. Rationem Psellus addit, quòd ocymum mediocrem possidet calorem, capiti cordíque odoratu salutare.*

βασιλικὸν *etiam est genus vnum Satyrij, foliis nigra plumbagine maculosis, & reliqua superficie cynosorchi simile, cui radix subest lutea, ac instar manus effigie ramosa. Officinæ Christi palmam appellant. Eius vsus esse perhibetur ad erugandam cutem & neruorum dolores, & contra noxia medicamenta.*

βασιλικόν. *apud Hippocratem plærique interpretantur τὸ ἄμμι.*

βασιλικὸν ἄγριον. *dicitur à quibusdam ἄκινος, vt habetur apud Dioscoridem.*

βάτινα. dicuntur à Gal. mora τοῦ χαμαιβάτου.

βάτις. idem quod βάτινον. fructus rubi, moro rubro, fragi similitudine, suauissimi gustus, quam vulgas Gallicum frambosciam vocat. dicitur & ἀπόβατον.

βατράχιον. ranunculus. herba est cuius multa produntur genera, de quibus apud rei herbariæ scriptores.

βατραχίτης. gemma est cuius tres species produntur. prima ranæ colore, ex quo nomen habet, secunda eboris, tertia quæ è nigro rubet: quæ duæ quamuis ranæ colorem nō habent, tamen quia in eadem copto, in qua prima, nascuntur, eodem cum prima nomine donatæ sunt.

βάτραχος. est tumor phlegmonodes partium quæ sub lingua sunt, sed maximè venarum, pueros præsertim infestans.

βδέλλιον. arbor est nigra, oleæ magnitudine, folio roboris, fructu caprifici, nec insuaui. Manat ex ea humor eiusdem cum sua arbore nominis, cuius duo genera fecit Gal. Vnum Scythicum, alterum Arabicum. Scythicum nigrius resinosiúsque, Arabicū translucidius & siccius: esse autem debet amarū gustu, simile ceræ, vel taurino glutini, translucidum, interius pingue, si digitis subigatur, lentescens, humano vngui colore simile, sine ligno, sine sordibus, & cum incenditur, odoratum. id Arabicum dicitur. Alterum genus sordidum est, nigricans, grandioribus glebis, & conuolutum in offas. id ἀδρόβωλον vocant, & aduehitur ex India. Vtrumque excalfacit & vim habet emolliendi duritias & discutiēdi aquas atque aquosos ramices. Sed priuatim Arabicum vrinas mouet & calculos frangit.

βελαίτης. est lapis qui τοῦ βέλους, id est, sagittæ effigiem repræsentat, eo hodie quidam pro lyncurio vtūtur. Similis est succino colore & pellucet, & paleas aliásque res minutas tanquam succinum ad se allicit. Si vratur candidus euadit, vel ex candido cinereus. Si confricetur, olet aliquando cornu bouis limatum aut vstum. Diuersa illi magnitudo est. sed vt plurimùm quidem digiti longitudinem & crassitiem æquat. repetitur verò interdum sesquipedalis, brachij crassitudine. Omnibus figura est sagittæ ex ampla radice desinentis in tenuissimam aciem, atque in intimo corpore aurea quædam armatura interdum est, in aliis autem terra, aut arena, aut alius etiam lapis, quæ omnia in acutum æquè atque βελαίτης ipse turbinata sunt. Verùm lapis qui in eo est aurei coloris armatura tectus, plærumque constat ex crustis, tanquam membranis quibusdam, primò latis, mox magis atque magis strictis. Exiccat, sanat vulnera, frangit calculos.

βελίακον. à quibusdam dicitur ὁ δίκταμνος vt habetur apud Dioscoridem, quòd tradant vulneratis capris mederi dictamnum, à pastu eius statim decidentibus telis, quasi telorum remedium.

βελονοειδής. est processus vnus ossis λιθοειδοῦς, ab inferiori eius parte exoriens, solidus, oblongus, & subtilis instar styli, graphij vel acus, quem proinde totidem nominibus veteres appellarunt, στυλοειδῆ, γραφιοειδῆ, & βελονοειδῆ. Sunt etiam qui à gallinacei calcaris similitudine πλῆκτρον vocent.

βελότοκον. à quibusdam dicitur ὁ δίκταμνος vt habetur apud Dioscoridem, quòd & sagittarum & partuum remedium sit.

βελουλκόν. est ferramentum extrahendis telis accommodatum. quod Celsus lib. 7. ad authorem Dioclem refert. Est autem lamina vel ferrea vel ænea, etiam ab altero

capite duos vtrinque deorsum conuersos vncos habens, & altero duplicata lateribus, leuiterq; extrema in eam partem inclinata quæ perforata est.

βερεδείας. *est nomen τοῦ ξηρομύρου, hoc est, vnguenti sicci, ex pluribus aromatis compositi citra liquoris vllius admixtionem, cuius descriptio habetur apud Aëtium libro vltimo, haud longè à fine.*

βήξ. *tussis. Est efflatio vehemẽs qua quicquid spirandi instrumentis molestũ est, natura expellere conatur. Motus est deprauatus actionis animalis motricis, vt & sternutamentum, & pandiculatio, & horror, totúsque præter naturam, ex eorum symptomatum genere in quibus causa aliqua quæ præter naturam est, ad tales actiones eam extimulat. Cuius tamen expellendi modus à reliquis diuersus est. Cum enim reliquæ partes id quod noxium est sui contractione expellere conentur, asperæ autẽ arteriæ duriores sint quàm vt contrahi constringíque possint circa id quod intra se continent, natura spiritum concitato impetu foras excludit, quò ipse plurimus celerriméq; foras actus, vnà quicquid est molestum propellat. Motus autem hic per eadem omnino instrumenta fit, per quæ magnæ & vehementes etiam spiritus expulsiones, quas Græci ἐκφυσήσεις vocant, hoc est, efflationes, in quarum genere tussis est, vt quę nõ aliud sit quàm vehemens efflatio sæpius repetita, si primo conatu causa depulsa nõ est: siquidem pro eius magnitudine tusses vehementes aut exiguæ, frequentes aut raræ mouentur. Excrementa namque crassa lentáque multùm, aut valdè tenuia & aquosa, quæ ab ipso spiritu comprehẽdi nequeunt, difficillimè tussiendo reiiciuntur. similiter calida atq; frigida siue asperam arteriam mordeant, siue tantùm obstruant, adhæc rodentes humores vel in ipsis arteriis collecti, vt in tabe, peripneumonia, pleuritide: vel à capite defluẽtes, vt in catarrho. Cibus etiã & potus in asperam arteriam decidens, atque morbi partium tùm respirationi inseruientium, tùm vnà cum iis motarum, veluti diaphragmatis, iecinoris, lienis atque stomachi tumores magnam tussim inducunt, sicut è contrario eædem causæ pauciores aut minores exiguã tussim, vel tantùm κέρχον mouent, velut & intẽperies frigida inæqualis partium respirationi dicatarum, per quam nihil tussiendo expuitur, tussisq; tam exigua mouetur, vt sola spiritus cohibitione (nisi admodum magna sit) supprimi curariq; possit, aucto per eam calore, & spiritu cohibito in omnes etiam arctissimos meatus subeũte, quibus duobus remediis ea intemperies tollitur. Hæc autem tussis screatui non absimilis est. Per eam enim musculi thoracis, vt scribit Galenus, concutiuntur, vt ea quæ carnibus suis molesta sunt, in pulmonum arterias expellant, & ad horroris rigorisq; genus pertinere videtur, nisi quòd hæc citiùs sentitur, ob motum perpetuum instrumentorum thoracis.*

βήρυλλος. *herbæ cuiusdam nomen est, vt ait Hesychius, fortè ea quam officinæ berulam appellant, quæ propriis nominibus sion seu lauer dicitur.*

βήρυλλος. *berillus. gemma est ex puro liquidóque succo nata, translucida, colore viridi, sed multùm diluto, vt aliquãdo alterius coloris esse videatur, ex quo octo eius genera statuuntur. Qui verè βήρυλλος dicitur, viriditatem puri maris imitatur: proximus cuius fulgor in aureum vergit colorem χρυσοβήρυλλος nuncupatur: tertio loco est χρυσόπρασος facto ex auro & porri succo nomine, pallidior superiore: quarto ὑακινθίζων, quia colore similis sit hyacintho: quinto ἀεροειδὴς: sexto κήριος: septimo ἐλαιώδης: vltimo κρυσταλλιος. Sic dicti à coloris similitudine. Omnibus autem facilè co-*

cilè color hebescit ni surdus & euanidus repercussu angulorum excitetur. Qua de causa sexangulam figuram illis dant artifices, atque cylindros ex iis faciunt magis quàm gemmas. Sed & ipse cylindri modo teres nascitur.

βηρύτιον. est nomen medicamenti ophthalmici, siue collyrij, quo Berytius quidam ad maximas epiphoras vtebatur, quódque describitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους. Est & pastilli nomen ad dysentericos perutilis, quod habetur lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

βήσασα. dicitur à Syris ruta syluestris, quam alij etiam ἄρμαλα, Cappadoces μῶλυ appellant, propter quandam quam habet cum τῷ μῶλυ similitudinem: vtraque enim radicem habet nigram & florem lacteum. Secundùm Asclepiadem cuius verba Galenus citat lib. 9. τῶν κατὰ τόπους, βήσασα est semen rutæ syluestris quæ in Syria nascitur, & vernaculo nomine ab illis ἄρμαλα appellatur. Calefacit tertio gradu, tenuis substantiæ est, discutit & vrinam promouet.

βησσική. quæ est ex Bessis in Thracia, apud Hippocratem.

βηχικόν. Est medicamentorum genus ad leniendam & sedandam tussim præparatum, nec tussi tamen tantùm conducens, sed iis etiam qui sanguinem reiiciunt, & qui prætereà in tabem inciderunt, quiq; thorace, pulmone, aspera arteria aut alia quadam parte interna laborant. Pro diuersitate autem affectionum, varia materia constant, aliàs quidem styrace & croco, quæ concoquendi vim habent: aliàs verò aliis, interdum calefacientibus, aliquando cum exigua adstrictione aromaticis & siccantibus, aliquando seminibus quæ nobis in frequenti vsu sunt, vt anisi, apij, fœniculi, dauci, seseleos, ex quibus non modò obtunditur medicamentorum vehementia & ingratus sapor, verùm vrinæ etiam cõmouentur: aliquandò verò asperitates delinientibus, vt tragacantha, radice dulci, & dulci vino. Sæpe autem etiam καρωτικά, hoc est, stupefacientia remiscentur, quæ tabidis cõmodissimè possunt exhiberi. Verùm facultatem illam stupefacientem exiguam prorsus in his esse oportet, nec tantam quidem quanta in colicis medicamentis habetur. In his enim vehemens esse & exuperare solet, eámque inducit refrigerantium medicamentorum copia, cuiusmodi est semen hyoscyami, & cicutæ, succus papaueris & cortex mandragoræ: ac tantam quidem adhibere propter colici doloris magnitudinem necesse est. Qua ferè sola in re τὰ βηχικὰ ἀπὸ τῶν ἰδίως κωλικῶν videntur discrepare.

βήχιον. tussilago. dicitur & alio nomine χαμαιλεύκη. dicitur & à quibusdam hoc nomine ὁ ἐλελίσφακος, id est, saluia, sicut habetur apud Dioscoridem.

βίαιον. est species vini salsi siue marini apud Græcos clarissimi, & ad plurimos valetudinum vsus excogitati. fiebat hunc in modum: vuæ paulùm antè maturitatem decerptæ siccabantur in sole, ter die versatæ per triduum, quarto exprimebantur, deinde cadis sole inueterabantur, aqua demum marina largior miscebatur. Hoc vini nomen etiam si Dioscorides in marinorum vinorum cõfectione omisit, non tamen rationem eius conficiendi videtur neglexisse, scribens aliquos sic vina salsa comparare, vt passas priùs vuas in doliis aqua marina macerent, mox calcatas exprimant, quod vini genus passi generibus magis adscribendum censet.

βιθυνός. nomen est emplastri ad hydropem efficacis, cuius descriptio habetur apud Galenum lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

βιθυνὸς etiã dicitur pastillus quidam descriptus ab Aëtio lib. 14. & à Paulo lib. 7. Valet ad vlcera contumacia, vt legitur apud Galenum lib. 9. simpl. medic.

βλαδαραί. *humidæ & mucosæ apud Hippocratem.*

βλαισὸς. *blæsus. varus, valgus. Sic à plærisq; vocatur cui membra resoluta sunt, hoc est,* παραλυτικός. *Dicitur & cui lingua impedita est, & literam aliquam exprimere non potest, qui propriè* τραυλὸς, *id est, balbus appellatur. Refertur etiam ad alia membra, vt manus, pedes, brachia, vt qui gressum habet mancum vel deprauatum, cuique suræ sunt in diuersum actæ, qui propriè à Latinis valgus & varus nuncupatur. Quod vitij genus Alexand. Aphrod. in probl. ex imbecillitate fieri scribit. Quum enim, inquit, eorum partes inferiores nequeãt sustinere superiores, facilè peruertuntur, indéque vitiũ, quod pedum blæsitatẽ vocamus, prouenit. Ei opponitur* ὁ ῥαιβός.

βλακεύειν. ὀλιγωρεῖν. *vilipendere, contemnere, apud Hippocratem.*

βλέννα. *mucus, frigidus humidúsque succus quẽ omnes homines* φλέγμα *vocãt, vt scribit Gal. lib. 2. de facult. natur. Sic Hippoc. crassiorẽ pituitã vocare cõsueuit, qualis è cerebro per palatũ & nares descẽdit. Dicitur alio nomine* μύξα. *de qua vide suo loco.*

βλέφαρα. *palpebræ, genæ Plinio. Sunt partes membranosæ, pilis ornatæ, suprà infráque oculos ambientes & claudentes. Hæ cùm duæ in vtroque oculo habeantur, inferior & superior, sibi tamen coniunctæ sunt & continuæ, & ab vno principio proficiscuntur, scilicet à membrana caluariam succingente: nec tamen hac simplici membrana constant, sed prætereà cute atque cartilagine quæ* ταρσὸς *dicitur, non modò simul vnitis, sed cum alba etiam oculi tunica. Palpebra inferior immobilis est, superior sola attollitur & demittitur, ídque duorum obliquorum musculorum beneficio, quorum vnus à nasi finibus oritur, & in dimidiam cartilaginis eius quam* ταρσὸν *diximus vocari, partem sibi propinquam inseritur. Hic palpebram sursum mouet, alter verò ei oppositus totum minorem oculi angulum complectitur, quodammodò factus semicircularis. Oritur namque à medio inferioris palpebræ, & per minorem oculi angulum circũductus, superiorem palpebram petit, inque reliquam tarsi dimidiam partem implantatur. Is deorsum palpebram trahit. Sic quidem Gal. visum fuit ad finẽ lib. 10. de vsu partiũ, quanquã idem initio lib. 3. de locis affect. videatur sentire geminis musculis palpebram descendere, oculúmque claudi, & ab alio quem ipse nõ describit (is fortè à musculosa cute frontis & superciliorum nascitur) sursum attolli. Cæterùm palpebra vtraque pilos habet oris extremis insertos, & sibi semper æquales, quòd cartilagini inserti sint, à qua non potest copiosum alimentum eorum incremento suppeditari, faciúntque nõ modò ad ornatum, sed etiam ad securitatem:* βλεφαρίδες *& cilia appellantur. Dicitur* βλέφαρον παρὰ τὸ φάρος εἶναι τοῦ βλέπους, *hoc est, quòd oculi sit indumentum: vndè poëta quidam Græcus non illepidè* ὀμματόφυλλον *appellauit, perinde ac si oculi folium diceres. Cicero libr. 2. de natur. deorum palpebras tegumenta oculorum vocauit.*

βλεφαρίδες. *cilia. Celsus non aliter quàm pilos palpebrarum dicit. Plinius etiam palpebras vocat. Sũt pili ad extremũ vtriusq; palpebræ ambitũ siti. vide supra* βλέφαρα.

βλεφαρόξυστον. *instrumentum chirurgicum radendis, vellendis, concinnandisque palpebris aptum.*

βλῆτρον. *filix. Refertur à Nicandro in Theriacis inter remedia quæ suffitu serpentes abigunt. Græcus scholiastes* πτέριν, *hoc est, filicem interpretatur, quam alio etiam nomine* βλάχνον *appellant. Nicander autem* πολυσχιδῆ *vocat, hoc est, multifidam, quod etiam vrticæ conuenit.*

βληχροί.

βληχρὰ. leguminis quoddam genus apud Hippocratem.

βλῆχρ. à quibusdam dicitur ὁ γλήχων, vt habetur apud Dioscoridem.

βληχρὸς ξηρὸς πυρετὸς. pusilla sicca febris. Est differentia febris apud Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, opposita τῷ ὀξεῖ καυσώδει πυρετῷ, cùm ad manum quidem calor debilis est & pusillus, penitúsque lentus, vt in hepialis febribus & diariis multis & plurimis pestilentibus, intus tamen plurima apparet siccitas ex linguæ scabritie, siti magna, inquietudine totius corporis, vigiliis & reliquis symptomatis, febris malignitatem indicantibus, quibus hoc febrium genus à mitibus differt quas Hippocr. πρηεῖας & ἠπίους appellare consueuit. Itaque apud Hippocr. meo quidem iudicio, tùm lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, tùm lib. 1. de diff. febr. cap. 1. debet legi βληχρὸς_ξηρὸς coniunctim per hyphen, vt his duobus nominibus vnum febrium, quod modò exposuimus, genus designetur.

βλήχων ἡ

βληχώνιον. sic à nonnullis dicitur ὁ γλήχων, hoc est, pulegium, quoniam pecus eo dum floret gustato, balatu compleatur.

βλίτον. blitum. Est olus radice contra cæterorum ferè olerum morem multiplici, prolixa, nec in rectum tendente, betaceis foliis, sine acrimonia fatuis, semine corticeo, racematim singulis ramis insidente. Ad id proximè accedit quod rubens olus, vel porretta rubens dicitur. Est ferè qualitatis expers, lentum, humidum & aquosius reliquis oleribus, & in medio boni maliq; succi.

βούφθαλμον. idem quod τὸ βούφθαλμον apud Hippocrat. quod & alio nomine χρυσάνθεμον appellatur.

βόθριον. Est vlcus corneæ tunicæ cauum, angustum, purum, puncturæ rotundæ simile. Sic dictum est à cauitate, quasi fossula: βόθρος enim foueam significat. Differt ἀπὸ τοῦ κοιλώματος, quòd hoc amplius & rotundius sit bothrio, sed minùs profundum. Est & βόθριον authore Galeno cuiusque dentis alueolus & cauitas.

βολβίτιον. Est genus quoddam paruorum polyporum, apud Hippocratem, quod & βομβύλιον à multis vocatur.

βολβός. Bulbus. Notior visus est Dioscoridi quàm vt debuerit depingi. Est autem capite ex pluribus nucleis coagmentato, vertice fibris cristato, ceruice tenui, tota radice corticosa, foris squarosis membranis tunicata, fronde cepitia, terete, inani, angusta, in mucronem desinente, cauliculo dodrantali, in cuius fastigio flos emicat purpureus. Cepæ modo tunicati sunt bulbi, cumq; iis capilli velluntur, aut cùm vertex præciditur, nonnihil lactis remittunt. Hi quòd appetentiam excitent, appetitus à rusticis appellantur. Prouocant quoque & semen & venerem. Sunt namque acres, & crassum succum flatúmque generant.

βόλχος. dicitur à quibusdam τὸ βδέλλιον, sicut habetur apud Dioscoridem.

βορβορυγμός. est flatus ab intestinis crassis erumpens cum sonitu quodam humoris. Cùm enim humor intra intestina continetur, cuius expulsionem natura molitur, huiusmodi murmur editur, ex quo flatum in humore versari facilè queat intelligi. Flatus namque siccior cum sono prodiens βόμβος nuncupatur. Galen. comment. aphor. 73. lib. 4. definit βορβορυγμόν, sonitum spiritus qui nec magnus sit nec multus, sed cum modica quadam humiditate deorsum descendit.

βορέας. Boreas. Aquilo. Est ventus, inquit, Hippoc. ab Vrsis & Riphæis montibus spirans, frigidus, siccus, serenus, miniméque putrefaciens. Hippocrati adstipulatur Aristot.

lib. de mundo, scribens ventos qui ab Vrsa spirant βορέας appellari. Galenus verò Boream vnà cum Euro & Subsolano ab ortu flare scribit lib. 5. meth. med. Tabias describens. Ortum autem intelligere oportet æstiuum.

βοσκάς. Picis siccæ alterum genus, quod visci modo lentum est.

βοστρυχίτης. sic dicitur à quibusdam ὁ ἀμίαντος lapis.

βοτανικόν. Emplastri nomen est cuius meminit Paulus lib. 4. cap. 22. Describitur autem apud eundem lib. 7. cap. 17.

βοτρυΐτης καδμία. Species est cadmiæ vstæ, quæ in editioribus domorum, in quibus vritur, partibus colligitur. Nam quæ in inferioribus legitur, πλακῖτις vocatur: illa partiũ est tenuiorum, hæc verò crassiorum. vide καδμία.

βότρυς. à quibusdam dicitur ἡ ἀμβροσία, quòd florem emittat odore suaui & vinoso. Vocatur & à quibusdam hoc nomine ἡ ἀρτεμισία.

βουβάλιος. σίκυς ἄγριος. hoc est, cucumis syluestris, siue anguinus, apud Hippocratem atque Dioscoridem.

βουβαστικὸν ἕλκος. vlcus præhumidum, quod pueris maximè in superficie oritur, vt scribit Aëtius lib. 4. cap. 21.

βουβών. inguen. sunt qui definiant esse femoris cum ischio iuncturam: alij, esse locum ad latera pubis, vbi femur & coxẽdix coëunt: alij verò, esse glãdulas in inguinibus vtrobique sitas: hàc enim magna vena arteriáque cùm ferantur in crura, earum securitati natura prouidens multas ibi magnásque glandulas inseruit, quæ essent eius diuisionis stabilimentum & aduersùs externas iniurias operimentũ. Cùm autem glandulæ omnes propter sui imbecillitatem omnium maximè oportunæ sint fluxionibus, potissimùm tamen illæ quæ sitæ sunt ad inguina, quòd præter natiuã imbecillitatem accedat etiam motus huius partis, in qua sitæ sunt, vehemens, situs decliuis, & redundans iis in partibus semper humiditas, quorum occasione promptè incurrunt in tumores, quos eodẽ cum ipsa parte nomine βουβῶνας nuncupant. Quod nomen quanquam propriè iis quadret qui in inguinibus consistunt, vsurpatur tamẽ etiam in iis, qui in alia quauis parte corporis oriuntur, vt in axillis & collo. Tumores autem quibus eæ laborant, multiplices sunt, omnes tamen propemodum φλεγμονώδεις. Fiunt omnes summis duabus de causis, vna quidem euidente & externa, altera verò interna. Causa euidens est vlcus & contusio, quorum alterum si caput perpessum fuerit, bubonem in collo creat: si manus aut brachium, in axilla: quemadmodum si pes dolore tentatur, in inguine eum concitat, quòd sanguinem vnà cum spiritu ad partem affectam transmissum à natura, vel præ dolore ab ea attractum glandulæ in diuisionibus magnorum vasorum iis in locis collocatæ intercipiant & combibant, itáque in tumorem attollantur. Verùm eiusmodi bubones magna ex parte innoxij sunt, febrésque non alias excitant quàm diarias. Causa autem bubonum interna & latens est vel viscerum internorum prauus quidam affectus, vel maligna, venenata, pestilénsque putredo, vnde perniciosi quoq; bubones oriuntur, in quorum genere & à venere natos colloco, à quibus non diaria, sed sæpè febris putrida malignáque gignitur.

βουβώνιον. sic dictus est à quibusdam ὁ ἀστὴρ ἀττικός, itémque herba quædam in vepribus, vt ait Plinius, passim nascens, quam, vt prosit inguinibus, in manu tantùm habendam esse scribit. Ob id à Latinis tùm aster Atticus, tùm herba inguinalis vocatur, quòd

tur, quòd nō modò illitu sed contactu etiā bubonibus vtrumq; auxilio esse credatur.

Βουβωνοκήλη. inguinis ramex. Est prolapsus intestini vel omenti in inguen, sic tamen vt in ipso inguine consistat, nec descendat in scrotum, vt scribit Paulus libr. 3. cap. 53. Morbi genus est in vitiosa partium conformatione: fit rupto aut extenso peritonæo.

Βούγλωσσον. buglossum, lingua bouis. Est herba verbasco similis, foliis in terram sparsis, nigrioribus, asperis, bubulas imitantibus linguas, flore cæruleo, specioso, caule pedali, ramoso. Officinis dicitur borago. Calida est & humida, & in vinis iniecta lætitiæ atque hilaritatis causa esse creditur. Fit διὰ βουγλώσσου emplastrum ad multa vtile Pollete authore, quod ab Aëtio describitur lib. 15.

Βουκκέλατον. est medicamentum in panis formam concinnatum, purgandi vim habens. Id Paulus ita describit: Scammoniæ tostæ vncia, piperis, seminis apij singulorū scrupulū vnum, fœniculi, anisi, singulorum vncia vna, mellis libra vna. Torrentur mediocriter, & pondere vnciæ dātur in condito. Aëtius verò lib. 3. cap. 100. scammoniam cum iis quæ vitium eius emendant, cumq; fermento coquit in clibano & artiscos efficit, bilem sine molestia purgantes. Ratio qua Paulus eos parat non videtur valde diuersa ab electuariis solidis quæ vulgò apud pharmacopolas nostros apparantur, purgandi vim habentia, vt quod diacarthamu & diaphenicôn appellatur. Est autē βουκκέλατον vox barbara, & recentioribus tantùm Græcis vsurpata. quidam latinè buccellam purgatoriā reddiderūt, quòd videatur dici ἀπὸ τοῦ ἐλαύνειν.

Βούκερας ἢ

Βούκερως. dicitur Hippocrati & Theophrasto fœnum Græcum. quanquā hac voce etiam anagallidē aliquos appellasse Gal. in interpretatione vocū Hippocratis author est.

Βουκράνιον. dicitur à quibusdā ἡ ἄμπελος μέλαινα authore Dioscoride: scribit autem Gal. etiam τὸ ἀντίῤῥινον sic appellari.

Βουλάπαθον. idem quod ἱππολάπαθον.

Βουλιμία ἢ

Βούλιμος. est ingens fames à vehementi refrigeratione oris ventriculi contracta. Famem quidem ingentem esse, ipsa nominis ratio ostendit. Eam autem inducit indigentia quædam in ore vētriculi percepta, quam vehemens eius refrigeratio excitauit. Perseuerat quidem toto morbi spatio ea refrigeratio, quæ sicut initiò famem inducit, ita non multò posteà ciborum fastidium summámque inappetentiam gignit, cum tanta stomachi imbecillitate, vt animi defectus viriúmque exolutiones tam crebrò incidant, vt meritò affectionem istam definire possis, esse exolutionem oris ventriculi ab eius refrigeratione, indigentia, & imbecillitate profectam. Symptoma est malè affecti oris ventriculi, quo primùm quidem ægri expleri cibis nequeunt, paulò verò posteà destituuntur prorsus appetentia, animo linquuntur, viribus deficiunt, exoluuntur, decolores sunt, torquentur stomacho, refrigerantur corde & extremis partibus, pulsúsq; habent admodum obscuros. Causa huius ferè sola est frigus externum; à quo tantoperè refrigeratur os ventriculi, vt ea quæ diximus symptomata consequantur. Ex quibus apparet βούλιμον propriè non esse id quod nomen ipsum sonat; ingentem scilicet famem, quæ quamuis principiò fuerit, paulò tamen posteà nulla prorsus est, & in totum, languente nimiùm ventriculo, & penè extincto eius calore, aboletur. In eo namque differt ὁ βούλιμος ἀπὸ τῆς κυνώδους ὀρέξεως, quòd in canina appetentia cibus perpetuò appetitur, nec vnquàm ventriculus expleri potest. Quan-

quam & aliis quibusdam inter se distinguantur, maximè quòd Gal. authore comment.aphor.1.lib.2.bulimus magis specialis particularisque sit, canina autem appetentia generalior sit, siue vniuersalior. Quod non est ita accipiendum, quasi de genere propriè dicto à logicis, & specie illi subiecta dictum sit, vt cùm animal homine vniuersalius dicitur, sed quod bulimi causæ possint caninam etiam appetētiam mouere, cum è contrariò causæ appetentiæ caninæ non sint etiam causæ bulimi. Siquidem bulimi vna tantùm causa proditur, frigus nempe externum famem ingentem adferens, canina verò appetentia, non ab eo modò frigore, sed ab acido etiam humore impacto ori ventriculi gignitur. Itaque illum aphor. Hippocratis si quis de bulimo tantùm intelligat, videbitur Hippocrates id tantùm dicere, quod meri potio intemperiem frigidam (à qua bulimus nascitur) persanet, cùm non eam modò, sed humoris etiam acidi in os vētriculi affluxum curet, à quibus duobus canina inducitur appetentia. Præterea verò inter se differunt quòd in appetitu canino propter insatiabilem ingluuiem vomitiones perpetuæ infestent, bulimus autem sine vomitu sit.

βουνιάς. *est napi altera species, olim omnibus, nunc paucis nota. Eius radix dicitur in altum valdè crescere, & in rotundum extuberare, vnde nomen Græci indiderūt, qui* βουνοὺς *appellant colles & loca verrucosa. Vim habet aduersus venena, vnde & Theriacæ admiscetur. Apud Athenæum non aliud est quàm rapū masculum, quod aliȷ* ῥάφυν, *aliȷ* ῥάπυν *vocant.*

βούνιον. *sic à quibusdam vocatum fuisse* τὸν πολυστρατιώτην *Dioscorides author est.*

βουπλεύρον. *est olus sponte nascens, caule cubitali, foliis multis lōgisque, muscario anethi.*

βούπρηστις. *buprestis. Est animal quoddā cantharidi & specie & viribus adsimile, vt ait Gal. vel, vt Plinius, scarabæo longipedi. Nicander quoque & Dioscorides buprestidem manifestè inter animalia recēsent. Plinius tamen Dioscoridis opinor (vt videre est apud Gal. lib. de vocum Hippocr. interpretatione) authoritatem sequutus, alterius buprestidis mentionem facit, quam & oleris genus dicit & boûm venenum appellat, scribitque ea degustata boues dissilire, & à veteribus contra eam remedia, tāquam contra venenum, prodita fuisse, tribuens huic suo oleri eadem omnino quæ veteres Græci animali. Idem scripsit & etymologici author, nisi quòd in hoc nomine* βοῦ *nō animalis speciem, sed magnitudinem significare arbitratur. dicitur enim* ἀπὸ τοῦ βοῦ καὶ πρήθειν, *quod & inflammare & inflare significat. Plinius hoc verbum in buprestide accepit pro inflammare, scribens apertè buprestidem haustam ita inflammare vt rumpat, nisi, vt opinor, mendosus sit codex, & legendum sit, ita inflat vt rumpat. Siquidem non inflammationi, sed potiùs inflationi succedit ruptio, & Dioscorides magnos tumores à buprestide, non autem inflammationes scribit excitari. Cæterùm de hoc veneni genere vide Nicandrum in Alexipharmacis, & quæ de eo ibi annotauimus.*

βουσέλινον. *vnū gen⁹ est τοῦ σελίνου. differēs breuitate caulis à satiuo & radicis colore rufo.*

βούσυκα. *dicuntur grandiores & fatuæ ficus, quas nostri mariscas ficus appellant.*

βούτομος. *est frutex palustris, caule admodum læui, folio arundinis, angulari, fructu nigro, mali amplitudine, sexu duplici: sic fortè dictus est quòd commodissimè secetur boum pabulo. Herbariȷ & officinæ vocant iuncum cabacinum, propterà quòd ad vitilium nexus vtilis sit.*

βούτυρον. *butyrum. Est lactis substantia pinguis, ab ipso multa agitatione secreta. Sunt*

qui

qui definiant non substantiam quidem pinguem lactis, sed id esse quod ex pingui lactis substantia conficitur. Attamen reuera butyrum est ipsum pingue lactis, cui nō aliud quicquam additū sit, sed sola præparatione, hoc est, agitatione, à lacte secretum. Posteaquam enim lac diutissimè agitatum est, quicquid in eo pingue cōtinetur, id supernatat, deinde colligitur, abluitur, reponitur. Itaque optimum butyrum est pinguissimum, quale ex lacte bubulo copiosissimum elicitur, ex quo κατ' ἐξοχὴν nomen habet: sic enim dicitur non hoc tantùm, sed omne etiam quod ex quocunquè lacte manat. Dioscorides ex ouillo probatissimum fieri scribit quod sibi mirum esse Galenus prodidit, existimans è bubulo confici longè præstantius, vt nomē omni butyro dare meruerit. Butyrum recens quidem vel maximè temperatum est: nam vetustate calidius & tenuius euadit. Vsum habet tùm alimenti tùm medicamenti, nam & olei vice obsoniis adhibetur: & concoquēdi paulúmque etiā digerendi vim habet, proindéque lenit inflammationes, laxat, emollit, & dolores mitigat. Confert etiam promouendo è pulmone sputo, siue solum, siue aliis mistum quæ pulmone laborantibus conueniunt.

βούφθαλμος. boaria, siue bouis oculus. Est herba cauliculis teneris ac subtenuibus, foliis fœniculi, floribus luteis maioribus quàm anthemidis, qui similes sunt oculis, vt nomen ipsum ostendit: hi & acres sunt & valdè digerunt, adeò vt durities sanent, cerato misti. Sunt etiam iidem Actuario teste cardiaci. Galenus herbam hanc pares cū tussilagine vires habere ad vlcera cruenta annotauit cōment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Putatur esse cotula non fœtida vulgò dicta.

βούφθαλμον eandem esse cum chrysanthemo Dioscoridis quidam volunt.

βούφθαλμον etiam dicitur à quibusdam τὸ ἀείζωον, siue sedum maius, à rotunditate sua, quòd bouis oculum imitetur.

βράβυλα. dicuntur pruna Damascena apud Theocritum, sicut eius scholiastès interpretatur. Eadem dicuntur Athenæo μάσπυλα & βάσπυλα. Sunt autem qui putent βράβυλα fructum esse τῆς ποτηρίου. Plinius credidit esse herbam, sed fructū esse perspicuum est ex Gal. lib. 2. de alimentis, vbi scribit ea esse & exigui & praui alimenti.

βράγχος. raucitas. Est vox obscura, eius instrumentis distillatione imbutis proueniens. Symptoma est laborantium faucium, cuius causa est vel naturâ humidior pulmonum asperæq; arteriæ temperies, vel humor superfluus à cerebro stillans, fauces & vocis instrumenta plus æquo humectans. Ideo namque obscura vox redditur (quæ persæpe etiam intercidiitur copiosiùs affluentibus excrementis, si qui laborāt, vehementiùs vel acutiùs loqui conentur) quòd vocis instrumenta nimio humore madeant. Vt enim sicca corpora sonora caráque sunt, ita quæ præ humiditate flaccescunt, sonum edunt obscurum. Quapropter natura vocalia organa sicciora effecit, potissimùm autem asperam arteriam atque epiglottida, quòd clara vox obscuræ longè præstaret. Attamen nimia quoquè faucium asperitas quæ plærumq; clamore cōtrahitur, raucam vocem facit, ex quo intelligimus siccitatem, si modum excedat, raucedinis esse interdum causam, vocémque claram & sonoram effici à siccitate moderata.

βραδυπεψία. tarda concoctio. Est imbecilla & imperfecta cibi concoctio. Symptoma est laborantis ventriculi & non nisi tardè alimentum concoquentis. Causa est caloris natiui imbecillitas, propter quam ventriculus vel non probè cibum vndique am-

plectitur, vel non vsque ad consummatam concoctionem, vel quòd ambo hæc simul incidant. Nec tamen ex eo cibi in alienam qualitatem mutantur (id enim deprauata concoctione contingeret quam ἀπεψίαν *siue* δυσπεψίαν *appellant) etiam si Galenus lib.3. de sympt. causis duplicem concoctionis deprauationē constituat, & alteram eius speciem* βραδυπεψίαν *faciat. Illic enim deprauatam intelligit, non quæ vitium à natura alienum cibis inuehit, sed multò generaliori significatu, quæ à perfecta concoctione quouis modo desciuit.*

βραδὺς σφυγμός. *tardus pulsus. Dicitur qui longo tempore parum spatij conficit, seu qui longo tempore arteriam parum distendit. Oppositus est* τῷ ταχεῖ. *Quæ duo vnam pulsus differentiam constituunt, sumptam ex tempore motus, siue ex qualitate motus, seu potiùs ex quantitate temporis motus & spatij simul. Est autem pulsus tardus peculiaris imbecillæ facultati, & caloris defectui seu refrigerationi, & præterea à duritiei instrumentorum, sicut velox cōtrariis de causis prouenit. Itaque tardus pulsus facultatis imbecillitatem significat, sicut celeritas robur, etiam si Galen. lib.1. de causis pulsuum scripserit celeritatem non magis à robore quàm ab imbecillitate proficisci facultatis, & neutrum necessariò sequi. Eodē enim modo de tarditate etiam iudicandum videtur: sublato enim pulsuum vsu, & arteria duriore facta, etiam si facultas robusta sit, pulsus tamen tardus fiet, quòd facultas quāuis robusta, nequeat arteriam duriorem breui tempore multùm distendere. Verumtamen hic pulsus non erit simpliciter & absolutè tardus, quoniam vt idem posteà eodem libro prodidit, exactè certè tardi pulsus nunquam fiāt, si valida facultas est, etiam si vsus permultùm sit remissus. Est autem vsus remissioni, seu quod idem est, defectui refrigerationique caloris maximè propria tarditas, præsertim si arteria durior est quàm vt facilè distendi possit.*

βράθυς. *sabina. est frutex topiarius, perpetuò virens, patulo fastigio, iuniperi similitudine, folio aspero, odore non iniucundo. Græci duo eius genera faciunt, vnum tamarici folio simile, alterum cupresso. nomen retinet in officinis. Tertio ordine calfacit & exiccat, acris est, digerit, tenuissimarum partiū est, & nō modò menses, verùm etiam sanguinem per vrinas mouet.*

βράσμα. *piperis genus est inane & leue.*

βραχίων. *brachium. Est os magnum medium inter humerum & cubitum. Id crure & tibia exceptis, omnium maximum est, figura, vt crus, antè & foris gibba, quò firmius esset, intus autem & posteriore parte sima, quò melius quæ libuerit, apprehēdat, nisi fortè fasciarum compressu per infantiam, aut alio errore deprauata fuerit. Articulatur autem & cum omoplata & cum cubito per diarthrosim. Pars eius quæ ad humerum est, epiphysim habet ad instar prægrādis capitis, ceruici paruæ adnatam. Est autem ea epiphysis bifida, & in duos veluti condylos dissecta. Desinit quoque ima sui parte in aliud magnum caput. Latescit enim hac parte brachium, & multa capita quæ condylos vocant, habet, quorum minimum in medio collocatum est. Ex magnis verò aliis duobus quod internum seu posterius est idémque maius, cum nullo osse* συναρθροῦται, *externum verò illi oppositum cum radio* διαρθροῦται. *Inter hęc duo capita siue condylos cauitas trochleæ similis est, circa quam cubitus mouetur. Eam* γιγγλυμοειδῆ *lib.* περὶ ἀγμῶν *Hippocrates appellat. Vbi autem ea desinit, aliæ duæ cauitates à lateribus se ostendūt, quas anatomici* βαθμίδας *peculiari nomine nuncuparunt.*

parunt. Hæ excipiunt cubiti apophyses κορωνοειδεῖς, anterior scilicet anteriorem cùm cubitus inflectitur, posterior verò posteriorem cùm extenditur. Sic quidē habet brachij descriptio, quod à Galeno commēt. 1. ὡς τὸ περὶ ἄρθρων definitur esse pars manus inter duos articulos sita. duos autem articulos intelligi vult, & eum qui ad latum scapularum os, & eum qui ad cubitum est. Idem autem aliquando totū ipsum membrum à summo humeri articulo ad extremam vsque manum, eodem nomine βραχίονα appellat, paritérque Celsus & Gaza brachium. Certè ab Aristotele βραχίων totum id membrum apertè vocatur, de hist. animal. lib. 1. cap. 15. Sunt autem & qui βραχίονα dici existiment ab Hippocr. medium os inter duos illos articulos: alij verò, vt annotat Galen. comment. 2. ὡς τὸ περὶ ἀγμῶν, non os ipsum, sed totam eam partem quæ inter duos illos continetur articulos, quòd consueuerint omnes homines ita loqui, ille in capite plagā accepit, ille in brachio vel in cruribus, cùm tamen os nō sit læsum, sed vel neruus vel musculus vel vena vel arteria vel fortè sola cutis. vide χείρ.

βρέγμα. synciput. Est pars anterior capitis supra frontem sita, & à lateribus ad tempora vsque protēsa. Ea constat duobus ossibus propemodum quadratis, quorum vnum dextrum, alterum sinistrum est. Ambo autem parte quidem posteriore, lateribus suturæ λαμβδοειδοῦς, anteriore verò sutura coronali, à lateribus προσκολλήμασι, siue suturis λεπιδοειδέσι, superiore denique ea sutura terminātur quæ vtrique communis est, & secundùm longitudinem capitis recta procedit, ὀβελιαῖαν nominant. constant, vt & reliqua ferè omnia cranij ossa, duabus squamis, inter quas valdè fistulosa raráque apparent, nisi qua temporū ossibus coniunguntur: hic enim tenuissima quidem sunt, sed solida & minimè fistulosa. Nec frustra quidem ossa huiusmodi natura machinata est, quòd toto vitæ decursu tenuia & halituosa cerebri excremēta maximè per synciput difflari oportebat. Est enim cerebrum ea cranij parte quàm reliquis copiosius. Sunt qui βρέγμα ἀπὸ τοῦ βρέχειν dictum esse putent, quod hæc pars capitis humidissima mollissimáque sit, præsertim infantibus. Ex quo fortè etiam obstetrices partem eam fontem capitis appellant.

βρεταννική. britanica, siue betonica. herba est folio rumicis syluestris sed nigriore & pilosiore, gustus adstringentis, caule non magno, radice breui, tenui. Sunt qui putent esse lapathum acutum, sunt qui bistortam vulgò nominent. Adstringendi & glutinandi vim habet.

βρέφος. infans. sic dictus παρὰ τὸ δεῖσθαι φορβῆς, id est, quod egeat alimento.

βρῆγμα. significat apud Hippoc. vt lib. de morbis maiore, id quod cum tussi expuitur, & βρήσσειν cum tussi expuere. quidam βῆγμα, sine ρ scribunt.

βρίζα. Cùm Gal. Thraciam & Macedoniam peragraret, segetem multis in aruis offendit non spica modò, sed & culmo quoque toto typhæ simillimam, consulénsque rusticos ac rogans, quódnam illi esset apud eos nomen, stirpem totam semēque βρίζαν vocari responderunt.

βρόγχος. arteria chartilaginosa: apud Hippocratem.

βρόγχια. dicūtur asperæ arteriæ chartilagines penè circulares in totum pulmonem diuisæ. Figuram, ait Gal. 4. de locis affectis, literæ C referunt. hæ cùm in medio crassiores sint extremis partibus attenuantur & tandem in menbranam degenerāt, qua parte œsophagum respiciunt eíque incumbunt, eandémque constructionem per totum pulmonem sparsæ habent. membranas plures sortitæ sunt: vnam quidem propriam,

quomodò & ossa omnia & præter eam alias duas, vnam internam, crassam & validam, sed tenuem, alteram externam, propriæ membranæ pertinacissimè connatam, quibus omnibus chartilagines illæ sibi inuicem cõnectuntur. Dicta sunt βρόγχια *diminutionis forma* ἀπὸ τοῦ βρόγχου, *quod asperam arteriam significat.*

βρογχοκήλη. *est tumor magnus & rotundus in gutture, aut aspera arteria exoriẽs. Vtrũque enim* βρόγχος *significat. Est autem duplex eius differentia, nam vel adipe tumet, sicut* στεάτωμα, *vel partium illarum dilatatione accidit, vt plærisque puerperis, cùm propter vehementissimos dolores spiritum violenter continuerint. Est verò hæc incurabilis, quemadmodum & quæ in scirrhum durata est.*

βρόγχος. *dicta est à Rufo & plærisque medicis aspera arteria, propterea quòd maxima ex parte chartilaginibus cõstet quæ* βρόγχια *appellantur. Gal. comment. 3.* εἰς τὸ περὶ ἄρθρων *scripsit Hippocr.* βρόγχον *appellasse vel totam asperam arteriam, vel guttur duntaxat, nec tamen ipse definiuit vtrum appellarit, ex quo patet vtrumque eo nomine significari. Quod autem* βρόγχου κεφαλὴ *aliquando dicitur, certum est* ἀντὶ τῆς λάρυγγος ἢ φάρυγγος *dictum esse.*

βρόμιον. *nomen est medicamenti acopi quod describitur à Paulo lib. 7. cap. 19. Describit & Aëtius lib. 15. emplastra duo* βρόμια *vocata, emolliendi vi prædita.*

βρόμος. *auena, vel potiùs auenæ species. herba est folio & stipula tritici, geniculata, dependentibus in cacumine paruulis veluti locustis, quibus semen inclusum est, non vt* τῇ αἰγίλωπι *deciduum, radice numerosa: tanquam syluestre triticum est, inter vitia segetum. Est enim primum omnium frumenti vitium, & hordeum in eam degenerat, sic vt ipsa frumẽti sit instar. Est autem* βρόμος *auenæ species, videtúrque nostra vulgaris esse auena, iumentorum pabulo nobilis. Altera enim eius species* αἰγίλωψ *appellatur, festuca Latinis dicta, & Gallis auron.* τοῦ βρόμου *semen inter legumina censetur Galeno, ídque illitum desiccat & digerit mediocriter & sine morsu, temperiem autem habet paulò frigidiorem. Nonnihil etiam adstringit. Sunt qui scribant* βρῶμον *per* ω.

βρόπον. *sic dicitur à quibusdam τὸ* ἀείζωον *siue sedum minus authore Dioscoride.*

βρυγμὸς. *stridor dentium, apud Hippocratem: &* βρύχειν *stridere dentibus.*

βρύον. *muscus. hoc est, substantia quædam capillata, villosa, viridis, germinationis modo circa cortices arborum concrescens. Laudatur maximè qui in cedro, deinde qui in populo alba & quercu prouenit, præsertim qui odoratior est. Alio nomine* σπλάγχνον *vocari Dioscorides author est: habet vim astringendi.*

βρύον θαλάσσιον. *alga, siue muscus marinus. Est marina herba in lapidibus & testaceis nascens lactucæ foliis, rugosa, veluti contracta, sine caule ab ima radice exeũtibus foliis. Præcipua ei spissandi siccandíque vis.*

βρύον *etiam dicitur herba alia quam Latini lupum salictariũ, officinæ lupulum appellant, fortè quòd huic herbæ folia sint bryoniæ similia.*

βρύον *etiam dicitur à quibusdam* λειχὴν *herba quæ super saxa nascitur & rorulentis petris adhærescit.*

βρύον *quoque dicitur vua, hoc est, fructus populi albæ ex quo populneum vnguentum conficitur.*

βρύον *etiam dicitur à Democrito ἡ* κοτυληδὼν*, sicut habetur apud Dioscoridem.*

βρύτια. *vuæ.* στέμφυλα. *Sunt qui allij genus esse putent, authore Hesychio.*

βρῦτον. *est potionis genus ex hordeo, quod Aristoteles πῖνον vocauit. Eo qui temulenti sunt, non in omnem partem, inquit, corruunt, vt cæteri, sed retrorsum duntaxat & supini. Hellanicus ex obryza βρῦτον fieri commemorat, fit & ex milio, vt Athenæus author est.*

βρυώδης. *id dicitur (inquit Galenus lib. 3. meth. med.) quod molle nimiùm est, & algæ, quæ βρύον dicitur, ritu fragile. Sic quidẽ Linacer interpretatus est, quãquam fragile dici non debuit, quod musci siue algæ mollis & cedentis proprium non sit frangi, sed potiùs algæ ritu cedens. Nam & huic Galenus eo loco durum & premens opponit.*

βρυωνία. *bryonia. Est quæ alio nomine* ἀμπελολεύκη *dicitur, siue* ψιλωθρὸν, *vt ait Galen. lib. 6. simplicium medic.*

βρυωνία ἀγρία. *dicitur à quibusdam* ἡ χαμμυρτάτως, *vt habetur apud Dioscoridem.*

βύζην. ἀθρόως ἢ πυκνῶς, *apud Hippocratem.*

βύνη. *est hordeum madefactum quod germen emisit, & deindè vnà cum enatis ligulis tostum est, vt scripsit Aëtius lib. 10. cap. 29. Ex quo apparet* βύνην *id esse aut non lõgè diuersum ab eo potionis genere quod zythum & vulgò bieram appellant.*

βύσσος. *byssus. Est lini genus tenuissimum & nobilissimum, nascens in India & Ægypto, ex quo pretiosissimæ vestes olim contexebantur.*

βωλίτης. *boletus. fungi genus est, sic dictum vel quòd conuolutum sit & quasi glebosum (voluã enim, vt scribit Plinius, terra priùs gignit, ipsum posteà in volua, ceu in ouo est luteum) vel à colore* τῆς βώλου, *hoc est, rubricæ illius qua pictores aurum operibus suis inducunt. Huic Paulus primum bonitatis locum inter fungos assignat, quòd ab eo solo nemo adhuc dicatur interiisse, quemadmodum Gal. scribit lib.* περὶ εὐχυμίας, *succum tamen gignit pituitosum & frigidum, à quo periculosa multa symptomata possunt excitari. vide* μύκητας.

IO. GORRAEI
PARISIENSIS
Definitionum medicarum
TO Γ.

Γαγάτης. gagates. *Est lapis ex liquido bitumine, vel ex succo pingui & bituminoso cõcretus qui igni admotus ardet atque bituminis odorẽ reddit. Sunt autẽ qui dicãt nihil aliud esse quàm bitumen durum & politum: niger est plærumque & squalidus, crustosus, perquàm leuis. vim habet emolliendi & discutiendi. trahit ad se paleas, pilos, festucas veluti succinum. Dioscorides author est eum nasci in Lycia (malè enim pro Lycia Ciliciam vertit Ruellius) quà influens amnis in mare effunditur proximè oppidũ quod Plagiopolis dicitur, atque indè nomen habere. Namque & locus & amnis in cuius faucibus inuenitur, Gagas vocatur. Quem fluuium quãuis Galenus nauicula vectus, tota Lyciæ ora perlustrata studio rerum quæ illic nascerentur cognoscendarũ scribit lib. 9. simplicium medicamentorum se non vidisse (id quod Ruellio fortè Ciliciam pro Lycia reddendi occasionem dedit) tamen Gagam oppidum in Lycia fuisse scriptores memoriæ prodiderunt, idq; Alexandrum in primo rerum Lyciacarum libro, antiquum murũ vocasse Stephanus author est: quare simul cmm deserto oppido paruus amnis nomen mutasse potuit. Plinius etiam in oppidis Lyciæ numerat Gagen. Quod oppidum quoniam, vt scribit Nicandri interpres, Gãge & Gangis vocabatur, Gagatem ipse Nicãder in theriacis ἐϊσάγγιδα πέτρην, & Strabo Gãgitim appellauit. Idem verò etiã Obsidianus lapis vocatur, quòd in Æthiopia inuentus sit ab Obsidio, ex quo fiunt gemmæ quæ Obsidianæ nominantur. Gallico vocabulo getz dicitur.*

γαγγαμὼν. *sic à plærisque appellatum est omentum, quia propter varium venarum atq; arteriarum textum, reti quod græcè γάγγαμον dicitur, simile videatur. Aliis autem qui circa vmbilicum cernitur, quasi neruorũ quidam contextus γαγγαμὼν vocatur.*

γαγγίτης. *idem quod γαγάτης. de quo suprà. Est & cognomen cuiusdam generis nardi Indicæ sic dictæ à Gange fluuio circa quem nascitur, quæ etiam γαγγῖτις appellatur, de qua vide in dictione νάρδος.*

γάγγλιον. *est nerui nodosa & renitens contractio nullo præter naturam colore, doloris expers. In multis corporis partibus accidere potest, sed in manibus & talis frequenter, rarius in cubito & capite oritur. His ferè notis deprehenditur: tumor est paruus, inæqualis, nullo præter naturam colore dolorisque expers, nisi validè comprimatur. Verùm ne tum quidem vehemens, sed stupidus dolor mouetur. Plærumque ex plaga, aut laßitudine, raro spontè prouenit, nec in alto sed sub cute radices agit, neque in orbem vel ad anteriora posterioráque transferri potest, sicut meliceridès & atheromata, sed si vim facias, ad latera tantùm, hoc est, ad dextram vel sinistram pro nerui situ, moueri & flecti potest.*

γάγγραινα. est partis alicuius mortificatio & extinctio proueniēs à magnitudine inflāmationis quæ neque digeri, neq; in pus mutari potuit, sibíque cōiunctas partes in affectionis consortiū pertrahens, nec ab ossibus quidem abstinēs quæ vitioso humore perfusa imbutáque, quo caro circūposita madet, putrescūt emoriuntúrque. Non est autem γάγγραινα perfecta νέκρωσις, sed adhuc fit, sic tamen vt nisi opportunè succurratur, non modò pars ipsa quæ laborat, sed & aliæ vicinæ partes, ipseq; totus homo denique intereat. Cùm verò sensum affectæ partes penitus amiserunt, iam non γάγγραινα, sed σφάκελος appellatur. Est enim per gāgrænam via ad sphacelum, qui perfecta νέκρωσις est. Verùm, vt ait Gal. comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, abutimur interdum vicinorum affectuum nominibus ad eos significandos ad quos proximè accedunt, quanquā nondum ex toto ipsorū speciem & naturam habeant. Sic namque & Hippocr. ingentem inflammationem cum non ampliùs suum colorem tuetur dolorique est, interdum γάγγραιναν appellauit.

γαιώδης. est lapis de genere Aëtitarum, etiamsi Dioscorides περὶ ἀετίτου καὶ γαιώδους separatim differit. Terram intra se complectitur, vt plurimùm quidem cādidam, sed aliquando pallidam, aliquando luteam, soláque figura ἀπὸ τοῦ βελαίτου differt: hic enim instar sagittæ oblongus est, γαιώδης verò rotundus. Muscus qui ei adhærescit, olet violam. Hic lapis adstringit, siccat, caligines oculorū discutit, & illitus ex aqua testium mammarúmque inflammationes sedat.

γάλα. lac. Est benignum corporis excrementum, sanguine è rubro in candidum mutato in mammis redundans ad fœtus nutrimentū. Sāguis enim in fœmina quidem superfluēs & inutilis, nec tamē alia re quàm copia molestus, deponitur apud mămas tùm per venas quæ ab vtero ascendūt, tùm per eas quæ à propaginibus venæ cauæ descēdunt, vbi vi mammarum & glandularū in album è rubro vertitur & lactis naturā nomenq; accipit, non dissimili modo quo idem facultate testium peculiari in semen transmutatur. Dum enim glandulæ illum sibi assimilare conantur, non modò dealbant, sed frigidius etiam efficiunt, sic tamen vt facilè à fœtu concoqui possit, ad cuius nutritionem comparatum est. Itaque nulli ferè animaliū lac fieri solet antequam vterum ferat, nisi fortè (quod Hippocr. annotauit, & ipse aliquando vidi accidisse mulieri, cui nec grauidæ, nec puerperæ tanta lactis copia in mammis succreuerat, vt satis alieno fœtui alendo esset) menstruæ purgationes defecerint. Hæ namque si in vbera se conferant, nec in habitum corporis regurgitent, aut aliò per venas ferantur, vertūtur in lactis speciem, nulla in re mulieri molestæ. Sed nec dum vterum ferunt animalia, nec statim à partu lac vtile omne est ad fœtus nutrimentum. Nam & cùm fieri incipit, ad speciem puris densatur, & primum à partu spissitudinem & concretionem quandam spongiosam habet, quod recēs natis exhibere incommodum est. Hoc Latini colostram siue colostrū, & qui ex eius suctu malè affecti sunt pueri, colostratos appellant. Nomen quo vitium hoc lactis significent Græci proprium non habent. Eo autem è mammis vacuato, lac optimum succedit, quod, veluti sanguis ex quo gignitur, purum syncerúmque est, nec amaritudinis, nec acrimoniæ, nec aciditatis, nec salsedinis particeps, non graueolens, sed vel modicè odorum, vel saltem odoris expers, gustu etiam suaue & parum dulce, adhæc album & æquale, atque inter liquidum spissúmque medium, ita tamen vt in vnguem instillatum non diffluat: de quo cùm dico, optimi lactis & à bene sano animali prodeuntis notas

explico. Cæterùm lac omne quãquam similare videatur, partes tamen multùm dissimiles habet. Constat enim tribus substantiis, crassa, ex qua caseus conficitur, pingui, ex qua butyrum; aquea, quam Græci ὀῤῥὸν, Latini serum nuncupant, quæ pro specie animalium, proq́; fœminarum temperamento, inæqualibus omnino portionibus cõfusæ sunt In animalibus enim aliàs alia exuperat. Lac quidem in hominibus haud longè ab earum mediocritate abest. Huic proximum caprinum est. Crassius hoc ouinum. Crassissimum & pinguissimum bubulum. Tenuissimum cameli est, mox equæ, tum asinæ. Sus crudum & aqueum habet. Itaq; ex his caseus effici non potest. Sunt enim serosiora, quàm vt possint coagulo concrescere. Est & lac vernum æstiuo aquosius dilutiúsque. Nec verò dubium est quin pro varia temperie & mistura diuersas adeptum sit facultates. Quod serosius est magis refrigerat & exterget & aluum subducit, quod est pinguius magis concoquit & laxat, quod crassius est aluum sistit, obstruit & emplasticum est. Lac autem generatim omne boni succi est, corpus alit, aluum emollit, è viridi præsertim pabulo: stomachum & intestina inflatione vexat, sed minus caprinum, quoniam pecus hoc adstringẽtibus pabulis magna ex parte vescitur. Inde stomacho accommodatissimum reddi solet. Ouillum autem dulce, crassum, & præpingue, nõ vsque adeò vtile stomacho. Bubulum tamen, asininum, & equinum, ventri magis idonea, sed ipsum turbant. Ventrem adstringit lac omne decoctum, præcipuéque candentibus calculis marinis exustum: sicq́; vlcerosas ventris fluxiones adiuuat. Vtile est & contra rosiones vstionésque ab exitialibus medicamentis factas, vt à cantharidibus, salamãdra & reliquis venenis. Lac autem omne respuendum est splenicis, hepaticis, comitialibus, vertiginosis, & neruorum vitio laborantibus, febriculosis & capite dolentibus, nisi si quis interdũ purgationis gratia σχιστὸν bibat.

Est autem γάλα σχιστὸν, hoc est lac scissile, à quo dirempta secretáq; est serosa portio. Verumtamen non lac quidem ipsum, sed serum eius hoc nomine veriùs appellandum venit. Eius enim causa medici τοῦ γάλακτος σχιστοῦ meminerunt, quòd valeat ad subducendam aluum. Est autem huius conficiendi ratio hæc, quam scripto prodidit Dioscorides: Lac fictili nouo feruet, ramóque ficulneo recenti mouetur, inspersis, postquàm bis aut ter efferbuerit, totidẽ aceti mulsi cyathis quot sunt heminæ lactis. Ita enim serescens liquidum ab eo diuiditur quod in caseum concreuit. A quo non discrepat Paulus, nisi quòd videtur mel aut acetum mulsum admiscere sero lactis posteaquàm à caseo discesserit, & non ante eorum separationem, vt videtur velle Dioscorides. Verùm τὴν σχίσιν ταύτην, hoc est, scissionẽ hanc moliendam esse citra coagulum oxymelite frigido in lac valdè feruens instillato docet Gal. lib. 3. de aliment. facultat. Idem etiam mulso effici, interdum etiam citra vllam liquoris instillationem vase gelidam aquam continente in lac demisso ipsum scindi separaríque. Quod autem ipse præcipit lac ficulneo ramo agitãdum, duplicem habet causam authore Columella lib. 8. tùm vt quod in lacte casei est citiùs densetur, tùm vt iucundissimè sapiat. Datur subducẽdi ventris causa ætate quidem florentibus ad duos sextarios, iunioribus non minùs sextario, vt ait Paulus. Verùm secundùm Dioscoridem bibitur heminis per interualla singulis, vsque ad quinas, ita vt intercedentibus spatiis potantes ambulent. vide σχιστὸν γάλα.

Fit etiam ex lacte id quod πρωτόγαλα appellatur, quod statim à partu mulctũ & cinere

cinere calido modicè tepefactũ, citra coagulũ statim cõcrescit. de quo vide suo loco.

Est & alia lactis præparatio, cum per coagulum, melle admisto, lac cogitur, medici γάλα πηκτὸν, Aëtius πηκτὴν appellat. Sic enim serum lactis à craßiore parte secedit. Id vario modo sumi solet. Alij tantùm quod concretum est, sumunt: hoc autem tribus constat, caseosa lactis substantia, calida igneáque coaguli virtute, & melle. Alij cum eo serum simul hauriunt, idque vel nihil demẽtes, vel alterum altero largius. Habet id facultatem subducẽdæ alui, sed magis minúsque, prout plus minúsue seri habet, cui ad deiiciendam aluum præcipua vis est.

ὀξύγαλα, hoc est, lac acidum. fit certa quadam lactis præparatione per quam sola caseosa substantia relinquitur, eáque ipsa non eiusdẽ omnino naturæ cuius ab initio fuit, verùm ad frigidiorem statum deflexa. Valde frigidum est & craßi succi. vide suo loco.

γάλα καθαρτικὸν, hoc est, lac purgatorium aliud à prædictis docet Aëtius lib. 3. In lactis asinini vel caprini hemina scãmoniæ scrupulos duos miscet quo bilem purgat: aut cnici granorum internam partem iniicit, quo pituitam euacuat. Sic enim optimè falluntur qui metuũt purgari, propterea quòd ab his nõ immutatur lactis color.

γάλαγγα. radicis nomen est de qua nihil à veteribus scriptum esse comperimus: innotuit tantùm ex Mauritanorum cõmentariis, qui duplicem eam statuére, vnam maiorem, alteram minorem. Minor tenuis est, intrà extráque purpureo colore rufescẽs, geniculata, internodiis reflexa, odorata, sapore valdè acri & piperis gingiberisque modo linguam vrente, odore formáque cypero similis, & credita à quibusdã eadem cum cypero Babylonico. At maior, tametsi longè craßior sit, viribus tamen infirmior est & colore dilutior minúsque odorata. Calefacit & siccat ordine tertio.

γαλακτίδης. dicitur ὁ τιθύμαλλος, vt ait Aëtius.

γαλακτίτης. est lapis ex saxo calcario nascens sicut & μελιτίτης, cui & in reliquis notis valdè similis est, cinereo colore, qui cum coti atteritur succũ reddit lacteum & dulcem, ex quo nomen suum accepit. Singulis ferè annis capit incrementum, quò fit vt aliquando magnitudine pueri caput exæquet. Caloris aliquid habet atque abstergit, ad oculorum fluxiones & vlcera inungitur. Oportet autem in aqua tritum pyxide plumbea recondere, propter vim glutini quod ei obhæret. Idem mulieres lacte copioso implet si tritus post balneum cum aqua aut vino dulci bibatur.

γαλακτῶδες. apud medicos absolutè dictum significat idem quod tepidum atque egelidum, quod in modum lactis neque calidum est neque frigidum. Sic apud Dioscoridẽ plærisque locis ὕδωρ γαλακτῶδες (vt cap. de aloë, vbi Marcellus falli videtur, serũ lactis vertens quod nemo vnquam animaduertit aquã dictum fuisse) apud Aetium lib. 9. cap. 6. μελίκρατον γαλακτῶδες: & apud Galen. lib. 7. meth. med. ἰάματα γαλακτώδη intelliguntur, vt facilè est ex eorum lectione iudicare.

γάλαξ. idem quod γλαὺξ, de quo posteà.

γαλαξίας. lapis qui & μόροχθος & λευκογραφὶς dicitur, de quo vide μόροχθος.

γαλάτιον. idem quod γάλιον, de quo vide suo loco.

γαλάτη. dicitur à quibusdam ὁ ἀσπάλαθος frutex paruus, vt habetur apud Dioscoridem.

γαλίδραγον. est apud Xenocratem herba leucacantho similis, palustris & spinosa, caule ferulaceo & alto, cui summo in capite inhæret quiddam simile ouo. Ad eam proximè τὸ δίψακον accedit.

γαλιόβδολον. *herba ἡ γαλίοψις, ut habetur apud Dioscoridem.*

γαλήνη. *fuit olim primum nomen* τῆς θηριακῆς. *Sic enim ab Andromacho & aliis qui ipsum ætate anteibant appellabatur, cùm videlicet viperæ carnes nondũ admistas haberet. Eas primus Andromachus Neronis tempore creditur addidisse, & à Critone posteà eam ob causam* θηριακὴν *fuisse nuncupatam. Est autem dicta* γαλήνη, *ut ait Galenus, quia corporibus tanquam aliqua morborum tempestate vexatis tranquillitatem & veluti serenitatem inducit.*

γαλήνιον. *nomen est malagmatis cuius compositionem habet Paulus lib.7.cap.18.*

γαλιάγκωνες. *dicuntur ab Hippocrate, ut scribit Galen. qui ob humeri caput in alam prolapsum dum adhuc crescebant, humerum breuiorem habent. Huius autem rei ille duplicẽ causam assignat, vel quòd dum in vtero sunt, humeri luxentur, vel quòd post ortum tenera adhuc ætate iuxta humeri caput in intimis partibus altéque suppurationes oriuntur, siue secentur, siue vrantur, siue per se pus aperiatur, sicut ab eo scriptum est* ἐν τῷ περὶ ἄρθρων. *Idem verò* ἐν τῇ τῶν γλωσσῶν ἐξηγήσει *scribit sic appellari eos qui paruũ & gracile habent brachiũ, partes autem circa cubitum tumẽtiores in modum mustelæ quam* γαλῆν *appellãt, à qua deductum hoc nomen esse videtur.*

γάλιον, *siue* γαλάτιον. *herba est rectos stantésque ramos habens & folia aparinæ similia, florem in cacumine luteum, densum, exilem, numerosum, odore grato, qui ambustis emplastri modo impositus medetur, & sanguinis è naribus profluuia sistit: nomẽ accepit quòd coagulandi lactis vim habeat. Rura Gallica minus muschetum vocant.*

γαλίοψις. *frutex est totus caule & foliis vrticæ similis, nisi quod folia maiorem habent læuorem, & trita pergrauem odorem reddũt. flores habet tenues & purpureos. Totus frutex vim habet emolliendi si ex aceto tepidus emplastri modo imponatur, aut in fotu adhibeatur. Dicitur &* γαλιόβδολον. *Putatur ea esse quam officinæ agripalmam dicunt.*

γάλλος. *gallus. Nomen est* τοῦ σμήγματος *ab Oribasio compositi, cuius descriptio habetur apud Paulum lib.7.cap.19. & apud Aëtium lib.3.cap.180.* περὶ σμηγμάτων.

γαμφηλαὶ. *à quibusdam dicitur* σιαγὼν καὶ γένυς, *hoc est, maxilla.*

γαμψὸς. καμπάς ἔχων τινάς. *curuus, vel curuaturas habens, apud Hippocratem.*

γαργαρεὼν. *gurgulio. Particula oris est, solius hominis propria. Est autem caro fungosa, oblonga, à palato iuxta narium meatus in os propendens superiori quidem parte latior, inferiori verò in modum pyramidis acuta. Facit ad vocis modulationem, ideóque* πλῆκτρον *à quibusdam dicta est. Eadem morbo affecta, iam non ampliùs* γαργαρεών, *sed* κίων *&.* κιονὶς *&* σταφυλὴ *&* ἱμὰς *appellatur.*

γάρον. *garum. Est liquamen seu sanies piscium sale conditorum & maceratorum. Primùm factum est è garo pisce, vnde & nomen habet. Deinde ex scombro, intestinis eorum cæterísque quæ abiicienda essent sale maceratis. Postremò & priuatim, vt ait Plinius, ex inutili quodam pisciculo minimóq; cœpit cõfici, & ex qualibet etiam materia diuersis modis præparari. Verùm Dioscorides nõ è salsis modò piscibus, sed animalium etiam carnibus garum fieri solitum scribit. At nemo veterum, vt plærumq; fit in re nota, certam eius confectionem docuit. Diuersum enim esse à muria seu salsugine piscium intelligi potest ex Gal. lib.11. de simpl. medic. facult. & Martialis etiam Xeniis, de garo & muria. Nouimus quidem nunc thynnũ, scombrum, aliósque ex quibus conficiebatur pisces, confectionem verò non facilè aliquis ostendas,*

dat, quibus additis saporibus & qua muria condiretur, & quæ tam diligens purgatio & lotura eius esset, ut sordidum alioqui & feculentum poculum grato sapore bibi potuerit: nam & Gal. gari dulcis meminit, idémque scripsit plurimùm facere ad delectationem. Sed longo post tempore Constantinus Cæsar extremo lib 20. de agricultura aliquot quidem parandi gari rationes memoriæ prodidit, de quibus tamen dubitari adhuc potest, sintne illæ eædem quæ superioribus seculis fuêre. Intestina, inquit, piscium iniiciuntur in vas & saliuntur, parui item pisciculi, maximè atherinæ, aut exigui mulli, aut mænulæ, aut lycostomi, aut si qui alij parui habeãtur, omnes similiter saliuntur, & in sole inueterantur, frequẽtérque versantur. Postquã verò per calorem fuerint inueterati, garum ex ipsis hoc modo tollitur. Cophinus longus imponitur in vas plenum prædictorum piscium, influitq; garum in cophinum, atque sic per cophinum percolatum suscipitur. Reliquum verò retrimentum alex efficitur. Hæc quidem potuit esse simplex gari conditura, præter quam fuisse alias satis indicant variæ gari differentiæ & nomina: ut Carthaginense, Hispanum, sociorũ, nigrum, αἱμάτιον, πρωτεῖον, οἰνόγαρον, ὀξύγαρον. Ac Carthaginẽse quidem & Hispanum dictum est quòd è finibus Carthaginis & Hispaniæ laudatißimum deferretur. Sociorum verò, quòd ganeones & gulæ deditі sociatim eo uterentur, & ob præcipuam quæ inter socios eo vescentes caperetur voluptatem. Nigrum verò & fecosum & αἱμάτιον, hoc est, sanguineum, quod veluti fex esset piscium, quódque eorum cruor ad confectionem eius adhiberetur. Fiebat autem αἱμάτιον præstantißimum hunc in modũ. Intestina thynni cum branchiis cruoréque ac sanguine accipiuntur, aspergitúrque salis quod satis est, & in vase sinuntur. Post menses autem duos vas ipsum perforatur, effluítque garum quod αἱμάτιον dicitur. Id credo esse quod Paulus Ægineta γάρον πρωτεῖον, hoc est, garum primarium siue excellens appellat. Quod verò οἰνόγαρον atque ὀξύγαρον appellatur, iam simplex non est, sed illud quidem vino mistum est, hoc verò aceto conditum. Similiter & ὑδρόγαρον, quod aqua dilutum est, de quibus apud Aëtium lib. 3. cap. 84. 85. 86. qui libr. eiusdem cap. 82. descriptionem etiam τοῦ γάρου καθαρτικοῦ explicauit. Cæterùm garum, ut scribit Gal. facultatem habet multùm calidam & siccã, ac proinde ex eo quidam usi sunt ad ulcera putrescentia. habet & vim ex se soluendi, ut idem scripsit lib. 2. de aliment. facult.

γαστήρ. venter, ventriculus. Sunt qui eo nomine designari dicant totã eam regionem quæ septo transuerso, hypochondriis & pube circunscribitur, quam ego potiùs ὑπογάστριον vocari arbitror: γαστέρα autem peculiari nomine Gal. ventriculum appellat in quem cibi ingeruntur & cõcoquuntur. De qua nos etiam hîc sub eo nomine dicemus, non tamen repudiata priori significatione qua aliquãdo γαστὴρ ἀντὶ τοῦ ὑπογαστρίου sumitur. Est autem pars mẽbranosa, caua, rotunda, oblonga, duabus tunicis constans & œsophago continua, ciborum receptaculum. Nec verò tantùm in homine, sed etiam in animalibus, in quam partem cibum ea recipiunt, ventriculus nominatur. Incipit à mucronata chartilagine, sitúsque est medius exactè inter dextrã & sinistram partem, & utrinque duo habet viscera, dextro quidem latere iecur, cuius fibris tanquam digitis comprehenditur, in sinistro verò lienem inferiùs protensum. Rotundus est ubiq; in figura oblonga, ut inflatus ostendit. Est autem œsophago continuus & substantia similis. Duabus enim tunicis etiam componitur, interna neruosa, crassa, externa carnosa, minùs tamen quàm œsophagus, quarum illa rectis fibris supernè

decorsum procurrentibus intertexitur, hæc verò transuersis, vtraque autem obliquis, sed paucis. Habet præterea tertiam tunicam à peritonæo, qua illud phrenas subtegit, omnium crassissimam, epiploi anterioris procreatricem. Est autem ventriculo os geminum, vnum supernum quod στόμαχος propriè dicitur & στόμα τῆς γαστρὸς, amplius & maximè sentiēs propter neruos quibus præditum est, infernum autem angustius quod πυλωρὸς appellatur. Venas habet multiplices sed præcipuè propagines duas paruas à vena porta proficiscentes, & in ipsum varia serie distributas quæ γαστρικαὶ possunt appellari. Nec tamen ambæ ab eodem loco manant: vna enim ex vena portæ trunco oritur, quæ pyloro & posteriori ventriculo illi propinquo distribuitur. Altera verò ex eiusdem venæ portæ trunco splenico proficiscitur, & gibbæ ventriculi dextræ inseritur. Arterias verò habet ab arteria quæ secundùm lumbos fertur, neruos autem duos insignes à sexta coniugatione qui per ipsum sparsi præsertímque os eius & partes alias ori vicinas, sensum ventriculo exquisitissimum inuehunt, quo & indigentiam & rosionem persentiscit.

Γαστὴρ. sic dicta est rapa apud Lacedæmonios, vt scribit Athenæus.

Γαστροκνημία. sura. posterior tibiæ pars carnosa. sic dicitur quoniā veluti tibiæ venter est: siquidem extuberat, propter musculorum eam tibiæ sedem occupantium crassitiem. Ea vni homini inesse dicitur, cùm reliqua omnia animalia crura habeant sine suris. dicitur & γαστροκνήμιον.

Γαῦσος. apud Hippocratem gibbum, obtortum & incuruum significat. Sunt qui accentu in vltima γαυσὸς scribant, sicut annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Γηθυλλὶς. sunt qui existiment porrum capitatum ita appellari, alij γήθυον ita vocant.

Γήθυον. herba est ceparum generis, penè sine capite, ceruicis tantùm longæ. sæpius resecatur, vt porrum. Didymus dicitur γήθυον simile fecisse τῷ ἀμπελοπράσῳ. Sunt qui alio nomine γηθυλλίδα tradant vocari. Plinius scribit à Latinis pallacanā nominari.

Γεῖσον ἢ

Γείσωμα. Pars quæ in superciliis prominet, velut imbricamentum quoddam aliorsum humores deriuans. Gaza grundam vocat. Sunt autem grundæ & suggrundia tecti partes prominentes, quibus stillicidia arcentur à parietibus. Aliqui γῖσον, simplici ι scribunt.

Γελασῖνοι ὀδόντες. sic dicuntur dentes quatuor medij & anteriores qui per risum patent. Vocatur & γελασῖνος cauum illud quod in media bucca per risum apparet: de quo intelligendus est versiculus ille Martialis: Nec grata est facies cui gelasinus abest. quanquam sunt qui interpretentur eam faciem deformem videri cui desunt dentes anteriores γελασῖνοι dicti, τομεῖς alio nomine vocantur & διχαστῆρες.

Γέλγις. grana quibus allij caput compactum est, alio nomine ἄγλιθες appellantur.

Γέλως. risus. Est motus ex contractione labrorum & exspiratione intercisa, sonora, hilaritatem declarans. Motum quidem esse, nemo ambigit, verùm ad quam facultatem pertineat, iure potest dubitari. Nam cùm ipse nota sit hilaritatis, eáque inter animi affectus censeri debeat, qui omnes sine controuersia ad facultatem θυμοειδῆ pertinent, non immeritò ipse quoque risus eiusdem facultatis functio videri poterit. Cùm enim contrariorum eadem sit ratio & disciplina, & tristitia quæ hilaritati aduersa est, eiúsque propriæ notæ, vt contractio caloris ad interna, extremorum frigiditas, faciei pallor, pulsus paruus, languidus, tardus, rarus, & reliqua quæ eam comitantur,

mitantur, opera sint facultatis eius animosæ quam in corde medici collocarunt, pariter hilaritas cum suis notis tota facultatis erit animosæ & vitalis. Verùm ea est animi pathematum cōditio, vt protinus atque in corde concepta fuerint, reliquas simul facultates afficiant, atque in iis affectionis suæ notas excitent. Sic quidem timentes corripiuntur totius corporis tremore: gaudentes gestiunt: irati extra se sunt & mentis impotes, qui non iam θυμοειδοῦς, sed animalis facultatis motus existunt. Quo fit vt quæ affectus animi consequuntur symptomata, non sint omnia eius facultatis ad quam ij primò & per se pertinent, sed in aliis etiam corporis partibus eorum signa manifestò appareant. Ergo cùm in corde concepta est hilaritas, mox indicibili quodam modo mouetur & veluti gestit copiáque spirituum luxuriat. Hi in pulmonem effusi eam intercisam sonoráque expirationem faciunt quæ risus dicitur. Ac quoniam mutuus est & promptißimus omnium facultatum inter se consensus, cerebrū quoque voluptatis quæ cordi inest particeps, eam quasi cordi cōgratulans, labrorum contractione, motu sibi proprio testatur. Quem tamen motum cur potiùs quàm aliū quemuis in risu delegerit, nemo planè est qui se scire poßit profiteri. Satis est intelligere eo motu naturam voluisse prodere conceptam in animo cuiusque hilaritatem. Est autem ea labrorum contractio compreßióque æquabilis, & in moderato quidem risu modica, amplior autem in profusiore, & aliquando tanta vt dentes denudet atque deformitatem inducat. Quia tamen ea planè naturalis est, risu sedato protinus ad se labra orísque habitus redit, longè dißimilis ab ea contractione quam aliqua præter naturam causa expreßit. Itaque ea labrorum contractio quæ Sardoæ herbæ crocive potu, aut præcordiorum inflammatione prouenit non nisi καταχρηστικῶς risus nomen accepit. Tunc enim ita labra conuelluntur, vt risus speciē quandam & similitudinem præbeant. Iam quod pertinet ad eum sonum qui ridendo editur, is in vocalibus instrumentis perficitur. Eius materia est spiritus multus, tenuis, calidus è corde prodiens & in pulmones effusus. Quibus enim eiusmodi spiritus suppetit, ij ad risum solent esse propensißimi: sicut è cōtrario quibus paucus est & craßior & frigidior spiritus, vt plurimùm ridere nō possunt. Ea quidē causa est cur frigido siccóque homines præditi temperamento, vt senes & melancholici, ad hæc ægri aut qui tenui sunt valetudine, nunquam aut admodum raro ridere videātur: cur etiam qui literarum studiis auidiùs incumbunt prorsus ἀγέλαστοι reddantur. Non enim habent spirituum eiusmodi prouentum qui confertim è corde erumpere poßit eámque concitare expirationem, quæ in se diuisa & intercisè prodiens singulis sui partibus atque sectionibus sonum edat. Siquidem non erumpit in risu ἀθρόως ille spiritus, sed diuisim & per incisiones, vt non vna, sed quodammodò multiplex expiratio illa videatur. Ea sæpè tanta est, vt nimia spirituum exolutione syncopas & vitæ periculum prouocet. Tantos quidem in corde motus concitat hilaritas. Sic autem appello affectum animi, non à seriis quidem rebus pacato tranquillóque motu profectum (id enim gaudium potiùs dicendum est, quo multi pij boníque viri, & senes & philosophi & omnis generis homines citra risum perfruuntur) sed potiùs à placidis & ludicris effusè manantem. Talis hilaritas sensibus maximè hauritur, pérque eos in cor progreditur aut eius quæ aliàs sensibus percepta est voluptatis recordatione redintegratur atque innouatur. Quo fit vt non auditu modò visúque rerum ludicrarum, sed alarum etiam plantæque pedum leni contactu, quem titillationem vocant, in ri-

sum solui poßimus, sed & sani & qui per morbum desipiunt sola eiusdem voluptatis quam aliquando senserint recordatione persæpe rident. Quem risum verum esse & naturalem non dubitârim asseuerare. Est enim hilaritatis animi index cum ea contractione labrorum & sono quibus antè risum cõstare definiuimus. Quę quidem duo semper in risu concurrunt numeris suis omnibus absoluto atque perfecto, aliàs quidẽ moderatiùs, aliàs verò profusiùs, quod Latini proprio nomine cachinnum vocant, pro ridentis natura, sicut antè à nobis dictum est: quorũ alterum si desit (deest autem aliquãdo sonus ille præsertim in modestioribus naturis) is non plenè veréque ridere, sed potiùs subridere dicetur.

Γεμωνίς. idem quod ἀετίτης: lapidis nomen est sic dicti quoniam quasi prægnans sit, id quod etiam aëtitæ proprium est.

Γενειάς. lanugo prima. sic dicitur & fasciæ circuitus qui sub mento circumagitur, vt habetur apud Galenum lib. de fasciis.

Γένειον. mentum. Est pars prior genæ inferioris in acumen subrotundum tendens: posterior namque mandibula appellatur. Ea in parte duo ossa genæ inferioris suturâ iũguntur, in pueris manifesta, quæ ita progressu ætatis coalescit, vt tandem symphysi vniantur, & nulla ferè vi, coctione aut putredine separari poßint. Rufus author est eãdem partem ἀνθερεῶνα etiam dici, eámque definit esse τὸ ἀκροξὺ τῆς κάτω γνάθου. Ab aliis etiam ὀξυγενὶς vocatur.

Γεντιανή. gentiana. herba est foliis iuxta radicem erumpentibus, iuglandis vel plantaginis similibus, subrubris, parum dissectis, caule cauo & leui, geniculato & ex interuallis maioribus foliato, binûm ferè cubitorum. semine in calycibus lato, sine pondere, radice longa aristolochiæ crassa, amara, quæ proinde obstructiones soluit, abstergit, extenuat, purgat. Nomen habet à Gentio Illyriorũ rege qui primus eam reperisse dicitur. Retinet autem ipsum in officinis.

Γένος. genus. Id nomen scripsit Galen. commẽt. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων se obseruasse apud veteres Græcos aliquando in iis vsurpari quæ ὁμωνύμως dicuntur, quæ vnum quidem habent significatum, sed ex eius diuisione in plures differentias deducuntur, de quo dicere sæpiùs consueuimus genericas eius rei differentias esse vel duas, vel tres, vel quotquot esse possunt. Indifferenter tamen genus pro specie, differentia, formáque dicitur.

Γένυς. gena. Significat maxillam tam superiorem quàm inferiorem: additur autem ad distinctionem ἡ ἄνω vel ἡ κάτω. Dicitur & alio nomine γνάθος, sed ambigua pariter significatione. Distinguit tamen Aristot. de histor. animal. lib. I. cap. XI. scribens, ἔτι σιαγόνες δύο. τούτων δ' πρόσθιον, γένειον, τὸ δ' ὀπίσθιον, γένυς, hoc est, interprete Gaza, Est prætereà maxilla duplex, cuius prior pars mentum, posterior mandibula est. Sed nos nostram diuisionem sequamur. Dicitur ἡ ἄνω γένυς, hoc est, gena superior, pars faciei, fronti proximè subiecta, auribus vtrinque, ab imo autem gingiuis terminata. Non vnico osse, sed pluribus, solidis, duris & leuibus constat, de quorum numero non benè cõuenit inter anatomiæ professores, quòd aliqui suturas, in iis valdè obscuras neglexerint, nec duxerint ossa iis esse separanda. At qui scrupulosiùs ea diuiserunt, omnia enumerant quatuordecim, ab vtroque scilicet latere septem, quorum tria situ & magnitudine differentia oßi frontis contigua sunt, quartum nasi pars est, quintum, quod valdè longum est, dentes priores quos τομεῖς & διχαστῆρας vocant, complectitur,

sextum

sextum omnium maximum dentes cæteros continet latere suo sitos, septimum verò, quod minimum est, in intimo palato ad eius foramina reconditur. Sic quidem se habet gena superior. At inferior, quæ ἡ κάτω γένυς dicitur, est pars faciei infima & mobilis, dentes inferiores continens. Constat osse non simplici, vt plerique putant, sed gemino, sicut Hippocrati & Galeno visum est, quorum distinctio medio in mento est, vbi sutura apparet, in pueris quidem euidenter, in adultioribus autem paulò obscuriùs, quæ tamen etiam in prouectis coctura fatiscit. Aliter namq; ea duo ossa separari vix possunt, adeò inter se τῇ συμφύσει coaluerunt. Non est igitur os illud simplex & vnum, sed geminum, & vtrumque quidem durum & solidum, quòd ea ex quibus constat gena, sola mobilis sit, & in manducando plurimùm laboret. Vtriusq; ossis partes extremæ quasi bicornes sunt propter duas ἀποφύσεις, hoc est, processus qui ab iis oriuntur. Alter processus infra latior, vertice ipso tenuatur (quod genus à scriptoribus anatomes κορώνη vocatur) longiúsque procedēs sub osse iugali subit, & temporum musculis excepto ab iis tendine, alligatur. Alter breuior & rotundior, & in eo sinu qui iuxta foramina auris est, in osse temporum iuxta processum μαστοειδῆ cardinis modo versatur, ibíque huc & illuc se inclinans maxillæ facultatem motus præstat. Sub his processibus vtrinque vnum foramen est, per quod portio nerui à tertià coniugatione, itémque vena & arteria ad dentes fertur, quibus & sensus & alimentum ipsis suppetat, cuius gratia nō modò inferior, sed superior etiam gena sinum possedit medulla refertum.

γεραίτεροι. seniores. maiores natu. sic dicuntur ab Hippocrate non qui simpliciter senes sunt, sed in collatione & comparatione ad eos qui trigesimum annum excesserunt. Qui enim ab ea ætate ad senectam vsque annis excedūt, hi per comparationem seniores ab eo appellantur, sicut Gal. comment. 3. εἰς τὸ προγνωστικὸν annotauit.

γεράνδρυον. dicitur vetus quæcunque arbor. Græci enim δρυὸς vocabulo lignum omne significant.

γεράνιον. herba est duorum generum. vnum folio anemones, sed longiori diuisura, radice ferè orbiculata & dulci, cacumine gruini rostri (ex quo nomē habet) figura quod in mucronem acuminatur, vndè pastoris acus vulgò dicitur. Alterum foliis maluæ paulò cādidioribus, caule lanuginoso, flosculo purpureo. Vbique per Galliam pes columbinus appellatur. Nullius sunt in medicina vsus authore Dioscoride.

γεράνιον. emplastrum est sic dictum quòd præter cætera gruis pēnas vstas recipiat. Tribuitur Polleti. Habetur eius descriptio apud Aëtium.

γερανίς. est vinculi genus ad humerum excidentem aut iugulum fractum ab Hippocr. vel, vt aliis placet, à Perigene inuētum: sic autem per similitudinem appellatum est.

γερανογέρων. sic dicitur à quibusdam τὸ γεράνιον, vt habetur apud Dioscoridem.

γεροντοπώγων. herba est quæ inter saxa gignitur, lōga barba, foliis instar capillorum prælōgis, flore luteo, qui in volucres barbulas euanescit, quas pueri barbas dei nuncupāt. Lacte manat & radice amara est, eóque à tragopogone differt.

γεῦσις. gustus. Est sensus saporis. Nec verò sensus ipse solùm, sed etiam vis ipsa gustādi ita appellatur, sicut ὄσφρησις, hoc est, odoratus non solùm odoris sensus, sed etiam ea facultas, cuius odorandi officium est. Huius autem tùm sensus, tùm facultatis præcipuum instrumentum lingua est, quam ob id natura & mollem esse voluit, & mollibus neruis donauit. Humor enim ad gustum omnino necessarius est, ínque eo ta-

tionem obtinet causæ non eius modò per quam gustus melior fit, sed eius etiam sine qua fieri prorsus nequit. Iccirco quæ dura sunt nullúmque humorem ex se remittũt, nullo modo gustum afficiunt, nec lingua etiam ipsa scabra & arida, vt per febres fit, de saporibus rectè iudicare potest. Itaque natura neruos illos valdè molles esse voluit, quos in linguæ superficiem & tunicam ad gustum diffudit. Hi maxima portio sunt tertiæ coniugationis à cerebro prodeuntis, quæ tota ob id à Galeno gustatoria nuncupatur: & cuius etiam nerui propter insignem mollitiem simpliciter νεῦρα μαλακὰ appellantur. Adeò necesse est quicquid gustum mouet, molle humidúmque esse, aut facilè in ore liquari posse, vt saccharum & sal. Cæterùm quoniam ex illa eadem tertia cõiugatione propagines quædam neruorum in labia, gingiuas & dentes excurrunt, ideo in his quoque partibus vis aliqua inest saporum discretrix, sed quæ multùm linguæ cedat. An verò & palato, vt poëtæ loquũtur, vis ea insit necne ignoro, quòd nec legerim id scriptum à Galeno, nec palatum eiusmodi coniugationis particeps esse ab anatomicis annotatum sit. His igitur instrumentis cerebrum anteriore sui parte sapores quos Græci χυμοὺς καὶ γευστικὰς δυνάμεις ἢ ποιότητας vocant, diiudicat, non quidem propter se, sed ventriculi causa, quod ad delectum ciborum, saporum genera maximè pertineant. Sunt autem omnes gustus differentiæ octo, αὐστηρότης, στρυφνότης, πικρότης, ἁλυκότης, δριμύτης, ὀξύτης, γλυκύτης, λιπαρότης. Alij, inquit Galenus, septem modò enumerant, alij verò his quoque pauciores. Qui septem statuunt, αὐστηρότητα καὶ στρυφνότητα, hoc est, austeritatem & acerbitatem vnum genus faciunt, quòd non differant specie, sed intensione sola, vtraque enim adstringit, illa magis, hæc minùs. Itaque ambæ sub adstrictione quam στύψιν vocant comprehendũtur, quam propterea Gal. in comment. in lib. de nat. hum. inter gustabiles qualitates recenset. Qui pauciores numerant similiter sub vno genere πικρότητα, ἁλυκότητα, δριμύτητα, hoc est, amaritudinem, salsedinem, acorem comprehendunt, quod amarus ex nitrosi proueniat intensione, salsus verò aut nitroso imbecillior, aut præterea adstrictionis aliquid assumere videatur. Sed de singulis suo loco, quæ à nobis scripta sunt, requirantur. vide χυμός.

γεῦσις: dicitur ab anatomicis quibusdam pars ea linguæ quæ ad fauces est, in qua gustus sensum maiorem inesse putant, vt habetur apud Iulium Pollucem.

Γῆ κεραμῖτις. ἡ ἄργιλλος, apud Hippocratem.

γῆ σμηκτὶς. ἡ κιμωλία. alba creta, apud Hippocratem.

γῆ χαλκῖτις. idem quod lapis chalcites, apud Hippocr.

Γῆρας. senectus. Est temperamentum corporis frigidum & siccum annorum multitudinis ratione proueniens. Sic quidem senectutem Gal. lib. 5. de sanit. tuend. definiuit, non veritus eam temperamentum dicere, quòd potiùs videtur adiunctum quid esse senectuti quàm generis rationem obtinere. Dicetur fortè aptius esse, Vitæ portio eo constans temperamento. Omnes siquidem vitam per ætates distinxerunt, earúmque singulis sua temperamenta præscripserunt, annorum spatiis diuersa. Ita namque fert naturæ conditio, vt corpus humanum nequeat diu eodem in statu esse, quòd sit omni genito corpori corruptelæ interitúsque connata necessitas. Cum enim ita nati simus, vt in naturæ nostræ primordiis calidum frigido, humidum sicco præpolleat, constétque nobis ex humida substantia geniture origo, quam tamen humidam perpetuò seruari conueniens non erat, quòd ex ea nerui, arteriæ, ossa, chartilagines & alia id genus

genus fieri deberent, natura statim in generationis initio ignem terrámque copiosiùs admiscuit, quæ non torrerent quidem vreréntue, sed tamen abundè siccarent. Quæ tamen à paruis initiis eò tandem progrediũtur, vt omnibus iam partibus supra modum siccescentibus non solùm cuiusque officium minùs probè administretur, sed etiam corpus ipsum macilentius graciliúsque quàm ante reddatur. Ergò vltrà siccatum, non macilentius modò, verumetiam rugosum efficitur. Artus quoque ipsi inualidi, atque ad motus suos incerti inconstantésque redduntur. Affectio hæc in animalibus γῆρας dicitur, ei quæ in stirpibus αὔανσις Græcè vocatur, proportione respondens. Est enim & illa stirpis senium, siccitatis excessu proueniens. Absumpto autem eo humido quod & insitum, & radicale, & primigenium nuncupant, necesse certè est corpus frigidius reddi tùm quòd terrena portio iam exuperet, res omnino frigida & sicca, tum quòd natiuus calor vnà pereat, qui totus in eo humoris genere consistit. Itaque natiuo calore humoréque destitutum corpus, imbecillum euadat necesse est, maléque concoquat, & excrementa quàm plurima colligat à quibus senectus humida esse potest videri, cùm tamen solidarum partiũ temperamento sicca sit. Sed cùm multas ob causas refrigerari siccaríque corpora hominũ possint, eam solam veri propriéque dicti senij agnoscimus quæ ætatis decursu annorúmque numero prouenit. Ea namque senij est propria, quâ senium est: aliæ autem, vt vitæ exercitium victúsque ratio siccior, vel morbus, vel solicitudo, vel mœror, vel alia id genus immoderatiùs siccantia, frigidum quidem siccúmque temperamentum inducunt, sed quod impropriè, nec simpliciter senium nũcupari potest, sed vel senium ex morbo, vti primùm Philippus appellasse dicitur, vel ex mœrore, vel ex alio quopiam. Id enim propriè est, sicut diximus, quod annorum multitudinis ratione prouenit. Incipit autem, vt visum est pluribus, peractis annis quadraginta nouẽ, quo tempore ἡ παρακμὴ desinit, quemadmodum Gal. comment. aphor. 30. lib. 3. annotauit. A quo tamen quoniam etiam siccitas corporis indies magis magísque inualescit ad extremum vsque vitæ curriculum, iccirco Galen. totam senectutem in treis partes diuisit, primam statuens τὴν ὠμογερόντων, id est, eorum qui cruda viridíque adhuc senecta sunt, quíque adhuc obire ciuilia negotia possunt: secundam autem cui aptè nomen ipsum senij cõuenit, & propriè γῆρας ἢ γεροντικὴ dicitur: tertiã autem decrepitam, ad quam qui peruenit Græcè πέμπελον nominant, quòd ipsi pompa funebris iam paretur.

γηροκομική. est artis medicæ portio quæ præest senum sanitati tuendæ. Incertum an ad ὑγιεινὴν an ad θεραπευτικὴν pertineat. Est enim senectus nõ exacta planè sanitas, sed vel morbi & sanitatis affectio quædam media, vel omnino eius generis non est quæ firma constánsque sit, quam καθ' ἕξιν appellant, sed potiùs fallax & incerta, quæ κατὰ σχέσιν dicitur. Plures tamen salubris medicinæ partem esse volunt.

γήχυτον. exterior pars terræ quæ mollis est & minimè lapidosa, apud Hippocratem.

γιγγίδιον. gingidium. Syrium quidem nomen est, sed tamen à Græcis & Latinis receptum pro herba syluestri pastinacæ simili, tenuiore tantùm densioréque, radice parua, candicante, subamara. Venit in cibos crudum coctúmue, magna stomachi voluptate. Proximè accedit ad chærefolium, vel potiùs idem cum eo est. Temperatum est calore & frigore, siccat secundo ordine, non parum adstringit.

γίγγλυμος. est tertia species τῆς διαρθρώσεως, per quam ossa sese inuicem ingredientia ita secum coniunguntur, vt vnius caput in alterius cauitatem condatur, & vicissim

huius caput in illius sinum excipiatur. Est enim hæc διάρθρωσις plærisque ostiorum cardinibus similis, in quibus ferramenti vtriusque (quod propriè à Græcis γίγγλυμος appellatur) tùm eius quod parieti infixum est, tùm alterius quod ostio adhæret, pectines mutuo implexu sese subeunt. Quæ quidem compositionis ratio non videtur ἀπὸ τῆς ῥαφῆς, id est, à sutura valdè differre. In quibus verò ostiis clauus crassior parieti affixus ostij verticillum subit, non γίγγλυμος, sed veriùs γόμφωσις dicitur. Plura autem ossa in corpore τῷ γιγγλύμῳ connectuntur, vt cubitus cum brachio, crus cum tibia, tibia cum astragalo, astragalus cum pterna, vertebræ similiter inuicem, quanquam vt Galenus ait, in his quædam sit differentia. Siquidem media in sibi tùm subiectam, tùm suprapositam subit. Ob id Hippocrates lib. περὶ ἄρθρων vertebras parte posteriore γιγγλυμῶδεις, hoc est, per ginglymon iunctas esse scribit, seu, vt eo loco interpretatur Galenus, structuram habere ginglymo quodammodo similem, vt ostendat in iis verum non esse ginglymon, quia non sit in eodem mutuus ossium duorum ingressus. Secundùm verò eandem speciem τῆς διαρθρώσεως Hippocrates in lib. περὶ ἀγμῶν imum humeri caput γιγγλυμοειδὲς appellauit, de quo vide Gal. comment. 1. in eum librum.

γίζι. *vox est barbara apud Galenum lib. 1. de antidotis. Est autē casiæ vna species, quæ apud eundem lib 3. τῶν κατὰ τόπους ζίγκερ, & à Dioscoride γιζὶρ dicitur. Vocatur autem, vt hic ait, eo nomine casia nigra & purpuram colore referens, crassaque.*

γλαμυρός. γλαμώδης καὶ ὑγρὸς, *hoc est, lippus, & humidus, apud Hippocratem. Dicuntur enim γλάμαι siue γλῆμαι oculorum vitia, quæ etiam Latini glamas vocant.*

γλάξ. *idem quod γλαῦξ, nomine à lacte indito.*

γλαύκιον. *est humilis herba, densis foliis ferè corniculati papaueris, minoribus tamē sordidioribúsque, odoris tetri, gustus amari, cum adstrictione. Granū habet crocei coloris, quod in olla fictili luto circumlitum in clibanis Parthi calefaciunt, deinde exēpto succum exprimunt, qui eodem nomine γλαύκιον appellatur. Officinis memitha dicitur. Ex eo medici collyrium temperāt, quod διαγλαυκίου nominatur: de quo vide suo loco. Mistura glaucij est ex aquea terreáque substantia, ideóq; refrigerat. Habet etiam vim adstringendi.*

γλαύκωμα ἢ

γλαύκωσις. *à vulgo glaucedo dicitur, à Plinio perpetuò glaucoma, seruato Græco nomine. Duobus modis accipitur, vt scribit Aëtius. Propriè quidem est, trāsmutatio humoris crystallini in glauceum. Cuius rei causam Rufus, vt habetur apud Paulū lib. 3. humiditatē statuit, sed ego quidem locū eum mendosum esse iudico, & non ὑγρότητος, sed ξηρότητος legendum, quòd nemo veterum, quod sciam, causam glaucomatis in humiditate posuerit, etiamsi nō diffitear fieri posse, vt viridis aliquis humor crystallino permistus eius albedinem splēdorémque offuscet atque obtenebret. Sic enim glaucus color fieri dicitur, viridi & albo simul mistis. Verumtamen Galenus non videtur aliam causam glaucomatis quàm siccitatē agnoscere, qui & lib. 10. de vsu partium diffinit γλαύκωσιν εἶναι ξηρότητα καὶ πῆξιν τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, & alibi causam reddens cur Hippocrates scripserit glaucomata senibus fieri, immodicā instrumentorum siccitatem causatur. Impropriè verò glaucoma, authore Aëtio, dicitur id oculi vitium quod orta priùs sufusione, & humore circa pupillam valdè concreto resiccatóque contractum est. In qua quidem significatione veteres τὸ γλαύκωμα vsurpasse*

passe testis est Rufus, qui scripsit γλαύκωμα atque ὑπόχυμα idem mali genus à veteribus esse creditum, à solis tantùm neotericis fuisse distincta. A qua sententia Gal. non videtur esse alienus comment. aphor. 31. lib. 3. scribens τὰ γλαυκώματα ἔχειν ἰδέαν τῶν ὑποχυμάτων, hoc est, glaucomata suffusionibus similia videri, & eandem referre speciem. Ex quo tamen non sequitur illa eadem esse. Suffusio enim est extranei humoris & aliunde influentis concretio: glaucoma verò ipsius humoris crystallini resiccatio densatióque. Prætereà non omnes suffusiones tantæ sunt, vt toti pupillæ prætendantur, & visum ex toto adimant: glaucoma verò crystallini vniuersi est, atque siccitas est per ipsum totum ex æquo diffusa, & ex siccitate concretio. Adhæc pleræq; suffusiones curationem recipiunt, cùm tamen nullum glaucoma, vt Rufus ait, curetur, vti nec vllus alius morbus ab immodica siccitate contractus.

Γλαύξ. herba est foliis cytisi aut lenticulæ, quæ auersa candicant, supernè virent, ramis è terra quinis senísve, palmeis, tenuibus ab radice, floribus albis violæ, sed minoribus & purpureis. Eam Plinius scripsit εὐγάλακτον antiquis dictam fuisse. Vocatur eadem & γλάξ & γάλαξ à lacte. Cocta enim in sorbitione similaginis, ad excitãdam vbertatem lactis valere proditur. ex quo intelligitur calidam quodammodò humidámque esse.

Γλεῖνος. est genus aceris campestre, præcipuo candore ac crispum. Sunt qui Gallicam interpretentur.

Γλεῦκος. mustum. Est succus vuarum recens expressus. Crudus is est, flatuosus, concoctu difficilis, & crudum succum, etiam si coquatur, gignit. Vnum hoc in se boni continet quòd aluum emolliat & relaxet: quod nisi contingat, tanto magis noxius euadit. Calefacit primo ordine præsertim qui ex mediis vuis expressus fuerit, hoc est, neq; acidis neque austeris, neque dulcibus, ideóque inflammationum mitigatorium est: & ab antiquis ad oris phlegmonas parabatur illitionis genus, quæ διάχριστος στοματικὴ ἡ διὰ γλεύκους dicebatur, vt est apud Aëtium lib. 8. cap. 45.

Γλεύκινον. musteum vnguentum. Pluribus modis paratum fuit à medicis, vt docet Gal. lib. 7. τῶν κατὰ γένη. Sed quod simplex est, vt scribit Dioscorides, constat omphacino oleo, iunco odorato, calamo, Celtica nardo, spatha, aspalatho, sertula campana, costo & musto, circundatis interim vinaceis vasi, quod aromata, vinum & oleum conceperat. Tricenis diebus bis in die mouetur: posteà expressum oleum reconditur. Inter acopa à Gal. numeratur & relaxantia. Itaque iis quos vehemens lassitudo infestat est vtile. Calfacit, emollit, remittit, horroribus & neruorum vuluæq; vitiis auxiliatur, éstque omni acopo iuuantius, vt ait Dioscorides, quòd emolliat.

Γλήνη. pupilla oculi. cauitas ipsa oculi, de qua vide in dictione κόρη. Ab ea facta etiam metaphora est ad alias ossium cauitates. Siquidem apud Hippocr. γλήνη significat cauitatem ossis in quam alterum os inseritur, quæ & κοτύλη appellatur. Inter quæ tamen posteriores medici distinxerunt. Nam authore Gal. lib. de ossibus, ex cauitatibus ossium capita suscipientibus quæ profundior est, κοτύλη dicitur, quæ verò superficiaria, vt ambigere possis an cauitas sit nécne, γλήνη nominatur. Id verò quoniam in latitudine quadam dicitur, iccirco γληνοειδὴς appellatur sinus qui obscurus est & leuiter cauus. Nec tamen sinus γληνοειδὴς & γλήνη differunt, sed idem sunt omnino. Eiusmodi sinus cùm multis in locis corporis, tùm in prima ceruicis vertebra apparent gemini, excipientes duo capita secundæ vertebræ.

γλήχων. pulegium. Herba est fruticosa, semipedali altitudine, foliis sampsuci, surculis per interualla purpureo flore coronatis, vnde multis pulegium regale nominatur. Alterum genus est flore candido, cui magna cum nepeta & mentha societas. Multùm excalfacit & extenuat. Si à pecore gustetur, balatum ilico dicitur concitare, ex quo quasi βλήχων vocatur. Pulegium autem Latini appellant quòd recens incensum pulices enecet.

γλήχων ἀγρία. dicitur à quibusdam ὁ δίκταμνος, vt author est Dioscorides, fortè quòd hic folia & vires pulegio similes habeat.

γληχωνίτης οἶνος. vinum ex pulegio factitium. Eius cōpositio habetur apud Dioscoridem lib.5. apud Columellam lib.12. cap.35. apud Constant. Cæsarem lib.8. cap.7.

γλισχρόν. glutinosum dicitur & de solidis corporibus & de humoribus. In solidis quidem id est quod fractu est contumax, humore videlicet multo, & qui tensioni cedit, terrenas partes glutinante, sicut in salice & coriis. huic contrarium est τὸ κραῦρον, quod plerique friabile interpretantur. In humoribus verò dicitur quod quicquid tetigerit, huic ægrè dissolubile adhæret, vel quod dum trahitur aut tollitur continuitatem longissime seruat, vt oleum, mel & adeps. Huic Gal. lib.11. methodi med. scribit oppositum esse τὸ ῥυπτικόν, quasi detersiuum dicas.

γλωσσάζειν. τὸ ἐπιμύοντας παράγειν τοὺς ὀφθαλμούς, hoc est, conniuentes oculos versare, apud Hippocrat. vnde & γλωσσώδως idem quod νυσταγμώς, hoc est, oscitanter & quasi dormitanter.

γλοιός. sordes quæ in balneis atque etiā palæstra ab hominum cute deradebatur, quondam in medicina vtilis, nunc prorsus neglecta. Calefacit modicè, emollit, discutit: rhagadibus, atque condylomatis prodest. Dicitur & ῥύπος: Latini strigmenta & sordes appellant.

γλουτία. sunt corpora duo dura in cerebro eminentia, ad latera meatus illius sita, qui à tertio vētriculo in quartum, siue in cerebellum ducit. Producta sunt ex cerebri substantia duriore, supráque & antè conarium sustinent, posteriùs verò epiphysim σκωληκοειδῆ. inter latus dextrum & sinistrum constituunt meatum, qui à medio ventre ad postremum fertur. Eorum autē vsus est ne meatus ille à supernis cerebri partibus comprimatur & intercludatur. Sic dicta sunt quòd his natium quædam similitudo sit: nam perinde ac nates prominent, seq; contingunt. vocantur autem & à quibusdam διδύμια siue δίδυμοι. Quidam verò ea parte qua conarium contingunt, διδύμια, conario ipso penem repræsentante, altera verò qua ipsum conarium non est, γλουτία, hoc est, clunes natésque appellant.

γλουτός. dicitur apophysis externa eadémq; maior ossis femoris, quā & τροχαντῆρα μέγαν appellant. Ea in femoris superiori ceruice exteriùs apparet, ampla multúmque gibbosa. Sic autē dicta est vel à similitudine quā habet cum natibus, vel quod musculi quibus nates constant, ei præcipuè inserantur.

γλυκεῖα, κτλ.

γλυκέρατος. idem quod ἡ γλυκύρριζα. de qua paulò posteà.

γλυκύ. dulce. saporis genus est. Sic autem dicitur quod veluti subungit, replet, mitigat exasperatas & quasi erosas linguæ partes, & eas cum manifesta delectatione contingit. Quicquid enim dulce est, moderato calore aqueā humiditatem, si quæ priùs inerat, veluti in fructibus acidis, concoquit, sed ita tamen, vt omnem non absumat.

Illa

Illa autē cōcoctione tali paulò crassior euadit atque pinguior, & propterea, si lingua exasperata est, eam lenit & veluti inungit, quòd propter mediocrem crassitiem & pinguedinem non facilè diffluat, neque absumatur, sed diutius inhæreat. Quia verò à moderato calore eiusmodi est, id etiam modicè calidum sit oportet, & non longè supra calorē nostrum. Quare sicut aqua calida refrigeratis voluptati est, hactenus scilicet eos excalfaciens dum concretas in iis frigore particulas fundat, non tamen soluat aut secet distrahátue continuum: sic omne eduliū dulce delectationem linguæ parit, calidum quidem, non eo excessu vt lædat & molestum sit, sed consistens inter limites fundentis, læuigantis & mollientis: sin ab eo abest delectatio, iam non dulce, sed pingue appellatur. Quoniam igitur dulce in medio ferè omnium qualitatum cōsistit, quæ in lingua fuerint exasperata lenit, quæ verò præter naturam coierint, aut fusa laxáue fuerint, partim cōtrahit, partim laxat, omniáque quàm maximè ad naturæ statum reducit. Itaque quicquid eiusmodi est, inquit Plato, iucundum suauéq; & cognatū est omnibus, violentarúmq; passionū remedium ac medela, nominatúrq; dulce. Quod autem eiusmodi est, calidum humidúmque moderatè est, & naturæ tam familiare, vt solum aptum sit corpori nutriēdo. Solis namque dulcibus nutritio perficitur, veráque ea sententia est, si nutrimentum in tertia sui significatione sumatur. Vt enim à calore solis cōcocti fructus dulces euadunt, sic à natiuo corporum calore quod concoquitur exuit omnes alias qualitates, dulcémque ascíscit, si modò optimum & euchymum alimentum futurum est. Quicquid enim nutrit, plus minúsue dulce est.

γλυκὺ passum. Vini genus dulce, quod Plinius aliquoties non passum, sed simpliciter dulce vocat, Græcorum imitatione. Non est autem prorsus idem γλυκὺ quod οἶνος γλυκὺς. Vinum enim dulce dicitur cuicūque dulcedo aliqua inest, eiúsque multa sunt genera tam natiui quàm factitij. γλυκὺ verò siue passum vnum modò vini genus dicitur, quod vuis aut sole siccatis in area, aut in sarmento torrefactis exprimitur, nimirum propter eximiam saporis qualitatem. Cuius tamen aliquot etiam differētias Dioscorides enumerat, Creticum, pramniū, protropum, siræon siue hepsema, quod decocto fit musto, sicut Columella parandum docet lib. 12. cap. 39. post traditam aliam cap. 27. vini dulcis faciendi rationem. Item quod à nigro colore μελάμψιθιον appellatur. Numerantur & à Galeno alia quædam genera, vt Hispanum, Scybelite, Theræum. Omne eiusmodi vinum multùm alit, pulsus reuocat, adstringit, venenis medetur.

γλυκύμη βοτάνη. sic dicitur ἡ γλυκύῤῥιζα, apud Hippocratem.

γλυκύῤῥιζα. dulcis radix. frutex est ramos spargens bicubitales, foliis lentisci densis, pinguibus, tactúque gummosis, flore hyacinthi, fructu pilularum platani magnitudinis, asperiore tantùm, atque rubescentes lenticulæ valuulas referente, radicibus prælongis, buxeo colore, gentianæ modo flauescentibus, sapore dulci, quadantenus subacerbo. Actuario neutro genere sæpe γλυκύῤῥιζον, & Galeno lib. 7. τῶν κατὰ τόπους absolutè γλυκεῖα dicitur. modicè humida est, simúlque natura humana frigidior.

γλυκὺς ἀγκὼν sic dictum fuisse à quibusdam τὸ ἀβρότονον Dioscorides author est.

γλυκυσίδη. sic à quibusdam dicta est pæonia, quòd acinos mali Punici similes habere videatur. σίδη enim malum Punicum Bœoti appellant.

γλυκύτης. dulcedo. Ex iis quæ suprà dicta sunt περὶ τοῦ γλυκέος apparet esse gustabilem

qualitatem quæ cum voluptate linguam lenit & subungit: eámque similiter à moderato calore prouenire in corpore mediocriter calido & humido, & omnium quæ nutriunt communem esse: recipit autem plus & minùs.

Γλυκύφυτον. *sic à quibusdam dicitur ἡ γλυκύῤῥιζα, vt habetur apud Dioscoridem.*

Γλύκωνος ἔμπλαστρος. *Glyconis emplastrum. Describitur à Scribonio Largo, vocatúrq; ab eodem* ἶσις. *Est & apud eundem aliud τοῦ γλύκωνος emplastrum nigrum, quod inter Barbara numeratur.*

Γλῶσσα ἡ

Γλῶττα. *lingua. Est pars fungosa, medio in ore posita, sermonis & gustus præcipuum instrumentum. Rara quidem est supra reliquos omnes musculos laxáque, quò facilior gustus esset. Pluribus struitur musculis, omni fibrarum genere variè admodum intertextis, præter reliquorum musculorum sortem: quorum alij* πλάγιοι, *alij* λοξοὶ, *alij* εὐθεῖς, *alij* ἐγκάρσιοι *à Gal. appellantur, quos omnes quidam decem, quidam nouem tantùm statuunt. In causa est musculus vnus quidem, sed bifidus à Gal. dictus lib. de musc. dissect. Nec tamen de aliis benè cōuenit inter anatomicos, vt idem scripsit lib. de fœt. format. Cæterùm lingua ad radicem, vbi ossi* ὑοειδεῖ *quasi basi innititur, lata ampláque est:* κεφαλὴν *eam partem Græci dixerunt, atque etiam* γένειον, *vt habetur apud Pollucem: desinit autem in angustum, obtusum tenuémque mucronem qui* προγλωσσὶς *appellatur. Mediam linea quædam dirimit, vt & ipsa, quemadmodum reliqua sensuum instrumenta, gemina foret. Integitur duplici membrana, vna quidem interiore & musculis omnibus communi, altera verò externa & prætenui quæ eadem continuáque est cum interna stomachi tunica. Venas prætereà duas maiusculas, totidémque arterias habet, & duo neruorum coniugia, vnum durius à septima coniugatione, quod in musculos eius distributum, eam admodum mobilem volubilémque reddit, alterum verò mollius à tertia. Ea enim maxima sui parte in linguæ tunicam distribuitur gustus gratia, ob ídque tota illa coniugatio à Galeno gustatoria dicitur. Sic quidem instructa lingua explanatæ distinctæq; vocis fictrix atque moderatrix est, & sapores præcipuè diiudicat, eximio gustandi sensu prædita.*

Γλωσσοκόμιον ἡ

Γλωσσόκομον. *nomen est Atticum, vt scribit Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, & propriè significat arculam, in qua homines recondunt res preciosas, & quam multi iter facientes portant: est autem oblonga & angusta. Ab eius similitudine medici Hippocr. posteriores (nam Hippocratem id genus instrumenti non nouisse Galen. author est) machinam quandam chirurgicam, fracto femori vel cruri, vbi callus circundatur, accommodatam,* γλωσσόκομον *nominarunt. Est autem machina caua, oblonga, & ad femoris proportionem arcta, superna parte trochleas vtrinq; singulas habens ad latera sitas, & inferna parte transuersum axem, ad quem alligati laquei contrarium nixum toti membro gemina tensione efficiūt. Sic autem habet eius descriptio.*

Id habet,

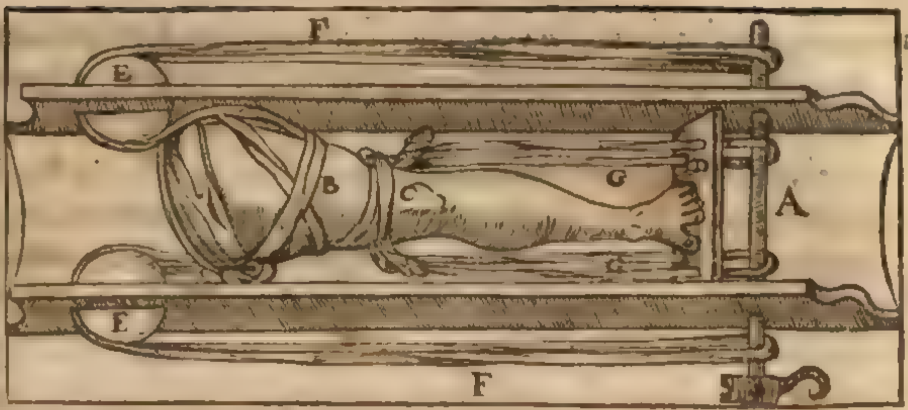

A. axis, ad quem laqueorum habenæ siue appēdices religantur.
B. laqueus superior.
C. laqueus inferior.
D. pars inferior glossocomi.
E. trochleæ.
F. habenæ siue appēdices laquei superioris μεταληπτικὴν tēsionē efficiētes.
G. appēdices laquei inferioris, tēsionē εὐθύπορον efficiētes.

Id habet, ut ex figura supradicta patet, ab ima parte axem, ad quem extremi laquei in diuersa extendentes deligantur. Itaque si femori crurique aptandum est, iniiciuntur laquei extremis partibus ossis fracti, fiuntque ex duabus appendicibus siue habenis, sic ut quatuor uterque capita habeat, bina à dextra parte, totidem à sinistra. Ex iis capitibus quæ inferioris laquei sunt, per foramina facta in inferiori parte glossocomi ad axem duci debent, quæ verò superioris, primò procedere ad superiora, deinde ipsa quoque per latera glossocomi perforata traiici, quibus foraminibus trochleæ inclusæ sint. Utrinque autem ab exteriori parte glossocomi, superioris laquei capita ferenda sunt ad axem. His enim ita constitutis, una axis conuersio, pariter ambos laqueos & quatuor appendices extendit, sed contrario prorsus nixu. Nam qui ad inferiora fracti ossis alligatur laqueus, os ipsum deorsum versus extendit, qui verò ad superiora religatus est, sursum os adducit. Earū tensionū altera, quæ utique membrum tendit in directum Græcè εὐθύπορος, id est, in directum procedens nominatur: quæ verò priùs sursum, mox deorsum agitur, μεταληπτική, quasi translatiuam dixeris: siquidem per trochleas quæ in lateribus glottocomi sunt positæ, circumactio, siue reflexus, siue trāslatio fit à superioribus partibus ad inferiores. Licet porrò, ubi crus sic extensum est, in posterum quotidiè hanc laqueorum in diuersas partes intentionem corrigere, valentiùs vel leniùs extendendo. Sic quidem Gal. γλωσσόκομον suū descripsit tùm cōment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, tùm lib. 6. meth. med. ubi etiam docuit licere & σωλῆνα vocare eiusmodi machinam & cum adiectione σωλῆνα μηχανικὸν, aut γλωσσόκομον μηχανικόν. Habetur apud Oribasium in lib. de machinamētis etiam aliud glottocomum, quod ad Nymphodorum authorem refertur, sed æquilaterum, non oblongum est.

γνάθος. *gena. maxilla. bucca. propriè dicitur ea pars faciei quæ τοῖς μήλοις subiecta est. Significat autem, quemadmodum & ἡ γένυς, tam supernam quàm infernam genā. Siquidem apud Hippocratem γνάθον & γένυν confundi annotauit Gal. commēt. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. vide γένυς.*

γναφάλιον. *herba est foliis candidis & mollibus, quorum pro tomento usus esse potest: indè γναφάλιον dicta est quasi tomentitia. Nā & Dioscorides folia dictamni, quòd mollia sint, γναφαλώδη, hoc est, tomentitia & lanea appellauit: & pars cucurbitæ interior, quæ eius semen complectitur, ab Aëtio dicitur γναφαλώδης, propter cādorem & mollitiem.*

γναφάλιον autem Dioscorides centunculum vocari Romæ prodidit & centuncularem herbam. Est enim centonibus cum tomento maxima cognatio. Aliqui, ut Plinius ait, χαμαίζηλον vocarūt. Sūt qui eam esse putēt quæ vulgò cruciata dicitur.

γνήσιον. legitimũ. verum. Quæ vox propriè ad morborum species pertinet: nec eam aliis in rebus cùm Hippocr. tùm alij præstantes medici vsurpare consueuerunt. Quarè nec de sudoribus, nec deiectionibus, nec aliis eiusmodi rectè dicitur, vt annotauit Gal. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

γόγγρον. ἡ βρογχοκήλη, hoc est, gulæ tumor apud Hippocr. Sunt enim γόγγροι propriè eminentiæ quædam rotundæ in truncis arborum. In qua significatione etiam vsurpauit Theophrastus lib. 1. de plantis, scribens ἔνια δὲ καὶ ἴσχει τῶν καλουμένων ὑπό τινων γόγγρους, ἢ τὸ ἀνάλογον, οἷον ἡ ἐλαία.

γογγύλη ἡ

γογγυλίς. rapum. rapa. duorum generum est. vnum satiuũ, alterum syluestre. satiuum duplex traditur, aut enim in latitudinem funditur, aut in rotunditatẽ glomeratur. Syluestre in longitudinem excurrit. Propriè autem γογγύλη vocatur quod rotũdum est.

γογγυλίδια. dicuntur apud Hippocr. τὰ σμικρὰ σφαιρία ὥσπερ εἰ καταπότια, hoc est, globuli orbiculiue quasi catapotia.

γογγύλιον. τὸ στρογγύλον, hoc est, rotundum, apud Hippocratem.

γομφίασις. affectio est dentium vel gingiuarum: alius molariũ, alius maxillarum à dentitione dolores interpretatur, alij aliter γομφίασιν siue γομφιασμὸν vocantes, vt habetur apud Hesychium, dentium σκληλασμὸν, ἢ ζωτεῖμμα, ἢ αἱμωδιασμὸν, hoc est, confractionem, stridorem aut stuporem. Sunt autem qui eo nomine non aliud intelligant quàm dentium compages. Ad eam affectionem Dioscorides decoctum cornu ceruini commendauit, scribens ipsum παρηγορεῖν τὰς γομφιάσεις, id quod videtur de dolore intelligendũ, ad quem propriè videtur τὸ παρηγορεῖν pertinere. alioqui per γομφίασιν dentium mobilitatem, eorum præsertim qui γόμφιοι dicuntur, & per γόμφωσιν iuncti sunt articulatíque non absurdè dici posse crederem.

γόμφιοι. clauales, seu molares dentes. Sunt dentes asperi, inæquales, ampli, lati, molendis atterendísque cibis comparati, à caninis ad extremam vsque mãdibulam pluribus radicibus affixi. Dicuntur γόμφιοι quòd clauorum modo genis infigantur. Vndè & γόμφωσις species τῆς συναρθρώσεως dentium ferè propria, de qua mox dicetur. Iidem etiam μύλαι fœminino genere à Gal. appellantur, & masculino μύλοι ab Aristotele & Rufo. Sunt autem molis quibus cereales fruges in farinam vertuntur, non solùm vsu similes sed figura etiam asperiore, inæquali & lata, præsertim qua parte sibi occurrunt, & cibos comminuunt. Altera verò parte qua in genas inserti sunt πολύρριζοι, hoc est, multifidi sunt, sed vario modo. Genæ namque superiori tribus, inferiori duabus radicibus adhærescũt, interdum tamen pluribus vel paucioribus. In quo tamen obseruatum est superiorum dentium plures semper esse & firmiores radices. Sũt autem molares dentes vt plurimùm viginti, quini scilicet in vnaquaque parte. In quorum genere etiam censentur qui omnium nouissimi oriuntur, quos Græci σωφρονιστῆρας, Latini genuinos vocant. vide ὀδόντες.

γόμφωσις. est species τῆς συναρθρώσεως: dicitur, vt ait Gal. cùm os ossi claui modo infigitur. Idem quoque eam diffinit esse, συνάρθρωσιν κατ᾽ ἔμπηξιν. Verùm talis ossium συνάρθρωσις ambigua est & propè ad σύμφυσιν accedit, cùm scilicet quippiam tam exactè infixum est, vt ne tantillum quidem loco moueri possit, sicut habet in dentibus. quos tamen per γόμφωσιν iunctos esse, nõ autem alueolis suis adnatos indicio est, quòd vel spõte decidant vel eruantur. Per γόμφωσιν quoque iuncta quædam ossa dici possunt

in carpo,

in carpo, metacarpio, tarso, pedio & aliis quibusdam partibus; synarthroses enarthrosi & arthrodiæ similes, sola motuum magnitudine ab ea differentes.

γονὴ. *genitura. eadē & semen dicitur. Idem enim est γονὴ καὶ σπέρμα: ratione fortasse differre videbuntur. Aristoteles apertè vtrumque distinxit lib. 1. de generatione animalium, his verbis: Genitura id vocatur quod à generante proueniēs causa est, quæ prima obtinet principium generationis, videlicet in iis quæ coire natura voluit. Semen autem est quod ex ambobus coeuntibus illis originem trahit, quale semen plātarum omnium est, & animalium nonnullorum, in quibus sexus distinctus non est, velut id quod ex mare & fœmina primùm miscetur, quasi cōceptus quidam aut animal. Quibus verbis Aristoteles significat genituram esse causam principiúmque generationis proueniens à perfectis animalibus quæ naturâ coëunt, semen verò tantùm plantarum esse & animalium imperfectorum: deinde quòd genitura sit ens naturale imperfectum, principium tantùm alterum generationis obtinens, semen verò ens aliquod sit perfectum, ex duobus rerum naturalium principiis constans, cuiusmodi est nux, triticum, hordeum, & alia semina eiusdem generis, quæ quidem perfecta sunt, non minùs quàm ipsum animal perfectum est. De qua Aristotelis sententia abundè diximus in annotationibus nostris quas in lib. Hippocratis de genitura dudum edidimus. Verùm Hippocrates, sicut Gal. annotat, non ipsum modò semen recens emissum, vel in suis vasis contentum, sed quādiu à concepto etiam fœtu species seminis adhuc apparet, siue per abortum, siue per dissectionē, γονὴν appellat, nondum illi tribuens fœtus nomen, vt lib. de natura pueri, vbi exponit quæ ancillæ suæ, die à conceptu sexto, acciderint.*

γοναὶ *etiam ab Hippocrate appellari partes naturales quæ generationi inseruiūt, author est Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.*

γονὴ *quoque nomen est pessi ad conceptum perutilis, qui describitur à Paulo lib. 6. cap. 24.*

γονοειδὲς ἐναιώρημα. *dicitur apud Hippocratem quod in vrina pendet genituræ simile. Species est τοῦ ἐναιωρήματος genituram referentis, hoc est, crassioris, candidioris, rotundioris, magisque compacti. vide νεφέλη.*

γονόῤῥοια. *generali quidem significatione dicitur omnis inuolūtaria seminis excretio, siue intento pudendo, siue citra pudendi tensionem. Sed quæ propriè gonorrhæa dicitur, authore Gal. lib. 6. de locis aff. est perpetua seminis excretio sine pudendi tensione. Itaque hæc non pudendi, sed propriorum seminis instrumentorum quæ spermatica vocantur, affectio est, fitque retētrice eorum facultate resoluta, siue ex eorum fluxione, siue ex satyriasi præcedente, acciditque tam viris quàm mulieribus, sed maximè puberibus. Quæ verò intento pudendo fit, propter conuulsionem accidit.*

γόνος. *idem quod ἡ γονὴ. sic enim appellare solebat Xenocrates, vt refert Galenus.*

γόνος ἡρακλέους. *sic à quibusdam dictum est helleborū album, vt habetur apud Dioscor.*

γόνυ. *genu. est femoris & tibiæ dearticulatio. In hac cum, sicut in aliis omnibus, sinum quendam esse oporteat, qui prominens alterius caput excipiat, capútque hoc tam rotundum esse debeat, vt aptè & sine vlla molestia in cauitatem eam inseratur, femoris extremitas inseritur, eámque tibiæ caput excipit. Tibia enim cùm femori subiecta sit, duo eius capita duobus sinibus suis, qui neruo & chartilagineo discrimine aptè distinguuntur, admittit. Est autem ea dearticulatio omniū expeditissima iu-*

stißimáque, vt scripsit Hippocr. lib. de fracturis, prætereà firmißima, magnóque naturæ artificio comparata, vt quæ in ea epiphyses & cauitates ita construxit & ad amußim fabricata est, vt neque laxior sit epiphyseon in cauitates ingressus, neque etiam adstrictior. Continentur autem & firmantur extrinsecus superciliis quibusdam ipsorum oßium & ligamentis, aliis quidem latis, aliis verò teretibus, & aliis quidem in profundo positis, aliis autem in circuitu totam dearticulationem comprehendentibus. Quò verò firmior etiam fieret, eam anteriore parte rotula seu patella, quàm μύλην *&* ἐπιγονατίδα *appellant, muniuit, quæ prohibeat ne femur curuatis aut per decliuia currentibus loco excidat & dilabatur.*

γοργωνίας. *dicitur à quibusdã coralliũ, propterea quòd quãprimùm vbi ex alto in aërem profertur solet lapidescere. Nam & Gorgonas in lapides versas fingunt poëtæ.*

γορδύλιον ἢ

γόρδυλον. *dicitur apud Paulum quod alij* τορδύλιον *appellant, nisi mẽdosus est codex. Est autem seseli, vel eius semen.*

γοσσύπιον. *frutex est exiguus, laniger, palmæ folio, similem barbatæ nuci gerens fructum, cuius in exteriori bombyce lanugo netur in linum candidißimum mollißimúmque, quod cotonium vulgò dicimus, & lanuginem ipsam cotonum.*

γραῖα. *dicitur pellis vmbilicum ambiens, quòd corrugata senectutis indicium sit.*

γράμμα. *scripulũ. Est vigesima & quarta pars vnciæ. Tot namque scripula sunt in vna vncia. Eámque ob causam, vt Fannius scribit, ponderis id genus Græci* γράμμα *dixerũt, quòd vncia in tot huius generis pondera diuideretur, quot essent apud Græcos literæ, quæ illi* γράμματα *vocant. Fannij versus sic habent:*

Vncia fit drachmis bis quattuor, vnde putandum
Grammata dicta, quòd hæc viginti quattuor in se
Vncia habet: tot enim formis vox Græca notatur,
Horis quot mundus peragit noctémque diémque.

Qua in re Latini Græcos imitati à scribendo primò scriptulum, deinde scripulum dixerunt. Qui scrupulum dicunt, sine authore & ratione sic dicere videntur. Eius nota apud Latinos fuit ℈. *Apud Græcos veteres raro in vsu fuit, sed eius loco ferè semper* διώβολον, *vel* ὀβολὼ δύο *dixerunt. Quem loquendi modum etiam Plinius non mutauit, cùm haberet scripulum, quò aliàs vtitur, & dimidium scripulum posset dicere.*

γραμμὴ κυκλοτερής. *dicitur circulus pupillam ambiens, qui alio nomine* ἶρις *appellatur.*

γράστις. *dicitur à quibusdam hordeacea farrago, quanquam & multi non indoctè semiaridum fœnum interpretentur.*

γραῦς. *dicitur pellicula illa quæ lacti aut iusculo refrigerato superinducitur. Est enim veluti rugosa cutis, qualem vetulæ habent.*

γραφιοειδής. *dicitur apophysis oßis petrosi, quæ alio nomine* στυλοειδὴς *&* βελονοειδὴς *vocatur. vide in dictione* βελονοειδής.

γραφίσκος διόκλειος. *ferramenti chirurgici genus est, telis è corpore extrahendis accommodatũ, sic dictum quoniam authorẽ Dioclem habet, qui inter priscos maximósq; medicos habitus est. Lamina vel ferrea, vel ænea etiã ab altero capite duos vtrimque deorsum conuersos vncos habet, ab altero duplicata lateribus, leniterque extrema in eam partem inclinata, quæ sinuata est: insuper ibi etiam parte inclinata, qua perfora-*

perforata est. Hæc iuxta telum transuersa demittitur, deindè vbi ad imum mucronem ventum est paulum torquetur, vt telum foramine suo excipiat. Cùm in cauo mucro est, ilico duo digiti subiecti partis alterius vncis, simul & ferramẽtum id extrahunt & telum. Descriptio hæc habetur apud Celsum lib. 7. cap. 5.

γειφόμβρον. quid significet apud Hippocrat. vide Galen. in lib. 1. prorrhetici comment. 3. aphor. 8.

γεράνιον. dicitur à quibusdam οἶνος ἄγριος. vt habetur apud Dioscoridem.

γυῖον. ὅλον τὸ σῶμα. totum corpus, apud Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημ. vt Galen. comment. 4. annotauit.

γυιῶ. ἀπογυιῶ. καταλύω τὴν δύναμιν. hoc est, eneruo, & vires exoluo, apud Hippocr. vt exponit Gal. comment. περὶ διαίτης ὀξέων. significat etiam γυιοῦσθαι apud eundem idem quod ἐλάττονα γίνεσθαι. hoc est, decurtari, vt interpretatur Gal. comment. 3. in lib. de artic. ac quanquam γυῖα propriè maiora membra dicãtur, vt pedes manúsque, de reliquis tamen omnibus partibus dicitur.

γυμνάσιον exercitatio: duplicem habet significationem, vnam communem, qua dicitur omnis motus vehementior anhelitum immutans. Terminus enim vehementiæ est anhelitus alteratio, quando in quibus nulla fit anhelitus mutatio has nondum exercitationes vocamus. Quòd si quis magis minúsue, celeriùs aut crebriùs iã ex motu aliquo respirare cogitur, huic certè tantus motus exercitatio fuerit. Ea quidẽ communiter exercitatio vocatur, significans idem quod πόνος, id est, labor: quippe cùm & qui fodiunt, & qui metunt, & qui equitant, non laborent modò, sed etiam exercitentur, communi saltem exercitationis appellatione. Propriè verò exercitatio appellatur quæ eo loco suscipitur quem Græci γυμνάσιον appellant. Is locus erat in publico quodam vrbis loco extructus, quò vngendi, fricandi, luctaturi, discum iacturi, aut tale quippiam facturi confluebant: cui qui præerat, γυμναστὴς vocabatur. Callebat enim omnia exercitationum genera, earúmque vsum & modum nouerat. Sunt autem exercitationum tria saltem prima genera, vtique quot motionum differẽtiæ: quippe aut à nobis ipsis mouemur, aut ab aliis, aut à medicamẽtis. duæ priores sanis & ægris communes sunt, tertia species nequaquam ad sanos pertinet. Ab alio quidem motus fit nauigatione, equitatione, vectione. A nobis ipsis mouemur cursu, ἐν πλεθρισμῷ, πιτυλισμῷ, saltu, disci iactu, lusu coryci pilæq; seu magnæ seu paruæ. Mistus verò ex ambobus motus est equitatio violẽtior, lucta, pugilatus, ὁπλομαχία, σκιομαχία, ἀκροχειρισμὸς, & pleraque alia eiusdem generis exercitia, sed in his quoque complures differentiæ inueniuntur: nam quædam aut violentæ sunt grauésq; ac robustæ, aut leues, celeres & concitatæ, aut pariter violentæ & celeres. Quædam enim lentè motis fiunt, quædam ocyssimè agitatis, & quædam robore ac nixu adhibitis, quædam sine his, adhæc quædã cum robore pariter & celeritate, quædam languide. Ac quod violenter quidem sine velocitate exercetur, εὔτονον, id est, valẽs vocatur: quod violenter & cum celeritate, σφοδρὸν, id est, vehemens. Violenter autem robustéue dicere nihil referat: sed tarda quidem exercitatio, vt scribitur apud Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, pinguefacit: velox autem carnes & adipem detrahit, succorúmque abundantiam minuit. Prætereà aliam partem aliæ aliis magis fatigant: quippe itatio cursúsque crurum exercitationes sunt. Acrochirismi & sciomachiæ brachiorum ac manuum propriæ. Lumborum autem assiduè se inclinare, ac rursus

reuocare: itē alteres attollere. Thoracis verò & pulmonis maximæ respirationes propriæ exercitationes sunt. Totius verò corporis est paruæ pilæ lusus. Cæterùm hæc ipsa exercitationū genera aut priuato, aut publico in loco obeūtur. In illo quidem magna ex parte nulla adhibita gymnastæ cura industriáque, quippe quæ sæpius non exercitationis causa, sed necessarij operis, vel etiam meditationis vsurpentur. Nam cùm fodit quis, aut remigat, aut arat, aut metit, cū domos ædificat, seu ferrariā ærariámue factitat, aut alia quæcunque homines, vel opifices vel non opifices in vita vsus causa exercent, facit, operis potiùs causa quàm exercitationis ea facit, ideóque perpetuum diem ea obit, neque vnquam, ne post cibum quidem intermittit, adeò vt plærumque inter causas insalubres huiusmodi exercitatio habeatur. At quæ publico in loco suscipitur, cui peritus gymnastes præfectus est, salubris semper est, & maxima artis tuendæ sanitatis portio, vt quæ nō alio tempore quàm ante cibum obeatur, & præparato semper corpore, seruétque perpetuò modum, & vocatam ἀποθεραπείαν. Itaque simplex vniúsque modi exercitatio ea est quam quisque priuatim vsurpat: quam verò gymnastes moderatur, tribus vtique partibus constat, videlicet præparatione, ipsa exercitatione, & apotherapia. Præparatio perficitur frictionibus & inunctione. Sic enim calefactis & præmollitis solidis partibus, adhæc verò humoribus tenuatis, & exiguis meatibus laxatis nullum periculum nec rumpendi alicuius, nec obstruendi exercitato impendet, quibus quidem vitandis eiusmodi præparatio adhibetur. Vt autem hæc fiant, oportet linteolo totum corpus mediocriter fricādo priùs calfacere, mox oleo fricare. Eiusmodi frictionem τρῖψιν παρασκευάζουσαν Gal. appellat. Ab ea dandum se exercitationi, quam pro ratione corporis, naturæ, sexus, ætatis, virium & temporis anni constitutionisq; præsentis oportet esse vel violentam, vel celerem, vel remissam: item longam vel breuem, assiduam vel interpolatam, & quæ vel totum corpus æqualiter, vel aliam quamuis partem egregiè præter cæteras fatiget. Tum demum τῇ ἀποθεραπείᾳ vtendum, quæ constat frictionibus & motibus aliis, sed multò magis moderatis & remissioribus quàm per ipsam exercitationem, sicut antè in dictione ἀποθεραπεία ostēdimus. In hunc modum peracta exercitatio optima est & saluberrima, quòd eam duo maxima commoda sequātur, excrementorum inanitio, & εὐεξία, id est, commoda solidarum corporis partium habitudo. Nam quoniam vehementior motus exercitatio est, necesse quidem est tria hæc ab ea perfici in corpore exercitādo, membrorum duritiem ex mutuo ipsorum attritu, genuini caloris augmentum, & spiritus citatiorem motum. Sequuntur verò hæc reliqua omnia priuatim cōmoda, quæ corpus exercitiis accepta refert, vtique ex membrorum duritia, tùm vt minùs ex labore afficiātur, tùm ad actiones robur: ex calore, tùm deducendorum in corpus validum attractum, tùm immutationem magis expeditā, tùm nutritionem magis felicem, tùm vt singulæ corporis partes sint (vt ita dicam) perfusæ. Cuius fusionis beneficio & solida mollescere, & humida tenuari, & exiguos corporis meatus laxiores fieri accidit. At ex spiritus valentiore impetu & purgari hos omnes meatus necesse est, & excrementa expelli.

γυμναστική. gymnastica. Est pars medicinæ sanitatem exercitatione conseruans. Pertinet ad ὑγιεινήν. Eo autem nomine intelligere oportet eam quæ modum in exercitatione adhibet, & quæ scopū habeat tantùm exercere corpus quantùm confert ad tuēdam valetudinem. Est etiā alia gymnastica vitiosa, athletis propria, nomine quidem suo

dem suo insignis, sed extrà naturæ limites progressa, quæ nõ optimum finem habet, sed molem corpori adiicere, qua aduersarij prosternantur in certaminibus. Quorum quidem habitum etiamsi Hippocrates summum bonitatis attingere dicat, non est tamen simpliciter bonus, sed vt ait Plato lib. 3. de repub. vituperandus, vt inutilis ad omnia ciuilia negotia, quemadmodum suo loco annotauimus.

γυμνόκριθον. hordeum nudum. Cereale semen est in Cappadocia proueniens, vt scribit Oribasius lib. 1. collect. medicinal. cap. 1. fortè id hordeum quod decorticatum nascitur, & quod vulgò hordeum mundatum appellatur.

γυναικάνθη. sic dicitur à quibusdam ἡ βρυωνία, hoc est, vitis alba.

τὰ γυναικεῖα. muliebria, menstruæ purgationes. vide καταμήνιον αἷμα.

γυναικεῖον. dicitur à quibusdam τὸ στίβι, id est, stibium, quòd eo mulieres decoris causa cilia illinerent. vide στίμμι.

γυναικομαστόν. est mammarum muliebrium summũ incrementum: non est ea affectio præter naturam, sed aucta prouenit pinguedine mammarum.

γῦρις. pollen ex farina, qui, vt scribit Paulus, amylo virtute respondet.

γύψος. gypsum. Id dicitur quod ex lapidibus tostis & ambustis exprimitur. Cognata calci res est. Plura eius genera. Nam è lapide coquitur, & è terra foditur, & è summa tellure colligitur, vt habetur apud Pliniũ. Adstringit, glutinat, sanguinis profluuia & sudores compescit, sed potum strangulat.

γωνίωσις. sic Archigenes non malè appellauit, authore Galeno, speciem quandam pulsus, qui non toto arteriæ circulo, sed eius angulo tantùm ferit: fit propter maximam imbecillitatem facultatis quæ attollere onus nequit. Tunc enim flexum in alto quẽdam pulsus repræsentat, non circuli figuram: quem quidem flexum Archigenes γωνίωσιν nuncupauit. Nam altitudo arteriæ non vt circuli iam figura, sed vt vertex trianguli mouet tactum. Id quod magis etiam ei accidit horrescenti & rigenti præ frigore, vel quomodolibet aliter induratæ. Itaque initio grauium accessionum & cum frigore inuadentium talem pulsum cernere est: non in his tamen omnibus vel solis, vt quidam putant. Nam si propter duritiẽ arteria ægrè flecti possit, facultásque imbecilla grauetur vtrinque, perdit circuli veluti circũferentiam: refert autem verticem trianguli, quòd propter duritiem arteria nequeat paulatim flecti, & ad profunditatem vtrinque inclinari, sed vibretur potiùs quàm flectatur.

IO. GORRAEI
PARISIENSIS
Definitionum medicarum
TO Δ.

Δαλίδες. dicuntur quidem propriè magnæ lampades & ardẽtes. Per metaphoram verò sic vocatur caput allij, eò quod multis spicis in modum lampadum compactum sit, sicut annotauit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

τὸ δακνῶδες. mordacitas. Est tãgibilis qualitas, quæ in corpus subiẽs exasperat, & punctionis sensum inducit. Qualitas est tactus propria, non gustus. Quòd autem linguâ aliquãdo diiudicetur, non fit proprio linguæ sensu, sed communi, quoniam, vt reliqua corpora sensilia, tactus sensu prædita sit. Quippe si in aliam quamuis carnem cute nudatã inieceris quod mordicat, & illam sane non minùs quàm linguã mordebit. Est autem mordicatio tribus istis saporibus, acido, amaro & acri communis: sed acido quidem vt frigido simul & subtili, amaro verò & acri, vt calidis, mordacitas inest. Siquidẽ tam ea quæ frigida sunt quàm quæ calida, si cutem penetrent, & in sensibiles partes per carnem dispersas subeant, mordicationis sensum inuehunt, dispari tamen, vt docuit Galenus, modo: frigidum namque non nisi in raris corporibus, qualia sunt vulnerata omnia, oculi, os, nares & venter, mordicat: calidum verò in solidioribus. Ac frigidũ quidem spiramenta cuncta subiens omnes circumquaque partes amplectitur, contrahit, condensat, & à cõtinuis auellit, vnde molestus mordacitatis sensus exoritur: calidum verò in duriora etiam corpora subiens, ea dissoluit, fundit, colliquat, itaque earum continuitatem multò quàm frigidum celeriùs diuellit, secat, distrahit, vnde mordax necessariò sentitur, velut aqua feruens atque ipse ignis. Nec tamen quicquid calidum aut frigidum est, mordax apparet, nisi etiam conuellat & violenter condenset. Sic vtriusq; immoderatiùs aucti communis est mordicatio. Quoniam autem quicquid mordicat in profundum subire & penetrare debet, ideò necesse est, vel id quod mordicat tenuis esse substantiæ, vel quod mordetur tam rarum esse, vt intra se facilè admittat quod mordicandi vim obtinet, vel vtrumque, tùm quod mordet, tùm quod mordetur rara tenuíque substantia præditũ esse. Calida quidem quæ mordicant aut amara aut acria sunt, & omnia tenuium partium quadamtenus existunt, in quorum tamen genere non quò quicquid tenuius est, idem etiam magis mordicet necesse est, quin potiùs magis mordicat quod crassius est, minùs autem est mordax quod est tenuius. Frigida verò, cùm & ipsa mordeant, vt Hippocr. dixit, dubitari tamen potest an tenuium partium ea esse oporteat. Quippe acetum & Boreas mordent fortè propter partium tenuitatem, quæ tamen niui & aquæ frigidæ non minùs mordacibus haudquaquam inest, vt docuit Gal. lib. 1. de simp. medic. ostendens non omne quod mordax est, idem etiam tenue esse oportere. Hoc autem inter ea discriminis

est,

est, quòd frigida tenuium partium dura etiam solidáque corpora mordicent, quæ verò crassarum sunt partium, ea modò quæ sunt vlcerata aut rariora. Cæterùm non est idem sensus omnium quæ mordicant. Eorum enim quatuor discrimina in maioris & minoris collatione Gal. docuit in lib. de multitud. Primus, inquit, gradus eorum est quæ mordendo pruritum mouent, vt scilla. Secundus eorum quæ vehementiùs id agunt, vt cepa. Plusculum enim si corpus nostrum eiusmodi medicamentis assuescat, vlcerabitur. Sunt prætereà quæ hoc magis acria sunt, atque vbi vlceratis præsertim admouentur, horrorem pariunt: vel, si acriora sint, etiam rigorem. His verò respondent, inquit, quatuor humorum in nobis mordaciũ differentiæ. Sunt enim ex ipsis mordaces, qui mediocriter mordent, iis verò mordaciores, qui vlcerosum inuehunt sensum, qui acriùs iis mordent, horrorem, qui maximè, ij rigorem mouent.

Δακνώδης πυρετός. mordax febris. Est differentia febris sumpta ab ipsa caloris essentia, vel ab eo quod illi maximè proprium est. Siquidem omnis & propè solus calor, & semper, vel mordax est, hoc est, acrimonia pungens atque rodens, vel mitis, vel medius. Mordax itaque febris est quæ medici manum perpetuò & æqualiter mordet, hoc est, à quo tempore manus admoueri cœpit, donec auferatur, acrẽ semper calorem exhibet tactui. Debet autem manus ipsa, si modò mordacem febrem rectè iudicatura est, media esse duræ & mollis, calidæ & frigidæ, & potissimùm imponi thoraci summo. Putris enim materia mordacis febris per cutem erumpens ita eam acrimonia sua pungit & vellicat, vt diu ferre contactum non possit. Eiusmodi sunt omnes biliosæ, cùm omni tempore, tùm potissimùm in statu. Est autem mordacitatis ratio triplex, prima à caloris intensione, secunda à celeri motu, tertia à materia in qua calor accenditur. Calor enim in subiecto sicco, vt in bile flaua, est acrior quàm in humido, vt in pituita, aut in vaporoso & spirituoso, quẽadmodũ in febre diaria se habet.

Δακρύδιον. est lacryma scãmonij, quam radice sua vulnerata fundit. Sic dicta est quasi lacrymula κατ' ἐξοχήν. Ea nitida est, rara, fistulis tenuibus, fungosa, leuis, taurino glutini colore simillima, linguã nõ vehementer vrit, linguæ tactu albescit. Coquitur in cotoneo malo: sic minùs stomachũ offendit. Circa Canis ortum excipitur. Vis bimæ, nec antè, nec posteà est, vt quidam scripserunt. Corrupto vocabulo medici nunc diagredion appellant.

Δάκρυον. lacryma. Est humor ex oculis distillãs. Cuius rei multæ sunt causæ atque inter se etiam contrariæ: nam & præ nimia lætitia & præ nimio dolore æquè lacrymæ excutiuntur. Ad hæc fumus & allia lacrymas mouent. Id quod diuersis accidit rationibus. Quas vt intelligamus sciendum est ad singulos oculos quatuor inesse glandulas, in vtroque scilicet angulo geminas, vnam infrà, alteram verò suprà, quæ humiditate à cerebro delabente replentur, eáque oculos humectant, ne nimio motu exiccati deteriores euadant. Ab his dolor, cui vis inest meatus refrigerãdi atque adstringendi, spissitudine meatuum, humorem quem illæ continent, exprimit, pariterq; commiseratio & tristitia: lætitia verò humorem ex laxitate meatuum effundit, in naturis præsertim humidioribus atque rarioribus. Nam quicumque arctioribus cõstant meatibus lacrymam neutra de causa mittere consueuère. Similiter fumus & allia & reliqua acria oculos mordentia eum humorem eliciunt. Sed præterea in iis animi affectionibus perturbationibúsque inordinati quidam motus spirituum fiũt, à quibus humores quoque commouentur & diffluunt, tanta aliquandò copia, vt iis

excipiendis oculi non sufficiant, sed per nares etiam decurrant iis qui flent vehemẽtiùs. Atque hæ quidem lacrymæ ἑκούσιαι, hoc est, spontaneæ dicuntur, quasi nobis volentibus obortæ, etiamsi eas aliqua vis & causa præter naturam expresserit. Sic enim vocantur quæ à causa externa manifestáque fiunt. Aliæ verò dicuntur ἀκούσιαι, id est, inuitæ, vt quæ per morbos fiunt, veluti per lippitudinem, aut fluxionem è capite decumbentem, aut imbecillitatem retentricis facultatis, quas malas & exitiales esse Hippocr. lib. 1. prognost. declarauit. Inuitæ autem dicuntur ad aliarum differentiam. Nec tamen omnes eiusmodi lacrymæ perpetuò malæ sunt, sed aliquæ interdum crisim per sanguinis profluuium è naribus præsagiunt, vt in acutis febribus præsertimque ardentibus, quemadmodum scripsit Hippocr. si modo largiùs ex oculis dimanent, nec circa eos in spumæ modum inarescant. Tales enim malas esse idem Hippocr. docuit, vt quæ & maximum incendium, & vires perexiguas esse significent. Cùm autem lacryma propriè hominis dicatur, per metaphoram tamen designat etiam aqueum illum succum & liquorem qui ex planta siue vulnerata, siue etiam integra sponte sua defluit, siue in gummi humor ille concrescat, siue in resinam liquescat propter oleosam quæ in eo est substantiam.

Δακρυῶδες ἕλκος. *lacrymosum vlcus. Sic per metaphorã vlcus dicitur ex quo sanies quædam tenuis & cruda emanat, perinde atque ex oculis lacrymæ, quando inflammatione laborant. Vsurpatum ab Hippocr. lib. de fractur.*

Δακτύλιον. *sic dicitur à quibusdam τὸ σκαμμώνιον.*

Δακτύλιος. ὁ πρωκτὸς καὶ ἡ ἕδρα. *podex. Sũt autẽ qui rectũ intestinũ eo nomine intelligãt.*

Δακτύλιος. *dicitur ab Hippocrate aliquando ὁ κύκλος καὶ τρόχισκος, hoc est, circulus, pastillus siue orbiculus quo in medicina vtimur.*

Δακτυλῖτις. *vocatur à quibusdam aristolochia longa, quæ mascula dicitur, quòd radix illi sit digitali craßitudine, aut quatuor digitos longa.*

Δακτυλοδόχμη. *mensura est apud Græcos qua rerum dimetiuntur interualla, quam & illi simpliciter δοχμὴν nominant. vide suo loco.*

Δάκτυλοι. *digiti. sunt partes manuum & pedum extremæ, vnguibus firmatæ, oblongæ, teretes, & singulæ ternis oßibus constantes. Vtraque in manu & vtroque similiter in pede quini habentur, & tales vt descripti sunt, exceptis pedum pollicibus, qui duobus tantùm oßibus componuntur. sunt autem digiti manus hi: μέγας, qui & ἀντίχειρ, λιχανὸς, μέσος, παράμεσος, μικρὸς. singuli terna ossa continent, mutuo sibi colligata & ordine sibi succedentia velut in acie, vnde & φάλαγγες à Græcis appellantur. Ab aliis autem σκυταλίδες, à turma equitum, quam Græci σκυτάλην nuncupant, Latini communi vocabulo digitorum internodia dicere possunt. Græci verò etiam eorum singula suis nominibus distinxerunt, à quibus primi articuli, metacarpio proximi, προκόνδυλοι, medij κόνδυλοι, postremi μετακόνδυλοι appellantur, & ab his vnguium principia seu radices ῥιζωνύχια, extremi deinde digitorum fines ῥάγες & κορυφαὶ, vt scriptũ est à Rufo in partium hominis nomenclatura. Porrò ima digitorum ossa metacarpio per diarthrosin alligantur, excepto pollice, cuius os infimum non metacarpio, sed carpo per diarthrosin copulatur. Ex quo quidam censent os illud non ad pollicem, sed ad metacarpium pertinere, ipsúmque pollicem, vti & eos qui sunt in pedibus, duobus tantùm oßibus constare.*

δάκτυλος. *digitus. minima mensura est earum quibus rerum interualla dimetimur.*

mur. Hæc autem nõ secundùm digiti longitudinem, sed secundùm eius latitudinem siue craßitudinem accipi debet. Hac sæpè Dioscorides vtitur, vt de anchusa scribens, δακτύλου τὸ πάχος: *& de bunio,* καυλὸν ἀνίησι πετράποδον, θύμινον, πάχος δακτυλιαῖον. *Quoniam verò indice & infami & medico pollex plenior & craßior est, minimus exilior & tenuior, differentiam quæ est in herbarum radicibus & caulibus etiam his duobus digitis explanauit. Vt de radice eryngij,* δακτύλου τοῦ μεγάλου τὸ πάχος. *Et de spinæ albæ caule,* καυλὸν ὑπὲρ δύο πήχεις, δακτύλου τοῦ μεγάλου ἢ καὶ μείζονος πάχος. *De radice inulæ Ægyptia,* πάχος δακτύλου μικροῦ. *Et pluribus in locis similiter, in quorum nonnullis &* διδακτύλου *&* τετραδακτύλου *mensuram inuenies.*

δάκτυλοι. *dicuntur palmæ fructus, quos Græci alio nomine* φοινικοβαλάνους, *Latini palmulas, Franci datas vocant.*

δάκτυλος. *Graminis aculeati nomen est, quod etiam* κεφαλόπους *dicitur. Eius tria genera statuũtur. Vnum cui in cacumine aculei sunt, plurimùm quini, quod ab aculeorum, quasi digitorum, numero* δάκτυλον *appellãt. Alterum* ἀειζώου *simile,* δάκτυλον *etiam dictum, quia ad reduuias optimum sit, & digitis medeatur. Tertium genus* τοῦ δακτύλου *tenuius nascitur in parietinis & tegulis, cui caustica vis inest.*

Δαμασώνιον. *dicitur à quibusdam* τὸ ἄλισμα, *sicut habetur apud Dioscor. & Galenum.*

Δανάη. *sic dicitur à quibusdam ἡ* δάφνη ἀλεξανδρεία, *vt habetur apud Dioscoridem.*

Δαναόυ ξηροκολλύριον. *Describitur ab Aëtio lib. 7. capite* περὶ ξηροκολλυρίων.

Δάρτος. *vna est è quatuor membranis quæ testes inuoluunt. Earum prima & intima* ἐπιδίδυμις *est: post eam* ἐρυθροειδὴς: *tertia* δάρτος, *carnosa, erythroide multò valentior: quarta & extima scrotum est.*

Δασὺ πνεῦμα. *spiritus asper. Sic à quibusdam appellatur qui cum sono ducitur tùm ob angustiã loci quo ille redditur, tùm propter humoris multitudinem, vt annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.*

Δάσυμα. *oculi vitium idem quod* τράχωμα, *vt scripsit Aëtius lib. 7.*

Δαύκιον ἢ

Δαῦκος. *herba est trium generum. Creticum fœniculi similitudine, minoribus foliis & candidioribus, caule semipedali, capitibus rotũdis, vt coriandri. flos albus, semen album, acre, hirsutum & odoratum, radix craßitudine digitali & longitudine dodrantali. Nomen retinet in officinis. Latinis Gallica pastinaca dicitur, vulgò syluestris carota. Alterum vbique prouenit, apio simile, feruens, acre, odoratum, radice digitali craßitudine, bipalmum longa. Tertium pastinacæ non dißimile, opacante fastigium anethi vmbella, semine oblongo & odoratu graui, sapore, vt cuminum, acri. Gal. & Paulus daucum nihil aliud esse voluerunt quàm staphylinum syluestrem. Omnium generum semen calfacit & extenuat, vrinas & menses mouet.*

Δάφνη. *laurus. Est arbor læui cortice & tenui, radicibus obliquis, inæqualibus, perpetua coma, caudice procero, pingui, succo scatẽte, nodis perquãpaucis. Geminam Dioscorides statuit, vnam tenui folio, alteram latiore. Desiccat laurus & calfacit vehementer. Eius fructus* δαφνὶς *appellatur.*

Δάφνη ἀλεξανδρεία. *laurus Alexandrina. herba est folio myrti syluestris, molliore, candidiore, maiore, seminis inter folia magnitudine ciceris rubri. ramos spargit à terra dodrantales, eóque ampliores, radice myrti syluestris, maiore, odorata, teneriore. Dicitur aliis nominibus* δάφνη ἰδαία καὶ στεφανωματική *&* ὑπόγλωττιον: *vulgò vuularia &*

Bonifacia dicitur. Calida est, acris & subamara.

Δάφνις. *sic dicitur bacca seu fructus lauri arboris.*

Δαφνῖτις. *est species vna τῆς κασίας in Arabia nascentis, quam & ἄχυ Dioscorides scribit appellari. vide in dictione κασία.*

δαφνῖτις *etiam dicitur à quibusdã ἡ χαμαιδάφνη, vt habetur apud Dioscoridem.*

Δαφνοειδὴς. *frutex est ramosus, crassiore ac molliore quàm laurus folio, floribus candidis, baccis è nigro rufis. Eius folia os ac fauces accendunt. Non aliud est quàm syluestris laurus. Herbarij laureolam vocant.*

δαφνοειδὴς *etiam dicitur ἡ κληματὶς. de qua suo loco dicetur.*

Δεινὸς ἰδεῖν πυρετὸς. *grauis aspectu febris. Est differentia febris apud Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Eam aliqui hecticam interpretãtur, quæ in solidis partibus accensa, carnosum genus vbi iam populata cõsumpsit, & multò celeriùs spirituosum, corpus strigosum & aspectu terribile reddit, quòd præter cutim & ossa nihil ampliùs supersit, præsertim si est hectica marasmodes. Ob id homines ita emaciati, vulgò mortes vocantur, & nos, dùm occurrunt, mortis modo terrent. Verùm id summæ emaciationis symptoma longis etiam morbis contingit & omni atrophiæ. Visu quoque terribiles sunt febres quædam pestilentes & malignæ, & omnes phreniticorum febres, quibus oculi cæsij & minaces & torua tuentes, & qui, si à nobis spectentur, nos terreant, quia intenti, fixi, & velut minarum pleni sunt. Pestilentes quoque cum phlyctænis aspectu graues sunt. Gal. tamen hecticam febrem apud Hippocr. intelligit.*

Δειοσμός. *dicitur à quibusdam ἡ κόνυζα, vt habetur apud Dioscor. non dubium quin à grauitate odoris.*

Δέρη. ὁ αὐχὴν καὶ ὁ τράχηλος. *collum seu ceruix, propriè tamen sic dicitur pars colli anterior, per synecdochen autem totum collum significat. Hinc ὑποδερὶς dicta est vltima colli anterioris pars, quæ monilibus cingitur, & περιδέραιον totus ille colli ambitus apud Pollucem.*

Δεκάμυρον. *malagma Oribasij, sic dictum quòd ex decem aromatum generibus paretur. Refertur eius compositio ab Aëtio & Paulo, sed deprauatis Pauli, vti indico, exemplaribus: pro nardo enim nardinum vnguentum reponi debet, vt habetur apud Aëtiũ, & pro libris tribus ceræ, sexcunx. alioqui iã nõ malagma erit sed emplastrũ.*

Δελτοειδὴς μῦς. *sic dicitur musculus qui brachium ad superiora adducit, propterea quòd triangularis videatur, & in Δ similitudinẽ efformatus. Cuius basis intelligi potest à media clauicula ad extremam vsque scapulam secundùm humeri longitudinem, à quibus scilicet partibus ducit originem: latera verò, hinc quidem internum à clauicula, indè verò externum ab ima scapula ad medium vsque brachium, quo loco huius musculi veluti vertex est. Is musculus multùm carnosus est & in longum valdè exporrectus, totúmq; humeri ad scapulam articulum, quem ὦμον vocant, integit, vnde & ἐπωμὶς alio nomine appellatur, quasi humero instratus & superpositus.*

Δελφινιὰς ἡ

Δελφίνιον. *herba est cui rami ab vna radice dodrantum binûm, vel etiam maiores, circa quos folia pusilla, tenuia, diuisa, oblonga, delphini effigie. quanquam alij non folijs, sed siliquis repandis Delphinum referre prodant. qua similitudine quidam inducti, delphinium senam esse Mauritanis dictam existimarunt. Flos illi violæ albæ in purpuram vergens. semen in valuulis milio simile. Romani buccinum teste Dioscoride,*

ride, vocauerunt. Herbarij quidam filium ante patrem appellãt, quòd siliquam & in ea semen ante floris exitum ostendat.

Δελφύς. vterus. sic dictus quasi ἀδελφοποιός. Siquidem ἀδελφοὶ dicuntur fratres ex eodem vtero procreati, quasi vterini.

Δενδρίτης. dicitur à quibusdam τὸ κοράλλιον, quod etiã alio nomine λιθόδενδρον appellatur.

Δενδρολίβανος. thus arbor, quæ & simplici nomine λίβανος appellatur, de qua vidè suo loco.

Δενδρομαλάχη. althæa, siue ibiscus. Maluæ agrestis species, quam etiã ἀναδενδρομαλάχην Galenus appellat.

Δεξαμενή. labrum, lauacrum, solium aquæ calidæ, in quo qui lauantur etiã innatare possunt: dicitur alijs nominibus ἔμβασις & κολυμβήθρα & μακρά.

Δέρμα. cutis. Est membrana omnium amplissima, partium subiectarum tegumentum, munimentum, ornamentum. Quia membrana est, ex eo intelligitur simplicem esse, planam, tenuem, albam, neruosam, atque ob id sentientem. Siquidem per cutem dispersi nerui dant illi sensum, verùmtamen sentit solùm non etiam motum habet voluntarium. Oritur ab extremitatibus vasorum per subiectam carnem dispersorum: hæ namque dilatatæ, coniunctæque in cutem degenerant: quò fit vt à subiecta carne sine summo dolore separari nõ possit. Ac quamquam ex carne, venulis & alicubi arteriolis composita sit, ex neruis tamen præcipuè conflatur, nec tamen nerui prorsus naturam retinet, sed inter neruum carnémque quodammodò media est. Nec verò solùm omniũ corporis partium, sed etiam vniuersæ quæ generationi corruptionique subiicitur substantiæ media est: quòd enim in duritia & mollitie, & in calore ac frigore similiter medium omnium particularum sortita sit, ex eius quam dixi substantia maximè intelligitur. Est enim veluti sanguine præditus neruus, qui sit inter carnem & neruum quiddam planè medium, & iis ambobus secum mistis conflatũ. Est enim neruus durus, exanguis & frigidus: caro mollis, multi sanguinis & calida: media inter vtrumque est cutis, nec dura & planè exanguis vt neruus, nec mollis & sanguine abũdans vt caro. Est igitur cutis extremorum media calidi, frigidi, humidi & sicci: præsertim autem manus, in qua tanquam temperatissima, perfecta tangẽdi potestas sita est. sic quidem vera cutis habet. Cæterùm ab eius excremento alia cutis producitur ἐπιδερμὶς dicta, ei toti supertensa, sensúque destituta, & quæ sæpè citra dolorem facilè ab ea separatur: de qua vide suo loco.

Δερματώδης μῆνιγξ. ἡ σκληρὰ, ἡ παχεῖα, hoc est, dura & crassa cerebri membrana, ossi caluæ adhærens, sic dicta quasi coriacea.

Δεσμίδιον. significat fasciculum, vt est apud Scribonium Largum, siue manipulum, vt est apud Celsum, cuiusuis rei quam medici nec metiuntur nec ponderant, sed manus complexu sumunt. Neque verò δεσμίδιον modò dicunt, sed etiam δεσμίδιον χειροπληθὲς, id est, fasciculum quantum manu licet comprehendere.

Δευτερία. lora. vinum secundarium. Est potionis genus quod fit maceratis aqua vinaceis. Ab Atticis sic vocabatur. Græcorũ vulgus τρύγα, Asiatici στεμφυλίτην temporibus Galeni appellabãt, vt scripsit lib. 2. de alim. facult. Cõiectis, inquit, in parua dolia vinaceis tantùm aquæ superaffundunt, quoad omnia permadeant, quod vbi satis factum videtur, in dolij fundo foramen aperiunt, vbi dilutum effluat, ídque pro vino bibunt. Affundũt autem aquam moderatam, quò lora neque parcior sit neque

aquosior. Deinde rursum aliam aquam, parciorem tamen priore, affundũt vinaceis, ita vt id quoque in potu sit tolerabile, quod quidam Attici propriè δευτερίας *nominari volunt. Vtraque capiti dolorem adfert, nisi quis dilutiores ipsas bibat, sed prior magis caput ferit. Commodum hoc habent quod citò per vrinas reddantur, in quo tamen magnum est pro vuarum specie discrimẽ. Dioscorides scribit* δευτερίας *ab aliis* πότιμον *appellari, & fieri solitam adiectis metretis tribus aquæ in vinacea quibus triginta vini metretæ extractæ fuerint, calcatis vinaceis, & expresso decocto ad tertias partes, & additis in singulos congios modi eius qui remansit binis salis sextariis: Post hyemem transfundi in vasa, & ea intra annum vtendum, quòd celeriter exolescat. Conuenit, inquit, ægris quibus timemus noxã vini, coacti sæpè desideriis eorum obtemperare: item à longa valetudine se recolligentibus. Parem ferè eius conficiendæ rationem describit Columella lib.12.cap.40. nisi quòd simul spumas defruti siue sapæ & fecem ex lacu confundit & permiscet, eámque intritam macerari vna nocte sinit, postero die pedibus proculcat, & sic permistã prelo subiicit. Scribit præterea & patrem suum ex aqua vetere eam facere solitum, & nonnunquam plus biẽnio innoxiam asseruasse. Plinius lib.14.cap.10. scribit non posse iure dici vina, quæ Græci* δευτερίας *appellant, Cato & Latini loram, sed tamen inter vina operaria numerari: tria eorũ genera esse, decima parte aquæ addita quæ musti expressa sit, & ita nocte & die maceratis vinaceis, rursusq; prælo subiectis: alterum quomodò Græci factitauêre, tertia parte eius quod expressum sit addita aquæ, expressoq; decocto ad tertias partes: tertium esse fecibus vini expressum, quod fecatum Cato appellabat. Nulli autem ex his plus quàm anno vsum esse.*

Δευτέριον. *secundæ. fœtus in vtero velamentum, quod &* χορίον *appellatur, vt scribit Paulus lib.6.cap.75.*

Δηλητήριον. *deleterium. Est medicamentum quod totius naturæ suæ contrarietate corpus animalis corrumpit. Id genere duplex est: vnũ quod omnino corpori contrarium est, & nulla qualitate à corpore alterari potest: eiusmodi est papaueris succus, siquidem nulla substantiæ suæ mutata parte, sed tota seruata integra, corpus nostrum afficit: neque enim in eum quicquã agere, ne vna quidem qualitate potest, multò minùs tota sua substantia posit. Alterum genus est eorum quæ ex nostro calore momẽtum aliquod mutationis accipiunt, ac deinde in multifarias alterationes vertuntur, quibus corrumpi naturam nostram accidit. sunt autem hæc genere duplicia: alia potestate calida, vt quæ corporis naturam rodunt, putrefaciunt & liquant: alia verò frigida sunt, vt cicuta, hyoscyamus, mandragora. hæc enim omnia calido corpori applicata & mutationis momentũ aliquod hinc adepta, partim eorum ad summam caliditatem, partim perueniunt ad putredinem, partim in cor delata calorẽ natiuum suo frigore extingũt. hæc autem &* δηλητήρια & φθαρτικὰ & φθοροποιὰ *appellãtur.*

Δημήτρεια σπέρματα. *Cerealia semina. sunt quæ alio nomine dicuntur* ὄσπρεια, *& à quibusdam etiam* χέδροπα. *scilicet omnia ex quibus confici panis potest, vel vicem panis supplere, siue manu legantur, quæ propriè Græcis* χέδροπα, *Latinis legumina appellantur: siue falce putentur, vt triticum, hordeum, lens, faba, lupinus, cicercula, panicum, milium, pisum, fœnum Græcum, auena, typha, cicer & alia id genus.*

Δημητρείας. *sic dictum fuisse à quibusdam* τὴν περιστερεῶνα *Diosc. author est.*

Διαβήτης. *est subita potus omnis per vrinas cum magna siti profusio. Propriè pertinet hic*

affectus

affectus ad renes: Gal. verò etiam huius participem quodammodò vesicam facit, scribens hunc renum vesicæq; affectum similem esse ventriculi intestinorúmq; lævitati. Consentit quidem quodãmodò vesica, & copia vrinæ premitur, at nec ipse morbus, nec morbi causa est in vesica, sed in solis renibus. Est autem attrahēdæ vrinæ inexplebilis cupiditas, & eius retinendæ impotentia. Attractionem tantam excitat vel calida & sicca renum intemperies, vel humor biliosus, acris, salsus, & renes aßiduè irritans, inque ipso renum corpore impactus, vel, vt ait Aretæus, morbus aliquis acutus in renes firmatus, & per crisim malignitatem suam in eos deponens, vel venenum aliquod deleterium, ex eorum genere quæ vesicam & renes infestant, quale id est, quod à Dipsade funditur. Hæc enim omnia sitim ingentem mouent, ob quam aßiduè æger bibit. Potum autem hunc auidè renes attrahunt antequã etiam in ventriculo concoquatur, sed eum propter imbecillitatem nõ retinent, sed talem effundunt qualis sumptus est. Qua in re diabetes appetentiæ caninæ persimilis est, quam ὄρεξιν κυνώδη vocant. Nec verò id solùm quod bibitur protinus crudum meitur, sed humor etiam copiosus à renibus colliquato corpore trahitur, in eóque diabetem propriè consistere Aretæus arbitratur, definiens esse, σαρκῶν καὶ μελέων ἐς οὖρον σύντηξιν, hoc est, carnium & membrorũ in vrinam colliquationem, ob quam & summa totius corporis macies est, & copiosior multò vrina redditur quàm potus sit. Diuturna quidem est huius morbi creatio, & longo tempore patitur, sed breuis hominis vita est, in quo malum hoc perfectum fuerit. Velox enim est colliquatio, & cum dolore laborantes meiunt, vt scribit Aretæus. Viscera, vt idem ait, ipsis vri videntur, omnia fastidiunt, animo sunt dubio, saliuam habent albam & spumantem, præcordia grauia. Quòd si ampliùs increscat morbus, calor mordax in visceribus sentitur, abdomen corrugatur, venæ intumescunt, fit tabes. Quòd si vel modico tempore à meiendo abstinuerint, tument lumbi, testes & ilia. Rarum id prorsus mali genus, & à Galeno bis tantùm visum. Eo autem nomine appellatur, quòd humor corporis nullo in loco consistat, sed subinde de loco in locum διαβαίνει, hoc est, pertransit, non aliter quàm aqua per siphonem, quem διαβήτην vocant mechanici, vt scribit Columella lib. 3. cap. 10. Alij aliis nominibus eum appellarunt, ὕδρωπα εἰς ἀμίδα, διάῤῥοιαν εἰς οὖρα, διψακόν: Latini nullum illi peculiare nomen dederunt.

Διάβρωσις. erosio. dicitur & ἀνάβρωσις. Est autem exulceratio à re acri & mordaci facta. Si intrinsecus ab ipso animali prouenit, vitiosi succi soboles est: sin extrinsecus, aut à valentibus medicamentis fit, aut ab igni. Hæc ab effectu διαβρωτικὰ appellantur, media quodammodò inter ἐκφρακτικὰ καὶ καυστικά. Sunt enim extergentibus valentiora, vrentibus autem debiliora & periculosa minùs, vt scribit Gal. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους. Huius generis sunt auripigmentum, sandaracha, Asiæ petræ flos, & misy.

Διαδέξιες. dicuntur ab Hippocr. migrationes humoris de parte in partem, siue humoris alicuius exceptiones. Sic enim aliquando humor de parte in partem transfertur, vt à iecore in lienem & contrà. Huius generis sunt abscessus omnes critici.

Διάδοσις. digestio seu distributio alimenti, cùm per venas maiores in minimas ipsúmque corporis habitum transit. dicitur & ἀνάδοσις.

Διαγλαύκιον. collyrij nomen est, quod à Scribonio Largo describitur hunc in modũ: Croci P. V. sarcocollæ. P. X. glaucij succi P. X X. tragacanthi P. V. opij P. V. Scribit autem Largus se opium adiecisse, cùm in veterum compositione non esset. Non est dubium

à succo glaucij sic dictum esse.

Διὰ δαφνίδων. Emplastri nomen est nobilis & perutilis ad extrahendum. Recipit, ut refert Celsus, Resinæ terebinthinæ P. XX. nitri, ceræ, picis aridæ, baccarum lauri, singulorum P. XXX. olei paulùm. Sic appellatur quia lauri baccas contineat.

Διάζωμα. septum transuersum, à Gaza apud Aristotelem dicitur cinctus & præcordia. Proprio & usitato nomine διάφραγμα appellatur. vide suo loco.

Διαζωστήρ. sic à quibusdam peculiari nomine vocatur duodecima dorsi vertebra.

Διάθεσις. affectio. Dicitur ab Aristotele qualitas esse facilè mobilis à subiecto: venit ἀπὸ τοῦ διακεῖσθαι quod significat affectum & dispositum & constitutum esse, atque tam in bonum quàm in malum usurpatur, & in aliis etiā quàm in homine. Nam & cātus & harmoniæ & orationis & dictionis διάθεσις quædā videtur esse, pertinétq; τὸ διαθέσεως nomen ad omnes pariter, tùm qui sani, tùm qui ægri sunt, tùm qui neutro modo se habēt. Siquidē omnes quodammodò διάκεινται. Itaque ἡ διάθεσις cómune nomen est & morbi & omnium symptomatum & causarū morbificarum: eorum enim unumquodque διάθεσις est, non autem è contrario omnis διάθεσις aliquid eorū. Siquidem omnem motum, omnésque adeò sensuum alterationes in se comprehendit, non ægris modò, sed sanis etiā contingentes. In visu quidem eas quæ ab albo, nigro, flauo, & cæteris coloribus fiunt: in tactu, quæ à calido, frigido, humido, sicco, molli, duro, cæterisque id genus: & ad eundem modum in singulis reliquorum sensuum. At hæ omnes alterationes reuera πάθη sunt, id est, passiones. Itaque πάθος καὶ διάθεσις idem quodammodò videntur. Atque idem certè sunt, soloque motu inter se differunt. Nam dum mutatur & alteratur quippiam, πάθος fit, ut cùm incalescit aut cùm refrigeratur, à calore vel frigore proculdubio patitur, ubi verò motus desiit & iam incaluit aut refrixit, aut nigredo vel albedo inducta est, διάθεσις existit. Græci tamen, ut ait Galenus, etiam manentem διάθεσιν, sedato iam motu, πάθος solent appellare, sicuti & causam non eam tantùm quæ facit, sed eam etiam quæ iam fecit: quanquam neque hæc simpliciter causa est, nec ἡ διάθεσις quæ manet, simpliciter πάθος dicenda sit.

Διαιθρίοις. διαφύσεις, apud Hippocratem, ut interpretatur Erotianus.

Διαυγές. διαφανής, apud Hippocratem, hoc est, transparens lib. 2. de morbis muliebr.

Δίαιτα. victus ratio. Est certa vitæ institutio quā quis sequitur in rerū omniū usu. Neq; enim solo cibo & potione cōstat, verùm etiam omnibus aliis, ut ocio, exercitatione, balneo, venere, somno, vigiliis, & aliis omnibus quæ quouis modo fiunt in corporibus humanis, ut scribit Gal. comment. 3. in lib. 3. epid. Hæc enim omnia qui ita moderatur ut benè habeat, bona victus ratione: qui verò peiùs ex his habet, mala uti dicitur. Sed hæc δίαιτα iure dici nō debet. Pertinet enim hoc nomē propriè ad eam quæ bona est, cuius instituendæ disciplina διαιτητικὴ dicta est, non leuissima pars artis medicæ. Est autem duabus eius partibus communis, tùm illi quæ sanitatem tuetur, tùm alteri quæ morbos curat. Nam & sani & ægri suam habent diæteticen. In sanis quidem permagni est momenti (imò verò tota ipsa ὑγιεινὴ est) non modò ad conseruādum sanitatem, sed etiam ad bonos mores faciens. Siquidem praua victus ratio & mores bonos corrumpit, & semina morborum in corporibus spargit, quæ posteà tùm ex seipsis tùm ab ambientis aëris temperamento principium mutationis adepta, grauissimos morbos pariunt. Cæterùm non est simplex & unius modi sanorum diæta,

sed

ſed tam multiplex, quàm ſunt & variæ temperamentorũ differentiæ & äëris conſtitutiones, qui in victus ratione legitimè inſtituenda magnam ſibi partem vendicat. Sunt tamen in ea duo hæc potiſsimùm præcepta, in quibus tota ferè vertitur: integram ſanitatem ſimilibus eſſe conſeruandam, inclinatam autem, & in vitium prope ruentem, modico contrariorum vſu retinendam eſſe. Eſt autem diætetice morborum curationis pars maxima, quæ victus eam rationem inſtituit & ordinat, quæ & vires ſuſtentet & morbum oppugnet. In qua rectè inſtituenda ad multa attentum eſſe oportet. Nam & morbi ſpeciem & eius acceſsiones & tempora & ægri naturam & conſuetudinem & vires præſentes, adhæc anni tempora & conſtitutiones conſiderare conuenit. Indè varia τῆς διαίτης nomina λεπτὴ, ἀκριβὴς, ἐσχάτως λεπτὴ, λεπτοτάτη, σμικρὸν ἁδροτέρα, ἁδρὰ, de quibus Hippocrat. & Gal. lib. 1. aphor. 4. & 5. item λεπτύνουσα καὶ παχύνουσα, de quibus apud Galen. lib. de ſanit. tuenda, & lib. 7. meth. med. & lib. de victu attenuante. Eſt autem hæc diæta propriè θεραπευτικὴ, à qua diuerſa tantùm eſt alia quæ dicitur ἀναληπτικὴ, quàm differunt inter ſe θεραπεία καὶ ἀνάληψις. Hæc conualeſcentibus à morbo conuenit, in quibus quia nulla præter naturam cauſa ſupereſt, neque affectio morboſa, ſed infirma tantùm ſanitas, aut parua admodum vitia quæ per imbecillitatem vitari vix poſſunt, ea diæta vtẽdum, quæ robur quod deeſt ſuppleat, quódq; vacuatum eſt atque diſsipatum reſarciat, ſimúlque concoquat, euacuet purgétque excrementa, & ab his abſtineat quæ ſanitatem ſæpe labefactant, cuiuſmodi ſunt algor, æſtus, laſsitudo, cruditas, ebrietas, vigiliæ, iracundia & reliqui animi affectus: hæc enim omnia τῆς διαίτης nomine comprehendi antè diximus.

Διαιτητική. *medicinæ pars quæ docet victus ordinãdi artem. Hanc Galen. lib. ad Thraſybulum Homeri temporibus nullã fuiſſe exiſtimat, ipſéque Plato philoſophus antiquos Aſclepiadas hac medicinæ parte non admodum vſos eſſe aſſeuerat. Tãta illis temporibus erat in cibo abſtinentia. Sed cùm ars ea ad tuendam ſanitatem propriè pertineat, alia tamen eſt διαιτητικὴ quæ ab omnibus pars τῆς θεραπευτικῆς eſſe cenſetur, docétque quæ cuique morbo ratio victus quadret. Eius autem exactam notitiam non ipſe modò morbus eiúſue cauſa, ſed vires etiam eius qui ægrotat & natura & conſuetudo & ætas & anni tempus & cætera eiuſmodi præſtant. Pars ea τῆς θεραπευτικῆς longè nobiliſsima eſt, de qua tribus libris Hippocr. accuratiſsimè diſſeruit.*

Διακίνημα. *dicitur apud Hippoc. cùm oſſa non toto quidem loco mota ſunt (id namque ὀλίσθημα appellat) ſed cùm paulùm exciderunt, vt annotat Gal. commẽt. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. & 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.*

Διακναίει. *apud Hippocrat. idem quod ἀποκναίει. dicitur & διακναίει, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.*

Διακοπή. *dicitur ab Hippoc. vulnus omne quod altè deſcendit impactúmque eſt. Scribit tamen Galen. propriè eo nomine ſignificari apud medicos ſolutam in oſſe capitis continuitatem ab aliquo acuto occurſante atque abſcindente, vocaríque aliis nominibus ἐγκοπὴν & ἕδραν.*

Διακόπτων σφυγμός. *interciſus pulſus: hic proprio nomine δορκαδίζων vocatur, de quo vide ſuo loco.*

Διακριτικὴ δύναμις. *ſecretrix vel diſcretrix facultas. Ea tanquam quinta facultas inter naturales à plæriſque ponitur, qui Galenum culpæ inſimulant quaſi eam non noue-*

rit. Aiunt enim hanc esse facultatem à reliquis omnino diuersam quæ bonum à malo secernat, separet, & quodammodò diiudicet, eámque diuersam esse ab expultrice, quòd priùs malum à bono secerni oporteat quàm vacuari. Eius enim facultatis beneficio, vt aiunt, renes serum à sanguine secernunt, lien melancholicum succum, & natura singularum partium non tantùm in alendo corpore, sed per morborum etiam crises vtilia à supervacuis, & maligna à benignis primùm secernit, & posteà vacuat atque expellit. Certè Gal. facultatem hanc non videtur à reliquis distinxisse. Ipse quidem nomen hoc in lib. de symptomatum differentiis vsurpauit, vbi ea persequitur quæ ad functionem naturalem pertinẽt, verùm illic eam ἀντὶ τοῦ ἀποκριτικῆς accipit. Ait enim in regio morbo naturalis coloris mutationem fieri, sed eam nisi alteratricis venarum virtutis vitium sit, τῆς διακριτικῆς ἐνεργείας symptoma esse, siquidem excretio secretione quadam fit. Nec tamen eiusmodi secretio propriæ cuiusdam facultatis est opus, sed vel ad attractricem aut retentricem sequitur, aut mistũ quid est ex actione retẽtricis atque expultricis. Bilis enim aut seri à sanguine secretio nihil est aliud quàm rei conuenientis & familiaris attractio. Eam autem necessariò sequitur secretio: nam simul atque attrahitur, secerni quoque & separari oportet ab eo à quo attrahitur, alioqui nõ iam serum aut bilẽ, sed totum ipsum sanguinẽ attrahi oporteret. Similiter in mittẽdo sanguine secretio etiã fieri manifestò cernitur: primùm enim natura, si sit robusta nec ab aliquo impedita, vitioso sanguine sese exonerat, deinde bonum quoque profundit coacta, nec tamen id opus secretricis facultatis est, sed partim retentricis, partim expultricis. Siquidem naturâ superuacuum expellente & vtile bonúmque retinente, eiusmodi secretionem fieri contingit, quæ tamen nõ vnius facultatis, sed duarum opus est, atque idem de reliquis quoque motibus iudicãdum, per quos natura inter bonum & malum distinguere videtur. Hi namque alicuius à Galeno commemoratæ facultatis omnino motus sunt.

Διάκροκα. sunt collyria arida, ophthalmiæ principio cõuenientia. sic dicuntur quòd croco constent. Inter quæ hoc vnum præcipuum habetur quod ab Aëtio & Paulo Ægineta describitur. Recipit autem sarcocollæ drach. VIII. croci drach. IIII. glaucij drach. IIII. vt scriptum inuenitur apud Paulum. Aëtius habet glaucij drach. XXIIII. Omnia sicca læuigãtur: deinde gummi drach. IIII. tragacãthi drach. II. adiiciuntur, atque in collyrij formam rediguntur. Id autem eadem die fieri oportet. Nã collyria diu in mortario manentia nigrescunt & vires immutant. Est alterum ab hoc diuersum διάκροκον, quod habetur apud Celsum ad caligationem oculorum quæ propter lippitudinem oritur.

Διάλειμμα. integritas, intermissio. Dicitur quidẽ in febribus ἀπυρεξία, in aliis verò morbis, vt cephalæa, epilepsia, podagra, simpliciter διάλειμμα, ἀπὸ τοῦ διαλείπειν: significat autem apud Hippocratem εἰλικρινῆ ἄνεσιν, hoc est, remissionem puram & synceram, vt aph. 43. lib. 4. febres quæcunque non intermittentes tertia die fortiores fiunt, magis periculosæ: si verò quouis modo intermiserint, periculum abesse significatur. Sic enim in comment. Gal. explicat. Idem verò initio comment. 3. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν scribit intermissionem bifariam dici, primùm quidem de iis febribus quæ accessionem perpetuam non habent: deinde verò de iis quarum accessio nõ soluitur integrè, etiam si insignes subeat mutationes, & post principium, augmẽtum, atque vigorem manifestam habeat remissionem.

Διαλείπων. quòd dicatur ab Hippocr. de febribus quæ εἰς ἀπυρεξίαν desinunt annotauit Gal.comment.in aphor.43.lib.4. Verumtamen apud veteres bifariam dictum fuisse, idem explicauit comment 3.in lib.1.τῶν ἐπιδημιῶν, interdum quidem de iis febribus solis quæ perpetuam accessionē nō habent, interdum verò de iis quarū non recedit accessio, sed insignes faciunt mutationes singularū accessionū, in principiū, incrementū, vigorem & declinationem. Sed iuniores quosdā medicos eas quæ nō magnā mutationem habent, appellare συνόχους: eas autem συνεχεῖς dicere solas quæ non veniunt ad integritatē, & intermittunt post singulas accessiones: easdem autem vocari ab antiquis continuas, interim intermittentes quòd scilicet inter continuas & integrè desinentes mediæ sint: proindè eas vbi cum synochis conferuntur intermittentes appellari: cum iis verò quæ ad integritatem perueniunt, continuas.

Διαλείπων πυρετός. febris intermittens. Est febris putrida quæ vicißim soluitur & repetit. Gignitur omnis ex humore putrescente, non quidem vbique, sed in habitu corporis & minoribus venis, eóque differt à continua, cuius materia in vasis maioribus continetur. Discrimen enim à loco est. Putret autem triplex tantùm humor, pituita, bilis flaua, bilis atra. Indè tres sunt omnes intermittentium febrium differentiæ materia differentes, quotidiana, tertiana, quartana. Quotidianam pituita, tertianam bilis flaua, quartanā bilis atra gignit putrens & per habitum corporis delata. Quod quamuis apud multos fide careat, verißimum tamen esse ex iis intelliges quæ scripta sunt à Gal. extremo lib. 2. de differ. febrium: ea enim huius rei abundè fidem faciunt: ac si breui charta tota ea demonstratio comprehendi potuisset, eam hîc inseruissem, sed longior est, & nemo non habet librum eum Galeni in manibus. Humor ille quisquis sit, colligitur primùm in toto habitu, aut totius habitus parte aliqua, vt in vētriculo, iecinore, liene, cerebro etiam quādoque, aut pulmone, aut corde, aut renibus aut vtero, cúmque propter partis intemperiem aut imbecillitatem concoqui nequeat, pro bono & vtili vitiosus & nocens euadit & putredinem concipit. Indè facultas expultrix irritata, ipsum tanquam alienum & noxium expellit. Expulsus autem & delatus per sensibiles corporis partes, vel frigus, vel horrorē, vel rigorem excitat, pro varia humoris natura. Pituita enim suo contactu, & quia frigiditate vel alterationem subitam mouet, vel continuum diuellit, transiens per partes sentientes, primùm frigus, deinde etiam horrificū frigus, vbi paulò plus incaluit, excitat. Bilis quia pungit & rodit, & calorem natiuum cum sanguine & spiritu intrò reuocat, horrorem: melancholicus verò humor rigorem inducit. Deinde verò in corpus reuocato & accenso & concepto per putredinem calore febris accenditur (si modò humor tantus est, vt qui ex eius putredine accenditur calor cordi cōmunicari poßit) nec desinit, donec vniuersus ille humor, qui putruit, absumptus sit & in cinerem versus, quemadmodum & ignis ardere non cessat quamdiu humor aliquis in ligno superest. Est enim caloris febrilis ad putrentem humorem eadem ferè ratio, quæ & ignis ad ligna. Ex ipsis enim lignis, dum alterantur, generatur ignis, nec tamen perpetua est hæc alteratio, sed finem habet vbi cōsumptus in totum fuerit natiuus lignorū liquor & in cinerē redactus. Sic in putri humore calor accenditur & tādiu perseuerat, donec omnino fuerit assatus, aut è corpore quouis modo vacuatus. Nam si intrò pellitur in carnem interiorem & versus ventriculum, intestina aut renes, vomitu aut deiectione aut vrinis finiet accessionem: aut si ad cutim, quod fe-

rè fit, pellitur, madore aut sudore tandem dissipatus accessioni finem facit, & intermissionem febris adfert: si quidem integrè vacuetur, puram & integram: sin minùs, dubiam, & in qua manifestum ἐμπύρευμα relinquetur. Oportet autem ut febris intermittat, tantum humoris post singulas accessiones excerni, quantùm per ipsam accessionem cōputruit. Nam si vel propter ægri corporis densitatem, aut errorem aliquem totus humor, aut bona eius portio in corpore retineatur, pro eius copia accessio ipsa vel grauior, vel mitior diutissimè, & sæpè ad alteram accessionem perseuerabit. Hæc quidem intermissionis, quam διάλειμμα medici appellāt, causa est, eiúsque, ut suo loco dictū est, geminæ. Verumtamen soluta ea accessione, factáque intermissione, altera nihilominus accessio vel secundo die, vel tertio, vel quarto repetit, posteaquam scilicet humor talis tantúsque in caloris febrilis foco denuo coaceruatus est, ut eum partis natura ampliùs ferre patíque nequeat, sed iam putrere & calere incipientem à se depellere conetur. Tamdiu autem circuitus iste accessionum perseuerat, quādiu ipsa putredinis causa in parte febrem fouente residet, próque eius causæ magnitudine magna putredo magnáque accessio excitatur. Ac pituita quidē, quia cruda semicoctáque est, facilè in ventriculo aut alia parte gignitur & colligitur, ideóque quotidianas gignit accessiones, post vigesimam quartam horam recurrentes, vel celeriùs etiam quò crudior fuerit. Bilis flauæ si exquisita est, quia longiore eget tempore ad sui perfectionem, tertio quoque die colligitur, & redundat in iecinore, nec citiùs, nisi pallidior, crudior, frigidiórque sit, & pituitæ particeps. Bilis quoque atra si naturalis exquisitáque est, quia longiori tempore à liene trahitur & in eo coaceruatur, aut si ustione fit, tardiùs omnino eam gigni oportet quàm flauam bilem, quarto quoque die accessiones mouet, vel celeriùs etiam, pro ut magis ad flauæ bilis naturam accedit. Hinc fiunt accessionum anticipationes. Quòd si horum trium humorum singuli naturæ modum excesserint, ut pituita quidem ad flauam bilem magis accedat, bilis flaua ad atram, atra autem crassior sit quàm naturæ eius modus & ratio ferat, aut magis usta sit, ipsaq; putredinis causa parua sit, nec valdè offensa sit & irritata facultas expultrix, tardiores fient accessiones, & ab atra etiam bile fortasse quintanæ, septimanæ & nonanæ febres, quas lib.1. τῶν ἐπιδημιῶν. Hippocr. commemorat.

Διαλείπων σφυγμός. pulsus deficiens siue intermittens. Est pulsus inæqualis in pluribus pulsationibus, in quo non solùm uno, sed pluribus etiam magnis unus minor apparet, atque interdum totus quoque motus aboletur. Huic contrarius est ὁ παρεμπίπτων, in quo expectata quiete, in medio tanquam superuacuus aliquis pulsus incidit. fit ab imbecillitate facultatis pulsificæ. Differt ἀπὸ τῆς ἀσφυξίας, quòd hæc, ut sensus ipse indicat, sit veluti defectus totius functionis, ille verò dimidiatæ tantùm priuatio.

Διάλυσις. sic dicitur à quibusdam σιδηρεῖτις ἡράκλεια, ut habetur apud Paulū lib.5.cap.3.

Διαμότωσις. est linamentorum in ulceris cauitatem insertio.

Διάτονος. perpetuus apud Hippocr. lib. de articul. Sic autem appellat τοὺς τείνοντας siue τόνους, quasi à superiore parte deorsum magna longitudine protensos, ut annotat Galenus comment.3.

Διάξυλον. id dicitur quod inane non est nec teneram fungosamque medullam habet, sed lignosa soliditate durum est. Eo nomine ἀσπάλαθον à Syris vocatum fuisse habetur apud Dioscoridem.

Διαπάσματα.

Διαπάσματα. dicuntur aspergines medicamenti alicuius sicci & in puluerem triti: fiũt ad varios vsus. Plinius quædam ad coërcendos sudores, & vt à balneis inarescant corpora parari scribit ex rosis lib.21.cap.19. diapasmata, inquit, ex rosis fiunt ad sudores coërcendos, ita vt à balneis inarescant corporibus, deinde frigida abluantur, id quod Dioscorides græcè dixit χρῶνται δὲ καὶ πλείους ἐν διαπάσμασι καὶ συγχρίσμασι μετὰ τὸ λουτρόν, καὶ μετὰ τὸ ξηρανθῆναι ἀποκλύονται ψυχρῷ. Idem Plinius libr.13. cap.2. Siccis, inquit, odoribus cõstant quę διαπάσματα vocãtur. De his & Martialis lib.1:

Quid quod olet grauius mistum diapasmate virus.

Diapasma enim dixit siccos odores qui in pastillos inspergebantur. Verumtamen non eum modò vsum præstabant, nec ex medicamentis vnius generis componebantur. Siquidem totis corporibus vel eorum partibus fouendis, siccandis, laxandis, adstringendis, molliendis, durandis, & odorandis aliquando inspergebantur: id quod satis euidenter docet Paulus Ægineta libr.7. cap.13. καταπάσματα appellans, quæ omnino eadem sunt atque διαπάσματα. Dicitur autem διάπασμα nõ id modò quod corpori siccum inspergitur, verùmetiam quod in potum inditur, & inspersum potui bibitur. Nam & huius exempla quædam habentur apud Galen. vt lib.9. τῶν κατὰ τόπους: anchusam tenuißimè tritam cum aqua potabili bibendam dato: Et, struthij cochlearium cum melle dato. Nam ipse medicamẽta hæc καταπαστὰ, siue quod idem est διαπάσματα appellat. Refert tamẽ Oribasius ex Antyllo ἐμπάσματα, καταπάσματα & διαπάσματα differre: quòd ἐμπάσματα compescendis sudoribus aut alia corporis per halitum digestione adhibeantur, aut ad summam cutim scarificandum, aut commouendum pruritum: καταπάσματα verò vlceribus superponantur: διαπάσματα verò ad odoris gratiam apparentur, & alis atque feminibus ad summouẽdam graueolentiam illinantur.

Διαπεπλιγμένα σκέλεα. hoc est, diuulsa longóque interuallo à se inuicem distantia crura. Id participium, vt ait Galen. cõment. in prognosticum, etiam διὰ τοῦ χ διαπεπλιχμένα scribi potest.

Διαπεπλῖχθαι. significat apud Hippocrat. diuaricari & cruribus diductis iacére, quod etiam ab eo ἐκπεπλῖχθαι dicitur. Græci enim πλιχάδα, siue, quod idem est, πλιχάδα appellant quod inter vtrumque crus spatium est, vt scribit Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Διαπήδησις. est solutæ continuitatis species, per quàm sanguis veluti transcolatus siue sudoris modo transmissus effluit. Id autem duabus de causis contingere potest. Nam vel vasorum tunica ipsa rarefacta, sanguine verò tenuato oritur: vel accidit interdum ex gracilium vasorum ore adaperto. Non est autem hæc sanguinis effusio qualis per anastomosin, in qua tùm maiorum venarum arteriarúmque ora aperiuntur, tùm sanguis impetu & copia erumpit. Siquidem per διαπήδησιν veluti transcolatur siue sudoris modo transmittitur, perque carnem sub cute diffunditur in modum τῶν ἐκχυμωμάτων, temporisq; progressu liuescit & ater euadit, paruis grumulis ex disperso in multas cutis partes sanguine coactis. Nec verò propriè sanguis est qui per διαπήδησιν effunditur, sed seri potiùs species, vt scribit Gal. in lib. de sympt. caus. Eúmque in modum ex iecinoris renúmque debilitate meitur ac sæpe per aluum deiicitur sanguinolentum serum. Itaque τῆς διαπηδήσεως præcipua causa est sanguis serosus, tenuis & calidus effluens per vasorum tunicas rarefactas, eóque proprie differt ab

anastomosi. Quòd si contigerit aliquando διαπηδήσεις apertis vasorum osculis, vasa quidem omnino exigua sunt, & ex quibus sanguis impetu & copiosus emanare non potest.

Διάπλασις. *dicitur à chirurgis fracti ossis compositio eiusmodi, vt comminuti ossis extrema se contingant omnesque eius partes sibi ex aduerso collocẽtur, & in pristinam vnitatem reducantur, vt annotat Gal. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.*

Διαπλάττειν. *illinere, inũgere. Indè διαπλάσματα vnctiones aut fomẽta, quibus totũ corpus oblinitur. Significat & membra fracta componere, atque in pristinam formam restituere, vt, cùm scribit Galen. comment. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν: ὅπως ἀεὶ φυλάττοιτο τῶν διαπλασθέντων ἡ θέσις.*

Διαπνοή. *difflatio, perspiratio, transpiratio. Est totius corporis veluti respiratio quædã per cutem. Est enim species quædã respirationis quæ ἀναπνοὴ dicitur. Itaque vt hæc duplici motu cõstat, vno quo aër frigidus attrahitur, altero quo fuliginosa excremẽta vacuantur, sic duplici modo ipsa διαπνοὴ efficitur, & animalium corpora difflantur, vno quidem effusis ad exteriora vaporosis & fuliginosis superfluitatibus, altero verò attracta refrigerante ac ventilante natiuum calorem aërea substantia. Hi autem motus quoniam obscuri sunt, ipsum ideo opus à medicis λόγῳ θεωρητὴ διαπνοή, & ἄδηλος αἰσθήσει διαπνοὴ appellatur. Hæc corporibus omnibus toto vitæ curriculo inest, eiúsque author est calor natiuus, etiamsi varia sit pro discrimine ætatum, anni temporum, studiorum, & totius, vt breuiter dicam, diætæ. In quibus tamen differentiis cõmune hoc inest, quòd calidioribus temporibus, regionibus, ætatibus, naturis, diætis nõ parua substantiæ nostræ portio per διαπνοὴν exhalet, vt contrà in frigidioribus pauca propter cutis adstrictionem. Est autem necessaria difflatio ad corrigendã qualitatem & intemperiem quæ retentis fuliginosis & acribus excrementis necessariò excitatur: eóque fit vt quibus suppressa est, eos febres facilè corripiant.*

Διαπτερώσιες. *διαπτερώσιες ὤτων, apud Hippocr. quòd pennis interdũ aures repurgemus.*

Διαπύημα. *dicitur apud Hippoc. cùm aliquo præter naturã tumore cõcocto, pus vniuersum collectũ est: significat idem quod ἐμπύημα. atq; διαπυΐσκειν idem quod ἐμπυΐσκειν.*

Διαπυητικὸν φάρμακον. *suppuratorium medicamentũ. Id dicitur quod calore & humore temperatum, porósque obstruens, pus mouet. Est enim suppuratorij medicamenti effectus, puris generatio. At pus caloris natiui opus est, qui quantò fuerit vegetior, tantò præstantius pus efficit. Itaque quæ puri gignendo conueniunt, ea proximè oportet ad caloris nostri substantiam accedere, eúmque quoad fieri poterit augere. Quemadmodum enim alterationes quæ secundùm naturam ab innato calore fiũt, à simili calore externo iuuãtur, ita etiam in suppurationibus vsu venit. Sunt autem naturâ modicè calida & humida calori natiuo proxima, & proinde aptissima ad iuuandam concoctionem quam natiuus calor molietur. Ex quibus perspicuum est suppuratorium medicamentum, cùm similem naturali temperaturam habeat, eius substantiam tueri potiùs quàm immutare. Itaque in mouendo pure, humor quidem alteratur, aut si qua caro contusa est: alia verò omnia, quæ secũdùm naturam sunt, substantiam suam conseruant. Tale igitur debet esse medicamentũ quod ad pus mouendum adhibetur, qualis est in naturis temperatis natiuus calor. At verò quæcũque hoc modo temperata sunt, rarefaciunt, emolliunt, laxãt, nec halituosa modò excrementa, aut tenuiorẽ humoris partem, sed ipsum etiam natiuum calorem euocant*

&

& dißipant, atque ex accidenti refrigerant. Ex quo liquidò apparet emplasticũ esse oportere medicamentum quod exactè suppuratorium est, vt præclusis meatibus, natiuus calor intus contineatur, in quo concoquentis naturæ robur inest. Ita substantia quidem caloris augebitur, neque intẽdetur qualitas, porisque obstructis nulla difflatio fiet vel insiti humoris, vel halituosorum excrementorũ, vt indè metui poßit partis affectæ siccitas. Quæ enim ita detergent aut calefaciunt cataplasmata vt etiam exiccent, pus mouere nullo modò poßunt. Nam quæ detergent quidem, etiamsi non multùm calefaciant, quia tamen obstructione liberant & reserant meatus, faciunt vt vnà quoque calor partis euolet: quæ verò plurimùm calefaciunt, non parum caloris foras euocant, & eum qui superest acriorem reddunt. Ex quo fit vt natiui caloris substantia imminuatur, & eius qualitas intendatur. quorũ tamen neutrũ in pure mouendo fieri expedit, sed potiùs halituosum & calidum spiritum contineri quamplurimum, & ad vnguem caliditate symmetrum. Sic enim vbi aliquid coquere cõsilium est, meliùs perficitur coctio. Genus autem concoctionis est ea quæ fit in pus cõuersio, quam quæ præstant medicamenta, à medicis etiam πεπτικὰ vocata sunt.

Διάπυρον consiligo. sic dicta græcè quòd inter triticum & siliginem nascatur.

Διάρθρωσις. dicitur aliquando generatim omnis oßium compositio ad motum voluntarium comparata, quomodò sæpe à Galeno vsurpatur lib. de vsu partium & cõmentariis in libros Hippocratis: sed nonnunquam speciatim sumitur, éstque altera τῶ ἄρθρου, id est, articulationis differentia, quàm diffinit Galen. esse σύνθεσιν siue σύνταξιν; hoc est, commissuram naturalem oßium inter se motum euidẽtem habentium. Eam alio nomine Hippocr. προσάρθρωσιν appellat. Est autem ea oßium connexio omnino laxior, sic vt euidens, facilis magnúsque motus sit, cuiusmodi in cruribus, brachiis, manibus & pedibus habetur. Huius tres differentias Galen. ait, ἐνάρθρωσιν, ἀρθρωδίαν, γίγγλυμον.

Διαῤῥέπειν. dicitur apud Hippoc. de his qui cum altero crure breuiore sint, siue huic siue alteri innitantur, in illud quoque totum corpus inclinãt. significat enim mutare corpus modò à recto habitu & qui sine inclinatione est in affectum crus inclinando, & rursum ab ea inclinatione attolli in crus sanum & erigi, vt annotat Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Διάῤῥοδα κολλύρια. sunt certæ collyriorum species ex rosis compositæ. Eorum multæ etiam differentiæ sunt, διάῤῥοδον Νείλου omnium celeberrimum, διάῤῥοδον τὸ διὰ τῶν ὀβ, quod alio nomine χλωρὸν appellatur, διάῤῥοδον λευκὸν, ἐλπίδιον, κρόκινον, ἀραιὸν, quorum compositiones habentur apud Gal. Aetium, & Paulum Æginetam.

Διάῤῥοια. est alui profluuium absque intestinorum exulceratione, quo vel pituita vel bilis altera, syncera aut inuicem mista vacuatur. In causa sunt humoris copia & cruditas, quæ aut in toto corpore aut in certa quadam parte sedem habet: ventriculus enim multitudine grauatus quam vel ipse colligit, vel ex aliis sese in eum exonerantibus suscipit, aut maligna aliqua qualitate irritatus quam cruditas (sic autem nunc appello concoctionis deprauationem quæ propriè δυσπεψία dicitur) inuexit, τῇ διαῤῥοίᾳ infestatur: maximè quidem, si orificium eius supernaq́; partes valentes sint, inferiores autem & πυλωρὸς languidæ. Nam si contrà acciderit, vomitiones ἀντὶ τῆς διαῤῥοίας citabuntur, vt docet Gal. lib. 3. fac. nat. Quemadmodum autem ex ventriculo in intestina materia diarrhœa fluit, sic etiam per venas mesaraicas in ea-

dem portio ipsius defertur. Cæterùm humorum cruditatem cùm vitiosi cibi potúsque, aëris intemperies, insuetum ocium, cutis adstrictio, tùm etiam febres longæ aut acutæ moliuntur, quæ & humores & ipsum corporis habitum vitiant, vt indè facilè diarrhœa excitetur. Verùm sicut ea febribus quandoque succedit, sic illas vtiq; non minimè provitat ex desurgendi frequentia. Quòd si etiam rosio aut dolor aut calor immodicus (quæ pro qualitate humoris fluentis sentiuntur) in ventre atque intestinis sit, huic certè vel longè magis affectio febrilis increscit: sed nec solæ febres diarrhœam mouent, verumetiam venena sumpta, & purgantia medicamenta, quæ intemperiem in iecinore, vẽtriculo aut intestinis reliquerint. Quæ quamdiu manebit, aluus descendet, pérque eam corrupti & putres humores, non vnius quidem generis, sed varij pro ciborum differentiis & ægrotantis intemperatura vacuabuntur.

Διάῤῥοια εἰς οὖρα. *profluuium vrinæ. vide* διαβήτης.

Διάσμυρνα. *sunt collyriorum species, quorum plures habentur differentiæ. Duas describit Gal. lib. 4.* τῶν κατὰ τόπους, χλωνικιδακόν, καὶ τὸ αἱματίτου. *Aliquot etiam Aëtius, vt* θεῶδες, ἀσυλληπτάδιον, ἰσάφωδον, διόνυσος. *Habet & Scribonius Largus collyrium* διασμύρνης *descriptum, quod alio nomine* ἀθάνατον *&* θεῶδες *appellari dicit. Non est dubium omnia sic vocari quòd myrrha constent.*

Διάστημα. *interstitium, interuallum. Dicitur apud Hippocr. cùm ossa quæ citra commissuram naturaliter se contingunt, affectu aliquo diducuntur & diuelluntur. Gal.* ἐν ταῖς γλώσσαις *interpretatur* διάστημα *corporum ipsorum compositionem lanis similem.*

Διαστολή. *diastole. Est motus cordis & arteriæ quo dilatatur in longum, altum & latum. Pars enim pulsus est, cor atque arteriam à corde proficiscentem attollentis & velut explicantis: illud quidem vt à pulmone aërem frigidum attrahat, quo cõtemperetur & alatur, hanc verò vt spiritum vitalem intromittat, quo per singulas partes posteà diffuso calorem natiuum earum augeat atque tueatur.*

Διαστομωτρίδα. *specillum dilatatorium, apud Hippocr. vt annotat Gal.* ἐν ταῖς γλώσσαις.

Διάστρεμμα. *species est luxationis, qua non ea modò quæ iuxta articulum neruosa sunt, sed & ipse articulus leuiter deprauatur, suáque sede commouetur. Nam si ipso articulo illæso, neruosa tantùm resoluantur, id quod præsertim accidit cùm ambulando vestigium fallit,* στρέμμα *appellatur, sicut annotat Gal. comment. 3.* εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Διαπλεῖος. *significat apud Hippocr.* διὰ παντὸς τοῦ χρόνου, *id est perpetuò.*

Διατεσσάρων. *nomen est potionis quam antiqui ad coxendicis dolorem instituerunt continuandam toto anno. Sic dicta est quòd quatuor medicamentorum generibus constet hunc in modum: Chamædryos pondo, gentianæ vnciæ nouem, aristolochiæ rotundæ vnciæ nouem, rutæ seminis sicci sextarius. Hæc tusa dantur quotidie ad annum ieiuno ex duobus aquæ frigidæ cyathis. Author Paulus lib. 3. cap. 77.*

Διάτριτος. *tridui inedia. Inuẽtum est Empiricorum, primúmque à Thessalo excogitatũ. Totum autem erat in victus ratione, quam ita instituebant in omnibus ægris, vt primùm in quarto die ipsos cibarent, pòst in sexto, mox in octauo, deinde in decimo. Prima quidem cibatio post primã diatriton, reliquæ alternis diebus. Sed nugas eas & deliramenta Gal. multis in locis ridet.*

Διαφανής. *perspicuum. significat & candens apud Hippocrat. vt interpretatur Galen. comment. 1.* εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. *Quo loco consulit Hippocr. ferramenta quæ ad alam admouentur, candentia esse oportere.*

Διαφανὴς λίθος. dicitur à Romanis lapis specularis, ut scribit Gal. lib. 4. τῶν κατὰ γένη. Leuiter & sine morsu exiccat. Itaque ulceribus ægrè quidem cicatricem admittentibus conducit, non item malignis & rebellibus.

Διαφλύξιες. ὑπερβλύσιες, hoc est, effusiones, apud Hipp. ut Gal. explicat ἐν ταῖς γλώσσαις.

Διαφλύοντα. humectantia, apud Hippocratem.

Διαφλυχθεῖσα. perfusa & humectata, apud Hippocratem.

Διαφορά. differentia. Est qua quid ab aliquo differt. Galenus author est maiores græcè solitos appellare διαφοράς, εἴδη, τρόπους, ἰδέας, γένη, eáque omnia pro una eadémque re usurpasse.

Διαφόρησις. digestio, euaporatio, discussio. Est humorum qui in parte aliqua cōtinentur per meatus insensibiles eductio. Hanc facultatem quæ possident medicamenta διαφορητικά, hoc est, discussoria & per halitum digerentia appellantur. Ea proxima sunt attrahentibus. siquidem uicinæ sibi uirtutes sunt, eorum quæ in alto latent attractrix, & attractorum digestrix. Nā quæ trahunt, etiam nonnihil omnino discutiunt, & quæ discutiunt pariter trahunt. Omnia in uniuersum desiccant, idque duplici ratione, aut humores ebibentia cùm poris quibusdam insunt, aut totam partem alterantia.

Διάφραγμα. septum transuersum. Est musculus rotundus obliquus, caput in medio habens, & fines undique thoraci interno adnexos, liberæ respirationis instrumentum. Hic nec situ nec forma ulli alteri musculo respondet: siquidem in medio caput principiúmue habet, ex quo fibræ, instar linearum à centro ad circunferētiam excurrentium, in eas partes proficiscuntur in quas ipse inseritur. Est autem suo capite membraneus, indéque paulatim carnosior efficitur. Totus admodum obliquus est, si quidem antè pectoris ossi, iuxta mucronatæ cartilaginis radicem adhærēs, per spuriarum costarum extrema in lumbos duabus aponeurosibus longiùs protenditur, itáque à prioribus partibus deorsum ad pósteriora vergit. Duabus membranis tegitur, una inferiore, à peritonæo, altera superiore à tunica costas succingente. Est enim medius inter partes alimento seruientes quas peritonæum continet, & inter spiritus organa quæ tunica succingente concluduntur, eámque ob rem iure διάφραγμα nominatur, quòd eas partes διαφράττει, id est, discludit, quasi septum quoddam medium. Eūdem verò φρένας veteres appellarunt, quia (ut aliqui putant) eo inflammatione affecto mens lædatur. Nam multi quidem varios ob morbos delirare solent, sed quæ eo affecto incidunt deliria nō multùm distant à phrenitide. Nulla enim pars cerebro subdita præter septum transuersum perpetuum delirium excitat. Itaque maximus illi videtur esse cum mente concensus, & ad eam septum transuersum aliquid conferre. Latini præcordia, ut ait Plinius, appellauerunt quia cordi prætendantur. Dicitur & in naribus διάφραγμα quòd narium meatus diuidit: κίων & στυλὶς à quibusdam dicitur.

Διαφαδὶς. σαφῶς. apud Hippocratem.

Διαφράττοντες ὑμένες. dicuntur membranæ illæ quæ totum thoracis spatium à iugulo ad septum usq; in duos sinus, dextrū sinistrúmque diuidūt: vulgò mediastinū vocatur.

Διάφρος. spumans apud Hippocratem.

Διάφυσις. dicitur ab Hippocr. in commissura genu corpus quoddam νευροχονδρῶδες, quod in media commissura eminet, & processus femoris, qui in tibiam inseruntur, distin-

guit, ut annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Διαχυλῶν. *emplastrum est cuius variæ habentur in myropoliis descriptiones.*

Διάχυσις. *liquefactio. Est corporis sicci a . humidius alteratio. Cõtraria est τῇ πήξει, hoc est, coagulationi siue concretioni. Fit per humectationem: tunc enim quæ sicca erant & terminata incipiunt diffluere & liquari, quod opus humidi est. Humiditas autem inducitur, vel nouo humore superinducto, vel resolutione quadã partiũ aquearum quæ antè in corpore latebant compressæ & constipatæ, vel per dissolutionẽ partium terrestrium priùs in vnum coactarum: quemadmodum Aristot. lib. 4. τῶν μετεώρων demonstrauit.*

διάχυσις etiã & διάχυλον dictũ est à quibusdã τὸ διαλθαίνον, ut habetur apud Diosc.

Διαχώρησις. *idem quod ἔκκρισις, id est, excretio seu vacuatio. Dicitur de omni humore, quacunque corporis parte prodeat: eóque differt ἀπὸ τῆς ὑποχωρήσεως, quæ tãtùm excrementorum alui est.*

Διδυμαῖα. *nomen est malagmatis ad ischiadicos & plæraque alia mala vtilis, cuius descriptio habetur apud Galenum cap. 2. lib. 10. τῶν κατὰ τόπους.*

Διδύμη. *radix herbæ, apud Hipp. quæ & ὄρχις nominatur: author est Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.*

Δίδυμοι. *dicuntur propriè fratres vno partu editi. Dicuntur & testes honestiore, vt ait Galenus, vocabulo, de quibus vide ὄρχεις. Dicuntur & δίδυμοι in cerebro, de quibus vide in dictione γλουτία.*

Διεβλήθησαν. *decepti sunt, apud Hippocr. in qua significatione etiam Euripides vsurpauit in Hippolyto, τί δ' ἢν λυθῇς με διαβαλεῖς, παθεῖν σε δεῖ.*

Διέξοδος. *idem significat quod κένωσις, id est, vacuatio, apud Hippocr. lib. 1. epidemion.*

Διιπετής. διαυγὴς καὶ καθαρὸς, *apud Hippocr.*

Διῆσαι. *significat concutere, apud Hippocratẽ lib. 1. de morbis mulierum. significat etiam transcolare & diuidere: author Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.*

Δίϊδρος. *humida & exudans, apud Hippocratem.*

Δικαίως. *apud Hippocratẽ idem quod ὁμαλῶς & ἴσως, id est, pariter & æqualiter: apud quem τὸ δίκαιον multa significat, vt annotauit Erotianus, imprimis quidem εὔλογον. aliàs verò ὅμοιον, vt lib. de artic. vbi scribit, ἐπειδὴ δίκαιον ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι τό τε ἄλλο σῶμα καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὰ σκέλεα. aliàs autem ἴσον καὶ συμφέρον. vbi scribit, παρὰ πολὺ κράτιστος ἐμβολῆς ὤμου, δικαιότατον μὲν μοχλεύειν, ὧν μείωον ἑωυτέων τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος: δικαιότατον δὲ δι' ἀσφαλέστατον ἀσφαλέως ὄσιον. aliàs solùm τὸ συμφέρον. vt lib. de fract. ἐχρῆν τὸν ἰητρὸν τὴν ἐκτασίαν καὶ κατανομάτων ὡς ἰθυτάτας τὰς κατατάσιας ποιέεσθαι. αὕτη γὰρ ἡ δικαιοτάτη φύσις, ὥσπερ νόμος δίκαιος. Et lib. de artic. de coxa scribens, τί γὰρ δικαίη μόχλευσις οὐκ ἂν κινήσειε; ἀντὶ τοῦ ἰσχυρά: μόνον γὰρ τὸ δίκαιον, εὔλογόν ἐστι καὶ ἁπλοῦν καὶ ἰσχυρὸν, καὶ συμφέρον.*

Δικέντητον. *est collyrium calidũ & acre, ciens lacrymas. Eo Paulus vtitur ἐν τῇ ξηροφθαλμίᾳ καὶ τῇ σκληροφθαλμίᾳ lib. 3. describitur ab Aëtio hoc modo: Æruginis, misyos, succi papaueris singulorũ oboli tres, gummi drach. IIII. Excipiũtur aqua pluuia.*

Δικλίδες. *dicitur apud Hippocratem bipartitus, vt possit inferiore parte clausa, superpositam aperire. Author Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.*

Δίκοκκος. *dicitur à quibusdam ἡ ζεὰ, quòd duplici grano prædita sit.*

Δίκραια. τὰ διηρημένα εἰς δύο, καὶ τὸ δίχηλα ἢ δικόρυφα. *apud Hippocratem.*

Δίκροτος σφυγμός. *est pulsus inæqualis in vna arteriæ pulsatione & vna arteriæ parte,*

qui

qui post absolutam diastolen, antequàm perfectè contrahatur, secundò tactum ferit. Huius exemplũ haberi potest ex malleis incudẽ percutientibus, & posteà resilientibus, ut voluit Archigenes, qui etiam pulsum hunc nõ vnum, sed geminum esse existimauit. Talis fit nonnunquã propter inæqualem cordis intemperiẽ, propter quam inter se cõtendunt calidæ partes cũ frigidis, vt subsistere interim necesse habeant calidæ retentæ à frigidis, interim celerius frigidæ moueri à calidis attractæ. Fit etiam & cùm collectus est in multis eius partibus ingens fuliginosorũ excrementorũ aceruus: si namq; vnà contingat vt cordis partes quædã sint prœcalidæ, aliæ fumosa fuligine præfocentur, ad contrarios prosilient motus, vt alteræ distentionem moliantur; alteræ verò ad superfluitatum expulsionem considãt, ex qua lucta tres numero pulsus huius differentiæ existunt, vt docet Galen. lib. 2. de præsag. ex pulsib.

Δικρόων. *τὸ οἷον δίκρανον, hoc est, veluti biceps, apud Hippocrat. siue bifidum, quod etiam* δίκρουν *significat: author Galen.* ἐν ταῖς γλώσσαις.

Δίκταμνος. *dictamnum. Est herba in Creta nascens, ramis prætenuis, actis, leuis, pulegio similis, sed maioribus foliis, sine caule, sine flore, sine semine, radice tenui & superuacua. Est &* ψευδοδίκταμνος, *quasi dicas dictamnum illegitimum, multis in terris nascens, antè dicto simile, sed minùs quàm illud acre, & viribus ignauius. Tertium etiam genus adiicit Dioscorides, quod è Creta similiter affertur, foliis sisymbrij, ramis maioribus, flore syluestris origani, nigro mollique: odor foliorũ inter sisymbrium & saluiam iucũdissimus. Efficax ad eadem est, sed minùs nares ferit. Dictamnum vires habet pulegij, sed multò efficaciores. partus eiicit, impactos aculeos illitu extrahit, lienẽ imminuit, venenatis morsibus remedio est. Sunt qui agreste pulegiũ appellẽt, Galli hortense Zinziber, quòd æstuosa vi statim os adurat & linguã vellicet.*

Δικτυοειδὲς πλέγμα. *retiformis plexus. Est multiplex implicatio contextúsque ramorum arteriæ soporalis ad basim cerebri, in quo spiritus animalis ex vitali elaboratur. Arteria enim ea, quam Græci* καρωτίδα *vocãt, posteaquàm ramo interno & maiore per obliquum foramen ossis* λιθοειδοῦς *intra cranium penetrauit, in duos ramos non obscurè diuiditur, qui deinde in alios atque alios sibi mutuò incumbentes retiũ in modum per aream temerè iacentium simúlque congestorum, ad latera* τῶν κλινοειδῶν ἀποφύσεων, *in eo osse quod* σφηνοειδὲς *dicitur, sub crassa meninge, variè inter se complicantur. Illic enim nõ exiguum spatium est in quo natura veluti thalamum quẽdam huic arteriarum contextui instrauit, quem à retium, vt dictum est, similitudine* δικτυοειδῆ *medici veteres cognominarunt. Hic quia mortuo homine calore spiritúque exolutis, & tam exilibus arteriis in sese considentibus non facilè videri potest, multis calumniæ aduersus celeberrimos medicos occasionẽ præbuit, tanquàm nullus omnino esset, sed merum commẽtum. Verùm si secta eo loco crassa meninge à qua hic plexus tegitur, carotidem in collo inflaueris, manifestò ipsum deprehendes. Tunc enim arterias ita sibi implicatas flatu plenas dissilire animaduertes, & ab iis, si quo loco violatæ fuerint, sanguinem vibrari. Cæterùm hæ omnes arteriolæ posteà in vnum truncum redeunt, suo quæque latere, & crassa meninge pertusa in cerebrum & eius membranas infinitis propè ramis disperguntur: quorũ alterum si lubet perinde atque inferiorem calamo inflare, videbis & totum eum arteriarum chorum flatu intumescere, excitari & assurgere, ipsúmq; flatum ad inferiorem vsque carotidem descendere. Præcipuus huius vsus est spiritum animalem percoquere atque*

elaborare. Vt enim ſemini per multos gyros & anfractus ad teſticulos via eſt, & lacti per longiſsima vaſa ad mammas, vt illic diutiùs immorata abſolutam concoctionem adipiſcerentur: ita cùm à corde ad cerebrum via nimiùm breuis videretur, plexum hunc veluti labirynthum quendam natura contexuit, in quo mora lõgiore vitalis ſpiritus purior, tenuior ſimiliórque animali ſpiritui euaderet, antequàm in cerebri, vbi perficitur, ventriculos intromitteretur.

Δῖνος. *vertigo. Eſt affectus quo caput circũagi videtur. In quo ſi prætereà tenebræ oculis obuerſentur,* σκοτώδης *quaſi tenebricoſa vertigo appellatur. vide* σκότωμα.

Διοχλέους ἔμπλαστρος. *deſcribitur à Corn. Celſo. lib. 5. cap. 19.*

Διονυσία. *ſic vocata eſt hedera à Baccho qui primus eam ex India in Græciã aſportauit.*

Διονυσία. *ſic à quibuſdam ἡ χαμαιπίτυς dicta eſt.*

Διονυσία. *emplaſtrum eſt Heræ Cappadocis, vt ait Aëtius, à quo bis deſcribitur lib. 15. valens mirum in modum ad abſceſſus & ad mammas & ad inguina, vim habens trahendi & per latentes meatus diſcutiendi. Recipit ceræ, terebinthinæ, mannæ thuris, ſpumæ nitri, olei veteris ſingulorum ſexuncem, miſyos crudi vnciam vnam, aquæ pileatiorum quantum ſufficit. Spumam nitri & miſy cum aqua terito, & cum oleo coquito: ceræ verò cum oleo liquatæ terebinthinam adiicito, & paulatim ad compagem coquito, vt manus non inquinet, & ablatis ab igne mãnam thuris inſpergito &, aſsiduè agitando frigefacito, & ad reliqua priùs trita ammiſceto reſiduum lixiuij paulatim inſtillando, donec totum fuerit abſumptum.*

Διονυσιακόν. *eſt vel vitis vel hedera, vt ſcribit Gal. lib. 1.* περὶ κατὰ τόπους, *exponẽs Ruſi Epheſij verſus: vtraque enim Baccho ſacra eſt, qui à poëtis* διόνυσος *appellatur.*

Διονυσίας. *dicitur à quibuſdam* τὸ ἀνδρόσαιμον, *vel vt Galeno placet, alterum genus eſt* τοῦ ἀνδροσαίμου.

Διονυσίου κολλύριον. *Dionyſij collyrium, deſcribitur à Corn. Celſo lib. 6. cap. 6. Feruntur etiam Dionyſij nomine emplaſtra duo, vnum nigrum, alterum rubrum, quorum deſcriptiones habentur apud Scribonium Largum.*

Διονυσίσκοι. *ſunt oſſeæ eminentiæ quæ propè tempora naſcuntur: dicuntur &* κέρατα, *hoc eſt, cornua detorto à cornigeris animalibus nomine. Author definit. medic. inter affectus præter naturã enumerat. Sic dicũtur à Baccho quẽ poëtæ cornutum fingunt.*

Διόνυσος. *collyrium apud Aëtium lib. 7. quod & inter* διάσμυρνα, *& inter* χιακὰ *collocari poteſt. Nam & myrrham cõtinet, & vino Chio læuigatur. Non diſsimilem ab eo compoſitionem Paulus recitat lib. 7. titulo malabathrini collyrij & iſothei.*

Διόπτος. *templi curator apud Hippocratem, quòd quæ in eo ſunt, inſpiciat & curet. Dictio Attica eſt, à multis etiam vſurpata.*

Διορθοῦσθαι. *eſt quæcunque aliquo modo excedunt, in naturalem & moderatum ſtatum reſtituere, dicitur &* ἐπανορθοῦσθαι. *Erotianus* διορθοῦν *interpretatur* διατυποῦν.

Διόρωσις. μεταβολὴ εἰς τὸ ὀῤῥῶδες καὶ ὑδατῶδες. *hoc eſt, mutatio in ſerum & aquam, apud Hippocratem.*

Διὸς ἄνθος. *Plinius florem Iouis interpretatur. Eſt autem æſtiuus, ſine odore, ſolóque purpureo colore commendatur: ruſtici cocolurdas vocant.*

Διὸς βάλανος. *Iouis glans. Latinis dicitur caſtanea. Eſt arbor iuglandi non diſsimilis, folio tantùm venoſiore & fimbriato, nuce intùs ſolida & plurimùm plana, triplici tegminis ambitu ſepta, membrana primùm amara, mox lento cortice, demùm echinato*

calyce.

calyce. Plura quidem sunt eius genera, sed duo præcipua. vnum altile, multò maiore corporis tuberculo, Galli marronem vocant: aliud longè minus & veluti ferum. Galenus castaneã non esse mali succi scripsit. crassum tamen succum generat, ægrè concoquitur & flatum excitat ventrémque adstringit eodem authore.

Διόσκουροι. dicuntur à quibusdã αἱ παρωτίδες, vt habetur in libello definitionũ medicarũ.

Διοσπολιτικόν. nomen est compositi medicamenti, cuius compositionem Galen. geminam recenset lib. 4. sanit. tuendæ: aliàs ex paribus omnibus, cumino, pipere, ruta, nitro: potestque ita magis ventrem soluere, præsertim si crassius apparatum est: aliàs cum reliquorum pari pondere miscetur nitri dimidium. Facit ad flatus discutiendos, & ad dissecandum humores crassos, & ad cruditatem quæ in primis venis continetur. Paulus lib. 7. præparat ex cumini aceto madefacti torrefactique vncia vna, piperis, zinziberis singulorum vnciis duabus, rutæ viridis sesquuncia, nitri drachmis duabus & dimidia, quæ omnia melle excipienda sunt.

Διόσπορον. nomen est arboris apud Theophrastum: quam nonnulli contendunt eam esse quæ appellatur Iouis barba, & quam alij διόσπυρον malunt vocare.

Διόσπυρον. sic dicitur à quibusdam τὸ λιθόσπερμον. Aliis sic dicitur arbor quædam quæ vocatur Iouis barba, que in siccis nascitur folio argenteò, & in rotunditatem spissa.

Διοσπώγων. Iouis barba. dicitur à quibusdam ἡ χρυσοκόμη, vt habetur apud Dioscoridem.

Διουρητικὰ φάρμακα. medicamenta vrinam mouentia. Ea duûm sunt generum. Aliqua enim mediocriter id præstant, vt ἐκφρακτικά, hoc est, poros expurgantia medicamẽta, quia calida sint, tenuiúmque partium: alia verò vehementiùs, vt quæ plurimam mouent vrinam. Hæc prioribus acriora sunt, multóque magis siccant & excalfaciunt: cuius generis sunt semen apij, petroselini, fœniculi, dauci, smyrnij, & quæcunque lac augent & menses mouent, quòd ab his sanguis nõ modò extenuetur, sed fundatur etiam atque secernatur. Siquidẽ quo facilè ad se attrahant renes quod in sanguine aqueum, tenue & serosum est, hæc duo moliri oportet, primùm totius sanguinis fusionem, deinde segregationem, quorum neutrum absque valido calore fieri potest. Calori autem adiunctam esse oportet siccitatem, quòd humiditas acrimoniam retundat in ciendis vrinis necessariam.

Δίπλωμα. vas duplex. Id quod patet ex scriptis Galeni lib. 7. τῶν κατὰ τόπους, vbi Critonis arteriacas describit. Eas enim ipse ἐν διπλώματι coquendas præcipit, quomodò vnguentarij vnguenta sua præparare solent, in magnum lebetem calidam aquam infundentes, & in eum alterum statuentes, qui medicamentum quod coqui debet, contineat, deinde suppositis carbonibus aut lignis quæ fumum non faciant, ignem accendentes. Idem habet libro etiam quinto, vbi coquendi olei lentiscini rationem instituit. Verùm non semper ab eo δίπλωμα dicitur, sed aliquando διπλοῦν ἀγγεῖον, & διπλοῦν σκεῦος quo nihil est in officinis pharmacopœorum vsitatius, à quibus & duplex vas & balneum Mariæ appellatur. Nec caret quidẽ magna ratione eiusmodi decoctio: impedit enim ne ignis violentia dissipentur eorum vires quæ coquere volumus. Minùs enim aqua feruens agit quàm vel ignis vel calor siccus. Quarè mitiora quidem fiunt quæ ita decoquũtur, etiam si minùs diu duratura videantur.

Διπρόσωπον. emplastri genus est à duplici facie seu colore sic dictum. vide δίχρωμον.

Διπύρηνον. instrumentum chirurgicum, hoc est, specillum duas cuspides seu capitula habens. πυρῆνα enim Græci extremum specilli summámque cuspidem appellãt. dicitur

tam singulari numero quàm plurali, aliquando absolutè, aliquando cum addito διπύρηνος μήλη.

Διπυρίτης ὁ

Δίπυρος ἄρτος. *est panis genus apud Hippocr. delicatum, & ad aquam intercutem cibo utile, ex quo coniectari licet pro biscocto capiendum esse.*

Διρκαία. *dicitur à quibusdam* ἡ κιρκαία, *ut habetur apud Dioscoridem.*

Δισκοειδὲς ὑγρὸν. *idem quod* τὸ κρυσταλλοειδὲς, *ut habetur apud Aëtium lib. 7. cap. 1.*

Διστιχία ἡ

Διστιχίασις. *affectus est palpebrarum, videlicet cùm sub ordine naturali pilorum palpebræ alius ordo pilorum præter naturam succrescit: hic oculorum membranas pungit & fluxiones in oculum excitat. Oritur ex humoris cuiusdam in eam partem defluxu, qui copiosus quidem, sed rosionis & acrimoniæ expers sit. Nam acrior aut magis salsus, aut alio quodam modo rodens, spatio temporis etiam naturales palpebræ pilos corrumpit: dicitur &* τριχίασις *hic affectus, sed* τριχίασις *generalior est,* φαλάγγωσιν *etiam comprehendens.*

Διτριχίασις. *idem quod* ἡ διστιχίασις, *ut habetur* ἐν τῇ εἰσαγωγῇ.

Δίφρυγες. *diphryges. Est perfecti æris veluti fex subsidens & cohærens imæ fornacum parti: tanquam ustorum in foco lignorum cinis ablato ære visitur. Enumerãtur eius genera quatuor, quæ omnia constant ex materia, seu lapide æroso torrefacto, vel etiã cremato, aut excocto. Primùm fit è luto quod è specu quodam Cypri sublatum primò aresit sole, mox circundatum sarmentis uritur, atque ex eo* δίφρυγες, *hoc est, bis crematum vocatur, nempe solis ardore & ignis calore. Id in sola Cypro fieri Dioscorides tradit. Alterum est veluti sedimentum quoddam & fex æris excocti: quod postquam æs affluxit in catinum, remanet in fundo fornacis: hoc Galenus in Cypro profectum inuenit in spatio intermedio inter ædes ante metallũ extructas & vicum eis subiectũ, quod post cadmiam inuentũ præfectus metalli inutile esse dixit, atque iccirco nõ aliter quàm cinerem lignorum in foco ustorum proiici. Tertium fit ex pyrite æroso, per aliquot dies in calcis modum cocto usque dum rubricæ colorem cõtrahat. Quartũ fit ex lapidis propriè dicti orbibus, qui si fuerint ex pyrite excocti eos bis aut ad summũ ter torrere satis est: sin ex lapide fossili, is quamuis multoties siue in area siue in fornace excoctus, tamen vix diphrygis naturam assequitur. Omne diphryges saporem habet æris, itaque mistis etiam viribus præditum est: nam modicè & adstringit & acre est, ut æs ustum: vehemẽter siccat, ideo ulceribus rebellibus multùm prodest. Præstantissimum habetur quod ad purpuram inclinat: deterius cinereum est vel fuscum. secundi generis nigricat. habet & aliquod colorem rubricæ, pro quo ochram ustam quondam vendi solitam Dioscorides author est. At diphryges madefactum, vel æris colorem contrahit, vel cæruleum euadit.*

Δίχαλκον. *pondus duorum æreolorum, hoc est, tertia pars oboli: siquidem obolus* ἓξ χαλκοῦς, *hoc est, sex æreola continet. Proinde malè apud Paulum Æginetam scriptum est extremo cap. 29. lib. 3.* ἐλαττεῖον δίχαλκον, ὅ ἐστιν ἡμιωβόλιον. *Siquidem* ἡμιωβόλιον *continet* τρεῖς χαλκοῦς.

Διχαστῆρες. *vocantur in utroque ordine quatuor dentes anteriores, quòd cibum diuidãt, qui eandem etiam ob causam* τομεῖς *appellantur. vide* τομεῖς.

Δίχρωμον. *est genus medicamẽti cui geminus color inest, neque enim particularis alicu-*

ius

ius medicamenti nomen est, sed multorum quæ duplici colore prædita sunt. Horum autem colorum rationem Galenus explicat lib. 2. ad Glauconem, de sinu disserẽs: Ex lithargyro, inquit, & ærugine plurimùm decoctis emplastra fiunt κιῤῥὰ ἢ φαιὰ dicta. His verò, statim vbi reposita sunt, quædam extrinsecus supereminentia fusca concrescit, sub qua pars medicamenti profundior plusquã ab initio fulua apparet, atque iccirco eiusmodi emplastra δίχρωμα & διπρόσωπα appellantur.

δίχρωμον etiam à quibusdam dictum fuisse τὸ μπεδιστζῶν Dioscor. author est.

Δίψα. sitis. est frigidi humidique appetentia. Ea autem duplex est, vna naturalis, altera animalis, sicut & ipsa ciborum appetentia. Illa quidem naturali quadam inclinatione frigidam humidámque substantiam desiderat, quã in dißipatæ locum substituat, non aliter quàm ciborum appẽtia calidam siccámque substantiam exposcit. Cùm enim corpora nostra quatuor elementis constent, eáque expediat in eodẽ temperamento, quantùm fieri potest, conseruare, natura cibi potionisque appetẽtiam nobis indidit, vt illo quidem, quicquid calidæ siccæque substantiæ dißipatum est, restitueretur: hac verò quod frigidi humidique effluxit, sarciretur. Animalis autem sitis est, cùm ventriculus exugi se sentiens potum desiderat. Ad eam verò tot prorsus symptomata eodémque ordine concurrunt, quot & in ciborum appetentia Galenus constituit, de quibus vide ὄρεξις. Quinetiam quot circa cibos symptomata, totidem etiã in siti spectari Gal. lib. 1. de sympt. causis ostendit. Aliquando enim quædã priuatio sitis est, hoc est, nulla prorsus sitis, cùm corpus vel propter excessum humoris & frigoris potum penitus non expetit, vel ventriculus affectionem suam sitímque non sentit. Aliquando verò minor quàm deceat sitis est, cùm eadem ipsa remißiora sunt. Interdum autem etiam vitiosa est, habétque se ad portionem cum ea quæ alimentũ vitiosum appetit, aliàs quidem immodicè potum affectans, si in ipsis vẽtriculi tunicis malus aliquis succus salsus aut biliosus continetur, aut naturale humidum in eo veluti feruet, vt per febres ardentes accidit, aliàs verò prauum & à natura adhorrentem, pro ratione vitiosi succi in ventriculo & corpore redundantis. His accedũt & aliæ causæ inexplebilis sitis, vt à vipera, aqua marina, medicamentis, & aliis eiusmodi quæ Galenus recenset.

Δίψα ἐπιπόλαιος. sitis superficiaria. Dicitur apud Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, valdè exigua, quæ nec à toto corpore, nec ex magno ventriculi affectu excitata est, sed arescentibus aut incalescentibus locis illis per quos ab ore in ventriculum humor delabitur.

Διψακός. à quibusdam dictus est morbus renum quem διαβήτην appellant propter vehementem sitim qua eo affecti torquentur. vide διαβήτης.

δίψακος. herba est aculeata, binûm ferè cubitorum, foliis lactucæ prælongis, geniculata, hispida, torulos habẽs in quibus ros aut pluuius humor subsistit, vndè nomen videtur traxisse, Latini labrum Veneris propterea appellant: herbariis virga pastoris, vulgò pectorius cardo dicitur. Eius radix secundo ordine exiccat, & nonnihil absterget.

Διώβολον. pondus est duorum obolorum, siue scripuli vnius. γράμμα enim, hoc est, scripulum, duos obolos pondere efficit, dicitur & diuisis nominibus ὀβολοὶ δύο. Ex eo fit διωβολιαῖος, vt apud Gal. ὕδατι ἀνάπλαττε τροχίσκους διωβολιαίους. id est, ex aqua formato pastillos pondere duorum obolorum.

P ij

Δίωνος κολλύριον. *habetur apud Aëtium lib.7.cap.29.*

Δογματικοί. *dicuntur qui ratione duce inueniunt remedia, ex quibus perfici poßit morborum curatio. Iidem alio nomine* λογικοί, *& aliquando* μεθοδικοί, *quòd methodo remedia conquirant, appellãtur, vt scribit Gal. initio lib.3.meth.med. Diuersi tamen sunt à methodicis propriè dictis. Cùm enim ambo remedia per rationem & methodum inuestiganda censerent, in eo tamen differebant, quòd Methodici communia tantùm quædam dogmata, quæ* κοινότητας *vocabãt, consideranda dicerent: Dogmatici verò non ea tantum, sed multò etiam plura in morborum curationibus spectanda esse arbitrarentur. Neque enim curationis indicationes ab ipso tantùm affectu petendas censent, verùm etiam ab ægrotantis viribus, natura, ætate, sexu, habitu, cõsuetudine, anni tempore, cœli statu, regione: omniáque salubria, insalubria & neutra diligenter contemplantur, nihilque omnino negligi volunt quod ad curationem pertinere poßit. Prætereà verò rerum etiam vsum atque experientiam adhibent, quam tamen negant inueniẽdis remediis solam sufficere. Eorum princeps fuit Hippocrates, quem sequutus est Diocles, Praxagoras, Chrysippus, Herophilus, Erasistratus, Asclepiades & Galenus, qui sectam eam constituerunt, nõ à Methodicis modò, vt dictum est, verùm etiam ab Empiricis valdè diuersam: Siquidẽ Empirici res tantùm euidentes consectabantur, & iis tantùm credebant quæ vel sensui paterent, vel memoriæ per sensum mandata essent: Dogmatici verò præter hæc, illis quoque fidem habebant quæ ex naturali rerum consequentia per rationem acquiri solent. Itaque Dogmatici rationes suas, quòd rerũ essent occultarum,* ἀναλογισμοὺς: *suas verò Empirici, quòd essent euidentium,* ἐπιλογισμοὺς *appellabant.*

Δοθιήν. *furunculus. Id nomen, ait Gal. nec locum affectum repræsentat, nec causam quæ ipsum efficit. Significat autem tumorem* ἀποστηματώδη, *ex craßis humoribus in carnosis plærumque partibus cõsistentem, mitem quidem cùm solam cutem occupat, sed pertinacem & malignum vbi subter actis radicibus erumpit. Gal. lib. 5.* τῶν κατὰ τόπους *geminam eius differentiam facit, alios dicens esse duros, varis similes, & qui concoctionem vix admittant: alios verò esse* φλεγμονώδεις *& magnos, qui febrem etiam aliquando excitent, & in pus vertantur. Hi corpora paulatim conficiunt, & mortiferi sunt. Nascuntur furunculi paßim & in quacunque parte.*

Δοθιῆνα. *emplastri nomen est, quod à Paulo lib.7.describitur: dicitur & δοθιηνικὸν medicamentum valens aduersus* δοθιῆνας, *cuius meminit Paulus lib.4.cap.23.*

Δοῖδυξ. *cochleare, de quo vide in dictione* κοχλιάριον. *significat & radium siue pistillum quo aliquid in mortario tunditur.*

Δόλιχοι. *appellantur, vt ait Gal. lib.1. de alimentorum facult. semina plantæ hortensis quæ alij* λοβοὺς, *alij* φασιόλους *appellant. Nec verò semen ipsum modò, sed & ipsa planta sic dicitur. Verùm, vt idem eodem loco scribit ex dictis Hippoc. in lib. de ratione victus, dolichi vidẽtur esse cicerculæ & phaseoli: & Diocles eos similiter pro phaseolis videtur accepisse. Idem sentit & Aëtius lib.1. addens etiam quod ab aliquibus smilax hortensis appellentur. Gal. lib. de euchym. & cacochym. scribit dolichos cicerculis meliores esse, sed deteriores faba, piso, & lentibus.*

Δονακῖτις. *dicitur à quibusdam* ἡ ἄκανθα λευκή, *vt habetur apud Dioscorid. fortè quòd inani & concauo caule harundini similis sit.*

Δόναξ. *species est* τοῦ καλάμου, *id est, arundinis eius quæ apud amnes nascitur crassa &*

concaua,

concaua, quam alio nomine κύπριον κάλαμον vocari Dioscorides scribit. Galli rosetum nominant.

Δορκαδίζων σφυγμός. caprizans pulsus. Est motus inæqualis in vna palsatione vnáque arteriæ parte, qui interciditur quiete, & post eam velocior euadit: sumpta est similitudo à capra, quæ post primum saltum in aëre adhuc suspensa manet, & denuo, velut ex insperato, multò velociùs resilit. Vnicus est pulsus. Quamuis enim bis tactum feriat, hoc tamen in vna diastole fit, ex mutuo certamine duarum inter se facultatum, tùm eius quæ cor dilatat, tùm alterius quæ cõtrahit. Oritur autem ea concertatio vel ex inæquali cordis aut arteriarum intemperie, frigidis partibus calidas moueri & plenè dilatari vetantibus, vel calidis frigidas ad motum compellẽtibus: vel propter ingentem fuliginosorum excrementorum copiam, cum præcalida cordis intemperie, sicut Gal. lib. 2. de præsag. ex pulsibus explicauit.

Δορκίδιον. sic dicitur à quibusdam δίκταμνος, vt habetur apud Dioscor. Ratio est quòd ceruæ vulneratæ dictamnũ primùm ostenderĩt, quibus eo pastis tela statim decidũt.

Δόρπος. cœna apud Hippocratem, quæ vesperi fiebat. dicitur παρὰ τὸ δόρυ παύειν. Nam quod nos ἄριστον vocamus, veteres δεῖπνον dicebant, μεθ' ὃ δεῖ πονεῖν.

Δορύκνιον. dicitur à Crateua frutex ferè cubitalis, similis oleæ recens enatæ quæ modò surrexit in vimen. Dioscorides τὸ δορύκνιον idem esse cum solano furioso, in prœmio lib. 6. prodidit: similiter & Plinius, qui præterea δορύκνιον vocari dixit quòd olim eius succo lancearum, quæ δόρατα dicuntur, cuspides tingerentur inficerẽtúrque: Demophon autem, quòd ad inferendam mortem pares τῷ δόρατι vires habeat. Est enim venenum, de quo Theophrastus scripsit eum qui drachmæ pondere biberit sibi placere, ac se pulcherrimum existimare, mente iam tentari cœpta: qui verò duplicato pondere, magis insanire, spectris animo obuersantibus: si verò triplicato, perfectè & iugiter insanire: quòd si quid ponderi adiiciatur, repentè mori. Colore & gustu lactis est, & temperie frigidum, naturáque somniferũ. Vide Alexipharmaca Nicandri & nostras in ea annotationes.

Δοχμή. palmus. Mensura est apud Græcos qua rerum dimetiuntur interualla: sic dicta est ἀπὸ τοῦ δέχεσθαι. Constat ex quatuor digitis, de qua sic Iulius Pollux, δοχμὴ δὲ συγκλεισθέντες οἱ τέσσαρες δάκτυλοι. Eos autẽ transuersos intelligere oportet. Eadem mẽsura & δακτυλοδόχμη & παλαιστὴ & δῶρον dicitur.

Δράβη. est herba cubitalis, gracilibus virgulis, foliis lepidij, sed tenerioribus candidioribúsque, in cacumine sambuci gerens vmbellam, in qua candidi flores emicant. Alij orientale nasturtium, alij Babylonium vocant: semen eius piperis vicem supplet.

Δράκαινος. sic dictum fuisse à quibusdam τὸ ἐρυθρόδανον Dioscorides author est.

Δρακόντιον. dracunculus. herba est simplici caule, bicubitali, læui glabróque, baculi crassitudine, versicoloribus anguis maculis variegato, purpureis etiam intercursantibus lituris, ita vt planè serpentis habitum colorémque referre videatur. Fructus illi in vertice est, vuarum modò collectus, herbaceo primùm colore, deinde cùm maturuit luteo, deinceps tanquam lingua concauo foliorum sinu, ceu rictu quodam serpentis exeritur, & quasi spectabili hiantis draconis formâ mediis è faucibus emicat, vnde & nomen habet. Ea est quam officinæ herbam serpentariam nominant. Calfacit & tenuium partium est, acre & amarum, leuitérque adstringit. Itaque maximè viscera expurgat, crassos & lentos succos extenuans.

Δριμὺ. acre. id dicitur quod linguam mordet, & cum multa caliditate erodit: sunt enim omnia acria valdè calida & tenuium partium, proinde vehementer calfaciunt, incidunt, digerunt, aperiunt, purgant, irritant atque ad excretionem impellunt.

Δριμύτης. acrimonia. qualitas est gustatilis, iisdem facultatibus prædita quibus suprà acre pollere dictum est.

Δριμυφαγία. acrium esus. Vtitur ea voce Dioscorides aliquot locis, vtuntur & reliqui medici. Marcellus interpretatur vomitionem ciborum acremento quæsitam. In quo tamen nõ videtur vim huius verbi planè assequutus. Neque enim acres cibi citandis modò vomitionibus conducunt, sed ad alia etiam pleraque vtiles sunt, vt ad calfaciendum, aperiendum, incidendum, digerẽdum. Hæc enim per se præstare possunt cibi acres, vomitiones non item: quas etsi radicula, eruca, salsamentum vetus, origanus viridis, cepæ, porrum & alia quædam acria prouocent, non tamen quicquid habet acrimoniam protinus vomitorium est. Itaque quod περὶ ὠμοταρίχου scripsit Dioscorides, εἰς τὰς δριμυφαγίας μάλιστα ἁρμόζειν, intelligendum accommodari maximè & conuenire, quoties cibis acrioribus opus est, siue ad ciendos vomitus, siue ad calfaciendum, siue ad incidendum, siue ad aliud quiduis quod per acres cibos quæritur.

Δροσόμελι. mel roscidum, quod & ἀερόμελι, id est, mel aërium, appellatur. Venit hoc ex aëre Vergiliarum exortu vel per Caniculam sublucanis temporibus, siue ille sit cœli sudor, siue syderum saliua, siue purgantis se aëris succus, siue aquæ sit liquor, siue naturæ, cùm prima aurora locis quibus prouenire solet folia arborũ herbarúmq; melle roscida inueniuntur. Quòd si qui matutino sub diuo fuêre, vnctas hoc liquore vestes, capillúmque concretum sentiunt. Hoc tanquam ros è cœlo cadens, dum venit, obuio terræ halitu concrescens in mellitos grumos coit, qui herbis, arboribus & lapidibus interdũ inuenitur hærere. Id manna ab Arabibus appellatur, vt ex ipso etiam Galeno patet, cuius hæc sunt verba capite de melle: In foliis, inquit, stirpium adnascitur quidpiam, quod nec eorum succus, nec fructus, nec pars existimari possit, sed rorulentum quiddam, nec tamen continenter neque copiosè pronasci soleat. Nec me præterit per æstatem in arborum, fruticum, herbarúmque foliis plurimum fuisse inuentum, sic vt à ludẽtibus rusticis Iuppiter diceretur melle pluisse. Præcesserat tùm nox frigidior, pridiè calida siccáque cœli cõditio diluxerat. Quapropter inter rerum naturæ peritos conueniebat, halitus quos terra vel aqua prospirasset, extenuatos & excoctos, nocturni frigoris beneficio coaluisse. Id in regione nostra rariùs euenit, in Libano monte quotãnis, adeò vt extensis pellibus arbores succutiant, receptóq; quod profluit, ollas & fictilia compleant, priuatóque nomine vocant δροσόμελι, id est, roscidum mel, & etiam ἀερόμελι, id est, mel aërium. Hæc Galenus.

Δρυόπτερις. filicula. herbula est in vetustorum roborum musco nascens, filici similis, multò minore foliorum incisura, radicibus inuicem implexis, hirsutis, gustu acerbo in dulcedinẽ vergente. Vis ei septica est, & caustica. proinde pilus glabram cutem efficit.

Δρυόφονον. olus est syluestre filici simile, ramis sesquipedalib⁹, flore sambuci lacteo, semine gustu mordaci, quo vice piperis rustici vtũtur. Officinæ nemoralẽ myrtũ vocãt.

Δρυπεπής. drupus, hoc est, maturus & primùm nigrescens. dicitur proprie de fructibus non oleæ modò sed reliquarum etiam arborum maturis & adultis & iam ex arbore casuris, ἀπὸ τοῦ πίπτειν ἐν δρυΐ.

Δρῦς. *hoc nomine Græci omne genus arboris omnéque lignum comprehendũt, nam quod Gallicum vulgus chesnam vocat, Græci δρυῦ ἄγριαν, Latini robur appellant. Habet autem omnis quercus vim adstringendi.*

Δρώπαξ. *dropax. Medicamenti forma est, interdum liquidioris in modum malagmatis, interdum siccioris, emplastri modo, prout vsus exigit. Eadem materia, inquit Paulus, constat, qua & acopa & emplastra. Est autem dropax alius simplex, alius cõpositus. Simplex is est qui & πίττωσις, hoc est, picatio appellatur. Pix arida cum exiguo oleo liquatur, deinde dum calet cuti illinitur, & præeasis locis agglutinatur, & antequam omnino refrigescat, auellitur. Deinde rursus ad ignem calfacta reponitur, & similiter priusquam frigescat, auellitur, & tertio quartóque, vel sæpius etiam id repetitur. Conuenit frequentibus vomitionibus, & cruditatibus, & cœliacis affectionibus, & reliquis partibus alimentum non sentientibus. Maximè verò ante sinapismum adhibetur ad corporis præparationem, & post sinapismum etiam, vt reliquiæ morbi euellantur. Dropax verò compositus est, cui præterea adiiciuntur alia ad diuersos vsus, vt ad excitandum calorem piper, pyrethrum, semen rosmarini, bitumen: ad desiccandum verò, sulphur viuum, sal, cinis sarmentorum: ad lancinandum verò, limnestis quæ & adarce vocatur, aut euphorbium. Hæc enim trita liquefactæ pici insperguntur, aut alia etiam eiusdem facultatis. Si vires ægri imbecillæ sunt, liquidior fieri debet in formam malagmatis, & præradi pili in loco cui adhibebitur, & paulatim posteà auelli. Sin valentes sunt, emplastri modo præparãdus est, & non derasis pilis admouendus, confertímque auellendus, nisi fortè capiti aut mẽto, aut pubi applicãdus esset. Sic enim plus habet efficaciæ, spiritúmq; remissum magis firmare potest, & ad superficiem reuocare, humorésque attrahere & discutere. Sed & medicamẽta depilatoria ψίλωθρα propriè dicta, dropaces appellantur, vt constat ex versibus Martialis qui habentur lib. 10.*

Leuis dropace tu quotidiano,
Hirsutis ego cruribus genísque:

Fortè quod sola pice constarent in oleo liquata, quemadmodũ & dropaces.

Δρωπακιστὰ φάρμακα. *dicuntur vel dropaces, vel quæ dropacum modo illinuntur: appellantur eadem πιττωτὰ à Galeno comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον aphor. 32.*

Δύναμις. *facultas. potentia. Est causa à qua actio procedit. Sed cùm causa ad aliquid dicatur (est enim eius vnius quod ab ea fit, reliquorum nullius) planum est facultatem quoque in relatione ad aliquid dici. Ac quoad agentis causæ substantiam ignoramus, facultatem eam siue potentiam appellamus, in venis quidem sanguificam, in ventriculo concoctricem, in corde pulsificam, & in singulis reliquarum particularum propriam quandam eius quam edunt actionis, siue etiã operis (primùm enim actionis ipsius facultas est causa, deindè etiã operis ex accidenti quodam) effectricẽ. Itaq; si certa ratione & via quot & quæ facultates sint inuẽturi sumus, inuestigare eas ab ipsis operibus oportet. Singula nãque opera ab aliqua procedũt actione, hanc verò omnino aliqua præcedit causa, quam facultatẽ vocamus. Ergo cùm variæ admodum sint actionum differẽtiæ, multiplices quoque facultates statuere necesse est, quas tamen medici in homine in tria summa genera reuocarunt, aliã vitalem, aliam animalem, aliam naturalem appellantes. Siquidem sub earum aliqua alias omnes particulares comprehendunt. Sub vitali quidem pulsificam & irascibilem quam*

θυμικὴν

θυμοειδῆ & παθητικὴν appellant, cuius tot etiam habentur differentiæ quot & animi passionum. Sub animali verò, sensificam, motricem & principem: sub sensifica, visoriam, auditoriam, odoratoriam, gustatoriam, tactricem, adhæc vigilandi dormiendique facultatem quæ ad primum & communẽ omnium sensum pertinet: sub principe imaginatricem, ratiocinatricem & memoratiuam: sub animali verò cõcupiscibilem & nutritoriam: atque sub his rursus attractricem, retentricem, concoctricem, expultricem, generatricem, auctricem & reliquas quæ pertinẽt vel ad generis propagationem, vel ad indiuidui conseruationẽ, vt sanguificam, ossificam, neruificam, spermaticam & alias cuiusuis particulæ formatrices, vel totius etiam fœtus opifices. Sic quidem se habent tres in hominum corporibus facultates, quas quidem vt operibus, sic etiam substantia, instrumẽtis & sedibus natura seiunxit. Hæ diuersi inter se generis gubernant animal, toti corpori ex suo quodam veluti fonte quæque distributæ. Eas Plato animas vocat, propriam cuiusque substãtiam inueniens, quæ, vt ait Galenus, tum in spiritu, tum in solidorum corporum temperamento consistit. Est autem earum vna ad nutriendum animal necessaria, ac cum stirpibus communis, quæ iecur veluti pro fonte habet, canales verò ab hoc in totũ corpus sparsos, ipsas venas. Hanc seu appetitricem, seu naturalem, seu altricẽ voces nihil interest, veluti nec si animam aut facultatem. Altera est quæ nõ modò vt stirpibus aut vita præditis, sed etiam vt animalibus anima est insita. Hæc sedem in corde habet, ipso quoque insiti caloris quodam ceu fonte. Ab hoc fonte canales arteriæ sunt: vocatúrque hæc multis sanè nominibus: nam & facultas siue virtus vitalis, & facultas siue virtus animosa, & anima vitalis, & anima animosa dicitur. Tertia anima siue facultas ratiocinatrix in cerebro domiciliũ habet: ea voluntariis actionibus vnà cum sensibus præsidet. Vtitur & hæc particulis quibusdã ceu canalibus, nempe ipsis neruis, sensum motúmque per hos in totũ animal transmittens. Ergo has facultates seruare, nihil planè est aliud quàm vitam seruare. Siquidem qualibet earum amissa, necesse est reliquas quoque perire. Sic enim inter se cohærent, vt altera alteri subsidio sit & mutua ope consistant, quanquam fieri aliquando possit, vt vna alterius affectionem non sentiat. Ortu quidem ipso prima est naturalis, deinde vitalis, postrema animalis: nobilitate & principatu prima est animalis, ab hac vitalis, posteà naturalis. In actionum autem & vitæ necessitate omnium prima est vitalis, quòd ex ea spiritus & vis influat vitæ in partes omnes, siue illæ moueri, siue sentire, siue nutriri debeãt, atque per eam caloris innati (à quo omnium partium functiones proficiscuntur) tẽperies in singulis partibus cõseruetur. Cæterum præter facultates iam commemoratas alias quoque in medicamentis medici vsurpant, à quibus singula suas actiones obeunt, quæ cùm sint admodùm differentes, in quatuor tamen summa genera ab iis reuocantur, quas appellant primas, secundas, tertias, quartas. Nec verò interest facultates an qualitates dicas: ipsa enim facultas reuera est qualitas, sola ratione ab ea differens, quãdo qualitas per se dicitur: facultas verò quatenus ad aliquid refertur. Primæ quidem dicitur quæ reliquarum communis est tanquã basis, excepta ea quæ à cæca proprietate est: ex ipsis elementis nullius interuẽtu prodit, ipsisq; omniũ maximè tribuitur. Generatim quidem est calfaciendi, refrigerandi, humectandi, siccandi, tùm simplex, tùm per horum coniugationem composita: particulatim verò efficiendi id ipsum in principio, medio, fine ordinis primi, secundi, tertij, quarti, ac

tur, veluti habile, non tamen adhuc subsistens. Ac maximè quidem propriè sola ea potestate esse dicimus, in quibus natura ipsa suopte impetu ad absolutionem venit, præterea: quæcunque fientium, vt sic dicam, continentes materiæ sunt. Dicitur autem potestate esse etiam quod ei quod ex accidenti dicitur est ex aduerso positum, vt si carnosi quis iuuenis in frigida lauationem corpus eius ex accidenti, non ex propria potestate calefacere dicat.

Δυσαισθησία. difficilis sensus vel prorsus nullus. sic δυσκινησία non modò difficultatem motionis, sed etiam immobilitatem significat.

Δυσάνιος. sic dicitur ab Hipp. li 3. τῶν ἐπιδημιῶν qui vilibus de rebus multũ stomachatur, & de magnis plus cæteris mortalibus diutiúsq;, ἀνίαρος καὶ σκυθρωπός, vt explicat Gal.

Δυσαλθής. is in quo vlcera ægrè sanescunt, cuiusmodi sunt corpora mollia & humida, & quæ aqua inter cutem laborant. ei apponitur εὐαλθής.

Δυσεντερία. est exulceratio intestinorum, deiectiones ramentosas, cruentas & dolorificas inducens. Latini intestinorum tormina appellãt. Exulcerationis causa est bilis mordax tùm flaua, tùm atra. sed hæc lethalem excitat dysenteriam, vt scribit Hippoc. quòd vlcera quæ ab ea facta sint difficillimè sanentur. Morbus quidem ipse exulceratio est, symptomata autem plurima, in primis quidem ipsius biliosi humoris per initia excretio varia, mucosa & pinguis. deinde verò tunicæ intestinorum internæ abrasio, per quam prodeunt membranosa quædam corpora, quæ ipsorum intestinorum particulæ sunt: posteà verò cruenta deiectio sequitur, & vlcerum interdum crustulæ quæ ἐφελκίδες appellantur, & puris non rarò magna quantitas, quo quidem tempore affectus ipse iam propriè dysenteria est. Consistit autem illa interdum in crassis, aliquando in tenuibus intestinis, id quod & ex cruore & ex ipsis ramenteis diiudicatur. Nam si & cruor & ramenta ita mista sunt reliquis excrementis, vt vniuersa misceantur vniuersis, in superioribus: si verò supernatant, in inferioribus intestinis vlcus esse ostenditur. Talis quidem propriè dicta dysenteria est, nomen habens à læsa particula, quam solam plærique dysenteriam nominandam censent. Alij verò, inter quos ipse etiam Hippocrates est, dysenteriam interdum appellant non ipsam modo exulcerationem intestinorum, verùm omnem etiam cruoris per intestina vacuationem: quo quidem modo morbi nomen symptomati tribuunt, vt annotauit Galenus comment. 4. ὡς τὸ πολὺ ἄρθρων, aphoris. 40. Sunt autem excretionis sanguinis per intestina sine vlcere tres modi: vnus propter boni sanguinis copiam in toto corpore aucti, qui ex venarum orificiis in intestina apertis effunditur, eò tantùm differens ab hæmorrhoidum profluuio, quòd in hoc venæ ani duntaxat, in illo autem secundùm totam intestinorum longitudinem, pérque omnes eorum anfractus, longéque ab ano venæ aperiantur. Talis δυσεντερία αἱματηρὰ appellatur, acciditque potissimùm iis quibus aliquod membrum excisum est, aut intermissa exercitatio. Secundus est cùm propter iecinoris imbecillitatem aquosus sanguis deiicitur, loturæ carnium persimilis: quòd enim imbecilla sit vis eius retentrix atque alteratrix, sanguis eiusmodi excernitur: vocatur autẽ ea δυσεντερία ἡπατηρά. Tertius est cùm sanguis propter bilis flauæ vel atræ permistionem acrior venarum orificia aperit, & per intestina fertur: hæc proprio nomine caret, & à Paulo comprehenditur sub ea dysenteriæ specie quam αἱματηρὰν vocant: distinguitur verò à Gal. lib. 3. de causis sympto. illam propter sanguinis copiam, hanc propter acrimoniam effici

asserenti. Itaque quatuor sunt in uniuersum dysenteriæ: una uerè & propriè dicta, tres uerò impropriè à symptomate, quòd omnium commune symptoma sit sanguinis per aluum excretio.

Δυσεπούλωτα. dicuntur ulcera quæ uix cicatricem recipiunt. Nec uerò cacoëthe eam etiam admittunt: differunt tamen inter se, quòd ulcera quæ ex humorum confluxu uel multorum uel acrium oriuntur, si locus ipse affectus eiusmodi dispositionem non contraxerit, ut quod ad ipsum influit bonũ probumque corrumpat, δυσεπούλωτα appellãtur: si uerò locus affectus ad eam dispositionem iam peruenerit, ut corrumpat quicquid influit, κακοήθη dicuntur.

Δυσάνιος. qui non facilè tristatur aut morosissimus est. Critias ita interpretatur hoc nomen, quicunque propter parua tristatur & propter magna magis uel diutiùs quàm alij homines. Erotianus autem δυσάνιον interpretatur τὸν δυσθύμως καὶ δυσκόλως τὰς ἀνίας φέροντα.

Δυσθάνατοι. dicuntur apud Hippocr. in prognostico tùm qui tardè & paulatim, tùm qui cum dolore moriuntur.

Δυσκοιτεῖν. apud Hippocratem est implacidè & molestè decumbere, ut annotat Galen. comment: 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Δυσκρασία. intemperies. Est mistio inæqualis quatuor primarum qualitatum: ubi enim illę ita coierint ut earum pares sint portiones uiresque, temperamẽtum emergit exquisitissimum, quod cæterorum omnium norma est. Ab eo quodcunque desciscit, intemperies dicitur: tunc enim aliqua qualitas exuperet necesse est, aut etiam duæ. Itaque cùm quatuor sint ex quibus temperamentum illud exquisitissimum, & ut ita dicam temperatissimum absoluitur, singulorũ excessu simplices quatuor intemperaturæ fiunt, calida, frigida, humida, sicca: & totidem compositæ, calida humida, calida sicca, frigida humida, frigida sicca. Nec uerò singularum modus unus est & una ratio, sed immensa omnino latitudo, adeò ut intemperaturarum infinitæ propemodum habeantur differentiæ. Nec tamen omnes eiusmodi intemperies morbosæ sunt, sed plurimæ contrà salubres, quæ uidelicet intra limites sanitatis consistunt. Quum enim omnis actio à partis temperamento proficiscatur, & uarij prorsus generis actiones esse oporteat, multiplices quoque temperaturas esse oportuit, quæ nõ simpliciter, sed ad iustitiam temperamenta appellantur. Non aliud autem ad iustitiam significat, quàm prout cuique parti expedit. Itaque in singulis partibus primarum qualitatum etiam inæqualis mistio, quoniam secundùm naturam est, nõ dicitur intemperies, etiam si reuera intemperies sit, sed temperamẽtum, quandiu scilicet naturæ modum non excedit: cùm uerò excessit planè absolutéque intemperies est, & iam morbus aut morbi causa euadit. Est & præter istas alia intemperiei differentia, per quã æqualis aut inæqualis dicitur. Æqualis quidem est quæ in omnibus intemperanter affecti corporis partibus æqualiter soláque inest. Ea enim ita inducitur, & occupat corpus, ut depulsa naturali temperie, sola in corpore dominetur: neque enim ea in fieri est, ut aiunt, sed in facto esse. Itaque in habitum transit, & euadit ueluti altera natura acquisititia & priori contraria, neque ullo dolore molesta est. Eiusmodi intemperies in febre hectica esse perhibetur. Sicut autem in toto corpore, sic & in una certa parte corporis contrahi potest. Intemperies uerò inæqualis dicitur, cùm idem corpus simul & calidius & frigidius, aut humidius simúlque

múlque siccius quàm pro naturali habitu redditur. Ea in fieri est, eámque ob rem dolore non vacat, & aliàs in toto animalis corpore fit, aliàs in vna qualibet parte, ídque vel cum fluxione vel absque materiæ affluxu, quemadmodum Galen. libello de inæquali intemperie scripto declarauit. Dicitur etiam inæqualis intemperies quando singulæ corporis partes non sunt similiter intemperatæ, sed varias sortitæ sunt intemperaturas, cúmque corpus totum intemperatum sit, non tamen vnica intemperies dominatur in toto corpore, sed plures in singulis partibus.

Δυσουρία. est vrinæ difficilis & cum dolore excretio. Sæpe quidem ambo hæc symptomata in dysuria concurrunt, vt ea & difficulter & cum dolore reddatur. nec tamen in dysuria semper coniuncta esse oportet, sed si alterum modò adsit, dysuria rectè dicatur. Ea namque manifestò distinxit Gal. comment. aphor. 48. libr. 7. duas dysuriæ species constituens, vnam τὴν μετ᾽ ὀδύνης, alteram τὴν μετὰ δυσχερείας, ὡς μόγις ἐνεργεῖν τὴν κύστιν. Illius causas recenset inflammationem, abscessum, exulcerationem, inæqualem intemperiem, & spiritum flatulentum: huius verò aut facultatis imbecillitatem, aut tumorem præter naturam. Ab his enim causis fit, vt cùm meiere æger cupiat, non statim vrinæ excretio sequatur, sed magno cum conatu atq; etiam aliquando dolore. Iis autem duobus exceptis symptomatis vrina naturalem excretionis modum seruat, neque intercisè fluens, neque guttatim neque maturiùs quàm naturæ conueniat. Hæc enim symptomata aliis nominibus appellantur.

Δυσπεψία. est deprauata alimēti concoctio, siue alimenti corruptela. symptoma est actionis naturalis coctricis deprauatæ, quam libuit eo nomine appellare, sicut debilem, βραδυπεψίαν, prorsúsque abolitam, ἀπεψίαν. Deprauatur autē, cùm alimenta in qualitatē à natura alienam alterantur. Ea gemina statuitur κνισσώδης & ὀξώδης, hoc est, nidorosa & acida: hæc frigidis, illa calidis de causis prouenit. Intemperies ventriculi calida, eiúsque morbi organici calidi, excrementum calidum & biliosum in eo redundans, cibi potúsque calidiores nidorosam gignunt: ea ructibus facilè deprehenditur. Non est autem vnius generis, sed quilibet cibus id nidoris genus reddit quod naturæ suæ proprium est, alius virulentum quid, alius cœni fœtorem, alius pisciū, alius ouorum putidorū aut alterius absurdæ quaq; dici vix potest, putredinis nidorem ructu gustúque refert. Contrà verò frigidæ ventriculi affectiones, excrementum pituitosum & frigidum in eo redundans, cibus potúsque frigidior & natura pituitosus τὴν ὀξώδη inducunt, quæ ructibus similiter dignoscitur. Nec tamē ructibus eas ciborum corruptiones perpetuò licet deprehēdere, quòd, vt scribit Galen. si cibi calidiores fuerint aut flatulenti, & calori frigiditas quædam aliundè accesserit, vapore spiritúque ventriculus repletur, qui neque nidorem neque acorem vllum sapiat.

Δύσπνοια. spirandi difficultas. symptoma est læsæ respirationis, commune orthopnoicis, pleuriticis, peripneumonicis, synanchicis, & aliis plærisque malè affectis, à quo ægri δυσπνοικοὶ appellantur. Galenus tamen lib. 7. τῶν κατὰ τόπους sic eos simpliciter scribit à veteribus vocatos quibus brōchia pulmonis crassis & viscosis humoribus sunt obstructa, & in quibus medicamenta præterquam quòd incidunt atque attenuant, humectandi etiam facultate prædita esse oportet. Aëtius addit sic propriè dici qui febris omnino expertes sunt, nec grauitatem pondúsque sentiunt, nec febricitantium in morem calidum spirant. Celsus ab orthopnoicis qui & asthmatici dicuntur, sola

causæ magnitudine distinguit, dyspnœam scribens esse spirandi difficultatem, non omnem quidem, sed eam quæ modica est, neque ex toto strãgulat. Nam cùm vehementior est, vt spirare æger sine sono & anhelatione non possit, ἄσθμα appellari.

Δύσπνουν. ἢ δύσπνοια, *apud Hippocratem.*

Δυσζαχέρας. *emplastri nomen est quod à Galeno describitur lib. 5.* τῶν κατὰ γένη.

Δυσώδης. *graueolẽs. de quo vide* ὄσφρησις. *Est & nomẽ malagmatis ad pleuritidẽ vtilis: est &* ἄκοπον *medicamentum. Vtriusque descriptio habetur apud Paulum lib. 7.*

Δωδεκαδάκτυλον. *principium est intestinorum ab imo ventriculi orificio exoriẽs. Id sub sede ventriculi posteriore, secundùm dextram spinæ partem deorsum exporrigitur, sine vllo anfractu, quò det locum quibusdam partibus quas natura inter ventriculum & ieiunum intestinum collocauit: duodecim digitorum longitudinem vt plurimùm æquat, ob idque* δωδεκαδάκτυλον *ab Herophilo primùm appellatum est. Sũt qui ipsum intestini nomine non dignentur, sed* ἔκφυσιν *modò appellent, vel cum addito* ἔκφυσιν δωδεκαδάκτυλον. *In id meatus inseritur à vesicula bilem cõtinente, per quem ea in ipsum expurgatur.*

Δωδεκάθεον φάρμακον. *nomen compositi ex duodecim rebus medicamenti, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7.*

Δωδεκάθεος. *herba, cui folia septem lactucis similia exeunt à radice lutea. Eam quidam putant esse moly Homericum.*

δωδεκάθεος ἅλς. *nomen salis è multis compositi, de quo antè in dictione* ἅλς.

Δωρίς. *sic dicta est à quibusdam* ἡ ψευδαγχοῦσα, *vt habetur apud Dioscoridem.*

Δῶρον. *palmus. mensura est apud Græcos qua rerum interualla metiuntur. Est autem quatuor digitorum: sic dicta est* ἀπὸ τοῦ τὰ πλεῖστα διὰ τῆς χειρὸς ἡμᾶς δωρεῖσθαι, ἀφ᾽ ἧς μετρεῖται ἡ παλαιστή. *Id est, ab eo quòd manu plurimas res demus, qua metimur palmũ. Eadem aliis nominibus* παλαιστὴ *&* δοχμὴ *dicitur. vide in dictione* δοχμή. *Ab eò fit* δίδωρον, τετράδωρον, πεντάδωρον, *& alia quæ passim apud authores occurrũt, & apud Plinium leguntur lib. 35. cap. 14. vbi scribitur* δίδωρον *lateris genus esse sesquipede longum. Sed aduerte num legendum sit semipede, cùm manifestò* δῶρον *palmum esse dicat. Sic enim rectè lateris illud genus* δίδωρον *vocabitur, hoc est, duorum palmorum, quæ dimidij pedis mensura est, cùm ipse quatuor palmis constet.*

IO. GORRAEI PARISIENSIS
DEFINITIONVM MEDICARVM
TO E.

Ἔαρ. *ver. est anni tempus primum & omnibus qualitatibus temperatum, æquinoctio quod hyemem sequitur incipiens, & Vergiliarum matutino exortu desinens. Nam cùm singuli anni ætatem suam peragant, & quatuor ætatum spatia percurrant, vt initio quidem augeantur & pubescant, posteà in vigore sint, exinde declinent, postremò emoriãtur, haud absurdè vernum tẽpus prima anni ætas censebitur, quo annus per hyemis intemperiem penè extinctus & demortuus,*

mortuus, quasi reduce vita repuerascit, & exerendis virgultis, floribus foliísque depromendis, maxima rerum omnium amœnitate & suauitate iuuenum more luxuriat. In causa Sol est, cuius accessione decessionéque quadripartitò anni tempora distinguuntur. Cùm enim peracta hyeme ad nos rediens noctis diéique pares horas facit, placidissimo temperatissimóque sydere terras illustrat. Tum calor vigórque omnibus redit, animalia atque omnia è terra virescentia maritantur, gestit natura semina accipere & sese aperit, à quo Aprilem mensem quasi Aperilem dictum aliqui existimauêre: atque ille animam infert satis omnibus. Tunc enim genitalibus terræ locis animantur semina. Eo tempore Fauonius mundi spiritus, ζέφυρος Græcis dictus, primùm flate incipit, genitalis prorsus ventus, à fouendo dictus, vt multis visum est, ab occasu æquinoctiali ver inchoans. Vt autem ille est lenissimus, sic ver talem in modum afficit, vt nemo de eius frigore vel calore vel humiditate vel siccitate queri possit: est enim in eo quatuor harum qualitatum mixtionis æqualitas, quæ & mediam in eo temperaturam & salubritatem conciliat. Ver autem durat donec Vergiliæ matutinò oriantur. Earum enim is exortus, æstatis principium est. Itaque cùm hoc tempore apud nos æquinoctium quinto idus Martij peragatur, & Vergiliarũ ortus matutinus, septimo, octauo vel decimo die Maij fieri insueuerit, patet totum vernum tempus dierum ferè sexaginta esse.

ἔβενος. *ebenus. arbor est plærumque tenuis & frequentior, vimine raro, in crassitudinẽ caudicis extuberata, hiulco cortice & admodum reticulato, dehiscentibus venis, adeò vt per ipsos sinus pars intima vix tenui libro contegatur. Lignum omne atque mediale eadem fermè & facie & nitore qui est in lapide gagate. Duo sunt eius genera. Rarum id quod melius, arboreum, trunco enodi, materie nigri splendoris, ac vel sine arte protinus iucundi. Alterum cytisi modo fruticat, nodosum & candidis tæniis vitiatũ. Nascitur in India atque Æthiopia. Tam graue est, vt aquis innatare non possit, sed protinus demergatur. Dioscorides Æthiopicum laudauit magno splẽdore, cornus expoliti nitore, citra læuorem prædensa materie, si frangatur gustu mordaci, odore cùm vritur iucundo, citra fumi tædium. Ebenus caliginem oculorum discutit, contra veteres fluxiones & pustulas pollet. Huius speciem esse Gaiacum Ruellius scripto prodidit.*

ἐβενότριχον. *dicitur à quibusdam τὸ ἀδίαντον, vt habetur apud Dioscoridem.*

ἐβλιμάσθη. ἐμαλάχθη. *mollificatus est, mollis factus est, apud Hippocr.*

ἐγγαστρίμυθοι. *dicuntur apud Hippocratem qui clauso ore loquuntur, quia videantur ex ventre loqui.*

ἐγγενής. *congenitum, proprium, apud Hippocratem.*

ἐγγίσωμα. *est cranij fissura, in qua os affectũ loco naturali dimouetur & desidet, atque ad inferiorem cerebri membranam pertingit, quam etiam vrget premítque. Est autem in eo fissuræ genere omnino ossis fragmentum grandius. Nam si os in plura fragmenta perruptum est,* ἐκπίεσμα *appellatur: sic dicitur* ἀπὸ τοῦ ἐγγὺς, *id est, prope, quòd os fractum ad subiectam membranam appropinquet.*

ἐγγόμφωσις. *idem quod* γομφίασις.

ἐγγώνιον. *dicitur apud Hippocratem* ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον, *habitus ille brachij qui est ad rectum angulum, sic vt cubiti os cum humero rectum angulum efficiat. Author Gal. in expositione huius loci, & comment. 1.* ἐς τὸ περὶ ἀγμῶν.

ἐγκάθισμα. est sessio in aqua medicata ab imis pedibus vel feminibus vsque ad vmbilicum, ita vt supernæ partes non madescant. Quod quidem auxilij genus cùm plærisque morbis conueniat, iis tamen solis adhibetur qui partes intra peritonæum conclusas infestant. Itaq; inflammatis renibus sedere cõuenit in decocto fœnigraci, maluæ hortensis ac syluestris & seminis lini: in calculosis affectibus conuenit ἐγκάθισμα in iisdem propter inflammationem, & prætereà artemisiæ decocto & rosmarini & petroselini & spicæ nardi, quibus etiam in vesicæ morbo vtendum est adiecta ruta. Ad vterum verò artemisiæ decocto, saluiæ, lauri & similium. Ad sedem, meliloti, papaueris & rosarum. Ad hæmorrhoidas & fluxiones vteri, plãtaginis, polygonij, malicorij, rosarum, ruborum, & eorum quæ similes vires habent. Ad vulnera verò ex quibus neruorum distentio timeri potest, aqua & oleo. Quòd si ad alios prætereà affectus conuenire potest, id accidit vel ob balnei penuriam, vel ob imbecillitatem ægroti, qui totius balnei vsum non posit admittere, vel ob supernæ alicuius partis debilitatem, vel affectionem cui aquæ perfusio inutilis sit, aut aliquod aliud impedimentũ. Cæterùm qui in talibus decoctis sessuri sunt, omnes sunt illinendi & immergendi in aquam vsque ad infimum vmbilicum. Oportet autem partes quæ non madefiẽt priùs inungere, sed præsertim caput quod tegi debet ne repleatur. Qui medicinam nunc faciunt, id genus remedij semicupium appellant.

ἐγκάμψει. innixu, apud Hippocratem.

ἐγκαὶς ἐν βάθει. in profundo, apud Hippocratem.

ἐγκανθίς. propriè quidem dicitur oculorum angulus, tùm maior qui naso est proximus & proprio nomine ῥανὶς dicitur, tùm minor qui est ad tempora, vocatúrque παρωπίας. Indè verò eius etiam morbo inditum nomẽ est, & significat tuberculum quod in angulo minore nascitur carne naturaliter excrescente, & palpebras haud facilè diduci patitur. Id sicut aliquando succedit oculorum pterygiis, ita si vel à pharmacis nimiùm imminuatur, vel ab imperito chirurgo sic tollatur, vt vnà cum carne præter naturam aucta ipse etiam oculi angulus excindatur, in alium affectum degenerat qui ῥοιὰς appellatur. Malum hoc in canibus frequens est, & homines minus corripit, sed eos magis qui in mari versantur. Cuius duæ differentię obseruantur: siquidem aliquando hoc carnis incrementum benignum est, tenerum, laxum & sine dolore, quod medicamentis siccis consumendum est: aliquando verò malignum, durum, inæquale & cum dolore punctorio, quod manu curare & scalpro euellere oportet.

ἐγκάρδιον. est medium cuiusque rei, interna pars & medulla cuiusque ligni. dicitur alio nomine ἐντεριώνη.

ἔγκαυμα. inustio, pustula ex vstione contracta.

ἔγκαυμα est vlcus in oculo quod à febre vt plurimùm cum crusta impura in nigro aut albo oritur. Ac in nigro quidem dum fit, sæpè profundum est, ac ferè semper in ipsa expurgatione, maior tunicarum erosio cõtingit, adeò vt humores paulatim diffluant, & totus oculus effundatur. author Aetius lib. 7. cap. 26. Id oculi vlcus ἐπίκαυμα Paulus Ægineta appellauit, à quo tamen diuersum Aëtius scribit, quod ipse ἐπίκαυμα nominat.

ἐγκεκαμμένοι. οἱ ἐπικεκλικότες καὶ γρυποὶ, hoc est, innitentes, incumbentes & adunci, apud Hippocr. dictum est autem de vnguibus.

ἐγκέλσαι. apud Hippocr. significat τὸ ἐνιδρῦσαι, id est, insidere & quasi inhærere, vt interpretatur

terpretatur Gal.comment.3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

ἐγκέφαλος. cerebrum. Est pars capitis mollis, alba, flexuosa, facultatis animalis principium. Medullæ quidem similitudinem gerit, imò verò medulla etiam à quibusdam dictum est: permultùm tamen ab oßium medulla differt, quòd nec liquefieri nec absumi, vt illa, poßit. Non est omnibus sui partibus æquabiliter molle, sed extimis quidem & anterioribus humidius est: intimis autem posticísque, quóque magis ad posteriora tendit, siccius, coactius, densiúsque. Totum in duas partes diuiditur, anteriorem & posteriorem, quarum illa ἐγκέφαλος, totius nomine, hæc παρεγκεφαλὶς appellatur. Rursus anterior duplex statuitur, dextra & sinistra, duósque sinus seu ventres habet, dextrum & sinistrum, qui à corpore calloso, quod τυλλώδης dicitur, dirimuntur. Hi posteriore sui parte in tertium sinum mediocrem sub psalloide concurrũt, à quo meatus est longus, τοῖς χωνίοις subditus, qui in sinum alium quartum, omnium postremum minimúmque inter cerebelli basim, spinalémque medullam situm, incidit. Istis quatuor maximè ventriculis spiritus animalis continetur, diffusus nihilominus per totam cerebri & cerebelli & spinalis medullæ substantiam, cuius opus est mouere, sentire & principibus actionibus defungi. Eum in subiectas partes cerebrum per neruos mittit, quos à seipso producit, molles quidem & ad sensum comparatos ex anterioribus humidioribúsque sui partibus, duros autẽ qui motionibus deseruiant, ex siccioribus, maximéque cerebello.

ἐγκοπὴ. incisio. Dicitur propriè in capitis oßibus, inquit Gal. soluta cõtinuitas ab aliquo acuto occursante & abscindente. Vocatur aliis nominibus διακοπὴ & ἕδρα.

ἐγκρὶς. placentæ genus. farina bene subacta in oleo primùm coquitur, mox mel adiicitur, ταγηνίας Pollux vocauit, quòd patinis ferè frigatur.

ἐγκρυφίας. genus panis, qui & ἀγοραῖος, id est, forensis & vænalitius dicebatur, quòd in foro vendendus proponeretur.

ἔγνη. dicta est à quibusdam ἡ ἰσάτις, vt habetur apud Dioscoridem.

ἔγερσις. ἡ ἐγρήγορσις, vigilantia, apud Hippocratem.

ἐγκεχαλίνωται. χαλινοῖς ἐμφρῶς περιείληπται. veluti frenis cinctus est, apud Hippocratem.

ἐγχάραξις. scarificatio. Est cutis & subiectæ etiam carnis per scalpellum dissectio multis foraminibus. Differt ἀπὸ τῆς φλεβοτομίας, quòd hæc vno vulnere venam aperiat, illa multis vulneribus cutem carnémque diuidat. Diuisio autẽ ipsa cùm multas habere poßit differẽtias, in treis tamen referri potest secundùm Galenũ lib.2. ad Glauconem: aut enim tenuis & superficiaria est, aut è contrario magna & profundior: aut lõgitudine & profunditate inter eas media. Quibus omnibus Galenus se vsum fuisse prodidit in abscessuum curatione. Quæ in superficie fiũt, non attrahunt è lõginquo, non reuellunt, non deriuant, sed in summa modò cute hærentem humorem quà vlcuscula facta sunt, educunt, nec magnis morbis opitulantur. Quæ longæ sunt & profundæ, plurimùm sanguinis exhauriũt (cuius rei Oribasius testis locuples est, qui scarificato sibi crure, cùm pestilentia laboraret, duas ferè sanguinis libras indè detraxit) adeò vt animi deliquiũ aliquandò inducant, & è partibus etiam remotissimis, vt à capite in crura, à crure in manum reuellunt: & quia in carnem altiùs adactæ sunt, propriam curationem in modum vulnerum efflagitant. Quæ ambarum mediæ sunt, earum pariter incommoda declinant, ideóque aliis præferri debent, si quando scarificationis vsus inciderit: Ea autem tribus de causis suscipitur, ad re-

uulsionem, ad deriuationẽ, ad vacuationem humoris tùm corpore toto redundantis, tùm ea in parte quæ scarificari debet, impacti. Quæ omnia quamuis per phlebotomiam consequamur, quia tamen (vt ex Apollonio refert Oribasius) multùm nocere solet corporibus venæ sectio sæpius repetita, ideò ea omissa, tutiùs est scarificationes moliri, quòd eæ citra validam totius molis corporeæ commotionem, eadem quæ & venæ sectio commoda præstare valeat. Itaque si crura fluxione vexentur, si phlegmone laborent, manus scarificare conueniet, vt è contrario crura, si manus malè affectæ fuerint: similiter si dextrum crus doleat aut dextra manus, sinistrũ crus aut sinistrã manũ scarificare poterimus, quòd reuulsio non tãtùm à summo deorsum, aut ab imo sursum, verùm etiam à dextris ad sinistra, & contrà fieri rectè poßit, vti & secundùm alias situs differentias. Isto quidem modo mihi magis libet Galeni locum qui habetur lib. 13. meth. meden. intelligere, quàm nimis dura interpretatione τὸ λοιπὸν, hoc est, reliquum, interpretari reliquam manum. Crus enim alterum Galenus mihi videtur intelligere, geminámque reuulsionis speciem iis verbis indicasse, vnam quæ fiat à summo ad imum, cùm manu laborante scarificamus crura, alteram verò quæ fieri poßit à dextris ad sinistra, vt cùm crure vno laborante, alterum scarificatur. Siquidem Galenus generalem reuellendi methodum eo loco explicãs, eam duobus reuulsionum adductis exemplis patefecit. Adde quòd scarificatio quæ reuulsionis gratia instituitur aut vacuationis è toto corpore, haud temerè aliis in partibus quàm in cruribus vsurpata est à veteribus medicis. Quæ namque aliis in partibus adhibetur, non solet reuulsionis causa fieri, sed vt quicquid iis inhæsit humoris, vacuetur: proindéque eo loco Galenum rectè interpretabitur, qui laborante vno crure, alterum scarificandum esse intelliget, quò reuelli poßit humor qui in crus affectũ influit. De quo tamen quisque, vt volet, statuat sentiátq;. Similiter si humorẽ deriuare volumus, aut eũ qui parte aliqua inhæret, vacuare, scarificationibus vtemur, præsertim si acris est, si rodens, si virulentus, vel nimius, qui vel maligna qualitate, vel sui copia calorem partis natiuum obruat. Nec minor est etiam scarificationis vsus in tollenda plenitudine, siue eam consuetæ excretionis suppreßio, vt menstruorum aut hæmorrhoidũ, siue otium, siue alia quæuis causa induxerit. Cæterùm, vt monet Antyllus, pars quæ scarificari debet, priùs, si fieri potest, lauanda est: sin minùs, aqua tepida quousque rubescat perfundenda est, aut spongiis fouẽda, aut soli igniue exponenda. Incisiones etiam faciendæ in cruribus, abdominè, thorace, dorso, ceruice κατ' εὐθυωρίαν, in capite secundùm capillorum positionem, in frõte autem per transuersum. Debent etiam magnitudine inter se æquales esse, & paribus distare interuallis. Scarificationis autẽ principium idem consulit ab infernis partibus sumẽdum esse: sic enim fieri vt sanguis ad superficiarias partes decurrens eam non obscuret quæ posteà scarificanda venit. Prꝗtereà verò scarificationem non κατὰ πληγὴν, ἀλλὰ κατὰ συρμὸν, hoc est, non punctim, sed cæsim faciendam esse, quòd ita minùs doloris moueat.

ἔγχονδρον. *grumosum, granulosum, micas frequentes habens, cuiusmodi mannã & thus esse oportere Dioscorides scripsit. Hermolaus cartilagineum interpretatus est, quod à multis non probatur.*

ἐγχρίπτειν. *solet Hippocrates vsurpare* ἐπὶ τῶν ἐρειδόντων εἰς ἄλληλα, *hoc est, de iis quorũ alterum alteri inhæret. vt annotauit Galenus comment. 3.* εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

ἔγχυμα.

ἔγχυμα. infusio. Species altera est τοῦ πλήθους, hoc est, plenitudinis & copiæ humorum, ea videlicet quam locus continens metitur. Cùm enim duplex sit omnis multitudo vna ad vires, altera ad vasa, illam τὸ πρὸς δύναμιν, hanc τὸ κατὰ τὸ ἔγχυμα πλῆθος appellant. Siquidem vasis tantùm humoris affusum videtur, quantùm ipsa capere & continere possunt. Non ad animantes modò pertinet, sicut ea quæ ad vires dicitur, verùm etiam ad inanimata etiam ænea ferreáque: quòd hæc quoque cõcluso in iis copiosiore spiritu, rumpuntur.

ἐγχύμωμα. est sanguinis & humorum in partem aliquam naturalis effusio, per quam & partis eius venulæ replẽtur sanguine, & color viuidus parti redditur. Sic Hippocrates vsurpat lib. 2. τῶν ἐπιδημ. scribens, ὧδε παιδίον ὀξυθυμίην ἐμποιέει, καὶ χρώματος ἀνάληψιος ἅμα καὶ ἐγχυμώσιας. Nam, vt ait Galenus, ἡ ὀξυθυμία natiuum calorem excitat & accendit. Est ergo ἐγχύμωμα siue ἐγχύμωσις affectio secundùm naturam, differtque propterea ἀπὸ τοῦ ἐκχυμώματος, quod præter naturam est.

ἕδρα. sedes. anus. podex. dicitur & Græcis alio nomine δακτύλιον & πρωκτός. Est meatus ventris inferior, continendis transmittendísque excrementis destinatus. Cùm enim vẽter totus peritonæo vndique conclusus sit, duo tamen in eo sunt meatus, superior quidẽ ad stomachum, πυλωρὸς dictus: inferior verò hic de quo nunc nobis sermo est, ad rectum intestinum, cuius oræ vltimæ incumbit. Est autem instrumentum vacuandis excrementis comparatum. Cuius generis instrumenta cùm sint duplicia, aliis excrementorum effluuium intempestiuum cohibẽtibus, aliis verò tempestiuum incitantibus, ea quidem ne intempestiuè & præproperè labantur, musculi sedem ipsam constituentes non sinunt. Sunt autem duo ad sedem musculi, quorum vnus rotundus est, solutus, & sine pari siue opposito musculo, per transuersum ipsi circunfusus, adeò vt rectum intestinum exactè & firmiter occludat, & excrementa intus contineat. Substantiam habet labiorum parti vltimæ similem, mediam scilicet inter cutem & musculum, eundémque quẽ & musculus vsum præbet, præterquàm quòd actionis robore multùm illi musculus præstat. Eum anatomici σφιγκτῆρα appellant, quòd anum adstringat: qua in re musculo vesicæ similis est. In eo perinde atque in musculo vesicæ plurimi errarunt, quasi ad excretionẽ superfluitatum conditus esset, neque perpẽderunt quòd eo resoluto tantùm foras excrementa prodeant, nobis etiam inuitis. Itaque musculus hic nihil agit ad excretionem, sed iis etiam reluctatur qui eam moliuntur, nec nisi onere vel acrimonia vel alia causa irritatus relaxatur, adeò vt transmittendis potiùs quàm expellendis excremẽtis inseruire videatur. Hic autem sicut proprium & à musculis diuersum motum, ita & formam diuersam possedit. Est enim contractis crumenis similis & rugosus, vnde etiam anum Latini dixêre, quemadmodum quibusdam placere video: quanquam alij quasi annulum sic dictum fuisse contẽdant, quòd δακτύλιον à Græcis appelletur. Alter verò sedis musculus est geminus vel etiam tergeminus (eum namque in duos vel tres diuidere possis) qui obliquè supra rotundum musculum situs, sedem sursum retrahit. Quò fit vt si quando resoluatur aut reddatur imbecillior, sedem ipsam prociduam & prolabentem, vt in magnis contentionibus corporis fieri aliquandò solet, sursum rettahere & reuocare non possit, sed ea omnino euersa maneat, nisi manu reponatur.

ἕδρα. apud Hippocratem lib. de vulneribus capitis, est ossis fracturæ species eiusmodi vt in eo teli vestigium remaneat, atque appareat quà telũ impactum fuit. Quem

quidem affectum à telo acuto fieri necesse est. Author Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. Idem verò scribit in lib. de caussis morborum eo nomine peculiariter designari solutam in ossibus capitis continuitatem ab aliquo acuto occursante atque abscindente, vocarique etiam ἐγκοπὴν & διακοπὴν, vt habetur apud Hippocr. lib. de vulner. cap. Cùm verò idem scribit ἐν τῷ μοχλικῷ, καταγνύουσι δὲ τὰ ὑπερέχοντα ἐς ἑωυτῶν ἕδρην ἢ δίνεαι significat τὸν οἰκεῖον τόπον.

ἐέρχαται. ἐναπολαμβάνονται. *comprehendunt, constringunt, apud Hippocratem.*

ἔθελεν. *dixit Hippocrates* ἀντὶ τοῦ δύνασθαι, *id est, velle, pro posse. quemadmodum etiam Homerus,* οὐδ' ἔθελε προρέειν. *Iliad.* φ'. *sicut annotauit Gal. cōmēt. 3.* εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

ἔθος. *consuetudo. Est natura longo rei cuiuslibet vsu acquisita. Alij alteram, hoc est, secundariam naturam esse diffiniunt: sic enim frequenti vsu rei cuiusuis natura ei assuescit, vt eam, perinde ac si naturalis esset, amplectatur. Cæterùm ea contrahi potest in omnibus rerum nō naturalium differentiis, aëre, cibo, potu, motu, quiete, somno, vigilia, excretis, retentis, & passionibus animi. Earum enim rerum tantùm consuetudo esse dicitur, in qua tantùm vsus valet, vt rei, etiam naturæ contrariæ, consuetudo nonnunquam inducatur. Itaque si cōsuetudo transit in naturam, patet vim eius non esse minimā tùm in tuenda sanitate, tùm in depellendo morbo, & magnam siue salubris victus inueniendi, siue ægrorum curationis ex consuetudine sumi indicationem. Siquidem ea singulorum corporum naturam euidētiùs quàm reliqua omnia ostendit. Si namque omnes temperamentorum notas in vnum colligas, hæ longissimè absunt vt parem ei quam consuetudo præstat faciant fidem: quando, si quis per sanitatem frigidam perpetuò biberit, nulla in re iecinore, vētriculo, renibus aut aliis visceribus offensis, planum est ex eo, non consultis etiam aliis signis, valida sanáque illi esse hæc viscera. Nec verò non offenditur solùm aut defatigatur consuetudine, verùm etiam impensè delectatur natura, adeò vt ea quibus longo tempore assueuimus, & si deteriora sunt, insuetis tamen minùs molesta esse soleant, quemadmodum Hippocrates prodidit. Ipse etiam inter maximè necessarios scopos curationis eam constituit, eique secundam à natura indicationis vim assignauit. Primùm quidem naturam ipsam inspiciendam seruandámque vel etiam restituendam esse docens, nisi quatenus pro cuiusque consuetudine variandum sit.*

ἔθρασσεν. *pupugit, stimulauit, apud Hippocratem.*

εἶδος. *species. pars quæ generi subiicitur, quæ aliis nominibus διαφορὰ & τρόπος à medicis dicitur, vt scripsit Gal. comment. 1. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. Dicitur etiam* εἶδος *corporis natura & temperamentum, ab eo qui edidit quæ in extremo libro de natura humana habentur, vt Galen. in comment. annotauit.*

εἰλαμίδες. *mēbranæ quibus cerebrū inuoluitur, quæ proprio nomine* μήνιγγες *vocātur.*

εἰλεόν. *est intestinum ordine à ventriculo tertium. Incipit vbi ieiunum desinit: eo scilicet loco, in quo chylus iam crassior effectus incipit consistere: chylus enim admodum liquidus è ventriculo prodiens facilè per ecphysim & ieiunum intestinum effluit: exuctus verò à venis quæ ieiunum circunstant, attractáque liquidiore eius parte, paulò crassior redditur, & in ileo diutiùs cunctatur, præsertim obtusa iam bilis acrimonia in ecphysim excretæ, ileóq; ab ea minùs demorso atque irritato. Indè igitur ileon incipiens, desinit vbi crassa intestina incipiūt, quorum primum ileóque vicinum* τυφλὸν, *hoc est, cæcum appellatur. Dictū est* εἰλεὸν *à multis anfractibus &*

circunuolu-

circunuolutionibus, atque ab eo morbus qui εἰλεὸς vocatur. Idem verò & λεπτὸν, hoc est, tenue simpliciter dicitur, nomine duobus etiam prioribus communi.

εἰλεός. Est tenuis intestini obstructio peracuta & dolorifica, nihil sinens deorsum descẽdere. Sed nihil vetat etiam in crassiore intestino obstructionẽ eiusmodi fieri, vt scribit Gal. commẽt. 2. in lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν. Hæc tamen minùs acuta, dolorifica periculosaq́; est, quàm ea quæ in tenuibus consistit. Id quod fortè fuit in causa cur Diocles Carystius, vt scribit Celsus, plenioris intestini morbum εἰλεὸν nominarit, quanquam, vt idem ait, mutata est posteà nominis significatio, & tenuioris intestini morbus εἰλεὸς cœpit vocari, qui antè χορδαψὸς dicebatur. Sunt autem huius morbi symptomata signáque ventris tormina, stomachus multa humiditate perfusus, exolutiones animi, ructus inanes, vomitus pituitosi & biliosi, & indè aliquando desipientiæ & conuulsiones. Morituris verò sudor frigidus, vrinæ difficultas, podex ita adstrictus, vt vel specilli extremum nequeat admittere, & vomitio stercoris. Verùm hæc omnia non omnibus pariter contingunt: vnum tantùm est huic morbo proprium inseparabile quòd nihil ad inferiora descendat, nisi fortè liquida quædam pauca & serosa. Vomitus non semper adest, sed morbo tantùm exitiali: quod si vehementiùs æger laboret, stercus in os vsque ascendit & singultus oritur. Cùm enim intestina quæ hoc malo tentantur appetant à se expellere quod nocet, quódque iam lõgo tempore cœpit esse molestum, nec se propter obstructionem exonerare possint, concitant violentiùs noxiam materiam, & in partes superiores contrà naturam propellunt. Obstructionis autem causæ sunt cruditates, & continua ciborũ corruptio, læthalia medicamẽta, enterocele, inflãmatio, colicus affectus, & aliquando stercoris nimia resiccatio. Nomẽ hic morbus habet à parte affecta (εἰλεὸν enim dicitur tenue intestinũ quod hoc malo prehenditur) vel symptomate, vt scribit Gal. libr. 2. meth. medendi, quòd per eũ intestina εἰλεῖσθαι, hoc est, cõuolui videãtur: vndè & quidã Latinè volulũ dixére. vocatur & alio nomine χορδαψὸς, quòd qui manũ loco dolẽti admouerit, τῆς χορδῆς ἅπτεται, hoc est, chordã attingere videatur, propter partis affectæ tẽsionem.

εἶρος. vocabulũ est ab Hipp. vsurpatum, de quo sic scribit Erotianus, alios quidẽ existimasse sic dici σχηματισμὸν & circũscriptionẽ tumoris scirrhosi in liene consistẽtis: alios verò malam totius corporis affectionem interpretatos esse, sed neutros rectè sentire, quòd εἶρος febris species sit.

εἱρύνεται. hoc est, ἑλκύεται, apud Hippocratem in prorrhetico.

εἰσβολή. dicitur in accessione primus eius insultus primáque aggressio. Est autem, vt ait Gal. lib. de morb. temporib. tẽpus indiuisibile & exactè primum à quo ipsa accessio incipit. dicitur alio nomine ἐπισημασία. vide suo loco.

εἰσπνοή. inspiratio. Est pars respirationis qua aër intra pulmonem per os & nares trahitur ad cordis refrigeriũ. Is enim præcipuus est & necessarius inspirationis vsus, cui & alius accedit, nimirùm spiritus vitalis nutritio. Siquidẽ attracti per inspirationẽ aëris calidior, tenuior, puriórq; portio in eius nutrimẽtũ cedit, primũ quidẽ in pulmonis carne elaborata, deinde verò in sinistro cordis vẽtriculo percocta & cõfusa sanguinis vapori, qui ex dextro vẽtriculo proficiscitur. Sũt autẽ inspirationis multa instrumẽta, os, nares & aspera arteria eiúsq; bronchia per pulmonis substantiã diffusa, per quæ spiritus intromittitur, pulmo, qui aërẽ continet non suis modò maioribus spatiis, sed etiã minimis (est enim eam ob causam factus à natura spõgiosus, mollis &

aërius) adeò vt totus spiritu plenus distendatur, & præterea diaphragma & thorax & thoracis externi musculi. Cùm enim inspiratio volũtarius motus sit, aut omnino mistus ex naturali & voluntario motus, eam quidẽ musculi vt efficiant oportet, quos natura plurimos pulmoni circumposuit. Nec tamen omnes omnem inspirationẽ edunt. Siquidẽ si modica est inspiratio, ad eam satis est vnum diaphragma, quod deorsum descendens satis magnum pulmonibus spatium concedit quò sese dilatent & aërem sufficientem excipiant. Sin autẽ magna debet fieri inspiratio, præter diaphragma, quod est præcipuus respirationis musculus, thorax etiam modicè attollitur & dilatatur eorum musculorum ope qui inter costas interiùs conditi sunt. Verùm per maximam inspirationem præter diaphragma & eos musculos accedunt & ij qui thoraci extrinsecus incumbunt, ab humeris ad partes thoracis superiores deriuati, & octo insuper musculi epigastrij quorum omnium concursu thorax quàm maximè fieri potest distenditur: cui quidem maximæ inspirationi contraria est maxima expiratio quam propriè ἐκφύσησιν appellant. Cæterùm de musculis id vnũ scire oportet, eos qui inspirationem absoluunt quatuor esse, duos internos & duos externos: ex internis quidem vnum qui ex clauicula in primæ costæ cartilaginem ad sternon vsque protenditur, alterum verò qui ex omoplatæ basi ad costarum nouem superiorum ossa procedit. Externorum verò vnum qui ex vertebris ceruicis in quatuor costas superiores inseritur, alterum verò qui ex spinis lumborum & metaphreni in quatuor costas inferiores peruenit. Quibus quidẽ distinctis, facilè iam erit loca pleraque Galeni de respiratione intelligere.

ἑκαταίου ἔμπλαστρος. emplastrum est ab Hecatæo compositum, præditum vi extrahendi. Recipit galbani P. X I I. fuliginis thuris P. X I I I I. picis P. X V I. ceræ & resinæ terebinthinæ singulorum P. X V I I I. quibus paucum vnguenti irini miscetur.

ἑκατόμβη. nomẽ collyrij quod huiusmodi est. Cadmiæ vstæ lotæque, æris cremati & eloti, singulorum drach. V I I I. stimmios combusti, acaciæ rubentis, gummi, singulorum drach. X V. aloës, gallæ, æruginis vermicularis, castorij, lycij, spicæ nardi, croci, opij, myrrhæ, cerussæ, ebeni ramenti, chalcitidis, singulorũ drach. I. rosarum drach. L X. aqua pluuia terũtur. Detergendi vim habet, & crassas oculorũ cicatrices extenuat.

ἑκατοντάρχιον. species est τῶν λευκῶν collyriorum: sic dicitur quòd vniuersa eius structura sit drachmarum cẽtum. Recipit autem æris drach. X I I. cadmiæ drach. X V. myrrhæ drach. I I I I. acaciæ drach. X X X I I. opij drach. I I I I. gummi drach. X X X I I. croci drach. I. Excipitur aqua: valet ad sistendam fluxionem, præsertim vbi affectio ad concoctionem peruenit, Aëtius.

ἑκατοντάδραχμον. nomen est viridis emplastri ab Andromacho compositi hunc in modũ: Ammoniaci thymiamatis drach. V I I I. squamæ æris drach. X I I. pollinis thuris drach. X V I. resinæ pinus drach. X I I. adipis vitulini drach. X I I I I. terebinthinæ drach. V I I I. ceræ drach. X X X. acetum quantum satis est. Hoc magna vulnera glutinat, sordida vlcera exterget, crassa ipsorum labia deterit, sinus contrahit, discutit & repellit, & cauis vlceribus inditum ea carne implet: sic dicitur quòd centum drachmis constet, Aëtius.

ἐκβόλια φάρμακα. sunt medicamenta quæ abortum faciunt, quæ & φθόρια appellãtur. Eadem & fœtus demortuos extrahunt.

ἐκβράσματα. sunt papulæ ardentes & feruidæ, quæ alio nomine ἐκζέματα dicuntur, di-

uersæ ἀπὸ τῶν ἐξανθημάτων.

ἐκβράσσει. ἐκβάλλει, eiicit, expellit, apud Hippocratem.

ἐκβυρσώματα. dicuntur à medicis recentioribus τὰ ἐξέχοντα ἄρθρα, hoc est, articuli excedentes, ut annotauit Gal. comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

ἔκδεξιν. διαδοχὴν, successionem, apud Hippocratem.

ἐκδόρια. dicuntur medicamenta quæ urendi ui prædita cutem abradunt & exulcerant, ἀπὸ τοῦ ἐκδέρεσθαι, quasi excoriantia, qualia ex cãtharidibus apparari possunt, ut habetur apud Dioscoridem libr. 5. περὶ ἄμμος, quod ille eiusmodi medicamentis resistere prodidit.

ἐκζέματα. sunt pustulæ ardentes & feruidæ, dolorem cientes, citra saniem. Ingens enim feruor omnem materiam absumit.

ἐκθηλύνειν. effœminare, χαυνοῦν, corpus molle & laxum reddere, ac proinde imbecillius facere. sic libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν Hippocrates τὴν σκελέων ἐκθηλύνσιας intellexit, non enim aliud hoc nomine quàm crurum imbecillitatem designauit: sunt enim mulieres natura uiris molliores & laxiores, & præterea imbecilliores.

ἔκθλιμμα. exulceratio quæ in summa cute ex cõpressu nascitur: sic enim appellat Hippocr. ut annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

ἐκθύματα. papulæ per cutem erumpẽtes, sic dictæ ἀπὸ τοῦ ἐκθύειν, quod significat ἐξορμᾶν, hoc est, impetu ferri & erumpere. Ortum habent ab humoribus superfluis & tenuibus. Ideo in cute leuiter extuberant, quòd tenues humores exulcerationem potiùs quàm tumorem creent. Dicuntur & alio nomine, ut ego arbitror, ἐξανθήματα: neque enim harum uocum discrimen ullum comperi. Eius generis sunt tum quæ per febres ardentes exeunt, tùm uariolæ uulgò dictæ & morbilli.

ἐκκαθαρτικόν. dicitur medicamentum acre & partium per adustionem tenuium, poros omnes corporis expurgans: idem alio nomine etiam ἐκφρακτικὸν appellatur, hoc est, obstructiones tollẽs. Contrarium est emplastico: nam neque uiscosum est, neque mordacitatis expers, sed nitrosum & subtile. Eiusdem est generis cum τοῖς ῥυπτικοῖς: differt tantùm per magis & minùs. Nam quæ in superficie sordem auferunt, siue in cute siue in ulceribus, ῥυπτικὰ dicuntur: quæ verò poros etiam expurgant, subtiliorum sunt partium & maioris energiæ. Sunt autem ea facultate duplicia, tùm nitrosa, tùm amara. Nitrosa quidem cutis extimæ poros expurgant: amara verò, præsertim si adiuncta est aliqua adstrictio, meatus minores, cuiusmodi sunt in cute, purgare nõ possunt: maiores verò meatus qui sunt in alto corpore, purgare abstergeréque possunt. Nam foris meatuum exiguitas priùs ab adstrictione medicamenti occlusa, quàm probè queat repurgari, non admittit in altum abstergentem facultatem. Ergo ἐκκαθαρτικὰ sunt omnia nitrosa & amara: cuiusmodi sunt per se nitrum, aphronitrum, abrotonum: similiter & erui & lupinorum farina, maximè si amara fuerint, & amygdala amara, & urticæ semen, & iris: uim enim habent crassos lentósque humores extenuandi in thorace, pulmone & iecinore, sed maiorem capparis cortex, radix tamaricis, scolopendrion, scilla & asplenos, ut quæ maiores etiam lienis obstructiones expurgent.

ἐκκαύλημα. dicitur Hippocrati scapus silphij siue laserpitij quem ipse alio nomine καυλὸν appellat.

ἐκκολάψας. ἀπολεπίσας. qui corticem detraxit, apud Hippocr.

ἐκκοπὴ. excisio. Est caluariæ fissura cum ossis offensi ruptura, vt ait Paulus lib. 6. cap. 90.

ἐκκοπρωτικά. dicuntur medicamenta imbecillia, quæ mouendi tãtùm stercoris, & ea quæ in spatiis intestinorum continentur deiiciendi vim habent, non etiam ex alto attrahẽdi & vacuãdi humoris. In eo genere Galen. aloën collocauit. dicũtur ἀπὸ τ̃ κόπρου.

ἐκλαπίσεται. ἀντὶ τοῦ ἐκγλυφήσεται καὶ ἐκχενωθήσεται, vt annotauit Erotianus, qui se primum dicit eius vocis interpretem extitisse.

ἔκλεγμα ἢ

ἐκλεικτὸν. est medicamentum quod ori inditum sensim liquefit & deglutitur: datur ad pectoris & pulmonis vitia: vocatur & alio nomine ἀρτηριακὸν. Verùm Paulus etiã ἐκλέγματος nomen tribuit medicamẽtis quæ deuorantur ad lumbricos lib. 4. cap. 57. dicitur ἀπὸ τοῦ λείχειν, id est, à lingendo.

ἐκλευκισμένος. ὁ σπόγγος, subterrestris, qui desiit albus esse, apud Hippocratem.

ἐκλούεσθαι. προσκλυζέσθαι. apud Hippocratem.

ἔκλυσις. exolutio. idem quod ἡ λειποθυμία, vt habetur apud Aëtium lib. 5.

ἔκμαγμα. συνεσταμμένον φύραμα ἢ κηρόμαγμα, massa subacta, apud Hipp. li. περὶ ἀφόρων.

ἐκμαίνειν. vehementer furere, apud Hippocratem in prorrhet.

ἐκμάξαι. formare, apud Hippocr. lib. περὶ ἀφόρων, δακτύλῳ ἐκμάξαι, τουτέστιν εἰς τὸν κύκλισκον καταπλάσαι. trochiscos fingere. Significat etiã ἐκθλίψαι, hoc est, exprimere apud Hippocr. lib. 1. de morbis maiore, de spongia & mercuriali & sambuci foliis.

ἐκματεῦσθαι. ἀναζητεῖν. inquirere & inuestigare, apud Hippocr.

ἐκμίανται. inquinantur, ἀποκρίνονται τὸ σπέρμα, apud Hippocr.

ἐκνεφίας ὄμβρος. imber cum sole factus, apud Hippocr.

ἐκνεφίας πυρετὸς. febris humida simúlque inflammatoria, apud Hippocratem, sicut & ἥλιος ἐκνεφίας dicitur quando imber æstuosus est.

ἔκτυξεν. ἐψόφει, strepebat, apud Hippocratem.

ἐκνύτα. ἐξηπλωμένα, explicata, explanata, apud Hippocr.

ἐκπεπλῆσθαι. diuaricari & diductis cruribus iacere, μεταφορικῶς verò etiã Hippocrates lib. de fract. ἐκπεπλεγμένον ἕλκος dixit, hoc est, digrediens, diductũ, & cuius labra expansa diductáq; sunt, trãslatione sumpta à cruribus per gressum diuaricatis.

ἐκπεπταμένα. expansa. vsurpatur hoc verbum ab Hippocrate in vulneribus quæ præter quàm quòd distant ampliùs quàm par sit, vtrisque labris expansa atque aperta inter se sunt: id quod ex vehementi inflammatione euenire interdum conspicitur. Cùm enim caro ad multam vsque altitudinẽ diuisa, & musculus per transuersum sectus fuerit, conglutinatio autem & consolidatio fuerit impedita, tùm inflammatio superuenerit, ex qua cutis distenta vtrimque labrum sibi annexum retraxerit, vtraque in parte ἐκπεπταμένον, id est, expãsum os vulneris redditur. Annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

ἐκπίεσμα. est fractura caluariæ in multas partes, in qua profundiùs fracta ossicula descendunt & membranam cerebri comprimunt. Significat & ἐκπίεσμα apud medicos rei cuiusque retrimentum, quod expresso ab ea succo superest, nec id tantùm, sed etiam sæpenumerò succum ipsum, vt cùm dicitur μυροβαλάνου ἐκπίεσμα, siue quod idem est, μυροβαλάνου πίεσμα, quod & ἀπόθλιμμα & μάγμα appellatur. Sumitur in ea significatione apud Dioscoridem lib. 4. de glande vnguentaria.

ἐκπιεσμός. est totius oculi prolapsus extra cauitatem suam. Sic enim oculi aliquando exprimun-

primuntur, vt prominentes permaneant, Auicenna oculi exitum & egreßionem vocat: differt ἀπὸ τῆς προπτώσεως, quòd in hac vuea tantùm tunica, in illa totus oculus foras erumpat. Id malum intellexit Celsus, cùm ait, nonnunquam ingentem inflammationem tanto impetu erumpere, vt oculos sua sede propellat. Contingit & his qui strangulantur, vt scribit Aëtius, & in athleticis certaminibus, & fœminis quæ in partu præ dolore vehementiùs distenduntur, aut ex magnis fluxionibus quæ à capite impetu descendunt, vide πρόπτωσις.

Ἐκπλαγῆναι. vehementer & ad stuporem vsque metuere, apud Hippocrat. vt annotat Gal. comment. in prognost.

Ἔκπληξις. timor subitus & vehemens. huic contraria est voluptas maxima, quam περιχάρειαν quasi excessum gaudij appellant. Author medicarum definitionum dicit esse mentis abalienationem quæ ex repentina aliqua perturbatione extrinsecus prouenit. Multi syderationem & tabem interpretantur. Galen. comment. aphor. 14. lib. 7. ἔκπληξιν esse scripsit cum quis ex morbo nec loquitur nec quicquam agit, sed apertis oculis quietus manet, veluti præ timore attonitus. quo loco obstupescentia ab interprete vertitur.

Ἐκπνοή. expiratio. Est motus respirationis quo spiritus foras fertur. Constat enim respiratio geminis partibus seu motibus sibi contrariis, vno quo spiritus intrò subit, & εἰσπνοὴ appellatur: altero quo spiritus è pulmonibus redit, qui contrario etiam nomine ἐκπνοὴ dicitur. Ea solius septi transuersi, quod φρένας appellant, opus est, quemadmodum & inspiratio, vt scribit Gal. lib. 2. de motu muscul. neque ab vllo thoracis musculo perficitur. Sed nec constricto quidem pectore fit, vt nec inspiratio eo dilatato, si modò sine vi foras spiritus feratur aut trahatur, sicut se aliquando Romæ in celebri virorum doctorum cœtu demonstrasse Gal. prodidit lib. de præcognitione. Itaque quod ipse scribit tùm libr. 4. de locis affect. expirationem fieri ab vniuersis musculis thoracem contrahẽtibus, tùm in libello de causis respirationis, internos qui circùm costas sunt musculos expirationem perficere, non est de simplici expiratione intelligendũ, sed de violentiore, qualis per febres fit & apoplexias & post magnam exercitationem. Tunc enim magna violentáque expiratio est ἐκφύσησις propriè dicta, à musculis tùm intercostalibus, tùm iis qui ex scapulis & dorso ad thoracem feruntur, facta. Maximam enim inspirationẽ externi, maximam verò expirationem interni intercostales absoluunt, ex costæ superno latere in suprapositæ latus infernum obliquè inserti. Est autem expirationis vsus aërem, qui præcedente inspiratione attractus fuerat refrigerãdi cordis gratia, foras expellere, vt alteri frigido aëri rursum inspirando locum faciat. Siquidem aër per expirationem nihilo ferè paucior redditur quàm qui per inspirationem attractus est. Quo in opere cõtingit etiam permulta simul fuliginosa excrementa quæ à sanguinis vstione in corde & pulmonibus redundant, vacuari. Ipse enim aëris motus & impetus, multa eorum quæ ex sese transire nequeunt, vnà secum trahit rapitque.

Ἔκπτωμα ἢ

Ἔκπτωσις. luxatio, hoc est, oßium è propria sede excessus sine fractione. Nec verò id modò significat, sed etiam ἐξάρθρησιν siue ἐξάρθρημα apud Hippocr. vt Gal. annotauit initio comment. εἰς τὸ περὶ ἄγμῶν. Est autem duplex omnis luxationis differentia, vna sursum, cùm à musculorum contẽtione articulus ad supernum locum trahitur: altera

extrorsum, cùm in partem anteriorem aut posteriorem, dextram aut sinistram emotus transit. Omnis autem eiusmodi luxatio aut simplex est aut composita. Simplex quidem est cùm luxationi nihil insuper accessit, non vlcus, non ossis denudatio aut fractio. Composita verò est cùm præter luxationem aliquid eorum accessit. Causa verò omnis luxationis duplex, externa, vis omnis quæ articulum loco mouere potest, interna defluxio humoris articulum præ copia vel mollitie loco propellentis.

ἐκπύημα. dicitur ab Hippocr. vniuersi puris collectio tumore aliquo, qui præter naturam est concocto, & ἐκπυΐσκειν ad suppurationem perducere.

ἐκῤῥήγμασι. ἀποῤῥήγμασι ῥακῶν. scissuris pannorum apud Hippocratem.

ἔκρυθμος σφυγμός. pulsus ecrhythmus. Est pulsus arrhythmus, qui nullius ætatis, naturæ, temporis aut reliquorum rhythmum retinet, vel, vt ait Paulus, qui omnem prorsus eurythmiam euertit. Tertia species est pulsus arrhythmi. de quo vide ἄῤῥυθμος.

ἐκρύσεις. effluxiones. Aristot lib. 7. de histor. animal. scripsit sic vocari eas conceptus corruptiones quæ intra septimum diem fiunt, abortiones verò ἐκτρωσμοὺς vsque ad diem quadragesimum appellari.

ἐκσάρκωμα. non aliud est quàm ὑπερσάρκωσις, hoc est, carnis excrescentia.

ἐκσυριγγοῦνται. ἀναστομοῦνται. aperiuntur, apud Hippocratem.

ἔκστασις καὶ ἐκστῆναι. dicũtur apud Hipp. de vehemẽti motione & aberratione mẽtis, eadẽ prorsus significatione qua μανίαν & ἐκμανῆναι vsurpat, vt annotat Gal. initio cõmẽt. 3. in lib. 3. epidem. & commẽt. 1. in prorrhet. fit à flaua bile vsta, per cerebrum diffusa, vigiliásque habet coniunctas, atque ideo comati contrariam esse Gal. scribit. Ea non est quam plærique interpretãtur abstractionem mẽtis à corpore, ad cõtẽplanda cœlestia, quam alio nomine ἀνάληψιν appellant. hæc enim morbus non est.

ἐκστατικὴ δύναμις. dicitur facultas quæ vim habet abalienandi animum, qualis est in hyoscyamo, coriandro viridi & ephemero.

ἐκστόμια. dicuntur medicamenta hæmorrhoidibus cæcis extrahẽdis aperiendísque conuenientia, quò posteà faciliùs medicamẽta adhiberi possint. Eiusmodi aliquot Gal. recenset lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

ἐκτεύς. mẽsura Attica, octo chœnicas capiens. sic dictus est quòd sit sextarius medimni.

ἑκτικὴ. hectica. Geminam habet significationem. Vna quidem dicitur, omnis febris solutu difficilis, siue sit pituitosa, siue melancholica. Opposita est τῇ σχετικῇ, hoc est, febri solutu facili. Vt enim σχέσις qualitas est à subiecto facile mobilis, ἕξις verò ægrè mobilis, sic σχετικὴ & ἑκτικὴ inuicem opponuntur, vt scribit Gal. lib. 8. meth. medẽdi. Altera verò significatione speciatim magis dicitur quæ & putridæ & diariæ opposita sit. Retinet tamen eandem nominis rationem: sicut enim ἕξις ægrè separatur à subiecto, sic hectica curatu difficillima est, vel ἑκτικὴ dicitur quòd in habitu corporis, quem ἕξιν appellant, tanquam in subiecto consistat. Est enim hectica febris calor præter naturam in solidis partibus accensus. Hæc cùm vnicam habeat accessionem ab initio ad finem vsque & mortem, diuiditur tamen in tres species à varia corporis dispositione sumptas. Prima est hectica tãtùm, in qua corpus cordis & cæteræ partes solidæ iam primùm sunt incensæ: duràtque hæc species quãdiu in corpore cordis & aliis partibus solidis humor substantificus & radicalis, terreas ipsius partes glutinans, adhuc multus superest, ipsum calorem igneum nutriens & fouens, quomodò oleum, cera, sepum & similiter pinguia in ellychnio flammã alunt. Hæc cognitu difficillima

ficillima est, curatu verò facillima. Altera extrema est μαρασμώδης dicta, quòd marasmum calidum siccum habeat adiunctum: sic autem dicitur cùm humor ille omnino absumptus est, partésque omnes solidæ, non solùm corpus cordis, velut ustæ sunt & versæ in cinerē, ut putrefacta & usta omnia, qualéque exustum est ellychnium quod nullius olei affusione non ampliùs ardet: sic enim absumpto humido substantifico, calor natiuus extinguitur, nec potest instaurari. Ob id hæc ut nullius visum & tactum latere potest, sic nunquam curationem recipit, & hanc à marasmo simplici; qui solius siccitatis excessu prouenit, & composito frigido sicco senibus familiari, & quibusdam etiam pueris hydrope, lumbricis vel aliter atrophia sine febre laborantibus, separat Gal. lib. 1. de differ. febr. qui tamen nomine marasmi alterius compositi, id est, calidi sicci, hecticæ istam speciē cōprehendit lib. de marasmo, atq; etiā aliquando marasmum pro hectica marasmode accipit, ut quandoque marasmi nomen minùs latè pateat quàm lib. de marasmo. Tertia hecticæ species inter has media est, nunc illi, nunc isti propior, ut satis magnam latitudinem obtineat, uti etiam extremæ duæ. Maioris enim & minoris ratione omnes hæ tantùm differunt. Cùm autē siccitas sit triplex, una sanguinis penuria, in propriis cuiusq; particulæ exilibus venis & arteriis: altera ex absumpta omnino humiditate propria in omnibus animalis partibus contenta, & roris modo sparsa, ipsas nutriente, quæ solo alimēto instauratur: tertia ex solida similarium partium substantia siccata, hecticæ tres species in his duàbus postremis videntur esse, aut fortasse veriùs in solo humore substantifico & radicali siue tertio. Cæterùm hectica febris magna ex parte & frequētissimè sequitur febres ardentes, biliosas & æstiuas, non etiam hybernas & pituitosas, cùm ea laborātes calidi sicci, à causa calida sicca, in aëre calido sicco, calidiores & scciores euaserunt, vel ex longiore ieiunio, vel victu tenui, & eo calido sicco, nec frigida humida ab his tempestiuè sumpta sunt vel admota. Interdum in homine calido & sicco nascitur à causis calidis & siccis, ira, mœrore, cura, vigiliis, æstu. Interdum à phthisi & dysenteria & lienteria & principum viscerum aliis morbis, ex quibus alimentum vel non retentum vel malè coctum vel vitiatum partes solidas non humectat, quæ propterea alimento destitutæ, & calorem acriorem & febrilem concipientes resiccantur & incalescunt. Has tamen febres nō propriè hecticas, sed potiùs symptomaticas quidam censent esse. Signa autem triplicis hecticæ à Galeno tradita sunt lib. 1. de differ. febrium, inter quæ maxima sunt oculi caui, squalor & siccitas totius corporis, sed maximè frontis, collapsa tempora, venter inferior extenuatus, & præcordia versus thoracem vehementer contracta, pulsus tenuis, durus, debilis, frequens, calor tangenti primùm quidem mitis, sed posteà acer & rodens: nec tamen æger se febricitare sentit, non quidem ob caloris exiguitatem, ut qui mordax sit & medico molestus, sed quia alteratio illa diutina & paulatim facta est, non autem affatim, quódque hecticæ intemperies omnino æqualis sit. Habet & hoc hectica proprium quòd sumpto semper alimēto in ea calor augetur, & pulsus maior & velocior fit, quamdiu cor ab alimento humectatum, intemperatum minùs est, ob idque robustius euasit & ad motus magis expeditum, quod quidem febris hecticæ maximum, indubitatum, & inseparabile argumentum habetur.

ἑκτικὸς σφυγμός. hecticus pulsus. Est species inæqualis pulsus in una pulsatione & diuersis arteriæ partibus, cōfinis formicanti, qui Græcis μυρμηκίζων dicitur, sed eo ad-

huc minor. Phthisi, empyemati, & febri hecticæ proprius est: & sicut hiet, ita nec ipse magnam ullam mutationem sustinet, sed perpetuò similis manet, hoc est, gratilis & paruus, quia propter siccitatem in longum & latum diduci nequit arteria: & debilis, ob facultatis vitalis imbecillitatem, & præterea frequẽs: quia cùm propter auctum calorem pulsus velox esse deberet, nec tamen talis esse hecticis possit propter virium infirmitatem, necesse sit frequẽtia magnitudinem & velocitatem suppleri.

ἐκβόλιον. ἐλλεβόρου μέλανος, *veratri nigri, apud Hippocr. alij tamen* ἐπιπόλιον *legunt.*

ἐκτὸς. *apud Hippocratem aliquando non significat extra, quæ loci differentia est, sed præter: in qua significatione & à Demosthene & aliis rhethoribus vsurpatur, cùm dicunt aliquid* ἐκτὸς τοῦ πράγματος, *hoc est, extra rem, siue præter rem dictum factúmue esse, vt annotat Gal. comment.* εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

ἔκθλιψις. *ægroti inclinatio ad latera, siue sit totius corporis, siue eius partis dũtaxat quæ ægra est, vt annotat Gal. comment. 1.* εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον, & ἐν ταῖς χλιαραῖς.

ἐκτρόπιον. *est affectus inferioris palpebræ oculũ contegẽtis, ita inuersæ & retractæ deorsum, vt parũ sursum attollatur, sed pendeat & hiet, neque ex toto oculum integat. Quod vitiũ si palpebræ superiori acciderit,* λαγόφθαλμον *dicitur: sed tamẽ* λαγόφθαλμον *naturaliter contingere potest,* ἐκτρόπιον *verò non nisi à causa præter naturam, vt cicatrice, carnis excrescentia, relaxatione, à medicamento, sutura vel vstione inartificiosa, interdum etiam senectute.*

ἐκτρωσμὸς. *abortio, non omnis quidem, Aristotele authore, sed quæ ad diem vsque quadragesimum fit: quemadmodum* ἔκρυσις *quæ intra diem septimum contingit, de qua vide paulò antè.*

ἐκφλυδάνει. ὑδρομᾷ. ἐκβράσσει. ἐκφλύει. *erumpit, expellit, ebullit, apud Hippocratem.*

ἐκφρακτικὰ. *dicuntur medicamenta quæ pororum obstructiones expurgant, facultate nitrosa & amara: dicuntur alio nomine* ἀνακαθαρτικά, *de quibus suprà.*

ἐκφύσησις. *efflatio siue exufflatio. Est, vt ait Galen. lib. 2. de motu musculorum,* ἀθρόα τοῦ πνεύματος ἔξω φορά, *hoc est, expiratio confertim facta. Eius opifices sunt musculi omnes intus inter costas siti, adiuti etiam iis qui ad thoracem perueniunt ex scapulis & dorso, atque aliis etiam magnis qui in epigastrio habentur: efflationis enim gratia eos factos esse Galen. docuit lib. 4. de vsu partium. Propria est vocis materia, neque vox citra eam fieri potest. Differt à simplici expiratione tùm violẽtia, tùm musculis à quibus efficitur. Nam & paulatim expiratio fit, & à solo septo trãsuerso. Gal. lib. 4. loc. affect. duplicẽ statuit τὴν ἐκφύσησιν, vnam ἄψοφον, alteram ψοφώδη, de voce verba faciens. vide in dictione* ἐκπνοή.

ἔκφυσις. *est intestinum à ventriculo primum. Id ventriculo coniunctum est, nec protinus in circunuolutiones reflectitur, priùs quàm iis locum præbuerit quæ in medio inter ventriculum & ieiunum spatio locari necesse erat. Itaque cùm intestinorum propria videatur esse circumuolutio, quidam ipsam* ἔκφυσιν *non dignãtur intestini nomine, sed vel simpliciter* ἔκφυσιν, *vel* ἔκφυσιν δωδεκαδάκτυλον, *vel etiã absolutè* δωδεκαδάκτυλον *appellant, quòd duodecim ferè digitorum longitudinem æquet. Sunt verò & qui non totum eum processum* ἔκφυσιν *appellandum censent, sed ipsius tantùm orificium quo dependet à ventriculo. Cæterùm ad hoc intestinum meatus defertur, qui bilẽ ipsam ex hepate in ipsum dimittit.*

ἔκφυσις. *in osse dicitur idem quod* ἀπόφυσις.

ἐκχύμωμα ἢ

ἐκχύμωσις. sugillatio. est sanguinis sub cutem per grumos effusio. Cutis affectio est. eius causa, ut plurimùm contusio carnis est, à qua cùm exiguæ venæ diuortium perpessæ fuerint, sanguis per diapedesim profunditur, & sub integra cute colligitur per grumos. Indè tumor excitatur tactu mollis & cedens, & magna ex parte indolens, nisi quatenus ex contusione dolor est, & principio quidem rubens, deinde progressu temporis liuidus & niger. Ac cùm in phlegmone quoque sanguis è vasis effundatur, distinguit tamen phlegmonen ab ecchymosi Gal. aphor. 20. sect. 6. quòd in phlegmone sanguis per musculorum cauitates sola ratione contemplabiles secundùm minimas sui partes effunditur: in ecchymosi verò in spatia effluit quæ venis circũiacent. Species ecchymomatis sunt ὑπώπιον, & ὑπόσφαγμα, & sanguinis ad vngues cõcursus ex plaga. Id quidem propriè significat ἐκχύμωσις: Hippocrates verò aliquando generalius appellat, effusionem omnẽ sanguinis è vena, & inanitionẽ quam alio etiam nomine κένωσιν vocat, ut annotauit Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

ἐλαία. olea. Arbor est saligneis ferè frondibus & perpetuis, angustis, quæ tam breui innituntur pediculo, ut quasi defixæ cohæreant: floribus pusillis quidem, sed foliatis, fructum ambiẽtibus, baccis maturitate nigrantibus. Huic supina foliorum, contrà quàm cæterarum, candicant magis quàm prona, minúsque sunt læuia, vertuntúrq; mox post æstiuum solstitiũ. Viuax est & diutißimè durat: fructus eius ἐλαία eodem nomine dicitur, cuius succus oleum est, ἔλαιον Græcis vocatum.

ἐλαία. oliua. est fructus oleæ. Cõstat tribus partibus, nucleo, carne & amurca, quæ sanies eius est amara: succus eius oleum est. Traduntur autẽ oliuarum multa genera, sed præcipua decem: pausia, algiana, liciniana, sergia, næuia, culminia, regia, murtea, orchis & circites, seu potiùs cercites. Sunt & inter eas particulares quædã differentiæ. κολυμβάδες vocantur quæ oleo suo puræ, hoc est, sine accersita commẽdatione innatant & velut vrinabundæ fluitãt: eædem etiam ἁλμάδες, hoc est, muria cõditæ aliquando dicuntur: κτεῖδες etiam dicuntur Iulio Polluci quoniam enatẽt. Dicuntur & aliquæ πιτυρίδες, hoc est, furfuraceæ, quæ antequam omnino maturescãt decerpuntur & condiuntur, sic dictæ à colore, nondum enim nigræ sunt.

ἔλαιον. oleum. Est succus ab olea expressus: is propriè & simpliciter oleum dicitur. Humidum est & moderatè calidum, idque tantò magis quantò dulcius fuerit: tale fit potißimùm ex oliuis quas δρυπεπεῖς, hoc est, drupas vocant, siue maturas. Quod enim ὠμοτριβὲς & ὀμφάκινον nuncupatur, ex vuis scilicet immaturis expressum, id quantùm in se habet adstrictionis tantùm etiam illi inest frigiditatis. Quantò autem quódque vetustius fuerit, tantò etiam euadit calidius & tenuius. Habet prætereà mitigandi laxãdique facultatem. Ab eius similitudine succus omnis oleosus ex fructu quouis expressus oleum vocatur, adiecto fructus ex quo prodiit nomine, ut oleum ricininũ, amygdalinum, caryinum, laurinum, terebinthinum, nec pauca præter hæc ex fructibus expressa omnia, sed tantùm inter se facultatibus discrepantia, quantùm & fructus ipsi ab inuicem dißident. Sunt etiam ab his alia oleorum genera, quæ æquiuocè cum ipsis dicuntur vnguentis, ut rosaceum, melinum, liliaceum, & quæcunque id genus floribus, fructibus, germinibus, foliis in oleo maceratis conficiuntur.

ἔλαιον etiam à quibusdam dictus est ὁ ἄσφαλτος, hoc est, bitumen liquidum, quia

maximè propter pinguedinem olei simile sit, vel quòd eo ad lucernarum lumina antiqui præsertim in Sicilia vterentur.

ἔλαιον ῥόδινον. *oleum rosaceum, id est, quod aromatibus conditum non est, apud Hippocr. vt annotat Gal.* ἐν ταῖς γλώσσαις.

ἐλαιόμελι. *genus quoddam resinæ Palmyris Syriæ familiare. Id ex vetustis arborũ caudicibus manat pingue, vnguinosum, crassius melle, resina tenuius, perinde quasi nũc è lapidibus quibusdam, quod* πετρέλαιον *nominant. Iis quibus insederit hæret admodum pertinaciter, atque si edatur marcore consumit & viribus destituit, veternúmque inducit.*

ἐλαιοστάφυλος. *est fructus vitis in oleã insitæ, vtriusque ferè parentis naturam retinens.*

ἐλαιόφυλλον. *herba est quæ &* φύλλον *&* βρυωνία *dicitur.*

ἐλάτη. *abies. Arbor est procera & recta, semper virens, pino non dissimilis, radice neruosa, singulari, hirsuta, caudice rotundo, foliis pinnatis & insectis, summo mucrone rigentibus, flore croceo. Duûm generum est: mas & fœmina, mari pungentiora, acutiora, & magis flexa folia sunt: fœmina materie constat molliore, candidiore, operibúsque faciliore, & caudicem prolixiorem habet, qui mari versicolor, latior atque durior est: præterea maris nucibus pauci quidem nuclei parte priori insunt, sed fœminæ nucibus nulli omnino: à Gallis & sapinus & anetum dicitur. Sed nec Dioscorides nec Gal. huius arboris meminerunt.*

ἐλάτη *Galeno est* τὸ ἁπαλὸν ἐκβλάστημα τοῦ φοίνικος, *hoc est, tenerum palmæ germẽ, cum quo idem sentit Hesychius. vt autem Dioscorides ait*, ὁ περιεχόμενος ὑπ' αὐτῆς καρπὸς ἐλάτη καλεῖται. *Præparatur autẽ ex abietino semine medicamentum* ἄκοπον, *hunc in modum: Abietis semen septembri potissimùm mense collectum coniicias in oleum quando voles, permittásque macerari aut trium aut quatuor mensium spatio, priùs tamen contusum. Quantitas eorum talis esto: seminis eius modium Italicum in viginti quinque heminas siue libras olei cõiicies: vbi satis semen erit maceratum, ipsum abiicies, humidum verò quod superest linteo percolabis: posteà ceræ quatuor libras iniicito, resinæ abietinæ libræ vnius partem vnam, siue drachmas* XXXII. *resinæ etiã pineæ tantundem: aut si harum copia non sit, terebinthinæ. Concoquas posteà in vase duplici, aut igni lento. Valet ad eos qui in carne & tota corporis mole succos congesserunt, vt eos concoquant & digerant: valet ad omnem lassitudinem seu sponte ortam, seu alia quauis ratione contractam. Author Galenus lib. 4. sanitatis tuendæ.*

ἐλατήριον. *elaterium. Est succus ex fructu cucumeris agrestis expressus, & in orbiculos coactus, cuius quidem conficiendi rationem Dioscorides lib. 4. explicauit. Perutilis est ad medicationes. Eligi autem debet quod in candido leuiter humectum est, sine pondere, sine scabritia, gustu amarissimo, quódq; lucernarũ luminibus obiectum facilè ignem concipit. Improbatur asperum, turbulentum, herbaceum, aspectu medio inter eruum & cinerem, quod & ponderosum est. Dioscorides scripsit ipsum à bimatu tempestiuum esse ad purgationes, duraréque biennio: Paulus verò Ægineta anno non vetustius deligendum esse docet: ab Aëtio inter venena recensetur. Ciet menses & fœtum interimit appositum, ceu alia amara omnia & subtiliũ partium, præsertim si calida sint, cuiusmodi est elaterium: summè siquidẽ amarum est, & secundo ordine excalfacit, habet & vim digerendi. Nec verò ex fructu tantùm cucumeris*

cumeris

cumeris anguini elaterium fit, sed etiam expressis radicibus & foliis, quibus tamen vis inest imbecillior. Gaza apud Theophrastum ἐλατήριον agitatorium interpretatus est: commouet enim vehementer corpus & superpurgationes inducit, sed hoc Latinis incertius quàm si simpliciter elaterium dixisset. Nec verò tantùm succus, sed & ipse cucumis ἐλατήριον à quibusdam dicitur, vt habetur apud Dioscoridem.

ἐλατήριον. *non id solùm quod ex agresti cucumere factum est, sed quicquid deorsum ventrem purgat sic vocatur ab Hippocr. vt annotat Gal.* ἐν ταῖς γλώτταις.

ἐλατίνη *herba est foliis helxinæ minoribus rotundioribúsque, pilosis, tenuibus, & semipedalibus ramulis, quinis senísue, ab radice statim foliosis, gustu adstringentibus. Vulgus campestre rapistrum vocat.*

Est & alia quæ elatine pampinaria dicitur, huic similis quam nostrates pimpinellam aut potiùs pampinulam dicunt.

ἐλαφόβοσκον. *herba est quæ caulẽ emittit fœniculo vel rosmarino similem, angulosum, foliis latitudine digitorum duûm, prælongis, infractis & aliquatenus asperis, propagines multæ vmbellas anethi subluteas sustinent: ipsum quoque semen anetho simile est, radice tres digitos longa, vnius crassitudine, candida, prædulci, esculenta. Officinæ & herbarij gratiam dei vocant. Excalfacit & desiccat tertio ordine.*

ἐλαφόβοσκον *etiam quibusdã dictum esse* τὸ ἐλελίσφακον *Dioscorides author est.*

ἐλαια. ἄγρια *id est, agrestia, apud Hippocratem, vt scribit Gal.* ἐν ταῖς γλώτταις.

ἐλελίσφακον. *saluia. Est frutex oblongus, surculosus, quadrangulas habens & candidas virgas, folia cotonei mali effigie, longiora, scabriora, paulò callosiora, extritarũ quoque vestium similitudine hirsuta & incana, vehementer odorata, sed virosa, semine syluestris hormini in summis caulibus. Plinius elelisphacon in censu frugum inter lentis species retulit syluestris. Nunc tamen nihil est commune lentis & saluiæ, faciléque fieri potuit vt Plinius* ἐλελίσφακον ἀντὶ τοῦ ἐλλιφάκου *ceperit. Est autem dicta* ἐλελίσφακος *quasi tabida herba: est namque saluia squalida & scabra, ac retorrida semper & exucca apparet.*

Est & alterum saluiæ agrestis genus quod σφάκελον *vocant, breuiori & leuiori folio: vulgus francã saluiã appellat. Euidẽter vtraq; excalfacit & leuiter subastringit.*

ἐλένιον. *herba est folio verbasci angustioris, asperiore, oblongo. Caulem quibusdam in locis nõ emittit, radice subcandida vel subrufa, odorata, subacri, vegeta, magna, tactu molli. Romani inulam dicunt, vulgus enulam campanam.*

ἐλεοσέλινον. *est herba humidis locis nascens, apio satiuo maior, folio rariore, cætera prorsus apio consimilis, odore, sapore, figura, viribus. Homerus Iliados β'.* ἐλεόθρεπτον *vocauit. Gaza latinè paludapium reddidit.*

ἐλεφαντίασις ἡ

ἐλέφας. *est extuberatio melancholica & contagiosa, totum corpus in speciem elephantis immutans. Totus hic morbus sub tumorum genere continetur. Non est autem tumor vnus, sed multiplex & inæqualis, & per vniuersum corpus huc illuc dispersus, intus à visceribus facto initio, & progressu vsque ad extimam cutem continuato. Pares enim in internis visceribus tumores excitantur qui & exteriùs apparent. Siquidem, vt scripsit Archigenes, non est existimandum tum gigni morbum cum ad cutem tumores erumpũt, sed potiùs perfici, atque indè euenire vt morbus hic curatu difficillimus sit, quòd principiò, quia latet, nulla medicina reprimitur, sed vires in*

interno corpore acquirit maiores, quàm vt poſsit poſteà ſuperari. Siquidem vitioſus humor ipſum creat, qui malignitatem hanc non in ſummo corpore acquirit, ſed in internis viſceribus cōcipit. Prima enim mali labes in iecinore & liene reſidet, atque indè vitium ſerpit. Humor autē qui morbum parit melācholicus eſt, plùs minúſue, ſiue fecis inſtar accumulatus, ſiue bile vſta genitus, ſiue ſyncerus, ſiue ſanguini, aut bili, aut pituitæ miſtus. Nam pro miſturæ modo variæ elephantiaſis differētiæ exiſtunt: aliæ, vt vocat Paulus, ὑπέρυθροι, hoc eſt, ſubrubicundæ, à ſanguine melancholico & limoſo, quæ mitiores vel minùs malignæ ſunt: aliæ λευκαὶ, id eſt, albæ, à melancholico humore cum pituita miſto, vel ipſa etiam pituita craſſa, ſalſa, nitroſa & acri: talis namque genere atra bilis eſt, eiuſdémque naturæ particeps, quòd propter ingentem craſsitiem, acrimoniam & ſalſuginem non parum ſicca ſit: aliæ verò malignæ & peſsimæ, ex humorum aduſtione genitę, per quas & corpus vniuerſum ſcatet vlceribus, & extrema etiam decidunt. Et has quidem tres elephantię differentias plærique ſtatuerunt pro varietate humoris & coloris. Humores eiuſmodi tam ſunt maligni, vt verè inter venenatos habeantur, & contagione etiam ſanos inficiant, non aliter quàm peſtilentia & venerea lues. Verùm incurritur in eum morbum magna ex parte ex elephantico parentū ſemine, vel ex victus ratione gignendis iis humoribus congruente, præſertim quibus ſuppreſsi menſes, aut varices vel diuturnæ hæmorrhoides cohibitæ. Hos autem humores in præcipuis viſceribus noxios natura, ſicut ſolet in omnibus morbis venenatis & peſtilentibus, ita in hoc ad cutem propellere aggreditur, id quod aliqua quidem ex parte præſtat, verùm humor propter craſsitiē ſub ea hæret, varioſque toto corpore tumores pro ſui copia excitat, itaque corporis vniuerſi figuram immutat, vt veriùs elephantis quàm hominis eſſe videatur. Quam quidē morbi cum elephante ſimilitudinem Aretæus lib. 2. de diuturnis morbis elegantiſsimè perſequutus eſt, in hanc ferè ſententiam: Elephanti tùm morbo tùm feræ multa ſunt & ſpecie & colore & magnitudine & victu communia. Vt elephas nulli alteri animali ſimilis eſt, ſic neque hic morbus alteri morbo. Elephas omnia animalia magnitudine & craſsitie ſuperat: omnis niger eſt, tenebricoſo colore, morti & nocti ſimilis, facie eſt fœda & informi, collo perbreui, auribus magnis, latis & alarum ſimilibus: corium habet aſperum & craſsiſsimum, prætumidis fiſſuris inæquale & velut anguſtis longiſque foſsis inaratum, ſciſſuris aliis cauis & tranſuerſis intercurſantibus, aliis etiam obliquis & valdè profundis: ac cùm reliquis animantibus natura pilos aut ſetas dederit, hic ſolus habet lanuginem. Sic & morbus iſte magnitudinem habet, non tantùm quia genere magnus ſit, ſed quòd eo laborantes euadant ſeipſis maiores & craſsiores, totúmque corpus in tumorem attollitur. Tumores diuerſi erumpunt, nondum quidem cōtinui, ſed craſsi & aſperi. Finditur autem tumorum interſtitium, vt elephantis corium. Venæ latæ ſunt, non ſanguinis redundātia, ſed propter cutis craſsitiem. Non multò pòſt corpus æqualiter intumeſcit. Pili vbique moriuntur, in manibus, femoribus, tibiis, pube, mento & capite, & caluities vel canities præmaturè aduenit. In capitis cute rimæ frequentes, profundæ, aſperæ. Tumores in facie duri, acuti, albo ſæpe faſtigio, baſi viridiore. Pulſus puſilli, graues, tardi, tanquam per cœnum vix ſe mouentes. Lingua grandinoſis varis exaſperatur, impetigines ſummos digitos infeſtant, genua prauriunt, & cum voluptate ſcalpuntur. Rubēt malæ cum modico tumore, ſupercilia prominent,

prominẽt,glabra,deorsum versus pondere vergẽtia. Color liuidus aut ater est. Nares cum atris tumoribus salebrosæ sunt,labia crassa prominent. Aures etiam consuetu grandiores videntur. Totum corpus rugis asperis exaratur, & altè descendunt scissuræ velut nigri in corio sulci. Morbo verò aucto tumores vlcerosi fiunt, vlceráque fœtida & insanabilia oriuntur, membráque ipsa hominem morte præueniunt, excidúntque de corpore nasus,digiti,pedes,genitalia & totæ manus. Neque enim hæc labes prius perimit & à turpi vita sæuísque cruciatibus hominẽ liberat,quàm membratim totus dilaceratus sit: éstque admodum longæua, quemadmodum & elephas animal. Hæc & alia plura Aretæus edisserit,ex quibus manifestò constat veteres huic morbo nomen ab elephantis similitudine indidisse. Idem verò scribit etiam λέοντα καὶ λεόντιον appellatum fuisse, propter extremarum frontis rugarum similitudinem cum leonibus aut iis qui irascuntur. Archigenes vt habetur apud Aëtium λεοντίασιν appellari scripsit, quum frons ægrorum cum quodam tumore relaxatur perinde ac cutis flexilis superciliorum Leonis. Dicitur & σατυρίασις tùm à genarum rubore, & facie Satyris persimili, tùm propter inexplebilem & impudentem coëundi libidinem. vocarunt & veteres morbum hunc ἡράκλειον,hoc est, Herculeum, quòd nullus eo maior sit & violentior. nam præter ea symptomata quæ ex Aretæo recensui, morbo ingrauescente primùm quidem stupet cutis, deinde sensum prorsus amittit, vt ne acu quidẽ compuncti dolorẽ sentiant, aut feruẽte aqua affusa vrantur: éstque, vt ait Paulus, velut cancer quidam totius corporis, qui nullam omnino admittat curationẽ. Hic morbus verè est qui vulgò lepra appellatur, cuius quatuor differentias recensent, alopeciam, tiriam, leoninam & elephanticam nominum istorum rationem non intelligentes.

ἐλεφάντινος. emplastri nomen est, quòd habet cerussæ ℞. XXX. ceræ ℞. XXXXV. olei heminam, aquæ sextarium. Est autem compositio ea percandida, ideóque elephantina nominatur. Habetur apud Aëtium gemina.

ἐλλεχηνευσάμην. ἤδη πλεῖστον διελέχθην. multùm disserui, apud Hippocratem.

ἐλιθρέεσθαι. ἠλιῶσθαι. insoletur, apud Hippocratem.

ἐλιθερές. τὸ ὡς ἀπὸ ἡλίου θερμόν. quod ceu à sole calidum est, apud Hippocratem.

ἐλινύειν. cessare & toto corpore quiescere. dicitur de iis qui ex motu & actione ad ocium & segnitiem transeunt, apud Hippocr. περὶ διαίτης ὀξέων, vt comment. 2. Gal. annotauit. malè scribitur apud Hesychium ἐλλινύειν: sic enim vti scripsimus, debet scribi.

ἕλιξ. capreolus vitis vel hederæ. Sic etiam dicitur tertia hederæ species, quam etiam Latini helicem vocant, quasi claniculam: sterilis est, tenuibus viticulis, breuibus angulosisque & concinnioribus foliis. Significat & ἕλιξ extremam auriculæ oram, siue, vt Rufus ait, τὸ συμπλήρωμα τῆς περιφερείας τοῦ ὠτός. Indè ἀνθέλικα appellant oppositam illi partem, ὑπεραιωροῦσαν τὴν ἐν μέσῳ κοιλότητα, in cuius medio cauitas est quam κόγχην vocant. Dicuntur etiam ἕλικες anfractus & conuolutiones intestinorum.

ἑλίχρυσον. herba est cauliculo tenui, virenti, erecto & duro, foliis angustis ex internallis, abrotono similibus, comis aureæ lucis in orbem (vnde quidam ἡλιόχρυσον eam appellant) vmbella rotunda, aridis corymbis dependẽtibus, radice exili. Dicitur aliis nominibus & χρυσάνθεμον & ἀμάραντον. Proximè videtur accedere ad eam quam officinæ cotulam maiorem vocant.

ἕλκος. vlcus. Est solutio continuitatis à rosione proueniens in omnibus præter ossa par-

tibus. Internam habet causam, humorem scilicet vitiosum & acrem, qui exedendo soluit particulæ in quam incubuit continuitatem, siue ea caro sit, siue cutis, siue cartilago, siue membrana, siue aliud quid ab osse diuersum: vbi enim id vitij in ossa incidit, τερηδὼν appellatur. Paulò generaliùs nomẽ vlceris Hippocrat. vsurpauit, cùm dixit omnem morbum vlcus esse, omnem continui solutionem eo nomine significãs. Neque enim, vt arbitor, indita adhuc fuerant nomina θραύματος, ῥήγματος, θλάσματος, ῥωγμῆς, ἕλκους, & reliqua quibus recentiores medici solutæ continuitatis differentias distinxerunt.

ἑλκτικὰ φάρμακα. attrahentia medicamẽta quæ & ἐπισπαστικὰ appellãtur. Sunt medicamenta calida & tenuium partium, quæ humores ex profundo in superficiem proliciunt. Attrahit enim perpetuò calidum, nec quicquam est trahendi facultate præditum inter medicamenta quod calidum non sit. Verùm quod cum caliditate cõiunctam habet partium tenuitatem, trahit vehementiùs. Est autem duplex attrahentium essentia: alia enim sponte nascitur, vt dictamni, propoleos, thapsiæ, sagapeni, & succorum Cyrenaici & Medici: alia verò ex putrescente & acescente materia est, vt fermenti & psorici. Quòd si fimi quoque ex putrefactione generantur, omnes vtique attrahendi facultate pollent. In his tamen non parum est discriminis: nam columbinus admodum attrahit. Ex æquo autem vtrimque ab hoc recedunt, ad calidius quidem anserinus, ad frigidius verò gallinaceus: hoc etiam magis vincuntur humanus & suillus. At canũ stercus simile est medicamentis extergentibus, maximè si vescãtur ossibus. Nec verò valdè à se inuicẽ differũt τὰ ἑλκτικὰ καὶ τὰ διαφορητικὰ φάρμακα: etenim virtutes sibi vicinæ sunt eorũ quæ in alto latẽt attractrix, & attractorum digestrix. Nam quæ trahunt etiã nonnihil omnino discutiunt, & quæ discutiunt pariter trahunt, verùm in digerẽtibus medicamẽtis discussoria virtus, in attrahentibus attractrix præpollet: atque ab ea hæc quidem ἑλκτικὰ, illa verò διαφορητικὰ appellantur.

Est & aliud medicamentorum attrahẽtium genus, quod qualitatis familiaritate attrahit: id quod non est aliud quàm totius substãtiæ similitudine. Huiusmodi sunt omnia purgantia medicamenta & quædam alexiteria: virtus enim illorum purgatoria pars est, seu species facultatis attractricis: sed calida vt sint id genus omnia necesse est. Nã inter ea quæ essentiis similia sunt, quod calidius est, id potentiùs attrahit, vtpote quod similitudini coniunctum habeat auxiliarium calorem. Siquidem cũ id duabus causis attrahat, vehemẽtiùs trahet quàm quod vna dũtaxat attrahit.

ἑλκτικὴ δύναμις. attractrix facultas. Est prima facultatũ naturalium, qua singulæ partes, sibi conueniens nutrimentum adducunt. Nam cùm sint quatuor facultates quibus natura regitur, attractrix, retentrix, alteratrix & expultrix, ociosæ sint oportet postremæ tres, si desit nutrimentum in quo occupentur. Itaque primùm attrahi nutrimentum oportet: id quod euidenter in ventriculo cernitur quod est primum concoctionis instrumẽtum, cibos per magnam famem semesos è faucibus ita rapiente, vt manu celeriùs & violẽtiùs vix rapi possint. Neque enim suo pondere cibi in ventriculum deuoluuntur, sed ab insita ventriculo facultate, quomodocũque situm corpus sit, attrahuntur. Verumtamen non omneis cibos indifferẽter attrahit, sed naturæ tantùm suæ familiares & consentaneos. Hanc autem attractionem præcedit appetentia, pro cuius modo, cibus auidiùs vel languidiùs à ventriculo attrahitur.

Cæterùm sicut ventriculus vim suam tractricem cibi possidet, ita in cæteris partibus facultatem conuenientis, siue alimenti, siue alterius rei attractricem inesse existimandum est, venis quidem & iecinori chyli ad se trahendi, vesiculæ fellis trahendæ bilis, lieni trahendi humoris melancholici, renibus trahendi seri & vrinæ, testiculis & vtero trahẽdi seminis, pulmoni non sanguinis solùm, sed etiam aëris, & reliquis similiter partibus attrahendi aliud quo delectantur, & frui possunt: nulla enim pars est quæ eiusmodi facultate careat. Est autem ea vis à tota substantia & naturali proprietate cuiusque partis, à qua & magnes ferrum & succinum paleas, & medicamenta purgãtia humorem sibi familiarem attrahunt: ita tamen vt in eo opere natura villis ceu fibris rectis, tãquam adminiculis vtatur: siquidem fibris rectis attrahit, sicut transuersis expellit. Porrò nihil refert ἐπισπαστικὴν aut ἑλκτικὴν aut ἑλκυστικὴν δύναμιν dicas, vt nec Latinè attrahentémne an attractoriã facultatẽ.

ἑλκύδριον. vlcusculum. sic dicitur omne vlcus paruum, nec eo nomine certa vlla species vlceris designatur.

ἕλκυσμα. dicitur scoria siue recrementum argenti, iisdem ferè viribus, quibus & ἡ μολύβδαινα, præditum, vt habetur apud Dioscoridem.

ἑλκυστῆρι. ἐμβρυουλκῷ. instrumento quo fœtus ex vtero trahitur, apud Hippocratem.

ἑλλαδικὸν. nomen est emplastri emollientis & discutientis abscessus etiam in pus transmutatos. Descriptio eius habetur apud Aëtium lib. 15.

ἑλλεβορίνη. sic dicta est à quibusdam ἡ ἐπιπακτίς.

ἑλλέβορος. elleborum, veratrum. Planta est duorum generum, vnum album, alterũ nigrum. Album folio est plantaginis aut betæ syluestris, sed breuiore, & nigriore, rubescente. Caulẽ habet canum, quadrantalem, tunicis conuolutum cum arescere cœpit. Radicibus nititur multis, tenuibus ab oblongo & exiguo capite exeuntibus, ceparum modo fibratis. Optimum habetur cãdidum, friabile, carnosum, modicè extẽtum, nec tamen iunci modo mucronatum, quod frangendo puluerem emittit & tenuem habet medullam. Nigrum autem folia habet viridia, platani similia, minora, folus sphõdylij proxima, subaspera, nigriora, pluribus diuisuris incisa, caulẽ asperum, flores purpureos, candidos, racematim cohærentes, semen cnici, quod in Anticyra σησαμοειδὲς vocabant, quo deiectiones olim moliebãtur. Radicibus cohæret nigris, tenuibus, à capitulo cepæ simili confibratis. Eligi debet corpulentũ & plenum, in quo tenuis sit medulla, acre gustu feruénsque: vtriusque coloris discrimen non in semine, neque in virgultis, sed in radice apparet. Candido vomitiones cientur, eóq; stomachum & ventrem superiorẽ purgat. Nigro aluus inferior diluitur: vtriusq; periculosa sumptio: vtrũq; calfacit & siccat tertio ordine: itẽ acre est & abstersoriũ.

ἑλλασσονία. emplastri nomen cuius duæ habẽtur descriptiones apud Gal. lib. 6. τῶν κατὰ γένη, vna Andromachi, altera Heræ.

ἔλλοβα. Theophrastus appellat siliquata, hoc est, λόβους siue siliquas habentia, vt lentes, fabæ, lupini, dolichi.

ἔλλυτρα. dicuntur apud Hippocratem velamenta spinalis medullæ, quorũ duo interiora sunt deducta à membrana quæ cerebrum inuoluit, reliquũ verò exterius vertebras omnes complectens, à caluaria, quà cum prima vertebra committitur: author Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

ἐλλύχνιον. ellychnium, apud antiquos certum quoddam materiæ genus fuit quod εἰς τὸν

λυχνοὺς, id est, ad funiculos lucernarum aptißimum erat. Id quod ex Galeno apparet qui eiusmodi ellychnion etiam spongiæ loco vti iubet lib. 14. meth. med. præsertim mollißimo, quale, inquit, est Tharsense. cui etiam vis inest, vt ait lib. 13. vlcera quæ supercrescunt submittendi: verùm quale hoc ellychnium fuerit, non constat mihi, nec Plinius prodidit, cùm tamen multorum aliorum ellychniorum mentionẽ faciat, vt eius qui ex vua ricini fiebat, præcipuæ claritatis, prætereà papyracei, & alterius ex phlomide compositi, quam ob id λυχνῖτιν appellant.

ἐλλυχνιωτὸν. linamenti genus apud Chirurgos, sic dictum vel quòd in ellychnij formam componeretur: vel, quod verius est, ex eadem materia constaret ex qua ellychnia olim fiebant, quibus vis erat, ait Galenus, ad supercrescentia vlcera non mediocris.

ἕλμινθες. lumbrici. Sic dicuntur animalia quædam longiuscula in vẽtre genita. Ea ex omnibus corporis partibus maximè intestina occupant, nec alibi nasci videntur. Quòd si quæ interdum ex auribus, aut vesica aut sordidis vlceribus prodeant, admodum exigua sunt, & σκώληκες non etiam ἕλμινθες appellantur. Sunt autem tres vniuersæ lumbricorum differẽtiæ. Prima teretum secundùm craßitiem, secunda latorum, tertia ascaridum. Teretes, quos ἕλμινθας στρογγύλας vocant, aliis frequentiores esse solent. creantur plærumque in superioribus gracilibúsque intestinis, & superiorem ventriculum subeunt, ideóque frequenter per os reiiciuntur atque etiam per nares. hoc genus infantib. peculiare est, & plurima parte cum febricula. Latus verò lumbricus, ἕλμινθα πλατεῖαν vocant, mutatio est, si ita dicere liceat, membranæ interioris tenuium intestinorum in corpus quoddam viuum & animalis modo mobile, quod sæpe totum redditur longitudine incredibili aut in partes dissolutum. Nunc in iis qui febri carent abundat, nunc febricitantibus accidit, ex longo morbo continuas stomachi rosiones inferens, ac impotẽtem ciborum cupiditatem. Nam quod animatũ euasit, in intestinis obiectum rapit alimentum, vt alio statim opus sit, & nisi assumpserit, intestina rodãtur. Certißimum eius inditium est, si cum recrementis nonnulla semini cucurbitæ similia excernuntur. Talia enim ab iis gigni Aristoteles author est lib. 5. de hist. anim. cap. 19. Hi lumbrici etiam à medicis κειρίαι appellantur, hoc est, institæ, à similitudine quam ad institas habent. Vocantur etiam ταινίαι, quòd instar fasciarum sint lati ac longi. Ascarides autem exigui sunt & tenues simúlque teretes, vermibus similes. Hi reperiuntur in extremo longanone & musculi sphincteris initio, vehementem horum locorum pruritum excitantes. Omnes lumbrici in intestinis nascuntur ex crassa lẽtáque pituita frequentibus cruditatibus collecta. Animantur autem à plurimo calore natiuo. Itaque pueri quàm adulti lumbricis sunt magis obnoxij.

ἑλξίνη. planta fructicosa est foliis hederæ, minoribus, ramulis exilibus, quibus complectitur quodcunque contigerit. cognomento κισσάμπελος dicitur, quasi vitis hederacea. potest videri species conuoluuli. sic dicitur quòd facilè adhærescat rei cuilibet.

ἔλυτρα. σκεπάσματα. hoc est, velamẽta apud Hippocratem. Sic etiam dicuntur οἱ ταρσοὶ, hoc est, extremi palpebrarum ambitus vnde excrescunt cilia.

ἔλυμος. panicum. Est semen frumentaceum milio simile, denis cùm minimùm foliis luxurians, culmo penè in surculum extenuato, nutante, rubido panicularum fastigio, prædensis aceruato granis, aliàs purpureis, aliàs rufis, nigris aliàs, item & candidis. Eodem modo quo & milium in panes subigitur, eosdémque habet vsus. minùs ta-

men & nutrit & stringit. A quibusdam μαλίνη dicitur, ut scripsit Dioscorides.

ἐμβάμματα. *intinctus condimenta, hoc est, liquores in quos cibos intingimus ad saporis commendationem & gulæ irritamentum: ut garum, sapa, acetum. Latini etiam embammatis nomen usurparũt, ut apud Columell. lib. 12. cap. 55. Hoc sinapi ad embammata non solùm idoneo, sed etiam specioso uteris:* ἐμβάπτειν *enim intingere est. Dicuntur & alio nomine* ἀρτύματα.

ἔμβασις. *solium aquæ calidæ, labrum & piscina in qua aliquis lauatur. dicitur &* κολυμβήθρα *&* πύελος *&* δεξαμενὴ *&* μακρὰ *nisi quis ista ab inuicem distinguere velit longitudine & capacitate.*

ἐμβάφιον. ὀξυβάφιον, *hoc est, acetabulum, apud Hippocratem.*

ἔμβρεγμα ἡ

ἐμβροχή. *auxilij genus, cùm locis affectis liquore aliquo humectatis perfusisque lanam deinceps aut linteum eodẽ liquore imbutum imponimus. Differt* ἀπὸ τῆς καταιονήσεως, *quòd hæc τῆς ἐμβροχῆς pars & principiũ tantùm sit, cùm ἡ ἐμβροχὴ præter τὴν καταιόνησιν adhibeat loco affecto remedium quod perpetuò insideat. Minùs virium habet quàm cataplasma: sed tamen ubi cõmodè aptari id non potest, ut in capite, ibi ἡ ἐμβροχὴ aptè adhibetur, & illis similiter qui propter imbecillitatem ferre non possunt cataplasmatum grauitatem: item præcordiis inflammatis, per initia morborum, quo tempore intempestiuus est cataplasmatum usus: præterea fracturis & contusionibus, cùm emplasticis uti non licet.*

ἔμετος. *vomitus. Est eorum quæ in ventriculo continentur per os excretio. Symptoma est malè affecti ventriculi, quemadmodum & diarrhœa. Differentia tantùm in eo est, quòd vomitio superioris partis ventriculi malè affectæ symptoma sit, diarrhœa autem inferioris. Sicut enim ubi in imis partibus ventriculus vel multitudinis pondere vel mordentis acrimonia offenditur, ac firmæ partes sunt quæ circa stomachum habentur, diarrhœæ citantur: ita cùm eius os sic afficitur, si cæteræ partes sunt valentes, vomitiones cientur. Sunt autem vomitiones duæ maximè causæ: copia cibi & potus ventriculum grauans, & qualitas mordacis cuiusdam rei, siue ea cibus sit recens ingestus, siue excrementum biliosum, pituitosum aut serosum in ventriculo natum, vel ex iecinore, vel liene in eum (sicut per crises sæpe contingit & ferè semper in accessionum principiis) deriuatum, vel è cerebro distillans. Cient verò etiam aliquandò vomitiones ea quæ cùm nec grauia nec mordacia sint, in ventriculo tamen præter naturam continentur, nec ab eo concoqui possunt, cuiusmodi est pituita acida aut salsa, & sanguis in ventriculum effusus. Adde his etiam malignam venenatámque qualitatem & ab ea os ventriculi offensum. Tunc enim ferè perpetuæ sunt vomitiones vel nauseæ, hoc est, inanes quidam vomendi conatus, qui vomitiones ferè semper præcedunt.*

ἔμεαι. ἔμετοι. *hoc est, vomitus apud Hippocratem. Est autem Atticum nomen.*

ἔμμηνα. *menstrua mulierum purgationes, vide* καταμήνια.

ἔμμοτον. *est medicamentum liquidum quod linteolis concerptis exceptum intra ulcera eiúsque sinus reconditur. Liquatur etiam aliquãdo in eam rem, ut penitiùs subeat. Sic dicitur quod ἐν τοῖς μοτοῖς adhibeatur: ipsa enim linamenta μοτοὶ καὶ μοτὰ appellantur. Ab hoc medicamentorum genere ἔμμοτοι dicuntur, apud Hippocratem lib. περὶ ἄρθρων, qui ulcere cauo laborant, quod curationem διὰ τῶν μοτῶν, hoc est, per li-*

ſ

namenta desiderent, vt annotat Gal. comment. 3.

ἐμπάσματα. inspergines. medicamẽta arida quæ cuti insperguntur, vt immoderati sudores, aut alia per halitum digestio cohibeatur, aut vt cutis extrema scarificetur, aut pruritus excitetur. Sic quidem Oribasius lib. 10. collectorum medicinalium, qui etiam ab his διαπάσματα differre scribit, quòd hæc ad suauitatem tantùm odoris alis, inguinibus, pedibúsque adhibeantur.

ἐμπειρία χρὴ

ἐμπειρική. est altera è primis medicinæ sectis. Eius author primus Serapion extitit qui naturæ cognitionem, rationalémque disciplinam nihil ad medicinam pertinere professus, in vsu & experimentis eam posuit. Quem Apollodorus & Glaucias & aliquantò post Heraclides Tarentinus & aliqui non mediocres viri sequuti, ex ipsa professione se ἐμπειρικοὺς appellauerunt. Erant autẽ τῆς ἐμπειρικῆς genera tria, περιπτωτικὸν, αὐτοσχέδιον, & μιμητικόν. Primum quidem dicebatur cùm aliquid experirentur, in quod fortè fortuna, nihil tale cogitantes, incidissent. Secũdum cùm ad alicuius rei experientiam dedita opera venirent, siue per somnia, siue aliter admoniti. Tertium verò cùm ea quæ prosunt vel nocent, siue naturâ, siue fortunâ, siue aliquo consilio, in morbis iisdem experirentur, alios, qui eadem prius experti essent, imitantes. Quicquid autem iuuat aut nocet, hoc est, causarum omne genus dicebant vel naturale, vel fortuitũ esse, vocãtes naturale quod casu fieret, neque haberet manifestam causam: fortuitum verò, quod sine electione quidem nostra fieret, sed euidentẽ causam haberet. Tribus autem his theorematis vtebantur, τηρήσει, ἱστορίᾳ, τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει. Appellabant τήρησιν quicquid aliquando obseruassent, quorum cùm magnam habebant copiam, eam omnem ἄθροισμα nuncupabant, atque id rursus αὐτοψίας, quæ est eorum memoria quæ frequenter & eodem modo visa sunt, quæ cùm didicissent, eam ἱστορίαν appellabant. Qua in re diligenter considerabant quæcũque simul acciderent symptomata, eorúmque omnium obseruationem συνδρομὴν appellabant, hoc est, concursum & congeriem symptomatũ omnium quæ in affecto essent loco. Quòd si in morbos nondum visos inciderent, aut eò loci essent vbi inuẽtorum auxiliorum facultas non suppeteret, transibant ad cõsimile, quod μετάβασιν τοῦ ὁμοίου vocabant, eámque triplicem statuebant, de affectu in affectum, de loco ad locum, de remedio ad remedium. Eam autem obseruationem quam per illam τοῦ ὁμοίου μετάβασιν habebant, πεῖραν τριβικὴν appellabant.

ἐμπετρον. herba est nascens in montibus & maritimis, salso gustu. Romanis saxifraga dicitur. Est & alia eiusdem nominis quam Latini calcifragam appellant.

ἐμπλαστικά. Dicuntur medicamenta quæ poris corporis illita tenaciter hærent. Sũt autem eiusmodi glutinosa, terrea, & minimè acria, sed gustu potiùs aquosa. Nam si qualem tibi sensum præbet aqua omnis planè qualitatis expers, talem in re sicca & terrea inuenias, ea vtique calore & frigore temperata est, aut paulò certè frigidior. Itaque consistentiam siccã habeat & terrestris sit, citráque morsum desiccet necesse est, atque si meatibus corporis illinatur, difficulter indè euelli & elui poterit. Eius generis medicamenta sunt plurima, si exquisitè sint lota, vt amylum, pompholyx, cerussa, calx, cadmia, pinearum vesca pars aqua macerata. Verùm quædam eorum non solum terrea sunt, sed naturâ etiam aquea, quædam etiam aëris non parum habent, tenacia tamen sunt omnia, atque ideò emplastica. Duplex enim est emplasticorum

corum

eorum natura, altera exquisitè terrea & sicca, altera tenax omnino: mista verò ex aqua & terra & plærumque etiam aëre, vt oleum dulce salis expers. Oui quoque album ex iisdem quodammodò mistum est, magis tamen terreum est quàm oleum. Quinetiam caseosa lactis pars emplastica est, tenérque ac recēs caseus, & suilla pinguedo & cæteri quoque adipes qui nondum acrimoniam contraxerunt, eóque magis quò sicciores magísque terrei fuerint. Eadem medicamēta etiam ἐμφρακτικὰ *appellantur. His contraria sunt* ἐκκαθαρτικὰ *quæ &* ἐκφρακτικὰ *vocant.*

ἔμπλαστρον. *emplastrum. medicamentum in massam coactum quod præmollitum vulneribus imponitur. Differt à malagmate, quòd hoc magis è floribus eorúmque etiā surculis fiat, emplastrum verò sicut & pastillus, magis ex metallicis paretur. Deinde malagma contusum abundè mollescit: nam super integram cutem iniicitur, laboriosè verò conteruntur ea ex quibus emplastra pastillíque fiunt, ne vulnera lædant cùm imposita sunt. Inter emplastrum verò & pastillum hoc interest, quòd emplastrum vtique liquati aliquid accipit, in pastillo tantùm arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Tùm emplastrum hoc modo fit: arida medicamenta per se teruntur, deinde mistis his instillatur aut acetum aut si quis alius non pinguis humor accessurus est, & ea rursus ex eo teruntur, ea verò quæ liquari possunt, ad ignem simul liquantur, & si quid olei misceri debet, tum infunditur. Interdum etiam aridum aliquid ex oleo priùs coquitur, vbi facta sunt quæ separatim fieri debuerūt, tùm omnia simul miscentur. At pastilli hæc ratio est: arida medicamenta contrita, humore non pingui aut vino vel aceto coquuntur, & rursus cocta inarescunt, atque vbi vtendū est, eiusdem generis humore diluūtur. Tùm emplastrū imponitur: pastillus illinitur, aut alicui molliori aut cerato miscetur. Sic quidē distinxit Celsus lib. 5. cap. 17. Sūt autem multæ & variæ emplastrorum differentiæ: quædam cruentis vulneribus cōueniunt, eáque agglutinant & fracturis accommodantur, alia maturant, discutiūt, attrahunt, sinus implent, resiccant, cicatricem inducunt, leniunt, quas vniuersas varietates varia simplicium medicamentorum natura misturáque distinguit: Sumuntur & à coloribus, vnde alia* λευκὰ, *hoc est, alba appellantur, quorum magna pars cerussam habet: alia* μέλανα, *hoc est nigra, vt quæ pice, resina & bitumine constant: alia* χλωρὰ, *id est viridia ex ærugine, chalcantho, squama æris: alia* ἐρυθρὰ, *id est, rubra; vt ex minio, siue rubrica sinopide: alia* μήλινα, *hoc est, colore mali cotonei, qualia parātur ex ærugine moderatè cocta aut ex varia mistura (neque enim omnia* μήλινα *ærugine constant) medicamentorum: alia verò* δίχροα *siue* διπρόσωπα, *hoc est, duplicis coloris siue aspectus, vt quum ærugo plurimùm coquitur: alia autē* κιῤῥὰ, *hoc est, fulua, propter nimiam æruginis coctionem, vt ostendit Galenus lib. 2.* τῶν κατὰ γένη. *Dictum* ἔμπλαστρον ἀπὸ τοῦ ἐμπλάττειν, *quod primariò quidē significat obstruere atque implere, secundò verò, videlicet ab effectibus emplastri, subigere; versando mollire; in massam formare, illinere, item cutem & vlceratum locum in integrum restituere.*

ἔμπελας. πλησίον. *propè, apud Hippocratem.*

ἐμπνευμάτωσις. *inflatio. idem quod* ἐμφύσημα. *de quo posteà.*

ἐμπρίων σφυγμὸς. *pulsus serratus, seu serratilis. Est pulsus inæqualis in vna pulsatione & diuersis partibus arteriæ, in quo pars alia arteriæ magis elata distentáque, alia minùs, videtur: fit ob inæqualem arteriæ duritiem, ex phlegmone præsertim contractam: sic enim fit vt pars alia attolli, alia non attolli videatur, quòd durior sit mi-*

apta distentioni. Habet quiddam vibrati simile, & celer quidem est & frequens, non tamen semper magnus. Proprius est omnis magnæ inflammationis.

ἐμπροσθότονος. est perpetua totius corporis conuulsio in partem anteriorem. Species est τοῦ τετάνου sic à symptomate appellata, quòd qui ea laborant inclinantur in anteriora, nec se erigere valent. Est autem totius corporis conuulsio non solius ceruicis, ex quo constat non modò ceruicis musculos, sed omnes etiam qui tota in spina habētur affici, & proinde hunc affectum ad neruorum, qui corpus in partem anteriorem inflectūt, principium pertinere. Quanquam fieri interdum possit, vt iis non affectis, sed oppositis potiùs resolutis id mali genus excitetur. Ac si totius quidē corporis est, ἐμπροσθότονος simpliciter appellatur: si verò certarum quarūdam partium, non simpliciter, sed addito eius partis nomine quæ ita distēditur, vt ceruicis, vel maxillæ, vel lumborū. Oritur ab humore in neruis refrigerato. Pelops causam tribuit musculis repletis spiritu & aëre crasso nebulosóque quem impensè frigidū & concretum, eóque ad motum contumacem affirmabat, vide ὀπισθότονος.

ἐμπύημα. dici potest in omni corporis parte facta puris collectio, siue illud in inflammata parte adhuc contineatur, siue abscessus ruptus sit: alij non omnem quidem puris collectionem, sed eam modò quæ in internis visceribus facta sit, ita appellandam censent. Rursus alij nec eam quidem omnem, sed vbi inter thoracem & pulmonem pus effusum est, quæ quidem magis propria magísque vsitata est τοῦ ἐμπυήματος significatio. Symptoma est peripneumoniæ vel pleuritidis, si digeri vel per sputa vacuari nō potuit. Succedit etiam interdum anginæ, vt habetur apud Hippoc. aphor. 10. lib. 5. Rupto namque infernè abscessu, pus in vacuum thoracis locum effunditur, ibíque fluctuationis cuiusdam sensum mouet, cùm æger è latere in latus conuertitur, indè verò per occultos meatus in aluum, intestina vesicámque subit, vel aliquādo ad cutem erumpit, sibique foras viam vno aut pluribus vlceribus aperit. Cæterùm non semper inflammationi succedit empyema, sed quandoque nulla febre præcedente serosus aut pituitosus humor ex reliquo corpore eò loci delapsus putrescit, & empyema mouet, vt Aëtius scriptis annotauit.

ἐμπυικὸς ἦ

ἔμπυος. ὁ ἐμπύημα ἔχων. suppuratus, purulentus, quacunque corporis parte pus collectum sit. Verumtamen medici, vt ait Gal. in prognost. solēt eos solos vel præcipuè ἐμπύους nominare qui in thorace aut pulmonibus hoc modo affecti sunt.

ἐμπύους μοτούς. linamenta concerpta & conuoluta, quæ vulneribus induntur ad purgandam saniem, vel λημνίσκους, apud Hippocratem.

ἐμπύρευμα. reliquiæ caloris febrilis post solutam accessionē. Dispositio quædam est neutra, mediáque inter febrem, & febris intermissionem. Propria est intermittentium febrium & putridarum, in quibus soluta accessione superest tamen nonnihil caloris vel in ipsis humoribus putrentibus relicti, vel in solidis etiam partibus impressi. Huic contraria est ἀπυρεξία. vide διάλειμμα.

ἐμυκήθη. significat apud Hippocratem ἀπέμυσεν, id est, conclusit, vt Dioscorides interpretatur, vel adnata habuit humore plena, in morem fungorum, sicut interpretantur plurimi.

ἐμυλάθη. κατεμαράνθη. contabuit, apud Hippocratem.

ἐμυλώθη. ἐσκληρώθη. induruit, apud Hippocratem.

ἐμφρακτικὸν. *Medicamentum quod poros suo lentore obstruit: ἐμπλαστικὸν etiam appellatur. Huic cõtrarium est τὸ ἐκφρακτικὸν, sed hoc quidem modo sumptum ἐμφρακτικὸν tantùm lentore suo obstruit. Verùm aliquando sumitur generalius, vt eo etiam nomine comprehendantur, quæ copia vel craßitie obstruunt.*

ἔμφραξις. *obstructio. Est stipatio meatuum aut cauitatum naturalium ex abundantia aut vitiosa qualitate succorum. Speciem στεγνώσεως, hoc est, stipationis esse Gal. lib. 10. meth. med. prodidit, sicut & πυκνότητα. Est autem obstructio morbus organicus, pertinétque ad formam organicæ partis corruptam, amißis videlicet meatibus aut cauitatibus parti alicui debitis, vel propter succorum abundãtiam, vel propter vitiosam qualitatem, quòd ij nimiùm lenti vel craßi sint. Hæ enim duæ esse possunt obstructionis causæ, quæ morbus est instrumentalis eorum quæ obstructa sunt corporum. Hanc symptomata multa consequuntur, & maximè quidem ipsa transpirationis retentio, atque rursus putredo, aliorum morborum antecedẽs quædam causa.*

ἐμφύσημα. *inflatio. Est spiritus flatuosi collectio in inanibus corporum spatiis. Eius principium, inquit Gal. malè concoctus cibus est, à calore videlicet debili; & à quo flatus excitati resolui nequeunt. Hi quidem collecti aliàs sub cute, aliàs sub membranis quæ oßibus circundantur, aut musculos viscerúmue aliquod includunt, ἐμφύσημα generant. Colligitur verò non parum aliquando etiam in ventriculo & intestinis, itémque in medio spatio horum & peritonæi. Gal. duabus differentiis omnem inflationem complexus est: aut enim in maioribus cauitatibus continetur, aut in minimis spatiis, quæ non licet sensibus vsurpare, sed sola ratione comprehendi possunt. Cuius generis tumores, vt scribit, aliquãdo extitêre, quibus dissectis nullum pus inuentum est, sed spiritus tantùm, qui per totam carnem minimis portionibus disseminatus esset. Cæterùm differt inflatio ab œdemate, quòd & pressa digitis non retinet vestigium, & sonitum veluti tympanum reddit, itémque quòd in cauitate sensibili subinde continetur, atque hac nonnunquam maxima. Hæc affectio non solùm ἐμφύσημα, sed etiam ἐμπνευμάτωσις καὶ πνευμάτωσις dicitur. Hæc enim nomina medicos confudisse apparet, neque rationem habuerũt in maioribúsne an in minimis spatiis spiritus conclusus esset, vt illud ἐμφύσημα, hoc verò ἐμπνευμάτωσιν appellarent. Quæ enim in ventriculo & intestinis & medio eorum & peritonæi spatio nascitur, eam Gal. lib. 14. meth. med. ἐμφύσημα vocat. eandémque ἐμπνευμάτωσιν appellat postremo libro de symptomatum causis. Cùm autem ἐμφύσημα omnium partium cõmunis affectio sit; in oculo tamen propriè dicitur quum ille absque manifesta causa intumescens, decoloratior, pituitosior & multùm pruriginosus fit cum fluxione, vt Aëtius ex Demosthene recitat. Contingit autẽ, vt idem ait, plærũque senioribus, pruritu ab angulo qui ad nasum est incipiente, velut si quis à musca aut culice sit commorsus. estque hæc affectio per æstatem frequens.*

ἔναιμον ἕλκος. *cruentum & recens vlcus. Sic dicitur confestim vbi illatum est, & nondum ex toto siccum, sed sanguine & cruore adhuc stillans, quódque coniungi sibi labra tantùm postulat, omnis adhuc expers alterius symptomatis.*

ἔναιμον φάρμακον. *cruentum medicamentum. Id dicitur vt ait Gal. initio comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, quod cruento vulneri inicitur vt primùm illatum est, & nondum ex toto siccum, sed adhuc cruẽtum, hoc est, cùm cruor qui αἷμα dicitur, ex cute ipsa vulnerata, vel etiam ex carne in roris speciem distillat. His emplastris, inquit Celsus,*

nulla maiorem vsum præstant. Nam reprimunt inflammationem, nisi magna vis eam cogit, atque illius impetum minuunt: tum glutinant vlcera, & cicatricem iisdem inducunt. Constant autem, inquit, ex medicamentis non pinguibus, ideóq; ἄλιπαινα nominantur. Quæ enim huius generis sunt siccare debent, & citra abstersionem leniter adstringere: hæc maxime ex bitumine componuntur, cúmque varij sint generis, duo tamen habentur præstantissima, vnum βάρβαρον, alterum κυζικηνὸν appellatum. hoc tamen paulò plus quàm cruenta exiccat, ideóque nisi diluatur nocet magis quàm prosit, contrahens membra atque dolorem inducens. Cæterùm τὸ ἔναιμον φάρμακον etiam à quibusdam κολλητικὸν nominatur, vt scribit Galenus. de quo vide suo loco.

ἐναιώρημα. est portio vrinæ crassa candidáque in eius medio sublimis. Partem quidem vrinæ esse patet ex eo quod omnes vias emensa sit, & mutationes sortita quas & vrina, attracta primùm per emulgẽtes venas à renibus, deinde demissa in vesicam, & concoctionem iis in locis sortita non aliter quàm vrina. Sed nulla etiam vrina est quæ eam non habeat vel secretam vel in se confusam, quemadmodum etiam hypostasim, de qua suo loco dicemus. Differt autẽ ab ea sola crassitie & grauitate, vnde fit vt hypostasis matulæ fundum petat, enæorema autem in media vrina pendulum sit, aut si fortè exquisitè medium nõ est, paulò magis deorsum quàm sursum vergat. Est enim corpus vrina paulo crassius & grauius, multò tamen leuiùs quàm hypostasis. Ac quanquam quod optimum est, eo loco situm esse oporteat & in imum magis inclinare (quantò enim magis deorsum subsidet, tantò melius haberi Galen. author est) sæpè tamen in aduersa valetudine supra medium fertur, atque ipsi etiam vrinæ supernatat, pendétque in ea, veluti nubes in aëre, propter flatuum copiam, atque ab ea similitudine ab Hippocr. etiam νεφέλη nominatur. Sic enim putauit Gal. ἐναιώρημα & νεφέλην apud Hippocr. idem significare: quanquam ipse comment. 2. in prognost. dubitare videatur num Hippocrates τὸ ἐναιώρημα genus faciat τῆς νεφέλης καὶ τοῦ γονοειδοῦς ἐναιωρήματος, ita vt duæ enæorematis species sint, vna nubeculæ similis, altera genituræ. Cæterùm quòd pertinet ad colorem quem candidum esse decet, eius ratio posita est in perfecta concoctione, quemadmodum color albus lactis, seminis, atque ipsius etiam sedimenti, sicut suo loco dicetur. vide ὑπόστασις.

ἐναιωρούμενοι ὀφθαλμοί. oculi instabiles & qui perpetuò mouentur, apud Hippocratem.

ἐναντίον. contrarium. aliter Aristoteli, aliter alus definitur. Hi enim non in corporum modò qualitate, sed etiam in quantitate & loco contrarietatẽm constituunt, quam vtique Aristoteles oppositionem vocat, non contrarietatem. Neque enim magnum paruo vult esse contrarium, sed in eo quod ad aliquid dicitur oppositũ: neque multum pauco, sed nec rarum denso, neque relaxatum contracto, neque ipsi quod secundùm naturam est, id quod præter naturam est, vt nec summum imo, dextrum sinistro, anterius posteriori. Verùm Hippocrati omnia id genus contrariorum habent appellationem, sicuti etiam Platoni, qui generationes ex contrariis esse dicit, sed nec Aristoteles suam ipsius legem in nominibus seruat, quo loco principia eorum quæ natura reguntur, materiam, formam & priuationem statuit: itaque nihil interest in medicina dicas, cõtraria contrariorum esse remedia, vel opposita sibi inuicem esse remedia. Siquidem copiam sanat vacuatio, defectum nutrimenta, in summa quod exuperat, ablatio, quod deficiens est adiectio. Cùm verò dicantur contraria quæ sub

vno genere plurimùm inter ſe diſtant, non tantùm extrema extremis, ſed medio etiã contraria ſunt. Itaque ſi intellexerimus in vno quoque genere quod mediocre ſiue medium eſt, infinita quædam contrariarum rerum multitudo inuenietur, quæ maioris minoriſque ratione inter ſe diſsideant. Hæc enim quamuis à ſe non diſtent longiſsimè, contrariorum tamen nomine cenſentur ab Hippocrate.

ἐνάρθρωσις. ſpecies eſt τῆς διαρθρώσεως. Dicitur autem cùm cauitas articulum excipiens admodum profunda eſt, capútque quod in eam inſeritur, oblõgum. Eius pauca ſunt exempla, vt cruris cum iſchio, & fortè tali cum oſſe nauis ſpeciem referente.

ἔνδειξις. indicatio. Eſt ſignificatio eius quod fieri in ſingulis rebus debet, ſumpta à propria cuiuſque rei natura. Cùm enim in ſingulis rerum generibus quæri poſsit quid ſequendum quídue fugiendum ſit, eius cognitio ab ipſa rei de qua quæritur natura peruestiganda eſt, quódque illa faciendum inſinuauerit id eius indicatio dicitur. Vt ſi quæratur de ſanitate quid ſentiendum ſit, primùm perpendere oportet ſanitatis naturam, quæ quia bona omnibus mortalibus videtur, facit vt iudicemus eam à nobis ſeruandam eſſe, quamobrem ſui cuſtodia, ſanitatis indicatio eſt. Idem verò & in morbo agendum, qui quoniam totus præter naturam eſt & toto genere malus, indicat & oſtendit ſe tollendum eſſe. Itaque quemadmodũ duo ſunt ſumma rerum omnium genera bonum & malum, ita duæ ſunt primæ & generales indicationes Cuſtodia & Ablatio, illa quidẽ boni, hæc verò mali. Singula enim de ſeipſis alterum eorum neceſſariò indicant: quicquid enim eſt, aut ſecundùm naturam, aut contra naturam, aut medium eſt, quod non naturale ſolent appellare. Quod ſecundùm naturam eſt, vel eſt ſanitas ipſa, vel vires noſtri corporis triplices, vel cauſæ ſanitatis, ad quas temperies, ætas, conſuetudo & ambiens aër referũtur, vel ſanitatis effectus, hoc eſt, actiones omnes quæ ſecundùm naturam fiunt. Hæc autem omnia cuſtodiam ſui medicis omnibus indicant: quemadmodum quod contra naturam eſt, ſui ablationem. Id autem eſt, aut morbus ipſe, aut cauſa morbi, aut ſymptoma. Eſt autem ea prima & communiſsima indicatio & idiotas etiam nõ latens, quæ quid agendum ſit declarat, à qua aliæ ſunt magis ſpeciales indicationes, quarum illæ fierine poſsit quod prima indicauit, aliæ verò quibus remediis, oſtẽdunt. Hæc autem nihil aliud ſunt quàm rei propoſitæ argumenta à quibuſlibet rebus deſumpta quæ ad eius cognitionem conferre poſſunt. Vt ſi quæratur de morbo an curari poſsit, indicatio ſiue argumentum primùm petendum eſt ab experiẽtia, deinde verò à ratione: illud Empiricorum propriũ eſt, & τήρησις καὶ σημεῖον vocatur, hoc propriè ἔνδειξις eſt, nec aliud quàm ἡ ἀκολουθία λογική, dicitúrque alio nomine τεκμήριον. Petitur autem quadrifariam, à ſubſtãtia totius aut partis affectæ, ab actione partis læſæ, ab vſu, à ſitu partis. A ſubſtantia quidẽ petitur argumẽtum hoc modo: nam ſi eius temperies æqualiter vitiata eſt, indicat id non poſſe præſtari quò tendimus: contrà verò ſi inæqualiter vitiata eſt, aut ſi ſolida aliqua ſubſtantia perierit, indicat ipſa ſe non poſſe reparari: ſi verò carnoſa aut ſpiritalis, poſſe. Ab actione autem partis læſæ in hũc modum. Nam ea tùm per quam vita eſt, tùm ſine qua eſſe non poteſt, tùm per quã conſeruatur ſi perierit, certum eſt argumentum morbum eum cuius vitio perierit non poſſe curari: ſi verò per quam melior vita eſt perierit, ſpem eſſe curationis. Similiter pars ea cuius vſus ad vitam neceſſarius eſt ſi perierit, indicat morbum eſſe incurabilem, contrà verò cuius non neceſſarius eſt vſus. A ſitu quoque partis idem indica-

tur. Nam si ita sita est ut medicamenta ad eam pertingere nequeant, argumẽtum est præstari id non posse quò tendimus, sicut econtrà præstari posse si medicamẽta ad eam deduci valeant. Similiter verò de alia quæstione statuendũ, qua quæritur quibus remediis præstari poßit quod speratur. Argumenta enim petuntur & à rebus secundùm naturam, & ab iis quæ sunt præter naturam. Quæ enim secundùm naturam sunt, vt sanitas, vires & causæ omnes salubres, ad sui custodiam similia sibi adhiberi postulant: quæ verò sunt præter naturam, remedium insinuant contrariæ cum morbo facultatis, vt qualitas contrariam qualitatem, repletio vacuationem, & prætereà definitum certa quantitate & numero. Sed quantitatem quidem metiri oportet tùm ex morbo, tùm ex natura. Morbus enim indicat medicamentum tanto excessu contrario à natura deficiens, quanto ipse naturæ modum exceßit, vt si morbus primo ordine sit calidus, medicamentum indicat adhibendum primo etiam ordine refrigerans. Natura verò multiplices variásque deligendi medicamenti indicationes præbet. Spectare enim oportet, & totius corporis & partis affectæ naturã. Totius autem natura partim à naturali temperamento partim à viribus nostrũ corpus dispensantibus æstimanda. Ac temperies quidem medicamẽta indicat cum totius temperie æquali mensura esse oportere. Vires autem si robustæ fuerint, valida medicamenta: si imbecillæ, mitiora indicant. Similiter & partis affectæ natura distingenda est: nam pars similaris in corpore quidem temperato, si medij est cum ipso corpore temperamenti, indicat remedium tantum esse oportere, quantum soli morbo debetur: sin autem medij non est temperamenti, indicat medicamẽtum plus quàm morbus ipse exposcat ea qualitate intendendũ quatenus plus minúsue à mediocritate temperamenti receßit: verbi gratia, glandulosa pars minimè siccans medicamentum indicat, carnosa parum siccans, venosa non multùm, arteriosa magis, membranosa & neruosa ampliùs, musculosa medio modo inter carnosam & neruosam, chartilaginosa multò magis, ossea verò quod maximè desiccet medicamentum indicat. Eadem verò similaris pars in corpore intemperato, si quidem ambo, pars videlicet & corpus totidem contrariis gradibus recesserunt à sua temperie, indicat medicamentum tantum esse exhibẽdum quantum parti debetur temperatæ, quantum scilicet morbus ipse solus postulat: si verò pars sola in medio est temperamento, indicat eatenus intendendas esse vires medicamenti, quatenus corpus ad intemperiem deflexit: sin autem & pars & corpus imparibus gradibus contrariis recesserunt à sua temperie, tunc quot gradibus vnum alterum excedit, totidem gradibus vires medicamentorum augendas esse ostendit. Pars verò organica, tùm ex sua figura, tùm ex positu suo remediorũ genera modúmque indicat: sicut Galenus extremo lib. 7. meth. medendi demonstrauit. Sed hæ quidem simplices sunt indicationes, præter quas aliæ etiam habentur compositæ, genere similiter triplices: aliæ enim quid agendũ sit, aliæ an præstari poßit, aliæ quibus auxiliis præstari poßit, ostẽdunt. Quid verò agendum sit, in compositis indicationibus non alia methodo inuenitur quàm in simplicibus, quòd compositi cum aliis affectus non indicent aliud esse agendum quàm si simplices per se subsisterẽt. An verò præstari poßit, indicari potest, vel æstimatis per se singulis affectibus, qui si curari nõ possunt, nec ipsi quidem cum aliis cõpositi curationem vnquam admittent: vel affectuum inter se collatione. Si namque inter se contrarij sint, aut si eorum vnus alteri noceat, difficiliorem prolixiorem aut

periculosam

periculosam omnino curationem indicant: si verò indifferētes sint, ut sibi mutuò nec prosint nec noceant, prolixiorem: si verò alter alteri auxilio sit, faciliorem pollicētur. Quibus autem auxiliis præstari possit inuenietur non aliter quàm si simplex esset indicatio, siue remedij genus, siue qua mensura, aut quàm sæpe sit exhibendum requiratur. Verùm in remediorum ordine discrimen est, & cui primò cui secundò medendū sit inuestigandū. Affectus quidem in ordine promiscui, quorum nullus altero prior est, nullum ordinem exhibendi medicamēti definitum indicant: in quibus verò ordo aliquis est, etiam medicamēta certo ordine sibi adhiberi postulant. Id autem indicabitur à causa eius quod post futurū est, id est, cuius curatio est causa curationis alterius: hoc enim prius remedia sibi adhibenda esse postulat: ab eo quod obtinet rationem causæ sine qua nō: hoc enim antè alia medicamentū requirit: ab eo quod magis urget: siquidem id priùs sibi medendum esse indicat. Hæ quidem ferè præcipuæ sunt indicationes quæ in morborum curationibus spectari solent. Nec tamen in parte tantùm medicinæ therapeutica indicationibus locus est, sed in sanitate etiam conseruanda, & in re breuiter omni de qua trium earum quæstionum aliqua quas explicauimus institui potest.

ἐνδήμιος ἢ

ἔνδημος νόσος. *morbus patrius, vernaculus, & regioni seu populo alicui familiaris. Hic in regione aliqua frequēs est & perpetuus, omnésq; ex æquò corripit, quòd causam habeat omnibus communem. Altera est communis morbi quem* πάνδημον *appellant differentia. De hoc morborum genere agitur apud Hippocratem lib. de aëre, locis & aquis.*

ἔνεμα. *infusum. quod per inferna in aluū infunditur.* ἔγκλυσμα, κλυστὴρ. *venit* ἀπὸ τοῦ ἐνίημι.

ἐνεοί. *vocantur à Græcis, inquit Galenus comment. 2. εἰς τὸ κατ᾽ ἰατρεῖον, qui ab ortu surdi sunt, simúlque indistincte loquuntur. Vnde quidā apud Hippocratem* ἐνεὸν *metaphoricè interpretantur inefficax & inutile: ut enim illi obeundis vitæ muniis prorsus inutiles sunt, sic quicquid non iuuat* ἐνεὸν *ab Hippocr. dici existimant.*

ἐνέργεια. *actio. motus est partium actiuus. vel, actio est agentis motus. vel, actio motus est actiuus, qui à se editur. hoc enim pacto pleræque actiones excluduntur, quæ veriùs passiones nominari debent, quales quibusdam partibus accidunt, cùm ab aliis mouentur. Siquidem crurum brachiorúmque ossibus motus inest passiuus potiùs quàm actiuus, qui fit à musculis ea mouentibus. Qui tamen & geminam quoque rationem habent. Nam si ipsum primum mouēs, quod est princeps animæ facultas, respexeris, musculi rationem instrumenti habebunt: sin autem ossa quæ ab ipsis mouentur, rationē habebunt agentis. Possidet autem omnis actio, ut & passio, in ipso fieri essentiā suam. Quamdiu enim fit, actio dicitur: cùm facta est iam nō actio, sed* ἔργον, *id est, opus. Siquidē caro non est naturæ actio, sed opus: quanquam rectè etiam loquentibus actionem quidem licet opus quoddam naturæ appellare, ceu digestionem, concoctionem, sanguificationem: non tamen contrà licet opus actionem omnino nuncupare. Patet enim alterum eorum nominū bifariam dici, alterum non item. Habet verò omnis actio in animantis corpore peculiarē aliquam partem per quam perficitur, nec pars ulla est in animalis corpore quæ careat sua actione, verùm primarias quidem actiones corpora similaria, secundarias autem organicæ partes, sed utrasque quidē (si modò integræ & inculpatæ fuerint) à proba & naturali qualita-*

tum temperie perficiunt. Actio namque proba esse non potest sine corporis naturali affectu, vt nec vitiosa, nisi cùm corpus fuerit vitio affectum. Sicut autem probitas actionis, sanitas, ita actionis vitium morbus dici potest. Itaque habent singulæ partes animalis suam propriámque actionem, quæ quamuis partis eius cuius actio est, vsus etiam esse poßit videri (visio enim actio est oculi, nec alium ab oculo vsum exposcimus) idem tamen non est, sed ab eo differt, quòd actio, vti diximus, motus sit actiuus, vsus verò nihil aliud sit quàm quæ vulgò dicitur εὐχρηστία, id est, ad agendum aptitudo, quódque vsus actionem quidem dignitate præcellat, actio verò constructione & generatione præcedat, vt in lib. de [illegible]u partium docuit Gal. Sunt autem omnium actionum duæ summæ differentiæ, alteræ animales, alteræ naturales. Animales triplices, sensitiuæ, motiuæ & rectrices, siue principes, quas præcipuas obtinet ea quæ à pueritia ad remißionẽ vsque succedit ætas. Naturales verò, quæ & corporales à Gal. dicuntur lib. 6. sanitatis tuẽdæ, plurimas, quarum tùm cor, tùm iecur principia existunt, in pueritia præcipuè vigẽtes. Alij verò treis summas actionum differentias constituunt à tribus partibus desumptas quæ sunt in toto corpore nobilißimæ animales, quæ cerebri sint, vitales quæ cordis, naturales verò quæ iecinoris, vocabulis tantùm à prioribus dißidentes.

ἐνέργεια, *id est, actu aliquid esse dicitur quod* ὄντως, *id est, reuera tale est quale esse dicitur, vt ignis calidus, nix alba, homo niger qui reuera niger est, & calidus qui calet: dicitur autem relatiuè* πρὸς τὸ δυνάμει εἶναι, *id est, ad id quod potestate tale est.*

ἐνθλάσει. *infringit, apud Hippocratem.*

ἐνθουσιασμός. *fanatica perculsio seu afflatio numinis. Est veluti cùm quid. m mente in sacris faciendis capiuntur, si qua viderint, aut si tympana vel tibias vel signa audierint, vt legitur apud authorem* τῶν ὅρων ἰατρικῶν.

ἔνθρυσκον. *inter olera syluestria à Theophrasto ponitur. Athenæus & Plinius anthoiscon maluerunt appellare.*

ἐνθράσει. ἐγκάμψιον νύττει. *instans pungit apud Hippocratem.*

ἐνιαύσιον. *annuum. Vt annuus morbus. Id dicitur vel quod vno anno à prima sua origine soluitur, vel quod annorum numeris indicatur: quemadmodum & quædam septem annorum spatio finiuntur, sicut ab Hippocr. in aphoris. scribitur, pueris plerosque morbos desinere, alios quidem quadraginta diebus, alios septem mensibus, alios annis septem, alios verò cùm ad pubertatem venerint. Author Galen. comment. in lib. de nat. hum.*

ἐνιαυτὸς. *annus. est temporis spatium quo Sol à puncto vno zodiaci digressus in idem reuertitur. Id trecentis sexaginta quinq; diebus, sex horis & circiter centesima vnius diei parte peragitur. Ac sex quidem horæ quarto quoque anno diem vnum efficientes, eodem intercalantur. Nec dubium quin post annum quemque circiter centesimum, similiter dies vnus intercalari debuerit. Quod quia à temporibus vsque Iulij Cæsaris neglectum est, solstitia æquinoctiáque quindecim vel sedecim diebus celeriùs apud nos hodie contingunt, vt patet cùm ex multis, tùm maximè ex Columella lib. 11. cap. 2. Eo autem curriculo cùm sol nunquam eodem in loco consistat, sed variè nobis illuceat propiùs ad nos accedens, vel longiùs à nobis digrediens, etiam vario modo afficit atque immutat aërem. Cuius quidem mutationis cùm sint quatuor magnæ siue generales differentiæ (tot enim modis inter se coëunt quatuor qualitates)*

litates) ideo totum annum in quatuor partes genere siue specie differẽtes, quas Græci καιροὺς, interdum simpliciter ὥρας, aliquando ὥρας τοῦ ἔτους, Latini anni tempora appellant, veteres diuisêre, ver, æstatem, autumnum & hyemem eas nominantes. Quorum etiam singulas differentias si in magis & minùs seces, particularia quædam tempora constitues, sed nominibus carentia, præter æstatis particularia tempora, cuius medium ὥρα κατ' ἐξοχὴν, postremum ὀπώρα nominatur. A quibus inducti quidam annum in septem partes diuiserunt, æstatem secantes in duas, hyemem verò in tres, vt scripsit Gal. Ac primam quidem earum ver appellabant, ab æquinoctio verno vsque ad Vergiliarum ortum, ipsumq; indiuisum propter paruitatem relinquebant: Secundam verò æstatem, vsque ad Canis exortum: Tertiam ὀπώραν: Quartam φθινόπωρον, hoc est, autumnum: Quintam σπορητὸν, id est, sementem: Sextam hyemem, eo nomine tempus id propriè intelligentes quod sub solstitium est: Extremam verò φυταλιὰν, quòd inserendis arboribus opportuna sit. Qua quidem diuisione ver & autumnum integra sinebant, propter temporis quod continent breuitatem: æstatem verò in duas partes, hyemem autem in tres diuidebant. Attamen Hippocrates annum quadrifariam tantùm partitus est, pro ratione, vti dixi, temperamentorum. Nec tamen tam firma ratáque semper est partium anni temperies, quin persæpe propter aliorum haud ignobilium quidem syderum ortus, occasus & cõiunctiones euariet. Sed hanc quidem qui seruarit καθεστῶτα ἐνιαυτὸν, id est, cõstantem annum: qui verò non seruauerit, ἀκατάστατον, hoc est, incõstantem Hippocr. appellat: si enim, inquit, pro ratione facta fuerint signa quæ diximus in ortu & occasu syderum, & in autumno si aquæ descenderint, & hyems mediocritatem seruauerit, neque valdè serena neque frigore excedens, & vere aquæ euenerint tempestiuæ & æstate, par est annum fore saluberrimum.

ἐννεαφάρμακος. pessi nomen est qui ad vteri & sedis inflammationes conuenit. habet autem adipis anserini & bubuli, ceræ albæ, terebinthinæ, butyri, medullæ ceruinæ, mellis, olei rosacei & cicini, pares portiones. Hæc omnia recentia simul liquefiunt & vniuntur. Est & emplastri genus, quod Aëtius lib. 15. dicit esse Hori Mẽdesij. Recipit autem adipis anserini, vitulini, butyri, medullæ ceruinæ, ceræ terebinthinæ, olei rosacei, cicini, mellis, singulorum æquas portiones. simul omnia liquefiunt & vniuntur. suppurat, laxat, & præcipuè neruis per consensum affectis conducit: ex eo etiam pessus fieri potest. Aliud eiusdem nominis emplastrum describitur à Celso ad pus mouendum & purgandum valens, nouẽ scilicet simplicibus medicamentis compositum, cera, melle, seuo, resina terebinthina, myrrha, rosa, medulla vel ceruina vel vitulina vel bubula, hyssopo, butyro, omnibus pari pondere inter se mistis.

ἐννεάφυλλον. herba nouẽ folia lõga habẽs, causticæ naturæ. In lũborũ doloribus & coxẽdicũ imponitur vtilissimè, lana circũdata ne vrat latus. cõtinuò enim pustulas excitat.

ἐνορμῶντα. impetum facientia. Sic dicti sunt spiritus ab Hippocrate, aptissima prorsus appellatione & rei naturam omnino exprimente. Est enim spiritus omniũ quæ sunt in corpore leuissimum tenuissimúmque, nõ tam aërea quàm ætherea substãtia præditus, ex qua non modò celerrimè mouetur, sed etiam in omnia corpora subit & cõmeat. Triplex autem cùm sit, naturalis, vitalis & animalis, omnes ab iis facultatum omnium actiones perficiuntur, & quo singuli sunt, vt ita dicam, habitiores, firmiores, largiores, tenuiores, calidiores, eò plures & vehementiores & celeriores, & cre-

briores impetus motúsque cient in suo quique genere. Itaque cùm pro ætate, sexu, tēperamentis, partibus anni, ratione victus & reliquis circumstantiis magna sit spirituum differentia, inæquales quoque ab iis in corporibus motus excitari oportet. Sūt tamē omnes, uti & spiritus, genere triplices, quot scilicet sunt & facultates ad quas motus omnes referuntur. Naturalis spiritus à iecinore prodiens, atque à solido eius corpore suam vim robúrq; sortitus, natiuóque calore comitatus instrumentū est cuius opera functiones omnes naturales perficiuntur cū magna etiā vehementia, toto corpore trahendo, distribuendo, excernendóque quicquid corpori officit. Vitalis autem quantos motus cieat, præter gloriæ, honorū, vindictæ & aliorum eiusmodi magnam cupiditatem alió sque animi affectus, ostendunt etiam cordis & arteriarum pulsus magni, vehementes, celeres, crebri, ab ipso quidem corpore cordis, seu facultate ipsi insita profecti, sed spirituum ministerio absoluti & continuati. Cerebrum autem per spiritus animales impetus edit omnium vehementissimos in omni sensuum genere, sed maximè quidem dum partem aliquam pro voluntate mouet, multóque adhuc magis cùm tam repentè dormientibus, timētibus, animo deficientibus, in cerebrū tam citò recurrit, aut à cerebro in membra omnia, dicto citiùs euolat experge factus, metu solutus, reuocatus, & per neruorum spiracula sensum fugientia penetrans atque permeans. Verùm, sicuti initiò proposuimus, tanti impetus non à sola spirituum copia, sed à caloris etiam robore, eorūdem tenuitate & subiecti ipsius corporis raritate plurimùm adiuuantur. Siquidem pueris, adolescentibus & ætate florentibus, quia omnes eiusmodi causæ concurrunt, magno quoque impetu spiritus in iis agūtur, ætate declinantibus minore, quod eæ causæ multò sint in iis remissiores, minimo verò senibus præsertim decrepitis. vide πνεῦμα.

ἔνουλον. caro gingiuarum interna, ut scribit Pollux: quæ enim externa est, οὖλον propriè dicitur, quæ verò inter dentes ipsos media est, ἁρμός.

ἔνρυθμος σφυγμός. pulsus enrythmus. Est octaua pulsus differentia à Galeno explicata. Sic autem pulsus omnis dici potest: omnis enim pulsus rhythmum omnino aliquem habet. Sed qui naturalem & optimum seruat, εὔρυθμος dicitur, unúsque est & indiuisus: qui verò non seruat ἄρρυθμος, in tres diuisus differentias. Itaque ἔνρυθμος genus est commune τοῦ εὐρύθμου καὶ τοῦ ἀρρύθμου.

ἔνστακτον. collyrij genus, sic dictum quòd oculis instillaretur liquidum. Eius multæ sunt apud Aëtium differentiæ. Habetur & collyrium apud Gal. ἔνστακτον appellatum lib. 4. τῶν κατὰ τόπους. Paulus Ægineta στακτικὸν appellat.

ἐντατικόν. emplastri nomen quasi dicas intensorium. Constat magna ex parte iis quæ penem possunt intendere. Descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 17.

ἔντερα. intestina. Sunt corpora membranosa, caua, rotunda, ab imo ventriculo ad anum usque protensa, distribuendi in iecur chyli & continendi expellendíque stercoris instrumenta. Eorum substantia non multùm à ventriculo diuersa est. Sunt autem illis duplices tunicæ propriæ, partim ut expultrice vi maiore pollerent, partim verò naturæ quadam prouidētia, ut si interior aliquo morbo putrescat vel exulceretur, exterior salua sit, ne chylus effluat. Est autem interna carnosior, externa verò membranosior. Utraque fibras ferè tantum circulares siue transuersas habet ad chyli & stercoris expulsionem, alicubi tamen & rectas, ad earum firmitatem, quòd periculum esset transuersas à se inuicem diuelli, nisi à rectis veluti ab aliquo ligamēto extrinsecus

secus

secus continerentur. Ac tunicis quidẽ his intestina à ventriculo differunt, quòd huius interior tunica, contrà quàm intestinorum membranosior est, rectísque fibris intertexta. Præter eas verò duas proprias etiam tunicam habent tertiam à peritonæo duabus illis circundatam. Sunt autem intestinorum duæ summæ differentiæ: alia enim tenuia sunt, eáque superiora, ἔκφυσις, νῆστις, ἔλεὸν ἢ λεπτὸν: alia verò crassa & inferiora totidem, τυφλὸν, κῶλον, ἀπευθυσμένον. Illa quidem chyli à ventriculo cocti in hepar distribuendi instrumẽta: hæc verò stercori colligendo magis destinata, quãquam ex his quoque chylus aliquis in iecur perferatur. In id autẽ vena porta sobole numerosissima in partem eorum simam (nam cùm permulti in iis sint gyri atque anfractus, necessario pars eorum altera gibba, altera caua existit) inseritur, chylũ vndique exugens. Verùm is suctus potissimùm in tenuibus intestinis perficitur: iam enim ex chylo stercus fieri formaríque incipit, vbi ad cæcum intestinum peruenit: quod quia terrestrius acriúsque cunctando morandóque efficitur, ideo inferiora intestina, quibus continetur, carnosiora minúsque sensibilia natura perfecit & magis sinuosa atque anfractuosa, ne nimiùm frequenter & cumulatim fierent excretiones. Cæterùm præter venas etiam arteriæ quamplurimæ ad intestina perueniunt à maioris trunco, qui lumbis insidet, profectæ, & nerui insuper à ramo sextæ coniugationis, qui ab ea per costarum radices ad partes ventris inferni demittitur. Sunt autem omnia intestina sex numero, hoc ordine sese consequentia, sumpto à superis partibus initio, ἔκφυσις, quæ & δωδεκαδάκτυλον dicitur, νῆστις, λεπτὸν quod & ἔλεὸν vocant, τυφλὸν, κῶλον, ἀπευθυσμένον, hoc est, duodenum, ieiunum, tenue, cæcum, colum, rectum, de quibus vide suis locis. Hic omittendum non est quod annotat Gal. comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, cùm τὸ ἔντερον singulari numero dicitur apud Hippocratem alios τὸ κῶλον interpretari, alios verò cæcum: illud quidem κατ' ἐξοχὴν, propter magnitudinem, hoc verò quòd solum ex intestinis in scrotum descendit & ἐντεροκήλην committat.

ἐντεριώνη. pars interna cuiusque rei, siue medulla sit, siue nucleus, siue ossiculum, alio nomine ἐγκάρδιον appellatur.

ἐντεροεπιπλοκήλη. est tumor scroti, intestino & omento in ipsum simul deuolutis. Tumor est compositus, vt scribit Gal. lib. de tum. præter nat.

ἐντεροκήλη. est tumor scroti, delapso in id intestino. Accidit magna ex parte laxato, nonnunquã verò & abrupto eo meatu qui à peritonæo ad testiculos pertingit. Sic enim ad ipsum meatum aut ad tunicam quæ ἐρυθροειδὴς dicitur intestinum delabitur. Id autem ferè cæcum est, Græci τυφλὸν vocant: facilè enim, cùm omni vinculo solutum sit, descendit in scrotũ, quoniam solum hoc intestinum solutũ sit, cùm reliqua omnia lactibus alligentur, vt scribit Gal. comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

ἐντερόμφαλοι. quibus intestina ad vmbilicum procedunt, ipsúmque extuberare faciũt, species vna est τῶν ἐξομφάλων, vt habetur ἐν τοῖς ἰατροῖς.

ἐντειχίσματα. sic à quibusdam dicuntur οἱ ταρσοὶ, hoc est, extremi palpebrarum ambitus, vnde excrescunt cilia.

ἐντύπωσις. humeri acetabulum. Articulus humeri cum brachio, sicut habetur apud Iulium Pollucem, qui alio nomine ἀμφιαρθρωσιν scribit vocari.

ἑξάγιον. ponderis nomen est quo vtitur Actuarius in aurea antidoto Alexandri. Pendet autem quatuor scripula: Latini sextulam appellant.

ἐξαλειπτής. κονιάτης. χρίστης. illitor, unctor, apud Hippocratem.

ἐξαλίζοιτο. ἐκκενοῖτο, euacuaretur, apud Hippocr.

ἐξανθήματα. papulæ. Sunt eruptiones leues humorum per cutem: sed illæ diuersorum omnino generum sunt. Nam & φλυκταίνας & ψυδράκια & ἰονθώδεις & λειχῆνας & alia multa tumorum genera comprehendunt. Earum autem quædam in altum attolluntur & extuberant, à calidiore videlicet humore genitæ: quædam depressæ sunt & latæ, nec cutem ferè excedunt. Prætereà aliæ toto propè corpore efflorescunt, vt quæ per malignas & pestilentes febres oriuntur, & quæ per Gallicum morbum erumpunt, & variolæ vulgò dictæ & morbilli: aliæ in parte tantùm aliqua consistunt, vt capite, facie, quas omnium malignissimas Herodotus medicus dixit, circa labia & nasum, quales fiunt in febrium declinationibus. Sunt & earum ex colore differentiæ plures. Quoniam enim omnis humor in cutem potest erumpere, iccirco & rubræ & pallidæ & flauæ, nonnunquam verò & nigræ & liuidæ apparent. Pro materia verò vnde nascuntur varias habent appellationes. Alias enim feruentes papulas, alias nigras medici nuncupant: ipseq; Plinius eas quæ à pituitoso humore fiunt, pituitæ eruptiones vocat. Prætereà & papularum quædam sine dolore, sine pruritu, sine vlcere sunt: aliæ pruritum inducunt tantum, vt scalpendi continuo labore vigiliæ succedant. Aliæ verò exulcerantur, & aliquando ad quandam carbunculorum speciem accedunt, quas ἀγρίας, hoc est, feras Celsus scribit à Græcis appellari: in iis enim cutis plurimùm exasperatur, vlceratúrque ac vehementiùs & roditur & rubet: interdum etiam pilos remittit: quod papularum genus plærique λειχῆνας, hoc est, impetiginem interpretantur.

ἐξάρτιος. ὑγιής. sanus, apud Hippocratem.

ἐξάραγμα. σύντριμμα. confractio, collisio, apud Hippocratem.

ἐξαρθρεῖν. vide ὀλισθαίνειν.

ἐξάρθρημα. luxatio. Est positio articuli deprauata & præter naturam. Ea fieri potest sursum, deorsum, intrò, foras, antè, retro. Sex enim istis differentiis in articulo ossa à sua sede transponi possunt. Est autem luxatio morbus ossis, non quà os pars similaris est, sed quòd partis organicæ portio sit. Sic enim & in multis aliis partium organicarum morbi partibus similaribus per accidens tribuuntur, & contrà similarium morbi organicis. Sunt autem qui per ἐξάρθρημα non omnem luxationem intelligant, sed eam tantùm in qua totus articulus à sua sede omnino recessit. Nam paruam luxationem παράρθρημα vocari contendunt. vide ὀλισθαίνειν.

ἐξάρθρους. Hippocrates appellauit eos quibus articuli naturaliter extant & prominent, vt annotat Gal. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

ἐξάρθρωμα siue ἐξάρθρωσις, dicitur ab Hippocrate cùm os citra fracturam suo loco mouetur, quod malum etiam alio nomine ἔκπτωμα atque ἔκπτωσις appellatur.

ἐξαρύεται. ἐκκενοῦται. ἐκθλίβεται. euacuatur, exprimitur, apud Hippocr. Quidam verò interpretantur ἐξόρμησιν καὶ ἀπειλὴν ποιεῖται, hoc est, aggreditur & minatur.

ἐξάρυσις. ἀπάντλησις. exhaustio, apud Hippocratem.

ἐξάστιες. quidam apud Hippocr. interpretantur lina eminentia in oris linteorum scissorum, & à vilibus pannis fila. Galeno autem etiam antequam scindantur, extantia eodem modo videtur Hippocrates appellare.

ἐξέρυθρον

ἐξέρυθρον. valdè rubens, apud Hippocratem in prorrhet. ut Galenus interpretatur. Annotauit autē Erotianus à quibusdam ἐξέρυθρον intelligi τὸ ἔξω γινόμενον ἐρύθημα, ínq; ea sententia fuisse Philonidem Siculum.

ἐξεχέβρογχοι. gutturosi, apud Hippocr. lib. de artic. id est, qui guttura habent in anteriorem partē protuberantia: βρόγχον enim ipse appellat vel totam asperam arteriam vel fauces duntaxat.

ἑξηκοντάδραχμον. species collyriorum τῶν στακτῶν, sic dicta quòd vniuersa eius structura sit drachmarum sexaginta, sicut ἑκατοντάδραχμον, quòd sit drachmarum centum.

ἐξιτεισμένον. ὅτι διὰ τοῦ ἰτείου ἐξηθημένον. hoc est, panno vili colatum, apud Hippocr. Est autem ἴτειον tenue quoddam & rusticum subtegmen.

ἐξιπωτικὰ φάρμακα, eadem sunt quæ & ὑδραγωγικὰ. de quibus vide suo loco.

ἕξις. habitus. varia significat: primùm quidē eo nomine in re omni vti solemus quæ stabilis est & ægrè amouetur à subiecto, quomodo & Aristoteles vsurpauit in logicis, distinguens ἀπὸ τῆς διαθέσεως: hic comparatur à multa longáque διαθέσει. Proinde secundùm eam significationem id quod est ἐν δυσλύτῳ διαθέσει, siue sanitas, siue morbus, siue aliud quodlibet, καθ' ἕξιν διακεῖσθαι dicitur, vt scribit Gal. lib. 2. meth. med. Huic contrarium est κατὰ σχέσιν, siue ἐν σχέσει. vt idem initio lib. 8. docet, idem significans quod simpliciter ἐν τῇ διαθέσει. Sic autem simpliciter dictus habitus neque bonum neque malum significat: sed eum in hominis valetudine designare volentes, illum εὐεξίαν, hunc καχεξίαν nuncupamus. Sunt enim hæ duæ τῆς ἕξεως differentiæ, medicis supra cæteras vsurpatæ. Hippocrates verò ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων etiam ἕξιν vocauit αὐτοῦ τοῦ σώματος τὴν κατασκευήν, hoc est, ipsius corporis constitutionē, per quā vel raro aut denso corpore, vel gracili aut obeso, vel aliter quis dicitur, sicut Galen. comment. 2. annotauit, quam tamen idem Hippocrat. etiam σχέσιν ἐν τῷ περὶ ἄρθρων appellat, duo hæc nomina confundens, vt habetur apud Gal. comment. 1.

Idem Gal. lib. de arte medica scripsit totius corporis habitum de his maximè partibus dici, quæ primæ intuentibus obiiciuntur, cuiusmodi sunt musculi ossa omnia cingentes, ex simplici primáque carne, & fibris, quas ipsa conuestit, constātes, quod quidem non est aliud quam ipsa κατασκευὴ τοῦ σώματος, cui propriè competit raritas, densitas, gracilitas & obesitas. Verùm Galenus scribens de his maximè partibus habitum dici quæ sunt oculis peruiæ, intellexit proculdubiò & alias quasdam particulas esse, oculis licet non obuias, quæ habitus nomine comprehendantur. Eæ nimirum sunt omnia etiam interna viscera, cor, pulmones, ventriculus, iecur, lien, renes & reliqua omnia, præter contenta & impetum facientia. Siquidem τῶν ἰσχόντων, hoc est, continentium nomine intelliguntur. In hac significatione accipienda sunt quæ dicuntur à medicis febres intermittentes gigni humoribus in habitu corporis putrentibus. Neque enim hi in extima modò carne putrēt; sed in intimis etiam visceribus, ventriculo, iecinore & liene, quæ non minus quàm musculi, habitus nomine designantur. Similiter cùm dicitur tertiam febrium speciem quæ ἑκτικὴ dicitur, corporis habitum occupare: siquidem ea consistit in his omnibus partibus quas solidas nuncupant, & quæ ἴσχοντα ab Hippocr. nuncupantur, plurésque earum differentias pro locorum affectorum varietate, vt ventriculi, iecinoris, pulmonis, pectoris, mensaræi, ieiuni, coli, vteri, renum & septi etiam transuersi, Gal. lib. 10. methodi medendi annotauit. Quare nemo veteres medicos cauilletur dicentes febrem

intermittentem in habitu corporis gigni, quòd illæ in ventriculo, iecinore, mesenterio atque alibi nascantur: quasi verò hæ quoque partes habitus nomine non comprehendantur. Quod attinet ad febrem hecticam non est necesse sic dictam esse intelligere quòd habitum corporis occupet: fieri enim potest vt illi nomen hoc inditum sit secundùm primã τῆς ἕξεως significationẽ, quasi sit ἐν τῇ ἕξει, non vt aliæ febres ἐν σχέσει. Significat & ἕξις apud Hippocr. ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον, τὴν ἐκ τῶν μετὰ τὴν ἐπίδεσιν καιρῷ κατάστασιν τῶν ἐπιδεδεμένων, hoc est, post deligationis tempus membrorum deligatorum collocationem, vt comment. 3. Galen. annotauit.

ἐξίστασθαι. *delirare vehementer & furibundè, apud Hippocr. in prorrhetico.*

ἐξολκισμός. *translatio oßis ex superficie in profundum.*

ἐξόμφαλος. *dicitur cui vmbilicus indecorè prominet, ipsumque malũ ἐξόμφαλον πάθος vocatur: alij rupturam, alij egreßionem vmbilici vocãt. Accidit, inquit Paulus, vel peritonæo ea parte rupto, ac procidente omento aut intestino: interim colluuie ociosi & inutilis humoris sub vmbilico contracta, interim carne subnata, aliquando sanguine irrumpente propter venæ aut arteriæ rupturam, vt in aneurismatis, interdum non sanguine, sed spiritu solùm irruente. Si omentum procidit, circa vmbilicum tumor concolor, mollis tactu, indolens & inæqualis apparet. Si intestinum, præter hæc tumor magis inæqualis est digitis cedens & euanescens aliquãdo cum strepitu, balneisque & distentionibus magis increscit. Humorem denotat mollis tumor qui compressu non cedit nec decrescit, neque tamen augetur. Si præter superiora signa liuidior tumor est & durior, adnatæ illic carnis signũ est. Introductorij author tres tantùm causas videtur nouisse, scribens omnes ἐξομφάλους tribus differentiis comprehẽdi, alios appellans πνευματομφάλους, alios ἐντερομφάλους, alios ὑδρομφάλους. Non est autem malum hoc peritonæi solius, sed oportet omnino transuersorũ quoque musculorum epigastrij nerueas appendices affectas esse.*

ἐξόστωσις. *oßis eminentia & extuberatio, quacũque corporis parte præter naturam contigerit. Peculiari tamen nomine oßium tubera quæ in genis contingunt σατυριασμοὶ appellãtur. Non dubium est huius tumoris qui præter naturam est materiam crassam esse & melancholicam. Sunt autem huiusmodi tumores Gallico morbo laborãtibus frequentes.*

ἔξουρα. εἰς στενὸν ξυνηγμένα. *in angustũ contracta, apud Hippocr. quæ & μύουρα dicuntur.*

ἐξοχάς: *est in ano genitum tuberculum quod callum nondum contraxit: si namque iam contraxit κονδύλωμα vocatur. Dicitur & ἐξοχή.*

ἐξυδάτωσις. *idem quod ἡ ἀποτυχία τῆς αἱματώσεως, id est, frustrata sanguificatio: sanguinis enim loco humor aquosus reponitur, vnde promptè aqua inter cutem emergit.*

ἐπαγκύλωσις. *laquei species apud Oribasium, quo sinus super sinum iniicitur, faciens ad corpora figuranda.*

ἐπάργυρα. *dicuntur membrorum genitalium præputia, sed malè tantùm affecta: videlicet curta & quæ facilè reduci non possunt, siue à natura, siue ex circumcisione: sic enim vsurpat Dioscorides cap. περὶ θαψίας & περὶ ἁλός. Quæ autem naturaliter se habent, πόσθαι vocantur.*

ἐπακμαστικὸς πυρετός. *species vna est febriũ quas συνόχους appellant, quæ cùm vnam quidem à principio ad finem vsque acceßionem habeat, non tamen eodem tenore perseuerat, sed assurgit atque inualescit. Dicitur & ἀναβατικὸς alio nomine.*

ἐπακμή.

ἔπακρα. τὰ εἰς στενὸν τελευτῶντα. *in angustum desinentia apud Hippocratem, quæ etiam* ἴξουρα *ab eodem dicuntur.*

ἐπαλλαίων. ἐπιπαίων, *apud Hippocratem: additur autem ad denotandã vehemẽtiam.*

ἐπαναδιδοὺς πυρετός. *increscens, resurgens febris. Est differentia febris apud Hippocr. lib. 6.* τῶν ἐπιδημιῶν, *sumpta à caloris motu, cui ipse* ὀξὺν, *id est, acutam opposuit: sic dicitur cuius calor initio minùs mordax posteà assurgit, manúmque admotam mordet. Huius generis sunt pituitosæ febres. Nam quùm primùm medicus manum thoraci admouerit, illæ nec mordẽt, nec tactum calore suo feriunt, quòd materia frigida humida igni contraria, non facilè accenditur. Manu autem diutiùs immorante & calorem paulatim fouente atque excitante, calor accensæ iam materiæ mordax effluuio fumidi excrementi manum mordet. Nec tamen ista febrium differentia à motu caloris ita sumitur, quin & febris essentiæ, id est, calori intensiori & materiæ in qua calor accenditur, aliquid suæ generationis debeat.*

ἐπαναδίπλωσις, *siue*

ἐπανάληψις. *idem quod* ἀναδίπλωσις *in febribus Galeno authore comment. 2. in lib. 6.* τῶν ἐπιδημιῶν. *vide* ἀναδίπλωσις.

ἐπανορθοῦσθαι. *significat apud medicos, quæcũque aliquo modo excedunt, in statum naturalem restituere, vt hiantia coniungere, quæ abscesserũt propellere, peruersa dirigere: dicitur &* διορθοῦσθαι.

ἐπάρματα. *vocantur ab Hippocrate tumores præter naturam qui secũdùm aures ægrotantibus exoriuntur. Ea etiam* οἰδήματα *communi significatione appellat. Recentiores proprio nomine* παρωτίδας *nuncuparunt.*

ἐπαυξὴς νόσος. *increscens morbus. Dicitur apud Hippoc. qui procedente tempore augetur, sempérque, nisi priùs soluatur, labitur in peius: vt podagra, arthritis, nephritis, epilepsia, melancholia: increscunt enim vnà cum ætate. Sabinus verò* ἐπαυξεῖς νόσους *interpretatus est morbos pueriles, qui vnà cum ipsis pueris crescunt donec ad venerẽ apti sint, vt scribit Galenus comment. 5. in lib. 6.* τῶν ἐπιδημιῶν.

ἐπαφαίρεσις. *repetita sanguinis mißio, apud Galenum.*

ἐπαφάσσων τῷ δακτύλῳ. ἀντὶ τοῦ ἐφάπτων. *apud Hippocr. dicitur autem* παρὰ τὸ ἐπαφᾶσθαι, *vt annotat Erotianus.*

ἔπαφρα. τὰ διάλευκα ὡς ἀφρώδη, *apud Hippocratem.*

ἐπαλυγάζονται τὰ ἐπιμήνια, ἀντὶ τοῦ ἐμποδίζονται, *apud Hippocr.* ἀλύγη *enim apud Atticos idem quod* ἡ σκιά, *vt annotat Erotianus.*

ἐπιγάστριον. *abdomen. Est pars humani corporis, inquit Celsus, quæ à coxis & pube sursum versus ad præcordia peruenit, ab exteriori parte, euidenti cute: ab interiori, leui membrana inclusa quæ omento iungitur,* περιτόναιος *autem à Græcis nominatur. Sic quidem ille lib. 4. cap. 1. quid abdomen sit, diffiniuit. Alij verò multò aliter* ἐπιγάστριον *interpretantur, sic appellantes eam tantum partem quæ supra vmbilicum est, quæque iecinori & lieni incumbit, decepti vel nominis etymologia (*γαστὴρ *namque ventriculum significat) quasi sic dicatur id quod ventriculo insidet, vel male intellecto Gal. comment. in aphor. 35. lib. 2. Nam cùm Galenus initio eius commẽtarij statuisset τὸ* ἐπιγάστριον *commune nomen omnium partium quæ in imo ventre continentur, conclusit circa finem* εἰς τρία ταῦτα διαιρεῖσθαι τὸ σύμπαν, ὑποχόνδριον, τὰ περὶ τὸν ὀμφαλὸν, καὶ τὸ ἦτρον, *hoc est, in treis partes omnem eam regionem (epigastrium intelli-*

gens) diuidi, in hypochondrium, in partes umbilico circumpositas, & in vẽtrem infimum. Est enim hypochõdrium pars superior epigastrij. Itaq; relicta ea interpretatione nostram sequamur, qua dicitur τὸ ἐπιγάστριον tota ea caro quæ ab imis costis ad pubẽ usque protenditur, quasi ἐπὶ τῇ γαστρὶ κεῖσθαι, propterea quòd ventri incumbat. Constat ea octo musculis, quorum quatuor obliqui sunt, duo recti & duo transuersim siti. Sunt autem obliqui omnium primi discissa cute statim obuij, quorum duo priores è costis profecti in pubis ossa obliquè inseruntur, reliqui verò contrario fibrarum situ ab ilium osse exorti in extremas nothas costas feruntur. Hi autem quatuor musculi tùm qui ab ilibus ad costas, tùm à costis ad ilia ducũtur, Græcorum literam χ referunt, eodem modo sese intersecantes. Secundùm eos recti apparẽt, toti carnosi, à pectore usque ad pubis ossa per medium ventrem extensi, atque ab his transuersi, qui à notharum costarum finibus exorti illos medios angulis rectis diuidũt. Ac cùm recti quidem prorsus carnosi sint, à prima origine ad finem usque, reliqui quà rectos non contingunt, sunt quidem pariter carnei: quà verò eos attingunt in mẽbranosas ἀπονευρώσεις mutantur. Valent autem hæ musculorum differentiæ nõ modò ad attractionem, retentionem expulsionémque excrementorum, verùm etiam ad efflationes conducunt vocémque acutam & magnam, præterea ad vomendum meiendúmque inferiore præsertim sui parte, qua vesicæ incumbunt. Cæterùm nemo Galenum reprehẽdat, si horum octo musculorum ordinem aliquot in locis ratione optima mutauerit. Siquidem lib. 6. meth. med. & lib. 5. administ. anatom. eo ordine describit quo nos supra explicauimus, naturæ videlicet ordinem sequutus. Idem verò lib. 5. cap. 6. loc. affect. primos recenset rectos, quanquam primos non appellet, ut clariùs explicaret reliquos treis ordine legitimo descriptos quà rectos attingunt in aponeuroses cõmutari: similiter lib. 5. de usu partium rectos primos describit, quorum comparatione transuersi primùm, deinde obliqui, ex angulorum cum rectis musculis varietate appellantur, ut lib. 2. sanitatis tuendæ de frictionum differentiis agens Gal. explicauit. Rectum namque & natura & dignitate priùs est transuerso, & transuersum obliquo: neque trãsuersum aut obliquũ nisi per rectũ definiri possunt. Quare eo ordine modóq; musculos epigastrij describẽs Gal. ordinẽ doctrinæ sequutus videtur.

ἐπιγέννημα. idem quod σύμπτωμα. quanquam aliqui ita distinxerint, ut symptoma esset quicquid præter naturam animali accidit: ἐπιγέννημα verò non omne, sed quod solos morbos necessariò sequitur.

ἐπιγλουτίς. femoris & natis pars exterior apud Arist. histor. animal. lib. 1. cap. 14. ὑπογλουτίς autem caro sub natibus ad femur depressa.

ἐπιγλωσσὶς ἢ

ἐπιγλωττίς. ligula. Est membrana cartilaginosa, rotunditatis oblongæ, laryngis meatui superposita. Eius substantia cartilago est, eáque prætenuis, quòd eam & attolli & collabi crebrò oporteat. Quo enim tempore animal respirat, attollitur, ut viam aëri faciat: cùm autem quidus transglutit, laryngi accumbit, ne id in pulmones decidat. Quod enim transglutitur, ceu primùm ipsius radici incidens, pòst autem dorso inuectum, inclinare ipsam cogit & collabi. Rotunda autem est & magnitudine paulò maior laryngis orificio, ut velut operculum quoddam totam laryngem exactè claudat. Vergit autem ad stomachum, positionémque habet tertiæ cartilagini arytænoidi contrariam, ut quæ ex aduerso etiam loco exoriatur.

ἐπιγονατὶς ἢ

ἐπιμυλίς. mola, patella. Est os cartilaginosum, latum, rotundum, intus læue & cauum, toti genu suprapositum. Duabus constat substãtiis, vna ossea, interiore, altera cartilaginea, quæ exterior superficiariáque est, sic vt cartilagine quodammodò incrustatum videatur interna præsertim parte qua articulum respicit. Verùm à lateribus asperum est, quò commodiùs ei tendines tibiam extendentes ipsumq; femori atque tibiæ alligantes aptarentur: propter quos etiam iis locis cartilaginosum videri cum Galeno possit, maximè in iuuenum corporibus: at grandioribus, abrasis cultello aut coctura abscedentibus tendinibus, manifestò osseum apparet. Contegit femoris tibiæq; articulum, alioqui nimis patentem, prohibétque ne antrorsum luxetur. formam propè orbicularem habet, fastigio ad tibiam acuto. Vmbonem imitatur, medio corpore crassiore, orísque tenuibus.

ἐπιδερμίς. est cuticula sensu destituta & toti veræ cuti supertensa. Sensu differt à vera cute: hæc enim à neruorum extremitatibus dilatatis fit, ἐπιδερμὶς verò à cutis excremento prouenit. Itaque vel sensu caret, vel exigui admodum sensus est, proindéq; citra dolorem facilè à subiecta cute separatur. Sic dicitur quòd supra cutem nascitur, quódque eius veluti quædam efflorescentia sit, sicut τὸ ἐπίθυμον τοῦ θύμου, καὶ τὸ ἐπιθύμβρον τῆς θύμβρας.

ἐπιδεὶς. sic dicitur in muliebri pudendo suborta veluti caruncula, quæ aliis nominibus νύμφη, μύρτον καὶ κλειτορὶς vocatur.

ἐπίδεσμος. dicitur ab Hippocr. fascia summa, quæ primæ superiniicitur: quæ enim proximè partem affectam contingit, ὑπόδεσμις ab eo vocatur.

ἐπίδηλος ἡμέρα. index dies. Est quartus dies cuiusque septimanæ, indicans qualis futurus sit septimus. Nam cùm iudicia soleant à natura fieri dierum hebdomadibus, sicut à Galeno demonstratum est in libris de diebus criticis, eáque nisi cõcocto humore fieri nõ posint (nulla enim crudi humoris excretio critica est) vt crisim concoctio præcedat omnino necesse est, quóque perfectior concoctio fuerit, eo crisim meliorem fore. Itaque vbi concoctionis signa videri incipiunt, spes est propediẽ futurã crisim: vt si quarto appareant, futuram septimo: si vndecimo, futuram decimoquarto: si decimo & septimo, futuram vigesimo, atque ita deinceps aliis septimanis quemadmodum prodidit Hippocr. aphor. 24. lib. 2. vbi quod de duabus septimanis dictum est quasi sub exemplo de aliis intelligendum nobis reliquit. Itaque in præsagienda crisi, qualis sit cuiusque septimanæ dies quartus, diligenter considerandum est, quem ea de causa θεωρητὸν Hippoc. appellauit: designat enim qualis futurus sit proximus ab eo septimus. Si namque quarto die cuiusuis septimanæ signa mortifera appareãt, certa pernicies septimo expectanda. contrà si illo die salutifera signa se prodant, salus die septimo promittitur. Quod cùm in omnibus morbis verum sit, in acutis tamen omnium manifestißimè deprehenditur, in quibus mutationes maiores magísq; subitæ contingunt. Adeò verum est quod scripsit Hippocrates, septenorum semper quartum diem esse indicem. Quod si fuerit aliter aliquando obseruatum, sciendum id non ex ipsius diei natura, sed alia de causa contigisse. Ex sua namque natura, hoc est, si nihil rarũ magnúmque vel extrinsecus, vel ex ipsa morbi specie moréque, vel etiam ægrotantis habitu acciderit, quartus omnino septimum qualis futurus sit, declarat, sicut Gal. de diebus criticis lib. 1. cap. 11. apertißimè demonstrauit.

ἐπιδημικοὶ ἢ

ἐπιδήμιος ἢ ἐπίδημος νόσος. est morbus communis & à communi causa natus, non tamen patrius & familiaris, sed potiùs externus & aduentitius. In hoc enim differt ἀπὸ τοῦ ἐνδημίου. Nam uterque cum πάνδημος, hoc est, communis sit, hic tamē familiaris est alicui regioni & quodammodò vernaculus: ille verò non assuetus, sed à cōmuni causa & insolita natus. habet autem duas differentias: quod alius λοιμώδης est siue pestilens, alius verò mitior, quem generis videlicet nomine ἐπίδημον ἢ ἐπιδήμιον vocari scribit Galen. comment. 1. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. aphor. 9. Sed satiùs fuerit omnes eas morborū differentias in tabula sub oculos ponere, quemadmodū Galenus distinxit.

Morborum alij
- Σποραδικοὶ. hoc est, dispersi, qui singulos separatim corripiūt. Sunt plures simul morbi vagantes & genere diuersi, quorū alius aliū inuadit. Nō ab aëre, sed à ratione victus nascuntur, quā singuli habent propriā & peculiarē.
- κοινοὶ ἢ πάγκοινοι ἢ πάνδημοι. hoc est, communes. Sunt certi morbi & singulares qui alicubi vagātur, & multos æquè simul corripiunt. Vt autē omnibus sunt cōmunes, sic & causam habent cōmunē, vt aërē quem omnes pariter inspiramus, vel aquæ malæ potū, vel cibū etiam aliquādo à cœli intēperie aut alia de causa vitiatum, aut grauē tetrámq; exhalationē, vel simile quid quod vitari nullo modo potest.
  - ἔνδημοι ἢ ἐνδήμιοι. hoc est, patrij, vernaculi & alicui regioni familiares. Hi in aliqua regione frequētes sunt & perpetui, & omnes ex æquo corripiunt, ob causam quæ omnium communis est. De his agitur ab Hippocrate lib. de aëre, locis & aquis.
  - ἐπίδημοι ἢ ἐπιδήμιοι. cōmunes quidem morbi, & à communi causa nati, non tamen patrij & familiares, sed potiùs externi & aduentitij.
    - λοιμώδεις. pestilentes. Hi sunt contagiosi & omniū perniciosissimi.
    - μὴ λοιμώδεις. nō pestilētes, sed pestilētibus mitiores. Carent proprio nomine, quāquam Galenus quasi oblitus eorū quæ in procœmio lib. 1. epid. scripserat, asserit alibi eos qui pestiferi non sunt vocari ἐπιδημίους, mutuato scilicet generis nomine, vt plærisq; aliis accidit rerum differentiis.

ἐπιδιδυμίς. est propria & intima testium tunica & illis omni ex parte contigua, dura, crassa & admodum valida. Eius supernæ parti vena atque arteria, sanguinem spiritúmque testi deferentia, inseruntur, & multi ab iis ramuli intra testis corpus peruadunt. Huic alia tunica superposita est, ἐρυθροειδὴς dicta, non eam modò, verùm totum

tum etiam testem comprehendens. Dicitur ἐπιδιδυμὶς, *quòd testiculo, quem* δίδυμον *vocant, superinducta sit. Malè quidam eo nomine testiculi quoddam caput & veluti efflorescentiam significari putant, nominibus manifestò abutentes (id enim* παραστάτης *vocatur) & ob id in errorem lapsi, quòd existiment* τὴν ἐπιδιδυμίδα *eadem ratione dici, qua* τὸ ἐπίθυμον *&* τὸ ἐπίθυμβρον.

ἐπίδοσις. *incrementum. vide* αὔξησις.

ἐπιεικὴς. *apud Hippocratem significat verisimile & probabile, vt annotat Galenus cōment. 3.* εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

ἐπιεικέως. *significat apud Hippocr. modicè, hoc est, neque perfectè siue omnino vehemēter, neque ex toto sed mediocriter, vt annotat Gal. commēt. 3.* εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. *Idem prætereà author est comment. in prorrheticum* ἐπιεικῶς *in symptomatis vsurpari quæ nec multùm spei, nec multùm etiam timoris habent.*

ἐπίθεμα. *est medicamentum quod in malagmatis formam compositum mediis corporis partibus aptatur ad varios vsus:* ἐπιθέματα καρδιακὰ *plæraque describuntur ab Aëtio lib. 3.*

ἐπίθυμβρον. *vocatur à Paulo id quod supra thymbram siue satureiam prouenit, quod cirrorum modo comas & ramos crebro volumine complicat, sæpenumerò purpurascens. Atram bilem perinde atque* τὸ ἐπίθυμον *purgare dicitur.*

ἐπιθυμὶς. *à quibusdam dicitur ὁ θύμος, vt habetur apud Dioscoridem.*

ἐπιθυμητικὴ δύναμις. *concupiscibilis, appetitrix facultas, quæ &* φυσικὴ *&* θρεπτικὴ *appellatur. Est pars animæ irrationalis, cibum, potionem, & omnis generis voluptates appetens. Eius principium iecur est secundùm Hippocratem & Platonem, non cor vt Aristoteles existimauit, in quo irascibilis potentiæ sedes est, à cōcupiscibili tam diuersa, vt eam nūquam adiuuet, sed vnà cum ratione repugnantem sæpe habeat. Vbi namque pars ea animæ concupiuit, ratio primùm de cōcupiscentia indicat, quæ si appetitum sequatur, sponte vnà cum ratione accedit etiam irascibilis: sin autem concupiscentiæ aduersetur, continuò etiam insurgit in eam irascibilis, socia rationis & adiutrix.*

ἐπικανθίδες. *oculorum ambo anguli, qui &* ἐγκανθίδες, *&* κανθοὶ *vocātur. vide* ἐγκανθίς.

ἐπίκαιρος. *maior & grandior apud Hippocratem, & qui vim in re quacunque magnam habet: quemadmodum nerui qui non longè distant à spinæ medulla & maximè pleni sunt: dicuntur ab eo* ἐπικαιρότατοι, *sicut annotat Gal. comment. 1.* εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, *& comment. 2.* εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

ἐπικατηράσαι. *ex vno vase in aliud transferre. dicitur &* καταγγίζειν. *Nam* τὸ ἐράσαι *significat euacuare.*

ἐπίκαυμα. *dicitur à Gal.* ἐν τῇ εἰσαγωγῇ, *exulceratio tunicula in superficie inustæ, vel etiā profundiùs: quod vlceris genus Scribonius Largus vstionem appellat, alij etiam inustionem. Sed aduertendum est duo vlcerum genera hoc vno nomine apud Paulum & Aëtium designari. Scribit enim Paulus* ἐπίκαυμα *vlcus esse oculi sordidum, impurum, crustosum, quod dum repurgatur, sæpe humores oculi effluunt. Id verò ab Aëtio non* ἐπίκαυμα *sed* ἔγκαυμα *appellatur. Vocat enim* ἐπίκαυμα *vlcus superficiarium, cùm videlicet nigrum oculi in superficie exasperatum inustum fuerit, & coloris cinerei euaserit, cuius vlceris non meminit Paulus.*

ἐπίκερας. *fænumgræcum apud Hippocr. dicitur &* αἰγόκερας *siue* αἰγόκερως.

ἐπικεραστικὸν. vocari poteſt, quicquid paulatim bonum ſuccum ſufficit in locum mali vitioſiq́; ſucci paulatim vacuati. In hac enim ſignificatione Gal. ἐπίκρασιν vſurpauit. Propriè verò dicitur medicamentum temperans & obtundens malignitatem vel morſum humorum in aliqua parte contentorum, veluti vua paſſa mordētes mediocriter ſtomachum humores obtūdit apud Gal. lib. 2. de alimentis. Idem medicamentorum genus etiam κατακεραστικὸν appellatur.

ἐπισιλλὶς. cilium vt interpretatur Gaza, quo nomine veteres extremum ambitum genæ ſuperioris deſignarunt.

ἐπικρατητικὴ δύναμις. facultas coërcendæ ac retinendæ alui. vt apud Galen. lib. 11. ſimpl. medic. vbi de iure gallinarum & gallorum loquitur: ὁ γὰ μὴν τῶν ἀλεκτορίδων ἁπλοῦς ζωμὸς ἐπικρατητικῆς ἐστὶ δυνάμεως, ὥσπερ ὁ τῶν παλαιῶν ἀλεκτρυόνων ὑπακτικῆς. Quam ſententiam ita Paulus refert lib. 7. vt manifeſtè appareat legendum eſſe apud Gal. ἐπικρατητικῆς, non autem ἐπικεραστικῆς.

ἐπίκρασις. eſt ratio curandæ cacochymiæ, ſeu potiùs, vt ait Galen. cacochymiæ curatio, per quam, vt ſcribit lib. 9. meth. paulatim vacuatur quod vitioſum eſt, inque locum eius paulatim quod bonum eſt reponitur. Eſt enim in vniuerſum duplex omnis curationis ratio. Aut enim in totum ſummouetur vitium, ſi & vires valēt & humor concoctus ſe facilè educi patitur: aut ſi vires imbecillæ ſunt, vt cōfertim factam vacuationem admittere nequeant, vel humor propter cruditatem non ſit futurus obediens medicamento, tunc vbi eum attemperaueris, tenuaueris, mitificaueris, paulatim educere oportebit, inque locum eius benigniores ſufficere. Quanquam non eſt neceſſe ἐπίκρασιν vacuatione perfici. Nam quæ etiam in corpore manēt, alterari mitigariq́ue poſſunt, permiſſa ſoli naturæ vacuatione, quæ eorum partem vel conuertat in corporis alimentum, vel per aluum, vrinas, ſudorem aut aliter expurget. Hæc quidem curandi ratio propriè ἐπίκρασις appellatur. Atque in eo ſenſu accipiendum eſt quod ſcribit Galenus de vinis fuluis lib. 12. meth. ἐπικεραστικοὶ δ' εἰσὶ καὶ θρεπτικοί. Id enim poſteà interpretatur, dicens, τρέφουσι δὲ μᾶλλον καὶ κακοχυμίας ἐπανορθοῦνται. Quod non videtur Linacer animaduertiſſe, de mixtione non de hac quam tractamus ἐπικράσει interpretatus.

ἐπικτένιον. ἐπίσιον. pars muliebris quæ pubes dicitur, apud Hippocratem. In lanificio autem ſignificat puluerem pectini inſidentem.

ἐπικύημα. eſt fœtus alter grauida iam muliere conceptus. Id quod fit, vt ſcripſit Hippocrates, cùm fœtu iam concepto non clauditur exactè vterus, ſed ſemen aliud etiam poſteà intrò admittit.

ἐπιλάμψιες. habetur hoc nomen apud Hippocratem lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Id nonnulli interpretantur mutationem temperamēti ad calidius & ſiccius: hoc enim ætatis progreſſu velut flamma effulget. Alij verò interpretantur corporū perfectionem, quòd iuuenes per ætatem euadant carnoſiores, magis adulti, colore formáque gratiores, & viribus ingenióque præſtantiores, vt quodammodo fulgere videantur. Verùm eo loco alij non ἐπιλάμψιες ſed ἐπιλήψιες ſcribunt, aut ἐπιλάμψιας ἀντὶ τῶν ἐπιληψιῶν interpretantur, vt annotat Gal. comment. 1. in eum librum.

ἐπιληψία. comitialis morbus. Eſt conuulſio totius corporis non perpetua, cum mentis & ſenſuum oblæſione. Eam moleſtæ rei ſenſus inuehit, & cerebro noxiæ tùm quantitate tùm qualitate. Quātitas quidem cerebro grauis eſt, eiúſque vim expultricem excitat,

excitat, consistitque in humore vel pituitoso vel melancholico, sed ferè semper frigido, crasso & viscoso. Quem tamen non adeò multũ esse oportet vt penitus obstruat, vímque ipsius cerebri exuperet, alioqui non epilepsiam sed apoplexiam potius pareret, sed quantitate mediocrem, vt ad eius depulsionem, quam natura totius corporis concussu molitur, cerebro vires adhuc suppetant. Qualitas verò maligna & venenata, & virtuti animali infesta est, siue à veneno sumpto, siue ab vlcere cacoëthe cerebri vel subiectarum partium, siue ab alia affectione, vt ventriculi cruditate & largo meri potu proficiscatur. Itaque vbi eorum aliquid in cerebro præter naturam fuerit, ipsum mouendi sentiendíque principium in sese recurrit & contrahitur, atque ita totius corporis conuulsionem inducit. quinetiam eam à se amoliri contendit, crebra & inæquali cerebri totiúsque corporis concussione. Apparent enim manifestò in eo morbo hæc duo symptomata, conuulsio concussióq; tanta, vt spumam etiam eliciat. Valido enim motu humor qui in cerebro continetur exagitatus, non aliter quàm oui candidum, spumam creat. Sunt autem (quanquam loci affecti nullum signum appareat) cerebri ventriculi, anterior maximè & posterior huius mali sedes, in quibus spiritus gignitur atque continetur, primum animæ instrumentum, tùm in sensilibus actionibus omnibus, tùm in iis quæ à consilio & voluntate prodeunt. Spiritus igitur cùm laboret & veluti attonitus in depellenda morbi causa versetur, alias interim functiones deserat necesse est. Quare non imaginari, nõ ratiocinari, non meminisse potest. Et quia se ferè totum in suos vẽtriculos tanquam in arcem recipit (quod & spiritui vitali calorique accidit, si quid cordi molestum est, tunc enim in cordis ventres spiritus calórque vitalis se recipiunt, reliquis partibus calore destitutis & frigentibus) iccirco ægri neque vident neque audiunt, neque aliter omnino sentire possunt, sed facultate pristina destituti musculi vrinã, stercus, & semen quasi resoluti profundunt. Horum enim symptomatum ego potiùs eam causam esse existimo, quàm cerebri ventriculorum obstructionem. Nam præterquàm quòd non est tanta vẽtriculorũ obstructio (qualis in apoplexia esse perhibetur) vt cursum prorsus intercipiat spiritus animalis, certum etiã est eam nõ esse cõmunem omnis epilepsiæ. Tres enim cùm sint, authore Galeno, comitialis morbi differentiæ, vna omnium frequentissima cerebri propria est, hoc est, ab humore in ipso cerebro genito aut cumulato: altera ab ore ventriculi, affectu scilicet ab eo ad cerebrum per consensum ascendente: tertia verò à quauis alia parte, à qua affectus ipse incipiens, sentiente ægro ad cerebrum vsque conscendit. Ac primam quidem Galenus docuit à crasso viscosoq; humore fieri ventriculos obstruẽte atque impediente ne spiritus animalis, qui in iis cõtinetur, indè exire possit. Quod quidem vt in ea specie verum sit, in reliquis tamen duabus verum esse nequit. Quãdoquidem neque ab ore ventriculi, neque ab aliis partibus, vt vtero, & (quod se in duobus vidisse Galenus scripsit) crure, talis humor sursum ferri potest (hic enim præter naturam motus esset) sed vel vapor, vel tenuis & spiritalis quædam substãtia, vaporis in modum sursum ascendens, vel nuda quædam qualitas, alteratis per continuationem partibus cerebrum petens, quemadmodum Pelopem præceptorem suum disserentem Galenus se audiuisse prodidit, epilepticæ cõuulsionis, reliquorúmque symptomatum causa est. Ea igitur cùm obstruere ventriculos non possit, conuulsionem tamen & concussionem vehementem totius corporis nihilominùs inducat, patet ea symptomata ab obstru-

ctione non fieri, sed à rei tristis & infestæ sensu, facultate animali in suum principium se recipiente, quódque nocet à se depellere tentante. Eorum autem quæ nocēt, sicut initiò proposuimus, duplex est differētia. Aliud enim copia, aliud qualitate nocuum est. Sed copiam quidem in epilepsia non oportet esse tantam, ut prorsus obstruat, & vim cerebri expultricem exuperet, sed mediocrem, ut in eā natura valeat insurgere. Virtus enim propter copiam nimiùm oppressa, & veluti coarctata, non habet spatium quo se moueat, insurgátque ad excutiendum humorem totis cerebri ventriculis infarctum. Ob id namque in apoplexia concussio illa corporis exagitatióque fieri nequit, futura alioqui, si minùs esset humoris. Est enim hoc præcipuum inter apoplexiam epilepsiámque discrimen, quod & inter paralysim tremorémque esse animaduertitur. In hoc enim tremor epilepsiæ quodammodò similis est, sicut paralysis apoplexiæ. Ergo ut tremoris causa non est obstructio, sed superfluus tantùm humor naturæ grauis, & grauitate duntaxat non etiam obstructione, sicut in paralysi, motum conatúsque naturæ impediens, ita in epilepsia iudicare licet, humorem qui copia sua cerebro nocet, non ea ratione epilepsiam aliáque eius symptomata excitare, quòd obstruat, sed tantùm quòd grauis & molestus cerebro existat, eóque fieri ut indè concitata facultas animalis in suum principiū se recipiat, quò tota in eius depulsionem posteà incumbat. Non est igitur omnis epilepsiæ causa obstructio, sed quemadmodum singultum, inquit Galenus, generari aliquando cernimus, sic etiam epilepsiam quandoque fieri putandum est. Si Galenus piper plus æquo edisset, ilico singultu se correptum fuisse memoriæ prodidit. Proinde existimauit similem quendam in cerebro motum fieri posse, qualis aliquando stomacho singultiēte accidit, atque acrem quoque humorem non modò singultum, verùm etiam conuulsionem per uniuersum corpus excitare, ipsumq; neruorum principiū, quò à se expellat quicquid molestiam exhibet, isto motu concuti. Morbus hic uniuersalis quidē, diuturnus est, ut qui à pueritia maximè incipiens (qua de causa, opinor, Hippocrates lib. de aëre, loc. & aquis, πάθος παιδίον appellauit) ferè semper consenescat: particularibus verò accessionibus, inter acutos, qui sine febre sunt, à Galeno numeratur. Eundem morbum veteres νόσον μεγάλην & ἱεράν & ἱερὰν νόσον vocarunt, iis nominibus eius magnitudinem designantes. Latini comitialem dixerunt, quod in comitiis & hominum frequentia maximè inuadat.

ἐπιλογισμός. est communis ratio & omnium assensu comprobata, ut definit Gal. vel est ratio apparens nec recedens ab his quæ manifesta sunt, sed illa semper usurpans, ut idem ait lib. de sectis. Huiusmodi rationes multæ habentur, apud Hippocratem in prognost. ut quæ à facie ægri & signis aliis euidentibus sumuntur.

ἐπιμήδιον. vindicta Romanis. caulis est nō magnus, hederæ foliis denis vel duodenis, neque florem, neque fructum ferens, radice tenui, nigra, graui odore, gustu fatuo. Refrigerat & humectat.

ἐπιμηλίς. est alterum genus mespili, ut ait Dioscorides, in Italia nascens, quod à rusticis, ut scribit Galenus, unedo vocatur, & plurimùm in Calabria nascitur. Est autem arbor mali similitudine, folio tantùm minor, ferens pomum rotundum esculentúmque, adstringentem & tardè maturescentem. Dicitur à quibusdam alio nomine σητάνιον. Galenus quoque author est eandem etiam ἀμαμηλίδα dici.

ἐπιμηλίς. ἡ ὑδρογονίτις.

ἐπινευικὸς σφυγμός. annuens siue innuens pulsus dicitur à Latinis interpretibus. Idem verò & ὑποκλινόμενος ab Archigene dictus est. Species est pulsus inaequalis in vna pulsatione & diuersis arteriae partibus, quoties pulsus magnus circa duos medici digitos medios sentitur, minor autẽ ab extremis. Sic enim appellauit Archigenes, volens indicare diastoles breuitatem cum vtriusque extremi quadam ἐπινεύσει, hoc est, inclinatione. Neque enim vt praecisis affatim, sed veluti inflexis vtrinque partibus in breue contrahitur, fitque μύουρος, hoc est, decurtatus magnitudine, secundùm extremam vtramque sui partem. Hic pulsus proprius est macrescentium ex inflammatione quae discussa non sit, nulli eorum conueniens qui aliam ob causam in marasmum inciderint, vt scripsit Galenus in Isagoge pulsuum. vide μύουρος.

ἐπιπφέλιον σὔςον ἢ ἀναιώρημα. vide πφέλλ.

ἐπινυκτίς. pustula est, vt ait Celsus, pessima colore vel subliuida, vel subnigra, vel alba, suo videlicet humori similis, circa quam vehemẽs inflammatio est: & cùm adaperta est, sanies indè defluit & reperitur intus exulceratio mucosa. Dolor in ea supra magnitudinem eius est: neque enim ea faba maior est. Oritur in eminẽtibus partibus, suáq; sponte erumpit, & ferè noctu, vnde nomen quoq; ei ἐπινυκτὶς impositũ est, sicut etiam placet Galeno. Scribunt autẽ Paulus & Aëtius eam non magnopere per diem excruciare, sed noctu grauissimum ciere dolorem, atque indè nomen habere. Vera autem est vtraque ratio: nam qua hora orta est, eadem exacerbari verisimile est. In reliquis cum Celso consentiunt, scribentes ἐπινυκτίδας vlcuscula esse sponte erumpentia, phlyctaenis similia, subrubra, ex quibus ruptis sanies cruenta effluit. Nec obest quòd ille pustulas, hi vlcuscula dixerint: sunt enim & ipsae pustulae vlcuscula: nec similiter quòd Celsus varij coloris, hi subrubra dixerint, quoniam sub istis & subliuida & subnigra comprehenduntur. Omnis enim sanguis etiam biliosus (à quo subrubrũ illum colorem fieri verisimile est propter dolorum vehemẽtiam, quòd à bile dolor omnium vehemẽtissimus sit) sub cutem effusus, facilè in eos colores mutatur. Qui enim ab atra bile talis est, non habet ferè magnum dolorem adiunctum, quantum inuehunt epinyctides. An verò & albae tantum inferre valeant, dubitari potest, nec de eo tantùm, sed an albae etiã omnino sint, praesertim cùm scribat Celsus circa eas vehementẽ inflammationem esse. Praetereà tùm hi, tùm Celsus saniem iis ruptis emanare scribũt, nec illi negant in fundo vlcerum mucosum quid reperiri. Quòd verò bilis mista sanguini dolorem non moueat nisi cùm mouetur, quódque noctu interdum moueri soleat, declarant & febris tertianae & hemicraniae accessiones aliquando per noctem contingentes statis periodis.

ἐπινώτιον. scapula. ἡ ὠμοπλάτη.

ἐπιπακτίς. frutex est pusillus, exiguis foliis, qui alio nomine ἑλλεβορίνη dicitur.

ἐπιπαστὰ φάρμακα. medicamenta quae insperguntur: dicuntur & καταπαστὰ, de quibus vide suo loco.

ἐπίπετρον. sic dicitur ἀείζωον authore Plinio. Hanc Hippocrates lib. περὶ ἑλκῶν aduersus tumores & inflammationes commendauit: refrigerat enim & modicè adstringit. Sunt tamen qui eo nomine ἀείζωον intelligãt, quod τηλέφιον à quibusdam dici Dioscorides scripserit.

ἐπιπεφυκὼς χιτών. adnata tunica. Est tunica oculi extima orta ex pericranio, oculum continens & vicinis partibus alligãs. Sic dicta est quòd aliis quae oculum constituũt

tunicis forinsecus sit adnata. Ea oculum vniuersum non complectitur, sed à lateribus tantùm, adhærescens corneæ tunicæ eámque complectens ad iridem vsque progreditur, quò cùm peruenerit summa tenuitate euanescit, nec ad pupillam vsque extenditur, ne visioni officiat. vulgus coniunctiuam appellat. Vocatur autem à Græcis & πελιόσιος & περικεράτιος ὑμὴν, vt scribit Galenus.

ἐπίπηχυ. *pars cubiti superior, sicut ἀγκὼν inferior.*

ἐπίπλασμα. *idem quod κατάπλασμα. de quo suo loco.*

ἐπιπλοοκήλη. *est delapsus omenti in scrotum. Morbi genus est in situ præter naturam. Est autem herniæ species, cuius cùm sint plures differẽtiæ, hæc ab ipsa parte quæ excidit & tumorem facit sortita nomen est. Descendit autem id rupto laxatóue peritonæo, sicut & intestinum, præsertim quibus longius fuerit: multis enim breuius est.*

ἐπίπλοον ἢ

ἐπίπλοον. *omentum. Est pars membranosa, dupla, pluribus neruis, arteriis venísque intertexta, intestinis incumbens. Id secto peritonæo primùm venit in conspectum, ac primo quidem obtutu nuda simpléxque membrana apparet: sin totum eius corpus contempleris, multis præterea venis, arteriis, neruis, plurimóq; etiam adipe eam constare deprehendes. Ac venas quidẽ habet ab ea magna τῇ ἐπὶ τὰς πύλας, quam portam vocant: arterias verò ab illa arteria quæ secundùm lumbos descẽdit: neruos autem à sexta cerebri coniugatione, eiúsque ramis qui in iecur, lienem & ventriculum feruntur. Ad quorum vasorum tutelam natura illi glandulosum corpus, καλλίκρεας & πάγκρεας dictum, inseruit, inferiori eius membranæ ad fundum ventriculi innatum, vt illorum diuaricatio securior redderetur. Ita instructum omentum reti non est absimile, proindéque & γαγγαμὼν & σαγήνη à plærisque dictum fuit. Nascitur à peritonæo, duplúmque est, tunicis videlicet duabus constans densis, tenuibus, sibíque incumbentibus, nec vsquam secum vnitis, ex quo peræ aut marsupio Galenus ipsum comparauit. Dorso ad vndecimam thoracis vertebram, & iecinoris cauo, & ventriculi fundo, & duodeno intestino, & lieni & colo ligamentis adhæret, reliquis autem intestinis prætenditur & quodammodò ἐπιπλεῖ, hoc est, innatat, vnde & nomen habet. Vsus eius maximus est vt ventriculum, cuius fundo incumbit, foueat, innatúmque calorem etiam per inediam tueatur, deinde verò vt venæ portæ ramos quoquò versus protensos, sibíque implexos fulciat, & arterias pariter neruósque proximis ipsi partibus inserendos tutò deducat.*

ἐπιπολάζων. *significat apud Hippocratem idem quod πλεονάζων, hoc est, redundans, vel quod syncerum est aliísque impermistum, vt annotat Galenus comment. in librum de natura humana.*

ἐπιπόνως. *significat apud Hippocr. idem quod οὐκ εὐφόρως. vt annotat Gal. comment. εἰς τὸ ά. τῶν ἐπιδημιῶν.*

ἐπίσειον. *pubes. pecten. Idem quod ἥβη καὶ ἐφήβαιον. alij aqualiculum interpretantur. scribitur &* ἐπίσιον.

ἐπισημασία. *dicitur ipsum principium siue insultus accessionis febrilis in quo ægri solent horrere, refrigerari, oscitare, pandiculari, dormitare, aut alia quædam his similia pati. Est autem insultus accessionis, vt explicat Gal. lib. de morb. temporib. tempus indiuisibile, exactè iam primùm, quo ista ferè quæ retuli, solent oboriri: horum si quod ægri senserint, iam accessionem adesse, quasi eo signo præsentiũt, eámque ob causam*

tempus id ἐπισημασία, hoc est, significatio nominatur: dicitur autem & ἐσβολὴ παροξυσμοῦ. Ac eiusmodi quidem accessionis significatio, quæ scilicet cum talibus signis inuadit, simpliciter ἐπισημασία appellatur, éstque febrium putridarum propria. Verùm habent & suam ἐπισημασίαν hecticæ febres, sed ab illa differentem: ea autem est vna ferè hora vel duabus post assumptum cibum, quo tempore qui hectica febre laborantem tetigerint, quandam febris veluti accessionem deprehendent, calorem & pulsuum magnitudinem atque celeritatem intendi sentientes, nec quicquam tamen eorum obseruantes accidisse, quæ solent in putridis febribus euenire, hoc est, nō horrorem, non extremitatum refrigerationem, non dormitationem, non aliquam pigritiam aut aliquam omnino inæqualitatem in calore aut pulsu, sed neque paruitatem neque debilitatem, neque aliud quid simile. Ideo hæc quia ἐπισημασία non est, nō absolutè sed cum addito ἐπισημασία ἄθλιπτος nominatur, quòd careat iis angustiis molestiísque, quibus alij grauiter premuntur per initia accessionum. Est autem hæc febrium hecticarum propria, vt docet Galen. lib. 1. de differentiis febrium.

ἐπισκληροῖς. induratis, apud Hippocratem.

ἐπισκύνιον. vocatur extrema frontis ruga, quam oculis superinducimus, quoties attētiùs aliquid cogitamus, aut erubescimus, vt scripsit Rufus. Sunt autem qui partem eam carnosam quæ superciliis subiecta est, ἐπισκύνιον appellent. Nicandri Græcus scholiastes, in Theriacis ἐπισκύνιον interpretatur τὸ ἐπάνω τῶν ὀφρύων. Id quod Nicander simplici nomine σκύνιον dixit. Gaza supercilium interdum apud Aristot. vertit.

ἐπισπαστικὸν φάρμακον. attrahens medicamentum, quod aliis etiam nominibus ἑλκτικὸν καὶ ἐξιπωτικὸν appellatur. de quo vide in dictione ἑλκτικοῦ φαρμάκου. Sūt autem multa eius generis medicamenta, quorum nonnulla habentur apud Galenum lib. 6. τῶν κατὰ γένη. & apud Scriboniū Largum certum quoddā emplastri genus ἐπισπαστικὸν ab eo appellatū nomine sui generis, quod aperit & educit pus; aut si quid aliud subest.

ἐπίστασις. dicitur apud Hippocr. aphor. 34. & 35. lib. 7. id quod insidet & supernatat vrinæ, siue bulla, siue pinguedo, siue quid aliud.

ἐπίσαμος. cunctatrix, cogitabunda, hæsitans, apud Hippocratem.

ἐπιστροφεὺς. primæ vertebræ nomen fuit apud antiquos medicos. Nam ea super secundam vertitur, veluti super axem quendam, quam ob causam etiam hæc ἄξων à veteribus dicta est.

ἐπίσχιον. os transuersum & latum in imo ventre quod pubi subiacet & munit intestina: latinè pecten & os pubis dicitur.

ἐπίτασις. dicitur ab Hippoc. ἡ ἀρχὴ τοῦ παροξυσμοῦ, hoc est, initium accessionis, vt annotat Gal. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

ἐπίσφατον. sic dicitur à quibusdam ἡ ἄκινος.

ἐπιφλογίσματα. dicuntur ab Hippocr. aphor. 23. lib. 5. ardores & feruores alicuius partis, velut à flamma vstæ propter exuperantem humorum caliditatem. Idem prorsus eo nomine significatur quod τὸ φλεγμονῆς, quo veteres omnem ardorem etiam citra tumorem notabant. Dicitur & Hippocrati φλεγμασίη.

ἐπιφορὰ. est impetus omnis humoris in quamcunque partem influentis: quod vocabulum quamuis Græcum sit, sæpe tamen vsurpat Plinius, dicens epiphoras vteri & ventris & oculorum. Verùm de oculis aliquando simpliciter ἐπιφορὰ dicitur, & significat fluxionem in oculos irruentem. Paulus verò lib. 3. non simpliciter, sed τὰς

τῶν ἐθυμάτων ἐπιφορὰς dixit, & Galenus lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, describens Nectarium Marci, dicit πρὸς ἐπιφορὰς ῥεύματος λεπτοῦ efficax esse.

ἐπίφοροι. dicuntur apud Hippocratem in prorrhetico, ut nonnullis placet, mulieres grauidæ & iam vicinæ puerperio: ut aliis autem videtur, quæ facilè cõcipiunt & crebrò pariunt, ut annotat Galenus in comment.

ἐπίφυσις. est unitio ossis cum altero osse, quasi os alterũ ossi innatum sit. In epiphysi enim ossa in se mutuò subeunt, quò securiùs uniantur, & fere ad ossis alterius finem portio hæc maioris ossis per epiphysim agglutinatur, tanquam natura sui oblita os breuius fecerit, quod deinde epiphysi addita perficiat atque producat. Quo in opere naturam ars fabrilis videtur imitari, quæ breuius lignũ alterius adiectione ceu epiphysi auget. Apparet manifestiùs epiphysis in infantibus, nõ ossis, sed chartilaginis specie. Tempore autem in os durescit, adeo ut senibus commissura quandoque nulla appareat, nisi eam interdum vis aliqua detegat & separet. Est verò epiphysis ossibus quibusdam unica, aliis duplex, triplex quibusdam, aliquando quadruplex vel etiam quintuplex. Vsus epiphyseos est, ut scribit Galenus, nõ tantùm quod medullam in magnis & raris ossibus operit, sed quòd tutam etiam articulationem reddit, quòd per epiphysim os dilatatum in magnas, sæpe etiam multas apophyses, tutã magis diarthrosim efficiat, dum pluribus partibus os utrũque cõmittitur: quomodò columnarum bases & epistylia amplificantur ad sustinendi securitatem. Nam si angusta & acuta his partibus essent ossa, ac veluti puncto sese tangentia, fallax omnino & periculosa esset diarthrosis. Ne verò os propter epiphyseos amplitudinem esset oneri, raritate & cauernulis amplioribus & pluribus succum illum medullosum ad sui nutritionem continentibus, natura prouidit. Cæterùm quòd ἐπίφυσις differat ἀπὸ τῆς ἀποφύσεως Gal. lib. de ossibus annotauit, scribens ἀπόφυσιν totius ossis partem esse, ἐπίφυσιν verò non esse partem ossis, sed aliquid ossi adnatum.

ἐπιχνοῶν. ἐπίπαγον. χνοώδη. concretum, lanuginosum, apud Hippocr.

ἐπομφάλιον. medicamẽtum quod umbilico illitum subducit aluum. Cuius generis multa describuntur ἐπιθέματα apud Aëtium lib. 3.

ἐπορεξάμεναι. ἐκτεινάμεναι. extensæ, apud Hippocratem.

ἐπώχιον. palmes ex quo nascitur quippiam, ut ex colocynthide, apud Hippocr.

ἐπουλίς. est tuberculũ & carnis excrescentia in gingiuis proueniẽs & ad intimos molares dentes pertinẽs. Oritur ex inflammatione, febréque interdum, & dolorem habet adiunctum, eúmque aliquando tantum ut æger os aperire nequeat. Quanquam autẽ Paulus lib. 3. scripserit intimi molaris affectum esse, generaliùs tamen dicit lib. 6. carnis esse excrescentiam iuxta dentium aliquem in gingiuis exorientem.

ἐπουλωτικὴ δύναμις. cicatricem inducens facultas, dicitur & συνουλωτική.

ἐπουλωτικὸν φάρμακον. est medicamentum valdè siccum & adstringẽs, ulceri cicatricem inducens. Nam quia cutis carne ipsa siccior densiórque est, qui carnem cuti persimilem reddere cupiet, eam necesse est contrahat, constringat, constipet, denset, præterea siccet & calli instar induret, quippe cùm cutis velut in callum durata caro sit. Hæc quidem est medicamẽti quod cicatricem inducit summa, verùm ea non satisfacit ad intelligendam planè eius naturam. Nam & glutinatorium medicamentum, quod κολλητικὸν dicitur, tùm siccat, tùm etiam adstringit. At in glutinatione ulcerum siccandum modò est quod affluit, quò videlicet affecta pars superuacuis vacet: in

cet: in cicatrice verò ducenda, non modò quod affluit, verùm etiã humor qui in ipsa carne continetur est consumendus. Itaque multò siccius est quod cicatricem inducit, quàm quod agglutinat, quando glutinaturo vnum id propositum est, vt eius quod secundùm naturam est redundantiam cõsumat: qui cicatricem inducet, non hoc modò, verumetiam vt eius naturalem humiditatem absumat. Sunt autem huius generis medicamentorum multi gradus, pro diuersa corporum natura & partium: galla immatura, mali corium, Ægyptiæ spinæ fructus, modicè siccantia sunt: chalcitis, æs vstum, æris squama, misy, fissum alumen, multò his valentiora sunt: misy quidem & chalcitis præcipuè, mitior autem æris squama, atque etiã hoc mitius æs vstum. Talia quidem sunt ἐπουλωτικὰ φάρμακα, cicatricem primariò propriéque inducentia. Nam sunt & alia quæ per accidens & secundariò id poßint, veluti καθαιρετικά, si ad exactum pulueris læuorem redacta per specilli cuspidem carnem leniter contingant, & ea quæ absque adstrictione desiccandi vim habent mordacitatis expertẽ. Nam & hæc quoque ex accidente ἐπουλωτικά sunt, vt myrrha, lithargyrus, ostreum & diphryges combusta: nam & hæc sæpe cicatricem inducunt illita.

Ἑπτάπλευρον. dicitur à quibusdam τὸ ἀρνόγλωσσον, hoc est, plãtago, vt habetur apud Dioscoridem: ratio est vel quòd septem craßioribus fibris quasi costis in dorso per longitudinem folia eius distincta sint, ob quam causam etiam à plærisque πολύνευρον appellatur: vel quòd maior foliis septenis, laterum modo includitur. Graiorum imitatione septineruia dici potest. Verùm Paulo Æginetæ ἑπτάπλευρον alia videtur herba quàm plantago, id quod apertè in emplastro cui nomen est βοτανικόν, aduersus collectiones inuento demonstrauit: quippe in quod tres quærãtur herbæ, plantago ternis vnciis, heptapleuron senis, leoneuron quoque ternis.

Ἑπταφάρμακον. medicamentũ laxans, suppurãs, carnémque gignens: sic dictũ quòd septẽ pharmaca admittat, cerussæ bessem, spumæ argẽti trientem, ceræ, picis colophoniæ, adipis taurini, thuris, singulorũ sextantem, vt habetur apud Aëtium lib. 15. cap. 22.

Ἑπτάφυλλον. herba est quinquefolio similis nisi septẽ haberet folia. Ea vtrinq; lanuginosa sunt, florẽ habet luteum, radicem puniceã & intortam. Officinæ bistortã vocant.

Ἐπτοημένοι. dicuntur οἱ ἀποπληκτικοί, hoc est, stupidi & mente consternati, ἀπὸ τοῦ πτοέομαι quod est trepido & attonitus sum. Sunt qui παραλυτικούς interpretentur.

Ἐπώδης. δυσώδης καὶ τὸ ὄζειν. fœtens, malè olens, apud Hippocr.

Ἐπωξυσέρα. τῷ ὄξει πλείονι κεχρημένη. multo vtens aceto, apud Hippocr.

Ἐπωμίς. dicitur à Galeno comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, pars humeri superior quæ ad ceruicem vsque porrigitur. Rufus definit esse partem eam quæ à tendine ad humeros pertingit. Hanc autem quidam musculum esse interpretantur, articulo humeri superiniectum & brachium sursum mouentem, quem etiam veteres δελτωειδῆ appellarũt. Id quod ego magis arbitror quàm dicere oßis portionem esse, cùm Galenus nullam eius oßis mentionem fecerit lib. de oßibus, neque ab acromio distinxerit.

Ἐράνθεμις ἡ

Ἐράνθεμον. dicitur ἡ ἄνθεμις, quòd vere floreat: tametsi non omnia anthemidis genera quidam censent hoc nomine appellãda, sed propriè illud modò cui flos colloßinus est, foliorum fruticísque amplitudine maiusculum.

Ἔρανος. lapillus quidam qui in Euphrate reperitur. Quidam turchicam vulgò dictam esse putant.

ἐρέβινθος. cicer. Est legumen radice surculosa, eadémq; altißima, caule lignoso, obliquo, foliis circinatis, siliqua rotunda, semine vario, tùm colore, tùm sapore, tùm forma. Eius genera sunt arietinũ, κριὸς à Græcis dictũ, quod arietino capiti simile sit, Columbinum idémque venerium, erui similitudine, ὀροβιαῖον ob id appellatũ, à Columella punicũ. Iis generibus syluestre adiicitur à Dioscoride, Galeno, Paulóque, cuius vis alia duo excedat ὀροβίας calidior arietino, subamarúsque vt eruũ, vnde nomen. In columbino & orobiæon & syluestre contineri putamus. Est autem cicer copiosi nutrimenti aluo mouendæ habile, ciendæ vrinæ idoneum, lacti & semini generando aptum, prolicit verò & menses. Sed arietinum cæteris efficacius vrinam prouocat, eiúsque decoctum renum calculos cõfringit. Cæterùm ὀροβιαῖον eadem vi pollet, puta attrahendi, digerendi, incidendi, extergendi. Sunt enim calidi & modicè sicci, participes item sunt amaritatis, per quam viscera expurgant.

ἐρεγμός. simpliciter quidem & absolutè, faba fresa fractáque: vt sit ἐρεγμὸς in faba quod πτισάνη in hordeo, & χόνδρος in alica. Quòd si faba molã experta sit & in farinam redacta, iam non ἐρεγμός, sed vel κυάμινον ἄλευρον vel ἄλευρον ἐρέγμινον dicitur. Quãuis autem de faba sæpißimè ἐρεγμὸς vsurpetur, obseruatum tamen est etiam de aliis leguminibus itémque radicibus eodem modo fractis dici, non simpliciter quidem sed nomine ipsorum apposito, vt κριθῆς ἐρεγμός, ἐρέως aut πτισάνης aut ὀρόβου ἐρεγμός. Non est idem quod ἔτνος, neque quod λέκιθος. Nam ἐρεγμός, vt dictum est, fabam ipsam aut aliud leguminum genus fresum fractúmque significat, sed crudum adhuc incoctúmque. ἔτνος verò & λέκιθος, ipsum iam elixatum ita vt mandi posit. Dicitur ἐρεγμὸς ἀπὸ τοῦ ἐρείκειν, vt ait Galen. quòd frangere significat, vnde & alicubi ἐρειγμὸς inuenitur scriptum.

ἐρεθισμός. proritatio. Hoc vno nomine Hippocrates omnia comprehendit & designat quæ quouis modo virtutem reddunt infirmiorem, vt morsus quem acris humor vel in intestinis vel in ventriculo & præsertim eius ore, excitat, vigilia, ira, mæror, lumbrici ab intestinis ad ventrẽ ascendentes, pruritus totius cutis aut partis cuiusdam per noctem molestus, à quo non solùm propter irritationem, sed etiam vigilias vires exoluuntur. Hæc enim omnia Hippocrates ἐρεθιστικὰ appellauit ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, sicut Galenus comment. 3. annotauit.

ἔρεισμα. idem quod ἔρμασμα, hoc est, partis ægræ fulcimentum per fasciam & vinculum, vt ait Galenus.

ἐρετρία γῆ.

ἐρετριάς. Eretria siue Eretriensis terra. Regionis & loci è quo effoditur nomẽ habet: sic enim dicitur ab vrbe Eubœæ Eretria, sita propè Chalcidem. Ea est modicè pinguis, sed densáne an rara fuerit non facilè sciri potest, quòd nihil ea de re veteres prodiderint. Sunt autem ipsi duæ colorum differentiæ: alia enim cãdida, alia cinerea est. Illa pictores, hæc medici vtuntur, præsertim verò admodum molli & quæ per æramenta tractim si ducatur, lineam violaceam refert. Extergendi vim habet valentem, sed citra morsum, maximè si elota sit. Quòd si vratur subtilitatem & acrimoniam acquirit, & vim etiam digerendi. Sin post vstionem lauetur, deposita acrimonia & retenta tenuitate, desiccantior euadit. Quo autem modo eam tùm lauare tùm vrere oporteat Dioscorides exponit lib. 5.

ἐρευγή. ἐρύγμιον. ἀπόβλημα. ructus, reiectio, apud Hippocratem.

ἐρεῦξις. vide ἐρυγή.

ἐρειγμὸς. vide ἐρυγμός.

ἐρείκη. erice. est arbor fruticosa, bis anno florens, prima videlicet & ultima sylvestriũ. Plinius ait non multùm à myrice differre, colore rosmarini & penè folio: multo tamen quàm myrice minor est. Athenienses τὴν ἐρείκην authore Plinio appellant tetradicẽ: vel, ut habetur apud Theophrastũ, nisi mẽdosus sit codex, tetralicem. Euboei sisarõ, vel, ut Varro habet, sisaram. Vescuntur apes eius flore, unde mel ἐρεικαῖον vocatum, sylvestre, improbum & simile arenoso faciunt. ἐρείκη vi pollet discutiente citra rosionem, sed flore eius potissimùm & foliis utendum. Sũt qui putent esse eam quam officinæ genistellam nuncupant.

ἐρεικηρὸν. species est collyriorum τῶν στακτῶν, cuius aliquot differentias Aëtius recenset. Non dubium est sic vocari à fructu erices quem recipiunt, quem Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους inter mediocriter adstringentia enumerat.

ἐρεικίδες. αἱ ἁδρομερῶς διῃρημέναι κριθαί. hoc est, hordea in crassiores portiones diuisa, apud Hippocr. quidam bifariam diuisa interpretantur. Nam & ἐρειγμὸν quod bifariam diuisum sit vocari aiũt. Galeno tamen utrumque dictũ videtur ἀπὸ τοῦ ἐρείκειν, quod non significat bifariam diuidere, sed frangere simpliciter, unde & placentæ quoddam genus ἐρείκιον vocatur quod facilè frangatur.

ἐρινοί. à quibusdã dicuntur οἱ ὄλυνθοι, id est, grossi, de quibus vide in dictione ὄλυνθοι.

ἐρινεὸς. caprificus. qui & ἐρινεός.

ἔρινος. herba est foliis ocymi, sed minoribus, parte superna diuisis, quinis senísve, dodrãtalibus surculis, flore candido, semine nigro & acerbo: in cuius foliis & caulibus lacteus succus cõtinetur. Quam autem Dioscorides ἔρινον appellauit, Galen. ἴχινον vocat, qui τοῦ ἐρίνου non meminit, uti nec ille τοῦ ἰχίνου: in reliquis eadem dicentes, separauit tamen eas Paulus, & de utraque seorsum egit. Quia autem ἔρινος ocymi similitudine sit, ab aliquibus ὠκιμοειδὴς dictus est, & à Romanis ocymũ aquaticum, propterea quòd apud fontes & fluuios nascitur. Herbarij herbam lactis & ocymum aquatile appellant.

ἔρινος. caprificus. Est ficus sylvestris generis, nũquã maturescens, carpénsque muros ac parietinas: longè validior est quàm ficus & nodosior, nullis ferè vitiis obnoxia. Est & fico multò viuacior. Habet & vires multò etiamnum efficaciores: dicitur & ἐρινεός.

ἔριξ. dicitur apud Hippocr. de iecinore, ut ait Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις. scriptum tamen est in plurimis θρὶξ: significat autem partem hepatis superiorem qua eius fibræ à se inuicem diuiduntur.

ἔριον. lana. magni est in medicina usus. Eius duæ differentiæ sunt, pura & sordida: pura dicitur quæ lota est, sordida verò illota, quã Græci ἔριον ῥυπαρὸν & οἰσυπηρόν, Hippocrates verò πίνος καὶ πινῶδες appellant: est autem πίνος idem quod ῥύπος.

ἐριόφορον. est bulbi genus authore Theophrasto, circa ripas amnium nascens, cuius inter summũ corticem partémque eam quæ edendo est, lanea continetur materia, ex qua mappæ vestésque quondam conficiebãtur. Nomen ex eo accepit quòd lanam ferat.

ἐρίσιμον. vide ἐρύσιμον.

ἐριφίας. herba est septem lanuginosis ramulis apij modo foliata: purpureo flore & perenni, semine fabaceo, totidem radiculis, quot ramis. Hanc magi prodidêre in auena

scatabæum habere sursum deorsúmque decurrentem, cum sono hædi, vnde nomen accepit, simúlque nihil ea esse ad vocem præstantius.

ἕρμασμα. *dicitur ab Hippocrate partis ægræ fulcimẽtum chirurgi industria adhibitũ, iniecta fascia & vinculo: quod conuenit iis modò partibus quæ mouentur. Differt* ἀπὸ τοῦ στηρίγματος, *id est, à firmamẽto, quòd hoc & sine vinculo & partibus illis, quarum motus necessarius est, à quo cessatio non est in nobis, adhibetur: dicitur autem alio nomine* ἔρεισμα, *vt annotat Gal. comment. 3.* ὡς ἐν κατ' ἰητρεῖον.

ἑρμαφρόδιτος. *est vitiosa membrorum genitalium conformatio, præter legitimum pudendum, alterius etiam sexus pudendo apparente. Huius vitij quatuor differentias esse Leonides memoriæ prodidit, tres quidem in viris, vnam in mulieribus. In viris quidem aliàs iuxtà* τὸ περίναιον, *aliàs in medio scroto pudendum muliebre pilosum apparet, aliàs verò, quæ tertia differentia est, per idipsum quod in medio scroto pudẽdi formam habet, vrina emittitur: in mulieribus autẽ supra pudendum, iuxta pubem virile frequenter genitale reperitur, tribus quibusdam extantibus corporibus, vno tanquam cole, duobus autem veluti testiculis. Sed ferè fit vt è duobus pudendis alterum iners sit & inualidum, nec nisi rarissimè vtrumque ad venerem idoneum habetur. Pluribus verò etiam vtrũque imperfectum est, vt nec maris nec fœminæ opus exercere possit, id quod Ausonius poëta hoc epigrammate significauit:*

Mercurio genitore satus, genitrice Cythere,
Nominis vt misti, sic corporis hermaphroditus,
Concretus sexu, sed non perfectus vtroque,
Ambiguæ Veneris, neutro potiundus amori.

Nomen huic malo datum est ab Hermophrodito quem Mercurij & Veneris filium fuisse & ἀνδρόγυνον, *hoc est, virum & mulierem perhibent. A quo qui vtrũq; similiter sexum habent* ἑρμαφρόδιτοι καὶ ἀνδρόγυνοι *appellantur.*

ἑρμησία. *compositionis cuiusdam nomen est, qua magos quondam vsos esse perhibent ad liberos generãdos pulchros bonósque. Constabat nucleis pineæ nucis tritis cum melle myrrha, croco & palmeo vino, atque ita admixto lacte bibere iubebant: similiter & à conceptu puerperas partum enutrientes. Sic fieri constantes animo & forma excellentes atque bonos alumnos pollicebantur.*

ἑρμοδάκτυλος. *à recentioribus Græcis dicitur bulbi genus quod foliis emicat pinguiusculis, caule semipedali, flore croci, candido, qui autumni exitu erumpat, radice bulbacea, forinsecus nigra, intus alba, lacteo. dulcíque succo plena. hæc lethifera, prituritũ exteriùs ciens, interiùs vellicans, cum graui stomachi exæstuatione, mistum cruorem strigmentis in aluum depellens. Eius duo genera Actuarius dicit esse, candidum & purpureum, quæ veterum* κολχικὸν & ἐφήμερον *esse plærique existimant. Asseuerat tamen Ruellius* τὸ ἐφήμερον *Hermodactylum non esse ex quo catapotia illa aduersus arthritidem tantopere commendantur.*

ἑρμοδάκτυλος *dicitur à quibusdam* τὸ πεντάφυλλον, *vt habetur apud Dioscoridẽ.*

ἑρμόλαοι. *sunt species collyriorum* τῶν στακτῶν. *Eorum autem alter magnus, alter paruus dicitur. Paruus recipit Cadmiæ vnc.* I. *croci drach.* IIII. *myrrhæ drach.* IIII. *aloës drach.* VIII. *acaciæ drah.* VIII. *gummi drach.* VIII. *nam malè apud Aëtium legitur* κόμμι < κ'. *pro* < ι'. *quorsum enim tanta gummi copia? excipiuntur aqua pluuia. Magnus autẽ habet hoc modo: Cadmiæ vnc.* VIII. *spicæ nardi sesquiunciam, æris sesquiunciam,*

sesquiunciã, croci vnc. IIII. aloës vnc. VIII. lycij Indici vnc. II. acaciæ vnc. VI. opij vnc. IIII. zinziberis vnc. IIII. tragacanthi vnc. I. gummi vnc. VI. excipiuntur aqua, Aëtius.

ἑρμοῦ πόα. *vocatur à multis eo nomine ἡ λινόζωστις, quam Latini vocant Mercurialem, propterea quòd eam à Mercurio inuentam perhibent.*

ἕρμωνος κολλύριον. *est collyrium quod refertur ad Hermonẽ authorem, cuius descriptio habetur apud Cor. Celsum lib. 6.*

ἑρπυάκανθος. *dicitur à quibusdam ἄκανθος, vt habetur apud Dioscoridem, quòd natura sua hæreat, nitatur, longiúsque foliis suis serpat.*

ἑρπετά. *pediculi capitis & reliqui corporis.*

ἕρπης. *herpes. Est tumor exulceratus à flaua bile syncera proueniens. Sũt autem tres eius differentiæ. Nam si bilis substantia craßior est atque acrior, totam cutem vsque ad carnem subiectam exulcerat, & dicitur ἕρπης ἐσθιόμενος: qui vlcus inæquale est, vt ait Cor. Celsus, cæno simile, cui multus humor glutinosus in est, odor intolerabilis, maiórque quàm pro modo vlceris inflammatio, sic dictum à Græcis quia celeriter serpendo penetrãdóque vsque ad ossa corpus vorat. Quod si bilis tenuior est & minùs acris, superficiem solùm velut inurit, appellatúrque simpliciter ἕρπης, eodem cum suo genere nomine, citra cognominis adiectionem. Sin autem bilis ipsa tenuior, & minus tùm acris tùm calida est, pustulas exiguas multásque per summam cutem excitat, κέγχροις, hoc est, milio similes, atque ob id ἕρπης κεγχρίας dicitur, quem Latini miliarem interpretantur. Idem verò etiam ἕρπης φλυκταινώδης nuncupatur, à pustulis suis indito nomine. Cæterùm ἕρπητα à Latinis zonam vocatum fuisse aliquot locis apud Scribonium Largum intelligitur, vt cap. 62. Est autem zona ignis sacri species quæ medium hominem ambit cingítque, dicitur alio nomine ζωσὴρ.*

ἔῤῥινον. *medicamentum quod naribus purgãdo capiti infunditur. Quicquid autem eam habet facultatem, extergens & acre sit oportet: sic enim & commodißimè attrahit, & vim expultricem irritat. Eiusmodi est betæ succus, cuminum, medulla cucumeris syluestris, melanthium, cyclaminum, sal ammoniacus, nitrum, iris sicca, veratrum, staphis agria tùm oleo aut vnguento aut lacte aut alio liquore excepta, & naribus inuncta, tùm in puluerem trita tenuißimum & per arundinem insufflata. Quod vbi actum est, æger deorsum pronuere debet, quò videlicet coactus humor distillet.*

ἔῤῥιψις. *prostratio & deiectio corporis. Signum est extremæ imbecillitatis. Nam stare aut sedere aut surgere non posse graue quidem est, at tanquam mortuum & inanimatum corpus deorsum ferri & à culcitra sublabi ad pedes longè grauißimum. Neque enim id accidit nisi omni robore prorsus & soluto & perdito. Talem quidem iacentis habitum Hippocr. lib. περὶ χυμῶν ἔῤῥιψιν appellauit.*

ἐρυγγάνει. *abiicit. repudiat, apud Hippocratem.*

ἐρυγή. *ructus. Est excretio flatulenti spiritus, à ventriculo per os erumpentis. Symptoma est quod ad motum quidem facultatis expultricis pertinet sensu tamen percipitur & cum voluntario communicat, non aliter quàm horror, rigor, pruritus, tußis, sternutamentum, oscitatio, pandiculatio, singultus, vomitus. Quos motus quamuis sola natura, hoc est, facultas nostrum corpus regens, edat, ea tamen à causa aliqua morbifera cogitur: ob id symptomatis præter naturam annumerantur, quia causæ præter*

naturam cogunt eam ad eiusmodi motus ciendos, ut quod noxium & superuacuum est, à se depellat. Itaque si quando in vẽtriculo collectus est halituosus quidam spiritus & flatus, eiúsque excretionem per os natura moliatur, ructus fit: quẽadmodum si per sedem excernatur, crepitus aut silens flatus. Is autem gignitur, & ab humore vel cibo manat propter eius inconcoctionem, quòd ventriculus humori cibóue concoquendo par esse non potuerit, siue ex cibi ingesti humorísque natura, illæso manẽte ventriculo, siue à ventriculi imbecillitate, rem cõcoctu facilem non valentis concoquere. Eam autem imbecillitatẽ calida aut frigida intemperies excitat, tum per se, tum cum humoris affluxu. Sed calida quidem nidorosos & fumosos edit ructus, frigida verò acidos, quos proprio nomine ὀξυρεγμίας appellant. ἔρευξις ab Hippocrate ἡ ἐρυγὴ dicitur lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, ἀπὸ τοῦ ἐρεύγεσθαι, quo tamen nomine quidam, ut illic Gal. annotat, contendunt Hippocratem appellasse omnem flatuosi spiritus vacuationem, undecunque & quouis modo ille prodeat, secundùm quos & tussis & sternutatio & singultus & crepitus ἐρεύξεις vocabuntur. Alij verò omnem non spiritus modò, sed quorumuis etiam humorum excretionẽ ἔρευξιν ab eo dictam esse volunt, Homerúmque testem citant qui scripserit, ἐρευγομένης ἁλὸς ἔξω.

ἐρυγματώδης νόσος morbus ructuum effectiuus & flatuosus, apud Hippocrat.

ἐρύθειον. nomen est malagmatis, cuius compositio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 18.

ἐρυθρόδανον. rubia. Herba est caule anguloso, geniculato, aspero, foliis circa articulos per interualla stellæ modo radiatis, semine primùm herboso, mox rubro, denique nigro, semper rotundo; radice rubra, tantæ altitudinis ut raro tota queat effodi: hac tingũtur lanæ pellésque, & ob eam causam rubia tinctorum in officinis dicitur.

ἐρυθροὶς ἢ

ἐρυθροειδής. tunica testium & vasorum spermaticorum, ubi extra ventrem processêre: quamdiu enim intra ventrem sunt, eorum tunica, quòd illic nihil habeat eximium, nullo proprio donatur nomine: posteaquam verò extra vẽtrem processit, quia rubet, ἐρυθροὶς incipit appellari. Rubet autem tum à colore rubro musculi testium gracilis, tum à vasis multis quibus implexa est. Epiphysis est peritonæi, testémque totũ eiúsque proximam tunicam ἐπιδιδυμίδα dictam inuoluit, præsertim in viris: ea namque mulieribus vel nulla est, vel tam exigua & obscura, ut oculis videri non possit.

ἔρυθρος. à quibusdam dicitur ὁ ῥοῦς, quem vulgò sumach appellant.

ἐρυθροῦν στέαρ. τὸ ἔναιμον apud Hippocr. hoc est, adeps cruentus & sanguinolentus.

ἔρυμα. στήριγμα, apud Hippocratem.

ἐρυσιθάλες. herba est foliis acanthi, flore luteo.

ἐρύσιμον. irio. Est legumen Cereale quod culmo consurgit ferulaceo, in lori modum flexili lentóque, foliis erucæ syluestris, floribus luteis. In cacumine siliquas gerit graciles & corniculatas, in quibus semina continentur parua, nasturtij specie, gustu ardenti. Sunt qui existiment frumentum Turcicum esse.

ἐρυσίπελας. erysipelas. Est tumor præter naturam in cute à sanguine & flaua bile calidioribus, vel à sanguine feruente tenuíque proueniens. Continetur in genere tumorum præter naturam: sed tumor ad solã cutim pertinet, nec subiectas cuti partes inuadit. Cutim appello tùm hanc externam quæ omnium partium commune est tegumentũ, tùm membranosam & tenuem, quæ singulis internarum est circundata. Habet quidem doloris aliquid, sed longè moderatiùs quàm phlegmone, neque, ut illa, pulsat,

pulsat,premit aut distendit.Verùm multò calidior est & aspectu flauior,& si tetigeris,sanguis facilè refluit,rursúsque affluit valdè tenuis & rubẽs.Tale quidem est propriè dictum erysipelas & exquisitum. Fit à flaua bile,non syncera quidem & secreta à sanguine(nã pro erysipelate herpes facile fieret) sed sanguini calidiori mista:vel sanguine quidem,sed feruido & tenuissimo, vt scripsit Gal.lib.2.ad Glauconem.Ergo exquisiti erysipelatis causa sanguis est, non simpliciter quidem dictus sanguis,hoc est,& qualitatibus & substantia moderatus,qualis in carnem effusus phlegmonen gignit,sed vel flaua bile mistus,vel feruens & tenuis.Talis autem biliosus vtique fuerit, aut etiam potentia bilis, iisdem ferè, quibus illa, qualitatibus præditus,nec viribus longè impar.Itaque cùm Galenus scribit,id quod facit multis in locis,erysipelas flauæ bilis aut biliosæ fluxionis sobolem esse, non oportet eam puram & ab omni sanguine secretã intelligere,vt quæ herpetem nõ erysipelas excitet, sed sanguini calidiori mistam: vel sanguinem feruidum & tenuissimum, vt qui proximè ad bilem accedat,neque aliud vnquã tumoris genus quàm erysipelas committat,si in sola cute hæserit. Neque verò propterea ita genitum erysipelas exquisitum non est:siquidem non ab ipsa materia exquisitum aut non exquisitum erysipelas dicitur,vt quam habere possit cum multis aliis morbis communem,sed ab ipsa tumoris specie & natura.Itaque exquisitum est,quod non est alterius tumoris particeps:non exquisitum,in quo tumoris alterius generis notæ confusæ sunt & permistæ. Vbi enim rerum species distinctæ sunt,exquisitæ & legitimæ dicũtur. Si quod igitur erysipelas ita in cute consistit, vt tangenti calidum appareat, intuenti flauum aut rubẽs,sed rubore multò viuidiore magisque splẽdenti quàm naturalis mediúsq; sanguis, adhæc cum paruo dolore, sine pulsu, sine distentione, sine renixu, sine laxitate & mollitie,sineque duritie,exquisitum censendum est & alteri tumori impermistum. Verùm si non cutim modò,sed carnem etiam subiectam fluxio inuasit, tumórque occupat,si dolor pulsatorius est,si humor non planè tenuis sed crassior est, si color verè ruber, sicuti cùm notis erysipelatis mista sunt phlegmones symptomata, ita erysipelas hoc non dicitur exquisitum & simplex,sed ἐρυσίπελας φλεγμονῶδες, si modò propria erysipelatis symptomata præualeant. Si enim contrà phlegmones signa potiora fuerint, φλεγμονὴ ἐρυσιπελατώδης appellabitur. Quòd si neutrius luculenter vincant sed paria cernantur,duo affectus misti esse dicentur, phlegmone scilicet & erysipelas.Similiter si vnà cum erysipelate mista esse videãtur propria œdematis symptomata,non simpliciter dicetur,sed ἐρυσίπελας οἰδηματῶδες:atque ad eundem modum σκιῤῥῶδες,si tumoris scirrhosi notæ quædam propriæ simul insint.Cæterùm tam exquisitum quàm nõ exquisitum erysipelas duplicem præterea habet differentiam. Nam vel absque exulceratione,vel vnà cum hac incidit. Nec tamen quod cum ea est, herpes est, quòd bilis quæ herpetem committit tenuior sit & syncera:quæ verò erysipelas,paulò crassior & semper alteri humori confusa.Nõ ignoro quidem Paulum lib.4. cap.21.erysipelatis duas apud Galen. significationes annotasse,vnam,vt ait,propriam,alteram verò communem: quas ego peritioribus relinquo diiudicandas.

Ἐρυσίσκηπτρον. dicitur à nonnullis ὁ ἀσπάλαθος, vt habetur apud Dioscoridem.dicitur & à quibusdam ἡ ἄκανθα λευκὴ eodem authore,fortè propter aculeos & vitilium modo lentorem quem habet.dicitur & à nonnullis chamæleo albus,vt habetur apud eun-

dem. Dicitur & à quibusdam ὁ κύμφρος, ut habetur apud eundem, & confirmat etiam Hesychius in suo lexico.

ἐσιφάσιος. ἐς τὸ ἴσω χαλάσιος ὥστε μάσασθαι, hoc est, intimè & penitiùs relaxans vel diducens ut aliquid inuestigetur, apud Hippocratem.

ἡ ἔσδρα. Esdræ antidotus apud veteres celebris.

ἐσθιόμενος. est herpes unà cum cute carnem pariter exedēs: fit à bile magis usta & paulò crassiore. vide ἕρπης.

ἐσμάσασθαι. altè inquirere & inuestigare, apud Hippocratem, ut annotat Gal. commēt. 2. ἐς τὸ περὶ ἄρθρων.

ἑσπερικὸν μῆλον. malum citrium, ut habetur apud Athenæum.

ἑσπερὶς. herba est generis violarum, ramosa, cubitali caule, exili folio quasi brassicæ longo latóque, aspera lanugine, canescenti, ambitu rariusculè laciniato, flore quadrifolio, non unius coloris: nam alij purpurei sunt, alij niuei: foliaceum semen tenuibus siliquis teretibúsque continetur. Noctu fragrantiùs spirare quàm interdiu dicitur, unde illi nomen hesperidi. Rustici girofleam vocant.

ἶσις. nomen nobilis apud veteres emplastri, quod sic dictum est, quia ex Græci nominis literarum calculo quæ in ἴσιδι cōtinentur, indicetur ipsum drachmis D X V I. constare. Refertur ad Necepsonem regem. Conducit omni vulnerum generi. descriptio eius habetur apud Aëtium lib. 15.

ἐσφηκωμένα. ξυνδεδεμένα. συνεσφιγμένα. colligata, constricta, apud Hippocrat.

ἐσχάρα. crusta: dicitur ea propriè quæ ab ardente ferro aut medicamento caustico inducta est. Eius generatio, inquit Galenus, ex subiectis circumpositísque corporibus, ut sic dicam, semiustis, sic ut cuiusmodi in hyemem extinctos hos carbones rem parāt, eiusmodi ipsæ crustæ carnis exustæ sint reliquiæ. Quare quantùm particulæ adustū ad crustā est, tantùm ipsi de naturali carne deperditur. Hic verò dicitur & ea quæ sponte sua ulceribus cauis accrescit crassa nigráque. Nam quæ leuior est, non ἐσχάρα, sed ἐφελκὶς appellatur.

ἐσχαρωτικὸν φάρμακον. crustificum, seu crustam inducens medicamentum. Est autem duplex τὸ ἐσχαρωτικὸν, ignitum ferramentum, & crustificum medicamentum: hoc autem calidum & siccum est quarto gradu, crassæ essentiæ & dolorificum: id carnes colliquát & adurit, sicque crustam facit. Eius usus in primis necessarius est, ubi ex erosione putrescentis alicuius profluuium sanguinis excitatur, atque ubi quod computruit sublatum est, ad adurendam ipsius veluti radicem. Est autem incrustantium medicamentorum materia non utique solus calor, sed cum quo adstringendi facultas sit coniuncta, qualis in chalcitide & mysi & atramento sutorio, siue ustis, siue inustis. Quæ verò ex calce non extincta conficiuntur, ea utique valentiora his sunt: cæterùm calx adstringendi vim non habet. Excidunt igitur citiùs quæ ab his fiunt crustæ, hærent autem corporibus diutiùs quæ ab adstringentibus: quod utique longè est utilius in profluuio sanguinis, quando ita priùs nascitur in imo earum caro, efficitúrque profluenti vasi velut operculum quoddam: unde nec nosmet præcipites esse ad crustas, ubi hæmorrhagiæ periculum imminet, detrahendas oportet, nisi in illis tantùm affectibus in quibus propter putredinem candens ferrum admouere coacti sumus. Tunc enim celerrimè crustam excidere expedit.

ἔσχατα. extrema. Sic dicuntur τὰ κῶλα, hoc est, manus pedésque apud Hippocr. Significat

cat

cat verò etiam τὰ ἔσχατα apud eundem vigorem seu statum morbi: vt aphor. 7. lib. 1. quo ait peracutum morbum extremos labores statim habere, hoc est, accessiones & symptomata, id enim nihil aliud est, quàm morbum in vigore esse, sicut Gal. extremo lib. 1. de diebus decretoriis interpretatur.

ἐγχᾶρα. πλησίον. propè, apud Hippocratem.

ἐτεόκριθον. genus hordei, quod nunquã rubigine vitiatur, quoniã incuruum nascatur.

ἑτεροκρανία. idem quod ἡ ἡμικρανία.

ἑτερορρεπέας. dicuntur apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων dies, magnas in vtrumque; hoc est, tùm ad salutem tùm ad mortem vires habẽtes. Siquidem insignes ab his mutationes contingunt. Eiusmodi quidem sunt dies impares.

ἑτερόρρυθμος σφυγμός. est pulsus qui rhythmum remotioris alicuius ætatis, naturæ, sexus, partis anni, & reliquorũ quæ peculiares pulsus habent, propriũ mutuatur. Species est τοῦ ἀρρύθμου, vt qui nullius proprium rhythmũ conseruet. Cuius etiam cùm species sit ὁ παράρρυθμος, ab eo tamẽ differt, quòd hic propinquæ vicinæq; ætatis, naturæ & reliquorũ proprium rhythmũ habeat, ille verò, multùm ab iis remotæ. vide ἄρρυθμος.

ἐτησίαι. Etesiæ. Anniuersarij venti qui circa decimum vel duodecimum diem à Caniculæ ortu flare incipiũt vsque ad Arcturi exortum, hoc est, vsque ad æstatis finem: Qui eos antecedunt venti πρόδρομοι appellantur. Eos autem Canis ortus dirimit.

ἔτνος. edulium est ex leguminibus fractis concisísque paratum. Itaque ex omni leguminum genere fieri potest, faba, lente, panico, milio, auena, frumento, sicut ex eorũdem farina λέκυθος. Sic enim Galenus distinxit lib. de bono & malo succo, ita vt κυάμινον ἔτνος non aliud sit quàm faba fresa elixata, & κυαμίνη λέκυθος nihil aliud quàm fabæ lomentum elixatum. vide λέκυθος.

ἔτος. annus. vide ἐνιαυτός.

ἐτυμόδρυς. sic dicta est apud Macedonas quercus quæ dulcem glandem produceret, quasi veriquercus.

εὐάνθεμον. sic videtur ab Hippocrate dici ἡ ἀνθεμίς.

εὐάφιον. medicamenti nomẽ conuenientis ad hæmorrhoidas, cuius Nicomedes medicus author fuit, sic dictum à lenitudine. describitur à Gal. lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

εὐγάλακτον. sic à quibusdam dicta fuit ἡ γλαὺξ, vt habetur apud Plinium.

εὐδιάπνοοι. dicuntur ij quibus libera corporis transpiratio est, quod hominũ genus nec assiduè ægrotat, nec longo tempore, quòd excrementa vsta & fuliginis speciem præ se ferentia facilè per halitum digerantur. Id quod Hippocrates testatus est his verbis: Laxitas corporis ad transpiratum, quibus plura per cutim feruntur, salubrius: quibus pauciora, minùs salubre. Patet autem iis raram esse cutim, ideóque eosdem aliqui tùm medicorum tùm gymnastarum ἀραιοσυγκρίτους appellarunt.

εὐελκεῖς. dicuntur homines quibus facilè sanescunt vlcera, quibus opponuntur δυσελκεῖς: vtrorumque mentio fit à Gal. lib. 6. meth. med.

εὐεξία. bonus habitus. Species est τῆς ἕξεως, hoc est, habitus, sed de bono tãtùm dicitur: malus enim καχεξία vocatur. Est autem duplex ἡ εὐεξία, vna est ἡ ἁπλῶς εὐεξία, quæ in optima corporis constitutione deprehenditur: altera verò οὐχ ἁπλῶς, sed μετὰ προσθήκης εὐεξία, quam habent singulæ corporum naturæ propriam, & in comparatione dictam. Itaque ἡ ἁπλῶς εὐεξία nihil aliud est quàm τῆς ὑγιεινῆς ἕξεως ἡ τελειότης, hoc est, perfectissima & absolutissima sanitas, quam sequuntur necessariò, bona omnium

partium temperies, actionum robur, euchymia, & prætereà sanguinis, carnis, totiúsque corporeæ molis symmetria. Et quia species & ipsa τῆς ἕξεως est, non facilè à causis insalubribus offenditur, sed firma cōstánsque in corporibus perseuerat. Quæ autem ab hac deficit, modò nondum vitiosa sit, nō iam εὐεξία, sed ab omnibus ὑγιεία, hoc est, sanitas nuncupatur, quæ eadem est cum τῇ μετὰ προσθήκης εὐεξίᾳ. Tunc enim non simpliciter, sed huius vel illius εὐεξία dicetur. Sic ἡ τῶν ἀθλητῶν εὐεξία non simpliciter dicitur, quoniam optima non est, quam periculo proximam esse Hippocrates pronunciauit, & negauit naturâ esse comparatam: nam vt reliqua habeat optima, attamen sanguis & præcipuè carnosum genus in ea supra modum excreuit.

εὔζωμον ἡ

εὔζωμος. sic dicta est eruca propter suauitatem, quasi iuribus grata.

εὐήθης. facilis, simplex, εὐτρεπτος. sic dicitur ab Hippocrate morbus qui nihil habet malignitatis & facilè soluitur: annotauit tamen Gal. commēt. 3. in lib. 1. prorrhetici, εὐηθέστερον aliquando significare τὸ κακοηθέστερον, & multos veterum videri eo verbo vsos in hac significatione, quanquam significet etiam τὸ εὐτρεπτον.

εὐθενίη. ἡ ἐγγενετὴ τοῦ σώματος ἕξις. ingenitus corporis habitus, apud Hippocr. vnde & annus εὐθενὴς vocatur, ὁ εὐφορίας ἀπεργαστικὸς, hoc est, fertilis & fœcundus.

εὐθυγλυκεῖα. sic à quibusdam dicitur ἡ γλυκύῤῥιζα, vt habetur apud Theophrastū lib. 9.

εὐθυντὰ. dicuntur quæ in rectum è curuo reduci possunt. vide καμπτά.

εὐθύπορος τάσις. tensio recta siue in rectum procedens, quæ vtique membrum quod fractum est tendit in directum, de qua Galenus lib. 6. meth. med. in glossocomi mentione. vide γλωσσοκόμιον.

εὐθυωρεία. rectitudo, rectus trames, recta via. Non est aliud quàm directio quædā meatuum per quos humorum deductiones commodè fieri possunt: Hippocrates peculiari nomine ἴξιν vocauit.

εὐκάρδιον. εὐστόμαχον. apud Hippocratem.

εὐκρασία. bona probáque temperies, quæ ex optima & conuenienti mistura calidi, frigidi, humidi & sicci prouenit. Illa sua cuique est, ex quo patet magnam esse eius latitudinem. Ea propriè partium similarium est, & prima est omnis earum functionis causa. Hanc qui adeptus est, εὔκρατος, hoc est, optimè temperatus dicitur.

εὐνὴ. non solùm significat cubile, sed & coitum apud Hippocr. vt lib. 2. de morbis mulierum: καὶ ἄχθεται τὰ σφοδρότατα εὐνῇ, id est, coitu vehementißimè offenditur.

εὐνούχιον. sic dictum est à Pythagoricis lactucæ quoddam genus suapte natura latū & caule viduum, quasi spadonium, quoniam maximè refragetur veneri.

εὐοργητότερα. εὐτροπώτερα. εὐηθέστερα. apud Hippocr. ὀργαὶ enim dicuntur οἱ τρόποι.

εὔοχον. epitheton vinculi apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, quasi dicas gestabile: sic autē vinculum vocat, quod benè gestat & sustinet, hoc est, firmiter & sine vlla compressione continet.

εὐπατόριον. est herba fruticosa surculosáque vnicum efferēs caulem, tenuem, lignosum, subrectum, nigricantem, hirsutum, cubitalem & aliquādo ampliorem, folio per interualla inciso & magna ex parte quinquepartito: semine leuiter plumoso, è medio caule prosiliente. A rege sic nuncupatum esse multorum opinio est: alij ἡπατόριον καὶ ἡπατῖτιν appellant. videtur ea esse quæ in offic. agrimonia dicitur. Quod enim in illis eupatorium vocatur, sunt qui putent esse τὸ ἡδύοσμον.

εὐπέταλος. dicitur à quibusdam τὸ δαφνοειδὲς, vt habetur apud Dioscoridem.

εὐπετέως. facilè & promptè, apud Hippocratem.

εὔπνοια. spirandi facilitas. respiratio quæ secundùm naturam fit, apud Hippocr. vt annotauit Gal. comment. in prognost.

εὐπορεία. expeditio, promptitudo, facilitas, apud Hippocratem.

εὔρειος, sic à nonnullis dictus est lapis Iudaicus, quasi facilè fluens, quòd vrinam mouere & calculos frangere dicatur.

εὔρυθμος σφυγμός. pulsus eurhythmus. Est pulsus eurhythmus, seruans rhythmum proprium ætati, naturæ, temperamento, parti anni & reliquis omnibus circumstantiis. Nam cùm suus sit cuique ætati naturalis pulsus, qui rhythmũ seruat ætatis, εὔρυθμος vocatur, vt qui eum labefactat ἄρρυθμος. Idem de naturis ac anni temporibus & locis omnibúsque aliis statuendum, quòd horum singulis certus quidam rhythmus sit, qui seruatus εὔρυθμον pulsum facit. Eum autem qualis sit Galen. libr. 3. de pulsuum causis in singulis generibus sigillatim explicauit. vide ῥυθμὸς.

εὐρυπίκη. iunci genus, cuius semine somnum allici dicunt.

εὐρυχωρία. sinus. cauitas & spatium internum.

εὐρώς. caries, situs, putredo. εὐρωτιᾶν Gaza apud Aristotelem exponit vermiculari, atque Dioscorides εὐρωτιῶσαν ἀποφοράν, quæ situm sentiunt, quæq; nimis inueterarunt & mucum redolent.

εὔσαρκος. homo bene habitus, optimè compositus. Linacer apud Galenum quadratum interpretatur. Is porro est quem nec gracilem dicere nec crassum possis, sed nec calidum nec frigidum, nec alio quouis nomine ex his quæ excessum defectúmve indicant appellare. Est enim eius habitudo media, qui sicuti debitam partium conuenientiam speciémque inculpatam habet, ita mediocri & nullis vitiis obnoxio temperamento est.

εὐσίτη. sic dicta est à quibusdam ἑλξίνη, vt habetur apud Dioscoridem.

εὔσιτος. cibi appetens, & εὔσιτον quod cibi appetentiam excitat, vt apud Hippocr. εὔσιτοι δὲ καὶ οἱ πόνοι καὶ αἱ μακρότεραι ἀποδημίαι. id est, iam verò & labores & longiores profectiones cibi appetentiam inducunt.

εὐσταθὴς. significat apud Hippocratem valdè mite & blandum, quódque citò consistit, & veluti in æquilibrio positum nihil habet periculi, vt interpretatur Galenus.

εὔστρον. montanum hordeum, quod alio nomine ἀμφίκαυσις appellatur.

εὔτονον. est collyrium τραχωματικὸν Oribasij. describitur ab Aëtio, quod aliis etiam nominibus ἁρμάτιον & ὀπωδοβαρὲς vocari scribit.

εὔτονος κίνησις. dicitur à Gal. motus qui violenter & sine velocitate fit: nã qui cum violentia celeritatem habet, σφοδρὸς appellatur. vt ait lib 2. sanit. tuendæ.

εὐφορβία, siue

εὐφόρβιον. est arbor ferulacea nascẽs in Aphrica, succo madens acerrimo, lacteo, & valdè tenuium partium. Ab incolis propter eximium eius ardorem non sine metu legitur. Quapropter vẽtriculos ouium elutos, in quos succus profluat, arbori adalligant; & eminus caulem contis incidunt, confestímque è plaga tanquam è vase quodam magna vis eius in subiectos ventres effunditur. Huius autem succi duo sunt genera, vnum orobi magnitudine, sarcocollæ modo translucidum: alterum vitreo nitore, in ventriculis concrescens. Eligendum est translucẽs & acre: sed difficile gustus ex-

perimentum, quia vel leni linguæ tactu os accensum diu detineat, & admota ori omnia euphorbiũ resipere faciat. Vim habet discutiendi suffusiones & sedandi coxarũ dolores, in odorifera potione haustus, aut cum melle cocto, sic enim eius drachma vna epota, vt scribit Paulus, pituitam, vel potiùs aquas exturbat atque emolitur. Euphorbium Iuba Ptolemæi pater appellauit nomine inuentoris medici sui & fratris Musæ à quo Cæsar Augustus cõseruatus est, dicato illi priuatim volumine. Fit autem ex eo ceratum ad neruos vulneratos optimum, cuius descriptio habetur apud Aëtium lib. 14.

εὐφρασία. *herba est hyssopo similis, cauliculis purpureis, folio paruo & per ambitum serrato, flosculo albicante, quæ in opacis collibus nascitur. De ea veteres nihil prodidêre scripto, etsi Græcam nomẽclaturam præ se ferat:* εὐφρόσυνον *fortè dici debuit, quòd faciat ad animi hilaritatem. Valet autem ad oculorum caligines & suffusiones.*

εὐφρόσυνον. *dicitur à quibusdam* τὸ βούγλωσσον, *cui dos hæc præcipua traditur quòd in vinum coniectum animi voluptates auget. Dicitur & eo nomine ἡ εὐφρασία.*

εὔχροον. *nomen emplastri quod describitur à Scribonio Largo, & ab eo appellatur Tryphonis viride emplastrum. Est & huius nominis cataplasma quod habetur apud Gal. lib. 4.* τῶν κατὰ τόπους, *oculis conueniens.*

εὔχυμον. *dicitur alimentum quod boni succi est. Id autem duplex est, tùm quod portionem quandam boni succi continet ad nutriendum habilis, sed plurimùm habet recrementi, tùm quod plurimùm habet quod nutrire potest, minimùm autem quod sit inutile, vt habetur apud Galen. lib. 9. meth. med.*

εὐῶδες. *bene olens, de quo vide* ὄσφρησις: *est & nomen malagmatis quod habetur apud Paulum lib. 7. Item collyrium quod alio nomine* ἀδήκτον & διὰ σμύρνης *appellatur, & à Scribonio Largo describitur.*

εὐώνυμος. *est arbor Punicæ mali magnitudine atque folio eiusdẽ, maiori quàm vincaperuinca & vt Punica, tenero: flore albo & violæ proximo, odore graui ac pestifero, folliculis sesami, in quibus acinus quadrangulus, solidus, pecori gustatu lethalis. Sunt qui eam* ἀνώνυμον *vocent.*

ἐφέδρα. *herba quam & caucum appellant.*

ἐφέδρανα. οἱ γλουτοὶ, *hoc est, nates.*

ἔφεδρον. *herba quæ &* ἵππουρις & ἀνάβασις *dicitur. Sic vocatur ab insidendi natura: ascendit enim proximas arbores, & iis insidens coma propendet iuncea.*

Significat etiam ἔφεδρον *apud Hippocratem sedem vel corpus aliud stabile, vt in eo desidere aliquis firmiter poßit, vt exponit Gal. comment. 2.* ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν.

ἐφελκὶς. *crustula quæ vlceri obducitur. Dicitur tùm de externis vlceribus, tùm de internis: quandoque enim crustulæ eiusmodi & per tusses è pulmonibus, & per deiectiones ex intestinis vacuantur.*

ἐφεστὶς. *nomen emplastri egregiè resiccantis, quod &* μάγος *alio nomine dicitur. Eius descriptio habetur apud Aëtium lib. 10. inter remedia hydropicorum.*

ἐφήβαιον. *pubes. pecten. Id totum quod est ab hypogastrio vsque ad pudenda, vt scribit Rufus. Dicitur etiam* ἥβη καὶ ἐπίσειον.

ἐφηβία. *pubertas. idem quod ἡ ἥβη. vide ἥβη.*

ἔφηλις. *quid sit, ait Cels. lib. 5. cap. 5. à plærisque ignoratur, cùm nihil aliud sit nisi asperitas quædam & durities mali coloris. Prouenit potißimùm in facie ex inflamma-*

tione

tione aut ardore solis: præsertim verò, vt scripsit Crito, circa malas & nasum eiusmodi maculæ apparent, non quidem in alto fixæ, sed instar flosculorum productæ. Nomen inditum ἀπὸ τοῦ ἡλίου, non quòd à sole tantùm vitia illa in cute contrahantur, sed quòd à reliquis inducta causis, similem asperitatem & colorem habeant. Quæcunque enim causa ea excitarit, cutis ceu multo sole exusta, candorem & læuorem amittit, contrahitque nigritiem & aspredinē. Plinius aliquando discolorem à sole cutem, aliquando à sole vsta, vel à sole adusta interpretatur, eoque vitio deformes solatos appellat. Alij vitia cutis simpliciter latinè reddunt.

ἐφήμερον. ephemerum. Duplex est Dioscoridi & Gal. vnum quod irim syluestrem dixerunt, foliis & caule lilij, tenuibus, radice oblonga, vna, digitali crassitudine, saporis adstricti, odoris non ingrati, flore candido, amaro, semine verò molli. Ea videtur esse quam lilium conuallium, & rura muschetum appellant. Alterum verò deleterium & lethale est. Alij κολχικὸν, Romani bulbum agrestem vocant: flos illi croceo similis, subcandidus, caulis semipedalis, semen rufum, radix rotunda, foris è nigra rufescens, quæ desquamata intus albicet, teneráque ac lacte succosa, gustatu dulcis inuenitur, fungorum modo iugulat, bulbi similitudine inuitātē. A quibusdam hermodactyli genus esse proditur. Verùm Ruellius contendit hermodactylos è quibus catapotia tantoperè commendantur ad podagras, non esse ephemeron, fretus authoritate Aëtij & Pauli. Vtriq; ephemero etsi nomen vnū est, diuersa tamen est nominis ratio: illud enim sic dicitur quòd flos illi confestim deciduus, non longiùs vno aut altero die cōmoretur, aut decerpto longior vita quàm dies, nullā enim ei vim mortiferam Dioscor. & Gal. tribuerunt: hoc verò ita vocatur, quòd eodē die perimat. de hoc vide Nicandri alexipharmaca quæ nos aliquando versibus latinis reddidimus.

ἐφήμερον. dicitur à quibusdam κώνειον, id est, cicuta, ab interitus celeritate, vt Phocion author est.

ἐφήμερος πυρετὸς. diaria febris in spiritibus accensa, cuius tota constitutio vnica accessio est horarum viginti quatuor. Hāc excitant causæ febribus aliis communes, præter putredinem: motus multus tùm corporis tùm animi, quies immodica & omissa exercitationum consuetudo, suppressio calidi effluuij densata cute, obstructio mediocris à succo multo, crasso, lento si modò per initia rectè tractetur, alioqui facilè in putridam transit: prætereà contactus calidæ substantiæ, satietas & ebrietas, cruditas, fames, & omnes animi affectus vehementes. Huius febris signa sunt in primis calor mitis & blandus, pulsus nullam habens inflammationis notam, nullámque omnino inæqualitatem in vna pulsatione, aut certè minimam: vrinæ omnino similes naturalibus, aut parum ab his mutatæ, bene coloratæ & rufæ, in quibus quod vel pendet vel subsidet, optimum est: adhæc facilitas tolerandi accessionem. Est enim hæc febris mitissima, quia calor illi vaporosus est, quibusdam primo manus occursu, aliis paulò posteà: hæc quidem sunt diariæ febris signa communia. Singulæ autem quædam habēt sibi propria, quæ naturam causarum sequuntur à quibus sunt excitatæ.

ἔφθησις. significat apud Hippocratem ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων exolutionem virium corporis ab humido calore inductam, quasi corporis quandam elixationem, vt Gal. in comment. annotauit.

ἐφιάλτης. incubus. Est nocturna corporis oppressio & suffocatio. Quidam dæmonem esse putauerunt, aut externam quandam vim quæ quiescentes inuaderet, & pon-

dere suo oppressos grauaret: ex quo nomen ἀπὸ τοῦ ἐφάλλεσθαι indiderũt, quòd hoc malo correpti imaginẽtur se ab aliquo inuadi & violari. At dæmon nõ est, nec vis vlla externa, sed tota mali causa intra corpus est. Ea autem est nõ humor, sed crassus & frigidus vapor, vt scripsit Posidonius, ventriculos cerebri implens, & prohibens spiritus animales per neruos ferri. Per somnum tantùm fit, eóque laborantes per ipsam accessionem eadem patiuntur quæ & apoplexia correpti, sed tamen mitiora. Quia enim vapor in causa est non in totũ opplentur ventriculi cerebri, nec tam difficulter excitãtur qui eo laborãt. Manent tamen aliquãdiu immobiles: deinde verò multo labore & conatu tenuato discussóq; spiritu, & meatibus obstructione solutis, derepẽte è somno excitantur. Læditur illis potissimùm imaginatio: ex quo verisimile est in priori potissimùm ventriculo morbũ consistere. Ex his intelligi potest incubi differentia ab apoplexia & epilepsia. Præludiũ tamen proœmiúmque eorum morborum est, atque etiam insaniæ. Diuturnior enim & frequenter repetens, crudo humore in vẽtriculis cerebri paulatim cumulato, in eos facilè degenerat. Præcedunt incubum suffocatio, vocis amißio, grauitas & immobilitas, & hæc rursus crapulæ & cruditates ex quibus crassus ille frigidúsque vapor suscitatur. Proinde quidam morbum hunc rectè quidem, sed imperfectè definierunt, τὴν εἰς κεφαλὴν ἀνατρέχουσαν ἀναθυμίασιν ἐξ ἀδηφαγίας καὶ ἀπεψίας, hoc est, vaporum in caput discursum ex nimio cibo & cruditate. Themison verò à suffocatione πνιγαλίωνα appellauit.

ἐφιάλτιον. *antiquis vocata est pæonia, vt quæ aduersus ἐφιάλτην, hoc est, suppreßiones incuborum nocturnas valeret.*

ἐφίδρωσις. *duo significat, vel sudoris circa thoracem & caput exortum, vel in vniuerso corpore sudoris prouentum qui & paucus sit & inutilis: cúmque eo nomine frequenter prorrhetici author vtatur, non liquet tamen vtro modo τὴν ἐφίδρωσιν intellexerit, vt annotat Gal. in comment.*

ἔφλυβον. ἐχαλάσθησαν. *apud Hippocratem.*

ἔφοδος. *dici solet propriè de hostibus aut latronibus. Sed ab his Hippocrates trãstulit ad dies criticos, appellans ἐφόδους τὰς τῶν κρισίμων ἡμερῶν περιόδους, vt annotat Galenus comment. in prognost.*

ἔφυδρον. *sic dicta est à quibusdam ἡ ἴππουρις, vt habetur apud Dioscoridem, nisi ἔφεδρον legendum sit.*

ἐχέκολλον. *dicitur medicamentum glutinosum & tenax, quod affectæ parti appositum extrinsecus firmiter adhæret, vt ipsum vinculo contineri non necesse sit. Idem distrahendo plurimùm extendi potest.*

ἐχέτλωσις. ἡ λευκὴ βρυωνία. *apud Hippocratem.*

ἐχῖνος. *non recensetur vel à Galeno, vel à Rufo inter partes corporis humani. Eustathius tamen in Odyss. σ' scribit partem ventris esse, sicut & τὸ ἤνυστρον. Nicander in Theriacis:*

> ἢ ἐλάφου νηδὺν, τὴν δὴ καλέουσιν ἐχῖνον
> ἄλλοι δ' ἐγκατόεντα κεκρύφαλον.

Dicitur autem à multis eo nomine designari sinum illum ventris in ruminantibus animalibus qui parte interiore asper est, cancellatus, crustatus, & magnitudine reticuli. Hermolaus omasum interpretatur. Vocatur & ἐχῖνος in stirpibus quicquid numerosa cõgerie aculeorum stipatur, siue tegmen, siue caput, siue cacumen, ab erinacei

nacei marini similitudine.

Dicitur & à Gal. ἐχῖνος *herba, quæ alio nomine* ὤκιμος, *aliquibus* ὠκιμοειδὲς, *Romanis ocimum aquaticũ appellatur. Significat etiam* ἐχῖνος *ollam magnam multúmque patentem apud Hippocr. vt annotauit Erotianus.*

ἔχιον. *herba est cui folia prælonga, hirsuta, aliquantùm tenuia, anchusæ proxima, sed minora, subrubra, pinguia, & spinulis horridula. cauliculi exiles & numerosi, quibus minuta vtrinque folia, expansa, pinnata, nigra, in summo caule minuscula, flores secundùm folia purpurei, in quibus semina insident viperarum capitulis similia. Sunt qui anchusæ speciem eam esse dicant quam* ἀλκιβιάδιον *appellant. Nicander etiam* ἔχιν *in Theriacis vocauit.*

ἐχίτης. *species vna* τῆς κληματίδος *apud Plinium.*

ἐχόμενος. κατεχόμενος. βιαζόμενος. *apud Hippocr. aphor. 16. lib. 6. vt in comment. Galenus annotauit.*

ἐλχυμένιον. *sic dicitur flos cnici.*

ἐψελλόν. *genus piscium apud Hippocratem.*

ἕψημα ἢ ἑψητόν. *sapa, defrutum. Vinũ ad tertiam mensuræ partem vel dimidiam etiam decoctum.* σίραιον *etiam Græci appellant. Nec tamen* ἕψημα *pro sapa semper vsurpatur, sed aliquando simpliciter pro decocto & coctura, vt apud Gal. lib. 2.* τῶν κατὰ τόπους, *cùm ait:* οὐκ εὐθὺς τοῦ ἑψήματος ἐν ἀρχῇ, ἀλλ' ὅταν ἤδη πῶς ζέωνται ταχέως. *Similiter à Dioscor. lib. 5. cap. de nitro:* ἐκ πεδιασοῦ δὲ τὸ νίτρον καὶ στρόφους πραΰνει λειωθὲν μετὰ κυμίνου, καὶ ποθὲν μεθ' ὑδρομέλιτος ἢ μεθ' ἑψήματος ἤ τινος τῶν διαφορεῖν δυναμένων πομάτων.

ἕψησις. *elixatio. Est coctio indefiniti humoris facta à calore humido. Genere quidem* πέψις *est. fit ab humido calore: quæ enim elixantur, & ab aqua calida, & in calore humido concoquuntur. Perficitur autem eiusmodi concoctio, definito eo humore qui indefinitus, hoc est, flatuosus vel aquosus mistus erat reliquo humori. Est autem elixatio eorum propriè quæ possunt elixari. Non est autem elixabile tùm in quo nihil humoris inest vt lapis, tùm in quo aliquis quidem est, sed propter densitatem superari & excerni non potest, vt lignum, sed id cui humor inest ab humido calore paßibilis. Quòd si alia elixari dicantur, id non propriè sed per metaphoram & similitudinem quandam dicitur. Sic enim aurum elixum esse dicitur, cùm ignis vi humorem alienũ remiserit. Dicitur similiter & lac & mustũ elixum esse non propriè, sed metaphora & similitudine quadam, quum flatus aut aquosus humor discussus concoctúsq; est, etiamsi eorum concoctio propiùs quàm auri & ligni & similiũ accedat ad veram elixationem. Nec tamen propriè elixari dicuntur, quod neq; lac neq; mustum dum coquuntur posita sint in humore calido, neque ab eo concoquatur illorum humiditas, sed ignis vasi in quo cõtinentur circunfusus eorum humiditatem concoquat. Est autem elixis propriũ vt seipsis ficciora euadãt: humor enim qui circunstat, propter calorem attrahit ad se rei elixæ humiditatem, eáque facilè sequitur propter pororũ laxitatem, contrà quàm in iis quæ assantur, in quibus conclusi & cõniuentes ab ignis calore pori humorem intus continent. Quo fit vt elixa proprio humore destituta, ficciora intus sint aßis: foris autem alieno humore madeãt. Elixa tamen nutrimentum humidius præbẽt quàm assa, præsertim si in aqua dulci elixa sunt: omnes enim qualitates quæ initio sibi inerant deponunt, ita vt tandem* ἄποια *& aquosa euadant & aquæ qualitatibus prædita.*

IO. GORRAEI PARISIENSIS
DEFINITIONVM MEDICARVM
TO Z.

Ζάδουρα. barbarũ nomen est, sed tamen à Græcis recentioribus vsurpatum. Est autem radix teres, aristolochiæ non absimilis, sapore & colore gingiberis, quæ ex India ad nos defertur. valet aduersus pestilentiam.

ζάδωρ. *idem quod* ζάδουρα, *vt author est Aëtius.*

ζακελτίς. *sic voluit Nicãder rapam appellari. Alij verò non rapam, sed cucurbitam ita dici arbitrantur.*

ζάλεια. *dicta est à quibusdam* ἡ δάφνη ἀλεξάνδρεια, *vt habetur apud Dioscoridem.*

ζία ἢ

ζειά. *frumenti genus est tritico simillimum, radice multiplici & alba, culmo numeroso; sed tritico fuscius & minus. Duæ sunt eius differentiæ, vna simplicis grani, altera gemini duabus tunicis inuoluti, qui ob id* δίκοκκος *cognominatur. Ex zea olim fiebat alica, sicut far ex frumento: neque est assentiendum Asclepiadæ, qui authore Gal. cap. 3. lib. 9.* τῶν κατὰ τόπους *far & zeam idem esse existimauit. Siquidem* τὴν ζειὰν *Latini non far ipsum, sed semen ex quo parabatur, à frugis præstantia appellarunt.*

ζειὰν ἀντὶ τῆς ὀλύρας *vsurpauit Hippocrates, vt scripsit Galen.* ἐν ταῖς γλώσσαις.

ζεόπυρον ἢ

ζειόπυρον. *frumenti genus, mediæ inter Zeam & triticum naturæ: nascitur in Bithynia.*

Διὰ ζεμάτων. *Collyrij nomen est quod habetur, apud Paulum lib. 7. cap. 16.*

ζζ. *duplex, apud medicos veteres* τὴν σμύρναν, *hoc est, myrrham designabat, vt annotauit Hermolaus Barbarus lib. 1. corollariorũ, propterea quòd* ζμύρνα *perinde atq;* σμύρνα *diceretur. Nunc tamen vulgò per duplex* ζζ. *omnes zinziberi intelligunt, magno & periculoso errore.*

ζίβεθον. *est sordes animantis odoratissima, ex eius genitalibus locis deprompta. Nonnulli è recẽtioribus Græcis hoc animalis genus* ζαπέτιον *vocant, vulgus nostrum hodie siuettam nominat.*

ζίγγιβερ ἢ ζιγγίβερι. *Zinziber. planta est in Arabia Troglodytica magna ex parte nascens: qua virente ad multa, perinde atque nos ruta, vtuntur. Radices habet cyperi modo paruas, candicantes, odoratas, & piperis sapore. Impensè calefacit: nec viribus dissimilis est piperi, vt scribit Dioscorides.*

ζίγερ ἢ

ζίγιρ. *est species casiæ purpurei coloris, crassiore sarmento, rosam spirans, & præcipui in medicina vsus: vide* κασία.

ζιζάνιον. *sic dicitur à quibusdam* ἡ αἶρα, *hoc est, lolium.*

ζίζιφος. *arbor est flore oleæ, sed magis odorato, cuius fructus corni baccis similior est quàm malis. Est duûm generum, vt scribit Columella, vna rutila, altera cãdida: omnibus officinis iniuba dicitur.*

ζμύρνη. *idem quod* σμύρνη. *myrrha.*

ζυγία. *carpinus. arbor procera: sic dicta quod ex ea iumentis iuga optima fiant, quia, vt scribit*

scribit Vitruuius, fragilis non est, sed habet vtilissimā tractabilitatem. Galli charme vocant.

ζυγίς. est serpyllum syluestre, quod rectū, exilibus ramulis & longis attollitur, foliis rutæ, oblongioribus & angustioribus, flore gustu acri, odore iucundo.

ζύγωμα. os iugale, iugumentum. Est os ex duabus, vna ossis temporalis, altera ossis paruum oculi angulum constituentis apophysibus, inter oculum & aurem coëuntibus conglutinatum. Néc verò interest apophysésne an ecphyses dicantur: harū quidem posterior, à capitis osse quod iuxta aurem est: anterior verò ab osse quod ad paruum oculi angulum est, procedit, iungūtur autem in medio sutura obliqua. Ob id ζύγωμα siue συζυγὲς, quasi coniugiale & ex duobus coniugatum vocatur. Est autem solidum & durum in lapidis modum, medullæ expers, & foris quidem gibbum: intus verò cauum, quò musculum temporalem quem subiectum habet, & cui velut propugnaculum obiectum est, contineret & ab externis iniuriis vindicaret. Siquidem sub hoc osse musculus ille magna ex parte delitescit.

ζῦθος. zythum, est potus qui fit ex hordeo aqua macerato resolutóque in liquorem vino similem, qui propterea οἶνος κρίθινος à quibusdam dictus est. Inæbriat enim perinde ac vinum, & acris gustu est ex putrilagine quam ipsa præparatione concepit.

ζύμη ἡ

ζύμωμα. fermentum. Est farina subacta, quæ acorem contraxit. Subigitur aqua priusquam addatur sal, & quia non perfectè coquitur, putrescit, calorémque & acrimoniam à putredine concipit, vt & alia quæ putrescunt omnia. Simul autem & tenuitatem partium & aciditatem acquirit, quemadmodū acetum quod putrescente vino tale euadit. Ergo quantò vetustius fermentum fuerit, tantò est præstantius. Sic enim calidius, acrius, & tenuius est, magísque ea quæ in alto fixa sunt attrahit & discutit. Miscetur ob id panificiis, leuiorémque panem & concoctu digestúque faciliorem exhibet. miscetur & medicamentis extrahentibus & digerentibus, atque etiam suppurantibus.

ζύμωσις. fermentatio, vt Plato definiuit, est τῆς γεώδους οὐσίας ὁμοῦ κίνησις καὶ ἄερωσις. Est enim motus fermenti vi factus in terreno crassoq; corpore, quo in tūmorem leuem attollitur, conceptóque aëre distenditur, inflatur, & quodammodo ebullit. Id quod fermentum farinæ triticeæ subactæ inditum, euidenter præstat, & in multis rebus tùm simplicibus tùm compositis quæ per se eam vim fermenti acquirunt, manifestò cernitur. Ipse enim vini feruor in dolio, & solidiorum medicamētorum vt Mithridatij, theriaces & conseruarum, vt appellant pharmacopolæ, ebullitio (neque enim Plato inter ζέσιν & ζύμωσιν distinxit, vtrumque eadem definitione comprehendens) quædam fermentatio est, etiamsi indè acida non fiant, vt nec ipse panis fermentatus. Idem effectus & in atra bile apparet, quæ incendio bilis flauæ genita, terram, in quam effusa fuerit, abradit, & partes quæ raduntur omnes in altum attollit. Est enim is humor aceto simillimus, ex quo in terrā effuso idem omnino fieri apparet, eúmque propterea veteres humorem acidum nominauerunt, æquè vt pallidæ bilis, amarum. Ab eadem causa etiam οὖρα ἐζυμωμένα, hoc est, vrinæ fermentatæ dicuntur ab Hippocrate, vt annotat Gal. comment. 2. in lib. 1. porrhet. Sicut enim in terram acetum acre effusum protinus intumescens quasdam terræ partes sursum simul attollit, fitque compositum quoddam ex terrestri substantia, aceti humiditate,

& vaporoſo ſpiritu, aut quemadmodum effuſa in terram atra bile, aut in feruente muſto, motio quadã ſpirituoſa manifeſtò aſſurgit, aut ſicut in panibus quotidie miſto farinæ ſubactæ fermento & mediocriter macerato fermentatio fieri cernitur, fuſa ſimul & intumeſcente quæ fermentatur ſubſtantia: ſic & in vrinis aliquãdo craſſis multùm ſpiſſiſque leuis quidam feruor per agitationem excitatur, motiſque & rarefactis ſpiritibus in ea cõcluſis, in maiorem quàm cùm primùm excretæ fuerant, tumorem attolluntur.

ζύμωσις ἥπατος. *iecinoris tumor œdematoſus, apud Hippocr. vt annotauit Erotianus.*

ζωὴ. *vita. Eſt coniunctio animæ & corporis. Hæc enim cõiunctio cùm primùm in vtero cœpit, & quamdiu durat poſt ortum, homo viuit, adeò vt vita aliquot locis à Galeno dicatur actio animæ primaria. Continetur autem ea coniunctio vno calore natiuo, quo quidem vt præſente viuimus, ſic extincto morimur. Quamdiu enim vel ſcintillula huius caloris erit in corpore, vita erit, vitæque functiones, licet aliquando valdè obſcuræ, perſeuerabunt. Quòd autem eo quaſi vinculo vita conſtet, mors ipſa oſtendit, quam omnes philoſophi caloris huius extinctionem eſſe prodiderunt. Vita igitur conſiſtit in calore, non eo quidem elementari, ſed diuiniore, vt ſuo loco dicetur, ita tamen vt non ſit cenſendus opifex omnium functionum, atque cauſa per quam omnia in corporibus noſtris perficiantur (id enim animæ proprium eſt) ſed tãquam inſtrumentum animæ eiúſque facultatũ, ſine quo nihil prorſus agere valeant. Abũdat ille vigétque potiſſimùm in corde, à quo tanquam è fonte quodam in omne corpus diffunditur. Ex quo patet vitam in corde tanquam in penu conditam, in omne corpus eius beneficio diſtribui, quod propterea primum viuit poſtremúmque moritur, ſedémque in medio habet corpore, quò vitam, calore ſuo per arterias diffuſo, in omnibus particulis tueatur.*

ζωμὸς. *ius. ius eſculentum, liquor eorum quæ cocta ſunt adiectis condimentis: ex quo* ζωμοποιὸν *vocatur à Dioſcoride quicquid gratiam iuribus conciliat, ſeu quod gratiam in iuribus habet. Cùm autem plura ſint condimentorum genera, duo tamen apud veteres maximè celebria fuerunt, ius album, & ius nigrum. Illud* ζωμὸς ὁ λευκὸς *dicebatur: fuit autem conditurę genus coquendis edendiſque non piſcibus modò, ſed gallorum etiam teſticulis & columbarũ pullis aliiſque carnibus dicatum. Erat quidem, vt ſcribit Galen. coctura genus præſtantiſſimum, atque hunc in modum apparabatur. Copioſa aqua primùm iniiciebatur, deindè olei quod ſatis eſſet affundebatur, cum pauco anethi & porri: poſteà cùm piſces ſemicocti erant, ſalis tãtùm aſpergebatur, quod totum ius ſalſum non redderet: erátque præparatio eiuſmodi etiam ægrotis accommoda, nec eo quidem modo coctas carnes Galenus, vel in febre, vel in dolore capitis ex ebrietate contracto exhibere dubitauit. Tale quidem fuit ius albũ antiquis, ſed ſimplex. Siquidem aliàs cum garo & vino, aut alia quadam ſuperuacua conditura, cuiuſmodi* καρυκείας *Græci vocant, præparabatur, ſed minùs ſalubriter. Dicitur autem ius album ad nigri differentiam, cuius tamen parandi quænam fuerit ratio, ignorare me profiteor. Nigritiem enim poteſt contrahere varia miſtura, & multa præſertim ſapa, ſicut Galenus comment. 1. in lib. 1. prorrhet. annotauit. Eo vtebantur ſenes Lacedæmonij, vt refert Plutarchus in Apophtheg.*

ζώνη. *dicitur pars ea corporis qua cingimur apud Hippoc. quamquam ſunt qui* τὴν ὀσφῦν *interpretentur, vt annotauit Erotianus.*

Eſt

Est & ζώνη ignis sacer, siue herpetis species, sic dicti quòd mediū quodammodò cingat & complectatur hominē, vt author est Scribonius Largus cap. 62. scribens medicamentū Andronis facere ad carbunculos & ad ignem sacrum & ad zonā quàm Græci ἕρπητα dicunt. Sed magis vsitato nomine ζωστὴρ appellatur. C. Plinius Secundus in lib. 3. quem scripsit de medicina, ait τὴν ζώνην à quibusdam circinum appellari, fieríque hunc in modum: vesicæ tanquam combustæ exeunt & crepant, primùm paucæ, deinde citò multiplicantur, quæ si hominem cinxerint, occidunt.

ζωνῖτις. *species τῆς καδμίας, quæ in fornacibus legitur Zonarum similis.*

ζωόφθαλμον. *dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον siue sedum maius, apud Dioscoridē, ab oculorum animalis similitudine.*

ζώπισσα. *est pix cum cera derasa nauibus maritimis quam aliqui ἀπόχυμα vocant. Ea dissipandi naturam habet, quoniam marino sale macerata sit. Sunt autē qui pineam resinam hoc nominè appellarint.*

ζώπυρος. *nomen est antidoti quam dicitur Zopyrus regi Ptolemæo cōposuisse atq; Ambrosiā nominasse, vt scribit Celsus lib. 5. cap. 23. valens ad colicos dolores & alui inflationes & incipiētes hydropas & venena. Describitur à Cor. Celso atque à Paulo Ægineta eodem prorsus modo, ac ne ponderibus quidem medicamentorum, nisi admodum paucis, immutatis. Habetur & apud Aëtium ζωπύρειος ἀντίδοτος, eadem quoque omnino materia constans sed diuersis mensuris. Describit & Scribonius Largus antidotum quandā zopyri ad lethalia venena & omnem serpentis ictum efficacem, sed plurimùm diuersam à superiore.*

Est & ζώπυρον herbæ nomen quæ κλινοπόδιον dicitur.

ζωστήρ. *est ignis sacer qui medium hominē ambit cingítque. Scribonius Largus eum aliò nomine sed parum differente ζώνην appellat cap. 62.*

ζωστήρ. *à quibusdam dicitur species vna fuci marini, cui folium latum viridéque est, & ob id πράσιον etiam nominatur.*

ζωτικὴ δύναμις. *est facultas vitæ conseruatrix. Nam cùm vita non aliud sit quàm copula animæ & corporis, eáque vno calore natiuo contineatur, meritò ea facultas vitæ conseruatrix haberi debet, cui à natura caloris huius gignendi, continendi, partibúsque omnibus impertiendi cura commissa fuit. Eam facultatem medici vitalem appellarunt multò præstantiore nomine quàm reliquas facultates, quæ quamuis tam sint ad vitam necessariæ, vt sine ipsis ea nullo modo constare possit, prærogatiuam tamen eam habet vitalis vt per eam vita cōsistat. Siquidem calorē natiuū, quo vno viuimus, sola moderatur. Cuius rei causa in corde residet, viscere nobilissimo: quod propterea omnium in corpore primum vita fruitur & postremum viuere desinit, situmque est medio in corpore, vt quoquouersum calorem suū in omne corpus effundat. Neque enim satis naturæ visum est natiuum calorem singulis partibus in ipsa prima conformatione indidisse, qui fixus à medicis dicitur, sed quoniam multis de causis alterari, imminui, digeri extinguíque potest, eū perpetua alterius caloris ὁμογενοῦς accessione refici atque instaurari oportuit. Quod quidē munus facultatis vitalis proprium est. Eo autem vt defungeretur natura, cor condidit huius caloris sedem, in cuius ventriculo maximè sinistro tanquam in fornace coqueretur. Materia eius pabulúmque sanguis est atque sanguinis vapor quem dexter cordis sinus suppeditat, qui posteà perenni cordis motu elaboratus & calidior tenuiórque effectus*

vitalis spiritus nomen accipit, non tam iam pabulum caloris illius natiui quàm vehiculum. Calor namque natiuus duobus iis comitibus in singulas corporis partes per arterias decurrit, earúmque perpetua pulsatione calorem ipsis à natura insitũ temperat atque refocillat. Idem enim præstat uniuerso corpori arteriarum motus, quod cordi respiratio, quæ aëris inspiratu non modò calorem, in corde alioqui exardescentem, leniter ventilat, sed etiam adauget, expiratione verò fuliginosis excrementis liberat. Itaque cùm facultatis vitalis munus proprium præcipuúmque sit vitæ conseruatio caloris natiui beneficio: vel, si mauis, caloris natiui, quo vno vita cõtinetur, generatio & custodia: præstari autem id nõ poßit absque cordis & arteriarum pulsu, vt qui eo in opere habeat rationem causæ per quam vita calórque natiuus conseruentur, consentaneum est vim quoque pulsificam facultatis vitalis functionem esse: neq; enim pulsus aliud est quàm caloris natiui motus. Sed nec minus inter eiusdem facultatis actiones annumeranda sunt animi pathemata, quæ & ipsa motus sunt natiui caloris, sed diuersi à pulsu generis. In pulsu nãque tùm in ipso corde motus fit, tùm per arterias: per animi vero pathemata non in corde modò cientur caloris motus, sed per vniuersum etiam corporis habitum sentiuntur. Siquidem in mœrore & metu, adhac ira & verecundiæ initio calor natiuus intrò cum spiritu & sanguine recurrit: contrà in gaudio, ira, & verecundia iam vigente, ad cutem cum spiritu & sanguine plurimus erumpit. Quorum quidem motuum concitandorum facultas θυμοειδὴς à philosophis appellata fuit. Ex quo patet facultatis vitalis geminam esse differentiam σφυγματῶδες & θυμοειδῆ. de quibus suis locis agetur.

IO. GORRAEI PARISIENSIS
DEFINITIONVM MEDICARVM

TO H.

Ἥβη. pubertas. Tempus est ætatis quo lanugo circa pudẽda oriri incipit. Id quia incerto fit tempore, vt ait Gal. comment. in aphor. 27. lib. 3. propter frigiditatẽ temperatura (calidi enim citiùs, frigidi tardiùs pubescũt) idcirco pubertatis initium varium est, aliis à duodecimo, aliis verò à decimoquarto anno, vel sæpius etiã pubescentibus. Sed cùm omnes cùm cæterarum rerũ tùm maximè ætatum mutationes annorum hebdomadibus cõtingant, initium pubertatis post annum decimum quartum rectè videtur à Galeno aßignatum. Durat autem vsque ad vigesimum quintum, sicut Hippocratem sensisse Galenus scribit comment. in aphor. 7. lib. 5. qui de comitiali morbo editus est. Quanquam Modestinus iurisconsultus plenam pubertatem decem & octo annis definiat.

ἥβη. pubes. pecten. Est postrema pars hypogastrij siue aqualiculi, qua scilicet pili nascũtur. Dicitur alio nomine ἐφήβαιον & κτένιον.

ἥβης ὀστᾶ. ossa pubis, pecten. sunt apophyses oßis sacri tenues, perforatæ & in anteriora protensæ. Illæ inter se in extremo symphysi cõiunguntur, præcipuè in viris: in mu

lieribus

lieribus autem laxiùs cohærent, quò faciliùs in partu diuelli poßint.

ἠγκύστρωνται. implicatus est, apud Hipp. ἀγκυστρωθεὶς συμπέφυκεν, vt explicat Erotianus.

ἠδὲ. ἔτι δὲ. insuper, apud Hippocratem.

ἠδελφισμένα. dicuntur apud Hippocr. quæ inter se similia sunt & valdè, quasi dicas, cognata. Namque inter cognatos non est maior propinquitas & affinitas quàm fratrum: annotat Galen. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

ἠδέλφισται. οἰκείωται, apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, hoc est, affine cognatúmque est & maximè simile.

ἤδη. etiamsi tempus plærumque denotet, sæpe tamen adiicitur ad aliquid comprobandum, & significat præsertim, apud Hippocr. vt cùm dicimus, καὶ διὰ τὸ δῆγμα καὶ ἤδη διὰ τοῦτο, annotat Gal. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

ἡδονή. voluptas, delectatio. Est sensus lenis in corpore motionis: eius fons & radix sensus est, sine quo nulla voluptas esse potest. Plato eam paßionis nomine comprehẽdit, eo significans omnẽ motum qui fit ab altero in alterũ. Epicurus & Zeno definierunt esse, ἔπαρσιν ἐφ᾽ αἱρετῷ δοκοῦντι, hoc est, elationem ob rem quæ sequẽda videatur. Pertinet ad facultatem irrationalem: siquidem ad voluptatem vis irrationalis omnes pertrahit, atque ad eam ex concupiscentia trahimur. Sensibus omnibus, vt & contrarius illi dolor, cõtingit, sed in oculis miniùs quàm in cæteris, euidenter. In tactu autem & gustu maximè luculenter, ab iis deinceps in odoratu, & post hanc in auditu. Communis eius, vt & doloris causa est, naturæ ad se reditus vniuersim & celeriter factus. Quod enim sensim & paulatim fit, sensum latet. Itaque eius quod periclitabatur diuelli, reditus ad naturam simul & celeriter factus, voluptatẽ adfert. Iccirco oculis iucũdißimum spectrum cæruleum est, sicut è diuerso grauißimum tristißimúmque quod splendidum simúlque album est, quemadmodum sol, sicut Gal. demonstrat lib. 1. de causis sympto. medij verò colores medio etiam modo. In auditu similiter iucundißima vox est quæ lenißima tardißimáque est & in ægris etiam parua & exilis, atque hac etiam magis quæ numerosa est. Est autẽ voluptas in hoc sensu quàm in visu euidentior, propterea quòd est sensu craßiore. Sicut in odoratu adhuc manifestior est voluptas, propterea quòd adhuc eius substãtia est magis crassa: posteà in gustu. Omnium autem maxima in tactu, dum ad naturalem statum reducimur. Proinde iis quæ ipsum exasperãt, vel concoquendis, vel difflandis, vel sensibiliter excernendis, quia ad naturam suam reuertitur, voluptatem percipit. Quinetiam qui laßitudine laborant, vbi molli frictione, vel in balneo loti, ab iis quiescũt, euidentem sentiunt voluptatem. Nec verò solùm lauando, aut fricando voluptas comparatur, sed etiam in maioribus doloribus pertractatio quæ mollis, blanda, & lenis sit, solatium quoddam nõ exiguum adfert. Cæterùm in omni voluptate sensus, ad quem ea pertinet, sese totum comparat ad excipiendum id quod delectat, vt contrà in dolore intrò refugit, proindéq; spiritus eò accurrit, & magna fit facultatis sensificæ relaxatio, expansis veluti vlnis rem gratã amplectentis. Sic fit vt plurimi maximo gaudio (περιχαρείας Græci vocant, quasi gaudij quendam excessum, oppositum timori subito & vehementi, quem iidem ἔκπληξιν nominant) repentè interierint prorsus dißipatis spiritibus. Quanquam verò non semper voluptas iugulet, at certè facilè resolubilem infirmúmque spiritum reddit. Ex quo fit vt omniũ maximè imbecilli euadant qui nimias voluptates consectantur.

ἡδυωδὴς πίσσα. *pix odoribus condita, apud Hippocratẽ. coquitur autem cum aqua & aromatibus. Similiter apud eundem ἡδυωδὲς στέαρ dicitur adeps in aqua & aromatibus coctus.*

ἡδύοσμον. *herba est duûm generum apud Dioscoridem: una satiua, altera syluestris est: illa mẽtha dicitur, nec à Dioscoride describitur, hæc verò mentastrum vocatur, seu mentha syluestris. Herba est sisymbrio procerior, folio hirsutiore, maiore & grauiori odore: maiores flosculos habet, coliculorum fastigia coronantes. Calfacit tertio ordine, habétque humorem semicoctum, cuius causa venerem stimulat.*

ἡδυπνοΐς. *genus est syluestris cichorij quod prodit latiore folio.*

ἡδύσαρον. *securidaca. frutex est folia ferens ciceris, pusilla, folliculos modo corniculorum aduncos, semen complexos rufum, securiculæ ancipitis figura, à qua πελεκῖνος etiam dicta est. inter hordeum triticúmque prouenit.*

ἡδύσματα. *dicuntur unguenta ipsa quibus ad suauitatem odoris aromata adiũcta sunt. Alij non unguenta, sed aromata sic appellant, quibus odor unguentis conciliatur, cuiusmodi sunt amaracus, costus, amomum, nardus, carpobalsamum & myrrha, ut patet ex Dioscoride in descriptione unguenti amaracini: item coriandrum, mentha, apium, ruta, quæ etiam olera ementibus dari fuisse solita gratis præter legitimum pondus atque precium Galenus scribit. Cæterùm unguenta ea quæ ἡδύσματα vocabantur, succus tantùm erant, hoc est, liquida, ut quæ solis ferè constarent oleis, eóque differebant ἀπὸ τῶν σμημάτων, ut Plinius scribit, quòd hæc corpus haberent, hoc est, solidiora essent: utrisque tamen eadem odoris gratia. Dicuntur ἡδύσματα ἀπὸ τοῦ ἡδύνειν, quod est suaue, & odore gratum facere: unde & ἡδύσματα generaliter dici possunt quæcunque rem aliquam iucundiorem gratiorémque reddunt. In qua significatione Galenus lib. 3. de alimentis pinguedinem & adipem, carnium ἡδύσματα esse dixit: cibis enim suauitatem potiùs conciliant quàm in alimentũ vertantur.*

ἡδύσματα etiam apud Hippocratem dici τὰ χλωρὰ καὶ ξηρὰ ἀρτύματα, vocémque Atticam esse Erotianus annotauit. ex quo ipse lib. 2. τῶν γυναικείων στέαρ ἡδὺ appellat τὸ ἠρτυμένον.

ἡδύχροον. *est magma per pastillos digestum, multis aromatis constans. Primùm ab Andromacho inuẽtum descriptúmque proditur. Eius compositio refertur à Galeno lib. 1. de antidotis & lib. de Theriaca ad Pisonem. Describitur & à Paulo & Aëtio. Non habet postremum locum in Theriaces compositione, ut cui præter alia & saporis & odoris suauitatem conciliet. Nec verò Theriacæ tantùm conuenit, sed unguenti etiã loco usurpatum fuit & ozænis odoris gratia illitum à Galeno, qui resiccando etiam per odorẽ pulmoni à se exhibitum fuisse prodidit lib. 4. de locis affectis.*

ἡθμοειδὲς ὀστοῦν. *sic dicitur os illud quod ad summam nasi radicem intus fixum hæret tenue & latum, & magno illi foramini oppositum quo è cerebro in nares excrementa descendunt. Ratio nominis est quòd cribri modo, ἠθμὸν Græci vocant, pertusum sit pluribus locis. Alij spongiæ idipsum conferunt & σπογγοειδὲς nuncupant.*

ἠθμός. *dicitur à quibusdam pars nasi superior, quæ superciliis proximè subiacet.*

ἥκιστα. *significat apud Hippocr. minimè, vel, ut alij interpretantur, nullo modo. Contrarium est τοῦ μάλιστα, ut annotat Gal. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.*

ἠλεκτρώδης. λαμπρὰ καὶ στίλβουσα. *dicitur ab Hippocrate de alui deiectione, παρὰ τὸ ἤλεκτρον, ut annotat Erotianus.*

ἤλεκτρον. *succinum. Est succus quidam pinguis, oleosus & leuis, qui in lapidem mollem cõcreuit, ignem flammámque facilè concipiens. Sed cuius generis succus ille sit, plurimùm variãt authorum sententiæ. Multi dixerunt esse arborum succum, ex arboribus littori vicinis stillantem in fluuios & mare: qui cùm sit genere triplex, lacryma scilicet, gummi, & resina, Aristoteles succinum lacrymam esse scripsit, nec tamen definiuit cuius sit arboris: multi verò populi esse censuerunt, cuius opinionis & Dioscorides meminit, scribens lib. 1. quosdam existimare lacrymam populorum quæ in Padum amnem defluat, durari ac coire in succinum. Quæ opinio vel potiùs fabula vnde profecta sit, Plinius explicat. Idem verò narrat poëtas aliquos fuisse qui dicerent esse gummi, sed nec eos qui id senserint, nec arborem ipsam ex qua funditur, nominat. Ipse verò pineæ succum esse arbitratur: alij verò cedrinæ, verùm alij nec quæ succi species sit, nec quæ arbor eum exudet speciatim explicarunt, contenti in genere dixisse, succum esse arboris: inter quos plurimi fuerunt authores Græci, & è Latinis Cornel. Tacitus. Sũt & qui succinum terræ succum siue sudorem esse dixerint, & crediderint solis radios circa occasum vehemẽtiores in terram actos pinguem sudorem ex ea elicere è quo fiat succinum: alij etiam è limo terræ gigni prodiderunt: alij concreti maris purgamentum esse. Adeò multùm pugnant inter se veterum sententiæ. Nouissimè verò Georgius Agricola vir doctissimus & acerrimi iudicij, repudiatis veterum sententiis, scripsit succinum esse bitumen fossile quod in lapidem mutatum sit, quoniam omnes bituminis proprietates habeat. Cæterùm omnes cõsentiunt succinum in littoribus maris colligi, præsertim ad septentrionẽ, atque tempestatibus in littora eiici: verùm è terra quidem, quæ sub mari est, oriri Serapio prodidit, non aliter ac fungi oriuntur ex ea quæ eminet à mari, ipsúmque fluctibus & tempestatibus è natali solo erutum ad littora impelli. Cæteri verò omnes nõ nasci in mari, sed è fontibus in mare influere sentiunt, ibíque durari. Non est autem succino color vnus: aliud candidum est, quod habetur præstantissimũ: aliud fuluum & perspicuum instar vitri, quod genus Græci nuncupant ὕαλον: aliud nigrũ, quod est deterrimum. Omne admoto igne accenditur & ardet, vt reliqua bituminis genera, affrictúque calefactum plumas, paleas résque alias leues ac minutas, tanquã magnes ferrum, ad se trahit & retinet, eámque ob rem Græcorum quidam ἅρπαγα ipsum appellarunt. Præbet multiplicem vsum, cius ramenta in suffitus cedunt quibus fœtidus & pestilens aër corrigatur: est enim odoris iucundi. Illinendi vim obtinet, atque ob id potum sistit sanguinem vndecunque profluentem, & vomitus & alui profluuia & catarrhos. Et quia odorum est, cordi amicum esse, eiúsque tremori mederi creditur. Cæterùm non in Oceano modò, sed etiam in mari Mediterraneo colligitur, quod tamen ad nos adferri negant, dicentes in eius locum substitui factitium ex benzoo, cera candida noua, carie fraxini & arborum musco, vel ex styrace, ladano, & ramentis xyloaloës: ad vtramque verò compositionem addi muscum vel Zibetum, atque omnia cum aqua rosacea commisceri: facilè tamen fraudem deprehendi, quòd natiuum non tam citò atque factitium aquis mollescat. Mauri atque Arabes ambram citrinam & caraben appellant.*

ἠλιάδι. *herba est folio myrti in Themiscyra regione & Ciliciæ mõtibus maritimis prouenïens. Ea scribunt quidam cum adipe leonino decocta, addito croco & vino palmeo perungi solitos Magos & Persarum reges ad conciliandam corporis gratiam,*

ideóque eandem ἠλιακὴν nominatam fuisse.

ἡλιακὸν. genus est τοῦ κύφεως, quod & κῦφι μέγα vocatur, ex rebus triginta sex constans. Eius compositio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 22.

ἡλικία. ætas. Est annorum decursus corporis temperamentum immutans. Ita nãque fert naturæ conditio, vt corpus humanum nequeat diu eodem in statu perseuerare, quòd sit omni genito corpori corruptelæ interitúsque connata necessitas. Cùm enim ita nati simus vt in naturæ nostræ primordiis calidum frigido, humidum sicco præpolleat, constétque nobis ex humida substantia genituræ origo, quam tamen humidam perpetuò seruari conueniens non erat, quòd ex ea solidæ partes fieri deberent, natura statim in generationis initio ignẽ terrámque copiosiùs admiscuit, quæ non torrerent quidem vreréntue, sed tamen abundè siccarent. Id quidem in causa est cur progressu temporis temperamentorũ mutationes contingant, quæ non aliud reuera sunt quàm ætates. Ab hoc enim primùm cogitur paulúmque cõcrescit quod in vtero cõceptum est, mox siccius redditum veluti lineamenta quædam & rudimenta cuiusque membri obtinet: vlteriùs verò etiam siccescens, non lineamenta rudimentáue modò, sed etiam exactam vniuscuiusque speciem ostendit: iam verò in lucem editum & magnitudine proficit, & tùm siccius tùm valentius seipso semper efficitur, donec ad summum incrementum sit peruentum: tum verò & incrementum omne sistitur, ossibus nimirùm ipsis per siccitatem non vltrà sequacibus, & sanguinis spiritúsque vasa spiritus ipsius flatu in latum aguntur: cuncta denique membra non solùm robusta fiunt, sed etiam vires suas summas obtinent. In eo verò quod sequitur tempore, omnibus iam partibus supra iustum siccescentibus, non solùm cuiusque officium minùs probè administratur, sed etiam corpus ipsum macilentius graciliúsque quàm antè redditur, & posteà etiam rugosum euadit. Quò vbi peruentum est, summa artuum atque viscerum imbecillitas seniúmque oritur. Talis quidem in genere est totius vitæ decursus omnes temperamentorum mutationes ætatúmque differentias complectens. Hæ autem quamuis nisi annorum spatiis certis contingere nõ possunt, sed eas necessariò annis metiri, definiréque oporteat, non facilè tamen est id exactè præstare, certósque fines statuere, sed tantùm in latitudine quadam. Nam prout calidior, frigidior, humidior aut siccior aliquis est, etiam celeriùs aut tardiùs vel pubescit vel senex est. Earum namque qualitatũ temperaturis ætates distinguuntur. Itaque vt quatuor sunt temperamentorum differentiæ, quas homo toto vitæ suæ spatio sustinet, ita par est quatuor ætates esse illis respondentes. Primùm enim vbi natus est homo eum calidum & humidum esse constat, deinde calidum & siccum fieri, posteà siccum & frigidum euadere, tandem verò frigidum humidúmque effici, & per eas quatuor temperies decurrere, perinde atque annum per sua tempora eãdem quoque temperaturam sortita. Quod enim in anno tempus, id in vita hominis ætas est, non eadem modò temperie prædita, sed humoribus etiam & reliquis plærisque affectionibus. Habent autem & ætates sua nomina, veluti anni tempora, quarum prima dicitur ἡ τῶν παίδων, id est, pueritia veri admodum similis & abundans sanguine, quæ tamdiu dicitur quamdiu corpus calidum & humidum existit. Eam autem medicarum diffinitionum author τὴν τῶν νέων appellat, id est, iuuentutem, pueros cum iuuenibus confundens. Secunda autem ἡ τῶν μειρακίων ἢ ἀκμαζόντων, id est, adolescentia siue florens & virilis ætas, quæ durat dum calor & siccitas exuperant,

æstati simillima, in qua, vt in hac quoque, multa bile corpus scatet. Tertia ἡ τῶν παρακμαζόντων, quos etiam μέσους Græci appellant, id est, decrescens siue inclinãs ætas, quæ est cùm frigiditas & siccitas corpus occupat, autumno non dißimilis tùm temperie tùm humoris melancholici prouentu. Quarta est τὸ γῆρας, id est, senectus, frigida & humida instar hyemis, propter abũdantis in ea pituitæ copiam. In quo tamen nemo me criminetur si senectutem frigido & humido, non autem sicco definiui. Ego enim Galenum sequutus sum sic ætates distinguentem lib. 8. de placitis Hippocrat. & Platon. & in commẽt. quos scripsit in lib. περὶ διαίτης ὑγιεινῆς. Verùm alijs aliter ætates distinguere placuit, maximè per septimanas, quod eo ferè numero natura magnas mutationes efficere consueuerit. Nec tamen de earum nominibus vel quo temporis spatio circumscribi debeant satis cõuenit. Omnes primam statuunt τὴν τῶν παίδων, cui duas septimanas tribuũt, videlicet vsque ad decimumquartum annum. Ab eo incipit ἡ ἥβη, id est, pubertas, & secũdùm Hippocr. sententiam vsque ad annum vigesimum quintum extenditur, vt annotat Galenus cõment. in aphor. 7. lib. 5. quo tamen in tempore τὴν τῶν μειρακίων ἡλικίαν, id est, adolescentiam contineri idem Galenus author est comment. in aphor. 29. lib. 3. scribens τὴν τῶν μειρακίων mediam esse inter τὴν ἥβην καὶ τὴν ἀκμὴν, id est, inter pubertatẽ & florentem ætatem. Quod si verum est, pubertas erit ab anno decimoquarto vsque ad annum decimumoctauum, spatio videlicet dimidiæ septimanæ: ab anno autẽ decimooctauo vsque ad vigesimumquintum adolescentia, vt scriptum reliquit Gal. cõment. in aphor. 9. lib. 5. Itaque pubertatis nomine adolescentiam comprehendere Hippoc. videtur. Ab anno autem quinto & vigesimo ἡ τῶν ἀκμαζόντων καὶ νεανίσκων ἡλικία, id est, florẽs & iuuenilis ætas incipiens, quinta septimana terminatur, id est, anno trigesimoquinto. Ab hoc posteà ἡ παρακμὴ, id est, ætas declinans incipit, iuuentuti ad ferendos labores multùm impar, & ad duas sequentes septimanas extenditur, vt docet Galen. comment. in aphor. 30. lib. 3. Ea igitur est à trigesimoquinto anno vsque ad quadragesimumnonum. Indè succedit senectus, quam triplicem Gal. esse docet extremo quinto libro de sanitate tuenda: cuius primam partem τῶν ὠμογερόντων appellat, id est, eorum qui cruda viridique adhuc senecta sunt, propterea quòd nõdum habent sensum senectæ manifestum, sed adhuc ciuilia negotia obire poßunt. Nec verò sola senectus trifariam ita diuidi intelligenda est, sed & reliquæ perinde ætates, vt prima pars viridis sit, deinde adulta, posteà præceps. Ætatem M. Varro diuisit in infantiam, pueritiam, adolescentiam, iuuentam, senectam. Author est Aulus Gellius lib. 10. cap. 28. Seruium Tullium Regem, cùm census faciẽdi gratia illas quinque classes populi Romani instrueret eam rationem sequutum, vt pueros esse existimaret qui minores essent annis septemdecim: indè ab anno decimoseptimo quos idoneos iam esse reipubl. arbitraretur, milites scripsit, eósque ad annum quadragesimumsextum iuniores dixit, supráque eum numerum seniores appellauit.

ἡλιακὸν. nomen est compositi medicamenti, aridi, quod vel maximas carnis excrescentias vsque ad penitiora adurit. Habet autem auripigmenti libram vnam, calcis viuæ drachmas duas. Aqua læuigantur per dies caniculæ, deinde siccantur.

ἡλιοκαλλίς. herba quæ & ἡλιωδὴ dicta fuit.

ἡλῖτις. est species squamæ æris, sic dicta quasi clauatis. vide χαλκοῦ λεπίς.

ἡλιότρους. idem quod τὸ ἡλιοτρόπιον maius, sicut habetur apud Dioscoridem.

ἡλιόςροφον. *sic à quibusdam dictũ est τὸ ἡλιοτρόπιον μέγα, ut Dioscorides scribit. Plinius tamen heliostrophion & tricoccon genera facit duo heliotropij.*

ἡλιοτρόπιον. *solaris herba Celso dicitur: cuius duo genera, maius & minus.*

ἡλίωσις. *insolatio. Est corporis in sole apricatio. Remedij genus est veteribus medicis vsurpatum varijs modis & ad varios affectus: alij enim vncti, alij non vncti, alij decumbentes aut iacentes super multiplici strato, alij stantes aut deambulantes solis radiis exponebantur: ex quo ista ferè cõmoda consequebantur, corporis perspirationem vberiorem, sudores, alui adstrictionem, adipis consumptionẽ, tumorum laxorum, maximéque hydropicorum depreßionem, totius corporis exiccationem, respirationem faciliorẽ, omnísque superflui humoris absumptionem. Proinde eo remedio iuuabantur hydropici, ischiadici, nephritici, paralytici, elephantici, cœliaci, fœminæ hystericæ & alba vteri fluxione laborantes: adhæc cephalgici, præmissa per aluũ vacuatione. Quæ quidem omnia ex Antylli libris Aëtius pleniùs explicauit.*

ἧλος. *clauus. Est callosum tuberculum, album, rotundum, capiti clauorum simile. Prouenit toto corpore, sed pedum plantis digitísque potißimùm, nascitur frequens & in calcaneis, præcipuè tamen ex contuso, quamuis interdum aliter, dolorémque etiam, si non aliàs, tamen ingredienti mouet. Sed & in summis manuum digitis sæpißimè oriri solet. Accidit & oculis: sic autem vocantur callosa in eorum albo tubercula, vt ait Celsus lib. 7. Aëtius agens de staphylomate scribit ἧλον in oculo appellari postquam staphyloma maximum euaserit, adeò vt palpebras excedat, & indurueri, cornea tunica vndique callosa euadente. Cæterùm clauus omnis dictus est à figuræ similitudine. Nec verò in homine tantùm, sed in olea etiam ἧλος dicitur, ceu quædã solis inustio qua infestatur, quam, vt scribit Plinius, quidam fungum malunt appellare, alij patellam, quæ Græcis λόπας etiam dicatur.*

ἡμέρα. *dies. Duobus modis potest intelligi. Vno spatiũ id modò quod est à Solis ortu vsque ad occasum, quo quidem à nocte distinguitur. Est autem duodecim quidẽ semper horarum sed inæqualium, prout dies lõgiores sunt aut breuiores, alioqui si in horas æquales diuisus fuerit, in ipsis tantùm æquinoctiis duodecim horarum erit: aliis autem temporibus plurium omnino erit vel etiam pauciorum. Altero verò totum id temporis spatium dicitur, quod est ab vno Solis ortu vsque ad alterum proximè sequentem. Is verò etiam noctem simul comprehendit, eúmque à se intelligi plærisque in locis Galenus professus est. Est autem horarum viginti quatuor æquinoctialium. Hic quandam cum toto anno similitudinem habere dicitur, in quatuor partes similiter diuisus. Tempus namque matutinũ humidum calidúmque perhibetur, perinde atque ver, vt ex Antyllo Oribasius scripto prodidit: meridies æstati cõparatur, pars quæ ad occasum spectat, autumno, vt & noctis prima pars, quæque circa vesperam est, occasui similis: mediæ autem noctis tempus, hyemi. Eo namque tempore, quemadmodum & per hyemem, Sol plurimùm abest à nobis. Quamobrẽ vtroque tempore corporũ perspiratio æquè intercipitur, & fluxiones dolorésque maximè recurrunt & vrgent. Vltima verò noctis pars ad auroram spectans, propterea quòd matutino tempori propinqua est, eiusdem cum eo particeps est temperamenti.*

ἡμέρα κρίσιμος. *vide* κρίσιμος ἡμέρα.

ἡμερίς. *quercus placida. Roboris genus est, trunco neque erecto, neque læui, neque excelso, sed caudice in orbem comoso, contorto, sinuosóque.*

ἡμερόκαλλις. *herba est folio & caule lilio similibus, nostri lilium agreste, vel lilium marinum nominant.*

ἡμίδραχμον. *pondus duarum drachmarum. vide* δραχμή.

ἡμιεκτόν. τὸ ἥμισυ τοῦ ἑκτέου, *hoc est, mensura chœnicas quatuor capiens. Pars est duodecima medimni Attici.*

ἡμικεραίνιος. *fasciæ nomen ad dorsi & pectoris deligationem: refertur à Galeno lib. de fasciis sub nomine Apollonij iunioris.*

ἡμικρανία. *hemicrania. Est morbus mediæ partis capitis summo cum dolore: hic modò dextram, modò sinistram partem occupat, & ad suturam vsque protenditur. Ea enim dolorum interstitium est. Per circuitus plerũque reuertitur, vel quotidianos, vel tertianos, ac quibusdam extra caluariam, quibusdam in profundo capitis, plurimis circa temporum musculos, vel altiùs etiam consistit. Dolores autem aliquando tam sunt vehementes, vt ne manum quidem ferant, affecto scilicet pericranio & cute non experte morbi. Causa doloris tanti est vaporum, aut humorum, aut vtrorumque, vel multorum, vel calidorum, vel frigidorum, vel acrium salsorúmque influxus siue per venas, siue per arterias. Affluunt autẽ hi vel quòd à cerebro eiúsque membranis foras pellantur tanquam redundantes aut vitiosi, vel quòd à subiectis partibus sursum mittantur. Ac vapores quidem tensiuis doloribus afficiunt: biliosa excrementa mordaces inducunt: plenitudo grauitatis sensum adfert: rubor & calor calidos humores significant.*

ἡμικρανικὰ φάρμακα. *dicuntur medicamenta topica, curandis hemicraniis conuenientia. Ea non sunt vnius generis: alia enim magis, alia minùs calida sunt: omnia tamẽ calida esse oportet, multùm quidẽ, vbi non est multus calor, moderatiùs verò, si multa caliditas in dolore percipitur: tunc enim ad reprimendum caloris excessum, calidis pharmacis aliquid refrigerans miscendũ est. Omnia etiam aliquid habere oportet quod firmitatem & robur addat, quod adstringentẽ scilicet habeat facultatem. Porrò eorum materia plurima est apud Gal. lib. 2.* τῶν κατὰ τόπους.

ἡμιφόλειον. τὸ ἥμισυ τῆς δραχμῆς. *dimidia drachma, apud Hipp. vt interpretatur Erotian.*

ἡμίξεστον. *idem quod* ἡ κοτύλη. *propterea quòd* ξέστης *capit duas* κοτύλας, *vide* κοτύλη.

ἡμιοβόλιον ἢ

ἡμιόβολον. *pondus est dimidij oboli, siue duodecima pars drachmæ: drachma enim sex obolos habet.*

ἡμιόνιον. *herba quæ &* ἄσπληνον *&* σκολοπένδριον *appellatur.*

ἡμιονῖτις. *herba quàm* ἄσπληνον *plerique vocant, alij* τρίκριον, *alij etiam* ἡμιόνιον.

ἡμίσεον. ἥμισυ. *dimidium, apud Hippocratem.*

ἡμιπληγία ἢ

ἡμιπληξία. *dicitur paralysis dimidij ferè corporis, quæ apoplexiæ succedit. Eadem videri potest cum* παραπληγίᾳ *siue* παραπληξίᾳ, *de quibus vide suis locis.*

ἡμίτομος. *deligaturæ nomen apud Hippocrat. vt annotauit Erotianus.*

ἡμιτριταῖος πυρετός. *semitertiana febris. Est febris continua, ex quotidiana & tertiana febre, quarum vna continua, altera intermittens sit, confusis genita & cum horrore inuadens. Continuam quidem esse Galenus ex Hippocrate docet, atque in eo Archigenem & Agathinum reprehendit, quorum ille semitertianam in febrium intermittẽtium numero posuit, hic verò in eodem genere cum tertiana locauit, & sola*

accessionis vehementia ab ea differre existimauit. In eodem errore est & Celsus lib. 3. cap. 3. Nec tamen ex eo continuarum genere est, in quibus humor intra venas maiores putret, & vna tantùm à principio ad finem vsque accessio perseuerat, sed vt vel ex ipso nomine semitertianæ intelligi potest, reduplicationes habet tertio quoque die, non quales quidem habet tertiana, sed dimidia ex parte similes. Nam tertianæ confusa quotidiana, accessionis tertianæ verum typum necessariò immutat. Cum autem quatuor modis hæ febres misceri possint, vel ambæ intermittentes, vel ambæ continuæ, vel vna earum intermittens, altera continua, ambarum intermittentium mistio quia & febrem omnino parit intermittentem, non potest semitertianam, quam continuam esse oportet, gignere: ambæ continuæ, continuam quidem efficiunt, sed sine horrore (quo tamen Hippocrates hemitritæon maximè definiuit) quòd omnis febris continua nullum per se rigorem vel horrorẽ parit. Itaque alteram earum intermittere, alteram continuam esse oportet. Nec verò interest vtra continua sit aut intermittens. Vtroque enim modo & continuitatem seruabit, & mista simul bile & pituita cum horrore prehendet. Sed accidit multò frequentiùs vt quotidiana continua & tertiana intermittens febrem hanc constituant quàm contrà: eò quòd faciliùs sit quotidianam fieri continuam quàm tertianam, cuius etiam exquisitæ accessiones longiores esse soleant quàm tertianæ. Horror autẽ non quotidie, sed alternis tantùm diebus inuadere debet, quibus scilicet tertianæ & quotidianæ accessiones simul concurrunt & confunduntur. diebus autem aliis mediis & paribus refrigeratio sola incidit, quam febris quotidiana propriè accersit. Ab eo horrore Hippocrates hemitritæon horridam febrem (græcè φρικώδη πυρετὸν) appellauit. Itaq; cùm eiusmodi febrium mistio semitertianam pariat, duóque sint omnino modi quibus misceri secum possint, duæ pariter erunt hemitritæi differentiæ. Nam si æquales sint vtriusque febris vires, nec bilis pituitæ, aut contrà pituita bili præualeat, hemitritæus fiet exquisitus, qui non aliud est, quàm æqualis earum febrium compositio, per quam æqualis quoque humorũ pugna euadit. Sic enim & bilis celeritatem cohibet pituita, ac rursus pituitæ tarditatem atque hebetudinẽ excitat bilis. Cúmque proprium sit tertianæ febris rigorem mouere, quotidianæ verò refrigerationem, mista ex vtraque æqualiter febris horrorem necessariò afferet, rem quidẽ rigore minorem, maiorem autem refrigeratione, tantóque hac ipsa maiorem, quantum à rigore magnitudine superatur. Vt enim extremi humores æqualiter confusi sunt, sic horror pariter medius inter rigorem & refrigerationem nascetur. Quare non temerè febris hæc hemitritæos, hoc est, semitertiana dicta est. Nam ex quotidiana continua & tertiana intermittẽte tota eius natura confusa, dimidiam partem vtramque ex iis febribus retinet, non rigoris modò & refrigerationis, sed etiam reliquorũ vtriusque febris symptomatum. Sin autem magnitudine vehementiáque impares febres sunt quæ hemitritæon gignunt, non iam exquisitus erit, sed ei magis affinis quæ in mistione præpollebit, ideóque & propria eius febris symptomata in ipsa mistione magis erunt conspicua. Nec verò satis est febres eas mistas complicatásque esse, sed ita confusas esse oportet, vt vtriusque accessio eodem tempore inuadat. Id quod & perpetuum esse potest, accessionibus eundem semper ordinem seruantibus, & potest non esse perpetuum, sed semel tantùm aut bis térue in earum febrium complexu cõtingere pro accessionum acceleratione vel retardatione. Quo quidem casu

non

nō tota ea febrium complexio hemitritæus erit, sed eius modò accessiones illæ hemitritææ vocabuntur quæ simul concurrent, eadémque hora inuadent.

Ἡμιτύβιον. lintei crassioris pars, apud Hippocratem.

Ἡμιωβόλιον. pondus dimidij oboli, siue duodecima pars drachmæ. Sunt enim sex in drachma oboli.

Ἦναι. κόψαι. & ἤνυον, κατεμμήθιαν, apud Hippocratem.

Ἤνυστρον. est ventris sinus in quadrupedibus. abomasum dicitur. Hic venter est magnitudine amplior omaso, quod ἐχῖνον vocant, forma oblongior, cancellis intus & crustis multis, magnis & leuibus inornatus. Ab eo proximè intestinum sequitur.

Ἠοίας. τὰς πρωΐας. matutinas horas, apud Hippocratem.

Ἧπαρ. iecur. Est viscus natura primum, facultatis naturalis sedes & principium. Nam cùm corpus humanum tribus principiis gubernetur, hepar omnium quasi quoddam fundamentum existit, sine quo alia esse non possunt, cùm tamen ipsum sine aliis initiò consistat. Est enim sedes animæ vegetabilis, qua primùm animal præditum esse necesse est in modum plantarum, sicut Gal. lib. de formatione demonstrauit. Oritur autem affuso sanguine crassiore & concrescente ferè sexta die à cōcepto semine. Itaque non modò sanguinis substantiæ simile est, sed eius etiam qualitates retinet: calidum enim humidúmque est. Vt autem ex sanguine gignitur, sic & gignendi sanguinis vim possidet, quòd insitum sit vnicuique parti cuiusmodi ipsa est, tale quid etiam creare. Ea namque naturali propensione iecur chylum quem intra se recepit, in sanguinem conuertit: non eum quidem tantùm quo se ipsum alat, sed qui etiam alendo vniuerso corpori vtilis sit & planè necessarius. Talis autem bonus sanguis & vitio carens fuerit: quem vt efficiat, necesse est insitas esse iecinori quatuor facultates, vnam materiæ eius attractricem ex qua sanguis generetur, alterā eiusdem retentricem, tertiam verò concoctricem, tùm demum absoluta concoctione, eorum expultricem quæ tanquam aliena concoctionem adipisci non potuēre. His quatuor facultatibus primo & per se iecur præditum est, tanquam naturalium operum principium, quæ in solido eius corpore sedem habent, atque ab eo vim omnem accipiūt. Eas functiones cùm per se exerceat, spiritu tamen, quē per se ipsum gignit, caloréque tanquam instrumentis vtitur, sicut ἰσορμοῦντα explicantes diximus, ex quibus non modò perficit hæc opera, sed eandem quoque facultatem reliquis omnibus corporis partibus impertit. Quæcunque enim nutriuntur & augentur, iisdem præditas esse oportet facultatibus quas à iecinore tanquam à fonte hauriūt. Itaque cùm iecur venarum & nutritionis principium sit, est & concupiscibilis facultatis, quæ nobis non cum brutis modò, verùm etiam cum plantis communis est. Proindéque iecinoris facultatem plantæ quodāmodò similem dicit Galen. lib. de plac. Hipp. & Plat. Ipsum enim iecur plantæ, venæ autem mesaraicæ radicibus respondent. Omnes autem in vnam conueniunt, quæ vena porta dicitur, à qua & ortum habent, chylum ab intestinis deferentes. Inseritur autem ea vena in partem cauam iecinoris quam & simam nuncupant: inde chylus in partem gibbam siue conuexā peruenit, in qua propria iecinoris caro residet (eam παρέγχυμα Erasistratus appellasse traditur) quæ primum est sanguinis generandi principium. Ibi autem sanguis genitus in aliam maximam venam, quam cauam vocant, recipitur, ex iisdem sedibus prodeūtem & subiectam venam portam suo orificio propè osculantem, quæ eum in omnes corporis par-

tes vehat. Quod vt fieret cōmodiùs, natura iecur ferè medium collocauit: siquidem sima parte vētriculo incumbit, gibba verò septum transuersum attingit. Est autem iecur lobis nunc nullis, nunc duobus aut tribus, nunc quatuor, etiam quinque Hippocrati præditum, nobis plurimùm quatuor, magnis duobus & paruis totidem, in carne sua continentibus vim sanguinis effectricem. Cæterùm sanguis quem iecur facit, multis de causis crassus est, & ad obstructiones facilis, quare ad eas vitandas natura simæ eius parti, quòd in ea crassior sit magísque feculentus, arterias inseruit quæ insiti caloris symmetriam in toto viscere conseruarent: nullas autem gibbæ dedit, quòd ex diaphragmatis vicinia motus illi esset continuus. Ambit autem totum viscus mēbrana neruulo prædita, qui propago est nerui à sexta cōiugatione veniētis.

ἡπατηρὰ δυσεντερία sic dicitur vnum dysenteriæ genus, quo aquosus sanguis excernitur, ei aquæ persimilis in qua caro recens cæsa lota sit. Prouenit à retentrice vel alteratrice iecinoris facultate imbecilla. vide δυσεντερία.

ἡπατικοί. Generaliter quidē dici possunt omnes qui ex iecinore quouis modo affecto laborant: nūquam tamen tam latè eius vocis significationem medici extenderunt, sed veteres quidem sic appellarunt eos qui propter iecinoris inflammationem febricitarēt, vt & pleuriticos & peripneumonicos qui lateris aut pulmonis phlegmone vexantur. Recentiores verò non ita, sed si tumor aliquis in hepate est, hepatis inflammationem, vel abscessum, vel scirrhum, vel aliter morbum ipsum appellant, non autem hepaticam affectionem: cùm verò citra manifestum aliquod iecinoris malum imbecillitas sola acciderit, tunc ægrum hepaticum appellant. Hanc ergò imbecillitatem ex qua hepatici dicuntur, sola intemperies prouocat, eáque omnis generis, calida, frigida, humida, sicca, propter quam facultas eius alteratrix ad tantam imbecillitatem peruenit, vt quæ priùs ex proba temperie sanguinem probum gignebat, tunc ab ea deficiens sanguinem crudum & semicoctū reponat, & aquæ modo liquidum in qua recens mactatæ carnes ablutæ fuerint. Is propter facultatis etiam retentricis debilitatem è iecinore excidit & per intestina excernitur, eámque dysenteriæ speciem facit quam propriè ἡπατηρὰν appellant. Singulæ autem intemperies sua habent symptomata, calida quidem ingens cibi fastidium, sitim vehementem, febrim insignem & vitiosorum humorum vomitum, frigida verò omnia contraria. Commune verò omnium est, sanguinis aquosi & semicocti excretio, ne quis putet à calida intemperie superassari humores & reddi non modò nigriores fecíque similes, sed etiam crassiores. Id enim verum quidem est iecinori contingere cùm sola intemperie calida citra imbecillitatem laborat, cúmque morbus nondū iecinoris substantiam affecit: verùm hepatica hæc affectio, non ad solam intēperiem, sed ad iecinoris substantiam pertinet, quæ propter intemperiem quamcumque longo iam tempore contractam, imbecillitatem contraxerit: sanguinē enim & humores superassare, intemperati quidem, caloris excessu, sed nondum prorsus imbecilli iecinoris est.

ἡπατίτης φλέψ. iecoraria vena. Sic dici ab Hippocrate venā cauam Gal. annotauit lib. de format. fœtus, & comment. in lib. de nat. hominis. vide φλέψ.

ἡπατῖτις. sic à quibusdam dici τὸ εὐπατώριον Dioscorides author est.

ἠπίαλος πυρετός. Epiala febris. Species est febris quotidianæ continuæ. Inter continuas quidem eam recenset Gal. comment. 1. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. De genere autem quotidianarum esse non potest esse obscurū, quòd à pituita vitrea & acida oriatur. Nam

vbi

vbi ea moderatè, aut potiùs dimidio sui putret, febrim excitat hepialã, in ea autem quæuis pars corporis, eodem tempore, totáque febris constitutione febrim & rigorem sentit, febrim quidem à portione vitreæ pituitæ incensa, & putrente, frigus verò à reliqua eius parte non putrente nec incensa, sed frigida manente: siquidem non putris pituitæ pars per omnes venas vel vniuersum corpus dispersa rigorem concitat. Quæ verò iam putruit, febrem accendit, non aliter quàm si pituita vitrea & bilis flaua simul abundarent & per partes sentientes mouerentur. frigoris ergo calorisq; sensus in epiala febre eodem tempore, eadémque parte contingit, eóque à lipyriis & reliquis febribus differt, in quibus vel interna vruntur, cùm extima frigeant, vel ardor summus in visceribus est, cùm extremæ partes algeant. Nam quod in his maioribus portionibus accidit, hoc in epialis contingit exiguis portionibus, eóque vniuersum corpus pariter ambo persentiscit. Huiusmodi febris genus Græci medici ἠπίαλον propriè dixerunt: putauitque Archigenes nulli vnquam alteri rei id nomen accommodatum fuisse. Verumtamen & Attici, vt Galenus & Hesychius scripserunt, ita vocarunt τὸ πρὸ τοῦ πυρετοῦ ῥῖγος, eóque nomine καὶ οἱ ψυχροὶ nuncupabantur, vt non sit quærẽda alia ratio huius nominis, quàm quòd hæc febris perpetuò frigida sit. Quidam tamen aiunt sic vocatam hanc febrem ἀπὸ τοῦ ἠπίου καὶ ἁλός. quòd mare in summa etiam tranquillitate perpetuò agitetur, vel παρὰ τὸ ἠπίως ἀλεαίνειν, quòd molliter & moderatè incalescat.

ἠπιαλώδεες πυρετοί. ὁ μετὰ φρίκης καὶ ῥίγους γινόμενος, *apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus.*

Ἡρακλεία νόσος. *Herculeus morbus. sic dicta est ab Hippocrate & veteribus ἡ ἐπιληψία, non quòd Hercules, vt ait Gal. eo morbo laborarit, sed vt eo nomine ipsius magnitudinem καὶ τὸ ὄνομα τὸ μέγα τῆς νόσου designarent. Aristot. tamen problematum sectione 30. scripsit Herculem reuera eo morbo laborasse. Sunt autem qui eo nomine apud Hippocratem τὴν μανίαν interpretẽtur, quòd eo morbi genere Hercules è priscis Heroibus solus laborasse dicatur. Aretæus etiam elephantiasim Herculeũ morbum dictam fuisse à veteribus prodidit, quòd vehemens magnáque sit, & nullo remedio superari possit.*

Ἡράκλειον. *sic dicta fuit à plerisque* ἡ ἐλξίνη.

Ἡράκλειον. *sic dicitur à quibusdam* τὸ ἀβρότονον, *vt habetur apud Dioscoridem. Fortasse ab Heraclea Ponti ciuitate, in qua, totóque eius agro abrotonum plurimum atque probatissimum nascitur.*

Ἡράκλειος λίθος. *lapis qui & μαγνῆτις dicitur.*

Ἡρακλέους ξηρόν. *medicamenti nomen siccantis, & carnem quæ supercrescit exedentis: recipit autem squamæ æris, misyos, calchitidis vstæ, atramẽti sutorij, aluminis scissi æquas portiones, vt refert Aëtius.*

Ἡρακλᾶς. *nomen collyrij fistularis, & quod ægilopas radicitus tollere dicitur. Descriptio habetur apud Aëtium lib. 14. cap. 55.*

Ἠραχνίωσεν. *tenuibus & multis venulis instar telæ aranearũ implicauit, apud Hippocr.*

Ἤρκεσεν. ἐβοήθησεν. *apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus.*

Ἠρηρεῖσθαι. ἐρηρεῖσθαι ἢ ἡρμόσθαι ἢ στηρίζεσθαι. *firmatum innixúmque esse vel aptatum, apud Hippoc. sic dicitur ἀπὸ τοῦ ἐρμάτων, τουτέστι τῶν ἐδρασμάτων: quo nomine Homerus vsus est eo versu, ζυγόδεσμον ἔρματα πάντα.*

ἠρμασμένα. *firmata, subnixa. Dicitur* ἀπὸ τοῦ ἠρμᾶσθαι. *de quo suprà.*

ἠριγέρων. *senecio. herba sic dicta quòd eius flores capillorum ritu vere canescant.*

ἠριγέρων. *dictum fuisse à quibusdam eo nomine* τὸν πολυστεφᾶνα, *habetur apud Dioscor.*

ἠρύγγη ἢ

ἠρύγγιον. *herba est aculeis prædita, cui folia lata, & extremo ambitu aspera, gustu aromatica. Cùm autem eryngium adoleuit, complures in eo ramulorum striæ rubent, in quorum summitatibus globosa capitula, durarum & acutissimarum spinarum ambitu stellatim circũuallantur, quorum color aliàs viridis, aliàs albus, interdum cæruleus inuenitur. Radix oblonga, lata, foris nigra, internè candida, pollicis crassitudine, odorata: vulgus centum capita appellat. Calfacit modicũ, sed valdè siccat. Meminit eryngij cuiusdã montani Aëtius lib. 6. cap. 16. cui folia, inquit, angusta & minora, flores autem aurei & oculis similes.*

ἠρύγγιον *etiam à quibusdã dictam esse aloëm author est Dioscorides, fortè à spinis quæ sunt vtrique cõmunes. In reliquis enim nullã prorsus similitudinem habent.*

ἤσυας. ἴθιους, *apud Hippocratem.*

ἡσυχίη. *quies. ociũ. Est cessatio à motu. Ergo cùm corpus aliquod ab iis sub quibus antè fuit in nullo immutatur, quiescere dicitur: vt si in aliquo ab iis recedit, secundùm illud id moueri. Itaque cùm multis modis corpus à statu in quo erat recedere possit, multísque modis moueri dicatur, totidem modis dicetur quiescere, vbi moueri desierit: neque enim quies aliud est quàm motus priuatio. Quare vt cõtrarium contrario, ita quies motui semper succedit, cuiuscunque generis motus ille sit qui præcesserit. Itaque cùm omnis motus apud medicos genere duplex sit, in qualitate & loco, vel ex iis duobus compositus, patet quietem quoque geminam esse, & sicut omnibus iis motibus communis est prioris status immutatio, ita è diuerso quietibus prioris status conseruationem. Cúmque natura certa quadam contrariorum moderatione vitam nostram cõtineri voluerit, patet etiam quietem omnium quæ in nobis mouentur esse communem. Proinde factum est vt somnus (qui non est aliud quàm facultatis animalis quies) vigiliis interponeretur, intérque vehementes corporis motus atque exercitationes, mediam quietẽ interuenire oporteat. Neque enim parua eius vis est in tuenda valetudine, vt quæ spiritus instaurando, calorem natiuum augendo & lassitudinem tollẽdo vitam retineat. Sed cùm ea inter causas salubres censeatur, quarum recto vsu bene nobis est, deprauato autẽ malè, modus quoque in ea non minùs quàm in omni motu tenẽdus est. Quies enim tùm quæ infra modum est, tùm quæ eum excedit mala est. Ex quo patet omnem quietem in relatione dici ad suum motum, vt quantus is fuerit, tantam quoque illam esse conueniat. Quiete namque parciore refici corpus nequit, immodica verò nimio redundat humore, vel etiam (quod fieri posse Galen. comment. 3. in lib. 7.* τῶν ἐπιδημ. *annotauit) interdum contabescit. Quorum quidem vtrumque non propria vi & natura quietis, sed ex accidenti contingit. Quies enim nihil reuera est, vti nec tenebræ, nec cæcitas, nec silentium, sed mera priuatio. Quamobrem nulla eius actio per se esse potest, sed ex accidenti tãtùm, quòd vel incommoda nimiæ exercitationis quiete & remissione tempestiua declinentur, vel abundanti ocio exercitationis commodis priuemur & tandem torpeamus. Itaque quies ex accidenti refrigerat & humectat, corpus replet excremẽtis, neruos debilitat, effœminat, omniúmque partium actiones deteriores reddit.*

dit. Quanquam autem quies ex eorum genere videatur esse quæ in nostra potestate posita sunt, attamen ita comparatum est à natura, ut inter duos motus cõtrarios eam mediam interponi necesse sit, quòd non ferat contrariorum ratio, ut secum uniri continuaríque possint. Nam prius contrarium motũ natura ordiri non potest, quàm priorem sedauerit: atqui sedare, subsistere est & quiescere. Exprimit ergo necessitas quoddam esse tempus inter duos contrarios motus quo quies agatur. Id quod in pulsu (qui cordis & arteriarum motus est) liquidò obseruatur duobus motibus inter se contrariis constãte, quorum vterque quietem suam habet. Cùm enim facta arteriæ dilatatione facultas pulsifica non possit eam comprimere nisi à dilatando cessauerit, nec similiter absoluta arteriæ contractione eam denuo explicare, nisi contrahẽdi finem fecerit, constat geminam esse in singulis pulsibus quietem, vnam post peractam diastolen quæ externa siue supera, alteram post systolen, quæ interna quies siue inferior appellatur. Earum vtraque pars pulsus à medicis censetur, non propriè quidem & per se vt diastole atque systole, qui verè motus sunt, sed per accidẽs potius, quòd reuera nihil sint, sed cessatio tantùm priuatióque motus. Conferunt tamen & illæ plurimùm tùm ad pulsuum cognitionem, tùm ad præsagiendum ex pulsibus, sicut posteà in explicatione τῶν σφυγμῶν dicemus.

ἦτρον. *pars ventris ab vmbilico ad pubem vsque, ὑπογάστριον. Gaza apud Aristot. sumen siue abdomen interpretatur.*

ἡφαιστίας. *emplastri nomen ad inducendam cicatricem optimi. Parabatur ex testa ea maximè quæ in fornacibus vsta esset, eò quòd desiccandi abstergendique vim maiorem haberet.*

ἠὰρ. *sic dicitur totus oculorum ambitus.*

IO. GORRAEI PARISIENSIS
DEFINITIONVM MEDICARVM
TO Θ.

Θάις. *est ceratum quo faciei rubor conciliatur, quod constat croci, erythrodani radicis, fuci, thuris, myrrhæ, singulorũ drachmis II. Quæ omnia adipe vitulino & mastichino oleo excipiuntur. author Paulus lib. 3. cap. 25.*

Est & θαὶς vinculi genus quod capiti adhibetur, vbi summum caput & quod inter ipsum frontémque est vincire conuenit. Cuius generis tres differentias recenset Galenus lib. de fasciis. Nec verò dubiũ est sic ab elegantia appellari, quòd vel Thaidem deceant.

θαλασσερὸν. *est collyrium Hermophili accommodum suffusionibus & hebetudini visus. Descriptio eius habetur apud Gal. Aëtium & Paulum in hunc modum: Cadmiæ drach. XVI. æruginis drach. IIII. atramenti Indici drach. XVI. piperis albi drach. VIII. liquoris Medici drach. IIII. opobalsami drach. IIII. gummi drach. XI. vel XII. aqua adiicitur, qua pro diuersis affectibus variè temperatur:*

facit ad omnem visus hebetudinem & incipientes suffusiones, habétque odorem quàm gratissimum.

θαλασσία. *dicitur à quibusdam* τὸ ἀειζῶον μικρὸν, *vt habetur apud Dioscoridem.*

θαλασσίτης οἶνος, *siue* θαλάττιος, *siue* τεθαλασσωμένος. *est vinũ mari mistum, siue cui aqua marina addita est. Cuius miscendæ rationem Dioscorides variã fuisse scribit lib. 5. & Columella lib. 12. cap. 25. latiùs explicat. Ex quo facilè apparet vinũ marinum fieri non modò affusa maris aqua, sed etiam muria, vt in mediterraneis regionibus, quò non est facilis aquæ marinæ inuectio. Quod postremum vini conditi genus si quis nõ marinum, sed salsum appellari malit, parum quidẽ arbitror interesse. Equidem mihi videtur vtrũque & salsum & marinum vinum dici posse. Certè Celsus semper vinum salsum, nunquam marinum nominat: id quod ex duobus maximè locis intelligi potest, primùm ex lib. 3. in morbi regij curatione, deinde ex cap. 6. lib. 1. vbi negat inter solutæ alui remedia salsum homini bibendũ vinum. His enim in locis manifestè per salsum vinum marinum intellexit, vt qui easdem vires salsò tribuat quas Dioscorides marino. Nec est qui aliquam inter ea differentiam apud veteres annotarit. Græcorum inuentum fuisse constat. Sic enim non fortia quidem & nobilia vina, sed imbecilla, vt ait Gal. lib. 12. meth. med. condiebant, siue vt gratiam illis conciliarent, siue vt illis præcox vetustas accerseretur. Cæterùm vini salsi septẽ genera Plinius enumerat, vnum quod fit siccatis in sole vuis & affusa aqua marina largiore: leucochron quod fit eodem vino in album mustum translato, quæ quidem duo vini genera sunt Græcis propria. In aliis autẽ gentibus simili modo factum vinum* τεθαλασσωμένον *dicit appellari. Quartum genus thalassiten vocat, vasis musti deiectis in mare, quò præcox fiat vetustas. Ex quo loco manifestum est quã differentiam ponat inter* τεθαλασσωμένον *&* θαλασσίτην οἶνον. *Quintum est Coum, cuius etiam concinnandi rationem Constantinus Cæsar explicat Agriculturæ lib. 8. cap. 23. Posteà Rhodium Coo simile: vltimum Photineum salsius Coo. Omnia autem eiusmodi vina aluum subducunt & stomacho aduersantur authore Gal. lib. 12. meth. quo loco recenset vina quæ stomachum roborant, & digestionem alimenti in corpus iuuant.*

θαλασσόμελι. *est compositio quædam constans æquis portionibus maris, mellis & aquæ pluuiæ defæcatis, & in picato vase per canis æstum insolatis. Sunt autem qui decoctæ maris aquæ partibus duabus vnam mellis adiiciunt, & vase condunt. Vtrumque vim habet purgatoriam, sed hoc multò imbecilliorem.*

θαλερόν. θερμὸν ὡς ἀπὸ ἡλίου. *hoc est, calidum ceu à sole, apud Hippocrat. dicitur* ἀπὸ τοῦ θέρεσθαι.

θάλικτρον. *herba est cuius folia coriandri similia sunt, cauliculus rutæ crassitudine in quo summa folia consistunt. Nascitur maximè in campestribus. Omnia ferè paria habet cum ea herba quam nunc argentinam appellant.*

θαλλία *siue*

θάλλος. *dicitur germen omne, sed præcipuè &* κατ᾽ ἐξοχὴν *oliuæ: vt apud Paulum lib. 3. cap. 66.* ἀφέψημα σιδίων, ῥόδων, θαλλίας, κυπαρίσσου. *Sunt autem in olea summi ramorum coliculi teneriores, nec à foliis sua mollitie magnopere diuersi. Attamen Festus* θαλλίαν *cepæ folliculum priuatim intellexit.*

θαλπίδες. *sic dicta fuit à quibusdam* ἡ ἶρις, *sicut habetur apud Dioscoridem.*

θάμνος.

θάνατος. mors, est copulæ animi & corporis dissolutio. Opposita est vitæ, quæ cùm calore natiuo contineatur, sicut antè diximus, eiusdem priuatione mors rectè definiri videtur, sicut fecit Aristoteles, mortem dicens esse caloris extinctionem. Siquidem calori illi quo vita constat cùm elementaris non sit, sed planè diuinus & cœlestis nullum frigus opponitur, sed ipsa tantùm caloris priuatio, quemadmodum luci tenebræ, visioni cæcitas, & motui quies.

θανατῶδες. lethale. Dicitur ab Hippocrate tùm de iis quæ necessariò mortem afferunt, tùm de iis quæ magna ex parte.

θαυμασὸς. sic à quibusdam ἡ ἶρις dicta est, quòd magna florum varietate, sicut arcus quidam cœlestis, sui admirationem præbeat.

θαψία. planta est in Thapso primùm inuenta, tota natura ferulæ similis, cuius radix & incisa lacte manat, & contusa succo vehementer acri, calido, humido qui eodem cum sua planta nomine θαψία vocatur. Romani ferulaginem & ferulam syluestrem nuncupant.

θάψος. thapsus. herba est, quam Romanos herbam robiam appellare, & aureo colore splendere Paulus scribit lib. 3. cap. 2. Eadem esse videtur cum ea quæ apud Theocritum poëtam legitur tingēdis lanis vtilis. An verò eadem sit cum thapsia, nō constat.

θεῖον. sulfur. Est succus terræ pinguis & concretus, vi caloris ex ipsa expressus. Tale autem est fossile, quod Latini sulfur viuum appellāt, Græci ἄπυρον, quod Celsus interpretatur ignem non expertum. Reperitur vt plurimùm in locis ardentibus, vt in insulis Æolis & Phlegræis campis inter Puteolos & Neapolim, quam planiciem sulfurosam Græci ἡφαίστου ἀγορὰν appellarunt, figuráque est ferè semper glebosa, rarissiméque in stiriarum modum de speluncis vel cuniculis depēdet. Est autem aliud sulfuris genus factitium quod variis modis paratur. Nam aut ex aquis coquitur, aut ex gleba effossa & in vasis cocta perficitur igni, aut ex pyrite in ollis cocto stillat. Fit etiā ex sulfure & squama ferri simul coctis & in vrceos transfusis, quod, quia equorum scabiem sanat, caballinum nominant. Non omne vnius est coloris. Aliud enim est luteum, aliud cinereum, aliud rufum. Sapore est subpingui, odore graui, fulminis & fulguris, cúmque vritur nares ferit aura acri & ignea. Omne rarum leuéque est & tenuium partium, trahendique vim possidet, éstque temperamenti calidi. Valet maximè ad morsus venenatorum animalium, si & siccum ictui inspergatur, & cum saliua mistum. Cum resina autem terebinthina aut melle psoras & lepras optimè exterget sanátque.

θεῖον. diuinum. Dicitur quod est à Deo, vel à cœlo, quódq; vt Deus magnū est aut excellens aut admirabile, aut incomprehensibile, hoc est, cuius causam non sensu modò sed ne cogitatione quidē assequi possumus. Ea significatione intelligi debet id quod in morbis diuinùm esse Hippocr. dixit: quanquam in eo explicando variæ fuerint, vt scribit Galenus, interpretum sententiæ. Sed omnibus refutatis ipse suam dicit, non aliud esse id diuinum, quàm ambiētis nos aëris constitutionem. Verùm ea cùm possit esse multiplex, quam propriè intelligat, non explicauit. Primarū quidem qualitatum temperamentum non est verisimile Hippocratem intellexisse, quòd illud non dicam medicis, sed idiotis etiam notum sit, id autem diuinum cuius notitiam Hippocrates haberi vult, à doctißimis tantùm medicis cognoscatur. Itaque aliud quid latentius cognitúque difficilius intelligit, quod certè si temperamentum nō est,

qualitas quædam siue constitutio sit oportet, non primis qualitatibus, sed proprietate totius substantiæ nobis infensa, quam in lib. de natura humana πονηρὴν τοῦ ἀέρος ἀπόκρισιν appellauit. Eam Gal. comment. 2. expirationem siue exhalationem interpretatur, quæ magis proprietate totius substātiæ quàm qualitate corpora offendat, cuius curationem rectè tradiderit Hippocrates positam in loci mutatione, & exiguæ inspirationis vsu. Hæc autē aëris insalubris proprietas, vel à specu, vel à cloacis, vel à cadaueribus putrentibus, vel ab ipsis etiam astris aliquando esse dicitur. Ex ea omnes ferè morbi epidemici prodeunt, quorum τὴν φορὰν considerandam esse Hippocrates præcepit: verumtamen non in solo aëre diuinum illud esse potest, sed in alimentis etiam, vt in semiputri tritico, & aquis vitiosis, aliísque eiusmodi.

Θέναρ. *vola manus. palma. Pars manus interior à magno digito ad indicem, vel vt alij, spatium quod est à digitis ad carpum. Sic quidē plærisque visum fuit: Galenus autem commēt. 1. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν dicit θέναρ appellari palmæ partes magis eminentes, ἀπὸ τοῦ θείνειν, hoc est, à percutiendo. Nam quod percutimus, partibus illis eminētioribus percutimus. Alij verò, vt idem scripsit, non omnes eminentes palmæ partes sic appellant, sed eas tantùm quæ pollici subiiciuntur. Rufus ἐν τῷ περὶ τῶν ἀνθρώπου μορίων, scribit vocari θέναρ spatium illud carnosum medium inter indicem & pollicem, ὑποθέναρ autem partem quatuor digitis subiectam: videri tamen sibi θέναρ ab Hippocrate nūcupari totam eam partem manus quæ lata est, hoc est, palmam. Aristoteles totam eam manus partem quæ est à carpo vsque ad quinque digitos, θέναρ, hoc est, palmam vocat: quæ cùm duabus etiam partibus constet, internam quidem quæ carnosa est, & scissuris vitæ indicibus distincta, θέναρ σαρκῶδες nuncupat, externam verò quæ neruosa est, & quinque ossibus cōstat ad digitos tendentibus, proprio nomine carere dicit, iuniores tamen alij μετακάρπιον, alij ὑποθέναρ appellarunt.*

Θεοδότια. *sunt collyria multorum generū. Eorum enim plures differentias recenset Aëtius lib. 7. sic autem dicuntur ab eorum authore Theodoto: nam & θεοδότου κολλύριον describit Celsus & Paulus paucis admodum immutatis, quod à quibusdam Celsus scribit ἀχάριστον appellari. Verùm sicut plures eorum differentiæ sunt, ita diuersæ facultates: alia extergent, alia desiccant, alia corroborant, alia verò repercutiunt & poros obstruunt, vt ea quibus Paulus vtitur aduersus πρόπτωσιν oculorum.*

Θεοδώρητος. *est antidoti nomen quæ δι' ἀνακαρδίων dicitur, ad frigidas capitis affectiones, omniáque pectoris vitia, atque ad eos qui vix sese ex morbo recipiunt, multósque alios morbos perutilis. Huius geminam cōpositionem describit Paulus lib. 7. cap. 11. quibus tertiam ex aceto mulso addit Aëtius lib. 13. quo loco pluribus verbis agit de hac antidoto.*

Θεοῦ χεὶρ. *est nomē antidoti ex hircino sanguine præparatæ, quæ nephriticis calculosisq; præsenti remedio est. Habetur apud Aëtium lib. 11.*

Θεοφίλιον. *est collyrium τραχωματικὸν, describitur apud Aëtium lib. 7.*

Θεραπευτική. *pars est medicinæ quæ curandi rationē docet. Duobus modis sumitur, propriè & communiter. Propriè dicitur quæ morbo iam facto curando tollendóque intenta solùm est, cuiusmodi est diariarum atque hecticarum febrium. Earum enim vera & propria curatio est. Siquidem maximè propria in soluendo morbo intelligitur curatio. Verùm per abusionem etiam siue cōmuniter, siue impropriè curatio appellatur, mistum genus tùm ex vera curatione, tū prouisione quam προφυλακτικὴν appellans,*

pellant, quæ propriè non ad θεραπευτικὴν, sed ad ὑγιεινὴν pertinet. Eiusmodi est febriũ curatio quæ ex putrescentibus excitatur humoribus. Siquidem ea προφυλακτικὴν quoque sibi adiunxit: cuius officium est causam, quæ morbum creat, adimere. Nominatur tamen hæc ipsa quoque artis pars θεραπευτικὴ, hoc est, curatrix, quæ utique ab ea quæ purè sinceréque προφυλακτικὴ dicitur, in eo distincta est, quòd sub hac iam sensibiliter ex ipsa causa morbus est genitus, in prophylactice verò est futurus. Cæterùm τῆς θεραπευτικῆς tres sunt partes ad morborum absolutam curationem necessariæ, διαιτητικὴ, φαρμακευτικὴ, χειρουργικὴ: quarum prima victus rationem ægrotis cõuenientem, altera medicamenta præscribit, tertia verò manum, si opus est, adhibet.

θέρετρον. locus ad æstiuandum commodus, & in quo æstate habitare conducit, apud Hippocratem: sunt tamen qui θέλετρον scribant.

θερειόν. nomen collyrij quod describitur à Gal. lib. 4. τῆς κατὰ τόπους.

θερμανθῆναι. febricitare, apud Hippoc. lib. 1. τῆς ἐπιδημιῶν, ut Gal. annotauit in cõment.

θέρμη. febris, apud Hippocratem.

θερμόν. calidum. Duo significat, qualitatem & substantiam: illam quidem ut cùm dicimus ignem calidum, aut ferrum aut piper: intelligimus enim calore seu caliditate præditũ. Id quod tribus modis accipi potest: absolutè seu simpliciter, ut quando ignis elemẽtum calidum dicitur, quòd summum calorem possideat: in excessu, ut ferrum candens, piper, leo, canis, quoniam plus caloris habeãt quàm frigoris: in comparatione, ut cùm homo homine, leo leone calidior dicitur. Aliquando verò significat calidam substantiam, ut annotat Galenus comment. in aphor. 4. lib. 1. & comment. 4. in lib. 6. τῆς ἐπιδημ. atque etiam aëream, aqueam & bene temperatam, quemadmodum idem in commẽt. eiusdem aphor. annotauit. Talis autem substantia calida non est aliud, ut idem alibi scribit, quàm calidum innatum cuius vi omnium animantium vitam natura moderatur. Est enim aut anima, aut primum & præcipuũ animæ instrumentum, quo omnia quæ sunt ad viuendum necessaria, administrat. Id non est nuda aliqua aut elemẽtaris qualitas, non ignis aut aliquid quod ab igne originem ducat, sed substantia cœlitùs in viuentia corpora delapsa, & aliquid proportione respondens elemento stellarum, sicut Aristoteles de generat. animal. lib. 2. cap. 3. explicauit. Itaque quoniam elementare non est, sed planè cœleste & diuinum, nullum habet contrarium, non aquam, nõ terram, aut aliquid quod ab iis originem ducat. Sui ipsius priuatio opposita tantùm illi est, sicut lumini tenebræ, & visioni cæcitas: proindéque ut eo vita, sic eiusdem extinctione mors ab Aristotele definita fuit. Eo omnis generatio perficitur, eo omnia vitam adipiscuntur & conseruant, eo ratiocinamur, sentimus, mouemur, nutrimur, crescimus, non ut opifice quidem harũ omnium functionum, sed tanquam instrumẽto animæ eiúsque facultatum, sine quo eæ non possunt eiusmodi res præstare. Ex his patet illic animam vitámque esse, ubicunque calor ille natiuus fuerit. Est autem inæqualiter in singulis corporis partibus dispersus. In corde enim viget & flagrantissimus est: in ventriculo & præcordiis multò moderatior: in capite & cerebro præsertim adhuc eo minor: in ossibus perexiguus, prout natura unicuique particulæ expedire iudicauit. Hic fixus insitúsq; dicitur, hoc est, à natura in prima cõformatione singulis partibus certa mensura modóque inditus, qui earum velut forma quædam atque anima esset, & illis vitale principium robúrque impertitetur. Residet ille maximè in partium singularum spi-

rituosa substantia, & humido substantifico pingui, crasso, lento, multo, nec facilè putrescenti in corporibus præsertim sanis, & quæ non facilè in morbos incidunt. In tali namque humido calor ille singulis partibus insitus diutißimè cõseruatur, qui tamen nisi subinde noui alterius caloris accessione instauraretur, paruo tẽporis spatio marcesceret atque extingueretur. Proinde natura calorem vocatum à medicis fluẽtem in corde tanquam in penu collocauit, qui ab eo per arterias cum spiritu & sanguine suis vehiculis & pabulis continenter depromitur, fertúrque in singulas partes, vt earum calorem natiuũ fixum insitúmq; foueat atque instauret. Ille in mœrore, metu, verecundiæ initio, frigore, accessionum principiis & somno intrò cum sanguine & spiritu in cor recurrit, ob idque per eos affectus cutis & subditæ illi partes frigent & pallent: contrà in gaudio, verecundia iam vigente, statu accessionum, vigilia ad cutim copiosior effunditur cum spiritu & sanguine, à quibus calor, rubor, tumor, & nitor inducitur.

θερμὸς σφυγμός. calidus pulsus. In quo arteria calidior apparet quàm partes vicinæ, sicut in febre hectica euenit. Neque tamen ἐκτικὸς est, quòd hic sub differentia pulsus inæqualis comprehendatur, ille verò aliam quandam speciem constituat. Huic oppositus est ψυχρός. Hæc quidem differentia inter primas & simplices numeratur, sumptáque est à qualitate arteriæ, impropria tamen videtur: verùm addendã quidam censuerunt, non minùs quàm eam quæ mollitie & duritie arteriæ definitur.

θέρμος. lupinus pondus est duas oboli tertias partes pẽdens. Etenim cùm obolus pendat grana duodecim, lupinus pendet grana octo: de hoc scribit Cleopatra: ὀβολὸς ἔχει θέρμον α΄. ς΄. id est, obolus habet lupinum vnum & dimidium. Diuiditur autem lupinus εἰς δύο κεράτια, id est, in duas siliquas, siue in grana octo, vt dictum est.

θερμωλή. ὁ πυρετὸς, apud Hippocratem.

θέρος. æstas. Est tempus anni calidum & siccum, Virgiliarum matutino exortu incipiẽs & Arcturo oriente desinens. Illa ex ætatibus quidẽ mediæ & florenti, ex diei partibus, meridiei, ex humoribus flauæ bili, ex elementis igni respondet. Est enim ex suapte æstimata natura, non ex alterius comparatione, calida & sicca temperie, si modò exquisitè suam naturam seruauerit. Est autem sol caloris eius causa, qui ad verticem nostrum quàm fieri potest proximè accedens, diémque faciens longiorem, aërem nos ambientem excalfacit. Itaque cùm Virgiliæ circiter octauũ diem Maij exoriri consueuerint, Arcturi autem ortus ferè secundo Septembris die contingat, palàm est totum æstatis tempus quatuor paulò minùs mensium esse. Quod quidem spatium etiam antiqui in duas partes diuiserunt, primam appellantes propriè æstatem, ab eius initio vsque ad exortum Caniculæ, alterã verò ὀπώραν, à Canicula ad finem vsque æstatis. At verò è Græcis etiam aliqui totam æstatem in treis portiones partiti sunt, quarum primam totius nomine θέρος, mediam ὥραν per excellentiam, in qua maturescentes fructus ὡραῖοι dicuntur, tertiam verò ὀπώραν nuncuparunt.

θεσπεσία ἡ

θεσπεσιανή. confectionis nomen authore Apollonio, cuius descriptio habetur apud Gal. lib. 7. τῶν κατὰ τόπους. Conuenit tußientibus, phthisicis, sanguinem reiicientibus, valétque ad omnes internos pectoris abscessus. Describitur etiam ab Aëtio lib. 8.

θεωρητὴ ἡ

θεωρητικὴ ἡμέρα. contemplabilis dies: hoc est, ex cuius diligenti obseruatione quando & qualis

qualis futura sit crisis intelligitur. Is autem cuiusque septimanæ quartus est, qui si manifesta concoctionis signa proferat, ostendit proximum ab eo septimum diem finem morbo salutarem allaturum, vt qui contrà signa edit maligna, mortem prænunciat. vide ἐπίδηλοι ἡμέραι.

θεωροί. dicuntur apud Hippocratem qui deorum oracula sciscitatum mittebantur. vt annotauit Erotianus.

θηβαῖον ἔμπλαστρος. emplastrum est aduersus achoras efficax: cuius descriptio habetur apud Galenum lib. 1. τῶν κατὰ τόπους.

θηλὴ. papilla. Est mammæ capitulum, vnde extrahitur lac. Hæc media in mamma protuberat. Substantia constat ad penem proximè accedente. Est enim illi neruea quodammodò cutis spongiosam intus substantiam continens, quæ dirigi ac vicißim laxari non minùs quàm penis potest. Habet autem tenues & conspicuos meatus, fibræ prorsus ac nerui modo albicantes, qui venarum surculi sunt, multiplici serie per glandulosam mammarum substantiam excurrentium, ex quibus lac effunditur. Cæterùm papillam ambit circulus quidam subniger, qui φῶς appellatur.

θηλοπεδοθεῖσα σταφυλὴ. vua passa extra vitem, hoc est, vua sole siccata, non quidem in vite, sed postquam è vite detracta fuerit, & loco calorifico exposita, quod tùm in cratibus tùm super cannas commodè fieri posse ostendit Columella lib. 12. quo nomine etiam ea potest intelligi quæ sarmentis suis adhuc hærens & pendula, in vmbra sub tecto siccatur. Vtitur sæpe Dioscorides eo vocabulo, Ruellius vuam sole siccatam in area exponit, Marcellus vuam in cratibus siccatam. Est autem θηλόπεδον locus in quo vuæ siccantur, dictus ἀπὸ τοῦ θέρεσθαι ἐν τῷ ἡλίῳ καὶ τῷ πέδῳ. Quæ vua passa simpliciter dicitur, hoc est, quæ in vite adhuc manẽs à sole siccata est, πεπανθεῖσα σταφυλὴ nominatur.

θηλύγονον. herba oleæ folio, quæ fœminei sexus fœtum edere dicitur.

θηλυκρανία. cornus fœmina: sic enim composito nomine dicitur à Theophrasto, quasi fœminicornus.

θηλύπτερις. filix fœmina. herba est foliis filicis, surculosis, altioribus, & quæ non singulari, vt illa, pediculo fulciantur: radicibus longis, pluribus, obliquis, quæ ex nigro in luteum flauescunt: aliquæ etiamnum rubræ inueniuntur. Vim siccandi & amaram poßidet, & modicè constringit.

θηλυπτερίς. dicta fuit à quibusdam eo nomine ἡ θαψία, sicut habetur apud Dioscoridem.

θηλυφθόριον. sic dictum esse à quibusdam τὸ ἀβρότονον scripsit Dioscorides.

θηλυφόνον. dictum sic est à quibusdam τὸ ἀκόνιτον, quòd, vt Theophrastus & Plinius scribũt, radix eius genitalibus omnium quadrupedum fœminini sexus indita, mortem eodem die inferat.

θημὼν. ὁ σωρὸς. cumulus, aceruus, apud Hippocratem.

θῆξις. sutura. modus vnus est adducendi labra hiantis nimiùm vulneris, cùm per acum eorum oræ propiùs coniunguntur. Dicitur & κατὰ θῆξιν, hoc est, per acum siue per punctionem. ἀπὸ τοῦ θήγειν quod acuere & acu transfigere significat. Itaque errant qui θίξιν per ι scribunt, quo nomine contactus designatur. Quamuis enim per suturam ora vulnerum ita adduci possunt vt se cõtingant, id tamen pluribus modis fieri potest, vt per ἀγκτηρισμὸν atque συστέρξωσιν.

θηραῖος οἶνος. vinum theræum. quod in Creta nascebatur, dulce, nigrum, craßúmque, sed

citrà adstrictionem. ideò minùs in ventre morabatur, nec tamen vrinas mouebat sed deorsum descendebat. Itaque etiam ante cibum sumebatur. Non est idem quod θέειον, quod Asianum erat.

θηριακά. *theriaca. Dicuntur propriè medicamenta quæ venenatorum animalium morsus depellunt. Eo ab Alexipharmacis putãtur differre, quòd hæc venenis intrò sumptis, illa venenis à morsu animalium intrò subeuntibus medeantur, vt licet videre ex Nicandro qui vtraque duobus libris elegãtissimè prosequutus est. Cæterùm geminam τῶν θηριακῶν differentiam facere videtur, vnam eorum quibus animalium morsus præcauetur, siue suffitu, siue instratu, siue illitu: alteram verò quibus morsus ipse curatur & innocuus euadit. Dicta sunt θηριακά ἀπὸ τῶν θηρίων, hoc est, à feris & venenatis animalibus: non autem ab vlla certa eorum specie, quãquam vipera, quæ proprio nomine ἐχίδνα siue ἔχις vocatur, à Græcis θηρίον κατ' ἐξοχὴν appelletur, vt & leo θὴρ aliquando.*

θηριακή. *theriace. Est antidotus aduersus venena omnia efficax. Ac quanquam omne quod eam habet facultatem θηριακὴ vocari possit (nam & allium rusticorum theriacen Galenus appellat) hoc tamen nomen præcipuè obtinuit celeberrimum illud medicamentum ex simplicibus plurimis & viperarum carne compositum, valens ad venena omnis generis, siue morsu siue potu in corpus peruaderent. Nam cùm antiqui crebrò in venena inciderent & animaduerterent se nec serpentium ictus euadere, nec venenorum insidias vitare facilè posse, simúlque considerarẽt naturas hominum tantoperè ab inuicem differentes, vt quod vni prodest alteri sæpe non conferat, hoc medicamentum multiplex & exquisitè compositum excogitarũt, quod omnibus aduersus hæc mala præsentaneo esset remedio. Nec tamẽ adeò vetus est eius inuentio, sed Neronis ferè temporibus. Tũc autem inter medicos celeberrimus erat Andromachus, qui medicis consultãtibus inter se quomodò hæc antidotus maximè præsentanea euaderet, primus excogitauit viperas addere. Itaque theriacæ compositio quæ ad Andromachum refertur antiquissima est & Galeno iudice optima. Eam autem ipse versibus descripsit quos Neroni dicauit, & quos Galenus libello suo de Theriaca ad Pisonem inseruit. Est autem eiusmodi. Pastillorum scillinorum drach.* XLVIII. *pastillorũ viperinorũ drach.* XXIIII. *piperis longi drach.* XXIIII. *succi papaueris drach.* XXIIII. *magmatis hedychroi drach.* XXIIII. *rosarum siccarum, iridis Illyricæ, radicis dulcis, seminis napi syluestris, scordij, liquoris balsami, cinnamomi, agarici, singulorum drach.* XII. *myrrhæ, costi, croci, casiæ, nardi, florum iũci rotũdi odorati, thuris, piperis nigri, dictami, marrubij, rhei, stœchadis, petroselini Macedonici, calaminthæ, terebinthinæ, Zinziberis, radicũ quinquefolij, singulorum drach.* VI. *polij, chamæpityos, styracis, racemorũ amomi, mei, nardi Gallicæ, sigilli Lemnij, phu Pontici, chamædryos, foliorum malabathri, chalcitidis assæ, gentianæ, anisi, succi hypocistidis, carpobalsami, gummi, seminum fœniculi, cardamomi, sesceleos, acaciæ, thlaspeos, hyperici, sagapeni, ameos, singulorum drach.* IIII. *castorei, aristolochiæ tenuis, seminum dauci, bituminis Iudaici, succi panacis, centaurij tenuis, galbani, singulorum drach.* II. *mellis lib.* X. *vini Falerni quantum sufficere videbitur. hæc quidem Theriaca fuit Andromachi, eum in modum à Galeno descripta lib. ad Pisonem. Cæterùm hanc antidotum Andromachus non appellauit θηριακὴν, sed γαλήνην, quasi dicas serenam, atque alijs etiam duobus nominibus*

minibus ἰλαρὰν *&* θῶδιον. *Posteà verò Crito & qui eum sequuti sunt,* θηριακὴν *vocarunt, quia viperæ carnes reciperet. Eius compositionem Aëtius exactissimè persequitur. Ad huius autem exemplum plærique alias antidotos aduersus venena valentes composuêre, quas appellarunt similiter* θηριακὰς. *Sunt autem hæ ferè quæ sequuntur ab authoribus, aut aliis quibusdam nobilibus viris nuncupatæ.*

θηριακὴ αἰλίου γάλλου. *Theriaca Ælij Galli quam ipse ex Arabia rediens dicitur Cæsari obtulisse, quòd per eam plærosque seruasset. Recipit autẽ, Radicis vitis albæ drach.* XVI. *seminis trifolij, opopanacis, singulorum drach.* VIII. *aristolochiæ tenuis drach.* XII. *radicis libanotidis, iridis Illyricæ, zinziberis, opij, singulorũ drach.* VIII. *seminis rutæ syluestris drach.* XII. *cumini Æthiopici drach.* XVI. *myrrhæ, casiæ, castorij, seseleos, radicis eryngij, serpilli, succi Cyrenaici, singulorũ drach.* VI. *Medicæ drach.* XII. *sagapeni drach.* VI. *croci drach.* V. *farinæ erui drach.* XXIIII. *hæc cum aqua in pastillos trium obolorum rediguntur, & ex vino dantur.*

θηριακὴ ἀντιόχου φιλομήτορος. *cõstabat istis, Radicũ mei, serpilli, opopanacis singulorum drach.* II. *seminis trifolij drach.* I. *anisi, fœniculi, ameos, seminis apij, singulorũ acetabulo vno. farinæ erui tenuissimæ acetabulis duobus, vino antiquo quantum satis esset ad commiscendum, vt rotulæ hinc fieri possent, quæ in vmbra siccatæ ex tribus vini cyathis trium obolorum pondere exhibebantur. Eam Eudemus versibus conscripsit, qui à Galeno citantur lib.2. de Antidotis.*

θηριακὴ δαμοκράτους. *Theriaca Damocratis, qui medicus optimus cùm esset versibus iambicis eam descripsit, qui à Galeno referuntur lib.1. de Antidotis. medicamenta prorsus eadem continet quæ & Andromachi Theriaca, sed in pondere discrepat. Nam quorum Andromachus quatuor drachmas accipit, hic duas sumit, & rursus quorum Andromachus duas, ipse quatuor immittit, id quod in multis medicamentorum generibus licet obseruare. Refertur & ab Aëtio lib.13.*

θηριακὴ δημητρίου. *Theriaca Demetrij. Hic ætate Galeni Cæsarum fuit archiatros, qui cùm in theriaces compositione Andromachum reliquis in rebus sequeretur, pondere tantùm pastillorum scillinorũ differebat leui prorsus discrimine. Nam Andromachus* XLVIII. *drachmas cùm immitteret, ipse* XLVI. *tãtùm admiscebat.*

θηριακὴ εὐκλείδους. *Theriaca Euclidis, cognomine Palatiani. Habet illa: Castorij drach.* VI. *opopanacis, sagapeni, seseleos, cachryos, chamædryos, chamæpityos, marrubij, singulorum drach.* XVI. *styracis, bituminis Iudaici, myrrhæ, singulorum drach.* VII. *succi papaueris drach.* VIII. *mellis libram vnam: datur cum succo fraxini, vel cum vino drachma vna, vel plus etiam si lubet: prodest & quartanariis.*

θηριακὴ ζήνωνος. *Theriaca Zenonis Laodicei: habet autem cardamomi demptis inuolucris, serpilli, seminis apij, radicis vitis albæ, seminis trifolij, anisi, petroselini, radicis & seminis fœniculi, ameos, aristolochiæ tenuis, farinæ erui, opopanacis, singulorum pondus æquale. Separatim primò quæque contundi debent, tùm misceri, & vino affuso subigi, indéque formandi pastilli & in vmbra siccandi.*

θηριακὴ μιθριδάτους. *Theriaca Mithridatis. Est antidotus alio nomine* μιθριδάτειος *appellata, quòd rex Mithridates ea semper vsus esset, vt se à venenis tutum præstaret. Itaq; à Romanis obsessus, bis epoto veneno cùm mori non posset, seipsum gladio interemit. Constat permultorum medicamentorum mistura, & describitur à Galeno lib.2.* περὶ ἀντιδότων. *Ea est quam nescio quomodo Aëtius theriacen An-*

dromachi appellet: nam quam Aëtius describit, istam manifestò continet, parúmq; habet similitudinis cum illa Andromachi theriaca quæ superiùs descripta est, & quam Galenus cæteris præfert.

θηριακοὶ ἅλες. Theriaci sales, hi quales fuerint suprà à nobis dictum est in dictione ἅλς.

θηριακοὶ ἄρτισκοι. ἢ τρόχισκοι. Theriaci panes seu pastilli. Sunt pastilli ex viperæ carnibus confecti, ad theriaces præparationem, fiunt hoc modo: Viperæ fœminæ capiuntur desinente vere. Earum capita & caudæ amputantur, excoriantur, & diligenter repurgantur. Carnes ipsæ bis térque in aqua lauantur, posteà in ollam puram iniiciuntur cum aqua sufficienti, ac anethi viridis fasciculo, coquuntur subiectis lignis vitis, donec carnes à spinis discedant & penitus separentur. Eas tunc manibus diligenter exprimere oportet, & in mortario tenuissimè terere, semper aliquid insculi in quo decoctæ sunt, paulatim instillando. Deinde panis purissimi recẽtis, aridi, contusi, cribratique quarta carnium pars addatur, vel, quod minimum, quinta: rursus paulatim insculi aliquid affundendo. Omnia simul terantur & exactissimè vniantur, indéque formentur pastilli mediocres, tenues, modico opobalsamo in his formandis adhibito, qui posteà in vmbra siccentur. Indè opobalsamo optimo oblinãtur, & in vitreo vase asseruentur, & si quid pulverulenti & albi in iis propter sitũ appareat, id deinceps linteo extergeatur.

θηριακὴ nomen etiam est emplastri ex centaurio, quod laudat Oribasius, & facit ad neruorum & musculorum vulnera & puncturas, ad ferarum etiam & canis rabiosi morsus. Refertur ab Aëtio lib. 15.

Θήρινος οἶνος. vinum therinum. Id Asiaticũ erat, & dulce simul atque pallidum, vt scribit Gal. li. 5. sanit. tuen. Idẽ verò lib. περὶ εὐχυμίας, ait nigrũ esse, sed minùs Caryino.

Θηρίων. significat apud Hippocr. tùm lumbricum, tùm vlcus ἄγριον, vt explicat Galen. ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν.

Θηριοτάρκη. frutex est foliis subherbaceis, flore roseo, sic dictus quòd serpentibus admotus torporem inferat.

Θηριοφόνον. sic dictum est à quibusdam τὸ ἀκόνιτον, quòd feras, si ab iis edatur, occidat.

Θηριῶδες. ferinum. Gal. commẽt. 2. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν interpretatur κακόηθες, hoc est, malignum: quanquam alij, vt ait, Hippocratis interpretes non simpliciter τὸ κακόηθες significare dicant, sed alij quidem τὴν φθίσιν, quòd qui eo morbo laborãt, propter vnguium curuitatem feris similes esse videantur: alij θηρίωμα vocari dicant propriè pulmonis vlcus, alij verò, vt priore cõmentario Galenus scripsit, eo nomine τὰς ἀσκαρίδας καὶ τὰς ἕλμινθας intelligunt: alij elephantem, alij cancrum. Galeni tamen sententia est eo nomine πᾶν τὸ κακόηθες designari.

Θηριώδης παραφροσύνη. ferina insania. Dicitur ab Hippocrate ea per quã aliquis discurrit, calcibus dentibúsque petit, & sibi ab omnibus fieri insidias putat, vt annotauit Gal. cõment. in prorrhet. idem paulò pòst, ait, θηριώδεις παραφροσύνας appellat, quando ij qui μελαγχολικῶς insaniunt, in obuios quosque desæuiunt, eo nomine vehemẽtem melancholiam significans.

Θηρίωμα. genus vlceris teterrimi, quod idem esse cum carcinomate multorum opinio est. De eo Celsus lib. 5. prodidit, vlcus esse tum per se nascens, tùm vlceri ex alia causa facto interdum superueniens. Color ei liuidus est vel niger, odor fœdus, multus &

mucci

mucci similis humor. Id ipsum neque tactum neque medicamentum sentit, prurigine tantùm mouetur, at circà dolor est & inflammatio, interdum etiam febris oritur. Nonnunquam ex vlcere sanguis erumpit: ad id quoque malum serpit, quæ omnia sæpe intenduntur, fitque ex his vlcus quod ἕρπητα ἐσθιόμενον Græci vocant. Galenus comment. 2. in lib. 6. τῶν ἐπιδημ. scribit aliquos existimare θηρίωμα propriè dici vlcus quod in pulmone est. Author autem introductorij seu Medici scribit quamlibet corporis partem theriomate impeti.

Θλασίας. eunuchus factus κατὰ θλάσιν, hoc est, per compressionem, ad hũc modum: Pueri adhuc infantes in aquæ calidæ solium collocantur, deinde vbi eorum corpora eodem solio fuerint relaxata, digitis testiculi comprimuntur, vsque dum aboleantur & euanescant, & dissoluti nõ amplius ad tactũ sublabãtur. Ex Paulo. lib. 6. cap. 68.

Θλάσις ἡ

Θλάσμα. contusio, collisio. Dicitur propriè soluta in carne & musculo continuitas, cùm graue & durum aliquid deciderit in corpus. Id enim carnem abrumpit & atterit. Quamquam & in osse videtur aliquando euenire, sed in pueris maximè. Oportet enim in sese cogi id os quod colliditur, atq; ita molle euadere vt perfectè durũ nõ sit.

Θλάσις etiam numeratur inter fracturæ cranij differentias, quamquam fractura cranij non est, nec fractura quidem simpliciter, sed ossis caluariæ in anteriorem partem impulsio & veluti inflexio, cauitatem tantùm non etiam vnitatis solutionem in caluaria efficiens, vt licet in plumbeis & æneis vasis videre si foris illidantur.

Θλάσπι ἡ

Θλασπίδιον. herbula est semine nasturtij, acri, quod mansum sinapis modo linguam & os vellicat: propterea rusticum sinapi dictum fuit à plærisque, vt habetur apud Dioscoridem. Herbarij vocant nasturtium tectorum.

Θλασπῶδες. dictum ab Hippocrate ἀντὶ τοῦ θλάσπιος.

Θλίψις σφυγμοῦ. compressio pulsus: cùm incipiente paroxysmo pulsus admodum paruus & inæqualis est. Proprium est putridæ febris.

Θολερὸν πνεῦμα. quid significet apud authorem Prorrhetici, incertum est. Alij putarunt dici spiritum plenum vaporis, qui expiratur: alij spiritum graueolẽtem, alij raucum, alij perturbatum, tanquam eo nomine difficilis respiratio intelligatur. Plærique verò non θολερὸν sed θαλερὸν per α scribunt, quasi θάλλον καὶ ἀκμάζον, id est, florentem & vigentem, siue magnum atque vehementem. Verùm Hippocrates nullo in libro, qui suus legitimúsque sit, visus est vel spiritum vel quiduis aliud θολερὸν nominasse, vt scripsit Galenus comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Θόλος. vinculi genus est quod caluariæ adhibetur, vbi summum caput & quod inter ipsum frontémque est, vincire conuenit, cuius iniiciendi rationem Galenus explicat lib. de fasciis.

Θραμβίς. sic dictum esse à Pythagora τὸ σάμψυχον Dioscorides author est.

Θρᾶνος. sedes vtrinque peruia, apud Hippocratem.

Θράσσεται. pungitur, stimulatur, mouetur, pellitur, apud Hippocr. Sunt autẽ qui θράσσειν ἀντὶ τοῦ μαίνεσθαι interpretati sunt, vt annotauit Erotianus.

Θραῦσμα. species vna ammoniaci, quod in minutas glebas veluti in frusta fractum sit & diuisum, vel facilè friatur. vide ἀμμωνιακόν.

Θραυστόν. friabile. Id dicitur quod in quasuis sine discrimine, & plures duabus partes di-

uidi & comminui potest. In quo differt ἀπὸ τῶν κατακτῶν, quæ non nisi in magnas partes diuidi separarique possunt. Quanquam fieri interdum possit, vt idem κατακτὸν & θραυστὸν existat: fictile enim vtrumque perpetitur. Distinguuntur autem ab inuicē, sicut scripsit Aristoteles, quòd quæcunque ita concreuêre vt multis scateant poris alternatim dispositis θραυστὰ sint: quæ verò eos longè porrectos habēt, κατακτά: quæ verò vtrosque sortita sunt, vtramque nacta sint conditionē. Dicitur & θραυστὸν aliis nominibus ψαθυρὸν & κραυρόν. Gal. lib. 3. de aliment. facult. definit id esse quod nihil in se lentoris neque pinguedinis continet, opponitque τῷ γλισχρῷ.

θρεπτικὴ δύναμις. altrix seu nutrix facultas. Est vis naturæ quæ appositum alimentum in corporis substantiam conuertit & assimilat. Cùm enim corporis nostri substantia assiduè defluat, neque tamen eam præproperè absumi & consenescere patiantur alimenta, natura facultatem altricē adhibuit cuius munere aliquatenus id quod perit restitueretur. Est autem opus eius perpetuum, videlicet à prima conformatione ad mortem vsque, nec vnquam in corpore ociosa manet. Ex quo necessitas eius intelligitur, & supra auctricem præstantia, quæ vsque ad vigorem ætatis solùm progreditur. Neque enim auctrix sine nutrice quicquam potest, vt nec formatrix sine vtraq;. Verùm vt nutrix auctrici atque formatrici inseruit, ita quatuor aliæ facultates nutrici auxilio sunt, attractrix, retentrix, concoctrix, & expultrix, quarum ministerio, alimenti assimilatio, quæ nutricis facultatis opus est, perficitur.

θρέψις nutritio. Est eius quod nutrit ad id quod nutritur perfecta assimilatio: vel, est alimenti in corporis substantiā conuersio. Est actio naturæ ex principibus primísque ordine tertia, qua scilicet molitur, vt omnes animalis, primùm quidē formati, deinde verò in lucem editi, & ad perfectam magnitudinem perducti partes quantùm fieri potest, perdurent. Siquidem frustra genitum animal sit, nisi & ad perfectam magnitudinem perducatur, & diutiùs perduret, quorum neutrum sine alimento affluente adhærentéque fieri nequit. Nam & nutritio auctioni famulatur, neque aliter inanitionis illud genus, quod fit naturali substantia nostra assiduè defluente, quódque nutritioni ex aduerso oppositum est, resarciri potest. Est igitur nutritionis materia alimentum, quod cùm corporis eius quod nutritur omni parti affigitur, actio quidem ipsa nutritio dicitur, causa verò huius ipsa facultas. In quo opere alterationem quidem interuenire necesse est (est enim nutritio alterationis species) sed non talem qualis erat in generatione. Ibi namque quod os non erat, posteà factū est os: in nutritione verò ei quod iam factum est, id quod affluit efficitur simile, vt non immeritò alteratio illa nominetur generatio, hæc verò assimilatio. Cùm ergo nutritio sine alimento perfici non possit, ipsumq; assimilari oporteat, necesse omnino est ipsum priùs attrahi, retineri, concoqui & ab excremētis repurgari, vt deinde apponi, posteà agglutinari siue adhærere, & postremò assimilari possit. Est enim assimilatio omnis concoctionis finis, & summa totius functionis naturalis perfectio.

θριδακίας. mandragoras fœmina quæ nigricat, & est foliis angustioribus & minoribus quàm lactuca, à cuius tamen similitudine nomen habet.

θριδακίνη. lactuca syluestris, vt scribit Galenus lib. 2. τῶν κατὰ τόπους: hortēsis enim θρίδαξ vocatur, vt idem author est.

θρὶξ. pilus. capillus. Est pars corporis tenuis, longa, flexilis, sicca, ex cute erumpens. Galenus pilos, vt & vngues enumerat inter corporis partes in arte parua, quamuis eos

excludat,

excludat è quadruplici illa partium differentia quam eo libro constituit, propterea quòd gubernationẽ nullã habeant. Non enim corporis substantiã constituunt, quare neq; sunt principia virtutũ, neq; principiis subseruiũt, nec ingenitas ex se vires obtinẽt, nec ab aliis vires mutuãtur. Non enim sensum, motũ, aut vitã habent, neque attrahendi, continendi & concoquendi facultatẽ, neque eas vires aliis suppeditãt, sed solùm generãtur, ac concrescunt, non in omnẽ dimensionẽ, quemadmodum reliquæ partes corporis, sed in longitudinem solùm. Generantur autem ex crassis & fuliginosis vaporibus, qui dum per angustos cutis meatus à calore foras propelluntur, illis inhærent tãdiu, vt facile interim siccari vtrique possint & pilus fieri. Indè mox alius similiter è profundo suscitatus à calore pellitur, qui in priorem meatibus adhuc hærentem, cutique non aliter quàm gingiuis dentes infixum, impingit, adiungitur, agglutinatur, & illum, vt clauus clauum, tradit: rursus alius atque alius succedunt. Sic fit pilus maior aut minor, crassus aut exilis, passus aut crispus, niger aut alio colore præditus, prout calor, humor, & cutis pori se habent. Hæc enim tria ad pilorum generationẽ concurrunt, ac vt varia esse possunt, sic varij ex illis pili prodeunt. In calore quidem differentia hæc est, quòd imbecillus nullum pilum producit, quippe qui materiam, ex qua pili ortum habent, siccare nõ possit, nec cutem similiter cui illi inhærere debent. Mediocris siccat quidem, sed pilum tenuem & passum gignit: magnus resiccat vehementer & efficit duriorem. Ab humore autem pilorum discrimen est, quoniam à pituitoso albi, à bilioso flaui, à melancholico nigri prodeunt. Iam quod ad cutem pertinet, eam siccam esse decet & raram: siccam quidem, propterea quòd in molliore & humidiore cute excremẽta citissimè effluãt, nec satis diu meatibus hærent, quódque viæ per quas humor ille fuliginosus exit, eo abscedente protinus conniuent & abolentur: raram verò, quoniam densior non est humori fuliginique peruia. Sed tamen in his quoque moderationem quandam esse oportet. Si ad hæc quæ dicta sunt attentè quis aduertat, reperiet certas causas, cur quibusdam partibus pili nascantur, aliis nulli sint, aliquibus, vt superciliis & palpebris, sint quidem, sed eundem semper modum seruent: in capite verò plurimi lõgissimique oriantur. Ac cùm plurimæ corporis partes pilos habeant, alios ad venustatem ornatúmq;, alios verò etiam ad vsum: qui sunt in capite κατ' ἐξοχὴν τρίχες appellantur, à latinis capilli, quasi capitis pili: de quibus hic dicere eorúmque nomenclaturas & synonyma referre non erit prorsus inutile nec iniucundum. ἀπὸ τῶν τριχῶν dicitur τρίχωσις & τρίχωμα, quod capillitium significat. vocatur etiã κόμη, coma, ἀπὸ τοῦ κομμοῦν quod comere & ornare significat. κέρας apud antiquos τρίχα significauit, authore Plutarcho, cuius inditium est κείρεσθαι, quod tondere significat, & κουρὰ tonsura, vnde κεροπλάστης, qui in exornanda coma occupatur, apud Archilochum. atque vt Suidas refert κέρας οἱ παλαιοὶ τὴν τρίχωσιν ἐκάλουν. κίκιννος, cincinnus, capillus intortus, βοτρυοειδὴς à Phauorino dicitur, quòd sit botro similis & instar racemi pendulus. πλοκαμὸς & ὁ πλόκος & ἡ πλοκὰς, cincinnus vel cirrus, πλοκαμὶς autem capillorum nodus, παρὰ τὸ πλέκεσθαι, & πλοχμὸς coma, quam veteres alebant & diis consecrabant. Eadem σκολλὺς & σεῖρα τριχῶν apud Iulium Pollucem dicitur. θρεπτήριος capillus in honorem deorum resectus, apud Cœlium lib. 4. cap. 29. κόρσαι etiam capillos quidam dixére, vt author est Pollux. Cirros eadem ratione latini ἀπὸ τοῦ κείρειν, hoc est, à tõdendo videntur dixisse. βόστρυξ & ὁ βοστρύχος poetica cæsaries dicitur & capillus mu-

liebris. ἕλικες capilli crispi dicti sunt, ἀπὸ τοῦ εἱλεῖσθαι, quanquam propriè dicantur de clauiculis siue de capreolis vitiũ aut hederæ. οὖλας Attici crispos capillos appellarunt, vnde οὐλότριχος & οὐλόθριξ qui crispis est capillis, quem Archilochus τρίχουλον per inuersionem vocauit. ἔθειραι apud Homerũ capilli dicuntur, ἀπὸ τοῦ ἐθειράζειν, quod comere siue comã nutrire significat, vel παρὰ τὸ ἐξ ἴθους ἔρεσθαι, ὅ ἐστι πλέκεσθαι, vt explicat eius interpres. φόβαι interdum dicuntur παρὰ τὸ φοβεροὺς εἶναι τοὺς κομῶντας, atque etiam σμίριγγες ἀπὸ τοῦ μείρειν, hoc est, à diuidendo, quòd in multas tenues particulas sint discreti, litera σ per πλεονασμὸν addita. χαίτη seta, propriè porcorum, tamen & de homine dicitur, vnde Celsus, lib. 2. setosum pectus pro piloso vsurpat. Gaza apud Aristotelem χαίτην & λοφιὰν capronas vertit, quo nomine Nonius Marcellus comas vocari scribit quæ sunt ante frõtem, quasi dicas à capite pronas. λάχνη lana & pilus interdum dicitur ex intensiua particula λα, & χνοῦς lanugo, vt volunt etymologici authores. λύσωμα nuncupauit Aristoteles discrimen & æquamẽtum capillorum, vt interpretatur Gaza. κρώβυλος ἐστὶ πλέγμα τριχῶν εἰς ὀξὺ λῆγον. sed dicitur propriè de viris. κόρυμβος verò in mulieribus est velut flagellũ crinium. σκόρπιος autem in pueris appellatur.

θρὶξ. præter communem significationem dicitur etiam apud sacrificos venula angusta, recta, nigra in parte sima iecinoris dextro lobo apparens, vt scribit Gal. ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν.

Θρόμβος. grumus. Propriè quidem significat cõtinuæ rei fragmentum & frustum. Indè ad lac & sanguinem medicis translata vox est, qui θρόμβωσιν dixerũt, in lacte quidem, quoties à puerperio fœminis lac fluere desinens in mammis densatur, & in exigua frusta concrescit: in sanguine verò cùm à venis suis effusus, & in vicina spatia abscedens, siue per diapedesin, siue eroso vel rupto quomodolibet vase similiter coit atque cõdensatur, non in vesica modò verùm etiam in stomacho, in renibus, in intestinis, in vtero, in naso, in omni denique corporis cauitate. In qua quoniam præter naturam inest, calorem natiuũ amittit, indeque niger euadit & cogitur, tandémq; putrescit, vt & reliqua omnia quæ extra naturalem locum sita sunt.

Θρόμβωσις. est sanguinis affectio, quando is collisa venarum tunica ab aliquo graui corpore contundente effusus in carnem & receptus locis quæ circum venam sunt, nigrescit. A qua sanguinis affectione factum est, vt θρόμβος iam sanguis dicatur & fit, quemadmodum annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Θρόνος μαρκέλλιος. trochisci nomẽ est cuius descriptio habetur, apud Paulũ lib. 7. cap. 12. & apud Aëtium lib. 9.

Θρυαλλὶς. vnum genus est phlomidis, siue verbasci fœminæ, quod & alio nomine λυχνῖτις vocatur, foliis ternis aut cumplurimùm quaternis, crassis, pinguibus, ad lucernarum lumina aptis.

Θρύον. iuncus, vlua. sic etiã vocant aliqui fruticis genus, quẽ & στρύχνον μανικὸν appellãt.

Θρύορος. sic dictum est à quibusdam solanum furiosum.

Θύαρος. sic dicitur à nonnullis ἡ αἶρα, hoc est, lolium, authore Dioscoride.

Θυὰς. sic dicitur apud quosdam ἡ ἀρτεμισία, sicut testatur Dioscorides.

Θυμιάματα. dicuntur apud Hippocr. θυμιάματα καὶ ἀρώματα, hoc est, suffitus & odoramẽta.

Θυία. arbor est quam Theophrastus syluestrem, perpetuis frondibus virẽtem, nec ramis, caudice, frõdibus syluestri cupresso dissimilẽ describit. Putant aliqui eam esse quam

Plinius

Plinius lib. 13. trogetem dicit ab aliis vocari. Dicitur & θύεια & θύα & θύον. Hermolaus thyam cedrum alterius generis esse prodidit, ex qua cedrinæ mensæ fiebant.

θυλακῖτις νάρδος. sic dicitur montana nardus in Cilicia & Syria proueniens, propterea quòd ex iis locis à mercatoribus in Græciam sacculis conclusa vænalis deferretur, θύλαξ enim sacculum ex corio factum vtrémque significat, & θυλακοφόρους Hesychius interpretatur θυλάκοις περιφέροντας τὰ ἀρώματα καὶ μύρα. Nicander in Alexipharmacis de pharici sumpti curatione, νάρδον θυλακίτιδα dixit. Eãdem ob caussam etiam πηρῖτις à Galeno appellatur. vide νάρδος.

θύματα. θυμιάματα, apud Hippocratem.

θύμβρα. satureia & cunila. Est herba pedali altitudine, fruticosa, surculosis vtrimq; coliculis, folio hyssopi, flosculis per interualla ex purpura candicantibus, odore saporéq; gratissimo, sed hæc hortensis est. Quæ verò in asperis & saxosis nascitur, thymo similior est quàm hyssopo, sed minor atque tenerior, ferens spicam floris plenam, coloris herbacei. Hæc medicinæ vtilior, illa cibis gratior. in tertio ordine calefacit & desiccat, atque glutinosos crassosq; humores incidit.

θυμβραία. idem quod ἡ θύμβρα, apud Hippocratem.

θυμέλαια. est frutex cuius rami tenues, speciosi, cubitorum binûm assurgunt. Ipse similis chamelææ, foliis angustioribus, pinguioribus, gummosis si mordeãtur glutinosisque; flores albi & inter eos semen quale myrti, exiguum, rotundum, initiò virescens, postmodum rubens, foris durũ nigrúmque, intus albet &, vt Plinius tradit, in quo nascitur granum Gnidion, quod aliqui λίνον vocant. Herbarij thymelæam nunc oliuellam nunc linum sylucstre vocitant. Calefacit & siccat ordine tertio.

θυμίαμα. suffimentum. suffitio. Est res odorata, quæ ignibus iniecta gratum nidorem exhalat. Dictum ita volunt quasi θυμοῦ ἴαμα, quoniam languescens animus suffitu eiusmodi recreetur. Sed non desunt qui à thyo odorifera herba deductum velint: vt neque qui ἀπὸ τοῦ θύειν, hoc est, à sacrificando, quoniam odores diis suffiebantur. De eo aphorismus celebris habetur apud Hippocratem, suffitus aromatum muliebria ducere, & ad pleraque alia vtiles esse, nisi grauitatem capitis inducerent.

θύμιον. sic à quibusdam dicitur ὁ σμίλαξ, hoc est, taxus, vt habetur apud Aëtium libr. 13. cap. 64.

θυμοειδὴς δύναμις. animosa seu irascibilis facultas. Est cordi vis insita qua motus in nobis gignit & animi perturbationes. Sunt autem illæ variæ & propè sibi contrariæ pro diuersitate causarum à quibus proficiscuntur. Causas enim triplices habent: primam quidẽ rem animo obiectam, siue præsens sit, siue expectetur, siue in memoriam redeat: secundam, rationis phantasiã, hoc est, impressam in animo eius rei opinionẽ & æstimationem: tertiam verò cordis robur, quo vel vehementiùs vel languidiùs commouetur. Quanti enim ratiocinandi facultas obiectam rem fecerit & æstimauerit, tantùm vis illa animosa concitatur. Nascuntur igitur animi motus ex rebus æstimatis opinatísque tam bonis quàm malis, vtrísque tam præsentibus quàm futuris atque etiam præteritis. Ex bonis æstimatis præsentibus quidem lætitia, inuidia, maleuolentia: ex futuris libido siue cupiditas, excandescentia, odium, inimicitiæ, audacia, confidentia, temeritas, libertatis: potentiæ & honoris appetentia: ex præteritis eorundem recordatio. Ex mali autem opinione præsentis quidem animi ægritudo, misericordia, mœror, tristitia: ex futuri verò timor, terror, pauor, conturbatio,

desperatio, pudor, pigritia & id genus alia. Eiusmodi quidẽ species rationi primùm obiiciũtur, deinde animosæ facultati, quæ tantùm mouetur quantùm id quod obiicitur ratio esse duxerit, & cordis virtus ferre potest. Expendere enim fugiendáne an amplectenda species sit quæ obiicitur, ratiocinantis facultatis est munus: eam verò fugere vel amplecti, animosæ. Cùm igitur non omnes eadem polleãt ratione, sed alij res quales sint æstiment, alij non quales sed meliores aut deteriores, maiores aut minores quàm sint: prætereà in aliis vehementior sit vis animosa, in aliis minùs prompta, fit vt non eodem modo omnes concitentur, sed alij celeriùs, alij tardiùs, alij vehemẽtiùs, alij leuiùs. Cùm enim eiusmodi causæ variæ facultatem afficiant, diuersa motionum genera esse oportet, quæ Græci non θυμοῦ, sed ψυχῆς παθήματα appellarũt, quòd necesse sit animæ facultates φανταστικὴν καὶ λογιστικὴν ad hos motus cócurrere, etiamsi propriè ad animosam cordis facultatẽ pertineant & in corde peragãtur.

θυμὸς iracundia. vnde θυμοειδὴς δύναμις, facultas animosa & irascibilis. In qua significatione etiã Latini animos vsurparunt. Significat & θυμὸς apud Hipp. τὴν προθυμίαν, hoc est, cupiditatẽ aliquid agẽdi, vt annotauit Gal. cõment. εἰς τὸ προγνωστικόν.

θύμος. thymum. est frutex surculosus & dodrantalis, foliis canis, exilibus, multis, immortalibus, flosculis ex purpura candicantibus, suauissimi odoris, capitellis specie complicatarum formicarum, radice lignosa. Calefacit & desiccat tertio ordine & glutinosos crassósque humores incidit: menses, partus & secundas pellit. Cum sale & aceto potum pituitam per aluum detrahit.

θύμος. à nonnullis dicitur τὸ ἄφρον, vt habetur apud Dioscoridem.

θύμος. est glandulosa illa substantia quæ in iugulo ad os summum pectoris cõsistit tanquam fultura & substructio vasorum eò loci diuisorum, eiusdem ferè atque τοῦ πάγκρεας generis, nisi quòd hoc mollius, rubentius & carni similius est. Hæc in nuper natis animantibus ob vasorum mollitiem & imbecillitatem est maxima: in crescentibus autem quia vasa per siccitatem sunt firmiora decrescit, ita vt vix eius vestigium in iuuenibus appareat.

θύμος. est tuberculum carnosum quod super corpus quasi verrucula eminet, ad cutem tenue, suprà latius, subrubrum & in summo peraspérum, oblógum, interdum rubens, interdum candidum, magna ex parte sine dolore. Idque summum colorẽ floris thymi repræsentat, vndè ei nomẽ est, ibique facilè finditur & cruentatur, nonnunquam aliquantùm sanguinis fundit, feréque circa magnitudinem fabæ Ægyptiæ est, rarò maius, interdum perexiguum: modò vnum, interdum plura nascuntur, vel in sede, vel mediis fœmoribus, vel talis, vel palmis, vel inferioribus pedum partibus. Pessima tamen in obscœnis sunt, quæ nunc solam glandẽ, nunc colem, aliquando præputium occupant: quandoque etiam in facie cõsistunt. Quod paruum est propriè θύμος dicitur, vel θύμιον, vel θύμιον, vt habetur apud Corn. Celsum lib. 5. quod verò magnitudine excedit, σῦκον, id est, ficus appellatur. Cæterùm thymorũ alij mites facilésque, alij maligni sunt. Illi magis carnosi sunt, inæquales, asperi, candidi aut subrubri, doloris expertes: hi verò duriores, asperiores, maiores, feculenti, liuidi, cum dolore punctorio, qui tum maximè mouetur cum manu tractantur, aut medicamenta adhibentur, nec facilè curantur, nisi tota parte in qua nati sunt execta.

θυμῶν. τῶν ἀπὸ τῶν θυμῶν. hoc est à Thymis oriundi, apud Hippocratem. Sunt autẽ θύμοι populi Thraciæ.

θύον.

Θύον. arbor quam Theophrastus vel cupresso similẽ, vel cupressum esse syluestrem existimat lib.5.cap.5. de plantarum historia: dicitur & θυΐα, & θύεια & θύα.

Θυρεοειδὴς χόνδρος. scutiformis cartilago. Est laryngis cartilago prima & anterior, & quæ velut scutum quoddam aliis præposita est. Nec verò vsum modò scuti habet, sed etiam formam. vide λάρυγξ.

Θυροειδὲς. sic dicitur à quibusdam ossis pubis foramen, quod in eo osse tam magnum est, vt τῆς θύρας, hoc est, hostij instar videatur.

Θυμάριον. sic à quibusdam dicitur ὁ θυμὸς, vt habetur apud Dioscoridem.

Θώραξ. pectus. sic dicta est à veteribus pars ea corporis quæ à collo ad pudenda vsque trunca pertendit, vt definit Aristoteles lib.1. de histor. animal. cap.7. Sed & Hippocrates libro περὶ τέχνης, his verbis: ὅ, τι καὶ θώραξ καλεόμενος, ἐν ᾧ τὸ ἧπαρ στεγάζεται, manifestò indicat thoracis nomine ventrem etiam contineri, dictúmque quondam fuisse thoracem totum illum truncum qui est inter alas & inguina. Verùm à recentioribus medicis & Galeno pars ea thorax dicitur, quæ collo subiecta vtrinque costis clauditur. Quantum enim costæ ab anteriore posterioréque parte, & infrà suprâque continent, θώραξ appellatur, ἀπὸ τοῦ θορεῖν, hoc est, salio, propter continuum cordis motum: vel παρὰ τὸ θεῖον ὁρᾶν, quòd scilicet mentem, diuinam nostri partem contineat & seruet. Latini propriè pectus vocant. Quinq; ei partes assignãtur, in quas diuiditur, στέρνον, νῶτον, πλευραὶ, κλεῖδες, ὠμοπλάται. Dicitur autem στέρνον pars eius anterior in quam costæ conueniunt, pluribus quidem & numero incertis ossibus composita vt plerisque visum est, sed si Galeno credimus, septenis. νῶτον, dorsum Latini vocant, quod duodenis vertebris compactum est. πλευραὶ, hoc est, costæ, bis totidem numero attribuuntur, quot illis in dorso vertebræ respondent, quibus vt parte postica inarticulantur: sic antica priori illi thoracis parti quam στέρνον diximus nominari. κλεῖδες autem gemina illa ossa vocantur quæ collo proximè subiecta sunt, alterius à costis & originis & figuræ. ὠμοπλάται verò duo similiter ossa, quæ à tergo vtrinque sita prominent. Nec me quidem latet Galenum libro de ossibus de thorace differentem ab eo τὰς κλεῖδας & ὠμοπλάτας distinxisse, seorsimq; de iis egisse, quasi thoracis partes non essent, sed quia manifestò videantur trunco illo quem descripsimus contineri, non est dissentaneum eas inter eius partes haberi.

θώραξ etiam est vinculi nomen quod pectori adhibetur, vbi medium pectus, vel dorsum, vel latera, seu thoracem volumus deligare, cuius iniiciendi rationem Galenus explicat lib. de fasciis.

Θώρηξις. οἰνοποσία καὶ ἀκρατοποσία. hoc est, vini meracioris potio. vt placet omnibus qui Hippoc. aphor.21. lib.2. λιμὸν θώρηξις λύει, interpretati sunt. Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις οἴνωσιν & μέθην explicat. Nam vt scribit Phauorinus, θωρήσσεσθαι λέγεται τὸ μεθύειν, διὰ τὸ θερμαίνειν τὸ στῆθος, ὃ θώραξ καλεῖται. ἢ διὰ τὸ μάχιμον τῶν μεθυόντων. Indè ἀκροθώραξ dictus, qui vel leniter, vt interpretatur Erotianus, vel vt quidam exponunt, summè ebrius est.

IO. GORRAEI PARISIENSIS
DEFINITIONVM MEDICARVM
TO I.

Ἰαμβλιχοῦ ἅλες. *sales Iamblichi. Genus est salis ex multis rerum generibus compositi, cui vis maxima crudos humores cōcoquendi. vide in dictione ἅλς. Compositionem eius fecit Iamblichus.*

Ἰασιώνη. *est olus syluestre, humi serpens, copioso lacte succulentum, flore candido, folio uno, sed ita implicato ut plura videantur, foris margine in angulos exeunte. Plinius florem eius Concilium ait appellari. Putatur nō multùm ab ea dissidere quā Gallicum vulgus liseronē vocat.*

Ἴασπις. *gemma est, sed multorum generum. Est enim ei tanta coloris varietas ut vno nomine diuersas gemmarum species videatur complecti. Alia viret, smaragdíque colore est, quæ si per transuersum linea vna alba cingatur, γραμματίας dicitur: sin pluribus, πολύγραμμος: alia glauco pingui est similis, id est, viridis lacte suffusa: alia in viridi pallet, callaidi similis, quàm Dioscorides ὀρφανίζουσαν vocari scribit: alia vt cœlum serenum cærulea est: alia cœlo autumnali matutino similis, id est, cærulea lacte suffusa, quam ex veteribus quidam ἀέριζουσαν, iuniores Turcicam vocarūt: alia purpurea: alia rosea est: alia ex purpura cærulea: alia crystallina est, pituitæ similis: alia saturo iecinoris colore est, distincta lineis concoloribus: alia veluti fumo infecta est, καπνίας ob id dicta. Omnis quidem mirificè nitet & sæpius non translucet, atq; in eo differt à gemmis perspicuis quarum speciem gerit, quæ si interdum pellucent, at totæ perrarò: aut si totæ nonnūquam, longè tamen ipsis præstant gemmæ quarum sunt assimiles.*

Ἰατραλείπτης. *medicus vnguentarius, reunctor: qui vnguentis & perfrictionibus corporis morbos curat. Quæ quidem curandi professio ἰατραλειπτικὴ dicta est, & primùm, vt refert Plinius, instituta à Prodico Selymbriæ nato, discipulo Æsculapij.*

Ἰατρική. *Medicina. Est adiectio & detractio. Sic eam Hippocrates lib. περὶ φυσῶν definiuit, quod & explicauit, addens detractionem quidem superātium, additionem autem deficientium intelligi, quòd contrariorū contraria remedia sint, eúmque optimum medicum haberi, qui hoc optimè præstare possit, quíque ab eo plurimùm abest, plurimùm quoquè abesse ab arte medica. Ea quidem definitio sumpta est à medicinæ officio, fine & partibus. Est enim medicinæ officium quod in corporibus deest sarcire, & quod superat detrahere. Id quod etiam ad eius finem pertinet, quæ est aduersæ valetudinis emēdatio. Sed & totius medicinæ capita complectitur, quæ Galenus quatuor rerum generibus contineri scripsit, assumenda, faciēda, foris incidentia & excernenda, quæ corpori rectè adhibita adijciunt quod deest, quódque superuacuum est detrahunt. Galenus verò medicinam aliter definiuit, Herophilum authorem sequutus: esse scientiam salubrium, insalubrium, & neutrorum. In qua definitione scientiæ nomen nō propriè, sed communiter vsurpauit, pro ea cognitione quæ multis animi perceptionibus, vsu & exercitatione conquisitis, & in vnum finem vitæ vtilem spectantibus constat. Qua quidem significatione omnes artes scientiæ*

dici

dici possunt, omnésque periti artifices, artis suæ scientes. At scientia quæ propriè dicitur, ex certis indubitatísq; principiis cõparatur. Huius generis proculdubiò medicina nõ est, quòd talibus non innitatur principiis. Pars namque ea medicinæ quæ σημειωτικὴ dicitur penè tota coniecturis cõstat, media, vt Galenus ait, inter exactam notitiam & absolutam ignorantiam, ideóque artificiosa dicitur. αἰτιολογικὴ autem atque θεραπευτικὴ, quanquam principiis quibusdam vtantur ex rerum naturalium scientia depromptis, & ad exquisitas scientias propiùs videãtur accedere, permulta tamen tractant quæ nisi artificiosâ coniectura assequi nullo modo possunt. Itaque medicina scientia est non propriè, sed communiter latéque sumpto nomine, salubriũ; insalubrium & neutrorum. Quæ tria quomodò intelligenda sint Galenus initio artis paruæ abundè explicauit, suisque locis à nobis exponentur. Talis autem scientia quomodò compararetur, non bene inter professores medicinæ olim conuenit. Quidam enim existimarunt vnam experientiam satis esse ad perfectam medicinæ cognitionem, qui ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ἐμπειρικοὺς se nominarunt: de quibus antè diximus. Alij verò particularium rerum inspectionem, vt eius qui morbo laboraret temperamenti, ætatis, habitus, naturæ, consuetudinis, reliquorúmque omnium exactam considerationem nihil ad medicinam conferre professi, nimiùm compẽdiaria methodo artem concludentes, solísque contenti communitatibus quas κοινότητας appellarunt, μεθοδικοὶ dicti fuére. Alij verò præter eos fuére qui se λογικοὺς & δογματικοὺς nominarunt, qui corporum naturam exactè noscendam censent, omnium signorum vires, causarum differentias, potionum, ciborum, aëris reliquarúmque circunstantiarum facultates expendunt, atque ab omnibus quæ spectari possunt curationis indicationes inuestigant. Cuius sectæ author fuit Hippocrates Cous, qui reliquos omnes fama sui nominis & dignitate antecellit. Ab iis tota medicina in quinque partes distributa est, φυσιολογικὴν, ὑγιεινὴν, αἰτιολογικὴν, σημειωτικὴν, θεραπευτικὴν: quas omnes studiosè medico perdiscendas tenendásque opinabantur, cùm tamen earum alias Empirici, alias Methodici in totum negligerent. Ex quibus patet medicinam quam Dogmatici sectati sunt, omnium propè rerum scientiam & cognitionem complecti, verissiméque dictum ab Hippocrate fuisse artem medẽdi longam esse. Si enim causarum omnium tam salubrium quàm insalubrium atque etiam neutrorum notitiam requirit, si nihil omnino negligendum censet quod ad remediorum indicationem conferre posit, nihil medicum latere debet, sed astrologiæ, geometriæ, omniúmque mathematum peritum esse oportet, & omnium regionum, aquarum, animantium, herbarum, metallorum naturas exploratas habere, vt intelligat quæ sint homini expetenda vel fugienda, vt non vitare modò morbum posit, sed si fortè in eum inciderit, curare.

Ἰατρός. est vir bonus, medicinæ peritus. Bonus quidem vt sit, Hippocratis iusiurãdum exigit, ipsáque artis professio & humaniorum literarum studia quæ colit, ipsum ad virtutem instituunt, qua vbi stimulari cœpit, nullis parcit laboribus, nihil recusat subire quò perueniat ad agnitionem veritatis, nihílque habet prius ægrotãtium salute: quam vt consequatur omnem quantam potest adhibet diligentiam, & legendo, percunctãdo, conquirendo studet medicinæ peritus esse, vt ægrotos valeat à morbis vindicare. Hoc enim proprium eius munus est, non etiam sanitatem tueri, cuius conseruandæ rationem qui profitetur, non propriè ἰατρός, sed ὑγιεινός appellandus venit. Attamen per abusum receptum est vt is quoque ἰατρὸς vocetur, propterea quòd

cùm una sit ars quæ corpori tuendo præsideat, unicum ei proprium nomen inditum non est, quemadmodum Gal. lib. 2. de sanitate tuenda annotauit.

ἰατρός. digiti nomen quem Latini quoque medicum vocant, quòd uno ferè consensu homines ori, oculis, vitiisque leuioribus vel saliua vel medicamento delinendis eum ceu puriorem adhibeant. Is minimo proximus est, nec plurimùm inquinari solet rebus quas solemus duobus tribúsue primis digitis apprehendere.

ἰβηρία ἢ

ἰβηρίς. herba est folia habens nasturcij, vere viretiora, caulem cubitalem aut minorem, æstate lacteum florem, radices duas nasturcio similes, calfacientes & adurentes. Hanc alij λεπίδιον, alij ἀγριοκάρδαμον appellant, ut scribit Paulus lib. 3. cap. 77. asserens apud suos fruticosam nasci similibus lauri foliis & multò amplioribus, perutilem ad coxendicum dolorem. Aëtius etiam καρδαμίνην vocari tradit lib. 12. cap. 2. scribens eam odore, sapore & figura similem cardamo videri, multáque de eius facultate disserens. Ac tantam quidem habet cum cardamo similitudinem, ut ἰβηρὶς dicatur à quibusdam τὸ κάρδαμον, sicut scriptum est à Dioscoride.

ἴβισκος. dicitur à quibusdam ἡ ἀλθαία, ut habetur apud Dioscoridem.

ἴγγι. herbæ nomen apud Hippocr. sed quænam ea sit incertum est: fortè ἰσάτις ἡ ἀγρία, quam à quibusdam ἴγγην vocari Dioscorides prodidit.

ἰγνὺς ἢ ἰγνύη. poples. τὸ ὄπισθεν τοῦ γόνατος, ἐν ᾧ κάμπτομεν τὸ γόνυ. vel, ut ait Rufus, ἡ σύγκαμψις τοῦ γόνατος, qui neutro genere ἰγνύον appellat. Valla apud Homerū Iliad. ν. suram interpretatur, quæ tamen proprio nomine γαστροκνημία vocatur.

ἰγνύας φλέψ. vena poplitis. Est vena una in poplite ex duobus ramis venæ quæ in crura descendit unitis conflata. Ea surculis aliquot in cruris partem posteriorem sparsis, per medium poplitem delapsa nunc in suram absumitur, nunc ad calcem usque descendit, nunc venis malleoli aucta secundùm eum in pedem variè diffunditur.

ἰδαία ῥίζα. radix est è qua prodeunt folia rusco similia: adhærēt iis veluti exigui pampini, in quibus flos est. Gustu acerbo est & adstringente.

ἰδιοπάθεια. propria & primaria affectio, siue affectus contra naturam parti insidens eique proprius. Sic dicitur quando causa affectus & dispositio in ipsa parte hæret. Sic caput in lethargo primario affectu laborare dicitur, larynx in angina, pulmo in peripneumonia, pleura in pleuritide, vētriculus in lienteria. Quod aliter laborat κατὰ συμπάθειαν laborare dicitur.

ἰδιοσυγκρασία. corporum proprietas & cuiuslibet peculiaris temperatura.

ἰδνοῦται. λοξοῦται. συνιζάνει. obliquatur & in se residet, apud Hippocrat. similiter apud eundem ἰδνώθη dictum ἀντὶ τοῦ συνεκάμφθη, quomodo etiam Homerus dixit Iliad. ν. πλῆξε, ὁ δ' ἰδνώθη.

ἰδρῶα, τά. sic dicuntur ab Hippocrate aphor. 21. lib. 3. pustulæ quædam genitalium partium, summam cutem occupantes & exulcerantes. Oriuntur, ut ipsum ostendit nomen, ab earum partium sudore bilioso & mordaci, qui perfacilè iis in partibus putrescens pruriginem mouet, cutémque velut ulceribus exasperat.

ἱδρώς. sudor. Est humidum tertiæ concoctionis excremētum per cutem in aquæ speciem erumpēs. In singulis enim animalis partibus ex ipso, unde aluntur, succo duplex excrementorum genus nascitur. Aliud quidem ceu semicoctæ quædam reliquiæ, quæ assimilari nutriendæ parti nequiuerunt, quod siccum dici potest earum partium excrementum:

crementum: aliud verò quod antè transmittendi alimenti fuit vehiculũ, nunc functum officio, humidum tenuéque existit, quale nimirũ serosum illud quod vrinam vocant, quod ex venis & arteriis in vesicam defluit. Verùm huic excremento nullus certus à natura præscriptus meatus est. Expellitur tamẽ partim actum per ipsa molliora corpora, quæ fluentis eius violentiæ cedunt, potissimùm cùm à spiritu maiore impetu irruente impellitur: partim etiam per exiguos omnes corporeæ molis meatus quos πόρους vocant, quorum non modò reliquũ corpus vniuersum, sed etiam tota cutis plena est. Ac cùm tenuissimum quidem sit huiusmodi excrementum, facilè sanè eiicitur, partim in speciem halitus ab insito calore solutum, & per transpirationem vacuatum: partim violento motu confertim in aquæ speciem erumpens. Appellant autem medici quod ita excernitur sudorem: quod aliter erumpit, non sudor, sed ὑγρότης & ὑγρασία & νοτὶς, hoc est, mador à plærisque appellatur. Est autem eiusmodi humoris excretio secũdùm naturam non minùs quàm vrinæ & aliorum excrementorum. Neque Diocli possum assentiri, qui subtiliùs de sudore differens, omnem præter naturam esse affirmabat, quòd indicium esset calidi innati minùs valentis, quod quantò valentius fuerit, tantò magis difflatio sensum fugiat, quódque omnibus quæ ad corpus pertinent rectè administratis, & alimento à natura optimè concocto nullus vnquã sensibilis humor per cutem excerneretur & spõte naturæ manaret, alia autem sudorum genera, quæ à balneis, sole aut exercitatione fiunt, à causis violentis originem habeant, sicut Galenus comment. in aphor. 15. lib. 1. recitat. Sudoris ergo materia est humor tenuis & serõsus alimento permistus, quò id faciliùs exiguas & capillorũ modo tenues venas subeat, atque ab his in partes quæ eo ali debent, sese insinuet: éstque eiusdem prorsus cum vrina generis, in eo tantùm ab illa differens, quòd vrina quidem ad vesicam, hæc longiùs in corporis habitum deferatur, magisque propterea concocta sit, quòd ad cutem vsque peruenerit, permeatis omnibus quæ intersunt partibus magno calore præditis. Quò fit plærumque vt si copiosior vrina sit, exigua aut penè nulla sit sudoris materia: aut contrà si ea nequeat vel insensili transpiratu vacuari, aut per poros confertim erumpere, referatur in venas per quas in habitũ corporis delata fuerat, & vrinæ vim atq; copiam maiorem efficiat. Ergò nõ procedit à visceribus materia sudoris, nisi fortè id communi ea ratione fieri intelligatur, qua iecur omnium humorum, qui per corpus feruntur, officina esse proditur. Cæterùm causa sudoris efficiens calor est, non ille quidem acris, qui siccãdi vim habeat, sed humidus, qui per habitum corporis diffusus, sudorum materiam calefaciat, fundat, attenuet, cutémque simul emolliat & relaxet. Proinde pueris & adolescẽtibus & aliis in quibus multùm est huiusmodi caloris, sudores perfacilè mouẽtur: siccioribus autem siue per ætatem, siue per morbum, vt hecticis & quibus iecur vel lien inaruit, nulli omnino fiunt, vt nec iis quibus habitus corporis refrigeratus est, veluti hydropicis. Hi namque propter huius caloris imbecillitatem maximam sudare nullo modo possunt, etiamsi vniuerso corpori humor abundè suppetat. Duabus iis sudorum causis etiam cutis raritas accedat oportet, vt causa sine qua sudores erumpere non possunt: qui enim cute sunt dẽsa & duræ, inepti sunt ad sudandum. His ita definitis facilè iam erit sudorum differentias explicare. Petuntur eæ à multis causis, variæque habentur pro hominum temperatutis & ætatibus, ambiente aëre, ratione victus & corporum affectionibus. Qui se-

cundùm naturam se habet sudor, particeps est salsuginis & amaritudinis, atque, vt vrina, modicè pallet. Cui hæc infra modum contigerint, vel materiæ frigiditas vel caloris natiui imbecillitas designatur. cui verò supra modum, contraria. Is calidus etiam sit oportet, quòd frigidus vel humoris frigiditatẽ vel caloris natiui extinctionẽ significet. Præterea verò alius aquosus est & sine vllo lentore, qualis benevalentium vt plurimùm est: alius autẽ viscosus vel à permistione viscosæ cuiusdã materiæ cũ seroso humore, vel à resolutione proprij vltimiq; alimenti singularũ partium, aut earũdẽ colliquatione: cuiusmodi accidit tùm hecticis, tùm paulò ante mortẽ; qui διαφορητικὸς à medicis appellatur. Ad hæc alius multus, alius paucus est, ille quidem vel à copia & tenuitate humoris vel à facultatis retentricis imbecillitate, colliquato corporis habitu dissolutáque natura, vel à viribus robustis, vt qui per crises accidit & post balneum & modicam exercitationẽ: hic verò vel propter excrementum paucum, lentum, crassum, vel propter meatuum cõstipationem quam aut succi multi, crassi, lentíque, aut atrophia, refrigeratio, mollities, siccitas, & adstringẽtia induxerint, vel propter facultatis in carne expultricis infirmitatem: alius etiã mitis suauísque: alius acer fœtidúsque est pro materiæ qualitate quam natura sudoribus excludit. Est & sudoris differentia propter loca ex quibus ille erumpit: alius namque ab vniuerso corpore dimanat, alius à certis quibusdam partibus, qui ex Hippocratis sententia, qua parte corporis fit, ibi morbum esse ostẽdit. Verùm præ cæteris spectanda est ea sudoris differẽtia qua alius criticus, alius symptomaticus esse dicitur. Critici quidem duo maximè indicia Hippocr. lib. prognost. prodidit, vnum quidem si die decretorio fiat, alterum verò si morbum perfectè tollat. Itaque quemadmodum idem aphor. 36. lib. 4. prodidit, sudores qui euenerint tertio, quinto, septimo, nono, vndecimo, decimoquarto, decimoseptimo, vigesimoprimo, vigesimoseptimo, trigesimoprimo & trigesimoquarto die febris, boni sunt, quòd ij morbos iudicare soleant non omnes quidem sed præcipuè acutos, quorum terminus quadragesimus dies esse proditur. Longi namque morbi propter humoris à quo gignuntur frigiditatem atque crassitiem, tùm propter caloris natiui post tam longum temporis tractum imbecillitatem sudoribus iudicari non possunt. Quòd si præterea sudor morbum perfectè tollat, sic omnium optimus ille censebitur. Cùm morbum dico, singulas etiam cuiusque morbi accessiones intelligo, quæ sua tempora suásque crises habent non aliter quàm totus ipse morbus. Id autem sudore præstari non potest, nisi is & calidus sit, & è toto corpore erumpat, si modò morbum corporis esse vniuersi intelligamus, cùm morbus qui partem tantùm aliquam occupat, eiusdem partis sudatione leuari planè possit atque in totum discuti. Sunt autem sudoris critici argumenta, sicut Galenus lib. 3. de crisibus ostendit, delyrium increscente accessione, partium extimarum calor & robur, vapor quidam calidus per cutem erumpens qui antè non fuerat, tùm pulsus vndosus & valdè mollis. Ex his iam facilè liquet quibus notis symptomaticus sudor designetur: habet enim omnes critico aduersas. Itaque si criticus ille est qui fit die critico, posteaquã signa concoctionis visa iam fuerint, quique calidus & ab vniuerso corpore prodiens ægrum à morbo prorsus vindicat, censendus symptomaticus est qui ante diem decretorium & nondum visis signis concoctionis exit, legitimum tempus anteuertens propter humoris copiam & acrimoniam, quibus natura infestari atque irritari solet, vel ob imbecillitatem retentricis facultatis, quíque non à

toto corpore fertur, nec morbum leuiorem efficit, qui non tam ἱδρὼς quàm ἱδρῶτες ab Hippocrate appellatur.

ἱερὰ. est medicamẽti compositio sic κατ' ἐξοχὴν appellati. Ea autem varia fuit & à multis diuersimodè descripta, vt patet ex sequentibus.

ἱερὰ ἀντιόχου. Hæc descripta est à Pacchio Antiocho auditore Philenidis Catinensis, à quo non inuẽta quidem dicitur sed præcipuè vsu illustrata. Vixit autem sub Tiberio Cæsare, cui libello post mortem euulgato compositionem eam manifestauit, ex qua magnos quæstus fecerat. Habet autem illa, stæcados, chamædryos, quæ herba similia quercus folia habet, agarici, medullæ cucurbitæ syluestris quam κολοκυνθίδα appellant, marrubij, singulorum drachmas decem. opopanacis, sagapeni, petroselini, terræ mali, id est, aristolochiæ sarmentariæ, piperis albi, singulorũ drachmas quinque. cinamomi, spicæ nardi, myrrhæ folij siue troglodytidis, croci, singulorum drachmas quatuor. In vnum omnia ponderata contunduntur & cribrantur. præterea opopanaces & sagapenum: hæc enim mortario teruntur adiecto melle tenui, id est, quàm liquidissimo, deinde cæteris miscentur: quæ & ipsa recipere debent tantùm mellis quantùm satis erit ad cõprehendenda & continenda ea. Reponitur medicamentum vase vitreo. Sic quidem describit eam Scribonius Largus ipsius Antiochi contemporaneus, nec differt à Paulo & Aëtio, nisi quòd hi omittunt marrubium quod ille addidit. Dicitur hæc à quibusdam ἱερὰ πικρὰ propter amaritudinem, à quibusdam ἱερὰ διὰ κολοκυνθίδος, vt idem Scribonius author est, qui eam multis verbis commendat. Hanc tempore suo simpliciter ἱερὰν à medicis vocatam fuisse Galenus author est lib. 8. τῶν κατὰ τόπους.

ἱερὰ ἀνδρομάχου. ea est hieræ compositio quæ & ἱερὰ πικρὰ & ἱερὰ διὰ ἀλόης appellatur: de qua paulò post.

ἱερὰ ἀλεπιάγρου. describitur à Galeno lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, citatúrque ab eo ex libris Andromachi, qua ille ad stomachicos vtebatur. Habet autem hæc, aloës drachmas quatuor, masticches drachmas duas, asari drachmas quatuor, rosarum siccarum, iunci odorati, mei, phu, casiæ, singulorum semunciam.

ἱερὰ ἀρχιγένους. refertur ad Archigenem. Cuius cùm variæ ferantur compositiones, magis tamen placet quæ habetur apud Aetium. Recipit autem, vt ipse refert ex Archigene, medullæ colocynthidis vncias duas & dimidiã, chamædryos, agarici, marrubij, stæcados, singulorum drachmas decem. opopanacis, sagapeni, singulorum vnciam vnam. petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi, singulorũ drachmas quinque, cinnamomi, spicæ nardi, myrrhæ troglodytidis, polij, croci, pulegij, singulorum drachmas quatuor. Excipiuntur melle despumato ad sordium crassitiem & vitreo vase reponuntur. Summa dosis drachmæ quatuor, vel, vt in aliis Archigenis exemplaribus animaduersum est, drachmæ tres cum mulsa, adiecto modico sale. Paulus quidem Æginetа eam compositionem describens cum Aetio numero simplicium medicamentorum consentit, trium pondera duntaxat variat. Sed Paulus manifestò mihi videtur errare, quòd secundùm eius descriptionem, hiera Archigenis eadem prorsus esset cum hiera Antiochi si ab illa solum poliũ demas, à quo tamen palam est non desumi inter eas differentiam. Differunt enim tantùm ab inuicem pondere purgantium medicamẽtorum, quod longe maius est in hiera Archigenis quàm Antiochi, vt iis notum esse potest qui animaduerterint quamobrem hæc

imbecilliùs, illa verò valentiùs purgat.

ἱερὰ γαληνοῦ. *ea est quam* πικρὰν *&* τὴν δι' ἀλόης ἱερὰν *appellant.*

ἱερὰ θεμίσωνος. *refertur à Gal. ex lib. Andromachi. Recipit, Aloës drach. cētū, mastiches, croci, nardi Indicæ, cinnamomi, carpobalsami, asari, singulorū vnciā vnā. Tunduntur & angustissimo cribro excernūtur, atq; arida, vt ne trāspirent, seruātur.*

ἱερὰ ἰούστου. *describitur à Paulo & ab Aëtio, pari quidem simplicium numero (nisi quòd Paulus nihil piperis tùm albi tùm communis, nihilque casiæ adiicit) sed inæquali pondere epithymi. Hic enim pondus eius facit vnciarum quatuor & dimidiæ: Paulus autem drachmarum duodecim, hoc est, vnciæ vnius & dimidiæ. Est autem facilè commissus error in Aëtio à librario per incuriam verticem τῦ α' nimiùm attollenti, vt non tam α quàm δ esse videretur. Itaque facilè Paulo assentior. Sic autem habet: Epithymi drachmæ duodecim, marrubij, stœcados, chamædryos, hellebori nigri corticis, scammoniæ, agarici, piperis albi, piperis communis, piperis longi, scyllæ tostæ, singulorum drachmæ sedecim. colocynthidos medullæ, euphorbij, aloës, croci, gentianæ, petroselini seminis, ammoniaci thymiamatis, sagapeni, singulorum drach. VIII. opopanacis, polij, cinnamomi, casiæ, myrrhæ troglodytidis, spicæ nardi, iunci odorati floris, pulegij, singulorum drach. IIII. aristolochiæ longæ & rotundæ, singulorum drach. II. Excipiuntur melle despumato. Dosis est scrupulorum duorum aut triū, aut quatuor, aut drachmæ vnius & semis. Sic enim scribendum est apud Aëtium < α. ς. non autem < δ. ς. Nam quis ferat drach. IIII. & dimidiam, cùm helleborus, scammonia, agaricum & colocynthis sexta ferè pars sint totius medicamenti? Apud Oribasiū habetur alia hieræ Iusti descriptio in hūc modum: Colocynthidis interioris denarij 24. stœcados, chamædryos, piperis albi, piperis nigri, agarici, veratri nigri, scammoneæ singulorū denarij 13. ammoniaci, thymi, croci, euphorbij singulorum denarij 8. myrrhæ denarij 4. scyllæ tostæ denarij 16. aliqui addunt casiæ denarios 4. & spicæ nardi denarios 8. mellis quod satis est.*

ἱερὰ διὰ κολοκυνθίδος. *eadem est quæ & hiera Antiochi.*

ἱερὰ πικρά. *sic propriè dicitur quæ ex aloë paratur, quæ etiam & πικρὰ simpliciter tempore Galeni appellata est. Eius triplicem fuisse cōpositionem Gal. docet lib. 8.* τῶν κατὰ τόπους. *Vna quidem fuit Andromachi ad hunc modum: floris iunci odorati, xylobalsami, mastiches, croci, nardi Indicæ, asari, cinnamomi, singulorum drach. VI. aloës lotæ drachmæ centum, simul trita repone, præbe ieiunis cochlearia duo: alij vinum præbent cum aquæ frigidæ cyathis quatuor, aut calidæ. Altera verò fuit ad cētum drachmas aloës singulorum aliorum drach. VIII. admistis. Tertia fuit eorū qui in octoginta aloës drachmas, sex aliorum addunt. Sunt & aliæ quædam particulares differentiæ: alij florem iunci odorati apponunt, alij sine eo conficiunt: alij vt Andromachus ipsam aloën lotam, alij illotam adiiciunt, prout magis minúsue purgare aut calefacere siccaréque est animus, scribit etiam Gal. lib. 2.* τῶν κατὰ τόπους *se quandoque picram ex nonaginta drachmis confecisse, nonnunquam etiam & modum croci vna drachma minorem imposuisse.*

ἱερὰ λογαδίου. *hæc ad Logadiū nescio quē refertur. Habetur eius descriptio, apud Aët. li. 3. c. III. Alia etiā habetur apud vulgus aromatariorū, multùm ab ea differēs.*

ἱερὰ ῥούφου *hæc quoque diuersis modis describitur ab Oribasio, Paulo, Aëtio & Pharmacopolis nostris.*

Sunt & aliæ multæ τῶν ἱερῶν differentiæ quæ tamen ad duas omnes referuntur, videlicet εἰς τὴν δι' ἀλόης, vel εἰς τὴν διὰ κολοκυνθίδος. Sunt autem ambarum effectus varij: illa maximè ventriculo, hæc capiti & vniuerso etiam corpori purgando conuenit. Quanquam & singulæ aliis etiam vsibus priuatim inseruiant.

ἱερὰ νόσος. *sacer morbus. Sic à veteribus dicta est ἡ ἐπιληψία, quò eius magnitudinem, vt ait Galenus, designarēt: ἱερὸν enim apud antiquos significat magnitudinem. Verùm aliqui ἱερὰν dici putauerunt quòd diuinus esset morbus, & à diis in vindictam immitteretur, quos tamen Galenus reprehendit.*

ἱερακίας ἢ

ἱεράκιον. *herba est caule subrubro, aspero, intus cauo, foliis per interualla rariusculè scissis per ambitum more sonchi, floribus luteis in oblongis capitulis. frequens est in pratis. Rustici cichoream luteam appellant à florum colore: hæc quidem maior est hieracias. Est & minor, cauliculis viridibus & coloris herbacei quem intubum syluestre rustici vocant. dicitur* ἱερακίας ἀπὸ τοῦ ἱέρακος, *quòd accipitres scalpendo eam, succóque oculos tingendo obscuritati visus medeantur. Succus ei candidus, valens ad oculorum epiphoras & caligines.*

ἱεράκιον κολλύριον. *est collyrium ad obscurum visum & scabras affectiones, describitur apud Galenum lib. 4.* τῶν κατὰ τόπους.

ἱερακίτης. *hieracites. Plinius in gemmis, Galenus & Paulus inter lapides numerant. Is alternat totus, miluinis nigricans veluti plumis: sic dictus est* ἀπὸ τοῦ ἱέρακος, *est enim similis specie & colore accipitrum mollioribus pennis quæ ipsis sunt in pectore. Dicitur dextro fœmori alligatus sistere sanguinem ex hæmorrhoidibus manantē, eiúsque rei se fecisse periculum Galenus testatur.*

ἱέρακος κολλύριον. *Hieracis collyriū quod ad aspretudinem oculorum potest, & describitur à Cor. Celso. Sunt & alia præterea quæ describuntur à Galeno lib. 4.* τῶν κατὰ τόπους *in eundem vsum, à quibus etiam differt aliud collyrium eiusdem nominis, cuius facit Plinius mentionem lib. 34. cap. 11. Est & eiusdem authoris pastillus apud Galenum lib. 5.* τῶν κατὰ γένη.

ἱέραξ. *accipiter. Est fasciæ circumductio naso dicata, cuius treis differētias Galenus explicat lib. de fasciis, vnam ex tribus, alteram ex binis fasciolis, tertiā quam ad Menecratem authorē refert. Nomen videtur inditum quòd huiusmodi fasciarum contextus accipitrem referat capistro suo obuelatum.*

ἱερατικὸν κύφι. *cyphi sacrificulorum, quod videlicet illi diis adolebant.*

ἱεροβοτάνη. *verbenaca, sic dicta quòd vsum habeat præcipuum in lustrationibus suspensa vel alligata. dicitur &* περιστερεών. *Dioscorides cincinnalem à Romanis vocari author est, ab aliis crista gallinacea vel exupera dicitur.*

ἰθαγενὴς. γνήσιον. *apud Hippocratem.*

ἰθυσίειον. *sic dictus est à quibusdam* ὁ κνηκὸς, *vt habetur apud Dioscoridem.*

ἴκταρ. *apud Hippocrat. lib. 2. de morbis mulierum significat* τὸ γυναικὸς αἰδοῖον, *hoc est, muliebre pudendum: apud Atticos aduerbium est significās idem quod* ἐγγύς. *Qua significatione vsurpatum fuisse ab Hippocrate Erotianus annotauit, scribens aliquos eius vocis ignoratione in eius locum* ἰκμὰρ *substituisse.*

ἴκτερος. *icterus. morbus regius seu arquatus. Est effusio biliosi humoris in corpus vniuersum. Redūdat enim bilis toto corpore, nec vlla omnino pars est in quam diffusa non*

ſit, ſolis aliquando exceptis inteſtinis. Id quod contingit propter cauſarum diuerſitatem à quibus icterus gignitur. Aliquando enim fit ab obſtructione illius veſicæ quæ bilem excipit. Tunc autem bilis non patentibus illis meatibus per quos ſecerni atq; vacuari debet, regurgitat in iecur & venas, & ſanguini permiſta effunditur in vniuerſum habitũ. Indè tota cutis flaueſcit aureo colore, ſed in primis oculi, in quibus vitioſus color propter ingenitum illis candorem magis cõſpicuus eſt. Et quia deſtinatis à natura locis non poteſt excerni, maxima ſui parte propellitur à natura in renes vna cum vrina, eámque colore ſuo inficit, & craſſam impurámque reddit: è contrario autem inteſtina bile vacua ſunt, & eorum excrementa candida, deiiciendi autem cupiditas nulla vel ſegnis admodum. Alia icteri ſpecies eſt quam nulla parit obſtructio, ſed vel calida & ſicca totius corporis, maximéque hepatis intemperies, vel facultatis ſecretricis imbecillitas: illa quidem quòd multam bilem gignat toto corpore, hæc verò quòd genitam ſecernere à ſanguine non poſſit. Ea hoc vno argumento maximè deprehenditur, quòd inteſtina & quæ in his cõtinẽtur excrementa multa bile, perinde atque reliquæ corporis partes, perfuſa ſint. Ad hanc ſpeciem referri poteſt is icterus qui à venenatorum morſibus aut potu pharmacorum deleteriorum ſolet contingere, quíque naſcitur ab omni alio iecinoris vitio quo ſanguis deprauatur, & flauus, vel porraceus, vel pallidus, vel plumbeus euadit, ſiue id inflammatio ſit, ſiue durities, ſiue compoſitus ex vtroque morbus. Tertia autem icteri ſpecies eſt, qui fit per morborum bilioſorum criſes. Natura enim aliquando bilem quæ morbum fecit ad cutem propellit, vnde color bilioſus vniuerſo corpori inducitur. Cæterùm quæ dicta ſunt omnia, communia ſunt tam flauo quàm nigro ictero: niſi quòd icterus niger non fit obſtructione illius veſiculæ bilem continentis, ſed lienis, quódque in eo non flaua bilis, ſed nigra effuſa ſit in corpus, & proinde color non flauus ſed niger appareat. Ferunt hunc morbum icterum vocatum à muſtela quæ ἴκτις dicitur, quòd ea oculos aurei coloris habeat.

ἰλλαίνειν. διαστρέφειν τοὺς ὀφθαλμούς. *diſtorquere vel circumagere oculos, apud Hippocr.*

ἰλλάμβωνος κολλύριον. *deſcribitur à Paulo, eóque ipſe vtitur ad oculorum vlcera lib. 3. cap. 22. vim habet leniendi & concoquendi, ſed non eſt diutius eo vtendum, quòd valdè narcoticum ſit.*

ἱμάς. *affectus eſt curculionis, cùm longior, gracilior, ſicciórque euaſerit: talis enim loro non ineptè comparari poteſt. Differt* ἀπὸ τῆς κιονίδος, *quòd in hac curculio nõ extenuatus ſit, ſed craßitiem ex fluxione maiorem vt plurimùm adeptus. Prouenit, inquit Aëtius, cùm ex ſuffitu nimiùm igneſcit: tunc enim gracileſcit & ſecũdùm omnem dimenſionem comminuitur.*

ἱμερωθεῖσαι. ἀνδρὶ μιγεῖσαι, *hoc eſt, cum viro miſtæ apud Hippocratem.*

ἰνδίκιον. *nomen collyrij, cuius deſcriptio habetur apud Aëtium lib. 7.*

ἰνᾷ. *euacuat, apud Hippocratem.*

ἰνᾶται. *euacuatur.*

ἶνες. *villi. fibræ. ſunt fila quædam oblonga, gracilia, alba, ſolida, valida, omnis generis partibus inſerta. Cùm autem fibrarum multiplex ſit differentia, præcipua tamen eſt quòd aliæ neruoſæ ſint & ſentientes, aliæ prodeant à ligamentis in fila tenuiſſima diductis ſenſus expertes. Alia quoque à ſitu ſumitur, à quo fibræ aliæ rectæ, aliæ tranſuerſæ, aliæ obliquæ dicuntur. Rectè vocantur quæ ſecundùm corporis, cui inſunt,*

ſunt,

sunt, longitudinem feruntur: transuersæ, quæ rectas intersecant ad angulos rectos æquales: obliquæ, quæ medio inter eas situ vtrasque (si modò eidem parti insunt: nam sæpè vnicum genus vni parti inest) intersecant ad angulos inæquales, vnum acutum & alterum obtusum. Propria fibrarum actio est ipsarum in se contractio, quæ quidem pro vario fibrarum situ opus quoque variũ exercet. Nam rectæ attrahũt, transuersæ expellunt, obliquæ retinent, præsertim aliis duobus fibrarum generibus adiutæ. Retentio enim firmissima est omnibus fibris simul contractis circa id quod continetur. Sic cor fibris, quæ sunt illi quàm musculis multò duriores & valẽtiores, rectis quidẽ per diastolen attrahit, trãsuersis per systolen expellit, omnibus simul cõtractis, sed præcipuè obliquis, quiescit & attractis fruitur. Musculis vnũ modò fibrarum genus inest, vel rectũ, vel trãsuersum, vel obliquũ, quòd singuli musculi motus singulos & simplices per se & primò edãt. Ad hæc musculorũ fibræ sunt neruorũ & ligamẽtorũ partes: cordi autẽ, œsophago, vẽtriculo, intestinis, vesicæ vtriq; & vtero propria est & innata fibrarũ species. Insunt autẽ fibræ omnibus partibus, animalibus, vitalibus & naturalibus, per quas singulæ muneribus suis defunguntur. Quinetiã cutis tota fibris multis à partiũ subiectarũ neruis prodeũtibus plena est, per quas cũ partibus ipsis cõnectitur & sentit. Sãguini quoq; fibras inesse, & ob earũ frigiditatem ipsum coagulari Hippocrates & Aristoteles testantur, vel hoc argumento, quòd cui sanguini sunt hæ fibræ vel ademptæ, vel à natura negatæ, vt damis, ceruis & camelis, ille nunquam frigore possit concrescere. Ac quamuis hepatis carni, quæ sanguinis fons est, vti & pulmonum & lienis & renum, fibræ desunt, attamen ad trahendum, retinendum atque expellendum fibrarum vasis suis insertarum ministerio vtũtur. Et iis quidẽ pariter menynges, costásque succingens membrana & peritonæum, quæque ab iis nascuntur, carent, quæ tamen cum vicinis partibus vinculis partim fibrosis & neruosis, partim etiã membranosis alligãtur. Aliud autem ab iis est fibrarum genus quæ velut capilli in renibus præcalidis ab humore crasso gigni solent, & per vrinas excerni, de quibus scripsit Hippocr. aphor. 75. lib. 4. quæ tamen propter similitudinem fibrarum nomine donantur. Sic quidem se habent ἶνες in homine. Trãsfertur autem hæc vox ad inanimata, vt herbas, in quarum foliis à tergo, non aliter quàm in hominis dorso, spina à reliquo folio veluti costa & puluinus eminet: diuisiones enim eas intersectionésq; Græci ἶνας vocãt. Plinius aliquãdo fibras, aliquãdo neruos, aliquãdo dorsum, aliquãdo venas appellauit.

Ἰνηθμὸς. *euacuatio, apud Hippocr.* ἀπὸ τοῦ ἰνᾶν *quod vacuare & deplere significat, ex quo* ὑπερίνησις *ipsi Hippocr. est immodica vacuatio à medicamento purgante, &* ἰνᾶσθαι *Hesychius* ἐκκενοῦσθαι *interpretatur.*

Ἰνίον. *occiput. Est os cranij posterius, sutura* τῇ λαμβδοειδεῖ *terminatum. Quinque videtur lateribus constare. Est autem valdè inæquale: siquidem parte postica admodum crassum est, inferna qua musculos excipit aut emittit, asperum, tenue, solidũ. Duæ illi sunt acutæ apophyses quæ in cauitates duas primæ vertebræ inseruntur. Intus quidem læue, miniméque asperum est: infernis autem partibus, & vbi non minimam capitis basis portionem constituit, valdè asperum & inæquale, vt commodiùs inde ligamenta & musculi nascerentur, quibus caput collúmque vel extenderetur, vel flecteretur. Sic quidem medici anatomes periti* ἰνίον *describunt. Verum à quibusdam grammaticis* ἰνίον *definitur tendo ceruicis, quo concidente ad inferiora &*

contracto ad humeros ἰδνοῦσθαι, *hoc est, incuruari dicitur qui id patitur. Plærisq; placet* ἰνίον *sic dictum esse*, διὰ τὸ νευρῶδες εἶναι, *quòd Græcis* ἶνες *nerui dicantur à capite in collum descendentes, quos alij* τένοντας *vocant. Homeri interpres explicans hunc versum Iliados* έ.

βεβλήκει κεφαλῆς κατὰ ἰνίον ὀξέϊ δουρί.

scribit ita dici τὸ κοῖλον τοῦ τένοντος, ἢ διὰ τὸ νευρῶδες εἶναι, ἢ πλατὺ καὶ παχὺ νεῦρον τὸ καθῆκον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ὧδε τὸν αὐχένα.

ἰξάλη. τὸ δέρμα, *pellis, apud Hippocratem lib. de fract. siue ea capræ tantùm, siuè alterius animalis intelligatur.*

ἰξίαι. *varices. sic dicuntur ab Aristotele* οἱ κιρσοί. *sunt tamen qui differre putẽt, vocantes* κιρσοὺς *venas omnes dilatatas in quacumque corporis parte:* ἰξίας *verò eas modò quæ in cruribus habentur, cuius tamen differentiæ nullam fidem faciunt.*

ἰξίας. *dicitur chamæleo, vt patet ex Scribonio Largo, vbi de venenis agit, similiter ex Hesychio. Verùm non omnis chamæleo est, sed qui viscum fert, cuiusmodi habetur qui in Creta prouenit, quem Theophrastus lachrymam reddere scripto testatus est. Dioscorides autem ad radices eius profundi viscum quibusdam in locis affirmat, quo mulieres vtantur pro mastiche. Itaque non omnis chamæleo, sed qui viscum remittit,* ἰξίας *dicitur. Quod discrimen intelligens Nicander, cùm in Alexipharmacis vlophoni veneni quod omnium consensu chamæleo censetur, meminit, adiecta nota* οὐλόφονον ἰξιόεν, *quasi viscosum dixit, quod idem erat atque* ἰξίαν *dicere. Non est igitur idem chamæleo & ἰξίας: hoc speciei, illud generis rationem habet. Ac cùm chamæleonem veteres in duo genera distinxerint, album & nigrum, & videatur Dioscorides* ἰξίαν *speciem albi facere (quod tamen mirum est, cùm album bibi posse constet,* ἰξίαν *verò longè perniciosissimum esse venenum) attamen patet ex eorum dictis chamæleonem ixiam, multùm esse differentis naturæ à chamæleone viscum non ferente. Nam qui viscum non fert, si albus quidem est, non est venenatus, quòd Dioscorides, Galenus & Plinius eum propinent aduersus interaneorum animalia, hydropas & dysuriam: si verò niger est, venenatam quidem & læthiferã radicem habeat, authore Galeno, qui propterea suadet tantùm ea foris vtendum esse aduersus scabiem, impetiginem & vitiliginem, sed longè variis ab ixia modis nocentem, multúmque diuersa symptomata inuehentem, & notas similiter differẽtes, & alia quoq; remedia poscentem: testis Paulus Ægineta, qui seorsum de ixia déque chamæleone scripsit, quòd differant tùm symptomatis, tùm curatione. Ex eo enim iudicari potest Dioscor. in procemio libri sexti, venena in suas quæque classes digerentẽ, nõ temerè chamæleonem & ixiam inter radices separatim recẽsuisse. Cæterùm dicitur* ἰξίας ἀπὸ τοῦ ἰξοῦ, *hoc est, à visco, quasi viscaria planta. Namque visco redundat tam tenaci & pernicioso, vt non nisi interaneorum conglutinatu interitum adferre videatur.* Nam, *vt cecinit Nicander in Alexipharmacis,*

--stupet attonitus qui viscum exhausit, & ambo
In cæco obstructi conniuent ventre meatus
Potus atque cibi, flatus vbi carcere clausi
Dant strepitum, & circùm spatiis voluuntur iniquis:
Horrisono veluti cœlum tonat omne fragore,
Aut celeres duris illisæ rupibus vndæ

Clamorem

Clamorem attollunt inter caua saxa, fremúntque.

Quo quidem in carmine ἰξίαν viscum latinè reddidimus Plinium sequuti: sic enim ab eo multis in locis dicitur, qui è Græcis authoribus omnia fere conuertens, ad viscum remedia attulit quæ Græci omnes aduersus ixiam. Nec tamen visci nomine apud eũ intelligi debet id quod aucupes in captandis auibus vsurpant, sed quod veteres ἰξίαν vocasse diximus. Siquidem viscum illud aucupatorium vt nemo inter venena numerauit, sic nullus est qui ixiam non scripserit venenum esse. Attamen magna vtriusque similitudine effectum est, vt Plinius ἰξίαν viscum redderet. Nam sicuti viscum cuiusque rei cui hæserit tenax est, ita si deuoretur ἰξίας, omnia glutinat interanea, omnésque cõtrahit & colligat excrementorum exitus. Miror tamen Plinium maluisse viscum quàm ixiam dicere, cùm nec ipse à Græcis vocibus tantoperè adhorreat, nec Scribonius Largus eo antiquior libris suis ixiæ nomen inserere dubitarit.

ἶξις. *dictio est Hippocratis propria. significat autem magna ex parte εὐθυωρίαν, id est, rectum tramitem, vt annotauit Gal. interdum verò φορὰν, id est, lationem καὶ ἄφιξιν. Verùm rectitudo ipsa, inquit Gal. comment. 3. in lib. de fracturis, non per longitudinem modò corporis, sed per latitudinem etiam intelligitur, vt quæ nõ aliud sit quàm directio quædam meatuum per quos humorum deductiones commodè fieri possunt. Eos autem non vnius generis natura fecit, sed multiformes, alios secundùm longitudinem, alios secundùm latitudinem corporis, alios verò ab anterioribus ad pósteriora tendentes.*

ἰξύη ἢ

ἰξὺς. *lumbi, ilia. Sed tamen de huius nominis significatione ambigitur, alij, vt ait Gal. intellexerunt τὰ τῶν λαγόνων ὀστᾶ: alij verò τὸ ὑπεράνω αὐτῶν, hoc est, partem eis superiorẽ. Galenus verò in eius nominis explicatione dubius est. Nam ex Homero quidem scribit videri sibi eam partem designari quæ inter thoracis & ilium ossa media est, ex Hippocrate verò in lib. de fracturis, eo nomine ipsa ilium ossa intelligi.*

ἴον. *latè patet hoc nomen, déque multis floribus dicitur: significat sæpè violam non omnem quidem, sed præsertim nigram & purpuream, ad hæc flores omnes Iasminos, calathianam, & quã Græci φλόγα, Plinius flammeam vocat, plurésque alios qui figura, quantitate, foliorum positura, aliáque eiuscemodi ratione aliqua propriè dictis violis similes sunt.*

ἴονθος. *varus. Est tumor paruus & durus in faciei cute: gignitur ex crasso succo, nullius serosæ tenuitatis participe: eam ob rem pruriginosus non est, neque ad scalpendum inuitat. Ex iis quæ scribuntur à Paulo lib. 3. cap. 25. apparet duplex esse vari genus, vnum duriorem & veluti callosum, alterũ verò minus durum. Aëtius scribit ἴονθον alio nomine ἄκνην vocari.*

ἰὸς. *rubigo cuiusque metalli, vt apud Dioscoridẽ ἰὸς σιδήρου, rubigo ferri, ferrugo Plinio.*

ἰὸς. *ærugo siue æruca. Est succus concretus ex liquore cum æris metallo misto. Duplex autem ærugo est, natiua & factitia. Natiuam Dioscorides scribit in metallis ærariis gigni duobus modis. Aut enim ex lapidibus quibusdam nonnihil æris habentibus efflorescit & abraditur (ex quo ἰὸν ξυστὸν, id est, æruginem rasilem Græci appellant) pauca quidem illa, sed optima: aut ex specu quodam destillat per caniculæ ardores, copiosa & grati coloris sed vitiosa, quòd lapides multos collegerit. Est & ter-*

tia natiuæ æruginis differentia, fossilis videlicet, quam à similitudine vermium σκωληκίαν Græci, hoc est, vermicularem, quòd in vermiculorum speciem se contrahat, appellant, quam Dioscorides in medicina cæteris prætulit. Factitiæ autẽ æruginis tria similiter genera sunt: aut enim abraditur ab ære, quæ ἰὸς ξυστὸς vocatur, idq; pluribus modis quos describit Dioscorides: aut in vermes formatur, eodem quo ille etiam recenset modo: aut in mortario æreo efficitur veteri ex vrina, quã aliqui chrysocollam ab effectu nuncupant, quòd aurifices ea sola aurum cum auro cõglutinent. Ærugini suus est color in cæruleo subcãdidus, sapor acris, facultas adurens, digerẽs, liquans non teneram modò, sed etiam duram carnem. Carnem superexcrescentem minuit, erodit, siccat & adstringit, eáque omnia vehemẽtißimè agit non vsta, mitiùs autem si vratur. Ad emplastra conuenit maximè, in aceto quàm acerrimo diebus pluſculis macerata & posteà in læuorem redacta.

Cæterùm ἀπὸ τοῦ ἰοῦ fit ἰώδης, id est, æruginosus quo nomine medici speciẽ vnã bilis acerrimæ, erodentis & malignißimæ designant, quam Galenus mediam statuit inter biliosum humorem & atrum, & fieri cùm flaua bilis supra modum exassatur, nondum tamen in atram conuersa est. Eius inditium est viridis color, sicut niger vel atræ bilis vel sanguinis aliquo in loco perusti. Eam ipse Galenus specie talẽ esse prodidit, ac si quis optimam æruginem aqua perfunderet ad defruti craßitiem.

ἰοσάκχαρ. *saccharum violaceum, apud Actuarium.*

ἰουδαϊκὸς λίθος. *Iudaicus lapis. Est lapis glandis effigie, candidus, scita admodum configuratione, à cuius obtusiore parte ad acutiorem procedunt eminentes lineæ æqualiter inter se distantes, quasi de industria detornatæ. Sic dictus est quia in Iudæa nascitur, qua de causa etiam Syriacus vocatur ab Aëtio. Idem à similitudine φοινίτης dictus est. Ab effectu autem τεκόλιθος atque θρύπτικος, quia comminuat calculos, atque per vrinam facilè effluat.*

ἰουδαϊκὴ ἔμπλαστρος. *emplastrum est quo nomine obseruaui duo vocari: vnum cuius mentionem facit Cor. Celsus lib. 5. cap. 19. quod dicit fracto capiti accommodatum esse: alterum quod describitur ab Aëtio lib. 15. repurgans carnémque gignens.*

ἴουλος. *iulus. Id dicitur quod in auellana nuce coryloue compactili callo racematim cohæret, & veluti prælongus vermis singulari pediculo pensile nititur.*

Dicuntur etiã ἴουλοι, *vt scribit Rufus,* αἱ παρὰ τοὺς κροτάφους τῶν τριχῶν ἐκφύσεις, *quanquam non eos modò pilos, sed qui in mento etiam lanuginis instar primi erumpunt eo nomine plærique intelligant.*

ἵππος. ἡ νόσος, *apud Hippocratem* ἐν τῷ μοχλικῷ.

ἱππική. *quibusdam placet radicem esse plantæ cuiusdam, cuius esu fames sitísque sedetur. Ruellius contendit non radicem aut herbam, sed equinum caseum ea voce designari, quam tamen* ἱππάκην *quidam scribunt.*

ἱππογλώσσιον. *frutex est qui alio nomine laurus Alexandrina aut Idæa dicitur.*

ἱππόγλωσσον. *frutex est paruus, folia habens figura myrti syluestris & gràcilioris, coma spinosa, & in iis ceu ligulas, folio paruo de foliis exeunte.*

ἱππολάπαθον. *species est rumicis, foliis valdè magnis in hortis nascens.*

ἱππομανὲς. *frutex est alio nomine* ἀπόκυνον & κυνοκράμβη *dictus, equis præsertim, si eo vescantur, lethalis, de quo Theocritus* ἐν τῇ φαρμακευτρίᾳ *ita cecinit:*

ἱππομανὲς φυτόν ἐστι παρ' Ἀρκάσι. τῷ δ' ἔπι πᾶσαι

καὶ

καὶ πῶλοι μαίνονται ἀν᾽ ὄρεα, καὶ θοαὶ ἵπποι.

Sunt verò qui existiment virus quoque defluens ab equarum inguinibus, quo tempore amoris insania concitantur, eo nomine vocari. quæ quidem fuit Virgilij sententia lib.3.Georg.

Hinc demum hippomanes, vero quod nomine dicunt
Pastores, lentum distillat ab inguine virus.

Alij verò ἱππομανὲς intelligunt non eum modò, quem equæ amore furentes emittunt è genitalibus locis humorē, sicut scripsit Aristoteles lib.6.cap.18.de histor.animal. sed aliquid etiam quod narratur fronti nascentis pulli inhærere, minus carica parua, specie latiusculum, orbiculatum, nigrum, quod equæ posteà perlambentes abstergentésque abrodunt. Id carunculam esse quidam scripserunt, nullius quidem in medicina vsus, ad incantamenta autem & amatoria expetitam.

ἱππομάραθρον. *fœniculum syluestre, satiuo grădius, semen ferens vt canchry, radice odorata. Constat à magnitudine sic appellatum esse.*

ἵππος. *est oculorum affectio, sed insita & naturalis, per quam nunquă illi conquiescunt, sed tremulè subinde nictant, semper instabiles. hanc oculorum affectionem Galen. comment.1. εἰς τὸ προγνωστικὸν comparat stridori dentium naturali & cŏgenito, patétque ex eo non esse morbum, præsertim cùm nemo medicorum eius meminerit.*

ἱπποσέλινον. *olus atrum. Est apium multò maius hortensi apio cùm caule tùm foliis. Natura illi myrrhæ similis est, ideóque à quidusdam σμύρνιον dictum est.*

ἵππουρις. *equisetum. herba est cui cauliculi inanes, geniculati in se fracti, rubescentes, scabri, & iŭcea circa eos folia, crebra, exilia. Attollitur in sublime, vicinos arborum caudices scandens, obuolutúmque dependet, comis multis nigris, vt equorum cauda, à qua similitudine caudam equinam vulgò appellant. Radicem habet lignosam & duram. Altera ἵππουρις est caule recto, cubitali, inani, comis per interualla breuioribus, candidioribus & mollioribus. Adstringit, & valenter sinéque morsu desiccat.*

ἱππόφαες. *frutex est quo vtuntur fullones concinnandis vestibus. dicitur alio nomine* ἱππόφυις *atque* ἱππόφαιες. *Vocatum est etiam à quibusdam eo nomine τὸ ἱππόφαιστον. Romani lappaginem & lappulam dixerunt.*

ἱππόφεως. *sic dicitur τὸ ἱππόφαες: prætereà carduus & τὸ σῦβον, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.*

ἱππεία. *nomen est malagmatis cuius Philagrius author perhibetur. Descriptio habetur apud Aëtium lib.12.*

ἶρις. *dicitur circulus pupillam ambiens, inter eam & album oculi medius, quo vniuersæ oculi tunicæ inter se committuntur. Inditum nomen ab arcus cœlestis similitudine. dicitur aliter* στεφάνη καὶ στέφανος. *vide* στεφάνη. *Huius partes quæ pupillæ proximæ sunt nigræ,* παρωαὶ *dicuntur. Circulus verò qui candido proximus est,* ἅλως.

ἶρις. *nomen est pastilli croco, myrrha & alumine constantis, vt refert Aëtius ex Herodoto lib.5.cap.129.*

ἶρις ἄγριος. *dicitur à quibusdam τὸ ἀκόνιτον, vt scribit Aëtius lib.13.cap.de aconito.*

ἰσάλλω, διφθέραι, δέρμα. *id est, pellem capræ & corium, apud Hippocratem.*

ἰσάτις. *glastum. herba est fruticosa, duûm ferè cubitorum & ampliorem caulem gerens. folia plantagini similia, sed pinguiora nigrioráque. Verùm ea quidem ἰσάτις satiua est, qua infectores lanarum vtuntur, vt cœruleum inducant colorem. Syluestris non*

multùm ab ea dißimilis est, sed folia habet maiora lactucaceis, caules tenuiores, multifidos, quadãtenus rubentes, è quorum cacuminibus folliculi numerosi, linguæ speciem repræsentantes dependent, in quibus semen: flore præterea gracili, luteo. Ambæ vires easdem habent. Illita folia tumores omnes discutiunt, crueta vulnera glutinant, sanguinis profluuia sistunt, ignem sacrum, phagedænas, putrescentia vlcera & quæ serpunt, sanant. Galli guadum vel gualdum appellant.

ἰσηνύουσαι. ἰσάζουσαι, μεσήλικας οὖσαι, *hoc est, æquales & mediæ ætatis apud Hippocr.*

ἰσθμός. τὸ μεταξὺ τοῦ στόματός τε καὶ τοῦ στομάχου μόριον, *ut ait Galenus, hoc est, pars inter os & gulam media. Sic autem dicta est per metaphoram, quòd isthmus propriè significet angustum quendam terræ tractum inter duo maria. Idem in lib. de musculorum dissectione* ἰσθμὸν *vocari dicit præuium quẽdam locum, gulæ gutturíque communem, in quem vtriusque osculum ascendit, nominísque rationem aßignat, quòd is angustus oblongúsque sit. Sic idem erunt* ἰσθμὸς καὶ ἡ φάρυγξ, *quam Galen. interpretatur* τὴν περικεκλεισμένην εὐρυχωρίαν στομάχου τε καὶ λάρυγγος.

ἴσικος. *isicium. Est edulij genus ex carne diligenter intrita & minutißimè incisa, quod nunc per se, nunc reticulo aut omento circundatum, aliis etiam iunctis rebus & aromatibus aliquando, in sartagine cum adipe aut oleo butyróue frigebatur: fiebat ex diuersa materia, sicut Apicius docet lib. 2. cap. 1. Verùm ægrè id genus carnis concoquitur, quòd sua leuitate fluitet in ventriculo, vt habetur apud Alex. Aphrodis. probl. 22. lib. 1. Author est Macrob. lib. 7. Saturnal. isicium dici, quòd ab insectione insicium dictum erat: amißione enim literæ, posteà quod nunc habet nomen obtinuisse. Gaza tamen apud Alex. insicium vertit. Videntur autem & Græci ex latino nomine suum fecisse.*

ἶσον. *herba est, sed quæ sit incertum est, nisi quòd Aëtius lib. 12. capite de medicamentis purgantibus ad arthritidem interpretatur* ἶσον *chamæleona nigrum.*

ἶσις. *est emplastrum ad cruenta vulnera efficax, præsertim capitis, ad glutinãdum, carnem inducendum, purgandum, & reliqua multa, vt habetur apud Aëtium lib. 15. quo loco descriptionem eius habet, & dicit à quibusdam referri ad Hermonem sacerdotem, & appellari Hermonis viride. Habetur & apud Scribonium Largum cap. 206. (sed viride Glyconis nominat) diuersa quidem ratione compositum quàm sit ab Aëtio & Paulo, sed magna ex parte iisdem medicamentis constans. Est & ἶσις alterum emplastrum quod Epigono inscribitur apud Aëtium eodem loco. Est igitur huius nominis emplastrum triplex,* ἶσις γλύκωνος, ἶσις ἑρμῶνος, ἶσις ἐπιγόνου.

ἴσκαι. *sunt spongiosa quædam corpora in quercubus & corylis nascentia, quibus eschartotica vis inest, & vtuntur barbari vice cauterij. Author Paulus lib. 6. cap. 49.*

ἰσόθεον. *est collyrium* διάσμυρνον *ad multa vtile, cuius variæ reperiuntur descriptiones: vna habetur apud Aëtium lib. 7. qui ipsum alio nomine* ἰσόφωτον *scribit appellari: altera apud Paulum lib. 7. multùm & materia & ponderibus differens ab ea quæ Aëtij est, quam ipse* μαλαβάθρινον *appellat, propterea quòd malabathri portionem recipiat.*

Est & ἰσόθεος *antidoti nomen quæ describitur apud Galenum lib. 7.* τῶν κατὰ τόπους *ex Andromacho.*

Est & ἰσόθεος *nomen* τοῦ βηχικοῦ φαρμάκου, *cuius descriptio est apud Aët. lib. 8.*

Est etiam ἰσόθεος *nomen* τῆς κωλικῆς ἀντιδότου, *quæ ad Nicostratum refertur, &*

describitur

describitur ab Aëtio cap. περὶ ἀγιδότων ἀνωδύνων κωλικῶν.

Est & ἰσόθεον unguentum ἰσχιαδικὸν, hoc est, ad coxendicis dolorem efficax. descriptio habetur apud Aëtium lib.12.cap.5.

ἰσόπυρον. est herba in cuius summo cacumine capitula sunt tenuia, plena seminis exigui, quæ gustu melanthium sapiũt, folia velut anisi: aliqui vocant φασίολον, quoniam in summo caule folium eius in modum pampinorum phasioli torquetur. Spissandi & cohibendi naturam habet, valétque in primis ad vitia pectoris.

ἴσος. genere neutro. herba est cuius Theophrastus duo genera describit, unum nigrum, flore & fructu nigro, alterum candidum, iisdem scilicet cãdidis: quanquam & medio, inquit, colore fructus quandoque cernuntur, & flores in purpuram inclinantes, virgis & folio tenuioribus atque lenioribus. Itaque tria eius genera rectè constitui possunt. an sit idem cum τῷ ἴσῳ, non satis animaduersum est.

ἰσόσταθμος. est nomen τοῦ βηχικοῦ φαρμάκου, cuius descriptio est apud Aëtium lib.8.

ἰσόφωτον. vide ἰσόθεον.

ἰσόχρυσον. collyrij nomen, quasi dicas auro compar, ad multas oculorum affectiones. describitur à Galeno lib.4. τῶν κατὰ τόπους.

ἱστορία. est ἡ τῶν τετηρημένων πολλάκις κατὰ ταὐτὰ διήγησις, hoc est, eorum quæ sæpius iisdem de rebus experta sunt enarratio, vt ait Galenus in libello de optima secta. Est autem vocabulum Empiricæ sectæ proprium, de quo vide in dictione ἐμπειρία.

ἴσχαιμον. medicamentum sanguinem sistens, paulò diuersum est ἀπὸ τοῦ ἐναίμου: hoc enim non sanguinem modò supprimit, sed & inflammationem arcet: illud verò rationem tantùm habet sistendi sanguinis. Huius cùm aliquot formulæ descriptæ sint apud Galenum lib.5. τῶν κατὰ γένη, omnes constare reperias vrentibus crustámque inducentibus medicamentis.

ἰσχαιμόν. herbæ nomen est milio similis, per terram serpentis, foliis asperis & lanuginosis, supprimit sanguinem vndecunque ruentem, vnde & nomen habet: aliqui milium agreste putant nominari.

ἰσχαλέαι. ἰσχναὶ, hoc est, tenues, apud Hippocr. similiter ἰσχαλέον, tenue.

ἰσχάς. carica, propriè dicitur ficus arida, quamuis aliquãdo ἰσχάδας tùm recentes, tùm veteres dici inuenias.

Ἰσχὰς etiam alio nomine dicitur à quibusdã ἡ ἄπιος herba, propterea quòd radicis suæ extremũ in ficus effigiẽ turbinatũ habeat: dicitur & alio nomine ἀγελοφάφανος.

ἴσχειν. συλλαμβάνειν. apud Hippocratem.

ἰσχιάς. est arthritis coxendicis, nomen habet à parte læsa. Os enim quod fœmoris caput excipit, ἰσχίον, id est, coxa appellatur. Species est arthritidis coxæ articulum occupantis. Antecedit & quasi auspicatur hoc malum aliquando quidem vicinorum musculorum dolor & maximè lumborum: aliquando verò ab ipsa iunctura initium fit affectionis. Iam verò quandoque etiam contingit vt vertebri dolore ferè sublato, circa poplitem solum afflictio hæreat, aliis autem iuxta talum, quibusdam verò totum crus æqualiter dolore affligitur, multis item circa inguina dolor figitur, & tùm quidem vesica ipsa molestiam trãssumens, vrinæ difficultatem inducit, & tunc maximè totum crus à coxendicibus vsque ad calcaneum dolorem perfert, & non solùm si ipsum crus moueatur conuulsiones infert, verùm etiam si aliqua alia corporis pars agitetur. Ratò tumor inest conspicuus, rariùs calor aut rubor, quòd malum intimas

articuli partes occupet. Generant hanc affectionem multæ cruditates, venus immodica, deambulationes concitatiores, hæmorrhoides suppressæ, quamendi consuetudo intermissa, & purgationes menstruæ aut aliæ familiares excretiones impeditæ, neglectaque solitæ exercitationes.

ἰσχίον. aliquando significat ligamentum ipsum quo femur coxendicis acetabulo colligatur, ut scribit Pollux: interdum verò ipsum articulum. Sed & ἰσχία dicuntur à quibusdam partes carnosæ ex vtroque sacri ossis latere, quæ & γλουτοὶ à Græcis, à Latinis clunes, vt arbitror, appellantur.

ἰσχίου ὀστοῦν. os coxendicis. Est apophysis ossis sacri, ad coxendicis acetabulum vndique pertinens. Habet enim os sacrum, vt scribit Galenus, tres ἀποφύσεις rectas, hanc quæ τῶν ἰσχίων, aliam quæ τῶν λαγόνων, tertiam quæ τῆς ἥβης dicitur: Rufus tamen totum illud os ἰσχίον vocat, fortè à primaria ischij actione. Nec tamen dubium est os sacrum diuersis sui partibus diuersa etiam sortitum esse nomina. Ea quidem parte qua femoris caput ei inseritur, ἰσχίον vocatum est. Id quod Homerus etiam testatur Iliad. ε. hoc versu:

τῷ βάλεν αἰνείαο κατ' ἰσχίον, ἔνθά τε μηρὸς
ἰσχίῳ ἐνστρέφεται, κοτύλην δέ τε μιν καλέουσιν.

Quo loco interpres ait, ἰσχίον τὸ ὑπὸ τὴν ὀσφὺν ὀστέον, εἰς ὃ ἐγκεῖται τὸ ἱερὸν ὀστοῦν. Suidas autem scribit, ἰσχίον τὸ κοῖλον τοῦ γλουτοῦ, ἐν ᾧ ἡ κοτύλη στρέφεται. De homine tantùm dicitur authore Aristotele lib. 4. cap. 10. de hist. animal. vbi habet: ἰσχία δ' ἔχει τῶν τετραπόδων οὐδέν. vnde etiam nomen inditum creditur, παρὰ τὸ ἴσχειν καὶ θημβίνες, quòd sedētes sustineat. Iulius Pollux appellat ἰσχία carnosas post lumbos vtrinque eminentias, his verbis: ἰσχία μὲν ὅσῃ αἱ ἑκατέρωθεν μετὰ τὴν ὀσφὺν σαρκώδεις προβολαί. Idem pro neruo interpretatur, scribens: καλεῖται δὲ καὶ τὸ νεῦρον τὸ ζεύγνυον τὴν κοτύλην πρὸς τὸν μηρὸν, ἰσχίον, ὁμώνυμον δὲ ὅσῃ αὐτῷ καὶ τὸ ἄρθρον.

ἰσχνός. gracilis. qui longo & tenui corpore est, & minimè carnoso. Talis autem est vel naturâ, vel præter naturam. Qui naturâ eiusmodi est, calido omnino siccóque tēperamento est, latas habet venas in quibus copia sanguinis est: qui verò non est talis naturâ, is gracilitatem ex longa aliqua consuetudine contraxit, vt multa tolerātia, curis, vigiliis, exercitationibus, vacuationibus & tenui victu, manent tamen in eo venæ angustæ, natiui habitus indices.

ἰσχνὸς σφυγμός. gracilis pulsus. Sic dicitur qui fit secundùm solam arteriæ longitudinem, cum nulla manifesta latitudine & profunditate. Huic contrarius est pulsus ἀδρός, cui latitudo & profunditas magnæ sunt. Causa pulsus gracilis est arteriæ siccitas & consumptio carnis circunstantis.

ἰσχνοφωνία. hæsitantia linguæ. Est vitiū pronūciationis quo syllaba syllabæ citò copulari non potest. Sic quidem Aristoteles in problematis interpretatur, docēs quomodò ἀπὸ τῆς τραυλότητος & τῆς ψελλότητος differat. Potest tamen & vitium vocis eo nomine intelligi nimiùm gracilis. Siquidem Gal. comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν scribit τοὺς ἰσχνοφώνους fieri ob vitium congenitum musculorum qui laryngem mouēt, eáque in re differre ἀπὸ τῶν λεπτοφώνων, quòd hi tales propter angustiam asperæ arteriæ & laryngis euadant: vtrosque tamen huiusmodi esse à prima conformatione ob imbecillitatem innati caloris: vt autem ἰσχνόφωνοι fiunt propter vitiosam ab initio conformationem musculorum laryngem mouentium, sic οἱ τραυλοὶ à vitio & nimia asperitate instru-

instrumentorum vocalium euadunt τραχύφωνα.

ἰσχόμενα. *contenta. Dicuntur ab Hippocrate sect. 8. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, humores in solidarum partium (quæ ab eodem* ἴσχοντα *vocantur) spatiis & cauitatibus conclusi: qui tamen non hac tantùm ratione contineri dicuntur, sed quòd etiam ab ipsis solidis partibus regantur & gubernentur. Quòd enim ij gignantur, quódque vsibus corporis inseruiant, id habent à solidis partibus.*

ἴσχοντα. *continentia. Verbum est Hippocratis sect. 8. lib. 6. τῶν ἐπιδημ. quo significat in primis corpus solidum cordis, arteriarum, & aliarum partium similiter cauatarum & aliquid suo in sinu cõcludentium. Sic autem solidas partes vocauit, quòd sint totius naturæ & eorum quæ* ἰσχόμενα καὶ ἐνορμοῦντα *appellat, bases, radices & fundamenta. Nam in ipsis singulis substantia inest triplex, verè solida, & ipsam ambiens, muniens, fouénsque carnosa, & per vtramque sparsa spirituosa, in quarum trium substantiarum, & maximè in solidæ quantitate idonea, & iusta qualitate seu temperamento, vitæ primùm robur & firmitas residet. Hæc ob id omnium maximè continet ac regit reliquas duas, & huius præcipuè beneficio corpora solida dicuntur* ἴσχοντα *ab Hippocrate, à quibus singularum partium actiones proficiscuntur. Nam ventriculi solidum corpus trahit, retinet, coquit, expellit, calore suo & spiritu adiutum. Eadem hepatis solidum corpus præstat, suis duabus aliis substantiis similiter adiutum. Pari ratione & reliquæ partes. Ex quibus fit vt Hippocrates optimo iure corpora solida continentia vocauerit, non aliter quàm fæcem vini, vinosam & spirituosam eius substantiam fouere & continere videmus. Neque enim continere tantùm significat loco aliquo & spatio concludere, sed etiam regere, moderari & gubernare, quo modo & præceptor discipulos, & imperator milites cõtinere dicitur.*

ἰσχουρία. *est vrinæ in vesica suppressio. Morbus est vesicæ proprius, cuius causæ geminæ statuuntur, vna quidem imbecillitas vesicæ non potentis vrinã per contractionem foras excernere, nata vel ex intemperie, vel morbo organico, vel solutione continui, vel neglecta meiendi occasione, vt vrgentibus negotiis, aut in concionibus aut senatu, aut foro aut conuiuio, indéque velut euersa expultrice ob copiam vrinæ immodicam, aut meatu ita cõniuente, vt nihil per eum exire possit. Repleta enim tensáque vesica, quantùm ipsa distenditur, tantò meatus eius arctior angustiórque euadit: altera verò, angustia & cõniuentia meatus vrinarij collíque vesicæ vel obstructi à grumo, pure crasso, lapide, topho, tuberculo meatui innato, vel clausi ob tumorem præter naturam, vt phlegmonem, scirrhum, aut alium aliquem mole sua meatum opprimentem, vel multam siccitatem à febribus ardentissimis siccissimísque contractam. Hæc quãquam propriè* ἰσχουρία *dicatur, vulgus tamen medicorum non secùs* ἰσχουρίαν *illud quoque symptoma appellat, cùm vrina in vesicam omnino non venit renum vitio. Nota tamen est amborum affectuum differẽtia. Siquidem vera* ἰσχουρία *vesicæ morbus est vrina plenæ: hic autem affectus est renum aut vreteram, vacuáque est omni vrina vesica, & nihil omnino in se continet.*

ἰταλιῶν. *est nomen emplastri, quod sic fit authore Paulo: erinei, id est, syluestris ficus tenerum corticem proiicito, ceræ rufæ quantùm satis est in oleo liquefacito: sic enim* ἔμμοτον *medicamentum efficitur. Vim habet purgandorum sordidorum vlcerum & inducendi carnem. Atque in eum vsum Paulus ipsum adhibet lib. 4. cap. 40.*

ἰτέα. *salix. est arbor cõtorto & breui caudice assurgẽs, ramis longis è trũco extremo velut*

à capite prodeuntibus, lentis, flexibilibus, foliis longis, subtus incanis, supernè virentibus, flore seu nucamento squamatim compactili, lanuginoso, propendente, fructu qui facilè ante maturitatem euanescat. Aquosis lætatur, etsi vitam agat ancipitem. lentißima est & frigidißima. Eius folia, semen, cortex & succus adstringunt & exiccant citra rosionem: sed cortex paulò siccior est, cuius perusti cinis vehementer desiccat, vt clauos & myrmecias cum aceto exterat.

ἰχθύν. *squamæ marinæ pellis arida. Potest etiam ferreum vnguem significare, quo in extractione sectionéque fœtus vtimur, propter squamarum piscis similitudinem.*

ἰχθύματα. *dicuntur apud Hippocratem* λεπίσματα φλοιῶν, *hoc est, corticum fragmenta lib.* περὶ ἑλκῶν. *quæ etiam ab aliis* πελεκύματα, *hoc est, præsegmina vocantur.*

ἰχθυόθηρος. *nomen est primæ cyclamini authore Dioscoride: vt autem scribit Plinius, tertiæ, quam sibi mõstratam asserit vno omnino folio, radice ramosa, qua pisces necabantur: sic enim à piscium venatu dicta est.*

ἰχθυόκολλα. *est glutinum piscis qui eodem nomine* ἰχθυόκολλα *appellatur, quòd alij ex eius corio, alij ex ventre putant fieri. Dioscorides scribit esse ventrem piscis cetacei: qualis puto est quẽ vulgus moruam appellat, è cuius glutinoso ventre & corio glutinum fieri inter omnes cõuenit, vnde verisimile est piscẽ illũ* ἰχθυόκολλαν *fuisse olim dictum.*

ἴχνος. *dicitur cutis quæ pedi subiecta est, authore Galeno comment. 2. in lib. Hippocrat. de fracturis.*

ἰχώρ. *dicitur tenuis & aquosa humiditas cuiuscunque ea sit facultatis, siue in corpore adhuc contineatur, siue ab vlcere emanet, siue etiam à mortuis corporibus profluat. Habent enim singuli ferè humores corporis, sed maximè sanguis, tenues quasdam & aquosas superfluitates eiusdem ferè facultatis cum iis humoribus à quibus proficiscuntur. Id quod ex Diocle notum facit Paulus libr. 1. cap. 100. qui sub æquinoctium vernum* γλυκεῖς ἰχῶρας τοῦ αἵματος, *& circa virgiliarum ortum* πικροὺς ἰχῶρας *augeri scribit. Et ex Galeno similiter, qui lib. 6. sanitatis tuendæ sic ait:* ὅταν μὲν γὰρ ἡ μὲν ὅλου τοῦ σώματος κρᾶσις ᾖ χολωδεστέρα, τὰ δὲ κατὰ τὴν κοιλίαν ἀτονώτερα, σπεύδειν δεῖται διὰ τροφῆς εὐστομάχου. μὴ γενομένου δὲ τούτου, καταῤῥέουσιν ἰχῶρες εἰς αὐτὴν οὓς ἀθροίζει τὸ σῶμα περιττούς. *Paulò pòst:* ἐὰν δὲ μὴ μόνον ἡ κεφαλὴ θερμοὺς ἰχῶρας ἔχει τοῖς μετὰ, τοῖς κατὰ γαστέρα χωρίοις. *Rursum de frigidis in hunc modum:* ὅταν ἤτοι γε εἰς θερμὴν γαστέρα καταῤῥέουσιν ἐκ τῆς κεφαλῆς οἱ ψυχροὶ καὶ φλεγματώδεις ἰχῶρες. *Hippocrates etiam lib. 4. de ratione victus in morbis acutis,* δριμέας καὶ χολώδεας ἰχῶρας *dixit, de quibus Galenus ait:* ὅτι δὲ ἰχῶρας ὀνομάζει τὰς λεπτὰς ὑγρότητας εὔδηλον. *Idem lib. methodi med. 3.* καὶ δὴ κἂν τοῖς ἕλκεσιν ἰχὼρ μὲν καλεῖται τὸ λεπτὸν περίττωμα, ῥύπος δὲ ἕλκους τὸ παχύ. *Præterea Aristot. lib. 3. de hist. animal.* ἰχῶρα *definit esse sanguinem crudũ qui vel nondũ concoctus sit, vel in serũ versus. A quo non discrepat Galeni sententia, qui lib. 2. de elemẽt.* ἰχῶρα *appellat id quod sero lactis respõdet. Itaque quid* ἰχὼρ *Græcis significet nõ est dubiũ, sed quomodò latinè dici debeat paulò magis incertum est: alij serosos humores, alij aquosos, alij tenues, alij verò saniem interpretantur. Cornelius Celsus lib. 5. cap. 26. dicit* ἰχῶρα *saniei speciem esse tenuis, subalbidæ & ex malo vlcere exeuntis, maximéque vbi neruo læso inflammatio sequuta est. Ego verò sic diiudicandum censeo, vt intra corpus quidem* ἰχὼρ *aquosa vel serosa humiditas, siue sanguinis, siue alterius humoris latinè reddi poßit, extra corpus verò saniem verti debere. sic Plinius inassati iecinoris saniem appellauit, eum humorem significans qui à iecinore, dum assatur,*

assatur, emanat. Itaque apud Galenum tenue in vlceribus excrementum non absurdè sanies exponitur. Et in capitis vitiis, quæ ἀχῶρες vocantur, ἰχῶρες sanies non ineptè verti possunt. Dicitur verò etiam ἰχὼρ in inanimatis, vt apud Discor. cap. de corno: ὁ δὲ τῶν χλωρῶν φύλλων καιομένων ἰχὼρ ἁρμόζει πρὸς λειχῆνας καταχριόμενος, quo loco non ineptè sanies verti potest, etiam si Plinius eum explicans sudorem verterit, lib. 23. cap. 8.

ἰώδης. æruginosus. vide ἰός.

Ἰωνία. dicitur à quibusdam ἡ χαμαιπίτυς, id est, aiuga.

IO. GORRAEI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM

TO K.

Κάγκαμον. est lacryma Arabicæ arboris, mirrhæ quodãmodo similis & virosi gustus, qua ad suffitus antiqui vtebantur. Actuarius sæpè laccam vocat, cùm tamẽ lacca Dioscoridi gummi sit, & odore careat.

κάγκανον. vel est cacalia, vel illi tam similis est, vt sub eodem capite vtrãq; Gal. cõprehẽderit in li. de simp. med. facul. vide κακαλία.

κάγχρυ ἢ

κάγχρυς. propriè quidem & peculiariter dicitur semen seu fructus rosmarini, cui vis inest repurgandi, discutiendi & calefaciendi. Dicũtur tamen & κάγχρυες quædam peculiaria parturientis arboris initia, quæ nec fructum nec florem propriè dixeris. Plinius vocat pilulas in medicina vrendi vim habentes: suntq; sublonga panicularum modo nucamẽta quæ squamatim compacta propẽdent è ramis, veluti quidam foliorum conceptus, quibus arbores intumescunt grauidæ, germina parere gestientes. Ea videntur quædam pineæ nucis rudimenta, sed habitu multò longiore turbinantur. Crescunt hyeme, vere dehiscunt in flauescentes squamulas, & prodeunte folio caduca pereunt. Talia in larice, picea, platano, iuglande, tilia, abiete & aliis permultis videre licet. τὰς κάγχρυς plurali numero Galenus interpretatur πεφρυγμένας κριθὰς, id est, tosta hordea. Oribasius lib. collectorum 4. dicit κάχρυδα (sic enim apud eum legitur sine γ) vocari sorbitionem ex hordeo tosto cõfectam, eámque ita fieri vt in semichænide heminæ sex aquæ insint, sed infirmissimã quidem esse scribit: si verò bis coquatur vt crepet, fieri præstantiorem. Cæterùm in melioribus exemplaribus Græcis κάγχρυ scriptũ semper obseruaui διὰ τοῦ γ, licet plærique sine eo κάχρυ scribãt.

καδμία. cadmia. Duplex est, natiua & factitia. Natiua fossilis est & gemina reperitur, vna pura & expers metalli, ex qua cum ære mista orichalcũ efficitur (æri enim aureum colorem inducit) altera verò metallica, hoc est, metalli fertilis, quam Plinius dicit lapidem esse ærosum, atque ex ea fieri æs, quamquam ex ea non æs solùm, sed etiam argentum fiat, & interdum æs pariter & argentum. Reperitur sæpe in ærariis metallis, sed sæpius in argẽtariis, atque etiam proprias habet venas. Cadmiam

C

hanc Galenus se in montibus & riuis Cypri iuxta metallum inuenisse scribit. Color ei niger, aut fuscus, aut cinereus: species similiter formáque diuersa. Nam alia vuæ similis est, alia testæ, alia ex crustis videtur constare. Factitia verò cadmia in fornacibus perficitur, in quibus excoquũtur metalla. Ea enim materiæ metallicæ pars est, quam interea dum vena excoquitur flammarũ & flatuum vis egerit. Quãquam autem excoctis venis auri, argenti & plumbi nigri prodeat, tamen optima in ærariis fornacibus fit & quidem ex pyrite & cadmia fossili, quam metallicam suprà vocauimus. Nam ex reliquis æris venis pauca & non bona oritur, adeo vt ex pyrite, in quo inest plumbum nigrũ & argentũ, melior fiat. Sũt autẽ huius cadmiæ quatuor species, sed plura nomina. Etenim cùm crassa materiæ pars egeritur, ea post diphryges parietibus fornacum insidens, in corpus concrescit. Quæ pars egesta, si multa fuerit, crusta fit crassior: sin pauca, tenuior. Quot autẽ vicibus excoctio fit in fornacibus, tot oriuntur crustæ. Quæ cùm crassæ concreuerint, fornaces citiùs erunt purgandæ: cùm tenues, tardiùs. Atque hæc cadmia à Græcis, quibus hæ concretiones crustarum similes visæ sunt, vocata fuit πλακῖτις, quibus zonarum ζωνῖτις, quibus venarum onychis, ob diuersos colores ὀνυχῖτις. Nam fracta intus videtur habere cinereas & candidas venas, cùm in superficie plærumque sit cærulea. In iisdem autem fornacum locis humilioribus ex crassa materia fit altera cadmiæ species, quæ quia terrena & dura est, ὀστρακῖτις à testa nominatur. At tenuis materiæ pars egesta, propter leuitatem magis in sublime fertur, & altioribus fornacum locis insidet, ibíque similiter in corpus concrescit, cuius superficies, quòd vuarum speciem gerat, βοτρυΐτις vocatur. Ea etiam densa est, sed leuior infima, grauior suprema, colore spodio similis. fracta intus cinerem habere & æruginosa esse solet. Postremò verò tenuissima materiæ pars egesta propter maximam leuitatem fertur etiã altiùs cum fumo, vnde καπνῖτις nuncupatur. Ea est, vt ipse Plinius scribit, in ipso fornacum ore, qua flammæ eluctantur, exusta & similis fauillæ. Sic quidem se habent cadmiæ differentiæ. Cæterùm omnis cadmia desiccandi vim habet, sed longè maximam quæ in fornacibus gignitur. Contrà verò fossilis maiorem erodẽdi vim habet, vt vdas fossorum manus & pedes exedat. Est autem omni animalium generi venenum lethale, ea præsertim quam chymistæ sublimatam nominant: siquidem illi cadmiam perinde atque argentum viuum in sui generis vas imponunt, vt calore ignis in sublime feratur. Inde enim corpus nigrum, vel fuscum, vel cinereum euadit, quod ab illis cadmia sublimata nuncupatur.

καθαίρεσθαι. *significat apud Hippocratem idem quod τὸ φαρμακεύειν, hoc est, medicamento purgante vacuare: cùm tamen simpliciter significare posit detrahere aut repurgare, secundùm quam significationem* καθαιρετικὰ φάρμακα *dicta sunt.*

καθαίρεσις. *detractio. hoc nomen ab Hippocrate vsurpatum est lib. 6.* τῶν ἐπιδημ. *quo loco Galenus scribit euacuationem esse corporis quæ citra purgationẽ aut sanguinis missionem facta sit, ac dici quidem magis solere de solidis partibus, interdũ verò etiam de humoribus. Itaque in eo manifestè differt* ἡ καθαίρεσις ἀπὸ τῆς καθάρσεως, *quòd hæc propriè humorum sit à purgante medicamento, illa autem carnis præsertim & adipis, & ex consequenti succorum in corpore redundantium facta ab exercitatione, inedia, vigiliis & aliis eiusmodi quæ molem corporibus detrahere possunt.*

καθαιρετικὰ φάρμακα. *sunt medicamenta quæ carnem supercrescentem tollunt, eámque*

ad modum

ad modum statúmque naturalem reducunt. Ea genere quidem & facultate σηπτικά, hoc est, putrefacientia sunt, sed multò tamen iis imbecilliora. Siquidem extimā modò superficiem quam contigerint, detrahūt: in altum verò subire & penitiùs ferri non possunt, mediam inter ea quæ valenter detergent & cicatricem inducūt sortita conditionem. Huius generis est Asiæ petræ flos, testacea omnia vsta, vterque herinaceus cum toto corpore exustus, diphryges, flos æris, & æs vstum non lotum.

καθαπτόμενοι. οἱ σφοδρῶς αἰσθανόμενοι apud Hipp. sicut Galenus explicat ἐν ταῖς γλώσσαις. siue παραπτόμενοι, vt idem annotauit comment. in prorrhet.

κάθαρσις. purgatio. Geminam habet apud Hippocratem & medicos significationem, vnam generalem, qua dicitur esse humorum qui sua qualitate molesti sunt, vacuatio, vt definit Gal. comment. in aphor. 3. lib. 1. Sic purgationis nomine omnis vacuatio humoris designatur non à medicamētis modò, sed à natura etiam facta, vt Gal. annotauit commēt. 4. in lib. 6. epid. Thucydides verò etiam vacuationes quæ à natura symptomaticè fiūt, morbi ratione καθάρσεις atq; ἀνακαθάρσεις appellauit. Cùm verò purgatio simpliciter dicitur esse vacuatio vitiosi humoris, nec locus per quem eiusmodi vacuatio fit, designatur, non ea tantùm quæ per aluum fit, sed etiam quæ per vomitum, per vrinas, per sudorē, per tussim efficitur, purgationis nomine intelligi potest. Quam credo rationē sequutus Hippocrates vacuationem eam quæ pleuriticis per sputa fit, κάθαρσιν & ἀνακάθαρσιν appellare consueuit, vt docet Gal. comment. in aphor. 8. lib. 5. & præter eum veteres quoque vacuationem eam quæ tùm menstruo circuitu mulieribus peragitur, tùm quæ partui succedit, non solùm ἔκκρισιν αἵματος & κένωσιν, verùm etiam κάθαρσιν nuncuparunt, vt annotauit Galen. lib. de atra bile, & comment. 3. in lib. 3. epid. Quanquam menstruam illam purgationem plurali numero καθάρσεις frequentiùs videatur Hippocrates dicere, vt aphor. 60. & 61. lib. 5. Sic autem veteribus libuit appellare, propterea quòd meliorem sanguinis partem fœtus attrahens & absumēs, deteriorem relinquat, quæ cùm posteà vacuetur, quia vitio non caret, meritò purgari dicitur. Purgationem enim, vt author est Galenus, vocat Hippocrates, humorū vitiosorum vacuationem. Altera verò purgationis significatio particularis est magísque propria, quæ definiri potest esse humoris vitiosi per medicamentum vacuatio. Hæc propriè ab Hippocrate dicta est φαρμακεία, vt scripsit Galen. comment. in hunc aphorismum: οἱ εὖ τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακεύεσθαι ἐργώδεες: fit enim ope purgantis medicamenti. Sic etiam visum est Aristoteli problemate 42. sect. 1. his verbis: τὰ φάρμακα ὅταν εἰς τὴν κοιλίαν ἐσέλθωσι καὶ διαχυθῶσι, φέρονται καθ' οὕσπερ ἡ τροφὴ πόρους εἰς τὰς φλέβας. οὐ πεφθέντα δὲ, ἀλλὰ κρατήσαντα, ἐκπίπτει φέροντα ἐμπόδια αὐτοῖς, καὶ καλεῖται τοῦτο κάθαρσις. Cuius quidem purgationis duplex potissimùm differentia habetur, vna per superiora, altera per inferiora. Per hanc quamuis præcipuè alui deiectio intelligatur, attamen & vrinæ & menstruorum per medicamenta prouocatio designari potest, quòd per eas partes non minùs quàm per aluum medicamenta humores attrahant & euacuēt: per illam verò vomitus significatur. De his multa apud Hippocr. tùm lib. περὶ τῆς διαίτης ὀξέων, tùm primis ferè aphorismis lib. 4. Rursum autem harum vacuationum vtrumque genus duplex est: nam vel ex vniuerso corpore, vel ex certa quadam parte purgatio ipsa procedit. Omne certè medicamēto purgante peragitur. Cuius cùm sit etiam triplex differentia (totidem nāque sunt noxiorum humorū species) triplices quoque

purgationes erũt, vna quæ bilem flauam, altera quæ bilem atram, tertia quæ pituitam euacuat. Quod quà ratione fiat, vide in dictione καθαρτικὸν φάρμακον.

καθαρτικὸν φάρμακον. purgans medicamentum. Duobus modis dicitur, vno omnium communi quæ quouis modo excrementa expurgant: altero, quo κατ' ἐξοχὴν ea significat quæ aut per vomitum, aut per alui deiectionem purgant. Illa indefinita & communi quadam facultate, & primis aliquãdo qualitatibus, vel per accidens etiam plærumque purgãt: hæc verò per se, quia talia sint, & facultate familiarium succorum attractrice. Primi generis sunt quæcunque vel calfaciendo, vel humectando, vel crassa lentáque extenuando & obstructa soluendo vrinam mensésque mouent, aut ex pectore sputa eliciunt, aut aliud aliunde vacuant: secundi verò, quæ trahendi facultate vacuationem moliuntur siue per aluum, siue per vomitum, siue per vrinas, siue per vterum, seu alia quauis ex parte. Quæ enim vrinas mensésque mouẽt, aut sputa, tùm quæ naribus purgandi gratia infundũtur, aut ore colluuntur, aut dentibus manduntur, si trahendi humoris vitiosi facultatem poßident, eáque vacuationem perficiãt, eiusdem sunt generis cùm iis quæ per vomitum aut per alui deiectionem trahendo purgant. Purgantis namque medicamenti essentia naturáq; in familiarium succorum attractione consistit, quam à totius substantiæ similitudine insitáque familiaritate adeptum est. Medicamentum enim (vt scribit Hippocrates) cùm in corpus fuerit ingressum, primùm quod omnium maximè sibi natura respondet atque simile est, deducit, deinde alia quoque trahit & purgat, in modum seminum & stirpium. Quæ vis cùm purganti medicamento potestate insit, non exeritur tamen, neque in actum erumpit, priusquam à calore nostro excitetur. Dum enim ventriculi calore medicamẽtum teritur & calefit, eius facultas priùs quasi sopita excitatur, virésque suas exerit, humorem eum attrahens qui sibi familiaritate substantiæ cõiunctus est. Quare cùm tres sint in hominum corporibus humorum differentiæ, ita medicamenta purgantia genere triplicia perhibentur, φλεγμαγωγὰ, χολαγωγὰ, μελαναγωγὰ, pro facultatibus quas habent trahendi pituitã aut bilẽ, tùm flauam, tùm atram: quanquam plæraque medicamenta habentur quæ non vnius modò, sed duorum atque etiam plurium trahendorum facultatem poßident.

καθεκτικὴ δύναμις. retentrix facultas. Est vis quædam naturæ per quam tamdiu retinet attractum alimentum, donec perfectè concoctum sit. Subseruit facultas ista cõctioni, nihilque omnino coqui potest, nisi quod exactè retentum fuerit. Quod dixi exactè, & tempus & modum designat. Debet enim id quod coquitur tanto tempore retineri, quanto concoctio peragitur: & præterea tam arctè à cõcoctionis organis comprehendi, vt nullum spatium vacuũ relinquatur. Quamobrem ventriculus cibum optimè cõcocturus eum debet omni ex parte ita complecti, vt nullo modo fluctuare poßit, nullúmque omnino spatiũ inter ipsum cibósque intercedat. Atque id reuera ventriculus toto concoctionis tempore præstat, vt qui non modò toto suo corpore cibis incumbit, verùm etiam ora sua sic occludit, vt nihil omnino per ea elabi sinat, nisi vel copia, vel flatibus, vel mala aliqua qualitate ea recludere cõpellatur. Nec solus quidem ventriculus ea retinendi facultate pollet, sed omnes pariter corporis partes in quibus aliquid vel concoqui, vel aliter perfici debet, veluti venæ, iecur, habitus denique totius corporis, vbi tùm chylum, tùm sanguinem cõcoqui oportet atque alterari, adhæc vterus cui fœtus perficiendi munus, quod cõcoctio quædã est,

est, natura delegauit. Cæterùm ea functio, in omnibus retinendi facultate præditis partibus, fibrarum obliquarum ministerio perficitur, quarum proprium est retinere, sicut rectarum attrahere, & transuersarum expellere, quanquam istis quoque plurimùm adiuuetur.

καθεστὸς. *constans. quod suam naturam constanter seruat, & non immutatur. Dicitur ab Hippocrate de anni temporibus, vt* καθεστὼς καιρὸς, *anni tempus quod ordinatè temperiem suam seruat. &* καθεστὼς ἐνιαυτὸς, *annus bene ordinatus & constans, in quo signa quæ syderum ortus & occasus consequi solent rectè procedunt: autumnus pluuiosus est, hyems mediocris, nec valdè serena, nec supra modum frigida, pluuiæque vere & æstate tempestiuè descendunt: talis autem annus vt constans est, sic futurus est saluberrimus. Contrà autē* ἀκατάστατον *dicitur, quod in aliquo à constantis natura euariat. Nec verò dubium est quin de morbis etiam* καθεστὸς *dici possit quos* εὐσταθέας *Hippocrates appellauit.*

καθετὴρ. *catheter. Est instrumentum chirurgicum cauum & altera parte recuruum, quo vrina retenta elicitur & vesicæ vitia probantur. dicitur ἀπὸ τοῦ καθιέναι, id est, ab immittendo siue infundendo, quòd eo instrumento in vesicā iniici solent quæ iniicere expediat, sicut Galenus tradit lib. 5. meth. med. quo loco* καθετῆρας εὐθυτρήτους *dicit. Cæterùm* καθετὴρ *ab Hippocrate non pro eo instrumēto vsurpatur, sed pro linamento torto quod intra vlcera inditur vt Galenus* ἐν γλώτταις *annotauit.*

καθετηρισμὸς. *est administrationis chirurgicæ ratio qua iniicimus per catheterem in vesicam id quod ad eius curationem conuenit: vel eximimus id quod impedit ne vrina reddatur, siue concretus intus sanguis sit, siue calculus, siue aliud quippiam recto syphone immisso quem Græci* καθετῆρα *vocant.*

καθολκεὺς. *appellatur fascia oblonga, quæ capitis totum vinculum quod* περισκέπαστρον *dicitur cōtinet, & prohibet ne ipsum vinculū diducatur. Author Gal. lib. de fasciis.*

καθημερινὸς πυρετὸς. *dicta est, inquit Galenus, à quibusdam medicis recentioribus febris quotidiana, quæ nullam habet intermissionem, ad differentiam τοῦ ἀμφημερινοῦ quæ quotidiana est intermittens. Veruntamen apud nullum; vt idem ait, idoneum authorem verbum hoc* καθημερινὸς *reperitur, sed omnes quod singulis diebus eodem modo fit* ἀμφημερινὸν *appellant. Itaque eiusmodi quotidianam non intermittentem Galenus* ἀμφημερινὸν συνεχῆ *appellat, non* καθημερινόν.

καιρὸς. *occasio & oportunitas rei cuiuslibet agendæ, quo modo apud Hippocratem* καιρὸς ὀξὺς *dictus est. Significat & apud eundem τὸ πρόσηκον, vt cùm ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων scribit* καιροῦ μᾶλλον, ἀντὶ τοῦ μᾶλλον τοῦ προσήκοντος, *quod familiare esse Hippocrati Gal. eo loco annotauit, atque ab eodem interdū etiā vsurpari* ἀντὶ τῆς ὠφελείας.

καιρὸς. *tempus. Dicitur propriè pars anni, quæ & ὥρα vocatur, de qua suo loco agemus. Dicitur & in morbis, spatium id temporis quo insignes in iis mutationes fiūt. Habent enim & morbi sua tempora, à temporibus anni & ætatibus non valde dissentanea, insignioribus, vt & illa, mutationibus distincta, quæ quadruplices à medicis annotantur, à quibus totidem morborum tempora statuūtur,* ἀρχὴ, *principiū:* αὔξησις, *augmentum siue incrementum, quod &* ἀνάβασις *&* ἐπίδοσις *vocatur:* ἀκμὴ, *vigor seu status:* παρακμὴ, *declinatio. Hæc quatuor tempora non modò in vniuerso morbo sed in singulis etiam totius morbi accessionibus spectantur: illa vniuersalia, hæc particularia appellantur. Non est autem ea facilè in singulis morbis definire, quia pro*

morborum, causatum, symptomatum, naturæ, virium & reliquarum circunstantiarum varietate variis quoque spatiis signísque distinguuntur. Summatim quidem & in genere circumscribi possunt, vt principium dicatur primus morbi motus: incrementum tempus id quo nō modò ipse morbus, verùm eius etiam symptomata grauiora fiunt: status autem in quo ea quodammodo consistunt, neque augescentia, neq; se remittentia: declinatio verò cùm primum decrescere incipiunt, donec morbus ex toto desierit. Particulatim verò in singulis morbis cuiusque horum exordium finémque exprimere, & certos limites aßignare non est facile, sed aliquot fortè exempla hic proponere sufficiet, ex quibus ad reliquorum cognitionē veluti manu ducamur. Primum autem à febribus desumatur in quibus plærique omnes, propter earum frequentiam, magis exercitati videntur, & in iis temporum istorum differentias ex Galeni præcepto distinguamus. Ille ergo cùm ea signis maximè cruditatis & concoctionis distingui scribat, febris principium est, quamdiu humor febrem pariens, crudus est: incrementum est, vbi ille concoqui cœperit: cùm maximè concoquitur, & in eo natura valde laborat, status seu vigor est, tempus totius morbi vehemētißimum: declinatio autem quando iam symptomata imminui, morbíque causæ mitescere incipiunt. Itaque concoctio humorum obscura, principium: manifesta, incrementum: perfecta, statum: reditus ad naturalem habitum, declinationem distinguit, & propriis veluti limitibus disterminat. Huius autē concoctionis propria signa, si quidem in vasis fiat, ex vrinis: si in ventriculo, ex deiectionibus: si in thorace aut pulmonibus ex sputis sumenda. Sic quidem febris tempora distinguuntur. Ad eundem verò modum aliorum etiam morborum tempora siue illi in intemperie, siue in incommoderatione, siue in continui solutione consistant, signis cuique propriis distingui debēt. Phlegmones enim principium est quamdiu pars inflammata sanguine repletur: incrementum cùm fluxio cessare, & sanguis in carnem effusus putrescere, indéque calor accendi, humor fundi, & pars, etiam si nihil amplius influat, distendi cœperit: vigor dum pus conficitur, & pulsatio, dolor, febris, cæteráque symptomata summa sunt: declinatio verò cùm pus effluit, aut digesto sanguine qui eò confluxerat, tensio minuitur & tumor incipit subsidere. Sic ophthalmiæ principium est, cùm defluit in oculum humor copiosus, tenuis, incoctus: incrementum, cùm idem paucus, craßior, & initium quoddam coctionis adeptus est: vigor, cùm ille adhuc parcior est & craßior, & iam palpebras per somnum conglutinat: declinatio, cùm nihil fere eius humoris superest. Vlceris similiter principium sanies aquosa, tenuis & incocta ex eo manans: incrementum eadem parcior craßiórque: vigorem pus tenue: declinationem pus album, crassum & paucum definit. Catarri à cerebro per palatum & nares principiū est quamdiu humor multus, aquosus, tenuis, acer distillat: eiusmodi enim maximè crudus est: incrementum, cùm & copia, & craßities & acrimonia minor est: vigor, cùm eadem magis cocta & meliora: declinatio verò quando perfectè concocta & optima videntur. Ex iis patet cruditatis & cōcoctionis signis quæ ab humorū qualitate & copia petuntur, quatuor illa tempora ab inuicem distingui: non in omnibus quidem morbis, sed iis maximè qui à natura vincuntur. Hi namque soli quatuor ista temporum spatia emetiuntur, cùm exitiales interdum in principio, sæpe in augmento, sæpißimè in summo vigore ægros è medio tollant, quod nunquam in declinatione (quæ morborum non lethalium propria est) contingit. Ea nec certo dierum

numero

numero definiri possunt, nec semper inter se sunt æqualia, siue in morbis genere diuersis (sunt namque in breuibus & acutis morbis breuiora quàm in diuturnis) siue in iis quæ sunt eiusdem generis, vt in duabus tertianis, siue in vno & simplici morbo consideremus. Aliorum enim principium longum est, cætera breuia, contrà aliorum declinatio lōgissima videtur, interdum incrementum, aliàs verò summus vigor aut ex iis plura, cum reliqua multò minùs diuturna fuerint. Vt autem totus morbus, sic & singulæ morborum accessiones quatuor ista percurrunt tempora, quorū & cognitionis & longitudinis ratio eodem prorsus modo ineūda est, quem antè in vniuerso morbo proposuimus. Ea exemplo à tertiana febre sumpto satis erit ob oculos ponere. Ergo principiū accessionis tertianæ est cùm quis primùm inhorruit, riguit, refrixit, oscitauit, pādiculatus est, cœpítq; omnino corpore cōmoueri & à naturali habitu recedere: tunc autē arteria cōtrahitur, & sanguis cum calore & spiritu ad interiora se recipit, pulsúsq; ob id durior minórq; fit. Postea incrementū est calore sese exerente & per corporis habitum diffuso, ex quo pulsus maior, velocior frequentiórque euadit. Inde succedit summus vigor accessionis, tamdiu duraturus quādiu calor eadem magnitudine & æqualis perseuerabit, pulsúsq;, quantum sensu iudicari potest, æquè magnus, velox & frequens manebit. Vbi autem decrescere calor videbitur pulsúsq; in melius verti, declinatio est, cui finem halitus fuliginosi per cutem erumpentes, vel sudores, vel aliæ excretiones imponunt. Hæc quidem accessionum tempora in febribus intermittentibus calore & pulsibus maximè definiuntur, verùm in cōtinuis quæ accessiones habent, etiamsi eadem tempora habeantur, & proportione quadā intermittentium febrium temporibus respondeant, eadémque ratione distingui debeant, multò tamen sunt obscuriora, vt sæpè principium cum incremento coëat & confundatur: vigor tamen semper adest & declinatio quæ perdurat vsque ad principium sequentis accessionis.

κακαγγελίη. κακοῤῥημοσύνη. *maledicentia & procacitas, apud Hippocratem.*

κακαλία. *est herba foliis grandibus & albis, è quibus medius caulis emicat, rectus, albus, florem ferens robori aut oleæ similem. Nascitur in montibus, alio nomine* λεοντικὴ *dicitur. Galenus* κάγκαμον *vocauit, aut tam similem* τῷ καγκάμῳ *putauit, vt vtrāque coniungeret, nec sibi de vtraque seorsum dicendum esse videretur: Paulus non* κάγκαμον *vocat, sed* τῷ καγκάμῳ *similem facit. Est substantiæ crassæ, emplasticæ & modicè exiccantis.*

κάκαθες. *apud Hippocr.* τὸ κακοῆθες.

κακοῆθες. *malignum. Id dicitur quod à simplicium morborum cōsuetudine alienum, nō facilè curationem admittit. Siquidem* τῷ κακοήθει *Gal. lib. 1. cap. 3. de crisibus opponit* τὸ ἁπλοῦν, *quod &* εὔηθες *ab Hippocrate dici idem multis locis prodidit. Itaque vt simplex morbus causam habet simplicem & facilem, & symptomata non valde à morborum eiusdem generis more abhorrentia, & curationem nō valde difficilem: sic* κακοήθης *habet malignā causam & multò deteriora symptomata, quàm pro morbi specie, atque curationem similiter difficiliorem. Sunt autem hæ duæ differentiæ in omnibus propè morborum generibus, exceptis ephemeris febribus, & aliis quibusdam eiusmodi affectibus, in quibus non potest esse* κακοήθεια, *quin transeant in aliam morbi speciem, præsertim verò in iis qui habent originem à putrilagine quadam & venenosa qualitate. Verùm hæc* κακοήθεια *in vlceribus maximè spectatur,*

quæ κακοήθη tunc appellãtur, cùm tanta καχεξία partem exulceratam occupauit, vt bonum etiam alimentum quod in eam influit, corrumpatur. Neque enim omnis humor putris & vitiosus inducit τὴν κακοήθειαν, sed is potiùs quem ἡ καχεξία deprauauit atque corrupit.

κακόνιαι. dicti sunt ab Hippocrate οἱ ὄρθιοι καὶ λεπτοὶ, vt scribit Erotianus, cùm tamen Epicles μακροὺς καὶ ἀμεγέθεις interpretatus sit.

κακόρρυθμος σφυγμὸς. pulsus qui & ἄρρυθμος dicitur, de quo vide suo loco.

κακοσιτώτατα. ἐπιβλαβέστατα, hoc est, nocentissima apud Hippocr.

κακοστόμαχα. alimenta quæ vel stomachus respuit, vel stomachum offendunt. Celsus à stomacho aliena dixit: cuiusmodi scribit esse omnia tepida, omnia salsa, omnia iurulenta, omnia prædulcia, omnia pinguia, item omnia quæ inflare cõsueuerunt, atque alia quæ inter coquendum ventriculo negotium facessunt, etiamsi ex his nõ nisi probus succus dimanet. Ex quibus intelligi potest non quicquid boni succi est, protinus stomacho conuenire: neque quicquid stomacho cõuenit, protinus boni succi esse. Opposita illis sunt τὰ εὐστόμαχα.

κακόχυμα. dicuntur alimenta mali succi. Ea sunt quæ sanguinem vel pituitosum, vel biliosum, vel melancholicum, aut alio quouis modo vitiosum gignunt. Inter quæ Celsus lib. 2. recenset omnia legumina, carnem omnem permacrã, salsam: pisces quoque saxatiles omnésq; qui ex tenerrimo genere sunt, aut eos qui rursus nimiùm duri virosiq; sunt: item omnia salsa, acria, acida, acerba. De quibus etiam apud Galenũ apertiùs in lib. de alimentorum facultat. & lib. de euchym. & cacochym.

κακοχυμία. est redundantia vitiosi humoris in toto corpore. Oportet autem vnum aliquem esse malum humorem qui redundat: quoniam si pariter omnes redundarent, iam nõ κακοχυμία, sed πληθώρα esset. Hæc enim est copia omnium humorum æquabilis, illa verò, certi cuiusdam humoris vel serosi, vel biliosi, vel melancholici, qui vnà cum sanguine mistus efficit vt iam non amplius sanguis, sed sanguis serosus, vel biliosus, vel melancholicus appelletur. Gignitur autem duobus modis, aliis quidem ex bilioso cibo, aliis verò ex quapiam in ipso corpore corruptela & putredine siue cachexia. Est verò permultorum morborum causa. Huius tollendæ ratio præcipua est per purgationem, sicut plethora misso potissimùm sanguine curari debet.

κάκτος. cardui genus est, quod statim ab radice caules repẽtes in terram mittit, folio lato atq; spinoso: cactos caules eos appellãt. Peculiarẽ cactó fuisse Siciliæ Theophrastus prodidit, sed inde nunc nõ modò in vniuersam Italiã, verumetiam in Galliam dimanauit propter magnã saporis suauitatẽ. scolymos alio nomine dicitur & cinara.

καλαθιανὴ. munus autumni: violæ cæteræ, veris. Ea minuto est folio, violæ albæ nõ dissimili, in totum sine odore, calathi similitudine. ancholias Galli vocant.

καλαμηδὸν κάταγμα. est fracturæ ossis differentia, quæ & ἐς ὄνυχα dicitur. vide in dictione κάταγμα.

καλαμίνθη. calamintha. Herba est trium generum apud Dioscoridem. Vna mõtes plùs amat, foliis ocymi candicantibus, surculis angulosis, flore purpureo, quam nunc officinæ calamenthum vocant. Altera pulegio similis, quam ob id aliqui syluestre pulegium vocant, quoniam odorem eius æmuletur, aliqui verò nepetam. Tertia mentastri similitudine, longioribus foliis, caule & ramis quàm superiora maioribus, quæ nunc officinis nepeta dicitur, & vulgo herba catorum. Est autem calamintha calida &

da & sicca, vtrumque tertio ordine. Tenui est essentia, acris & amara. Ex ea medicamentum ὀξύπορον fit, quod διὰ καλαμίνθης dicitur, & à quibusdam πολυετὴς, id est, annosum, appellatur. Id in vniuersum corpus vsque ad cutem ipsam digeritur ac distribuitur, proindéque iis conuenit quibus crudorum humorum copia in solidis animalis partibus consistit. Huius compositionem & vires Galenus lib. 4. sanitatis tuendæ multis verbis persequitur, similiter & Aëtius lib. 9. agens de cruditate.

κάλαμος. arundo. frutex est aquaticus, caule geniculato, tereti ac fistuloso, in leue fastigium cacuminato, circa quod densius excrescit tomentum, foliis ex articulis alterno laterum gradu emergentibus, Gallis canna dicitur. Plures eius differentiæ traduntur à Dioscoride: alius namque κάλαμος ναστὸς, id est, solidus farctúsque dicitur, quòd toto internodio concretus sit & plenus, qui & alio nomine à Theophrasto τοξικὸς dicitur, quod ex eo sagittæ factitari soleant: alius θῆλυς, id est, fœmina, quo tibiarum ligulas veteres componebant: alius συριγγίας, quia fistulis esset vtilissimus: alius κύπρι⟨ο⟩ς siue δόναξ, crassus, concauus, apud amnes nascens: alius φραγμίτης, id est, vallatorius, gracilis & candicans.

κάλαμος ἀρωματικός. calamus odoratus. arundini simillimus est aspectu, nempe multis geniculatus nodis, fuluus, cætero tactu mollis, & cùm frāgitur scissilis, intus araneosus, casiæ gustu, fragrantissimo odore, adeò vt locum in quo nascitur ingredienti spiritus suauissimus statim aspiret. Is est qui ab Hippocrate dicitur μυρεψικὸς, id est, vnguentarius, à Plutarcho Arabicus, à Celso Alexandrinus. Omnes officinæ calamum appellant.

καλαμόχνους. sic dicta est ἡ ἄλαχνη, quasi arundinum lanugo, quòd in arundinibus concretæ lanuginis modo inueniatur. vide ἄλαχνη.

καλλιέριον. sic dictum fuisse à quibusdam τὸ κρίνον, hoc est, lilium habetur apud Dioscor.

καλλίας. sic dictum fuisse à quibusdam τὸ περιστερεῶν Dioscor. author est.

καλλίας. à quibusdam dicitur ἡ ἀνεμώνη, vt habetur apud Dioscoridem.

καλλιβλέφαρον. dicitur medicamentum quod ad ornatum & venustatem palpebrarum facit. Itaque cùm pluribus modis deformari palpebræ possint, patet non vnum esse genus τῶν καλλιβλεφάρων. Nam vel nimiùm pili excrescunt, vel decidunt, vel malo colore aut ordine proueniunt. Quæ tamen omnia cùm ab vna ferè prima causa excitentur, humore scilicet redundante: excrescunt enim nimio, decidunt vt plurimùm ab acri, candidi sunt à pituitoso, rufi ab humore congenere, ideò τὰ καλλιβλέφαρα magna ex parte constant medicamentis mediocriter desiccātibus & absumentibus humorem pilos vitiantem. Eo enim summoto natura ad proprias redit actiones, & pilos satis venustos per se producit. In eiusmodi medicamentorum genere est armeniacum, terra ampelitis, fuligo thuris, stibium, plumbúmque vsta, squama æris & reliqua huiusmodi facultate siccante & acrimonia prædita.

καλλιέλαια. olea satiua. sicut syluestris ἀγριέλαια dicitur.

καλλίκερας. dictum est fœnum græcum ab eo qui αἰνιγματωδῶς descripsit remedium ad caluescentes præter naturam lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, vt Galenus eo loco explicat.

καλλίκερας. idem quod τὸ τήλεως.

καλλίτριχον. species est adianti, sed cādidioris maiorísque tum foliis tum frutice, vt iure videri possit trichomanes. Id quod apparet ex Plinio lib. 22. cap. 21. qui duo adiāti genera faciens, candidius & nigrum breuiúsque, maius polytrichum: alterum

trichomanes vocari tradit, & rursus lib.25.cap.11.polytrichum à callitricho distare scribit, quod iũcos albos habeat, & folia plura maioráque, & froticẽ item maiorem. Dicitur καλλίτειχον quòd tingat capillos, eósque speciosiores reddat.

καλλίφυτον. *dicitur ab Hippocr.* καλλίτειχον & ἀδίαντον, *ut annotat Gal.* ἐν ταῖς γλώσσαις.

κάλυξ. *folliculus. sic dicitur omne putamen in quo aliquid includitur: propriè verò rosa tumens, nondum expansis foliis.*

κάλυξ. *etiam dicitur à quibusdam* ἡ ἐγχοῦσα ὀνοκλεία.

κάλχη. *herbæ quoddam genus qua tingitur purpura.*

καμάρα. *locus est ad auriculæ cauum cameratus, atque inde sic dictus.*

κάμαρος. *sic dictum est à quibusdam* τὸ δελφίνιον, *ut habetur apud Dioscoridem.*

καμάρωμα ȣ

καμάρωσις. *est fractura cranij, in qua os fractum cameræ modo vtrinque exurgit. Paulus lib.6. cap. 90. dicit esse caluariæ diuisionem in qua os affectum in sublime tollitur: vel ex Galeni sententia, oßis ad interna recessum & excauationem, quemadmodum in ecpiesmate: sic enim Galenum existimasse Paulus scripsit. Hæc quidem Paulus* περὶ τῆς καμαρώσεως *satis obscurè prodidit, quòd videatur contraria scribere, & dicere* καμάρωσιν *à Galeno vocari oßis ad interna recessum, cùm tamen idem in camaromate partem exaltari dicat. Locus Galeni habetur lib.6. methodi med. ad hunc modum:* ἐγγισώματα *dicuntur quæ in medio sui membranæ innituntur,* καμαρώματα *verò quæ eandem ipsam partem exaltatam habent. Cæterùm quâ primum ab integris fracturæ partibus diduci ægra cœpit, intrò magis recedunt ac membranæ innituntur. Hæc Gal. ex quibus apparet in camaromate oßis fracti extrema intus ad membranam vsque ferri & deorsum tendere, adeo vt ipsi membranæ innitantur: reliquam verò vtrinque adiacentem oßis partem in altum attolli & à subiecta membrana recedere, & proinde in camaromate geminam esse oßis eminentiam ad vulneris latera sitam. Vidius commẽt. in lib. de vulneribus capitis fingit sibi vulnus quod* καμάρωσιν *appellat, in quo pars fracta & ad interna recedat & postea attollatur, scribens euenire interdum vt os quod fractum deorsum compellitur simul cum telo sursum reuertatur attollatúrq; atque id malũ authore Galeno* καμάρωσιν *vocari.*

κάμμαρος ȣ

κάμμορος. *nomina sunt* τοῦ ἀκονίτου. *Ac cammori quidem cognomen manifestum est: sic enim rectè dicitur aconitũ, quod radicem modicam, inflexã & cammoro siue squillæ marinæ (est autem quædam cãcrorum species) similem habeat. Id quod Dioscorides tertium aconiti genus facit. Verùm* τοῦ καμμόρου *appellatio non tam est vsitata apud authores veteres, nisi forte apud Nicandrum* ἐν τοῖς ἀλεξιφαρμάκοις, *quo loco omnia eius exemplaria* κάμμορον *scriptum habent: quibus consentit & Dioscorides lib.6. & accedit etiam Nicandri vetus interpres, qui sic scribendum esse apertè innuit, explicans* κάμμορον, τὸ κακῷ μόρῳ ἀναιροῦν, *hoc est, sæua morte perimens. Galenus tamen* ἐν ταῖς γλώσσαις *scripsit* κάμμορον *vocari non tantùm animal paruæ squillæ simile, sed etiam aconitum, quòd illius radices sint huic animali similes: neutrum tamen horum intelligi posse apud Hippocr. lib. de locis hominis, vbi ad inflammationes assumendum cammoron dicit. Proinde Herotion non solùm ipsum animal* κάμμορον, *sed adhærẽtem ipsi muscum sic vocari scribit: Zeno autem Herophilius cicutam, Zeuxis autem medicinam refrigerantem, sicut annotauit Erotianus.*

καμπαί. *sic à quibusdam dicitur poples, qui ἰγνὺς proprio nomine appellatur.*

καμπτά. *flexilia. dicuntur ea quorum longitudo ex circumferentia in rectum, & contrà è recto in circumferentiam permutari potest. Eadem dicuntur εὐθυντά. sola ratione differunt: idem enim quatenus ex curuo rectum fit, dicitur εὐθυντόν: quatenus verò ex recto curuum, καμπτὸν vocatur.*

κάνναβις, *est frutex virgulas althææ fundens nigriores, asperioréſque ac minores, cubitali altitudine, foliis ſcabris & nigris, floribus modicè rubētibus & similibus lychnidi, ſemine & radice althææ. Nata primùm est in ſyluis, deinde verò in hortos translata cultáque, quæ ſatiua dicitur. Cannabis ſemen flatus extinguit, adeóque desiccat, vt ſi pluſculum edatur genituram abſumat.*

κανθαρίδες. *ſunt animalia parua, varia, luteis lineis, quas in pennis tranſuerſas habent, promiſſóque corpore, craſſæ ac blattarum modo præpingues. Huiuſmodi enim præſtantiſsimæ ſunt ad medicinam. Mouent vrinam & ex iis cauſtica medicamenta apparantur: cæterùm venenoſæ ſunt & erodendo interimunt. Appetūt autem præſertim veſicam eámque exulcerant, niſi quibuſdam medicamentis miſceantur quæ earum malignitatem retundant. E frumētis potiſsimum lectæ in fictili vaſe non picato conduntur, & raro linteo obligato ore & deorſum conuerſo ſuſpenduntur ſuper aceti feruentis quàm acerrimi halitum, donec æſtu exanimētur, poſtea lino trāſfixæ reponuntur.*

κανθός. *angulus oculi. Eſt oculi pars communis ſuperioris & inferioris palpebræ: vel, eſt extremū vtriuſque palpebræ: habet autem vterque oculus angulum duplicē, vnum maiorem iuxta nares, alterum minorem iuxta tempora.*

καπνῖτις. *dicitur à quibuſdam ἡ πτύουσα, vt habetur apud Dioſcoridem.*

κάνωπος. *cortex ſambuci. Paulus ſambuci florem eſſe ſcripſit.*

κάπετοι. *vocantur ab Hippocrate ὀρύγματα τάφροι, hoc eſt, caua quadā medio ſuo ſcāno poſita, latitudine & altitudine trium ferè digitorum. vide βάθρον.*

καπνέλαιον. *quid ſit Galenus apertè docet lib. 3. τῶν κατὰ γένη. Reſina enim quæ ſponte profluit, quæ aliis αὐτόῤῥυτος, Lacedæmoniis πρωτόῤῥυτος dicitur: in Cilicia καπνέλαιον appellatur. Itaque non olei genus eſt, quemadmodum ex ipſo nomine videri poterat, ſed reſinæ, quam fortè ita vocarūt à fumo quem edit igni admota: vel, quod eſt probabilius, quia liquidis omnibus reſinis liquidior, calidior tenuiórque ſit, proindéque ad oleum magis accedat. differt ab oleo quod Aëtius lib. 1. καπνιστὸν nominat.*

καπνίας. *ſpecies eſt, vt ait Aëtius, lapidis Iaſpidis qui valde turbido colore eſt.*

κάπνιος. *dicitur à quibuſdam ὁ κάπνος, vt ait Galenus, de quo vide ſuo loco.*

καπνιστὸν ἔλαιον. *fumoſum oleum, ſeu ſuffumigabile. Eſt olei genus ex plæriſque aromatis & oleo præparati, ita vt aromata ignem concipientia, fumo ſuo ſubiectū ipſis oleum imbuant, vimque ſuam in eo relinquant. Huius conficiendi rationem Aëtius planè docuit lib. 1. Differt ἀπὸ τοῦ καπνελαίου de quo paulò ſuprà dictum eſt.*

καπνῖτις. *eſt ſpecies vna τῆς καδμίας, quæ in fornacibus colligitur ex tenuiſsima materie quæ in illis vritur parte in ſublime elata cum fumo, propter maximam ſui leuitatē. Ea eſt, vt Plinius ſcribit, in ipſo fornacum ore qua flammæ eluctantur, exuſta & ſimilis fauillæ. vide καδμία.*

κάπνος. *fumaria. herbula eſt fruticoſa, prætenera, coriandri ſimilis, foliis candidioribus, vndique numeroſis, cinerei coloris, flore purpureo. Acris amaráque eſt, vrinas bilio-*

ſas prouocat, iecinoris obſtructioni & ſtomachi languori medetur. Sic vocata eſt quod ſuccus eius oculis illitus, lacrymas eliciat. Alia einſdem nominis deſcribitur à Plinio, quæ vires eaſdem habere dicitur.

κάππαρις. *cappatis. frutex eſt ſenticoſus & humilis, in orbem proſerpens, caule breui, ramis in roſæ modum aculeatis, ſpinis aduncis hamatiſque, folio circinato horridulóq;, baccis oleæ, rotūdis, quibus fatiſcētibus emicat flos roſeus, cādidus, odoratus, qui poſtquam excuſſus decidit, glans extuberat oblonga, ſeminis acinoſi plena, radice nigra, multiplici, lignoſa. Cortex ſubrufus ac minimè friabilis eam veſtit, vulgò nomen retinet: aliqui latinorum intutim vocāt. Eſt autem capparis variis facultatibus prædita. Cortex eius abſterget, purgat, incidit, excalfacit, digerit, contrahit, denſat, adſtringit. Itaque ex cappari vulgò paratur oleum ad multa vtile. fit & è cappari emplaſtrum cuius deſcriptio habetur apud Aëtium lib. 15.*

καπρία. *dicitur à quibuſdam ἡ κάππαρις, ſicut habetur apud Dioſcoridem.*

καρδαμαλική. *dicitur à quibuſdam τὸ κάρδαμον, vt habetur apud Dioſcoridem: ab aliis verò lepidium ſylueſtre.*

καρδαμίνη. *dicitur à quibuſdam τὸ σισύμβριον, vt Galen. ait, quoniam cardamomo ſimile quiddam guſtu præ ſe ferat. dicitur & eodē nomine herba ἰβηρὶς ſiue λεπίδιον, quod cardami, hoc eſt, naſturcij odore, ſapore & figura ſit, vt ſcribit Aëtius lib. 12. cap. 2.*

κάρδαμον. *naſturtium. Eſt herba coliculo ſeſquipedali, longè ſtatim ab radice minutorū foliorum pediculo, floribus albis, ſemine per ramorum latera copioſo, firmo, calyculis orbicularibus cōtento, acri ſapore: vulgus gallicum creſſonem appellat. Huius ſemen vim habet adurendi, valenter craſſos ſuccos incidit. Caput tentare & ferire dicitur, atque ex eo κάρδαμον dictum quaſi καρέδαμον.*

καρδαμύσσειν. *palpebras aſſiduè mouere & claudere, oculis nictare. propriū Atticorum vocabulum eſt, vſurpatum ab Hippocrate. Sumptum à naſturtio eſt, quod κάρδαμον dicitur, quo ſi quis vtatur, aſſiduè oculis conniuet. dicitur & συγκαρδαμύσσειν. Author Erotianus.*

καρδάμωμον. *eſt frutex amomo non diſſimilis, odoratus, oblongo ſemine & anguloſo: optimum quod non facilè teritur, farctum, occluſum, odore nares feriens, guſtu acri & ſubamaro. Plura eius traduntur genera, vnumque eorum eſſe quod granum paradiſi officinæ vocant. Eſt cardamomon facultatis admodum calidæ, ſed adiūctam habet quandam amaritudinem qua deterget & lumbricos interficit.*

καρδάμωμον. *etiam dici à quibuſdam τὸ κράνιον Dioſcorides author eſt.*

καρδία. *cor. Eſt viſcus carne dura, fibroſa, caua conſtans, principium vitalis facultatis. Sunt qui muſculum eſſe definierint, verùm & minus rubet quàm muſculus, & longè durius, ſpiſſius ſolidiúſque eſt, multóque aliter fibris intertextum: fibris namque validis & rectis caro eius circumfuſa eſt (vnde & παρέγχυμα, nomine aliis quoque viſceribus communi, ab Eraſiſtrato appellatur) à baſi ipſius in mucronem tendentibus. Habet præterea & tranſuerſas, in eas ad angulum rectum incidentes, & obliquas earum medias. Ac rectis quidem per diaſtolas è vena caua ſanguinem per arteriam venoſam attrahit: tranſuerſis autem per ſyſtolas in venam arterioſam & arteriam magnam expellit, fuliginoſumq; pariter excremētum in arteriam venoſam: obliquis verò per quietes inter diaſtolem ſyſtolémque medias ſanguine ex vena caua in ventriculum dextrum, & ſpiritu ex arteria venoſa in ſiniſtrum attracto retentóque*

tentóque perfruitur. Sunt namque cordi duo ventriculi seu sinus, κοιλίαι Græcis dicti, carnis ipsius portione media ceu diaphragmate quodam distincti. Dexter multò amplior est, carne & parciore & molliore circumseptus: sinister verò multò angustior, vt qui carne tum largiore tum densiore contineatur. Vtrique autem sua est auris neruosa, caua, ad ora vasorum materias in cor immittentium affixa, in quibus veluti in penu quodam sanguis & aër recondita sunt. Has Græci ὦτα & ὀφθαλμούς ὠτώδεις appellant. Habet etiam vterque sua vasa, dexter quidem venam tum cauam tum arteriosam, sinister autem arteriam tam magnam quàm venosam, in quorum vasorum orificiis certæ quædam sunt membranarum epiphyses, quarum aliæ foris ortæ introrsum feruntur (cuiusmodi tres habentur in venæ cauæ orificio, duæ autem in arteria venosa, omnes inæquales & veluti laceræ) aëri atque sanguini in cor immittendo destinatæ: aliæ verò ab internis sedibus foras vergunt, tres quidem in magnæ arteriæ osculo, & totidem in vena arteriosa sitæ inter se æquales, per quas sanguis tum crassior ex dextro sinu in pulmones per venam arteriosam, tum spirituosus ex sinistro in magnam arteriam emittitur. Omnium autem orificiorum quæ in cor dehiscunt maximum est arteriæ magnæ, quod vt iuuenibus cartilaginosum est, ita natu grandioribus præsertímque senibus, osseum. Cordi porrò sua est tunica, neruulum à sexto pari aut recurrẽte sinistro sortita. Venam etiam à vena caua habet, antequàm ea in dextrum ventriculum subeat, coronæ modo (στεφανιαῖα ob id dicitur) circa cordi basim implexam, & ramulis postea plurimis in cordis partem extimam distributam: duas item arteriolas inæquales ab aorta sub membranarum epiphysibus productas, & , vt vena coronaria, variè per summum viscus dispersas. Interna namque eius caro à sanguine in ventriculis contento abunde nutritur & temperatur. Est autem cordis figura pyramidata, è lato in acutum tendẽs. Hunc in modum natura cor instruxit atque exornauit, vt fons & principium vitæ esset, & calorem natiuum, quo vno vita continetur, conseruaret. Ea vis cordi insita à medicis facultas vitalis nuncupatur. Itaque nulla pars in corpore corde vehementius calet, non modò sua causa, sed vniuersi etiam corporis, cui perpetuò calorem suppeditare debet. Id quod præstat spiritum & sanguinem valde tenuem & calidum per arterias veluti per canales quosdã in omnes corporis particulas immittens, quem è ventriculo suo sinistro depromit multò tenuiorem calidioremq; quàm antè ex vena caua in dextrum admiserat. Verùm cùm mediocritate & temperatione quadam ipse etiam calor natiuus cõseruari debeat, moderatè refrigerari se postulat. Id quod duobus fit modis, propriè quidem aëre frigido inspirato, per accidens verò fuliginosi excrementi vacuatione. Quorum vtrumque cor pulsu consequitur; per diastolas quidem aërem frigidum attrahens, per systolas verò halitus fuliginosos exprimens. Sed vt cordis calor respiratione refrigeratur, ita reliquæ partes corporis arteriarum pulsu, quæ in eum finem & vsum originem à corde ducunt & vim pulsificam (cuius fons & principium cor est) ab eo accipiunt. Præter eas facultates alia etiam cordi inest, quam veteres philosophi θυμοειδῆ, Latini animosam & irascibilem appellant, quæ motus in nobis varios gignit, alios remissiores, alios magis concitatos, prout ratiocinandi potentia res animo obiectas æstimauerit, sicut antè τὴν θυμοειδῆ δύναμιν explicantes annotauimus.

καρδία etiam dictum est à veteribus os vẽtriculi, propter affinitatem maximam

quæ illi est cum corde, & mutuum consensum, ut longo sermone Gal. demonstrauit lib. 2. de placitis Hippocr. & Platonis.

καρδιακοί. *dicuntur qui propter oris ventriculi languorem animo deficiunt & sudoribus resoluuntur. His pulsus densus est & obscurus, extremæ partes frigent, sudores circa faciem & ad pectus usque glutinosi, odor corporis terrestris, pulsus circa cor vehementes & magni. Adhæc febris acuta, desperatio, angor animi & corporis iactatio. Est autem os ventriculi in his primariò affectum: per cōsensum autem cor ipsum vehementer offenditur. Affectionem ipsam Celsus dicit nihil aliud esse quam nimiam imbecillitatem corporis, quod stomacho languēte immodico sudore digeritur. Galenus huius affectionis genus statuit syncopen, nō eam quidem quæ corde primariò affecto cōtingit, sed cardiacam, quæ vitio oris vētriculi fit (secundùm antiquam* τῆς καρδίας *significationem) quam & stomachicam appellant.*

καρδιαλγία. *est dolor & morsus oris ventriculi ab humoris acrimonia. Symptoma est nō cordis quidē, hoc est, visceris huius quod vitæ pulsúsq; principium est, sed oris ventriculi quod à veteribus* καρδία *dicebatur. Nec verò omnis oris vētriculi dolor* καρδιαλγία *appellatur, sed ille tantùm quem humorum acrimonia irritando & mordendo excitat. Id quod fit in angoribus, unde mœrore confecti bilem euomere consueuerunt. Neque dolore vexatis tantùm, verumetiam iis qui diutius paulò ieiunium tolerarint, accidit, ut morsus hos ventriculi sentiant, præsertim cùm vehemēti aliqua exercitatione fatigati cibum nullum assumpserint. Siquidem & mœror & vehementior exercitatio facit ut flaua bilis in ventriculum confluat, à qua postea irritati & morsi homines cordis dolore præhenduntur.*

καρδιωγμός. *cordis morsus, seu rosio cordis, vel potiùs ventriculi. Est sensus quidam mordicationis in ventriculo ab humore acri os eius rodente & vellicante. Alij verò, ut scribit Galen.* καρδιωγμὸν *interpretātur cordis (hoc est, visceris eius quod palpitat, & cor propriè dicitur) motum quēdam palpitationi similem. Itaque his quidem authoribus* καρδιωγμὸς *ad cor pertinet, illis autem ad os ventriculi. quibus & videtur Galenus assentiri, scribens lib. 3. de facult. natur. in ventre segregatricem expultricémq; alienorum vim per* καρδιωγμοὺς *manifestè indicari. Nondum quidem scio à veteribus definitum quomodo ab inuicem* καρδιωγμὸς *&* καρδιαλγία *differant. Nam ut scribit Galenus com. in aphor. 65. lib. 4. plærique apud Hippocratem* καρδιώσσειν *&* καρδιαλγεῖν *pro eodem acceperunt, cùm tamen ipse lib. 8.* τῶν κατὰ τόπους *videatur ea diuersa esse dicere. Erotianus inter ea non distinguit, utrumque eorum explicans,* τὸ μετὰ ναυτίας καὶ ὀδύνης ἀνιᾶσθαι τὸν στόμαχον. *Alterā autem* τοῦ καρδιωγμοῦ *differentiam constituit qua cor propriè dictum laborare potest, eámque definit* παλμὸν ἀθρόως καὶ σφοδρῶς ἐν αὐτῷ γενόμενον.

καρκίνος. *cancer. Est tumor malignus, inæqualis, durus, oris prætumidis, aspectu teter, liuidus & indolens, cancro similis. Ab atra bile gignitur. Sed cùm atræ bilis duæ sint differentiæ, Galenus lib. 2. ad Glauconem scripsit ex melancholico excremento generari, quod fæci vinariæ proportione respondet & à liene repurgatur. Id enim si in corpore redundauerit, sanguinem crassum, turbidum fæculentúmque reddit, quē si nec per hæmorrhoidas, nec per aluū, nec aliter natura extra corpus depellit, aliquando in varices, aut in aliam quandam partem cæteris imbecilliorem: interdum verò in uniuersam cutem (unde elephas nascitur, quem aliqui cancrum uniuersum vocari*

cari volunt) deponit. In quam autem partem decubuerit, venæ in ea manifestò apparent sanguine nigro & crasso plenæ atque tumentes, itaque tumori circumpositæ, vt cancri animalis figuram referre videantur. Siquidem tumor ipse cancri corpus, venæ tumidæ crassæq; eiusdem pedes oculis repræsentant. Quæ quidem figura cùm vbique cerni possit (oritur enim cancer in omni corporis parte, atque in ipso etiam oculo) in mulierum tamen mammis longè est euidentissima. Quamuis autem indè huic tumori nomen inditum fuisse plærique putent, potest tamen alia quædam similitudinis ratio assignari, quam Aëtius ex Archigene & Leonida in librum vltimum transtulit. Sicut enim cancri animalia sunt aspera & dura, & si quid forcipibus suis ceperint haud facilè dimittunt, ita tumor iste & prominet & tactui renititur & ægrè tractabilis est, atque vbi semel radices egerit, difficillimè auelli tollique potest. Est enim malignus, ferus, proteruus & quem curatio manuúmq; vel blandissima tractatio efferare potiùs quàm mitificare solet. Sed cùm sit duplex cancrorum differentia, quidam enim sine vlcere, quidam cum vlcere consistunt: qui sine vlcere sunt, à veteribus occulti fuére appellati, quanquam Philoxenus cancrum occultum priuatim vocarit qui in vtero atque intestinis esset. Est autem nō vlceratus paulò mitior, qui namque vlcus habet, assiduè erodit, nec sisti potest, & saniem pessimam teterrimámque exudat.

καρκίνος. cancer. Vinculi genus apud Gal. lib. de fasciis, quod capiti cōuenit: fascia scilicet in plures partes scissa, cancrorū pedum speciem referētes. Sic etiam à veteribus dictum fuit os ζυγῶδες, vt habetur apud Pollucem.

καρκινοῦσθαι. σκληρύνεσθαι. apud Hippocratem.

καρκίνωμα. cancer. Idem prorsus quod καρκίνος, nisi quod mihi videntur Græci sæpius in oculo καρκίνωμα, in reliquis corporis partibus καρκίνον dicere, quamuis etiā in oculo καρκίνον dixerit Aëtius. Est autē in oculo affectus corneæ tunicæ, ad quam vndiq; venæ sanguine plenæ & liuentes concurrunt, veluti in aliis reliqui corporis cancris.

καρναβάδιον. sic dicitur Actuario quod est Serapioni doronicum.

κάροινον. carænum. dicitur vinum decoctum, ita vt tertia pars absumpta sit, duæ tātum remaneant. species est τοῦ σιραίου.

κάρον ἢ

κάρος. herba est valdè nota. Omnibus carui dicitur. Eius semen tertio ordine siccat & calefacit & modicè acre est, vt & planta. Habet autem quiddam aromaticum, & vsum aniso, ligustico, petroselino & cymino parem. Si quis tamen eo copiosiùs vtatur, succum aliquatenus vitiosum gignit, vt scribit Gal. lib. 2. de alimentis.

κάρος. sopor. Est paralysis imaginatricis facultatis, sensum motúmque omnem, excepta respiratione, adimens. Huius causa, perinde ac multorum aliorū cerebri morborum, est crassus aut viscidus humor, qui ventrem præsertim anteriorem occupat. Ex quo Galenus κάρον facultatis imaginatricis symptoma esse dicit in lib. de sympt. differ. Sed tamen & medius ventriculus sæpè consentit. Sequitur indè somnus profundus, oculis perpetuò clausis, & omnis sensus atque motionis priuatio, excepta respiratione quæ sola secundùm naturam seruatur. Nec tamen ita periit sensus, quin si pungantur, sentiant, nō tamen propterea vel loquuntur vel oculos aperiunt. Ex his patet in quo ὁ κάρος à reliquis cerebri morbis differat. Ac primùm quidem ab apoplexia, quòd in ea cerebri corpus magis affici soleat, eiúsque pars tùm anterior tùm po-

sterior, sensusque omnis una cum respiratione aboleatur: in caro autem vētriculus eius anterior magis patiatur, nec in totum sensus videatur periisse, maneátque libera secūdùm naturam respiratio, quódque sopore discusso bona valetudo magna ex parte consequatur, cùm apoplexiæ paralysis sæpissimè succedat. Ab epilepsia verò, quòd hæc conuulsio sit, & partem capitis vtramque, hoc est, anteriorem posterioremque tentet, oculique aperti vt plurimum maneant: carus autem non habeat adiunctam conuulsionem, cōsistat in parte capitis anteriore, perpetuóque per eum oculi claudantur. A catalepsi verò atque à catoche, quod his posteriora cerebri magis afficiantur, nec palpebræ claudantur, sed maneant apertæ. A lethargo verò quòd febris carum præcedat, eadem lethargum consequatur. Non enim solet putrescere humor carum committens, sicuti is qui lethargum parit, atque ex putredine febrem accendit. Adhæc carus multos morbos velut symptoma sequitur. Nam & accessionibus quarundam febrium, & comitialibus morbis & cerebri compressionibus & fracto cranio, vel oblæsis menyngibus superuenit: lethargus autem per se vt plurimum consistit. Gal. comment. 2. in lib. 1. prorrhet. definit carum esse somnum longum, profundum, & à quo æger difficillimè excitetur. Sunt etiam, inquit, qui vbi æger tùm sensu tùm motu aliquantisper priuatur, etiamsi stimules, ferias, inclames, carum appellant, qualis in quibusdam visitur, qui in temporibus vehementer percussi fuerint, atque in febrium etiam accessionibus.

καρπήσιον. *carpesium. est festuca tenuis, surculis cinamomi similis, odore* τοῦ φοῦ, *sed valentiore & magis aromatico. vires habet cinamomi, nec tamē tam tenuium partium est, namque ipsum duplo pondere pro cinamomo Galenus vsurpat. Serapio, Auicēna atque Arabes omnes cubebas esse dicunt. Verùm Dioscorides, Theophrastus & Plinius nihil de eo habent scriptum. Sunt qui crediderint* ὀξυμυρσίνην *esse, quorum tamē errorem Hermolaus Barbarus & Nicolaus Leonicenus redarguunt.*

καρποβάλσαμον. *est fructus arboris quæ* βάλσαμον *dicitur, parū oblōgus, in medio latior, rubēs, grauis, plenus, gustu piperis & odoratus. In theriacā inditur authore Galeno.*

κάρπος. *carpus. brachiale. Est pars manus qua cubito per articulum coniungitur. Aristoteles lib. 1. de hist. animal. definit* καρπὸν *esse nodum quo cum brachio manus iungitur & coartatur, quo loco Gaza primus brachiale vertit. Celsus enim partem eam nullo proprio nomine appellat, sed primam palmæ partem vocat, quam dicit ex multis minutisque ossibus constare, quorum numerus incertus sit. Attamē Galenus octo ossibus constare scribit, duris quidem omnibus & paruis & sine medulla, differentibus autem non modò magnitudine, sed etiam figura, situ & vsu. Omnia ligamētis nerueis & chartilagine inter se per synarthrosim cōstringuntur, non (vt quidam putant) per symphysim. Sūt autem variæ & multiplicis figuræ: extrà enim leuiter gibbosa, intus caua sunt. Omnia duplici ordine digesta sint, quorum primus is dicitur qui & superior, tribúsque constat ossibus in cōdyli vnius longi formam coagmētatis, quæ in superiori brachialis sede ita secum iunguntur & protuberant, vt veluti vnum brachialis caput leue & chartilagine incrustatum cōstituant. Inseruntur autem in cauitatem tùm radij, tùm cubiti, & cum radio, cubito & ipsius apophysi styloide per diarthrosim articulantur, ad manus extremæ flexionē & extensionem, & motus eiusdem obliquos ab apophysi styloide iuuandos. Secundus ordo & inferior suis quatuor ossibus metacarpio per synarthrosim articulatur: Octauum autem*

os quod

os quod restat ambigit quodammodo inter vtrumque ordinem, nam & quarto secũdi ordinis ossi velut inclinatum incumbit, & inuehitur etiã osse, quod sua glenoide cauitate, styloide apophysim recipit.

καρπὸς. *fructus. Est stirpium veluti soboles quædam. Idem reuera in multis quod semẽ, vt tritico, vicia, eruo, pisis, fabis: in his enim fructus à semine exiguum quid discrepat. Quod enim ex siliqua & semine compositum est, fructus est, cuius tamen substantiæ maxima pars in seminibus inest. In aliis verò paulò plus semen & fructus differũt: etenim fici fructus sunt ipsæ ficus, quod verò in eo* κεγχραμὶς *dicitur, semen est fici, sicut & acinus totius vitis est fructus, solum autem* γίγαρτον, *vitis est semen. Pari modo in pyris, malis, cucumeribus & id genus aliis. Porrò differentiam apertè explicauit Aristoteles lib. 1. de generatione animalium: fructus, inquit, dicitur quod ex alio est, semen autem ex hoc ipso aliud est, quasi semen à fructu secundùm prius & posterius differat. Verbi gratia, pomum fructus ex arbore est, semen autem pomi ex eo ipso est, & quidem posterius fructu, hoc est, ipso pomo. Præterea & ratio inter vtrumq; distinguit. Dicitur enim fructus quod ab alio est, semen verò ex quo aliud fit. Sed confunduntur magna ex parte, vt cùm* λευκοΐου καρπὸν *tùm Hippocrates tùm Dioscorides violæ semen appellant, vt scripsit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

κάρτα. *idem quod* λίαν καὶ σφόδρα, *apud Hippocratem.*

καρυηδὸν κάταγμα. *fracturæ ossis differentia quæ &* ἀλφιτηδὸν κάταγμα *dicitur. vide* κάταγμα.

καρυκεία ἡ

καρύκη. *species intriti seu conditura ex variis obsoniorum generibus. Sunt quibus placet apud Hippocr. dici Lydium quoddam eduliũ ex sanguine variisque rebus apparatũ. Sanguinis colorem referebat, proindéq;, vt scribit Erotianus, plærique* αἱματεῖαν *esse censuerunt, colore fortè decepti. Significat autem* ἡ καρυκεία *omnem superfluam conditurã. Quidam duplici* κκ *scribunt.*

καρυινὸν. *medicamenti nomen apud Hippocratem quod ipse vlceribus admouet, ex nucibus & aliis quibusdam apparatum. Habetur apud eum lib.* περὶ ἑλκῶν.

κάρυον *nux. Dicitur omne pomum quod foris duro tegitur, & intus habet quod esui est. Eius plura sunt genera:* βασιλικὸν, περσικὸν ἢ ἡρακλεωτικὸν, μυρεψικόν.

κάρυον βασιλικὸν. *nux iuglans. omnium notissima est, fructu multis inuolucris occultato, calloso primũ herbaceóque cortice, hinc compactili carinarũ loculo, mox tenui tunica crispi intus nuclei quadripartitò digerũtur, lignea intercedẽte mẽbrana.*

κάρυον Εὐβοϊκὸν. *nux Euboica. Idem prorsus quod iuglans.*

κάρυον ἡρακλεωτικὸν. *nux Heracliotica, quæ &* λεπτὸν *&* ποντικὸν *dicitur: nux auellana. Latini prænestinã vocãt. Hæc molli primum caliculo legitur, mox lignoso quidem sed fragili putamine, cui tenuis subest mẽbrana rotũdum operiens nucleum, in cuius vmbilico quasi peculiaris alter includitur nucleus.*

κάρυον λεπτὸν. *quod &* λεπτοκάρυον *vno nomine dicitur. Idem quod* ἡρακλεωτικὸν *siue* ποντικὸν. *de quo suprà.*

κάρυον μυρεψικὸν. *quod & composito nomine* μοσχοκάρυον *dicitur. est nux odorata quam nos moscatum dicimus.*

κάρυον περσικὸν. *nux iuglans. Eam enim reges ex Perside transtulêre, vnde & regiæ & Persicæ nomen habet.*

καρύον ποντικόν. nux auellana, quam & κάρυον ἡρακλεωτικὸν diximus appellari.

καρυόφυλλον. longè abest ab eo quod nomine videtur significare. Cùm enim dicatur quasi nucis folium, eius tamen neque naturam neque formam omnino habet. Est enim arboris fructus, vt placet Aëtio & Simeoni, vel potiùs flos, authore Paulo arboris cuiusdam Indicæ festucaceus, in claui modum capitatus, niger, longus, acer, subamarus, odoratus, non ad obsonia modò, sed ad multa etiam medicamenta expetitus. Alij non flori modò & fructui, sed ipsi etiam frutici nomẽ hoc tribuũt qui depingitur sambuci forma, vel, vt aliis placet, buxi caudice, lauri folio, sed rotũdiore.

καρφαλέον. κατάξηρον. apud Hippocratem.

καρφολογεῖν. colligere festucas. verbum est de phreniticis dici solitum, vt habetur apud Gal. quemadmodũ & κροκυδίζειν, quorum vtrũque imaginandi vi læsa prouenit.

καρχήσιος βρόχος. carchesius laqueus. Deligaturæ genus est duabus habenis constans, vim habens æqualiter extendendi. Sic dicitur à fune qui in summo nauis malo habetur, quem Græci καρχήσιον appellant. Eius meminit Gal. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Geminus describitur apud Oribasium lib. de laqueis, simplex & duplex.

καρώδης. ἡ καρηβαρεία, ἢ τὸ καρωτικὸν, apud Hippocratem.

καρώτιδες siue

καρωτικαὶ ἀρτηρίαι. vide ἀρτηρία.

κασία ἢ κασσία. casia. frutex est, sed multorũ generum, vnũ ἄχυ dicitur & δαφνίτης, nascẽs in Arabia, sarmento crassi corticis, foliis piperis. In quo genere optimum fulueſcit: pulchri coloris. est, & coralij emulum, perquam angustum, longum, crassum, fistulosum, gustu mordens, & cum aliquãto feruore adstringens, aromaticum vinoso odore. Aliud est quod ζίγιρ dicitur siue ζίγαρ, purpuræ nigrantis aspectu, crassiore sarmento, rosam spirans, præcipui in medicina vsus. Aetius ὄζαν appellat, alij βαλσαμώδη, vt habetur apud Plinium. Aliud vocatur βλάστος μοσυλῖτις, id est, germẽ mosyleticum. Et hæc tria genera præcipuè commẽdãtur. Reliqua vilia sunt, inter quæ ἀσυφήμων dicitur nigrum, insuaue, cortice tenui & rimoso, & quod κιττὼ & δάκαρ appellatur, vt scribit Dioscorides. Cæterùm casia calfacit & siccat tertio ordine, partium tenuium est & leniter adstringit. Omnes eam officinæ ligneam vocant. Nũc nisi rarissimè ad nos non conuehitur.

κασία συριγγώδης, casia fistularis. quæ ab Actuario κασία μέλαινα, id est, nigra dicitur, ab aliis κάλαμος, id est, arundo, seu potiùs Indica canna. est arbor magna, iuglandis folio, fistulis prælongis ac teretibus, vtrinque fastigiatis, colore rubro nigricãtibus, duũ fere pedum proceritate, nigra intus carne gustu prædulci, plane medicato, ligneis distinguentibus membranis, ossibus siliquarum, intercursantibus laminis intus carnosis quas parietinæ discludunt. Ea & India & in Ægypto nascitur. Ignota fuit Dioscoridis Pliniíque & Galeni ætatibus. Nunc nobis familiarissima est, cuius concreto atramento frequenter vtimur ad deiiciendam aluum iis qui valentia medicamenta non ferunt.

κασσῦος οἶνος. forte vinum Syriacũ, apud Hippocr. à mõte Cassyo, vt scribit Erotianus.

κασύτας. Syriaca vox est, sed recentioribus Græcis vsurpata pro herba quæ sine radice, foliis vidua, flore albo, semine scatens tenui, cirris purpureis proxima quæque veluti clauiculis implicat, officinæ cuscutam vocant.

κάστανον. castanea. Idem quod διὸς βάλανος ἢ σαρδιανή. vide διὸς βάλανος.

καστόριον.

καστόριον. castoreum. Testiculi castoris animalis quod fiber latinis dicitur. Est autem ancipitis vitæ animal, & plærumque cum piscibus & cancris ex aqua victum capessit. Testes habet magni prorsus in medicina usus, quos ab ipsis auelli & à sese abiici cum venatu urgetur, vanum est. Siquidem tangi nequeunt, ita, ut in sue, substricti. Eligi autem debent qui ex uno ortu connexi sunt (fieri enim non potest, ut gemini folliculi in una membrana coniuncti reperiātur) liquore intus veluti cereo, odore graui & virus redolente, gustu acri, mordente ac friabili, naturalibus tunicis circundato. Pontici cæteris præferuntur. calefacit & siccat, habetque magnam partium tenuitatem. Itaque concoquit, discutit & suppressas vacuationes restituit.

κάστωρ. sic quidam τὸν κρόκον appellant, ut habetur apud Dioscoridem.

καταβλακεύουσι. καταολιγωρέουσι. hoc est, paruipendunt apud Hippocratem.

κατάβλημα. dicitur apud Hippocr. quicquid exterius parti superiicitur siue fimbria siue aliud quid simile.

κάταγμα. fractio. est solutio continuitatis in osse. Sicut enim in carne soluta continuitas ἕλκος dicitur, ita in osse κάταγμα. In cartilagine non habet proprium nomen, sed eam continuitatis solutionem Hippoc. abusus κατάγματος nomine appellauit, ut annotat Galenus commen. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Sunt autem κατάγματος plures differentiæ. ῥαφανηδὸν, quod est fractura osis per eius crassitudinem transuersim facta. dicitur aliis nominibus σικυηδὸν & καυληδὸν ex cucumerum & caulium fractorum similitudine. Aliud σχιδακηδὸν quod est osis fractura oblonga. Aliud τὸ εἰς ὄνυχα quod est osis fractura, secundùm partem quidem aliquam recta, in extremo àutem lunata. dicitur & alio nomine καλαμηδὸν. Aliud est ἀλφιτηδὸν quod est osis fractura in multas tenues partes, quod & à quibusdam καρυηδὸν dicitur. Aliud τὸ κατ' ἀπόθραυσιν καὶ κατ' ἀποκοπὴν, quod est ablatio partis osis per summitatis rupturam, ut pars ea quæ ablata est superinnatet. Sunt etiam qui fracturæ cranij differentiam constituerint quā ἀπήχημα vocāt, quæ fit quando percussa una parte, ea finditur quæ cōtraria est.

καταγματικὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta caluariæ fracturis accommodata. Sunt autem ea abstergendi, digerendi & siccandi potestate prædita, quibus plærique & paululum ex adstringentibus pharmacis admiscent. Sūt autem καταγματικὰ eadem fere cum κεφαλικοῖς, nisi quòd hæc acrimoniam etiam quandā sortita sunt, ut ex alto in superficiem extimam non ossa modò, sed humorem etiam crassum & viscosum, si quis subest, vel omnino deprauatum attrahant: quanquam & hæc plærique etiam καταγματικὰ appellarint, ut scribit Galenus lib. 2. τῶν κατὰ γένη. quo loco ipse aliquot Andromachi καταγματικὰ describit & aliorum veterum medicorum.

καταγυιοῖ. enervat, debilitat, ad extremam imbecillitatem ducit apud Hippocratem.

καταιγίζειν. πνεῖν ἢ ὁρμᾶν. apud Hippocr. ut annotat Erotianus.

καταιόνησις. irrigatio. perfusio. Fit humore copioso in partem aliquā affuso. quo quidem remedij genere utēdum cùm aliqua de causa balneo excludimur. Sed præsertim capiti adhibetur siue ad somnum conciliandum, siue ad compescendum delyrium, siue ad soluendas conuulsiones: Archigenes namque proditur præceptorem suum Agathinum ex vigiliis delirantem, cōfestim delirio vigiliisque liberasse largiore oleo & calente capiti affuso. Id quod etiam præstari potest chamæmelo vel calicibus papaueris in oleo decoctis: Similiter in caninis conuulsionibus caput oleo sicyonio calente aut alio eiusdem facultatis perfundi irrigarique potest, sicut & aliæ corpo-

ris partes quas morbus aliquis occupat. Nam & podagrici & tremore laborantes & hepatici & splenici proprias habent & peculiares irrigationes. Cæterùm ἡ καταιόνησις differt ἀπὸ τῆς ἐμβροχῆς, eo solo quod post τὴν καταιόνησιν in parte aliqua factã, eidẽ lanã aut linteũ aut aliud quid superponim⁹, quod post τὴν ἐμβροχὴν nõ facimus.

κατακεκλιμένοι. ἄκλυτοι. *hoc est, resoluti, languentes, deficientes apud Hippocratem, vt annotat Gal. comment. in prorrhet.*

κατακλεῖδες. *dicũtur ossa chartilaginosa in cõmissura omoplatæ cum claui sita, vtrinque scilicet singula. Siquidem in ea commissura sæpè accumbit, sæpius media intercedit chartilago, vti in ea quæ claui est cum sterno iunctura, & ea quæ genæ inferiori cum osse temporali, & cruris cum tibia. Hanc porrò chartilaginem osseam Galenus os propter duritiem appellat (quanquam ob tenuitatem sit multùm flexilis) & scribit in ea commissura, præter omoplatam & clauem, tertium os à quibusdam numerari, & in ipsis tantum hominibus Hippocratis testimonio deprehendi, qui eam homini propriam facit: hanc verò etiam ab aliquibus ἀκρώμιον vocari Gal. lib. de ossibus prodidit.*

κατάκλυσμα. *idem quod κλυσὴς, apud Hippocr. lib. de salubri diæta.*

κατακορέως. ἱκανῶς καὶ ἀκράτως: *vtroq; enim modo Gal. explicat cõment.* περὶ διαίτης ὀξέων.

κατακορὴς. ἄκρατος, *syncerus, vt* χολὴ κατακορὴς, *bilis syncera: sic enim (inquit Galenus)* κατακορέα *vocat Hippocrates recrementa puræ bilis, sed &* σιτία κατακορέα *dicit quæ eiusmodi humorem generant, quæ tamen quidam hirsuta interpretati sunt. Quin &* κατακορέας *homines eadem ratione vocat. Pharmacum quoque* κατακορὲς *dicit, aut propter euacuatum ab ipso humorem, aut ob proprium suũ colorem. vocat etiam sitim* κατακορῆ, *quæ vel gignitur propter talem humorem, aut quæ vehemens & intensa est. Ad eundem modum Galenus aliquãdo dicit* χολὴν κατακορῆ τῇ χροιᾷ, *id est, bilem abunde coloratam, & velut ad plenum suo colore exaturatam.*

κατακουρὰ. *tonsura per nouaculam, apud Hippocratem.*

κατακρούειν. καταχίζειν, *apud Hippocr. vt annotat Erotianus.*

κατάληψις. *affectus est cerebri. Prouenit à vehementi refrigeratione cum quadã siccitate, & posteriora cerebri potiùs occupat, cùm in caro anterior pars magis laboret: in apoplexia verò & morbo comitiali vtraque, vt scribit Gal. lib. 4. de loc. affect. Manent autem per catalepsim palpebræ apertæ, quæ per carum clauduntur, seruatúrque secundùm naturam spiratio. Huius frigidus ac crassus aut omnino viscidus humor causa est, quanquam & stomachi vitio aliquando incidere possit. Paulus Ægineta lib. 3. cap. 6. scribit affectũ quem medici Galeno antiquiores κάτοχον appellarunt, eundem à recentioribus κατοχὴν & κατάληψιν postea vocatum esse. Dicitur ἀπὸ τοῦ καταλαμβάνειν, quòd eo affectu detentus æger repentè in illo permanet habitu in quo correptus est. vide* κατοχὴ.

κατάληψις. *vocabulum est Empiricorum, quo significant veram & perpetuam cognitionem, vt scribit Gal. lib.* περὶ αἱρέσεων. *Sũt autẽ* καταληψία, κατάληψις, καταληπτὸν, καταλαμβάνειν *nomina ex Stoicorũ schola profecta, nec Attica, vt scribit Gal. initio lib.* περὶ αἱρέσεως διδασκαλίας. *& significat* καταληπτὸν *idem quod* γνωστόν.

καταμήνιον αἷμα. *menstruus sanguis. Est sanguis in muliere superfluus, alterum generationis principiũ. Sanguinem quidem esse ipse sensus iudicat, superfluum autem ipsa per singulos menses excretio ostendit. Quia enim fœmina humidior frigidiórque mare*

mare est, iccirco sanguine magis abundat, concoquens quidem alimentum quantum expedit, verumtamen propter caloris imbecillitatem non valens id quod redundat per halitum digerere. Proinde plus sanguinis quàm illi sit ex vsu accumulat: cuius partem cùm sibi concoxerit & assimilauerit, reliquam tanquam superfluū per vterum excernit. Videtur itaque id quod excernitur eiusdem esse & substantiæ & qualitatis cum eo quod ipsa sibi reseruauit, & ad sui nutritionē vsurpauit, vt quod & ab eadem facultate, eodémque calore natiuo genitum sit, iisdémque alimētis, & eodem postea calore regatur, & suis vsque ad excretionem venis locisque contineatur, in quibus vnumquodque optimè conseruari solet. Quamobrem cùm sanguis ille superfluus aut excrementosus dicitur, non ad qualitatem, sed ad quantitatem referendum est. Nam si quod illi vitium insit, idem & reliquo toti sanguini cōmune est, quale morbosa non fœminarum tantùm, sed virorum etiam corpora conciliāt atque contrahunt: proprium verò & peculiare nullum videtur possidere, excepto fortè eo quod mox dicam. Certum est vteri in mulieribus permagnam esse vim, vt qui non modò morborum grauissimorum causa sit, sed totum etiam corporis temperamētum immutare possit. Is si à suo temperamento recesserit, si vitiosos humores aut in acetabulis, aut in cornibus, aut inter tunicas, aut suo sinu collegerit, tunc sanguinē menstruum, eiúsque maximè partem quæ primū ad eum peruenerit, ínque eo diutius resederit, donec menstrui excernendi tempus aduenerit, eodem vitio inficit atque deprauat, vnde ea fortè malesicia, quæ Plinius mēstruo sanguini attribuit, consequūtur. Verùm vitium hoc ex accidenti potiùs quàm naturâ inest eiusmodi sanguini, qui aliàs in muliere benè sana omnis vitij expers gignitur, adeò vt alterum generationis nostræ principium existat. Est enim fœtus materia, atque etiam facultas perinde ac semen, sed tantò minorem vim & facultatem habens quàm semen, quantò plus materiæ in formando fœtu subministrat. Nam vt docuit Gal. lib. 2. de semine, cùm ex materia & facultate vnumquodque animal gignatur, & in semine & in menstruo sanguine vtrumque principium continetur, non æquis tamen viribus. Siquidem in semine effectiuum principium validissimū est, materiale paucissimum: contrà verò in menstruo sanguine materia plurima, vis autem & facultas longè imbecillior est. Ab eo carnosæ partes & materiam & formam accipiunt, attracto semen fruitur, conceptus fœtus nutrimentum capessit, infans in lucem editus alitur. Est enim menstruo lac germanum, vnámque habent ambo substantiam. Sūt autem qui sanguinis menstrui duas vel plures etiam differentias, siue quod verius est, partes constituant, puriorem, fæculentā & mediam: puriori quidem beneficia illa omnia tribuentes quæ diximus, fæculentæ verò ea maleficia quæ vulgò recensentur. Cæterùm menstrui nomen non à propria substantia, sed ab accidente inditum est, quòd singulis mensibus eius excretionem natura moliatur. Nec tamen siue naturâ siue præter naturam supprimatur, ob id desinit mēstruus sanguis dici. Huius autem periodi causam nemo vel ad vitiosam qualitatē, vel ad sanguinis redundantiam referendam arbitretur, sed aut in naturæ vim, quæ omnia certis legibus administrat, aut in sempiternos & immutabiles Lunæ cursus, quæ vt luminum varietate tùm crescens, tum decrescens mensem dimetitur: sic hominis, maximéque fœminæ, vt reliquorum etiam omnium humores, rata ordinis constantia regit atque moderatur.

Κατὰ μικρὸν λύεσθαι. sensim solui, apud Hippocratem in fine prorrhetici.

καταμηλώσας. *qui demittit aliquid causa inquirendi & inuestigandi: apud Hippocr.*

κατανάγκη. *herba est duûm generum, una folio coronopi longo, radice iunci modo pratenui, capitulis senis septenisue, in quibus erui semen inest. Altera mali paruæ magnitudinem explet, radicem habet exiguæ oliuæ magnitudine: folia quoque oliuæ colore & figura, mollia, diuisa, humi inclinata: semen ut cicer, minutim in virgulis dependet, punicei coloris, multis foraminibus pertusum. Hanc quidam bistortam esse arbitrantur.*

καταναγκάζεται. ἐκβιάζεται, *apud Hippocratem.*

καταναισιμοῦται. καταναλίσκεται, *consumitur, apud Hippocratem.*

κατανοεῖν. καταφρονεῖν, *apud Hippocr. ut annotat Galen. comment. in 3.* τῶν ἐπιδημ.

κατανώδες. κατατείνας. *apud Hippocratem, ut annotauit Erotianus.*

κάταξα. *sericum crudum Aëtio & Actuario. Est autem lanificium bombycis, sed antequam cortinas vel colorem experiatur. Officinæ setam crudam nominant.*

κάταξις. *fractio. Est rei in magnas partes diuisio & separatio:* θραῦσις *verò est in quasuis partes sine discrimine, & plures duabus, ut distinxit Aristoteles.*

καταπάσματα ἢ

καταπαστὰ φάρμακα. *dicuntur medicamenta arida, ex sicco medicamentorum puluere conflata. Ut autem ipsa medicamenta viribus differentia sunt, sic variæ* τῶν καταπασμάτων *differentiæ. Alia enim ex aromatum puluere parantur, quæ ad gratiam cõparata sunt, & vestibus inspergi possunt. Alia vlceribus & cuti inspergũtur, ad gignendam carnem, compescendam carnis excrescentiam, ducẽdam cicatricem, erodendum, vrendum, sanguinem sistendum. Cuti autem ad extergendum, repurgandum, attenuandum, discutiendum & ad plærosque alios vsus, ut docet Paulus lib. 7. cap. 13. quo loco in omnibus ferè exemplaribus malè legitur* καταπλάσματα *pro* καταπάσματα. *Eadem medicamenta inspersilia dicuntur à Græcis* διαπάσματα, *&* πάσματα. *vide* διάπασμα.

κατάπηροι. καταβεβλαμμένοι. *læsi, mutilati, apud Hippocratem.*

κατάπλασμα. *est medicamentum molle & consistentia mediocre quod repellendo, concoquendo, digerendo, resoluendo, laxando, vacuando, detergendo, calfaciẽdo, siccando dolorique sedando adhibetur. Quæ crassiora sicciorá que sunt, emplastra & cerata: quæ liquidiora,* συγχρίσματα *& vnguenta appellantur. Sunt autem variæ cataplasmatum vires & diuersi vsus, propterea quòd valde differente materia componi possunt, & variis partibus admoueri quæ peculiarem quandam habent indicationem. Cæterùm ab antiquis magna ex parte ex melle parabantur, cui incocta essent, vel mista medicamenta proposito conuenientia: sæpissimè verò & ex pane, oleo & farina, de quo apud Gal. multa lib. 2. ad Glauconem.*

κατάποσις. *deglutitio. Est cibi potionisque ab ore in ventriculum descensus. Actio est facultatis attractricis, quam vi fibrarum rectarum agit, quas multas interna ventriculi tunica possidet, ad id munus naturâ comparatas. Id quod liquidò cernitur deglutientibus nobis, larynge simul sublata sursumq; in tãtum currente, quantum gula deorsum trahitur. Cùm autem completa iam deglutiendi functione laxauerit se gula, tunc luculenter descendere cernitur summa arteria: siquidem interna ventriculi tunica quæ rectas habet fibras, quæq; tùm gulam intrinsecus vestit, tùm os ipsum, ea super internis summæ arteriæ partibus extẽditur, quò fit, ut cùm ipsa à ventriculo*

triculo deorsum trahitur, simul etiam summa arteria necessariò attrahatur.

καταπότιον. pilula. Est medicamētum, vt ait Scribonius Largus, quod non diluitur, sed ita vt est deuoratur. Formatur ferè in pilulas, quò faciliùs deuorari poßit, & in vētriculo dilui, indéque transire in venas. Est autem vsus catapotiorum multiplex, maximus ad purgandum corpus humore excrementoso, plurimus ad distillationes & tußim aliásque thoracis affectiones. Parantur & ad sedandam sitim, quale id est quod ἄδιψον à Galeno dicitur lib. 8. τῶν κτ τόπους.

κατάπτωσις. appellatur epilepticorum & apoplecticorum symptoma, quo repentè in terram concidunt, vt ait Galenus lib. de totius morbi temporib.

καταῤῥαγῇ κοιλία. ἀθρόως ἐκκριθῇ. hoc est, confertim & impetu excrementa profuderit, aluus abunde descenderit. annotat Gal. comment. in prorrhet.

κάταῤῥος ἡ

κατάῤῥους. catarrhus. Est descensus humoris è capite in os: sic enim propriè nominatur, queādmodum cùm in nares κόρυζα, cùm in fauces βρόγχος, cùm in gurgulionem σταφυλὴ & κίων appellatur. Nascitur eiusmodi distillatio à cerebri intemperie frigida & humida, & ab omnibus quæ replent caput.

καταρτισμός. est, inquit Gal. translatio oßium à sede non naturali in sedem naturalem.

καταρχὰς. significat apud Hippocr. non tantùm per initia morbi, sed simpliciter primò, vt annotauit Gal. comment. 1. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

κατάστασις. constitutio. Apud Hippocratem eo nomine dicitur collocatio cuiusque rei in suam sedem, vt annotat Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Idem etiam sic solet vocare omnem cuiusque rei formam, vt scribit Gal. comment. 3. τῶν ἐπιδημ. sed peculiariter dicitur de aëre & morbis. Ac in aëre quidem dicitur ἡ παρὰ φύσιν ἐν τῷ περιέχοντι κρᾶσις, hoc est, aëris præter naturam temperies. Quæ enim secundùm naturam est, ὥρα, hoc est, anni tempus dicitur, suntq́; eius quatuor omnes differentiæ propriis temperamentis & nominibus designatæ: ver, æstas, autumnus, hyems, in quæ si aliqua præter naturam temperies inciderit, ea nō iam ὥρα, sed κατάστασις propriè nuncupatur. In morbis verò κατάστασις vocatur quædam veluti forma morbi, secundùm quam ex tantis & talibus constituitur vniuersalibus tēporibus seu qualiscunque ex totius morbi temporibus compositio, quemadmodum Galenus docuit lib. 1. τῶν κρίσεων. Hæc autem non aliud est, quàm totius morbi duratio circumscripta temporibus quatuor, quæ totius morbi tempora seu vniuersalia appellamus.

κατάστημα. τὸ οἷον κατασήριγμα καὶ ἀπόσημμα, hoc est, veluti quædam confirmatio & animaduersio, apud Hippocratem lib. 2. τῶν ἐπιδημιῶν, vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

κατασχασμός. scarificatio. vide ἐγχάραξις.

κατατεῖναι verbum est ab Hippocrate vsurpatū, vt scribit Erotianus, οὐκ ἀντὶ τοῦ τάσεως, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ καταθέσεως. vt quo loco scribit, τὸν δὲ ἄνθρωπον, πιέζειν γε ἢν ἐνδέχεται, πολλῷ θερμῷ λούειν κἄπειτα πρηνῆ κατατεταμένον, iacentem atque decumbentem significat. deinde paulò pòst vbi scribit, ἔπειτα αἱ ἀρχαὶ πρὸς ξύλον ὑποβεβλῆς τι προσδεδέσθωσαν, ἁρμόζουσαι τῷ μήκει τοῦ ὑποτεταμένου, ὥσπερ τῷ ὑποκειμένῳ. Similiter libro de fracturis, vbi dicit, γνοὺς δὲ ὧδε τὴν χεῖρα κατατείνας, ὡς ὑπτίαν ἐν τῷ σχήματι, hoc est, eo habitu & figura componens, supinámque collocans. Neque enim toto eo loco κατατείνειν aliud significat quàm κατατιθέναι: vt & aliis quibusdam locis κατάτασις ἀντὶ τοῦ καταθέσεως ab eo dicta est.

καταφορά. *est magna & grauis somnolentia. Huius tamen Gal. lib. de comate duas facit differentias, ut probatissimos medicorum scriptum reliquisse asserit. Unā somnolentam vocat, alteram simpliciter cataphoram, vel cataphoram non somnolentam. Cataphoram somnolentam vocat, in qua æger profundo & diuturno somno premitur. Alteram verò in qua ægri vigiles manent, cùm ipsis diuersæ variæque imagines rerum semper succedant, quæ illorū mentem moueant interrumpántque somnū. Quamobrem insomnes quidem extant ut plurimùm, de lecto autem surgere, vigilantiúmque opera exercere nequeunt. Oculi namque eorum maxime grauantur, suntque adeo in somnum propensi, ut credere possis eos facilè dormire posse. Verùm non solùm non dormiunt, sed etiam spem dormiendi nullam habēt. Vtraque autem cataphora, tam ea quæ cum somno, quàm ea quæ sine somno est, id habet commune quod ægri oculos attollere nequeunt, summa grauedine detentos, & quasi ad ineundum somnum comparatos. Vtraque etiam fit grauato ob vtilis succi copiam cerebro, ut in ebriosis: interdum verò & propter pituitosum humorem, aut propter vehementem absque humore frigiditatem. Gal. lib. 13. meth. medendi videtur facere* τὴν καταφοράν *genus quoddam omnium malorū quibus sine febre sopor quidam altus incidit, his verbis:* ἐπεγείρειν καὶ τέμνειν καὶ θερμαίνειν πέφυκε τὸ πάχος τοῦ λυποῦντος χυμοῦ, ὅστις ἄνευ μὲν τοῦ σήπεσθαι, καταφορὰς βαθείας ἐργάζεται χωρὶς πυρετῶν, ἃς ὀνομάζουσιν ἀποπληξίας καὶ κάρους καὶ κατοχάς· εἰ δὲ σήποιτό ποτε, μετὰ πυρετοῦ γίνεται τὰ τοιαῦτα, καὶ καλεῖται τὸ τοιοῦτο νόσημα λήθαργος. *His enim verbis videtur velle, apoplexiam, carum & catochem, species esse cataphoræ.*

κατάφρακτα. *deligaturæ nomen est, quæ iis adhibetur quibus deligare iuxta ingulum conuenit latum os scapularum, pectus, dorsum aut latera. nomen illi inditum est à similitudine thoracis Romani quem cataphractā vocāt, ut scribit Gal. lib. de fasciis.*

καταφρονεῖν. κατανοεῖν. *apud Hippocratem.*

κατάχλοα. ἄγαν χλοώδη, *valde virentia, apud Hippocratem.*

καταπεπλήκτο, ἀποπληκτώδης ἐγένετο. *stupidus atque attonitus euasit, apud Hippocr.*

κατεχόμενοι. *idem quod* κάτοχοι, *id est, catocho siue catalepsi laborantes, ut scribit Gal. lib. 4. de causis pulsuum.*

κατηβολῇσι. *hoc est, circularibus principiis accessionum, apud Hippocr.*

κατενόει. ἐσωφρόνει, αἰσθάνετο, *intelligebat, sentiebat, apud Hippocr.*

κατηπεδανόν. καταπονητικός. *infirmum, apud Hippocr. Nam & Homerus* ἠπεδανὸν ἀντὶ τοῦ ἀσθενοῦς *dixit Iliad. θ.*

ἠπεδανὸς δέ νύ τοι θεράπων, βραδέες δέ τοι ἵπποι.

κατειλλόμεναι. συνδεδεμέναι, *id est, colligatæ, apud Hippocratem.*

κατηπορήθη. ἠδυνατήθη, *apud Hippocratem, ut annotauit Erotianus.*

κατήρτισε ἐς φρόνησιν. καθίστατο. *ad mentem rediit, sedatus est, apud Hippocr.*

κατιθύνεσθαι. *idem quod* ἰθύνεσθαι, *apud Hippocr. hoc est, per axem extendere.*

κάτοξυ νόσημα. *peracutus morbus. Is dicitur qui intra septimū diem iudicatur. Qui enim longiùs procedit, simpliciter acutus est: sunt autē duæ eius differentiæ: qui namque exactè peracutus est, quarto die soluitur, qui non exactè, ad septimum vsque producitur. Omnis ab initio maximos labores habet: in primos enim dies morbi vigor incidit, vel non longè post quartum differtur. Est autem gemina peracutorum morborum differentia. Alij velut vna quædam accessio sunt, nullo modo remittentes,*

alij verò vt scribit Galenus in aphor. 36. lib. 4. primam statim accessionem vehementissimam habent, & reliquas per diem tertium proportione respondentes, sed quæ quartam rarissimè excedant.

καθετὴρ. *instrumentum chirurgicum apud Hippocr. quod aliter* ἑδροδιαστολεὺς *dicitur à sede aperienda, sic & quod vteros muliebres diducit* διοπτῆρα *vocatur. Erotianus* τὴν μηλωτὴν *interpretatur.*

κατορχίτης οἶνος. *vinum catorchites quod & Sycites alio nomine dicitur: fit enim è fico quem alij, vt scribit Plinius, palmiprimum, alij catorchitem vocant. Habetur eius compositio apud Dioscoridem lib. 5.*

κατοχὴ

κάτοχος. *est in somnũ, sed sine somno & febre, propensio, perquam & oculi manẽt aperti & seruatur secundùm naturã spiratio. Hic affectus cerebri posteriora magis occupat. Eo qui detinentur,* κάτοχοι & κατεχόμενοι *dicti sunt. Habent autem tensos apertósque oculos, non vt comatosi & cataphorici clausos. In his siquidem humiditas affectionis causa est, neruorum firmitatem robúrque dissoluẽs: in illis verò propter siccitatem tensio oritur, vt annotat Gal. comment. 2. in lib. 1. prorrh. quo loco hanc affectionem exemplo idem scitè depingit. Quidam enim ex suis condiscipulis, cùm assiduo disciplinarum studio se fatigaret, malo hoc correptus est: iacebat, inquit, veluti lignum prorsus inflexus rigidúsque atque extensus, videbatúrque oculis apertis nos ita intueri, vt ne conniueret quidem, nihil tamen loquebatur. Is quoque tempore eodem quæ loqueremur audiuisse se dicebat, quãquam non euidenter claréque, nonnulla item & memoria tenens referebat, præsentésque omnes sese conspexisse, ita vt quorundam actiones recordatus exponeret, sed neque loqui tunc potuisse neque membrum vllum mouere. Adeò varia erant & differentia huius ægri symptomata, vt partim somno premi, partim vigilare videri potuerit. Itaque composito quoq; nomine à quibusdã* ἄγρυπνον κῶμα *appellatur, hoc est, sopor vigilans. Cuius vt symptomata, sic etiam causæ contrariæ esse dicuntur. Nam ex bilioso humore & pituitoso simul in cerebro redundantibus prouenit. Atque vt mistam habet originem, sic nomine composito* ἄγρυπνον κῶμα *appellatur, mediáque affectio statuitur inter phrenitidem & lethargum, & species quædam delirij siue amentiæ esse, vt habetur apud Aëtium. Sunt tamen qui* κάτοχον & ἄγρυπνον κῶμα *differre velint, dicentes* τοῦ κατόχου *non compositam, sed simplicem causam esse, frigidiorem scilicet sicciorémque humorem obstruentem ventriculum posteriorem cerebri, quo detentus æger repente in illo permanet habitu quo correptus est, siue stans, siue sedens, oculis etiam vel clausis, vel apertis. Ego tamen multis apud Gal. locis* κάτοχον, κατοχὴν, κατάληψιν & ἄγρυπνον κῶμα *idem significare & eiusdẽ affectus diuersa esse nomina deprehendi.*

τὰ κάτοχα. *apud Hippoc. in prorrh. quidam interpretantur ea quæ morbum* κατοχὴν, *vel* κάτοχον *dictum inferunt: alij verò morbos stabiles firmósque ac veluti hærentes,* ἀπὸ τοῦ κατέχεσθαι.

κάτοχοι. *prominentes pinnæ quæ vertebris infiguntur,* ἀπὸ τοῦ κατέχειν.

κάτοχος. *dicitur fascia longior quæ in orbem faciei & capiti circundatur, vt* τὸ δισκέπαστρον *(quod operculum capitis est tribus fasciis constans) comprehendat cõtineátque, sicut docet Gal. lib. de fasciis.*

κατωμισμός. *modus vnus est reponendi restituendíque humeri prolapsi, quo super sum-*

mum humerum alterius qui maior sit, hominem ægrum collocant, vt summo suo humero æger alâ suspendatur, sicut apertè declarat Hippocr. lib. de articulis.

κατωτερικὰ φάρμακα. *dicuntur medicamenta deiectoria, quibus viscera vitioso succo referta expurgantur. Proprio & vsitato nomine* καθαρτικὰ *appellantur.*

καυκαλὶς. *caucalis. Est herba cauliculo dodrantali, interdum altiore, subhirsuto, foliis apio similibus, fœniculi modo per extrema multifidis hispidísque, vmbella in summo candida odoratáque. Dioscorides & Galenus apud aliquos syluestre daucum tradunt nominari, non à similitudine, vt aliqui credunt, quasi rudimentũ quoddam esset nascentis dauci, sed quod & gustu & viribus id imitetur, cùm, vt inquit Galenus, eodem modo excalfaciat, exiccet & propellat vrinam. Quod verò extremũ foliũ in gallinæ pedem cõformatur, gallinaceũ pedẽ, vt inquit Dioscor. appellarũt.*

καυληδὸν κάταγμα. *est fractura ossis per transuersum facta, fracti ossis partes ita separans, vt è directo non iaceant, quemadmodum lib. 6. meth. med. Gal. scribit. Idem verò & comment. 2.* εἰς τὸ περὶ ἄρθρων: *vbi, inquit, cõminuto osse nihil integrum relinquitur partibus inter se recedentibus, ita vt nullo pacto cohæreãt, huiusmodi fracturæ speciem recentiores medici* καυληδὸν *à fracti caulis similitudine appellant, imitati ea in voce Hippocratem qui lib. de articulis de maxilla loquens scripsit:* ἢν δὲ καταγῇ ἡ γνάθος, ἢν μὲν μὴ ἀπηκαυλισθῇ παντάπασιν, ἀλλὰ ξυνέχηται τὸ ὀστέον. *Hoc enim in loco* τὸ ἀπηκαυλίσθαι *manifestò opposuit* τῷ συνέχει. *Paulus Ægineta author est* τὸ καυληδὸν κάταγμα *dici etiam* ῥαφανηδὸν *&* σικυηδὸν *à similitudine fractæ radiculæ & cucumeris.*

καυλὸς. *dicitur in plantis & oleribus in altum surgens veluti virga. Dicitur &* καυλὸς *ab anatomicis pudendum virile, quod vulgò virgam appellant, Latini penem. vide* αἰδοῖον. *sic etiam ostium vteri vocatur in mulieribus.*

καῦμα. *æstus. sunt qui interpretentur apud Hippocratem febrem, quam &* πῦρ *appellauit, alij verò ambientis aëris feruorem, alij cauteria & eschāras, quos omnes verũ dicere annotat Gal. comment. in aphor. 13. lib. 7.*

καῦσος. *ardens febris. Est febris continua, tertio quoque die acerbior cum ardentissimo calore & siti immensa. Continuam dico quam Græci* συνεχῆ, *non quam* σύνοχον *appellant. Est enim ὁ* καῦσος *species febris* τῶν συνεχῶν, *vt quæ habeat tertio quoque die exacerbationes, quas nullas habet* σύνοχος, *ab initio ad finem vnica accessione constans. Est autem ὁ* καῦσος *tertianæ febri intermittenti* ὁμογενὴς, *vt qui ab iisdem causis, eodem humore, eodẽ anni tempore, & iisdem corporibus proueniat, à quibus & tertianæ febres excitari solent. In sola accessionum lõgitudine atque in rigore discrimen est. In tertiana intermittente primùm rigor, deinde* ἀπυρεξία *est. Verùm ardentis febris exacerbationes nullo cum rigore fiunt, nec vnquam integrè soluuntur, sed modicè tantùm remittuntur, sempérque noua præhendit priusquam prior resederit. Proueniũt enim in febribus intermittentibus rigores, quòd per venas & per totum corpus humores ferãtur: qui quoniam per ardentes febres immobiles sunt, & vna in parte collecti, ideo in ea nullum rigorem inducunt. Quemadmodum autem intermittentis tertianæ gemina differentia est, sic &* τοῦ καύσου. *Alius enim exquisitus est, vehemẽs & biliosus, alius nothus, mitior & pituitosus. Legitimus est, qui ob solam flauam bilem manentem adhuc intra vasa, sine aliquo visceris affectu accenditur. Eius causa est, vt scribit Hippoc. lib.* περὶ διαίτης ὀξέων, *sanies tenuis, quam* ἰχῶρα *vocat,*

cat, acris & biliosa, à venis per æstatem siccatis attracta, & toto in corpore accensa, vel à partibus robustioribus depulsa in imbecilliorem. Neque enim biliosum humorem qui causum facit colligi in toto corpore necessarium est, vt qui aliquãdo vel in ventriculo & maximè ipsius ore, vel in pulmonibus, vel parte sima iecinoris, vel ieiuno etiã intestino concludatur. Ac in his quidem locis putrescens, præter febrem, alia quoque multa symptomata generat, è quibus duo præcipuè sunt παθογνωμονικά, *hoc est, propria & perpetua, calor deurens & sitis inexplebilis, si in parte humor constiterit, à qua sitis solet excitari: alia verò* συνεδρεύοντα, *hoc est, assidentia, vt lingua sicca, nigra & aspera, vẽtris dolor mordax, deiectio interdum liquida, pallida, vigiliæ, delirium, & alia plæraque quæ ab Hippocrate lib. 1. epidem. exponuntur.*

καυστικὰ φάρμακα. *adurentia medicamenta. sunt medicamenta calida & sicca quarto gradu, quæ extrinsecus imposita vrunt, subiectásque partes diducunt & aperiunt. Eadem & ἐσχαρωτικὰ appellantur, quod crustam vstis partibus inducant. Eorũ materia sunt: lixiuium, calx viua, auripigmentum, sandaracha, sory, chalcitis, misy & alia id genus.*

καύσωμα. πύρωσις. *hoc est, inflammatio & ardor, apud Hippocratem.*

καυτήριον. *cauterium. Est quod vrendi vim habet. Vsurpatur tam pro medicamento quod potestate vrit, quàm pro ferro candente, cuius vsus plærũque necessarius est, vel ad sistendum sanguinis profluuium, vndecunque manauerit, vel ad intercipiendas defluxiones, vel ad ossa cariosa & maligna vlcera. Id ferrum* καυτῆρα *Hippocrates appellauit. Erat autem, vt scribit Galenus, æreus calamulus perforatus in fundo, per quem paruum ferrum adurens demissum adurebat.*

καφουρα. *camphora. Quid sit non satis constat, propterea quòd longè pòst Dioscoridis, Plinij & Galeni sæcula inuenta sit. Aëtius, Actuarius & Simeon & Arabes mẽtionem eius fecerũt. Ausi etiam ex iis quidam sunt quid esset dicere, maximè Aëtius in lib. quem scripsit de facult. alimẽtorum: scilicet Camphoram esse gummi aut lacrymam arboris Indicæ valdè patulæ, nascẽtis in montibus mari vicinis cuius lignum sit album, ferulaceum, leue, intra cuius fungosam medullam camphora contineatur. Eius autem facultates idem Aëtius describit, dicens maximè eam prodesse acutis morbis, & doloribus capitis à calore contractis: valere etiam cùm ad omnium partium inflammationes, tum maximè iecinoris. Cæterùm renes & vasa spermatica impensè refrigerari, & in iis genituram cogi. Nec tamen omnes eam affirmant arboris esse gummi, sed quidam ex iis quasi dubiam rem proponunt. Alij verò, quibus nouissimè accessit Georgius Agricola, Arabas & recentiores Græcos malè de camphora sentire dicunt, quòd eam gummi aut lacrymam esse arbitrentur, sed bituminis speciem esse contendunt. Cuius quidem rei hæc ferè sunt argumẽta, primum quòd mercatores interdum quasdam bituminis particulas simul cum camphora ab Indis ad nos apportent, deindè quod si linum xylinum aquis madidum, cùm ex succino conficitur oleum, imponitur in operculum, fumum camphoram olẽtem emittit, vt non sine ratione dixerit Auicenna, in succino odoratam camphoræ vim inesse. Præterea non minùs quàm reliquum omne bitumen & facilè ignẽ concipit & ardet. Adhæc verò accedit Arabum quorũdam authoritas, nempe quòd Auerrois lib. 5. collig. dicat ambram, quam non est dubium in bituminis genere contineri, camphoræ speciem esse, quæ in fontibus marinis oritur: quódque Serapio scripserit cam-*

phoram copiosam gigni cùm terra crebris motibus cõcutitur. Sic enim per terræ motus non aliter quam sulfur & reliquũ bitumen profunditur. Est autem duplex camphora, vna natiua, altera factitia. Natiua non est coloris vnius: nam aut alba est & dilucida, habens maculas subrubras, aut alba & obscura, aut fusca est. Factitia autem omnis alba est. Vtraque autem acri & amaro sapore est, & odore iucundo. Factitia omnis ferè est quæ ad nos defertur in pastillis, atque hoc modo parari dicitur: Bitumen Indicum, ex quo natiua efflorescit camphora, in vase subiectis carbonibus ardentibus coquitur, eiúsque partes tenuissimæ in candidum colorem versæ in operculum feruntur, quod ipsis collectis eam quam videmus dat figuram. Quòd si camphora bituminis genus est tenuissimum & subtilissimũ, male iudicant qui eam in tertio gradu frigidam esse asserunt. Est enim bitumen calidum. Proinde rectiùs ille qui scripsit eam in secũdo gradu esse calidã & siccam, præsertim verò factitiã, vt experientia docet & sapor comprobat.

καχεξία. *malus habitus corporis. Species est* τῆς ἕξεως, *contraria* τῇ εὐεξίᾳ. *Est autem solidarum corporis partium deprauatio, qua alimentum omne corrumpunt. Habitus enim corporis ipsæ solidæ partes appellantur, quas continentia Hippocrates appellauit. hic vbi permultùm recessit à naturali temperamento, tertiã alimenti concoctionem quæ in ipso, hoc est, in solidis partibus peragi debet, malè perficit, alimentum corrũpit, & in qualitatem à natura alienam deprauat. Inducitque cacochymiam (quam perpetuò illa coniunctam habet, cùm econtrariò non sit necesse, vbi cacochymia sit, illic esse protinus & cachexiam) atque omne excrementi genus. Corrumpi enim potest alimentũ non in aquam modò, vnde hydrops (quod vitij genus lib. 1. de alimẽt. facult. de lente agens, aqueam* καχεξίαν *appellat ad aliarum differentiam) sed & in bilem vtramque ex quo interdum icteri, psora, lepra, elephantiasis, vilitigo: hi enim morbi à malo habitu proueniunt. quia verò corrupto alimento non potest probè nutriri corpus, fere fit, vt cachexiæ atrophia succedat: quare inductus Celsus lib. 3.* καχεξίαν *definiuit esse tabis speciem vbi malus corporis habitus est, morbum per symptoma definiens. Est autem cachexia nõ vniuersi modò corporis vitium, sed & singularum partium: namque incolumi reliquo corpore cerebrum quibusdam melancholicis* καχεκτικὸν *est, & ex longa lippitudine, vt ait Galenus, oculis* καχεξία *inducitur. Ea euenit quoque iecinori, déque ea præcipuè medici egerũt, quod multorum morborũ origo sit: siquidẽ de hac intelligendũ est quod scripsit Paulus lib. 3. cap. 47.* τὴν ἀρχὴν τῶν ὑδρωπικῶν παθῶν καχεξίαν καλεῖν εἰώθαμεν. *Solã enim iecinoris* καχεξίαν *intelligit, similiter & Aëtius lib. 10. ex Archigene dicens* καχεξίαν *à Græcis appellari cùm corporis habitus in aquositatem diffunditur: id enim & quæcũque postea dicit, ad eam modò* καχεξίαν *pertinent quæ iecur occupat. verùm iecur tantæ est in corpore nobilitatis, vt malus eius habitus protinus in vniuersum corpus abeat, totíque communicetur, & vniuersalem cachexiam inuehat.*

κάχλας. *dicitur à quibusdam* τὸ βούφθαλμον, *vt habetur apud Dioscoridem.*

κάχρυς. *vide* κάγχρυς.

κεάξαι. σχίσαι. *apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus.*

κεάσαι. *apud Hippocratem* ἀντὶ τοῦ σχίσαι.

κεγχραμίδες. *dicuntur grana seu semina fici. Hæc sicca sunt & quodammodo adstringentia, deuoratáque permeant non alterata, non in chylum versa, nulla denique in re immu-*

re immutata qua in re similia sunt acinis uuarum.

κεγχρίας. *miliaris. species est herpetis, sic dicitur à similitudine quam habet cum milio. Quippe non protinus ulcus facit, quemadmodum alter herpes, sed admodum exiguas pustulas ad speciẽ milij, quæ ipsæ interposito spatio in ulcus abeunt. vide* ἕρπης.

κέγχρος. *milium. Est frumenti genus stipula cubitali, geniculata, folio arundinaceo, semine in longis paniculis tereti & pendulo, radice numerosa altáque ac multiplici fruticante culmo. Eo, inquit Galenus, in panes abutũtur quibus cæterarum frugum inopia est: sed hi corpus parum alunt, atque etiam refrigerant, suntq; natura siccissimi & friabiles. Sunt autem flatulenti & concoctu difficiles, prauúmque succum gignunt. Cæterùm milium primo ordine refrigerat, resiccat verò tertio exoluto, aut certè secundo intenso. Paululum etiam habet tenuitatis. Ventrem sistit, & sacculis impositum citra morsum desiccat.*

κέγχρυς. *à Strabone dicitur* ὁ κέγχρος, *id est, milium.*

κέδματα. *dicuntur ab Hippocr. ex defluxione diuturni affectus, cùm in omnibus articulis, tum præcipuè circa coxendicem.*

κεδρία. *idem quod* κεδρεία *de quo postea. Nam apud Galenum & Paulum per* ει *scribitur. Apud Dioscoridem & alios ferè omnes reperio scriptum per* ι.

κεδρέλαιον. *oleum cedrinum, quod fit ex malis cedri, ut Plinij verbis utar. Columella cedrium liquorem nominat, Galenus* κέδρινον *vocat, viribus* τῇ κεδρείᾳ *mitiorem.*

κεδρελάτη. *sic dicitur cedrus maior, cuius duæ etiam traduntur species. Quæ floret sterilis est, fructifera, flore vidua, semine & cortice cupressi. Triplici dotatur fructu, iã maturo, adolescente & recens nato.*

κεδρεία. *cedria. dicitur modò pix cedri, modò resina cedri, è magna cedro quæ* κεδρελάτη *vocatur, emanans, ita ut si propriè sit loquendum, nihil aliud sit quàm cruda cedri lacryma. Hanc dicunt quidam à cedrio differre, quòd* κέδριον *liquidius sit & magis oleosum. Indifferenter tamen authores & cedriam & cedrium dicunt, & pro eodem* κεδρέλαιον, κεδρείαν, κεδρίαν, κέδριον *usurpant.*

κέδριον. *est oleum quod è cedro nascitur, siue succus est cedri è teda eius concisa furnis, qui primus aquæ modo fluxerit in canali. Namque sequens liquor iam pix, quam* κεδρείαν *vocant, non cedrium appellatur. Sed nunc pro resina, nunc pro sudore tedarum, nunc pro pice confundunt authores cedriam & cedrium indiscriminatim nominantes. Eo reliquæ res cùm sunt unctæ, uti etiam libri, quãtum Vitruuio placet, à tineis & carie non læduntur. Huius tamen usum Plinius damnat propter ancipitem naturam uiuentia corrumpendi, & defuncta conseruandi, cùm vitam auferat spirantibus, defunctisque pro vita sit. Cuius quidẽ diuersitatis rationem Galenus docet, quia tametsi adurat, ita ut ordine quarto calfaciẽtium cẽseri meruerit, inter omnia tamen erodentia medicamenta, infirmissimum sit. Proinde viuentibus admotum vitali calore adiuncto acquirit vires & quasi accenditur, atque ita iugulat: sed defunctis additum, putrilaginem exterit & vitiosos humores depascit, quibus detractis corpora à labe corruptionis asserit.*

κεδρίς. *cedrula. est frutex cedro similis, in Phrygia nascens, authore Theophrasto.* κεδρίδας *autem Nicander, Galenus & Dioscorides fructus cedri appellant, quemadmodum* δαφνίδας *fructus lauri dicuntur, quibuscum sentit & Græcus Nicandri interpres in theriacis, scribens etiam eos oleoso humore abundare, quo aduersus serpentes*

cõmodissimè corpus perungitur. Minus hi utunt quàm cedrus os gustantis, ut mandi quoque possint. Si tamen copiosiùs edantur, caput, ut ait Galenus, tentãt, & dolorem creant, & interanea vellicatu torquent.

κέδρος. cedrus. est arbor iunipero nõ absimilis, radicibus raris, per summa terræ dispersis, folio duro, acuto mucrone, capillato, spinoso, pungente, ramoso, ligno contorto, nodoso, frequentibus alis, medulla rubente, odorata, baccis myrti flauis, hilaribus, odoratis, esculentis, nouo fructu per autumnum cum anniculis pendente. Saxosis & frigidis locis gaudet, solúmque consimile quærit. Nobis præterquam nomine omnino ignota est. Perpetua coma viret. Galenus duplicem esse scribit, alteram fruticosam iunipero adsimilem, alteram verò arborem non exiguam: utramque verò & calidam & siccam esse tertio ordine.

κέδρινον ἔλαιον. ἡ κεδρία, apud Hippocratem.

κεδρωσίς. sic dicta est à quibusdam ἡ ἀμπελολεύκη.

κειρίαι. sic dicũtur lumbrici lati, apud Hippocr. qui & ταινίαι dicti sunt. vide ἕλμινθες.

κεκράκται. φωνητικοί, apud Hippocratem, ἀπὸ τοῦ κράζειν.

κεκωμῶσθαι. ἐν κώματι εἶναι. hoc est, comate teneri, apud Hippocr.

κεναγγεία. vasorum inanitio. Id enim propriè & primùm significat, eóq; nomine Hippocrates omnem vacuationem appellat ab accidente, quòd ab omni vacuatione vasa vacua reddi soleãt. Quidam tamen ex interpretibus Hippocratis, ut refert Galenus, τὴν κεναγγείαν interpretantur τὴν φλεβοτομίαν: aliqui verò inter quos ipse Gal. est cùm plærisque in locis, tum cõment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, τὴν ἀσιτίαν, id est, inediã, tãquam nomine generis etiam in specie designãda omnes homines uti cõsueuerint.

κενέβρεια. morticinæ carnes. τὰ θνησείδια ἢ νεκριμαῖα κρέατα, apud Hippocratem.

κενεὼν. vocatur pars ea corporis quæ inter thoracem est & os quod ad ilia pertinet. sic dicta est, quod inanis sit & desidat, ut annotauit Gal. comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. Idem comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων scribit ilia ab Hippocrate vocari κενεῶνα, eámque regionem ab eo intelligi quæ est inter ossa coxarum & costas nothas, quæ omnino sine osse est. Similiter comment. 2. εἰς τὸ προγνωστικὸν, ubi scribit Hippocratem eas quæ in spatiis alui inanibus (Latini ilia vocant) continentur partes, uno communi vocabulo cõplexum esse. Has autem esse ieiunum, lactes, tenuiáque intestina. Namque verisimile esse omnes eas partes ab Hippocr. κενεῶνας appellari quæ inter extremam thoracis costam & coxendicis ossa continentur. Siquidem inanis tota ea regio videtur, si tam cum inferis quàm cum superis partibus, utrisque osseis cõferatur. Alio nomine λαγόνες dici videntur.

κενὸς σφυγμὸς. pulsus vacuus. Qui digitorũ impressione cõsidet, seu qui aëris modo arteriam excitat, ut digitorũ impressione loci inanitas occurrat. Cõtrarius est τῷ πλήρει. Sũptáque est tota hæc differentia à quantitate infusionis humorum arteriæ, seu à contentis in capacitate arteriæ. vide Galenum lib. 4. de pulsuum dignotione.

κενταύρειον. Cẽtaurium. herba est duorum generum: unum maius, alterum minus dicitur. Est autem Centaurium maius folio nucis iuglandis oblongo, viridi brassicarum colore, serratis in ambitu, caule rumicis, binûm ternúmque cubitorum, agnatis multiplici sobole fruticãtibus ab radice, in quibus capita ceu papauerum è rotundis oblonga: flos in cœruleum inclinatus, seménque cnico simile, floccis inuolutum, ut in lanigeris solet floribus, radice vasta, solida, ponderosa bicubitalique, succo madida, a-

cri cum adstrictione quadam, nec citra dulcedinem rubescente, hæc est quæ nunc ab officinis, quanquam falso nomine, Rheupõticum nominatur. Est autem dictũ Centaurium quod ipsum Chiron Centaurus inuenit, habet facultates contrarias: acris enim est eius radix simúlque adstringens cum leui dulcedine. Itaque & menses & fœtum prouocat, & vlcera glutinat sanguinémque reiicientibus prodest. Atque etiã spirandi difficultati & inueteratæ tußi conuenit: Centaurium verò minus origani hypericiue simile est, caule sesquipalmum alto, fruticãti, anguloso, lychnidis floribus è puniceo purpuratis, folio rutæ, prælongo & minuto, partu triticeo, radice tenui, superuacua & prorsus inofficiosa, succo herbæ efficax. Id aliqui λιβάδιον vocant, quoniam secundùm fontes nascitur: alij λιμνήσιον quod propter lacus in riguis vbertim proueniat, Latinus fel terræ propter amaritudinem summam & febrifugia, officinis Cẽtauria minor dicitur. In foliis eius vincit qualitas amara particeps cuiusdam adstrictionis. Itaque exiccant, & citra morsum. Glutinat vulnera, & vetusta includit cicatrice, sed & iecinoris obstructiones expedit, forísque impositũ lienes emollit.

κενταύρειος ῥίζα. *sic dicta est à quibusdam ἡ χειρωνία, vt habetur apud Dioscoridẽ, fortè propter radicis amaritudinem.*

κένωσις. *vacuatio. Est humoris è corpore, aut aliqua eius parte detractio. Detractionem appello καθαίρεσιν, quæ quoniam tùm de liquidis, tùm de solidis dicitur, rectè genus vacuationis statui potest, vt quæ liquidorum tantùm sit, vt scribit Gal. comment. 3. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Itaque non omnium quæ in corpore continẽtur euacuatio propriè dicitur, sed humorum tantùm. Spiritus enim propriè euacuatio non dicitur, sed vel διαφόρησις, vel λύσις, vel si lubet alio nomine appellare, quo ipsius resolutio dißipatióque significetur. Neque similiter si quid intus solidum cõtineatur, quod eximi debeat, vt ὑπερσάρκωμα, porus mutilis, oßium ruptorum fragmenta, id κενοῦσθαι dicetur, sed καθαιρεῖσθαι, hoc est, tolli aut auferri. Cùm verò humores, de quibus propriè vacuatio vsurpatur, multiplices in corpore contineantur, & cuiuslibet eorum vacuatio poßit contingere, attamẽ vt scribit Gal. in aphor. 17. sect. 2. Hippocr. κένωσιν simpliciter dicere consueuit, quãdo æqualis fit omnium humorum vacuatio: κάθαρσιν verò quando ij vacuãtur qui vitiosam adepti sunt qualitatem. Sumptum tamen est à Galeno & posterioribus medicis vacuationis nomen generalius, vt quicquid siue naturæ spõte, siue arte medici ex toto corpore, vel aliqua parte quouis modo expellitur, vacuari dicatur. Cùm quicquid dico non spiritus, non flatus, non vllum excrementi genus, non denique fœtum ipsum excipio, quòd ipse etiam partus, ipsáque lactis in mammis generatio, species quædam sint vacuationis, sicut Galenus lib. de venæ sectione aduersus Erasistratum prodidit. Ex quo apparet multas esse vacuationis differentias. Ab humore quidem, quòd alia sit humorum omnium æquabilis vacuatio, quæ quidem exquisitißima fit per venæ sectionẽ, vt scribit Gal. cõment. aphor. 17. lib. 2. & secundùm eam quæ per malleolorum scarificationem perficitur, vt ipse facere consueuerat, & quæ per exercitia, vel frictiones, vel balnea, & præterea ex accidenti per inediam. Neque enim per se ipsam inedia euacuat, vt singula antè dicta, sed ratione transpirationis. Nullo enim ingesto cibo in vacuati locum, tunc manifestò apparet facta vacuatio, quæ antè latens & cæca fuerat. Alia verò vnius tantùm humoris sit, aut excrementi, vt pituitæ, aut bilis tum flauæ, tùm atræ purgatio, aut vrinæ, vel sputorũ, vel aquarum in hydropicis prouocatio. Ab efficiẽ-*

te verò causa vacuationis, quòd alia spontanea sit, quam αὐτόματον appellat Hippocrates, alia arte fiat. Illa rursus duplex, naturalis & præter naturam, ut est apud Gal. comment. aphor. 2. lib. 4. Naturalis, quæ à natura bene valēte & munera sua optimè fungēte citra vim ullam perficitur. Nam quicquid superfluit aut vitiosum est, id omne per se reiicit deiectione, mictu, vomitu, sudore, tussi, screatu, & aliis id genus modis. Præter naturam verò, quæ vel retentricis facultatis imbecillitate fit, vel humorum copia, aut acrimonia eam etiam valentem irritante. Quod genus vacuationis etiam symptomaticum appellatur, & potest in omne genus vacuationis incidere. Per artem verò vacuatio fieri dicitur, cùm natura vi aliqua externa solicitatur ad excretionem. Nam hæc quoque non minùs quàm reliquæ omnes, naturæ opus est, sed præsidiis externis coactæ & irritatæ. In id autem ars naturam sibi in eo maximè imitandam semper proponens, multa auxiliorum genera comparauit, venæ sectionem, medicamenta φλεγμαγωγὰ, χολαγωγὰ, μελαναγωγὰ, διουρητικὰ, & alia quæ venarum uteri, aut ani orificia aperiant, vel vomitiones etiam excitent. Similiter verò & à subiecto à quo aliquid vacuatur duplex est vacuationis differentia. Aut enim illa à toto corpore proficiscitur, vocatúrque à Galeno κοινὴ, hoc est, communis vacuatio, in lib. artis medicæ, ut quæ contingit per magnas & copiosas vomitiones, alui deiectiones, sudores & sanguinis effusiones: aut humoris est aliqua parte contēti, quæ ἰδία, hoc est, propria vacuatio vocatur. Huius generis sunt apophlegmatismi, errhina, & per nares mediocris αἱμοῤῥαγία. His enim cerebrum ipsum vacuatur. Item vomitus mediocris & eorum modò quæ in ventriculo continentur, & balani atque clysteres intestina vacuantes, similiter menstrua naturali modo prodeuntia, & sanguinis per hæmorrhoidas moderata profusio, ad hæc scarificationes, hirudines, & quicquid etiam impactum in parte humorē potest reuellere. Quod enim à parte aliqua reuellitur, id ab ea vacuatur, etiamsi corpore non excesserit. Præterea vacuationum aliæ sub sensum cadunt, aliæ sensibus usurpari non possunt. Sensibilis quidem est quæ fit venæ sectione, purgatione, sudore, apophlegmatismis, vomitionibus, clysteribus: sub sensum non venit quæ quotidie per τὴν ἄδηλον ἀναπνοὴν, hoc est, insensilem transpiratum in nobis peragitur, & quam balnea, frictiones & medicamenta διαφορητικὰ cuti adhibita moliuntur. Hæc enim humores attenuant & per halitum digerunt, ac flatus similiter, qui quamuis generali vacuationis significato vacuari dicantur, magis tamen propriè ita dicuntur, si sensibiliter & cum sonitu erumpant. Sed & humoris repercussio quæ frigidis & adstringentibus medicamentis perficitur, species quædam vacuationis censeri potest, quòd humorem loco pellat, partémque eo vacuam relinquat.

κεραῖαι. *cornua. Sunt duæ uteri apophyses exiguæ, à lateribus ad ilia, papillæ seu cornibus exoriētibus similes, quas ob id κεραίας Diocles appellauit. In hæc duo cornua semen muliebre excernitur, & contractæ allantoidis extremitates desinunt. Herophilus horum cornuum figuram dimidij circuli reuolutioni comparauit. Eudemus πλεκτάνας, id est, cirros vocauit, à cirris polyporum similibus. Praxagoras & Philotimus κόλπους, id est, sinus nūcuparunt, unde & mulieris uterū δίκολπον dixerunt.*

κεράμιον. *mensura est quæ Atticis μετρητὴς, Romanis cadus appellatur. vide in dictione μετρητὴς. Eius nota fuit apud Græcos ista, κ͞ρ.*

κέρασμα. *apud Hippoc. significat aquæ mixturam, qua aquæ frigiditatem calidiore addita*

dita frangimus, vt annotat Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

κέρασος. *cerasus. Arbor est folio mespili, præduro, latiore: corticis læuore, colore, crassitudine tiliæ similis, flore albo, pyri vel mespili, pluribus flosculis racematim congesto, fanaceo, fructu rubro, diospyri figura, magnitudine fabæ, quanquam acinus diospyro prædurus, ceraso mollis. Fructus non semper paris & eiusdem facultatis prouenit: Nam & in harum, sicut etiam malorum granatorum & malorum quibusdam austera qualitas, in quibusdam verò dulcis, nõnullis autẽ acida exuperat. Quinetiam ipsorum dulciũ ea quæ nõdum cocta sunt ac matura, quædã admodum sunt acerba, quædam similiter moris acida. Sed in moris immaturis acida qualitas acerbã exuperat, in cerasis nõ semper. Ergo quæ dulcia sunt magis quæ in intestinis sunt, subducũt, sed minùs grata stomacho sunt. Cõtrà austera, acida pituitosis excremẽtosisq; stomachis sunt apta. Siquidẽ magis quàm austera desiccant, & nonnihil etiam incidunt.*

κέρατα. *cornua. Numerantur inter affectus præter naturam, sunt autem duæ eminentiæ osseæ quæ prope tempora nascuntur, dicuntur & διόνυσοι.*

κεράτια. *siliquæ. vbi κεράτια simpliciter dicuntur, significant siliquas, hoc est, fructus arboris ceratoniæ digitorum hominis longitudine, interim falcata, pollicari latitudine, prædulces, sed cõcoctu difficiles & mali succi. Eas recentiores Græci ξυλοκέρατα vocant. Quæ verò κεράτια ἀκάνθης dicuntur, significant, vt ait Galenus, fructum acaciæ, quam spinam esse arborescentem Dioscorides tradit.*

κεράτιον. *siliqua. Est arbor siliquas, quæ κεράτια appellantur, ferens. Est enim κεράτιον & arboris & fructus nomen, quanquam Gal. arborẽ ipsam κερατωνίαν scribit nominari.*

κεράτιον. *siliqua. est dimidia pars lupini, pẽdens grana quatuor hordei: lupinus enim pondere suo octo grana hordei exæquat.*

κερατοειδὴς χιτὼν ἢ ὑμήν. *cornea tunica seu membrana. Est tunica oculi secunda, hoc est, proximè subiecta adnatæ tunicæ, quam ἐπιπεφυκότα appellant. Oritur à crassa cerebri meninge, multò tamen quàm ea euadit durior atque firmior, totúmque oculum circundat. Prætenditur enim humori crystallino veluti operimentum & propugnaculum aduersus ea quæ extrinsecus possunt accidere. Ideóque non modò densam, sed etiam prætenuem, albam & pellucidam fieri oportuit, ne vllo pacto visionem, humori crystallino (quod primum est visus instrumentum) prætensa impediret. Itaque non aliter quàm cornu prætenue & quàm accuratissimè derasum condita, & humorem eum tuetur, & splendorem nihilominus trãsmittit. Græci eam κερατοειδῆ appellarũt, siue propter firmitatem, siue quòd per eam, qui illi adiacet internus humor, tanquam per cornu transluceat, siue quòd cornus instar veluti in laminas dissoluatur, vt scribit Rufus Ephesius. Pluribus enim ceu corticibus constare dicitur à Galeno lib. de oculis. Vt autem illa sic composita aptissima est ad visionem, ita cùm eius pars, quæ pupillæ antestat, crassior, aut spissior, aut humidior est facta, visionem impedit: similiter si colorem mutauit. Nam crassior & spissior visus hebetudinem creat: humidior non eam tantùm, sed etiam vt quasi per caliginem, vel nebulam, vel halitum quempiam, vel fumum cernatur, efficit. Mutato autem eius colore, sicut per regium morbum cõtingit, pro natura coloris error in visu respõdet. Rugatur & ipsa iis qui ad extremum senium peruenerunt, tùm propter senectæ imbecillitatem, tùm propter spiritus supernè affluentis penuriam, eóque fit vt ij, seruata etiam pupillæ magnitudine, imbecilliùs, aut nullo etiam modo videant.*

κερατωνία. *dicitur, ut scribit Galenus, arbor siliquas ferens, quæ κεράτια appellatur. Cui & vim siccandi & adstringendi inesse scribit.*

κεραυνία. *sic dicitur à quibusdã τὸ ἀείζωον, siue sedum minus, quòd fulminibus aduersari credatur, nec iis domum unquam percuti, in cuius tegulis uiteat.*

κεραύνιος. *deligaturæ nomen est, quæ medio pectori & dorso deligandis conuenit. Gal. lib. de fasciis duas eius differentias describit.*

κερκὶς. *radius. est os alterum cubiti superius, sed minus & breuius. Nam cùm cubitus generatim dictus duobus ossibus constet, uno quidem inferiori & subiecto, sed grãdiore, altero verò superinsidente & breuiore, illud Græci πῆχυν, eodẽ cum tota parte nomine, hoc κερκίδα à figura rotarum paruarum radios imitante nuncupatunt. Iunguntur inuicem hæc duo ossa utroque fine validis ligamentis, uerùm radij finis superior leuiter cauus externum brachij condylũ amplectitur, hácque diarthrosi manus tota nunc in pronum, nunc in supinum adducitur. Est autem radius non rectus, sed in arcus modum inflexus, adeo ut utraque parte cubito coniunctus, in medio tamen dehiscat.*

κερκὶς *etiam significat pistillum, quod sæpe & δοίδυξ, cochleare aliàs significans, itémque τριβίδιον atque ὕπερος à Græcis medicis appellatur.*

κέρκωσις. *cauda. morbus muliebris. Est autem carnosa quædam substantia, ab ore uteri incipiens, & muliebre pudendum replens. Interim etiam foras caudæ modo procidens, unde & nomen habet.*

κερχαλέον, τοῦ κέρχνου ποιητικὸν, *hoc est, asperitatis effectiuum, ut annotat Galenus in interpretatione vocum Hippocratis.*

κέρχνος. *est leuis quædam ad tussiendum propensio, similitudinem cum nausea habet. Ut enim nausea uomitum præcedit, ita κέρχνος tussim. Itaque ut non semper post nauseam uomitus sequitur, ita neque post τὸν κέρχνον tussis, propter causæ paruitatem. Nam sæpè ex parua faucium asperdine κέρχνος fit, sæpe verò ex tenui aliquo exiguóque prorsus humore, siue is à capite descẽdat, siue in asperis arteriis collectus sit. Hoc autem symptoma sic appellatur ἀπὸ τοῦ κέρχνου: significat enim ὁ κέρχνος apud Ionas idem quod ὁ κέγχρος, id est, milium. Itaque cùm in faucibus asperitates quædam paruæ ueluti granorum milij sentiuntur, id τὸν κέρχνον nominant, à quo κερχνώδης dicitur, quod fauces exasperat & exiguam tussim mouet, ut annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.*

κερχνώδη. *dicuntur, inquit Erotianus, apud Hippocratem τὰ τραχείας ἐπαναστάσεις ἔχοντα, aspera, inæqualia: ut & apud Atticos κερχνώδη ἀγγεῖα, τὰ τραχείας ἀνωμαλίας ἔχοντα. sunt tamen qui apud Hippocratẽ non κερχνώδη, sed κεγχροειδῆ & κεγχρώδη scribant.*

κέστρον. *Betonica. herba est caulem habens tenuem, cubiti altitudine uel maiorem, quadrãgulum, folia lõga & mollia, frõdis quernæ modo in ambitu diuisa, ad radicẽ maiuscula, odore iucũdo. In summis caulibus semen ueluti satureiæ spicatũ inest. Radices ut ueratri exiles. Velones ut Plinius tradit in Hispania eã inuenêre, quæ in Gallia Betonica. dicitur, in Italia serratula, Græcis κέστρον uel ψυχότροφον, quoniam frigidis locis reperiatur. Amariuscula est & subacris. Incídit, calculos in renibus rumpit, pulmonem, pectus & iecur expurgat, menses ciet, comitialibus prodest.*

κεφαλαία. *est inueteratus & ægrè cedens capitis dolor. Hic uel continuus est uel ex interuallis repetit & exacerbatur, suntq́; interualla uel ordinata uel inordinata. Intermittunt*

termittunt enim aliquando eiusmodi exacerbationes, velut in comitiali morbo, intercedítque aliquandò tempus quoddam dolore vacuum. Verùm repetit facilè & leui de causa proritatur dolor, adeò vt neque strepitus, neque vocẽ vehementiorem, neque splendorem, neqúe vini potum, neque odores quibus caput repletur ferre possint, neque item motum. Itaque in quiete & tenebris ægri ob dolorum magnitudinem decumbere cupiunt, quòd tanquam à malleo caput sibi pertũdi videatur. Quidam enim veluti contusionem quandam aut distensionem sentiunt, non paucis verò vsque ad oculorum radices dolor progreditur, quod signum est cerebri membranas dolore affectas esse. Nam quandoque in pericranio tantùm est, qui quidem ad oculos non peruenit, sed in superficie tantùm hæret. Cæterùm ex doloris qui in cephalæa sentitur vehementia & diuturnitate, debilitas magna per eam facilè accedit, vt promptè ab omni re afficiatur, & in eo differt maximè à cephalalgia.

κεφαλαλγία. *est dolor capitis nec diuturnus nec vehemens nec cũ magna capitis imbecillitate coniunctus, sed qualis à crapula, à sole, à labore aut febribus excitari solet. Ea enim in re* ἡ κεφαλαλγία *differt* ἀπὸ τῆς κεφαλαίας, *quòd hæc inueteratus & ægrè cedens dolor sit, & propter coniunctam capitis imbecillitatem facilè irritabilis: illa autem nihil horum sit, sed omnia habeat multò mitiora.*

κεφαλή. *caput. Appellatur id totum quod collo suprapositum est. Cuius pars quanquam facies tota existat, attamen duabus potißimum partibus constare dicitur, cranio & cerebro, in quorum alterutro si quis aut vulnus acceperit, aut sentiat dolorem, capite laborare dicitur. Ex quo fit, vt quæ cerebri aut cranij propria sunt, etiam toti capiti tribuantur. Est autem caput virtutis animalis domicilium, & sublime positum propter oculos, cùm nullius alterius sensus, & nullius denique principis actionis gratia ipsum in summo collocatum esse oporteat. Collo suprapositum est, eíque gemina diarthrosi coniunctum, vna quidem qua processus duo occipitis quorum vnus dexter, alter sinister est, cum duabus primæ vertebræ supernis cauitatibus articulantur: altera verò per quam accliuis & prælongus secundæ vertebræ processus quem* ὀδόντα, *hoc est, dentem Hippocrates, alij* πυρηνοειδῆ *nominarunt, cum prima vertebra & cum occipitis cauitate, inter duos illos occipitis processus iungitur: subit enim ille dẽs in cauitatem primæ vertebræ, & deinde in occipitis cauitatem inter dextrum sinistrúmque eius processum mediam inseritur, & rotundo robustißimóque ligamento illic connectitur, sic fit vt circa ipsum dentem caput cum prima vertebra, non aliter quàm ostiorum verticilla circa ipsos vectes, circumagatur. Hæc prima & præcipua est capitis diarthrosis & omnium etiam securißima, tribus scilicet ligamentis validis, & octo, ut scribit Galenus lib. 12. vs. part. musculis munita. Id quod non est temerè à natura factum, quòd sola hæc diarthrosis non dico luxationem magnam, sed ne deflexionem quidem vel temporis momẽto ferre potest, quòd animal repẽtè motu omni & respiratione priuetur. Habet autem vtraque diarthrosis suum vsum. Nam cùm sint duo tantùm capitis motus, rectus, qui fit annuendo & renuendo, seu flectendo & extẽdendo, & obliquus quo caput in latera circumagitur (is enim quo in humeros caput inclinatur, vertebrarum totius colli non autem capitis articulationum motus est) rectum quidem perficit illa diarthrosis vertebræ secundæ cum prima & cum occipite, per processum illum facta quem* ὀδόντα *diximus vocari: obliquum verò illa prima de qua diximus. Quod tamen non est ita accipiẽdum, vt non*

etiam iuuetur ille quidem prima, hic verò secunda diarthrosi: sunt enim sibi inuicem adminiculo. Cæterùm quæ capitis figura sit, quæ magnitudo, quæ suturæ, ἐν τῷ κρανίῳ *explicatur, quòd ad ipsum propriè hæc pertineant: quæ verò sint functiones,* ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, *de quibus vide suis locis.*

κεφαλὴ *etiam dicitur in ossibus, quod in illis extremum est crassius & rotũdum, à similitudine quæ illi est cum vero capite, quamquam non sit necesse partem illam extremam ossis planè rotundã esse & capitis modo eminere, siquidem in illis etiam caput dicitur, quod cauitate glenoide depressum est, in modum capitis semiputati, quale in publicis sectionibus anatomici cerebrum ostensuri, serra diuisum exhibent.*

κεφαλικὰ φάρμακα. *dicũtur medicamenta capitis fracturarum quæ ad crassæ membranæ duplicaturam vsque peruenêre. Emplastra sunt. Eorum virtus est, vt ossium squamas sursum attrahant ac in pristinum locum reuocent, & fragmẽta tum in capite, tum in aliis corporis ossibus educant. Habent enim acrimoniam quandam, vt ex alto in superficiem extimam non ossa modò, sed iis quoque multò magis humorem crassum aliquem & viscosum vel omnino deprauatũ attrahant. Ea autem catagmaticis valentiora sunt. Siquidem cephalica abstergendi, digerendi & siccãdi facultate prædita sunt. horũ materia est, iris Illyrica, erui farina, mãna siue purgamẽtum thuris, aristolochia, panacis radicis cortex, cadmia elota, squama æris, in summa omnia quæ extergere citra morsum possunt. Quibus plærique paululũ ex adstringẽtibus admiscuerunt, tum vt quod partibus male affectis influit repelleretur, tum vt abstergentium facultatem in profundum vsque deduceret. Verùm nisi adstringẽtia elaborentur tritura quò ad vsque in puluerem redigantur, noxam magis quàm præsidium afferunt iis quæ trahendi vim obtinent. Optimè autem elaborantur, si ex aceto acri læuia reddantur.*

κεφαλωτὸν. *sic à quibusdam dici* τὸν θύμον *Dioscorides scribit, nec dubium quin à capitellis, quæ gerit specie complicatarum formicarum.*

κηκὶς. *galla. Est pilula inæquali superficie, salebrosa, in glandiferis arboribus præter legitimum fructum proueniens. Eius multiplex differentia est, solida, perforata, nigra, candida, maior, minor. Omnis noctu semper vniuersa erũpit mense ferè Iunio. Quæ glandem ferunt omnes & gallam, sed quercus optimam. Earũ aliqua* ὀμφακῖτις *appellatur, parua quidem sed tuberosa, solida, nullo foramine peruia. Est & alia grãdior & fungosa quam Galenus* ὀνοκηκίδα, *quasi asininam gallam vocari scribit à rusticis, quòd ignaua sit & minùs efficax, quã tamen Galeni interpres* οἰνοκηκίδα, *quasi vinigallam, nominat, de quo vix certò quicquam statui potest. Cæterùm galla præsertim* ὀμφακῖτις *admodum acerba, terrena frigidáque est, quare desiccat, repercutit fluxiones, constringit contrahítque laxas partes. Desiccat autem tertio ordine & refrigerat secundo.*

κεφαλίον. *vocatur ea linguæ pars quæ est ad fauces, quam &* γεῦσιν *plærique nuncupãt, quòd in ea gustus putetur esse acutior.*

κεφαλώδης. κεφαλὴν ἔχον, *hoc est, capite præditum, apud Hippocr.*

κήλη. *dicitur apud veteres tumor omnis quacũque in parte fuerit, siue in scroto, vt quæ vocatur* ἐντεροκήλη, *siue in inguinibus, siue etiam in gutture, cuius generis sunt* βουβωνοκήλη & βρογχοκήλη. *Postea verò magis dici cœpit de scroti tumoribus, quòd illi tùm frequentiores sint, tùm multò magis diuersorum generum. Recensentur autem*

hæc

hæc ferè eius generis apud medicos, βουβωνοκήλη, ὀσχεοκήλη, ἐντεροκήλη, ἐπιπλοκήλη, ὑδροκήλη, πνευματοκήλη, σαρκοκήλη, κιρσοκήλη, præter alia quæ duobus generibus cõstãt.

κῆμος. dictus est à quibusdam hoc nomine ὁ κιοσὸς, vt habetur apud Dioscor.

κηπαία. herba portulacæ similis, sed nigrioribus foliis, radice tenui. folia contra vesicæ scabiem vtiliter bibuntur, contráque vrinæ stillicidia.

κήρινθον. cerinthe. herba folio candido, incuruo, capite concauo, mellis succum habente. est apibus gratissima, nomen habet à fauis.

κηρίον. fauus. est tumor in cute consistens, eámque maioribus foraminibus perrodens ex quibus humor melli similis excernitur. Itaque tum ob foraminum figuram, tum propter excreti humoris speciem κηρίον, hoc est, fauus appellatur, & alio nomine μελικηρὶς, vt scribit Aëtius lib. 6. Differt foraminum magnitudine ἀπὸ τοῦ ἀχῶρος, qui vlceris etiam in cute genus est, sed minimis foraminibus præditum per quæ humor dimanat. Cæterùm κηρίον frequenter in musculosis partibus, in articulis & plantis pedum oritur, sæpe etiam sextam colli vertebram occupat, & aliquando etiam costas inuadit. Si verò in capite generatur, primùm reliquis partibus, deinde caluariæ etiam putredinem transmittit, vt sæpe dissecto pericranio os ipsum deradere conueniat. vide μελικηρὶς.

κηρὸς. cera. Est expressorum fauorum recrementum. Medium quodammodo tenet calfacientium, refrigerantium, humectantium & desiccantium: habet verò quiddam etiam essentiæ crassæ atque emplasticum, quare non modò exiccat, sed per accidens etiam humectat, perspirationes prohibẽs: foris autẽ imposita debiliter cõcoquit. Retinet & paulum quiddam digerentis calidæque facultatis quæ melli inerat, præsertim noua: sed habet & quiddam acre & mordax, quod tamen facilè aqua eluitur. Habet autem & pro fauorũ viribus à quibus exprimitur varias facultates: siquidem ex præstantissimo melle cera præstantissima colligitur. Gal. lib. 10. meth. med. vel albam Põticam, vel eam quæ ex Atticis fit fauis, omnibus prætulit, etiamsi mel Ponticum venenatum esse veteres memoriæ prodiderint. Nihil enim intus & foris eandem habet facultatem. Itaque quãuis cera Pontica intrò quidem sumpta potest offendere, exteriùs tamen quæ candida est vim habet medicamentosam. Nam valde abstergit, propter amaritudinem quam ex absynthio cõtraxit, & quam nulla vnquam lotione deponit.

κηρυβίων. τῶν ἀχύρων καὶ πιτύρων. palearum & furfurum, apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus qui Atticam esse dictionem scribit.

κηρωτὸν. ceratum vel cerotum. Est medicamẽti genus ex oleis, gummis, succis aliisque liquoribus cera vnitis constans, & substantia medium inter emplastrum & vnguentum. Quamquam non perpetuò vna eius forma est: siquidem aliquando humidius, aliquando siccius fieri potest. Ac humidum quidem est, vt ait Gal. lib. 10. meth. medendi, ceratum rosaceum describens, quod triplum aut quadruplum ad ceram oleum habet. Sic dictum est quod magna ex parte cera constet.

κίγκλισις ἢ

κιγκλισμὸς. significat apud Hippocr. breuem & exiguum motum, vt annotat Gal. cõment. 1. & 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Sic dicitur ἀπὸ τοῦ κίγκλου. Est autem auis quam motacillam ab assidua caudæ agitatione Latini appellãt, à Græcis autem etiam ἴυγξ & σεισοπυγὶς & κιναιδος dicitur.

κίθαρος. dicitur à quibusdam ὁ κίθος atque etiã ὁ κιθός, vt habetur apud Diosc. Gal. verò ἐν ταῖς γλώσσαις scripsit ab Hippocrate τὸν θώρακα, hoc est, pectus sic appellari.

κίκι. ricinus. Dicitur & croton, & σήσαμον ἄγριον, & σέσελι κύπριον. Frutex est paruæ ficus magnitudine, folio platani, læuiore, nigriore, maiore, ramis & caudice arundinum modo concauis, semine vuarum aspero quod purgatum effigiem ricini animalis repræsentat. Ex hoc premitur oleum quod κίκινον dicitur, cibis quidem fœdum, sed lucernis emplastrísque vtile. Nec verò oleum tantùm ad claritatem, sed etiam eius medulla ad elychnia præcipuè commendatur. Eius fructus quemadmodum expurgat, detergit & digerit, sic quoque folium, sed vndequaque debilius: oleum autem quod ex semine conficitur tùm calidius est tùm tenuiorum partium quàm est oleum commune, ac proinde potentius quoque digerit. Cici recentiores herbarij cataputiam maiorem, vulgus Gallicũ item, officinæ palmam Christi appellant, quòd folium in humanæ manus effigiem articuletur.

κίκινον ἔλαιον. cicinum seu ricininum oleum. Quomodo paretur docet Dioscorides lib. 1. Id in Ægypto vetustißimum & ferè primum fuit. Tenuius calidiúsque est communi oleo, & naturam habet sabini inueterati, proinde potenter digerit, rarefacit & discutit.

κιμωλία γῆ. Cimolia terra. est terra modicè pinguis, rara, mollis, candida: aut in candido purpurea. Cùm sub tactũ cadit, frigida sentitur. Galenus scribit eam siccare, refrigerare & parum quæ coierunt digerere, atque ita vtraque facultate agere, non aliter ac plurima medicamenta quæ digerunt & reprimunt. Est autem vt idem scribit paulò efficacior quàm vel Chia vel Selinusia, nec tamẽ mordet, sed quia magis quàm illæ abstergit, ea fullones vtuntur. Ob vim abstergendi qua pollet σμῆκτις etiam dicta est. Olim adferebatur de Cimolo, vna Cycladum insula. vulgò terra saponaria appellatur.

κινάρα. carduus altilis, foliis albæ spinæ vel syluestris cardui, caulibus altis, quorũ summi vertices in squarosum extuberant globum, corticosis vnguibus turgentem, spicísque squamatim compactilibus coagmentatum, quorum orbis exterior viret, interior niueo cãdore nitescit. Hac structili nucleorum serie piceam nucem videtur exprimere, quare & strobilum Romanis dici Dioscorides asseuerat. Flos purpureo rutilat colore, qui tandem euanescit in pappos. Caput vetustate dissilit in corticeas laminas, semen ostendens cnici figura. Est autem gratißima cibis cinara, & paßim adhibetur conuiuiis, sed melancholicum, vt ait Galenus, succum gignit. Sunt qui σκόλυμον interpretentur. Paulus tamen & Aëtius inter illa distinxerunt, cinaram nocere stomacho, scolymum eidem prodesse scribentes. Sed non aliud habetur discrimen, quàm quòd scolymos ferus est & syluester: cinara verò edomita cultu, mitior & altilis, cuius cibus licet sit stomacho quodammodo grauis, nõ tamen in totũ à scolymi natura viribúsque degenerat. Cinarã nunc vulgus Gallicũ articolem appellat.

κίνησις. motus. Est prioris habitus immutatio. Ea dupliciter incidere potest, nempe aut in qualitate aut loco. Quæ in loco agitur mutatio, latio dicitur, quæ aliud nõ est quàm prioris loci immutatio. Quæ in qualitate, alteratio, quæ non aliud est quàm mutatio eius quæ præfuit qualitatis. Sed latio quidem motus tùm actiuus tùm paßiuus esse potest, alteratio verò motus tantùm paßiuus est eius quod alteratur. Patitur namq; quod alteratur. Actiuus autem motus is dicitur, qui à se editur, idémque prorsus est

quod ipsa actio, velut volatio & incessus: illa enim animalis volatilis, hic verò gressilis actio est, paritérque motus. Similiter actiuus motus eius est qui ex Gallia Germaniam profectus est. Quippe motus actiuè est, hoc est, ex seipso, siue propria natura, siue ab interno motus principio. Passiuus verò motus ille dicitur, qui ab alio extrinsecus posito excitatur. Qui enim ab alio sic calefit aut refrigeratur, vt alteretur: aut sic agitur, vt locum mutet, id vtique non agit, sed patitur: sic qui ex Anglia in Galliam nauigauit, non ex se ipso id egit, sed naui vectus est, & priorem habitum qui in loco positus erat, immutauit. Vterque motus in ipso fieri essentiam suam possidet. Dum enim quid alteratur, mouetur: cùm à motu cessauerit, iam alteratum est, non autem ampliùs alteratur, id quod in loci mutatione pariter accidit. Habet verò & motus vterq; geminas differentias: aut enim naturalis est, aut voluntarius. Naturali quidem motu ventriculus, intestina, venæ alimentum attrahunt, excrementa depellunt, cor atque arteriæ continenter pulsant: volũtariè autem musculi & nerui mouentur, atque ab his corpus vniuersum. Cuius quidem motus variæ sunt etiã differentiæ. Aliùs velox est aut tardus, alius robustus aut imbecillus, alius vehemẽs aut leuis, sicut Gal. in lib. de sanit. tuenda demonstrauit. Est verò & apud physicos alia motus species quæ generatio dicitur, nõ tam in qualitatis quàm substantiæ mutatione posita & consistens, sed quæ à medicis sub alteratione comprehenditur, qui in hoc rerum potiùs qualitates quàm substantias intuentur. Sensibus namque magis patent alterationes quàm substantiarum immutationes, neque hæ omnino sine illis fieri possunt. Medicis enim alimenti in chylum mutatio, chyli in sanguinem, sanguinis in propriam cuiusque partis substantiam, generatio physicis censetur: eam tamen medici alterationẽ nuncupant, quòd formæ mutatio fieri nequeat sine euidenti multarum qualitatũ alteratione. Quod si quis volet generationem corruptionémq; ab alteratione distinguere, motúsque diuersos facere, quorum illi ad substãtiam vel ex substantia sint, hæc verò ad qualitatem, triáque propterea motuum genera statuere, non sine ratione fecerit: quemadmodum & si motus speciem quandam ex alteratione locique mutatione compositam, cuiusmodi auctio diminutióque est, constituat, Galenum authorem sequetur, à quo etiam ista scripta sunt initio lib. 1. de facult. natural.

κιννάβαρι. cinnabaris. Græci neutro, Latini fœminino genere efferunt. Sed quid sit variant sententiæ. Dioscorides scribit quosdam cinnabarim eandẽ esse cum minio existimasse, alios verò sanguinem draconis, quod intento colore nec diluto prædita sit. Plinius dicit cinnabarim Indicum nomen esse, & sic appellari saniem draconis elisi elephantorum morientium pondere, permixto vtriusque animalis sanguine, neque alium esse colorem qui in picturis propriè sanguinem reddat: cui & Solinus assentitur. Contrà verò medici fortiter reclamãt, dicentes id commentum esse mercatorũ. Leonicenus quiddam metallicum esse censet, fortè quòd eius mẽtio inter metalla à Dioscoride & Galeno facta sit, cùm tamen ille quid cinnabaris sit taceat, quid non sit dicat. Arabes succum esse volunt, & Serapio quidem cap. de sang. draconis, sideritidis Achilleæ, persuasus vna ratione, quod vis vtriq; par sit in glutinãdis vulneribus, in quam sententiam & Georgius Agricola videtur propẽsus esse, quod gustus ipse iudicet esse succum siue lacrymam arboris. At verò cinnabarim minium esse Dioscorides apertè negat, dicens minium in Hispaniis ex lapide quodam ar-

gentea arenæ permisto temperari solere, alioqui non dignosci. fornacibus autem in florentissimum flagrantissimúmque colorem permutari: in metallis verò strangulantem halitum eructare, itaque incolas faciem vesicis obuelare, vt per illas spectent, nec respirando noxium aërem attrahant, & eo pictores ad sumptuosa parietum ornamenta vti. Cinnabarim verò ex Africa deferri, & magno cõstare, atque hactenus inueniri, vt vix versicoloribus pictorum lineis satisfaciat. Itaque cùm minium venenum sit, & cinnabaris vtilissima sit antidotis, vt scribit Plinius, patet nõ esse eandem cinnabarim cum minio. Verumtamen idem ipse Dioscorides cap. de argẽto viuo, minium etiam cinnabarim appellatum fuisse testatur, verba eius sic habent: ὑδράργυρος δὲ σκευάζεται ἀπὸ τοῦ ἀμμίου λεγομένου, καταχρηστικῶς δὲ καὶ τούτου κινναβάρεως λεγομένου. Et subiũgit, θέντες δὲ ἐν λοπάδι κεραμίας κόγχον σιδηροῦν ἔχοντα κιννάβαρι, &c. vbi palàm cinnabarim pro minio dixit, ex quo patet miniũ quoque abusiuè cinnabarim vocatum fuisse. Multis etiam hoc tempore placere video sanguinem draconis non aliud esse quàm cinnabarim, quod præter veterum quorundam opinionem quam Dioscorides magis explicat quàm refellit, vires etiam vtrique sint eædem ad constringendum cohibẽdúmque sanguinem, & in picturis eodem modo, vt Dioscorides & Plinius tradiderunt, vsurpetur. Tam quidem incertum est quid vera & naturalis cinnabaris apud antiquos fuerit. In veteris enim locum nunc successit factitia, quam chymistæ videntur casu inuenisse. Cùm enim ad argẽtum viuum adijcerent sulfur, vt ex iis efficerent aurum vel argentum, in hoc pigmenti genus fortè inciderunt. Catinus in ardentes carbones imponitur, & in eum sulfuris triti pars vna coniicitur, ad quod, vbi cœpit lento igni liquescere, argenti viui duæ adiciuntur partes, atque rudiculis continenter & celeriter agitata cõmiscentur, donec nullum prorsus vestigium argenti viui supersit. Dein refrigeratum redigitur in puluerem, tùm in vas oblongo collo vel vitreum extrinsecus luto digiti crassitudine oblitum, vel in fictile intus plumbo litharg yróue obductum, iniicitur, quod vas, ore eius priùs diligenter obturato, in fornaculam chymistarum collocatur, aut statuitur super ferreum tripodem, atque subiectis prunis lento igne coquitur, donec nullus amplius argenti viui motus auribus percipiatur, deinde vehementiore igne coquitur vsque dum fumus ruber exeat. Primò autem exit luteus, tùm cæruleus, postremò ruber: igitur vas, posteaquã ruber ille fumus apparuerit, ab igne remouetur, & quamprimũ fuerit refrigeratum, frangitur. sic minium siue cinnabaris efficitur, vulgo cinabrium appellant. Habet, vt ait Gal. modicè acrem facultatem & adstrictionis quidpiam. Eius fumo per os, nares & anum in corpus admisso quidam Gallico morbo medentur. Ex cinnabari celebris quidam ophthalmicus Stolo Britannicus collyrium conficiebat κινναβάρειον dictum, ad corrosos oculorum angulos & lippitudines, cuius descriptio refertur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

κιννάβαρις. sic dictum est à quibusdam τὸ ἐρυθρόδανον, vt habetur apud Dioscor.

Κιννάμωμον. cinamomum. frutex est breuis, repressus, humilis, surculosus, duûm cubitorum altitudinem non excedens, arido similis, folio origani. gaudet siccitate, quum viret parum odoratum, sterilescens imbre. Dos omnis eius in cortice est, lignũ ipsum quod ξυλοκιννάμωμον nominant, in fastidio est propter origani acrimoniam. Probatur quod in planis gignitur, colore torrido, nigricans variúmque, surculis articulatis & per internodia læuibus, quum rumpitur odoratum exhalans puluisculũ. Species eius

eius multas Dioſcorides recenſet, quæ gentilitium regionis in qua naſcũtur nomen retulerũt. Eſt autem cinamomum ſumme tenuium partium, non ſummè tamen calidum, ſed ex tertio ordine: nihil verò æquè deſiccat eorum quæ pari cum illo ſunt excalfaciendi facultate, propter tenuitatem ſcilicet eſſentiæ.

κιονὶς. *columella. Nomen eſt à poſterioribus, vt ait Galenus, medicis vſurpatum, quo* γαργαρεῶνα, *id eſt, curgulionem ſignificant. Sumptum autem eſt à naturali partis figura, quæ rotunda oblõgáque dependens paruæ columnæ ſimilitudinem habet. Nicãdri ſcholiaſtes in theriacis* κιονίδα *interpretatur* τὸν τράχηλον, *quòd inſtar columnæ caput ſuſtineat.*

κίων. *idem prorſus quod* κιονὶς. *hoc tantùm intereſt, vt ait Galenus, quod* τὸν γαργαρεῶνα *veteres* κίονα, *poſteriores autem* κιονίδα *appellarunt.*

κιρκαία. *circæa. herba eſt folia habens ſolano ſatiuo ſimilia, ſobole multiplici, flore nigro, puſillo, numeroſo, paruo ſemine, vt milij, naſcente in quibuſdam corniculis; radice ſemipedali, triplici fermè aut quadruplici, alba, odorata, guſtus calidi. Radix ipſa in vino dulci pota, vt ait Dioſcorides, ſecundas purgat: eſt enim boni odoris & calfactoria. ſemen autem eius in ſorbitione exhibitum ad lactis generationem conducit.*

κιῤῥὸν. *fuluum. ſic dicitur quod ex igneo ſeu ruſo pallet, vt ſcribit Galenus lib. 12. meth. med. Sic enim ait, de vinis ediſſerens:* ἀλλ' ἄλλως ἐθέλεις ὀνομάζειν τὸ κιῤῥὸν χρῶμα, δύναιο ἂν λέγειν πυῤῥὸν ὠχρόν. *Idem tamen tùm eo loco, tùm lib. 5. ſanit. tuend. videtur idem facere cum* ξανθῷ, *de vinis pariter agens his verbis:* ὁπότερον ἔχων οἶνον κατὰ μὲν τὴν σύστασιν ἀεὶ τὸν λεπτότατον αἱρεῖσθαι· κατὰ δὲ τὴν χρόαν ὃν ὁ ἱπποκράτης εἴωθε κιῤῥὸν καλεῖν, δύναιτο δ' ἂν καὶ ξανθὸν ὀνομάζειν αὐτόν. *Nec tamen reuera fuluum idem eſt cum flauo. Eſt enim fuluum inter albũ flauúmque medium. Sic vina quæ principiò alba ſunt, vetuſtate fulua redduntur, & tandem flaua, vt ſcribit Galen. comment. 3.* εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

κίρσιον. *caulis eſt tener, duorum cubitorum triangulo ſimilis, ab imo foliola roſæ ſpeciem referẽtia, anguli ſpinoſi, per interualla molles, folia bugloſſo ſimilia, maiora, ſubcandida, modice hirſuta, partibus extremis aculeata, cacumẽ caulis orbiculatum, hiſpidum, in quo capitula purpurea, quæ ſoluuntur in lanugines.*

κιρσοκήλη. *varicoſus ramex. Eſt dilatatio ſeu amplificatio vaſorum quæ teſticulum nutriunt. Sic Paulus definiuit lib. 6. cap. 64. Celſus lib. 7. cap. 18. ſcribit integris tunicis ramicem innaſci.* κιρσοκήλην *Græci appellant, cùm venæ intumeſcunt. Hæ autem intortæ cõglomeratæque ad ſuperiorem partem vel ipſum ſcrotum implent, vel mediam tunicam, vel imam: interdum etiam ſub ima tunica circa ipſum teſticulum, vt idem eſt author, neruúmque eius increſcunt. Ex quibus verbis Celſus quatuor huius morbi differentias pro locorum varietate conſtituit, quarum etiam & notas & curationem ſigillatim perſequitur. Itaque ſiue interiora, ſiue exteriora tumor iſte occupet, à Celſo* κιρσοκήλη *nuncupatur: non item à Paulo, qui vaſorum quidem in ſcroto aut dartis dilatationẽ,* κιρσοὺς, *hoc eſt, varices ſimplici vocabulo appellat, eorũ verò quæ teſticulum nutriunt tumorem & conglomerationem,* κιρσοκήλην *ex veterum ſententia. Meminit & Aëtius* τῆς κιρσοκήλης *inter mulierum morbos, Aſpaſiam authorem ſequutus, dicitque venarum eſſe dilatationem, varicibus crurum ſimilem, inque pudendi alis naſci ſolere.*

κιρσὸς. *varix. Eſt venæ dilatatio, ſeu vena dilatata. Id quod contingit venæ non etiam*

arteriæ, propter tunicæ mollitiẽ. Arteriæ namq; tunicæ craßiores sunt atq; robustiores. Distẽtionis causa est sanguis multus & crassus qui non facilè cedit, sed cui contrà cedere vena cogitur, præsertim verò flatulentus, qualis melancholicus est, proindéque ab eo varices vt plurimùm fieri medici omnes prodiderunt. Fiunt tamen interdum à pituitoso atque à puro etiam sanguine, præsertim quidem in cruribus propter eiusmodi sanguinis grauitatem: aliquando verò etiam in temporibus & in ima parte ventris sub vmbilico, & circa testiculos & scrotum, atque in ipsis etiam inguinibus. Nascitur & in palpebris authore Aëtio, atque, vt semel dicam, in omni parte quæ venas habeat, maximè si prona est, & longiùs dißita à fonte caloris natiui.

κίσθος: *est frutex in saxis emicãs, ramosus, frondosus, nec præaltus: folio circinatæ rotunditatis, hirsuto, gustu acerbo. Duo eius genera: flos masculo rosaceus, feminæ albicãs. Sub cistho ad radices nascitur* ὑποκιστίς, *malo granato immaturo similis. cisthus adstringit & desiccat, sed præcipuè flores secũdo ordine absoluto. Est & aliud genus cisthi ladanifera, à quibusdam ledum vel lada vocatum, frutice ab altero non abhorrente, nigrioribus tantùm & longioribus foliis, quæ verno tẽpore quippiam pingue roscidum contrahunt. Est autem hic cisthus eiusdem cum superiore generis, sed quia nascitur in calidis regionibus, eximiam ac peculiarem digerentémque caliditatem nactus est. Ex eo ladanum prouenit quod est veluti eius gummi.*

κισσάμπελος. *dicitur* ἡ ἰλξίνη, *digerendi facultatem habens, vt scripsit Galenus.*

κισσάνθεμος. *dicta est similiter à quibusdam* ἡ ἰλξίνη, *vt habetur apud Dioscoridem.*

κίσσαρος. *dicitur à quibusdam* ὁ κίσθος, *vt habetur apud Dioscoridẽ: vel* ὁ κισσὸς *ab Hippocrate, vt scribit Erotianus.*

κισσηρὶς. *pumex. videtur dubitare Galenus in quo genere pumicem reponere oporteat, an inter metallica, an inter lapides. Lapidem esse omnibus ferè placet, eúmque reperiri in locis qui olim arserunt, aut nunc etiam ardẽt, atque propter vstionem absumpto omni humore leuem atque fistulosum euasisse: neque enim à spõgia multùm distat, ideóque, vt Vitruuius author est, à quibusdam etiam spongia dictus est. Græci* κισσηρίδα *ob fistulosas concauitates vocarunt, nomine sumpto à verme frumenta erodẽte qui Græcè* κὶς *nominatur. Vt enim is frumẽta perforat, ita natura pumicem. Theophrastus verò etiam alcyonium, quod ex maris spuma concreuit,* κισσηρίδα *appellat. Sunt autem varij pumices, nigri, cinerei, candidi, molles, duri: sed omnes rari & leues ob fistulas quæ aërem in se cõtinent, eáque de causa omnes innatant aquæ. Probatur, inquit Dioscorides, pumex qui leuißimus, fistulosus, scißilis est, nec in attritu arenosus. In medicinæ vsu cremari solet, rationémque idem ostendit. Adstringit, deterget, calfacit, reprimit, crustas inducit & depilat. Verùm acrimoniam eam quam vstione acquisiuit, rursum lotione deponit.*

κίσσινον. *nomen emplastri, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 17.*

κισσίον. *sic dicitur à quibusdam* ἡ ἀσκληπιάς, *vt habetur apud Dioscoridem.*

κισσός. *hedera. frutex est genere triplex: candidus, fructu candido: niger, nigro, aut croci æmulo:* ἕλιξ, *nullo fructu, sed albis viticulis, foliis paruis, angulosis & cõcinnioribus. Constat hedera contrariis facultatibus, refrigerans adstringénsque, item calfaciens & acris, maximéque eius lacryma quæ inter* ψίλωθρα *numeratur.*

κισσόφυλλον. *sic dicta est à quibusdam* ἡ ἀσκληπιάς, *vt habetur apud Dioscoridem, non dubium quin à foliorum hederæ similitudine.*

κίτρεινον. nomen est malagmatis, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 18.

κίτρειον. malum medicũ, hoc est, fructus mali medicæ. Sic enim, inquit Galenus, malum medicum appellatur ab iis qui id agunt, vt quæ loquuntur nemo intelligat, ex quo apparet temporibus Galeni nouum nomen fuisse. Constat autem is fructus tribus partibus: accida quæ in medio ipsius sita est, carne quæ medium ipsum ambit, & cortice exteriore suaueolenti & aromatico. Eius semen resiccat & refrigerat tertio ordine: cortex desiccat quidem secũdo excessu, habétque non parũ acrimoniæ, non tamen frigidus est, sed aut tẽperatus aut paulò infrà. Caro eius craßi succi est & pituitosa frigidáque. Nucleus qui in semine inuenitur amarus est, & digerendi siccãdíque facultatem obtinet, secundo ferè ordine à temperatis recedens.

κίττα. symptomata est deprauatæ vitiosǽque appetentiæ, cùm stomachus vitiosos & à natura alienos cibos concupiscit. Causa est vitiosum quoddam recrementum, ventriculi tunicis impactum, sed cuius vitiũ facilè explicari non posit. Pro diuersis autem eius qualitatibus varia appetuntur, sed imprimis acida; acerba atque etiam acria, & aliquando terra, testæ, carbones, panni veteres, putria coria & alia eiusmodi à natura abhorrentia. Maximè autem hoc malo mulieres grauidæ infestantur ad extremum vsque secundum tertiúmue mensem. Quarto namque eo ferè liberantur, partim vitioso humore per vomitum vacuato, partim concocto atque etiã absumpto crebris vomitionibus, fastidio & ciborũ quibus vitiũ ali debuisset abstinentia, quódq; auctior eo tẽpore fœtus vnà cum sanguine vitiosum pariter humorẽ attrahat atque conficiat. Verũtamen viros quoque idem affectus aliquando exercet, cùm & ij vitiosum deprauatúmq; eiusmodi humorem in vẽtriculo collegerint. Vocatur hoc vitiũ à Græcis κίττα, vel à picæ varietate (est enim auis varia, nec sibi concolor, sed quæ aliàs plumas & pennas candido, aliàs nigro colore præferat) vel quod fortè affectu consimili picam laborare obseruatum sit. Cæterùm quamuis κίττα picam auem significet, non tamen de affectione ista loquens picam rectè vertere poteris, nisi quadam Græcorum imitatione, sine tamẽ idoneo authore, quòd nemo vnquam Latinè picam pro eo affectu dixerit. Plinius certè nũquam picam, sed grauidarum malaciam sæpe dixit. Quidã verò non picam, sed picationem interpretãtur.

κιττὼ. nomen est barbarum apud Dioscoridem, significans genus vnum vilis casiæ.

κιχώρειον. nomen est Ægyptium, vsurpatum tamen à Græcis. Est autem id herbæ genus quod Græci σέρις, Latini intubum erraticum vel ambubeiam appellant. Attamen Galenus lib. 8. τῶν κατὰ τόπους videtur discrimen ponere: cichoria, inquit, & seris cibarij generis existunt. Apud nos namque agrestes iis coctis crudísque in cibo vtũtur. Quin & Erasistratus plurimùm ea commendat in curatione affectionum ventris. Est autem horum olerum facultas subfrigida, subamara & modicè adstringens, & propter has qualitates præstantißimè medentur iecinori supra modum calido. Non enim solùm moderatè refrigerant, verùm etiam quia adstringunt visceri robur addunt. Præterea commissuros osculorum venarum in sima visceris parte cum iis quæ in gibba sunt extergent. Neque verò frigidas intemperies valdè offendunt, veluti ea quæ frigido humore scatent citra adstrictionem aut amaritudinem. His quidem laudibus Galenus cichorium effert.

κίων. est curgulio præter naturam auctus & oblongior tenuísque æquabiliter factus. Tũc enim κίονι, hoc est, columnæ similis euadit. Latini ferè omnes columellam inter-

pretātur. Quod autem æquabiliter auctus sit, in eo differt ἀπὸ τῆς σταφυλῆς, quæ vua dicitur, per quam curgulio ima tantùm parte crassus rotundúsque est. Tumor is oritur à distillatione in ipsum è capite descendente.

κίων. *sic ab anatomicis vocatur interseptum narium carnosum quod ad labrum vsque descendit, vt ait Rufus.*

κίων *etiam, vt annotat Gal.* ἐν ταῖς γλώσσαις, *significat apud Hippoc. bestiolarum congregationem quæ triticū comedunt, quarum etiā vnaquæque* κίων *nuncupatur.*

κλαγγώδη. *vocabulum est vsurpatū ab Hippocrate, in cuius explicatione scribit Erotianus Demetrium existimasse sic dici oculos valde mobiles, sed eum grauiter aberrare, quod* κλαγγὴ *ad oculos nō pertineat, cùm eo nomine certa quædam vocis species & ἐκφώνησις designetur, qualem maximè vomitus* ἀσώδης *concitat. Esse enim vocem quæ à graui tono inchoata in acutum desinit, vt in cantu plærumque fit. Bacchium autem interpretatum esse* κλαγγώδη φωνὴν, τὴν συνεχῆ καὶ ἀδιάλειπτον. *Apollonium autem intercisam, inæqualem & obscuram, eique maximè similem quam temulenti edunt.*

κλαυδιανόν. *nomen collyrij, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 16.*

κλαυθμυρίζειν. κλαῦσαι μετ' ἐντάσεως σφοδροτέρας, *hoc est, flere magna spiritus contentione, apud Hippocratem, vt annotauit Gal. comment. in prognost. Inde* κλαυθμώδεις ἀναπνοαὶ *dicūtur etiā ab Hippocrate iis similes quæ cū fletu fiunt, quasi suspiriosæ. quāquam Erotianus* συνεχεῖς *interpretatur, sumpta, vt ait, à flentibus pueris metaphora.*

κλειδίον ἀφροδισιακόν, *vel, vt habetur apud Paulū,* ἀφροδισιαστικόν, *est pastillus cōueniens hæmoptoicis, cœliacis, dysentericis & quibus stomachus fluxione tentatur. Magnoperè enim adstringit.*

κλειδίον *etiam epithematis nomen est eiusdem omnino cum superiori pastillo facultatis. Id geminum describitur ab Aëtio lib. 9. vnum Cyrilli, alterum Mnaseæ nomine. Vtrumque autem dysenteriæ adhibet.*

κλεῖς. *est os tortuosum & inæquale, omoplatam cum sterno alligans. id geminum est, dextrum & sinistrum. Vtrumque à sterno vsque ad apophysim* κορακοειδῆ *in exteriora curuatur: ab ea, contrà. Est enim recuruum & figuram ſ. Romanæ literæ imitatur. Fistulosum quoque est & crassitie inæquali præditum, parte quidem superiore qua sterno inarticulatur, crassius & rotundius, postea verò longè gracilius, adhuc tamen rotundum: procedens verò quò propius lato scapularum ossi fit, eò plenius latiúsque. Sic à græcis dictū est* παρὰ τὸ κατακλείεσθαι ὑπ' αὐτῆς τόν τε αὐχένα καὶ τὸν ὦμον, *hoc est, quòd ceruicem & humerum cōcludat, ex quo etiam Latinè quidam clauem & clauiculam dixerunt. Siquidem clauis modo omoplatam cum sterno, & per illam brachium firmat atque connectit. Sunt qui iugulum à latinis dici putēt etymologia nixi, quòd ea vox à iungendo profecta videatur. Certè Cornel. Celsus iugulum liquidò appellauit lib. 8. capite de iuguli fracti curatione. Iūgitur autem summo quidem sterno per diarthrosim, omoplatæ verò per synarthrosim. Dicitur ab Hippocrate Ionica dialecto* κληῒς, *ab Aristotele autem* σφαγὴ, *de histor. animal. lib. 1. cap. 14.*

κλεόνιον. *idem quod* κλινοπόδιον. *de quo vide suo loco.*

κλέπτεται. παραλογίζεται, *fallit, decipit, apud Hippocr. vt lib. 5.* τῶν ἐπιδημ. ἔκλεψαν δέ μιν τὴν γνώμην αἱ ῥαφαὶ, τὸ βέλος ἐν ἑωυταῖς οὕτως ἔχουσαι.

κλέωνος κολλύριον. *Cleonis collyriū, ex genere* τῶν ἁπαλῶν καὶ ἀδήκτων. *describitur à Celso,*

ab Aëtio

ab Aëtio & à Paulo eadem omnino materia, sed mensura inæquali.

κλεῖθρον. in gula locus sub tonsillis, apud Hippocr. vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

κλῆμα. dicitur ἡ πιτύουσα à quibusdam, sicut habetur apud Dioscoridem.

κληματὶς. herba est duorum generum. vna, quam δαφνοειδῆ & μυρσινοειδῆ & πολυγονοειδῆ cognominant, sarmentis prælongis & in terram sparsis ivnceæ craßitudinis, foliis lauri figura & colore, multò minoribus, obuia quoque viticulis suis vinciens, atque ideo Latinis vinca peruinca appellata. Ea semper viret & pinguibus locis nascitur, sed in Ægypto præsertim, vnde clematis Ægyptia à Plinio cognominatur. κληματὶς altera ramos habet rubentes & viticosos, quibus proximis adhæret, foliū vehementer acre & exulcerans, & omnia ferè smilaci similia, ab officinis dicitur volubilis maior. hæ quidem duæ sunt præcipuè τῆς κληματίδος species, quo nomine plures etiam aliæ stirpes designantur, cōmunes videlicet quæ suis viticulis per terram serpunt, & cùm possunt clauiculis propinquas stirpes scandunt. Est enim κλῆμα, vnde nomen habent, palmes, pampinus, sarmentum siue flagellum quo proxima quæque spirpes eiusmodi apprehendunt. Numeratur enim & κληματὶς tertia Plinio, qui etiam tradit vnam clematidem aliis echitem, aliis laginem, aliis tenuem scammoniam, quod pedales & foliosos non dißimiles scāmoniæ ramos, minora nigrioráque folia habet, cognominari.

κληματῖτις. dicta est tertia species aristolochiæ, quasi sarmentaria, quod eius radix longißima sit veluti vitium nouellarū. huius fructus putatur esse qui vulgò Gallorum coccus Orientis appellatur, piscibus stupefaciendis efficax.

κλειτορὶς. sic dicitur in muliebri sinu suborta veluti caruncula, vocatur etiam aliis nominibus νυμφὴ, μυρτὸς, & κέρκωσις si magis creuerit.

κλιβανίτης ἄρτος. panis in clibano coctus. Est autem κλίβανος siue κρίβανος instrumentū ex ferro aut opere figlino, aut alia materia confectum, sub quo non solùm panis, sed aliud quiduis coqui potest. Campanam Galli vocant, quòd ad eam figuram proximè accedat. Differt à furno, tùm quia mobile sit, tùm quia minus, aliáque insuper materia constet. Qui sub eo coquuntur panes, magis probātur Gal. lib. 1. de aliment. quàm qui in furno, qui ab omnibus ἰπνῖται vocantur. Quare quod Gal. scribit lib. 8. meth. med. καὶ μὴν δὴ καὶ οἱ κριβανῖται τῶν ἄρτων ἀγαθὸν ἔδεσμα, de iis panibus qui sub clibano cocti sunt intelligi debet, non autem de iis qui coquuntur in furno, vt Linacer conuertit.

κλινοειδεῖς. dicuntur tres apophyses quas os σφηνοειδὲς intra cranium emittit. Sic vocatæ sunt quod lectum repræsentent. Earum vna postica est, quæ superiorem, duæ autem anticæ ad neruorum opticorum exortum, quæ inferiorem lecti partem referunt.

κλινοπόδιον. frutex est foliis serpillo similis, surculosus, pedis altitudine, floribus per internalla matrubij modo speciem pedum lecti præbentibus, vnde & nomē habuit. Nascitur in petrosis, proximè videtur accedere ad eam herbam quam officinæ vocant montanum pulegium. vim habet calefaciendi, sed non tantā vt adurat, est & tenuis essentiæ. Tertio ferè ordine tum excalfacit tum resiccat.

κλινίον. ἡ κλίνη, apud Hippocratem.

κλισμὸς. κλίνη. hoc est, lectus apud Hippocr. lib. 2. de morbis mulierum.

κλονώδης σφυγμὸς. vibratus pulsus. Est pulsus inæqualis in vna pulsatione & diuersis partibus arteriæ, in quo maior diastole est, & arteriæ quædam partes sursum, aliæ

deorſum eodem tempore feruntur, inſtar iaculorum valida manu emiſſorum: Nec tamen in eo arteria vel retrahi vel conuelli videtur. Hic quamquam cum cõuulſiuo pulſu conueniat in eo quod vnum locum arteria nõ tenet, ſed ſurſum agitetur atque deorſum naturali ſede deſerta, id tamen in vibrato quàm in conuulſiuo manifeſtiùs multò apparet, magnáque frequenter in vibrato diaſtole eſt, parua ſemper in conuulſiuo. Hic pulſus perpetuò durus eſt, & propter duritiẽ vehemens. Fit autem cùm valida eſt facultas, inſtrumẽtum durum & vrgens vſus, quorum vnum ſi abſit, vibratus fieri non poteſt, ſicut Gal. lib. 2. de cauſis pulſuum demonſtrauit.

κλύβατις. *ſpecies eſt* τῆς ἐλξίνης *apud Nicandrum in theriacis.*

κλύδων. *fluctuatio cum ſonitu. ſymptoma eſt facultatis retentricis complectentíſque alimentum. Cauſa eius eſt quod ventriculus cibos vel prorſus non complectatur vel debiliter, nihilque in eo continetur quod verti in flatum poſſit, vel cùm vehementer perfrigeratus eſt: nam ſi quid in eo hæſit quod poſſit in flatum conuerti, flatus nõ* κλύδωνας *excitabit, niſi ſit admodum refrigeratus. In flatulenta enim materia flatus fiũt à debili calore: à nullo autem calore nullus flatus eſt. Itaque rationabiliter ventris imbecilli ſymptoma creditur. Interim enim cùm minimum ciborũ aſſumpſimus non fiunt eiuſmodi fluctuationes, cõplectente prorſus eos ventre ac vndiq; conſtringẽte, interim plenus cibo vẽter eſt, ſonitus tamen fluctuantis in eo humoris veluti ex vacuo exaudiuntur. Cùm enim pro ſua natura ſe habet, ac conſtrictoria vi ritè vtitur, quamlibet exiguum ſit quod in ſe continet, totum id vndique cõplexus, nullum vacuum relinquit locum. Cùm imbecillus eſt, quacumque parte complecti exactè aſſumpta non valet, ibi laxum quoddam ſpatium efficiens permittit ea quæ in ſe continet humida, pro figurarum varietate ex alio loco in alium tranſire ac fluctuationum ſonitus edere. Itaque qui hoc ſymptomate laborant non poſſunt concoquere ſufficienter, & eò diutiùs in eorum ventre grauitas manet quò tardiùs cõcoquunt.*

κλύμενον. *herba eſt caule fabaceo, quadrato, foliis plantaginis, folliculis ſupra caulem in ſeſe inflexis vt in polyporum cirris. Sunt qui ſaponalem vocant.*

κλύσμα. ἢ κλυσμὸς, ἢ

κλυστὴρ. *Eſt medicamenti genus quod liquidum intra partem aliquam corporis iniicitur. Sic dicitur ab eluendo. ſed priuatim* κλυστὴρ *etiam inſtrumẽtum ipſum ſignificat quo medicamentum iniicitur. Id Galeno, vt multis apud eum locis videre licet, fuit veſica, cui cornea vel alterius materiæ fiſtula recta, & fracta ad finem annexa erat. Clyſteris vſus præcipuè inſeruit inteſtinis, iiſque craſsioribus: neque enim ad tenuia ferè pertingit. Conuenit tamen & vtero & auribus & fiſtuloſis ſinuoſiſq; vlceribus. Sed qui vtero adhibetur peculiari nomine* μητρεγχύτης *dicitur. Eſt autem multiplex clyſteris facultas. Intemperiem emendat contraria qualitate, deterget vlcera, ſiccat, cõglutinat, mollit aluum, vim excretoriam ſopitam irritat, vacuat omnis generis humores inteſtinis contentos, ſoluit flatus, ſedat dolores, adſtringit aluum, pro varia medicamentorum ex quibus conſtat facultate.*

κνέωρον. *latinis dicitur caſia, vt ait Hyginus. frutex eſt coronarius, cuius duo genera, nigrum & candidum: hoc ramis permultis craſſis, ſurculoſiſq; ac lentis ſtatim penè à terra fruticat, humilibus alioqui ſed odoratis, folio tenui, oblongo, & quadamtenus oleagineo: nigrum procerius eſt, folio tamarici carnoſo & inodoro, radix vtrique altè deſcendens. germinant poſt equinoctium Autumni & diu florent.* κνέωρον *Galenus*

nus

nus lib. 9. τῆς περὶ φυτῶν, chamelæam scribit vocari, Dioscorides verò thymelæam, quanquam ipse scribat folia τῆς θυμελαίας priuatim κνέωρον appellari.

κνήκιον. sic dici à quibusdam τὸ σάμψυχον Dioscorides author est.

κνέωρον. vide κνήκιον. sunt enim qui per η malint scribere.

κνήματα. ξύσματα. hoc est, rasuræ apud Hippocratem. & κνῆσαι. τὸ ξῦσαι, radere.

κνήμη. crus. tibia. Ambiguæ est significationis. Interdum totã eam partem significat quæ inter astragalum genúque posita est, ossibus geminis constantem quam crus Latini dicunt. Interdũ verò id os peculiariter designat quod est eorum maximũ, Latini tibiã vocãt: nam quod minus est, περόνη, id est, sura appellatur. Sic πῆχυς modò vtrũq; os cubiti, aliquando eorum longissimum significat, vt annotat Gal. comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Certum tamen est τὴν κνήμην partẽ esse τοῦ σκέλους, quod Galenus diuidit in tres partes, μηρὸν, κνήμην καὶ πόδα. Est autem os tibiæ crassissimum & interiori in parte sitũ, eique soli fœmur per diarthrosim articulatur. Nam περόνη tenuior multò est & exterius sita, nec tam altè assurgit, vt genu possit cõtingere. Inter se autẽ hæc duo ossa membranoso ligamento sursum deorsumq; colligantur, in medio multùm ab inuicem discedũt, vt se habet etiam in cubito & radio. Qua parte verò tibia cum fœmore copulatur magnã habet epiphysim, & in ea cauitates duas in quas duo fœmoris condyli inseruntur. Inter eas autem corpus quoddã νευροχονδρῶδες eminet, ipsas etiam cauitates adaugẽs, & inter duos illos fœmoris condylos attollitur. Habet autem & tibia inferiore in parte epiphysim interna in parte prominentem & gibbã, sicut & aliam περόνη externa in parte, quæ quidem duæ apophyses σφυρὰ, id est, malleoli propriè appellãtur. Est autem tum tibiæ tum perones figura propè triangularis. Ac tibiæ quidem anterior angulus, quia multùm acutus est, à quibusdam ἄκανθα: quia verò veluti frons est, τῆς κνήμης ἀντικνήμιον nominatur.

κνησὶρ. apud Hippocratem significat pannum rarum quo aliquid percolatur, vt annotauit Erotianus.

κνησμὸς. pruritus, prurigo. Est excrementi acris sub cute sensus sine asperitate & exulceratione. Sensus quidem est, non etiam motus, sicut & in plærisque aliis affectionibus contingit, vt in vlcerosa lassitudine & inæqualitate quæ febres aliquas antecedit. Humor enim immotus in cute vel subdita illi parte impactus, vt in psora lepráque, sensum talem doloris inuehit quem pruritum appellamus. Sed in psora lepráque valdè crassum & nonnunquam lentum id genus excremẽti est, adeò vt qui iis malis laborat, nihil prorsus iuuetur, etiamsi sese totum scalpendo excoriauerit: in pruritu verò paucius tenuiúsque est, nec tam tenue tamen quàm in vlcerosa lassitudine. Acre autem sit id excrementũ necesse est, in quo genere nitrosum, salsum amarúmq; continetur. Quod si vratur & melãcholicus euadat, ex pruritu psoram, & ex hac lepram excitabit. Sic enim gradibus quibusdam tria hæc vitia gignũtur, sed in psora lepráq; vel asperitas cutis est, vel exulceratio, atque ex ea vel furfures, vel squamæ etiam decidunt: in pruritu verò cutis læuitas est. Exercet autem eos potissimùm qui sordidi sunt nec lauantur, eos item qui cruditate laborãt, & vitiosis cibis aluntur, multóque magis scabiosos & leprosos. Est enim pruritus vnum ex præcipuis eorum symptomatis, sed multò in lepra quàm in psora vehementius, adeò vt leprosi impatientia scabendi cutem sibi plærumque dilacerent, & vlcera, pustulas atque etiam phlegmonas aliquando accersant.

κνῆστρον. τὸ κνήστρον apud Hippocratem, quod & θυμελαία à quibusdam dicitur, vt habetur apud Dioscoridem. Vsurpat & Hippocrates κνῆστρον ἀντὶ τῆ τυροκνήστιος. Sic autem dicitur cultellus quidam quo caseus deraditur.

κνίδιος κόκκος. cnidium granum. Est semen τῆ θυμελαίας myrthi simile, paruum, rotundum, initiò virescens, postea rubens, foris durum nigrúmque, intus cãdidum. Theophrastus ait maius pipere haberi, quod est longè validius. Detrahit per aluũ bilem, pituitã & aquas, maximè si viginti granorũ nuclei sumantur. Verùm fauces adurunt: quare cum farina aut polẽta aut in acino vuæ inclusi, aut melle cocto obducti dãtur deuorãdi. Tradit Dioscorides id à quibusdã ἀπόλινον, ab aliis λίνον appellari.

κνίδέλαιον. oleum ex cocco cnidio præparatum, cui vis inest purgandi si bibatur. Author Dioscor. lib. 1.

κνίδη. dicta est à quibusdam ἡ ἀκαλύφη, vt habetur apud Dioscoridem. ἀπὸ τῆ κνίζειν, quod vrticæ proprium sit cum dolore pungere.

κνιδώσιες. dicuntur ab Hippocrate puncturæ quædam & pruritus, quales ab vrtica quam κνίδην vocant, excitantur.

κνίκιον. dicitur à quibusdam τὸ τρίφυλλον, vt habetur apud Galenum.

κνίκος. cnicus. herba est folio procero, scabro, diuiso, aculeato, cubitalibus cauliculis, quibus in summis capitula oliuæ magnitudine. flos croci, semen album, alioqui rufum, longum, angulosum. Differẽtia prima syluestris & satiuæ. Syluestrium duæ species, vna mitior est, simili caule, tantũ rigido, quo pro colu antiqui vtebãtur, exilis, quam quidam atractylida vocant, vt habetur apud Dioscoridem & Galenum, semen eius candidum, grande, amarum: nunc carduus benedictus & syluestris carthamus dicitur. Altera hirsutior, torosiore caule, & qui pene humi serpat, minuto semine. Satiua verò durior spinosiórque est, & carthamus aut crocus hortensis siue Sarracenus vocatur. Omnes diuulsis ramulis cruentum fundunt liquorẽ. Ex cnico vnum semen ad purgationes vsurpatur. Excalfacit tertio ordine, si quis foris eo vti volet. Sunt qui κνῆκον malint scribere: nam & in flore croceum colorem & in semine candidum κνηκὸν Græci appellant, vt scribit Hesychius.

κνισμός. κνησμὸς, hoc est, pruritus apud Hippocrat. quidam autem τὴν ξηροφθαλμίαν eo nomine intellexerunt. vt scripsit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

κνῦμα. nomen creditur fictitium ad significandum certum quendam sonũ aut strepitum. Vsurpatur & in iis qui leuiter suspirant, & in iis similiter qui prurigine vexantur. Vsus est ea voce Hippocrates.

κόγχη. vocatur ab anatomicis cauitas auriculæ ἡ ὑπὸ τῆ ἀνθέλικος. Ea namque anthelice clauditur, estq; anthelix veluti ora τῆ κόγχης. Nomẽ à cõchæ similitudine inditũ est.

κόγχην. etiam quidã vocant genu patellam, ἐπιγουνίδα ἢ ἐπιγονατίδα & μύλην propriè dictam, quam tamen alij masculino genere κόγχον appellant.

κόγχη. mensura est liquidorum, apud Atticos, μύστρα duo cõtinens, siue sex drach. ponderales.

Significat & κόγχη, concham, testaceum animal.

κόγχην etiam vsurpat Hippocrates pro figlino vase, vt annotauit Galenus.

κογχίον. conchula. est cõcauitas illa quæ spectatur in auriculæ cartilagine, vt scripsit author introductorij siue medici. Dicitur & κόγχη. de qua antè.

κόγχον. vocat Hippo. τὴν χήμην, hoc est, hiatulã. dicitur & κόγχος τὸ κρανίον Lycophroni, hoc versu

hoc versu: τυπεὶς σκεπάρνῳ κόγχον διὰ τὸ μέσον.

κοίλη φλέψ. *caua vena. vide* φλέψ.

κοιλία. *venter. Aristoteli dicitur illa corporis cauitas in quam cibus deuoratur & prima concoctio peragitur. Latiùs tamen patet hoc nomen nec receptaculum modò ciborum significat, sed omnem etiam cauitatem in profundo positam, ut cerebri, cordis, iecinoris & reliquarũ partium. Id quod testatur Philotheus commẽt. in aphor. 15. sect. 1. scribẽs:* κοιλίας λέγει τὴν σιτοδόχον καὶ πᾶσαν κοιλότητα ἐν βάθει κειμένην, οἷον ἐγκεφάλου, καρδίας, ἥπατος καὶ τῶν ἄλλων. *Sed cùm de ventre inferiore tantùm dicitur articulo iungitur præpositiuo, ut annotant Galenus & Philotheus aphor. 20. sect. 6. Id quod obseruare debent qui vocis* ὁμωνυμίας *reformidant, ut quum de omni cauitate loquimur,* κοιλίαν*: cùm de ventre inferiore,* τὴν κοιλίαν ἢ κάτω κοιλίαν *cũ adiectione dicamus. Erotianus annotauit* τὴν κοιλίην *ab Hippocrate dici* πᾶσαν τὴν ὑπὸ τὸ διάφραγμα εὐρυχωρίαν, *& interdum thoracis internum spatium & ventrem ipsum & vlcerum cauitatem.*

κοιλιακοί. *dicuntur quibus excrementa lænia, humentia & semicocta, aluo continenter fluida redduntur aliquanto postquam assumpta fuerint tempore. Symptoma est facultatis ventriculi & intestinorũ languentis & imbecillæ, ut perfectè coquere & digerere alimentum nequeant. Indè aßidua deiectio sequitur, quæ duabus potißimum notis à lientericorum deiectione discernitur. Siquidem lientericis alimenta prorsus cruda protinus ut sumpta sunt infernè prodeunt, tanta támque manifesta cruditate, ut alimenti assumpti genus apertè cognoscatur. Verùm in cœliacis iam adepta sunt aliquam coctionem, & diutius in ventriculo morantur, neque tam cito per aluum descendunt. Cruda tamen sunt & aliquando fœtida & sæpè animi deliquium inducũt, sed non sunt mordacia. Causa huius mali est aßidua cibi corruptio & cibus cacochymus, ad hæc frigiditas, aut vehemẽs ardor, aut plagæ ventri inflictæ. Ex longis quoque morbis facilè hic morbus contrahitur.*

κοιλοιδιᾶν. *vide* κοῖλον, *de quo mox.*

κοῖλον. *quamquam eo nomine cauitas omnis designari poßit, attamen specialiter* κοῖλον *vocatur* τοῦ ἄνω βλεφάρου τὸ ἐπιπολῆς, *hoc est, superioris palpebræ superficies, sicut* ὑπόκοιλον *pars inferior quæ ei respondet. Illud tùm in aqua intercute, tùm in alterius generis malo habitu, tùm in diuturnis hæmorrhoidibus, & longis mulierum profluuiis, & sæpe inchoantibus ophthalmiis intumescit, quod vbi accidit,* κοιλοιδιᾶν *dicuntur qui sic laborant, propterea quòd* τῶν κοίλων οἴδημα *sit, ut scripsit Rufus* ἐν τῷ περὶ ἀνθρώπου μορίων. *Sunt autem qui* τὰ κοῖλα τῶν ὀφθαλμῶν *interpretati sint, cauitates quæ sub oculis vtraq; nasi parte cernũtur, quæ tamẽ* κανθοὶ *meliùs dicerẽtur.*

κοίλωμα. *est vlcus in cornea oculi tunica rotundum & amplius latiúsque botryo, sed minùs profundum. Nascitur circa irim.*

κοινὴ νόσος. *vide* πάνδημος.

κοινότητες. *communitates, hoc est, communes & vniuersales quædam notiones ex quibus Methodici omnem remediorum indicationem petendam censebant, neglectis reliquis omnibus indicationibus: tres autem in vniuersum statuebant, adstrictum, fluens & mixtum ex vtroque. Ac in adstricto quidem relaxandi, in fluente verò comprimendi indicationem desumebant, in mixtis verò ab eo quod magis vrgeret.*

[illegible]. *vide in dictione* μεθοδικοί.

κόκκαλος. *ab Hippocrate lib.* περὶ διαίτης ὀξέων *significat nucem pineam, quæ ab antiquis medicis* κῶνος, *à recentioribus propemodum omnibus* στρόβιλος *dicta est, ut annotat Gal. comment. 4. in eum librum. Dioscorides tamen, ut scribit Galenus, eo nomine apud Hippocr.* κόκκον κνίδιον, *diminutiua forma, intellexit.*

κόκκος. *granum. acinus.* γίγαρτον.

κόκκος βαφική. *granum tinctorium, siue coccum infectorium. frutex est, ut ait Dioscor. surculosus, paruus, cui grana ceu lentes adhærent, quæ leguntur ad usus reponuntúrque. Hæc* κόκκοι βαφικοὶ *dicuntur, attamen fruticem ipsum qui eiusmodi grana fert Dioscorides videtur* κόκκον *appellasse. Est autem ilex aquifolia, quæ solo cocco cunctis valde pretioso omnes roboris dotes prouocat. Est enim illi color rubeus, qualis in rosa micat, imperatoris tantùm paludamentis apud antiquos dicatus. Galli squarlatum, Narbonenses vermilonum, officinæ grana tinctorum appellant. Adstringit, amarũ est, & sine morsu siccat. Eius species una est quã* σκωλήκιον *veteres vocarũt, quòd celerrimè in vermiculũ se mutet, & in Attica ferè atq; Asia olim nascebatur.*

κόκκος *etiam, ut inquit Dioscorides, à veteribus granum dictum est quod nascebatur in Cilicia à quercubus, cochlearum siue limacum exilium similitudine, tingẽdi quoque vim sed minùs insignem habens.*

κόκκος κνίδιος. *granum gnidium. Sic dicitur semen thymelææ, id myrti in modum rotundum est & inter initia viret, ac tandem rubescit. Inuolucrum eius durum, foris nigrum, intus album. granum gnidium vim habet acrem & adurentẽ. Purgat etiam bilem & aquas. Ex eo* τὸ κνίδελαιον *paratur, apud Dioscoridem lib. 1.*

κόκκος κνίδιος, *ut inquit Dioscorides, dicitur à quibusdã chamæleo niger. hallucinantur tamen, inquit, qui coccon gnidium fructum esse chamæleæ existimant, decepti quadam foliorum similitudine.*

κοκκυμηλέα. *prunus. arbor nota. Eius fructus ventrem subducit, recens quidem plus, aridus minus. Plurimæ sunt eius species, & valde inter se differentes.*

κόκκυξ. *est os in imo sacri ossis positum, tribus propriis partibus constans. Sũt autem partes illæ ossicula, etiamsi Galenus ita non audeat appellare, propterea quod pueris adhuc sunt cartilagines, quæ quamuis annorum spatiis osseæ euadãt, in ambitu tamen & commissuris & fine adhuc cartilaginosæ permanent, ut & epiphyses omnes solent. Vniuntur autem inter se symphysi, quãquam coccygis tertium os (quod proprio nomine &* σπονδύλιον *&* ὀῤῥὸς *&* οὐροπύγιον *appellatur) ut ossis sacri primũ persæpe synarthrosi iungatur, & in iis foramina intus ampliora, foris angustiora, ut in osse sacro, nisi quod ad coccygis ossis secundi cum tertio commissuram, pro foraminibus sutura tantùm est. E coccyge tria neruorum paria prodeunt per eius foramina, non lateralia, sed antica & postica. Quorum prima coniugatio ex ea oritur parte, qua coccyx sacrum os attingit: secunda ubi prima huius ossis pars cum secũda committitur: tertia, medio inter secundam & tertiam spatio.*

κόκκον. *significat apud Hippocr. simpliciter* τὸν κόκκον *vulgò dictum, nã cnidium, quem tamen licet sine addito* κόκκον *nominare, ut scribit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

κολάζειν. *apud Hippocratẽ lib.* περὶ διαίτης ὀξέων *significat* καθαιρεῖν καὶ ταπεινῶσαι, *hoc est, imminuere, mitigare, castigare, retundere, ut annotat Gal. cõment. 3. in eundẽ librũ.*

κόλλα. *gluten seu glutinum. alij* ξυλοκόλλαν, *alij* ταυροκόλλαν *appellant. Id dicitur quo sicca corpora secum uniuntur. Præstantissimum fit ex auribus taurorum & genitalibus.*

Fit &

Fit & ex quibusuis pellibus inueteratis & decoctis. Rhodiacum cæteris prætulit Dioscorides: id candidum erat & translucens. Auro glutinum est santerna, ferro argilla, æris massis Cadmia, laminis alumen, stagnum æramentis, stagno argentum, marmori & plumbo resina, plumbum nigrum albo, album sibi ipsi, vitro mastiche. Habetur & gluten librarium ex simila & polline, emplastica, vt ait Galenus, & concoquendi vi præditum quibuscumque ipsum partibus illinas.

κολλητικὸν φάρμακον. *glutinatorium medicamentum. Est quod coniungit & vnit diuisas partes vt in pristinã vnitatem reducantur. Quidã* ἔναιμον *&* τραυματικὸν *etiam appellant, quod cruẽtis & vulneribus adhibeatur. Verùm non in cruẽtis modò protinus glutinandis eorum vsus est vbi sanguinem ex plaga adhuc profluentem spõgia deterserimus, deinde suturis aut fibulis coarctauerimus, sed etiã in sinibus veteribus cùm ab omni inflammatione eos vindicauerimus, purósque medicamentis reddiderimus. Cæterùm quod glutinandi facultatem habet, plus siccet quidẽ oportet quàm quod carnẽ producit, nec tamẽ detergeat, nec expurget, sed cõtrà prorsus substantiã omnem in idem cogat, cuiusmodi facultatẽ habent medicamẽta ea quæ austera & adstringentia vocantur: hæc namque in idem cogendi ac stipandi, non detergendi neque purgandi facultatem habent. Eorum namque finis est, prohibere ne vlla inter coituras partes subnascatur humiditas. Est autem glutinantium materia diuersa pro corporũ varietate quæ glutinari debent. Quæ ex argenti spuma, oleo & aceto præparantur, imbecillam mollémque carnem glutinant: quæ bitumine, ærugine, squama, aloë & myrrha constant, robustam & duram.*

κόλλικες. οἱ τρόχισκοι. *i. pastilli, apud Hipp. sic & Paulus appellat lib. 1. ca. 27. Scribit autẽ Erot. speciẽ esse* τῶν ἀρτίσκων, *in modũ placẽtarũ, & aliquos* τὰ ἴτρια *interpretatos esse.*

κολλύριον. *est medicamentum oblõgum, rotundum ex liquoribus, succis, seminibus, fructibus & metallicis ad varios vsus compositum, cõpactum cohærénsque, in modum ferè eius quod vulgus pharmacopolarum magdaleonem appellat. Sic enim olim reponebãtur & asseruabantur collyria, cúmque vtendi occasio esset, ea vel integra sicuti condita erant, adhibebantur in vsum, vel soluebantur in puluerem, qui aut siccus aut humore aliquo dilutus affectæ parti vel oblinebatur, vel linamẽto exceptus indebatur, vel suffitionibus aut alio modo inseruiebat. Namque* τὸ κολλύριον *antiquis figuratum fuisse & certam habuisse formam ex veterum medicorum lectione cognoscitur, qui pleraque medicamenta in collyrij formã fingenda præcipiũt. Corn. Celsus lib. 5. docens quomodo callum fistularum erodere oporteat: satis (inquit) est vel papyrum intortam, vel aliquid ex penicillo in modum collyrij adstrictum medicamento Megetis illinere. Idemque non aliam fuisse eius figuram, quàm quæ antè exposita est, paulò suprà testatus fuerat, his verbis: satis proficiet emplastrum, quod recentibus vulneribus imponitur, dum habeat vel salem, vel alumen, vel squamam æris, vel æruginẽ, vel ex metallicis aliquid, éxq; eo collyrium fieri debet altera parte tenuius, altera paulò plenius, ídq; ea parte qua tenuius est antecedẽte demitti oportet in fistulam, donec sanguis purus se ostendat, quæ in omnibus fistularum collyriis perpetua sunt. Similiter Gal. lib. 3.* τῶν κατὰ τόπους, *differens de narium affectibus, docet ex certis medicamentis contusis læuigatísque collyriorũ formas effingendas esse, quæ congruam ad nares ægroti proportionem habeant, eásque in naris affectæ meatum immittendas. Adhæc Oribasius collect. medic. lib. 10. cap. 23. ex Antyllo colly-*

riis figuram tribuit caudæ muris similem, quatuórque digitorum longitudinem, & præterea soliditatem firmitatémque, vt oleo aliquo, non secùs atque balani, inungi poßint. Ac figuram quidem talem iis fuisse, ipsa nominis ratio videtur ostẽdere: dictum enim τὸ κολλύριον videri potest, quasi κολυβὴ οὐρὰ, quia sit instar mutilitæ caudæ, vel quia rotundum sit. Siquidem κολουραίας ταίνιας dictam à Callimacho Suidas στρογγύλην interpretatur. Ex quo apparet κολλύριον vnico λ & per diphthongũ principiò scriptum fuisse, verùm postea obtinuit vsus vt duplici λλ scriberetur, & apud Latinos invaluit, apud quos semper collyrium scriptum reperias. Sunt autem ex Græcis qui κολλύριον, sine diphthongo scribant. Sunt etiam qui malint κολλύριον dictum esse παρὰ τὸ κολλᾶν τὸν ῥοῦν. Alij verò παρὰ τὸ κωλύειν, vtrique credo existimantes, eam modò vnam esse collyriorum facultatem, ad sistendas fluxiones. Verũtamẽ non ad eam rem modò, sed ad omnes omnium partium affectiones quibus admoueri possunt, comparata sunt à medicis collyria, diuersarum omnino facultatum: fistulis enim indantur aliàs ad cõglutinandum, aliàs ad detergendum, aliàs verò ad exterendos earum callos, vt patet ex Aëtio lib. 14. cap. de fistulis. imponuntur & naribus ad polyporum & ozænarum curationem, itémque auribus vlcere affectis, authore Galeno lib. 3. τῶν κατὰ τόπους. Adhibentur & vtero tum ad ciendas purgationes, & ad fœtum atque secundas expellendas, tum ad sistendum etiam immodicas sanguinis excretiones, aliósque vteri affectus medẽdos. Induntur & collyria in anũ, quæ etiam glandes appellat Aëtius in cura dysenteriæ, quæ Scribonius Largus ad tenesmum effingit ad instar nuclei pinei, ex medicamẽtis adstringentibus vino austero vnitis. Item Columel. lib. 6. cap. 6. ex salis sextante cum cepis decem cõtrito & admisto melle decocto collyria componit, quæ bouis cruditate laborantis aluo immittuntur. Vtitur etiam collyriis Aëtius lib. 8. ad suffitiones, docens ex certis medicamentis collyria effingenda, quæ ad tußim & orthopnœam per infundibulum suffiri debent. Verùm collyria in oculis præcipuum vsum habent, qui quantò sunt reliquis corporis partibus præstantiores, tantò magis medici veteres in eorum collyriis elaborarunt, & eorum copia quodãmodo luserunt. Quorum cùm plures reperiantur differentiæ, tres tamen præcipuæ & summæ habentur: alia enim κολλύρια simpliciter, alia ξηροκολλύρια, alia ὑγροκολλύρια compositis nominibus vocantur. Differunt autem ab inuicem sola materia: siquidem quæ collyria simpliciter dicuntur, ex omni materia indifferenter constant, liquoribus, succis, seminibus, fructibus, stirpium & animalium particulis, aromatibus, metallicis, cuiuscumque ea sint facultatis. Atque vt omnem materiam comprehendunt, sic nullus morbus est qui eorũ aliquo iuuari non poßit. In quibus præparandis istud scire oportet, quod Celsus in Philonis collyrio, & Oribasius lib. 10. collect. monent, omnia medicamenta quæ collyrium constituũt, singula primùm per se terenda esse, metallica quidem longo tempore, succos autem exiguo, deinde mixta iterum, adiecta aqua (præsertim pluuiali, tùm quòd tenuis sit omniáque permeet, tùm quòd modicè adstringat) aut vino aut alio liquore non copiosè affuso ne metallica subsidant, aromata supernatent, verùm paulatim, vt sordium modo teri poßint. Quæ omnia postquã satis læuia euaserint, gummi adiiciendum est, quod cùm alias quasdam facultates habeat, hoc maximè præstat, vt vbi collyria facta inaruerunt, glutinata sint neque fricentur. Deinde verò in formã redacta, vasis maximè æreis vel vitreis reponẽda sunt. Quum autem vsus postulârit,

ea vel

ea vel integra, vt aliquando in sede, vtero & fistulis, adponũtur: vel humore aliquo diluuntur & affectæ parti delinuntur, quæ ex eo πλαστὰ à medicis aliquãdo vocata comperies. Quæ verò ξηροκολλύρια, hoc est, arida collyria dicuntur, metallicis præsertim constãt, seminibus, fructibus, aromatis & alia sicca materia, humore aliquo vel gummi collecta & cohærente. Ea vere parari debent, quòd per æstatem nimia tritura portio eorum pulueruIenta quæ purissima est facilè euaporet: per hyemem verò bene misceri simul nequeant, mistáque non bene secum vniantur & viribus contemperentur. Postea autem perinde ac alia reponuntur, sed maximè in æneo vase, quæ sunt oculorum gratia comparata (ea namque meliora ab ære fiunt) quibus non statim vti expedit, quòd vetustate præstãtiora reddantur. At ὑγροκολλύρια, hoc est, humida collyria componuntur ex liquoribus, succis, oleis, melle, animalium felle & aliis compluribus similiter humidis & varias etiam vires habentibus, quibus protinus vti licet, quoniam vetustate euanescunt. Habent autem & horũ collyriorum singula permultas differentias, quæ vt materia & viribus diuersis constãt, sic varia sortita sunt nomina, μονοήμερα, ἄδηκτα, σαλικὰ, λιβυανὰ, τέφρα, σποδιακὰ, διάῤῥοδα, διάσμυρνα, χλωρὰ, λευκὰ, διάκροκα, στίβια, νάρδινα, τραχωματικὰ, σμηκτικὰ, ἰσόθεα, θεοδότια & alia plæraque, quorũ singula vt celebratiora sunt & à veteribus medicis vsurpata, passim hoc opere suis locis exponuntur.

κολόβωμα. mutilum, siue curtum. Id dicitur à Græcis quod in labiis aut narium alis aut aure deficit. Huius generis sunt & quas in maiore oculi angulo ξοίαδας vocant, eo vtique vel impensiùs extenuato minoréque facto, vel prorsus abolito.

κολοκασία. dicta est à quibusdam faba Ægyptia: quamquam sunt qui non totam plantam, sed eius modò radices sic dictas ab Alexandrinis fuisse existiment. Dicitur & κολοκάσιον.

κολοκάσιον. idem quod ἡ κολοκασία. sic autem etiam à quibusdam dictum fuisse τὸ ἄρον Dioscorides author est.

κολοκύνθη. cucurbita. Est olus hortense cum cucumere satiuo floribus, folio reptantibúsque flagellis conueniens. Verùm cucurbita sublimitatis auidior est, scandens parietum aspera in tectum vsque, dependente à tenui pediculo enormis ponderis fructu, coloris herbacei, pyri figura turbinato. Frigida & humida est, vtrumque secundo ordine. Galenus eam non damnat in cibis, quòd, vt ait, non sit mali succi, si optimè priùs cocta fuerit. Coquendi autẽ rationem ipse explicauit lib. 2. de aliment. facult.

κολοκύνθη ἀγρία. ἡ κολοκυνθὶς apud Hippocratem.

κολοκυνθίς. cucurbita syluestris. frutex est cui palmites & folia per humum strata repunt cucumeri satiuo similia, diuisurisque scissa. Fructu in orbem circũacto & in mediocris globi speciem glomerato, fungosa cãdidáque intus medulla, ingenti amaritudine. Plena ipsa est nec inanis, minor quàm satiua, primùm herbacea, mox pallida. Vim habet purgandi maximam & valde subitam. Viridis ipsius succus intritus ischiadibus prodest.

κολουτέα. arbor est magna, fructum ferens in siliqua magnitudine lentis. folium habet fœnogræco non absimile. Sunt qui eam à Mauritanis Sene vocari putent.

κολοφωνία. sic dicta est antiquis resina pinea, quod Colophone præcipua apportaretur: nam & ex Gallia & ex Tyrrhenia etiam adferebatur. Eadem quoque alio & simplici nomine φρυκτὴ dicebatur. Erat autem olim omnium ferè resinarum maxi-

mè parabilis & in penuria mastiches substituebatur. Præter hãc autem quæ φρυκτὴ dicebatur, aliam insuper fuisse colophoniã, Chiæ mastichæ persimilem & molliens aliquid habentem Gal. scribit lib. 7. τῶν κατὰ γένη.

κολοφωνία. à quibusdam dicitur & σκαμμώνιον, vt habetur apud Dioscoridem.

κόλπος. sinus. significat propriè spatium quoduis in corpore, sed particulariter designat dextram aut sinistram vteri partem, vt paßim legitur apud Galenum lib. 14. vsus part. vt cùm dicit: Homo geminus est dextris & sinistris in toto corpore, & mammis & vteri sinubus, vno dextro & altero sinistro: hic enim pro vteri dimidio sumitur. In qua etiam significatione Praxagoras & Philotinus vterum muliebrem, δίκολπον, & animalium τῶν πολυτόκων, πολύκολπον vocarunt. Priuatim verò κόλποι dicuntur cornua vteri, præsertim in animalibus multiparis, quæ in cornibus fœtus suos continent, mulieribus non item: quoniam non in cornibus, sed in vteri capacitate fœtum gerunt.

κολυκέα. arbor est rara inuẽtu, circa Idam ferè solam proueniens, fruticosa, ramosa, multis alis concaua, folio vlmi longiore, latifoliæ lauri proximo, sed ampliusculo & rotundiore, suprà viridi, infrà cano neruosóque, & tenuibus neruulis fibrísque prædito, de medio callo in costarum speciem adductis, materie solida, cortice non leui & quasi vitigineo. Radicibus per summa gracilibus & solutis, sed fibratis & valdè flauis. Sterilis est & flore vidua, surculos tamen gemmásque circa folia pingues, læues, candidos, amentacea facie fundit. Præcisa vel ignibus exusta, ab imis rediuiua resurgit. Colycea alia est apud Theophrastũ, folio salicis, comosa, ramosa, in totúmq; ampla valuulis leguminum more non angustis, in quibus semen latum, paruum, durum non nimis nec abundè pro magnitudinis ratione frutificat. Hanc aliqui Plinio staphylodendrum dici existimant.

κολυμβάδες. dicuntur oliuæ muria conditæ ínque ea innatantes. Condiendi rationem Constantinus Cæsar explicat lib. 9. cap. 33. de agricult. Referuntur autem plures à Ruellio lib. 1. cap. 104.

κολχικόν. sic dicitur ἐφήμερον quod venenatum est, quoniam apud Colchos plurimùm nascatur.

κομαγηνόν. vide κομμαγηνόν.

κόμαρος. arbutus, vnedo. Species pomi agrestis & inhonori, vt ait Plinius, vt cui nomen ex argumento sit vnum tantum edendi. Appellant & Græci μεμαίκυλον, vt scribit Galenus. Est autem infensum stomacho, & capitis dolorem mouet.

κομήτης. sic dicitur à quibusdam ὁ τιθύμαλλος χαρακίας, vt habetur apud Dioscoridem.

κομμαγηνόν. Comagenũ. Vnguẽti genus fuit apud antiquos, quod in Comagene Syriæ parte fiebat, à qua etiam sic dictum fuit, itémque συριακόν. Sic enim Gal. lib. 2. τῶν κατὰ τόπους Syriacum Archigenis vnguentum interpretatur, quod Comagenum ex Syria apportaretur. Fiebat autem vt docet Plinius ex adipe anserino cum cinnamo in vase æreo multa niue obruto, ac rigore gelido macerato: aut, vt idem postea ait, ex adipe anseris cũ cinnamo, casia, pipere albo, herba quæ Comagene vocatur, obrutis niue vasis odore iucundo. Vim habuit calfaciendi, relaxandi & emolliendi. Apud Galenum lib. 3. sanit. tuendæ, vbi de curatione τῆς στεγνώσεως agitur, mentio fit vnguẽti cuiusdam comacini cui pares ille vires tribuit. Sed Comageni legẽdum esse existimo, quòd facilis lapsus sit, quódque alibi nusquam comacinum legatur.

κόμμι. *gummi. Exoticum quidem nomen est, à Græcis tamen vsurpatum. Est lacryma arborum quarundam congelata in ipsarum truncis. Speciem quidem resinæ habet, differt tamen, quod gummi substantia aquea magis est, resinæ verò oleaginosa, proinde illud aqueis promptiùs miscetur, oleaginosis ægerrime, hæc è contrario: præterea resina flammam facile concipit, gummi verò in igni crepitat. Sed cùm multa sint eius genera ex diuersis arboribus prodeuntia, vt cerasis, pinu, cupresso, hedera, pruno, amygdalis, iunipero, cùm simpliciter* κόμμι *dicitur, id quod ex acacia spina prouenit intelligitur, in vermiculorum speciem cõtractum, vitri modo pellucidum, purum, quòd & gummi Arabicum, & à quibusdam acanthinum appellatur. Nascitur enim ex acantha, vt scripsit Dioscorides, primámque laudem apud antiquos meruit, quod & Plinius testatur scribẽs, Gummi optimum esse ex Ægyptia spina, vermiculatum, colore glauco, purum sine cortice, dentibus adhærens: Aetius verò* κόμμι σκώληκος τὸ λευκὸν *commendauit. Scribonius inter ocularia pharmaca gummi Alexãdrinum probauit, & in Hæmatitino collyrio gummi Thebaicum laudatur, quæ omnia nihil aliud sunt quàm ipsum gummi Arabicum. Vim habet refrigerandi & densandi, ocularibus medicamentis & arteriacis commodissimè miscetur.*

κομμωτική. *comptoria ars, quæ fuco ascititiam pulchritudinem inducit. Eam medicinæ partem esse Galenus negat, sed lenonum, mangonũ & maleficorum hominum esse dicit, neque à viro bono & integro medico exercendam, nisi à regibus aut principibus coacto. Nam & ea apud quasque laudatissimas gentes viris præcipuè probrosa fuit. A Philippo Macedonum rege Plutarchus tradit quendam capillorum tinctura superbientem ex ordine iudicum motũ esse, hoc etiam addito apophthegmate: non sperandam integritatem ab eo in gerendis rebus, qui etiam capillis fucũ prætenderet. Ouidius quoque eam compturam execratur his versibus:*

Sint procul à nobis iuuenes, vt fœmina, compti,
Fine coli modico forma virilis amat.

Attamen veterum etiam plærique, vt refert Galenus, etiam honestissimi, huiusmodi artem sibi notam esse voluerunt. Sed & Archigenes vir doctrina & grauitate insignis de ea scribere non est veritus. scripsit & Heraclides Tarentinus & Cleopatra etiam tum cùm minùs luxui & delitiis homines indulgerent. Et post eos omneis Crito, quem maiori venia dignũ Galenus censet, quod in Imperatoriis ædibus medicinam exerceret. Cuius libri quamuis perierint, eorum tamen summa capita Galen. recenset lib. 1. τῶν κατὰ τόπους. *Nec verò tam tetricus & seuerus fuit Galenus, vt omnem prorsus ornatum è medicina summoueret. Recepit enim inter medicinæ partes* τὴν κοσμητικὴν, *hoc est, exornatoriam, eámque medicinæ partem esse perhibet, vt quæ naturalem corporis pulchritudinem custodiat atque tueatur, neque quicquã adscititium inuehat. Additque verum ornatum capillorum & non fucatum non solùm ad pulchritudinem, sed etiam ad ipsarũ partium robur & sanitatem conferre.*

κομψευόμενος. πανουργευόμενος, *apud Hippocr. Atticorũ more qui* τὴν πανουργίαν κομψείαν *vocãt, &* τὸν στρεβλὸν, κομψόν, *vt annotauit Erotianus.*

κονδῖτον. *conditum. Est vinum cum aromatibus sacco percolatum. Sic enim veteres vina condiebant & commendabant. Id quod ex Plinio intelligitur, dicente de Aniso, saccis ipsum addi & cum amaris nucibus vina commendare, non diuerso arbitror modo à vino quod Pharmacopolæ Hippocraticum appellant. Aromata autẽ quibus*

condiebatur erant, piper, cinnamomum, zingiber, garyophilli, nux muſcata, galanga, flos roſmarini, ſpica, folium Indicum, atque etiam abſynthium nonnunquã, ex quo idem vinum abſynthatum etiam dictum eſt, addito plærũque & melle. Eiuſmodi conditi compoſitionem vnam deſcribit Conſtantinus Cæſar lib. agricult. 8. cap. 30. hunc in modum: Piperis loti, ſiccati & probè triti ſcrupulos VIII. *mellis Attici ſextarium vnum, vini veteris albi ſextarios* V. *aut* IIII. *Sed plures Aëtius lib. 3. ad purgandam tum bilem vtramque, tum pituitã, & extremo etiam lib. 16. quãquam illi non percolent vinum ſacco, contenti aromata in vinum indidiſſe. Erat autem huius vini varius vſus, vt ad robur ventriculi, ad cruditates, ad flatus, ad frigidam humidámque intemperiem, atque ad emolliendam aluum & purgationem, vt docet Aëtius. Eſt verò cõditi nomen merè Latinum, ſed tamen à Græcorum recentioribus vſurpatum, vt etiam ex Palladæ epigrammate notum eſſe poteſt quod habetur lib. 1. epigram. Græcorum.*

κονδρίλλα. *ſpecies eſt oleris frigidi quidem ſed amari, & acri in radice ſucco. Caulẽ folia & flores habet cichorio ſimilia, qua ex cauſa nonnulli ſylueſtris intubi ſpeciem eſſe dixerunt: verùm tenuior tota eſt, in cuius ramulis gummi maſtiches ſimillimum tuberculo fabæ inueniri ſolet.*

κόνδυλοι. *digitorum & brachiorum articuli & iuncturæ. Rufus tamen in partium hominis momenclatura ait* κονδύλους *dici medios digitorum articulos, à quibus* προκόνδυλοι *appellentur qui ante eos ſunt, proximi ſcilicet metacarpio: qui autem poſt eos habentur* μετακόνδυλοι, *poſtremi videlicet.*

κονδύλωμα. *eſt carnis excreſcentia calloſa in digitis manuum ac pedum, in ſede item ac vteri ore coaleſcens. ſic dicitur quod prominet in modum articuli quem* κόνδυλον *appellant. Sed hic affectus in ſede præcipuè oritur, ruga aliqua corporum in ano reduplicatorum inſurgẽte ac præter naturam intumeſcente. Quũ enim ſinuoſus ſit anus, rugas coagmentatas habet: vbi verò ampliùs intumuerit, tunc ſit cõdyloma. Et aliquando quidem citra inflammationem ſit & molle eſt: quandoque verò cum inflammatione, túmque durum eſt & dolorificum.*

κονία. *tria potiſſimùm ſignificat, calcem, cinerem, lixiuium, ſed aliquando additur quod ipſum qua de re intelligi debeat, interpretetur, vt* κονία ἄσβεστος, *calx viua,* κονία ἀσβέστου, *lixiuium calcis. ſimiliter* κονία στακτὴ καὶ διηθημένη, *lixiuium ſtillatitium & excolatum, ex loto & percolato cinere factũ, cuiuſcumque generis ille ſit, vitis, fici, mali, tithymallorum, lapidum, partiúmue animaliũ. Ex reliquiis enim quorumlibet corporum vſtorum ablutis lixiuium fieri poteſt præditum diuerſis facultatibus, pro eius quod eluitur, natura. Eius enim quod empyreuma, ſeu igneam naturam habet acerrimam, ipſum quoque accerrimum eſt, eius quod tale non eſt, etiã moderatius. Idem verò etiam ſimpliciter* στακτὴ *appellatur. Quòd ſi cineri cuicumque calx addatur, id lixiuij genus* πρόστακτον *appellari Paulus Ægineta author eſt lib. 7. Sunt & alia lixiuiorum genera, varias ſortita appellationes ab artificibus, quibus illa inſeruiũt, vt* πηλοποιητικὴ *&* σαπωναρικὴ, *quorũ illud figulis, hoc verò ſaponariis in vſu eſt, niſi quis malit paratum ex ſapone lixiuium intelligere.*

κόνις. *lens, dis. Eſt veluti pediculorũ ouum, pilis adhærẽs. Neque enim pediculi coëunt, vt parere ouum poſſint, neque ex eo pediculus vnquam excluditur. Signum tamen eſt morbi pedicularis. Ex eadem enim materia & lens & pediculus oriuntur, ſed*

hic

hic animatur, illa inanimis manet. Nam cùm humor generandis pediculis accõmodatus sub cute consistat, parte quadam animatur & pediculus fit: parte verò alia quæ pili oriuntur, radicibus pilorum adhærens vnà cùm propria pilorum materia foras à calore pellitur & circùm eam concrescit: aut pilorum materia vi foras erumpens, per medium eum fertur, & eum secum rapit. Lendes enim pilos circũstant, eidémque pilorum parti semper inhærent, quantúmque ipsi pili augentur, à radice tantum recedunt.

κόνυζα. *est fruticosa plãta duûm generum. vnum quod fœmina dicitur minoris odoratiorísque: alterum quod mas, maioris, frutice altiore, latioribus foliis, odore grauiore. vtrique folia oleæ, sed hirsuta & pinguia. Altitudo maiusculæ cubitorum binûm, pedalis minori: flos quoque squalidus, colore luteo ac subrufo, qui in pappum & lanuginem abit, radicibus superuacuis. Addit & Dioscorides tertium genus conyzæ cui crassior & mollior est caulis, folia mediæ inter maiorem & minorem amplitudinis, cæterùm minimè pinguia, odoris multò fœdioris. Reddit & Plinius quartam speciem quam appellat satiuam, serpyllo similem, è cunilagine montana factam. Cæterùm* κόνυζα *tùm maior, tùm minor assimilis sunt, tùm temperaturæ, tùm facultatis, gustu amaræ & acres, excalfaciúntque admodum luculenter. calfaciũt & exiccant tertio ordine: genus verò tertium à Dioscoride proditum in locis humidioribus proueniens, imbecillius est. Conyzam vulgò pulicariam quod pulices necet, rura cimicariam appellant, quod folia cimicibus quibusdã aut bestiolis volucribus eis proximis frequenter onusta reperiantur. Latinis cunilago dicitur.*

κονίλη. *syluestre origanum authore Dioscoride & Galeno. Sic dictum putãt, quod Conylos quidam homo eam inuenisse proditur. vide* ἀγριοίγανον.

κόπονον. *species thuris in Arabia & Smilo nascentis quod Indico minus multò & fuluius est. Ei secundum locum Dioscorides assignat.*

κόπος. *lassitudo. Est corporis affectio, malè actæ exercitationi succedens. Habet enim suas leges exercitatio, ex quarum præscripto intelligitur non modò quæ in ipsa exercitatione fieri debent, verùm etiam quomodo ante ipsam corpus præparari debeat, tùm quæ sit post eam absolutam apotherapiæ ratio, in quibus si quid peccatum sit, lassitudo maxima frequentissimè consequitur. Sunt autem qui eius notionem intelligentiámque accipiant, dum vsti extentíque post exercitationem sibi esse vidẽtur, ídque aut omnibus corporis partibus, aut iis tantùm quibus laborarint, quidam verò cùm tristi molestóque sensu dum sese mouent afficiuntur (quem alij indicibilem dixêre, alij vlcerosum appellauêre) nõnulli cùm membra ceu contusa & phlegmone obsessa sentiunt. Si quid horum vel simplex, vel cum altero duorum aliorum coniugatum post exercitationem inciderit,* κόπος *Græcè dicitur, hoc est, lassitudo. Itaque triplex in vniuersum omnis lassitudo est,* ἑλκώδης, τονώδης, φλεγμονώδης. *Quæ quidẽ corporum affectiones sicut ab inuicem sunt differentes, sic varia etiam habent symptomata pathognomonica. In vlcerosa lassitudine vlceris sensus, cùm mouentur, se exhibet: in inflammatoria, inflammationis: in tensiua, incendi tendíque sibi videntur qui laborant. Vlcerosa quidem oritur ab excrementorũ tenuium copia & acrimonia, quos ipsa exercitatio nimia & celeres ac multi motus pariunt, eo excremẽto quod crassius erat, fuso & attenuato, nec tamen toto expulso, aut adipe molliue carne liquata. Nec verò solus exercitationis excessus eam gignit, sed sponte etiã ali-*

quando prouenit, & maximè in ea incidit corpora quæ & mali succi sunt & excrementis abundant. Succedit verò & recentibus cruditatibus. Qui ea laßitudine laborant, iis vlceris sensus, cùm mouentur, adest, fatentúrque inter mouendum dolore sibi vlceris ritu alij cutim tantùm, alij subiectam etiam carnem. Necesse enim est abs tali humore ceu tenui atque acri in vacua spatiola effuso, eáque replente, pungi & quasi vulnerari cutem atque carnem, sic vt etiam horror interim oboriatur, imò etiam quadamtenus concußio commotióque totius corporis inæqualis quod ῥῖγος dicitur, si modò is humor copiosus sit multúmque acris. Talis quidem est vlcerosa laßitudo. Tensiua verò à nullo quidem excremēto gignitur de quo magnoperè sit curandum, sed residet in musculis & neruis ex nimia tensione, quam exercitando admiserunt, affectus quidam effectricis causæ potestatem testificans. Accidit namque in vehementi tensione omnes musculorum fibras contendi, non tamen similiter omnes lassari, sed eas maximè quæ per longitudinē tensionis porrigūtur. Quippe quæ obliquiores quodāmodo iacent, minùs in directum aguntur, quarè his nullum instat periculum. In iis verò quæ immoderatiùs sunt extentæ, ita vt parum à rumpendo absint, relinquitur affectio quædam similis ei quæ inter agendum fiebat. Quippe tēdi adhuc videntur, cùm tamen nulla iam tensione vrgeantur. Incidit huiusmodi laßitudo iis quibus salubris succus est, post robustas potiùs quàm celeres exercitationes, redditque lassatos ipsos pigros admodum, ægréque flexibiles. Non tamen densi horrentésque apparent, cæterùm contracti aridíque. Tangentibus verò calidiores videntur, non solùm iis quos vlcerosa laßitudo detinet, sed etiam quam ipsimet, cùm sani essent. Tertia autem laßitudinis differētia quæ φλεγμονώδης, hoc est, inflammatoria, seu inflammationi similis dicitur, in qua nimirum ceu contusas aut phlegmone obsessas partes sentimus, tùm maximè solet incidere, cùm musculi nimiùm excalfacti attraxêre quippiam ex circumfusis sibi excrementis. Ex vehementißimis nascitur motibus, soláque supra naturalem habitum musculos attollit, sic vt phlegmone persimilis affectio sit. Itaque & leui tactu offenduntur, & calidiores apparent. Dolent verò etiam, si ipsi per se moueri conētur. Incidit hæc laßitudo iis plurimùm qui assueti exercitationibus non sunt, nam exercitari assuetis raro incidit, etiam ex vehemētißimis plurimisque motibus. Sed putet fortasse quispiā laßitudinem hāc nec simplicem esse, nec à duabus iam traditis tertiam, sed ex his compositam, nec aliūdè constantem quàm ex neruosarum partiū tensione & vlceris sensu. Calorem nāque qui in eiusmodi laßitudine sentitur, in aliis quoque naturaliter inesse, veluti in memoratarum vtraque, nec tamen complendæ notionis substātiæúe partem vllam esse. Verùm illud huic vni præter cæteras egregiè inest, nempe maior quàm pro naturali habitu tumor, nec doloris ipse sensus idem in hac atque in tensiua laßitudine habetur. Quippe in illa tendi, in hac contusos esse vsque ad ossa neruos putant, qui ipsa laborant. Quare in his saltem proprium à reliquis duabus discrimen habet, nec est composita tantùm. Præter has tres proprias laßitudinis differētias alia est, quæ ceu laßitudo sit, nonnullis imponit. Hæc incidit cùm supra iustum musculi siccantur, sic vt squalens contractúmque corpus appareat, atque ad motus quodāmodo pigrum, non tamen ei vel vlceris, vel tensionis, vel phlegmones sensus inest: sed nec horrorem vllum dolorémue, nec pigritiam ad motus ei similem infert quam laßitudines inuehunt, sed gracilitatē tantùm ariditatémque facit. Incidit quidem hæc in corporibus

boni

boni succi & exercitationi assuetis, vbi immodicè exercitata parum ritè apotherapia sunt vsa. Quippe ita & digeruntur excrementa, & quæ tensa fuerant laxãtur, nec aliud in corpore relinquitur præter siccitatem quam ex immodico motu contraxerũt. Hæ quidem sunt lassitudinis simplices quatuor differentiæ ab immodicis motibus genitæ, quibus aliæ totidẽ respõdent spõte veniẽtes, quas αὐτομάτους κόπους *Hippocrates appellauit, & dixit morborum esse prænuncias. Vt enim quæ immodicas exercitationes lassitudo excipit, sanorum symptoma est: ita quæ sine his consistit, morbosum. Ac lassitudo quidem vlcerosa spontanea eadem prorsus est cum ea quæ exercitationi superuenit, siue ipsum affectum, siue eius symptomata spectemus, causa tantùm differt. Huius enim externa, illius interna causa est, acrimonia scilicet tenuis & calidi humoris corpus erodentis, stimulantis ac pungentis qui imprudentibus nobis in corpore succreuit. Tensiua verò quoties sua sponte incidit, plethoris superuenit. Tertia verò quæ phlegmones sensum affert, ex ambobus oritur, tum nimia boni succi abundantia, tum acri illo & vitioso succo, non vtique in venis cum bono sanguine misto, sed ab his translato, atq; in carnibus & ad cutẽ solo hærente.*

κόπεια. *faui expressi apud Hippocratem.*

κόπρου

κόπρος. *stercus. Excrementum est siccum primæ concoctionis. Vbi enim ventriculus cibum concoxit, chylum omnem, hoc est, quicquid tenue liquidúmque in eo est, venæ mesaraicæ tam quæ ventriculum ipsum circumstant quàm quarum orificia ad intestina pertinent, exugunt atque absorbent, donec nihil penitus liquoris supersit, siccúmque euadat excrementum. Id autem à ventriculo profectum & per tenuia intestina dilabens, tandem in crassioribus subsistit & figuratur.* ἀποπάτημα *alio nomine nuncupant. Quod quamquam ob fœtorem abominandum sit, multos tamen vsus habet. Siquidem Asclepiades, cui cognomen fuit* φαρμακίων, *ipsum multis sæpe affectibus accommodauit, non modò medicamentis quæ foris imponuntur commiscens, sed iis quoque quæ intrò per os sumuntur. habet autem omne vim vel maximè digerẽtem, nullum tamen omnino stercus refrigerat, sicut nec vllum humectat. Plures sunt eius differentiæ. Stercus hominis, præsertim pueri, qui lupinis & pane optimo altus sit, resiccatum & in puluerem solutũ & cum melle Attico ad læuorem tritum, anginas etiam ante missionem sanguinis persanat. Stercus canis durum, candidum & minimè fœtens, resiccatum & ad læuorem redactum anginæ medetur & dysenteriæ & vlceribus extremè malignis. Stercus lupi candidius, quale vbi ossa ederint solent excernere, non modò potum ex vino albo sed etiam suspensum colicos iuuat, tum in paroxismis tum in interuallis. Stercus caprinum, Græci* σπύραθον *propriè nominãt, digerentis & acris facultatis est. scirrhis lienis & aliarum partium conuenit, & aquæ inter cutem, & alopeciis, & lepris, & psoris, & lichenibus, & parotidibus, & bubonibus. Est enim vis eius tum vsti tum non vsti abstersoria & valde digerens. Stercus bouis exiccat, atque etiam attrahit, valétque ad chœradas & tumores omnes scirrhosos ex aceto in cataplasmatis formam compositũ. Stercus ouillum ad acrochordonas, myrmecias, thymos, furunculos duros quos clauos nominãt, vtiliter adhibetur aceto dilutum. Stercus colũbinum valde excalfacit, & cum semine nasturcij contusum cribratúmque siccum vice napyos conuenit iis quæ rubrificari debent, vt coxendici, hemicraniæ, scotomati, vertigini, cephalææ, doloribus*

lumborum inueteratis & podagricis ante tophorum generationem. Stercus gallinaceum columbino minùs calidum est, valétque ad eos qui ab esu fungorum suffocantur, tritum & inspersum tribus vel quatuor oxycrati aut oxymelitis cyathis: item ad colicos ex œnomelite aut vino aqua diluto. Stercus crocodilorum terrestrium absterget & desiccat, proinde cutem faciei intendit & splendidam reddit: ephelidas, vitiliginem & lichenas tollit. Aliorum animalium stercora ferè inutilia sunt.

κοπτάριον ἢ κοπτὸν ἢ

κοπτὸν. *dicitur pharmacum ad placentulæ formam contundendo redactum. huius aliquot exempla habentur apud Gal. lib. 7.* τῶν κατὰ τόπους, *vt: Seminis lini, vuæ passæ, ana sextarium vnum. nucum pinearum, nucum Ponticarum ana heminam vnam. piperis albi sextantem. myrrhæ, croci, ana vnciam vnam. mellis Attici libras* IIII. *contusa vt oportet tritáq; reponito. Nō valdè abhorret hæc compositio ab ea quam vulgò mazapanem aut pastam regiam appellant. Conueniunt enim præcipuè pectori, quamquam & aluo emolliendæ adhibentur, vt scribit Dioscorides lib. 4. de cnico, & ad excitandam venerem lib. 2. de lino. Sic dictū est hoc medicamen quòd non coqueretur sed tunderetur.*

κορακίνη σφραγίς. *nomen est pastilli quem ex Asclepiade Gal. recitat. lib. 5.* τῶν κατὰ τόπους.

κορακοειδὴς ἀπόφυσις. *est processus omoplatæ exiguus & acutus, ab interna eius parte exoriens. sic dictus est quòd eius finis, vt cornicis rostrum foras inclinet. Dicitur & alio nomine* ἀγκυροειδὴς, *quòd suo extremo anchoræ similis videatur.*

κοράλλιον ἢ

κόραλλος. *coralium. Est lapis, in mari ex pingui succo arboris in modum concretus. Vt enim ex pingui succo qui in mare influit* ἤλεκτρον, *hoc est, succinum nascitur, ex salso autem, qui maris est proprius,* ἁλκυόνιον: *ita ex eo qui in lapidem mutatur,* κοράλλιον, *siue, vt Theophrastus vocat,* κουράλλιον, *alij* λιθόδενδρον, *alij* δενδρίτης *appellāt. Nam, vt res ipsa demonstrat, frutex est sub aqua marina viridis & mollis, baccas habens similes cornis natiuis specie & magnitudine, item molles sed candidas,* κοραλλίδας *appellāt: resectus autē statim in aëre duratur, vt scitè Ouidius his versibus declarauit:*

> Sic & coralium quo primùm contigit auras
> Tempore, durescit, mollis fuit herba sub vndis.

Quoniam verò, quàm primū in aërem profertur, solet lapidescere, Gorgonia etiam nominatur vt ait Plinius, quod Gorgonas in lapides versas fingāt poëtæ. Cæterùm coralio nō vnus color est, sicuti nec alijs lapidibus qui ex id genus succo concrescunt. Etenim si succus fuerit ruber, corallium rubrum nascitur, si candidus candidum, si niger nigrum, quod Dioscorides proprio nomine à quibusdā ἀντιπαθὲς *vocari scribit, si denique subuiridis, subuiride. Attamen omne, priusquam retibus fuerit euulsum aut ferro præcisum, viride videtur esse. Interdum verò ramos gerit diuersi & varij coloris. Omne refrigerat, siccat & modicè adstringit, vt egregium sit ad sanguinis profluuia medicamentum. Quoddam est durū, vt Gallicum: quoddam molle, vt Cāpanum. Omne cùm decidit in terram, frangitur. Aliud præterea est solidum, aliud fistulosum, aliud scabrum. nascitur multis in locis.*

κοραλλίς. *bacca corallij. hanc Plinius nescio quem authorem sequutus in gemmarū numero posuit, & cerasum repræsentare dicit.*

κοράλλιον. *sunt qui sic vocari putent* τὸ ἀναγάλλιον. *Et Paulus in compositione quam aduersus*

uersus podagram instituit διὰ κοραλλίου *cognomine*, ἀνάγαλλιν *flore puniceo micantem* κοράλλιον *videtur appellasse, à qua nomen est inditum medicamento non alia fortè de causa, quàm quòd colore flos corallium imitetur. Quanquam non desint qui existiment mendosa eo loco exemplaria esse, & scribendum* κολλάριον *non autẽ* κοράλλιον, *quoniam glutinandi facultatem* ἡ ἀναγαλλὶς *habeat authore Hippocr. & Galeno.*

κόραξ. *pastillus perutilis ad putridorum vlcerum, præsertim pudendorum nomas, cuius descriptio bis habetur apud Aëtium lib. 14.*

κορδίνημα. ἡ καρηβαρία *apud Hippocratem, vt interpretatur Erotianus,* παρὰ τὸ κάρα δινεῖσθαι, *scribitur &* σκορδίνημα.

κόρη. *pupilla. Est minor oculi circulus intra iridem cõprehensus per quem cernimus. Hic autẽ non aliud reuera est quàm tunicæ quæ ῥαγοειδὴς dicitur, foramen, in eum vsum à natura factum, vt per ipsum res visibiles humori crystallino faciliùs paterent. Per pupillam enim cernimus, non quòd ea sit præcipuum videndi instrumentũ, sed quòd spiritui visorio per eam via pateat, nec poßit aliter visio fieri. Argumento sunt hypochymata. Est autem locus ille qui ad pupillam est, totus spiritu plenus & prætereà cæruleo viridique colore aut aliis etiam præditus quibus & ipsa vuea, cuius ille pars quodãmodo dici potest. Rufus* τὴν κόρην *definit esse* τὸ ἐν μέσῳ τοῦ ὀφθαλμοῦ βλεπόμενον, *scribítque eãdem alio nomine* ὄψιν *vocari:* γλήνην *autem simulacrum quod in pupilla cernitur, quam tamen multi etiam pupillam interpretantur. Alio verò loco idem scripsit* κόρας *dici* τὰς ὄψεις· γλήνας τὰ μέσα τῶν ὀφθαλμῶν δι' ὧν ὁρῶμεν. *vel vt aliis placet* τὴν ὄψιν μὲν ᾧ βλέπομεν· κόρην δὲ καὶ γλήνην, τὸ εἴδωλον τὸ ἐν τῇ ὄψει.

κόρη. τὸ ὑπερικὸν *apud Hippoc. vt scribit Gal. habet enim fructum* κορίῳ *similem.*

κορίαννον ἢ

κόριον. *coriandrum. frutex est caule exili, sesquicubitali, ramoso, folio adianti, rotundo capite, cicutæ odore graui, semine rotũdo nudóque, radice lignosa, breui neque adeo fibrosa. Vetustiores Græci, inquit Galenus,* κορίαννον *nominabant, at recentiores medici omnes* κόριον *appellant. Dioscorides vim illi refrigeratoriam tribuit, ideóque illitum scribit cum pane aut polenta ignibus sacris mederi, & alia permulta præstare: verùm vt Galenus prodidit, contrariis facultatibus constat: habere enim plurimum essentiæ amaræ, nec parum etiam aqueæ humiditatis, quibus & adiunctũ sit adstrictionis pauxillum, ideóq; calfacere, incidere, attenuare, adstringere, reprimere & refrigerare, atq; ex tã variis facultatibus ea omnia præstari quæ Dioscorides coriandro tribuerit. Sed prætereà certum est si maiore copia sumptum sit, ab eo mẽtem non leui periculo tentari & insaniam prouocari à temulentiis non abhorrentẽ: ideóq; copiosiorem cõtinuúmque eius vsum vitandum esse. Nũc omnem eius noxam abigimus infuso eo in acetum & postea exiccato. Sic enim apparatum tantùm abest vt mentem lædat, vt vix aliud præstantius remediũ sit ad repercutiendos vapores qui in cerebrum feruntur. Crediderunt aliqui sic vocatum à cimicibus, quòd folia & caules eos olent. Sunt qui ἀπὸ τῆς κόρης, hoc est, à pupilla dictum velint quasi coriamblon, id est, hebetantem oculorum pupillas.*

κορίον ἄνυγρον. *sic dictum est à quibusdam τὸ ἀδίαντον, vt habetur apud Dioscoridem.*

κορὶς. *frutex est folio ericæ, rubro, pinguiore ac minore, non altior dodrante, suauis, odoratus, acris. Aliqui hypericon vocant.*

κορὸς. *nouum & recens germen apud Hippocratem, quòd ramis adnascitur.*

κόρος. ciborum repletionem significat apud Hippocr. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, ut comment. 4. Galenus annotauit.

κόρσαι. κρόταφοι, hoc est, tempora.

κόρυζα. grauedo. Est crudi humoris è capite in nares distillatio. Hic cerebri morbus est præsertim verò priorum eius vẽtriculorum. Sũt enim eo humore referti plenique. est autem hic humor non qui propriè ὠμὸς siue crudus dicitur, sed qui ἄπεπτος, hoc est, liquidus & tenuis. Veruntamen non locorum modò qui ad nares habentur obstructio fit, sed etiam tùm spiritui ipsi qui in ventriculis est, tùm cerebro quod hos continet intemperies quædam accedit, qualis ab obstructione solet cõtingere. Causa eius est solis æstus, vini potus largior, balnea calidiora, perfusio capitis ex aqua calida, maximè si caput calidius existat, & cibus in ventre incoctus manens, neque per inferna descendens. his enim caput humorem superfluum colligit & repletur. Sed & immodicè refrigeratum cerebrum coryzam creat. Sic enim caloris penuria malè concoquit alimentum, patitúrque idem quod ventriculus diarrhœa laborãs. Quod enim in ventre diarrhœa est ex mala concoctione, talis in cerebro est catarrhus & coryza: sed coryza quidẽ dicitur cùm in nares humor distillat, catarrhus verò cùm in os defluit per palatum. Cornel. Celsus lib 4. cap. 2. author est & distillationem & grauedinem κορύζας Hippocratem nominare.

κόρυλος. arbor cuius fructus nux auellana & λεπτοκάρυον dicitur.

κορυμβήθρα. dicitur à quibusdam ὁ κισσὸς, ut habetur apud Dioscoridem.

κορυμβία. edulij genus ex ferulæ caulibus, vel etiam racemis quos κορύμβους vocant decoctis, & muria melléque conditis.

κορύμβιον. dicta est à nonnullis ἡ λυχνὶς στεφανωματική, ut habetur apud Dioscoridem.

κορυφὴ. vertex. Sunt autem qui eo nomine intelligant capitis partem inter syncipt & occiput mediã & summã. Ea στεφάνη propriè dicitur. Sunt verò qui partẽ eam capitis interpretentur, in qua capilli alij ad dextrã, alij ad sinistram inuertuntur, ut non sit aliud κορυφὴ quàm linea illa quæ capillos in duas partes distinguit. Vnde & δικόρυφοι, id est, biuertices dicũtur, non ij quidem quibus os summum capitis geminum sit, sed illa potiùs linea discriménque capillorum. Rufus κορυφὴν definit, τὸ ἐν μέσῳ, καθ' ὃ δὴ μάλιστα ἑλίσσονται αἱ τρίχες. Id quod etiam sequuti Latini verticẽ dixerunt à vertendo, nimirũ propter flexum capillorum, quòd illic uelut in gyrum ij vertãtur. Quam etiam ob causam quidam ex Græcis ἑλιγμὸν & πόλον ἀπὸ τοῦ πολεῖν, hoc est, à vertẽdo eandem partem appellarunt, ut author est Pollux.

κόρχορος. sic à quibusdam dicta est ἡ ἀναγαλλὶς, authoribus Dioscoride & Plinio, quo nomine venit in adagium Græcis κόρχορος ἐν λαχάνοις, quod est, Corchorus inter olera, transfertúrque ad frugales quosdam & indignos qui sua fortuna maiores sibi quærant honores, & gloriam quàm se deceat clariorem aucupentur, cùm humilis nec palmum excedens herbula, inter grandissima quæque olera sibi locum destinet & internasci lætetur. Quãuis in alium sensum detorserit Theophrastus lib. 7. histor. volens corchorum ob amaritudinem prouerbio dicatum esse, taxaríque eos potiùs qui gratam voluptatem & suauiorem nonnullorum consuetudinem qua frui possent, tristi vel amarulento conuentu turbant.

κορώνη ἡ

κόρωνον. est ossis apophysis in finem acutum desinens, cuiusmodi habetur una utrinque in osse

in osse genæ inferioris, tendinem à temporali musculo descendentem excipiens. Sic autem dicitur, quia τὸ κορώνης, hoc est, cornicis rostro similis sit. Quæ autem apophysis in caput crassum & rotundum desinit, non κορώνη, sed αὐχὴν nominatur.

κορωνόπους. *herba est oblonga, per terram strata, fissis foliis & aculeatis, radice gracili. Leonicenus capriolam vulgò dici cēset, nōnunquam etiam sanguinariam, quòd naribus indita sanguinem eliciat. Nostri nunc olitores dētem canis vocant, quāquam eodem nomine gramen appellent. Sed coronopum quoque generibus graminis Plinius assignauit. falluntur qui coronopum coruinum pedem esse existimant. Pes enim coruinus exulcerandi vim habet maximam: coronopus autem estur, & adstringit. Sic dictus est quod eius stylus è mediis foliis exurgens, in cornicis pedem conformatus articuletur, reliquam exhibens cruris effigiem.*

κοσμητική. *ars exornatoria. Pars est medicinæ, vt ait Galenus, quæ naturalem corporis pulchritudinē custodit & tuetur, neque quicquam adscititium inuehit, in quo ἀπὸ τῆς κομμωτικῆς differt eodem authore. de qua vide suo loco.*

κόσμος. *dicitur ab Hippocrate ordo cùm in re omni, tum maximè in diebus criticis. Vt enim τῆς ἀκοσμίας propria est ἡ ἀταξία: sic etiam ἡ τάξις τοῦ κόσμου, vt annotat Galenus comment. εἰς προγνωστικόν. Dictio autem Attica est, secundùm quos dicuntur κόσμιοι οἱ εὔτακτοι, καὶ κοσμηταὶ οἱ τῶν ἐφήβων εὐταξίας προνοοῦντες.*

κοσμοσανδάλος. *flos Hyacinthi apud Hermionenses, vt refert Pausanias.*

κόστος. *costus siue costū. frutex est in Arabia, India & Syria nascens, sed præcellit Arabicus, candidus, leuis, eximia odoris suauitate. Secundum locum sibi vendicat Indicus, leuis, vber, vt ferula niger. Tertius autem Syriacus est, grauis, colore buxeus & odore feriens. Optimus est recens, albus, abūdè plenus, densus, aridus, à teredinibus non erosus, sine graueolentia, gustu calidus ac mordens. Modicè amaram, plurimùm autem acrem & calidam qualitatem facultatémque obtinet, adeò vt etiam exulceret. Solet eo corpus ex oleo confricari ante accessionem quibus per circuitum rigor inuadit. item resolutis & ischiadicis, vrinas mensésque prouocat, & propter amaritudinē lumbricos necat. Herbarij faciūt huic affinem nomine costum hortensem, quem vulgus coquum, alij Mariæ herbam appellant.*

κότινος. *oleaster, qui & ἀγριέλαια dicitur.*

κοτὶς. ἰνίον καὶ παρεγκεφαλὶς *apud Hippocratem.*

κοτταβισμός. *remedij nomen cuius mentio fit à Paulo Ægineta in curatione τῆς καχεξίας. Quale autem fuerit, non est facilè dicere. Potest intelligi eo nomine aquæ superfusio, eo ferè modo quo veteres Athenienses in illo conuiuali ludicro, qui κότταβος dicebatur, facere solebant, vt Athenæus & Suidas scriptis suis prodiderunt. Potest & κοτταβισμὸς simpliciter accipi ἀντὶ τοῦ ἀποσπογγισμοῦ, hoc est, ablutione detersionéque per spongiam facta, authore Phauorino qui in lexico suo κοτταβίζειν, ἀποσπογγίζειν interpretatur.*

κοτύλη. *est mensura liquidorum apud Atticos capiens τέταρτα δύο, hoc est, quartaria duo, siue Italicas vncias nouem mensurales, quæ ad septem & dimidiam ponderales reducūtur, vt author est Galenus lib 5. περὶ τῶν κατὰ τόπους. Alio nomine Græcis τρύβλιον dicitur & ἡμίξεστον, id est, dimidius sextarius. Siquidem ὁ ξέστης, duas κοτύλας continet. Sunt qui κοτύλην Latinè heminam interpretētur. Et satis quidem bene, quia nulla sit Latinis mensura, quæ propiùs ad κοτύλην accedat. Nec tamen eadem mensuræ*

ſunt. κοτύλη *enim uncias Italicas nouem capit, ut diximus: hemina autem Romanorum unam prætereà continet. Verùm aduertendum eſt Romanos medicos alios* τὴν κοτύλην *aliquando pro libra uſurpaſſe, ut videre licet apud Galenum lib. 4. de tuenda ſanitate,* ἐμβαλλέσθω δ' εἰς τὰς εἴκοσι καὶ πέντε κοτύλας μόδιος ἰταλικὸς τοῦ σπέρματος τῆς ἐλάτης, οὐσῶν δὲ τῶν κοτυλῶν ἰταλικῶν ἃς δὴ καὶ λίτρας ὀνομάζουσιν: *alios verò minorem, alios etiam libra maiorem exiſtimaſſe, ſicut ex ipſo Gal. apparet lib. 6.* τῶν κατὰ γένη *his verbis,* οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τῶν γραψάντων περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν θ΄. φασὶν οὐγγιῶν τὴν ἐκ τῆς ῥωμαϊκῆς λίτρας τὴν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἐν ταῖς φαρμακίτισι βίβλοις γεγραμμένην κοτύλην· ἔνιοι δὲ τῶν ιβ΄. φασὶν οὐγγιῶν ὑπ' αὐτῶν λέγεσθαι, καθάπερ ἐν ῥώμῃ τὴν λίτραν τοῦ ἐλαίου συνήθως ὀνομάζουσιν. ἤδη δὲ τινος ἤκουσα λέγοντος ἑκκαίδεκα οὐγγίας ῥωμαϊκὰς ἔχειν τὴν ἐν ταῖς φαρμακίτισι βίβλοις γεγραμμένην ὑπὸ τῶν ἰατρῶν κοτύλην. *Significat autem propriè* ἡ κοτύλη *cauum, unde* τὴν κοτύλην *appellauerunt non modò vaſis genus & menſuram, ſed ſinum etiam in quo caput femoris voluitur, & cauitatem manus quam volam Latini dicunt. Verùm propriè ab anatomicis dicitur* ἡ κοτύλη *cauitas oſsis profundior, in quam alterum os inſeritur. Quæ verò non eſt tam profunda ſed ſuperficiaria,* γλήνη *ab Hippocrate appellatur.*

Sed & κοτύλη *aridorum menſura fuit apud Atticos. Cotinebat autem* ὀξύβαφα *quatuor, ſiue uncias nouem menſurales. Eius nota fuit apud Græcos* Κ.

κοτυληδὼν. *umbilicus Veneris. herba eſt foliũ habẽs acetabuli figura, unde & nomen, orbiculatum, & ineuidenter concauum: cauliculo breui qui è medio proſilit, in quo & ſemen ineſt, radice oliuæ modo rotunda. Eſt & alterũ* τοῦ κοτυληδόνος *genus quod ab aliis* κυμβάλιον *appellatur, pinguibus foliis latioribus, ligularum modo denſis, circa radicem medium oculi ambitum deſcribẽtibus, ut in maiori ſemperuiuo. adſtringentis guſtus. cauliculo tenui, in quo flores & ſemina hyperici, radice maiuſcula. Eſt autem* κοτυληδὼν *miſtæ facultatis, nempe humidæ, ſubfrigidæ & cuiuſdam obſcurè adſtringentis, & cum ea leuiter amaræ. Quare refrigerat, repercutit, abſtergit & diſcutit.*

κοτυληδόνες. *ſunt ora venarum & arteriarum intra uterum eminentia & quodammodo nodoſa, non multùm ab hæmorrhoidibus ani diſsimilia, aut* τοῦ κοτυληδόνος *herbæ foliis orbiculatis & parum concauis. Seruatur namque in medio ipſorum orificiorum parua cauitas in cotyles modum. Per hæc ſanguis mẽſtruus vel vacuatur foras, vel in fœtum nutriendum tranſſumitur: ſiquidem apertis his effluit, ſicut conniuentibus ſupprimitur. His etiam orificiis fœtuum ſecundæ utero inhæreſcunt, vaſorum uteri finibus ita ſecundas ſubeuntibus atque illigantibus, ut eadem prorſus uteri & ſecundarum vaſa eſſe videantur. Siquidem in quibus orificiis uteri vaſa deſinunt, ab iiſdem ſecundarum vaſa incipiunt: oribus enim inuicem uniuntur, venæ quidem venis, arteriæ autem arteriis, ut illæ ſanguinem, iſtæ ſpiritum fœtui ſubminiſtrent. Nec verò id tantùm ea vaſa præſtant, ſed etiam ſecũdas utero ita colligant, ut fœtus haud temerè excidat. Alij verò, ut refert Galen. nullas prorſus utero mulieris* κοτυληδόνας *ineſſe crediderunt, quos tamen ipſe & doctiſsimorum virorum teſtimoniis & ipſa anatomia reuincit. Inſunt enim & mulieribus, quamuis minores quàm quæ in vaccis, capris, ceruis atque aliis eiuſmodi animalibus apparent.*

κοτυλίς. ἡ κοτύλη τοῦ ἰσχίου. *hoc eſt, concauitas coxendicis, apud Hippocratẽ* ἐν τῷ μοχλικῷ. *& lib. 2. de morbis.*

κυλεός. *culeus. Est mensura liquoris tantùm, omnium maxima qua Romani vsi sunt. Continebat viginti amphoras authore Plinio lib. 14. cap. 4. Quando & postea sæpenumero septenos culeos singula iugera, hoc est, amphoras centenas quadragenas musti dedére. sic Plinius. Idem docet Rhemnius Fannius his versibus:*

Est & bis decies quem conficit amphora nostris
Culeus, hoc nulla est maior mensura liquoris.

Ac quamquam iusta hæc esset culei mensura, vasa tamen quæ culei, propterea quòd quàm proximè ad eam mensuram accederent, vocabantur, plùs minúsue aliquando continebant, vt apud Catonem de re rustica cap. 148. à quibus tamen veram culei mensuram æstimare non decet.

κνεῖπς. *dictus fuit à quibusdam eo nomine* ὁ πολυκνήμων, *apud Dioscor.*

κοῦρμι. *genus est potionis, inquit Dioscorides, ex hordeo factæ, cuius potu sæpè pro vino veteres vsi sunt. Non videtur esse nomen Græcum, sed eius gentis in qua apparabatur: verum, vt idem ait, dolores capitis inducit, noxium humorem gignit, & neruorum vires resoluit.*

κυφουῶ. λύειν καὶ τιτρώσκειν τὰς ὀδύνας *apud Hippocratem.*

κοχλιάριον. *cochlearium siue cochlear. Est liquoris mēsura apud Romanos quartam cyathi partem capiens, sicut ex Columella patet lib. 12. cap. 21. Et ex eo molito post salituram musti cochlear cumulatum, vel simile genus poculi eius, quod est quarta pars cyathi, adiicitur ad binas vrnas. Latini ligulam vocant à linguæ similitudine in cauum intra dentes palatum versus contractæ. Est &* κοχλιάριον *tùm liquidorum, tùm etiam aridorum apud Atticos mēsura, omnium quod sciam minima, quartam & illa cyathi partem cōtinens, siue drachmam vnam, scripulum vnum, grana duo, & duas quintas grani.*

κοχώνη. *significat apud Hippocr. iuncturam coxendicis ad sedem, vocatur autem & eo nomine tota circa sedem regio.*

κράδαι. συκῆς οἱ ἀκρέμονες. *hoc est, fici rami apud Hippocr. vel etiam folia, vt annotauit Erotianus. Nec tamen fico soli, sed vlmo etiam, robori platanóque gignuntur.*

κραίνεται. κνεσθίονται, βασιλεύουσιν, *apud Hippocratem.*

κραιπάλη. *crapula. dicitur authore Galeno omnis noxa è vino contracta. Philumenus, vt habetur apud Aëtium, scripsit cruditates ex vino multo obortas crapulas appellari. sic dicitur* ἀπὸ τοῦ κάρηνον πάλλεσθαι, *quòd temulentis cerebrum concutiatur.*

κρᾶμα. *vinum dilutum & aqua temperatum, quomodo vti homines decet: dicitur* ἀπὸ τοῦ κεράννυσθαι, *quod miscere & tēperare significat. Id videtur esse quod Celsus lib. 1. dilutam potionem appellauit.*

κράμβη. *brassica. Est olus simplici & amplo stipite, leniter rubenti, crasso folio, prægrandi, læuo, crispo, carnoso, ex cæsio cādicante, in latus vtrimque diffuso, prominulis venarum thoris fruticāte, patula cyma, flore tùm luteo, tùm albo. vulgò caulis dicitur, quoniam nulla ferè herba caule sit amplior. Plura eius genera veteres statuerunt. Syluestre satiuo simile, sed candidius, hirsutiúsque & amarum, vt ait Dioscorides. Item marinū quod* θαλασσοκράμβη *dicitur, & vulgò soldana à satiuo, vt idem ait, prorsus abhorrens, folio aristolochiæ, acre & in totum stomacho inimicum. Est &* ἁλμυρίς *&* λειόφυλλος *&* σελινουσία *siue* σελινοειδής. *Ex multis authoribus constat quam nunc* κράμβην *dicimus, olim vocatam fuisse* ῥάφανον, *præsertim ex Aristotele*

lib.5. de histor. animal. vbi de erucis in brasica nascentibus agit, his verbis: αἱ δὲ γίνονται ἐκ τῶν φύλλων τῶν χλωρῶν καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς ῥαφάνου ἣν καλοῦσί τινες κράμβην. *Similiter ex Galeno lib.2. de aliment. facult. sed suo tempore sic vocari desiisse. Cæterùm brasica desiccat & cuiusdam acrimoniæ particeps est. habet & vim aliquam abstergendi.*

κράμβιον, τὸ κράμβης ἀπόζεμα, *id est, crambes decoctum, apud Hippocr. Dicitur & eo nomine à quibusdam* ἡ ἀπτόνουσα, *vt habetur apud Dioscoridem. Erotianus annotauit ab Hippocrate, vt & à Siculis,* τὸ κράμβιον *sic vocari.*

κρανία. *cornus. Est arbor duodecim ferè cubitorum, cortice neruoso, tenui, caudice haud ita crasso, neque semper recto, atque etiam nodoso, sed ita solido, vt cornibus spißitate non absimilis respōdeat, folio amygdali, sed crasiori pinguiorique flore & fructu oleæ; dulci, grato odoratu, pluribus cornis singulari pediculo depēdentibus. Talis quidem mas est, nam fœmina quæ Theophrasto* θηλυκρανία *dicitur, caudice fungoso & inutili, virgulis instar amerinæ fruticat, autumnalibus baccis perquàm acerbis & cunctis animātibus gustu intactus. Mas Gallis cornelia dicitur: fœmina dumetis & nemoribus familiaris, sed quòd neglectas & ingustabiles ferat baccas, indignam quæ corni nomine vocaretur, rura putauerūt. Nam & maris fructus etsi esui aptus, tamen admodum acerbus est. valenter ventrē adstringit, sicut & mespila, & valdè desiccat, ideóque maxima vulnera glutinare potest.*

κρανίον. *cranium. calua. caluaria. Est os capitis crassum, rarum, rotundum, oßibus septem compactum suturísque distinctum, cerebrum continens. Crasitudo quidem illi magna est, vt validum sit, nec obnoxium externis iniuriis: solidum verò esse non expediebat, tùm ne iusto grauius euaderet, tùm ne ineptum esset transmittendis cerebri excrementis. Itaque rarum & cauernosum fieri oportuit. Idem verò si rectè à natura conformatum est, rotundum quidem est, & sphæræ simile, ita tamen vt sphæram non omnibus numeris æquet. Siquidem oblōgum est, & à lateribus quidem vtrinque parum depressum: anteriore autem ac posteriore parte parumper extuberans & gibbosum, inferiore autem planum. Constat oßibus septem, quorum primum partéque anteriore situm, frontem constituit,* μέτωπον *Græci vocant. Id parte superna,* τῇ στεφανιαίᾳ ῥαφῇ, *hoc est, sutura coronali, quæ transuersim ab vno temporum ad alterum excurrit, inferiore, oßibus maxillæ superioris, à lateribus verò osse* τῷ σφηνοειδεῖ *concluditur. Ac quanquam id os ferè semper vnicum sit, euenit tamen aliquando vt geminum sit, recta sutura quam* ὀβελιαίαν *vocant, ad nasum vsque descendente. Ab eo duo ossa sunt quæ* βρέγμα, *hoc est, syncipue, componunt. diuidūtur & ab inuicem separantur sutura illa recta, quæ à posteriore capitis parte in anteriorem per verticem procurris: vtrumque autem terminatur anteriore quidem parte sutura* τῇ στεφανιαίᾳ, *posteriore autem, ea sutura quæ transuersim in occipite sita figuram Λ literæ repræsentat, &* λαμβδοειδὴς *ideò nuncupatur: inferiore verò suturis iis quas* λεπιδοειδεῖς *appellant. Alia præterea duo sunt ossa* τῶν κροτάφων, *hoc est, temporum, & ea quidem vtrinque singula, ad vtramque aurem sita. Distinguuntur parte superiore suturis* ταῖς λεπιδοειδέσιν: *posteriore, laterum* τοῦ λαμβδοειδοῦς *appendicibus: anteriore, sutura quæ oßi* τῷ σφηνοειδεῖ *communis est. Sextum cranij os occiput constituit,* ἰνίον *Græci vocant, distinctum sutura* τῇ λαμβδοειδεῖ. *Septimum autem* σφηνοειδὲς *est, quod in basi positum, cunei modo (vnde & nomen inditum) inter omnia cranij ossa*

genámque

genámque supernam medium adigitur: omnia namque contingit. His septem ossibus addi etiam octauum potest ἠθμοειδὲς dictum, paruum, in frontis basi positum, & multis, in cribri modum, pertusum foraminibus. verùm id frõtis ossi vel τῷ σφηνοειδεῖ accensetur, etiam si interdum, sed maximè in pueris, separari facilè possit: similiter & λιθοειδὲς à Galeno propriè vocatum, nisi pars ossis temporum plærisque videretur. Insunt autem omnibus his ossibus crebra foramina per quæ tùm nerui è cranio prodeunt, tùm venæ atque arteriæ intra ipsum admittuntur. Constant & propemodum omnia squamis duabus quas λεπίδας vocat Galenus. Ex his satis apparet quot qualésque sint in cranio suturæ. Tres eæ quidem sunt maximè in cranio secundùm naturam se habente: duæ quidem transuersæ, quarum vna in syncipite, altera in occipite est, tertia verò quæ à media syncipitis sutura ad mediam suturam occipitis secundùm capitis longitudinem porrigitur. Anterior στεφανιαία dicitur, hoc est, coronalis, quòd ea capitis parte coronæ imponi soleant. Posterior verò λαμβδοειδής, à literæ græcæ similitudine. Tertia verò quæ per verticem rectà excurrit, ὀβελιαία atque ῥαβδοειδής, quòd instar veru aut virgæ recta procedat. Hæ tres suturæ ita se habent, vt figuram literæ Ꮖ referant, sicut ab Hippocrate proditum est in libello de vulneribus capitis, & à Galeno explicatum lib. 9. de vsu partium. Præter has aliæ geminæ sunt à recta sutura æquidistantes quæ secundùm capitis longitudinẽ à parte posteriore in priorem super aures procurrunt. Fiunt autem eæ duobus inter se cohærentibus ossibus non per suturam quidem, quæ species est τῆς συναρθρώσεως, sed veluti cõglutinatione quadam. Siquidem sincipitis os squamæ modo attenuatum sensim descendit seséque in os ab auribus ascendens insinuat: ideóque eas nonnulli non simpliciter suturas, sed vel suturas λεπιδοειδεῖς, vel προσκολλήματα λεπιδοειδῆ appellãt. Sic quidem compositum conformatúmque cranium cerebrum continet, eiúsque firmissimum munimẽtum est, vt quod non aliter quàm galea, quæ κράνος Græcis dicitur, ab omnibus externis iniuriis ipsum tueatur.

κραντῆρες. *genuini dentes, qui omnium nouissimi nascuntur, sic dicti παρὰ τὸ κραίνειν καὶ ἀποπληροῦν τὴν ἡλικίαν. Iidem etiam σωφρονιστῆρες appellantur. de quibus vide suo loco.*

κραταίγονος ἄ

κραταίγων. *arbor neque adeò magna neque valdè crassa, materie versicolore, robusta, flaua, cortice læui, simplici, radice in profundum acta, folio mespili, sed promissiore amplioréque, fructu rotundo, qui maturescens siccatur atque nigrescit, gustu & succo mespilaceo. Quapropter syluestris mespilus, vt Theophrastus scribit, putatur esse. Quidam χαμαικέρασον intelligi posse crediderunt. Plinius in Italia dici aquifolium putat, quod quidem non aliud veteribus fuit quàm ilex.*

κραταιόγονον ἄ

κραταιόγονον. *herba est foliis melampyro similibus, multis calamis ab vna radice emicantibus, multorúmque geniculorum. semine milij. Nascitur in opacis & frutetosis. Eius fructus, vt ait Galenus, milio similis, acris gustanti est & vrenti frigidus.*

κράτος. *sic dicitur à quibusdam ὁ ταρσός, hoc est, pars ea manus quæ sub digitis est.*

κραυρόν. *friabile. id dicitur quod nec lentoris nec pinguedinis quicquam habet. opponitur τῷ γλισχρῷ. Dicitur & θρύπτον & ψαθυρόν.*

κρίκε. *nomen fictitium apud Hippocratem, dictum de molesto & odioso sono.*

κρέμα. ἀντὶ τοῦ κρέμασον. *apud Hippocratem.*

κρεμαστῆρες. *ſunt muſculi duo, vtrimque ſcilicet vnus, à quibus teſtes ſurſum trahuntur. Eorum vterque gracilis eſt & longus, & cum vaſis ſpermaticis à muſculis hypogaſtrij deſcendit ad ipſos teſtes, eos releuans. Contrariis carent muſculis qui cõtrarium motum efficiant: nullus enim eſt qui teſtes ad inferiora reuellat, quòd ſatis ſua grauitate ima petant, ægris præſertim & ſenibus. Errat Paulus lib.6.cap.61. qui* παραστάτας *&* κρεμαστῆρας *idem putat.*

κρήγυον. ἀγαθὸν, *apud Hippocratem,* ἢ ἀληθὲς, *vt apud Homerum.*

κρηθμὸν. *herbula eſt fruticoſa & vndique folioſa, cubiti ferè altitudine, foliis pinguibus, multis, albicantibus, vt portulacæ latioribus & longioribus, ſalſo guſtu, floribus cãdidis, ſemine ceu roſmarini odorato, molli, rotundo, quod ſiccatum rumpitur. Habet intus tritici modo nucleum. Radices digiti craſſitudine tres aut quatuor grati odoris & iucundi. Salſum eſt & modicè amarum, itaque abſtergit & ſiccat. ſcribitur quidem paſſim apud Dioſcor.* κριθμὸν διὰ τοῦ ι. *ſcribendum tamen eſſe* διὰ τοῦ η. *colligitur ex Galeno in lib. ſimpl. medic. & præterea Heſychio.*

κρημνοὶ. *apud Hippoc. dicuntur* τὰ χείλη τῶν ἑλκῶν, *hoc eſt, labra vlcerũ, vt lib. de locis in homine. ſic etiã vocãtur* τὰ πτερυγώματα, *hoc eſt, alæ muliebris pudendi, vt annot. Erot.*

κρητικὴ. *dicitur tertium genus ariſtolochiæ quam propriè* κληματῖτιν *vocant.*

κρητικὴ γῆ. *Cretica terra. creta. Species eſt terræ albæ, ſiccæ, macræ, leuis & extergentis. Talis quidem vt plurimùm creta eſt. Euariat tamen aliquando, vt & nigricans, & viridis, quam* θεοδότιον *quidem nominant, quòd in Theodoti cuiuſdam fundo id genus cretæ primùm inuentum ſit, reperiatur diſcurrentibus per eam lineis eiuſmodi coloris. Eſt & in ſubſtantia diſcrimen: ſiquidem non ſemper macra, ſed & aliquãdo modicè pinguis eſt, vt apud quaſdam gentes ſtercorandis agris inſeruiat. Multũ viribus ſuperatur à Chia, Samia, Selinuſia, Lemnia & Cimolia terra. Eſt enim admodum imbecilla, multum habens ſubſtantiæ aëreæ. Ineſt tamen ei vis extergendi & citra morſum. Quam ob cauſam argentarij ea vtuntur ad vaſorum ſplendorem, & proinde* ἀργυρῖτις, *hoc eſt, argẽtaria appellatur. Vſus eius in medicina fuerit ad ea omnia, ad quæ aliæ omnes ſine morſu extergentes facultates valere poſſunt.*

κριθὴ. *hordeum. vulgò notum eſt. culmo tritici, fragiliore minorique, ſed octonis geniculato articulis ſimplici in ſtipula folio, & eo quidẽ ſcabro latoque, grana ferè nuda longiore capillamento, mordaci ariſta ſtriatim ſpicantur, radice frequenti, coma fibrata. refrigerat, ſiccat, extergit. Ex eo ſaluberrima illa priſana, & tot laudibus ab Hippocrate celebrata conficitur, refrigerandi detergendique facultate inſignis.*

κριθὴ. *hordeum vel hordeolũ. Eſt tuberculũ paruum, oblongũ, palpebræ cilio, quâ pili ſunt, adnaſcens. Externum eſt & foris prominet, atque in eo, ſicut Celſus ait, tunica quiddam quod difficulter matureſcit, comprehenſum eſt. Ex quo patet plurimùm pituitæ in eo contineri, vel ſimplicis vſtæque, vel cum alio humore miſtæ. Sic dicitur ab hordei ſimilitudine. Græci alio nomine* ποσθίας *appellant, vt ſcribit Gal. extremo lib.4.* τῶν κατὰ τόπους.

κρίμνον. *craſſior farina apud Hippocr. quæ effracto hordeo inuehitur grandiuſcula, nec perfectè molita eſt: cum autẽ dicit* κρίμνον ἀλφίτου ἁδρὸν, *craſſiſſimã farinã intelligit.*

κριμνώδης ὑπόστασις. *dicitur farinæ craſſiori ſimilis. Fit autem, vt ait Gal. lib.1. de criſib. aut propter vehementem colliquationem, aut calorem ardẽtem à quo ſanguis aduratur. Itaque omnis eiuſmodi hypoſtaſis mala eſt, vt ſcribitur in prognoſt. Nam ſi per*

exitiales morbos inciderit, breui futuram mortem significat: si verò in morbis non mortiferis apparuerit, morbi lõgitudinem portendit, vt habetur aphor. 31. lib. 7. Sed plurimi quidem per eiusmodi morbos citò pereunt, aut si euadant diutißimè ægrotant. vide ἀπόστασις.

κρινάνθεμον. *sic dictum esse à quibusdam* τὸ κρίνον, *hoc est, lilium Dioscorides author est.*

κρινόμυρον. *vnguentum liliaceum quod & μεγαλεῖον, &* αἰγύπτιον μύρον λευκὸν & σούσινον μύρον *appellatur, vt author est Galenus in explicatione vocum Hippocratis. Constabat lilio & quibusdam aromatis, vnde vnguenti non etiam olei nomen habuit.*

κρίνον. *lilium. herba est caule simplici, tricubitali, comoso, foliis longis, satyrij effigie, ex herbaceo nitentibus, radice bulbosa, flore emaculati candoris, calathi forma, extrinsecus striato, resupinis per ambitum labris, luteis emicantibus ex fundo calycis apicibus, alterius quàm flos odoris.* λείριον *à quibusdam dicitur, vt scripsit Dioscorides, ex quo vnguentum fit* λείριον *siue* σούσινον *vocatum, discutiendi molliendíque viribus præditum, vuluæq; duris tumoribus maximè conueniens.*

κριογένης. *trochisci nomen est, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 12. eo Paulus sordida vlcera expurgat.*

κριὸς. *genus ciceris quod arietinum dicitur, propterea quòd arietino capiti simile sit. vide* ἐρέβινθος.

κρίσις. *à quibusdam sic vocatur spinæ mediũ foramen quo omnes spinæ articuli sibi iũgũtur & spinæ medulla à cerebro descendit: sed magis vsitato nomine* αὐλὼ *dicitur.*

κρίσις. *crisis. iudicium. Tribus modis apud Hippocr. sumitur. Vno significat simpliciter* τὴν λύσιν, *vt quo prognostici loco scribit optimam vrinam esse, in qua per totũ morbi curriculum, donec ipse iudicatus sit, subsidet album, læue & æquale. Neque enim aliter* κρίνεσθαι *illic interpretatur Galenus quàm* λύεσθαι, *vt nec alius plærisque locis, cùm* κρίνεσθαι *in luxationibus vsurpat. vnde Cornel. Celsus plæraq; ex Hippocrate in latinum conuertens,* κρίνεσθαι *nunquam aliter vertit, quàm solui & finiri morbum. Eodem etiam modo ephemeræ & hæcticæ febres dicuntur iudicari per abusionem, vt scribit Gal. lib. 2. de crisib. quòd & sine magna perturbatione & minimè subita permutatione finiantur. Altera verò significatione ἡ* κρίσις, *est motus vehemens naturæ, ad rei cuiuslibet molestæ depulsionem. Hæc quidem generalis est* τῆς κρίσεως *significatio, secundùm quam non modò morbi, sed & cõceptiones & abortiones & partus & omnino quæcunque magno naturæ conatu indigent, dicuntur iudicari. Sic enim visum est Hippocrati libello* περὶ ἑπταμήνου *scribenti:* ταῖς δὲ γυναιξὶν αἱ συλλήψιες τῶν ἐμβρύων, καὶ οἱ τρωσμοὶ τε καὶ οἱ τόκοι ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐν ᾧπερ αἵτε νοῦσοι καὶ αἱ ὑγίειαι καὶ οἱ θάνατοι κρίνονται τοῖσι σύμπασιν ἀνθρώποισι. ταῦτα δὲ πάντα, τὰ μὲν κατ' ἡμέρας, τὰ δὲ κατὰ μῆνα ἀποσημαίνει, τὰ δὲ κατὰ τεσσαρακοντάδας ἡμερῶν, τὰ δὲ κατ' ἐνιαυτόν. *hoc est, mulieribus autem & fœtuũ conceptiones & abortiones & partus eodem tempore iudicantur, quo & morbi & sanitas & mors cunctis hominibus: sed omnium istorum alia quidem diebus, alia mensibus, alia dierum quadragenariis, alia verò annuo spatio videntur euenire. Ac Hippocrati quidem consentanea scripsit Aristoteles lib. 4. de generatione animalium cap. 10. his verbis: ratione optima tempora omnium & grauiditatum & generationũ & vitarum, dimensionem circuitibus sibi exposcunt recipere. Circuitum autem scribit se appellare diem, noctem, mensem, annum & tempora quæ iis describuntur, atque etiam Lunæ traie-*

ctiones. Veruntamen non omnis naturæ conatus ad vacuandum propulsandúmque quicquid ei nociuum est, crisis dici debet, ne quotidianam excrementorum vacuationem crisim esse cogamur fateri, sed is modò qui vehemens sit, nec nisi certis dierũ, hebdomadarum, mensium aut annorum periodis cõtingit. Nam cùm, authore Galeno, τὸ κρίσεως nomen à foro ad medicinam translatum sit (qua in re ego potiùs illi assentior, quàm aliis qui κρίσιν excretionem vel naturæ conflictum interpretantur, quòd κρίνειν καὶ κρίνεσθαι vtrumque aliquãdo significet. Neque enim κρίσιν, non dico malam, sed omnẽ quæ bona sit excretio sequitur) quòd perinde natura cum morbo decertet atque reus cum petitore. atque vt in foro alteram partem causa cadere necesse est, ita hic naturam aut vinci aut vincere oporteat: quemadmodum non de leuibus rebus, sed grauioribus actiones institui solent & iudicia exerceri, sic non omnis naturæ motus, quo onus omne superfluum à se deponat, crisis appellari debet, sed magnus modò, & in quo natura videtur plurimùm laborare. Talis quia maximè circa morbos apparet, atque in eius contemplatione medici præcipuè versantur, ideo τὸ κρίσεως nomen morborum tantùm proprium videntur fecisse, & ad eos retulisse omnia quæcunque de crisibus conscripserunt. Ex quorum sententia hæc breuiter de morborum crisi dicemus. Igitur crisis tertio suo significatu variè à veteribus medicis definita fuit. Alij enim, vt scribit Galenus, subitam in morbo mutationem, alij ad meliorem statum inclinationem solam, alij eam quæ antecedit agitationem, alij integram omnem morbi solutionem, alij eam tantùm quæ bona sit, crisim dixerunt. Hippocrates verò, sicut recitat Galen. appellat κρίσιν permutationem magnam in morbo repente factam: cuius ipse quatuor differẽtias assignat lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, scribens, ἤδη ἐπιδείω ἢ ὄλεθρον, ἢ ῥοπὴν ἤδη ἐς ἄμεινον, ἢ ἐς χεῖρον. Siquidem per huiusmodi mutationes nonnunquam subitò integra sanitas restituitur, aut moritur æger, aut lenior aut deterior morbus euadit. Addit verò Galenus initio lib. 3. de crisibus alias duas quas mistas vocat, quum subita aliqua ad melius aut peius commutatione facta, deinceps morbus eodem tenore progreditur, donec æger vel conualuerit vel extinctus sit. Earum duæ bonæ, duæ malæ dicũtur. Verùm ea sola quæ subitam affert sanitatem simpliciter crisis appellatur: nam quæ mortem adfert, mala crisis est: aliæ non κρίσεις, sed simpliciter λύσεις, vt ait Galenus, vel ἐλλιπεῖς κρίσεις vocantur. Omnibus diebus earum aliqua fieri potest, non tamen omnis omni die: nam bona, quam absolutè κρίσιν dicimus, septimum, decimũ quartum, vigesimum, vigesimum septimum, quartum & tricesimum, quadragesimum, sexagesimum, octogesimum, centesimum, cẽtesimum vigesimum, qui dierum iudicantium postremus est, atque ad horum proportionem sequentes postea menses annósque sibi vendicat. Et hæc quidem dierum criticorum proportio, quòd certo ordine cõstet, κόσμος ab Hippocrate appellatur. Incidit verò & in alios aliquando dies, vt tertium, quintum, nonum, & alios quosdam: verùm hi multò frequentiùs aut imperfectè ad salutem, aut planè ad interitum iudicant. Mala verò ferè in sextum, octauum, decimum, duodecimum incidit: quorum omnium rationes Galenus in lib. de diebus criticis explicauit. Cæterùm cum hæc quatuor sint κρίσεων genera, in ea tantùm quæ optima est cognoscenda definiendáque medici operam suam posuerũt, quòd ea agnita facilè sit imperfectas malásque crises diiudicare, quorum vestigiis insistentes, omnem eius naturam, vim, proprietates, differentiásque paucis exponemus. Cùm varij sint morbi, ad eos

tantùm crisis pertinet, quos humor committit. Hic quia ferè semper crudus est & qualitate vitiosus, nisi totus concoctus & mitificatus fuerit, sanitas integrè restitui non potest. Concoctionem autem intelligere oportet, non conuersionē in corporis substantiam, sed moderationem quādam & alterationem malignæ qualitatis in aliam benigniorem & naturæ minus molestam. Quia ergo ne sic quidem cōcoctus humor nutrire potest, sed naturæ onus est superfluum, eum natura è corpore expellat necesse est: id quòd si paulatim & longiore spatio fiat, concoctio non crisis dicitur, morbúsq; ipse concoctione finiri, non crisi. Siquidem in crisi illam vacuationem sine mora & confertim fieri oportet. Itaq; si, vt vniuersus humor subitò vacuetur, necesse sit eum totū perfectè cōcoctum esse (cruda enim non facilè expelluntur, naturæ contumaciter resistentia) patet optimam illam crisim non alio tempore quàm in morbi vigore contingere, in quo solo humor perfectè concoqui solet. Cùm autem vacuatio humoris duobus modis contingat, vno verè & propriè humore è corpore depulso, & excreto: altero verò, eodem in alteram partem translato, vtroque modo fieri potest crisis, quorum illum κατ' ἔκκρισιν, hunc κατὰ μετάστασιν, hoc est, per translationem siue per abscessum nuncupant. Siquidem humores relicta parte in qua morbum excitabant, locum mutant & altò abscedunt. Quæ criseos ratio etiam κατ' ἀπόστημα appellatur. Sunt autem eius quæ κατ' ἔκκρισιν dicitur tot differentiæ, quot habentur & vacuationis, per aluum, per vrinas, per hæmorrhoidas, per vomitiones, per sputa, per profluuiū sanguinis è naribus, quod propriè Græci αἱμοῤῥαγίαι nuncupāt, per sudores. Nec tamen omnes ex æquo bonæ habentur. Nam longè melior perfectiórque est, quæ κατ' ἔκκρισιν fit, quàm quæ κατὰ μετάστασιν. Hæc enim magna ex parte imperfecta est, nec morbum planè soluit. Deinde verò quæ per inferiorem vacuationem contingit, melior quàm quæ per superiorem, tùm per quā noxius & redundans humor, melior est ea per quam alius humor vacuatur, tū quæ κατ' ἴξιν, vt ait Hippocrates, quàm quæ aliter fit, tū quæ permeatus conuenientes, ad hæc quæ antea die θεωρητικῷ indicata die decretorio obuenit. Fit autē in tam repentina mutatione magna in corpore agitatio perturbatióque, adeò vt præcipuū ferè futuræ crisis signum Hippocrates dicat noctem, quæ crisim præcedit, valdè molestam deliriis, vigiliis, comate, doloribus, lacrymis, difficultate spirandi, tenebris ante oculos obortis, summa inquietudine & aliis id genus malis, quæ quidem sicut maximè sunt formidāda & plena periculi, si per initia morbi & ante humoris concoctionem appareant: ita in ipso vigore & post signa concoctionis tutò breuíque futuram crisim pollicentur.

κρίσις etiam præter superiùs explicatas significationes sumitur aliquando apud Hippocratem pro ipsa accessione, vt aph. 19. lib. 1. sicut Galenus & Philotheus in explicatione eius loci scripserunt.

κρίσιμον. dicitur ab Hippocrate lib. περὶ διαίτης ὀξέων, τὸ κρίσιν ποιοῦν τοῦ νοσήματος: quod idem est ac si dicas ὠφέλιμον, id est, vtile, vt Galenus annotauit. vt autē idem scribit comment. in prorrheticum, κρίσιμον duobus modis accipitur apud Hippocr. vt signum, & vt causa per se τῆς κρίσεως. Signum quidem id dicitur, quod futurā crisim prænunciat. Eorum duplex est differentia: alia signa tantùm sunt, alia non modò signorum, sed causarum etiam rationem habent. Signa tantùm sunt, colli dolor, temporum grauitas, tenebræ oculis obuersantes, vertigines, capitis dolores, lacrymæ inuitò obortæ, facies & oculi rubentes, labiorū motus, vigiliæ, somnus grauis, asthma,

dyspnœa, præcordiorũ retractio, stomachi fastidium, nausea, æstus, sitis ingens, rigor, cardialgia, molestus decubitus, lethargus, delirium, vociferatio. Signa verò & causæ sunt, vomitus, excrementa alui, copia vrinæ, sudores, sanguinis eruptiones, parotides, & abscessus quos ἀποσκήμματα appellant. Nam si quædam ex iis die θεωρητικῷ apparuerint, eadémque proximo die critico grauiora magísque euidentia sint, non est dubium eodem die futuram esse crisim. Qualis verò futura sit, ex aliis notis petendum tùm iis quæ concoctionem cruditatémque significant, tùm aliis quibusdam incertis & ambiguis quidem, sed magnam tamen vim habentibus, qualia sunt, mente constare, bene se habere ad ea quæ offeruntur, facilè respirare, facilè ferre morbũ, pulsus bonus, facies sanis simillima, decens accubitus, totius corporis æqualitas, & alia de quibus ab Hippocrate scriptum est in prognosticis. Nam pro horum signorum viribus, illa superiora bonam malámue crisim & perfectam vel imperfectam fore ostendent. κρίσιμον autem vt causa, dicitur omnis vacuatio & abscessus per quem crisis ipsa perficitur, vt vacuatio per aluum, per hæmorrhoidas, per vomitiones, per sputa, per αἱμορραγίας, per sudores. Omnes præterea abscessuum differentiæ, post aures, in alas, in inguina, in articulos, in cutẽ (est enim quidam icterus criticus) & in alias omnes corporis partes. Hæc quamuis κρίσιμα vt causæ propriè dicantur, signorum tamen etiam rationem quãdam habent, sicut paulò antè diximus.

κρίσιμος ἡμέρα. indicatorius siue decretorius dies. Dicitur dies, in quo crisis morbi contingit. Itaque vt crisis omni die fieri potest, sic & omnis dies κρίσιμος esse potest. Nunc autem appello crisim omnem morbi solutionem, in qua quidem significatione etiam febris ephemeræ crisis est. Atque vt sunt multæ τῶν κρίσεων differentiæ, sic & dierum criticorum: alij enim κατ' ἐξοχὴν κρίσιμοι ἢ κριτικοὶ appellantur, in quos sæpissimè & securissimè crises incidunt. Alij mali sunt, in quibus magna ex parte fiunt crises malæ: alij verò medij & incidentes, quibus crises contingunt imperfectæ. Est autem omnium fortissimus perfectissimúsque septenarius, & qui septenario cõcluditur, vt septimus, qui morborum peracutorum terminus est, decimusquartus, qui morborum simpliciter acutorum, posteà vigesimus, vigesimusseptimus, tricesimusquartus, quadragesimus, qui postremus est eorum quibus solent acuti ex decidentia morbi iudicari: & post eum sexagesimus, octuagesimus, centesimus, vigesimus & centesimus, qui, vt Galenus scribit lib. 2. de diebus criticis, cõstituitur ab Hippocrate omnium dierum criticorum finis supremus. Deinceps non diebus, sed mensibus & annis crises numerat. Et hi quidem dies quibus certa firmáque vis inest decernendi, κύριαι ἡμέραι ab Hippocrate appellantur. Hi autem quanquam præcipui sunt inter criticos, sunt tamen & alij quidam quos παρεμπίπτοντας, hoc est, incidentes vocant, quibus & sua vis inest ad indicandum, vt tertius, quintus, nonus. Hi omnes verè & propriè critici appellantur. Dicuntur autem & eo nomine aliquando illi dies qui singularum hebdomadarum medij sunt, eásque in duas partes diuidũt, vt quartus, vndecimus, decimusseptimus & reliqui eodem modo, quòd sæpe in eos crises bonæ incidãt. Hi tamẽ proprio nomine non κρίσιμοι, sed ἐπίδηλοι & θεωρητικοί, hoc est, indices & contemplabiles nuncupantur, quòd maiorem vim & proprietatem habeant ad præsagiendam contemplandámque futuram crisim quàm ad iudicãdum. Quarta autem criticorum dierum differentia est, in quibus vt plurimùm mala crisis euenit. Hi ferè à quarto pares sunt, vt sextus, octauus, decimus, duodecimus, decimus-

sextus,

sextus, decimusoctauus. Inter eos autem decimusquartus & vigesimus non numerantur, quòd ille secundæ, hic tertiæ hebdomadis terminus sit quæ impari numero cōcluduntur. Itaque reuera impares numeri sunt, sicut Galenus demonstrauit. Eorum verò pessimus est sextus qui, quòd eo plures pereant, tyranni nomen meruit.

κρισιμώτερα. *dicuntur ab Hippocrate lib.* περὶ διαίτης ὀξέων, *omnia quæ magis ad crisim faciunt, eámque magis promouent, vt comment. 2. Galenus explicat.*

κροκιδίζειν. *verbum est, inquit Galenus, ab omnibus medicis de phreniticis dici solitum. significat autem tomentum legere & euellere subtegmina: sicut καρφολογεῖν euellere festucas, vt annotat comment. 1. εἰς τὸ προγνωστικόν.*

κροκὶς. *tomentum, floccus siue hapsus lanæ quo medicamenta excipiuntur. Apud Aëtium lib. 3. dicitur medicamenti genus* προσθετὸν *quod tomento exceptum ano inditur vice glandis.*

κροκοδείλιον. *herba est chamæleontis nigri figura. radice lōga, aliquatenus lata, gustu nasturtij, aspero, semine rotundo, clypeoli forma, duplici. Semen calefacit, digerit, exiccat, & acrimoniam habet. Galenus & Aëtius etiam* κροκοδειλιάδα *appellant, eáque ad cephaleas vtuntur.*

κροκοδείλιον *etiam dici à quibusdam* τὸν σκάνδυκα *Dioscorides author est.*

κροκόμαγμα. *est retrimentum crocini vnguenti. Sic autē dicitur quod expressis vnguenti crocini odoramentis & in formas digestis paretur:* μάγματα *enim appellātur quæ expressa aliqua materia supersunt crassa, fæculenta & lignosa. Ad differentiā autem additur materiæ nomen, vt* κροκόμαγμα, ῥοδόμαγμα. *Verùm cùm vnguētum pluribus modis præparetur, palàm est varias etiam haberi crocomagmatis differentias. Vnam Dioscorides recenset, Paulus duas, Aëtius item lib. 6. quartam, ab aliis differentem quæ eadem est cum ea quam Gal. recenset lib. 2. de antidotis ex Damocrate, nisi quòd amyli & gūmi pondere variant. Optimi eas esse notas scripsit Dioscorides, vt odoratum sit, modicè myrrham olens, graue, nigrum, ligni expers, læue, subamarum, quod madefactum croci colorem reddit, gustatúmque vehementer dētes ac linguam inficit, aliquot in horas permanente colore, quale quondam fuit quod è Syria deportabatur. Hoc oculorum claritati plurimùm conferre dicitur, caliginem discutere, vrinam ciere, excalfacere, concoquere, mollire & respondere aliquatenus croco, vtpote cuius plurima parte sit particeps.*

κρόκος. *crocus, siue crocum. Herba est foliata penè in capillamenti exilitatem, cauliculo angusto & breui, florem producente cærulei calycis in quo flammea croci stamina, radice bulbosa copiosáq; & viuaci. Galli Mauritanos imitati saffranum appellant. Calfacit secundo ordine, primo exiccat, paulùm etiam quiddam adstringens habet quod terreum frigidúmque est. Cæterùm ex croco hæc medicamenta conficiebātur, erántque medicis in vsu, quæ sequuntur.*

κρόκινον μύρον. *crocinum vnguentum, siue ex croco paratum. Quomodò conficeretur Dioscorides explicauit lib. 1. Aliam verò eius compositionem, valdè ab ea differentem Paulus recenset lib. 7. Dioscorides suo vires tribuit calfaciendi, somnum alliciendi, siue naribus admoueatur, siue illinatur, pus mouendi, vlcera purgandi, cōtra vuluæ duritias atque præclusiones, prætereà concoquendi, emolliendi, humectandi & permulcendi.*

κροκῶδες κολλύριον. *croceum collyrium, cuius triplicis mentionem facit Galenus*

lib.4. τῆν κατὰ τόπους, πακκιανοῦ, παιδικοῦ, λεοντείου.

κροκώδης πεσσὸς. *qui describitur à Paulo lib.7.cap.24.*

κροκώδης τρόχισκος. *cuius compositio habetur apud Paulum & Aëtium.*

κρονὺς. *herba genus.* ἡ ἐχίδνιος βοτάνη, *inquit Hesychius.*

κρόμμυον. *cepa. Est olus foliis ferè porraceis, intus concauis, caule tereti & rotundo, per cuius fastigium semen in orbem spargitur, radice capitata, pluribus cartilagineis cōpacta tunicis, quæ summatim prætenuibus rufisque vestitur membranis, nigricante vertice, à quo fibræ capillitij modo fruticant, odore lacrymoso: plura sunt eius genera: excalfacit quarto ordine. Est autem crassarum partium, proinde flatuosa est & cōcoctu difficilis. Quod si tandem coquatur, malum succum gignit & valdè acrem & qui facile febrem accendat. Itaque potiùs inter pharmaca quàm inter alimenta cēseri debet. Incidit enim & attenuat humores crassos, aperit obstructiones & hæmorrhoidas, & ex vtero strangulatas olfactu excitat.*

κρόνιον. *sic dici à quibusdam* τὸ ἀλφίνιον, *author est Dioscorides.*

κρόταφοι. *tempora. Sunt ossa duo cranij, vtrinque singula ad aures sita, trilatera, parte superiore suturis* λεπιδοειδέσι, *posteriore, laterum* τῆς λαμβδοειδοῦς *additamentis, anteriore sutura quæ cranio & ossi* σφηνοειδεῖ *communis est, terminata. Sunt autem omnium cranij ossium infirmissima, tùm quòd tenuissima sint, tùm quòd pertusa meatu auditorio & cauata partim ad genæ supernæ diarthrosim, partim ad venæ iugularis ramos intus & foris excipiendos. Non sunt verò simplicia sed multiformia. Namque portio eius est os* λιθοειδὲς, *hoc est, petrosum, quod protēsis suturæ* λαμβδοειδοῦς *finibus terminatur, in eáque apophysis inest quam à styli scriptorij specie* γραφιοειδῆ *&* στυλοειδῆ, *ab acus autem similitudine* βελονοειδῆ *appellant: alij verò etiam* πλῆκτρον, *quod galli calcar referat. Sunt & in iisdem ossibus geminæ apophyses, papillis mammarum præsertim vaccinarum similes, & ob id* μαστοειδεῖς *dictæ, musculis inserendis seruientes, & cauæ atque extuberātes quò aër amplis & anfractuosis earum cauitatibus conclusus magis resonaret auribus. Habent prætereà aliam, quæ meatui auditorio dedicata est. Exit prætereà & ab his apophysis vtrinque vna ad oculi angulum excurrens & dimidiam partem ossis constituens quod* ζύγωμα *nuncupatur. Cæterùm ossa hæc omnia musculus à tota temporum cauitate exoriens contegit, innixus ossi iugali, quo solo à cerebro ipsiúsque membranis dirimitur. Est autem ille valdè sensilis, vt qui oblæsus conuulsiones & stuporem inducat. motus autem duos habet: homini namq; firmanti dentes & os claudenti atque contrahenti, tenditur, hianti verò laxatur. A partis nomine cui incumbit,* κροταφίτης *dicitur.*

κρότων. *latinis ricinus. vtrumque à similitudine animalis canibus præcipuè infesti. Olim apud Ægyptios dicebatur* κίκι, *de quo suprà. dicuntur &* κρότωνες *apud Hippocr. cartilaginea pulmonis bronchia, vt lib.1.de morbis. Dicitur &* κρότων *oleæ morbus, qui ceu quædam solis inustio est.*

κρούνιον *medicamenti compositi nomen est quod vim habet vehementem mouendi vrinam. quare sic dictum est à torrētis similitudine. Eo quondam Esdras & Asclepiades vsi sunt. Cōpositio refertur ab Aëtio lib.12. vbi agit de iis quæ ad ciendam vrinam hydropicis bibuntur.*

κρουστουμίνατον. *crustuminatum. genus est potionis quæ ex crustuminis pyris præparatur in modum* τοῦ ὑδρομήλου, *vt docet Aëtius extremo lib. 5. Vox latina merè est quam*

recentio-

recentiores Græci vsurparunt.

κρυμώδης πυρετός. *est species febris continuæ & ardentis accensæ ab erysipelate circum pulmonem consistente, quemadmodum scriptum est apud Aëtium lib.5.cap.89.*

κρυστάλλιον. *sic dictum est à quibusdam τὸ ψύλλιον.*

κρύσταλλος. *crystallus. est succus intra terram frigore concretus. Itaque ex marmorum saxorúmue canalibus effoditur, vel venis fibrísque detectis: aliquando aratro excitatur & torrentibus defertur. Sunt qui dicant esse aquam cœlestem gelu vehementiore duratam. Vim habet crystallus refrigerandi & siccandi atque etiam adstringendi, ideóque dysentericis in vino conducit.*

κρυσταλλοειδὴς ὑγρόν. *crystallinus humor. Est humor oculi duriusculus, purissimus & pellucidissimus. Sic dictus est à similitudine crystalli, siue eo nomine glaciem, siue crystallum propriè dictum intelligamus. Nam & mediocriter durus est, & exquisitissima præterea puritate, pelluciditate claritatéq; perspicuus. Est autem ei eiusmodi durities, vt per sectionem à cæteris oculi partibus solutus nō defluat, sed instar molliusculæ ceræ per se consistat, suámque asseruet figuram. Nec verò eo durior humor vllus in oculo continetur. Candidissimus autem est & splendidissimus, quoniam sit primùm videndi instrumentum. Solus enim à coloribus alteratur, & in eiusmodi corpore omnes colores facilè citóque suscipiuntur & relucent, neque propter puritatem & coloris synceritatem vitiantur adulterantúrque. Figuram habet rotundam sed depressam anteriori posteriorique parte & latiusculam, nec tam rotundam & protuberātem quàm à lateribus, & superna infernáq; parte, quòd ad perfectiorem visionem sic formatum esse expediret: figura enim exactè rotunda, paucioribus sui partibus, plana autem pluribus cum suis obiectis communicat. Situs est in medio oculo éstque eius veluti centrum, propter dignitatem & præcipuum in videndo vsum. Nutritur humore vitreo quem habet à tergo, nō per venam quidem, quæ nulla inest, sed per διάδοσιν alimenti.*

κρύωξα. *olus apio simile, apud Hippocratem, nascens iuxta mare, vt scribit Erotianus.*

κτείς. *cunnus. totus ipse sinus pudendi muliebris.*

κτένες. *dicuntur à quibusdam dentes primores acuti qui & διχασῆρες & γελάσινοι vocantur. Sunt etiam qui κτένας vocent partē manus externam, τῷ θέναρι oppositam, quam propterea alij ὀπισθέναρ, alij προκάρπιον, alij δῶρον appellant.*

κυάθισκος. *sic dicitur chirurgici specilli pars altera concaua, in parui cyathi modum, qua aliquid vel extrahi, vel infundi potest. vide μήλη.*

κύαθος. *cyathus. Est & liquoris & rei aridæ communis mensura apud Romanos, ligulas siue cochlearia quatuor continens. Erat autem sextarij pars duodecima: apud Atticos autem & ipse tam liquidorum quàm aridorum mēsura erat, capiēs κόγχας duas, siue μύστρα quatuor, siue χήμας quinque, siue sescūciam, id quod notum esse potest ex Galeno lib.2. τῶν κατὰ τόπους cap.5. scribēti è Critone remedia ad varos. Mellis, inquit, Attici cyathum vnum siue drach. duodecim, apud Romanos quidem cyathi nota erat ista, Cv. apud Græcos verò hæc, Ꝁ.*

κύαμος. *faba. Est legumen valdè aliquando procerum scapo recto, folio carnoso, portulacæ simili, flore cristato, versicolore, hirto, siliqua plærumque semipedali, fructu intus lato humani vnguis effigie. Ea autem maior etiā est faba Ægyptia, quam alij Colocasiam, alij Ponticam vocant, vt quæ calamo sit quatuor cubitos longo, folióque*

latitudine concauitatéque ſpectabili, ita vt aquam continere poſsit, & Alexandrinis poculorum & catinorum vſum præbeat, qui adeò Nili ſui dotibus gaudent, vt implexis colocaſiæ foliis in variam ſpeciem vaſorum, potare gratiſsimum habeant. Ex iis autem factum poculum Athenæus, Strabo, Heſychius κιβώριον *dici teſtãtur. Quò factum eſt, vt ſæpe apud medicos* τοῦ κυάμου *nomen occurrat pro menſura, non quidem certa, ſed ſimpliciter rei alicuius menſurabilis capaci, quæ &* κιβώριον *&* κιβώτιον *vocata fuit, qua liquores metiuntur, vt apud Aëtium, vbi de picra exhibenda ait,* ἡ δόσις κοχλιάριον σὺν μελικράτου κυάμοις δ'. ἢ ἐπιῤῥοφείτω ὕδατος θερμοῦ κυάθους β'. *Similiter apud Gal. lib. ad Pamphilianum de Theriaca, vbi ſcribit eam ex paſſo aut aqua mulſa exhibendam fabæ Ægyptiæ magnitudine.*

κύανος. *cæruleus. lapis eſt, ſiue ſuccus in metallis concretus. Duplex eſt. Natiuus & factitius. Natiuus foſsilis eſt, & in venis fibríſque ortus aut per ſe reperitur ſabulo arenæúe duræ ſimilis: aut abraditur à materia metallica, plærumque ſimilis arenæ. hic tantopere amat chryſocollam, tantáque illi naturæ familiaritate coniunctus eſt, vt hi duo ſucci cõcreti frequentiſsimè ſimul nati vni eidémque glebæ metallicæ adhæreant, videatúrque alter propè appoſitus alterum incluſum ſepire atque complecti. Factitij autem plures ſunt ſpecies, atque ex his aliquæ natiuo precioſiores, quarum præſtantiſsima fit hoc modo. In vaſculum quernum infundunt libras tres acerrimi aceti, in quo factitij ſalis ammoniaci in puluerem triti quadrans fuerit diſſolutus, atque in vaſculi medio bacillum ſtabiliunt, déque eo laminas argenteas rimulis plenas ſuſpendunt, vt modò non attingant acetum, rimulas autem priùs argẽto viuo oblinunt, deinde vaſculum operculo obturant, & fimo terráue obruunt. Poſt viginti dies vaſculum aperiunt, id quo laminæ veluti ſitu ſqualent, deradunt, atque vaſculum ſecundò tertióque fimo vel terra obruunt, viciſsímque deradunt, vſque dum laminæ deficiant: tum nouas de bacillo ſuſpendunt, quæ vbi etiam ipſæ fuerint vi aceti conſumptæ, id quod collectum eſt in catinum intus ſpuma argẽti obductum iniiciunt, ſubiectíſque carbonibus ardentibus paululum vrunt, mox ablatum & refrigeratum lauant aqua pura. Poſtquam vero omne ſubſederit, aquam effundentes in ſole exponunt vt ſiccetur, faciúntque hoc modo cæruleum longè præſtãtiſsimum. Cæterùm pictores tam natiuo quàm factitio vtuntur, medici natiuo tãtùm, cui vis eſt reprimendi, erodendi, & exulcerandi.*

Eſt & κύανος *floris nomen in frumẽtario agro naſcentis, calyce roſarum, ſed ſquaroſo atque triſti, plurimis ſtipantibus cœruleis barbulis: eo pueri ad coronas vtũtur.*

κύαρ. τὸ βελόνης τρῆμα, *hoc eſt, acus foramen, apud Hippocr. Dicitur & ab anatomicis* κύαρ *auriculæ foramen internum & penitius.*

κύβιτον. τὸ ὀλέκρανον. *hoc eſt, os cubiti apud Hippocr. quod &* ἀγκὼν *dicitur. Dioſcorides autẽ* τὸν κόνδυλον τοῦ βραχίονος *ſic nominari dixit, vt ſcribit Gal. Bacchius autem, vt ſcribit Erotianus, interpretatus eſt* κυβοειδὲς ὀστέον καὶ τὴν πτέρναν, *ſed longè plures* τὸν ἀγκῶνα.

κυβοειδὲς ὀστοῦν. *os cubicum. Eſt os vnũ ex quatuor tarſi oſsibus, ſolum nomine donatum, cùm reliqua tria careãt nominibus. Id calci articulatur ipſamq́; excipit, cùm reliqua tria tarſi oſſa ſcaphoidi cõiuncta ſint. Sic dictum eſt quod cubo ſimile ſit. Verùm lateribus omnibus eſt admodum inæqualibus & ferè aſperis, vt vix quicquam aliud quod latera ſex habeat cum cubo communia. Sed & internum eius latus geminum apparet.*

apparet. Est autem os κυβοειδὲς, ut & reliqua tarsi ossa, intus cauum, foris gibbum.

κύβοι. sic à quibusdam vocantur spinæ vertebræ, & præsertim colli.

κυδώνια. cotonea malus. Arbor est omnibus nota, malo vulgari haud quaquam absimilis, mala ferens varia, omnia adstringendi vi prædita & stomacho utilia, ex quibus oleum fit quod μήλινον appellatur. In iis scammonium præparandum esse Gal. lib. 1. de aliment. facult. docet, ne stomacho noceat.

κυδώνια. herbæ nomen est apud Galen. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, qua Galenus odorata reddi medicamēta scribit. Sic videtur dicta à similitudine odoris ad mala cotonea. Quæ sit tamē incertum mihi est: nisi ea fortè sit quam Plinius à Gallis Halum vocari, à Venetis cotoneam scripsit.

κυζικηνὸν. emplastri nomen apud Galen. lib. 4. τῶν κατὰ γένη. refertur & ab Aëtio lib. 15. magnique omnino usus ab eo esse proditur.

κύημα cōceptus. sic dicitur fœtus duobus primis mensibus, ut declarat Galenus his verbis lib. 1. de sympt. causis: κατὰ μὲν τοὺς πρώτους δύο μῆνας ὀλίγον ἐπισπᾶται τοῦ αἵματος εἰς αὐτὸ τὸ ἔμβρυον, ὡς ἂν ἔτι μικρότατον ὑπάρχον· ὅταν οὐδ' ἔμβρυον ἤδη πω καλεῖται κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἀλλ' ἔτι κύημα. Quanquam autem κύημα animalium propriè sit, in iis tamen quæ florēt præsertimque in brasica, tùm à Græcis, tùm à Latinis etiam authoribus usurpatur. Cymata enim in iis quasi κυήματα vacarunt scaporum delicatiores teneriorésque coliculos quos appetente vere in prima florū germinatione & in summa stirpe hoc olus profert, discretus, verùm clausis adhuc, florū calycibus, quales quotannis videre licet, in quibus floris primùm mox seminis fœtus clauditur. Theophrastus lib. 7. de plantis scribit à Græcis κύημα dici in quo flos ad semen clauditur. Latini non tantùm cymata neutro genere dicunt, sed etiam fœminino cymas.

κύθιον. nomen est collyrij quod à cinereo colore etiam τέφριον dicitur. describitur à Cornelio Celso lib. 6. cap. 6.

κυκεὼν. est potio constans variis alimentis vino mistis. Sed varia quidem & diuersa secum misceri possunt, omnia tamen in cyceone cum vino temperantur. Est enim τοῦ κυκεῶνος nomen commune omnium potionum vinum habentium. Homerus cyceonem suum ex mista farina caseo apparauit in sorbitionis usum. Alius herbarum, aut hordei succum vino miscuit. Etymologici author mel cum vino cyceonem dicit vocari. Habent nūc & Flandri suos cyceonas. Itaque κυκεὼν, ut ait Galenus comment. 6. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, non est potio simplex, sed in seipso cibum continet, ideóque cerebrum minùs quàm merum offendit, præsertim si ex mediocri mistura cibi vinique constet. Erotianus scribit apud Hippocr. κυκεῶνα dici πόμα μετὰ ἀλφίτου πεπαραγμένον.

κυκλάμινος. herba est foliis hederæ purpureis, variis, in quibus súsque déque albicant maculæ. caule nudo, quaternos digitos æquante, floribus in eo purpureis, rosarum effigie, radice nigra & aliquantùm lata, ut rapū videri posit. Exterget, incidit, aperit, attrahit, digerit. Est & altera κυκλάμινος, foliis & ipsa hederæ, sed minoribus, geniculatis caulibus crassisq; circa vicinas arbores capreolorum modo se voluentibus, flore candido, odorato, acinis hederæ mollibus, lenti gustus, aliquantulùm acris, radice superuacua. Priorem panem porcinum, alteram sigillum mariæ vulgus appellat. Præterea cyclaminum tertiam Plinius sibi demonstratam asserit cognomine chamæcisson, uno omnino folio, radice ramosa qua pisces necabantur, quod Diosco-

rides nomine tenus primæ cyclamino attribuit, ἰχθυόθηρον à piscium venatu appellans.

κυκλέοντα. περιειλοῦντα καὶ περιαγόμενον, *apud Hippocratem.*

κύκλισκος. *idem quod* τρόχισκος. *orbiculus, pastillus, de quo vide suo loco.*

κύκλισκος. *est scalper excisorius cauus. sic dictus est quòd ima sui parte ad circuli figuram accedit. Eius usus est in fracturis capitis potissimùm, quum illæ usque ad membranas peruenerunt: eo enim quod concusum est, excidi debet. Verumtamen quod per eos opus administratur, vitio quidem omnino non caret, cùm quatiat immodicè caput. Si tamen magnæ sint fracturæ, & ossa quæ fracta sunt vehementer mota, commodum est cycliscis uti. Sunt autem plures eorum differentiæ. Alij enim latiores, alij angustiores fieri possunt.*

κύκλοι προσώπου. τὰ μῆλα, *hoc est, malæ apud Hippocratem.*

κυκλώπιον. *albugo oculi. totum illud dicitur quod in oculo albicat. Aristot.* λευκὸν *vocat. Dicitur etiam* σφενδόνη *per metaphoram, quòd non aliter pupillam quàm pala annuli gemmam includat.*

κυκνάρια *siue*

κύκνοι. *sunt collyria quædam* ἄδηκτα *multorum generũ. Ex his enim alia dicuntur* κύκνοι *simpliciter, alia cum addito, ut* κύκνος *reginæ apud Galenum & Aëtium. &* κύκνος *ex terra Samia apud Galenũ lib. 4.* τῶν κατὰ τόπους. κύκνος κιῤῥὸς & κύκνος λευκὸς *apud Paulum Æginetam. nec dubium est à colore sic appellari. Præualebat enim in iis amylum, & terra Samia & cerussa Rhodiaca. erant mordacitatis expertia, & longiori tempore affectæ partis vitiatum humorem cõsumebant. Eadem verò etiam* λυβιανὰ *dicebantur.*

κυλλὸν. *dicitur apud Hippocrat. crus varum, id est, in exteriorem partem luxatum vel conuersum, adeò ut suræ processus qui talum exteriùs complectitur, sine stabilimento ullo suspensus relinquatur: quamuis propriè mutilum & imperfectum significet, ut scribit Galen. lib. 3. de diebus criticis, dicens in ea significatione vulgò mensem* κυλλὸν *appellari qui diebus viginti nouem constet: alios autem perfectos, qui triginta habeant.*

κύλλωσις. *significat apud Hippocrat. distortionem cruris in exteriorem partem, ut Gal. annotauit comment. 4.* εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. *Idem tamen comment. 3. dicit nonnullos de omni longorum membrorum distortione* κύλλωσιν *intelligendam censere, generaléque ei tribuere significatum. Alios verò eo nomine distortionem tantummodò intelligere, in qua in interiorem partem membrum inclinatur.*

κυματώδης σφυγμός. *undosus pulsus. Est pulsus inæqualis in una pulsatione & diuersis arteriæ partibus, in quo non tota simul distenditur arteria, sed pars post partem, in modum undarum. Cùm enim fluctuationis initium à supernis duci perspicuum sit, atque ad arteriæ fines terminari, pars arteriæ superior & cordi vicinior primùm distenditur, deinde alia secundo digito tacta, mox alia tertio, postremò quarta pollici ægri vicinior, motu tamen manente continuo, instar undarum sese attollentium, secũda unda priorem semper excipiente. Neque enim in hoc pulsu interruptus motus est, sed prioris partis arteriæ distentionem secundæ partis distentio ita consequitur, ut nulla pars à motu libera sit. Sunt autem undosi pulsus variæ differẽtiæ, quòd quibusdam rectà, quibusdam in obliquum undæ ferantur, prætereà in longum, latum & profundum. Cæterùm cum undoso pulsu coniuncta magnitudo est, quòd si*

accedat

accedat paruitas, σκωληκίζων dicatur. Ambo enim cùm in eodem genere positi sint, sola quantitate distinguũtur, causatúmque magnitudine. Sunt autem eorum causæ, facultatis imbecillitas, vel copia humorum, vel summa organorum mollities. Nam cùm à principio in singulas arterias permeans contentio pari firmitate totum vas attollere nequeat, quæ propinquior principi parti est, motum orditur primùm: quæ remotior, seriùs. Minor tamen in vndoso pulsu imbecillitas, maiórq; humorũ abundantia, quàm in vermiculante.

κυμβάλιον. *est alterum genus τοῦ κοτυληδόνος, id est, vmbilici Veneris, vt habetur apud Dioscoridem. vide* κοτυληδών.

κύμβρον. *dicitur à quibusdam* ὁ κούμβειον.

κύμινον. *cuminum. frutex est vnicaulis, frequentibus ramulis, folio penè fœniculi, semine nudo, copioso & canaliculato, radice subrotunda, quasi bulbosa. Id autẽ satiuum cuminum est, cuius semen tertio ordine excalfacit, vrinam inde mouens & flatum extinguens. Est & alterum cumini genus quod sponte nascitur & syluaticum vel agreste nuncupatur, frutice modico caule palmum alto, prætenui, quaternis quinísue foliis veluti serratis, gingidij diuisura. Capitula in cacuminibus quina senáue sustinet, rotunda, mollia, paleaceum semen complexa. Acrius efficaciúsque multò est quàm satiuum.*

κύμινον αἰθιοπικόν. *Id dicitur quod in Æthiopia nascitur, ori valdè gratum, primúmque bonitatis locum in satiuo cumino obtinens. Id Hippocratem* βασιλικὸν, *hoc est, regium appellasse Dioscorides scribit: licet quidam τὸ ἄμμι interpretentur.*

κύμινον θηβαϊκόν. *sic dicitur à quibusdam cuminum agreste.*

κύμινον λαγωοῦ. *sic dictum fuisse à quibusdã τὸν λαγώποδα Dioscorides author est.*

κυνάγχη. *angina. Est morbus acutus in gutture consistens cum angustiæ sensu & spirãdi difficultate. Id quidem videtur τὸ κυνάγχης nomen apud Hippocratẽ significare, etiamsi nullus tumor in gutture appareat, sed sola spirãdi difficultas, nullo existente vel in pectore, vel in pulmone vitio. Qua quidem in re differt anginæ concursus à peripneumonia & laterali morbo, atque ex eo quòd angustiæ sensus in gutture est. Sic enim scribit ἐν τῷ προγνωστικῷ: angina periculosissima est & celeriter enecat, si neque in faucibus, neque in ceruice quicquam apparet, si dolor vehemens est, si vix spiritus trahitur: etenim eodem die iugulat, licet interdum vsque ad alterum, aut tertium, aut etiam quartum diem protrahatur. Quæ verò in reliquis, non minore quidem dolore afficit: in faucibus verò tumorem ruborémque excitat. superiori non minùs periculosa est, sed longius spatium habebit, præcipuè si vehemens fuerit rubor. Sed tum præcipuè malum prolõgatur, cùm non solùm fauces, sed ceruicem quoque rubor occupat. Maximè verò potest ab ea secunda valetudo contingere, si rubor simul & ceruicem & pectus comprehendat, neque ad interna reuertatur erysipelas. Igitur ex his verbis haud dubia coniectura est omnes affectus qui huic loco accidunt, si spirationem quoquo modo reddãt deteriorem, ab Hippocrate κυνάγχας nominari, cùm nondum curæ esset medicis vel κυνάγχην, vel συνάγχην scribere, multóque minùs παρακυνάγχην, vel παρασυνάγχην dicere. Hæc enim nomina à posterioribus medicis inuenta sunt, quibus totidem anginæ species designarent. Sunt autem hæ quatuor, quas hoc modo Paulus enumerat. Prima cùm interni τοῦ φάρυγγος, id est, faucium musculi inflammati sunt: voco autem fauces internum oris locum vbi simul*

conueniunt gutturis gulæq; extrema: atque hæc proprio nomine ζυνάγχη appellatur. Secunda, cùm exteriores faucium musculi patiuntur inflammationem, quæ παραζυνάγχη dicitur. Tertia, quando interni musculi τοῦ λάρυγγος, id est, gutturis, inflammãtur, quæ peculiari nomine κυνάγχη vocatur. Quarta, cùm externi eiusdem gutturis musculi laborãt inflammatione: atque hæc παρακυνάγχη nominatur. In quibus quidem differentiis describendis libuit Paulum potius sequi quàm Galenum. Est autem præter eas etiam quinta anginæ species, luxatis & prominentibus colli vertebris in anteriora, pueris præsertim ex casu eueniens & ferè incurabilis. Itaque abscedentibus ad anteriora vertebris, locus quidem cauus in ea apparet, qui sine dolore nõ attingitur: musculi, qui cum ipsis cõmunicant, intumescunt, atque interdum alij, tùm qui proprij sunt gutturis & ipsum aperiunt, tùm qui gulam gutturi cõiungunt: aliquãdo verò obnascitur tuberculum, aut gula quoque ipsa interdum vitiatur. Et hanc quidem anginæ speciem Hippocrates multis verbis lib. 2. τῶν ἐπιδημιῶν persequutus est, vt refert Galen. lib. 4. de locis affectis, déque ea aphorismum 35. lib. 4. cõscripsit. Eam scribit Aëtius propriè κυνάγχην à veteribus appellatam fuisse, quòd lingua propter luxatum verticulum à sua radice mota, & proprijs sedibus excedente, factáque multùm difficili respiratione, cogantur ægri aperto semper ore hiare & respirare, & canum in morem linguam exerere. Est autem omnibus anginæ differẽtiis communis deglutiẽdi difficultas, adeò vt potus sæpe per nares remeet. Cæterùm quæ de angina prodidit Corn. Celsus non sunt valdè consentanea iis quæ modò retulimus, propterea consultò sunt à nobis prætermissa: habentur ea lib. 4. cap. 4.

κυναγχίτις. sic dicitur à quibusdam τὸ ἀβρότονον, vt habetur apud Dioscoridem.

κυνάνθρωπος, ἡ. morbus qui & λυκάνθρωπος appellatur siue λυκανθρωπία. de qua suo loco.

κυνία. herba est cuius cauliculus duûm plærũque palmorum est, folia herbæ mercurialis aut hederæ, subcandida ex interuallis, semine apud folia paruo & rotũdo. Græci aliis nominibus κυνοκράμβην & λινόζωστιν ἀγρίαν vocant. Officinæ nostræ syluestrem atriplicem. Sunt qui existiment syluestris esse bliti genus.

κυνικὸς σπασμός. canina conuulsio. Est affectio musculorum maxillarium per quam os, nasus, oculus, atque adeò dimidia faciei pars in obliquum torquetur. Pertinet præcipue affectio hæc, vt ait Galenus, ad musculum latum, quem μυῶδες πλάτυσμα appellant. Celsus lib. 4. scribit κυνικὸν σπασμὸν non aliud esse quàm distentionem oris. Hanc nonnunquam videas dici conuulsionem, nonnunquam verò paralysim. Sunt enim huius duæ causæ, spasmus & paralysis. Sed spasmus quidẽ eius partis quæ apparet distorta: paralysis autem partis oppositæ quæ videtur naturalem habitum seruare. Omnis enim pars quæ conuellitur, siue id ab inanitione perpetiatur, siue à repletione, sursum primùm contrahitur, deinde secum connexarum quoque partium musculos attrahit. In paralysi verò aliter contingit. Siquidem propter musculorum resolutæ partis imbecillitatem impotentiámque, nerui qui in opposita habẽtur parte illis præualentes, perpetuam actionem exercent, ad principium suum recurrentes, neque ab ea desistunt, quòd à neruis oppositis non reuocentur. Vbi enim neruorum quos aduersis in partibus numero, magnitudine & robore æquales natura inseruit quædam ἀντίτασις & veluti æquilibrium est, si hi resoluantur, illos perpetuò solos agere oportet, atque ita ad originem suam recurrentes musculos etiam eò adducere.

κυνόγλωσσον. lingua canina. herba est sine caule, humi strata, foliis latifoliæ plantaginis, arctioribus,

arctioribus, minoribus, lanuginosis: prouenit in sabuletis. Non est ea quæ officinis lingua canis vocatur.

κυνόγλωσσον. *etiam dici plantaginem quæ nomine peculiari* ἀρνόγλωσσον *vocatur Dioscorides author est, non quòd quæ verè* κυνόγλωσσον *dicitur, plantago sit, sed non dissimilem foliorum figurã habeat. Qua quidem appellatione minor potiùs quàm maior intelligi debet, quòd* τῷ κυνογλώσσῳ *propriè dicto similior sit quàm maior.*

κυνοδέσμιον. *dicitur vinculum quo membri genitalis cuticula cum glande colligatur. Id etiam* κύνα *appellant. Latini canem aut caninum vinculum dicere possunt.*

κυνόδοντες. *canini dentes. sunt dentes quatuor inter incisorios & molares singuli siti. duo superna in gena, & totidem in inferna sunt, singulares radices sortiti. Hi à basi rotunda in acutissimum mucronem fastigiati desinunt. valent ad ea frangenda quæ à primis dentibus incidi non possunt. Siquidem vt incisorum dentium munus est cibos molles diuidere, ita horum est duros valenter confringere. Sic dicti sunt etiam in homine, quòd sint canum dentibus quàm simillimi. vide in dictione* ὀδόντες.

κυνοειδὲς. *dicitur à quibusdam* τὸ ψύλλιον.

κυνόζολον. *dicitur à quibusdam chamæleo niger, vt habetur apud Dioscoridẽ, propter grauitatem odoris.*

κυνοκάρδαμον. *sic à quibusdam dici* τὸ κάρδαμον *Dioscorides author est.*

κυνοκέφαλον. *dicitur à quibusdam* τὸ ψύλλιον.

κυνοκράμβη. *dicitur à quibusdã* τὸ ἀπόκυνον, *vt scribit Galenus. Sed Dioscor.* κυνίαν *alio nomine vocari scripsit.*

κυνοκτόνον. *dicitur à quibusdam* τὸ ἀκόνιτον, *vt scribit Nicander in alexipharmacis. Canes enim, si ab his edatur, imterficit.*

κυνόμαζον. *dicitur à quibusdam chamæleo niger, vt habetur apud Dioscoridem.*

κυνομόριον. *dicitur à quibusdam* ἡ ὀροβάγχη, *vt habetur apud Dioscoridem.*

κυνόμορος. *dicitur à quibusdam* τὸ ἀπόκυνον, *quod & alio nomine* κυνοκράμβη *vocatur. Sic autem & Ephesius Rufus ænigmaticè appellauit* τὸν κυνόσβατον, *vt scripsit Galenus lib. 1.* τῶν κατὰ τόπους.

κυνόμοργος *sic quidam* τὸν κρόκον *appellant, vt habetur apud Dioscoridem.*

κυνομυῖα. *dicitur à quibusdam* τὸ ψύλλιον.

κυνόρροδον. *species rosæ est, florem roseum ferentis, & spõgiolas habens quibus* ὁ κυνόσβατος *caret, atque ab eo distinguitur. Plinius author est florem liliј nascentis in Italia cynorrhodon vocari: quod & Hippocr. accepit cùm rubentia cynorrhoda fœminarum purgationibus commendat in vino.*

κυνόσβατος. *rubus caninus, vel sentis canis. est frutex multò amplior rubo, arboris instar, foliis lõgè quàm myrtus latioribus, aculeis circa virgas robustis, flore albo, fructu oblongo, simili nucleis oliuarum, & cùm maturescit rubente, lanea intus natura. Columella sentem canis nominat: Galli vulgò englenterium vocant. Vim habet adstringendi, sed maximè fructus qui* κυνόσβατα *appellantur.*

κυνόσβατος. *dicitur à quibusdam capparis, vt habetur apud Dioscoridem.*

κυνὸς ὄρχις. *testiculus canis: dicitur & simpliciter* ὄρχις, *de quo vide suo loco.*

κυνώδης ὄρεξις. *canina appetentia. vide* ὄρεξις κυνώδης.

κυπαρισσίας. *genus vnum est tithymalli, caule palmeo aut etiam proceriusculo, subrubente, foliis pinus tenerioribus exilioribúsque, omnino vt nouella pinus possit existi-*

mari: hic lacteo succo manat, cui eadem vis quæ & aliis tithymallis. κυπαρισσίας vocant propter foliorũ similitudinẽ caule gemino aut triplici nascentem in cãpestribus.

κυπάρισσος. cupressus. Est arbor procera, caudice oblongo & tereti, folio pini, sed magis carnoso, amaro, neq; ita pũgenti: frõde indecidua, odore vehemẽti. Semẽ comis innascitur prætenue, exile & quasi laricis fructui proximũ, quod pilula sua fatiscẽte labitur. Nomen in officinis retinet, adstringit & resiccat, neq; acrimoniæ & caloris expers est, sed ea prorsus habet moderatissima. Dioscorides refrigerãdi vim illi tribuit.

κύπρος ἡ

κύπειρος. cyperus. herba est folia ferens portaceis proxima, sed longiora & exiliora, caulem odorati iunci, cubitalem aut maiorem, angulosum, in cuius cacumine minuta folia cũ semine exoriuntur, radices cohærentes inter se oleis oblongis similes aut rotundas, nigro colore, suaui odore, amaro gustu. in officinis nomen retinet. Rura souchetum vocant. Corn. Celsus iuncum quadratum nominat. Eius radices magno in vsu sunt, calefacientes & exiccantes citra morsum. Habent & quippiam adstringens atque incidens. Aliud præterea cyperi genus Dioscorides tradit in India nasci, gingiberis effigie, quod manducatum croci vim reddit, gustu amaro sentitur, & illitum præsentem psilothri vim exhibet. Id Ruellius contendit esse quod ab officinis terra merita appellatur.

κυπειρίς. dicitur authore Plinio cyperi radix quum oblonga est.

κύπειρος. cypirus dicitur à Plinio gladiolus, ac quamuis multi cyperum à cypiro non distinguãt, vicinitate nominis fallente, nos, inquit, vtrumque distinguemus. Non tamen Græci videntur aliquam eius mentionem fecisse.

κύπρος. ligustrum. Est arbor foliis oleæ latioribus, mollioribus, colore viridioribus, flore muscaceo, candido, odorato, semine atro, non absimili sambucino acino, effigie coriãdri. Arbor ipsa à Gallis vocatur troena, in dumetis frequens. huius folia summáque germina vim quandam digerendi cum aquea substantia modicè calida, habéntque etiam adstrictorium quiddam ex terrena & frigida substantia. Eius flos coquitur in oleo premitúrque, fitq; quod κύπρινον oleum vocatur, modica adstringendi facultate, & maiore quadam vi calefaciendi præditum.

κυρβασία, ἡ λεγομένη τιάρα, apud Hippocr. quam quidam pileum barbaricum dicunt.

κυρία ἡμέρα. dies dicitur ab Hippocrate qui aliquid certò indicat & decernit, & in quo indicia rata firmáque sunt.

κυριακὸς τροχίσκος. pastilli nomen est ad nomas & putredines vtilis, vt scribit Oribasius. hic alio nomine ἀσκληπιὸς appellatur. Refertur ab Aëtio.

κυρήβια. paleæ, furfures, & hordei purgamenta, apud Hippocratem.

κυρκανᾶται. ταράττεται, apud Hippocratem.

κύσσαρος. podex, apud Hippocratem.

κυρτοειδὴς. sic dicitur auricula parte sui extrema, quæ ab anteriore in posterius vertitur & quasi reflectitur.

κύρτωμα. Hippocrates in prognost. appellauit οἴδημα, hoc est, tumorem omnem præter naturam generali significatione, sicut Galenus comment. 2. annotauit.

κύρτωσις. gibberositas, siue gibbositas. est spinæ dorsi distortio in posteriorem partẽ. Hæc & ὀπισθοκύφωσις appellatur, vel simplici etiam nomine κύφωσις, vt annotauit Gal. initio comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Opposita huic contortio dicitur λόρδωσις, spinæ

vertebris

vertebris in anteriorem partem conuersis.

κύσαρος. podex. apud Hippocr. lib. de natura fœtus: δι' τὸν κύσαρον ὁδὸς γίνεται ἀπὸ τῆς κοιλίης καὶ τῶν ἐντέρων ἔξω. dicitur πρωκτὸς & ἕδρα.

κύστιγξ. κύστις σμικρὰ, hoc est, parua vesica apud Hippocratem.

κυστικαὶ φλέβες. dicuntur venæ gemellæ sibique valde vicinæ quæ è trunco venæ portæ ceu propagines quædam exortæ, inseruntur in collum & corpus vesicæ bilem continentis, quam κύστιν χοληδόχον appellant.

κύστις. vesica. Est pars membranosa, vrinam à renibus excipiens & foras excernens. Duabus constat tunicis, vna propria & interna villis valdè intertexta, intus rectis, foris trãsuersis, mediis inter hos obliquis, altera verò exteriore, ex peritonæo pubis os intus vestiente orta. Vtraque latissime distendi & rursus in breuissimum spatium contrahi potest; eámque ob causam vesica à plærisque neruosa dicta est ex quadam similitudine, vt & reliqua omnia alba & exanguia, quoniam plurimùm extendi, rursumq; in se ipsa retrahi & subsidere videntur, quamuis ex nullo neruoso corpore originem ducant, vt nec vesica ipsa, quæ neruulos tantùm recipit partim à ramo sextæ coniugationis qui per costarum radices ad partes ventris inferni tendit, partim ex infima spinali medulla deriuatos. Præter hos autem neruos etiam venæ & arteriæ inter vesicæ tunicas à colli lateribus ad vsque fundum sparsæ sunt, à ramo per foramen ossis pubis in crus descendente. Illæ sanguinem & spiritum vesicæ subministrant, cùm ipsa alioqui exanguis sit. Ex earum partium numero habetur, quæ excrementorum sunt receptacula. Etenim in eam renes tanquam in lagenam vrinam deponunt per meatus οὐρητῆρας dictos qui à renibus prodeũtes, obliquo itinere delati inter ipsius tunicas, paulo supra ipsius os, inseruntur. Eam vbi continuerit donec vel quantitate vel qualitate molesta sit, excernit: in fœtu quidẽ quamdiu vtero continetur, per οὐραχὸν in cauitatem tunicæ allantoidis, editis autem in lucem foras per οὐρήθραν. In hos enim meatus vrina fertur è vesica per ipsius ceruicem, quàm musculus ambit transuersis constans fibris, quibus vndequaque constrictus, vesicam claudit ne vrina effluat.

κύστις χοληδόχος. folliculus fellis. vesica bilem continens. Est vesica in cauis iecinoris sita, inter venæ portæ & cauæ radices, bilem ex iecinore attrahẽs. Constat simplici tunica, villos habente intus rectos, nec ita multos, foris transuersos, & medios horum obliquos. Ac rectis quidem bilem trahit ex hepate, obliquis retinet, transuersis verò expellit. A collo enim suo stomachos habet duos, vnum in hepar, inter venæ portæ & cauæ radices numerosis surculis distributũ, quibus bilem in se allicit, alterum verò rarò geminum, sæpius simplicem in ecphysim delapsum, quo in ipsum & intestina bilem flauam expellit, euersa facilè gemina membrana eius osculum in ecphysi claudente. Maximo illa hepatis lobo dimidia mergitur, reliquam simæ hepatis tunica tegit ad venæ portæ exortum, à qua venulas duas, quas κυστικὰς quibusdam appellare placuit, & à vicina hepatis simæ arteria arteriolas in imũ vsque fundum admittit. Recipit verò etiam vnà portionem quandam nerui qui à sexta coniugatione per costarum radices dextra parte ad partes ventris inferni peruenit.

κύτινος. dicitur, vt Plinio placet, primus partus mali Punicæ florere incipientis. Dioscoridi flos est mali Punicæ, ipsius Punici inuolucrum, siue capitulum, quo flore decusso semen cõcipitur. In hoc ipso cytino flosculi sunt antequam scilicet malum ipsum pro-

deat erumpentes, quos balaustium vocat Plinius. Adstringit & siccat.

κύτινος dicitur à quibusdã ἡ κυτινώδης: ea enim malo granato immaturo similis est. Sũt & qui futura mori poma cytinos dicãt, quãquã alij ricinos nõ cytinos vocẽt.

κύτισος. cytisus frutex est incanus totus, vt rhamnus, cubitalibus ramis, sæpe maioribus, circa quos folia fœnigræci aut loti trifoliæ, sed minora, dorso in mediis tumente. Odor erucæ si digitis terantur, commanducatis gustus ciceris recentis. Vim habent digerendi, aqueæ & temperatæ mistam, sicut & maluæ. Cytisum Romani trifolium maius appellant.

κῦφι. Ægyptium nomẽ est. eo thymiamatis compositio designabatur dicata diis, quam sacerdotes vespere quotidie cremabant. Erat autẽ miscella, vt Plutarchus ait, commentario de Iside & Osiride, propter quadratum numerum sedecim literis sacris contenta, ex melle, vino, vua passa, cypero, resina, seseli, aspalatho, myrrha, iunco, bryo, calamo, vtraq; iunipero, lacaphtho, cardamomo, bitumine. Id autem κῦφι ἱερατικὸν, hoc est, sacerdotale seu sacrificum appellabant. Dioscorides proximam cõdendi huius rationem explicauit, scribens & alias plærasque eiusdem confectiones tradi. Neque enim religionis tantùm causa, sed etiam ad sanitatem vsurpabantur. Siquidem valebant & ad conciliandum odorem gratum, & naribus ab antiquis admouebantur, vt catharros concoquerent, soluerent obstructiones, purgarent cerebri ventriculos & morbis pestilentibus resisterent. Per os quoque assumebantur, vt pectori inhærentia concoquerent, & iecinoris frigiditatẽ emendarent. Ac quanquam permultæ ad eos vsus compositiones essent, duæ tamen præcipuè fuerunt cognomentis insignibus, & à Paulo & ab Aëtio descriptæ; quarum vnam κῦφι ἡλιακὸν, siue τὸ διὰ τῶν λϛ', hoc est, Solare, siue ex triginta sex rebus compositum: alteram verò κῦφι σεληνιακὸν ἢ τὸ διὰ τῶν κή, id est, Lunare, siue ex viginti & octo rebus apparatum vocabãt, vel quòd illud Soli, hoc Lunæ priuatim incenderetur & inseruiret, vel quod maximè probabile est, quia illud in Solis formã, hoc in Lunæ figuram effigiatum esset. Solebant enim antiqui thymiamata ista specie quadam effingere, quod & hodie in iisdem videmus obseruari: formantur enim etiam nunc in auicularũ modum quas cyprias auiculas, corrupto nomine pro cyphias vocant, vestigio tamen veteris nominis adhuc relucente.

κυφοειδὲς. dicitur medicamentum in formam τοῦ κύφεως compositum. Idem tamen reuera est quod κῦφι, sed quia τὸ κῦφι propriè ad deos & sacrificia pertineret, antiqui medici in eo superstitiosi medicamẽta quorum vsum à diis ad homines transferebant, maluerunt κυφοειδὲς quàm κῦφι appellare, vt Andromachus, cuius aliquot huius nominis compositiones referuntur à Galeno.

κύφωσις. gibbositas. Est vitium in spina, cùm eius vertebræ loco motæ sunt & in posteriorem partem conuertuntur. Sunt autem hæc tria vitia in spina, κύφωσις, λόρδωσις & σκολίωσις, quibus additur & σεῖσις. Galenus scribit Hippocratem κυφοὺς solitum nominare, quos omnes κυρτοὺς appellãt. Est autẽ κύφωσις vitiũ spinæ quod à casu, ictu & tuberculis duris anteriorem thoracis partem distendentibus pulmonémque prementibus aliquando contingit, vt docet Gal. comment. eius aphor. quo scribit Hippocrates gibbos ex asthmate, aut tussi factos ante pubertatem mori.

κυψέλη ἡ

κυψελίς. sic dicitur proprio nomine aurium sordes.

κύων. *canis. canicula. Est sydus octodecim stellis refulgens canis similitudine, in cuius mandibula stella est quæ σείριος & προκύων quasi anticanis appellatur.*

κύων. κυνὸς. *sic dicitur vinculum illud quo membri virilis cuticula glandi colligatur, vocatur & κυνοδέσμιον, quasi caninum vinculum.*

κωβιός. *dicitur à quibusdam ὁ πθύμαλλος χαραρίας, vt habetur apud Dioscoridem.*

κώδυα. *caput papaueris. vim habet refrigerandi, somnúmque conciliat. Ex eo medicamentum fit quod διὰ κωδυῶν celebri nomine dicitur. Capita papaueris recentia minimè aquosa octo decemue in aquæ pluuiæ sextario vno macerata per vnum diem, incoquũtur dum tabescant, deinde expresso liquore & excolato mellis optimi despumati dimidia aquæ mensura miscetur & coquitur ad compagem mellis Attici. Et hæc quidem simplex decoquẽdi ratio est. Præstat autem cum dulcis radiculæ vncia primùm cocta, deinde madefacta in sapæ sextario rursus incoquere. valet ad viscerum inflammationes, deliria, vigilias & tussim.*

κῶλα. *dicuntur in homine longiora maioráque membra à thorace separata & quasi dependentia, vt brachia & pedes: verùm Pollux κῶλον, quod & κώλυμα, inquit, vocatur, ex femore tantùm & crure constare scribit.*

κωλικὰ φάρμακα. *colica medicamenta, hoc est, ad sedandum coli dolorem comparata. Siquidem præter sedationem doloris vix aliud in colicis affectibus præstare possumus, idque satis esse Galenus initio lib. 6. de locis affectis scripto prodidit. Itaque colica medicamenta genere quidẽ ἀνώδυνα sunt, à communi tamen τῶν ἀνωδύνων forma differunt, quòd quæ propriè colica appellantur, aromatis & odoratis ac vrinã cientibus seminibus mista sint, propterea quòd stupefaciendi vim illis inesse oporteat. Constãt enim magna ex parte hyoscyami semine, & cicuta & papaueris succo, & cortice radicis mandragoræ, quibus in colico affectu vti cogimur ob magnitudinem doloris. hæc medicamenta etiam ἀντιδότους κωλικὰς medici appellant. Ac quanquam κωλικαὶ vocentur, non tamen ad colicos tantùm sed ad alios etiam morbos adhibentur sedandi doloris causa: quo factum est, inquit Galenus, vt antidotos omnes dolorem sedantes κωλικὰς veteres nuncuparint, appellatione videlicet ab affectu, qui maximos dolores habet, deducta.*

κῶλον. *colon intestinum. Est intestinum crassum ordine à vẽtriculo quintum, inter cæcum & rectum mediũ. Id dextra priùs ilia præteruectũ ad sinistrum renem emergit, perque ventriculi fundum & iecinoris cauum exporrectum descendit ad rectum intestinum. Abscedit longissimè à centro mesenterij, quòd non expediat venas mesaraicas valde exugere ea quæ continet excrementa: cæco autẽ, vt ait Galenus, ad portionem respondet. Sicut enim cæcum valdè extuberat globosúmq; est, ita & colon tota sui lõgitudine multos habet medios globos, & veluti cellulas, exiguas quidem nec tantas quantum cæcum est (hoc enim totum veluti quidam venter est) sed ad portionẽ eius similitudinémque factas. In eo crassiores fæces diutiùs commorantur, donec excernendi tempus appetat. Itaque fit vt sæpe ab his malè afficiatur, varijsque morbis tentetur, pro contenti excrementi qualitate: vocatur autem eius morbus κωλικὴ, qui quamuis varijs de causis oriri põssit, sic tamen potissimùm dicitur qui à frigido crassóque aut viscoso humore aut flatuoso spiritu excitatur. Eum consequuntur nausea & vomitus, pituitosi atque corrupti humoris multò grauiores & magis assidui quàm per nephriticos affectus, adhæc excrementorũ retentio, vt*

ne flatum quidem neque etiam ructum poßint emittere. Sæpe etiam veluti circuire videtur dolor atque plurima loca occupare, & modò in hac modò in illa parte vehementior fieri, cùm nephritici dolores eodem in loco stabiles iugiter infestent. Difficile tamen est discrimen, adeò vt non modò plebeij sed ne medici quidem discernant, omnésque eos dolores, siue renes, siue vreteras, siue mesenterium, siue tenuia etiam intestina occupent, κωλικὴν indifferenter appellent.

κάλυμα. *idem quod* κῶλον *apud Pollucem.*

κῶμα. *marcor. veternus. Est deficiens & imbecillis motus facultatis imaginatricis à frigido & humido, magnam somni cupiditatem inducẽs. Apud Hippocratem duplex eius differentia legitur, vt annotauit Galenus: vnum enim somnolentum, alterum insomne statuit. medici ἄγρυπνον κῶμα appellarunt, hoc phreniticis, alterũ lethargicis propriũ. Somnolẽtum dicitur in quo æger profundo & diuturno somno premitur, insomne in quo ægri vigiles manent, clausis tamen ferè semper oculis nisi excitẽtur. Tunc enim oculos attollunt & tangentem respiciunt, liberéque tùm sentiunt tùm mouẽtur, atque etiam desipiunt, quòd ipsis variæ rerum imagines obuersentur, quæ illorum mentes mouent & somnum abrumpunt. Verùm è lecto surgere & vigilantium opera exercere nequeunt. Variæ, inquit Galenus, fuerunt interpretum Hippocratis sententiæ quid κῶμα apud eũ significaret: alij εἰς ὕπνον καταφοράν, alij somnum ipsum, alij somnolentam cataphoram interpretati sunt. Galenus initio comment. 1. εἰς τὸ προῤῥητικὸν, scripsit se in libello περὶ κώματος pluribus testimoniis demonstrasse Hippocratem cataphoram omnem κῶμα appellare. Fuerunt qui τὸ κῶμα ἀπὸ τοῦ κωμάζειν veteribus dictum fuisse scripserint, quod est crapulæ & comessationibus indulgere: siue à communi vtrorumque symptomate, nam tùm ebriosi tùm qui comatis altera specie laborãt, magna ex parte vigilant: siue quòd οἱ κωμάζοντες omniũ facillimè in eum morbũ incurrunt. Siquidem ex immodico vini potu in primis contrahitur. Quam, vt verisimile est, sentẽtiam sequutus Linacer, κῶμα vertit marcorem: marcere enim torpere significat atq; languore & inertia teneri, præsertim cùm Celsus de Lethargo, in hoc, inquit, marcor & inexpugnabilis propè dormiendi neceßitas. Erotianus κῶμα interpretatur τὸν ὕπνον, καὶ τὸ κοίμημα, & κωματώδεις τοὺς μετάτινος καθείας ἐν καταφορᾷ ὄντας.*

κωνάριον. *conarium. Est glandula in cerebro, à basi lata in mucronem fastigiata, gloutiis innixa. Glandulam esse non tantùm substantia eius declarat, verùm etiam vsus. Siquidem opplet firmátque diuisionem vasorum petentium plexum choroide, & ventres anteriores, quæ ferè glandularum omnium cõmunis est vtilitas. Plærique eundem vsum etiam illi tribuére in cerebro quem habet pylorus in vẽtriculo. Nam vt pyloron aiunt esse glandulam, prohiberéque ex ventriculo cibum, priùs quàm coctus sit, in tenue intestinum transire, ad eundem modum conarium in principio meatus positum custodem quendam esse aiunt, & velut œconomum esse quantum spiritus mitti oporteat. Quarum tamen opinionem Galenus lib. 8. de vsu partium reprehendit. Est autem conarium figura cono, id est, nuci pineæ simile, vnde & nomen habet. Situm est ad principium meatus qui vẽtriculum medium cum posteriore coniungit, & gloutiis suprà & antè sustinetur. Non est autem cerebri pars, neq; ab internis partibus ventriculi, sed extrinsecus ipsi adhæret.*

κώνειον. *cicuta. herba est caule geniculato vt fœniculi magnóque, foliis ferulæ, angustioribus,*

tibus,graueolentibus,cacumine ramoso & vmbellas sustinente, flore subcandido & semine candidiore aniso,radice concaua nec profunda. Dum pubescit,apio simillima est & pro eo nonnunquam fallit,lethali alentium periculo. Est enim lethale venenum propter refrigeratoriam vim quæ semini & folio magna inest, vt videre licet ex Alexipharmacis Nicandri quæ nos Latina fecimus. Recentiores tamen faciunt cicutæ duo genera, aquaticæ frigētis naturæ,terrestris calidæ,sed nullo idoneo authore. Cicutæ tamen vis est, si Celso credimus,exedēdi corpora,vt forsitan seminibus & foliis frigida sit potestas, cauli feruida. Auerroës & Conciliator nullo habito discrimine,eam calidā & siccam tertio gradu scripsère,magno, vt mihi videtur, errore.

κωνίτ. *vinum picatum apud Hippocratem. Iniicitur cum cortice piceæ semihemina in vas figlinum,& aliqui quidem excolant postquam ebulliit,alij verò relinquunt, vt scribit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

κωνοειδὴς ἀπόφυσις. *processus est secundæ vertebræ sic dictus à similitudine nucis pineæ, alij πυρηνοειδῆ appellant, Hippocrates ὀδόντα vocauit. vide in dictione ὀδόντης.*

κῶνος. *meta. inuersus turbo. pyramis. Ex hac similitudine pineā nucem significat, quam Hippocrates κόκκαλον, recentiores medici στρόβιλον vocauêre.*

κῶος οἶνος. *Coum vinum. quinta vini salsi species secūdùm Plinium, cuius ex Italico vino faciendi rationem scribit à Catone demōstratam fuisse, super omnia in sole quadriennio maturandum præcipiente: de quo Constantinus Cæsar agriculturæ lib. 8. cap. 23. Aliqui (inquit) musti partes tres & aquæ marinæ partem vnā ad tertias decoquunt. Alij salis drachmas* XII. *defruti congium, musti congium vnum, spicæ Celticæ drachmas* XVI. *in vini albi metretas duas ammiscent.*

κωφοῖ. *verbum est tertiæ personæ apud Hippocratem, significans idem quod* ἀμαυροῖ καὶ ἀμβλύνει. *Id est, languefacit & retundit. sunt qui scribant* κνφοῖ.

κωφὸς. ἀμαυρὸς καὶ ἀσθενὴς, *hoc est, languidus & inualidus, apud Hippocratem.*

κώφωσις. *surditas. Est actio auditus abolita à causa aliqua præter naturam. Affectio est auditui opposita, vt habitui priuatio. Quare quæcumque auditum abolent, ea pariter surditatem inducunt. Ea autem genere duplicia sunt, cōsistúntque omnia aut in ipsa audiendi facultate, eiúsque primario instrumento quod est animalis spiritus in aurem affluens: aut in ipsis organis quæ natura ad audiendum comparauit. Ad primum genus pertinēt causæ omnes quæ ipsum sensuum neruorúmque principium, hoc est, cerebrum malè habent, præsertim qua parte ex eo neruus auditorius producitur, cuiusmodi sunt intemperies aut vitiosus aliquis humor vel sensim in cerebro cumulatus, qui habitualem aliquando & incurabilem surditatem facit: vel confertim & subito in ipsum irrumpens, sicuti per febres acutas accidit, de quo celebris habetur apud Hippocratem aphorismus: Quibus biliosæ deiectiones, superueniente surditate cessant, & quibus surditas superuenientibus biliosis deiectionibus cessat: item qui non multò posteà scriptus est, Quibus in febribus aures obsurduerunt, sanguis ex naribus fluens, aut aluus turbata soluit morbum. Pleno enim eiusmodi humoribus cerebro, iísque ad aures maximè vergentibus, fieri non potest quin & audiendi potentia vel hebetetur, vel etiam in totum auditu priuetur, & ipse animalis spiritus impurior, crassior & fæculentior redditus, ad audiendum prorsum ineptus euadat. Possunt tamen & hæ ipsæ causæ organis auditus esse communes, &*

in ipso auditorio neruo, præsertímque meatu eius interno talem intemperiem tantámque obstructionem excitare, vt nec sonis in aures aditus pateat, nec interno spiritui in ipsum neruum via. Id quod etiam à sorde, callo, aut alio tumore præter naturam meatum nerui auditorij occupante accidere potest. Hæ quidem causæ si magnæ sunt, surditatem inducũt: sin autem exiguæ, auditum vel obtusiorem reddunt, vel deprauant, vel in eo dolorem etiam mouent. Sunt enim harum omniũ affectionum communes causæ, sola magnitudine ab inuicem differẽtes. Præter quas tamen aliud quoddam discrimen afferri potest, quòd læsis aliis instrumẽtis auditioni vsum aliquem præbentibus, iis scilicet quæ aurem foris circũstant, intemperie aut tumore præter naturam aut continui solutione, aboleri quidem in totum auditus, surditásque fieri non potest, sed tantùm hebetari vel etiam deprauari. Quod autem ad dolorem attinet qui in auditus sensu aliquando mouetur, nõ est dubium quin à proprio sensibili fiat, vt voce aspera, grauissima, maxima, celerrima, qualis sonus est tonitrui, à quo sæpenumerò inductam esse surditatem animaduersum est diuulso audiendi instrumento, sicut è contrà vox lenissima tardissimáque sano auditui solet esse grata: fatigato autem gratior, si prætereà sit perexigua, ægro verò longè gratissima, eáque etiam magis ipsum silentium.

κώφωσιν, *quamuis propriè ad auditum pertineat, Hippocrates tamen dixit de oculis* ἀντὶ τοῦ παρεμποδισμοῦ: *sicut annotauit Erotianus, vt & alio loco* κωφώσῃ *ipse dixit* ἀντὶ τοῦ ἐβλάβη καὶ παρεμποδίσθη.

IO. GORRAEI PARISIENSIS
DEFINITIONVM MEDICARVM
TO Λ.

Λαβὴ. ἡ ἐπισημασία, *apud Hippocratem, sed ea maximè quæ per circuitus repetit.*

Λάβρα ὕδατα. *quæ vocat Hippocrates lib. 1.* τῶν ἐπιδημιῶν, *Galenus interpretatur* ἐξαιφνίδια σφοδρά τε καὶ ὀλιγοχρόνια.

Λάγανα. *species est* τῶν ἰτρίων, *sed deterior, crassique succi ac tardè commeantis, vt quæ ex similagine constet. Quæ enim ex melle parabatur,* ξύματα *Græci vocant, multò erat præstantior, sicut scribit Galenus lib. 1. de aliment. facult.*

Λαγνεία καὶ

Λάγνευμα. *significat aliquando apud Hippocr. etiã ipsum semen, vt in lib. de nat. pueri.*

Λαγόνες. *ilia. pars inter coxas & pubẽ in imo vẽtre posita:* κενεῶνες *alio nomine dicũtur.*

Λαγόνων ὀστοῦν. *os ilium. Est apophysis ossis sacri superna & ampla, continens intus ventris imi partem plurimam, tangénsque ilia. Os enim sacrum tres apophyses rectas habet, vt ait Galenus, hoc est, nec deorsum nec sursum repentes, hanc quæ* τῶν λαγόνων *dicitur, aliam quæ dicitur* τῶν ἰσχίων, *& tertiam quæ* τῆς ἥβης. *Tamen os totum sæpe os ilium vocamus, quòd id inter cætera magnitudine & crassitie præpolleat, vt*

scapulam

ſcapulam totam vocamus omoplatam quamuis id nomen ſit propriè partis in ſcapula latiſsimæ.

λαγώπους. *lagopus. herba eſt naſcens in ſegetibus, leporino pedi ſimilis. nec plura antiqui de ea ſcripſerunt, niſi quòd pota ſiſtit aluum, & adalligata inguinum inflammationes diſcutit. Dicitur alio nomine* λαγοῦ κύμινον, *vt habetur apud Dioſcoridem.*

λαγώπυρον. *ſic Hippocrates* τὸν λαγώποδα *herbam nominauit, quaſi leporis triticum, furfuribus cùm inaruit ſimillimam, folio paruo quaſi oleagineo, longiore tantùm, cruentis vulneribus imponens.*

λαγώφθαλμοι. *dicuntur quibus ſuperior palpebra ſurſum reducta eſt, adeò vt oculum totum contegere non poſsit, ſed per ſomnum etiam oculus apertus maneat, ſicut & leporibus. Id vitij aliquando naturaliter prouenit: aliquando à cauſa præter naturam, vt vſtione, cicatrice, ſutura latiore & malè facta: interdum etiam ſenectute. Idem ſi inferiori palpebræ contingat,* ἐκτρόπιον *appellatur.*

λάδανον. *ladanum. Eſt ſuccus pinguis & roſcidus ciſthi, quem ladona Cypri vocant, foliis adhæreſcens. Huius colligendi ratio multiplex fuit: præcipua tamen ex capellis atque hircis: ſiquidem folia ciſthi carpentes inſidentem iis ſuccum villo barbarum & femorum abſtergunt, qui ſuapte natura tenax & lentus facilè ſequitur viſci modo ad contactum. Detractus hic poſteà expurgatur atque in offas conuolutus reponitur. Optimum prouenit in Arabia apud Nabathæos Syriæ conterminos. Recentiores ex authoribus* ςρόβον *nominant. Eſt medicamentum præſtantiſsimum, in ſecundo ferè abſceſſu calidum, naturâ tenue, emolliens mediocriter, diſcutiens & concoquens: ſed tamen habet etiam aliquam adſtringendi vim.*

λάθυρος. *putatur à doctis eſſe cicercula, folio nō rotundo vt plurima leguminum, ſed oblongo. Caulis humi repit vt piſo, quaterni & inæquales grano ſunt anguli, vt ait Plinius. Galenus ochrus & phaſelus non longè diſsimili natura conſtare prodidit, & Aſiaticos ſuos eo cibo plurimum vti in modum* τῆς φακοπτισάνης.

λαίλαπες. *dicuntur à Græcis venti repentè excitati & vehemētes, maximè ſi pluuiam multam & ſubitam habeant, vt annotauit Galen. comment.* εἰς τὸ ε΄. τῶν ἐπιδημιῶν. *Erotianus interpretatur* ὄμβρον μετὰ σφοδροῦ ἀνέμου γινόμενον.

λαιμός. *gula. dicitur aliis nominibus* στόμαχος, οἰσοφάγος, λευκανία.

λάκαφθον. *quid ſit incertum eſt, nec ſæpè etiam à medicis vſurpatur. Meminit eius Paulus in magni cypheos cōpoſitione. Ruellius exiſtimat eſſe naſcaphthū ſiue narcaphthū, aromatis ſcilicet genus quod ex India deportabatur ſuffimētis optimum.*

λακωνικόν. *pars fuit prima balnei apud antiquos quæ conſtabat calidi aëris tribus differentiis, & ſola ferè ex toto balneo nobis ſupereſt, teſtudo ſcilicet illa thermarum quæ igne concalefacta vaporem ſiccum continet, à quo ſudor in corporibus mouetur. dicitur alio nomine* ὑπόκαυστον, *&* πυριατήριον ξηρόν, *&* θόλος ξηρός. *Latini pariter Græcis Laconicum appellant.*

λαμβδοειδὴς ῥαφή. *ſutura lamdoides. eſt ſutura tranſuerſa in poſteriore cranij parte, quam ſi à tergo ſpectes, figuram literæ Λ imitari videbitur. Illi ex omnibus ſuturis ſoli additamenta tribuuntur ab Anatomicis. Sunt autem huius ſuturæ extrema partes, quæ propter occipitij humiliora nō ampliùs exactam ſuturæ compagem exprimunt, & verſus capitis baſim protendūtur, ſenſimq; ſibi mutuò appropinquant. Cæterùm* λαμβδοειδῆ *ſuturam Galenus deeſſe ſcribit quibus eminētia occipitis nul-*

la est. vide κρᾶνον.

λαμβδοειδὴς etiã appellatur ab Actuario diuisio venæ cauæ inferioris, qua in duo crura abit paulò supra initium oßis sacri, non dubiũ quin à forma literæ λ. Eandem diuisionem Galen. lib. de anat: venarum elemento υ. comparat.

λαμπὰς. sic dicta est à quibusdam ἡ λυχνὶς ἀγρία, vt habetur apud Dioscoridem.

λαμπτὴρ. apud Hippocratem lucerna, lampas. Apud Atticos etiam, vt scribit Galen. id significat in quo ligna vrebantur lumen præbentia. Sed & fax & lychnus eo nomine designatur.

λαμπρορὰ. τὰ ἀφρώδη, hoc est, spumosa, apud Hippocr. Spuma enim quodammodo splendida est.

λαμπώδες. apud Hippocrat. τὸ λαμπρὸν καὶ καθαρὸν, vt interpretatus est Bacchius, non rectè tamen Erotiani iudicio: λαμπὴ enim cùm significet spumam vino innatãtem, & veluti pingue quoddã glutinosum quod conditis oleis supernatat, λαμπώδες intelligere oportet in cuius summo innatat quippiam τῇ λαμπῇ simile.

λαμψάνη. lapsana olus est syluestre, cuius folia, inquit Dioscorides, caulésque coquuntur in cibo, & plus alit quàm rumex, estque stomacho vtilius, prauum tamen, vt ait Galenus, succum gignit. Illitũ autem abstergendi digerẽdique facultatem poßidet. Inter syluestres braßicas censetur, pedalis altitudinis, tribus hirsutis foliis napi similibus, nisi candidior esset flore. A Romanis napum syluestrem vocari Dioscorides scribit. Rura nostra sanuas albas, quasi syluestres napos vocant.

λάπαθον. rumex. olus est multos habens caules, ramosum, radice singulari, alta, vt quæ nonnunquam descendat ad tria cubita, quæ tamen syluestri breuior esse consueuit. Cùm perfectè adoleuit, figura betæ proximum est, & corpore carnoso atque madido. Multa eius genera produntur apud Dioscoridem.

λαπάρη ἡ

λαπαρὸν. dicitur pars ea corporis quæ posita est inter costas nothas & ossa quæ ad ilia pertinent. ratio nominis est, quòd inanis sit & desideat. Propriè enim τὸ λαπαρὸν significat inane & vacuum, sicut λαπάξαι exinanire, vt apud Homerum:

Ἴλιον ἐξαλαπάξαι ἐϋκτίμενον πτολίεθρον.

Sed & omne quod desidit λαπαρὸν Græci appellant, translato vocabulo ab eo quod communiter accidit. Siquidem omne quod vacuum est, necessariò desidit. Annot. Gal. comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. & similiter initio comment. 2. εἰς τὸ προγνωστικὸν, scribens eam partem omnino vacuam videri, si cum supernis infernísque partibus, vtrisque osseis conferatur. Idem verò comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν scripsit, se de vocabulo τοῦ λαπάρας dicere posse, adductum experimento & Hippocratis ac Poëtæ vsu, tùm ipso morbo, eam significare partem quæ inter ossa pectoris, & quæ propriè appellantur ossa ilium, est interiecta. Attamen idem commẽt. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων ait id quod inter ossa singularum costarũ est, ab Hippocrate eo libro λαπαρὸν appellari, qua parte musculi sunt dicti μεσοπλεύριοι: Erotianus autem non quod inter costas medium est, sed ipsam costam λαπάρην dictam fuisse ab Hippocrate scripto prodidit. Verùm Hippoc. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν λαπάρας vsurpauit vt nomen adiectiuum, dicẽs ὀδύνην λαπάραν, id est, dolorẽ mollẽ & laxũ, qui fit sine phlegmone & tensione.

λαπαρῶς. κενῶς. τὸ γὰρ κενὸν ἐκ τοῦ λαπαροῦ σημαίνεται, vt scribit Galenus comment. εἰς τὸ γ'. τῶν ἐπιδημιῶν.

Λαπαχθῆναι. propriè quidem vacuari, indè verò mollescere significat apud Hippocr. vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. qui etiam commēt. εἰς τὸ περὶ γυναικείων λαπάξῃ τὴν γαστέρα interpretatur κενοῦν καὶ προστέλλειν τὰ τῆς γαστρὸς οἰδήματα. Dictū ἀπὸ τοῦ λαπάθου cui vis inest emolliendæ alui & laxandæ.

Λάψει. λαμβάνει, apud Hippocr. vt annotauit Erotianus.

Λάρυγξ. est finis superior asperæ arteriæ, tribus constans cartilaginibus, præcipuum vocis instrumentum. Eandem autem partem etiam φάρυγγα appellari author est Gal. lib. 5. vsus part. cùm tamen propriè, vt ait, pharynx ante laryngem cōsistat. Est autē larynx suprema arteriæ pars, seu principium faucibus continuum, seu asperæ arteriæ caput. Componitur ex tribus cartilaginibus, vna θυρεοειδὴς dicitur quæ anterior velut scutū quoddā aliis præposita est: alia ἀρυταινοειδὴς, ori vasis olearij adsimilis, cartilagines tamen duas sortita: tertia verò innominata, infima, os œnophori (quod brochum Galli vocant) referens: harum autem ἀρυταινοειδὴς καὶ θυρεοειδὴς mobiles sunt, sola autem innominata immobilis est. Ob eam causam in ea firmātur aliarum duarum musculi. Nam cùm duodecim sint musculi laryngis proprij, duo quidem prodeunt à thyreoide media interna in anteriorem arytenoidem quam claudunt, duóque similiter ab arytenoidis posteriore basi in eiusdem basim anteriorem quam cōprimūt: reliqui verò octo omnes ab innominata, partim anteriore, partim posteriore parte, partim etiam lateribus. Cæterùm horum musculorum beneficio totus larynx præcipuum vocis organum est, quam tamen acutam vel grauem præcipuè facit arytenoides, adiuta cartilagine epiglottide, arytenoidem magis minúsve claudente, laxatis aut contractis duobus musculis ipsam releuantibus, adiuta quoque gargareone, vocem ipsam plectri ritu modulante.

Λάσιον. linteum apud Hippocratem.

Λάχανον. olus. sic dicitur omnis herba satiua quæ edendo est: inter quas quoniā beta non postremum locum obtinet, factum est vt beta λάχανον κατ' ἐξοχὴν ab Atheniensibus diceretur. Secundum quam significationem Dioscorides plantaginis folium λαχανῶδες dixit, hoc est, betaceum. Non enim olus intelligere potuit, cùm in exprimenda similitudine speciatim loqui non generatim conueniat.

Λάχανον βασιλικόν. olus regium. Hoc nomine quondam dictam fuisse artemisiam Dioscorides author est, & Græcorum exemplo Romanos herbam regiam appellasse.

Λέαινα. emplastri nomen, quod in leænæ modum malum penitus extirpat adhibitum ischiadicis & hemicranicis. Describitur ab Aëtio lib. 12. inter epithemata & malagmata ischiadicorum.

Λεβηρίς. exuuium siue senecta serpentis apud Hippocratem, quidam autem concham vacuam interpretātur. Erotianus simpliciter ὑμενῶδες ἀπόσυρμα: alij verò animalis genus dicūt eo nomine significari, paruo lepori simile quod fortè Galli liebre vocant.

Λέγνα. dicuntur per metaphorā extremitates oris vuluæ apud Hippocr. sic enim propriè vocātur extremitates & oræ vestimentorū. Eas ipse etiam alibi ἀμφίδια appellat.

Λίζωρ. διαχρίων, καταθυμιώμενος, apud Hippocratem.

Λειεντερία. læuitas intestinorum. Est continua & æquabilis intestinorum superficies, cibos incoctos elabi sinens. Sic dicta est quasi λειότης τῶν ἐντέρων, hoc est, læuitas intestinorum. Cæterùm vt omnis læuitas, ita hæc geminam habet causam, vnam quidem cicatricem aliquam perpetuā, qualis etiam forinsecus in corporis cuticula contingit

ex cicatrice ortam quam dysenteria magna & profunda exulceratio inuexerit: alteram verò humorem quendam glutinosum, internæ toti tunicæ intestinorum obductum. Siquidem ad vtramque causam lubricitas & continendi cibi impotentia cõsequitur, qui proinde priusquàm concoctionem adeptus sit, ex intestinis elabitur: retentio enim siccitate quadam & asperitate partium continentium perficitur. Ad hæc duabus illis de causis venarum, qui ad intestina pertinent, meatus clauduntur, à cicatrice quidem cõniuentes, à lento autem humore obstructi: itaque cibi per corpus digeri non possunt, sed per intestina necessariò vacuãtur. Est enim hoc lienteriæ præcipuum symptoma, cibi crudi per aluum excretio. Postea verò id ipsum symptoma morbi nomen promeruit, omnísque eiusmodi excretio lienteria dici cœpit, à quacunque causa nata esset. Oritur autem præter superficiariam intestinorum exulcerationem & cicatrices à facultatis etiam cibum in ventriculo vel continentis vel concoquentis imbecillitate. Indè enim cibi crudi nullóque modo immutati descendunt, siue à dysenteria, siue ab ileo aut diarrhœa aut alia quacunque de causa imbecillitas ea prouenerit. Verùm hæc lienteria (inquit Paulus) quam ventriculi imbecillitas accersit, videtur cum cœliaca affectione confundi (in hac enim, quemadmodum & in lienteria, venter nequit præ imbecillitate cibos vel concoquere vel distribuere, cibique ideò læues, crudi & perliquidi redduntur, aluo omnino fluida) nisi quòd lientericis celeriter quæ assumpta sunt egeruntur, támque intensa est cruditas, vt alimenti assumpti genus apertè cognoscatur, atque hac potissimum nota à cœliacis discernuntur. Ex quacunque autem causa lienteria orta sit, ægri cibum non sentiunt, & in cachexiam incidunt, cruda assiduè excernunt, colore subalbida, inæqualia atque aquosissima, nulla prorsus sanguine aut bile perfusa. Ardor præthereà tota præcordia occupat, cibíque fastidium consequitur.

λεῖον. *læue. Id dicitur quod continuũ est nulláque ex parte diuulsum, sed sibi vndique cohærens æquabili superficie. Contrarium est* τῷ τραχεῖ, *hoc est, aspero.* λεῖον *etiam apud Hippocratem Galenus interpretatur* ἄτειρον, *comment.* εἰς τὸ γ΄. τῶν ἐπιδημιῶν.

λειόποδες. *planci. dicuntur apud Hippocratem quibus medius pes ab interiori parte non est cauus, sed planus quasi tabella quæ plãca dicitur. Hi vitiosam habẽt pedis structuram & valgis similem. Annotat Galenus comment. 3.* εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

λειότης. *læuitas. morbus est primi generis in formatione cõsistens. Fit à pingui & lẽto humore partẽ aliquã plus æquo madefaciẽte, aut à cicatrice. Cõtraria illi est* τραχύτης.

λειόφυλλος. *species est braßicæ apud Athenæum, quæ sic dicitur à læuore foliorum. hanc tradit vbique nasci, & nullam respuere regionem.*

λειπόδερμοι *dicuntur quibus præputiũ ex morbo vel sectione deest, aut ita contractum est vt glandem ampliùs tegere non poßit. Romani apellas & recutitos vocarunt.*

λειποθυμία. *defectus animi. quid propriè sit, & quomodo differat tùm à syncope, tùm à lipopsychia, non est exactè definitum à veteribus. Itaque in re ambigua si quid mihi licet statuere, primùm quidem videri potest ἡ λειποθυμία nomen accepisse ἀπὸ τοῦ θυμοῦ ἢ θυμοειδοῦς δυνάμεως, & propriè dici cœptam de defectione animosæ facultatis. Quæ quoniam in corde sedẽ habet, iccirco ἐν τῇ λειποθυμίᾳ cordis facultas præcipuè laborat. Ergo ἡ λειποθυμία defectus est facultatis vitalis. Verùm cùm huius tãta sit dignitas vt ea incolumi vita seruetur, deficiente verò vita pariter deficiat, & reliquæ facultates protinus cum ea concidant, quod non est aliud quàm syncopen pati,*

pati, necesse omnino est, quò discrimen inter ea seruetur, statuere non tam magnas támq; vehemētes esse defectionis causas in lipothymia, quàm sunt in syncope, ideóque vt cætera quidem habeāt inter se cōmunia, vt causas quas Gal lib. 1. ad Glauconem diligentissimè persequutus est, non tamen ita dissipantur resoluuntúrque per lipothymias spiritus & calor natiuus, quibus duobus tanquam vinculis vita nostra continetur, vt mortis periculum, velut in syncope, immineat. Languent quidē ægri, pulsus deficit, & procedente malo nec mouentur nec sentiunt, sed citra sudorem, qui veluti limes quidam lipothymias à syncopis disterminat. Vbi enim is oritur præterquam quòd summam naturæ non valentis humorem corporibus ingenitum & radicalem continere, imbecillitatem significat, solidas etiam partes eo expoliat, adeò vt omni virium substantia dissipata nihil reliqui natura habeat quo earum robur cōseruet, sed vnà cum iis, si immodici sunt, ipse simul animus è corpore emigret. Habet igitur lipothymia & mitiores causas & minora symptomata quàm syncope, quo factum est vt Galenus eodem in libro scripserit à lipothymia syncopes initium fieri, vt quæ syncopen præcedere consueuerit, tanquam leuior quidam affectus grauiorem. Id quod etiam patet ex lib. 12. meth. med. vbi scribit crudos humores si & copia sua vires premant, & propter tùm multitudinē tùm crassitudinem exiguos animalis meatus obstruant, iam multis nominibus exitialem affectum inducere, ac syncopæ opportunos reddere: quòd si nec obstruant nec onerent, syncopen eos quidem non inferre, sed animi deliquia, quas lipopsychias vocant. Ex iis enim intelligimus non esse tam magnam lipopsychiæ causam quàm syncopes, neque par periculum. Quanquam autem, vt initio proposuimus, ex ipso nominis etymo ἡ λειποθυμία ad vitalis facultatis defectum, vt & ἡ λειποψυχία animalis, pertinere videatur, attamen per eam facultatum omnium exolutio contingit, vt sensu motúque destituantur ægri non minùs quàm animo.

Λειποψυχία. idem quod ἡ λειποθυμία, nisi quod à defectu & exolutione animalis facultatis dicta est, notis scilicet eius exolutæ apparentibus, cùm tamen sit eadem ratio vtriusque quam antè diximus.

Λειπυρίας πυρετός. Est febris continua, in qua simul externa frigent, interna vrūtur. Genere quidem putrida est, sed cuius calor nō sit æquabiliter fusus per vniuersum corpus. Extrema enim per eam frigent, siue extremorum nomine pedes manúsque tantùm intelligas, siue totius corporis extimam cutim. Siquidem vtrumque aliquando accidit per febres lipyrias, adeo vt cùm intus ipsa viscera vrantur, venter tamen ipséq; etiam thorax frigida ad manum sentiantur. Cæterùm inæqualitas ea mala est si credimus Hippocr. lib. 2. prognost. non quidem in febrium intermittentium accessionibus, sed in continuis & acutis febribus, cuiusmodi lipyria est. Huius causam ferè semper Galenus retulit ad magnitudinem phlegmones viscera obsidentis. Ardoris namque vehementia sanguinem, & quæ in eo continentur spiritum atque calorem ad se ex toto corpore instar cucurbitulæ attrahit, ideóq; summæ corporis partes exangues redduntur & frigidæ. Aëtius ab erysipelate circum ventrem consistente febrem lipyriam dictam accendi scripto prodidit, vt ab eo quod in iecinore creatum est, τυφώδη, & ab eo quod in pulmonibus, κρυμώδη. Diuersi ab ea generis est quæ pestilens & maligna dicitur, in qua quamuis extrema frigere soleant, non est tamen necesse interna aduri, propterea quòd malignitatis & pestilentiæ essentia

non posita sit in calore, nec vlla alia qualitate, sed in totius substantiæ contrarietate.

Λείριον. *sic dicitur liliũ ab Hippocrate, quod alij* κρίνον *vocãt. Sunt verò qui scripserint* τὸν νάρκισσον *à quibusdam sic vocari, vt refert Erotianus.*

Λείφαιμοι. *sic propriè dicuntur* οἱ ἄχροοι, *id est, decolores: sed non ij tantùm, verùm omnes quibus minus est sanguinis quàm oportet, ita vocantur, etiamsi colore nondum prorsus sint destituti. Eos verò qui aliam ob causam corpore sunt malè affecto,* κακόχροους *medici vocant, vt scribit Galenus commẽt.* εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, *quo loco eam vocem Hippocrates vsurpauit.*

Λειχὴν. *est summæ cutis asperitas cum leni pruritu. Deterior quidem est pruritu, vt qui sine asperitate sit, sed lenior quàm psora aut lepra, adeò vt si ieiuna saliua quotidie defricetur, sanescat: increscens verò & extremam cutem in furfures resoluens, in psoram trãsit, atque indè in leprã, vbi pro furfuribus, piscium quasi squamulæ concrescunt. Gignitur, vt ait Galenus, ex mislo quopiam humore, serosis nimirum ac tenuibus & acribus succis cũ crassis permistis. Quare nõ in psoram modò, sed etiam in lepram degenerat, tãquam in peiores morbos vetustate discussis illis tenuibus aut vstione incrassatis, túncque non solis valdè siccantibus medicamentis, sicut per initia, sed præterea repurgantibus etiam & extersoriis curari debet. Cæterùm* λειχῆνος *nomine illum etiam impetiginosum morbum, mentagram Romanis appellatum, sed multò magis ferum & agrestem ob id dictum, Plinius comprehendit, qui definitur ab eo non squamis, vt lepra, sed fœdo cutis furfure, totos primùm vultus, deindè verò & colla pectúsque & manus occupante, oculis tantùm immunibus. Fuit autem, vt idem author est, nouus morbus, & ante Tiberij principatum penitus incognitus: nec verò in iis tantùm notis feritas eius erat, sed quòd admodum contagiosus esset, solóque osculo vel contactu non humilem aut mediam plebem, sed solos proceres inuaderet.* λειχῆνα *omnes ferè impetiginem interpretantur. Cornelius Celsus non ita, sed papulam videtur vocare, cuius duas, quas habet & lichen, differentias statuit, feram & mitiorem. Nam quæ ab eo describitur impetigo, sine dubio lepra est.*

Λειχὴν. *dicitur callus in equorum genibus & supra vngulas in flexu earum partium duratus. fertur comitialibus prodesse.*

Λειχὴν. *herbæ species quam aliqui* βρύον *appellãt: saxis enim adhæret vt muscus. Sunt qui putent esse Hepaticam in offic. dictam. Exterit, purgat, siccat, refrigerat.*

Λέκυθος. *à quibusdam dicitur quam Hippocrates* ἀρακίδα *appellauit: quidam verò* λέκυθον *ad pisum & aracum genus esse defendunt. Galenus apud Hippocr. pro lente cui detracta sunt putamina videtur interpretari. Significat autem* λήκυθος *putamen vel guttum olearium, ampullámve per* η. *scriptum.*

Λέκυθος. *oui luteum. de quo vide* ὠὸν. *Significat & pulmentarium ex leguminum farina, siue leguminum lomentũ elixatum. Tantum autem* λέκυθος *&* ἔτνος *inter se differunt, quantum ipsa leguminum farina ab ipsis leguminibus fresis differt. Itaque quoties* κυάμινον ἔτνος *dicitur, pro faba fresa elixata intelligitur, sed* κυαμίνη λέκυθος, *fabæ farinam elixatam significat: sic* πισινὴς λέκυθος *&* ὀρόβινος λέκυθος, *aliorúmq; leguminum dicitur.*

Λέμμα. ἡ ἐπιδερματὶς *apud Hippocratem.*

Λεοντίασις. *dicta est à quibusdam* ἡ ἐλεφαντίασις, *vt habetur apud Aretæum & Aëtiũ, propter rugarum extremi frõtis similitudinẽ quam elephantici cũ leonibus habent.*

Λεοντικὴ.

Λεοντικὴ. à quibusdam dicitur ἡ κακαλία. vt habetur apud Dioscoridem.

Λεόντειον. apud Aretæum idem quod λεοντίασις.

Λεοντοβοτάνον. sic dicta fuit à quibusdam ἡ ὀροβάγχη.

Λεοντοπέταλον. herba est caule dodrantali aut altiori, plurimis alis concauo, in cuius cacumine semina parua duo aut tria in siliquis ciceris modo. flores habet anemonæ similes, punicei coloris, folia brasicæ, sed papaueris diuisura, radices nigras rapæ similes, strumosas. Calfacit & siccat ordine tertio.

Λεοντοπόδιον. herbula est duûm digitorum, folio angusto, tres quatuórue digitos longo, hirsuto, & iuxta radicem canescente. In summo eius caule capitula quasi perforata, flores nigri, semẽ vsque adeò spissa lanugine inuolutum, vt sæpe fallat. Radice parua cohæret, quam tradunt appensam ad amatoria prodesse.

Λεπάδες. dicuntur apud Hippocratem petris adhærentes conchæ.

Λεπίδιον. herba ea est quæ ἰβηρὶς appellatur Galeni Paulique testimonio, etiamsi de vtroque seorsim Dioscorides disseruerit. Proditur fruticosa, foliis lauri sed maioribus, acris, exulceratoria & optima tollendo coxendicum dolori. Scribit autem Dioscorides etiam hoc nomine γιγγίδιον à plærisque vocatum fuisse.

Λεπιδοειδεῖς. sunt duæ lineæ in cranio, vtrinque singulæ, à recta sutura quam ὀβελιαίαν dicunt æquidistantes, per capitis longitudinem à posteriore parte in priorem super aures feruntur. Fiunt autem duobus inter se cohærentibus osibus, non per suturam quidẽ, quæ species est συναρθρώσεως, sed sincipitis osse descendente, paulatim in squamæ speciem attenuato, & in os subingrediente quod ab auribus ascendit. Proindéq; eas nonnulli nõ suturas simpliciter, sed vel suturas λεπιδοειδεῖς, hoc est, squamarum modo compactas, vel προσκολλήματα λεπιδοειδῆ vocant. Sunt autem hæ suturæ, inter ossa temporum & os sincipitis mediæ.

Λεπὶς. æris squama: sic enim absolutè appellatur aliquando, quãquam & ferri squamã similiter significet. vide in dictione χαλκοῦ λεπὶς.

Λέπος. λέπισμα, apud Hippocratem.

Λέπρα. Est asperitas cutis profundior cum pruritu, eam in squamulas resoluens. Eius causa melancholicus humor est multus, viscosus, crassus, sed tamen acris & immotus sub cute & subiecta carne latens, sensumque eum doloris excitans qui pruritus dicitur. Est enim pruritus à lepra, vt & à psora, inseparabilis, sed tantus in lepra vt æger etiam vehementissimè scabendo nullo modo iuuetur, sed omnis potiùs generis vlcera & phlegmonas præterea accersat. Humor autem ille terrestris & siccus cutem exasperat, sed multò quàm in psora profundiùs, vt subiectæ quoque carnis partem aliquam occupet. Verùm ea omnino perexigua est, adeò vt lepra ob id non desinat solius cutis affectio dici. Ab eadem humoris qualitate & malignitate, piscium instar, squamulæ ex summa cute discedunt, materiam semper subministrante colliquatione quadam subiectæ carnis & totius corporis facta à calore præter naturam. Squamulis autem illis inter cætera differt à psora, quæ non squamulas, sed furfuracea tantùm corpora ex se remittit, vt quæ à minori gignatur intemperie & humore minùs crasso, terrestri & maligno. Sunt enim hi duo affectus valdè affines & congeneres, vt non aliud ferè psora sit quàm mitior lepra. Est enim psora ad lepram præuia, vt & lepra ad elephãtiasim, si magis humor vratur & malignior euadat, & morbus diutiùs perseueret. Est igitur lepra inter psoram atque elephantiasim

media, sed ea tamen latitudine prædita, vt in quatuor distincta sit differentias, seu gradus quosdam, prout magis minúsue humor vritur & malignus euadit. Prima minimè mala est, rubet & similitudine scabiem repræsentat: distat autem ab ea, quia magis exulcerata est, & pustulas bullulásque habet, ex quibus postea squamulæ resoluuntur. Altera peior est, similis papulæ ferè, sed asperior, rubicundior, figuris variis, squamulis ex summa cute discedentibus, rosione maiore, & celeriùs latiúsque procedente: rubrica cognominatur. Tertia crassior est & durior & magis tumet, in summa cute finditur & vehementiùs rodit. Ipsa quoque squamosa, sed nigra procedit. In temporibus aut oritur aut desinit: nigræ cognomen est. Quarta curationem omnino non recipit. subalbida est & recenti cicatrici similis, squamulásq; habet pallidas, quasdam subalbidas, quasdam lenticulæ similes, quibus demptis nõnunquam profluit sanguis. Alioquin verò humor eius albidus est, cutis dura atque fissa est, proceditque latiùs. Hæc omnia maximè genera oriuntur in pedibus & manibus, atque vngues quoque infestãt. Commune etiam omnibus est quod squamulas remittant, à quibus τὸ λέπρας nomen factum esse putant. Sic enim dicitur quasi λεπρὰ, id est, squamosa, ἀπὸ τῆς λεπίδος, hoc est, squama, quanquam sunt qui quartum lepræ genus antè expositum solum propriè eo nomine vocandum censent, propter albedinem, quòd apud Græcos λεπριῶσθαι significet idem quod λευκαίνεσθαι. A Latinis ἡ λέπρα dicitur impetigo, non ea quidem quæ λειχὴν dicitur & mètagra, sed quæ à Cornel. Celso descripta est lib. 5. & in supradicta genera quatuor distincta, id quod multis euidentibus argumentis patere potest si quis diligenter velit attendere. Ab Auicenna dicitur Albaras nigra & impetigo excorticatiua, quòd cutis per cortices squamásque resoluatur.

Λεπριῶσθαι. duo significat, τραχύνεσθαι καὶ λευκαίνεσθαι, hoc est, exasperari & albescere. Vtrumque sumptum ἀπὸ τῆς λέπρας, quòd qui ea laborent vtrumque perpetiantur. Hinc & ἡ λέπρα dicitur generali quadam significatione ἡ ἐν τοῖς σώμασι παρὰ φύσιν λευκότης, vt in Theriacis Græcus Nicandri interpres annotauit.

Λεπτὸν ἔντερον. tenue seu gracile intestinũ. Dicitur superior intestinorum pars membranea, teres, à vẽtriculi fundo incipiens, & desinens quà cæcum incipit. Sic dicitur ad differentiam crassi intestini. Sunt enim intestinorum duæ summæ differentiæ, vna gracilium, altera crassorum: illa magis membranosa, hæc magis carnosa sunt. Diuiditur autem rursus tenue intestinum in tres partes, ecphysim, ieiunum & ileon. Verùm postremum totius nomine etiã λεπτὸν absolutè dicitur à Galeno lib. 5. vsus partium, de quo vide in dictione εἰλεόν.

Λεπτόν. τὸ ἀραιὸν aliquando apud Hippocrat. hoc est, rarum. vt in lib. de locis in homine, quemadmodum Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις interpretatus est.

Λεπτόφυλλον. tertia τοῦ ἀειζώου, hoc est, sedi species, quæ alio nomine ἀνδράχνη ἀγρία, Romanis illecebra appellatur authore Dioscoride.

Λεπτύνοντα. attenuantia. dicuntur tam cibi quàm medicamenta, quæ acri & calida facultate prædita crassos succos tenuant & incidunt. Sunt autem ea longo vsu nobis nota, ex ratione explorata. Nã olfactu & gustu satis instruimur ad eorum cognitionem. Quæcumque enim olfactui aut gustui aut vtrique simul acria & mordicãtia & calida apparent, ea facultatem habere attenuandi atque incidendi certum est. Quæ etiam largiùs æquo sumpta, ventriculum mordent, & nauseã à cibo magnam

inducunt,

inducunt, & halitus acres emittunt, non modò cùm manduntur, sed etiã postquam è corpore fuerint egesta. Ad hæc si quid olfactui odorem bonum inferens, aromatis speciẽ gustui repræsentet, id quoq; calidũ viribus esse oportet & attenuans, quamuis non perinde atque ea quæ mordicant & rodunt & insigniter calida sunt. Attenuant præterea & incidunt quæ saporem habent nitrosum aut salsum, nec minùs quæ amara sunt, item quæ acida: vt acetum & quæ eo cõstant, alia quidem magis, alia verò minùs. Multa enim attenuandi vim hebetant & imminuunt, vt oleum, cibi omnes aquei & muccosi, prætereà olera plurima hortensia propter superfluam humiditatem. Ex quo patet attenuantia omnia, nõ calida modò sed sicca etiam facultate esse, & tantò magis attenuandi vi pollere, quantò fuerint sicciora, & ex iis similiter quæ sicca non sunt, maturiora, aliis minùs maturis, & quæ siccis locis proueniunt & montibus, iis quæ in paludibus & campis crescunt. Cæterùm primi inter attenuãtia ordinis sunt allium, cæpa, nasturcium, porrum & sinapi: post illa autem smyrnium, pyrethrum, origanum, calaminthe, sisymbrium, pulegium, satureia, thymus. Quibus ordine proxima sunt capparis & terebinthi fructus, postea eruca, sium, apium, petroselinum, orminum, rhaphanus, brassica & beta.

Λεπτυσμὸς. extenuatio, gracilitas & macies corporis. Est, vt diffinit Galenus comment. 3. in lib. 6. τὴν ὡδὶ ὀνομάζειν, ὅλου τοῦ ὄγκου καθαίρεσίς τις καὶ σύμπτωσις ἢ συνίζησις. Id est, totius molis detractio & collapsus vel subsidentia, siue vtcumque ipsam nominare libuerit. Huius præcipuum signum est cutis laxitas, quod mangones etiam nouerunt, ex eo coniicientes tùm quæ corpora crassiora reddi non queant, tùm quæ & quantum possint. Ipsam enim cutem summis digitis sursum trahẽtes, quantum ea recedit à carne subiecta, in tantum emaciata corpora refici & impleri posse sperant. Sunt autem extenuationis multæ causæ: alimenti penuria, exercitationes plures, vigilia, cogitationes, dolores, morbi colliquatiui & διαφορητικοὶ, euacuatio copiosa per aluum, per vomitum, per sudores & per sanguinis profluuium. His adde & ἀτροφίαν, eiúsque omnes causas, de quibus suo loco dictum est. vide in dictione μαρασμός. Vide & Galenum in comment. aphor. 7. lib. 2. quo scribit Hippocr. Quæ longo tempore extenuata sunt corpora, lentè reficienda esse: quæ verò breui, breuiter. Et comment. in aphor. 28. lib. eiusdem.

Λεσχηνευόμενον. ὁμιλοῦντος, apud Hippocratem, vt interpretatur Erotianus.

Λευκαὶ ἔμπλαστροι. dicuntur emplastra quædam alba, lenia, ferè non grauibus vulneribus accõmodata, præcipuéq; senilibus. Quale est quod habet, cerussæ P. XXXXII. seui vitulini curati & ceræ singulorum P. XLVIII. olei heminas tres, ex quibus ea cerussa coquitur. Author Celsus lib. 5. cap. 19.

Λευκάκανθα. frutex est radice cyperi, valida & amara. Is diuisis nominibus etiam ἄκανθα λευκὴ dicitur, de qua suo loco dictum est.

Λευκάνθεμις ἢ λευκάνθεμον. sic à quibusdam dicta est ἡ ἄνθεμις, vt Plinius testatur, non tamen omnis, sed illa modò cui flores candidi sunt.

Λευκανία. ὁ στόμαχος καὶ ὁ οἰσοφάγος. sunt & qui ἀντὶ τοῦ ἀνθερεῶνος accipiant.

Λευκάς. herba duûm generum, montana & vrbana: sed quæ sit nemo descripsit. Hermolaus & Ruellius scripsere herbam quandam esse in vinetis nascentem Mercuriali similem & congenerem, sed nullum, quod sciam, authorem sequuti.

Λευκὴ. dicitur à quibusdam τὸ ἀνδρόσακες, vt habetur apud Dioscoridem. Mercurialis

esset, nisi per medium folium huic alba linea transcurreret.

λευκὴ ῥίζα. ἡ τοῦ δρακοντίου ῥίζα, apud Hippocr.

λεύκη. vitiligo alba. Est cutis carnísque subiectæ præter naturam albedo. Neque enim ad solam cutem, sed ad subditam etiam carnē vitium hoc pertinet. Fit errore facultatis nutritoriæ, sanguinem pituitosum, lentum & viscosum gignentis. Nam cùm tali sanguine caro diutiùs alta regeneratáque fuerit, facillime albedo in alta carne contrahitur talémque habitum accipit, vt omnia facile in album conuertat, & non iam simpliciter caro, sed alba caro sit. Cùm enim diutiùs ea affectio perseuerârit, caro quidem adhuc manet, mutatur tamen eius forma & in alteram speciem vertitur, mediam inter sanguineam carnem & exanguem, próque naturali habitu cachexia inducitur. Sic quidem leuce carnis habitum trāsformat, cúmque talis euasit, tota fit pituitosa albáque, nec magis nititur alimentum in rubram carnem vertere, quàm polypodes & locustæ, cæteráque crustacea, exangui & alba carne prædita. Nec verò dubium est quin sensus, præsertim autem tactus, in ea affectione obtusior sit, propter humoris frigiditatem & crassitiem qui cutem subiectámque carnem possedit. Id malum videtur esse quod vulgò nostri homines lepram albam vocant, quódque Auicenna albaras album nuncupauit. Differt autem ἀπὸ τῆς λέπρας & ἐλεφάντων, quòd hæc sint cum asperitate cutis, rosione, pruritu & squamulis: λεύκη verò cutim habeat læuem sine vlla aspredine & rosione. Nomen habet λεύκη vel ἀπὸ τῆς λευκότητος, vel à quadam similitudine cum populo arbore quam λεύκην appellant. Vt enim foliis & cortice candida est, sic & cutis eius quem is morbus occupauit.

λευκογραφίς. lapis est in Ægypto nascens, qui cùm subuiridis appareat, tamen si ad cotem affricetur, aut asperius pallium, locum dealbat: eo etiam lintea illustriora reddūtur. Author Aëtius lib. 1.

λευκόιον. viola. quo nomine etsi candida propriè designari videatur, tamen & pro lutea & cærulea & purpurea solet vsurpari. Est autem planta cubitali ferè altitudine, ramosa, caule brassicæ exiliore, folio longo, molli, canescente, flore quadrifolio, non vnius coloris: nam alij purpurei sunt, alij niuei, alij lutei.

λευκόιον dicitur à quibusdā ὁ χάλκανθος, hoc est, atramētum sutorium quod candidum est & albæ violæ simile.

λευκόφορον ἢ

λευκόφαιον. vocatur hoc nomine glutinum auri cùm ligno inducitur. Ex pluribus compositum est, Sinopidis Ponticæ selibra, silis lucidi pondo decem, & melini Græciēsis duobus mistis tritísque vnà per duodecim dies.

λευκόπυρον. nomen malagmatis, quod habetur apud Galenum lib. 7. τῶν κατὰ γένη.

λευκοφλεγματίας. hydropis species qui & ἀνασάρκα dicitur, & σαρκίτης siue ὑποσαρκίδιος. vide ὕδρωψ.

λευκόφυλλον. est species τοῦ ξηρομύρου, hoc est, vnguenti sicci, cuius vsus præcipuus ad collum & axillas est, quò illis odor gratus concilietur. Descriptio habetur apud Aëtium extremo libro.

λευκόχρους οἶνος. est species vini salsi, ex passis priùs vuis, mox calcatis & aqua marina maceratis, deinde in album mustum coniectis, compositi.

λεύκωμα. cicatrix oculorum altior magísque profunda: nam quæ superficiaria est, νεφέλιον dicitur.

λέων. dicitur à quibusdam ἐλεφαντίασις, vt scripsit Aretæus: Archigenes, vt habetur apud Aëtium, λεοντίασιν appellauit.

λῆδον. dicitur à quibusdam alterum genus cisthi, ex quo scilicet ladanum prouenit.

λήθαργος siue ληθαργία. est frigida & humida cerebri intemperies à pituita frigidiore & humidiore cerebrum madefaciente, febrem lentam, obliuionem, marcorem, inexpugnabilem penè dormiendi necessitatem inducens. Gignitur hoc vitium in capite in quo scilicet princeps animi pars residet, contrarium quodammodò secundùm speciem phrenitidi, & ratiocinatrici animæ omnino noxam adfert. Ac humorem quidem à quo fit necesse est frigidum esse, quoniam memoria non nisi à frigiditate offendi potest, quem simul humidum esse oportet, alioqui non iam λήθαργος, sed κατοχὴ siue κατάληψις excitatur, medius inter phrenitidem & lethargum affectus, quem tamen Alexander Trallianus breuitati consulens, magísque τῆς θεραπευτικῆς quam τῆς φυσιολογίας studiosus, sub lethargo cõprehendit, & non legitimè lethargum appellat. Quamuis autem humor iste natura sua frigidus sit, attamen in lethargico affectu semper putrescit & incalescit, febrémque accendit, sed eam quidem omnino lentam non impensè acrem & erodentem, propterea quòd cùm natura talis humor est, tùm in parte frigida putrescit. Cõsequitur autem illa lethargum, vt veteres medici prodidêre, qua in re (præter alias differentias) ἀπὸ τοῦ κάρου ὁ λήθαργος discrepat: febris enim τὸν κάρον solet præcedere eáque vehementior. Itaque sopores qui per febrium circuitus συμπτωματικῶς ægrotos premunt, magis καρωτικοὶ sunt quàm ληθαργικοί. Est enim ὁ κάρος velut symptoma quoddam: λήθαργος per se cõsistit & cerebri actiones labefactat. Verùm quemadmodum sæpe ex morbo morbus nascitur, sic plærisque morbis lethargus succedit, sed sæpissimè ex phrenitide impensiùs refrigerata nascitur. frequenter etiam in illum continens febris transit, morbíque alij permulti, quibus immodica vacuatio contigit. Sunt autem lethargicorum quædam differentiæ. Alij vnam continuámque habent lethargi accessionẽ, alij per circuitus quosdam in somnum ruunt & rursus reuocantur vt excitati audiant, móxque in somnum relabantur. Sunt autẽ omnes obliuiosi, stupidi, mente capti, crebrò oscitant & hiant, ac sæpe hiante ore persistunt, velut os claudere obliti. Vrinam reddunt iumẽtorum lotio similem, ac sæpe in manus sumpta matula, eam se tenere non meminerunt.

λήθη. obliuio. Est memoria abolita. Namque debilis, veluti torpor: deprauata autem, delirium memoriæ est. Causæ autem obliuionis plures statuuntur, succus frigidus & pituitosus in cerebro collectus, & ipsius corpus refrigerans. Morbi in abscessum declinantes, pestilentia, senectus, medicamenta frigida vel sumpta vel capiti admota, vt habetur apud Galenum extremo lib. 2. de sympt. causis.

λήμη. lippitudo. sordes oculorum. Est pituita crassior & semicocta circum oculos concrescens propter infirmitatem membranarum oculi, vt scripsit Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Λημνία γῆ. Lemnia terra. Legitur in Lemno insula, tumulo quodam propè Hephestiada. Est terra pinguis, spissa, mollis, rubricæ colore, adstringens. De hac quæ scripta sunt à veteribus, videntur etiam nunc ei cõuenire quæ hodie ad nos defertur. Eam Galenus scripsit esse pinguem mollémque, dum ait sacerdotem pingue lutum eò vsque desiccare, dum molli ceræ simillimum euadat. Spissam autem esse idem declarauit, dicẽs astera Samium ea leuiorem esse, cùm Dioscorides ipsum astera spissum

esse prodiderit. Rubricæ verò colore est, ut idem Galenus scribit: sed differt ab ea, quòd hominis qui ipsam contrectat manus, ut rubrica, non inquinet. Tres eius differentiæ traduntur. Terra sacra, quam nemo, inquit Galenus, attingit præter unam sacerdotem: altera rubrica, qua fabri utuntur: tertia, qua fullones, propterea quòd extergit. Prima utuntur medici. Glutinosum quid habet, adstringit & citra mordacitatem resiccat. Hanc alij μίλτον λημνίαν, alij σφραγίδα λημνίαν appellant, quòd olim in ea Dianæ sigillum, quod creditur fuisse capræ effigies, imprimeretur: sicut hodie eius loco Turcicæ literæ.

λημνισκός. linamentum in longitudinem implicitum, authore Celso. vide μοτὸς.

ληνός. torcular. Nomen est profectum primum ab Herophilo, deinde usurpatũ ab anatomicis, quod designat locum quendam in capitis vertice vacuum, instar torcularis aut lacunæ, in quem coëuntes in vertice meningis duplicationes, sanguinem quasi in cisternam deducunt, atque indè velut ab arce quadam, omnibus subiectis partibus riuos mittunt, alios quidem in totum cerebellum, alios verò in partem anteriorem, tanquam vinum è torculari promentes. Dicitur alio nomine ληχνεῖον.

λῆρος. significat apud Hippocratem multis in locis μετρίαν παράνοιαν ἢ παραφροσύνην, ut annotat Galenus initio comment. 3. in lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν. similiter extremo lib. 3. περὶ διαιτολας, per παραλήρους eos significans qui leuiter desipiunt. Verùm Aëtius λῆρον videtur facere speciem quandam certã delirij, scribens lib. 6. λῆρον differre ἀπὸ τῆς μωρώσεως, quòd μωρὸς consequentia dicit & facit, ληρώδης autem nullo consequio verba faciat, sed sine ulla connexione ex hoc transeat in aliud: quódq; μώρωσις pueris præsertim & adolescentibus accidat, λῆρος autem senibus. Oritur cerebro frigidiore facto siue interna siue externa de causa.

λιβάδιον. dicitur à quibusdam centaurium minus, quando secundùm fontes nascitur.

λιβάνιος πεσσὸς. pessus Libanius. celebris ad emolliendum scirrhosum uterum. Recipit ceræ albæ quadrãtem. olei nardini, gleucini, susini, medullæ ceruinæ, adipis anserini, singulorum sextantem. œsypi, butyri, nitri, singulorum drach. IIII. his aliqui oui assati vitellum adiiciunt.

λιβάνιον. collyrij nomen est, cui Paulus lib. 3. cap. 22. vim tribuit leniendi, concoquendi & pus digerendi. Descriptio eius habetur apud eundem lib. 7. cap. 16. Cẽsetur inter ἁπαλὰ καὶ ἄδηκτα collyria, itáque dicitur à thure quod recipit.

λίβανος. thus. Arbor est Arabiæ familiaris & propria, sed à nullo descripta, nisi quod Theophrasto & Plinio placuit eam lauro similem esse. Ab ea manat lachryma pinguis quæ concreta densatur, odorata, sacrificiis dicata quam Græci λιβανωτὸν, Latini arboris sui nomine thus appellant. Masculum dicitur quod ex eo rotunditate guttæ pependit, vel cui testiũ species est, cùm in hærẽte lachryma priore, consequuta alia se miscuit, quod & mãmosum à similitudine vocatur. Græci σταγονίαν & ἄτομον vocabãt, sicut minores guttas ὀροβίαν. Micas autẽ thuris cõcussu elisas, mannã vocamus.

λιβανωτίς. dicta est à quibusdam hoc nomine masculæ conyzæ radix.

λιβηρῷ. τῷ ὑγρῷ. hoc est, humido, apud Hippocratem.

λίβος. stillatio humoris ex oculis apud Hippocratẽ. Dicitur ἀπὸ τοῦ λείβειν, quod propriè στάζειν significat.

λιβρόν. σκοτεινὸν καὶ μέλαν, apud Hippocr. ut annotat Erotianus.

λιβυανὰ κολλύρια. sunt collyria ἄδηκτα multorum generum, quæ partim à Galeno lib. 4.

τῶν κζ

τῶν κατὰ τόπους, partim ab Aëtio lib. 7. describuntur. Est & unum apud Paulum Æginetam, sed falsò inscriptum λιβάνιον: debet enim scribi λιβυανόν. Constat enim eadem materia qua & alia omnia λιβυανὰ appellata: prætereà non reperias id nominis unquam à medicis collyrio datum. Nam quod thure constat, non λιβάνιον, sed διὰ λιβάνου nuncupatur. Sed neque in eo thuris quicquam est.

Λίβυον. dicitur à quibusdam λωτὸς ἄγριος, authore Dioscoride, quòd plurima nascatur in Libya.

Λιγνύς. fuligo. dicitur & ἀσβόλη. Est terrestris tenuiúmque partium substantia summis caminorum parietibus adhærens, ex multo rerum pinguium ustarum halitu & vapore concrescens. Vel, ut diffinit Galenus, est vapor terrestris, ex materiis immodicè assis ustísque. In hoc enim fuliginem differre scribit à fumo, quòd fumus mistio sit ex terrestri aqueáque substantia materiis tantùm semiustis. Cæterùm differentiæ fuliginis multæ sunt, pro varia materia ex qua colligitur: ex acriore enim & calidiore acrior calidiórque fuligo, ex mitiore mitior. In usu habitæ medicis fuerunt, ex thure, terebinthina, myrrha, styrace, pice liquida, cedro. Omnis exiccat, totáque natura terrena est, tenuiúmque partium, sed modicum ignei caloris retinet qui materiam adussit. Ab eius similitudine etiam in nobis fuligo fuliginosusque humor aut vapor aut halitus dicitur, ex ustione proueniens, quam calidior quidem sicciórque intemperies inducit, motus verò multus & vehemens, vigiliæ, ira, dolor, cura, inediáque augent. Eiusmodi excrementa medici λιγνυώδη vocarunt, paríque ratione Hippocrates lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν, γλῶσσαν λιγνυώδη dixit, linguam halitibus iis fuliginosis obductam, nigrámque in modum fuliginis.

Λιγνυώδη περιττώματα. fuliginosa excrementa, de quibus superiùs in dictione λιγνύς.

Λιθάργυρος. argenti spuma. medicamentum est metallicum non sponte quidem nascens, sed in secundis fornacibus emergens dum plumbum vel eius arena ab argento aut auro secernitur. λιθάργυρον Græci appellarunt nomine ex argento & lapide composito, ortæ rei duritiem designantes: Latini verò argenti spumam, nascentis rei naturam magis explicantes, & cocturæ potiùs euentum contemplati, quæ ex plumbo & argento eam veluti recrementum spumam redderet. Non quòd ex argẽto solo eiusmodi spuma prodeat (siquidem spuma hæc plumbi maxima pars est, quod totum partim in spumam, partim in plumbaginem vertitur, cùm de ipso argento nihil ferè depereat) sed quòd ex plumbo & argento nata, fuerit apud antiquos frequentior quàm ullum aliud lithargyri genus. Triplicem enim lithargyri differentiam Dioscorides exponit, unam ex arena quam μολυβδῖτιν vocant, in fornacibus excocta donec perfectè igni incandescat, & tota versa sit partim in hanc spumam, partim in plumbaginem: alteram & ex mistura plumbi & argenti, quam ἀργυρῖτιν nominant: tertiam ex mistura plumbi & auri, omnium optimam, quæ χρυσῖτις dicitur. Sunt autem hæc duo, non materiæ tantùm, sed & coloris nomina: ἀργυρῖτις enim dicitur non tam quòd facta sit ex argento, quàm quod candida sit in modum argenti: & similiter χρυσῖτις tùm quod ex auro prodierit, tùm quod ab igne fuluũ colorem contraxerit. Meminit prætereà Plinius argenti spumæ quam stereotida, & alterius quam pneumenen appellat. Quibus tamen nominibus non alia quàm quæ dicta est huius spumæ materia indicatur, sed spumæ tantùm conformatio. Illa enim in solidiores massas, hæc in tubulos concreta intelligitur. Cæterum argenti spuma nec cali-

da nec frigida nec humida manifestò est, sed exiguam habet siccandi vim in primo abscessu ab his quæ ad amussim media sunt inter humida & sicca: nec similiter vis eius est obstruere, sicut nec aperire: item nec abstergere nec inquinare, sed paululum à mediis ad crassius quodammodò recessit. Quamobrem in varios usus administratur & miscetur emplastris, uti docet Gal. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους.

λιθίασις. *dicitur calculi generatio in vesica: quamuis ille etiam in renibus creari possit, nemo tamen* λιθιᾷν *&* λιθιῶντας *usurpauit nisi de iis quibus in vesica molestus est, urinæ suppressionibus, vesicæ & imi vētris distētionibus, ardoribus urinæ, & summis multis doloribus.*

Dicitur tamen etiam λιθίασις *in oculis morbus exteriori palpebrarum parte, in quo alba quædam & crassa callis aut lapillis similia apparent oculum pungentia, ut scribit* τῆς εἰσαγωγῆς *author, apud quem tamen incertum est parténe palpebrarum exteriori, an potiùs interiori insideant.*

λιθόδενδρον. *dicitur à quibusdam* τὸ κοράλλιον, *ut scribit Dioscorides.*

λιθοειδὴς. *petrosum. ossis nomen. Sic dicitur pars ossis temporalis, protensis suturæ* τῆς λαμβδοειδοῦς *finibus terminata. In eo osse apophysis est* στυλοειδὴς, *quam Galenus* βελονοειδῆ *&* γραφιοειδῆ *appellat: & alia prætereà quæ meatum auditorium continet. Sic dicta sunt quòd petræ seu rupi videātur similia, nō duritie modò, sed etiā specie.*

λιθοκόλλα. *glutinum quo lapides coniunguntur, conflatur, inquit Dioscorides, ex marmore, lapide Pario & taurino glutine.*

λίθος μύλας. *lapis molaris apud Hippocratem, quam* κόχλακα *appellant.*

λιμακώτεροι. λιμνώδεις καὶ κατάφυτοι ἢ ὁμαλοὶ τόποι, *apud Hippocr. ut explicat Erotianus.*

λιμακώδεις. οἱ ὑγροὶ καὶ βοτανώδεις, *hoc est, humidi & herbosi, apud Hippocr.*

λιμνήσιον. *dicitur à quibusdam cētaurium tam magnum quàm minus, ut habetur apud Dioscoridem, quòd propter lacus ubertim utrumque prosiliat.*

λιμνῆστις. *sic dicitur* ἡ ἀδίαντος, *ut scribit Aëtius lib. 3. Dicitur & à nonnullis centaurium utrumque, ut habetur apud Dioscoridem.*

λιμοκτονίη. ἀσιτία παντελής, *hoc est, abstinētia omnimoda, vel certè* ἡ ὕδασι τοῖς πόμασι μόνοις δίαιτα, *ut explicat Gal. Usurpatur hoc nomen ab Hippocr.* ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων.

λιμὸς. *fames. Est, ut ait Galenus,* πεῖνα εἰς ἄκρον ἥκουσα δι' ἀπορίαν σιτίων, *hoc est, extrema fames à ciborum penuria, siue ea voluntariè, siue præter voluntatem feratur. Idem ergo genere* λιμὸς καὶ πεῖνα, *soláque magnitudine differūt. Est enim* πεῖνα *modicæ suctionis in ventriculo sensus,* λιμὸς *verò magnæ & vehemētis. Sic enim apud Hippocratem intelligitur tum eo aphorismo quo scribit,* ὅκου λιμὸς οὐ δεῖ πονέειν: *tùm altero qui ita scriptus est,* τοῖσι σώμασι τοῖσιν ὑγρὰς τὰς σάρκας ἔχουσι, δεῖ λιμὸν ἐμποιέειν· λιμὸς γὰρ ξηραίνει τὰ σώματα. *His enim aphorismis* ἀσιτίαν *propriè significat, sicut & lib. 2.* τῶν ἐπιδημιῶν *ubi ait,* ἐν Αἴνῳ ὀσπριοφαγέοντες ἐν λιμῷ, σκελέων ἀκρατέες ἐγένοντο. *Significat verò etiam apud Hippocratem vehementem & insatiabilem ciborum auiditatem, quæ κυνώδης ὄρεξις appellatur. ut aphor. 21. lib. 2.* λιμὸν θώρηξις λύει. *Neq; enim hæc secundum naturam, ut ait Galenus, fames est, sed morbosa, quam vini potus soluit.*

λιμώδης. μεγάλη τροφῆς χρεία, *apud Hippocratem.*

λινόσπερμος. *sic dicitur à quibusdam* ἡ χαμαίσπερμος, *ut habetur apud Dioscoridem.*

λινόζωστις. *Mercurialis. herba foliis ocimi, minoribus, helxinæ cognatis, ramulis duplici geniculorum nodo cinctis, alarum cauis multis, fructu in fœmina copioso, quandam*

racemo-

racemorum speciem præbente: in mare è foliorum sinu dependente, paruo, rotundo, ceu binis testiculis vnà cohærentibus, frutice dodrãtali aut maiore. Vtraque olerum modo manditur ad ciendam aluum, & illita discutit.

λίνον. linum. herba est vulgò nota, tenui dodrantalique auena, tamarisci foliis, flore cæruleo, specioso. Eius semen primo gradu calidum est, inter humectãtia siccantiáque medium, ex quo propterea fiunt eclegmata extrahendis à pectore pituitis, finiendisque tussibus cum melle ac pipere. Similiter & emplastrum quod ad Polletem refertur, ad pectoris affectiones & ad neruosarum partium inflammationes ac dolores. Describitur ab Aëtio lib. 15. cap. 14.

λίνον à quibusdam dici τὸν κνίδιον κόκκον habetur apud Dioscor. quoniam frutex ipse, qui granum cnidium profert, similis satiuo lino sit.

λίπα, τὸ ἔλαιον, apud Hippocratem.

λιπαραὶ ἐμπλαστροι. lenia emplastra. dicũtur apud Celsum lib. 5. cap. 19. quæ medicamentis pinguibus constant, differentia in eo ἀπὸ τῶν ἀλιπαίνων, quæ constant ex medicamentis non pinguibus. Plura vtriusque generis exempla Celsus eo loco recenset.

λιπαρὸν. pingue. saporis genus est. Sic autem dicitur quod vnguinis modo sublinit & replet, mitigátque exasperatas & quasi erosas linguæ partes, sed absque vlla delectatione. In hoc enim à dulci differt, quòd manifesta cum suauitate idem præstat. Est verò fortaßis & pingue ipsum dulce, aut certè ex dulcium genere, sicut putarũt quidam qui pauciores quàm octo gustus differentias esse contendunt. Dicitur & πῖον, quanquam Galenus comment. 5. in lib 6. τῶν ἐπιδημιῶν, videatur τὸ πῖον genus constituere τοῦ λιπαροῦ καὶ τοῦ γλυκέος: quo loco scribit Hippocrates τὸ χολῶδες ἀπὸ πίονος procreari.

λιπαρότης. pinguitudo. Ex iis quæ antè περὶ τοῦ λιπαροῦ dicta sunt, satis patet esse gustabilem qualitatem, quæ sine voluptate, aut ea longè minori quàm dulcia exhibent, linguam linit & subungit. Valdè affinis est dulcedini, de qua vide γλυκύτης. Dubito an aptè Latinè dici poßit. Pinguedo enim & pinguitudo non sunt vera huius qualitatis nomina, sed potiùs substantiæ, quam πιμελὴν appellant.

λιπαρὸν. herbæ nomen cuius meminit Aëtius, Alexandria sic vocante, quãquam aliqui, inquit, cnestron nominant, ad vlcera capitis manantia vehementer vtilis. Nec indicat is author qualis ea sit, vtrum eandem cum thymelæa cneoróue, an diuersam putarit.

λίτρα. libra. mensuræ & ponderis nomen fuit apud Romanos, sicut etiam nunc apud pharmacopolas, cuius ambiguitatem illi tollere volentes, libræ, μέτρῳ ἢ σταθμῷ, id est, mensura aut pondo, adiiciebant, sicut apud Plautum habetur: Et laserpitij libram pondo diluunt. & paßim in libro Scribonij Largi: quod tamen non perpetuò faciũt, libram tantùm aliquando dicentes vbi de pondere agitur. Libra autem tam mensura quàm pondus fuit vnciarum duodecim, quæ & ipsæ similiter in ponderibus & mensuris vsurpabantur, quarum etiam qui meminerunt authores, vt omnem dubitationem tollerent, iis σταθμῷ ἢ μέτρῳ addiderunt, vt ex Galeno constare potest. lib. 1. τῶν κατὰ γένη, vbi albi emplastri compositionem enarrat: λιθαργύρου μὲν καὶ ψιμμυθίου λίτρας ἑκατέρου σταθμῷ· δυοῖν δὲ λιτροῖν ἐλαίου μίσγω. Verùm id scire oportet, libram & vnciam mensuralem, atque adeo mensuram omnem certam atque immobilem semper fuisse, pondera autem rerum omnia ferè varia esse, pro eorum quæ expenduntur

varietate. Sciendum tamen est quòd sicut Plinius pro mina vertit libram, quæ tamen quatuor drachmis est minor, ita Græci contrà, nonnunquam centum drachmis libram non minam exprimunt, vbi quatuor drachmæ redundant. vnde Galenus lib. 6. τῶν κατὰ γένη scribit: ποτὲ μὲν τῷ ἀντὶ τῆς λίτρας, ρ'. δραχμὰς γεγράφοσιν αὐτοί· ποτὲ δὲ ἀντὶ τῆς μνᾶς. Et similiter eiusdem operis lib. 1. ὥστε ἡ αὐτὴ ἀναλογία σώζεται μηδὲν μέγα διαφέροντος· εἴτε ταῖς ἑκατὸν δραχμαῖς τῶν μεταλλικῶν, εἴτε ταῖς ἐνενήκοντα ἕξ, αἱ δύο κοτύλαι τοῦ ἐλαίου μιγνύοιντο. Sed quid dicemus ad Scribonium Largũ? qui scribit: quæ enim in libra denarij octoginta quatuor apud nos, quot drachmæ apud Græcos incurrunt. Largus pleraque medicamẽta vertit ex Græcis, qui libræ vocabulo vsi sunt in suis compositionibus, diuidentes eam more Romano in duodecim vncias, vnciam verò in septem drachmas, denarios intelligẽtes. Itaque more illorum loquutus Scribonius videtur, alioqui libra drachmarum est sex & nonaginta.

Λιχανός. index. secundus est digitus pollici proximus. sic dicitur παρὰ τὸ λίαν χαίνειν, id est, quod longo spatio à pollice distet. hæc autem distantia λιχὰς ab eo digito appellatur, vt author est Pollux. Alio nomine δεικτικὸς vocatur, quòd eo indicamus, exprobramus, minamur. Salutaris olim dictus est à Latinis, vel quòd nisi visa & indicata salutemus, vel quia apud priscos eo digito ori admoto silentium, quo nihil ad salutem melius, indicebatur.

Λιχάς. mensura est apud Græcos qua rerum interualla metiuntur. Cõstat autem eo spatio quod inter pollicem & indicem est, cùm quàm maximè fieri potest distenduntur. Inquit enim Pollux: εἰ δὲ τὸν μέγαν δάκτυλον τοῦ λιχανοῦ ἀποτείναις, τὸ μέτρον λιχάς. Est autem hæc mensura duorum palmorum & dimidij, siue decem digitorum.

Λίως. πλέως, apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus.

Λόβιον. ὁ δόλιχος, qui & λοβὸς vocatur.

Λοβὸς. ima aurium pars & carnosa, quam fibram Gaza interpretatur apud Aristotelẽ lib. 1. cap. 11. de historia animalium. vide οὖς.

Dicitur & λοβὸς ὁ δόλιχος, vt placet Aëtio, quasi siliqua, quòd solus leguminũ cum thecis suis mandatur in patinis.

Λοχὰς. τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ, quod etiam alio nomine σφενδόνη dicitur & κυκλώπιον.

Λογικοί. sic dicti sunt medici qui ratione & methodo propria morborum remedia inuestigabant. Hi medij quodammodò fuerunt inter Methodicos & Empiricos, & ab vtrisque multùm diuersi: ab his quidem, quòd non solam experientiam, sed prætereà rationem in curandis morbis adhiberẽt, ab illis verò quòd non tantùm quæ communia sunt, sed etiam propria consideranda censerent, nihilque omnino negligerent quod ad curationem facere videretur. Iidem etiã δογματικοὶ dicti, quorum princeps fuit Hippocrates. vide δογματικοί.

Λογχῖτις. herba foliis porri similibus, latiusculis & modicè rubentibus, ad radicem plurimis & in terram conuexis, paucis in caule, flores in eo ceu galericulos habet, comicis personis similes paruam exerentibus linguam, nigros: siquidem minutulis iis hiãtibus albugo quædam inferiore labro prominens speciẽ linguæ repræsentat. Semẽ in inuolucro clausum, cùm primùm exit triangulum, simile cuspidi, vnde ducta est τῆς λογχίτιδος appellatio. Radices Gallicæ pastinacæ. Dicta quondam est à Romanis Veneria aut lanceola. Ab ea altera lonchitis est quam asperam cognominant, Romani longinam aut Colubrinam, foliis scolopẽdrij, scabrioribus, amplioribus, diuisuris

uisuris quoque maioribus: vulneraria herba, quæ plagis inflãmationes abigit. Pota cum aceto lienem absumit, creditúrque à multis esse scolopendria.

λοιμός. *pestilentia. Est morbus epidemius, contagiosus & omnium perniciosissimus. Est enim communis & è cõmuni causa natus, non tamen patrius & familiaris, sed potiùs aduentitius. Verùm contagiosus est & præsentis periculi, vt qui maligna & venenata putredine vitalem cordis facultatem substantiámque pessundet. Continens eius causa putredo est, tam spirituum quàm humorum, non vulgaris quidem aliqua, & qualem reliquæ febres habere solent, sed venenata qualitate imbuta. Putredinem excitat interdum obstructio sola, interdum sine obstructione aër tota sua substantia putris & corruptus, sed maximè quidem si adiuncta sit obstructio. Sed vtrobique accedere oportet causam illam sine qua non, hoc est, afficiendi corporis præparationem ex plethora vel cacochymia cum ocio, cibo & potu largo, crasso, lento, Venere immodica & intẽpestiua, vnde & cruditates plurimæ & obstructiones cumulantur. Putredo hæc humorum pestilentiæ continens causa, sæpè in nobis nascitur per se, sæpè ab aëre vel calido humido, vel magis pestilente & putri. Putret autem aër tùm qui conclusus non difflatur, tùm qui inquinatur ab halitibus & vaporibus putridis siue illi ex cloacis, barathris & specubus, siue ex lacubus & stagnis non motis nec difflatis, siue à mortuorum animalium insepultis cadaueribus excitentur, siue vllam aliam ob causam. An verò & corporum cœlestium influxus quidam, vt astrologi loquuntur, pestilentem reddant aërem, dubitare malim quàm credere, præsertim cùm medico sensus magis sequenti, aëris mutationes pro omni sint Astrologia, vt ex Hippocrate conijcere licet lib. 3. aphor. initio prognost. & lib. de aëre, locis & aquis, tametsi ibidem, vt locis aliquot aliis quorundam syderum insignium ortus & occasus obseruari voluit, & post eum Galenus & Aëtius lib. 3. quòd circa hos magnæ in aëre mutationes fiant. Nulla tamen ex his quas superior ætas commemorat, in pestilẽtem fuit conditionem. Porrò aër ille siue putris, siue immoderatè calidus & humidus, siue alio quouis modo vitiosus, inspirando attractus & in cerebrum cordísque ventriculum sinistrum receptus, in corpore excrementitio & perspiratu carente, putredinis occasionem ilicò præbet spiritui primùm vitali & animali, deinde & humoribus contentis in vtroque cordis ventriculo, à quibus in reliquum corpus vitium facilè serpit. Hinc grauissima illa pestilentiæ symptomata quæ Rufus recenset, deliria, biliosi vomitus, præcordiorum contentiones, labores, sudores copiosi, extremorum frigiditas, alui profluuia biliosa, tenuia & flatulenta, vrinæ aquosæ, tenues, biliosæ, nigræ, in quibus pessima sunt quæ tùm subsident, tùm pendent, pectoris ardor, lingua torrida, siticulosa, remissa, vigiliæ, conuulsiones, syncopæ, & alia multa deterrima, pro natura corporum pestilentia affectorum & reliquis circumstantiis à quibus symptomata exoriri varia solent. Porrò* λοιμὸν *dicere an* λοιμώδη πυρετὸν *siue* νόσον, *nihil interest. Non enim aliud febris pestilens est quàm ipsa pestilentia.*

λοιμώδης πυρετός. *pestilens febris. Idem quod* λοιμός. *de quo suprà.*

λόπιμος. *castanea. vt patet ex Galeno lib. 2. de aliment.*

λοπός. *significat apud Hippocr. alutæ extimam partem quæ interiori ferè semper durior densiórque est. Erotianus* φλοιὸν καὶ λέπισμα *interpretatur.*

λόρδωσις. *vitium spinæ, cùm eius vertebræ loco suo motæ sunt, & in priorem siue ante-*

riorem partem conuersæ. Sunt autem in spina hæc vitia, λόρδωσις, κύφωσις, σκολίωσις, σεῖσις, vt author est Galen. cõment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Erotianus apud Hippocr. λορδωτὸν interpretatur τὸ ἀχρειούμενον καὶ ἐναντίον τοῦ κυρτοῦ.

Λούεσθαι καὶ

Λουνοῦ. *significat apud Hippocratẽ non solùm τὸ λούειν, sed etiã τὸ αἰονᾶν, vt scribit Gal,* ἐν ταῖς γλώσσαις.

Λούτρειον. *nomen est medicamẽti ophthalmici quod ad Hermiam authorem refertur, cuius descriptio habetur apud Galenum lib. 4.* τῶν κατὰ τόπους.

Λοφία. *sic proprio nomine dicitur prima dorsi vertebra, sub atlante proxima: vocatur & à quibusdam* λοφαδία.

Λόχεια. τά. *dicuntur omnia quæ à puerpera post fœtum & secundas exeunt. Ea Gaza apud Aristotelem purgamenta vertit. Sunt autem reuera* τὰ καταμήνια, *à quibus tamen sola ratione differunt, quòd hæc ante partum, illa post partum sic appellẽtur.*

Λυβιανὰ κολλύρια. *Lybiana collyria. sic dicta sunt, inquit Galenus, quæ mordacitatis expertia sunt, & longiori tempore affectæ partis vitiatum humorem consumunt. Appellantur eadem &* λευκοὶ *ab albo colore, vt in quibus præualeat amylum & terra Samia & cerussa Rhodiaca.*

Λυβικόν. *aliqui sic vocarunt* τὸν ἀσπάραγον.

Λυγισμός. *artuum confractio, contortio, luxatio. Est enim* λυγίζειν *idem quod* στρέφειν, κάμπτειν, κλάζειν. *vtitur ea voce Dioscorides agens* περὶ τοῦ ἀρκέου.

Λυγκεύς. *collyrij nomen callos & cicatrices oculorum exterentis, visumque exacuentis. Descriptio eius habetur apud Galenum lib. 4.* τῶν κατὰ τόπους. *Habetur & apud Paulum lib. 7. cap. 16. ex quo Galeni descriptio emendari debet.*

Λυγκούριον. *lingurium. idem planè quòd τὸ ἤλεκτρον, id est, succinum. sic autem dictum est, quòd aliqui, cuius opinionis Demostratum authorem ferunt, crediderint succinum esse glaciatam lyncis vrinam. Multi tamen ex Arabibus vidẽtur à succino distinxisse. Sunt verò qui dicãt lingurium dictum esse quasi Ligurium, quod Theophrastus in libello de lapidibus inscripto in Liguria effodi prodiderit, & Strabo Ligures lingurio abundare dicat.*

Λύγγος. ὁ λυγμός, *apud Hippocratem.*

Λυγγώδης πυρετός. *singultuosa febris. Sic apud Hippocratem dicitur authore Galeno comment. 4. in lib.* περὶ διαίτης ὀξέων *quæ à principio ad crisim vsque adiunctum habet singultum, sicut &* σπασμῶδες πάθος *apud authorem prorrhetici affectus dicitur qui ab initio aut non multò postquam fieri cœperit, conuulsionem accersit. Cui enim circa crisim tantùm singultus oritur, qui acris & mordacis humoris vomitione statim leuatur, ea nequaquam singultuosa appellari debet. Quæ autem huius febris causa esse posit, intelliges si legeris quæ mox de singultu dicentur.*

Λυγμός ἢ

Λύγξ. *singultus. Est motus conuulsiuus ventriculi vitium quod tunicis suis inest, expellere tentantis. Hic motus quidẽ est facultatis expultricis, sensu tamen percipitur & cum motu voluntario cõmunicat, ideoq; à Galeno inter symptomata facultatis siue actionis animalis motricis numeratur. Ac quanquã sit naturæ solius opus, hoc est, facultatis corpus regẽtis, vt horror, sternutamentũ, tussis, oscitatio, vomitus & ructus, attamẽ quia causa aliqua præter naturam est quæ naturã ad singultum excitat at-*

que

que compellit, ob id symptomatis præter naturam annumeratur, vt & ea de quibus suprà dictum est, quæ causam pariter aliquam habent morbiferam per quam natura ad eiusmodi motus cogitur. Cùm autem alij sint in ventriculo deprauati motus, vt ructus, nausea, vomitus, ab his hoc vno maximè differt singultus, quòd illa nihil conuulsioni simile habeāt, hic verò conuulsioni persimilis sit. Vt enim pars quæ conuellitur, ad principium suum contrahitur, idque duabus omnino de causis, inanitione vel repletione patitur, ita ventriculus singultiendo contrahitur, & ab iisdem, vt scripsit Hippocr. causis à quibus & conuulsio, excitatur. Veruntamen singultum conuulsionem dicere non licet, quoniā hæc solis accidit musculis (ventriculus autem nec ipse musculus, est nec os eius) sed veluti conuulsionem aut veriùs motum conuulsiuum. Est autem, vt scribit Galenus, facultatis tùm retētricis tùm expultricis commune symptoma: illius quidem quòd vētriculus, dum singultit, prauè & non naturaliter cibos complectitur: illius verò propterea quòd ad ipsam primùm propriéque pertinet motus ille prauus, dum cupit quod molestum est expellere. Ex quibus Galeni verbis intelligimus singultū motum esse non simplicem, sed ex duobus contrariis compositum, dilatatione scilicet & constrictione. Sicut enim fieri assolet in omnibus functionibus corporis quæ magno conatu viribúsque egent, ita in singultu ventriculus quò valentiùs possit vitium à se excutere, primùm se dilatat (quod dū agit, cibos deserit, nec naturaliter cōplectitur) deinde velut collectis viribus seipsum adstringit, magnáque totius sui corporis compreßione singultum edit. Ex quibus apparet non eundem esse vomentibus & singultientibus motum, propterea quòd nec idem sit affectus. Quippe in vomitionibus ea quæ in ventriculi capacitate sunt reiiciuntur, non magno adeò conatu: in singultu verò, quæ in ipso ventriculi sunt corpore, simili tùm affectu tùm motu, qualem ij perpetiuntur qui ex intēperie tußiunt, omnibus nimirum ventriculi partibus id quod se contristat expellentibus. Est enim singultus virtutis expultricis validus motus, sicut & sternutamentum & tußis, vomitúq; multò validior, quòd nisi magna vi eius causa quæ penitiùs eius tunicis oríque insedit, excuti non poßit, quemadmodum Galenus in comment. aphor. 39. lib. 5. demonstrauit, etiamsi contrà visum sit Auicennæ. Cæterùm quum singultus affectio ventriculi esse dicitur, non est ita intelligendum quasi ad totum ventriculum semper pertineat, cùm sæpè os eius duntaxat afficiatur, aut solus etiam œsophagus quà proximè stomachum attingit. Siquidem horum trium corporum affectione singultum excitari proditum à Galeno fuisse video, ventriculi, stomachi & œsophagi, conante semper natura quod penitiùs iis in partibus impactum est, altiúsque in earum tunicis insedit, exprimere atque abigere. Hæc quidem fuit Galeni de singultu sententia, in quam omnes posteà medici descenderunt. An verò eadem Hippocrati fuerit, equidem dubito. Ille namque singultum non motum conuulsiuum, non veluti conuulsionem, sed conuulsionem esse existimauit, sicut Galenus comment. in aphor. 4. lib. 5. annotauit. Neque verò causa vlla est quæ nos ab ea opinione reuocare debeat. Cùm enim ventriculus atque os eius maximè magnorum neruorum sit particeps, non quo ille quidem moueatur, sed exquisitißimè sentiat, si in eos causa aliqua præter naturā inciderit, quæ in aliis partibus neruos ita offendit, vt ad suum principium sese recipere cogantur, eadem in stomacho talem affectionem excitare potest, quæ & in aliis partibus excitatur. Est enim conuulsio omniū partium in quas

nerui descendunt, propria, quæ vt in quibusdam partibus peculiaria sortitur nomina (in oculo enim σκαρδαμυγμὸς, in mandibula τρισμὸς, in ore κοινὸς σπασμὸς, in pudendo σατυρίασις appellatur) sic in ventriculo λύγξ vocata fuit. Feruntur autem illi in stomachum atque ventriculum à sexta coniugatione insignes, & sicut scripsit Hippocr. lib. 2. epidemiôn, breuissimi. Hi quamuis ventriculũ aut stomachum non moueant, quia tamen à cerebro (quod vt sensus, sic etiam motus principium est) oriuntur, à causa præter naturam offensi, in principium suũ recurrere reuertíque possunt, & secum partem in quam inserti sunt, conuellere. Neque enim ea coniugatio motionis expers est, sed multis diffusis ramulis in aliquos colli & laryngis & sterni & costarum musculos, deinde in laryngem recurrens, iis partibus sensum motúmque conciliat. Quoties igitur tale iis neruis qui ad stomachum à cerebro rectà feruntur, vitium insederit, quale in aliis partibus conuulsionis excitandæ vim habet, id in stomacho proculdubiò conuulsionem pariter inducet, quam proprio nomine singultum omnes appellarunt. Et reuera si omnes omnium tam particularium quàm vniuersalium conuulsionum causas, siue generales, siue speciales contemplemur, eædem singultus etiam causæ videbuntur. De illis quidem disertè pronunciauit Hippocrates aphor. 39. lib. 6. conuulsionẽ scribens fieri ex repletione vel inanitione, atque eodem modo singultum. Porrò inanitionis nomine summam siccitatem denotari Galenus nos docuit, cuiusmodi ea est quam febres ardentes, purgationes, sanguinis excretiones, vigiliæ immodicæ inuexerunt, quæq; etiam chordas potest abrumpere. Repletionis autem nomine non aliud hîc intelligendum puto, quàm humiditatem quandam superfluam atque à natura alienam. Ea namque siccitati siue inanitioni reuera opposita est. Quo fit vt eo aphorismo nõ aliud velit Hippocr. quàm statuere omnem conuulsionem fieri vel ab aliquo humore vitioso, vel ab inanitione summáque siccitate. Repletio autem gemina est eodem Galeno authore, vna quidem ad vasa, altera verò ad vires: illa quidem cùm nerui adeò replentur, vt necessariò cõtrahantur, breuioresque fiant: hæc verò cùm ipsi humore grauantur, non multo quidem sed vitiosa qualitate prædito, quem cùm auersentur & excutere cupiant ab eo demorsi, puncti & lacessiti, in principium suum recurrunt. Itaque repletionis nomine non summam modò plenitudinem, quæ ad vasa dicitur, Hippocrates intellexit, verùm acrem etiam aut serosum aut medicatum humorem neruos mordentem, à quo conulsiones sæpissimè oriri nemo est in arte medica vel tenuiter institutus atque versatus qui dubitet. Proinde miror quid Galeno venerit in mentem, dum ista scriberet libro octauo τῶν κατὰ τόπους, his verbis: Hippocrates quidem conuulsionem fieri dixit ex repletione & euacuatione, & additum est ad aphorismum fermè in omnibus exemplaribus, sic autem & singultus. Ego verò in conuulsione (inquit idem) tertiam aliquam causam supra euacuationẽ & repletionem nondum reperi. Singultum etiam sine his fieri video, acribus humoribus aut serosis & medicatis stomachum mordentibus, quos vbi vomitu reiecerint, statim singultu liberantur. Quin & multi deuorato pharmaco ex tribus piperis generibus constante, si statim vinum insuper bibant, omnino singultiunt, ex quorũ numero etiam ego sum. Amplius autem & cibo in mordacem qualitatem corrupto aliqui singultiunt, & quòd à vomitu statim liberantur, omnibus notum est. Quidam etiam ex rigore oris ventris singultiunt. Verùm pueros maximè frequenter singultire contingit, tùm ob corru-

ob corruptionem alimenti in ventre, tùm ob partis frigiditatem. An verò & ob nimiam euacuationem fiat singultus, veluti etiam conuulsio, dignum consideratione est. Hæc quidem Galenus, parum memor eorum quæ locis propè infinitis docuit, vt conuulsiones interdum fieri demorso ore ventriculi ab acri aliquo humore: grammaticum quendam conuelli solitum aura quadam tenui à crure sursum ascendente: ab humore aut semine putri in vtero cùm distentiones neruorum tùm cõuulsiones oriri, & à veneno similiter mole quidem exiguo, sed facultate maximo quem venenata animalia morsu infuderint. Sunt autẽ hæ causæ prorsus eædem cum tertiis illis causis, à quibus præter inanitionem atque repletionem singultum fieri Galenus paulò suprà scripsit sese obseruasse. Sed & ex frigore conuulsiones non minùs quàm singultus oriuntur. Id quod docet Hippocr. aphor. 17. lib. 5. & 18. atque etiam ipse Galenus prodidit comment. 3. in prognostica agens de cõuulsione, quam scribit etiam sine febre in forti admodum frigore enasci. Hæc quidem qui diligentiùs expenderit, certò intelliget verissimam esse Hippocratis sententiã de causis conuulsionis atque singultus, & repletionem intelligendam non eam plenitudinem modò quæ ad vasa est, sed omnem vitiosi humoris affluxum à quo nerui offendi possunt. Iam quod pertinet ad alias causas, omnes quidem sunt singultui atque conuulsioni cõmunes, adeò vt quæcũque de conuulsione dicta sunt, etiam de singultu commodè intelligantur. Cùm enim singultus genere conuulsio sit, eandem quam & illa habet tùm causam, tùm generationem, tum etiam significationem. Itaque vt conuulsio ex helleboro, ex vulnere, ex sanguinis multo profluuio, ex superflua purgatione, ex vomitu, ex ileo, ex iecinoris inflammatione mala est, ita & singultus qui talibus de causis ortus erit, quemadmodum ex aphorismis Hippocratis & Galeni in eos commentariis perspicere licet. Siquidem symptomaticus est omnis eiusmodi singultus, in aliis quidem summam siccitatem, in aliis verò humoris vitium cum magna stomachi & neruorum qui ad ipsum pertinẽt imbecillitate. A quo quidem symptomate λυγγώδεις πυρετὸρ, hoc est, singultuosam febrem ab Hippocrate dictam fuisse legimus, sicut suprà à nobis ostensum est. Fit autem singultus aliàs per ventriculi ἰδιοπάθειαν, aliàs verò per συμπάθειαν: vt in meningibus inflammatione laborantibus, aut intestinis, aut vtero, aut aliis quæ vspiam sint neruosis partibus, aut hepate inflammato prouenit. Sed cùm maxima ex parte singultus omnis præter naturã sit, & malus aut lethalis, fieri tamen potest aliquando criticus, signis cõcoctionis manifestò iam apparentibus, crisimq́ue vomitione mox futuram indicare, quòd stomacho offenso natura in superiorem partem ducere videatur.

Λύγος. vitex. Est frutex in arborem assurgens, qui vt plurimùm nascitur in fluminum ripis ac torrentium alueis, ramis prælongis, fractu peruicacibus, foliis oliuæ sed mollioribus. Duo eius genera habentur: vnum album florem mittit cum purpureo, alterum, tantùm purpureum, & semen instar piperis. Calefacit & siccat tertio ordine. Tenuiũ est partiũ, flatúsque ideò discutit: appellatur alio nomine ἄγνος, quasi castus. Creditur enim conferre ad castitatem non modò commanducatus potúsque, verùm etiam in cubile substratus. Dicitur autem λύγος ἀ. vimine & vinciendi vsu. Id enim Græcis λυγίζειν significat, quanquam λύγος vox est communis omnibus quibus in rustico opere ad vincula vtimur: quales salices omnes sunt, genistæ, ericæ, vlmi, in quarum genere vitex etiam numeratur, ideóque communi illa appella-

tione etiam nominatur.

λυγίζειν. *apud Hippocratem cōtorquere, implicare, inflectere.* ἀπὸ τῶν λύγων, *propter eorum flexibilitatem.*

λυκανθρωπία *siue* ἡ λυκάνθρωπος. *species est melancholiæ, qua qui laborant luporum de more noctu domo egrediuntur, & donec illucescat circa mortuorum sepulchra versantur (quo loco visum mihi est annotare legendum esse apud Aëtium,* καὶ μέχρις ἡμέρας περὶ τὰ μνήματα μάλιστα διάγουσι. *ut patet ex Paulo, qui pro eo dixit* διατρίβουσι) *Sunt autem eorum notæ istæ: facies pallida, oculi sicci & caui, visus hebes, lingua siccißima, saliua in ore nulla, sitis immodica, tibiæ perpetuò exulceratæ propter frequentes casus, atque vt canes mordent, ex quo arbitror morbum ipsum etiam* κυνανθρωπίαν *siue* κυνάνθρωπον *vocatum fuisse veteribus. Is traditur mense potißimùm Februario inuadere.*

λυκάων. ἡ λυκανθρωπία.

λύκιον. *arbor est spinosa, ramis trium cubitorum aut longioribus, foliis buxi, densis, fructu piperis, nigro, læui, amaro densóque, cortice pallido, non dißimili lycio madefacto, radicibus multis, obliquis, lignosis. Nascitur plurimùm in Cappadocia & Lycia. Dicitur alio nomine* πυξάκανθα, *quasi dixeris buxeam spinam: in officinis lyciū dicitur. Facultatis est exiccatoriæ, constátque diuersis substantiis, vna quidem tenuium partium digerente & calida, altera terrestri & frigida, ex qua adstringendi vim habet. Paratur ex eo medicamentum quod* λύκιον *dicitur: id nō est aliud quàm succus eius coctione expressus extractúsque. Extrahendi autem eam fuisse rationē Dioscorides docet: Coquebātur in aqua tusi rami cum radicibus æreo vase, sed antè per multos dies macerati, tùm abiectis lignis iterum liquor, donec mellis craßitudo fieret. Alij verò, vt idem ait, lycium faciebant semine eius expresso & insolato. Vim habebat digerendi & desiccandi non paruam, nempe secundo ordine, præterea abstergendi & contrahendi. Optimum erat quod vri poterat, restinctúmque rubentem spumam ostendebat, glebis extrinsecus nigris, intus cùm fractum erat, rufis, odore minimè viroso, cum amaritudine adstringēs, crocino colore, cuiusmodi Indicum erat cæteris præstantius.*

λυκοκτόνον. *sic dicebatur* τὸ ἀκόνιτον, *quòd lupos qui eum fortè in cibo obiectum deuorarint interficiat.*

λύκος. *nomen est pastilli desiccantis & adstringentis, ad dysentericos comparati. Descriptio habetur apud Aëtium lib. 9.*

λυκοσταφύλιον. *sic dictum est à quibusdā* τὸ στρυχνοειδὲς μέγα, *sicut habetur apud Diosc.*

λύκοψις *secundùm Dioscoridem, vel* λύκαψος, *vt habetur apud Galenum & Paulum, est quarta anchusæ species, de qua vide* ἄγχουσα

λύματα. καθάρματα *apud Hippocr. vt interpretatur Erotianus.*

λύπαι. *nuda & arida loca apud Hippocratem.*

λύρον. *sic à quibusdam dicitur τὸ* ἄλισμα *siue* δαμασώνιον, *vt habetur apud Dioscoridem.*

λυσιπόνιον. *nomen est* τοῦ ἀνωδύνου φαρμάκου, *cuius descriptio est apud Paulum lib. 7. cap. 19.*

λύσιες. *dicuntur apud Hippocr. interualla quibus articuli ab inuicem disiuncti sunt, vt annotat Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

λύσσα. *rabies. propriè quidem de canibus dicitur, & significat furorem illum in quem sub Canicula maximè aguntur, omniū animalium soli, vt scribit Galenus lib. 6. de*

locis

locis affectis, differens de uteri affectionibus. Transfertur tamen cùm ad homines tùm ad reliqua animalia, quæ per contagionem ex rabidi canis morsu mēte abalienantur & furorem pariter animo concipiunt. Id quod ut plurimùm euenit die post canis morsum quadragesimo, quemadmodum Dioscorides lib. 6. copiosissimè explicauit. Eam affectionem in homine ita contractam à venenata quadam qualitate, non μανίαν, *non* φρενῖτιν, *sed* λύσσαν *perinde atque in cane medici appellarunt. Obseruatum autem fuit tantam esse eius veneni perniciē, ut non morsu modò, verùm solo etiam contactu rabidi canis saliua rabiem excitare possit.*

Λυσσώδης. παρακοπτικὸν, *hoc est, furibundum, apud Hippocratem.*

Λύχνιον. *nomen est medicamenti ad inunctionem oculorum. Describitur à Galeno lib. 4.* τῶν κατὰ τόπους.

Λυχνὶς. *herba est duûm generum apud Dioscor. una dicitur* στεφανωματικὴ, *hoc est, coronaria, Romani genicularem siue ballariam vocant, florem habēs violæ albæ magnitudine, sed purpureum, neque unquam excedens quinque folia: Plinius quodam loco flammeam cognominat, alibi rosam Græcam. Altera autem* ἀγρία, *hoc est, syluestris vocatur, omni ex parte saluiæ similis, excepto natali solo: cùm enim illa in humidis locis proueniat, hæc in aridis nascitur.*

Λυχνὶς ἀγρία. *dicta est à quibusdam* ὑ ἰσοπύγλωσσον, *sicut habetur apud Dioscor.*

Λυχνῖτις. *tertia species* τῶν φλομίδων, *foliis ternis aut cumplurimùm quaternis, crassis, pinguibus, ad lucernarum lumina aptis, qua de causa* θρυαλλὶς *à quibusdā dicta est.*

Λωτομήτρα. *species loti satiuæ, semine simillimo porri.*

Λωτὸς. *& arboris & herbæ nomen est. Arbor quidem ipsa propriè valdè magna est, foliis per ambitum serratis, fructu magnitudine fabæ, colore vario, uuarū modo maturescente, prædulci, suaui & stomacho salubri. Numerosa est in Pharide insula, ideò Lotophagia vocata. Herba autem triplex à Dioscoride statuitur, satiua, syluestris, Ægyptia. Satiua nascitur in viridariis, caule tātùm foliata. Syluestris, quā Romani trifolium minus vocant, assurgit caule bicubitali aut etiā altiore, alis pluribus cōcauo, foliis loti trifoliæ, semine fœnigræci, minutiore multò, medicati gustus. Ægyptia peculiaris est Ægypto, campis flumine inundatis prouenients, caule fabæ, flore paruo & candido simili hordeo, qui sole oriente patefieri traditur, & occidēte comprimi. Calycem habet papaueris capiti similem, in quo grana ceu milij, ex quibus siccatis fiunt in Ægypto panes.*

Λωτὸς μέγας. *dictus est à quibusdam* ὁ κύπρος, *ut habetur apud Dioscoridem.*

IO. GORRAEI PARISIENSIS
DEFINITIONVM MEDICARVM
TO M.

Μαγίδα Galenus apud Hippocratem interpretatur τὸ, τί ὂν μάγμα καὶ φύραμα, καὶ τὴν χειροπλαθῆ μαγίδα λέγει.

μάγμα. propriè quidem vnguēti fæx, quæ expressa reliqua liquidiori materia relinquitur. Ab eius verò similitudine ipsum vnguentum & spissamentum omne, pauco liquore subactum, vt non diffluat, etiā μάγμα dicitur. sic μάγμα ἡδύχροον ab Andromacho primùm, deinde à reliquis medicis dictum est, non ab vllo quidem expressum, sed per se ita comparatum.

μάγνος. emplastri nomen quod quidem etiam ἡφαιστιάδα nuncuparunt, egregium prorsus ad sinus & fistulas conglutinandas & resiccandas, ad hæc ad hydropicos & aquosum ramicem. Descriptio eius habetur apud Aëtium lib.10.cap.24.

μαγύδαρις. caulis silphij, vt scripsit Galenus, quamuis & semen eodem nomine aliquibus dicatur: aliis autem radix. Verùm quibusdā sic libuit appellari alterum laserpitij genus quod in Libya nascitur, radice silphio simili, minùs crassum minúsque vehemens, fungosum, sine succo, cui sit natura eadem quæ silphio.

μαδάρωσις ἢ

μαδαρότης. est defluuium pilorum ex palpebris, alio nomine μίλφωσις dicitur. fit ab acri fluxione.

μάδρυα. dicūtur ab Athenæo quæ à Gal. βράβυλα, pruna scilicet, vt putāt, Damascena.

μᾶζα. Latinum nomen non habet, nisi quis, vt Plinius, offam interpretetur. Sic autem appellari polentam hordeaceam quæ sit humido conspersa Aëtius author est, sed quæ videlicet mandatur cruda cum defruto, vel melle, vel alio huiusmodi. Multa eius genera & nomina produntur à Græcis. Cæterùm μᾶζα apud Hippocratem significat farinam hordei tosti aliquo liquore subactam, siue oxymelite, siue mulsa, siue posca, siue aqua pura, vt annotauit Erotianus.

μαιμάκυλον. fructus arbuti quem κόμαρον Græci vocant. Plinius lib.15.cap.24. vnedonem Latinis dici putat, eo nomine nō fructum modò, verùm ipsam etiam arborem dici scribens. Galenus tamen nō comari, sed epimelidis arboris fructum vnedonem vocari prodidit. Vis eadem vtrique tribuitur, acerba, κακοστόμαχος & κεφαλαλγική.

μακεδονικὸν. medicamenti nomen, cuius descriptio habetur apud Aëtium lib.15. in hunc modum: Ceræ, colophoniæ, picis, adipis taurini, thuris æquales portiones. Liquabilibus liquatis & ab igne amotis thus inspergitur & infarcitur. Id medicamentum tetrapharmaco simile est, solóque thure ipsum superat, vt scripsit Galenus lib.13. meth.med. Describitur & ab Aëtio aliud Macedonicum Azanitæ, ad multa, vt ait, commodum & insigne.

μάκερ. macer. Est cortex flauescens Dioscoridi vel Plinio, rubens: nomine suæ arboris, sed nobis incognitæ, crassus, gustu perquàm adstringēs, vel, vt scribit Galenus, multùm acerbus, cum leuicula quadam acrimonia, odoratus sicut plæraq; alia aromata

quæ

quæ ex India conuehuntur. Videtur mista constare essentia, plæraque terrena, frigida: paucula verò calida & tenuium partium. Siccat tertio ordine. in calore & frigore temperatus est. Non est dubium quin macis Arabum ab eo differat. Est enim extima membrana nucem moschatam vestiens, & diuerso temperamento prædita.

μακρόπνους. qui multùm spirat, vel qui spirat, vt interpretatur apud Hippoc. Galenus.

μαλαβάθρινον. medicamenti nomen quod oculis dolore vexatis cōuenit. Descriptio habetur apud Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, & apud Paulum lib. 7. cap. 16. qui scribit etiam ἰσόθεον à quibusdam dictum fuisse.

μαλάβαθρον. arbitrantur aliqui esse Indici nardi folium, falsi quadam odoris cognatione. Permulta verò nardum olent, vt phu, asarum, niris, quæ multùm ab eo differūt. Verùm malabathrum folium sui generis est quod Indicæ gignunt paludes, lentis palustris modo innatans aquis, sine radice. Id collectum statim lino transsuitur, & siccatum reconditur. Tradunt siccatis æstiuo feruore aquis humum aridis fruticibus vri, quod vbi non euenerit, ne ampliùs quidem renasci. Laudatur recens, ex candido nigricans, integrum, nec fragile, odore caput feriens, quod diu insuaui odore permaneat, & nardum sapore imitetur, nullo salis gustu. Vt autem nardum odore, ita & viribus repræsentat.

μάλαγμα. sic propriè vocant medici quod partes præter naturā induratas emollit. Temperamento id omne mediocriter calido præditum sit oportet, nec tamen manifestè aut siccet, aut humectet: sic enim partium induratarum, quibus admotum fuerit, veluti fusionem quandam molietur. Is enim est malagmatis vsus, vt quod in duris partibus concreuit, fundatur. Quod cùm effectum fuerit: tum digerentibus medicamētis locus est, vt quod calore fusum fuerit, resoluatur. Verùm nescio, inquit Galenus, qua ratione inducti Asclepiades & Andromachus omnia pharmaca quæ foris imponuntur, siue emolliant, siue adstringant, condensent, indurēt, malagmata appellarunt. Quos postea sequuti alij medici, tres maximè eorum differentias, vt ex Antyllo refert Oribasius, statuerunt: alia ex quibusdam siccis radicibus, herbis, seminibus: alia ex metallicis aut iis quæ metallicis proportione respōdent: alia ex succis, sæuo, lacrymis, & iis quidem omnibus diuersa facultate præditis. Sic fit vt μαλάγματα, ἔμπλαστρα, τρόχισκοι confundantur, inter quæ tamē Celsus lib. 5. distinguit, scribens μαλάγματα maximè ex floribus eorúmque etiam surculis parari, sed ἔμπλαστρα καὶ τροχίσκους magis ex quibusdā metallicis fieri: deinde verò τὰ μαλάγματα contusa abundè mollescere, laboriosè verò conteri ea ex quibus τὰ ἔμπλαστρα καὶ οἱ τρόχισκοι componuntur, ne lædant vulnera cùm imposita sunt. Est verò & malagmatum in iis admouendis differentia: aut enim mediis corporis regionibus (quæ propriè ἐπιθήματα, inquit Paulus, appellant) vt ventriculo, iecinori, lieni imponuntur: aut extremis partibus, vt capiti & articulis.

μάλαθρα. dicitur hoc nomine τὸ βδέλλιον, vt habetur apud Dioscoridem.

μαλάκια. vocantur ab Hippocrate pisces spinam non habentes, vt polypus, lolligo, sepia, vrtica. Hæc verò & sanguine & visceribus carēt, author Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

μαλακὸν. molle. Secundum Platonē definitur id esse quod cedit carni nostræ. At Aristoteles multò elimatiùs, qui non quod cedit vocat molle, sed ei addit, quod in seipsum, vel quod loco non mouetur. Siue enim dicamus, Molle est quod in seipsum cedit: siue, Molle est quod cedit, nec de loco migrat: siue, Molle est quod cedit in se-

ipsum, nec migrat, benè definierimus, quòd duobus propriis symptomatibus ob oculos ponamus molle. Nam tùm in seipsum cedit, tùm loco nō mouetur: quorum vtrūque soli illi accidit. Cedere nāque commune symptoma est mollis & imbecilli, at in seipsum, solius est mollis, vt non in seipsum, imbecilli tātùm. Itémque vt in locū vicinum migratio, proprium infirmi est, ita nō demigrare, vnius mollis. Proindè quod cedit in seipsum, nec migrat, omnes vocant molle, quemadmodum id quod eò illud adigit, durum. Dicitur autem molle tripliciter, sicut & durum: absolutè seu in summo, vt aër & aqua mollis, terra dura: in victoria seu excessu, vt caro mollis, os durum: in collatione ad symmetrum sui generis aut speciei, vel quoduis obuium, vel seipsum dum habebat secundùm naturam, in quo quidem significato non simpliciter molle, sed mollius aliquid esse dicitur. Inter secundas qualitates mollities habetur, & ab humiditate nascitur, adeò vt quicquid molle est, idem etiam humidum dici possit, etiamsi non sit necesse vt è contrario quod humidum est, id etiam molle existat. Id enim discriminis inter mollitiem humiditatémque esse Galenus docuit, quòd mollities ipsorum corporum propria qualitas sit, humiditas verò qui in eo continentur humorum. Differētia tactu cognoscitur. Nam humiditas cum madore est, mollities sine hoc. quanquā est profectò & molle corpus humidū suis ipsius partibus.

μαλακὸς σφυγμός. mollis pulsus. Sic dicitur quem mollis arteria facit, seu in quo arteria digito occurrens, tenera ac carnosior sentitur. Huic contrarius est durus, cùm siccior & in modū corij rigidior arteria occurrit. Sumpta est autem hæc tota differentia à consistentia instrumenti, seu statu corporis arteriæ, siue à qualitate tunicarum arteriæ. Est ergo causa mollis pulsus mollities, siue ea inducta sit à causis secundùm naturam, vt cibo humido, balneo frequenti, somno multo, vita molli & delicata, voluptati ocióque dedita: siue etiam ab iis quæ sunt præter naturam, vt comate, cataphora, lethargo, hydrope, œdemate & aliis id genus morbis.

μαλακτὰ. mollificabilia. Sic dicuntur terrea, quæcumque concreuerunt. Sed non omnia quidem quæ concreuerunt, emolliri possunt. Nam cùm ea genere duplicia sint, alia aquea, alia terrea, aquea non possunt μαλακτὰ dici: liquantur enim non emolliūtur: exemplo est glacies. Quæ verò terrea sunt, si ita concretionem adepta sunt, vt nec eorū humor vniuersus, perinde vt in sale & nitro, inaruerit, nec in iis pori inæqualiter se habuerint, vt in latere & in omni fictili, mollescere possunt, ídque ab igne, vt ferrum, cornu & ligna quædam. vide πηκτὰ.

μαλακτικὰ φάρμακα. emollientia. Dicuntur medicamenta quæ corpus durum in naturalem statum reducūt. Itaque quot modis durum corpus efficitur, tot ferè sunt emollientium differentiæ. Nam quod siccitate durum euasit, humectando remollitur: quod verò copiosi & superflui humoris affluxu, vacuando per frigida, calida, sicca. verūtamen sicuti hæc non propriè dura dicuntur, sic neque medicamenta emollientia propriè sunt quæ humectant vel euacuant, sed peculiariter sic vocatur, quòd ea emolliit quæ congelatione induruerunt, præsertim si in iis contentus sit humor præter naturam, veluti in scirrhosis. Siquidem ea propriè dura nūcupantur. Ergo quæ verè emolliunt calida esse oportet, secūdo aut tertio ordine. Nam quæ minùs calida sunt, ea potiùs in genere pus mouentiū habentur: quæ verò sunt calidiora, potiùs digerēdo vacuandóque indurant quàm emolliunt. Itaque facultas quoque emplastica in iis inesse debet. Quod verò pertinet ad aliam primarum qualitatum coniugationem,

minùs

minùs sicca esse conuenit, sed primo ordine: quãquam si quis fortè ea humida dicat, non repugnandum: nam parum absunt ab iis quæ nec humectãt nec desiccant. Medici prætereà, ut scribit Galen. lib. 7. τῶν κατὰ γένη, in huiusmodi pharmacis, quod emolliẽtius est, pinguius appellare consueuerũt: hoc autem videlicet humidius quoque est. Cæterùm velut in corporibus induratis non parua est maioris minorisque durittei latitudo: sic & medicamentorum ea curantium non paruam esse latitudinem oportet, quam Galenus lib. 7. τῶν κατὰ γένη exponit.

μαλακόκισσος. quibusdam herba est virens, hederæ simillima, in riguis nascens, lenta atque mollis, quæ vbicumque loci fuerit inuenta, subesse aquam significat. creditur ea esse quam officinæ sigillum diuæ Mariæ vocant.

μαλάχη. malua. herba duorum generum, hortensis & syluestris. Illa sæpè grandescit in arborẽ, foliis amplis, circinatæ rotunditatis, rarioribus in ambitu segmentis. Caudex simplex, altus, à medio ferè ad verticem floribus decoratus, breui admodum pediculo dependentibus qui venustate rosis non cedunt, sed odore carent. Funduntur indè rosæ, à quibus plantam ipsam vulgus transmarinam rosam cœpit appellare. Eius folia cum sole circũagi traduntur, seq; eodem inclinare quò sydus feratur. Syluestris autem folio est rotundo, pingui, paucis in ambitu segminibus intercepto, caule magno, purpureis floribus prædito, radice candida. In eo genere cui grande folium & radices albæ ἀλθαία vocatur, & à quibusdam ἀρισταλθαία ab effectus excellentia. Dicta creditur μαλάχη ab emolliendo ventre, hortensis præsertim, quæ vt est humidior syluestri, ita & imbecillior.

μαλβακόν. sic à quibusdã dicitur τὸ βδέλλιον authore Dioscoride, nisi fortè μαλθακὸν scribendum sit, quo nomine donari potuit propter mollitiem.

μαλθακαὶ πλευραί. costæ molles. sic vocantur costæ nothæ.

μαλθακὸν ἔτος. mollis & lenis annus, apud Hippocratem lib. 3. τῶν ἐπιδημ. hoc est, ἄπνουν καὶ θερμὸν, vt interpretatur Galenus.

μαλθακώδη φάρμακα. sic vocantur ab Hippocrate pharmaca generis oleosi, vt quæ constant adipibus, œsypo, resinis, butyro, cera. sic differunt ἀπὸ τῶν μαλακτικῶν.

μαλθώδεα. dicuntur ab Hippocrate μαλακτικὰ ἢ κηρώδη· μάλθη enim ceram significat, eam præsertim quæ mollis est. Author Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

μάλιστα. apud Hippocratem multis in locis idem quod ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. vt coniecturam eius rei de qua dicitur, proximè ostẽdat. sicut ἐν τῷ περὶ ἄρθρων· οὗτοι οὖν καὶ θνήσκουσι δεκαταῖοι μάλιστα, id est, circiter decimum diem, ita vt quamuis nono die vel vndecimo intereant, vera tamen oratio sit, quemadmodum Galenus in comment. annotauit. Eadem in significatione alij etiam Græci vsi sunt, apud quos μάλιστα significat idem quod sæpenumero.

μαλόπη. malua maior, quæ & satiua est.

μαμιρᾶς. radicula tenuis & parua, foris subflaua, intus alba, dulcis, calamo aromatico similis, prædensis & extuberantibus nodis, quasi geniculis distincta, dulcis primùm saporis, sed posteà leuiter amari. Valet contra venenatorum morsus, oculorum cicatrices, & albugines exterit. Calfacit & siccat ordine tertio. Sunt qui doronicum apud offic. & herbar. vocari existiment: alij mannam esse volũt, nullam rationem, nullum authorem sequuti.

μανδραγόρας. planta est cuius duo genera statuuntur. Vnum nigricans, quod & fœmi-

na, angustioribus & minoribus foliis quàm lactucæ, odore viroso & graui. Gerit mala vitellis oui similia, pallida, odorata, in quibus semen pyrorum. Radices habet magnas, binas ternásue implicatas, extra nigras, intus albas. Alterum cãdidum est. hoc marem existimant, ingentibus foliis, latis, albentibus, læuibus. Mala huius duplo maiora quàm fœminæ, croci colore, odorata. Radix quidem supradictæ similis, sed amplior & candidior. Refrigerat mandragoras ordine tertio. eius mala soporem grauem inducunt. A Romanis canina malus aut terrestris dicitur.

μανία. furor. insania. Species est τῆς παραφροσύνης, ut scribit Galenus lib. 2. de causis symptomatum. Est autem παραφροσύνη σφοδρὰ ἄνευ πυρετοῦ, hoc est, mentis abalienatio vehemens citra febrem. Hippocrates etiam ἔκστασιν aliquando appellat. Habet autem magnitudinem & vehementiam, ut feratum modo in eos insiliant qui imprudentiùs ipsis occurrerint, & vinciri propterea debeant. Quod autem delirium paruum mitéque est, Hippocr. λῆρον consueuit appellare. Fit autem citra febrem, nulláque alia re differt à phrenitide. Mentis siquidem utraque noxa est: sed proprium est τῶν μαινομένων febre carere, ut febricitare τῶν φρενιτικῶν. Excitatur ab iis causis quæ ἐν τῇ παραφροσύνῃ recitantur, cerebróque accidit vel per se, vel per cõsensum affecto. Nunquam pituitosus humor eam parit, sed eum acrem & mordacem omnino esse oportet, cuiusmodi est omnis flaua bilis, & aliquando melancholicus humor, si plurimùm ustus est aut computruit. Fit etiam aliquãdo à copia sanguinis, ut Hippocrates aphor. 40. lib. 5. scriptum reliquit, & Aëtius ex Archigene & Posidonio recitat. Sed Galenus feruidiorem ipsum fieri oportere dixit, hi verò nonnunquam à sanguine copioso nec putrente, sed bene temperato, soláque copia, ut in temulentis, molesto, τὴν μανίαν oriri pronunciant: suáque illi signa symptomatáque tribuunt, risum, vultum hilarem & perpetuum cantum. Verùm generaliùs hi videntur uti nomine τῆς μανίας, & omnino ἀντὶ τῆς παραφροσύνης usurpare, præter morem Hippocratis & Galeni, qui μαίνεσθαι & ἐκμαίνεσθαι non nisi in vehementi delirio ab acri & calido humore excitato, usurpant. Hippocrates tamen uno tantùm loco τὴν μανίαν non propriè pro eo delirij genere accipit, sed pro ea mentis abalienatione quæ propriè μελαγχολία appellatur. Is est aphorismus 21. lib. 6. quo scribit τοῖσι μαινομένοισι κιρσῶν ἢ αἱμορροΐδων ἐπιγενομένων, τῆς μανίης λύσιν γίγνεσθαι. Hic enim apertè τὴν μελαγχολίαν propriè dictam intelligit, sicut in comment. Galenus annotauit.

μάννα. mel roridum vel aërium dici potest. Est enim mellis species non ignota veteribus, Galeno, Plinio, Dioscoridi, sed mellis nomine & titulo comprehensa, ne quis eam ab Arabibus primùm cognitam proditámque fuisse putet. Sic enim de ea scriptum reliquit Galenus: In foliis (inquit) stirpium adnascitur quippiam, quod nec eorum succus, nec fructus, nec pars existimari possit, sed rorulentum quiddam, nec tamen continenter, neque copiosè prognasci soleat. Nec me præterit per æstatem in arborum, fruticum, herbarúmque foliis plurimum fuisse inuentum, sic ut à ludentibus rusticis Iupiter diceretur melle pluisse. Præcesserat tum nox frigidior, pridiè calida siccáque cœli conditio diluxerat. Quapropter inter naturæ rerum peritos conueniebat, halitus quos terra vel aqua prospirasset, extenuatos & excoctos, nocturni frigoris beneficio coaluisse. Id in regione nostra rariùs euenit, in Libano monte quotãnis, adeò ut extensis pellibus arbores succutiant, receptóque quod profluit, ollas & fictilia compleant, priuatóque nomine vocant δροσόμελι, id est, roscidum mel, & etiã

ἀερόμελι,

ἀερόμελι, id est, mel aërium. Hæc Galenus. Mellis speciem esse ipsa dulcedo sufficienter testatur, quæ gustu prorsus mellea sentitur. Cõcrescit maximè Vergiliarum exortu, vel sydere Syrio splendente. Vim habet modicam ciendi aluum & flauam bilem pellendi, tutóque pueris & fœminis vterum gestantibus exhiberi potest.

μάννα. præter significationem superiùs explicatam, etiam accipitur pro granis seu micis thuris concussu elisis. Cùm enim thus gestatur, vehitur, agitur, aut quouis modo tractatur, multa ex eo fragmenta decidant necesse est, quæ mannam, inquit Galenus, propriè appellant. Hanc nihil à thure differre aliqui existimarunt, quos tamen Galenus reprehendit, quòd hæc manna non solo thure, sed eius etiam corticis fragmẽtis quibusdam simul elisis mistísque constet. Proinde differt à thure, quòd propter corticis mistionem thure sit adstringentior, thus autem ea magis emplasticũ. Sed exigua quidem differentia est, adeò vt Galenus lib. 5. meth. med. scribat se mãnam pro thure interdum sumere. Dicitur aliquando simpliciter ἡ μάννα, aliquandò verò cum addito ἡ μάννα τοῦ λιβανωτοῦ.

Μάϊλς. braßica apud Nicandrum.

Μαραθίς. dictum est à quibusdam syluestre fœniculum, sicut habetur apud Dioscoridẽ.

Μαρασμὸς. marcor. tabes. Est immodica totius corporis ariditas & consumptio. Quò fit vt facilè morbus hic innotescat, oculorum ingenti cauitate, veluti in foueis quibusdam reconditorum, & vniuersi corporis squalore, caloris vitalis flore destituti, cutis circa frontem siccitate & tensione, palpebris instantibus & tanquam somno grauatis ab impotentia quadam vigilandi: sunt & tempora collapsa atque caua. Breuiter totus homo non aliud est quàm ossa & cutis. In ventre nulla intestina, nulla viscera inesse credas, adeò contracta sunt præcordia & consumpti ventris musculi, vt nihil ex iis præter fibras & cutem supersit. Hæc autem symptomata aut adhuc fieri intelliguntur, aut iam planè facta absolutáque esse. Indè duplex marasmi differentia existit, vnius quidem nondum perfecti, sed adhuc ad maiorem consumptionem tendentis: alterius verò iam planè consummati. Hic prorsus immedicabilis est, illi remedia quædam possunt adhiberi. Est & gemina rursus differentia, nam cùm omnis marasmus ex siccitate fiat, ea interdum calorem, interdum frigiditatem habet coniunctam. Ex quo fit vt marasmus alius siccus & calidus sit, alius siccus & frigidus. Qui calidus est, non aliud prorsus est, quàm febris hectica iam longè progressa ad solidam vsque similarium partium substantiam, appellatúrque μαρασμώδης πυρετὸς. Hic ergo quatenus febris est, caloris est particeps. Frigidus verò marasmus duplex est, vnus qui senium ex morbo dicitur, alter ipsa mera senectus. Neque enim senectus aliter definitur quàm frigiditate & siccitate: sed senectus quidẽ ipsa ætatis cursu prouenit, senium verò ex morbo nõ item, sed præmaturè à violenta causa. Succedit autem febribus ardentibus & hecticis cùm sua sponte, tùm frigidorum vsu. Per se quidem, quòd febris hectica non humidum modò primigenium, verùm calorem etiam natiuum populetur & depascat, eóque pereunte cor etiam frigidius quàm secundùm naturam reddi necesse sit. Indicio est pulsus paruus & rarus, similiter & respiratio parua, rara, atque etiam frigida, ex quibus manifestum est refrigeratum esse principium vitale. A frigidorum verò vsu aliquando senium ex morbo inducitur, quòd medicus sæpè cogatur febre hectica & marasmode laborantem diu multúmque refrigerare omni ciborum, potionis & remediorum genere, vt eum

ab hectica febre, à qua præsentius periculum imminet, in senium ex morbo transferat. Nam cùm hecticis spes tantùm posita sit in conseruando humido substantifico, & iis arcendis quæ ipsum absumunt, certè senium ex morbo hectica febre tolerabilius est, quòd refrigerato principio vitali cordisque substantia, humidi minùs consumatur quàm per hecticæ febris calorem. Itaque eam rationem Galen. lib. 10. meth. med. sequutus, consulit eum quem marasmus planè iam occupauit, non esse à medidicis nisi cum præfatione sanandum, & in alterum transferendum marasmum qui senium ex morbo nominatur. Traditur & à Galeno alia marasmi differentia, in verum & non verum. Verus quidem est per quem omnes corporis solidæ partes similiter marcescũt, initio ab ipso corde facto: non verus autem, qui in certa quadam parte consistit, vt in ventriculo & iecinore, in quibus Galenus magna ex parte hecticas marasmodésque febres se contemplatum esse scribit. Superueniunt aliquando & pulmoni, sed rariùs, tùm propter eius humiditatem, tùm quod spirando refrigeretur. Incidunt & pectori & mesaræo & ieiuno & colo, interim verò & vtero & renibus. In septo autem transuerso marasmum se nunquam vidisse Galenus scripto testatus est, sed hecticam sanè febrem vidisse, & hanc semel quidem planè absolutam, sæpè verò citiùs interimentem quàm planè esset completa, quòd eam & spirandi difficultas & delirium excipiat.

μαράσσει, ψοφοῖ, *apud Hippocr. vt interpretatur Erotianus.*

μαρίλη. *dicitur ab Hippocrate quam multi* θερμοσποδιὰν, *hoc est, cinerem calidum vocant, vt annotauit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις. *Sunt autem, inquit Erotianus, qui* φρυγανώδεις καὶ μικροὺς ἄνθρακας, *hoc est, arentes & paruos carbones interpretantur.*

μαρκίατον. *nomen est malagmatis ad articulorum dolores & resolutiones comparati. Describitur ab Aëtio lib. 12. cap. 44. & apud Paulum lib. 7. cap. 18.*

μαρμαρυγαὶ. *apud Hippocrat.* λαμπηδόνες πυκναὶ, ἢ τὸ ἀστραπαὶ πυκναὶ, αἰφνίδιοι, πυρώδεις. *splendores oculis obuersantes.*

μάρον. *herba surculosa, flore origani, foliis multò cãdidioribus, flore odoratiore & natura sisymbrij, subadstringẽs & modicè calfaciẽs. Sunt qui menthã syluestrẽ esse putẽt.*

μαρώνιν. *sic dicitur à quibusdã Cẽtaurium magnũ, vt habetur apud Diosc. quasi Maronia herba, à monte Thraciæ, quo loco probatũ fortè & copiosum nascitur cẽtauriũ.*

μάσθλης. τῆς θέρμης. *id est, caliditatis, apud Hippocr. vt scribit Gal.* ἐν ταῖς γλώσσαις.

μασυάφορον

μασυχᾶς. *nomen est thymiamatis, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 23. habetur & apud Aëtium lib. 13. sed diuersa, ad suffitus tamen etiam comparata in modum τῶν κύφεων. Ægyptium nomen videri potest.*

μάσσειν. *significat apud Hippocr. miscere & subigere atque etiam exprimere, vt scribit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

μᾶσσον. *idem quod* πλέον, *id est, plus, apud Hippocr. vt Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις *explicauit. Bacchius tamen cõtrario sensu* ἔλασσον, *hoc est, minus interpretatus est, sicut annotauit Erotianus.*

μαστίχη. *mastiche. Est resina quam lentiscus in Chio ferè tantùm fundit. Cùm enim lẽtiscus resinam vbique sudet, in Chio tamen sola mastichen propriè dictam, quæ non est aliud quàm lentisci resina optima tenuissimáque. Importatur quidem & ex India quadam è spina mastiche, item ex Arabia, Asia, Græciáque, sed omnibus præ-*

stat

ſtat Chia. Cuius tamẽ etiam duo genera ibi proueniunt, nigra & cãdida. Nigram Ægyptiam, candidam Chiam vocari Galenus prodidit. Illa ſiccat magis & diſcutit minúſq; adſtringit, hæc verò calfacit & ſiccat moderatiùs, primo, vt ſcribit Paulus, ordine. Eſt autem miſtæ facultatis adſtrictoriæ ſimul & emollientis, per quam ſtomachi, ventris, inteſtinorum, iecinoris inflammationibus rectè adhibetur.

μασσητῆρες μῦς. *manſorij muſculi. Sunt muſculi duo (vtrinq; ſcilicet vnus) bicipites & triangulares maxillã circumagentes. Habent enim ſinguli duo capita, quorũ vnum exoriens* ἀπὸ τοῦ μήλου, *fibris in partem genæ infernæ poſteriorem emiſsis eam mouet antrorſum, alterum autem à zygomate, fibris iſtas interſecantibus in ſimilitudinem* χ. *literæ, & in genam anteriorem immiſsis, eam mouet retrorſum. At cùm vtræque fibræ ſimul agunt, motu medio inferna ipſa gena tollitur. Tria verò ſingulorum latera ſunt, quorum vnum verſus zygomatis extremitatem porrigitur, aliud verſus inferiorem mandibulam, reliquum verò ac tertium velut baſis quædam prædictum vtrumque latus partibus maxillæ inferioris coniungens, ſecundùm ipſius longitudinem extenditur. Cæterùm hi muſculi carnoſam quoque maxillarum partem conſtituunt, ſuntq; ſubter malas quàm alibi neruoſiores, quo loco habent velut verticẽ. A mãdendo* μασσητῆρας *appellati ſunt, etiamſi muſculi quoque temporales ad mandendum plurimùm conferant. Hi enim præſtant, vt commiſsis inter ſe dentibus cibi comminuantur: illi verò fractum cibum læuigari, atque in minima conteri à molaribus faciunt. Hæc enim actio eorum propria eſt, non etiam temporalium, qui à ſuperiori parte exorti ſurſum tãtùm maxillam adducunt, nõ tamen in latera mouent.*

μασσαλιωτικὸν. *medicamentum aridum, authore Demoſthene Maſsiliota. Valet ad carbunculos. Deſcribitur à Galeno lib. 5.* τῶν κατὰ γένη, *atque à Paulo lib. 7. cap. 13.*

μαστοειδὴς. *mammillaris. eſt apophyſis oſsis temporalis, papillis mãmarum, præſertim vaccinarum, ſimilis. Extuberat & cauus eſt, quò aër ampla & anfractuoſa eius cauitate concluſus, magis reſonet auribus. Inſeruit inſerendis muſculis. Dicuntur & à quibuſdam vteri cornua,* κεραίας *vocant,* μαστοειδεῖς ἀποφύσεις *propter ſimilitudinem quam habent cum mammis.*

μαστὸς. *mamma. dicitur &* τιτθὸς. *Eſt, vt ait Rufus,* ἐν τοῖς στήθεσι σαρκώδης ὑπεροχή. *Definitur autem pars ad latus pectoris, glanduloſa, ſemicircularis, in cuius medio papilla protuberat, gignendi lactis vim à natura habens. Verùm glanduloſa illa ſubſtantia admodum varia eſt. Viris namque (in quibus propriè* μαζὸς *dicitur, vt* μαστὸς *ſiue* μάσθος *in mulieribus) calidioribus ſcilicet & ſiccioribus pene nulla eſt, eadémque arida, vti etiam admodum puellis. Iuuenculis verò compactior eſt & duriuſcula, vetulis verò flaccida. Eam autem multæ ſed paruæ glandulæ conſtituunt, ſibi mutuò incumbentes, & inter ſe commiſſæ adipis & fibrarum interuentu quæ ex carnea membrana in cutem pertinent. Semicircularis illi eſt forma, non tam quò minùs pateret iniuriis, quàm quò plus lactis cõtineret. Eſt enim rotundum omnium capaciſſimum. In eius medio* θηλή, *hoc eſt, papilla, veluti apex & tuberculum ſiue papula eminet, de qua ſuo loco dictum eſt, quàm ambit circulus quidam ſubniger, qui* ἅλως *dicitur. Sic quidem condita mamma aptiſsimum fit gignendi continendíque lactis organum, quod quia è ſanguine gignitur, iccirco natura venas magnas & frequentes mammis largita eſt, alias quidem externas, à ramo venæ cauæ axillam iam petentis deſcendentes: alias verò internas à vena caua pariter deſcendentes ex iugulo*

summòque sterno. Hæ partim absumuntur in mammas & musculos pectoris internos, partim verò ad xiphoidem cartilaginem & musculos rectos delapsæ, inque eos & vicinas partes distributæ, paulò supra vmbilicum, surculis aliquot suis occurrunt surculis totidem venarum epigastrij, indéque fit cõsensus ille mammarum cum vtero. Habent & hæ venæ arterias aliquot comites, sed perpaucas & graciles.

μασχάλη ἡ

μασχάλη. ala siue axilla locus est sub humero concauus, multis glandulis scatens. Hic ad suscipienda pectoris excrementa creandámque phlegmonem valdè oportunus est propter glandularum οὐλομελίην, vt scribit Hippocrates lib. περὶ ἄρθρων. quo etiam loco ipse neruos sub alis existentes non communi vocabulo νεῦρα, sed τόνους ἰσχυρούς propter eorum firmitatem appellauit, vt illic Galenus annotauit.

μασχαλιαῖα φλέψ. axillaris seu interna vena. Est ramus venæ cauæ magnus amplúsque, qui ab ea antequam thorace excedat productus, per axillam in internam brachij sedem expanditur. Ex eo ἡ ἔσω φλέψ, id est, interna vena vulgari & vsitato nomine à medicis omnibus appellatur. Eadem & ab Hippocr. & à Galeno lib. 2. περὶ διαίτης ὀξέων, ἡ κατ' ἀγκῶνα, & ἡ ἐν ἀγκῶνι φλέψ. & ab eodem Galeno in anat. venar. ἡ διὰ τῆς μασχάλης, καὶ ἡ ἀπὸ τῆς μασχάλης. Multò maior ampliórque est quàm humeraria, & in soboles lõgè numerosiores diuiditur. Huic per totũ arteriam subiici, Paulus Æginetа scripsit lib 6. cap. περὶ φλεβοτομίας. Per morbos qui infra iugulũ consistũt secatur in cubito, quòd supra cubitum sub musculis delitescat, alioqui non est dubium quin sæpè altiùs eam secare vtilius foret.

μασχαλιστήρ. sic vocatur à quibusdam proprio nomine secunda dorsi vertebra quæ τῷ λόφῳ subest.

μάτος. ζήτησις, id est, quæstio apud Hippocr. & ματεῖσθαι, τὸ ζητεῖν, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

μαχαίρια. sunt ossa nucleorum Persicorũ, sicut recitat Galenus ex Archigene lib. 5. τῶν κατὰ τόπους.

μαχαιρίς. gladiolus quo chirurgi vtuntur, apud Hippocr. quem ille geminum facit, ὀξυβελῆ καὶ στηθοειδῆ siue γαστρώδη, hoc est, acutum & ventrosum.

μαχαιρίωνος φάρμακον. emplastrum est ad multa commodum. Recipit, Aristolochiæ rotundæ, galbani, æruginis rasæ, opopanacis, iridis Illyricæ, ammoniaci thymiamatis, myrrhæ ana drachmas octo. terebinthinæ, ceræ, olei omphacini ana septuncem & vnciæ dimidium. Olei dimidium cum ærugine terendum, & reliquum cum cera & terebinthina coquendum. opopanax cum aceto dissoluendus, tum demum omnia simul subigenda atque vnienda.

μαχαιρώνιον. dicitur à quibusdam τὸ ξίφιον, vt author est Dioscorides. quod & alio nomine φάσγανον eandam ob causam appellatur.

μεγάλειον. vnguentũ quod & μενδήσιον alio nomine vocari Galenus author est. Dioscorides verò diuersum à Mendesio videtur existimasse, scribens τὸ μεγάλειον suo tempore defecisse, quo tamen vigebat Mendesium.

μέγα κολλούριον. est collyrium Diarrhodon quod ad Diagorem refertur, atque alio nomine χλωρὸν siue τὸ διὰ τῶν οβ'. appellatur, quoniam rosatum vncias 72. capiat. Eius triplex compositio habetur, apud Galenum lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, quæ & à Paulo & ab Aëtio consimili materia referuntur. Sed aduerte in prima compositione quæ est

apud

apud Galenũ croci drach. quadraginta contineri, iniusto & absurdo prorsus põdere.

Est & τὸ μέγα κολλούριον θεοδότιον, cuius descriptio refertur ab Aëtio ad finẽ lib. 7.

μεγάλη νόσος. dicta est à veteribus ἡ ἐπιληψία κατ' ἐξοχήν, vt author est Galenus.

μεγάλη φλέψ. magna vena. Sic vocata est à medicis vena quam anatomici portam appellant, sicut caua μεγίστη dicta est. vide φλέψ.

μεγαλόσπλαγχνος. sic dicitur ὁ οἶνος, hoc est, vinum apud Hippocrat. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, quod Galenus interpretatur viscera in molem attollens, seu magna viscera faciens. Id quod ipse in primis tribuit vino dulci. Accipitur tamen aliquando etiam paßiuè, & significat hominem qui magna habet viscera, siue à natura, siue ex morbo, vt phlegmone, scirrho, œdemate.

μέγας δάκτυλος. magnus digitus. Sic pollicem Hippocrates vocauit, vt scripto Galenus prodidit lib. 1. de vsu partium.

μέγας σφυγμός. magnus pulsus. Est pulsus longus, latus, simúlque profundus. Pulsuum differentia est sumpta à quantitate diastoles. Cùm enim in longum, latum & profundum arteria distenditur, pulsus magnus fit. Huic oppositus est paruus, id est, breuis, strictus & humilis simul, arteria in has tres dimensiones parum distenta. Dicitur autem reuera magnus pulsus ad aliquid, quemadmodũ & moderatus. Est enim magnus moderato maior. Itaque non est simplex & vnus pulsus magnus, sed varius pro magnitudinis incremento. Talis autem euadit solo calore aucto, sed quo tempore nec facultas malè affecta sit, nec instrumẽtum. Ex quo fit vt solius caloris excessum propriè significet, idque eo magis, quò secum habet annexam maiorem celeritatem & frequentiam. Hæc enim duo magnus pulsus secum solet adsciscere, sed primùm quidem celeritatem, quandò scilicet vsus intantum auctus est, vt maximã distentionem superet. Tunc enim cùm magnitudo nulla maior potest contingere, pulsu ad summũ aucto, natura necessariò inducit celeritatem quam potest maximã, quæ vbi etiã tanta est, vt augeri ampliùs nequeat, concitat simul cum celeritate frequentiã.

μέγας τρόχισκος. pastillus magnus, sic dictus à simplicium medicamentorũ copia quam recipit. Commodus est dysentericis. Prodest & ad caua crustosáque vlcera. Descriptio habetur apud Aëtium lib. 9. cap. 49.

μέγεθος νόσου. magnitudo morbi. Dicitur etiam σφοδρότης, id est, vehementia. Id dicitur à quo magnum periculum ægro impendet. Tribus autem modis æstimatur à Galeno, per læsæ partis aut actionis præstantiam, ex propria affectus essentia, ex facultate nostrum corpus gubernante. Partis aut actionis præstãtia bifariam consideratur, vitæ scilicet aut sanitatis respectu. Itaque si cor offensum sit, si ventriculus, si iecur, si motus, cerebri actio, perierit, quia hæ partes earúmque actiones ad vitam necessariæ sunt, non potest earum morbus non esse magnus: similiter si testiculi, si ren alter, si bilis vesicula, si sensus aliquis malè affectus sit, quoniam, si non ad vitam, certè ad sanitatem partes illæ omnino necessariæ sunt. Propria verò morbi essentia duobus quoque modis spectatur, per se siue ex propria substantia, & ex declinatione à naturali habitu. Per se quidem siue propriæ substantiæ ratione, morbus omnis cacoëthes, febris pestilens, semitertiana, causus, cholera & permulti alij magni sunt, nam tota substantia totóque genere siue idea periculum ægris accersunt, non alia de causa, quàm quia tales. Ratione verò declinationis à naturali habitu magnus est morbus, qui cùm tota substantia totóque genere non sit magnus, tamen intantum auctus

est & recessit à naturali habitu, ut plenus sit periculi. Sic phlegmone quæ in non momentaneo etiam musculo permagnum spatium occupat & in immensum excreuit magna est, sic febris continua quæ multis gradibus recessit à mediocritate temperamenti. Ex facultate verò nostrum corpus gubernante, nerui punctura magnus est morbus, quòd eo puncto sæuissima protinus symptomata facultatis animalis excitentur: item omnis morsus venenati animalis, quacunque corporis parte factus sit, magnus est, tùm propter vitalem facultatem, in quam propterea syncopæ incidunt, tùm propter naturalem, ex qua icteri, hydropes, sudores & grauissima omnino symptomata oriuntur. Itaque ex facultate nostrum corpus gubernante, siue ex symptomatis magnum morbum censeri, idem est. Sed aliquando reperias Galenum ab idea magnitudinem distinguere specialiùs sumptam, aliquando magnitudinem intelligere solam à naturali habitu declinationem & excessum, aliquando verò duobus tantùm metiri magnitudinem, ratione scilicet propriæ substantiæ & declinationis à naturali habitu, aliquàndo verò, ut lib. 4. meth. medendi, tribus, propter partis affectæ præstantiam, propter affectus magnitudinem, & propter cacoëthiam, quæ non mihi videtur aliud esse, quam propria cuiusque affectus substantia.

μεγίστη φλέψ. maxima vena. Sic dicta est à Galeno vena caua, ex parte gibba hepatis nata, ut in anat. venarum & in libello de format. fœtus. vide φλέψ.

μέδιμνος. medimnus, siue medimnum. Est mensura aridorũ Attica, sed agriculis frequẽtior quàm medicis ob magnitudinem. Continet chœnicas quadraginta octo, ut ait Suidas, hoc est, cẽtum & octo libras mensurales, seu modios sex nõ medicos quidem sed georgicos. Eius nota apud Græcos fuit Μ.

μεθημερινὸς πυρετὸς. sic à iunioribus medicis, ait Galen. dicta est febris quotidiana quæ ad integritatem non desinit. Eadem etiam καθημερινὸς dicta fuit. Nam quæ perfectè desineret & integrè, ἀμφημερινὸν appellarunt.

μεθοδικοί. medici methodicæ sectæ addicti, quã illi definiebãt esse cognitionem apparentium communitatum ad sanitatis finem spectantium. Statuebant autem ad curationis indicationem nihil conferre cognitionem loci affecti, causæ, ætatis, regionis, anni temporis, cõsiderationem virium ægrotãtis aut naturæ aut habitudinis ipsius, neque consuetudinem, sed à solo morbo conuenientis remedij indicationem sumendam censebant, neque ab eo secundùm speciem, sed ab eius communi & vniuersali notione, quam quidẽ appellabant κοινότητα, ut quæ in singulis particularibus spectaretur. Constituebant autem in vniuersum treis κοινότητας: adstrictam, fluentem, & mixtam ex vtraque. Atque in adstricta quidem relaxandi, in fluẽte verò comprimendi indicationem sumebant, in mixtis verò, ab eo quod magis vrgeret. Præter hæc tria nihil medico considerandum indicabant, quod ad remedij inuentionem pertinere videretur. Ecquid enim (aiũt) iuuat refrigerationes, æstus, ebrietates, cruditates, plenitudines, defectus, lassitudines, otia, ciborum qualitates, cõsuetudinum mutationes tam anxiè rimari? Eáne, contemptis iis qui in corpore sunt affectibus, sananda suscipimus, quorum nullum prorsus superest? Nam illa quidem abeunt: quod autem ab illis excitatũ est, in corpore manet. Idipsum curare oportet, hoc enim morbus est. Considerandum est igitur qualisnam ille est. Si namque adstrictus est, laxare: si fluidus est, reprimere oportet quacunque tandem ex causa vterque originem duxerit. Quid ergo iam causa valet, cùm nec quod fluidũ est laxari, nec quod

adstrictum est adstringi vnquam debeat? Atque vt reliqua similiter expendamus, proponatur phlegmone, in qua cum adstrictionis vitium sit, non si æstate acciderit, relaxantia remedia postulat: hyeme autem alia, sed vtroq; anni tempore iisdem percuratur: nec puerili ætate relaxantibus, senili verò reprimentibus: nec in Ægypto quidem laxatoriis, Athenis autem comprimentibus. Similiter si phlegmone contraria fluida affectio statuatur, ea nunquam relaxantibus sed perpetuò adstrictoriis remediis medicãda est, hyeme, æstate, vere, autumno, pueris, ætate florentibus, senibus, siue Thraciã, siue Scythiam, siue Æthiopiam incolãt. Itaque si nihil horum ad curationem conducit, frustra in his omnibus studiũ ponitur. Quid verò corporis partes? nõne & hæ superuacaneæ sunt ad indicationem curationis? Vel audeat aliquis dicere phlegmonem in parte quidem neruosa relaxandam, sed in arteriosa, aut venosa, aut adiposa, aut carnosa adstringendam esse. Vel si aliqua sit in corporis quadam parte adstricta affectio, audeat dicere eam non esse comprimendam, vel quod fluidum dissolutúmque est, constringendum non esse. quamobrem si partis natura non immutat curationis modum, sed auxiliorum inuentio ex ipso affectionis genere depẽdet, in vanum partis ipsius ratio habetur. His quidem atque aliis eiusmodi rationibus Methodici nullam rei cuiusuis habendum esse rationem existimant ad remediorum inuẽtionem, præterquam communitatum, vt appellabant, hoc est, notionum quarundam vniuersalium quibus, sicut dictum est, adstrictum laxandum, solutũ verò adstringendum esse indicari putant. Itaque ab ea methodo nimiùm compẽdiaria μεθοδικοὶ dicti fuère. Quorũ princeps proditur Themison Laodiceus Syrus qui ab Asclepiade Rationali institutus, ad methodicæ sectæ inuẽtionem se cõtulit. Hinc est quod illũ Galenus multis in locis communitatũ repertorem nominat. Eam postea Thessalus Trallianus absoluit, cõtra quẽ Gal. tam acriter sæpe debacchatur.

μείουρος σφυγμός. *vide* μύουρος.

μειράκιον. *adolescens. scilicet qui ætatem agit à decimo octauo anno, vsq; ad vigesimum quintum, vt annotat Galenus commẽt. in aphoris. 9. lib. 5. hoc enim annorum spatio ἡ τῶν μειρακίων ἡλικία definitur. Est autem media inter τὴν ἥβην καὶ τὴν ἀκμήν, id est, pubertatem, & florem ipsum ætatis, vt idem ait in aphoris. 29. lib. 3. quibuscũ multa habet cõmunia, sed maximè quidem propriũ in maribus sanguinis è naribus profluuium, quod à pubertate incipiens in adolescentia plurimùm est, & ad virilem ætatem prouectis imminuitur. Cæterùm quum è puberibus adolescentes euadunt, & semen & pili locis genitalibus erumpere incipiunt, testes subitò increscunt, virginibus mammæ extuberant, & menses ferri incipiunt, & mares præsertim, vocem manifestò immutant, vt docet Galenus cõment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. hæc ætas omnium optima est, & maximè apta ad omnem voluntariam actionem. vide in dictione* ἡλικία.

μελαγκρανίς. *species est palustris iunci fructum ferentis in modum vuarũ cohærentium, in quibus cuspidatum semen clauditur. Sic dicitur à nigro acuminis colore.*

μελάγχλωρος. *trochisci nomen cuius compositionem Paulus habet lib. 7. cap. 12. eo Paulus vtitur ad expurgationem sordidorum vlcerum lib. 4. cap. 41. Est & emplastri nomen apud Paulum descripti lib. 7. cap. 17.*

μελαγχολία. *Est desipientia sine febre, timorem & mæstitiam sine causa inducens. Species est τῆς παραφροσύνης. Habet enim deprauatam facultatis imaginatricis & ratio-*

cinatricis motionem multa vana animo voluens quæ metuat, magnúmq; indè mœrorem concipiens. Sunt enim timor & mœstitia duo perpetua cõmuniáque omnium melancholia laborantium symptomata, vt habetur apud Hippocr. aphor. 23. lib. 6. In causa est humor melancholicus, qui, veluti externæ tenebræ omnibus pauorem inducunt, nisi vel audaces admodum, vel philosophiæ præceptis instructi confirmatíque fuerint, ita colore suo atro & tenebris simili timorem parit & mœstitiã, multáque eiusmodi falsa animo repræsentat, quæ tamen vera ob facultatis ratiocinatricis deprauationem reputantur. A quibus si quis volet melancholicos distinguere, infinitas propè reperiet eorum differẽtias. Tot enim erunt quot etiam cogitationum & spectrorum animo obuersantium. Itaque non ex his, sed potiùs ex sedibus in quibus humor ille melancholicus & gignitur & redundat, medici melancholiæ species distinxerunt, quòd sic ad curationem maximè pertineret. Quod quia tribus locis contingit, ideò tres in vniuersum melancholiæ differentiæ existunt. Siquidem ille gignitur & abundat vel in cerebro solo, vel in solis hypochondriis, vel in vniuerso corpore. Qui in cerebro per se gignitur, & non aliundè in ipsum influit, melancholiæ eam speciem creat quæ primariò & per se facta dicitur, alterato scilicet cerebri temperamẽto, & indè nato melãcholico humore corpus eius replente. Quæ ex hypochondriis humore eo scatentibus oritur, hypochondriaca & flatuosa appellatur, quòd ex iis, sed maximè sinistro, humor atque vapor cerebrum petant, quódq; flatus plurimi in ventriculo, intestinis, abdomine, totóque etiam corpore moueãtur. Ea omnium mitißima esse solet, secundùm eam quæ totius corporis vitio prouenit. Peßima verò & ferè incurabilis quæ ex priuato cerebri affectu oritur. Cùm autem duæ sint potißimum humoris melancholici differentiæ, vnus frigidus & siccus, vinorum fæci respondens, alter calidior, acrior & vstione redditus ferocior, qui μέλαινα χολὴ propriè appellatur, ille morbum istum de quo agimus parit, ideóque febrem non habet: q̃ui verò ab illo fit, non simpliciter μελαγχολία sed μελαγχολικὴ ἔκστασις, hoc est, σφοδρὰ καὶ θηριώδης nuncupatur, febrémque habet adiunctam tanquam phrenitidis & inflammationis cuiusdam particeps: vide παραφροσύνη.

μελαγχολικὸς χυμός. *ater & melancholicus succus. Est humor omnis frigidus & siccus. Hic est naturalis & benignus, crassus, fæculentus & niger, sanguinique mistus ad corporis nutritionem. Siquidem habetur inter quatuor humores, ex quibus tãquam elementis constamus & nutrimur. Hic vinorum crassorum fæci similis est, & à liene attrahitur secernitúrque à sanguine. Quod namque in sanguine crassum nigrúmq;, velut fæx in dolio, subsidet, sic appellatur. Est autem mitis & placidus succus, nec habet aliquid acidi, acris aut erodentis, neque in terram effusus ebullit, neque eam fermenti & aceti modo attollit, neque teter est odore, neque erodit, neque vstus est, neque in perniciem, semper excernitur quemadmodum ἡ μέλαινα χολὴ, id est, atra bilis exquisita, quæ omnia hæc maleficia præstat. In hoc enim μελαγχολικὸς χυμὸς differt ἀπὸ τῆς μελαίνης χολῆς, quòd hæc præter naturam sit, & vsta ab immodico calore & valde maligna: ille verò limus sit sanguinis, ad corporis nutritionem cõparatus. Huius substantia, quemadmodum & aliorum trium humorum in alimentis quidem continetur, producitur verò à temperatura siue totius corporis, siue hepatis frigida sicca, qualis est ætate declinante & autumno, & ex alimentis similiter frigidis & siccis, alijsque omnibus sumendis, admouendis, faciẽdis, educendis frigidum, siccum,*

cum, crassúmque succum gignentibus. Nam & ipse temperamento suo huiusmodi est. Veruntamen si diutius in corpore retinetur adeo vt incalescat & putrescat, facilè in atram bilem exquisitam, quam μέλαιναν χολὴν vocari diximus, degenerat, & simile quiddam fæci vini vsti patitur, quæ cùm ante vstionem frigida & sicca sit, post vstionem tam calida redditur, vt carnem vrat, liquet & corrumpat.

μέλαινα χολή. atra bilis. sic propriè dicitur quæ talis exquisitè est, hoc est, supra modum vsta, calida, sicca, acris, erodens, acerba, acida, splēdens & terram fermenti & aceti acerrimi modo eleuās, eóque distincta ἀπὸ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ. vide χολὴ μέλαινα.

μέλαινα. sic dicitur ab Hippocrate morbus ex nigra bile conflatus, vt scripsit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

μέλαινα ῥίζα. sic dicitur ab Hippocrate Aspalathi aromatici vocati radix, vt habetur apud Galenum ἐν ταῖς γλώσσαις.

μελαῖνις. cum accentu circūflexo Dioscorides legendum putat, vt μελαῖνις capra, μελαῖνις vacca, & significari ait ex Melænis. ea autem vrbs est ad Crisæum campum sita ante Criphium, pascua bona habens & lac bonum gignentia, vt inquit Dioscorides. Author Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

μελάμπελος. sic dicta est à quibusdam ἡ ἰξίνη, vt habetur apud Dioscoridem.

μελάμφυλλον. dicitur ὁ ἄκανθος, authoribus Dioscoride & Plinio, nec dubium quin à nigro foliorum colore.

μελαμπόδιον. sic dictum est veteribus veratrum nigrum à Melampode vate, vel eiusdem nominis pastore, quòd is cùm animaduertisset eo purgari capras, dato posteà lacte eius sanauit Prœtidas furentes.

μέλαν γραφικὸν ἢ

μέλαν ᾧ γράφομεν. atramentum scriptorium, seu atramentum librarium: quid sit notum est. Dioscorides scribit ipsum colligi fuligine è tædis coacta, & in singulas libras gūmis ternas fuliginis vncias adiici. Fieri etiam è resinarum & pictoria fuligine, assumi autem fuliginis minam, gummis sesquilibram, glutinis taurini, atramenti sutorij, singulorum sesquunciā. Ea de causa non est dubiū quin erodendi vim habeat, valde desiccet, & multò magis si acetū habeat, quomodò apud nos præparari solet.

μέλαν κύπριον. sic vocat Hippocrates Cyprium cinerem quo ad oculos vtimur, inquit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

μέλανα ὑποχωρήματα. nigræ deiectiones, à veteribus medicis (inquit Galenus cōment. in aphor. 21. lib. 4.) dicuntur, quæ nigra bilis exquisitè non sunt. Nam illa nihil habent acris, nihil acidi, nihil erodentis, neque in terram effusa ebulliunt, terrámque fermenti & aceti modo attollunt (quod atræ bili proprium est) sed sunt veluti sanguinis limus, fæci vinorum crassorum similis. Hunc, si in corpore redundat, expedit vacuari, eiúsque excretionem non rarò salubrem esse Galenus obseruauit, cùm atræ bilis exquisitæ excretio Galeno semper visa sit perniciosa.

μελάνδρυον. Plinio herba est in segete ac pratis nascens, flore albo, odorato. Dicitur & μελάνδρυον peculiari nomine medulla roboris. Est etiam τοῦ ταρίχου, hoc est, salsamēti nomen, quo cæteræ thynnorum partes præter ceruicem & ventrem sale conditæ designantur, vt scribit Oribasius lib. 2. sic autem vocantur, vt idem ait, quòd sint similes nigrantibus quercus radicibus: appetitum autem excitant sinapi adiuncto, & quia sunt expertes pinguedinis, difficiliùs quàm imus venter corrumpuntur. Pli-

nius verò id salsamenti genus ex piscibus, melandryis vocatis fieri docet, atque ita dici, quòd quernis assulis simillima sint. Est autem μέλανδρυς *thynni genus grandissimum, quod veluti in assulas dissectum ita condiri sale consueuerat.*

μελανίον. *vox est ab Hippocrate vsurpata in prognostico, quam quidam coniunctim legunt* ἀντὶ τοῦ μελανοῦν, *quidam diuisim,* χλωρὸν ἢ μέλαν ἰὸν, ἀντὶ τοῦ ὄν.

μελάνθεμον. *sic dicitur à quibusdam* ἡ ἄνθεμις, *vt habetur apud Dioscor.*

μελάνθιον. *gith. frutex est exilibus surculis, sapè binos dodrantes excedens, foliis vt senecionis, minutis, sed multò tenuioribus: capitulo in cacumine tenui, paruo, ceu papaueris, oblongo, intercursantibus intus membranis, quibus semen includitur nigrũ, acre, odoratum, quod panibus inspargitur. Calfacit, siccat, tenuium est partium, flatus discutit, absterget atque incidit. Fit ex eo errhinum præstantissimum quod pituitam detrahit.*

μελανόῤῥιζον. *sic vocatum fuisse elleborum nigrum Dioscorides author est: distinguitur enim ab albo radicis colore.*

μελαντηρία. *dicitur etiam à Latinis melanteria: quidam tamen atramentũ metallicum nominãt. Succus est in metallis concrescens. Geminæ originis proditur à Dioscoride. Alia concrescit salis modo in fodinarum, vndè æs eruitur, cuniculis: alia verò in eorum locorum superficie, quæ terrena est. Omnis nigra est, etiam si exiccata plærumque euadat cinerea, & eam commendet Dioscorides quæ sulphuris colorem trahit. Vim causticam eam obtinet quam & misy: valdè adstringit, ita tamen vt omnia adstringentia tenuitate exuperet.*

μέλας. *nomen est trochisci, cuius descriptio habetur apud Aëtium lib. 5. Est & huius nominis emplastrum nigrum quod proprio nomine* οὐσία *appellatur, de quo suo loco dicetur.*

μελεδαίνοντι. ἐπιμελουμένῳ, θεραπεύοντι, *curam gerẽti, curanti:* μελεδὼν *nãque apud Hippocratem curam & solicitudinem significat, non autem tristitiam, quemadmodum apud Homerum, sicut scripsit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

μελετᾶν. *Hippocrates lib. 1.* τῶν ἐπιδημιῶν *vsurpauit* ἀντὶ τοῦ ἀσκεῖν. *vt Galenus cõment. 2. annotauit. &* μελέτην ἀντὶ τῆς ἐπιμελείας, *hoc est, diligentia pro cõsuetudine Ionũ, cõmẽt. 2.* εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. *Erotianus* τὴν μελέτην ἐνέργειαν, *hoc est, actionẽ interpretatur.*

μέλι. *mel. Est succus dulcis, calidus & siccus in ventriculis apũ elaboratus, & ore redditus. Est autem initio mel vt aqua dilutum, & primis diebus feruet, vt musta, seq; purgat. Vigesimo die crassescit, mox obducitur tenui membrana, qua feruoris ipsius spuma concrescit. Ipsum in ventriculis suis apes concipiunt ex frondibus & pabulis odoratis maximè, & suauibus, quẽ posteà elaboratũ ore reuomunt, cera & propoli mistum. Optimum est quod dulcissimum est atque acerrimum, colore verò pallidũ: consistentia neque crassum neque concretum neque valdẽ dilutum, sed vnitum in omni parte & tenax, ita vt si eius particulam digito sustuleris & defluere permiseris, sibi ipsi continuum extendatur, & perinde ac viscum non abscissum, non in particulas dissectum descendat. Plures eius differentiæ à natali solo desumptæ celebrantur à veteribus. Atticum, quod Atticæ regionis est, præcipuè ex Hymetto, omnium præstantissimum, & Hymettium appellatur. Ab eo Calyminum quod ex Cycladibus affertur, & Hyblæum siue Symbliũ, quod ex Sicilia. Deinde Chium, Syrium, Scythicum, Siphnium. Id omne à veteribus bonum habitum est. Mel verò*

Colchicum

Colchicum, Heracleoticum siue Ponticum, quódque in Sardinia atque in Carnia Cretæ mõte nascitur (cuius generis est quod μαινόμενον appellatur ab insania quam gignit) item Milesium & quod in Marathone fit virosum creditum est. Narbonense atque Hispanum apud nos commendantur, cùm reliqua nobis sint incognita. Nam quod in Belgica nascitur frigidum, crudum excrementosúmque est, totúmque coctione resoluitur in spumam. Sed in quocunque tamen tractu terna mellis fastigia veteres statuêre: ἀνθινὸν, quasi dicas floridum, quod vere fit ex floribus constructo fauo: ὡραῖον, hoc est, æstiuum, à tempestiuitate præcipua, ipso Syrio splendẽte post solstitium. Est autem id omne rutilum, vt diebus editũ siccioribus. ἐρικαῖον, syluestre & minimè probatum, quod conuehitur post primos autumni imbres, cùm erice sola floret in syluis. Hæc Plinius. Quas quidẽ tres mellis differẽtias etsi Dioscorides propriis nominibus non appellauit, designauit tamen, vernum, æstiuum & hyemale appellans. A mellis huius similitudine, etiam manna & saccharum inter mellis species numerata sunt à veteribus. Et mannam quidem δροσόμελι & ἀερόμελι Galenus apertè nuncupauit, mellisque speciem esse testatus est. Saccharum verò Dioscorides sub mellis titulo comprehendit, de quibus suis locis.

μελιηδής. *dicitur ab Hippocr. de vino non eo tãtùm quod suaue est, sed eo etiã quod est cum melle mistũ, quod & ipse μελίχρουν nominat, vt Gal.* ἐν ταῖς γλώσσαις *annotauit.*

μελικηρίς. *Est apostema humorem melli similem membrana conclusum habens. Species est apostematis, vt &* ἀθέρωμα & στέατωμα. *Quorum hoc ab adipe, illud à pulticula intra membranam conclusa nomen habet. Sic &* μελικηρὶς *humorem continet melli Hymettio, vt scribit Galenus, similem, eúmque membrana comprehẽdit, qui ea secta non aliter quàm mel è fauis diffluit. Sed dicitur eodem etiam nomine aliud vlceris genus quod propriè* κηρίον *appellatum est, vt habetur apud Aëtium lib. 6. cap. 68. similiter apud Celsum lib. 5. cap. 28. Neque enim dubium esse potest quin duæ illæ meliceridis species, quas Celsus descripsit, sint species τοῦ κηρίου, non autem μελικηρίδος à nobis priùs descriptæ, quæ apostema est, quæq; dissecta cauitatem vnam habet, & intus vno loco atque spatio humorem suum continet, eúmque non multis foraminibus, vt κηρίον, sed vno ore effundit, posteaquã ferro aut medicamẽto aperta fuerit. Est igitur τοῦ μελικηρίδος nomen æquiuocum, propriè quidem & frequentiùs tumorem priùs definitum significans, interdum verò vlceris illud genus quòd κηρίον peculiari vocabulo diximus nuncupari, quódque à propriè dicta meliceride differt non modò notis priùs explicatis, sed etiam quòd κηρίον non nisi pilosis locis, magisque ad cutem, μελικηρὶς verò pro more reliquorum abscessuum in omni musculo possit excitari.*

μελικηρόν. *legitur apud solum Celsum lib. 5. cap. 28. pro vlceris genere quod non sic, sed μελικηρὶς solet vocari, & lib. 5. cap. 26. pro saniei specie, quæ crassior, glutinosior, subalbida, mellique albo subsimilis est, quámque ille scribit ferri ex malis vlceribus vbi nerui circa articulos læsi sunt, & inter hæc loca maximè ex genibus. Sed nihil simile apud alios authores scriptum reperio, nec μελικηρὸν omnino dici animaduerti, vti neque μελικηρίαν, quemadmodum in quibusdam Celsi codicibus reperitur.*

μελίκρατον. *aqua mulsa. Est aqua melle mista. Sed misturæ ratio multiplex est, nec vna certáque tradi potest. Quoniam enim non admodum vtilis est iis qui amarã bilem coaceruant, & facilè in iis vertitur in bilem, nisi priùs per intestina aut vesicam*

transeat, eiusmodi naturis dilutior dari debet, vt nec sitim adferat, nec bilẽ gignat. similiter iis quibus viscera scirrho aut phlegmone, aut œdemate tentantur, aut aliquo morbo acuto laborãt. Nam cùm mel in iis tùm propter moram quam in obstructis visceribus trahit, tùm propter eorum ardorẽ protinus in bilem vertatur, eámq; ob causam noceat, aqua autem tardè penetret & nimis diu moretur in hypochondriis, ex vtrisque mistum melicratum idoneum redditur ita temperatum melle & aqua, vt & facilè distribuatur in corpus, & bilem non gignat nec sitim. Meratius verò exhibere conuenit, si alui deiectionem molimur. Paratur autem vtrũque duobus modis: vnum crudum est, alterum decoquitur. Crudo vtimur cùm aluum deiicere aut vomitionem incitare volumus. Probè autem coctum valentiùs alit. Coquitur autem ad hunc modum: Primùm multum aquæ melli indimus (Paulus lib.1. in octo partes aquæ vnam mellis miscet) deinde tantisper coquimus, quoad spumare desinat. Spumam autem, cùm primùm emergit, tollere ab eo oportet. Conuenit microsphyctis, tussientibus, peripneumonicis & iis qui immodico sudore digeruntur. Est autem sciendum μελίκρατον ἀπὸ τοῦ ὑδρομέλιτος sola vetustate differre. Est enim melicratum aqua mulsa subita & recens, hoc est, ex tempore parata, hydromeli autem inueterata & recondita. vide ὑδρόμελι.

μελίλωτος. sertula Campana, siue serta Cãpania, herba est in Campanica Italiæ laudatissima nascens. Tria eius producũtur genera: vulgare, statim ab radice fruticosum, cubitale, flagellis exilibus, coma trifolij, minuta ac lentè fimbriata, flosculo melino, odoris eiusdem cuius & herba, nempe suauis, tereti ac per ramos diffuso semine: alterum aspectu cano, croci odore ac flore, pinguissimis ac breuissimis foliis: tertium simile fœnogræco, folio raro, semine in lunata siliqua, glauco, rotundo, infra sinapis amplitudinem, flore luteo, odorato. Nascitur vbique, Græco nomine Gallis, nedum officinis, nobilior quàm Latino. Diuersis facultatibus pollet, adstringendi, discutiẽdi & concoquendi. Ex ea epithema ad hepaticos præparatur, cuius descriptio habetur apud Aëtium lib.10. cap.6.

μελίμηλον. pomum dulce, sic dictũ à sapore melleo. Sunt tamen qui non omne quod dulce est, sed quod natum sit ex malo inserta pyro syluestri aut cotoneo, ex qua miscella creari dicunt quæ propriè Athenienses μελίμηλα, hoc est, dulcia & mellita poma nominant.

μελίνη. sic dicitur interdum à Theophrasto & aliis quibusdam ὁ ἔλυμος, hoc est, panicũ, vt habetur apud Dioscoridem.

μελισσόφυλλον. herba est cauliculis & foliis ballotæ similibus, maioribus tãtùm tenuioribúsque nec perinde hirsutis, ea citrum redolent: ex quo citraginem Romani vocauere, alij apiastrum: Galli melissam dicunt. vires easdem habet quas & marrubium, sed imbecilliores.

μελισσόφυλλον etiam à quibusdã ꝫ σέλινον, hoc est, apium dici Dioscor. author est.

μελίττεια. herba est quam alij μελίταιναν, alij μελισσόφυλλον vocant.

μελιτηρά. nomen est ξηρίου φαρμάκου, hoc est, aridi medicamẽti cuius author dicitur Oribasius à Paulo lib.7. cap.13. Eo Paulus lib.4. cap.40. vtitur ad implenda caua vlcera quæ pura fuerint.

μελιτίτης. est lapis dulci & mellito sapore præditus, sicut & galactites, sed plus quàm hic caloris habet, atque ideò magis etiam abstergit. Dicitur fieri ex ramentis saxi

calca-

calcarij in lapidem concretis, ut & galactites. Colore ruso flavóque est sicut chalcitis usta & auripigmentum & sandaracha.

μέλκα. *edulij quoddam genus fuit apud Romanos, authore Galeno, refrigerātis & humectantis. nec dubium quin lacte constaret, ut ex Paulo patet, atque Constantino Cæsare lib. 18. de agricultura, qui præterea docet melcam nō aliud esse, quàm lac repositum & reconditum in fictile nouum, feruenti aceto priùs perfusum atque imbutum. Indè autem secretionem seri à crassiore lactis substantia fieri constat, quam per grumos concrescere verisimile est, eámque obsonij speciem fieri quæ Parisiis* du laict caillé *dicitur. Species igitur est τοῦ ὀξυγάλακτος, de quo suo loco.*

μεμιασμένος. μεμολυσμένος, *hoc est, fœdatus apud Hippocr. sicut Galenus scripsit* ἐν ταῖς γλώσσαις.

μεμιγμένον. *collyrij nomen est quod habetur apud Celsum lib. 6. cap. 6.*

μεμολυσμένους. *quidam refrigeratos, quidam induratos & lapideos interpretantur apud Hippocr. ut refert Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

μεμύρηκεν. ξυνείληκεν, *id est, conuoluit, apud Hippocr. sumptum à lanis quæ nentur, ut annotauit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

μεμορωμένον, τὸ ἀναισθητὸν, *id est, sensu carens, apud Hippocrat. ut scripsit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις. καὶ τὸ μώρωσιν ἐμποιοῦν τῇ διανοίᾳ, *ut explicat comment.* εἰς τὸ προῤῥητικόν.

μενδήσιον. *unguenti genus est Ægypto peculiare, dictum à capro, qui ea Ægypti parte, ubi primùm unguentum istud repertum est, colebatur, quique* μένδης *vernaculo sermone dicebatur. Dictum est & Ægyptium unguentum, ut habetur apud Galenum lib. 2.* τῶν κατὰ τόπους. *Dioscorides scribit constare balanino oleo, myrrha, casia & resina, similémque metopio vim obtinere, sed inferiorem multò. Cum Dioscoride consentit & Paulus Ægineta, qui eius compositionem apertiùs explicat, nisi quòd ipsum inter malagmata recenset lib. 7. cap. 18.*

μέρος. *pars. Id dicitur quod totum complet atque integrat: vel, in quod totum diuiditur. Hæc quidem simplicissima est partis definitio. Est enim pars ex iis quæ ad aliquid dicuntur: quippe pars totius integríque pars dicitur, æquè profectò ut totum & integrum per relationem ad proprias partes nominatur. Quicquid ergo totum complet atque integrat, id totius corporis quod complet particula siue pars nominatur. Patet autem eam cum toto unitam coniunctámque esse oportere. Cùm autem aliæ sint partis significationes, ut pro specie, próq; differentia, de ea propriè agimus quæ totum integrat, ut antè diximus. Itaque cùm totum quod medicus præsertim expendit & in suas partes diuidit, homo existat, partes proinde à medico dicentur quæ totum hominem componunt, quas tamen nō tam* μέρη *quàm* μέλη, *hoc est, membra priuatim quidam vocandas censent. Hinc quidem Hippocratis* οὐλομελίη, *hoc est, integra & absoluta totius corporis ex membris compago, siue natura, cuius ille* ἐν τῷ περὶ ἄρθρων *meminit. Verùm cùm nomen hominis æquiuocè dici possit, scilicet pro homine sano & vita fruente, próque humano corpore, siue ipsa corporea mole & structura, nulla habita vitæ ratione, primùm id conuenit distinguere, quòd diuersa sit ratio partium in homine sano aut ægro, viuente aut mortuo. Qui volet, ipsam tantùm humani corporis formam & speciem contempletur, ut videtur fecisse Galenus lib. de usu part. liceat tamen & totius hominis vita fruentis partes speculari, & eas reputare, quæ viuentem hominem componunt atque integrant, præser-*

tim cùm omnium partium actio atq; usus ad vitam referatur. Sic autem quicquid in humano corpore inest, sine quo viuere aut bene viuere nõ licet, id corporis humani partem vocare possumus. Quod enim à toto demere non licet sine totius dissolutione, id meritò totius pars dicetur. Itaque humores & spiritus, quòd iis demptis totus homo constare non possit, inter partes corporis humani annumerari quodammodò poterunt. Quod qui negant, humani tantùm corporis speciem ipsam oculis subiectam intuentur, non etiam totum hominem, cuius non minima pars sanguis videri potest: de spiritu iudicium paulò difficilius est, quoniã totius corporis partes quoque corporeas esse oporteat. Sunt namque naturâ partes eiusdem cum toto suo generis. Freti tamẽ Hippocratis authoritate eos etiam inter partes corporis habere possumus, qui totum diuisit in continentia, contenta, & impetum facientia. Sed iam humoribus & spiritibus omissis reliquas partes contemplemur, quæ corporis omnis tùm viuentis tùm vita carentis communes sunt. Eas in duo summa genera medici distinxerũt, vt aliæ simplices, aliæ compositæ, siue, quod idem est, aliæ similares, aliæ dissimilares dicerentur. Similares, ὁμοιομερῆ dictæ à Græcis, in sibi similes perpetuò diuiduntur, partésque omnes tùm toti tùm inter se similes habent, vt os, cartilago, ligamentum, membrana, tendo, neruus, arteria, vena, caro, cutis: quibus adde si placet adipem, medullam, lac, semen & alia quæ sunt eiusmodi, si quicquid in corpore continetur, inter partes referri debeat. Eas Galenus propria hominis elemẽta quandoque nominat, aliàs prima corpora, quòd scilicet ex iis constent, quæ compositæ & dissimilares & organicæ nuncupantur. Compositarum autem maxima prorsus diuersitas est, & varia admodum ratio, siue ipsam compositionem spectemus, siue earum vsum atque actionem, quæ vtique ipsis propria est, & à qua organicæ appellantur. Nam quamuis omnes æquè ex similaribus partibus conflatæ sint, ipsarum tamen aliæ ex seipsis etiam constituuntur, & sæpè organicam partem totius organi portionem quandam esse apparet. Sunt enim organicarum partium alia aliis magis composita. Quam rationem sequutus Galenus lib. de morb. differ. quatuor organicarum partium ordines siue differentias constituit, primo ordine eas collocans, quæ ex similaribus partibus coalescentibus vnius operationis gratia sunt compositæ, secundo verò quæ ex his rursus componũtur, etsi vni totius instrumenti actioni quam maximè deseruiant, tertio autem quæ iis adhuc magis cõpositæ sunt, demum quarto quæ totum ipsum organum comprehẽdunt. Verbi gratia, musculus, vena, arteria, neruus inter prima instrumenta connumerantur, digitus verò inter secunda, pes ex digitis constans inter tertia, postremò crus inter quarta, vt quod sit membrum summè absolutum. Pauca igitur eiusmodi sunt quarti generis instrumenta, caput, thorax, venter, duæ manus & totidem crura. Tertij generis aliquantò plura: ea autem sunt in quæ prima proximè resoluũtur. Vt in capite cerebrum, oculi, os, aures: in thorace, pulmo, cor, diaphragma, & quo ea cõcluduntur, thorax: in ventre, ventriculus, iecur, lien, renes, intestina, vesica, vterus: in manu, humerus, brachiũ, manus: in crure, femur, tibia, pes. In secundo autem ordine permulta collocantur, ea scilicet in quæ tertij generis instrumẽta proximè resoluuntur. Verumtamen difficillimum est vnicuique particulæ proprium ordinem assignare, præsertim in primis secundísque ordinibus. Quippe sunt aliqua quæ ambiguas vtrinque notas habent, vt videantur tùm ad primum tùm ad secundum ordinem pertinere: oculi enim, ne longiùs abeas,

proximæ

proximæ partes sunt humores & tunicæ. Sed hæ quò ordine locari debeant, incertum. Siquidem videntur simplicißimi generis esse, nec resolui posse in alias partes, proindéque primo ordine esse collocandæ, quia tamen partim ex meningibus, partim ex pericranio, partim verò & ex optico neruo coaluerunt, putare quis poßit secundo ordini tribuendas esse. Verùm in iis omnibus diuidendis diiudicandisque poterit quis per ocium occupari. Ex his autem facilè iam licet videre de quibus Galeni definitio intelligenda sit, qua instrumentum vocat quamlibet animalis partem quæ perfectam actionem edere potest. De iis enim quæ ad tertium quartúmque ordinem pertinent intelligi debet, non de iis quæ ad primum secundúmque referuntur: nec proinde debemus ex ea de omnium partium natura iudicare, atque ad eam, veluti ad regulam, earum examen reuocare. Sic quidem se habet partium in similares & dißimilares diuisio. Prætereà verò alia est à Galeno tradita in arte parua omnium partium communis, ad hunc modum: Partium, inquit, qua druplex est omnis differẽtia. Nam aliæ principia quædam sunt, aliæ ab his sunt ortæ. quædam nec aliarum gubernationi præsunt, nec ab aliis gubernantur, vt quæ ingenitas vires habeant quibus reguntur, nonnullæ verò natiuas simul & aduentitias facultates habent. Talem quidem partium ab earum vsu & actione distinctionẽ Galenus tradidit. Pro cuius explicatione notandũ est, singularũ partium secũdùm naturã vsum aliquem esse, vsumq; ad actionem referri: actionis autem causam facultatem dici, eámque nihil aliud esse quàm vim aliquam parti insitam, per quam agit id quod agere nata est. Adhæc notandum est gubernare siue regere, non aliud dici quàm actionem aut opus edere per quod vita est, aut sine quo ea esse non potest: gubernari autem siue regi, esse ab aliquo primò & per se iuuari ad eam actionem seu opus. Iam ergo facilè est videre quatuor illas principes partes à medicis celebratas, cerebrum, cor, iecur & testes, gubernare, non autem gubernari. Sũt enim earum opera toti corpori cõmunia, támque necessaria, vt per ea vita nostra sit, quæ tamen vt præstent, ne mutuis quidem operibus indigent. Cerebrum enim sine aliarum partium subsidio à propria atque insita facultate spiritum animalem gignit, cor vitalẽ, iecur sanguinem, testes semen. Quòd si quis obiiciat & cerebrum & cor & testes nutriri oportere & proinde egere sanguine & ope iecinoris, satis illi fiet si intelligat cerebrum quidem beneficio iecinoris indigere ad sui conseruationem, nec eo tamen iuuari primò & per se ad opus quod agit. Siquidem nutritio non est causa per quam spiritus animalis gignatur, sed potiùs per quam cerebrum & eius actio conseruatur. Similiter autem de reliquis principibus partibus iudicandum. Ac quoniam eorum opus tam est ad vitam necessarium, vt toto ferè corpori debeat communicari, iccirco secunda partium differentia constituta est, ab iis scilicet ortarum iísque ministrantium, per quas veluti per canales quosdam partes reliquæ principum beneficio fruerentur. Hæ sunt nerui, arteriæ, venæ, vasa spermatica, quæ reguntur quidẽ, non etiam regunt: præstant enim operam suam principibus partibus, éstque earum opus pars quodammodò operis nobilium partium. Tertia verò differentia est earum quæ nec aliarum gubernationi præsunt, nec ab aliis gubernãtur, quòd scilicet earum actio nec communis toti corpori habeatur & ad sustinendam vitam necessaria, nec primò & per se egeat partium principum beneficio. Ad eam referuntur, os, ligamentum, membrana, glandulæ, pinguedo & caro simplex. Oßium quidem præcipuus

vsus est partes sustinere & firmare, ligamentorum autem ea secum vincire atque continere. Quod quamuis corpori commodißimum sit, non tamen opus est toti commune, & ad vitam necessarium, vt eius causa ab iis putetur corpus gubernari. Sed neque ad id iuuantur aliarum ope partiũ, vt quæ ingenitas vires habeant, à quibus munere suo fungantur. Quod enim os partem firmat, & ligamentum ossa coniungit, à se ipso habet, non autem quia nutriatur, vt antè de cerebro & corde diximus: est enim earum omnium eadem ratio. Quarta demùm differentia est earum quæ natiuas simul & aduentitias facultates habent, cuiusmodi sunt pulmones, ventriculus, lien, renes, vesica. Quòd enim earum vnaquæque actionem propriam edat, à se ipsa suóq; natiuo temperamento habet, ita tamen vt principis alicuius partis subsidio indigeat. Quippe pulmones aërem expirant atque inspirãt ab ingenita quadam facultate, quæ eorum temperamenti proprietatem consequitur, eáque propria est eorum actionis causa, ad eam tamẽ prætereà vis quædam à cerebro accedit, quæ quamuis rationem causæ per quã respiratio est non habeat, obtinet tamen eius sine qua prorsus esse non potest. Est enim illi omnino necessarius thoracis motus. Idem de reliquis partibus iudicandum, quarum aliæ à corde, aliæ à iecinore influentem vim excipiunt, vt ad eas pertinentes nerui, venæ arteriæque declarant. Itaque eæ partim gubernant, vt quæ vsum habeant toti corpori communem, & sine quo vita esse non poßit, partim etiam gubernantur, quòd vim à principibus partibus manantem recipiant, sine qua opus suum perficere nequeunt. Sic quidem partium diuisionem à Galeno traditam multis explicatu difficilem interpretari visum est. Prætereà verò aliæ quædam sunt earum diuisiones, vt in solidas & carnosas: sumpta ab earum substantia, sanguineas & spermaticas: à cuiusque origine, quòd aliæ à sanguine, aliæ à semine gignantur.

μερικὰ φάρμακα. *medicamenta localia, quæ &* τοπικὰ *appellantur.*

μεσοποτάμιον μύρον. *species est œnantharij authore Poßidonio, à quo hoc nomẽ adepta est. Describitur à Paulo lib. 7. cap. 21.*

μεσαραῖον. *idem quòd* μεσεντέριον. *Siquidẽ* ἀραιὰ, γαστὴρ καὶ λεπτὰ ἔντερα, *inquit Hesychius, hoc est, ventrem & tenuia intestina significat. Dicitur &* ἀραιὸν τὸ λεπτὸν καὶ στενόν, *id est, tenue & angustum. Itaque* μεσαραῖον *dicitur, quasi in medio intestinorum tenuium vel ventre positum, non autem à raritate, vt quidam existimarunt.*

μεσεντέριον. *Est corpus membranosum in medio intestinorum situm, venæ portæ ramos connectens. Nam quò firmius esset, ex dura membraneáque substantia cõstituitur. Est autem illi gemina tunica, quarum vtraque à peritonæo iuxta lumbos exoritur & connascitur, nisi quà venas & arterias continent, aut quà adeps multus intercesßit, aut quà ipsa intestina conuestiunt. Nam ecphysis à peritonæo, colon, quà fundum ventriculi superuehitur, ab epiploo posteriore vestitur. Illis autem in partibus intercedentia vasa, adeps & intestina, tunicas mesaræi connasci prohibent. Cæterùm per eas venæ dispersæ sunt propè infinitæ, quibus tanquam manibus iecur succum ad se trahit, quem in sanguinem vertat, eásque tunicæ illæ fulciunt, ne dum homo salit, aut cadit, aut vehementiùs feritur, contundantur aut disrumpantur. Nec verò mesenterium venas modò cõtinet, verùm etiam arterias à magnæ trũco, quæ secundùm lumbos fertur: eas enim omnes simul amplectitur, conuestit & tuetur. Nec tamen eo contenta natura, ad maiorem horum vasorum munitionem adi-*

pem

pem multum mesenterio indidit, prætérque adipem glandulosum corpus, quod πάγκρεας vocant, machinata est, eóque medias eorum vasorum scissuras communiuit, ne propter infirmitatem motionibus violentis læderentur. Gaza mesenterium passim apud Aristotelem lactes interpretatur. Id quod ab eo nimis licenter factũ esse Hermolaus Barbarus scribit Plinium secutus, qui lactes appellauit molliora intestina, quæ primùm in homine & oue occurrant, per quæ cibus labitur. Sed Gazæ Budæus patrocinatur. Siquidẽ lactes nõ tam intestina, quàm pingue illud quod ea ambit, significant. Nostrates in piscibus lactantias vocant. Alio nomine μεσεντέριον à Græcis μεσαραῖον dicitur, vtroque nomine, vt scribit Gal. lib. 6. τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων, ab accidẽtibus ipsi indito: μεσεντερίῳ quidem à situ, μεσαραίῳ autem à peculiari substantia, quòd & medium inter intestina situm est, & omnes venas ex iecore ad ipsum descendentes vnà cum vicinis arteriis & neruis in orbem complectitur, quemadmodum intestina singula.

μεσόδμη. significat apud Hippocr. obstaculum trabis ligneæ, domum vnam in duas partes separantis, veluti columnam quandam in medio positam. Quidam autem & superpositum tectum μεσόδμην vocant, vt scripsit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

μεσόκρανον. ἡ κορυφή.

μεσόκωλον. nomen est ab Hippocrate vsurpatum lib. 6. τῶν ἐπιδημ. quod Galenus mesenterium interpretatur, partis vocabulum pro toto accipiẽs. Sed propriè eo nomine videtur designari pars ea mesenterij, quæ crassis intestinis continua est, vt quæ pertinet ad tenuia intestina: posset, si vsus ferret, μεσονήστιον nũcupari. Et reuera sicut duæ summæ sunt intestinorum differentiæ, tenuium & crassorum, ita bipartitum videtur mesenterium, vt eius loci comment. Galenus ostendit.

μεσομφάλιον. idem quod ὀμφαλός, vmbilicus.

μεσοπλεύριοι μύες. sunt musculi inter medias costas siti. Hi numero sunt quadraginta quatuor, vtrinque videlicet duo & viginti. Horum autem vndecim interni, & totidem externi sunt, bini scilicet in singulis costarum interuallis, quæ vndecim in alterutro latere sunt. Externi quidem singuli in singulis costarum interuallis oriuntur, & fibras habent ex superiore costa in inferiorem obliquè deductas. Interni verò contrario & oriuntur & procedũt modo, originem quidem ex inferiore costa ducentes, & obliquè sursum in superiorem protensi, & externos vbique in χ. literæ formam intersecantes. Cùm autem eiusmodi fibras eóque modo protensas habere hi musculi dicuntur, intelligendum est de spuriarum quidem costarum interuallis totis: verarum autem costarum non totis, sed ad eam tantùm costarum sedem vbi in cartilaginem degenerant. Siquidem inter verarum costarum cartilagines, vtrique musculi intercostales villorum situm prædicto contrarium sortiuntur, vt propterea vnus idemque musculus inter verarum costarum cartilagines situs, non vnus sed geminus plærisque existimatus fuerit. Cæterùm vt gemina est musculorum intercostalium differentia, ita & geminus vsus. Externi thoracem dilatant ad inspirationem: interni verò eundem contrahunt ad expirationem.

μέσος δάκτυλος. medius digitus. Hic habitus est apud veteres omnium despectissimus. Nam cùm reliquis sit longior & in medio situs, velut deses & ignauus notatus est. Ideo prisci moris fuit, vt, si quos aliqua contumelia aut conuitio afficerent, iis medium digitum reliquis contractis protenderent. vnde Martialis,

Rideto,& digitum porrigito medium.

Idem impudicus ab eo dicitur alio versu,

Ostendit digitum sed impudicum.

& infamis apud Persium. Eadem ratione καταπύγων *quasi cynædus & scortum ab Atheniensibus appellabatur. Similiter quidam ex Latinis verpum, à verrendo podice, eum nuncuparunt.*

μεσόφρυον. *dicitur, authore Rufo, pars ea quæ inter ambo supercilia media est, ad frontis finem supra nasum sita. Ea etiam* μετώπιον *dicitur. Vtrũque nomen à situ inditum. Martianus Capella lepidè glabellam vocauit, quòd ea pars glabra sit & depilis.*

μετὰ. *præpositio est qua Hippocrates omnibus in libris* ἐλλειπτικῶς *vtitur Ionum more, vt Galenus annotauit* ἐς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

μετάβασις τῆς ὁμιλίης. *vide in dictione* ἐμπειρικά.

μετακάρπιον. *postbrachiale vulgò: Latinis palma. Est pars summa manus inter carpum & digitos sita. Ea Aristoteli, Rufo & Celso quinque constat ossibus: Galeno autem quatuor. Verùm illi tertium os pollicis metacarpio adscribunt: hic verò pollici, quem eodem modo quo & reliquos digitos tribus ossibus cõstare par est. Verùm non sine ratione id os pollicis infimum tertiúmque metacarpio annumeratur, propterea quòd nõ aliter quàm reliqua quatuor ossa metacarpij (nisi quòd hæc per synarthrosim, illud verò per diarthrosim) carpo inarticulatur, cùm tamen infima aliorum digitorum ossa metacarpio per diarthrosim alligentur, nõ etiam carpo. Sunt autem quatuor illa metacarpij ossa reliquis digitorum ossibus longiora, & magna ex parte teretia. Discedũt autem abinuicem satis longis interuallis, in quibus plures musculi collocati sunt, qui digitos moueant. Cæterùm metacarpij duæ sunt partes, interior & exterior. Interior, vt videtur Rufo,* θέναρ *dicitur ab Hippocrate, ab aliis* ὑποθέναρ: *exterior verò* ὀπισθέναρ.

μετακέρασμα τὸ γαλακτῶδες κρᾶμα. *lactea commistio, apud Hippocr.* περὶ διαίτης ὀξέων, *vt annotauit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

μετακόνδυλοι. *dicuntur, vt scribit Rufus, postremi digitorum articuli, vnguibus proximi. Nam medios digitorum articulos* κονδύλους *ait vocari. Itaque quòd his illi posteriores sint,* μετακόνδυλοι *appellantur, vt & primi* προκόνδυλοι.

μεταληπτικὴ τάσις. *est species vna tensionis quæ à superiori laqueo glossocomi perficitur. de qua vide in dictione* γλωσσοκόμιον.

μεταλλικά. *dicuntur ea quæ in metallis generantur siue sponte naturæ siue per fornacem producantur: quibus etiam accedit tertium genus eorum quæ ex his ipsis homines conficiunt, velut est cerussa, ærugo, scandix & istis similia.*

μεταποροποίησις. *est exiguorum meatuum status mutatio. Nomen est Methodicorũ proprium, idem planè indicans potestate quod* μετασύγκρισις, *de qua vide paulò pòst.*

μεταποροποιῆσαι. *meatuum statum transmutare.* μετασυγκρῖναι.

μετάπτωσις. *transitus siue transmutatio in aliam speciem. Sic dicuntur pleræque febres* ἐκ τῆς μεταπτώσεως *factæ, vt quæ ex acutis non acutæ fiunt, nec febres modò, sed omnes etiam alij morbi qui ex priore specie in aliam degenerant & transeunt,* ἐκ τῆς μεταπτώσεως *fieri dicuntur.*

μετάρσιον. ὑψηλόν, *hoc est, sublime apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus.*

μετασύγκρισις. *est exiguorum meatuum in naturalem statum mutatio. Nomẽ est à Methodicis,*

thodicis, vt ait Galenus, nec clarè nec prudenter vsurpatum, idem planè indicans potestate quòd ἡ μεταπεποιημένη. Cùm ergo illi existimarent ex corpusculis & meatibus corpora nostra constare, & in exiguorum meatuum symmetria sanitatem, in ametria morbum cõstituerent, reditum ad pristinam meatuum symmetriam μετασύγκρισιν appellabant. Nã & ipsam meatuum compositionem συγκρίματα, & συγκρίνεσθαι τὰ σώματα καὶ διακρίνεσθαι, quasi misceri secernique corpora dicebant. Medicamenta verò quæ id præstarent μετασυγκριτικὰ nominabantur, quod nomen quamuis à Methodicis profectum, posteà celebres etiam medici vsurparunt. Sunt autem ea primis quidem qualitatibus calfacientia & exiccantia: secundis verò cutem relaxantia, ex profundo attrahentia, & habitum corporis aut partis cui adhibẽtur immutantia. Eius generis est thapsia authore Dioscoride, & sinapi, & plærique dropaces, smegmata, psilothra: adhæc varia gestationum genera, deambulationes, vociferatio, vnctiones, cucurbitulæ, vomitus à radicula, & alia quæ à Paulo Ægin. recensentur lib.2.cap.72. de fluxu muliebri.

μετάφρενον. quid propriè sit, non satis est à veteribus explicatum. Verisimile est ex ipso etymo, eam dorsi partem significare quæ ad septum transuersum sita est, quasi τὸ μετὰ τὰς φρένας. Sic enim veteres septum trãsuersum appellarunt. Rufus in libello quem edidit de partium hominis nomenclatura, definit μετάφρενον esse τὸ μεταξὺ τοῦ νώτου καὶ ὀσφύος, κατὰ τὴν τῶν νεφρῶν πρόσφυσιν, id est, partem inter dorsum & lũbos mediam, quà renes adiacent. Nec tamen inter partes spinæ numeratur, quam veteres totam diuiserunt in ceruicem, dorsum, lumbos & os sacrum.

μετέξετερος. idem quod ἕτερος, apud Hippocratem ἐν τῷ περὶ ἄρθρων. Erotianus tamen ἐνίους interpretatur, citátque authorem Herodotum ἐν β'. scribentem, τὰς ζειὰς μετεξέτεροι καλέουσιν.

μετέωρον. sublime. quod nomen doloribus accommodauit Hippocr. aphor.7. lib.6. scribens, ἀλγήματα τὰ κατὰ τὴν κοιλίην μετέωρα, hoc est, dolores ventris sublimes. Sic autem dicuntur non in imo ventre conditi, sed qui externas partes, vt musculos epigastrij, exercent, & sunt positi extra peritonæum. Idem verò etiam μετέωρον πνεῦμα dixit ἐν τῷ προῤῥητικῷ, & in libris τῶν ἐπιδημιῶν cùm multis in locis, tùm lib.3. in historia mulieris angina laborantis, de quo in eius loci explicatione ita Galenus edisserit: Primùm quidem Sabinũ interpretatum esse, τὴν ἄνω γε τῇ ῥινὶ γενομένην ἀναπνοήν, quam tamen interpretationem Galenus non probat: deinde verò τὸ μετέωρον πνεῦμα duobus modis intelligi posse: vno quidem inspirationem toto thorace factam, siue in qua totus thorax attollitur & μετέωρος γίνεται, qualis contingit asthmaticis & morientium plærisque, diaphragmate iam non valente inspirationem perficere, sed omnibus musculis vnà operam suam dilatando thoraci dicantibus: altero verò eam quæ non nisi recto thorace fieri potest: tunc enim ægri coguntur μετεωρίζειν ἑαυτοὺς, hoc est, erigere sese, quia nisi recta ceruice spirare non possunt: secundùm quam significationẽ μετέωρον πνεῦμα non est aliud quàm ἡ ὀρθόπνοια, ab Hippocrate in lib. progn. explicata. Tertiam ab his τοῦ μετεώρου πνεύματος interpretationem, videtur Galenus ponere lib.3. περὶ δυσπνοίας, sed eam quidẽ ex sensu potiùs quàm medica ratione depromptã, vt sic dicatur ab Hippocrate spiritus qui ad fauces modò penetrare, atq; in iis subsistere, non autem in imum thoracem subire videatur. Est autem ea inspiratio μετέωρος ab Hippocrate dicta, parua atque frequens, vt Galeno placet, nõ au-

tem magna, ſicut plærique iudicarunt, ex magna thoracis dilatatione, quanquam nihil vetat eam etiã magnam eſſe, vt ex ſcriptis Archigenis apparet, quæ Galenus τῶν κατὰ τόπους *lib.9.cap.1. recitat, quibus ille ſuadet certum quoddam pharmaci genus ictericis exhibendum eſſe poſt deambulationem & frictionem,* ἐν μεταφόρῳ τοῦ πνεύματος ὄντος. *Nam quamuis aſthmaticis, orthopnoicis & ſynanchicis propter meatuum obſtructionem ſpiritus neceſſariò paruus & frequens eſt, attamen vbi partes eæ liberæ ſunt atque ab humore vacuæ, aucto poſt exercitationem calore, neceſſe eſt magnam fieri reſpirationem, nec ad eam ſolum diaphragma ſufficere, ſed præterea opus eſſe omnium muſculorum auxilio, vt thorax multum dilatari atque in ſublime attolli poßit.*

μετόπωρον. *autumnus. vide* φθινόπωρον.

μετρητής. *metreta. cadus. Menſura eſt liquidorum apud Atticos maxima, capiẽs* χόας *duodecim, ſiue libras menſurales centum & octo. Eam Fannius Atticam amphoram appellauit his verſibus,*

Attica præterea dicenda eſt amphora nobis
Seu cadus, hanc facies noſtræ ſi adieceris vrnam.

Ex quibus apparet Atticam amphoram capere amphoram Romanã & vrnam, & Romanam ab Attica magnitudine differentẽ eſſe. Itaque qui accuratiùs ſcripſerunt, non ſimpliciter μετρητὴν *dixerunt, niſi cùm Atticã intelligerent: cùm enim Romanam intelligebant, Romanam vel Italicam addebant, ſicut Dioſcorides in deſcriptione vini ſcillitici,* λαβὼν σκίλλης ἐκτετμημένης καὶ κεκαθαρμένης μνᾶς γ΄. καὶ θὲς εἰς γλεύκους καλοῦ μετρητὴν ἰταλικὸν, καὶ μνᾶς ἓξ ἴασον: *hic enim metretem Italicum appellauit amphoram Romanam. Idem &* κεράμιον ἰταλικὸν *dixit in vino abſynthite. A Latinis metreten dici cadũ ex Dioſcoride & Plinio perſpicuum eſt. Vbi namque apud Dioſcoridem* μετρητής *legitur, Plinius cadum conuertit, vt quo loco Dioſcorides vinum è labruſca factitium deſcribit, qui totus locus à Plinio in Latinum verſus eſt, lib.14. cap.16. In quo tamen aduertendum eſt non omnem amphoram cadum dici, ſed Atticam modò, cùm Plinius cadi nomen non ſoleat vſurpare, niſi Græca in ſermonem Latinum transferens, vel de vinis Græcis loquens. Eadem menſura etiam alio nomine à Græcis* κεράμιον *appellatur, vt author eſt Heſychius, &* σάμιος *ſiue* σαμαῖον, *vt habetur apud Ariſtophanis interpretem in Ranis. Nec verò ſemper, vbi metretæ nomen apud authores occurrit, menſuram hanc modo iſto definitam intelligere oportet, ſed ſimpliciter aliquando vas magnæ cuiuſdam capacitatis, nulla certa definitum menſura.*

μέτρον. *mẽſura. Eſt qua tùm liquorum, vt olei, vini, aceti: tùm rerum aridarum, vt frumenti & leguminum molem metimur. Verùm non ſimplices, ſed variæ olim fuerunt menſuræ, ſingulis videlicet nationibus ſuæ, ſed nullæ tam ſecum congruentes quàm Romanæ cùm Græcis. Differunt tamen & illæ inter ſe plurimùm, quòd aliæ humidorum tantùm, aliæ ſiccorum, aliæ amborum indifferenter exiſterent. Erant autem apud Romanos liquidorum menſuræ iſtæ: Culeus capiens amphoras viginti. Amphora vrnas duas. Vrna congios quatuor. Congius ſextarios ſex. Sextarius heminas duas. Hemina quartarios duos. Quartarius acetabula duo. Acetabulum ſeſquicyathum. Cyathus ligulas ſiue cochlearia quatuor. Ambiguæ autem ſiue communes tam liquidorum quàm aridorum menſuræ erant: Libra, quæ ſiue mẽſura ſiue*

pondus

pondus esset, uncias duodecim continebat: & uncia, quæ duas semũcias: adhæc sextarius, qui libram & bessem, hoc est, uncias viginti mensurales comprehendebat. Aridorum verò mensuræ istæ fuerunt: Modius capiens duos semodios, Semodius sextarios octo, Sextarius heminas duas, Hemina acetabula quatuor, Acetabulum sesquicyathum, Cyathus ligulas quatuor. Apud Græcos autem etiam diuersæ fuerunt. Siquidem aliæ Atticæ, aliæ Ephesiæ, aliæ Alexandrinæ: tùm aliæ Medicæ, aliæ Georgicæ, aliæ etiam Hippiatricæ. Verùm Atticæ & celebriores & frequentiores in authoribus occurrunt, præsertim autem in medicis, cùm ferè Attica obseruatione, ut scribit Plinius lib. 21. capite ultimo, medici utantur. Itaque Atticæ siue medicæ mensuræ, sicut & Romanæ, duplices fuerunt, liquidorũ & aridorum. Erãt autem istæ liquorum: μετρητὴς capiens χόας duodecim. χοῦς capiens ξέστας sex. ξέστης capiens κοτύλας duas. κοτύλη capiens τέταρτα duo. τέταρτον capiens ὀξύβαφα duo. ὀξύβαφον capiens κύαθον unum & dimidium. κύαθος capiens κόγχας duas siue μύστρα quatuor aut χήμας quinque. χήμη capiens κοχλιάρια duo. Rerum verò aridarum hæ quæ sequuntur: μέδιμνος continens χοίνικας quadraginta octo. χοῖνιξ tres κοτύλας aut ξέστην unum & dimidium. ξέστης duas κοτύλας. κοτύλη quatuor ὀξύβαφα. ὀξύβαφον sesquicyathum. κύαθος decem κοχλιάρια. Atque hæ in usu medicis maximè fuerunt. Prætereà verò etiam rusticis peculiares quædam mensuræ fuerunt dictæ georgicæ, & hæ duplices, liquorum scilicet & aridorum. Ac liquorum quidem istæ: μετρητὴς, capiens ἀμφορέας duas: ἀμφορεὺς, capiens χόας quatuor: χοῦς, ξέστας nouem, siue κοτύλας duodecim: κοτύλη, ὀξύβαφα quatuor: ὀξύβαφον, κύαθον unum & dimidium: κύαθος verò μύστρα quatuor. Quæ quidem omnes georgicæ mensuræ videntur ad medicas proportionem habere sesquialteram, ut scriptum est à Georgio Agricola. Aridorum verò fuerunt hæ apud agricolas mensuræ: μέδιμνος capiens ἡμιμεδίμνους duos, τριτίας tres, ἑκτέας sex, ἡμίεκτα duodecim, ἡμιδωδέκατα viginti quatuor, χοίνικας quadraginta octo: χοῖνιξ, capiens κοτύλας tres: κοτύλη, capiens ὀξύβαφα quatuor: ὀξύβαφον, cyathum unum & dimidium: κύαθος, μύστρα quatuor. Reliquas mensuras persequi inutile fuerit, nihil ad propositum nobis scopum pertinentes.

μετώπιον. à nonnullis dicitur galbanum, ut scribit Dioscorides: dicitur & eodem nomine, ut idem scribit lib. 1. unguenti quoddam genus in Ægypto, quod ab Hippocrate αἰγύπτιον μύρον dicitur, ut scribit Galenus in explicatione vocum Hippocratis, atque sic appellatur propter galbani mistionem: nam lignum, inquit, in quo galbanum enascitur, metopium vocant. Est igitur metopium tùm arboris tùm succi ex ea manantis nomen. Ponitur etiã aliquãdo μετώπιον ἀντὶ τοῦ μετώπου, hoc est, pro fronte.

μέτωπον. frons. Est pars faciei supra oculos sita & ad tempora usque protensa, substantia musculosa & osse subiecto constans. Omnibus quidem frontem supra oculos sitũ esse constat, & utrinque ad ossa tẽporum desinere, verùm quàm altus sit, non item. Aliis enim frons tantùm dicitur quantùm inter supercilia & capillos patet pilis nudum. Alij verò totum id spatium quod ab oculis ab coronalem usque suturam interiacet, frontem appellant, quòd totum illud os frõtis nominetur. Id à superiore quidem parte sutura coronali, ab inferiore verò ea sutura quæ capiti cum gena superna communis est, à lateribus autem osse sphenoide terminatur. Non est autem uniusmodi, sed in superna oculorum regione, quam totam cõstituit, tenuissimum, duabus tamen squamis coagmentatum, ad supercilia & nares cauum, aëre plenum, ad tem-

pora tenue, solidum, in fronte crassius, densius ossibus bregmatis, propè quæ tenuius & ob raritatem infirmius quàm in frõte. Ad concursum autem obelææ suturæ cum coronali mollissimum rarissimúmque est, ceu corporis totius infumibulum, vt etiam pueris mandentibus & respirantibus diu mobile appareat. Est autem ei superposita substãtia quædam musculosa, siue carnosa membrana dura & sicca ex multis carnosis fibris conflata, cutem habens ita secũ vnitam, vt vna eadémque sit amborum substantia. Pars enim substãtiæ illius musculosæ superficiaria, ipsi cutis efficitur. Id quod nulla alia in parte totius corporis cõtingit, vt docet Galenus lib. 11. de vsu partium. Itaque cutem ab ea eximere non licet, sicut ab aliis partibus, in quibus cutis à subiecta carne diuersam habet substantiam. Ob id sunt qui substantiam illam non musculum, non carnem, sed cutem musculosam appellent. Cæterùm inter eam & os frontis tunica pericranios intercedit, vetans ne illa cranio adhærescat: neque enim adhærescere oportuit, propterea quòd cranio immobili existente, ipsam moueri oculorum gratia conducebat. Itaque ea sola cutis motu voluntario prædita est, neque ferè in toto corpore alia est, quæ osse suo quiescente moueatur. Græci περιμετωπίδιον & περιμετωπίδα peculiari vocabulo nuncupant, & quæ in ea rugæ fiunt, ῥυτίδας.

μηδική. herba est foliis & caule trifolio pratensi similis, procedens verò folia contrahit, caules edens trifolij & siliquas corniculorum modo intortas, in quibus semen lentis magnitudine dependet. Galli grande treflon, quasi trifolium vocant, alij Burgundiense fœnum.

μηδικὸν μῆλον. sic dicitur malum Citrium, quod in Media præstantissimum nascatur.

μήδιον. medium. planta est folio iridis, caule tricubitali, in quo flos grãdis, purpureus, rotundus. semen habet cnici, minutum: radicem dodrantalem, crassitudine baculi, gustu acerbo. Eius radix vires semini contrarias præ se ferre proditur: austera enim est & adstringens, cùm semen tenuis incidentísque sit facultatis.

μηκωναφρώδιτον. μήκων ἀφρώδης. hoc est, papauer spumosum, commendatum ab Aëtio in potu contra viperas, fortasse quia vomitionibus probetur.

μήκων. papauer. herba est, cuius quatuor produntur differentiæ: vnum satiuũ siue hortense est, quod θυλακῖτιν vocant, cuius tria obseruant genera: primum capitulo longo & semine candido, quod panibus sanitatis vsu inspergitur, vel tostum in secũda mensa bellarij modo editur: secundũ cui caput insidens demissumq; est, & semen nigrum, quod πιθῖτις vocatur & ῥοιὰς, quoniam eius scapo lacteus succus emanat: tertium magis syluestre, multò hoc longius & productiore capitulo. Alterum genus papaueris erraticum est, quod ῥοιάδα propriè vocant quia flos eius protinus decidit. Id in aruis cum hordeo nascitur foliis erucæ, aut origani, aut cichorij, aut thymi, sed longioribus, diuisis, scabris: iunceus ei caulis, rectus, cubitalis, asper, flos syluestris anemones, puniceus, interdum albus, oblongum caput, sed quàm anemones minus: semen rufum, radix longa, subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Tertium est quod κερατῖτις siue corniculatum dicitur, folio candido, hirsuto, verbasco simili, in ambitu syluestris papaueris more serrato, caule non dissimili, flore pallido, calyculo fœnigræci in corniculorum modũ inflexo, semine papaueris pusillo nigróq;, radice per summa cespitum nigra, crassa. Tertium ἀφρώδης, hoc est, spumeum dictum est, foliis admodum paruis, radiculæ similibus, fructu inter ea candido. Totum colore candido spectatur & spumeum, vocatur ab aliis ἡράκλιον.

μηκώνιον. *succus papaueris, qui etiam* ὄπιον *alio nomine vocatur. Sunt tamen qui ea distinguant, Plinium sequuti qui lib. 20. cap. 18. scriptum reliquit cùm capita ipsa & folia papaueris decoquũtur, succũ meconiũ vocari, multò opio ignauiorẽ. vide* ὄπιον.

μηκώνιον *etiam apud Hippocr. significat* τὸν πέπλον καλούμενον, *quem etiam ipse* μηκωνίην *appellat, vt annotauit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

μηκωνίς. *lactucæ atræ, amaræ & lactentis quoddam genus, sic dictum à copia lactis soporiferi, quo somnum inducit non aliter quàm* τὸ μηκώνιον. *Quanquam enim omnes lactucæ somnum parere credantur, hoc tamen illa potißimùm præstat. Apud antiquos Italiæ, inquit Plinius, solum hoc genus lactucarum meconidum fuit, à quibus omnes lactucæ nomen adeptæ sunt.*

μηκωνίτις. *apud Aëtium lib. 15. lactuca est quam suprà* μηκωνίδα *diximus nominari.*

μῆλα. τὰ πρόβατα, *hoc est, oues, apud Hippoc. sicut Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις *annotauit.*

μελία. *fraxinus. Arbor est procera, caudice tereti, læui cortice, spisso, tenui, rubro, ramis vtrinque pinnatis, foliis lauri, per ambitum leniter serratis, non sine quodam marginis vel cacuminis aculeato callo, porracei coloris, semine minuto foliis ipsis incluso, amaro, radice multa, crassa, & sublimi. Græci duo genera eius fecêre, excelsum procerúmque ligno candido, molliore, crispiore, neruoso, enodi: alterum humilius, scabriore, duriore, fusciore. Valla apud Homerum Iliad* ν. μελίαν *prunum reddidit, nescio quem authorem sequutus. Galli fresnam nominant.*

μήλη. *specillum. instrumentum chirurgicum quo aliquid illinitur, vel finditur, vel extrahitur, vel infunditur. Quæ cùm varia sint, eorum varietas adiũcto distinguitur. vt* σπαθομήλη, *specillum latum, seu potiùs specilli altera pars lata, instar spathæ siue gladij quo chirurgi vel vnguenta diluunt & miscent, vel ægris oblinunt, vel super alutam aut linamenta expandunt. Id Hippocrates* μήλην πλατεῖαν *nuncupauit:* μηλωτὶς *verò, quòd priuatim auribus repurgandis destinatum est, & quod quidam ab Hippocrate* μήλην οὐατίδα *dictum esse scripserũt.* κυάθισκος μήλης, *specilli extremum concauum in formam* τοῦ μηλωτίδος, *quo aliquid vel extrahi, vt per auriscalpium, vel etiam infundi potest. Nam cùm specillum duobus extremis constet, alterum ferè semper latum est, alterum verò diuersæ figuræ. Si concauum est,* κυάθισκος *appellatur: si rotundum est,* πυρὴν μήλης, *hoc est, specilli nucleus: si fissum est, vt aliquid apprehendi & extrahi poßit,* ἄγρα *nuncupatur. Celsus omnem eam partem vno nomine auersum specillum dicit. Quod verò priuatim vulneribus accommodatur specillum, Hippocrates* μήλην ἰατρικήν, *hoc est, specillũ vulnerarium appellauit, sicut Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις *annotauit.*

μηλιάς. ἡ ἀπὸ μήλου τῆς νήσου. *quæ est à Melo insula. Cognomen* τῆς χαλκίτεως ἢ στυπτηρίας *apud Hippocratem. Eiusmodi enim alumen secundùm Ægyptium valentißimum erat. Est autem Melus insula Coo proxima.*

μήλινον ἔμπλαστρον. *melinum emplastrum. sic dictum à colore mali cotonei, cuiusmodi esse solet id in quo ærugo mediocriter coquitur, vt docet Galenus. Nã ex cruda viridis color, ex ea verò quæ plus æquò cocta est emplastrorum genus emergit, quod & δίχρωμον, & διπρόσωπον, & ab aliis κιῤῥὸν vocatur. Verùm plurima emplastra à veteribus* μήλινα *appellata æruginem non habẽt: itaque sic ea dicuntur vel quòd ex varia mistura coctionísque modo prædita sunt eodem colore, vel quòd vires habeant easdem, quas Galenus lib. 2.* τῶν κατὰ τόπους *definit, vt nõ adeò magna vulnera glu-*

tinent, & vlceribus cicatricem obducant, quæ à medicis ἀπουλωτικὰ *dicuntur, quæq; ex rosaceo liquefacta, caua vlcera carne replent. Crito à coloris similitudine eadem emplastra* πύξινα*, hoc est, buxea appellauit. Vt autem is inducatur, vbi benè solutis reliquis medicamentis cacabus ab igne eximendus est, immitti ærugo debet, & tantisper posteà coquendũ lentissimo igne, dum melinus color repræsentetur, sicut Menætus & Serapio docuerunt.*

μήλωθρον. *sic dicitur ἡ ἀμπελολεύκη, id est, vitis alba, authore Dioscoride & Theophrasto: fortè quòd fructu eius ad cõcinnanda dempsandáque coria οἱ βυρσοδέψαι vterentur. Græci enim* μήλωθρα *dicunt τὰ βάμματα καὶ καλλωπίσματα, hoc est, infectiones & concinnationes. Eâdem ratione etiam* ψίλωθρον*, eâdem ἡ ἀμπελολεύκη vocata est.*

μηλόκαρπον. *cognomen est aristolochiæ lõgæ quæ mascula dicitur, propterea quòd florem ferat, cùm dehiscere cœperit, pyro similem.*

μῆλον. *mala. gena. Pars est faciei, inter nasum & aurem sub oculo leuiter eminens. Ea pilis nuda est, non modò propter os subiectum, sed etiam ad ornatum & decorem vultus, quódque natura voluerit eam esse sedem pudoris, ibiq; maximè ostendi ruborem. Sic dicta est à mali similitudine, siue rubeum mali colorem spectemus, siue rotunditatem, quam illi natura donauit, vt sic oculum ab externis iniuriis infra tutaretur: ideóque Hippocr. lib. 1. de morbis non illepidè malas* κύκλους προσώπου *appellauit, vt author est Galenus* ἐν τῇ ἐξηγήσει. *sub ea laxior pars est quæ bucca dicitur à Latinis, à Græcis autẽ* παρειά, σιαγὼν, γνάθος, γένυς. *Pollux etiam author est* μῆλα *vocari tonsillas duas penitiores, in intimo ore positas ad radicem linguæ.*

μῆλον. *est oculi procidentia iam inueterata, atque adeò aucta vt etiam palpebras excedat. Sic dicta à mali similitudine quod ita protuberet oculus, vt malum exertũ appareat. vide* πρόπτωσις.

μηλοπέπονες. *melopepones. Species sunt cucumerum, qui cùm magnitudinem excessere, pepones Plinio vocantur: cùm verò rotundi formam & effigiem mali referũt, tunc facto ex pepone & malo nomine, melopepones dicti sunt: neque enim aliud inter illa discrimen quàm ex figura quondam fuit. Totum autem hoc genus in Martio & Aprili melones, quasi* μήλωνας *à malorum figura Palladius appellat. Est verò eadẽ melopeponibus vis quæ & peponibus: de quibus vide suo loco.*

μηλοπλακούντιον. *confectio quædam est ex malis cotoneis in vino coctis, adiecto posteà melle, pipere, aniso, atque aliis pro arbitrio pharmacopœi, quæ deinde omnia mista instar semunciæ formantur, & cum lauri foliis componuntur. Species est cydoniati.*

μηλωτὶς ἡ

μηλωτρὶς. *specillum auricularium, quo ad repurgandas aures vtimur. vide* μήλη.

μὴν. *mensis. Eius duo sunt genera, alius ciuilis, alius naturalis dictus est. Ciuilis mensis est numerus quidã dierũ quos vnaquæque ciuitas vel regio suo instituto obseruat. Hic nusquam par erat, sed singulis gentibus sui menses fuerũt, vt ait Galenus. Naturalis autem est quẽ certo cursu solis vel lunæ metimur. Sũt enim eius species duæ, quòd partim solis, partim lunæ esse dicatur. Secũdùm solem fit mensis, dum sol vnũquodque in Zodiaco orbe signum percurrit. Quare cùm duodecim in eo signa sint, totidem etiam in anno menses statuuntur, qui tamen nec peræquè inter se pares esse, nec dies habere totos dicuntur. Quippe sol in aquario moratur dies vndetriginta, in pisce ferè triginta, in ariete vnum & triginta, in geminis propè triginta duos, & sic in*

ſic in cæteris inæqualiter, ſed vſque adeò non totos dies in ſingulis, vt annum ſuum, id eſt, dies 365. & portionem neſcio quam adhuc aſtrologis inexploratam in duodecim ſuos diuidat menſes, ſicut Iulius Cæſar partitus eſt, & nunc vbique obſeruatur. At medici menſes non ſolis, ſed lunæ curſu metiuntur, ſecundùm quam menſis definitur ſpatium quod ab vno lunæ coitu cum ſole vſque ad alterum intercedit. Id autē expletur diebus vndetriginta circiter & dimidiato, quibus adiici etiam quandā particulā, quæ ſit totius diei quingenteſima ſeptuageſima ſexta, demōſtrauit Hipparchus, vt Galenus author eſt. Quod non ignorās Hippoc. ſcripſit in lib. de ſeptimeſtri partu, ſexaginta diebus vno dēpto quamproximè duos menſes cōſtare. Diuiditur autē is menſis in quatuor hebdomadas, quæ ceu tempora quædā partibus anni quatuor proportione reſpondēt, & paribus, vt ex Antyllo ſcripſit Oribaſius, præditæ ſunt tēperamentis. Siquidem luna perinde atque ſol cū per Zodiacū expatiatur, aërē variè afficit. Ac prima quidē hebdomas incipit à nouilunio, & durat dum ea διχότομος, hoc eſt, per medium ſecta appareat, éſtq; veri ſimilis, aërémq; calidiſſimū & humidiſſimū reddit, vnde humores nō aliter quàm vere plærūque ſcaturiunt & impetu feruntur. Secunda ea deſinente incipit, & ad plenilunium vſque procedit, æſtati ſimilis, vel eo argumēto quod fructus quàm maximè maturet. Hebdomas tertia eſt à plenilunio donec luna in duas partes æqualiter diuiſa ſit: ſicca & autumno ſimilis perhibetur. Quarta verò quæ ab ea ad nouilunium eſt, hyemi comparatur. Harum autem hebdomadum ſingulas Hippocrates rurſus in duas τετράδας diuidit, & hebdomadas quidem κρισίμους, τετράδας verò θεωρητικὰς pronūciat. De quibus vide in dictione κρίσιμος & θεωρητικὴ ἡμέρα.

μηνιγγοφύλαξ. *membranæ cuſtos. Deſcribitur à Corn. Celſo lib. 8. cap. 3. Lamina ænea, firma, paulū reſima ab exteriori parte leuis, qua chirurgi in vulneribus capitis vtūtur quoties excidendum os eſt & attollendum, metúſque imminet ne in ipſo opere cerebri membrana, negligentiùs & vltrà quàm res expoſtulat premendo, lædatur, ex quo ſopores & graues inflammationes cum periculo mortis oriuntur. Ea de cauſa Græcis* μηνιγγοφύλαξ, *Celſo membranæ cuſtos appellatur. Huic autē ſimile quoddam ferramentum habent chirurgi noſtri, quod vectem dicunt, cùm eo attollant os quod ferè totum exciſum eſt & iam labat, non ſecùs quàm grandiores lapides vectibus impelluntur, quanquam eodem ferramento cerebri membranum cuſtodiant. Eſt enim lamina ferrea anguſtior, ab ea parte qua os tangit aſpera, ab altera læuis, non recta, ſed media duobus locis recuruata.*

μῆνιγξ. *meninx. Eſt tunica gemina, vna tenuis, altera craſſa, vtraque intra craniū ſita, maximi ſenſus, & cerebrum foris integens. Tenuis cerebrum omne cui cohæret, anticum ſcilicet geminum, & poſticum continet, atque ab his omnibus ortam rhachitidem totam & neruos opticos & alios cerebrales vndique per cranium conueſtit. Eſt autem pluribus venis & arteriis intertexta, quibus partes, quas integit, nutrit atque temperat: éſtque ea in re χορίῳ atque etiam μεσαραίῳ ſimilis. Propterea etiam in cerebri mæandros altiùs inſinuatur, & in ventres, iiſdem vaſis intertexta, vbi membranam χοροειδῆ efficit. Craſſa verò meninx cranio quidem cōtigua, ſed ei non adhæreſcēs, & cribri inſtar perforata, tenui propemodum toti circumpoſita, & cranio ad propulſandam eius duritiem & impreſſiones oppoſita, vaſis etiam pluribus abundans, & qua cerebrum dextrum à ſiniſtro, & vtrumque à poſtico cerebello*

fra renalia: sinistra verò à renalibus, nisi quòd arteria sæpe ab aorta exit. Hæc vasa ramulum valdè flexuosum testibus largita, in vterum absumũtur, inter tunicas eius duas variè dispersa: secundæ verò à ramis vasorum quæ sunt ad os sacrum, per ossis pubis foramen in crus descendentibus prodeunt, & partim in vterum ascendunt, partim in eius collum descendunt. Horum vasorum ora in internum vterum penetrantia κοτυληδόνες *appellantur, de quibus suo loco diximus. Nerui in vterum distribuuntur quemadmodum & in viri penem à ramis sextæ cõiugationis qui ad costas ferũtur, & ab infima spina. Cornua* κεραίας *vocant. sunt duæ vteri apophyses exiguæ, à lateribus ad ilia, papillæ seu cornibus exorientibus similes, in quæ semen muliebre excernitur, & contractæ allantoidis extremitates desinunt. Testes vteri lateribus ad fundum adiacent, vtrinque vnus, multò minores virilibus, tecti tùm peritonæo, vasa in hos ipsos cum sanguine seminali varicosiùs educente, tùm epididymide propria tunica: sed erythroide & scroto & darto carent. A testibus vasa semen in vterum per cornua deferunt, initiò ampla, vt virilia, deinde angusta, rursus ad vterum laxata. Connexio vteri cum partibus vicinis maxima est per tunicam à peritonæo exortam, quæ vterum firmißimè alligat ossi pubis, ilium, & sacro. per venas quoque & arterias præcipuè spermaticas & peritonæi apophysim eas deducentem magnis vasis alligatur, vt per neruos spinalis medullæ: per quasdam quoque fibras tenues intestino recto: per alias vesicæ, sed plures & laxas: per vincula etiam laxa ossis pubis & sacri & lumborũ musculis. Magnitudo mediocris vteri longa, vt plurimùm est vndecim digitos, à fundo ad pudendum. Ad ilia autem præcipuè cornibus extenditur. Distinguitur autẽ vterus sinu duplici, quem* κόλπον *appellant, dextro & sinistro, per illam tunicæ propriæ in medio glutinationem sutura quadam, qualis scroto inest, obscuriore tamen foris designatam. Vteri os in virginibus & vtero gerentibus & sterilibus & parere cessantibus est glandi virili persimile: parturientibus verò & recens enixis adeò extenditur & patet, vt nihil eius superſit, sed cauitas vna propè æqualis à fundo vteri ad pudendum appareat. Id os à conceptu multùm contrahitur teste Hippocrate, mediocriter autem aperitur, dum semen recipit aut ipsum excernit vel menses: idem os epiploon inter vesicã & vterum illapsum in valdè obæsis comprimit & conceptum impedit, vt scribit Hippocrates. Vteri collum est corpus musculosum carne dura & cartilaginosa constans, in annos semper magis durum & cartilaginosum euadens, ita vt vetulis iam sit simile summitati asperæ arteriæ, vt rectè cõparauit Herophilus. Colli autẽ vteri os, cunnus Latinis dicitur.*

μητρεγχύται. *instrumenta quibus in vterum medicamenta infunduntur clysteris modo.*

μῆον. *meon. meu. Frutex est anethi caule & foliis, sed eo crassior, Binûm ferme cubitorum altitudine attollitur, sparsis in obliquum rectúmque radicibus, longis, tenuibus, odoratis, linguam excalfacientibus. Calfaciunt ordine tertio, siccant secundo, vrinámque ideò cient & mẽses. Officinis anethũ syluestre dicitur, ab aliis tortuosum.*

μιθριδάτειον. *antidotus à Mithridate rege composita, qua se à venenis tutum seruauit. Verùm eius variæ feruntur compositiones. Quintus Serenus poëta simplicissimam descripsit, constantem rutæ foliis viginti, nucibus iuglandibus duabus, salis grumo vno cum caricis aliquot, vt his versibus cecinit:*

Antidotus verò multis Mithridatia fertur

Consociata modis, sed Magnus scrinia regis
Cùm raperet victor, vilem deprendit in illis
Synthesin, & vulgata satis medicamina risit:
Bis denum rutæ folium, salis & breue granum,
Iuglandésque duas, terno cum corpore ficus.
Hæc oriente die parco conspersa Lyæo
Sumebat, metuens dederat quòd pocula matri.

Eadem etiam apud Plinium describi videtur lib. 23. cap. 8. Sed vt sunt hominum ingenia, quæ in aliorum inuentis minimè possunt acquiescere, primæ huic compositioni magna posteà miscella accessit, adeò vt permultæ eius nominis antidoti extiterint. Referuntur plures à Galeno ex varijs authoribus, Antipatro, Cleophante, Damocrate, Xenocrate, Andromacho. Alias Paulus & Aëtius descripsere, valdéque ab his omnibus diuersas Arabes, & quas non sit facilè intelligere. Adeò vt in tanta huius præstantißimi Antidoti compositione non sit facilè pharmacopœo deligere quam sibi concinnandam proponat. Optimæ habentur quas Galenus lib. 2. de Antidotis tùm ad Andromachum, tùm ad Antipatrum refert. Itaque eas tanquam synceriores atque vetustiores in vsum potiùs reuocãdas censeo. Vocatæ sunt hæ simpliciter antidoti Mithridatiæ, aduersus multa venena efficacißimæ, & plùs quàm ipsa etiam Theriace valentes, sed sine viperarum carnibus (quibus solis Mithridatiũ videtur à theriaca differre) factæ, & propterea aduersus viperæ ictus non tam præsenti remedio. Quæ tamen etiam posteà addi cœperunt, vnde theriaca illa Mithridatios emersit quam Galenus ex Andromacho recitat, sic dicta quòd viperæ carnes recipiat. Præter has etiam à Galeno lib. 7. τῶν κατὰ τόπους aliæ duæ μιθριδάτειοι ἀντίδοτοι, ἀρωματικὴ καὶ πανάκεια inter arteriaca medicamenta numerantur.

μικρὸς σφυγμός. *paruus pulsus. Est pulsus differentia sumpta à quãtitate diastoles, magno pulsui opposita. Itaque cùm magnus pulsus dicatur quando arteria tribus dimensionibus, hoc est, longitudine, latitudine & profunditate naturalem habitũ & mediocritatem excedit, palàm est eum qui deficit, hoc est, breuem, strictum, simúlq; humilem pulsum, paruum vocari. Dicitur autem ad aliquid, vt & moderatus: est enim paruus pulsus moderato minor. Talis euadit solo calore infra modum imminuto, feréque secum perpetuò annexam habet paruitatem & raritatem, velut & magnus frequentiam & celeritatẽ adsciscit. Diuerso tamen vterque modo. Siquidem aucto calore pulsus primùm magnus euadit, posteà celer, indè frequens. Imminuto autem atque refrigerato, primùm raritas, secundùm eam tarditas, postremò paruitas apparet, sicut Galenus lib. 1. de causis pulsuũ demõstrauit. Hic pulsus propriè vsum deficientem significat, hoc est, caloris, qui in corde & reliquo corpore est, refrigerationem & spiritus animalis consumptionem.*

μιλήσιον. *genus est alcyonij quod figura vermi simile est, purpurei coloris & compage substantiæ molli, omnium alcyoniorum tenuißimum.*

μίλφαι ἢ

μίλφωσις. *est defluuium pilorum è palpebris. dicitur alio nomine μαδάρωσις.*

μίμησις. *imitatio. Tertium erat genus τῆς ἐμπειρίας, quo ea quæ aliquando profuissent vel nocuissent, siue naturâ, siue fortunâ, siue consilio oblata fuissent, rursus in experimentum ducebantur, aliorum qui ea priùs experti essent imitatione. Ea quidem*

potißima

potissima pars medicinæ empiricorum fuit, eáque vna artem suam maximè constituerunt. Non enim bis tantùm aut ter, sed sæpiùs id quod profuit imitati, idémque in iisdem affectibus vt plurimùm proficere inuenientes, ac eiusmodi memoriā θεώρημα vocantes, eam vnam artis partem maximè fidam ratámque habebant.

μηνόσφαιρον. *sic dictum est à quibusdam* τὸ μαλόβαθρον.

μινύειν. μάσασθαι. ἐσθίειν. *hoc est, mandere & edere apud Hippocratem, sicut annotauit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

μισόδουλον. *sic quidam* τὸ ἄμωμον *dictum volunt.*

μίσυ. *Est succus in metallis concretus in glebæ formam vel pollinis aliquando, finitimus chalcitidi. Ex ea namque efflorescit, quāquam non ex ea tantùm, sed ex sory etiam atque melanteria, omníque atramento sutorio. Nascitur in iisdem metallis in quibus & chalcitis, atque in se inuicem aliquando temporis spatio transeunt, quemadmodum narrat Galenus chalcitidem per triginta propè annos domi suæ asseruatam, in misy versam se vidisse, crassis nimirum chalcitidis partibus attenuatis naturæ & temporis ope. Est enim misy partium multò quàm chalcitis tenuiorum, alioquin genere cum ea cognatum. Dicitur & supra chalcitidem oriri, non aliter quàm ærugo supra æs. Proindéque vires non admodum habet dissimiles. Calefacit, exiccat, acre est, erodit, adstringit, extergit, expurgat. Luteum est, & micas habet auri colore internitentes.*

μίτρα. *dicitur apud Hippocrat. tegmen vel tanquam inuolucrum quoddam, aut epididymis, quæ est varicosus quidam tumor, summo didymo insidens, author Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

μνᾶ. *pondus est quod apud medicos vnciarū sedecim fuit. Id quod patet ex Dioscoride qui sic scribit in libello de ponderibus & mensuris.* ἡ μνᾶ κατὰ τὴν ἰατρικὴν χρῆσιν ἄγει οὐγγίας ις΄. τουτέστιν ὁλκὰς ρκη΄. *Id est, Mina secūdùm medicorum vsum habet vncias sedecim, drachmas centum viginti octo: verùm* ἡ ἀττικὴ μνᾶ *multò leuior est Romana, nā centū modo drachmas pendit, vt ex Suida apparet, qui scribit* ἑκατὸν δραχμαὶ ποιοῦσι μνᾶν μίαν. *Item ex Plinio, qui lib. 21. cap. vltimo, Mna, inquit, quam nostri minā vocant pendet drachmas Atticas centum. Quinetiam ex Fannio sic scribēte,*

Mnam vocitant, nostríque minam dixere priores:
Centum hæ sunt drachmæ.

Proinde quum Plinius verba Dioscoridis in latinum vertens, μνᾶν *libram reddit, proculdubio Atticam intelligit, ceu drachmis tantùm quatuor differentem à libra Romana, quæ drachmarum est nonaginta sex. Sic quoque videtur vsus mina Philoxenus medicus, cuius emplastrum est apud Asclepiadem, vt scribit Gal.* τῶν κατὰ γένη *lib. 4.* κηροῦ δραχμὰς ρ΄. ὃ μνᾶν ἐπιγράφει. στέατος ταυρείου δραχμὰς ρ΄. ῥητίνης τερμινθίνης δραχμὰς οε΄. ὃ τρία τέταρτα ἐκεῖ γράφει. *Videtur autem Asclepiades hāc interpretationem per drachmas posuisse, cùm Philoxenus scripserit minam, ne quis eum de Alexandrina aut alia putaret sensisse. Galenus verò cùm Crito minam scripsisset, dubitat quámnam intelligat: locus est lib. 5. eiusdem operis, cùm inquit:* φαίνεται δὲ καὶ ἐν ἄλλοις ρ΄. δραχμῶν βουλόμενος εἶναι τὴν μνᾶν. *Quoniā verò Romæ egisse Critonem constat, vt qui Cæsareus medicus fuerit, dubium est an cùm drachmas scribit, vt alij, denarios intelligens, voluerit minam esse centum denariorum. Tūc enim ab Attica mina multùm, à medica parum differret. Sic autem ait Galenus:* διὰ τα-

φαίνεται δὲ τοῖς περὶ τῶν σταθμῶν καὶ μέτρων γεγράφασιν, ὁπόσος ἐστὶν ὁ τῆς μνᾶς σταθμός. ἐνίων μὲν ἑκκαίδεκα λεγόντων οὐγγίας εἶναι τὴν μνᾶν, ἐνίων δὲ εἴκοσι. ἐνίων δὲ καὶ διοριζομένων, καὶ τὴν μὲν ἀλεξανδρεωτικὴν εἴκοσι φασκόντων εἶναι οὐγγιῶν, τὴν δὲ ἄλλην ἑκκαίδεκα. *Idem verò etiam lib. 1. dicit* τινὰς μὲν οὖν εἴκοσι οὐγγίας ἔχειν φασὶ τὴν μνᾶν, ἔνιοι δὲ ἑκκαίδεκα. *Quòd autem Alexandrina medicis in vsu fuerit Galenus indicat, recēsens ex Asclepiade emplastrū Moschionis veteris medici sic scribētis:* λιθαργύρου μνᾶ μία. ἡ δὲ μνᾶ ὧδε τοῦ φαρμάκου ἔχει ὁλκὰς ρξ΄. *Itaq; Gal. addit:* ἡ κατὰ τοῦτο τὸ φάρμακον ἢ κατὰ τὸ ἐφεξῆς αὐτῷ γεγραμμένον ρξ΄. δραχμὰς φησὶν ἔχειν τὴν μνᾶν. εὔδηλον οὖν ὅτι ἀλεξανδρεωτικὴν λέγει μνᾶν, οὐγγίας κ΄. ἔχουσαν. ὅπως ἑκάστη τῶν οὐγγιῶν ἔχῃ δραχμὰς η΄. οὕτω γὰρ συμβαίνεται τὰς ρξ΄. δραχμὰς ἔχειν τὴν μνᾶν. *Hinc videmus medicis aliis in vsu fuisse Atticam minam, aliis quam nominant medicam, aliis Alexādrinam. Atticam potissimùm his qui vel antequam populi Romani nomen & res florerent scripserunt, vel in Græcia agentes Romana pondera ignorarunt. Alexandrinā verò his qui Alexandriæ medicinam exercuerunt. Medicam autem quibus res Romanæ non fuerunt ignotæ. Sed cùm à Galeno nulla ratio sit indicata, cur hæc mina cōstituta sit, poterit fortè ratio ista afferri, quòd medici qui Romæ egerunt, quia vterentur Romanis ponderibus, vtpote libra, vncia, denario, quem drachmam appellare solent, & scirent Atticis minam esse centum drachmarum, scripserunt quoque minam esse cētum drachmarum, denarios intelligentes. Sic Crito videtur accepisse minā. Alij referentes ad drachmam Atticam qua denarius quinta parte grauior est ex Cleopatræ sententia, drachmas inuenerunt Atticas centum viginti quinque tot denarios efficere: quæ drachmæ in vncias collectæ conficiunt sedecim, minus tribus drachmis, quas non curarunt. Sic natam arbitror medicam minam, quæ eadem & centum sit denariorum, & drachmarum Atticarum centum viginti octo. Porrò Alexandrinæ ratio est aut quòd drachmas grauiores habuerint, si Polluci credimus, minas omnibus fuisse centum drachmarum, ipsas verò drachmas pro earum grauitate vel leuitate variasse: aut quòd mina, si Pollucis sententiam non probamus, plures apud eos quàm centum drachmas habuerit. Itaque si grauiorem drachmam fuisse putauerimus non semper quinque drachmæ Alexādrinæ efficient octo Atticas: habebit enim vna drachma Alexandrina sesquidrachmam Atticam & decimam ipsius partem, sin mina plurium fuit drachmarum quàm centum, nemo quot fuerit, nisi grauitate drachmæ priùs cognita, scire potest. Illud nobis satis sit, Alexandrinam minam drachmas Atticas pendere centum sexaginta.*

μνασαίου φάρμακον. *emplastrum est authore Mnasea, secundo ordine remolliens. Constabat, vt scripsit Galenus lib. 1.* τῶν κατὰ γένη, *portionibus æqualibus spumæ argenti, adipis & olei. Atque sic quidem Galenus. Mnaseas verò, vt Paulus & Aëtius prodidêre, ceram, colophoniam resinam & passum adiiciebat, vel æqualibus, vt habet Aëtius, portionibus, vel inæqualibus, vt Paulus. Est illi non modò emolliendi, sed etiam discutiendi facultas.*

μογιλάλοι. *qui difficulter ex aliquo linguæ morbo loquuntur, vt ij quibus ab vlcere & cicatrice dura sub lingua relicta lingua incuruatur & impeditur libera vocis prolatio. Dicūtur &* ἀγκυλόγλωσσοι, *nisi quòd Aëtius* μογιλάλους *videtur intelligere eos modò qui ex aliqua affectione impeditè loquuntur:* ἀγκυλογλώσσους *verò tum hos, tùm illos qui ex vtero & à natura id vitij habent.*

μολόχη. idem quod ἡ μαλάχη, hoc est, malua. Alij non omne quidem maluæ genus, sed satiuam modò sic dictam volunt.

μολοχίνη ἔμπλαστρος. describitur à Galeno lib. 2. τῶν κατὰ γένη, cap. 2.

μολύβδαινα. herba, inquit Plinius, vulgò nascẽs folio lapathi, crassa radice, hispida. Ea multis esse creditur maior persicaria, aut omnino nobis ignota est.

μολύβδαινα. plumbago. Est medicamentum metallicum ex plumbo feruescente factum, cùm iam idipsum superior catinus combibit. Excoquitur in secundis fornacibus ex plumbeis laminis, vel ex lapide plumbario aut arena, vsque dũ hæc tota versa fuerint vel in lithargyrum vel in molybdænam. Non est vnius coloris. suprema eius pars colore propius ad spumam argenti accedit, infima ad cinerem, media ex vtrisque mista est. Suprema bonitate præstat, aliquantulum splendet: cùm in puluerem teritur, rutila fit: in oleo cocta iecoris colorem contrahit. vires, vt ait Galenus, similes habet lithargyro, quod mediæ temperaturæ est: ab ipso tamen parum ad frigidum inclinat, neque abstergit, éstque densarum magis partium: proindè ad reprimendas fluxiones apprimè conducit.

μολυβδῖτις. plumbaris. species litharg yri. vide in dictione λιθάργυρος.

μόλυβδος. plumbum. præsertim nigrum: quod enim candidum est, Græci peculiari nomine κασσίτερον appellant. Vim habet refrigerandi. Siquidem non modò multum habet humidæ substantiæ à frigore congelatæ coactæq;, sed etiam aëreæ, & paucæ terrestris: vt ostendit Galenus lib. 9. περὶ τῶν ἁπλῶν δυνάμεως..

μόλυνσις. inquinatio dicitur ab interpretibus Aristotelis. Non est aliud quàm inchoata tantùm & non absoluta elixatio, cùm humidũ externum calidius quidem est quàm vt vllo modo mouere possit humidum in eo quod elixatur cõtentum, sed tamen imbecillius quàm vt perfectè concoquere possit, & ad æqualitatẽ reducere. Aristoteles scribit lib. 4. τῶν μετεώρων, μόλυνσιν esse incõcoctionẽ cõtrariam elixationi. Itaque si elixatio est concoctio indefiniti humoris à circumfuso calore, μόλυνσις erit inconcoctio humoris in corpore indefiniti ob defectum caloris in circũfuso humido. Nec tamẽ propter caloris defectum putredinem induci est necesse, quòd μόλυνσις ab alio quàm putredo motu fiat. Defectus autem ille caloris prouenit, vel propter copiam frigiditatis quæ in humido est, hoc est, cùm humidum quod circũfusum est rei quæ coquitur, frigiditatis plus habuerit quàm caloris: vel propter copiam humoris, qui in eo est quod coquitur, tãtã, vt à calore circũfusi humoris vinci & mitificari nõ possit.

μολυνθῆναι. dicitur Hippocrati quod citò moueri & mutari desiit, refrigeratúmq; est, vt explicat Galenus comment. 2. εἰς τὸ ς΄. τῶν ἐπιδημιῶν.

μονήμερα. sunt collyria quæ cũ oui cãdido, aut muliebri lacte, aliquãdo verò etiã aqua simplici illita oculis inflãmatione laborãtibus eã statim mitigãt. Constãt magna ex parte iis quæ mediocriter adstringũt, cõcoquũt & discutiũt. Cuiusmodi sunt acacia (quã quidẽ quæ habẽt collyria, τρυγώδη, hoc est, fæculẽta appellãtur) æris squama, æs vstũ, crocus, myrrha, lyciũ Indicũ, castoriũ, thus. Verùm in quibus adstringẽtia prædominãtur, plurimo oui cãdido diluẽda sunt, præsertim si quid ex metallicis cõplectantur. In quibus autem crocus, myrrha, castorium, thus, lycium præualent, in his parcius oui candidum commiscẽdum. Cæterùm vitari oportet vsum τῶν μονημέρων κολλυρίων in plenitudine totius corporis. Nam quia facultate frigida sunt, obstruunt densantq; meatus, ac si copia humoris in oculis fuerit: in causa sunt plærũque, vt tu-

nica καρατοειδῶς rumpatur. Sunt autem dicta μονοήμερα, quòd intra diem unum curationem absoluant.

μονόκλωνος. sic dicitur genus unum artemisiæ quæ singularem ramũ habet, ad alterius differentiam quæ πολύκλωνος appellatur.

μονόμηλον. est collyrium μονοήμερον. sic dictum quòd ex unica specilli (quod μήλη Græcè appellatur) inductione oculorum inflammationi medeatur. habet hunc in modum: Cadmiæ drach. XXIIII. æris drach. XII. chalcitidis tostæ drach. XII. opij drach. XI. piperis grana XXIIII. mellis sesquiunciam. gummi drach. XXIIII. Excipiũtur aqua: mel postremum adiicitur. Aëtius.

μορέα. morus. Arbor est notissima, cuius fructus maturus quidem aluũ subducit & medicamẽtis stomaticis alijsq;, quæ moderatã requirũt adstrictionem, utiliter miscetur: immaturus autem ubi exaruerit, perquàm adstringẽs fit medicamentũ, ex quo nobilis illa διὰ μορῶν confectio præparatur, ad tonsillarum orisque inflammationes utilissima, siue illinatur, siue gargarizetur. Descriptio eius habetur apud Aëtium lib. 8. cap. 45.

μόροξος. lapis in Ægypto nascens, quem aliqui χσόν, nonnulli λευκογραφίδα nuncupant.

μορόσυκος. ficus Ægyptia, quam alij συκόμορον appellant.

μοχίωνος ἀρτηριακή. describitur à Galeno lib. 7. τῶν κατὰ τόπους.

μοχίωνος ἔμπλαστρος. describitur à Galeno lib. 2. τῶν κατὰ γένη. atque etiam ab Aëtio lib. 14. inter emplastra cephalica, multísque ab eo laudibus ornatur.

μοσχοκάρυον. nux moschata. dicitur & μοσχοκαρύδιον, & μυρεψική, hoc est, unguentaria, quòd dum recens est, tota succo pingui & oleoso madeat, sic ut in unguentum exteri possit. Calfacit & siccat ordine secundo.

μόσχος. est preciosissimum odoris genus quod ex umbilici animalis cuiusdam Indici uomica erumpit. De quo Aetius libro περὶ τροφῶν δυνάμεων scripsit hunc in modum: Moschi diuersa sunt genera. Primatum tenet qui nascitur in ciuitate quadam dicta Toupat, quæ magis quàm Chorasa ad Oriẽtem spectat. Colore subflauo est. Eo deterior habetur qui ab India defertur, colore in nigritiẽ vergente. Sed & eo ignauior est qui à Senitis deportatur. Omnis in umbilico cuiusdã animalis gignitur uno cornu præditi, maximi, capreæ similis. Siquidẽ cùm Veneris stimulis agitur, ei umbilicus intumescit congesto inibi crassiore sanguine: quo tempore & pabulo & potu fera abstinet, in terrámque crebrò uoluitur, & umbilicum exprimit sanguine refertum, qui post aliquot tempus concrescens, magnam odoris suauitatem adsciscit. Est autem calidus & siccus ordine tertio, ac partiũ tenuitate pollet. Imbecillas partes roborat, caput frigidum firmat, sed calidum offendit. Reuocat quos animus defecerit. Cardiacis affectibus opitulatur, quoniam cor cõfirmet, sed pallore utentium membra decolorat. Probãdi quibusdã ea est ratio: In peluim humore perfusam post examinatum trutina pondus immittunt, posteà iterum æqua lance ponderant: si ad stateram reductum superferatur, syncerum & legitimum putant: sin degrauetur, spurium. Hæc Aëtius.

μοτὸν ἢ

μοτὸς. linamentum seu linteum carptum quod vulneribus inditur. Sũt autem τῶν μοτῶν quinque differentiæ, quas τῆς εἰσαγωγῆς author recenset, στρεπτὸς, ξυστὸς, τιλτὸς, ἐλλυχνιωτὸς, αἰδοιοπτυπωτος, hoc est, tortile, rasile, concerptum, ellychnio, pudendóq; simile. Inseruiunt

uiunt autem hæ linamentorum species ulceribus, vulneribus, & reliquis apertionibus corporis, seu sicca indantur, seu medicamentis, quæ ob id ἔμμοτα vocantur, oblita, quæ intromittere oporteat, vel ad sistẽdum sanguinem, vel ad detergendum, siccandum, exedendum. Indita verò sunt his differentiis nomina partim à formis ac figuris quibus effinguntur, partim à materia ex qua constant: στρεπτὸν, hoc est, tortile, à forma nomen habet: ξυστὸν καὶ τιλτὸν, hoc est, rasile concerptúmque, ab ipsa linteolorum materia: hoc quidem concerpta, illud verò derasa, quare etiam aliquando simpliciter ξύσμα ἢ τίλμα ὀθονίων, hoc est, rasura aut vulsura linteolorum appellantur: ἐλλυχνιωτὸν verò dictum est, non quòd ad lychni seu funiculi lucernarum similitudinem contorqueretur, sed quòd ex ellychnio fieret, id quod ex Galeno apparet lib. 13. meth. medendi, vbi ait: ἔξωθεν δ᾽ ἀρκεῖ μοτὸς ἤτοι ξυστὸς, ἢ ἐξ οἴνου, καὶ μᾶλλον ὁ ἐκ τῶν μαλακῶν ἐλλυχνίων, οἷάπερ ἐστὶ τὰ ταρσικά. subdit autem eiusmodi linamenta etiã vim quandam habere ad superexcrescentem ulcerum carnem consumẽdam: πριαπισκωτὸν autem vocatum fuit à pudendi humani similitudine. Verùm præter hæc quinq; linamentorũ nomina alia etiam apud veteres leguntur, ut apud Celsum λήμνισκος, quod ille in longitudinem implicitum linamentum interpretatur, & aliquando linamentum inuolutum & oblongum: & apud Aetium σφηνισκὸς, quod linamẽtum significat ad cunei parui similitudinem intortum, vel quod cunei modo ea quæ cõiunguntur & adhærescunt separet.

μουσᾶ τροχίσκος. *pastillus apud veteres celebris, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 12.*

μοχλία. *est oßis vel oßium à loco qui præter naturam fit ad naturalem reductio. sic definiuit author def. med.*

μύαγρον. *herba surculosa, tripedanea, folio rubiæ pallido, semine fœnigræci figura, oleoso. Alio nomine* μελάμπυρον *vocatur, quasi nigrum triticum. Galli vocant chamelinam vel camaminam.*

μυάκανθος *sic dicitur syluestris asparagus. qui &* πετραῖος *& corruda vocatur à Latinis.*

μύδησις. *putredo. Vitium est omnium partium commune, quæ putrescentes humore aliquo madent & defluunt. venit* ἀπὸ τοῦ μυδᾷν, *quod grammatici &* σήπεσθαι *&* διυγραίνεσθαι *interpretantur, adeò vt τῆς* μυδήσεως *nomen iis competat quæ putrefacta liquescunt & stillant. Ac quanquam omnibus, sicut* ἐν τῇ εἰσαγωγῇ *habetur, partibus communis sit* ἡ μύδησις, *in oculis tamen ante omnia vsurpatur, eorúmque præsertim palpebris, quæ adipe tumẽtes humorẽ aßiduè remittunt. Vsus est ea voce Dioscorides lib. 1. cap. de nardo, dicens eam conferre* πρὸς τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς μυδήσεις τῶν βλεφάρων *Ruellius glabras oculorum genas interpretatus est, habita potiùs symptomatis ratione quàm essentiæ morbi, propterea quòd remedij causam statim subiungat Dioscorides, scribens,* σύφουσι καὶ διαζώνουσι τὰς βλεφαρίδας. *Nam cùm propria* τῆς μυδήσεως *natura consistat in superfluo humore, facilè fit vt indè pili defluant: eos autẽ nardus retinet adstringendo & densando, & proinde humorem illum superfluum atque vitiosum, in quo morbus positus est, siccando. Mallem dicere, superfluo humore redundantes palpebras.*

μυδρίασις. *morbus est pupillæ, quæ cùm à naturali colore nihil euariet, multò tamen quàm consueuit, latior est atque effusior, adeò vt aliquando ad iridis circulũ pertingat. Eo malo visus quandoque in totum adimitur, nonnunquã impeditur, vt omnia*

P iij

minora quàm sint esse videantur, diffuso scilicet eo spiritu per quem videtur. Causa huius est humorum influxus siue paulatim factus siue repentè coaceruatus, à quibus tunica ἡ ῥαγοειδὴς distẽditur, & pupilla effunditur atque dilatatur, aciésque eius hebescit. Non multùm à pupillæ resolutione morbus hic distat, & non nisi difficillimè eliditur. Cùm enim tunica ἡ ῥαγοειδὴς membranosa sit, vbi semel distenta fuerit, induratur, neque facilè posteà contrahi potest. Accidit præsertim pueris propter tunicarum mollitiem atque imbecillitatem. Sed & qui natura nigros oculos habent, magnis sunt pupillis, ideóque in hanc affectionem promptè incidunt. Eadem verò etiam πλατυκορία, hoc est, pupillæ dilatatio appellatur. Cæterùm μυδρίασις dicta est, vel ἀπὸ τοῦ ἀμυδρῶς ὁρᾶν, quasi ἀμυδρίασις, vel ἀπὸ τοῦ μυδᾶν, τοῦτ᾽ ἔστιν ὑγραίνεσθαι, quòd pupilla superfluo redundet humore.

μυελὸς. *medulla. Est substantia simplex, humida, pinguis, alba, sensus expers, in cauis ossibus contenta. Ipsa licet exanguis sit, ortum tamen habet ex sanguine in ipsas cauitates per venas illabente. Euadit autem candida & veluti spermatica, quòd ab ossibus eiusmodi mutationem accipiat. Sic mammæ lac generãt candidum, & adenes humorem dealbant quem intra se continent, testésque similiter. Est enim benignum ossium excrementum, quod illa intra suas cauitates reponunt, nõ tam vt excrementum, quàm vt aliquando sibi vsui futurum. Siquidem & proprium ossium nutrimentum est, & ossa motibus aut aliis de causis violentis incalescentia & arefacta reficit: tunc enim illa medullam suam veluti resorbent. Ex quo planè intelligitur medullam quæ calore & siccitate ossium absumitur, eorumdem frigiditate & humiditate fieri & coaceruari. Cuius rei hoc etiam argumentum est, quod corpora quæ multo sepo & pinguedine abundant, plus medullæ coaceruent quàm sicca. Ob eam enim causam leo omnium animaliũ calidissimus siccissimúsque, omniũ ossium medulla carere creditur, quòd sicut scripsit Aristoteles histor. animal. lib. 3. cap. 7. ossa tam dura densáque habeat, vt attritu ignem, silicis modo, reddant: alia verò fortia ferociáque animalia pro caloris siccitatisque ratione, ossibus duris densisq́; esse, & parum medullæ continentibus. Hinc etiam factum arbitror, vt ossa digitorum quæ Galeni seculo solida & cauitatis medullæque sensui manifestè erant expertia, nũc propter corporum & ossium præsertim imbecillitatem & laxitatem, parum caua & nonnihil medullata videãtur. Talis quidem medulla est propriæ appellata, nam quæ spinalis dicitur, impropriè dicta est.*

μυελὸς ἐγκεφαλίτης. *medulla cerebralis, sic dictus est à quibusdam ὁ ἐγκέφαλος, id est, cerebrum, quòd eius substantia, vt ait Plato, medullæ quædã species sit. Alij verò non* ἐγκεφαλίτην, *sed* μυελὸν ἐγκεφάλου *maluerunt appellare. vide* ἐγκέφαλος.

μυελὸς ῥαχίτης. *medulla spinalis. Est substantia medullosa cerebro similis & cerebello continua, per rhachim totam descendens & neruorum propè omnium principium. Hanc* μύελον *impropriè veteres appellarunt: sola enim quæ in ossibus continetur sensus expers propriè medulla dicitur, hæc verò impropriè, scilicet ob id solum quòd intra spondylos tanquam intra ossa contineatur, & substantia coloréque sit medullæ similis. Itaque medulla quidem dicta est propriæ substantiæ nomine, vt ait Galenus, hoc est, substantiæ similitudine (licet propriè dicta ossium medulla, sit dorsali medulla & cerebro humidior, mollior, dulcior, pinguior, iucundior) ad alterius autem differentiã ab aliis* νωτιαῖος, *aliis* ῥαχίτης, *aliis* διαυχένιος, *alij* ψοίτης. *Illa nãque*

per

per ceruicem,dorsum,lumbósque descẽdit,& totam rhachim implet,semper seipsa & durior & minutior reddita.Oritur ex cerebri totius basi,eíque corporis substãtia similis est,& eiusdem cum eo generis, neruósque vt & cerebrum producit, donec velut effœta desinat in finem breuem, acutum,simplicẽ cum coccyge. Nerui autem hi subiectas cerebro partes mouent & sentientes efficiunt, vt planè constet spinalem medullam partibus capiti subiectis tãquam cerebrum esse, & multa cum cerebro habere communia,substantiæ similitudinem,principium neruorum, sentiendi vim propè parem, & prætereà meningas duas, vnam tenuem à tenui meninge cerebri ortam,quæ vasa ipsam nutritura colligat,& substantiam eius admodũ mollem,cerebro tamen non paulò duriorem constringit,alteram crassam,à crassa similiter cerebri meninge prodeuntem, quæ tenuem ambit & munit contra spondylorum duritiem. Nec tamen prptereà medullã hanc cum cerebro eandem esse censendum est:habet enim vtrumque quædam propria & discrepantia. Nam cùm cerebrum pulset atque moueatur,quanquam osse immobili contineatur, medulla tamen non mouetur,tametsi à spondylis mobilibus cõtinetur, nullúmque habet medium interuallum,vt cerebrum,sed præter meningas duas,tertiam, qua cerebrum caret, tunicam neruosam,validam,crassam,asperam,humore circumfusam viscoso. Hæc non modò duas illas meningas, sed etiam spondylos & totam rhachitidem vestit, & contra motus violentos & iniurias alias omnes tùm internas tùm externas tutò cõmunit. Nascitur autem ab osse occipitis,quo loco spondylis cõmittitur, & ad imam vsque spinam,sicut & ipsæ meninges,excurrit.

μυοκέφαλον. species est τῆς προπτώσεως:sic autem dicitur parua adhuc & incipiens,& capiti muscæ similis,vndè & nomẽ habet. Nam cùm vlcera, quæ erosa vel rupta cornea tunica accidunt,profunda euaserint, portio vueæ excidit, quódque prolapsum est nigrum aut cæruleum apparet, in circuitu verò circa fundũ eius partis quæ procidit,labra erosæ ruptæúe corneæ candida apparent,eóque magis si quod prolapsum est indurruerit, & corneæ tunicæ labra callum contraxerint. Cæterùm prolabente vuea,pupilla omnino diuellitur,adeò vt vel nullo modo appareat,vel alio prorsus situ & figura. Et his quidem notis τὸ μυοκέφαλον ἀπὸ τῆς φλυκταίνης distinguitur.

μυΐτις. dicitur à quibusdam ἡ καυκαλὶς,vt habetur apud Dioscoridem.

μυΐτης. sic dictum fuit à quibusdam τὸ θλάσπι,sicut legitur apud Dioscoridem.

μύκη. μύσις. præclusio,conniuentia,apud Hippocr. sicut Galenus annot. ἐν ταῖς γλώσσαις.

μύκητες. fungi. Sũt corpora quædam spongiosa,leuia, mollia, intus & foris candida,è limo & acescente succo madentis terræ in ipso crepusculo excitata. Nicander eos ζυμώματα γαίης,hoc est,fermẽta terræ appellauit in Alexipharmacis,quæ nos aliquando versibus Latina fecimus. Est enim fermẽtum aciditatis cuiusdam frigidæ particeps,habétque tantam cum fungis naturæ similitudinem,vt si caudice populi nigræ iuxta terram conciso,aqua resolutum infundatur,ilico fungi enascantur, quos αἰγειρίτας ab ipsa arbore appellant. Est autem fungorum duplex differentia: aut enim edẽdo sunt,aut lethales. Inter illos præcipui sunt βωλῖται,hoc est,boleti,deinde ἀμανῖται. Ab his numerantur,ægiritæ,laciniæ & ab ouorum similitudine ouati, sicut & à spõgia spangioli. Omnes tamen succũ gignunt pituitosum, frigidum,crassum, prauum & suffocantem, etiamsi quantũuis optimè præparentur. Vitiantur autem multis de causis & euadunt venenati. Si enim rubiginosus clauus, si putridus aliquis

pannus, si arbor noxia, si serpentis cauerna iuxta fuerit, & patescentes primùm adhalauerit, perniciales fiunt. Namque strangulationes laqueis similes inducunt, & animi deliquia & sudores frigidos, aut choleram, sicut Galenus lib. de euchy. & cacochy. prodidit.

Cæterùm ab horũ fungorũ similitudine ἐπιφύσεις, hoc est, adnata & excrescẽtiæ quædã μύκητες siue fungi appellantur in vlceribus. Eas Gal. initiò lib. 1. de locis affectis meningi læsæ fracto cranio accidere dicit, scribens ex his quæ adnascũtur rebus, sedis affectæ notas peti, quoniã res adnascentes essentiæ proprietatẽ obtineãt: quemadmodum, inquit, fungi, si fracto capite meninx fuerit affecta. Quibus & consentiunt ea quæ ab Alex. Aphrodisæo scribuntur problem. 86. lib. 2. fracto scilicet cranio humores affluere, qui oßis frigore condensati in speciem fungi concrescunt, superiori parte ampliusculi, infrà verò prætenues. Idem tamen Galenus cõment. 3. in lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν videtur fungos communes facere omnibus partibus exulceratis, vt palpebris, pudendis & reliquis, humorum craßitie eiusmodi efficiente, inquit, excrescentias quas vulgò fungos vocant.

μυκτῆρες. nares. propriè dicuntur cõcauæ nasi partes vtrinque positæ, quæ meatum præbent spiritui & odoribus. Verumtamen quandoque totum etiam id membrum μυκτὴρ à medicis vocatur.

μύλαι. fœminino genere dicuntur molares dentes à Galeno lib. de Oßibus, & lib. 9. de vsu partium. Ab Aristotele vero lib. 2. de hist. animal. & à Rufo lib. de partium hominis nomencl. dicuntur μύλοι genere masculino. vide γόμφιοι: hoc enim nomine etiam vocantur.

μυλακρίς. ἡ μύλη. hoc est, mola, seu patella, de qua mox.

μύλη. mola. Est os latum & rotũdum toti genu suprapositum. Ob figuræ similitudinem sic dictum est. Siquidem, vt mola pistrinensis, & rotundum est, & ab anteriore parte lateribúsque asperum. A quibusdam & patella & rotula Latinè vocatur. vide ἐπιγονατίς.

μύλη. mola. Est caro informis & inutilis in muliebri vtero concepta. Ea interdum rudimentum cuiusdam formæ obtinet, sed inchoatum dũtaxat. Cute vel mẽbranis obducitur, intus venis abundat compluribus, sine oßibus, sine intestinis, sine visceribus. fit à semine imperfecto atque infœcundo, vt cui calor desit quantum adesse expedit ad fœtus conformationem, non tamen planè frigido humidóque. Siquidem ex eo nihil omnino effici potest. Quò fit vt mulier sola citra viri congressum molam non gignat, quoniam eius semen frigidius atque humidius sit, sed semen viri prætereà accedere oportet, naturali tamen frigidius, atque ob id infœcundum, nec eò vsque progredi valens, vt hominis formam effigiet: id enim vegeti caloris natiui spiritúsque opus est. Sed non sic gallinæ, solæ namque sine coitu oua ὑπηνέμια, id est, subuentanea concipiunt, quæ planè muliebri molæ respondent. In causa est siccior volucrum temperatura, humoris frigidi redundantiam in semine absumens. Attamen mola, quamuis prorsus inutilis, concepti fœtus speciem per initia exhibet, menses sistit, nauseas & vomitiones excitat, vterum attollit. Posteà verò naturam proritat ad sui excretionem. Id quod sæpe quadragesimo die, interdum autem tertio mense contingit, vel multò etiam seriùs, adeò vt plæræque nouem decémue menses, aliæ toto etiam vitæ spatio eam in vtero gestauerint. Alimentum namque per ve-

nas

nas vteri non aliter quàm fœtus attrahit, eóque nutritur & augetur, vita perinde atque plantæ prædita. Ab excretione verò puerperia citantur quæ λόχεια vocant, lac in mammis colligitur, cæteráque contingunt vt in legitimo partu.

μυλικὰ. medicamentum dentium dolores sedans, inditum in dentem vel oblitum. sic dictum est à dentibus molaribus..

μυλοῦν. τυλοῦν, indurare apud Hippocratem: medici enim μύλον siue μύλην appellant scirrhum in vtero concretum, vt annotauit Erotianus.

μύξα. mucor, mucus. Dicitur ab Hippocrate humor pituitosus lentus & albus. Is in partibus exanguibus, ossibus & cartilaginibus colligi consueuit, cùm ad eam imbecillitatem peruenerint, vt alimentum suum nequeant cõcoquere: sic enim veluti semicoctum quid relinquitur, non secùs atque in oculis membranæ laborantes sordem eam reponunt quam λήμην appellant. Nec tamen is humor qui μύξα dicitur perpetuò contra naturam est. Siquidem in omnibus articulis mucosum quendam humorem videre licet, vt indè & motio promptior & articulus iniuriis minùs esset obnoxius, quòd quæ sicca sunt abrumpi in motionibus facilè soleant: eámque ob causam vertebrarum vincula μυξώδη Hippocrat. lib. de articulis appellauit. Sed contra naturam in iũcturis plærumque ille succrescit, de quo scriptus est Aphoris. penultimus sectionis sextæ, atque etiã in vtero, vndè aborsus sequitur, quẽadmodũ Aphor. 45. sect. 5. scriptum est. Quamuis autem humor ille qui μύξα vocatur eiusdem planè generis sit cum eo quem βλένναι ipse etiam Hippocrat. appellare consueuit, differunt tamen quòd μύξα dicatur ille propriè qui est in articulis, aut in spatiis internis continetur: βλέννα verò qui è cerebro per palatum & nares descendit, quanquam Galenus lib. 8. de vsu partium quam antiqui βλένναν & κόρυζαν dixerunt, à iunioribus μύξαν vocari scripto prodiderit.

μύξα. prunorum species Galeno & Dioscoridi incognita, Actuario, Psello & Aëtio frequens ad compescendas febres, leniendas pectoris asperitates, sedandas tusses & vrinæ difficultates, quas bilis aut æstus excitarit. Eius arboris ligno cortex dicitur esse albus, ramus virẽs, folio rotundo, amplo, fructus in racemo dulcis & candido lentore plenus cum interiore nucleo quasi oliuæ siccatur. Ex eo lentore mucoso videtur illi nomen inditum fuisse: sed per diminutionem etiam μυξάριον appellatur. vulgò sebesten dici videtur.

μυξωτῆρες. idem quod μυκτῆρες. à muco, arbitror, qui per nares exit. Et nares Sophocles etiam μύξας appellauit.

μυοκτόνον. cognomen τοῦ ἀκονίτου, quod mures, si ab iis edatur, necet.

μυόπτερον. dictum fuit à quibusdam ἡ ἐλάτη, sicut habetur apud Dioscoridem.

μύουρον. sic dici à nonnullis τὸ σύμφυτον Dioscorides author est.

μυοῦρος ἢ

μυουρίζων σφυγμὸς. decurtatus, aut mutilus, aut decrescens pulsus. Est pulsus systematicus decrescens. Esse quidem systematicum palàm est, siquidem in pluribus pulsationibus magnitudine imparibus inæqualis est. Decrescit autem, quòd in eo secundus primo, tertius secundo, quartus tertio, quintus quarto minor euadat, & sic deinceps plurimi. sic dictus est à figuris quæ in acutum desinunt, vt ait Galenus, vel quòd similitudinem referat caudæ muris, vel παρὰ τὸ μειοῦσθαι δίκην οὐρᾶς, unde quidam μείουρον per diphthongum scribunt. Est autem pulsus μυούρου, hoc est, decrescentis du-

plex differentia. Nam vel non cessat decrescere atque minui donec omnino aboleatur & desinat prorsus moueri, qui ἐκλείπων μύουρος appellatur: vel cessat decrescere & minui, qui etiam duas habet differẽtias, alius enim in qua desiit paruitate hanc perpetuò seruat, alius verò rursus augescit, quem μύουρον παλινδρομοῦντα vocant, & redit ad aliquam magnitudinem, eámque vel priori parem, vel maiorem, vel etiam minorem: ac nonnulli quidẽ qua antè proportione sunt imminuti, eadem rursus augentur, alij verò maioribus vel minoribus accessionibus vtũtur. Pulsus omnis μύουρος prouenit ab imbecillitate facultatis pulsificæ, quæ tanta est vt ei oneri sint admoti arteriæ digiti. Verùm ea imbecillitas in eo qui μύουρος ἐκλείπων dicitur, maxima est, neque enim se recipit & recolligit, posteà in eo qui in qua desiit paruitate hanc seruat, minor verò vbi magnitudinem recuperat. Cæterum aliæ etiam à prædictis pulsus differentiæ μύουροι à medicis appellãtur. Vna est cùm in vnica pulsatione & diuersis arteriæ partibus talis inæqualitas apparet, vt parte superiori arteriæ magnus, inferiori verò iuxta ægri pollicẽ paruus pulsus sentiatur, & hic μύουρος in vno pulsu dicitur. Altera verò est cùm in vno pulsu diuersisque arteriæ partibus inæqualitas sentitur, pulsu circa duos medici digitos medios magno, circa extremos verò minore apparente: hic ab Archigene μύουρος ἐπινενευκὼς siue περινενευκὼς dictus est, quo nomine voluit indicare eã quæ in diastole est breuitatẽ cũ vtriusq; extremi quadã conniuentia. Neq; enim omnino interciditur, sed veluti reflexis vtrinq; partibus in breue contrahitur magnitudine, éstq; μύουρος secundùm vtrũq; extremum.

μυράκοπον. medicamenti genus ex acopi cum vnguento temperatura confectum. Id ergo sicut acopo liquidius, ita vnguento crassius est: recipit enim aut ceram aut resinam aut aliquid eiusmodi, quorum nullum in vnguenta admittitur. Habet prætereà μυράκοπον quandam odoris suauitatem, per quam præstat acopis. Eius confectionis exempla habentur plæraque apud Galenum lib. 7. τῶν κατὰ γένη.

μυρίκη myrice, hoc est, tamarice. Arbor est seu potiùs humilis frutex amerinæ ramis, folio angusto, carnoso & ferè pinnato. Duo eius genera, syluestris & satiua, illa omnino sterilis, hæc fructum ferens gallæ similem. Syluestrem Gallia bryariam vocat & tamaris. Vires habet incidendi extergendíque, nec tamen manifestè siccat, sed adstrictionẽ quoque nonnullã obtinet, qua de causa decoctũ ipsius lienosis prodest.

μυριόμορφον. sic dicitur à quibusdam ἀχίλλειος σιδηρίτης, vt habetur apud Dioscoridem.

μυριόφυλλον. millefolium aut supercilium Veneris. Caulis est tener singularísque, radice vna, foliis fœniculi, læuibus, plurimis, vndè & nomen accepit. prætereà subrubicundus & quasi arte expolitus.

μυρμηκία. formica. Est cutis excrescentia exigua, callosa & plærumque teres, basi latiore crassioréque. Hæc cùm reliqua omnia habeat cum acrochordone similia, sola basi differt, quòd ea acrochordoni angustior sit, intantum vt pendere videatur instar summæ chordæ. Celsus μυρμήκια genere neutro vocãs, scripsit verrucis esse similia (non distinguens verrucarum genus, sed acrochordonas, vt arbitror, intelligens) humiliora thymio durioráque, quæ radices altiùs exigunt maiorémq; dolorem mouent, infrà lata, suprà autem tenuia, minùs sanguinis mittunt (namque acrochordon pro sui magnitudine sanguinẽ, si secetur, copiosum remittit) magnitudine vix vnquam lupini modum excedunt, & nascuntur aut in palmis aut in inferioribus partibus pedum. Paulus verò totum corpus præsertimque manus myrmeciis infe-

stari

ſtari prodidit. Ea ſi vel deradantur, vel conſtringantur vel aliter attrectentur, ſenſum mordentis formicæ inducunt. Indè illis inditum nomen eſt. Aëtius verò addidit & coloris ſimilitudinem, eáque atro colore perinde ac formicas videri. Plærique τὴν μυρμηκίαν ſeſſilem verrucam, quòd baſi ſua tota inſideat, dicunt, ad differentiam τῆς ἀκροχορδόνος, quem penſilem verrucam interpretantur.

μυρμηκίζων σφυγμός. formicans pulſus. Eſt pulſus inæqualis in vna pulſatione & diuerſis partibus arteriæ, formicarum motui ſimilis. Hic pulſus eſt omnium minimus, & cùm motus multos amiſerit, in vnum eúmque prorſus paruum deſinit. Quocirca nec inæqualem omnino dicas, quanquam eſſe ex genere inæqualium veriſimile eſt, ſed inæqualitas tam parua eſt, vt ſenſum fugiat. Nomen inditum eſt, vt quidam volũt, quòd perinde paruus ſit atque formica: alij verò, quòd eodem, quo formica, modo agatur, ſicut & δορκαδίζων & σκωληκίζων à motionis ſpecie appellantur. Sunt qui vtramque ob cauſam ſic nuncupatum cenſeant. Vt vermiculans ab vndoſo paruitate differt, ſic formicans à vermiculante. Non enim aliud eſt formicans pulſus, quàm vermiculans imminutus: ſicut vermiculans non aliud eſt, quàm vndoſus diminutus. Tres enim hos pulſus diſtinguit quãtitas & magnitudo, non qualitas. Eſt autem formicans mirè paruus, nec eo minor alius, iuxtáque languidiſſimus planè ac creberrimus, non tamen, vt Archigeni viſum eſt, celer, ſicut Gal. lib. 2. de pulſuum dignotione demonſtrauit.

μυροβάλανος. glans vnguentaria. De ea veteres & recentiores diuerſa ſcripſerunt: veteres fructum eſſe arboris tradidêre, magnitudine auellanæ nucis, vel vt alij, magnitudine & aſpectu capparis. ſtomacho aduerſatur. Cum hydromelite pota carnis eius drachma vna eſt vomitoria. Sed cum oxycrato iecur & lienem purgat. Cum aceto, quo maximè ad agẽdum excitatur, lepras, pſoras, lentes, vitiligines, pruritum exterget, hepati & lieni indurato illinitur. Apud antiquos cortex eius premebatur odoris gratia. nucleus, authore Theophraſto, inutilis erat, caro autem ab aromatariis expetebatur. Cùm enim eius ſuccus inodorus ſit, omnibus ſuſcipiendis odoribus aptiſſimus eſt, vt inſipidum ſaporibus, & coloris expers coloribus. Id oleum balaninum Dioſcoridi dicitur. Oleo expreſſo quod reliquum eſt magma terreum & amarum, incidit, terget, cõtrahit, ſtipat, videtúrque id eſſe quod μυροβαλάνου πίεσμα Græci appellarunt, quo ſæpè vtitur Galenus ad ſcirrhos. Apud quem aliquando μυροβαλάνου tantùm, aliquando μυροβαλάνου σαρκὸς, aliquando βαλάνου μυρεψικῆς leges: aliquando verò μυροβαλάνου ἄλευρον & μυροβαλάνου λεπόχαια & μυροβαλάνου λέπυρα κεκομμένα & σεσησμένα. Cæterùm veterũ myrobalanorum tres præcipuas differentias Plinius recenſet, Syriacam, quæ in Arabia proueniret, & erat candida, & à qua quod manabat oleum, optimum habebatur, quamuis paucum flueret. Thebaicam, nigram, quæ olei copia præferebatur. Tertiam Troglodyticam omnium viliſſimã. At Arabes recentiores quinque generibus myrobalanos diſtinxerunt, quæ veteribus ignota fuiſſe putantur & prunorum generi potiùs quàm balanorum, id eſt, glandium aſſignanda, & quæ non facultatibus modò, ſed alia ex aliis etiã arboribus naſci putantur. Sunt autem hæc: Lutea, quæ ex herbaceo colore flaueſcunt, ſpiſſa, ponderoſa, exili nucleo, cute craſſa. Refrigerant & bilem ducunt, vulgo citrina appellantur. Cærulea, quæ vulgus à colore Inda nominat, ſolida ſine nucleis, oliuæ forma: atram bilem deiiciunt, & exhilarant. Tertio ordine collocantur Cepula, cæteris amplio-

ra grauioráque, ex fusco rufescentia, carnosa, phlegmagoga sunt, visum illustrant, coctionem iuuant, pectus purgant, hydropicis cõferunt. Ab his Empelitica censentur, cute oßibus hærente, lapillorum pene figura. Ea pituitam trahunt, ventriculum purgant & roborant, appetentiam reuocãt, vomitũ sistunt. Ab Actuario ἐμπλιλὶξ *&* ἐμβελὶ *dici vidẽtur, vulgus Emblica vocat. Postrema sunt Beletzica, eadẽ quasi forma qua Empelitica, vulgus Bellirica appellat: iuuãt empyos, hæmorrhoidas & capilli defluuium.*

μύρον. *unguentum. Est medicamentum liquidius quo externæ corporis partes inungi possunt. Constat medicamẽtis diuersi generis, vt liquoribus, adipibus, medullis, quæ si ita cum oleo misceantur, vt exactam olei spißitudinem acquirant, simplici vocabulo* μῦρα *vel* ἀλείμματα *appellantur: sin autem ceram aut resinam, aut aliquid eiusmodi recipiant, & craßitie* τοῖς ἀκόποις *similia euadant, composito nomine* μυράκοπα *nuncupantur.*

μυροπισσοκηρὸν. *medicamenti compositi nomen est alopecias sanantis, cuius meminit Soranus in pharmaci compositione quam citat Gal. lib. 1.* τῶν κατὰ τόπους. *Nec tamen quale idipsum fuerit, Galenus certò videtur scire, scribẽs se existimare picem fuisse & cerã vnguento quopiã, vt gleucino, laurino, nardino, lẽtiscino, cedrino, eliquatã.*

μύῤῥα. *apud Hippocratem Æolico idiomate dicitur* ἀντὶ τῆς σμύρνας, *vt Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις *annotauit.*

μυῤῥίς. *herba est simillima cicutæ caulibus & foliis, radicem habet modicè oblongam, teneram, rotundam, odoratam, cibo non insuauem. herbariis & officinis cicutaria dicitur. Calfacit secundo ordine, & nõnihil etiam extenuat. Radix mensibus mouendis & humoribus è thorace pulmonéque repurgandis idonea est.*

μυῤῥὶς *etiam à quibusdam dictum fuit* τὸ κοράνιον, *vt habetur apud Dioscoridẽ.*

μυρσίνη. *idem quod* μύρτος. *Inde* μυρσινάτον *emplastrum dictum quod oleo myrteo paratur, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 17.*

μυρσινοειδὴς. *sic à quibusdam dicitur prima species* τῆς κληματίδος, *quòd foliorum magnitudine myrto similis videatur. Eadem etiam* δαφνοειδὴς *appellatur.*

μυρτίδανον. *appellatur Dioscoridi virgultum myrto adnascẽs, nodosum, inæquale, verrucosum, concolor, quod myrti caudicẽ perinde atque manus amplectitur. Adstringit vehemẽtiùs myrto. Plinius quod syluestris myrti baccis factum est vinum, myrtidanum appellat. Earum libra in tribus musti congiis deferuescit, donec duo supersint. Galenus virgultum & sobolem myrti ab eius radice erumpẽtem* μυρτίδανον *appellauit. Idem verò* ἐν ταῖς γλώσσαις *scripsit plærosque apud Hippocr.* μυρτίδανον *piper dici existimasse, uerùm Hippocratẽ eo nomine fructum appellare eius plantæ quem ab aliis piper nominari scribit.*

μύρτος. *est arbuscula oleæ similis, sed ramis foliísque minoribus, angusta fronde, perpetua, seriatim disposita, flore supra fructum insidente baccis nigris, piperis gustu, succo vinoso, stirpe inæquali & ramosa.*

μυρτὸς ἢ

μυρτὼν. *sic à quibusdam dicitur in muliebri pudendo medio suborta veluti caruncula, quæ &* νύμφη *&* κλειτορὶς *vocatur, atque vbi multò magis increuit,* κέρκωσις.

μυρτοχειλίδες. *extremæ pudendi muliebris margines carnosæ, quæ etiam* πτερυγώματα *appellantur.*

μῦς.

μῦς. *musculus. lacertus. Est motus voluntarij instrumentum, prima simplicique carne & fibris constans. Propria enim musculorum substantia his duobus, carne & fibris, cōstituitur, vt scribit Gal. lib. art. med. Sunt autem fibræ positu simplices & secundùm longitudinem vt plurimùm exporrectæ. Idem verò initiò comment. 1. in lib. de fract. ait corpus proprium musculi esse fibras à neruis & ligamentis prodeūtes, quas caro simplex cingit. Ob id Hippocr. eodem lib. musculos carnē appellauit. Quæ verò ad musculos vasa perueniunt, velut riui quidā sunt, qui non eorum substantiam complent, sed eis alimentum subministrant, vt nutriantur & viuant. Tres igitur tantùm propriæ musculi partes sunt simplices, neruus, ligamentum (à quibus membrana musculos ambiens oritur) & caro simplex, ambobus in villos diuisis vndique circundata. Compositæ verò & totius musculi maximæ partes sunt, caput, quod & principium appellant, in quod neruus & ligamentum inseri solent, venter carnosus magis & musculum præcipuè circumscribens, & finis ex quo tendo & aponeurosis oritur, atque in partes mouendas inseritur. Nec tamen facilè est tres istas partes in quibusdam musculis discernere, vt sphinctere & intercostalibus. Est autem musculus instrumentum motus voluntarij, qui in eo perficitur à neruo in eius caput inserto, & in varias fibras diducto sparsoq; per vniuersum musculi corpus. Siquidem his contractis in seipsas versus caput suum musculus mouet, quæ est propria musculi actio. Sic enim contractæ, partem in quam tendo inseritur versus caput attrahunt, sed sæpè multùm variè, pro vario fibrarū situ. Musculo propè omni aduersus alter musculus, cōtrariæ actionis author attributus est, vt flexori tensor, adductori abductor, leuatori depressor, clausori apertor. Pauci enim omnino sunt, qui antagonista careant, vt sphincteres & diaphragma. Nec tamen numero, aut magnitudine, aut robore pares semper sunt musculi actionum contrariarum effectores, pro partis mouendæ pondere aūt actionis vehementia. Sunt autem musculorum differentiæ plures: aliquæ ab ipsorum substantia carnosa, neruosa, magis membranosa: aliæ à magnitudine, magnus, longus, latus: aliæ à numero partium, biceps, triceps, siue gemelli & trigemini: aliæ à figura, deltoides, rhomboides, scalenus: aliæ à partibus corporis, crotaphitæ, rhachitæ: aliæ à situ, anteriores, posteriores, interni, externi, recti, transuersi, obliqui: aliæ verò ab actione, vt sphincter & masseter, de quibus omnibus suis locis. Cæterùm dictus est musculus, vel quod excoriatū murem forma imitetur, vel quòd pisci (quod mihi videtur probabilius) quem musculum appellāt similis sit. Dicitur alio nomine à Latinis lacertus, à quo lacertosus musculosum significat.*

μύσαξ. *pars est faciei quæ supra labra est & infra nares. sed & barba ibi exoriens eodem nomine dicitur.*

μυώδης πλάτυσμα. *musculosa extensiō, seu musculus latus. Est substātia tenuis & membranosa, faciem propè totam & totum collum tegens atque mouens. Huic originem dat membrana quædam neruosa toti nostræ cuti subnata, hic vt in fronte & capitis parte aliqua carnosior effecta. Prodit aūtem ab aurium radice, occipite, spinis omnibus ceruicis, spina omoplatæ, acromio, claui & sterno, totúsque tenuissimus in faciei partes propè omnes fibris à tam diuersa origine variis inseritur, eásque ob id in omnem propè partē mouet. Nullus ab hoc musculo detinetur articulus, quoniā nec in articulum etiam inseritur; verùm buccas & cutim, quibus coalescit, solas mouet. hic in iis qui spasmo corripiendi sunt, primus omnium intenditur, & qui κωνοὶ, hoc est,*

canini vocantur, ſpaſmi, huius præcipuè muſculi affectio ſunt.

μῦσι. *vide* μύσιν.

μυσήειον. *antidoti nomen quæ & τετραφάρμακον dicitur, propterea quòd ex quatuor rebus conſtet: Gentiana, ariſtolochia, baccis lauri & myrrha æquali pondere miſtis. Commendatur ad arthritidem ex humore pituitoſo cõtractam. Deſcriptio eius habetur apud Aëtium lib. 12. cap. 47.*

μύστρον. *menſura eſt liquorum apud Atticos, tres drachmas ponderales capiens ſiue cochlearia duo & dimidium, ſiue* χήμην *vnam & quartam ipſius partem. Eius nota apud Græcos fuit* μ.

μυττωτὸν. *eſt intritum, ſiue pulmentum ex allio & nigra oliua compoſitum, quod in cibo mouet vrinam, ora venarum patefacit & hydropicis vtile eſt, ſicut habetur apud Dioſcoridem cap. de allio, & apud Galenum* ἐν ταῖς γλώσσαις. *Alij, vt ſcribit Erotianus, placentas interpretantur ex olere confectas: alij autem* τὸν λεγόμενον ζῦθον. *Dicitur, inquit,* παρὰ τὸ μυσάττεσθαι τὴν δυσωδίαν, ὡς εἶναι μυσσωτόν.

μύτις. *vocatur ab Hippocrate quod eſt in ore ſepiæ atramentum, & piſcis quidam, ſicut Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις *annotauit.*

μυώδης πλάτυσμα. *vide poſt* μῦς.

μύωψ. *is dicitur qui à primo ortu oculis propiùs admota videt eáque propè oculis cõtingit, & limis ſemicluſiſq; oculis aſpicit, etiamſi parua ſint: remota verò, quãuis magna, videre non poteſt. Vitium oculorum eſt cõgenitum ab imbecillitate ſpiritus viſiui, eámque ob cauſam incurabile: eo differt ἀπὸ τοῦ νυκτάλωπος, qui non natura, ſed ex morbo talis euaſit.* μύωπας *Græci vocant quaſi minùs videntes, Latini luſcioſos & luſcitioſos & nuſcitioſos appellant, vt Budæus annotauit. Affectio ipſa* μυωπία *nuncupatur, & aliquando* μυωπίασις.

μῶλυ. *frutex eſt folio graminis humi ſparſo: flore albæ violæ ſimili ſed minore, lactei coloris, caule candido, quaternûm cubitorum, in cuius cacumine ineſt aliquid quod allij ſpeciem referat. radix eſt oblonga, bulboſa. Hoc verum eſt moly, idem cum τῷ μώλυ, cuius Galenus lib. 7. ſimpl. medic. meminit. Ab eo diuerſus eſt frutex ab vna radice complures virgas fundens, foliis multò longioribus & tenerioribus quàm rutæ, graui odore, candido flore, capitellis amplioribus paulò quàm ſatiuæ, tripliciter diuiſis, in quibus ſemen triquetrum, ſubrufum & amariſsimũ ſapore. Hoc quidem genus quidam nuncupant moly, vt Cappadoces & Galatæ, quoniam à vero moly non omnino diſcrepet eius facies, radice videlicet pulla & cãdido flore. Alij armela, Arabes harmel, Syri beſaſam, Græci πήγανον ἄγριον, hoc eſt, ſyluestrem rutam vocant. Eiuſmodi eſt* μῶλυ *Homericum, ab eo decantatum Odyſſ. κ'.*

μώλυζα. *apud Hippocratem ſignificat allium, ſimplex caput habens & non diuiſum in ſpicas, vt explicat Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις. *Apud Erotianum* μῶλυξ *malè ſcribitur. Sunt qui τὸ μῶλυ, inquit Galenus, interpretentur.*

μωλυόμενα. *dicuntur apud Hippocr.* τὰ κατὰ βραχὺ ἀπομαραινόμενα, *hoc eſt, paulatim extabeſcentia, ſicut Galenus annotauit* ἐν ταῖς γλώσσαις.

μώρωσις. *fatuitas, ſtultitia, ſtoliditas. Eſt deficiens ſeu infirma motio facultatis ratiocinatricis. Ad eam quidem facultatem propriè pertinet fatuitas, non tamen reliquæ principis facultatis actiones integræ ſunt, ſed pariter imperfectæ: nam & parum aptè imaginantur, nec probè meminiſſe ſolent fatui, quippe qui cerebrum non habere*

bere vulgo dicantur. Atque ita rem se habere declarat Paulus Ægineta lib. 3. cap. 11. scribẽs dici μώρωσιν, cùm & ratio & memoria malè fuerint affecta, & ab iisdem causis eam fieri à quibus & memoriam & rationem lædi contingit. Similiter & Aëtius ex Rufo & Galeno scribit μώρωσιν esse, quando vnà cum memoria etiam ratio periit. Quibus quidem authoribus ἡ μώρωσις non est simplex affectus, sed rationis primùm, deinde verò & memoriæ. In causa habetur vel minùs idonea decẽsque cerebri conformatio, vel frigida intemperies, aut frigidus aliquis & pituitosus humor in cerebro collectus, vel medicamenta quæ foris imposita caput modicè refrigerant. Neque enim μωρώσεως causa tã vehemens magnáque est quàm τῆς ἀνοίας, quæ eiusdem facultatis abolitionem priuationémque significat. Eo enim discrimine ἄνοια καὶ μώρωσις distinguuntur. Iam verò differt ἡ ἄνοια ἀπὸ τῆς παραφροσύνης, quod vt scribit Galenus, illa quidem abolitio sit, hæc verò functionis ratiocinatricis aut imaginatricis etiã deprauatio, quódque, vt ait Aëtius, ἡ μώρωσις ἀκόλουθα λέγει καὶ πράττει: delirium autem, quod & λῆρος & παραφροσύνη vocatur, non seruata rerum consequentia alium aliĳ sermonem implicet qui nihil ad rem faciat. & delirium quidem vt plurimum senibus, μώρωσις autem & pueris & adolescentibus & reliquis ætatibus à morbo accidat.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO N.

Νάξια. dicebatur apud veteres ἡ ἀμυγδαλή, vt scribit Athenæus, quòd in Naxo insula amygdalæ præstantiſsimæ nascerentur.

Νάπυ. idem quod σίναπι, sic dictũ quasi νάφυ, vt interpretatur Athenæus, quoniã nõ sine natura sit, sed acri & proinde incõmoda donetur: addit, vel quòd pusillo sit corpore, sicut ἀφυὰς Græci dicũt quod natura priuatũ sit, vnde piscis ἀφύη denominatur. Aliĳ νάπυ per priuationem, videlicet νήπιον, quasi immite dici volunt, quoniam acrementi vehementis particeps sit. Est enim feruidum sinapis semen & acerrimum.

Νάρδινα κολλούρια. sunt differentiæ quædam collyriorum, sic dictæ quòd nardo constent. Eorum vt diuersi modi sunt, sic diuersæ facultates. habentur quædam eorum formulæ apud Paulum & apud Aëtium.

Ναρδῖτις. sic magis quàm νάρδος vocatur nardus montana, quæ apud nos, inquit Galen. nascitur, vt quæ multò sit inferior Cretica, Celtica & Indica.

Νάρδον καὶ

Νάρδος. est frutex graui & crassa radice, sed breui ac nigra fragilíque, quamuis pingui, situm redolente, vt cyperi aspero sapore, folio paruo densóque, cacuminibus in aristas spicatis. Duo sunt eius genera, vnum Indicum dicitur, alterum Syriacum, non quòd in Syria proueniat, sed quòd mõtis, in quo ille nascitur, altera pars Syriam, altera Indiam spectet: parte autem ea quæ ad Indiam vergit, quia Ganges fluit, quæ

nardus circa eum nascitur, γαγγίτης siue γαγγιτὴ dicta est, procerior quidem reliquis propter loci humiditatem, sed minùs odora. Est & alia nardus ὀζαινίτης vocata, quòd virulentũ expiret odorem. Dicitur etiam nardus alia σαμφαρειτική, à regione in qua oritur, pumilo frutice, grandi spica, candida, odore hircino, quod aliqui ψευδόναρδον esse suspicati sunt. Fuit etiam apud antiquos celeberrima νάρδος κελτική (de qua inter se Ruellius & Marcellus dißident, sitne ea quam Latini saliuncam appellant) foliis longiusculis, flauescentibus, flore luteo, nascens in Liguriæ alpibus. Nascitur autem cum ea semper herba quædam quæ τράγος, hoc est, hirculus appellatur, à grauitate odoris, sed sine cauliculo est & candidior, minoribus foliis, radice neque amara neque odorata. Est & genus nardi montanæ, quæ aliquibus θυλακίτης aut νῆσς, Galeno μεῖτης appellatur. ramulis & folio eryngij, sed minoribus, neque scabris & aculeatis, sine caule, sine flore, sine semine, radice nigra, duobus aut pluribus hastulæ regiæ bulbis, sed gracilioribus & minoribus, cui vires cum Celtica pares sunt.

νάρδος ἀγρία. à quibusdam dicitur τὸ ἄσαρον, vt Dioscorides scripsit.

Ναρθηκία. dicitur apud Theophrastum genus vnum ferulæ humilius.

Νάρθηξ. ferula. frutex est caule assurgens tricubitali vt plurimùm & multùm leui, fungosa medulla pleno, folio grandi, molli, multifido, caulem amplectente, vt in arundinibus. Duo ei genera Theophrastus reddit, νάρθηκα vocat adsurgentem rectè, ναρθηκίαν semper humilem, quæ ab aliquibus ferulago dicitur. Semẽ eius extenuat calfacítque, medulla viridis adhuc adstringit.

Νάρκη ἡ

Νάρκωσις. torpor. stupor. Est sensus motúsque diminutus neruosarum partium. Symptoma est tactus non exquisiti in partibus sensu præditis, sed debilis, cum motu pariter debili & lãguido. Galenus initio lib. 2. de sympt. causis inter deprauati motus symptomata recensuit, quæ naturæ & morbo communia existunt, hoc est, quæ citra naturæ operam fieri non possunt. Est enim stupor ex morbo & facultate mistum symptoma, ita vt morbus quidẽ vrgeat, sed facultas aliqua ex parte reluctetur. Quò fit vt quibus membrum aliquod stupidum est, ij quicquid tetigerint obscuro & hebeti sensu percipiunt, neque perfectè & sine dolore moueri possunt. Si namque morbus virtutem prorsus superet, nullo modo corpus vel partem eius stupore correptam sustinere poterit: sin virtus vincat, nulla in re laborabit. At si veluti pugna quædam sit, mouebitur quidem mẽbrum, sed ægrè, atque si iubeas, vt, cùm læsum membrum extendunt, ipsum extensum seruent, nequeunt: siquidem propter sustinentis virtutis imbecillitatem, naturali pondere deorsum decidit. Vt autẽ in motu, sic & in sensu media dubiáque affectio est, eo nõ prorsus extincto, sed admodum obscuro & hebeti. Ex quo patet stuporẽ ab apoplexia & paralysi differre, in quibus propter causarum magnitudinem sensus motúsque in totum abolentur, cùm in stupore aliqua tantùm ex parte minuãtur. Qua in re magna in excessu defectúque differentia est, pro causarum inæqualitate. Magna nãque causa magnũ stuporem, parua paruum, mediocris mediocrem mouet. Quamobrem non immeritò dictus est via qua ad paralysim itur, vel parua etiam paralysis, propterea quòd sola causarum magnitudine differre videantur. Sunt autem torporis plures causæ. Ac in primis quidem refrigeratio ab intemperie aut frigidis medicamentis inducta: durities ac craßities immodica ab alimento multo, crasso, lento, aut frigore violento & adstringẽte: aut vitæ ignauia,

tæ ignauia, aut solitæ excretionis suppresione. Compreßio ab aliquo corpore duro neruis extrinsecus appresso, vt vinculo, seßione, innixu, compressu manuum, vicinæ partis phlegmone, scirrho, osse fracto vel luxato: ad hæc obstructio neruorum vndecumque inducta. Siquidem ob eas causas animalis facultas à cerebro in neruos transmitti solita per illos penetrare nequit constrictos, crassos, pressos, obstructos, vt solis radij per aërem tenebrosum caliginosum, fumidũ, & per aquã limosam splendorem syncerum transmittere nequeunt. Eædem autem causæ, vt antè diximus, si maiores fuerint, pro stupore paralysim excitant: vtriusque enim causa continens est nerui affectus maior minórue ex harum causarum aliqua natus, animalem facultatem à cerebro in eum descendere impediens. Præter eas autem alia causa est, contactus videlicet torpedinis marinæ, quæ non tam earum causarum aliqua quàm occulta quadam & indicibili proprietate stuporem tangentibus inducit, à quo effectu νάρκη pariter à Græcis, vt & torpedo à Latinis dicta est. Est autem torpor interdum totius corporis, hoc est, τῶν κώλων: interdũ verò certæ cuiusdam partis, vt qui in ore & dentibus fit, quem peculiari nomine αἱμωδίαν nuncupant.

νάρκη. dicitur à quibusdam Centaurium magnum, vt habetur apud Dioscoridem. Quoniã verò Centaurium à quibusdam dicta est Gentiana, quidam ipsam etiam Gentianam νάρκην vocarunt, vt scribit Dioscorides.

ναρκώδης ὀδύνη. stupidus dolor. vide ὀδύνη.

ναρκωτικὰ φάρμακα. stupefacientia medicamenta. Sunt medicamenta frigida, doloris sensum adimentia. Cùm enim plures sint stuporis causæ, quas antè exposuimus, attamen medici in medicamentorum vsu ad mouendum stuporem sola frigida vsurpant, quæ calorem natiuũ spiritúmque (quibus duobus omnia vitæ munia peraguntur) vel extinguendo vel repellẽdo, partem cui fuerint admota, sensu priuant. Nam sine spiritu animali nihil omnino sentire potest. Id autem non omnia frigida præstare possunt, sed ea modò quæ quarto excessu eiusmodi sunt, vel vt minimùm tertij refrigerãtium ordinis medium superant, vt mãdragoræ radix, alterci semen & papaueris succus. Itaque quàm sit periculosus eorũ vsus nemo non intelligit, vt quæ partem cui admouentur, nisi diligenter medicus prouideat, mortificent. Quod ne accidat commodißimè iis calida quædam miscentur, quibus non modò tale periculum declinatur, verùm etiam ipse affectus mitigatur, aut humores concoquuntur, discutiuntur, inciduntur, attenuantur, aut totâ substantiâ alterantur, præterquam quòd efficiũt vt vis etiam stupefacientium penitiùs subeat, quæ propter partium quam frigida habeat craßitiem in summo tantùm corpore subsisterent. Ex iis ergo patet plures esse sopientium medicamentorũ differentias: primùm quidem quòd alia simplicia sint, alia calidis mista: & horum rursum alia plùs, alia minùs calidorum medicamentorum continere. Omnia mitigando dolori adhibentur, si ex eo vires resoluuntur, atque indè vitæ periculum impendet. Interim enim dum doloris cessatio est, vires robur recolligent, quò & morbo resistere, & curationis spatio sufficere valeãt. Est enim in vsu eiusmodi medicamentorum scopus & terminus, vt vires custodiantur, in quo consistere debet optimus medicus, qui vt crudelis est, si ægrum doloribus confici patiatur, nihilíque eos faciat, ita si eius deliciis nimiùm indulgeat, & ad leuißimos dolores commoueatur, adulator habẽdus est. Ergo veluti in rebus omnibus, ita hîc quoque consilium illud sapientis qui, nequid nimis, dixit, complecte-

mur. Quippe si remediis morbi propriis ægrum curatum iri speramus, abstinendum ab eiusmodi medicamentis est: sin ex vigiliis & viribus resoluendis discrimen est, iis vti licet. Quamuis enim certò constet corporis habitũ nonnihil ex iis lædendum, læsionem tamen quàm mortem potiùs eligere oportet. Hac nimirũ persuasione Galenus, tametsi omnium maximè, vt scribit, ab vsu grauiter sopientium abhorrens, aliquando tamen ea & colicis exhibuit (Sunt autem hæc omnium valentissima, vimque stupefactoriam prædominantem habent, cùm in aliis aromata, & odorata atque vrinam cientia semina plurima contineantur) & iis qui vel oculorum, vel aurium, vel aliarum partium vehemẽtissimo dolore cruciabantur, cúmque æger ex tenui destillatione, vigiliis & vehementi tussi vrgeretur, facile noxam eorũ, si quis semel esset vsus, spatio emendatum iri ratus. Sed cùm ea inter se dissideãt, quæ plurimùm sopiẽtium in se habent, ea ad præsens quidem magis sunt efficacia, cæterùm valentem & remediis rebellem in ægrotantis corpore frigiditatem relinquũt. Quæ horum in se habent minus, calfacientium verò sibi admistorum plurimum, ea quantò sunt ad præsens minùs efficacia, tãtò in futurũ minùs sunt noxia. Omnia tamen id genus magis sunt salubria, si post annum à compositione sumantur. Philonis verò medicamentum etiam si duorum triúmue aut quatuor annorum sit, multò sanè est melius, sed nec inutile tamen sequentibus annis ad decimum vsque, sed tantò minùs stupefacit, quantò est vetustius. Eorum vsus, inquit Galenus, optimus est, vbi mordens humor est qui affligit. Cui vt aduersissima sunt quæ extenuant & calfaciunt, ita commodissima quæ eorum tenuitatem cogunt atque crassant, & præterea vehementem calorem refrigerãt. Vbi verò crassi glutinosíque humores exuperant, alienissima sunt quæ torporem inducunt, cauendúsque magnopere in eiusmodi affectibus eorum vsus est, modò ne æger ex dolore periclitetur.

Νάρκισσος. planta est cui folia porro similia, tenuia, multò minora & angustiora, caulis vacuus & sine foliis supra dodrantem attollitur: flos albus, intus croceus, in quibusdam purpureus: radix intus alba, rotunda, bulbosa: semen velut in tunica nigrum, longum. Radix siccat vehementer, adeo vt maxima vulnera conglutinet, simul tamen abstergendi & attrahendi vim quandam possidet.

Ναυσιώδεες. dicuntur ab Hippocrate effusiones sanguinis quas etiam ἐκχυμώσεις appellat. Translatum nomen est ab iis qui in nausea sanguinem vomunt, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ναυτία. nausea. Est deprauatus motus facultatis expultricis, quo nititur per os excernere quæ ventriculo sunt molesta. Id quamuis præter naturam symptoma sit, tamen naturale dicitur à Galeno lib. 5. de locis affectis, quòd scilicet natura eo donauerit animalia, vt & tussi & sternutamento, quò noxia à se depellerent. Sed sternutamentum quidem cerebri est, tussis pulmonum, nausea verò pertinet ad vẽtriculum, nec eum quidem totum, sed partem eius superiorem, quemadmodum & vomitio, sicut suo loco dictum est. Non est autem aliud nausea quàm inanis quidam conatus vomendi: vbi enim ventriculus vel copia grauatur, vel qualitate mordacis cuiusdam rei offenditur, & eorum excretionem natura molitur, si partes imæ valent, superiores autem imbecilliores fuerint, primùm ea vel eorum partem à fundo ventriculi ad stomachum vsque attollit, & vacuare per os nititur, quod si faciat, vomitio succedit: sin autem per imbecillitatem aut materiæ lentorem, crassitiem & cõtumaciam

ciam

ciam vomitio nulla fieri potest, manet quidem voluntas conatúsque euomendi, sed planè irritus atque inanis. Hic nausea propriè dicitur, præcedítque ferè semper vomitum, sicut & tussim ὁ γάργαλος, sed non ita vt vomitus post nauseam perpetuò sequatur, maximè si causa parua est quæ nauseam excitauit. Ac quanquam nausea propriè ventriculi sit, attamen per metaphoram etiam de venis sanguinem fundentibus Hippocr. lib. περὶ ἀγμῶν, ναυσιῶσιν καὶ ναυτίαι dixit, cùm illæ veluti nauseabūdæ sanguinem expuunt & quodammodò vomunt, quod vitium idem paulò antè in venis ἐκχύμωσιν appellauerat, vt annotauit Galenus commēt. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

νάφθα. naphtha. Est bituminis colamen & flos, coloris candidi. Itaque bitumine tenuior est, & ignem ad se, vel è longinquo celeriùs trahit. Plus enim in se igneæ substantiæ habet, quàm reliqua bituminis genera. Eo vti ad lucernarum lumina olei vice vetus est & multis in locis vsitatū, sicut in Sicilia in Agrigentino agro, vnde oleum Siculum dictum est. Est autem νάφθα Babylonicum nomen. vis naphthæ eadem est quæ & omni bitumini, sed propter substantiæ tenuitatem efficacior.

νεανίσκος. iuuenis. Is dicitur qui in florenti ætate est, quæ ἀκμὴ dicitur. Eadem enim est ἡ τῶν ἀκμαζόντων καὶ ἡ τῶν νεανίσκων ἡλικία, hoc est, florens & iuuenilis ætas. Terminatur, vt scribit Galenus in aphor. 30. lib. 3. quinta septimana, id est, anno tricesimo quinto: incipit autē, vt idem annotauit in aphor. 9. lib. 5. ab anno vigesimo quinto, desinente scilicet adolescentia, quæ ἡ τῶν μειρακίων dicitur. vide ἡλικία.

νεαπολίτου φάρμακον. capit stimmeos, cadmiæ, chalcitidis, misyos, xenici singulorū pares portiones. minutim contunduntur, & melle respersa torrefiunt. Læuigata vsui sunt. vtitur eo Paulus πρὸς μιλφώσεις τῶν βλεφάρων.

νειαίρη. ἡ κάτω καὶ ἐσχάτη κοιλία, quāquam Homerus Iliad. ε΄. non dicit simpliciter νειαίρην, sed νειαίρην γαστέρα, eo versu:

> νειαίρῃ δ' ἐν γαστρὶ πάγη δολιχόσκιον ἔγχος. τουτέστι τῇ κάτῃ.

νέλιον. nomen est malagmatis, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 18.

νέον. τὸ νέον. hoc est, nuper vel nouum, apud Hippocrat. vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

νέκταρ. dicitur vini mulsi genus ex musco confecti, hoc modo: Mustum quousque ad dimidias ferè resideat, excoquitur, & in decem eius sextarios vnum mellis Attici miscetur, pòst in cadum trasfunditur, gypsatóque vasis spiraculo in vmbra reconditur. Verùm inflationibus obnoxium esse perhibetur & stomacho aduersum, datúrq; alui ciendæ causa. Author Const. Cæsar lib. 8. de agricult. Ex eo medicamēta multa nectarea dicta sunt, inter quæ habetur νεκταρία ἀντίδοτος descripta à Galeno lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, ita dicta vel à nectare, vel ab helenio quod recipit, quod nectarium à quibusdam vocatum fuit, ex quo νεκταρίτης οἶνος apud Dioscoridem, quòd ex nectario, id est, helenio fieret. Est & νεκτάρειον ἔκλειγμα colicis, pleuriticis & dyspnoicis perutile, descriptum lib. 9. τῶν κατὰ τόπους, vino dulci affuso coctum, & alia præterea quamplurima à veteribus medicis eo donata nomine propter suauitatem.

νεόμενον. τὸ νηχόμενον καὶ τὸ παραγινόμενον. hoc est, natantem & aduenientem apud Hippocratem lib. 1. τῶν γυναικείων, quorum alterum de chorio, alterum de fœtu dictum est, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

νευρὰς. frutex est pusillus in petris, similis peplo sed breuior, quanquam folio maiore, alio nomine παρωνυχία vocatur: νευρὰς dicitur, quod radice constet neruulenta & torosa. Sunt & qui νευράδα τὸ ποτήριον appellent.

νεῦρον. *neruus. Est pars simplex spermatica, exanguis, sensu tãtùm aut etiam motu prædita. Vt enim arteria & vena, sic neruus inter prima ac simplicissima humani corporis elementa censetur lib. 1. de elementis, & inter partes similares numeratur. Fieri autem ex semine non ex sanguine Galenus lib. 1. de semine prodidit, & albus ipse color neruorum arguit, quódque frigidus sit & exanguis. Erasistratus, vt habetur apud Galenum lib. de atra bile, scripsit, lentum & tractitium nec facilem excretu cibum esse à quo nerui aluntur, eiúsque sententiam sequutus Galenus comment. in aphor. 26. lib. 2. ait neruos nutriri ex frigidis & glutinosis humoribus. Ex quo apparet neruos simili substantia constare, humore scilicet mucoso. Etenim si elixentur, si putrescant, in eius generis humorem dissoluuntur. Verùm Galenus lib. de vsu partium scribit neruos duplici constare substantia, vt & cerebrum, alios quidem molliore, alios verò duriore. Indè neruorum duplex oritur differentia. Alij enim molles, alij duri sunt. Quorum vt substantia, sic opus diuersum est: molles enim ad sensum, duri ad motum sunt comparati. Vt autem magis minúsque molles esse possunt aut duri, sic magis minúsque ad sensum aut motum valent. Quod tamen non ita accipi debet, quasi duri non sentiãt. Omnis enim neruus sensu præditus est, & vbi neruus est, illic etiam sensum inesse oportet, licet magis obtusum & hebetem à duro quàm molliore neruo. Non tamen contrà necesse est omnem neruum mouẽdi vi præditum esse. Itaque qui nerui mouent, iidem prorsus sentiunt, non autem è cõtrario qui sentiunt iidem etiam mouent. Mollium principium est cerebrum, durorum spinalis medulla. Ab hoc principio singuli in suas sedes à natura mittuntur, molles quidem in organa sensuum, duri verò in musculos. Nullus eorum simplex est &* ἀζυγὴς, *sed omnes coniugati feruntur, ideóque ab anatomicis neruorum paria appellantur. Ac septem quidem ex cerebro, triginta verò ex spinali medulla proficiscuntur. Eorum qui sunt à cerebro primum par seu prima coniugatio est neruorum opticorum, qui sunt maximi, mollissimi & caui meatu sensibili. Secunda eorum est qui mouent oculos. Sunt autem graciles, duri, multiplices: nam ramis septem in totidem oculi musculos absumuntur. Tertia autem multiplex est, cuius portio prior multis propaginibus inseritur in crotaphitas, masseteras, cutem faciei, dentes, gingiuas, musculos labiorum & linguæ tunicam ad saporum discretionem (ob id hæc tota Galeno gustatoria dicitur) Posterior autem portio, gracilior, durior aliis propaginibus fertur in crotaphitas, cutem frontis & faciei, musculos labri inferni, pterygia & narium membranas. Quarta dura & gracilis in palati tunicam absumitur. Quinta duplex est, parte maiore inseritur in meatum auditorium, in musculum latũ, in crotaphitas & masseteras omnes, minore verò in eosdem masseteras absumitur. Sexta omnium ramosissima distribuitur ramulis quibusdam in colli & laryngis musculos, sed ferè tota in thoracem, vbi ramulos dat musculis tribus à sterno & vicina claui ascendẽtibus, & ramum per costarum radices demittit ad partes ventris inferni quem costalem vocamus, alterum ad musculos laryngis recurrẽtem, tertium insigniorem in stomachum & ventriculum qui stomachicus dicitur. Septima verò dura est & absumitur in musculos linguæ, ossis hyoidis & laryngis. Hæc autem septem neruorum paria cranio excidunt per foramina, primum rotunda, secundũ scissa, tertium & quartum oblonga, quintum mediocria in osse auditorio, sextum maxima, septimum parua, occipitis maximo foramini iuncta. Quæ verò ex spinali medulla excidunt ner-*

uorum

uorum paria, inter spondylos excidunt, ita tamen ut supposito spondylo tribuantur. Primum enim thoracis par id dicitur quod inter septimum ceruicis & primũ thoracis spondylum excidit, & primum similiter lumborum par quod inter primum lumborum & ultimum thoracis spondylum est, & primum ossis sacri par quod est inter quintum lumborum spondylum & primum ossis sacri. Sic primum par dicitur, quod per foramen posticum, primo spondylo & occipiti commune egreditur. Hunc in modum prodeuntes nerui inseruntur ferè in vicinas partes, ne in longiore via periclitentur, quam si ingrediuntur, mirè teguntur & muniuntur ad securitatẽ. Hæc quidem de neruis propriè appellatis sufficiant. Cæterùm non omittendum est quod scribitur à Galeno initio lib.15. de usu partium dissserẽte de pudendi substantia, neruum tribus modis dici, uno quidem propriè genus illud totum quod à cerebro & spinali medulla est: altero id quod à musculis oritur & τένων, hoc est, tendo ab Hippocrate dicitur: tertio autem quod Hippocrates συνδεσμὸν, id est, ligamentum, medici verò post eum νεῦρον συνδετικὸν, id est, neruum colligantem nuncuparunt. Dictum est Græcis νεῦρον ἀπὸ τοῦ νεύειν quod nutare & flectere significat, ut scribit Galenus initio lib. de motu musculorum.

Νεῦρα παλινδρομοῦντα. nerui recurrentes. Sunt rami duo neruorum sextæ coniugationis quorum dexter circum arteriam quæ axillam adit, sinister verò circum magnum arteriæ descendentis truncum obuolutus sursum reuertitur in laryngem. Oportuit enim laryngis quosdam musculos, quò vox ederetur, deorsum moueri, & ob id spiritum animalem ab inferioribus partibus sursum quodãmodo ipsis deduci: neq; fieri id aliter potuit quã demissis ad inferna neruis, posteáque recurrentibus. Quò autem firmi recurrerent, eos inniti corpori cuidam firmo & rotundo commodum fuit. Itaque circum arteriam quidem axillarem dextram neruus ille dexter ad superiora reuersurus reflectitur: sinister verò quoniam circum sinistram ipsam arteriam axillarem commodè reflecti non potuit (neque enim illa transuersim, ut dextra, sed obliquè sursum in alam contendit) ideò in cauitatem thoracis cogitur descendere, & arteriæ magnæ truncum apprehẽdere, qui deorsum ad spinã proficiscitur. Sic uterque secundùm latera asperæ arteriæ sursum redit, & inseritur in musculos laryngis ad edendã vocem, qua ex causa Galenus lib.4. de locis affectis φωνητικοὺς maluit appellare: tam sunt enim ad vocem necessarij, ut secti vocem prorsus aboleant: refrigerati verò tantisper vocem impediant, donec calefacti naturalem temperiem recuperauerint.

Νευρῶδες. neruosum. Est corpus spermaticum & exangue, ad nerui naturam similitudinémue accedens. Tria eius genera Galenus esse dicit initio lib.15. de usu part. & comment.1. in lib.6. τῶν ἐπιδημιῶν. Unum eorum quæ propriè nerui appellantur, & prodeunt ex cerebro aut spinali medulla. Secundum eorum quæ à musculis oriuntur & τένοντες ab Hippocrate appellantur, ab aliis autem ἀπονευρώσεις: siquidem neruosæ partes musculorum tendines vocãtur. Tertium verò eorum, quæ συνδεσμοὺς Hippocrates vocauit, recentiores autem medici νεῦρα συνδετικά, id est, neruos colligantes. At verò præter hæc genera etiam sedes, uterus, vesica & pudendum neruosa dicũtur, cùm tamen nullo trium prædictorum generum contineantur, neque ex ullo istorum trium generum componantur, sed quòd neruosorum corporum similitudinem gerant: siquidem latissimè distenduntur, contráque in breuissimum spatium contra-

hĩtur, quod nulli carnoſo membro aut pingui accidit. Itaque partes illas neruoſas ex quadã ſimilitudine dicimus, vt & reliqua omnia alba & exãgui materia prædita, quoniam plurimùm extendi, rurſumq; in ſe ipſa retrahi & ſubſidere vidantur, vt eo comment. Galenus annotauit.

νεφέλη. nubes. nubecula. Id dicitur apud Hippocratem quod in vrinis pendet, eodem modo quo nubes in aëre. Galenus ἐναιώρημα appellat commẽt. 2. εἰς τὸ προγνωστικόν. ſcribens νεφέλην καὶ ἐναιώρημα idem eſſe, aut νεφέλην ſpeciem eſſe τοῦ ἐναιωρήματος: legitur enim apud Hippoc. duplex ἐναιώρημα, γονοειδὲς καὶ νεφελοειδὲς ſiue ἐπινέφελον, quorũ illud craſsius, candidius, compactius & rotundius eſt, hoc verò minùs candidum, rarius magíſque diffuſum. Vt enim aër nubiloſus dicitur non qui atris nubibus cõdenſatus eſt & caliginoſus, ſed qui ſerenus purúſque nubes aliquot per eũ ſparſas habet, ſic οὖρον νεφελοειδὲς ſiue ἐναιώρημα ὑπονέφελον appellare Hippocrates videtur, quod nec colore eſt album, nec etiam planè nigrum, ſed horum medium, vt docet Gal. cõmẽt. 1. εἰς τὸ γ΄. τῶν ἐπιδημιῶν. Cæterùm id omne crudum eſſe & à flatuoſo ſpiritu in altum efferri Galenus docuit. Quod perfectè cõcoctum, ſecretum, æquale, ſimilaréque eſt, id certè quoniam nihil flatus habet, in fundum vaſis vrinarij deſcendit.

νεφέλιον. nubecula. Eſt in nigro oculi exulceratio ſuperficiaria ab humoris diſtillatione facta, caligine, ἀχλὺν dicunt, profundior, minor & candidior.

νεφελοειδὲς οὖρον. nubiloſa vrina, hoc eſt, vrina quæ albamc nubeulam continet, vt annotat Galenus comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. vide νεφέλη.

νεφρίτης. ſic proprio nomine dicitur è lũborũ vertebris prima, ſicut poſtrema ἀσφαλίτης.

νεφρῖτις. dici quidem poteſt omnis affectus quo οἱ νεφροὶ, id eſt, renes laborant, ſiue is ſimilaris ſit, ſiue organicus, ſiue cõmunis, propriè tamen λιθίασις, id eſt, calculi morbus, νεφρῖτις dicitur. Nomen habes à læſa particula.

νεφριτικὰ φάρμακα. dicuntur antidoti & compoſitiones quæ renibus affectis conueniũt. Eſt autem earum duplex differentia generaliſsima: quædam enim calculoſos renes iuuant, quædam verò inflammatos & vlceratos, quæ etiã ad veſicam ſimiliter affectam conueniunt. Habent autem contrarias inter ſe facultates: quæ enim inflammationibus & vlceribus conueniunt, mitigatoria eſſe oportet, coniuncta tamẽ diureticis: quæ verò calculoſis medentur, vnicam facultatem ſortiuntur, quæ ſecare & extergere poteſt cum manifeſta caliditate. Sunt autem talia ferè omnia amara.

νεφροί. renes. ſunt partes carnoſæ, duræ, dẽſæ, concauæ, fibrarum expertes, vrinam à ſanguine ſecernentes: hoc enim eorum munus eſt humore ſeroſo ſanguinem repurgare. Qua ex re voluptatem potiùs quàm alimẽtum capiunt: ſanguinem enim ad ſui nutritionem habent. Cæterùm quò ſerum attrahant duo vaſa in ſingulos renes inſerũtur, à vena caua vnum, & à ſubdita illi arteria alterũ, maiora multò quàm renum magnitudini conueniat: vulgò emulgentia vaſa appellantur. Ipſum autem iidem ſecernunt vaſe duro, craſſo, ex iiſdem vaſis conflato, in ipſam carnem vtrinque diuiſo, ramis primùm binis, deinde ſextenis ſæpius æqualibus, dimidio ſui exteriore carni renum connatis, interiore liberis, tandem ad gibbæ renum partis medium coaleſcentibus. his vbi ſerum ſecreuerint, ipſum denique expellũt in veſicam per vreteras numeroſè etiam in carnem renum diffiſſos, quos, vti & vaſa, parte ſua ſima excipit. In omnibus propè ren dexter ſiniſtro ſublimior eſt. vterque membrana à peritonæo naſcente inuoluitur, neruulúmque gracilem recipit à ramis ſextæ coniugationis

tionis qui costarum radicibus exporriguntur.

Νηδύϊα. τὰ ἔντερα, *apud Hippocratem.*

Νηπιάλει. ἀδυνατεῖ. *hoc est, impotens est, apud Hippocr. vt annotat Gal.* ἐν ταῖς γλώσσαις.

Νηπενθὲς. *herba quæ vino infusa tristitiam discutit, & malorum omnium obliuionem inducit. Eam buglossum esse quidam existimant, alij helenium, quorum opinio probabilior videtur. Nec enim aliud esse putatur, quod Helena apud Homerum Odyss. δ'. in vinum coniecit quàm helenium, ipsius nomine donatum.*

Νήπιος. *infans. sic dicitur fœtus ab eo tempore quo in vtero brachia cruráque fœtus distincta absolutáque cernuntur, vsque ad pubertatem. Itaque non tãtùm quum editum est in lucem* νήπιον *vocatur, sed in ipso etiam vtero post corporis absolutionem, cùm iam videlicet palpitare & moueri cœperit. dicitur etiam ab Hippocr.* παιδίον.

Νήριον. *nerium. Est frutex vulgaris notitiæ, quẽ Dioscorides* ῥοδόδενδρον & ῥοδοδάφνην *scribit vocari. vide* ῥοδόδενδρον. *Sic etiam à quibusdam dictum esse* τὸ δαλφίνιον *Dioscorides author est.*

Νῆστις. *ieiunum intestinum. Est intestinum ordine à ventriculo secundum, illic incipiẽs vbi primum, quod* ἔκφυσις *appellatur, in anfractus gyrósque conuolui cœperit. Sic dictum est quòd semper inane sit, nec minimum quidem cibi in se cõtineat. Id primum quidem omnium (quidam enim* ἔκφυσιν *inter intestina non enumerant) chylum à ventriculo prodeuntem excipit, ex eóque primùm hepar adhuc vacuum sursum alimentum attrahit, vasorum multorum orificiis in simam eius partem insertis. Itaque tùm propter eorum multitudinem, tùm propter hepatis viciniam, plurima & subita fit ex ieiuno distributio, nec diu chylus in eo morari potest, maximè chylo adhuc liquido facilè effluẽte, & ieiuno etiã vehementiùs quàm reliqua intestina eum propellẽte, quod ad ipsum bilis syncerior & acrior ab ecphysi cõfluat: his enim de causis fit vt ieiunum chyli vacuum semper reperiatur, verùm non vt eius principium certum est (incipit enim vbi* ἔκφυσις *desinit) sic & finis circumscribi designaríque potest. Est enim cum eo quod illi succedit (*λεπτὸν καὶ ἀλιὸν *appellant) tam simile substantia & gyris, vt ab eo distingui non posit, à quo videtur tantùm differre quòd ieiunum vasis pluribus scateat, & inane sit. Vbi enim & rariora iã vasa cernuntur & chylus minùs diffluens factúsque crassior, consistere incipit, illic tertij intestini initium statui debet.*

Νικήειον. *est genus collyrij nardini ex lacte præparati ad multa oculorum vitia perutilis. Eius descriptio habetur apud Aëtium lib. 7. cap. vltimo.*

Νικολάου φάρμακον. *nomen est cõpositi medicamenti glutinatorij quo Paulus vtitur lib. 4. cap. 37. ad conglutinanda vlcera.*

Νείλου καλλούειον. *est collyrium diarodon quod ad Nilũ authorẽ refertur, omnium quæ vnquam composita sunt optimum & celeberrimum. Cæterùm variis modis ab authoribus describitur: id enim aliter Celsus, aliter Galenus, apud quem geminum est, aliter Aëtius, aliter Paulus describunt: sed in materia ferè omnes consentiunt, præter vnum Paulum qui nardum non habet, quam tamẽ omissam esse puto non Pauli iudicio sed librariorum negligentia.*

Νῆεις. *dicitur à quibusdam montana nardus, vt author est Dioscorides, quam & alio nomine* θυλακίτην *scribit appellari. vide* νάρδος.

Νῖτρον. *nitrum. Est succus concretus sali finitimus. Perinde atque sal aut nascitur aut*

conficitur. Nitrum quod nascitur, vel reperitur in terra vel extra terram. Quod in terra reperitur, aut cæditur aliorum fossilium modo, éstque durum & spissum & lapidi similius: aut in speluncis colligitur, ex quorum cameris vel pendens stiriarum instar concreuit, vel excidens liquidum adhuc in terram defertur. Id verò est molle, laxum, candidius & similius spumæ. Vtrũque, hoc est, tam id quod effoditur quàm quod in speluncis colligitur, vocatur à Græcis ἀφρόνιτρον, cùm tamen molle modò ac spumæ similius sub hac voce subiici rectè possit, durũ ac spissum non possit: sed ipsi vnum ab altero non nominibus, sed sola bonitate & prauitate distinguũt. Quod verò extra terram reperitur, vel in conuallibus & campis, vel in lacu colligitur, atque sua sponte ex terra efflorescit, ἀλμύραγα Græci appellant. Nitrum autem quod conficitur, varij generis est. Vnum fit in Ægypto ex Nili aquis, quæ nitrosæ sunt, in nitrarias infusis, in quibus quod leuissimum tenuissimúmque est, spuma siue flos nitri appellatur, sed frequentiùs spuma, quam Græci diuisis vocabulis nominant ἀφρὸν νίτρου, vt distinguant à fossili, spumæ etiam simili, quod composita voce ἀφρόνιτρον dicitur. Dioscorides tamen tùm aphronitrum tùm spumam nitri ἀφρὸν νίτρου vocat, atque bonitate alterum ab altero discernit: primas enim tribuit Lydio, quod scilicet in Philadelphia Lydiæ effoditur & verè ἀφρόνιτρον dicitur, secũdas Ægyptio, hoc est, cõfecto in Ægypto quod verè ἀφρὸς νίτρου dici debet. Alterum nitrum etiam hodie ex nitro fossili factitium est, quod Georg. Agric. chrysocollam, & Arabico nomine boracem esse existimat. Tertium fit ex quercu cremata aut robore. Nõ est autem nitrũ vnius coloris, nec perspicuitatis nec saporis, nullúmque omnino odoratum est, nisi calce inspersa adulteratum sit. Calidum est, desiccat atque digerit, & si intrò sumatur, secat & extenuat crassos lentósq; humores potentiùs multò quàm sal, sed multò quàm ἀφρόνιτρον imbecillius. Est enim salis & aphronitri medium. Si verò vratur, propiùs ad aphronitrum accedit.

Νίτρον βερενίκιον. nitrum optimum & maximè molle ac tenuium partium Galenus Bereniciũ & Berenicarium appellatum esse tradit (nõ autem, vt vertit Linacer lib. 6. sanit. tuẽdæ, Bernicarium) ab oppido Troglodytarum Berenice, vt opinor, appellatione ducta. Vnde quondam in Ægyptum aduectum Plinium Ægyptium vocare existimo, & Galenũ ἐν τῷ περὶ [illegible], Alexandrinum. Itaque multùm errat Pãdectarum author, qui nitrum Berenicium vernicem exponit, sic dictum, vt putat, quasi Bernicem. Vicinitate literarum deceptus est. Neque enim vernix vulgò dicta nitrum est, sed longè alterius generis.

Νομὴ. nome etiam à Plinio dicitur. Est vlcus putredinosum, quod vicinas partes serpẽdo depascitur. Putredinem autem acquirit vel diuturnitate temporis, quo omnia, quãquam initio εὐήθη sint, tãdem κακοήθη redduntur, vel statim à principio, vt quod à venenatis animalibus factum est. Progressu quidem temporis & aphthæ & dysenteriæ in nomas transeunt, vt scripsit Galenus ἐν τοῖς κατὰ τόπους. Sunt autem omnia eiusmodi vlcera ægrè sanabilia, & vehementissimis prorsus medicamentis opus habent, adeò vt citra vstionem curari non possint. Dicitur affectus hic ἀπὸ τοῦ νέμεσθαι quod pascere significat, propterea quòd pergere pascẽdo id vitiũ ab ægris particulis ad eas quæ integræ sunt, soleat, atque harũ semper aliquid ægris adiicere, ita vt nõ solũ à substãtia indicatæ rei, sed ab accessorio appellationẽ Græci indiderint.

Νόμος. lex. Quemadmodum in ciuitatibus leges sunt quæ quod agendum est præcipiũt,

& vetant quod agi non debet: sic & in medicina νόμοι dicũtur præcepta, quæ certò & sine vlla coniectura aut ambiguitate aliquid esse agendum aut non agẽdum docent. Eo vocabulo Hippocrates & initio lib. περὶ γονῆς, & ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν & ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον vsus est, vt Galenus annotauit.

νόσος. *morbus. Est affectus præter naturam, actionem per se lædens. Sed quid sit affectus, antè dictum est in dictione διάθεσις. Præter naturam vel contra naturam dicere, nihil prorsus refert: vtrumque vno verbo παρὰ φύσιν Græci dicunt. Nam & fœdus ictericorum color, & lentigo, & alius quiuis etiam leuissimus affectus contra naturam est, nec tamen morbus dicitur, si propter sui exiguitatem non lædat actionem. Siquidem in omni morbo necesse est actionem lædi corporis aut alicuius partis, eámque læsionem tùm sensibilem esse, tùm per se, primò & proximè à morbo fieri, vt eo discrimine morbus à causa sua, suísque symptomatis distinguatur. Ac quoniã morbus omnis ei parti insidet cuius actionem primò & per se lædit, consentaneum est primas morborum differentias ex partium differentiis constitui. Itaque cùm duplices eæ sint, similares atque organicæ, duo pariter erunt summa morborum genera, intemperies & incommoderatio, quorum illud partis similaris, hoc autem organicæ proprium est. Nam intemperies naturale partis similaris temperamentum (per quod omnis actio inculpata editur) dissoluit: incommoderatio verò instrumenti symmetriam peruertit, sine qua actio fieri non potest, vel per quam meliùs fit aut conseruatur. His duobus tertium etiam genus additur vnitatis solutio, vtrique parti commune, quòd ambas ad actionem vel vsum inter se coniungi & cohærere oporteat. Habent autem singula proprias differentias, non iam ex partium diuersitate, sed ex ipsa morborum substantia depromptas. Siquidem intemperies, quam partis similaris morbum esse diximus, alia simplex, alia composita est: & vtriusque earum alia æqualis, alia inæqualis. Simplex sola primarum quatuor qualitatum est, eáq; quadruplex, calida, vt febris, ambustio ab igne vel sole, calor immodicus à motu nimio, vel alia causa calfaciente: frigida, vt congelatio totius vel partis à frigore vehemẽti, tanta sæpè vt pars demortua cadat, vel si in toto corpore est, homo moriatur, & qualis in apoplexia, epilepsia, tremore & spasmo esse consueuit: humida, vt in quibus partibus laxitas & mollities visu & tactu perceptibilis est, nulla foris affluente substantia: sicca, perinde ac si pars salsa esset, vt marasmus totius vel partis, vt ossiũ velut in sabulum resolutorum. Composita verò duplex est: aut enim sola primarum quatuor qualitatum est, aut adiunctum habet materiæ affluxum. Illa calida humida, calida sicca, frigida humida, vel frigida sicca est, & difficulter admodum, vt & quatuor simplices, nisi magna sit, à medicis noscitur. Hæc verò, quæ similiter quadruplex est, neminem potest latére, quia tumorem præter naturam adiunctum habet, quadruplicis materiæ influxu differentem. Sunt autem eius differentiæ, phlegmone, erysipelas, œdema, scirrhus, aliquando simplices, aliquãdò verò inuicem inæqualiter misti, sed nomen à vincenti humore sumentes, ad quas etiam reducuntur strumæ, phymata, phygethla, lepra, psora, vitiligo, elephãtia, & alia eiusmodi morborum genera: quæ quamuis similarium partium sint propria, per accidẽs tamen ad organicas referũtur, non ea modò, sed alij etiam similarium partium simplices morbi, si vnam instrumenti particulam infestarint. Vt ophthalmia tunicæ cohærentis phlegmone, eiusdem morbus propriè est: totius autem oculi, per accidens. & erosio*

ceratoidis tanta vt per eam excidat rhagoides, & ob id distorqueatur pupilla. Hi namque tres affectus oculi sunt pathemata, licet erosio ceratoidi, prolapsus rhagoidi, contortio pupillæ sit propria. Tales quidem sunt intemperiei differẽtiæ, à propria eius substãtia sumptæ. Quæ & rursus suas peculiares sortitæ sunt differentias partim à causis suis, partim à symptomatis, partim ab aliis morborum adiũctis petitas: Siquidem variæ causæ varias gignunt morborum ex intemperie species, certóque constat plerosque morbos sola causarum varietate differre, sicut & multos solis symptomatis esse diuersos. Ab adiunctis similiter discrimen est. Sic autem voco breuitatem, longitudinem, celeritatem, tarditatem, periculum, securitatem, adhæc morborum mores & partium in quibus ij consistunt, differentias. Hinc morborum alij σποράδες, πάνδημοι, ἐνδήμιοι, ἐπιδήμιοι, λοιμώδεις, & si qui sunt alij. Habet etiam suas differentias incommoderatio, quam organicæ partis morbum esse diximus, eásque quadruplices. Vna conformationis, altera magnitudinis, tertia numeri, quarta situs vitium est, quarum etiam singulæ in alias diuidũtur. Nam conformationis vitium in figura, in cauitate & meatu, in asperitate atq; læuitate potest esse. In figura quidem, vt in simis à natura, ictu, casu, in varis, vacis, plancis, in fractura malè curata, in luxatione, in callo eminentiore innato articulis, & in reliquarum partium vitiosa figura. In cauitate verò & meatu, si debita multitudo aut magnitudo non seruatur, id quod contingit si meatus vel nimiùm patent, vel coalescunt, vel constipantur ab iis quæ intus condita sunt, vel obstruuntur ab humoribus multis, crassis, lentis, vel comprimuntur à vicina parte humore vel flatu tumida, vel resident & contrahuntur, essentia ipsorum quibus ij insunt siccata atque indurata. In asperitate autem & læuitate, quum ea quæ suapte natura aspera esse debent, læuitatem, contrà quæ læuia asperitatem alicunde contraxerunt. Magnitudo autem organi vitiosa est, vel quòd nimis aucta sit, vt in lingua magna, illæsa linguæ essentia, in carne vlceribus supercrescente, & corpore toto: vel quibusdam partibus, vt mammis, testibus abdomine, pedibus adeò auctis vt actionem lædant (aliter enim morbus non esset, sed vel symptoma vel pathema tantùm, vt dolor) verùm nimia hæc magnitudo rarò accidit post natiuitatem, particula suam figuram seruante. Vel vitiatur magnitudo, quòd minor sit quàm cõueniat, vt in atrophia partis alicuius vel totius, id quod sæpè accidit post natiuitatem. Numeri verò morbus tùm in exuperãtia, tùm in defectu consistit. Exuperantia vel est rei naturalis, vt sexti digiti, & tertij testiculi: vel est rei toto genere præter naturã, vt abscessuum & eorum quæ in abscessibus continentur, lumbricorum, calculi, grandinis & suffusionis in oculo, calli, verrucæ & aliorum eiusmodi, ex quibus quæ actionem primò impediũt, vt suffusio, sunt morbi: quæ verò non primò, sunt morbi causæ. Defectus autem solius rei naturalis est, siue ea ex toto, siue ex parte perierit: ex parte quidem, vt in partibus ex dimidio sectis, mutilatis, non formatis: ex toto autem, vt in iis quæ radicitùs perierunt ossibus, digitis, membris, glandulis, gurgulione & cæteris partibus truncatis, exectis, putrefactis, aut non formatis. Ex quibus quæ actionem primò lædũt, sunt morbi: quæ verò partem actionis opificem refrigerant, vel ei non satis alimenti trãsmittunt, aut aliter afficiunt, sunt morbi causæ. Quædam autem & morbus sunt, & morbi causa, vt gurgulio exectus. Nam vocem lædit & thoracem refrigerat, in quibus morbum ad partem relictam non ad deficiẽtem referre oportet. Est etiam situs siue compositionis

positionis morbus duplex, quorum vnus in situ partium præter naturam consistit, sicut apparet in omnibus herniarum speciebus & in articulorum luxatione: alter verò in connexu partium præter naturam, quando vicinæ partes inter se non bene consentiunt, vt in vinculo linguæ & pudendi contingit, & in articulorum ligamentis laxis, intentis, ruptis, breuioribus, longioribus, & præter hæc in coalescentia labiorum, digitorum, palpebrarum, sedis vel pudendi muliebris, siue ab ortu, siue ab vlcere. Hæ quidem sunt differentiæ summæ morbi partis organicæ, eæque simplices. Coëunt autem aliquando atque complicantur morbi ij simplices, vel secum, vt suffusio cum pterygio in oculo, magnitudo nimia & asperitas in lingua: vel cum aliis similarium partium morbis, vt luxatio cum phlegmone, quarum illa primò instrumenti, hæc similarium instrumenti partium morbus est primò: instrumēti autem non primò nec propriè, sed per accidens, quemadmodum suprà dictum est. Cæterùm in his propriis organicarum partium differentiis id perpetuò tenēdum est, prima instrumenta, vt musculum, venam, arteriam, ex partibus similaribus, secunda verò, vt digitum, ex primis, tertia autem, vt manum, thoracem, pedem, ex secūdis, rectam vel vitiatam compositionem sortiri, & ex his quòd sana sint vel ægra obtinere. Restat iam tertium morbi genus, vtrique parti commune, id est vnitatis partium, quæ inter se cohærere debent ad actionem vel vsum, solutio. quæ duplex etiam ponitur, vna simplex, altera composita. Simplex in carne quidē θραῦμα, ἕλκος, ῥῆγμα, θλάσμα siue θλάσις, ἔνθλασις: in osse verò ῥωγμὴ, ῥῆξις, ἀγμὸς, διακοπὴ, ἕδρα: & in molli osse capitis θλάσμα, κάταγμα, περιδὺρ: in neruo autē σπασμός. Composita verò, cùm duo morbi ad solutam continuitatem pertinentes secū cōiunguntur, vt fractura cum vlcere, vlcus cū spasmo: vel cùm morbus solutæ continuitatis cū alio morbo partium similariū vel organicarum cōplicatur, vt vlcus cum aliqua intemperie aut cum phlegmone aut erysipelate, aut alicuius partis sphacelo, aut amputatione, aut peruersione.

Νόπορ. dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος siue cucumis anguinus, vt habetur apud Dios.

Νοτιώδης πυρετός. humida febris. Est differentia febris apud Hippocrat. lib. 6. epidemiōn, sumpta à subiecto in quo calor febrilis accenditur. Id autem est humor, cuius quoniā variæ habentur in corpore differentiæ, ideò earum alias ὑγροὺς, alias ἰχῶρας, alias πλιοὺς appellauit. Has febres practici humorales vocant.

Νότος. auster. ventus est à meridie flans. Hic ferè semper calidus est, nisi fortè, quod rarum est, ineunte vere frigidus sit, vt scribit Galenus commēt. 1. εἰς τὸ α'. τῶν ἐπιδημιῶν sed nunquam valdè frigidus est. Magna etiam ex parte humidus est, & pluuias, vt scribit Hippocrat. continentes leuesque inducit. Talis autem si flârit diutius, caliginem in nobis inducit, dissoluit corpora, fundit humores, putredinem excitat & multorum morborum author est: verùtamen non semper humidus est: videtur enim, vt scribit Galenus comment. 3. εἰς τὸ γ'. τῶν ἐπιδημιῶν, aliquando siccus esse, quem λευκόνοτον vulgus, Latini Caurum appellant. Homerus ἀργέστην νότον eam ob causam vocauit, quasi purum & candidum austrum, quod imbribus careat. Id quod etiam indicauit Hippocrates lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, describens statum qui totus austrinus & squalidus fuit. Est autem is auster nonnunquam vehemens, nec latere potest dum spirat. Alius verò lenis est, cuius motum, vt ait Galenus, in aëre & nubibus non sentias. Calidus autem semper est, cùm Caurus interim frigidus sentiatur.

Νύγμα. punctio. Est solutio continuitatis in carne, incidente aliquo acuto & tenui fa-

ϲτα. dicitur & νύσις.

νυγματώδης ὀδύνη. *punctorius dolor. vide ὀδύνη.*

νυκτάλωψ. *lusciosus. Dicitur is qui interdiu quidem videt, sole occidente obscuriùs, noctu omnino nihil. Accidit propter capitis imbecillitatem & maximè spiritus visiui crassitudinem, itémque reliquorum oculi humorum ac tunicatum. Quibusdam verò contingit, vt noctu meliùs videāt, interdiu deteriùs, etsi Luna luceat, nihil cernant: Sed hoc rarum est, illud plurimis contingit. Caterùm* νυκτάλωψ *dicitur non ille modò qui ita laborat, sed ipsius etiā affectionis nomē est. Sic autem dicitur quasi* ὁ τῆ νυκτὸς ἀλαός. *hoc est, noctu cæcus:* λαῦν *enim videre significat. vide* μύωψ.

νυκτεὶς. ἡ ἀναγαλλὶς, *vt habetur apud Dioscoridem. Eam Aëtius ad caligines oculorū commendauit, videtúrque multis* ἀντὶ τῆ ἀναγαλλίδος *accepisse.*

νυμφαία. *herba est in paludibus & stagnantibus aquis nascens, foliis fabæ Ægyptiæ minoribus & lōgioribus, aliis in summa aqua, aliis demersis, pluribus ex radice eadem prodeuntibus: flore lilio simili, albo, & in medio crocos habente: cùm defloruerit, vt rotundum malum, aut papaueris caput, extuberat, nigro semine, denso, lato, lenti gustus. Caulis est læuis, niger, minimè crassus, ciborio cognatus. radix nigra, scabra, clauæ similis, quæ autumno sequatur. Nymphææ nomē habuit, quoniam aquas amet. Est & altera nymphæa cuius flos* βλεφαρὰ *dicitur, foliis antedictæ, radice alba, scabra, flore luteo, nitēte, rosæ simili. Nymphæa vim habet sine rosione siccandi, ventrem reprimit, & genituram absumit. Quæ radicem albam habet, valētior est: quæ verò nigram, detersoria quoque vi & exterente pollet.*

νύμφη. *nympha. Est epiphysis cutacea, lata, intra pudendum muliebre, supra alarum commissuram ad vrinarium meatum sita. Gemina autem est, vtrinq; scilicet vna. Data est à natura, tùm ornamenti causa (nam quod peni virili præputium est, id* νύμφη *vtero est) tùm etiā vt vterum à puluere, frigore & aliis externis iniuriis tueatur. Vt enim vua pharyngi propugnaculum est, sic* νύμφη *vtero. Siquidem illa operit colli vteri orificium, cui pro munimento data est. Verùm aliquandò naturæ modum excedit, & ad tantam magnitudinem excrescit, vt deformitatem atque pudorem inducat, extra vterum propendens. Tunc ferro resecari debet, quemadmodum Aëtius lib. vltimo prodidit.*

νυμφοδότου τρόχισκος. *pastilli species authore Nymphodoto, adstringendi vi præditi: cuius duæ habētur compositiones, vna apud Paulū lib. 7. cap. 12. altera apud Aëtium lib. 9. cap. 49. de iis quæ infernè dysentericis infunduntur.*

νύσις. *punctio. Est solutio continuitatis in carne, incidente aliquo acuto & tenui facta. dicitur &* νύγμα.

νωθρῶς. ἐν χρόνῳ πλέονι καὶ λεπτῶς. *apud Hippoc. aphor. 7. lib. 2. sicut Gal. interpretatur.*

νωθρὰ

νῶτος. *dorsum. Pars est posterior corporis. Ea latè patet Aristoteli lib. 1. de histor. animal. Eius enim partes facit scapulas, spinam & lumbos. Itaque eo authore, quem posteà permulti sequuti sunt,* νῶτος *dicitur pars tota posterior ab occipite vsque ad extremum coccygem, triginta quatuor vertebris cōpacta. Cui sentētiæ etiam fauet Latinum dorsi nomen, quod secundùm Probum significat totam posteriorem corporis partem, eò quod deuexa sit deorsum, vt inquit Festus: tota namque ea pars decliuis inflexáque est, & ab anatomicis carinæ nauis comparata: est enim veluti statumen*

quoddam,

quoddam, in quo costæ, velut in carina trabes connectuntur, totúmque corpus stabilitur. Sic dorsi quinque partes erunt, collum, thorax, lumbi, os sacrum & coccyx. Alij verò multò arctiùs dorsum definiunt, dicentes esse partem ceruici subiectam; & duodecim vt plurimùm comprehensam vertebris. Hi νῶτον appellant, quod illi thoracem. Sed reuera thorax non posteriorem modò partem, verùm anteriorem etiam designat, sic vt νῶτον ea secũda significatione pars sit thoracis posterior. Itaq; his authoribus, vbi ceruicis vertebræ desinunt, dorsum illic incipit. Collum autem à dorso nõ hominum sola institutio, verùm ipsa etiam natura discreuit. Ea namque cùm spinas vertebrarum ceruicis veluti bicornes produxerit, posteà in dorso simplices effecit. Non est autem in omnibus certus vertebrarum numerus, quòd aliquãdo vna vel desit vel numero excedat. Superest verò rariùs quàm desit. Earũ prima λοφίας dicta fuit à veteribus, quo nomine quicquid prominet, intelligitur: secunda μασχαλιστὴρ, quasi axillaris vocatur. Reliquæ nouem consequentes, πλευρῖται, duodecima verò διαζωστὴρ, quòd ea parte cingamur. Hæc igitur postica vertebrarum structura νῶτον appellatur. Definitur autem ea, sicut dictum est, ab octaua vertebra vsque ad decimam nonam, & à lateribus, dextro & sinistro, quantum videlicet à postica parte patet oculis. Nam & costarum pars posterior, & musculi similiter sub ea parte comprehenduntur. Ea quoniam pectori opposita est, etiam ἀντίστερνον à plærisque dicta fuit. Est enim στέρνον thoracis pars anterior, sicut νῶτον posterior. Rufus libello de partium hominis nomenclatura, τὸ νῶτον dicitur, inquit, pars corporis posterior à ceruice vsque ad μετάφρενον. Est autem μετάφρενον pars media inter dorsum & lumbos qua renes adiacent.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO Ξ.

Ξανθὴ. *nomen est cõpositi medicamẽti acris & exedentis, quo Paulus lib. 4. cap. 43. vtitur ad vlcera in quibus caro supercrescit, & eiusdem lib. cap. 53. ad inducendam crustam & sistendum sanguinem ex quauis parte profluentem.*

ξάνθιον. *lappa. planta est pinguibus locis nascens & vbi lacus exaruerunt, caule cubitali, anguloso, pingui, alas plures fundente, folio atriplicis incisuras habente, odore nasturtij, semine rotundo ceu grandiore oliua, spinoso, platani pilula, vestium cùm tangitur tenaci, philanthropos ob id à quibusdam dicta. Nomen habet quòd rufet capillum. ab herbariis lappa minor & lappa inuersa nominatur.*

ξίνιον. *lenticulæ species, sed rarior, cùm tamen vari lenticulaq; cæteræ vulgò notæ sint. Est autem rubicundior & inæqualior, vt scribit Celsus lib. 6. cap. 5.*

ξέστης. *sextarius. Est mensura liquidis atque aridis communis duas heminas capiens apud Romanos. Hanc Galenus lib. 1. τῶν κατὰ γένη scribit viginti vncias continere*

(nec dubitandum quin mensurales intelligat: ponderales enim variæ sunt & numero incertæ, sed pro modo & pondere rerum quas metimur) & similiter Oribasius, eósque falli qui putarunt sextarium Romanum decem & octo vncias mensurales capere. Erat autem & ξέστης Atticus, sextario Romano minor, liquorum & ipse mensura, capiens duas κοτύλας, siue libram & semissem, hoc est, vncias decẽ & octo. Est autem ξέστης vocabulum è Latino sextarij nomine deprauatum, vt asserit Gal. lib. τῶν κατὰ τόπους. Nam neque nomen neque mensura hæc apud vetustiores Atticos scriptores inuenitur, sed vnà cùm imperio Romano & vox & mensura in Græciam venit. Vnde vsus eius apud Andromachum, Heram, Asclepiadem, Critonẽ, Dioscoridem ac nonnullos alios, qui dum res Romanæ florerent, de medicamentis libros scripserunt, admodum frequens est: duas recipit κοτύλας, sicut Fannius declarat istis versibus:

At cotylas, quas si placeat dixisse licebit
Heminas, recipit geminas sextarius vnus.

Ac quia sextarius duodecim cyathos cõtinebat, quemadmodum as & libra duodecim vncias, antiqui, præsertim poëtæ, sextarium tanquam libram, in vncias partiebantur, iisdémq; nominibus appellabãt. Itaque sicut in ponderibus sextans duas vncias significabat, ita cùm de poculis sermo erat, sextans duos cyathos, quadrans tres cyathos, triens quatuor cyathos, & quincunx quinque cyathos, vt in multis locis apud Martialem legitur.

Sed & ξέστης aridorum mensura fuit apud Atticos, continens similiter κοτύλας duas siue decem & octo vncias mensurales. Eius nota apud Græcos fuit ista ξ' vel quæ frequentior est ξ.

ξηρασία. vitium capillorum, vt scribit Def. med. author, cùm ij similes lanugini appareant, perinde ac si puluere consperssi essent. Species alopeciæ cẽseri potest, quæ ita dicta sit propter alimenti pilorum defectum & ariditatem cutis.

ξηράφιον. idem quod ξηρίον.

ξηρίον. est medicamentum aridum quod in pulueris modum inspergitur, ideóque & κατάπασμα alio nomine appellatur. Constare potest varia materia ad vsum multiplicem: aliud cuti, aliud vlceribus inspergitur. Eorum quæ cuti admouẽtur, alia abstergunt, alia extenuant, alia discutiunt, alia, vt quæ capiti adhibentur, fluxiones reprimunt aut desiccant. Quæ vlceribus conueniunt, alia carnẽ inducunt, alia excrescẽtia reprimunt, alia cicatricem generant, alia vrunt exedúntque, alia sanguinem sistunt. Exempla eorum multa habentur apud Paulum & Aëtium.

ξηροκολλύριον. est collyrium ex aridis medicamentis præsertim metallicis constans, exceptis vnitisque vel succo vel melle vel humore aliquo. Quamuis enim liquore aliquo colligantur, non desinunt arida collyria esse, propterreà quòd ipsorum denominatio non est ab eo quod ea colligit atque coadunat, sed ab ipsa materia qua maxima ex parte constant. Siquidem ab eo quod magis in ipsorum compositione pollet vel ξηροκολλύριον vel ὑγροκολλύριον appellatur. Sunt autẽ variæ τῶν ξηροκολλυρίων compositiones apud veteres medicos, quorum magis celebres describuntur ab Aëtio lib. 7. vide κολλύριον.

ξηρόμυρον. vnguentum siccum. Est compositio odorifera, siccis aromatibus constans. Ad varios vsus antiquis apparabatur: ad suffitus odoris gratia, ad amuleta, præsertim pestillen-

pestilẽtiæ, ad exiccationem fluxionis alicuius, aduersus hircosum odorem axillarum & reliqui corporis: itaque pro vario vsu diuerso modo efformabatur. Aëtius lib. 6. describẽs pulueres inspersiles caput densantes describit ξηρόμυρον siccis omnibus constãs tritis & in puluerem tenuem redactis, quem capiti priùs oblito vino austero inspergendum consulit. Idem lib. 16. selecta quædam aromata trita cribratáque excipit aliquo liquore, docétque pilulas rotũdas ad ciceris magnitudinem effingere, quas acu perforatas & exiccatas traiecto filo è collo suspendit. Nec verò dubium est quin massam in vnam componi poßint in mali modũ, quod pomum odoriferum vocari poterit, quale hodie à plærisque gestatur, tùm ad venustatem, tùm ad arcẽdum pestilentiæ periculum.

ξηρὸς πυρετὸς. sicca febris, in qua sitis vehemens per initia, lingua arida; cutis dura in modum corij, & squalor plurimus toto corpore. Huic opposita est humida febris in qua ægri à primo statim die sudant, verùm sudore vel parum vel nullo modo leuantur. Author Galenus libello aduersus Lycum.

ξηροφθαλμία. est arida lippitudo in qua oculi subaridi neque tument neque fluunt, sed rubent tantùm & cum dolore quodam leui & prurigine grauescunt, & palpebræ citra duritiem vllam prægraui pituita inhærescunt. Author Celsus & Aëtius.

ξιφίδιον. sic dicitur ab aliquibus τὸ σπαργάνιον, vt author est Dioscorides.

ξίφιον. gladiolus. herba est sic dicta quòd foliis gladij speciẽ præbeat. Ea autem iridi similia sunt, sed minora & angustiora, & gladij modo mucronata neruosáq;. In caulem exit cubitalem vel etiam bicubitalem, vt ait Plinius, in quo purpurei flores in ordinem digesti inter se distant, semine rotundo, radicibus geminis, quarum vna insidet alteri ceu pusillis bulbis inferiore gracili; superna verò vberiore & habitiore. In aruis maximè nascitur. vocatur aliis nominibus φάσγανον & μαχαιρώνιον. Radix eius, præsertim superior, dicitur vim habere attrahẽdi, discutiẽdi & exiccãdi.

ξιφοειδὴς ἐπίφυσις. est cartilago triangula parti infimæ sterni adnata gladij effigie. In hãc enim sternon exacuitur & desinit. Non est autem semper simplex & acuminata hæc cartilago, sed non rarò in fine lata, sæpè bifida, vnde & vulgò furcella dicitur. Sæpè tota est latißima & planè ossea (vnde Galeno os aliquando dicitur, quòd ætatis aut tẽperamẽti siccioris occasione in os degenerat) præsertim parte anteriore: nam posteriore diutius cartilaginosa est, & intima semper. Quidam mucronatam cartilaginem vocant, vulgò malum granatum. Sunt verò qui non eam cartilaginem, sed totum ipsum sternon cum ea ξιφοειδὴς nuncupent, vt ait Galenus. Nam sternon manubrio, cartilago verò gladio plærumque similis videtur.

ξυλαλόη. lignum aloës, quod proprio nomine ἀγάλλοχον appellatur.

ξυλοβάλσαμον. est frutex, siue sarmentum, siue surculus balsami. Amputabatur ab incolis & vænibat, propterea quòd eo decocto in vnguentis vice opobalsami multis esset, etiam si ex toto balsamo minima illi inesset odoris gratia. Dioscorides probari dicit recens, sarmento tenui, fuluum, odoratum & quadamtenus opobalsamũ spirans.

ξυλοκέρατα. siliquæ. sic vocantur à recentioribus Græcis quæ veteres κεράτια vocarunt. Sunt qui peculiariter arboris ceratoniæ siliquas hoc nomine nuncupari tradãt, quæ vulgò corrupta voce xylocaracta dicunt.

ξυλοκιννάμωμον. est lignum cinamomi, cortice suo multò ignobilius: siquidem in fastidio est, propter origani, quòd redolet, acrimoniam.

ξυλοκόμμα. idem quod κόμμα, ut scribit Dioscorides.

ξύλον. sic appellauit Hippocrates organum suum ad restituẽda omnia luxata idoneum. recentiores βάθρον dixerunt, de quo vide suo loco.

ξύμπτωσις. vacuatio, siue extenuatio corporis, apud Hippoc. aphor. 3. li. 1. ἀπὸ τοῦ συμπίπτειν, ὅτι συνιζάνει: quæ enim vacuantur corpora, concidere ac considere solẽt, atq; etiam extenuari. vsus est & eo verbo Hipp. in hac significatione lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

ξυρὶς. herba est folio iridis, latiore & in turbinem mucronato, caule crasso, cubitali, ex quo siliquæ triangulares dependent, in quibus purpureus flos in medio puniceus. semen in folliculis simile fabis, rotundum, rubrum, acre. radix longa, geniculata, rufa. Naturæ tenuis est, discussoriæ & extrahentis atque desiccatoriæ, præcipuè semen quod & vrinã mouet, & lieni indurato medetur. Romani gladiolum dicunt, quidam irin agrestem.

ξύσματα. strigmenta. Propriè dicebãtur antiquis ea quæ oleo illitis corporibus post sudorem vnà cũ sudore, reliquísque humani corporis sordibus destringebantur. Est autem destringere, lacinia, strigilíve alio, aut tota manu quæ corpori hærent abradere & exterere. Ea ex oleo, sudore & sordibus humani corporis concreta, & in balneorum pauimentis relicta, in multos vsus seruabantur. Ex iis ad morbos etiam translata vox est. Nam in dysenteriis summæ intestinorum partes humoris acrimonia derasæ detritæque ξύσματα appellãtur. Sic etiam aliquando dicuntur linamenta linteolis derasis concinnata, quæ propriè μοτοὺς ξυστοὺς chirurgi nuncupant.

ξυσμὸς. κνησμὸς. pruritus, apud Hippocratem.

ξυστὴρ. est scalprum chirurgicum radendo idoneum, quo se ad rimas vsum Galenus prodidit, sed quæ fuerit eius figura non explicat. Dicitur & ξύστρα, hoc est, strigilis.

ξυστὴρ. est collyrium τραχωματικὸν, cuius variæ habentur compositiones: vnam recenset Paulus, Aetius duas. dicitur ἀπὸ τοῦ ξύειν, quod palpebræ asperitates abradat.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO O.

Oα. sic appellabantur ab Atheniensibus sorba, quæ omnes alij per diphthongum οὖα vocant, ut scribit Gal. lib. 2. de aliment. facul.

ὀβελιαία ῥαφὴ. est sutura cranij recta, quæ à media sincipitis sutura ad mediam suturam occipitis secundùm capitis lõgitudinem extenditur, in cranio secundùm naturam se habente, inter anteriorem posterioremque suturam concluditur, neque vltra fertur: aliquando tamen ad nasum vsque per os frontis medium descendit. Dicitur alio nomine ῥαβδοειδὴς, vtrumque nomen inditum est quòd veru, aut sagittæ, aut virgæ instar rectà incedit, verticémque in duas partes dextram & sinistram secat. Latini rectam vocare possunt.

ὀβολὸς. obolus. pondus est dimidij scripuli, drachma enim sex obolos pendit, siue tria

ſcripula: diuiditur autem obolus ἐς κεράτια τρία, hoc eſt, in ſiliquas tres.

ὀγκύλλεσθαι. apud Atticos ſignificat τὸ μέγα καὶ ὑπερμύθια φρονεῖν. Verùm ab Hippocrate vſurpatur pro attolli ſubito in tumorem, vt annotauit Erotianus.

ὄγχειν. φέρειν, apud Hippocratem.

ὀδαξισμός. eſt gingiuarum pruritus ante dẽtitionem. Nam antequam erumpant dentes dolor quidam, ſeu pruritus eſt, ſeu morſus, illis intra gingiuas conceptis & erumpere feſtinantibus ſentitur quod vulgò dicunt nutrices, dentes germinare, quo moti infantes gingiuas inuicẽ collidũt: ex quo patet ὀδαξισμὸν aliud eſſe quàm ὀδοντιάσιν: hæc enim eſt dentis iam concreti eruptio extra gingiuam, ille verò dentis ipſius concretio & conformatio intra gingiuam, ſiue dolor ex eiuſmodi concretione exoriens. Hermolaus Barbarus apud Dioſcoridem gingiuarum commorſionem vertit.

ὀδόντες. dentes. Sunt oſſa ſentientia & tota vita auctilia, genæ infernæ ſupernæque alueolis infixa, ad comminuendos cibos comparata. In oſsium quidem numero habendos eſſe dentes Galenus contendit, etiamſi plærique ſophiſtæ, inquit, ſecùs arbitrentur. A reliquis tamen oſsibus differunt primùm quidem quòd ſentiant, quum reliqua oſſa ſenſu careant: dentium enim radicibus mollis quidã neruus à tertia coniugatione vtraque gena inſeritur: ſuperiore quidem per foramen eius quod ſub oculo eſt, inferiore verò ad muſculum in ore latentem. hic autem neruus ſecum venam ad dentium nutritionem, & arteriã ad caloris natiui cuſtodiam, cum meninge tenui in dentes adducit. Inde fit vt dolor in dentibus pulſatorius per inflammationes ſentiatur: veruntamen foris & in ſuperficie integros dentes non ſentire verũ eſt, quòd in eam dentis partem denſiſsimam nerui fibræ non permeant, eámque ob rem cum ea parte limantur, ſecantur, vruntur, punguntur, non dolẽt. Tota verò parte interiore quàm ſint doloti obnoxij dentes apertè docẽt qui eos cauos aſperiùs tractant, aut frigidi calidíue contactu irritant. Deinde verò differunt ab aliis oſsibus quòd toto vitæ tempore dentes augeantur. Id enim niſi fieret, prorſus deficerent, cibis comminuendis attriti. Differũt & ab aliis oſsibus quod nudi ſint, ſine membrana, ſine carne, quódque ſint reliquis oſsibus, vt ait Celſus, duriores, videlicet ne occurſu mutuo, mãdendo frangendóque attenuarẽtur magis quàm reliqua oſſa, propterea quòd nec cartilagine, nec adipe, vt reliqui articuli, ſuperlinuntur, quibus atteri vetentur. Sunt autem dentes in perfectis hominibus vtraque gena ſedecim. In aliis enim plures ſunt vel pauciores: atque tam multos fieri potiùs quã vnum expediebat, ne vno aut dolente, aut vi vel vitio pereunte, affectio aliis communis exiſteret. Primi vtrinque quatuor acie ſunt prætenui, quò fit vt gladiis ſimiles cibos mordendo abſcindant, vt meliùs in ore moli, & in vẽtriculo concoqui poſsint, ob id τομεῖς, vel, vt ait Celſus, τομικοί, id eſt, inciſores appellantur. Sed aliqui pro his quatuor, ſiue ſupernis, ſiue infernis, duos tantùm habent, ſed ferè tam latos, vt vſum ſpatiúmque quatuor dentium comprehendant: aliis verò pro quatuor inciſoribus, ſex, octo, atq; etiã plures, nullo ſæpe ordine collocati, ſed partim recti, partim foras exerti, partim intro in oris capacitatem erumpentes, & manducationem & pronunciationem perſæpe vitiant, vt frequenter eos vel euellere, vel vrere, vel lima tenui minuere oporteat. habent hi quatuor inciſores vnam modò radicem. Poſt eos canini vtrinque hærent, κυνόδοντες Græcè dicti, ſingulares etiam radices ſortiti, hi à baſi rotunda in acutiſsimum mucronem faſtigiati deſinunt ad oſſa & alia dura frangenda, quæ dẽ-

tes subterfugerunt: siquidem vt incisores cibos molles, ita hi duros validißimè confringunt. Post hos sequuntur γόμφιοι siue μύλαι, hoc est, clauales seu molares, quini ab vtroque latere vt plurimùm, aliquando autem pauciores aut plures, omnes asperi, inæquales, ampli & lati. Sic enim à dentibus incisoriis incisos cibos, & effractos à caninis in leuorem terere & quodammodo molere possunt. Sunt enim molis, quibus farinæ fiũt non forma modò, sed etiam vsu persimiles, formam quidem similem reddit asperitas, quæ plurimùm valet ad continendam materiam ne effluat & dilabatur, quæ si molis deest attritu nimio iam læuigatis, denuo ferreis malleis efficienda est. Hi pluribus radicibus genis infixi sunt, ternis quidem genæ superiori, binis verò inferiori, nonnullis tamen exceptis, qui suprà sæpe cum quaternis, infrà verò cum ternis radicibus deprehenduntur. Sunt enim dẽtium genæ inferioris quàm superioris radices & pauciores & minores, quoniam genæ inferioris substantia durior dẽsiórque dentes sua etiam grauitate incumbentes firmiùs cõtinere potest quàm gena superior rara mollisque pendulos, & velut in casum ob suam grauitatem procliues. Cæterùm præter hos triginta duos dentes, alij aliis interdum prodeunt quos genuinos Plinius appellat, ab anno decimooctauo ad vigesimum sextum, vel, vt ille ait, etiam octogesimum, aliquando indolenter, sæpe cùm magno cruciatu. Eos Hippocrates & Rufus σωφρονιστῆρας vocari dicunt, quia dum nascuntur, homo σωφρονίζει, id est, sapere incipit. Habent autem dentes omnes in pueris epiphysim, quæ ipsis sæpe excidit spõte, sed relicta dentis radice, alia prompte in eius locum succrescit. Omnes prætereà dentes infiguntur, vt ait Galenus, ἐν τοῖς τῶν φατνίων βοθρίοις. Sunt autem φάτνια ossa ipsos continentia, βόθρια verò alueoli & cauitates quas subeunt.

ὀδόντα verò etiã appellãt anatomici apophysim secundi spondyli ceruicis, altam, duram, solidam, è superiori interna mediáq; eius sede erumpentem sursumq; spectãtem, propterea quod denti hominis canino aßimiletur. Est autem ea apophysis secũdo spondylo propria, pérque eam cum primo spondylo & cum occipitis cauitate inter suas apophyses κορωνοειδεῖς per diarthrosim iungitur, & valido quodam rotundóque ligamento occipiti alligatur, eíque locum cui aptè & tutò affirmetur & stabiliatur præbet spõdylus primus, ipse quoque ligamentum quoddam trãsuersum producens quod illi apophysi intus iniicitur. Subit enim dens in cauitatem primi spondyli. Ab hac apophysi totam etiam ipsam secundam vertebram Hippocrates, vt Galenus ait, ὀδόντα appellauit, non autem vt scribit se putare Rufus ἐν τῇ τῶν μορίων ὀνομασίᾳ, primam. Alij verò ipsam apophysim πυρηνοειδῆ vocarũt, à similitudine nuclei, alij à nuce pinea κωνοειδῆ, alij verò etiam ὀδοντοειδῆ.

ὀδοντάγρα. instrumentum chirurgicum ad euellendos dentes.

ὀδοντίασις. dẽtitio. Est dẽtis iã cõcreti eruptio extra gingiuã. dicitur alio nomine ὀδοντοφυΐα. Primùm quidẽ dentes intra suos alueolos cõcipiũtur & cõcrescũt, deinde erũpunt, quorũ vtrũque magno cũ dolore fit. Illud ὀδαξισμὸν, hoc ὀδοντίασιν Græci vocãt.

ὀδοντῖτις. est fœnum fruticosum, triangulis flagellis, geniculatis, nigro articulorum nodo, foliis polygono longioribus, hordei semine. Decoctum in vino austero gargarizatu dolores dentium mulcet, indè ductum nomen.

ὀδοντοειδὴς ἀπόφυσις. ea est quam Hippocr. ὀδόντα, vt antè dictum est, & omnes anatomici πυρηνοειδῆ ἀπόφυσιν appellant.

ὀδοντόγλυφα. dentiscalpia. quibus ea quæ dentibus inhærent eximuntur. Figurantur

maximè ex harundinibus, oblonga forma, sed maximè è viridi lentisco, vt declarat Martialis disticho isto de dentiscalpio:

Lentisco meliùs, sed si tibi frondea cuspis
Defuerit, dentes penna leuare potest.

ὀδοντότριμμα. *dētifriciū. Sic dicitur quo dētes fricātur & gingiuæ. Puluisculus id maximè est, sed pro vsu varius. Nā & refrigeratis dētibus, & motis, & dolentibus, & iisdē poliendis atq; dealbādis, adhæc gingiuis laxioribus, & ad parulidas & putrefactiones, omniáque oris vitia parari possunt ex medicamētis genere differentibus.*

ὀδύνη. *dolor. Est sensus tristis in corpore motionis, vel vt Cicero Tusculana secūda diffiniuit, est motus asper in corpore, à sensibus alienus: nisi quòd impropriè videtur dixisse esse motum; cum potiùs dici debeat sensus ipsius motionis: ipse enim præter naturam motus dolorem mouet, non etiam dolor est. Defendi tamen etiam M. Tullius potest. Nam & apud Hippocratem dolor aliquando sumitur pro dispositione ipsa quæ dolorem facit, vt libro 1. τῶν ἐπιδημιῶν, vbi scribit: in Cranone antiquos dolores frigidos, nouos autem calidos: hic enim non propriè dolores calidos frigidósue, sed affectiones ipsas, ex quibus dolores mouentur, ita appellauit, vt erysipelata, phlegmonas, vulnera, rupturas & alia huiusmodi, quomodò etiam & doloris nomen accipiendū est eo Aphorismo quo scribit, Quicūque dolentes parte aliqua corporis dolorem non sentiunt, iis mentem ægrotare: sic enim Galenus interpretatus est. Verùm propriè dictus dolor non morbus est, sed symptoma. In sensu omnis consistit: est enim eius fons & radix sensus, neq; potest cōtingere nisi in partibus sentientibus. Contingit autem omnibus sensibus. Nam & in visu, & in auditu, & in gustu, & in odoratu suus dolor est: sed in tactu supra cæteros sensus insignis: siquidē cùm dolor reliquis sensibus incidit, ab externis eorum sensibilibus incidit, tactui verò non solùm ab externis, sed etiam multò magis ab affectibus, qui intra corpus ipsum consistunt, incidit vehementissimus. Quòd si & in aliis sensibus magnus aliquis dolor sentiri videatur, is non tam ad eos quàm ad tactum referēdus est. Neque enim qui ex aurium dolore nascitur, proprius auditus dolor est, sed potiùs tactus, quippe qui sensus sit omnium sensoriorum communis, reliqui verò quatuor sui quisque solius. Ad eundem modum in oculis non rarò dolores magni excitantur, tangendi scilicet sensu in iis contristato. Cæterùm cùm dolor omnibus partibus sentiendi facultate præditis posit contingere, in aliquibus proprium nomen habet, in aliis non habet. Dicitur enim in capite κεφαλαλγία, in corde καρδιαλγία, in auribus ὠταλγία, in reliquis, diuisis nominibus, vt vesicæ, renum, lienis, lateris dolor. Est autem doloris, qui per sensus omnes fit, causa duplex, vna communis, altera cuiusque propria. Communis est violenta & celeriter facta alteratio & corruptio: quod enim sensim & paulatim fit sensum latet. Propria verò in vnoquoque sensu est, in tactu quidē magnæ mutationes à frigidi calidíque violento contactu: namque humidum & siccum, si absint calefactio & refrigeratio, citra violentiam corpus contingunt: præterea ab iis quæ quassandi, secandi, distendendi vel exedēdi vim habent: hæc enim omnia vel substantiam diuellendo, vel disrumpendi corporis periculum adferendo, dolorum causæ sunt. Diuellitur autem gustus instrumentum, quatenus vtique tactus est particeps, ab iisdem causis: quatenus verò gustus est proprium, ab acutis, amaris, acerbis & acribus succis, propterea quod horum singuli continuitatem diuidunt. Contri-*

stant verò & olfactum qui ab his succis manant halitus, quòd hi quoque continuitatem distrahunt. Auditum verò diuellunt vox aspera & maxima & celerrima, veluti ingentia tonitrua. Ipsum verò visum splendores maximi nimia secretione non modò infestant, sed etiam corrumpunt. Est autem ipsa quoque secretio ex diuidentium genere. Galenus in libris de symptomatum causis videtur sentire omnibus sensibus commune esse, dolorem qui illos infestat ex secretione ac diuisione continui vnitíque corporis vniuersim atque celeriter facta excitari. Idem tamen apertè lib. 2. de locis affect. primas doloris species duas esse pronũciat, quum affatim temperies alteratur, & quum soluitur continuitas: atque in erysipelate & phlegmone non solùm quia intentæ sunt ob repletionem partes dolore vexari, verumetiam quia intemperie affectæ sint, quòd hæc non exiguam ad inducendum dolorem vim habeat, quemadmodum & ipse lib. 2. de causis symptomatum testatus est, dum causas vitiosarum motionum explicat, scribens: in acutissimis & vehementissimis febribus dolore affici solidas partes, dum à calido, quod præter naturam est, mutantur atque alterantur, tantámque esse doloris magnitudinem quanta sit sensibilium corporum intemperies inæqualis. Idem verò etiam ab eo scribitur initio comment. 2. περὶ διαίτης ὀξέων, multísque aliis locis. Itaque perspicuum est Auerrhoëm Galeno calũniam struxisse, quòd ipsum reprehendat tanquam negantem quod calidi sit dolorem ciere quatenus tale sit, sed quatenus tantùm continuitatem soluat. Imo verò magis ipse arguendus est, qui omnem doloris causam in alteratione statuat, existimans etiam vulnera nõ quidem propter vnitatis solutionẽ dolores mouere, sed quòd ab iis qualitas aliqua præter naturã inducatur. At ipse nosse debuerat tactus instrumentum non in qualitatum modò primarum, sed secundarum etiam contemperatione, & conuenienti præterea figura sitúque consistere, & propterea omnem inæqualem intemperiem ἀθρόως factam dolorificam esse, sicuti Galenus cẽsuit. Neque id quidem vnquam Galenus negauit, etiam si dicat aliquot locis omnem proximã doloris causam ad vnitatis solutionem referri quodãmodò posse, præsertim in libris de simplicium medic. facult. Et comment. 3. aphor. 34. in librũ de fracturis, quo scripsit Hippocr. omnes morbos vlcera esse probabiliter dici posse, de quo tamen nihil pronunciat lib. 12. meth. med. agens de affectibus à quibus dolores proueniunt, sed in dubio relinquit, quòd longiore, vt ait, disputatione egeat. Sunt autem variæ dolorum differentiæ, quarum aliæ ex ipsa partium dolẽtium natura, aliæ ab ipsis rebus dolorem cientibus, aliæ verò à causarum magnitudine aut paruitate desumũtur, quarum hæ præcipuæ sunt authore Galeno.

βαρὺς *grauis. sic dictus ab Hippocrate, qui veluti cuiusdam põderis loco incumbẽtis sensum inuehit, qualis fit calculo maiore in parte renum carnosa impacto, aut ea phlegmonen patiente: similiter & iecinoris parte carnosa inflammata. Accidit & capiti, humorúmque copiam simpliciter significat.*

ἐμπεπαρμένος. *infixus. Is est in quo ceu palus videtur infixus: hoc dolore affectũ corpus crassum esse significatur. Propriè ad colon intestinum pertinet. Accidit tamen etiam auri cum quodam pulsu, & dentibus molaribus & oculis, neruis autem minimè, vt vult Galenus: siquidem plurimùm vtrinque tùm suprà tùm infrà extẽditur. Eius causa est vel humorũ copia confertim ingruẽtium, vel spiritus flatuosus.*

ὁ μετὰ δήξεως. *id est, mordax. fit à mordaci humore partes sensibiles erodẽte. Accidit*

cidit præsertim intestinis per dysenterias. Accidit & capiti propter humorum & vaporum acrimoniam.

λαπαρὸς. *id est, laxus siue mollis apud Hippocratem lib. 6.* τῶν ἐπιδημιῶν. *Is intelligitur, vt ait Galenus, qui sine phlegmone & tensione est.*

νυγματώδης. *punctorius. Circa membranas potissimùm consistit, & ad eas propriè pertinet ipsius affectus veluti radice eo loco fixa, vbi membrana pungitur, dolore verò circa locum punctum ad magnum spatium circulatim se fundente. Hic in pleuritide manifestus est, & in hepate etiam & renibus, si eorum tunicæ inflammationes patiantur.*

ὀξὺς. *acutus & pungens, finitimus punctorio est, cùm ceu acu aut terebro perforante aut palo impacto pars diuelli videtur, vt crassum intestinum in colico dolore Galeni à pituita vitrea facto, & in quibusdam cephalæis, & à calculo præcipuè inæquali, acuto, vel obstructione capacitatem renum, vreterum ortum, vasa & tunicam renum, hepatis, aut lienis stimulante. Hic autem dolor nec continuus est, nec per omnes partes æqualiter porrectus. species videtur esse doloris punctorij, sicut & vlcerosus & pruriginosus, quorum ille tùm cutem, tùm partes imas ad ossa vsque affligit, hic verò ad cutem tantùm fixus est. Vterque fit ab humore acri.*

ὀστόκοπος. *id est, ossium dolor. Consistit in membranis quæ ossibus adiacent. Idcirco profundus est & in intimo corpore sensum mouet, ossiúmq; ipsorum veluti dolentium imaginem præbet. Nascitur magna ex parte ab immodicis exercitationibus, interdum verò & à frigore & à plenitudine.*

σφυγμώδης ἢ σφυγματώδης: *pulsatorius. Hic per se propriéq; pertinet ad arterias, quòd solæ pulsent, in homine quidem bene valente citra dolorem: vbi autem oborta est vehemens inflammatio, aut affectus aliquis phlegmonodes, vt erysipelas aut abscessus, cum dolore. Nec verò ad ipsas modò arterias pertinet, sed ad partes etiam in quibus eæ continentur. Cuius doloris duæ sunt præcipuæ causæ, videlicet cùm ipsæ mouentur, aut cùm à re quapiam comprimuntur, sicut inflammato omnino musculo accidit. Est autem inflammationi proprius nec omni quidem, sed maiori. Neq; enim in scirrhis, neque in œdematis propriè dictis, neque in alia intemperie quæ tumorem non habet côiunctum, neque in paruis etiam inflammationibus arteriæ cum dolore pulsant. Ergo neque in peripneumonia, neque in pleuritide, neq; in vllis aliis partibus in quibus & arteria & sensus deest, dolor pulsatorius sentiri potest, neque similiter in hepate aut renibus, quoniã nullus per corpus ipsorũ neruus dispersus sit. Verùm omnis eiusmodi dolor in corporibus sensibilibus per inflãmatorios affectus excitatur, ídque proprio & primario affectu in arteriis, in reliquis verò omnibus partibus sensilibus per consensum, eò quòd à contactu vicinorum comprimantur.*

τονώδης. *tensiuus. Membranæ quibus nullæ sunt arteriæ & cutis & adenes cùm inflammatione laborant, hoc vno duntaxat doloris modo vexantur. Is in capite sæpe sentitur, ac si quidem citra grauitatem & pulsum fiat, spiritus tenuis & flatuosi copiam significat, cum pulsu verò membranæ inflammationem, cum grauitate verò humorum multitudinem intra membranulas contentam. Gignitur interdum tensiuus dolor ab immodicis exercitationibus, vt & lassitudines quæ tensiuæ appellantur, pertinétque hic ad totos musculos, vt ne carnes quidem eorum ab hoc sint immunes, fit & à siccitate. Estque hic dolor partium inanitarum à causa aliqua, siue*

S

externa, per se vel per accidens vacuante. Indè nerui ut repletione, sic inanitione valenter versus principium & finem tenduntur, interdum usque ad caput, túncq; fit totius corporis conuulsio & distensio, non antè futura quàm nerui tensio cerebrũ attingat. fieri potest in omni parte sentiente. Maximè verò tensiuus dolor à repletione nascitur, siue humoris, siue flatus, siue vaporis, éstque commune symptoma phlegmonarum, erysipelatum & aliorum tumorum, præcipuè calidorum. Nam per eos venæ, arteriæ, nerui sic sæpe tenduntur, ut per totos artus ab inflammato loco usque ad alas vel inguina tensio, rubor, calor, dolor percipiatur, præcipuè si superficiales sint phlegmonæ, & eæ partes tangantur. Nam in magna tensione pars etiam non mota dolet: in leniore, mota tantùm & tacta. In pulmonis quoque & hepatis & lienis & renum tumoribus membrana ambiens tensa dolet, & cutis extima, omnes membranæ, glandulæ etiam valde inflammatæ, tensione dolent à multo humore intra se contento, ut vesica urina plena per ischuriam, uterus fœtu grandiore, ventriculus cibo largiore distentus.

Sunt verò & quædam aliæ per prædictas differẽtias distributæ, ut profundus, sic dictus ab accidente, quòd partium sit in profundo sitarum. Hic autẽ & tensiuus & punctorius & pulsatorius esse potest. Contrarius illi sublimis est & superficiarius, qualis est pericranij & cutis & partium ei propinquarum dolor, Aphor. 5. & 7. lib. 6. Alia est doloris lati seu sparsi differentia, æqualis item & inæqualis, adhæc angusti & longi. Sunt verò tensiui doloris differentiæ. Est & turgidus dolor qui à parte primariò affecta velut ab radice celeriter in vicinas excurrit. Est & torpidus seu stupidus nullius quidem partis proprius, nec doloris species, sed dispositio partium neruosarum. Dolor enim stupidus res duæ sunt, dolor & stupor, ut ulcus inflammatum morbi sunt duo, ulcus & inflammatio, non autem una ulceris species. Dicitur & dolor alius vehemens, mitis, magnus, paruus, continuus, intermittens, calidus, frigidus. Alius verò à partibus etiam affectis arthreticus, stomachicus, cardiacus, ostocopus. Præter has verò sunt & aliæ plures dolorum species, quorum proprietates scripto explicari non possunt, sed ne sentiri quidem exactè, nisi qui eos patitur medicus fuerit, qui & peritè & prudenter & fortiter eos explorare & diiudicare posit. Eiusmodi fortè sunt illi quos Archigenes designauit, ὀλκιμὸς; αὐστηρὸς, γλυκὺς, ἰσχνὸς, ὀξὺς, ἀγκύλος: *vel, ut quidam legunt,* ἀλυκὸς, γλισχρὸς, ἀτηρὸς, σύφαρ, *quorum tamen appellationes Galenus vehementer reprehendit lib. 2. de locis affectis.*

ὄζαινα. *est narium ulcus putridum ab humorum acrium defluxu. Ex ulcerum genere esse Gal. lib. 5.* τῶν κατὰ τόπους *ostendit, eóque inter alia à polypo differt, qui in tumorum tantùm genere est, non ulcerum. Nascitur influxu humorũ acrium & putrescibilium à cerebro in nares facto, undè vel earum alæ, vel interstitium, vel aliæ partes exulcerantur. Et humoris quidem acrimonia difficilem admodum eius curationem reddit, putrilago verò graueolentiam & fœtorem inducit, unde morbo nomen veteres indidêre. Quando, inquit Celsus, ulcera circa nares sunt, pluresque crustas & odorẽ fœdũ habent, id genus Græci* ὄζαιναν *appellant. Id mali genus nobis multò frequentius est quàm antiquis fuerit, ut quod luem Venereã sæpissimè cõsequatur.*

ὀζαινῖτις νάρδος. *nardi species sic dictæ à virulento odore. vide* νάρδος.

ὄζη. *indè* ὄζαινα *dicta. Sic autem vocatur, inquit Celsus lib. 3. cap. 11. fœtor quidam oris qualis ante febres cum frigore sentitur.*

ὀδόντι.

ὀθόννα. othonna. quidã maioris chelidonij ſuccum eſſe aiunt, alij glaucij, alij ſuccum floribus corniculati papaueris expreſſum, alij permiſtos cæruleæ anagallidis, hyoſcyami & papaueris ſuccos eſſe contendunt, alij Troglodyticæ cuiuſdam herbæ (quam eodem nomine othonnam vocant) ſuccum, naſcique eam in eo Arabiæ tractu qui ad Ægyptum ſpectat. Proditur autem herba ipſa foliis erucæ, perforatis cribri modo, & veluti à tinea deroſis, ſqualore obſitis, paucis, flore croci, lato folio, quare quidam anemones ſpeciem eſſe putauerunt. Sunt tamen qui affirmẽt lapidem eſſe Ægyptium in Thebaide naſcentem, exigua magnitudine, æreo colore, guſtu cum feruore quodam & adſtrictione mordaci. Vim habet othonna detergendi atque erodendi, omnia quæ claritati oculorum officiunt exterens.

οἴδημα. apud Hippocratem alióſque omnes veteres idem planè ſignificabat quod ὄγκος, id eſt, tumor, cuiuſcunque generis ille eſſet. Verùm iuniores medici nominis eius ſignificationem poſteà contraxerunt ad eum tumorem deſignandum quem pituita committit: ſicut enim qui ex ſanguine fit, phlegmone, ex biloſa fluxione, eryſipelas, ex melancholico ſucco ſcirrhus naſcitur: ita tumori illi quem pituita creat, œdematis nomen proprium eſſe voluerũt. Non eſt autem vnius generis. Vnum verum exquiſitúmque eſt, multa non vera atque illegitima. Verum eſt quod naturalis pituita, in partem aliquam abſcedens, committit, molle, laxum, digito prementi cedens, indolens, album, minimùm calens, & aliis breuiter notis præditum quæ pituitam ſolent conſequi. Non verum autem eſt quod fit à pituita non naturali, ſiue per alterationem talis euaſerit, ſiue per alterius humoris mixtionẽ. Itaque cùm flatus & aqua longè receſſerint à naturali pituitæ temperie, nec tumores flatulenti qui ſpiritu vaporoſo conſtant, & in cadaueribus etiam plærumque excitantur, nec qui aquam tenuem duntaxat continent, inter vera œdemata habentur, vt nec ij qui ſanguinis aut bilis alterius participes ſunt: hæc enim non ſimpliciter οἰδήματα, ſed pro miſti humoris ſpecie vel φλεγμονώδη, vel ἐρυσιπελατώδη, vel σκιῤῥώδη nuncupantur: illa verò alias appellationes ſortita ſunt, quanquam reuera omnia in œdematum genere continentur, quòd & mollia ſint & doloris expertia. His enim duabus notis omnem œdematis naturam ſubſtantiámque medici comprehenderunt, quibus tamen Hippocrates tertiam videtur addidiſſe ἐν τῷ πιεζομένῳ, quòd ſcilicet digito cõpreſſum œdema cedat, ſiue id ſymptoma mollitiem conſequatur, ſiue quod veriſimilius eſt (neque enim Hippocratis breuitas permittit tot verba in vna & eadem re conſumere) deſignet appreſſo digito œdema ita cedere, vt cauitatis veſtigia impreſſa maneãt. Præterea vero omne œdema, quod propriè & ſimpliciter œdema dicitur, certo loco definitum circumſcriptúmque eſt: ab eius tamen ſimilitudine œdema etiam dicitur tumor ille pituitoſus qui nonnunquam in pedibus & cruribus eorum oritur qui aqua intercute & phthiſi & cachexia laborant, quíque etiam in leucophlegmatia occupat corpus vniuerſum. Verũtamen eiuſmodi œdema eorum morborum ſymptoma eſt, nulla propria præcipuáque curatione indigens: quod autem alterius generis œdema eſt, in morborum genere cenſetur ſimilarium, compoſitorũ ex intemperie & materiæ affluxu, peculiarémque habet curationem. Caterùm cùm œdema omnibus partibus corporis, quæ diſtendi poſſunt, eueniat, oculis etiam aliquãdo contingit, qui œdemate dicuntur laborare cùm palpebræ intumeſcunt, ſuntque decolores & grauiores, mouentúrque difficiliùs, & pallidiores apparẽt, atque ipſum etiam

palpebræ album aliquantulum excedit nigrum. Non est autem aliud oculi œdema, quàm tumor externus palpebræ, laxus, indolens, & naturali habitui concolor, qui digito compressus citò cadit, & citò rursus repletur. Fit ut plurimùm ab aquosa fluxione, & flatulento humore.

οἰνάγρα. *frutex qui & οἰνοθήρα appellatur, de quo posteà. Dicitur & ὄναγρα Dioscoridi.*

οἰνανθάριον μύρον. *unguenti conditura est, non sic dicta quòd διὰ τῆς οἰνάνθης, hoc est, è labrusca fiat, sed quòd ἐκ οἴνου καὶ ἐκ ἀνθῶν κρίνων, hoc est, vino & flore liliorum constet. Siquidem plæraque eius generis unguenta ne œnãthem quidem recipiunt. Usus eiusmodi unguentorum apud quosdam odoris gratia duntaxat & deliciarum adhibetur, tùm à lauacro totius corporis perfusione, tùm à cœna mensarum per spongiam illitione. Confert verò & ad medicinam, tùm resolutis, tùm syncope laborantibus, si roborantibus stomachi cataplasmatis admisceatur: nam & stomachum & spiritum animalem vitalémque confirmat: proindéque ad vitandam pestilentiam conducit. Duæ œnanthariorum formulæ habentur apud Paulum lib. 7. cap. 21. itémque apud Aëtium lib. 16. dicitur & οἰνάνθινον μύρον.*

οἰνάνθη. *est uua vitis labruscæ. Colligitur cum flore quando optimè olet, siccatúrque in umbra, atque in cados conditur. Refrigerandi atque adstringendi vim habet. ex ea fit vinum quod οἰνάνθινον cognominatur, duabus libris florum in musti cado maceratis, qui post triginta dies mutantur.*

Est & οἰνάνθη herba cãdido pastinacæ flore, caule crasso, palmi altitudine, semine atriplicis, radice magna, in multa rotũda capitula extuberante. Nascitur in petris.

οἰνάνθινον. *vide* οἰνανθάριον.

οἰναρέα. ἀμπέλῳ. *id est, viti, apud Hippoc. ut annotat Galenus* ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν.

οἰναρίδες. κλήματα τῆς ἀμπέλου, *hoc est, palmites vitis apud Hippocr. Galeno authore.*

οἰνέλαιον. *mistura vino & oleo constans cuius mentionem Galenus facit, tùm lib. 1. τῶν κατὰ γένη, in descriptione emplastri quod ex argenti spuma & œnelæo præparatur, tùm in lib. περὶ εὐπορίστων, quo loco vetat ipsum dari phthisicis, sed eo calfacto stomachum fouendum præcipit.*

οἰνόγαλα. *potionis genus ex vino & lacte mistis. Cuius mentionem fecit Hippocrates Cedrim Creticam scribẽs fœminarum incommodis auxiliari* ἐν οἰνογάλακτι. *Id quod tamen nonnulli tepidum aut egelidum interpretantur in modum lactis. Id enim* γαλακτῶδες *videtur significare, de quo suprà.*

οἰνόγαρον. *garum vinosum, hoc est, garum vino mistum. vide* γάρον. *Aëtius lib. 3. cap. 85. refert compositionem* οἰνογάρου καθαρτικοῦ, *ex qua tamen quódnam propriè fuerit gari & vini temperamentum, certò constare non potest.*

οἰνοθήρα. *frutex est arboris instar prægrandis, amygdalino folio, sed latiore, lilio non dissimili, flore rosaceo, magno, radice candida, lõga, cùm siccata est, vinum olente. Hilaritatem dicitur adferre data in vino & non hominum modò, verùm omniũ etiam animalium feritatem mitigare: id quod de radice Theophrastus intellexit. Dicitur eadem ratione & οἰνάγρα. Dioscoridi verò & onathera & onagra.*

οἰνόμελι. *vinum mulsum. dicitur & simpliciter mulsum. Non aliud est quàm vinum melle conditum. Sed condiendi ratio diuersa traditur. Alij, inquit Dioscorides, faciunt duabus vini metretis, admista una mellis: aliqui, quò celeriùs præberi posit, mel cum vino coquunt, & ita transfundunt: alij parcentes impendio ad sextarios*

sex

sex musti feruentis unum mellis adiiciunt, & ubi ferbuerit, vase recōdunt: ita paratum dulcedinem retinet. Omnes autem è vetere vino austeróque & bono melle faciunt. Minùs enim inflat, ac celeriter id genus in vsum venit, vetus corpus alit. media ætate aluo prodest, vrinam pellit: à summo cibo sumptum nocet, & inter initia potum implet, dein appetendi auiditatem reuocat. Alij verò, vt scribit Cōstant. Cæsar li. 8. ad sextarium vnum mellis calentis vini sextarios quatuor adiiciunt; & posteà recondunt, ínque eo nonnulli costi scriptula duodecim suspendunt, quidam verò etiam folij malabathri scriptula duodecim ammiscēt. Sunt qui mulsum, quod ex musto fit, à Græcis νέκταρ vocari scribant. Attamen Constant. Cæsar eo nomine conditi mulsi genus quoddam appellari scribit ex variis aromatis, & sub Caniculæ ortum per dies quadraginta insolati. Alij verò, vt idem scripsit, mustum quousque ad dimidias ferè resideat, excoquunt, & in decem eius sextarios vnum mellis Attici miscent sextarium, & in cadum transfundūt, gypsatóq; vasis spiraculo in vmbra recondunt. Sed hoc genus inflationibus obnoxium est, aduersum stomacho. Sunt & aliæ multæ mulsi conditura, quas hîc referre superuacuum fuerit.

οἶνος. *vinum. Est vuæ succus feruēdo coctus. Cùm vuam dico, vitigineam intelligo, cui propriè hoc nomen cōpetit. Is succus si non calcatis alitérve expreßis vuis sponte defluat,* πρότροπος *vocatur,* ἀπὸ τοῦ προτρέπειν τὸ ἐκπίεσμα: *sin autē prælo aut pedibus exprimatur,* γλεῦκος. *Vtrumque autem, cùm primùm ex vuis prodiit, crudum est, flatuosum & concoctu difficile, taléque tamdiu manet, dum feruore mitificatum fuerit atque concoctum. Est autem feruor ille veluti quædam putrefactio illius succi à calore externo in humorem excremētitium agente. Cùm enim in eo succo multa simul varij generis excrementa redundent, neque ab insito ipsi calore, qui per initia perexiguus est, regi gubernaríque poßint, putredo inducatur necesse est, quam calor & ebullitio & perturbatio maxima propter flatuosi spiritus admistionē consequuntur. Eo autem in opere homogenea ab heterogeneis segregātur, faceßit humor superfluus, flatus dißipantur, totúsque succus ita excoquitur, vt deposito omni præter naturam calore atque excremento, suauis atque benignus euadat. Is donec ad eum modum cōcoctus fuerit, à Græcis* γλεῦκος, *à Latinis mustum appellatur. crudum autem est & flatibus refertum & concoctu difficile: vbi verò in vinum transiit, depositis iis vitiis nouam naturam hominúmque vsibus cōmodißimam induit, virtutes musti vitiis aduersas habens, cùm nec inflet præcordia, imò si inflata sint subsidere faciat, nec inibi morā trahat propter caloris mediocritatem: adde quòd cùm digestionis vias aperiat & pariter impellat, ac nutrimentum sursum agat, ad celeritatem deductionis in corpus conducit. Est præterea boni succi, & ad contemperanda concoquendáque ea quæ in ventriculo & venis sunt idoneum: nam bilis amaræ etiam acrimoniam frangit ac mitigat. Præterea nutrit & solidas corporis partes humectat. Iam vires quoque organorum adauget, & expellendis excrementis viam facit, eóque fit vt sudores & præter cætera vrinas moueat, quando & totum corpus celeriter transit, & impetu cursus sui excrementa secum expellit.*

οἰνώνη. *sic à quibusdam dicitur ἡ ἀργεμώνη, vt habetur apud Dioscor.*

οἰσόφαγος. *gula. Est meatus à faucibus in ventriculum, duabus tunicis constans, per quem cibus & potus in ventriculum descendunt. Sic dictus est, quòd ea ferat quæ eduntur: est enim via cibi. Habet duas proprias tunicas, quarum interna oris tu-*

nicæ continua eſt, & ibi craßior atque durior, vbique autem neruoſa: externa verò carnoſa. vtraque fibris contexta eſt: interna rectis, externa tranſuerſis, ſed vtriſque quidem deglutitionem accelerantibus, & vomitum dum illi trahunt, hi expellunt. Incumbit ſeptem ſpondylis colli, & quatuor metaphreni, nõnihil in dextrum latus, à quorum interim ſpondylorum ligamentis ortam habet tertiam tunicam, qua ille obligatus fertur in ventriculum nonnihil in dextrum latus abſcedens, vt cedat aortæ deſcendenti. Ad nonum denique ſpondylum ligamentis valentibus ab eo natis in altum leuatus arteriámque præteruectus, iam ſiniſter, pertuſo diaphragmate cum duobus neruis inſignibus à ſexto pari demißis ventriculo vnitur.

οἰσόφαγον *etiam ab Hippocrate dici os ventriculi, Galenus in linguarum interpretatione explicauit.*

οἰσύπη αἰγὸς. *dicitur ab Hippocrate ſordes inter pilos capræ naſcens, eóſque maximè qui ſunt circa ſedem, vt explicat Galenus* ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν.

οἰσυπὶς. *idem quod* οἴσυπος *apud Hippocratem, vt annotauit Galenus.*

οἴσυπος. *propriè dicitur ouium ſordes earum lanis adhæreſcẽs: deinde verò pro ipſa etiã lana adhuc ſordida & illota dici cœpit. Sordes autem ea pecudum ex ſudore fœminum & alarum colligitur, adhærétque lanis, quæ propterea quòd* οἴσυπον *habent,* οἰσυπηραὶ, ῥυπαραὶ, *& ab Hippocrate* πινώδεαι *&* πινώδεες *appellantur. Eſt enim* πίνος *idem quod* ῥύπος*: Latini ſordidas & ſuccidas vocãt, quòd tales ſint, quales vbi primùm ſucciſæ detonſæque ſunt. De œſypo ſic ſcripſit Ouidius:*

> Oeſypa quid redolent, quamuis mittantur Athenis,
> Demptus ab immundæ vellere ſuccus ouis?

Dioſcorides œſypum appellauit ſuccidarum lanarum pinguitudinem, eiúſq; extrahendi parandique rationem lib. 2. explicauit. Ex eo conficitur pharmacum à Paulo deſcriptum lib. 7. & ab Aëtio lib. 15. quod Græci aliàs οἰσυπηρὸν φάρμακον, *aliàs* οἰσυπηρὸν κηρωτὴν, *aliàs* οἰσυπηρὸν κηρωτοειδῆ, *aliàs* οἴσυπον ὑγρὸν *nuncupant, eiuſdẽ prorſus cum ipſo œſypo facultatis, adeò vt promiſcuus ſit amborum vſus, ſicut tradidit Galenus lib. 14. meth. medẽdi. Habet autem vim, vt ſcripſit Galenus non ſimplicem, ſed miſtam ex contrariis qualitatibus ac viribus, adſtringendi ſcilicet & modicè calfaciẽdi. Ex quo conſtat vim illi ineſſe leniendi, digerendi & repellendi. Particulatim autem ad multa vtilis eſt, quæ Dioſcorides lib. 2. commemorat. Dicitur non tantùm* οἴσυπος *genere maſculino, ſed etiam* οἴσυπον *&* οἰσύπη.

ὀκλάσαι. *eſt flexis genibus ſuper ſuras talóſq; ſedere, apud Hippoc. vt annotauit Erot.*

ὀκνέειν. μὴ δύνασθαι, *apud Hippocrat. vt annotauit Erotianus.*

ὄγκος. ἐξοχὴ προμήκης. *hoc eſt, eminentia oblonga, apud Hippocr. vt explicauit Galenus.*

ὀλέκρανον. *cubitus ſiue os ipſum cubiti. Sic ab Atticis dicitur quem Hippocrat.* ἀγκῶνα *appellauit. vide* ἀγκὼν. *ſcribitur &* διὰ τοῦ ω. *vt patet ex Heſychio duobus in locis eam vocem interpretante.*

ὀλερὸν. δυσώδες ἢ μέλαν. *hoc eſt, malè olens vel nigrum apud Hippoc. ſic dictum à ſepiarum atramento quod* ὄλον *dicitur, vt annotauit Gal.* ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν.

ὀλισθαίνειν. *excidere, luxari,* ἐξαρθρεῖν. *quãquam ſunt qui ea duo verba diſtinguũt, exiſtimantes* ἐξαρθρεῖν *vſurpari ad ea oſſa ſignificãda quæ toto loco mota ſunt:* ὀλισθαίνειν *verò ad ea quæ paululũ, nõ autem ex toto naturali ſede exceſſerũt. hanc tamen differentiam nõ obſeruat Hippocrates, vt initio libri* περὶ ἄρθρων, *vbi ſcribit ſe vi-*

disse vno modo latum scapulatum os ὀλισθαίνειν, *id est, excidere, nempe in alam. Siquidem in eo affectu totum humeri caput eo sinu mouetur in quo recipitur, cùm nõ possit paululum excidere, sicut facilè ex ipso Hippocrate intelligere est, vt annotat Galenus comment.* 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

ὀλισθήματα *dicuntur ab Hippocrate cùm ossa toto loco mouentur,* ὀλιγισμήματα *verò cùm paulùm excidunt, vt annotat Gal. comment.* 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

ὀλισθράζοντα. ὀλισθαίνοντα, *id est, labẽtem apud Hippoc. vt explicat Gal.* ἐν ταῖς γλώσσαις.

ὁλκὴ. *idem quod* ἡ δραχμή. *Sic enim Galenus* τὴν ὁλκὴν *interpretatur quædam referens Asclepiadis, qui Themisonis antidotum sacrã cùm retulisset sic scribit:* ἡ χρῆσις πρὸς μὲν τὰς βραδυπεψίας ὁλκὴ μία μετὰ ψυχροῦ ὕδατος κυάθων δ'. *Posteà Galenus ait,* κελεύει δίδοσθαι μίαν ὁλκὴν μεθ' ὕδατος ψυχροῦ κυάθων δ'. ἡγοῦμαι δὲ λέγειν αὐτὸν δραχμὴν ἀργυρᾶν. καὶ γὰρ οὕτω σχεδὸν ἅπασι τοῖς νεωτέροις ἰατροῖς ἔθος ὀνομάζειν. *Significat autem propriè* ἡ ὁλκὴ *idem quod* σταθμὸς, *id est, pondus, vt apud Dioscoridem capite de Iride:* καθαίρουσι δὲ χολὰς πινόμεναι μεθ' ὑδρομέλιτος ὁλκῆς δραχμῶν ζ'.

ὀλκιμον. *glutinosum, lentum atq; molle, quod, dũ extenditur, trahi non etiã rũpi posit.*

ὄλυρα. *herba siccis nascens locis, aristas habens in cacumine tenues, culmo quale hordeũ restibile. Multi Zeam esse contendunt, alij syluestrem auenam.*

ὀλκὸς. *sic vocatur ab aliquibus ὁ θώραξ, hoc est, ea tota pars corporis quæ à collo ad crura vsque pertendit.*

ὀλόκυρον. *dicitur à quibusdam* ἡ χαμαιπίτυς, *vt habetur apud Dioscoridem.*

ὀλοκοντίτης. *herba quædam agrestis oleracea apud Hippocratem, vt explicat Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

ὄλον. *sepiæ atramentum apud Hippocr. vt explicat Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

ὀλώδης. *turbidus vel niger apud Hippocrat. vt annotauit Gal.* ἀπὸ τοῦ ὄλου *quod sepiæ atramentum significat. dicitur & ab eodem* ὀλερόν.

ὀλοφλυκτίδες. φλύκταιναι. *hoc est, pustulæ apud Hippocr. vt explicauit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις. *quo tamen nomine alij* περιπυκλίδας, *alij* ἀφθώδεις, *alij* ἐξανθήματα ζωΐφοις ὅμοια *intellexerunt, vt annotat Erotianus.*

ὀλόχρυσον. *dicitur à nonnullis* τὸ ἀείζωον, *siue sedum maius, ab aureo seminis colore.*

ὀλυμπιακὸν *siue*

ὄλυμπος. *est collyrium magna simplicium medicamentorum turba constans, vt describit Paulus lib.7.cap.16. cui egregiam vim tribuit in procidentiis oculorum & omnibus vlceribus, lib.3.cap.22.agens* περὶ προπτώσεως.

ὀλυμπιονίκου κολλούριον. *collyrium Olympionici, diuersum omnino à præcedente, suffusiones & maximos dolores leuans, cuius compositio habetur apud Aëtium lib. 7. à quo recensetur inter* σταλτικὰ *collyria.*

ὄλυνθοι. *Latinè grossi vel grossuli dicuntur. sunt autem fici quæ nõ maturescunt, priuatim tamen in bifera fico eas intelligunt, quæ per messes maturantur. dicuntur autem etiam alio nomine* ἐρινεοί.

ὄλυρα. *Latinis, Plinio authore, siligo dicitur.*

ὁμαλὸς σφυγμός. *æqualis pulsus. Est qui perpetuò sibi constat, siue in quo omnes vel aliquæ pulsuum differentiæ pares manent. Si omnes pares manent, simpliciter & absolutè æqualis dicitur: sin aliquæ tãtùm, secũdùm quid æqualis est, scilicet secundùm eam differentiam quam parem & perpetuò eandem retinet: itáque non sim-*

pliciter æqualis est, sed potiùs æqualiter inæqualis: suntque eius differentiæ ad inæqualitatem potiùs quàm ad æqualitatem referendæ. Dũ enim æqualem pulsum apud medicos legimus, eum qui absolutè & simpliciter talis est, intelligere oportet. Huic contrarius est ἀνώμαλος, *hoc est, inæqualis: inter quæ medius pulsus nullus est, sicut in aliis pulsuum differentiis.*

ὁμαλῶς. ὁμοίως, *apud Hippocratem, ut interpretatur Erotianus.*

ὁμιλία. *est ossium inter se cohærentia, quomodocumque ea fiat: dicitur aliis nominibus* σύνθεσις καὶ σύνταξις, *de quibus vide suo loco. Annotauit autem Erotianus* ὁμιλίαν *apud Hippocratem tria significare, aliquando quidem* τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀναστροφὴν, παρὰ τὸ ὁμοῦ εἰλεῖσθαι: *aliquando verò* παράθεσιν καὶ γειτνίασιν, *ut libro de articulis, his verbis:* ὁμιλίη δὲ βραχίονι τῷ κοτύλῃ τῇ ὠμοπλάτης. *aliàs verò* τριβὴν, *ut libro de aëre, locis, & aquis:* ταύτην τὴν τέχνην οὐ μόνον λόγῳ ἀσκεῖν χρὴ, ἀλλὰ καὶ ὁμιλίῃ.

ὁμόνοια. *sic dicitur à quibusdam ἡ ἀργεμώνη, ut habetur apud Dioscoridem.*

ὁμότονος πυρετός. *febris est sibi æqualis ac similis à principio ad finem usque perseuerans. Nam quasi semper in eodem vigore consistit, neque crescens neque decrescẽs. unde &* ἀκμαστικὸν πυρετὸν *alio nomine medici appellarunt. Galenus cap. 2. lib. 2. de differentiis febrium facit eam speciem* τοῦ συνόχου, *sed putris quidem & eius quæ ex sanguine putrẽte euadit biliosa, & cuius humor in vena caua putrescit. Idem verò lib. 9. methodi medendi* τὸν ὁμότονον *ut &* ἐπακμαστικὸν *&* παρακμαστικὸν *speciem statuit* τοῦ συνόχου *non putris quam inter diarias febres recenset, ut eodem authore* ὁμότονος *dici posit quæcumque febris eundem tenorem perpetuò seruauerit.*

ὁμοχροίη. *corporis vel coloris æqualitas & similitudo. usurpatur ab Hippocrate initio libri de vulneribus capitis, vbi videtur potiùs læuitatem & æqualitatem corporis significare quàm similitudinem coloris. Legitur & apud eundem in lib. de fracturis eadem significatione, vbi eos reprehendit qui brachium pronum alligabant, quòd brachio ita figurato partes æqualitatem seruarent, quam ibi* ὁμοχροίην *nominat, ἀπὸ τοῦ* χρώς *quod reliquis casibus* χροὸς χροΐ χρόα *declinatur. Significauit autem* χροίη *non modò colorem sed etiam corporis colorati superficiem apud veteres, in qua color tanquam in subiecto est.*

ὀμφάκινον ἔλαιον. *acerbum oleũ, hoc est, ex oliuis acerbis expressum. Tales autẽ omnino crudæ sunt, ideóq;* ὠμοτριβὲς, *hoc est, crudum etiã vocatur. Dicuntur autẽ* ὄμφακες *non vuæ modò, sed reliqui etiam fructus qui nondum ad maturitatem peruenêre.*

ὀμφάκιον. *succus vuæ acerbæ, quam* ὄμφακα *Græci vocant. Is parentis suæ naturam retinet, quæ cùm sit acida & acerba, succum quoque acidum atque acerbum gignat necesse est, sed qui tamen ab aceto plurimùm differat. Siquidem nec calorem habet, nec proinde acrimoniam. crassarum partium est, nihílque omnino in se habet alienæ caliditatis, eámque ob causam imbecilliùs multò quàm acetum, cui omnia insunt prædictis contraria, refrigerat: acerbum autem prætereà est, quòd maturitatem & dulcedinem vua ipsa nõ assequatur. Sũt tamen inter eas quæ plus minúsue tùm acerbæ tùm acidæ existant. Itaque cùm ad earum qualitatum vtramque refrigeratio consequatur (non enim acida modò, verùm etiam acerba frigida sunt) necesse est omphacio refrigerandi facultatem inesse. Siccat verò prætereà & adstringit.*

ὀμφακίς. *est cauũ ex quo glans quercina enascitur qua vtuntur coriarij, ut scribit Paulus lib. 3. cap. 42.*

ὀμφακῖτις. *species est gallæ, paruæ, tuberosæ, solidæ, nullo foramine peruiæ. Refrigerat, adstringit, siccat.*

ὀμφακόμελι. *potionis conditæ genus ex vuæ acerbæ succo & melle. Parandi ratio antiquis hæc fuit: Vuæ acerbæ per quatuor aut quinque dies in aëre primùm resiccatæ exprimuntur, & in tres succi sextarios vnus mellis adiicitur antè despumati. Sic mista diebus quadraginta insolantur, vel donec humor superfluus absumptus sit atque concoctus. Is est syrupus de agresta pharmacopolis dictus. Commendatur plurimùm ab Oribasio Collect. lib. 5. cap. 21. ex Philagrio.*

ὀμφαλόκαρπος. *dicitur ἡ ἀπαρίνη, authore Dioscoride, quòd semen eius vmbilico simile videatur.*

ὀμφαλὸς. *vmbilicus. Est pars organica duabus venis totidémque arteriis concurrentibus efformata in medio οὐραχὸν habens. Venæ enim & arteriæ ex spermaticis deriuatæ, & in vteri fundum lateráque insertæ, suísque orificiis in cauitate vteri adapertæ & in eam menstruum sanguinem effundentes, postquam semen in vtero conceptum est, extimam fœtus tunicam, χορίον dictam, qua parte attingunt, excauant, & perflando, fistulæ in modum efformant, tandémque vasorum ora tot fiũt in chorio quot fuerunt in vtero, itáque sibi inuicem respõdent, vt venæ venis, arteriæ arteriis copulentur. Porrò vasa hæc ab his velut radicibus in alia maiora, atque ab his in alia etiam his maiora contrahuntur, donec omnia in duos velut truncos, in venas venæ, in arterias arteriæ terminentur, ex vtraque parte tam dextra quàm sinistra circa vmbilicum fœtũ ingredientes. Neque enim aliud est vmbilicus nisi hæc quatuor vasa, in medio οὐραχὸν habentia. Caeterùm venæ vmbilici truncus in simam partem hepatis, propè portæ initium inseritur & distribuitur ad fœtus nutritionem: sanguinem enim defert quo fœtus alatur. Arteriæ autem duæ per fœtus vmbilicum receptæ & secundùm vesicæ fundum inuectæ in ilium arterias inseruntur, in id vtiles in quod aliæ arteriæ. Verùm quem vsum vmbilicus fœtui in vtero præbet, eundem nato infante amittit, & siccatus ligamenti naturam & vsum acquirit. Eum Aristot. lib. 2. de generat. animal. κέλυφος δερματικὸν, hoc est, putamen cuticulare appellauit. Dicitur & πρότμησις διὰ τὸ πρῶτον τέμνεσθαι ἐν τοῖς βρέφεσι. Caeterùm summa & media eius pars ἀκρομφάλιον & μεσομφάλιον nominatur. γραῖα autem siue γραῦς pellis vmbilicum ambiens, quòd ea corrugata senectutis inditium sit: γαγγαμὸν verò locus dicitur ad vmbilicum circumiectus, sagenam vocant, quòd illic in modum sagenæ aut retis nerui implicentur.*

ὄναγρα ἢ ὄναγρον. *frutex est arboris instar, prægrandis, amygdalino folio, sed latiore, lilio non dissimili: flore rosaceo, magno: radice rotunda, longa, cum siccata est, vinũ olente. Nascitur in montibus: aqua in qua radix maduerit, in potu data feras mitigat, & cicures facit: illitu quoq; tetra vlcera mulcet. A quibusdã οἰνοθήρα & ὄνουρις dicitur.*

ὀνεύεσθαι. *significat apud Hippocratem per axem extẽdere, quem ille ὄνον καὶ ὀνίσκον solet appellare. Sunt qui κατονεύεσθαι scribant.*

ὀνῖτις. *species origani, candidiore tantùm folio, hyssopóque consimiliore, fructu confertus corymbis compacto. sic dicta creditur quòd ab asinis impetatur. Nam & Nicander in Theriacis ὀνοπέταλον origanum cognominauit, id est, asini folium, quòd ipsis grato cibo cederet.*

ὀνόβλιτον. *species bliti, linguæ similis, quæ Hippocrati contra fœminarum profluuia in*

vellere apponitur.

ὀνόβρυχις. *planta lentis folio, longiore paulò, caule semipedem alto, flore rubenti, radicibus exiguis. Nascitur incultis & aquosis locis.*

ὀνοκάρδιον. *sic dicitur à quibusdam ὁ δίψακος, vt habetur apud Dioscoridem.*

ὄνισκοι [illegible]

ὄνοι. *aselli. millepedæ. Animalia sunt quæ sub hydriis & aquariis vasis, omnibúsque locis humidioribus, velut cellariis & lignis humi desidentibus humoréque obsitis atque etiam sterquiliniis proueniunt, & ad contactum sese conglomerant. Multos pedes habent, quare πολύποδας etiam à Græcis dicta sunt. Dioscorides etiam κουβαρίδας appellat. Galenus κυάμους, hoc est, fabas ab Asianis vocari prodidit. Hæc ex vino pota difficili vrinæ & regio morbo auxiliantur, cum melle anginis vtiliter illinuntur, trita & in cortice mali punici calfacta, doloribus auriū adiecto rosaceo conuenienter instillantur.*

ὄνος. *axis apud Hippocr. cuius diminutiuum ὀνίσκος paruum axem significat.*

ὄνοσμα. *herba quæ folia gerit anchusæ oblōga, mollia, ferè quatuor digitos procera, duos lata in terrámque iacentia, anchusæ proxima, sine caule, sine flore, sine semine. Subiecta est radix pusilla, quadamtenus longa, infirma, tenuis, modicè rubescens. Nascitur in asperis locis.*

ὀνουρίς. *planta fruticosa quæ Theophrasto οἰνοθήρα dicitur, de qua antè dictum est.*

ὀνοχειλὶς ἢ

ὀνοχειλὲς. *est secūda species anchusæ, quæ alio nomine ἀλκιβιάδειος dicitur. vide ἀγχοῦσα.*

ὄνυξ. *vnguis. propriè dicitur pars digitorum extima, lata, duráque qua ipsi firmantur. Sunt autem qui vngues partis nomine non dignentur, vt nec pilos, quòd nulla sit eorum propria actio, vt qui facultate omni carere dicantur, à qua omnis actio primariò proficiscitur. Nullam enim, inquit Galenus, gubernationem habent, sed ortum tantummodò. Vsum tamen aliquem atque vtilitatem afferunt, quòd iis extremi digiti firmiores sint, & meliùs apprehendant. Est autem eorum generatio eiusmodi. Digitorum nerui, ligamenta, tendines, arteriæ, venæ, & si quid in illis prætereà solidi inest, ex suo nutrimento excrementum etiam crassius, & magis terrenum relinquunt: id quia in aërem digeri nō potest, vi expultrice propellitur in vnguium sedes, vbi magis resiccatum, magnam duritiem & soliditatem comparat. Quòd autem vnguium materia excrementum sit, nec, vt aliqui crediderunt, tendines vel etiam nerui per totos digitos dispersi, tandem in vnum coëuntes, vnguium substantiam constituant, patet ex eo maximè, quòd vngues non sentiant, quos tamen necessariò sentire oporteret, si ex ipsa tendinum neruorúmque substantia constarent. Sic autem ex recremētis orti vngues ad eūdem modum quo & pili increscūt, alio atque alio subinde excremento ad vnguium radices expulso, & imæ eorum parti adhærente, eámque, vt clauus clauum trudit, pellente. Sunt autem duri, quòd ex solidis corporibus solida quoque duráque excrementa prodeant.*

ὄνυξ *per metaphoram & similitudinē dicitur certus oculi morbus, quem author definit. medic. definit esse Collectionem puris in nigro oculi cum phlegmone, secundum iridem, vngui assimilem: scribítque alio nomine πύωσιν nuncupari. Paulus lib. 3. cap. 22. scripto professus est aliquando corneam tunicam purulentam fieri nunc altiùs nunc in superficie, pure resecti vnguis figuram imitāte, eáque de causa hoc quoque*

que

que malum vnguẽ nominari. Aëtius lib.7. paulò accuratiùs definiuit, scribens ὄνυχα siue ὄνυχας dici cùm ab vlcere profundiore pus defluens, & inter tunicas illapsum, & in circulo iridis figuratum, vnguis resecti imaginem refert: statuénsque discrimen inter ὄνυχα & ὑπόπυον, quod Paulus non annotauit. Illo namque authore ὑπόπυον dicitur cùm pure ampliore collecto & dimidium nigri occupante, aut per totam corneam tunicam relucente, suppuratio oculi apparet. Sed quicquid ab Aëtio scriptum sit, in sola vnguis similitudine differentia posita est, quæ ἐν τῷ ὄνυχι perspicua est, sed ἐν τῷ ὑποπύῳ nulla. Fiunt hæc aliquando, vt ipse ait, etiam citra exulcerationem, dolore capitis aut lippitudine prægressa. Contingunt etiam inflammatione præcedẽte, disruptis humorum copia vasis, & sanguine qui profusus sit supputato.

ὄνυξ. etiam à quibusdam dicitur ὁ ἀσπάλαθος, frutex paruus, authore Dioscoride.

ὄνυξ. vnguis odoratus. Est testa, vt scribit Paulus, conchylij Indici, nardum redolens, quòd eius fruticem in India pascatur. Legitur è lacunis exhausto solibus humore. Pro purpura quidam vsurpant.

ὄνυξ. lapis qui & ὀνυχίτης dicitur, quòd illi candor sit vnguis humani.

εἰς ὄνυχα κάταγμα. fracturæ ossis differentia est. vide κάταγμα.

ὀνυχῖτις. species est τῆς καδμίας quæ in fornacibus fit, sic dicta à similitudine venarũ onychis lapidis, quam ob diuersos colores refert. Nam fracta intus cinereas & candidas venas similiter habet, cùm in superficie plærumque sit cœrulea.

ὄνωνις. herba quæ & ἄνωνις dicitur Dioscoridi, ab herbariis resta bouis.

ὀξάλμη. acida muria, non quidem quæ vitio aliquo acorem contraxit, sed cui mistum est acetum. Eam Plinius aliquando videtur acetum salsum dixisse.

ὀξέλαιον. conditura genus aceto & oleo simul temperatis.

ὀξίς. eadem quæ & ὀξαλίς.

ὄξος acetum. Est vinum putredine frigidius, acrius tenuiúsque effectum. Quæ enim vina imbecilliora sunt & frigidiora, ea promptè refrigerantur, & natiuo vini calore destituta, putrescunt, atque in pristinam naturam resoluuntur, hoc est, in eum acidum humorem redeunt, ex quo primum prouenerant. Itaque vinum quia corruptum est, natiuum quoque calorem amittit, & frigidum euadit. Atque hac ratione moti plærique, acetum simpliciter frigidum esse pronunciarũt, nec caloris vllius participes esse, siquidem vt à frigiditate omnia acescunt, sic omnia acida frigida esse cõstat: verùm alij, quia vinum quod in acetum degenerat, putrescit, vt suo quidem calore destituitur, sic alium ex putredine calorem accedere opinantur, quo acetum calidũ dici potest. Quorum etiam opinioni subscribit Aristoteles, dicens acetũ proprio quidem vini calore esse frigidum, adscititio autem calidum: videtur enim acetum & caloris & frigoris esse particeps, huius quidem interni, illius verò aduentitij & ex putredine geniti, ita tamen vt frigiditas in eo tanto exuperet caliditatem, quanto hæc illam in melle antecellit. In qua etiam sententia post longas disputationes stetit Gal. lib. 4. de simpl. medic. facult. primùm tamen dubitans & perplexus si quam machinam aut rationem inuenire posset, qua sicut in lacte, ita in aceto cõtrarias partes separaret. Id enim tãtùm obstare scripsit lib. 1. quò minùs eorum sententiam laudet qui acetum vinum esse mortuum dixerunt, & pro eorum opinione pericula omnia subeat, qui in aceti generatione propriã vini caliditatem periisse, atque aliam ex putredine natam esse asseuerãt. Verum eam posteà ipse sibi sustulit dubi-

tationem, dicens & vinum & acetum non simplicia esse corpora, sed partibus contrariæ facultatis constare: habet enim vinum in se recremẽtum crassarum partium, ex quo fæx consistit: habet & aliud quod florem nuncupant, quod dum vinum feruet, supernatat, sed posteà ad fæces subsidit: tertium aqueum, quod toti vino permistum est, ex quo primariò potissimúmque feruet: & quartum præter hæc ipsum reuera vinum. Cæterùm dum vinum transit in acetum, vinosæ vini partes refrigerantur: aqueum autem illud recremẽtum putrescens, adscititium calorem conquirit, velut cætera omnia quæ putrescunt, sitq; acetum quiddam ex cõtrariæ facultatis partibus compositum partim refrigerãtibus, partim calidis, velut etiam omnes vstorum lignorum cineres. Quamuis quatuor illæ quas in vino esse diximus partes, non tam manifestè in aceto appareãt, esse tamen in eo quod illis proportione respondeat verisimile est, quod acetum vini partium alteratione potius quàm corruptione generetur. Sed & à putrido illo calore igneam quãdam acrimoniam acetum acquirit quæ sensum mordet, rodit, & exasperat, & intrò subiens dolorem parit. Ab ea autem quidam acetum calidum esse, non quidem per se, sed per accidens pronunciarunt. Quod enim dolorem moueat, fluxionem concitare dicunt, non crassi quidem & frigidi cuiusdam humoris (siquidem acetum adstringendi vi præditũ huiusmodi humorem repellit, eíque viam præcludit) sed biliosi & tenuis, qui in partem aceti acrimonia demorsam perueniens, caloris in ea sensum inuehat. Est & ab eodem calore valdè tenuium partiũ, in intimas corporis partes penetrabile, incidens attenuánsq; quæcunque viscosa & crassa in alto corpore constiterint. Ac quamuis specie humidum videatur, strenuè tamen ordine tertio desiccat: habet verò & vim adstringẽdi repellendique maximam, vt non modò sanguinis profluuia, sed aluum etiam sistat, & phlegmonas incipientes reprimat, non aliam quidem ob causam quàm quòd valdè refrigeret.

ὄξος καθαρτικόν. *acetum purgatorium. variè fieri potest pro ratione humoris qui vacuari debet. In aceti sextarios quinque iniicitur scammoniæ vncia vna trita, & sinitur ad dies quinque. Quòd si lathyridum vnciam vnam pro scammonia maceraueris, pituitam expurgabit: si verò parem epithymi portionem, atram bilem. Dandum est autem cuiusque cochlearium vnum vel duo ad intinctus vnà cum cibo.*

ὀξύ. *acidum. Id dicitur quod absque caliditate linguã mordet, vt diffinit Aëtius. vide in dictione* ὀξύτης.

ὀξύα. *dicitur alterum fagi genus. Scissimam Latini vocãt, quòd in tenuissimas secetur laminas. Est arbor abietis aspectu, erecta, læuis, enodis, proceritate crassitudinéque illi ferè æqualis: folio crasso, bifido, aculeato: fructus in ea pendet glande in calyce echinata, placida tamen nec hispida, vt castaneæ, nihilominùs illi similis dulcedine atque succo. Eius folia adstringendi vim habent.*

ὀξυάκανθα. *acuta spina. Arbor est pyrastro similis, spinosa valdè & minor, baccas profert myrti, plenas, rubras, fragiles, & intus nucleum: radicem multifidã, altè descendentem. Viribus quoque pyro syluestri æqualis est, habet & subtile quiddam coniunctum: fructus ipsius myrti baccis respondet. Officinæ Berberis, rura Spiniuinetum appellant.*

ὀξυάκανθα. *dicitur à quibusdam* κυνόσβατος, *vt habetur apud Dioscoridem.*

ὀξύβαφον, *siue*

ὀξύβαφος.

ὀξύβαφος. *acetabulum. Est tùm liquoris tùm aridi mẽsura quæ apud Romanos sesquicyathum continebat. Græci atque ad eorum imitationem Romani sic ex aceto nominarunt vas primò dictum in quod acetum infunderetur, deinde ad mensuram translatum est. Hermolaus Barbarus in castigationibus Plinianis ab accipiẽdo dictum putat, quem qui sequuntur acceptabulum scribunt. Eadem autem mensura etiam apud Atticos fuit tam liquidorum quàm aridorum sesquicyathum & ipsa capiẽs, siue vncias duas & drachmas duas, quæ* κοτύλης τέταρτον *à medicis aliquando dicitur. Eius nota apud Græcos fuit.* ξº.

ὀξύγαλα. *lac acidum. Fit certa quadam lactis præparatione, per quam sola caseosa substantia relinquitur, eáque ipsa non eiusdem omnino naturæ cuius ab initio fuit, verùm multò frigidior, vt ægerrimè, nec nisi à ventriculo valdè calido concoquatur. Neque enim calidam & acrem seri qualitatem retinet, neque pinguem & calidam butyri, sed sola craßiore substantia constat, quæ in caseum abit* ὀξυγαλάκτιον *appellatum. Id genus hodie Galli vidẽtur ionceam appellare. Est autem vehementer frigidum, crassum, & concoctu difficile.*

ὀξύγαρον. *garum acetosum, hoc est, garum aceto mistum. vide* γάρον. ὀξύγαρον καθαρτικὸν *describitur ab Aëtio lib.3.cap.86.*

ὀξύγγιον. *nomen hoc nõ verè Græcum est, sed ex Latino corruptũ: significat autẽ axungiam, hoc est, adipem suillum, nec eum quidem omnem, sed propriè qui vngendis rotarum axibus inseruierit. Illi enim tùm ex rotarum circumactu, tùm ex earundem ferrugine noua quædam qualitas acceßit, ob quam & phlegmonis imponitur & sedis vitiis opitulatur plùs quàm recens & syncerus adeps.*

ὀξυγλυκὺς ἡ

ὀξύγλυκυ. *est potus qui paratur dulcißimis fauis maceratis atque decoctis. Faui à quibus mel omne expressum fuerit, in ollam coniiciuntur in qua pura aqua sit, tum inferuent, donec faui omnem prorsus humorem in aqua posuisse videantur. Is humor reponitur seruatúrque & æstiuo tempore bibitur ad sitim tollendam, frigida aqua dilutus. Author Galenus comment.2.* εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. *Idem autem comment.3. scribit* ὀξύγλυκυ *nõ aliud esse quàm* ἀπόμελι, *fieríque ab aliis ex melle & aceto, ab aliis autem ex fauis & aceto. Est igitur* ἀπόμελι *acidum. Incidendi & refrigerandi vim habet. vide* ἀπόμελι.

ὀξυδερκὴς ἡ

ὀξυδερκικὰ φάρμακα. *vocantur medicamenta quæ oculos, nullo quidem sensibili affectu laborantes, malè tamen munere suo fungentes corrigunt, & in integrum restituũt. Eiusmodi aliquot collyria referuntur à Galeno lib.4.* περὶ τῶν κατὰ τόπους.

ὀξύθυμος. *iracundus, iræ impotens, qui leuißima de causa irascitur, vel qui natura ad iram procliuis est. Opponitur, inquit Galenus,* τῷ θυμοειδεῖ, *hoc est, animoso, qui non nisi magna & iusta de causa irascitur. Sic ira & iracundia apud Latinos differre dicũtur. Ira enim, inquit Donatus, de causa est, iracũdia de vitio multùm irascẽtis, siue de moribus.* θυμοειδὴς, *inquit Galenus, magnanimus est & rerũ humilium contemptor,* ὀξύθυμος *autem pusillanimis nec generoso viriliq; animo præditus, vt qui sit frigidiore temperamento &* δυσδιαφόρητος. *Eam namque ob causam si vel leuißimè offendatur, iram ferre & coquere non potest, sed statim excandescit, nec potens est iræ & animo suo moderari, sed mulierum more minimis etiam perturbationibus*

succumbit & protinus ardet iracundia.

ὀξύκεδρος. *species cedri, magis acuto folio, duro, spinoso.*

ὀξύκρατον. *posca, vel pusca, est acetum aqua mistum. Miscendi autem ratio nunquam certa fuit. Variè namque temperari potest. Sed, ut Aëtius est author, si simplici ratione construatur, refrigerat & humectat: sin condiatur, & calorem & siccitatem adsciscit. Inter veteres, ut idem inquit, omnes ferè conuenit, noxium parere succũ, neruis officere, flatuosos spiritus creare, capitis dolores concitare, contra sactum morbum prodesse, vini crapulam mitigare, sanguinis acrimoniã lenire. Consulúntq; ea potione abstinendum, quòd facilè putrilaginem concipiat qui ex eo contrahitur humor, item propter noxam quam neruis infert. Græcorum iuniores imitatione Latinorum etiam* φοῦσκαι *id genus potionis appellarunt.*

ὀξυλάπαθον. *genus rumicis quod in acutum tendit, prædura habens labra, in palustribus nascens. Caulis ei ramosus, prægrandis, folia betæ, uliginosa, & in acutum tendentia, ex quibus nomen sortitum est. vulgus parellam, officinæ grandem oxillam vocãt. Vtramque naturam, tùm discutiendi, tùm repellẽdi habet. Herba ipsa aluũ subducit, semen verò ita adstringit, ut dysenteriæ & alui profluuio medeatur.*

ὀξυλιπὴς ἄρτος. *acidus panis, cui scilicet exiguum aceti affusum est. Ventrem sistit, ídque magis quò plus habet aceti. Hunc Galenus lib. 8. meth. med. & post eum Aëtius lib. 5. exhibet febre diaria laborantibus quibus aluus profluit.*

ὀξύμελι. *acetum mulsum, vel mulsum acetosum, ut alij loquuntur. Potio est ex aceto & melle condita vetustissima certè, ut quæ etiam ante Hippocratis seculum in sanitatis usum venerit. Huius duæ sunt summæ differentiæ: alia simplex est, alia composita. Nec verò etiam simplicis ratio una est: quidã enim ita præparant, Melli optimo super carbones despumato additur aceti tantum undè gustanti nec acidum nimis, nec dulce videatur: ac denuò super prunas coquitur, quoad planè unitæ amborum qualitates sint, nec appareat gustãti acetum adhuc crudum: hinc ab igni deponitur, cúmq; eo utendum est, aqua mista ita temperatur ut vinum, nimirum ex sumentis gustu. Id enim ut iucundissimum est, ita etiam utile: & contrà ut iniucundum, ita aduersissimum. Alij verò tùm mellis, tùm aceti modum definiũt, uni aceti parti mellis, à quo detracta spuma sit, duplum miscentes, deinde ambo leni igni coquentes, donec eorũ qualitates in unum coïerint. Alij autẽ cum aqua statim ipsum faciunt, melli quadruplum optimæ aquæ miscentes, deinde coquentes modico igni, quoad spumare desinat: pòst verò dimidio aceti adiecto rursus coquẽtes, donec qualitatum omnino sit unitas, nec acetum crudum etiam appareat. Cõficitur etiam tribus statim ab initio mistis, ad hunc modum: Aceti uni parti additur mellis duplum & aquæ quadruplum, atque hæc ad tertiam vel quartam partem coquuntur, spuma interim detracta: aut si valẽtiùs id facere studes, tantundẽ iniicies aceti quãtùm mellis. Hæ quidem sunt rationes parandi simplicis oxymelitis, à Galeno proditæ lib. 4. sanit. tuend. Quibus tamen Galenus alias addit in consilio pueri epileptici, scribens id oxymeli acidissimum censeri, quod ad mellis proportionem quartam aceti habet partem, dulcissimum quod octauam, aliásque multas esse intermedias differentias pro mistionis modo. Præterea verò in plærisque Græciæ locis oxymeli etiã ex fauis confici solere. Cæterùm oxymeli omne exterget viscosos humores, & crassos attenuat, quapropter viscerum omnium obstructiones dissoluit, siue in febribus,*

siue

ſiue citra febrem detur. Verùm aquæ multæ miſtione vires eius exoluũtur. Tuſsim autem mouere quæ non eſt, & inteſtina radere oxymeli, Hippocrates & Galenus ſcripſère, non in corporibus quidem craſsis & glutinoſo humore redundantibus, ſed puris ab excrementis, aut iis quæ tenui & acri fluxione vexantur, quæq; neruoſas partes valdè ſenſu exquiſitiſsimo præditas habent. Hæc quidẽ fuit oxymelitis ſimplex miſtura, aceto, melle & aqua conſtans, quibus ſi quid præterea accedat, id iam compoſitum dici debebit, quale eſt quod à Plinio lib.14.cap.17. & 23.cap.2. deſcribitur è mellis decem minis, aceti veteris heminis quinque, ſalis marini põdo, thymbræ quadrante, aquæ pluuiæ ſextariis quinque pariter coctis, ſufferuefactis decies atque ita diffuſis & inueteratis. Alij verò alia miſcuerunt ad varios vſus, inter quæ nobile habetur τὸ ἰουλιανοῦ, memoratum à Galeno lib.2. τῶν κατὰ τόπους, & à Paulo Ægineta deſcriptum lib.7.cap.5. item σκιλλιτικὸν & ἀπλωτικὸν ab eodem Paulo deſcriptum lib.7.cap.11. & præterea καθαρτικὸν cuius varij modi habentur apud Aëtium lib.3.cap.76.77.78.79.

ὀξυμυρσίνη. *ſylueſtris myrtus. Romanis ruſcum dicitur. foliis myrti latioribus, cuſpidis ſpecie, mucronato cacumine. Baccæ per maturitatem rubeſcunt à mediis foliis dependentes, nucleo durities oſſea, radix graminis guſtus adſtricti, ſubſalſi, à qua ramuli viticis, frequentes, lenti. Officinæ bruſcum vocant. folia & baccæ ſi coquantur & bibantur, vrinam mouent, menſes prouocant, veſicæ calculos frangunt, & vrinæ ſtillicidio medentur.*

ὀξύνιτρον. *nomẽ eſt emplaſtri ruptorij, cuius deſcriptio habetur apud Aëtiũ lib.15.cap.17.*

ὀξυπόριον. *medicamenti genus eſt tenuium partium, & facilè venas ſubiens & permeans, vt nomen ipſum indicat, à cita penetratione inditum. Eſt autem facultate concoctorium, iis conſtãs quæ cum tenuitate partium calore prædita ſunt. Eiuſmodi eſt τὸ διὰ τριῶν πεπέρεων, τὸ διὰ καλαμίνθης, τὸ διὰ κυδωνίων, τὸ διοσπολιτικὸν, quæ habentur apud Galenum in lib. ſanit. tuen. & alia permulta ab Aëtio deſcripta li.3.cap.90. 91. & lib.5.cap.68. & lib.6.cap.10. Nec verò vnus eſt exhibendi modus. Nam vel in potu ante cibum tùm manè tùm veſperi præberi poteſt, vt datur à Rufo in cura melancholiæ, ad tollendas inflationes, vel in condimento ad ciborũ concoctionem digeſtionémque procurandã. Materia autem hæc ferè deligitur, fœniculus, apium, liguſticum, ammi, piper, Zingiber, ruta, cuminum, ſeſeli, thymus, calamintha, cinamomum, & reliqua eiuſdem generis, de quibus apud Aëtium lib.9.cap.24. vbi de cruditate ex Galeno diſſerit. Quibus etiam aliquid quandoque adiici poteſt quod purgandi vim habet, ex quo ὀξυπόριον καθαρτικὸν fiet, quemadmodũ apud Aëtium lib.3. continetur.*

ὀξυρεγμία. *acidus ructus. Eſt qui flatum ſapore acidum à ventriculo ad os refert. Prouenit potiſsimùm ob ventriculi frigiditatem, non eam quidem immodicam, ſed cum imbecillo calore coniunctam. Neque enim vbi nulla prorſus facta eſt ciborum alteratio acidi ructus excitantur, quemadmodum nec vbi optimè concocti fuerint, ſed tantùm vbi modicam à ventriculi calore alterationẽ perpeſsi fuerint, nec perfectam adipiſci potuerint. Fiunt etiam propter frigidam pituitam in vẽtriculo aceruatam, & frigidam fluxionem in ipſum decumbentem, adhæc ciborum tùm frigiditatem tùm copiam: his enim omnibus cauſis commune eſt calorem ventriculi ingenitum vinci à cibis, non eos vincere. vide ἐρυγή.*

ὀξυρόδινον. oleum rosaceum aceto temperatũ. Sed cùm varius poßit esse vtriusque modus, qui temperatißimus est, recipit olei rosacei partes quatuor, aceti vnam, vt ait Galenus initio lib. περὶ ἀπείστων: sic enim mediocriter refrigerat. Quod verò plus aceti habet, vehementiùs refrigerat, vt cõtrà minùs, quod minus habet aceti. Habet etiam vim repellendi. Itaque in morborum principiis magna vtilitate illinitur, præsertim si calidus morbus est. Sed & in œdematis atque ipsis etiã lethargicis Galenus in lib. meth. med. admonet, quò humor, quisquis is fuerit, à parte affecta repellatur. Tãta adeò vis est oxyrhodini in frigidis etiam morbis, siue per se, siue cum sale, aut thymo, aut alio exhibiti, ne frigiditate nocere poßit.

ὀξύς. acutus. dicitur à Græcis homo δριμὺς καὶ ταχύς, id est acer, siue, quod idem est, celer, vt annotauit Galenus comment. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. quo etiam in loco scribit Hippocratem ea loquendi consuetudine inductum ὀξεῖς πυρετούς, id est, acutas febres appellasse eas quæ caliditatem exhibẽt manui celeriter occurrentem, eóque nomine velocem caloris motum ostendisse: verùm minus propriè eiusmodi febres acutas dici palam est, quòd febris tertiana ad hũc modum calida, acuta non sit. Ab eodem verò loquendi more, ὀξεῖα νόσος, siue ὀξὺ νόσημα dictum esse à medicis non est dubium. Nã, vt ait Galenus extremo lib. 3. de diebus criticis, ex motus specie acutus morbus nominatur. Nec tamen in solo celeri motu essentia acuti morbi posita est, sed in eius etiam magnitudine & periculo. Itaque acutũ morbum dicere eum esse qui celeriter sua tempora absoluit, non est eum quidem definire, sed ex ipso nomine vim eius & proprietatem explicare. Qui enim sic definit, non ille quidem ὀξεῖαν νόσον, sed potiùs βραχυχρόνιον definit, qui morbus vt non semper acutus est, sic acutus omnis βραχυχρόνιος semper existit. Multæ siquidem febres diariæ externam aliquam ob caussam contractæ intra diem vnum desinunt, quas tamen nemo vel medicus vel idiota acutas vocare consueuit. Quamobrem Archigenes multùm à Galeno hac in re collaudatus lib. 2. de diebus criticis, acutum morbum non temporibus quidem solis nudisque, sed motu potiùs & natura appellandum cẽsebat. Nam cùm morbus segni lentóque motu & cum interuallis à febre vacuis ad quadragesimum vsque diem procedit, nemo, inquit, sanæ mentis eum acutum dixerit, sed πολυχρόνιον, hoc est, diuturnum: similiter & paruas illas febres periculóque carentes diarias, nemo acutas, sed ὀλιγοχρονίους, id est, breues vocauerit. Est enim acutus morbus, vt ipse definiuit, cui motus velox & subitò pericula adueniũt. Ac velociter quidem moueri dicitur. quòd ad suum finem iudiciúmque properet, ipsúmque ad decimumquartum diem consequatur. Qui enim antè soluitur κάτοξυς, id est, peracutus dicitur. Qui verò longiùs procedit, simpliciter acutus. Sunt tamen & in illis differẽtiæ. Siquidem vt exactè peracutus est qui quarto die desinit, non exactè qui ad septimum vsque peruenit, ita & inter acutos alius verè acutus est qui quartodecimo die iudicatur, alius non verè qui ad vigesimum vsque perdurat: quanquam & ipse acutus sit. Præter has autem differentias etiam tertia acutorum est quæ ἐκ καταπτώσεως, id est, ex decidentia siue delapsu dicitur, quoties acuto quodam morbo imperfectè intra diem vigesimum iudicato & fracta ex eo die eius vehementia, reliquum eius nec cuiusdam celeritatis neque periculi prorsus expers intra quadragesimum diem desinit. Talis quidem est acutorum morborum motus. Sunt autem & hi omnes magni periculosiq; siue propria ratione, vt apoplexia, epilepsia, conuulsio, tetanus, cholera: siue propter

symptomata

symptomata vt coniunctam vehemẽtem febrim, in qua Hippocrates videtur acutorum morborum essentiam collocasse. Scribit enim lib. 1. περὶ διαίτης ὀξέων in hunc modum: sunt igitur acuti morbi quos prisci nominatim perstrinxerunt, pleuritis, peripneumonia, phrenitis, lethargus, causus & quicunque alij hos consequuntur morbi: quorum febres prorsus continuæ interficiunt. Quibus tamen verbis non videtur Hippocrates alios ab acutorũ numero excludere qui febri carent, geminam eorum differentiam manifestò agnoscens, quo loco ait: spirandi facilitatem magnam vim habere ad salutem in omnibus acutis morbis quibus cõiuncta febris est. Tales autem acuti morbi quorum febris comes est à bile flaua accenduntur, ob quam & celeriter mouentur & tertio quoq; die ferè semper accessiones habent, & repentinis mutationibus atq; periculis obnoxij sunt. Dicitur verò & alia significatione ὀξὺς πυρετὸς ab Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Est enim febris differentia à motu caloris sumpta, hoc est, à caliditate celeriter manui occurrente, & suam motionem celerem indicante, cui ipse Hippocr. ἐπιδιδόντα πυρετὸν opponit. Dicitur autem ea cuius calor initio & mox vbi manus est admota corpori, ardens & acris percipitur, sed manu diutiùs immorante languidior & mitior sentitur. Huiusmodi sunt biliosæ febres. Tertianario enim, vt ait Paulus lib. 2. cap. 18. si manum inicis, primo quidem contactu calor copiosus & acer occurrit, sed paulò pòst à manu remanente vincitur, ea scilicet parte cui manus admouetur. Nec tamen ista febrium differentia à motu caloris ita sumitur, quin & febris essentiæ, id est, calori intensiori & materiæ in qua calor accenditur, aliquid suæ generationis debeat.

ὀξὺς. herba, quæ, vt Plinius author est, folia terna habet. Putatur esse ὀξυτρίφυλλον, officinæ trifolium acetosum & alleluya vocant. Eam edunt quos enterocele malè habet.

ὀξύσχοινος. iunci palustris genus, acuto cacumine. Cuius duæ species produntur, vna sterilis, altera semen nigrum & orbiculatum ferens, cuius calami crassiores carnosioresque sunt.

ὀξύτης. aciditas. qualitas est gustabilis in corpore humido & tenuium partium à frigiditate prouenıens. Siquidem acida omnia frigida sunt, tam ea quæ ex crudis matura fiunt, quàm quæ ex maturis perfectisque in aliam naturã degenerant. Quæ enim initiò propter summam crassitiem & frigiditatem acerba, & posteà austera euadunt, ea calore paululum attenuata, factóque humore eorum magis aëreo & subtili acida redduntur, ita tamen vt multis numeris frigiditas caliditatem in illis exuperet. Sed & acetum quod vini vitio prouenit, & à frigido acescit, & acidum factum ex calido frigidum efficitur. Eius exemplo acida omnia tenuiũ partium existunt, & adstringunt & exasperant & acrimonia non carent, euenítque illis, vt inquit Galenus, simile quid, quod borealibus constitutionibus accidit, vt frigida videlicet sint, simúlque tenuis essentiæ. Quòd autem in corpore humido aciditatem prouenire dictum est, sic accipi debet, non vt intelligamus acida, vt specie quidem, sic etiam viribus humida esse, siquidem facultate magis sicca sunt, verùm quòd ea quæ ex acerbis & austeris acida euadunt, cuiusmodi sunt fructus omnes qui maturitatem adipiscuntur, affluentis humoris copia id perpetiuntur. Est enim sapor acerbus magis terrenus, acidus autem magis humidus.

ὀξυτρίφυλλον. trifolium, quod & ὀξὺς nominatur, vulgò alleluya.

ὀξυφοίνιξ. palma ſylueſtris, arbor eſt fronde ſaligna virens, pomo pruni, oſſe duro, nucleo intus exili, carne foris copioſa, colore è nigro in luteum langueſcēte. officinæ thamarindum vocant, quaſi palmulam Indicam. Abſceſſu ſecundo refrigerat & humectat, flauaq́; bilis ardorem vehementer reſtinguit.

ὀξύφυλλον ſic dicitur à quibuſdam τὸ γεράνιον, vt habetur apud Dioſcoridem.

ὄπιον. ſuccus papaueris. alij lac, alij lacrymam appellant. Eius parandi rationem hanc Dioſcorid. prodidit. Cùm ros in papauere exaruerit, cultro decuſſatim in ſtellas, ne penitus adigatur, ex obliquo in rectum ſummam cutem incidere oportet, lacrymam exeuntem digito in concham abſtergere, nec multò pòſt redire, vt concreta inueniatur. Etenim quæ tum aut poſtero die etiam offenditur, in vetere pila teri debet, & in paſtillos cogi. Id opium dici teſtatur. Scribonius Largus in deſcriptione collyrij quod diaglaucion vocat, Opium, inquit, quod ex lacte ipſo ſyluatici papaueris capitum ſit, non ex ſucco foliorum eius, vt pigmentarij inſtitores eius rei compendij cauſa faciunt. Illud enim cum magno labore exiguum conficitur, hoc ſine moleſtia & abundanter teritur. Dioſcorides ab aliquibus capita ipſa & folia tundi & prælo exprimi, terique in mortario, & digeri in paſtillos ſcribit: vocari autē μηκώνιον, multùm opio ignauius. Quod ipſum etiam Plin. lib. 20. cap. 18 dixit his verbis, Quum capita ipſa & folia decoquuntur, ſuccus meconium vocatur, multùm opio ignauior. Galenus opium interdum Hiſpanicum, interdum Lybicum & album commēdat, Aëtius aliquando Aſianum, aliquoties Achaicum. Officinæ noſtræ vno ore Thebaicum prædicant, emúntque à mercatoribus alicunde comparatū, ſed vbi & quomodo paratum ſit, prorſus ignorant. Optimū habetur, inquit Dioſcorides, graue & denſum, guſtu amarum, odoratu ſoporiferum, quod facilè aqua diluitur, læue, candidum, neque aſperum, neque grumoſum, quod inter colandum non vt cera coëat, & in ſole diffundatur, dein admotum lucernis non atra luceat flamma, extinctum denique odoris vim conſeruet. Adulteratur autem multis modis, vt glaucio, gummi aut ſylueſtris lactucæ ſucco.

ὀπισθοβαφὲς. eſt collyrium τραχωματικὸν ad palpebrarū aſperitates efficax, cuius deſcriptio habetur apud Aëtium li. 7. ex Oribaſio. Quod alijs etiam nominibus ἁρμάτιον καὶ δίτονον tradit appellari.

ὀπισθοκύφωσις ſpinæ in poſteriorem partem contorſio. dicitur & ſimpliciter κύφωσις, de qua ſuo loco diximus.

ὀπισθότονος. Eſt perpetua totius corporis conuulſio in partem poſteriorem. Species eſt τοῦ σπασμοῦ. Is autem perpetuus eſt & non diſtinctus acceſſionibus quæ per temporum redeunt interualla, totúmque corpus exercet, ita vt nulla eius pars in poſteriora non contorqueatur. Ex quo patet affectū ad principium neruorū pertinere ex quo nerui oriuntur, qui corpus in partem poſteriorem retrò adducunt: quanquam fieri etiam aliquando poſsit, vt non affectis iis neruis, ſed alijs potiùs reſolutis, quorum munus eſt corpus in anteriora flectere, ὀπισθότονος contingat, perinde atque σπασμὸς ὁ κυνικὸς, in quo non ea pars quæ videtur contrahi, ſed oppoſita laborat. Cùm enim natura tam dextra parte quàm ſiniſtra aduerſos inter ſe neruos numero, magnitudine & robore pares conſtituerit, æquabili quodam nixu corpus veluti in æquilibrio continentes, cùm primùm aliquos reſolui contigerit, illis aduerſos perpetuò ſolos agere neceſſe eſt, atque ad principium ſuum recurrentes, muſculos etiam eò ſecum adducere.

Galenus

Galenus tamen & qui eum sequuti sunt medici, ὀπισθότονον conuulsionis speciem esse prodiderunt, fierique eum censuerunt contractis iis neruis qui corpus in posteriora inflectunt. Qui simpliciter quidem dicitur ὀπισθότονος, totius corporis est, & malè affecto neruorum principio contingit: potest verò quibusdam etiam partibus accidere, vt ceruici, maxillis, lumbis, conuulsis videlicet eorum duntaxat musculis qui eas partes in posteriora agunt. Verùm is non simpliciter ὀπισθότονος dicetur, sed addito eius partis nomine quæ distenditur. Eadem est eius affectionis causa quæ & conuulsionis in vniuersum.

ὅπλα. *dicuntur apud Hippocratem funes ex stuppa, lino vel cannabe, vt exponit Gal.* ἐν ταῖς γλώσσαις.

ὀποβάλσαμον. *opobalsamũ. est succus qui ex balsamo manat. Cortex eius vitro, lapide, aut osseis cultellis vulnerabatur (ferro namque caudex eius concisus protinus moritur) indè manabat gutta primùm tenuis, deinde oleo similis, quæ postea rubescebat simúlque durescebat. Per Caniculam excipi solitam Dioscorides author est: eámq; probari maximè quæ sit validi odoris, syncera, dilui facilis, gustu adstringens & modicè mordens. vis illi est siccare & calfacere. Est & maximè tenuium partium.*

ὀποκάρπασον. *succus quidam est venenatus, soporem & strangulationem adducẽs. Est autem frigidus, & collyriis accommodus. Adhibuit eum aliquando Archigenes capiti, quò pilos flauos & crispos efficeret, vt recitat Gal. lib. 1.* τῶν κατὰ τόπους. *Idem lib. de antidotis priore tradit opocarpasum circa optimam myrrham reperiri, longè tamen diuersæ à myrrha naturæ. Quid autem sit Carpasum non constat. Hoc vnum certum est, non esse quod dicitur Carpesium, sed maximè diuersum.*

ὀποπάναξ. *succus panacis Heraclij. Excipitur lacryma caule vel radice incisa cùm recens eruperit caulis. Ea redditur candida vbi adaruerit. Croci exteriùs præfert colorem. Probatur amarissimus, internè candidus & subrufus, extrà nocẽs, lenis, pinguis, friabilis, tener, facilè tabescens, odore graui. Damnatur niger ac mollis. Excalfacit ordine tertio, tenuat, emollit: siccat secundo.*

ὀπὸς. *succus, humor qui ab aliquo expresso, inciso, vel etiam spõte manat. Alij quod exprimitur,* χυλὸν: *quod ab incisione vel sponte defluit,* δάκρυον *vocant.* ὀπὸς *autẽ cùm sit vox omnium quæ ita stillant cõmunis, significat tamen* κατ' ἐξοχὴν *Cyrenaicum succum simpliciter prolata. Is enim omnium succorum præstantissimus est. Nec verò* ὀπὸς *silphij modò succus dicitur, sed ipsum etiam silphium Hippocrati,* ὀποῦ καρπὸν *dicenti pro silphij semine, quod &* φύλλον *&* μαγύδαρις *à quibusdam vocatur, vt scribit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

ὄπτησις. *assatio. Est concoctio ab alieno & sicco calore perfecta. Sic quidem Aristoteles lib. 4. meteorolog. definiuit, explicans non modò quo differat à maturatione quam* πέπανσιν *vocat, quòd illa ab externo, hæc ab interno & natiuo calore perficitur, sed quo etiam differat ab elixatione quæ* ἕψησις *dicitur: hæc enim ab humido calorẽ, illa ab arido est. In assis enim coquitur & definitur ab igne humiditas. Siquidem absumpto humore ab igni, assa euadunt. Quoniam autem hoc opus artis est non naturæ, non possunt partes omnes æquabiliter assari. Nam quæ igni proximæ sunt citiùs magísque resiccantur quàm interna. Siquidem externis meatibus præ siccitate addensatis & cõniuentibus, non potest qui intus continetur humor excerni, sed intus conclusus manet: suntq; eam ob rem assa sicciora externis partibus quàm internis.*

Species seu modi assationis plures sunt. Nam vel igni admouētur ea quæ assari debent, vel in aliquo vase, in quo nihil humoris insit, subiecto igne assantur, aut in vase pariter, in quo quidem aliquid humiditatis sit, sed non tātùm, vt assati corporis humiditatem euincat, verùm potiùs simul cum illa ab igne superetur & concoquatur: hoc modo assari dicuntur ea quæ friguntur. Sunt enim frixa, authore Aristotele, assorum species.

ὀπώρα. *altera pars æstatis. Quidam enim ex antiquis æstatem in duas partes diuiserūt, primámque propriè æstatem appellarūt, eodem cum toto nomine, à Virgiliarum exortu, vsque ad ortum Caniculæ, alteram verò* ὀπώραν, *à Canicula scilicet vsque ad finem æstatis: alij verò totam æstatem tripartitò distinxerunt, & primam quidem partem totius nomine,* θέρος, *mediam verò* ὥραν, *tertiam* ὀπώραν, *quasi* τὴν ὤδη τῇ ὥρᾳ *nuncuparunt, quòd post* ὥραν *sequatur. Quo tempore quoniam fructus maturescere solent, factum est vt omnes fere fructus æstiui* ὀπώραι *dicantur. Quidam tamen discrimen posuêre,* ὀπώρας *vocantes quicquid herbaceo fructu viret, lignosi nihil exteriùs habens, vt duracina, pyra, mala, damascena, pruna: reliquos verò omnes* ἀκρόδρυα, *qui putamen exterius lignosumq́; fructum contineant, vt malum Punicum, castaneæ, pistacia, nuces. Vtrumque genus salgami nomine Latini complectuntur.*

ὀπωρικὸν. *medicamenti nomen est ex fructibus compositi. fit ad dysentericos, stomachiq́; vitia in congio musti albi, lento vapore decoctis malis cotoneis quinque cum suis seminibus, Punicis totidem, sorborum sextario & pari mensura eius quod rhun Syriacon vocant, croci semuncia. Coquitur vsque ad craßitudinē mellis. hæc Plinius. Eadem ferè habet Galenus lib. 8.* τῶν κατὰ τόπους *ex Asclepiade, ipsumq́; medicamentum* δι' ὀπωρῶν *appellat.*

ὄργανον. *instrumentum. Est pars corporis quæ perfectam edere actionem potest. Refertur enim instrumenti nomen ad actionem, vt instrumentum dicatur quatenus edit actionem. Sic venæ, nerui, arteriæ & plæræque aliæ similares partes inter instrumēta censentur, quatenus ab iis actio aliqua editur. Et tamen similaris pars ab instrumento propria ratione differt. Dicitur enim similaris pars quia simplex, instrumentum verò quia actionem edat. Id autem quamuis aliquando, vt diximus, similare statui poßit, minùs tamen propriè quod similare est instrumenti nomen sortitur, quum quæ propriè instrumenta sint, eadem ex similaribus componantur, adeò vt compositas vel instrumentarias partes dicere nihil apud medicos intersit. Reuera enim omnis composita pars organica est, quamuis non omnis organica composita esse videatur. Siquidem plures instrumentorum differentiæ statuuntur, vt alia prima, alia secunda, alia etiam tertia quartáque dicātur. Ac prima quidem vocantur quæ ex similaribus partibus coalescentibus vnius functionis gratia sunt constituta, velut musculus, vena, & arteria. Ea namque ex simplicibus corporibus compositionem suam immediatè sortiuntur. Ex his ipsis primis coagmentantur secunda. Quæcunque enim ex primis instrumentis componuntur, etsi vni totius instrumenti functioni quàm maximè obseruiunt, inter secunda numerantur. Eiusmodi sunt digiti. Tertia verò instrumenta appellantur quæ ex ipsis secundis constituuntur, veluti manus aut pes. Ex digitis enim vterque constat. Sic quarta quæ ex tertiis, vt brachium & crus. Illud namque inter alias partes manu, hoc verò pede constat. Hæc quantò magis composita sunt, tantò etiam magis instrumenta dici merentur,*

tur, & actionem quoque edunt perfectiorem. Ex quo apparet diffinitionem eam instrumēti à Galeno aßignatam, vt id dicatur quod perfectam edere actionem potest, perfectis tantùm instrumentis conuenire, cuiusmodi sunt cerebrum, cor, iecur, testes, item oculus, auris, pulmo, thorax, venter, manus, pedésque, non etiam singulis eorum particulis, quas constat perfectam actionem per se edere non poße. Oportet autem instrumentū omne, si rectè opus suum perficere debeat, non ex qualibuscūque simplicibus particulis, neque ex numero aut magnitudine qualibet non satis opportuna, neque ex quouis modo cōpositionis constare, sed habere formam, magnitudinem, numerum partium similarium ex quibus componitur, & constructionem prætereà decentem. Cæterùm id vnum sciendum est partem quamlibet corporis instrumentariam quamuis ex pluribus particulis composita sit, vnam tamen habere quæ suæ ipsius actionis sit causa, reliquas verò quæ instrumentum quoduis conficiunt, illius gratia constitutas esse, vt Galenus in libris de vsu partium demonstrauit.

ὀργάσασθαι, ἀναμίξαι, συγκεράσαι. hoc est, commiscere & contemperare, apud Hippocrat. vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

ὀργή. ira. Est feruor caloris in corde. Commune quidem est plærisque motibus caloris augmentum in corde excitare. Nam & balneis & insolatione, & cùm igni fouemur, & cùm calidis medicamentis perfricamur, & cùm exercitamur, & cùm pudore afficimur, naturalis etiam calor augetur: verùm in ira haudquaquam auctio, sed veluti feruor est caloris in corde, sicut videtur sensisse Gal. lib. 2. sanit. tuendæ. In corde autem feruorem eum excitari primùm Hippocrates & Plato, deinde Galenus docuerūt, quòd irascibilis facultatis sedes sit: feruor autem ille cordis tantùm est, non etiam totius corporis. Nam si in totum extensus fuerit corpus, tunc huiuscemodi affectus πυρετὸς, hoc est, febris nuncupatur, quæ est quædam totius corporis immoderata caliditas. Per iram verò feruor ille caloris in corde consistit, à quo si fortè per totum corpus diffundatur, vt nonnunquam accidit, febrem accendit, primùm diariam, deinde verò & sæpè quidem, si vehementior ira est, ardentem, si bilis per eam commota non vacuetur, sed intus manens putrescat: sin autem non putrescat, icterū plærūque gignit. Feruet autem tantoperè calor iratis propter immoderatum & impotentem motum facultatis irascibilis, cuius proprium est affectare honorem & gloriam, iniuriæque acceptæ vindictam, in quo quidem animi affectu atque perturbatione non modò cordis partes tumultuantur & motibus maximis atque incompositis agitantur, indéque incalescunt, sed etiam bilis feruet quæ in venis, arteriis, hepate, suóque folliculo continetur. Itaque etiam essentiam eius vel probatißimi philosophorum in caloris feruore statuerūt, iræque accessorium esse, non eius essentiam, vltionis appetentiam. Quippe hæc causæ potiùs videtur habere rationē. Iram prætereà permulta etiam alia comitantur inter quæ fortè caloris auctio, quòd in tanta irascibilis facultatis agitatione fieri aliter non poßit, quin & spiritus & vapor calidus largior excitetur, à quo calorem pleniùs renutritum ampliorem auctiorémque fieri necesse est. Adhæc pulsus & respiratio altior, maior, vehemētior, crebrior, velocior, aucto nimirum calore natiuo. Tandem verò si modum ira excedat & diutius perseueret, vires non aliter quàm frequentes vigiliæ resoluit.

ὀργαὶ quoque generis appellatione significāt apud Hippoc. τοὺς τρόπους, hoc est, mores. vnde εὐοργητότερα ab eo dicuntur τὰ εὐτροπώτερα καὶ εὐηθέστερα.

ὀργιστικὴ δύναμις. irascibilis facultas. vide θυμοειδής.

ὀρείζαλον. dicitur à quibusdam ἡ χαμαιπίτυς, ut habetur apud Dioscoridem.

ὄρεξις. appetitus, siue appetentia. Est concupiscentia cibi & potus. Ea autem à iecinore principium habet. Est enim totum hoc opus naturalis facultatis quam non φυσικὴν modò, sed & ἐπιθυμητικὴν & ὀρεκτικὴν veteres appellarunt. Sed aduertēdum est appetentiæ nomen ambiguũ esse. Vna enim significatione dicitur naturalis quædam inclinatio, qua singulæ corporis partes alimentum desiderant quod in vacuatæ substantiæ locum succedat: & hæc quidem naturalis appetentia est. Nam quoniam cute tenus vnumquodque animal in ambientem aërem digeritur, accidit vt membra quæ sub ea sunt, prima vacuētur, quorum ingenita vis ex proximis sibi alimentum, trahit, id scilicet quod vacuatur reficiens, deinde rursus illa, ex iis quæ sibi sunt proxima: sicut quæ tertio loco sunt posita ab iis quæ sibi, atque ita semper per continuum, veluti in choro quopiam translatione celerrimè facta, ad venas quæ ad ventriculum pertinent, vacuatio peruenit. Hæ verò & solent pariter & natæ sunt ex ventriculo nutrimētum trahere, perinde vt stirpium radices quæ in terram sunt demissæ, ab ea. Est enim hoc opus vniuersum naturale, non animale, vt quod stirpibus & animalibus commune sit eodémque modo in vtrisque perficiatur. Fit enim talis appetentia propter solam vacuationem & alimenti penuriã, ob quam & stirpes & quæcunque intra terram nutriuntur, alimentum appetunt, atque si nullum trahere datur, marcescũt. Est igitur ea appetentia singulis corporis partibus insita, atque etiam ventriculo, quod non aliter quàm reliquæ partes alimento destituitur, atq; in omnibus iis ob solam alimenti penuriam vacuationémque contingit. Altera verò significatione appetentia dicitur desiderium cibi & potus, quo ventriculus exugi se sentiens tenetur. Et hæc quidem animalis appetentia est: siquidem natura animalibus non item stirpibus vacuationis & penuriæ sensum dedit, quo scilicet ad cibum potionémque proritata, sese impleri appetant. Fit autem is penuriæ sensus, cùm venæ ex ipso ventriculo veluti emulgentes sugentésque, aliud trahunt: non ferens enim eum suctum ventriculus, sed veluti diuulsus offensæ eius medelam cibum desiderat. Quippe venæ hoc pacto nulla cum vẽtriculi molestia ad obiectos cibos conuertuntur, atque ex iis, relicto ventriculo, nutrimentum trahunt. Fítque post cibi sumptionem, vt & venæ simul ad cibos se conuertant, & ventriculus ex iis, quantum priùs per venas est exhaustum, in seipsum trahat. Ad hãc autem appetentiam quinque symptomata concurrunt, ordine quodam sese sequentia, ac primum quidem vacuatio est, siue alimenti penuria: secundum exinanitarum partium appetentia illa naturalis de qua modò diximus: tertium vẽtriculi suctus à venis factus: quartum eius sensus: quintum verò & vltimum appetentia eius animalis. Itaque cùm sensus eam pariat, meritò animalis nuncupatur, soli namque animali sensus datus est: atque etiam perspicuum est, eam vẽtriculi esse non etiam aliarum partium, quæ sine molestiæ sensu dissipari adimíque sibi alimẽtum suum patiuntur, ac præsertim oris eius, quod reliquis partibus, propter neruorum quibus præditũ est magnitudinem, eximia vi sentiendi longè antecellit.

ὄρεξις κυνώδης. appetentia canina. Est vehemens & insatiabilis edendi cupiditas, à cibis ad vomitum & à vomitu ad cibos subinde rediens. Affectio est τῇ ἀνορεξίᾳ prorsus contraria. Prouenit magna ex parte ab humore aliquo vitioso & acido, siue is

pituitosus sit siue melancholicus, qui in os ventris impactus ipsum mordet & irritat. Talis namque mordacitatem suctioni similem inducit, & vētriculi tunicis coactis adstrictisque inanitionem perinde ac naturalis fames inuehit, atque inexplebilem cibi cupiditatem. Itaque eorum copia grauati, coguntur cibos euomere, deinde cibis denuo se ingurgitare, posteà redire ad vomitum, indè ad cibum, atque ab eo identidem ad vomitum, canum modo in eandem noxam relabentes à qua per vomitum fuerant liberati. Quò fit vt tantam ventriculus imbecillitatem contrahat, vt nihil cōtinere poßit, sed perpetua ferè laboret vomitione. Nec verò vomitu tantùm reddunt ingestos plùs æquo cibos, sed alui etiam profluuio aliquando deiiciunt. Quo fit vt his succedant & cœliacæ & dysentericæ affectiones & ipsa aqua inter cutem, propterea quòd ante prioris cibi concoctionem, ingesto alio, cruditas vitari non potest. Huiusmodi appetentiam Hippocrates λιμὸν, hoc est, famem appellauit eo Aphorismo quo scripsit famem meri potione solui, vt in commēt. Gal. annotauit. Differt ἡ ὄρεξις κυνώδης ἀπὸ τοῦ βουλίμου multis rationibus. primùm quidem quòd illa communior sit & generalior, vt ex eodem Galeni cōmentario potest intelligi: deinde quòd ὄρεξις κυνώδης causam habeat non modò frigus internum, sed & humorem acidum in ipso ventriculi ore impactum, βούλιμος autem ab externo frigore excitetur: tertio quòd βούλιμος frequētes animi defectus comites habeat, imò verò, vt ait Gal. lib. 1. ad Glauconem, nihil aliud sit quàm animi defectus, illa autem sine animi defectione fit, nisi si nimis diu vitium traxerit & oris ventriculi robur dissoluerit. Cæterùm Aëtius aliam appetentiæ caninæ speciem exponit, cùm videlicet corpus vniuersum rarius existens & per occultam transpirationem exhaustum præter modum exinanitur. his alui deiectiones pauciores & sicciores prodeunt quàm pro cibi ingesti modo & qualitate. Nec his quidem plura symptomata Aëtius tribuit. Ex quo perspicuum est eam affectionē quæ vomitione careat, nō esse oris ventriculi, sed habitus totius corporis, nec propriè appetentiā caninā appellari posse. vide βούλιμος.

ὀρθόδωρον. *mensura est apud Græcos qua rerum interualla metiuntur. Est autem totum id spatium quod inter primam palmæ partem, καρπὸν Græci vocant, & extremum medium digitum interiacet: sic enim & Pollux & Hesychius interpretantur. Cōtinet autem digitos circiter vndecim. Latinè rectus palmus dici potest.*

ὀρθόκωλον. *vitium articuli est, quando ob durum aliquem tumorem chorda musculos partem aliquam inflectentes non sequitur, sed perpetuò articulus tenditur, nec inflecti potest, vt annotauit Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.*

ὀρθόπνοια. *est frequens sine febre respiratio, qualis esse solet iis qui velociùs cucurrerunt. Sic dicta est, quòd qui ea laborant (ὀρθοπνοϊκοὶ vocantur à medicis) non nisi recta ceruice spirare poßint, proindéque erigere sese è stratis coguntur, & recto thorace spiritum ducere. Nam cùm aspera arteria, vt scribit Galenus εἰς τὸ προγνωστικὸν, principium à gutture habens in pulmonem diuidatur, quoties quidem thoracem cum collo rectè extendimus, arteriam ipsam dilatari contingit, atque etiam quæ ex ea in pulmones distribuuntur propagines omnes, atque interim regionem augeri eis internam: hæc quidem causa est cur recti spirare affectent. Idē malum ἆσθμα etiam ab alio symptomate vocatur. In causa est pulmonis & eius vasorum angustia ab humore aliquo in iis præter naturam contento, éstque symptoma cōmune peripneumoniæ, empyematis, tuberculi aut abscessus in pulmone geniti. Crassus autem & vi-*

ſcoſus humor qui eam affectionem parit, non in leuibus ſed aſperis arteriis ſit oportet, quòd eæ ſint reſpirationis inſtrumenta. Eſt autẽ per orthopnœam reſpiratio parua, denſa & velox, ſicut Galenus lib. de difficultate ſpirandi primo demonſtrauit.

ὀρθοχεῖον, id eſt, τῇ χοινικίδι, apud Hippocr. vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

ὀρίγανον. quod Heracleoticum & cunilam vocant, herba eſt folio hyſſopi non diſsimili, vmbelláque non in rotæ ſpeciẽ orbiculata, ſed veluti multifida; ſemine in ſummis virgis haudquaquam denſo: apud Gallos maiorana Anglica appellatur. Quæ verò ὀνῖτις dicitur, candidiore eſt folio, & hyſſopo ſimilior. Semen veluti coniunctos corymbos habet. Vis ei origani Heracleotici, ſed multò inferior. Syluestre autẽ origanum quod aliqui panaces Heraclion, alij cunilam etiam vocant, foliis eſt origani ramis tenuibus, dodrãtem altis, in quibus vmbellæ anethi inſunt, flores candidi, radix tenuis, ſuperuacua. Habent autem omnia origani genera vires incidendi, extenuandi, ſiccandi & calfaciendi in tertio abſceſſu.

ὀρίγανον etiam à quibuſdam dici τὸ κονίλιον Dioſcorides author eſt.

ὅρμινον. herba eſt foliis marrubio ſimilis, caule ſemicubitali, quadrangulo, circa quem eminentiæ ſiliquis ſimiles prodeunt, quæ ad radicem ſpectant; in quibus diuerſum ſemen recluditur. Siquidem in ſylueſtri rotundum fuſcúmque inuenitur, in altero nigrum & oblongum qui in vſu habetur. Calidum eſt mediocriter, ſiccum & abſtergens, præcipuè ſylueſtre. officinis gallitricum, herbariis centrum gallinæ dicitur.

ὅρμινον. apud Atticos dictus eſt ὁ ἀσπάραγος, fortè ἀπὸ τοῦ ὁρμᾶν, quod ruere ſignificat, quoniam vbi adoleuit facilè decidat atque corruat, qua de cauſa etiam corrudam à Latinis dici nonnulli voluerunt.

ὅρμινον. dicta fuit à quibuſdam ἡ ἀλόη, vt habetur apud Dioſcoridem.

ὀρόβυθρον. dicitur à quibuſdam ἡ ἐπιπακτίς, vt habetur apud Dioſcoridem.

ὀροβίας ἢ ὀροβιαῖος. genus ciceris, ſic dictum ab erui ſimilitudine. vnde ἐρέβινθος.

ὀροβίτις. dicitur primum genus chryſocollæ factitiæ, quam Plinius à Latinis herbaceã ſcripſit nominari. vide χρυσοκόλλα.

ὄροβος. eruum. frutex paruus, anguſto folio, tenuis, ſemina in valuulis habens è quibus farina fit multis vſibus inſeruiens. Ordine primo calefacit, ſiccat ſecundo cum amaritudine, per quam incidit, deterget, obſtructa aperit.

ὀῤῥόπισσα. eſt picis liquidæ ſeroſum recrementum. Id aliqui cum πισσελαίῳ idem eſſe putant. Dicitur & diuiſis nominibus πίσσης ὀῤῥός. Vide πισσέλαιον. Erotianus annotauit ὀῤῥὸν πίσσης ab Hippocrate dici τὸ ὑγρότατον τῆς πίσσης.

ὀῤῥός. à quibuſdam dicitur τὸ περίναιον, quòd alio etiam nomine τραμὶς vocatur. Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις ſcribit ſic vocari τοῦ ἱεροῦ ὀστέου τὸ πέρας, hoc eſt, ſacri oſsis extremũ, quod etiam ὀῤῥοπύγιον appellatur. Ex hac ſignificatione ὀῤῥώδης apud Hippocr. dicitur, ὁ ἄχρι τοῦ ὀῤῥοῦ ἐκτεινόμενος, hoc eſt, ad caudam vſque protenſus.

ὀῤῥοπύγιον. vltima pars ſpinæ, qua vertebræ deſinunt. Ea manifeſtior in auibus quàm in homine eſt, déque iis propriè dicitur authore Ariſtot. lib. de greſſu animalium. Sic dicta quaſi οὐροπύγιον.

ὄρος. dicitur à quibuſdam τὸ πεδίον, hoc eſt, pars tota pedis ſuperior, quam alij etiam πολυόστεον appellant.

ὄρυζα. oryza. de genere frugum eſt. mediocriter alit. Vim autem quandam adſtringendi poſsidet, qua ventrem modicè ſiſtit: à Gallis Rys vocatur.

ὀρφνῶδες. σκοτεινόν, *tenebricosum, apud Hippocr. vt annotauit Erotianus.*

ὄρχεα. ὄσχεος, *apud Hippocratem, hoc est, scrotum.*

ὄρχεις. *testes, testiculi. Sunt corpora duo glādulosa, alba, mollia, rotūda, seminis & generationis principiū. Hi quia gemini sunt, etiam* δίδυμοι *appellantur. A Galeno lib. 3. alimentorum glandibus accensentur. Substantia enim constant alba & molli, &, quòd venulis frequētibus intus variè pertexūtur, rara, laxa atque cauernosa. Nullam namque aliam ex se cauitatem habent. Tales enim semen meliùs percoquunt, & copiosiùs continent. Est autem naturale & proprium eorum munus seminis generatio. Itaque eius materiam per vasa spermatica attractā, & per epididymidem propriam ipsorum tunicam, atque indè per parastatam testi impositum corpus testis alterius quadam effigie, permeātem propria facultate alterāt, dealbant, concoquunt, verúmque semen efficiunt, quemadmodum mammæ lac, & ossa medullam ex sanguine generāt. Pluribus tunicis seu inuolucris integuntur, ac primùm quidem sua propria & intima & vbiq; contigua, quæ* ἐπιδιδυμὶς *dicitur: deinde alia quam* ἐρυθροειδῆ *vocant, propterea quòd à suis vasis & à musculo testiū gracili rubescat, testem ipsum testisque epididymidem totam inuoluente: præterea verò duabus aliis communibus, quarum vna* ὄσχεος *seu scrotum dicitur, altera verò* δάρτος *illi subiecta. Habent autem & singuli testes suum* παραστάτην *sibique impositum testis alterius quadam effigie, in quo & vis generandi seminis inest. Cæterùm maribus testes extra membranam abdominis sunt & propēdent musculis, quos ex eo* κρεμαστῆρας *vocant: mulieribus verò intus latent à lateribus vteri, frigidiores, minores & imperfectiores quàm marium. Sic quidem condiui testes in principum partium numero habentur, non quòd ad præsentē vitā necessarij sint, sed quòd ad vitam natorum serie propagandam, & ad speciem quandā immortalitatis eorū actio sit necessaria. Sunt enim generationis principium, quod à nulla alia parte, sed à se ipsis habent. Nec tamen est in præsenti vita vis eorū tàm exigua & nullius momenti: imò verò corpus vniuersum valde afficiunt & immutant. Ab his enim in totū corpus vis quædam per venas effertur, quæ quidem in maribus robusti & masculi habitus, in fœminis verò fœmineæ ipsius naturæ caussa est. Ea autem vis est* σπερματοποιητική, *hoc est, seminis generatrix, quæ partes solidæ prædita semen generāt, quo optimè aluntur & robustissimæ euadūt. Ex eo namq; fit, vt quibus testes frigidiores sunt & humidiores, iis corpus vniuersum frigidum, humidū, infirmúmque sit & morbis obnoxium. Nam cùm aquosam & tenuem habeāt genituram, malè solidæ eorum partes aluntur: quare robustæ esse non possunt, quoniam basis hæ sunt totius corporis & fundamentum, quo infirmo necesse est reliquas corporis partes infirmas esse.*

ὄροι. *sic à quibusdam dicuntur* οἱ ταρσοί, *hoc est, extremi palpebrarum ambitus vnde excrescunt cilia.*

ὀσμή. *odor, vide* ὄσφρησις.

ὀσμώδη. *odorata.*

ὄσπρια. *legumina. Dicuntur ea cerealia semina, ex quibus panis nō fit, vt fabæ, pisa, cicera, lentes, lupini, oryza, eruū, cicercula, araci, eruilia, phaseli, fœnumgræcum, lens, & si quæ sunt similia. Omnia sunt crassi succi, ventrē implent & concoctu sunt difficillima, vt scripsit Hippocr.* ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων.

ὀστᾶ. *ossa. Sunt partes animantis durissimæ, siccissimæ, maximéque terrestres. Sic quidē*

Galenus definiuit: quanquam satis erat dicere maximè terrestres, nam mox necessariò sequebatur siccissimas esse & durissimas: adde verò etiam frigidas. Sunt autē ossium communes vsus, quòd & se mutuò & partes alias omnes tanquam fundamenta sustinent, & eas sibi adnatas adfixáque firmant: præterea vero particulares vsus infiniti, qui à Galeno explicantur in libris anatomicis. Eorum differentiæ sunt permultæ ab apophysibus, epiphysibus, chartilaginibus, ceruicibus, capitibus, soliditate, cauitatibus, harum quarundam superciliis, medulla, & aliis quibusdam ipsorum particulis, & à consistentia, magnitudine, numero, figura, situ, & alius substantiam necessariò consequentibus, in sceletis visu tactúque obseruandæ.

ὀστάγρα. instrumentum chirurgicum quo ossa vel attolluntur, vel deprimuntur, vel omnino loco mouentur.

ὀστοῦν ἱερὸν. os sacrum. Duobus modis à Galeno vsurpatur, vno quidē latiùs, vt coccygem etiam comprehendat, vt lib. 12. de vsu partium, cùm scribit os sacrum constare ossibus quatuor, tribus scilicet propriis & coccyge. Siquidem per symphysim ossa illa vnita sint, vt mirum esse non debeat totum os ita sibi vnitum, parte superna vocari sacrum, inferna coccygem, sicut idem ipse humerus qua parte à nobis spectatur ἐπωμίς, parte spinæ suæ summa ἀκρώμιον, parte lata ὠμοπλάτη vocatur, atque similiter os sacri ipsius ossis lateribus annexum, os ilium, ad cotylem ischion, antica verò parte os pubis. Altera autem significatione specialiùs vsurpatur, eámque tantùm partem significat quæ reuera sacra est, id est, magna & lata, quantum videlicet huius cum osse ilium per synarthrosim iungitur: hac enim sola parte reuera ἱερὸν est, id est, magnum atque latum, túncque eius reliquum gracilescens semper ac tenuatum, donec in tres chartilagines acutissimas desinat, coccygem appellat. Sed de hoc suo loco dictum est. Constat os sacrum tribus ossibus simul coagmentatis, in prima quidem ætate per chartilaginē, in edita verò per symphysim, quæ coctione multa aut vetustate in iunioribus præsertim separantur. Sed cur os illud ἱερὸν dictum fuerit, variæ fuerunt sententiæ. Alij sic dictum voluerunt quòd in eo aliquid sacri arcanique insit, quoniam partus tempore diuinitus aperiatur, eductóque fœtu solidescat miro quodam naturæ opificio. Alij verò quòd partes quæ huic ossi adiacent diis offerri in sacrificiis solerent, id quod Menandri testimonia confirmant; οἱ δὲ τὴν ὀσφὺν, ἄκραν θύσαντες. Plutarchus verò in libello, An terrestribus, an aquatilibus maior insit prudentia, scribit apud veteres ἱερὸν grande significasse, ideóque Homerum ἱερὸν ἰχθὺν, ἱερὰν θάλασσαν, ἱερὸν Ἴλιον, ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο dixisse. Sic & Hippocr. ἱερὰν νόσον comitialem morbum appellauit, sic antiqui scriptores quicquid ingēs ac præclarum haberi volebant ἱερὸν dixêre.

ὀστοκόπος. ossium dolor. Est species lassitudinis inflammatoriæ, cùm non modò musculi, sed tendones etiam & nerui per exercitationē nimiùm excalfacti attraxêre quippiam ex circumfusis sibi excrementis. sic autem nominatur is affectus, quòd propter penitiorem sensum intimarum quoque partium nomen ei tribuatur. Siquidem tendones ipsis ossibus adhærent. Itaque cùm hi patiuntur videtur in imo ac circa ipsa ossa affectio hærere. Qui sic laborant ne minimum quidem motum sustinēt, sed omnem formidant. Sētiunt autem manifestum calorem vnà cum demorsu & tensione, vitioso humore in totam corporis molem largè effuso.

ὀστρακῖτις. species est τῆς καδμίας, quæ in fornacum locis humillioribus ex crassa materia fit.

fit. Reperitur sæpius in his fornacibus in quibus pyrites ærosus non excoquitur. Crassarum est partiũ inter omnia Cadmiæ genera: & quia terrea duráque est ὀστρακῖτις, à testa quam superficie repræsentat, nominatur. vide καδμία.

ὄσφρησις. odoratus. Est sensus odoris, quanquam non sensus ipse solùm sed etiam vis ipsa odorandi eo nomine dicatur: sicut γεῦσις non modò saporis sensum sed ipsam etiam facultatem significat per quam gustamus. Huius autem tùm sensus tùm facultatis instrumentum intra caluariam conditum est, siue id sint ventriculi cerebri anteriores, seu potiùs continuæ cum iis propagines similiter cauæ, propè ossium ethmoideon initium desinẽtes. De eo namque dubitare Galenus videtur, modò hoc, modò illud asserens. Nam quod ad meatus & membranas internas narium & ossium ethmoideon pertinet, non sunt illa quidem prima & præcipua odorandi instrumenta, sed odoratui tantùm deseruiunt. Cæterùm duo illi processus è partibus cerebri prioribus erumpẽtes, quanquam neruis similes videri possunt, inter neruos tamen non habentur, quòd tùm neruis molliores sint, tùm extra duram membranam haudquaquam proferantur. Mammillares & papillares à quibusdam vocãtur per similitudinem. Hæ mollissimæ sunt, quò odores facillimè admittant & diiudicent, vel, si opus sit, in anteriores cerebri ventriculos transmittant, vbi odoris sensum moueri Galenus existimauit, argumentis quibusdam persuasus quæ in libello de instrumento odoratus recenset. Nec verò ad odoris perfectiorem sensum instrumenti tantùm mollities, & expeditus eius meatus necessarius est (obstructis namque iis propaginibus vel ab excrementis, vt per grauedines & distillationes, vel ab aliquo præter naturã tumore, veluti polypo, callo, tuberculo, aut aboletur, aut deprauatur, aut imbecillior redditur odoris sensus) sed eorum etiam quæ odorantur aptitudo. Nam quæ frigida sunt & crassarum partium, nullum odorem mouẽt, quòd quæcunque odorata sunt, tenuia & calida esse oporteat, nec tamen prorsus sicca. Nisi namque eiusmodi fuerint, nihil vaporis ex se remittẽt, quẽ tamen ab iis efferri, & aëri ambiẽti remisceri, & per nares in cerebrum attrahi ad odorem ciendũ necesse est. Est enim odoris materia vapor ex rebus odoratis prodiens. Sunt autem odorum sicut & saporum plures differentiæ. Sed saporũ quidem notæ, & non vocabulis modò, sed propriis etiam substantiis, à quibus nomina acceperũt, distinctæ: odorum verò & incognitæ & innominatæ. Siquidem vt saporis sensus homini valdè exquisitus est, ita odoris infirmissimus: & tamen tot esse odorum differentias quot sunt etiam saporum, & odorabiles cum gustabilibus habere proportionem à Galeno perhibetur. Omnes autem in duo summa genera reducuntur. Alij enim beneolentes, alij graueolentes dicuntur: illos εὐώδεις, hos Græci δυσώδεις nominant. Beneolentes quidem suaues sunt & grati, vt qui spiritui in cerebri ventriculis contento familiares sint, vniúsque tãtùm generis existunt: similes namq; sunt sapori dulci qui linguæ familiarissimus est. Graueolentes verò insuaues ingratíque sunt, & multorum generum, quemadmodum & sapores non dulces. Non sunt tamen illis, vti dixi, imposita nomina, quibus propriè significentur, sed quædam à saporibus, quibuscum magnam cognationem habent, appellationem sortiuntur, vt acidus & acris. Quædam enim acri, quædam acido odore esse dicimus, quòd scilicet nos eodem modo afficiunt quo & sapores. Nam & acetum & acida omnia similiter odoratum gustúmque mouent: & acria quoque, vt allia, cepe, non minùs gustum quàm odoratum mordicant. Quinetiam persæpè

odore ſolo indice quãplurima guſtare recuſamus. Adeò in omnibus ferè mutuò conſentiunt odoratus & guſtus, ut ex odore liceat de ſapore iudicare. Veruntamen id perpetuum non eſt, cùm plæraque ſint odore ſuauiſsimo, ut roſa, quæ guſtu ſint perquàm inſuauia.

ὀσφρητικὴ δύναμις. odoratrix facultas. Dicitur & ὀσμητικὴ δύναμις, & uno vocabulo ὄσφρησις.

ὀσφὺς. dicitur dorſi ea pars qua cingimur, de qua ſic ſcribit Ariſtoteles: τὸ μὲν ὄπισθεν διάζωμα μὲν ἡ ὀσφὺς, ὅθεν καὶ τοὔνομα ἔχει. Apollodoro, ut ſcribit Suidas, ὀσφὺς dicitur quaſi ὀστοφυὴς. Eſt enim ea pars oſſea & excarnis. ἰξὺς alio nomine à quibuſdam dicitur. Galenus tamen apud Hippocratem interpretatur ἰξύας, τὸ μεταξὺ τῶν ἰσχίων καὶ τῆς ὀσφύος. Latini huius nominis penuria laborant, & lumborum nomen uſurpant in ea parte deſignanda. Eſt autem propriè ὀσφὺς pars totius ſpinæ quinq; vertebris omnium craſsiſsimis maximiſque compacta, inter dorſum & os ſacrum mediis. Verùtamen ut ſunt craſsiſsimæ, ita anguſto foramine ſingulæ cauatæ ſunt, pro cuius modo gracilem quoque medullam continent. Præter id autem habent etiam ſingulæ alia multa foramina interiore ſui parte, qua venam cauam attingunt, nullo ordine collocata nec numero certo, quibus venas admittunt ad ſui nutritionẽ, cùm tamẽ in reliquis vel nulla vel admodũ exigua appareant. Cæterùm earũ vertebrarũ prima νεφρίτης dicitur: quòd ex aduerſo renũ ſita ſit, ultima verò ἀσφαλίτης ἀπὸ τῆς ἀσφαλείας, hoc eſt, à ſecuritate, ut veriſimile eſt, quòd oſsi firmiſsimo incumbat. Reliquæ peculiari nomine carent. Qui iis adiacent muſculi ψόαι vocantur, de quibus ſuo loco.

ὄσχεον ἢ ὄσχεος. ſcrotum. Eſt extima & cõmunis teſticulorum tunica, multis rugis & media ſutura diſtincta. vulgus burſam vocat.

ὀσχίον. ἡ περὶ τὸ στόμα τῆς μήτρας ἑλικοειδὴς ἐπανάστασις, hoc eſt, circa os uuluæ flexuoſa extuberantia, apud Hippocrat. ὄσχος enim & μόσχος ſignificant palmites & clauiculas. Idem verò etiam ἀμφίδιον & λέγνα appellauit, ut annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

ὀτὶς. nomen auis apud Hippocratem, quam Ariſtoteles ὠτίδα per ω ſcribit. Eam verò Xenophon, ut & Hippocrat. ὀτίδα per ο appellat.

οὐγγία. vox quidẽ Romana, Romanum pondus ſignificans, ſed quæ tamen apud Græcos literis paululum, ut ſcribit Galenus, immutatis recepta eſt etiam pro eodem pondere. Dioſcorides in libello de põderibus & menſuris drachmarum octo eſſe ait, his verbis: ἡ δὲ οὐγγία δραχμὰς η. γράμματα κδ΄. Id eſt, uncia drachmas habet octo, ſcripula 24. Similiter & Galenus τῶν κατὰ γένη lib. 6. διὰ τὴν σταθμικὴν οὐγγίας ὀκτὼ δραχμὰς ἕλκειν. Idem lib. 5. eiuſdem operis, ἕλκουσι γὰρ αἱ θ΄. οὐγγίαι ἰταλικαὶ αἱ ἐν τοῖς κατατετμημένοις κέρασιν ἑπτὰ καὶ ἡμίσειαν οὐγγίας σταθμικάς. αἵτινες ξ΄. δραχμαὶ γίνονται, τῆς μιᾶς οὐγγίας η. δραχμὰς δεχομένης. Id eſt, pendunt enim nouem unciæ Italicæ quæ in cornibus interſectis ſunt ſeptem uncias ponderales & dimidiam, quæ quidẽ ſexaginta drachmæ fiunt: cùm unaquæque uncia capiat octo drachmas. Heſychius quoq; ſcribit δραχμὴ τὸ ὄγδοον τῆς οὐγγίας. Prætereà Aëtius ſectionis tertiæ ſermone 4. cap. 26. poſt deſcriptam cõpoſitionem paſtilli ex acaciis & veratris ſcribit hũc in modum: ὅλος τοῦ τροχίσκου σταθμὸς δραχμῶν ρξη΄ τουτέστιν οὐγγιῶν κα΄. Id eſt, totum paſtilli pondus drachmarum centum ſexaginta octo eſt, id eſt, unciarum XXI. hãc quidem unciæ diuiſionem Romani in octo octauas appellarunt, quibus aliqui nomen aliud non dederunt, ut ille cuius quædam de notis ponderum ex vetuſto codice ſunt

Largo

Largo adſcripta. Multi eas drachmarũ nomine appellãt, vt Balbus ad Celſum de agrimenſoria, Galenus & plerique alij præſertim Græci. Verùm non omnes eodem modo vnciam in octo partes diuiſerunt, ſed nonnulli dixerunt eam drachmarum ſeptẽ eſſe, alij verò ſeptem & dimidiæ, vt ſcribit Galen. lib. 5. τῶν κατὰ γένη his verbis: ἐπειδὴ καὶ τὴν οὐγγίαν οἱ πλεῖστοι μὲν ἑπτὰ καὶ ἡμίσεως δραχμῶν εἶναί φασιν, ἔνιοι δὲ ζ. μόνων, ἕτεροι δὲ η. *Sed qui ſeptem drachmarũ vnciam cõſtituunt, proculdubiò drachmæ vocabulo intelligunt denarium. Atque hi nomine mutato parum cautos fallũt, cùm ipſi rem ignoraſſe videri non debeant. Id quod teſtatur Galenus lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, ſcribens:* πρόδηλον δὲ ὅτι δραχμὴν λέγομεν νῦν ἐν τοῖς τοιούτοις ἅπασιν ὅπερ Ῥωμαῖοι δηνάριον ὀνομάζουσι. *Qui verò dixerunt ſeptem drachmarum & dimidiæ vnciam eſſe, videntur quidem aduertiſſe drachmam leuiorem eſſe denario, non tamen planè, quãtum intereſſet, examinaſſe, attamen eorum ſententiam tanquam veram, artis veterinariæ medici receperunt.*

Eſt etiam vncia apud Latinos menſura qua rerũ interualla metiuntur. Eſt autẽ pedis pars duodecima. Id quod clarè explicat Frõtinus his verbis: Pes, inquit, habet palmos quatuor, vncias duodecim, digitos ſedecim.

οὐλή. *cicatrix. eſt naturale carnis tegumentum, calli modo duratum & cutis vice vlceribus ſuperinductum. Ea cuti quidem eſt quàm ſimillima, cutis tamen non eſt, quãdo & denſior ea viſu tactúque ſentitur & ratione non modò denſior, ſed & ſiccior, ex eo quòd pilos non edit, intelligitur. Siquidem cutis talis omnino qualis erat quæ periit prorſus reſtitui non poteſt, ſed ſimile quiddam cuti, & quod eius officium ſuppleat, poteſt, non tamen planè cutis. Eſt enim ſpermatica, eámque ob cauſam talis prorſus regigni non poteſt. Quod autem in eius locum ſubſtituitur, cicatrix non cutis dicitur, id ex ſubiecta creatur carne valdè reſiccata. Quod quamuis naturæ opus ſit, perficitur tamen etiam medicamentis quæ carnem ipſam vehementer ſiccent & adſtringant. Nam quoniã cutis carne ipſa tùm ſiccior eſt, tùm etiam denſior, ſi carnem ſiccabimus & adſtringemus, cuti etiam perſimilem reddemus. Tanta autem ſiccandi vis & adſtringendi eſſe debet, vt non modò quod in carnem affluit, verũ etiam humor qui ſecundùm naturam continetur in ipſa carne, conſumatur. Hæc* ἐπούλωσις *à medicis, ipſúmque medicamẽtum* ἐπουλωτικὸν *appellatur. vide* ἐπουλωτικὸν φάρμακον.

οὖλα. *gingiuæ. dicuntur* τὰ περὶ ὀδόντας περιέχοντα σαρκία, *vt ait Rufus, hoc eſt, carunculæ dentibus circumpoſitæ, quarum quidem connexio* χαλινὸς, *eodem authore, nuncupatur. In iis nuper natorum dentes latent, & veluti in præſepiolis conditi ſunt, & vt ſiccioribus adſtrictiſque continentur, ita redundante humiditate laxioribus decidunt. Neruos habent à tertio pari, vt & dentes, per quos ſentiunt & dolent, ſæpéque in iis dolor eſt, qui in dente putatur eſſe.*

οὐλομελίη. *integra & abſoluta natura cuiuſque rei. vſurpatur ab Hippocrate de adenibus* ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, *de quarum* οὐλομελίῃ *ſcripturum ſe librum profeſſus eſt.*

οὐλόφονον. *dicitur* ὁ χαμαιλέων, *non omnis tamen, vt quibuſdam placet, ſed tantùm is qui viſcum profundit, vnde Nicander in Alexipharmacis* οὐλόφονον ἰξόεντ' *dixit, quaſi viſcoſum. & Dioſcorides lib. 6.* ἰξίας *inquit, quæ* οὐλόφονον *appellatur.*

οὐραῖαι. *ſic à quibuſdam dicuntur* οὐρατῆρες.

οὐρανία. *cognomentum fuit* τῆς ἴριδος, *ſicut annotatum eſt apud Dioſcoridem.*

οὐρανίσκος. *sic quidam τὴν ὑπερῴαν, hoc est, palatum appellãt, quòd in cœli modum cameratum sit. dicitur etiam* οὐρανός.

οὐρανός. *cœlum. sic dictus est ab Hippocrate more vulgi aër qui supra nos est vsque ad nubium regionem, vt annotat Galenus comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν. sic etiam à quibusdam dicitur ἡ ὑπερῴα, hoc est, palatũ, vt Aristot. lib. 2. cap. 17. de part. anim.* ὑπὸ δὲ τὸν οὐρανὸν ἐν τῷ στόματι ἡ γλῶσσα τοῖς ζώοις ἐστι. *i. lingua animalibus in ore cœlo; hoc est, palato subiacet. Plinius tamen cœlum capitis supremam partem dicere videtur, his verbis: cerebrum viscerum excellẽtissimum est, proximúmq; cœlo capitis.*

οὐράνιον. *est collyrium* ἄδηκτον *descriptum & ab Aëtio & à Paulo, sed parũ differenter.*

οὐραχός, *siue*

οὐραχός. *est meatus vrinarius in medio vmbilico situs, à fundo vesicæ exoriens & in allantoidis cauitatem insertus. Continetur medius inter duas venas duásque arterias vmbilicum constituentes. Est autem allantoidis tunicæ initium, perforatúrque satis lento & euidenti meatu ad fundum vesicæ ipsius fœtus, sic vt allantoides cum vesica τῷ οὐραχῷ, qui medius inter vtrasque est, coniungatur. Per eum vrina fœtus defertur in allantoidis cauitatem longam, angustã, rotũdam, quæ in ipsius fines magis effunditur, ne amnion, chorion, vterum, ipsúmque fœtum premat. Neque enim vrinam retineri intra vesicam expediebat, neque per vesicæ ceruicem reddi, ne fœtui circumfusa eius cutem exulceraret.*

οὐραῖον. τὸ πέρας τοῦ ὀστέου, *hoc est, extrema pars ossis, apud Hippoc.* ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων. *quo loco* τένοντας οὐραίους *vocat, qui vsque ad* οὐραῖον, *hoc est, ossis extremum protenduntur, vt Gal. comment. 4. annotauit.*

οὐρήθρα. *est meatus vrinarius à ceruice vesicæ ad extremam vsque glandem porrectus. Hic in viris longus, angustus & ſ. Romanæ literæ modo obliquus est. In mulieribus verò breuis, latus & rectus. Ex neruosa tunica cõtexitur instar coriaceæ fistulæ.*

οὔρημα. *hoc nomen habetur apud Hippocratem extremo libro de natura humana. Sed Galenus negat vocem hãc vnquam ab Hippocrate aut Polybo vsurpatam fuisse. Significat autem idem quod* οὖρον, *vel* οὔρησιν.

οὐρητῆρες. *sunt meatus duo per quos vrina à renibus in vesicam stillat. Habetur vtrinq; vnus, qui constans tunica tenui, sed dẽsa & fibris tãtùm obliquis texta, à renis sinu per eius simam partem super lumbos fertur, vbi alteram à peritonæo tunicam venulis & arteriis intertextam mutuatur: tandem verò inter vesicæ tunicas spatio breui interlapsus, paulò supra vesicæ os in ipsius capacitatem erumpit. Ad ipsum autem foramen membranulæ geminæ ex vesicæ corpore propendent, veluti processus quidam, quæ vrina in vesicam ab vretere delabente cedunt & aperiuntur, eædemque, vbi vesica plena est, vrinam in vretera regeri & remeare prohibent.*

οὐρητικοὶ πόροι. *iidem qui &* οὐρητῆρες.

οὖς. ὠτός. *auris. Est pars corporis organica ad audiẽdum comparata. Eam natura ex diuersis corporibus, vt neruis, membranis, ossibus, chartilagine artificiosissimè composuit. foramen primùm amplũ atque anfractuosum in osse temporũ lapidoso, vtrinq; vnum, machinata est. In id auditorius neruus à quinta cerebri coniugatione vnà cum dura cerebri membrana incidit, cúmque ea in latitudinem sese explicans foramen sublinit. Qua in re parem similémque omnino cum ipso foramine cauitatem adipiscitur. Itaque id foramen hoc modo explicante se neruo vndique conuestitum,*

πόρος

πόρος ἀκουστικὸς, id est, meatus auditorius appellatur, quo nomine non modò cauitas ipsa nuda, sed & neruus ipse auditorius à medicis appellatur, aliis definientibus πόρον ἀκουστικὸν cauitatem esse, alijs neruum. In quo nihil erratur, siquidem neruus ipse excauatur, secundum foraminis ductum. Vocatur autem etiam à quibusdam πόρος τυφλὸς, id est, foramen cæcum, non quòd verus peruiúsque meatus non sit, sed quòd propter varios flexus & quia paulatim arctißimus euadit, vix vsque ad auditus organi amplitudinem setam aut aliud quid admittat. Est autem neruus hic qui ad aurem est, reliquis per quos alij sensus exercentur durior effectus minúsque sensilis, in quo naturæ prouidentiam licet admirari. Nam cùm neruus hic excipere debeat sensibile extrinsecus occurrens, ne ab eo offenderetur, natura os durum & densum auribus oppositum, flexibus obliquis instar labyrinthi pertudit, quò frigidi quidem aëris vires integras, quas ipse ex recta irruptione erat habiturus, flexuum varietate sensim exolueret, & aliorum exiguorum corporum impetum mæandris illis frangeret. Nec verò eo solùm anfractu patiendi difficultatem neruo auditorio comparauit, verumetiam propria ipsius constructione, siquidem eum durum, quoad licuit, effecit. Durißimus enim ad audiendum ineptus est, mollis autem iniuriis valdè obnoxius. Ob eam causam durior quàm vt actioni conueniat, neruus auditorius factus est, & propter duritiem, quanquam ita positus est in vicino, tamen vehemētißima medicamenta tolerat, vt docet Galenus lib. 6. methodi medēdi. Præter foramen & neruum corpus quoddam extra prominet ex chartilagine carnéque cōstitutum, Latini auriculam, Græci πτερύγωμα vel ὠτίδα, si voles, appellant. Est autem ea meatui auditorio circumposita, sinuosa & intus caua, forísq; cōuexa, tùm vt interno meatui propugnaculum esset aduersus externas iniurias, tùm vt & ipsa sonū aliquem funderet, aëre circum gyros eius commorante, nec citiùs æquo præterlabente. Ea vanni modo auricularium meatū cingit. Ac huius quidem superior pars nomine caret, vt ait Aristoteles, quo tamen loco Gaza pinnā vocat, non proprio nomine: inferior autem λόβος, id est, fibra appellatur, qua in parte quod prominet, προλόβιον est. Rursum verò superioris auriculæ partes expansæ, πτερυγώματα, quasi dicas alas: refracta verò inflexæque, κυβοειδῆ appellantur, vt scribit author introductorij, qui præterea in eadem superiore auricula quod concauum est, κογχίον, id est, conchulam, vocat, & particulam illam λόβῳ seu fibræ superpositam, ἀντιλόβιον. quanquam sunt qui eo nomine quod asperum in superioris auriculæ circumferentia est significari putent. Sunt verò & τὰ ὦτα, id est, aures in corde, ad earum quas nunc descripsimus similitudinem dicta, quas Galenus lib. 6. de vsu partium definit esse epiphyses quasdam tenues, neruosas & cauas ante cordis orificia constitutas: vt enim aures capiti vtrinq; annexæ sunt, ita & hæ appendices ipso cordis corpore neruosiores & magis cuticulares vtrinque cordi appensæ sunt. Laxæ quidem illæ per se sunt & iccirco concauæ, cùm verò cor dilatatur, quo modo membranæ tenduntur ac contrahuntur, ob ídque ipsum materias ex se ipsis expressas cordi præmittunt. Quæ autem proxima ipsis sunt vasorum orificia, propterea quòd à corde intrò vehementer tendūtur, materias ab auribus impulsas deducunt. Ipsum verò cor omnibus quæ in mentem cuiuis venire possunt attrahendi facultatibus præditum, arripiens ac veluti exorbens, influentes materias citißimè suorum vētriculorum sinibus excipit. Duæ autem aures illæ sunt, singulæ scilicet in vtroque vasorum materiam cordi inuehentium, in

dextra quidem parte, quâ vena in cordis sinum inibi inseritur: in sinisteriore verò, quâ arteria venosa. Ac illis quidem natura tenuitatem tribuit, quò faciliùs vnà cum corde contraherentur, & eius motum sequerētur: easdem verò robustas effecit, ne corde vehementer materias attrahente rumperentur: fortißimum enim est quod neruosum est. Cauæ autem eam ob causam sunt, vt in iis materiæ contineantur & præsto sint quæ implendo cordi sufficiant. Materiæ autem illæ quæ cordi subministrantur, sunt sanguis & aër: quorum ille quidem à ramo venæ cauæ in dextram aurem inserto, cordi infertur, hic verò in cor per sinistram aurem ab arteria venosa proficiscitur.

οὐσία. emplastri nomen est desiccantis & anodyni & ad permulta vtilis, vt habetur apud Aëtium lib.15.cap.14. atque item vltimo, vbi paulò aliter describitur. Emollit maximè & tumores dissoluit.

ὀφθαλμία. est inflammatio adnatæ oculorum membranæ. Sed cùm dupliciter omnis inflāmatio dicatur, vt scribit Gal. lib.2. ad Glauco. vna humida, altera sicca, propriè dicta ὀφθαλμία inflāmatio humida est. Quæ enim sicca est non simpliciter ὀφθαλμία, sed ξηροφθαλμία nuncupatur. Inflammationem quidem tumor, tensio, dolor, calor, rubórque eius tunicæ testātur: humiditatem verò tùm venarum plenitudo, tùm lacrymæ ex oculis manātes. Gignitur sanguine copiosiore in adnatā tunicam, quam Græci ἐπιπεφυκότα vocant, affluente. Ea autem cùm & ex pericranio originem ducat, & totum oculum cum musculis suis committat & sede sua contineat, plærumq; accidit vt graui ophthalmia tentata, non modò dolorem sentiat, sed eum etiam & capiti & genis & reliquis circumpositis partibus communicet. Celsus ὀφθαλμίαν latinè lippitudinem nominat. Paulus lib.3. eam speciem esse τῆς ταράξεως prodidit, quo nomine calidæ & humidæ oculorum cum rubore affectiones significantur. Sed hoc interesse dicit, quod τάραξις ab externa quadam causa fit, vt fumo, sole, puluere, oleo: ὀφθαλμία verò non à manifesta modò causa, verumetiam interna, hoc est, sanguinis fluxione excitatur.

ὀφθαλμός. oculus. Sic dicitur totum instrumentū visionis. Instrumentúmne an partem organicam voces nihil interest, modò intelligas partem esse à natura comparatam vt per eam visio fieret. Quod vt natura meliùs assequeretur, geminum esse voluit, & vtrumque sublimi in loco collocauit, vt indè tanquam è specula plurima eminus intuerentur, & quæcumque nocere aut prodesse possunt præuiderēt. Quam vnam ob causam factum est, vt necesse habuerit natura caput in summo totius corporis loco cōstituere, sicut Galenus literis prodidit. Poterat enim omnia quidem alia munia, alia quauis in parte positum exercere, solam visionem nō poterat, quòd eam & ab edito loco fieri oporteret, & breuißimos, ideóque cerebro proximos, opticorū neruorum ductus esse. Oculorum permagnus est vsus & præcipua dignitas, eósque propterea non modò natura summo artificio fabrefecit, sed loco etiam tutißimo recondidit, ne facilè externis iniuriis paterent. Loco enim concauo & duro, veluti in antro quodam conditi sunt, & hinc fronte atque superciliis, indè malis leuiter extuberantibus, naso, temporúmque oßibus, quasi vallo quodam muniti. Datæ sunt & palpebræ valdè molles, quibus ad omnia aduersa celerrimè & momento conniuerent, eæque pilis, quos βλεφαρίδας vocant, præditæ, ad leuiora, quæ oculis incidere possent, declinanda. Est autem oculus figura sphærica, multiplici partium structura,

quarum

quarum aliæ etiam sphæricæ sunt, aliæ semicirculares tantùm, aliæ verò secundùm diametrum protensæ. Vt autem omnis circulus centrum habet, sic oculi centrum est humor crystallinus, κρυσταλλοειδὴς à Græcis vocatus, non ille quidem fluidus, sed ceu cera mollior, consistens. Is totus sphæricus est. Eum autem ambit tunica tenuis & valdè pellucida ἀραχνοειδὴς dicta, non totum quidem, sed parte tantùm anteriore: semicircularis enim est. humori crystallino adnascitur non aliter quàm cepis tenuissima quædam pellicula. A posteriore humoris crystallini parte situs est humor alius ὑαλοειδὴς, hoc est, vitreus nuncupatus, copiosior longè quàm humor ipse crystallinus. semicircularis autem est, vt qui partem modò posteriorem humoris crystallini amplectatur, nec eius diametrum excedat qui à dextra eius parte in sinistram ducitur. Sicut autem vitreus ille humor posteriore parte humorem ambit crystallinum, ita anteriore post tunicam ἀραχνοειδῆ diffusus est alius humor, ὑδατώδης, hoc est, aqueus, & à quibusdam ᾠοειδὴς, hoc est, albugineus dictus: ipse etiam semicircularis, vt qui medium crystallinum anteriore tantùm parte complectatur. Ita fit vt aqueus cùm vitreo sphæram vnam constituat, cuius centrum crystallinus humor sit. Eos autem veluti diameter quidam distinguit, & quasi paries quidam medius dirimit tunica quædam ab vuea initium ducens. Huic igitur tunicæ & humori crystallino parte vna vitreus humor contiguus posteriore sui parte alia tunica molli & planè mucosa continetur & clauditur, quæ non est aliud quàm nerui ipsius optici substantia, vbi à suo principio ad vitreum humorem peruenerit, resoluta & dilatata, & bifariam veluti in duos truncos discissa, multóque mollior ipso cerebro effecta, adeò vt eam multi tunicæ nomine non sint dignati. Ea posticam tantùm vitrei humoris partem complectitur, ideóque semicircularis est, perinde atque humor ipse vitreus, simúlque multas graciles & obscuras venas atque arterias intertextas habet, ex quibus omnibus factum est vt ἀμφιβληστροειδὴς, hoc est, reticularis vocaretur. Vt autem neruus ipse opticus in eam tunicam resoluitur, sic & tenuis membrana quæ neruum illum opticum inuoluit, à tenuibus cerebri membranis profecta, degenerat in aliam tunicam, & eam quidem propè sphæricam, quæ non posteriore tantùm parte, vt ἀμφιβληστροειδὴς, sed anteriore etiam omnes iam dictas oculi partes ambit & complectitur: cõtigua parte quidem postica tunicæ ἀμφιβληστροειδεῖ, antica verò humori quem ὑδατώδη diximus nuncupari. Ea ῥαγοειδὴς, hoc est, vuea vocatur, quòd vuæ folliculo, à quo pedunculus auulsus est, quàm simillima sit: vt enim ille, ita hæc tunica parte sui anteriore leuiter compressa est, & media parte, qua pupilla est, medio foramine concaua. Eam verò etiam totam circundat & complectitur alia tunica κερατοειδὴς, hoc est, cornea nuncupata, nata ex duriore membrana nerui illius optici, à crassis cerebri membranis prodeunte, & in eam, non aliter quàm tenuis, vtrinque resoluta. Quæ cùm reliquis ferè partibus paulò obscurior sit, parte tamen anteriore, qua pupillam contegit, admodum pellucida est: tota orbicularis est, nec, vt ῥαγοειδὴς, depressa anteriore parte, quò fit vt quá pupilla est plurimùm à rhagoide distet, spatiúmque medium inter eas sit, non inane quidem, sed humore etiam illo aqueo, qui per pupillæ foramen eò manauit, & spiritu visorio vndique plenum & vehementer tensum. Insuper verò alia tunica est quæ ἐπιπεφυκὼς dicitur, omnium extima, ex pericranio ducens originem, quæ oculo adnata ipsum cõtinet, vicinísque partibus alligat. Ea verò non conuestit oculum vniuersum, vt quæ nullo modo tuni-

cam ἀμφιβληστροειδῆ attingat, sed à lateribus tãtùm & oculorum hæmisphærio corneæ tunicæ cõnascitur, eámque complectens ad iridem vsque progreditur, quò cùm peruenerit, summa tenuitate euanescit, neque pupillæ vel corneæ, quâ pupillam contegit, prætenditur, ne visui officiat. Ne quid verò ad oculi perfectionem deesset, natura ei septem musculos attribuit, quibus non modò sua sede contineretur, quasi vinculis, sed in omnem etiam partem expeditè moueretur. Eorum vnus supernè situs oculum sursum mouet: vnus infernè positus, deorsum demittit: vnus qui ad magnum canthum est, versus nasum impellit: vnus qui ad paruum canthum situs est, versus ζύγωμα inflectit: duo quorum vnus à magno cantho ad paruum supernè porrigitur, alter infernè à paruo cantho ad magnum extẽditur, circumagunt: vnus verò in duos vel tres diuiduus, neruum opticum ambiens & in corneam tunicam propè dimidiam insertus, intrò impellit. His partibus instructus oculus visionem exercet, quarum tamen in ea actione sicut vsus, ita dignitas etiã impar est. Earum enim quædam sunt per quas visio fit, quædam sine quibus fieri nõ potest, aliæ quibus meliùs fit, aliæ verò quibus ipsa conseruatur, quemadmodum Galenus lib. 10. de vsu part. demonstrauit.

ὀφθαλμὸς. *genus est deligationis apud Hippocr.* ἐν τῷ κατ᾽ ἰητρεῖον. *Oculo adhiberi cõsueuit, vel cùm procidentia periclitatur, vel vt quæ imposita ipsi sunt contineantur. Sunt autem variæ huius generis differentiæ in lib. de fasciis explicatæ.*

ὀφίασις. *est affectus capitis, quo capilli primùm extenuati posteà decidunt certis spatiis in serpentis similitudinem. Species est areæ Celso, sic dicta quòd serpentis speciem præ se ferat. Incipit enim ab occipitio capillus defluere duorum digitorum spatio, vitiúmque ad aures duobus capitibus serpit, quibusdam etiam ad frontẽ, donec se duo capita in priorem partem committant. Infantibus ferè accidit, & per se sæpe sine curatione finitur. Idem reuera cum alopecia malum est, soláque figura ab eo differt. Nec verò soli modò capiti, sed mento etiam affectio hæc aliquando contingit. Nascitur ab humorum vitio ex quibus pili nutriuntur. Eiusmodi namque vitioso alimento corrumpuntur & decidunt.*

ὀφιόσκορδον. *dicitur à quibusdam ἡ κάππαρις, sicut habetur apud Dioscoridem.*

ὀφιοσκόροδον. *allium anguinum. dicitur allium syluestre, quod ad omnia longè est efficacius satiuo.*

ὀφιοσταφυλή. *dicitur ἡ ἄμπελος λευκή, id est, vitis alba, authore Dioscoride, quasi anguina vua. Ratio fortè nominis est quòd in sepibus nascatur, in quibus & angues plærumque latent, vel quòd anguium modo serpat, clauiculis suis vicinos frutices comprehendens, quam ob causam etiam vulgò Colubrina dicitur.*

ὀφίτης λίθος. *est marmor maculosum in modum serpẽtis. Eius tria genera dicuntur esse, candidum, nigricans, cinereum, quod τεφρίας vocant. Omnes, vt scripsit Dioscorid. alligati contra capitis dolores & serpentium ictus prosunt.*

ὄφεις. *herbæ nomen denticulato oleri similis, & quæ duobus tantùm foliis repræsentatur: vsus eius ad nigrandos capillos.*

ὀφρύς. *supercilium. sic dicitur pars ea frontis quæ pilos habet. Est autem supercilium vtrinque vnum. Inter ea quod medium est μεσόφρυον dicitur & μετώπον. vtrumque à situ nomen inditum: Mart. Capella lepidè glabellam vocauit, quòd ea pars glabra sit & depilis. Pars autem ea quæ naribus proxima est, ὀφρύων κεφαλή: quæ ad tempora*

pora accedit ὀφρύων οὖρα dicitur. pilos autem ipsos plerique τύλους appellant. Quod verò in superciliis prominet velut imbricamentum quoddam aliorsum humores deriuans, γεῖσον & γείσωμα dicitur: Gaza grundam apud Aristot. interpretatus est.

ὀχετεύματα. sic vocantur à quibusdam ipsa narium foramina, quæ etiam θαλάμους aliqui appellant.

ὀχετοί. dicũtur apud Hippocratem ἐν τῷ περὶ ἄρθρων venæ atque arteriæ, quòd per eas sanguis vehatur. inde ὀχετεύειν per riuos ducere & παροχετεύειν deriuare significat.

ὀχεύς. vocatur à quibusdam scrotum, quod magis vsitato nomine ὄσχεον appellant.

ὄχθοι. tumores verrucosi tuberosiq́;, quales in elephanticis apparent, inde labra vlcerũ prætumida, callosa & dura, ὀχθώδη, quasi dicas verrucosa, appellantur.

ὀψίγονοι ὀδόντες. genuini dentes. sic dicũtur nouißimi maxillares, & qui iam adultis tùm viris, tùm mulieribus gignuntur. Iam verò, inquit Plinius, quibusdam mulieribus anno etiam octogesimo maxillares illi nouißimi nõ sine dolore exierunt. Viris quoq; idem euenisse accepimus, quod certè iis accidit quibus in iuuẽtute ipsi genuini nati non fuerint. Sed quibus in iuuenta non fuêre nati, decidere in senecta, & mox renasci certum est. Iidem etiam dicuntur κραντῆρες, & à quibusdam σωφρονιστῆρες.

ὄψις. ἡ κόρη. pupilla. vide in dictione κόρη.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO Π.

Πάγκαρπον. dicitur à quibusdam chamæleo albus, vt habetur apud Dioscoridem.

πάγκοινος νόσος. vide πάνδημος, & ἐπιδήμιος.

πάγκρατον. dicta fuit à quibusdam eo nomine ἡ θαψία, sicut legitur apud Dioscoridem.

πάγκρεας. est glandulosum corpus in medio mesenterio situm, vasorum diuisiones confirmans. Nam cùm infiniti propè rami venæ portæ per mesenterium dispersi sint, chylum ab intestinis præsertim tenuibus exugẽtes & in iecur deferentes, sciens natura eos propter exiguitatem infirmos esse & iniuriis obnoxios, ventre præsertim sæpe laborante saltu, ictu, compressu, vociferatione, spiritus cõtentione & rerum grauium impulsu, glandibus singulas vasorum scissuras muniuit securásq; reddidit, qui vsus est non huius modò glandulosi corporis, sed aliarũ quoq; glandularũ, ἀδένας vocãt, quæ pluribus aliis corporis partibus inditæ sunt à natura.

πάγχρηστον. nomen medicamenti, non vnius quidem sed multiplicis. sic dictum est collyrij genus quoddam ἀθάνατον vocatum, quod describitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους. Item aliud Erasistrati ἐγχειροπολλούμενον eodem libro descriptum; & apud Paulum lib. 2. cap. 22. quo tamen loco quidam πάγχρυσον legunt. Item confectionis genus ad tußim, empyema, tabem, orthopnœam & alia permulta, quod habetur apud Galenum eiusdem operis lib. 7.

πάγχρυσον. nomē est liquidi collyrij, quod quidā πάγχρηστον malūt appellare, de quo suprà.

πάθημα ἢ

πάθος. passio: multa significat. Generaliter quidem dicitur omnis motus qui ab altero fit in alterum. Quippe agentis motus, actio est: eius verò quod ab eo est affectum, passio. Prisci enim motus omnes, etiam qui naturaliter se habent, nisi actiui sint, πάθη nominant, sicuti etiam ipsos actiuos motus, actiones. Eo pacto & Plato sensuum alterationes πάθη & παθήματα appellauit, in visu quidem eas quæ ab albo, nigro, flauo, & cæteris coloribus fiunt: in tactu quæ à calido, frigido, humido, sicco, molli, duro, cæterisque id genus: atque ad eundem modum in singulis reliquorum sensuum: sed & voluptatem passionem vocat. Ac à veteribus quidem πάθος priuatim de omni extrinsecus motu dicebatur siue in loco, siue in qualitate fiat. Ergo si πάθος motus est, motus autem ex eorum numero non est quæ esse absolutè dicuntur (siquidem nullo temporis spatio manent eius partes, sicuti nec temporis, nec sermonis, nec etiam motus vllius) perspicuum est πάθος in ipso, vt sic dicā, fieri esse suum obtinere. Suam namque habet in ipso verti, mutari, alterari aut modo quouis alio moueri generationē. Quādiu enim aliquid mouetur, patitur: cùm desiit moueri, nō amplius pati, sed affectum esse dicitur. Differt enim πάθος ἀπὸ τῆς διαθέσεως, hoc est, passio ab affectione siue dispositione solo motu. Quippe cessante eo quod alterabat, alteratio quæ in passo iam remanet διάθεσις, hoc est, affectio eius est. Iam ergo non in ipso fieri, vt πάθος, sed in eo quod manet & in subiecto corpore post motum reseruatur διάθεσις cōstat. Hæc cùm à veteribus ita distincta fuerint, nunc tamen per abusum etiam ipsæ διαθέσεις quæ ex passione iam prouenêre, nec ampliùs in motu sunt, πάθη appellantur. Cùm autem omnem, etiam qui naturaliter se habet, motum πάθος veteres dixerint, posteà tamen quidam id nomen ad eos tantùm motus contraxerunt qui præter naturam accidunt. Alij verò ne de iis quidem omnibus dici voluerūt. Eas enim præter naturam affectiones quæ morbum præcedunt causæq; rationem obtinēt, causas tantùm dicimus, non πάθη. Quæ verò illum sequuntur, si actionum offensæ sunt, & συμπτώματα & πάθη vocamus, sicut & immodicas vel inanitiones vel retentiones: si verò affectiones sunt, hoc est, si in corporum affectu consistant, veluti vitiosus color, supra passionis & symptomatis appellationem etiam διαθέσεις, hoc est, affectus siue affectiones vocamus, ita nimirum vt sunt. Itaque propriè πάθη & morbi & eorum symptomata à medicis appellantur, hoc est, omnis διάθεσις cōtraria naturali corporis nostri constitutioni, non tantùm vbi aliquid alicui parti præter naturam accidit, sed vbi etiam deest quod secundùm naturam influere consueuit. Sic læso exortu nerui iuxta spinalem medullam, ideóque vi sentiēdi ad digitos non ampliùs influente, digiti pati dicuntur: sic etiam cibi potionisque penuria passio est. Quod enim alicui ad naturalem eius gubernationem quouis modo deficit, id non immeritò passio eius appellari potest.

παθήματα τῆς ψυχῆς. affectus animi. vide θυμοειδὲς θεραπεῖα.

παθογνωμονικόν. Id dicitur quòd propriè affectionis speciē significat. Propriè quidem de signo dicitur, impropriè de symptomate, & quatenus tantùm morbi naturam indicare potest. Nam & symptoma proprium aliquādo signum est morbi cuiusdam interioris atq; occulti à quo prodiit. Quod autē eiusmodi est vt morbi speciem ostendat, necessariò morbum consequi oportet, & omni solique eiusmodi morbo sempérq;

proprium esse. Nam quæ non necessariò consequuntur, quæq; nec omni nec soli nec semper insunt, συνεδρεύοντα, hoc est, assidentia appellātur, eáque non morbi speciem, sed eius aut differentiam, aut morem, aut aliquando magnitudinem indicare solent. Siquidem παθογνωμονικὰ separari non possunt, & affectionis, vt ita dicam, constituunt essentiam, ideóque vt inseparabilia sunt, ita pariter cum morbo inuadūt, pariterque desinunt: συνεδρεύοντα verò ex iis sunt, quæ sæpe tantùm accidūt, & proinde aliàs cum morbo inuadunt, aliàs superueniūt, aliàs neque omnino adsunt. Itaque perpetua sitis, calórque perpetuò adurēs, signa sunt ardentis febris pathognomonica, vt & perpetuū delirium cum febre phrenitidis: atque lateris dolor pūctorius, difficilis respiratio, tussis & acuta febris, pleuritidis. Verumtamen non est facilè in quouis morbi genere vnum aliquod pathognomonicum signum reperire, quod ei omni, soli, sempérque insit, id quod tamen pathognomonici signi ratio postulat, ideóque in plærisque morbis, signi vnius pathognomonici loco, ipsam συνδρομὴν παθογνωμονικὴν à medicis & Galeno ita vocatam persæpe obseruamus: veluti in pleuritide, cuius cōmemorata signa si per se singula spectentur, propria pleuritidis non sunt: composita verò simúlque perpensa, nō aliam morbi speciem quàm pleuritidē indicare possunt.

Παιδέρως. *à quibusdā dicitur ἡ ἄκανθα siue ὁ ἄκανθος, vt Dioscorides & Plinius testantur. Pausanias tamē scribit genus herbæ Sicyonis, in vno tātum Veneris septo nasci, quod παιδέρωτα vocent, folium fundens fagino minus, omnino quernis simile, altera parte cādidum, altera subatrum velut albæ populi, eámque ibi tantùm spectari. Genus etiam vnguēti παιδέρωτα veteres nominarunt, quo mulieres nimiùm cutis candorem occulebāt, & vernaculum faciei colorem mentiebantur. Alexis poëta fœminas albore nimio decolores vti pæderote solitas in comœdia significauit, quod & Ægyptium vnguentum dicitur.*

Παιδικὸν φάρμακον. *cataplasmatis nomen apud Galenum lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, quod & φαιὸν à quibusdam inscribitur, ad omnem oculorum fluxum & lippitudinem.*

Παιωνία. *herba est cui caulis altitudine sesquipedis adolescit, comitantibus multis stolonibus. Huius duo genera, mas folia iuglandis habet, in fœmina Smyrnij more diuiduntur. summo caule siliquas emittit, veluti Græcas nuces, in quibus cū dehiscunt, multa granula rubra, acinis Punicorū similia, inueniuntur, & in medio nigra, quinque aut sex purpurea. Radix maris tenuis, digitali crassitudine, & palmi longitudinē, gustu adstringens, alba: fœminæ radicibus ceu glandes circiter septem aut octo inhærent, vt in hastula regia. Radici vis est acris & leuiter subamara, & siccans cum nonnulla adstrictione. menses prouocat, renes & iecur purgat instar amygdalæ pota cum vino: adalligata verò puero morbum comitialem abigit.*

παιωνία. *antidoti nomen apud veteres celeberrimi ad distillationes, tusses, & omnes thoracis pulmonísque affectiones, cuius descriptio habetur apud Aëtium lib. 13. cap. 102.*

Est & catapotium Andreæ παιώνιον dictum, ad splenem comparatum, quod myrices fructu tuso cribratóque constat, galbano misto & in catapotia redacto, vt refert Galenus lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

Παιπάλη. σποδὸς ἢ λεπτότατον τοῦ ἀλφίτου. *pars farinæ tenuissima, flos ipse polentæ, pollen.*

Παυλιανὸν κολλούριον. *species κολλουρίου τῶν ἐπιτάκτων, cuius descriptio habetur apud Aëtiū li. 7.*

Παλαιστὴ, *siue* παλαιστὴς *genere masculino, mensura est apud Græcos quæ rerum interualla*

dimetiuntur. Constat autem ex quatuor digitis, de qua sic Hesychius: παλαιστὴ τῶν τεττάρων δακτύλων μέτρον. Sic dicitur, ut author est Iulius Pollux, ὅτι πάλας συνάγει τὰ ὀστᾶ, ὅτι ἐστι πλησίον ποιεῖ τῶν δακτύλων. Ab ea fit παλαιστιαῖος, quo Dioscorides utitur de veratro albo: & διπάλαιστος, quo in herba phalaride: & τριπάλαιστος & τετραπάλαιστος. dicitur autem ἡ παλαιστὴ alio nomine δοχμή. vide suo loco.

παλίγκοτον πάθημα dicitur apud Hippocratem malus affectus qui recruduit & quasi iterum excanduit: κότος enim iram significat.

παλίμπισσα. sic à quibusdam dicitur, ut ait Dioscorides πίσσα ξηρὰ, hoc est, pix arida, ad differentiã τῆς ὑγρᾶς: liquida enim pix secundò decocta in spissam siccámque trãsit. Neque enim sicca pix aliud est quàm cocta bis resina. Nam prima decoctione pix fit, secunda bis pix, hoc est, παλίμπισσα. Eius genera etiam duo sunt, viscosum & aridum: priori nomen βοσκάς, visci modo lento. vide πίσσα.

παλινδρομῶν σφυγμός. recurrens pulsus. Est pulsus inaequalis in una pulsatione & una parte arteriae, tactum secũdò feriens post absolutam diastolen, antequam systole absoluta sit. Hic δίκροτος proprio nomine appellatur, de quo vide suo loco.

παλίνσκια. τὰ ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀπεστραμμένα, hoc est, à sole auersa, ut explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

παλμός. palpitatio. Est diastole praeter naturam in aliqua parte facta. fit in omnibus corporis partibus quae distendi dilataríque possunt, hoc est, naturaliter mollibus, ut & extendi & rursus in se sidere possint, ut cute & subiectis musculis, sed praesertim ventriculo, vesica, utero, intestinis, iecinore, liene, & septo transuerso: adhaec in arteriis etiam & corde, in quibus palpitatio diuersus multùm à pulsu motus esse manifestò apparet. Palpitatio namque non in iis modò partibus, sed aliis etiam omnibus quibus incidere potest, solius morbi opus est, neque ad eius generationẽ quicquam natura confert: sed neque passio est voluntariae virtutis propria, aut instrumentorum ad eam spectantium, sed ceu modò dictum est, omnibus corporibus quae dilatari possunt, incidit, eas exaltans inflánsque ad eum modum quo arteriae dilatantur. Incidit autem etiam unà cum palpitatione partis quodammodò huc atque illuc cõcussio, eodem quidem modo quo etiam in tremore, sed maioribus interuallis. Palpitans namque musculus si magnus est, dum dilatatur totum membrum saepenumero secum attollit: dum verò contrahitur, deorsum ferri, ceu rei cuidam inanimatae permittit, ita ut totus motus praeter naturam sit, non autem, sicut in tremore, mistus quodammodò & compositus. Eius causa est substantia quaedam crassarum partium halituosa, & pro ratione loci, in quo consistit, copiosa: talis namque dilatat atque attollit partem, quoad trusa & compulsa ad sui generis perspiret substantiam. Caeterùm refrigeratis partibus palpitatio ut plurimùm incidit: frigore enim quod concoctum erat redditur halituosius & crassiorum partium, nec facilè sicut priùs perspirans.

παμπαθής. nomẽ emplastri compositi ex cinnabari, ad tophos aliósque tumores scirrhosos. Dicitur hoc modo quasi ad omnes eiusmodi affectus conueniat. Eius descriptio habetur apud Paulum lib.7. cap.17. Item apud Aëtium lib.15. à quo etiam dicitur πυῤῥωπὸν appellari.

πάμπαν. παντελῶς. omnino, prorsus, in totum, ut interpretatur Galenus tùm initio comment. in lib. Hippocr. de nat. humana, tùm commentario in aphor.19. lib.2. quo scribitur,

bitur, Acutorum morborum prædictiones οὐ πάμπαν ἀσφαλέες.

παμπηλιθὶς. *legitur malè apud Hermolaum Barbarum pro* παμπαιδὶς. *de quo suprà.*

παμφίλιον. *nomen emplastri albi, cuius descriptio habetur apud Galenum lib.* 1. τῶν κατὰ γένη. *cap.* 7. *Item lib.* 2. *cap.* 14. *inter epulotica emplastra Asclepiadis.*

πανακὲς. *sic à quibusdam leuisticum, à quibusdam etiam centauriū maius dictum fuit, quoniam succurrat omnibus vitiis, plurimísque polleat remediis.*

πανακέα. *nomen medicamenti non vnius quidem, sed multiplicis. Sic enim antidotus quædam dicta fuit ad Aphrodam relata, cuius descriptio habetur apud Galenum lib.* 2. *de antidotis, atque item alia ad Musam multùm à superiore diuersa, quæ habetur lib.* 7. τῶν κατὰ τόπους. *Est & nomē emplastri gemini, quorum vnum sub nomine Andromachi describitur à Galeno inter epulotica lib.* 2. τῶν κατὰ γένη: *alterum verò Heræ est, inter polychresta numeratum, atque descriptum lib.* 5. τῶν κατὰ γένη, *quod aliter ὑγιὴς vocatum scribit.*

Est etiā Panacea nomen arteriaci medicamēti quod Mithridatis dicitur lib. 7. τῶν κατὰ τόπους.

πάνακες ἡράκλειον. *cognomen est syluestris origani, quod & alio nomine κονίλην, id est, cunilam dici Dioscorides author est.*

παναλιθὶς. *nomen emplastri nigri quod ab Aëtio inter cephalica numeratur, & describitur lib.* 15.

πάνδημος νόσος. *communis morbus. dicitur certus morbus & singularis qui alicubi vagatur, & multos æquè simul corripit. Hic autem vt omnibus communis est, sic etiam causam habet communem, vt aërem vitiosum quem omnes pariter inspirant, vel aquæ potum vel cibum etiam aliquando à cœli intemperie aut alia occasione vitiatum, aut famem, aut grauem tetrámque exhalationem, aut loci naturam, aut simile quid, quod vitari nullo modo potest. Dicitur & κοινὴ & πάγκοινος. Diuiditur ex aduerso cum dispersis morbis quos σποράδας vocant. Habétq; duas differentias: nam alius ἐνδήμιος, alius ἐπιδήμιος est. vide ἐπιδήμιος.*

παντόλμιος. *nomen trochisci qui carnem supercrescētem reprimit citra rosionē. Describitur à Paulo lib.* 7. *cap.* 12.

πάνυγρον. *legitur quibusdam locis apud Galenum pro emplastri aliquo genere, sed puto legendum πάνυγρον, de quo posteà.*

παρακέντησις. *compūctio. Est incisionis ratio qua hydropicis aqua eximitur. Paulus non omnibus aquæ intercutis generibus, sed asciti tātùm conuenire scripsit: eiúsque tres in vniuersum differentias statuit, vnam sectione facta directè sub vmbilico, tribus digitis interpositis, si sitis ab intestinis orta fuerit: aliam eadem facta à sinisteriore vmbilici parte, si primario iecoris affectui malum feratur acceptum: tertiam autem à dextra eiusdem parte, si à liene vitiū traxerit originem. Scalpello eiusmodi sectio fieri debet, aut aculeo intra peritonæum adacto, deinde in foramē immissa ænea fistula, per eam humor sensim effundēdus pro cuiusque virium ratione, cauendo vbique subitam cumulatámque vacuationem.*

παρακμαστικὴ ἡλικία. *ætas iam vergens & inclinata. ætas declinans. Media est inter iuuentutem & senectutem. Incipit secundùm Galenum à tricesimo quinto anno, durátque ad annum quadragesimum nonū, quo scilicet senectus incipit. vide ἡλικία.*

παρακμαστικὸς πυρετὸς. *febris decrescens. Species vna est febris continentis quam συνόχου*

vocant, quæ à primo die ad postremum vsque semper de sua magnitudine remittit aliquid donec prorsus desinat. Ei opposita est febris ἐπακμαστικὴ, hoc est, increscēs dicta: exemplum eius habetur apud Galenum lib. 9. meth. meden.

παρακμὴ. declinatio. Est tempus quo morbus mitescere & cessare incipit. Postremum est quatuor temporum quæ in morbis salubribus considerantur, in quod necessariò à vigore transit omnis qui soluitur. Vt autem ipsa tempora vniuersalia & particularia dicuntur, sic & declinatio vel totius morbi est, vel singularum morbi accessionum. Totius quidem morbi declinatio simplex est, transacto vigore incipiens vsque ad perfectam morbi solutionem. Interim autem omnia symptomata mitescunt, donec totus morbus aboleatur, & perfectè solutus sit. De eo intellexit Hippocrates in Aphor. scribens circa fines omnia imbecilliora esse: τέλος enim τὴν παρακμὴν appellauit. Quia autem symptomata singulorum morborū multùm inter se diuersa sunt, iccirco declinationis cuiusque morbi non possunt communia signa describi, sed sua habent singuli. In febribus cùm humores concocti excerni cœperint & symptomata imminui, declinationis signum est: in phlegmonis, quādo pus effluit aut sanguine digesto resolutóque tumor subsidere incipit, atque ita in reliquis morborū generibus. Particularis verò declinatio singularum totius morbi accessionum esse intelligitur, quæ non aliter quàm totus ipse morbus eadem tempora habent. Definitur autē esse omne id tempus quod est à febris vigore vsque ad sequentis accessionis principium. Hæc enim similiter post accessionis vigorem incipit, atque in ea accessionis symptomata maláque omnia remittuntur. Quanquam autem multorum morborum communis sit, vt epilepsiæ, hemicraniæ, tussis, distillationis & omnis ferè doloris, propriè tamen ad febres pertinet, quòd in iis accessiones ipsæ atque earum tempora multò manifestiùs distincta sint. In his declinatio contrarios habet accessionis principio motus. Fit enim principium calore omni ex toto corpore ad cor & thoracem concurrente: declinatio verò perspirante caliditate atque medium corporis relinquente. Indè mador sudórque, quibus omnes ferè accessiones soluuntur. Cæterùm in quibus morbis non priùs soluitur accessio quàm succedat altera, declinationis tempus simplex est & vniusmodi. In quibus verò διάλειμμα est, declinationis geminum tempus statuitur. Tunc enim & declinationem & διάλειμμα cōtinet, quam in febribus propriè ἀπυρεξίαν appellant. Id namque tempus vniuersum vsque ad alteram accessionem declinationis nomine censetur.

παρακμὴ ἡ

παράκουσις. obauditio. est deprauatio auditus talis, qualis in visu παρόρασις. Dici potest & παράκουσμα.

παρακόπτειν. delirare. dementem esse. verbum est apud medicos ambiguum. Nam Galenus initio comment. 3. in lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν scribit Hippocratem eo verbo vti solitum, cùm vult indicare τὸ παραφροσύνης magnitudinem, quemadmodum & verbis ἐκστῆναι, μανῆναι & ἐκμανῆναι. Idem autem lib. 3. de loc. affect. scribit eos qui in febribus delirāt, ab omnibus non solùm medicis sed etiam idiotis vocari παραφρονοῦντας, παραπαίοντας καὶ παρακόπτοντας, non autem φρενιτικοὺς, quasi leuius quid τὸ παρακοπῆς nomine quàm τὸ φρενίτιδος designetur.

παρακυνάγχη. vide κυνάγχη.

παράλαμψις. cicatrix in nigro oculi resplendens, eò quòd aliquantò crassior sit ægide, vt

scribit

ſcribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Παραληρεῖν. *delirare. Dicitur apud Hippocr.* περὶ μικρᾶς παραφροσύνης, *hoc eſt, de paruo delirio: & παράληρος qui parũ delirat, vt annotat Gal. multis locis. vide* λῆρος.

Παράλιον. *ſpecies tithymalli apud Hippocr. vocatur autem & quædam braßicula παράλιον quaſi marinam dicas, vt ſcribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.*

Παράλυσις. *ſic dictum eſt à quibuſdam τὸ ἀλφίνιον, vt habetur apud Dioſcoridem.*

Παράλυσις. *neruorum reſolutio. Eſt priuatio motus & tactus in toto corpore aut parte. Talis quidem exquiſitiſsima paralyſis eſt, in qua nerui ſenſum & motũ amiſerunt. Imperfecta verò eſt in qua motus perit, ſeruato tamen ſenſu: multóque etiam imperfectior, miniméq; digna paralyſeos nomine, in qua motu incolumi ſenſus aboletur. Eſt enim paralyſis motus potiùs quàm tactus affectio. Ergo in exquiſita paralyſi cùm vtrumque pereat, perſpicuum eſt quo ea differat à ſtupore. In eo namque motus ſenſúſque neruorum debilis eſt: in paralyſi autem penitus ſublatũ abolitúmque eſſe oportet: id quod dupliciter poteſt contingere: nam aut in toto corpore, aut in parte fit. Sed in toto quidem corpore omnibúſq; neruis ſi motus & ſenſus abolentur, acutiſsima paralyſis eſt, & mortem citiſsimè adfert propter ſublatum reſpirationis vſum, eo tantum à vehementi apoplexia differens, quòd in paralyſi ſenſus & motus tantùm pereant, in apoplexia verò præctereà accedat principum facultatum veluti reſolutio. In parte verò quæ accidit, multiplices habet differẽtias. Omnis tamen eiuſmodi conſiſtit in ſpinali medulla: verùm alia in eius initio, alia in ſubiectis vertebris. Si initium ſpinalis medullæ occupat, ſolæ capitis partes & ſentire & moueri poſſunt, éſtque ea acutiſsima paralyſis, nec minùs lethalis quàm quæ in cerebro eſt: neque enim diutius viuunt quàm qui ſtrangulantur, quòd reſpiratione priuentur. In reliquis longiùs vita trahi poteſt. Sunt autem earum aliquæ propriis etiam donatæ nominibus, pro actionis, quæ indè perit, dignitate: vt ἀφωνία, hoc eſt, vocis priuatio, quæ non eſt aliud quàm abolitus ſenſus & motus neruorum qui ſunt ad quartam ſpinalis medullæ vertebrã, qui vocales appellãtur: ἄπνοια, quæ non eſt aliud quàm reſpiratoriorum neruorum paralyſis. Aliæ verò ſimpliciter & generis nomine paralyſes nominantur: vt manus paralyſis, quæ abſoluta quidem eſt, ſi in quinta vertebra affectio ſubſiſtat: imperfecta verò, ſi in ſubiectis. E ſexta enim vertebra non omnino ſenſu ſed motu priuãtur, primæque brachij partes illæſæ ſeruantur, multóque magis, ſi ſeptima vertebra affecta ſit: quemadmodum ſi octaua, perquam exiguam noxam manus ſentiunt, ſed maximam thorax & partes reliquæ inferiores. Quantò enim vertebra affecta fuerit inferior, tantò pauciores partes ſenſu & motu priuantur, hæ ſcilicet ſolæ quæ neruos à ſpinali medulla affectæ ipſius parti ſuccedente accipiunt. Ad cuius rei cognitionem exquiſitè tenenda eſt ex anatome omnis neruorum diſtributio. Sic namque intelliges ad quos neruos colli veſicæ & ſedis paralyſis, hoc eſt, inuita vrinæ & ſtercoris deiectio pertinet. Cæterùm paralyſeos cauſa continens quidem vna eſt, nerui ſcilicet affectus impediẽs quò minùs aliquid animalis facultatis in eum à cerebro influat: antecedẽs verò multiplex: vt, nerui refrigeratio & conſtrictio ab intemperie & medicamentis frigidis, vel nerui durities & craßities immodica ob nutrimentum multum, craſſum, lentum, aut frigus violentum & conſtringens, aut vitæ ignauiam, aut ſolitæ excretionis ſuppreßionem: item nerui compreßio ab aliquo corpore duro foris appreſſo, item eiuſdem obſtructio*

à frigido craßóque humore: siquidem per neruos ita constrictos, crassos, pressos, obstructos facultas animalis penetrare nequit, vt solis radij per aërem tenebrosum, caliginosum, fumidúmque, aut per aquam cœnosam & valdè turbidam splendorem suum transmittere nequeunt. Dicta est παράλυσις *à symptomate. Dicitur &* πάρεσις *à medicis.*

παράμεσος δάκτυλος. *digitus minimo proximus, medicus à Latinis dictus, quòd medicinæ dicatus tradatur.*

παραμήρια. *sic dicuntur internæ femoris partes.*

παραπήχιον. *sic à quibusdam dicitur brachij pars quam proprio nomine κερκίδα appellant. Dicitur &* περιπήχιον.

παραπληγία ἢ

παραπληξία. *videtur his duobus nominibus idẽ significari. Vtrũq; enim vsurpat Hippocrates pro paralysi quæ apoplexiæ vel epilepsiæ succedit, humore in aliquam ex non præcipuis partẽ depulso. Is enim cùm ibi impactus fuerit, sensum motúmq; subiectis partibus aufert, quæ indè eum accipiunt. Ac* παραπληγίαν *quidem nominat lib. 1.* τῶν ἐπιδημιῶν, *vt comment. 2. Galenus explicat:* παραπληξίαν *autem in lib.* περὶ διαίτης ὀξέων, *vt comment. 4. Galenus annotauit. Idem tamen cõment. 3. in lib. 1. prorrhet. videtur hæc duo nomina distinguere, scribens* παραπληγίαν *talem affectionem vnius partis corporis dici, qualis est* παραπληξία *totius, adeò vt videtur hæc vniuersalis, illa verò particularis esse paralysis quam peculiari nomine* ἡμιπληξίαν *appellant. Cæterùm vtraque succedit apoplexiæ, & aliquando epilepsiæ, comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.*

παράρθρημα. *parua luxatio, per quam scilicet articulus paululum à suo loco naturali excesit, in quo differt ἀπὸ τοῦ ἐξαρθρήματος, quod magna perfectáque luxatio est. Dicitur & alio nomine* ὀλίσθημα, *vide* ὀλισθαίνειν.

παράρματα. *dicuntur, inquit Galenus, segmenta quæ indumentis detrahuntur & resecantur ab iis qui ea consuunt. mollia sunt & luxationibus ob id cõueniunt: fimbrias quidam latinè interpretantur.*

παράρρυθμος σφυγμός. *est pulsus arrhythmus, vicinæ ætatis, naturæ, partis anni, loci & reliquorum omnium proprium rhythmum seruans. Qui enim eum rhythmum seruat, is εὔρυθμος dicitur: qui verò non seruat,* ἄρρυθμος. *Itaque* παράρρυθμος. *species est τοῦ ἀρρύθμου, nec tamen multùm ab eurythmia recedit, sicut* ἑτερόρρυθμος, *multóque magis* ἔκρυθμος. *vide suprà* ἄρρυθμος.

παρασκεπάστρα. *vinculi simplicis genus quo vniuersum caput obuoluitur: describitur à Galeno in lib. de fasciis.*

παραστάτης. *dicitur ἀπὸ τοῦ παρεστάναι, quod significat adstare. Id enim quadrat vtrique corpori quod veteres* παραστάτην *appellarunt: duo enim eodẽ nomine appellantur, vnum* παραστάτης κιρσοειδής, *alterum* παραστάτης ἀδενοειδής. *Dicitur autẽ* παραστάτης κιρσοειδής, *hoc est, varicosus, corpus id quod vtrique testi antestat in modum pyramidis efformatum, incipiens paulò supra testem, qua venæ & arteriæ spermaticæ coëunt & cõmiscentur, deinde post multos gyros & circumuolutiones varicum in modũ paulùm latescens, & in superiorem testis partẽ insertum. Itaque vasis spermaticis coalescẽtibus gignitur, primúmque seminis materiam, seu semen rude & imperfectum excipit, quod posteà testiculus absoluit. Ergo vt facultate cum testiculo conspirat, sic*

quadam-

quadamtenus etiam figura conuenit: habet enim parui cuiusdã testis effigiem. Paulus Ægyneta lib. 6. cap. 61. nescio cuius authoritate fretus, definit hos παραστάτας esse propagines membranæ spinalis medullæ cum venis arteriosis ad testiculos pertinẽtes per quas semen in naturalia permeat, easdémque alio nomine κριμαστῆρας dici, quod quàm falsum sit nemo non videt. Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit παραστάτας ab Hippocrate ἐν τῷ περὶ φλεβῶν vocari τὰς ἐπιδιδυμίδας. Verùm παραστάτης ἀδενοειδὴς, id est, glandulosus, dicitur corpus seu glãdula meatui vrinario supraposita, vasorum semen deferentium insertionem excipiens. In eam enim deferentia semen vasa postquam coiere, inseruntur ad securitatem. Est autem ad humillimam vesicæ partem sita, media quodammodò inter vesicæ corpus & eius ceruicem. verùm hanc aliqui non παραστάτην, sed προστάτην appellant, quò vitent ambiguitatem.

Sunt etiam qui παραστάτην vocent os ὑοειδὲς, quod situm est ad radicem linguæ.

παρασυνάγχη. vide κυνάγχη.

παρασφάλσις. apud Hippocrat. significat errorem non quemlibet, sed eum qui vero proximus est, & ea de causa probabilis, vt annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

παρασφαγὶς. pars colli iugulo proxima, ad claues sita inter collum & pectus.

παραφάζειν. aberrante manu contingere & manu falli, vt & ἐσαφάζειν, iniecta manu attingere. Hinc etiam occultos muliebris pudendi locos παραφάσιας vocant, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Deducitur ἀπὸ τῆς ἀφῆς.

παραφάσσειν. παραφρονεῖν, hoc est, desipere. Non dicitur ἀπὸ τῆς ἀφῆς, vt παραφάσαι, de quo antè dictum est, sed perinde dicitur atque ἀλλοφάσσειν, vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

παραφίμωσις. vitium est τῇ φιμώσει contrarium, cùm videlicet ea quæ naturales meatus concludunt ita diducta sunt, vt reduci nequeant. Propriè tamen dicitur de præputio ita retrorsum adducto, vt glandem tegere nequeat. Quod malum ex nerui contractione maximè contingit: fit & ex immodica præputij siccitate. Ei cõtrarium vitium φίμος καὶ φίμωσις appellatur, de quibus vide suo loco.

παραφορά. μικρὰ παραφροσύνη. Siquidem Hippocrates τὸ παρενεχθῆναι vsurpat in iis qui modicè delirant, vt & παραληρεῖν.

παραφροσύνη. delirium. desipientia. mentis abalienatio. Duobus modis dicitur, vno generaliter, altero particularius. Generaliter quidem dicitur, motus deprauatus & errans facultatis imaginatricis aut ratiocinatricis, in eo differens ἀπὸ τῆς ἀνοίας καὶ μωρώσεως, quarum illa ratiocinatricis virtutis veluti παράλυσις καὶ ἀπώλεια sit, hæc verò veluti deficiens functio. Plærumque autem in vtrisque simul παραφροσύνη cõsistit, tùm parum probè imaginando, tùm parum aptè raciocinando. Aliquando verò in altero dũtaxat, sicut Galenus narrat Theophilo medico cõtigisse, cui sola imaginatio deprauata fuit, similiter & phrenitico cuidam, qui omnia vasa discernens & suis nominibus appellans perfregit: huic enim sola vis ratiocinandi deprauata fuit. Huius autem παραφροσύνης generaliter dictæ, species siue differentiæ sunt plures, quæ sumuntur ab eius magnitudine, causis, adiunctis, actionibus. A magnitudine quidem quòd alia sit magna, alia parua, quas verbis propriis ab inuicem distinguens Hippocrates, in magna quidem significanda vtitur verbis παρακόψαι, ἐκστῆναι, μανῆναι, ἐκμανῆναι: in parua verò vsurpat ληρῆσαι, παραληρεῖν, παραφρονῆσαι, παρενεχθῆναι. Galenus autem etiam παραπαῖσαι & παρακρούειν, vt idem scribit initio comment. 3. in lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν. Nam quòd λῆρον siue παραφροσύνην ληρώδη, siue πα-

κρουσιν μετρίαν, siue παραλήρειν Hippocrates multis in locis accipiat ἀντὶ τῆς μετρίας παρακοπῆς ἢ παραφροσύνης, annotauit Gal. comment. Aphor. 9. lib. 7. & comment. 3. in lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν, & extremo lib. 3. περὶ δυσπνοίας, vbi malè, meo quidem iudicio, legitur παραλέγειν, ἀντὶ τοῦ παραλήρειν, quòd nusquam apud Hippocrat. aut Galenum παραλέγειν reperias, sed παραλήρειν frequentißimè, etiam si interpres eo loco aliena dicere conuerterit. Similiter Galenus comment. in prognost. φρενίτιδα appellat παραφροσύνην μεγάλην. A causis verò τῆς παραφροσύνης sumuntur etiam differẽtiæ. Nam cùm in omni cerebrum ab aliqua causa læsum sit, eam vel cerebro contineri, vel aduentitiam & extra cerebrum positam esse necesse est. Eius quæ in cerebro inest, alia vitiosus humor est, alia intemperies, alia phlegmone aut erysipelas. Vitiosus humor qui παραφροσύνην committit, triplex esse potest, sanguis biliosus, qui eam paruam facit & mitem, quam λῆρον & παράληρον & παραφροσύνην etiam proprio & speciali nomine appellant. Flaua bilis, quæ φρενίτιδα generat, modò mitiorem, modò sæuiorẽ, prout magis pallida, aut magis minúsue flaua, calida & acris est. Tertius verò est bilis atra, ex flauæ adustione genita, siue etiam propriè dictus melancholicus succus, à quibus factæ παραφροσύναι appellãtur μανιώδεις & θηριώδεις & μελαγχολικαί, vt scribit Gal. commẽt. 1. in prorrhet. Phlegmone autẽ & erysipelas à quibus ἡ παραφροσύνη excitatur, aut in ipso cerebro, aut in eius membranis consistunt. Intemperies verò calida aut sicca est, aut calida & sicca simul. Sed calida quidem, cui nullus humor vitiosus coniunctus est, similis est quodammodò ebrietati, vt ait Galenus: sicca autem eam παραφροσύνην excitat, de qua scripsit Hippocr. Aphor. 9. lib. 7. à sanguinis fluxu παραφροσύνη aut conuulsio malum. Fit enim à defectu nonnunquã, quemadmodum & membrorum tremor: cuius etiam excitandæ vim habent immoderatæ vigiliæ, cerebrum impensiùs siccantes. Causæ verò extra cerebrum positæ multiplices sunt: ictus & plaga in capite accepta, maximè si vacuum apprehenderit, vt habetur Aphor. 14. & 24. lib. 7. pulmo, si in eum humores refluxerint: diaphragma phlegmone aut erysipelate aut alio simili affectu obsessum: id enim facilè mentem turbat, ob idque veteres ipsum φρένας vocarunt: os vẽtriculi similiter laborans: item hypochondria, à quibus μελαγχολία ὑποχονδριακή, species & ipsa τῆς παραφροσύνης: prætereà calidi & acres vapores à sanguine aut bile in cerebrum è toto corpore sublati: ad hæc vterus vitioso succo refertus. Ab adiunctis verò etiã sumuntur τῆς παραφροσύνης differentiæ. Alia namque cum febre est, alia sine febre. Quæ cum febre est vel φρενῖτις dicitur, vel παραφροσύνη est specialiter dicta. Sed φρενῖτις quidem dicitur cerebro primario affectu laborante, habétque magnitudinẽ & vehemẽtiam: παραφροσύνη autem specialiter dicta, symptoma febris est, atque ex subiectis cerebro partibus originem ducit, sublato scilicet in caput biliosi sanguinis vapore acri & feruenti, neque impetus tantos habet quantos ἡ φρενῖτις. Accidit autem potißimùm in febrium ardentißimarum vigore: quanquam & aliquando in principiis, pro qualitate scilicet humoris moti, & cerebri robore aut imbecillitate. Ea autem qui detinentur nemo φρενιτικοὺς appellauerit, vt ait Galenus lib. 3. de locis affect. sed vel παραφρονοῦντας vel παραπαίοντας. Quæ verò sine febre est, alia similiter mitis est, alia verò ferina. Mitis quidem est sine febre ea ferè quæ ab intemperie sicca cerebri, de qua antè diximus, tùm quæ à multis subiectis cerebro partibus excitatur. Ferina verò est quam μανίαν & μελαγχολίαν θηριώδη vocant. Ab actionibus verò etiam

Hippocrates

Hippocrates desumit τὰς παραφροσύνης differentias, aliam appellans τὴν μετὰ γέλωτος, quæ fit à sanguine bilioso: aliam τὴν μετὰ σπουδῆς, quæ fit à flaua bile: aliam θρασεῖαν quam & μανιώδη vocat, quæ fit à bile adusta: aliam κόσμιον: aliam σιωπηλὴν, id est, taciturnam, quæ ferè fit à frigido succo & melancholico: alias verò aliis etiam nominibus designans. Cuius omnes differentias non est facilè explicare, quia tot sunt quot hominum etiam functiones & cogitationes. De hac dicuntur verba illa apud Hippocratem, παραφολογεῖν, κρουσιδίζειν, & alia in phreniticis, vt ait Galenus, vsurpari solita: παραφροσύνη verò specialiter dicta quid sit, iam ex suprà dictis facilè intelligi potest. Sic enim dicitur non omnis, sed parua modò, & ea maximè quæ febrium occasione nascitur & facilè soluitur. Qua quidem significatione medicos & Galenum plerisque locis vti reperias.

παρδαλιαγχές. *cognomen est aconiti, quòd in carne obiectum pãtheris aut aliter datum eas enecet, vt cecinit Nicander in Alexipharmacis agens de aconito.*

πάρδαλις. *emplastri nomen quod ad Andream refertur, inueteratis etiam hydropis vtile. Descriptio eius habetur apud Aëtium lib. 10. cap. 22.*

παρεγκεφαλίς. *cerebellum. Est pars cerebri posterior, durior sicciórq; ex multis & paruis corporibus coagmẽtata, subflaua, spinalis medullæ principium. Totum namque cerebrum in duo diuisum est, anterius & posterius, sed supernis tantùm partibus. Nam sua basi continuum est non sibi modò, sed spinali etiam medullæ, & per hanc cerebello. Durius autem sicciúsque est reliquo cerebro, quod quò vlteriùs procedit, eò siccius euadit. colore quoque diuersum est: nam cùm reliquum cãdidum sit, cerebellum velut vstione quadam subflauum est: ab eo spinalis medulla initium accipit. Plenum & ipsum est animali spiritu, quem neruis duris à spinali medulla prodeuntibus impertit.*

παρέγχυμα. *Sic dicta fuit ab Erasistrato propria cuiusque visceris substãtia. Eius enim opinio fuit, carnem appellari solùm eam quæ musculos constituit: quæ verò in reliquis partibus est, vt hepate, renibus, splene, pulmone, non caro sed παρέγχυμα ab eo vocabatur: in intestinis autem, vẽtre, stomacho atque vtero, carnem innominatam relinquebat. παρέγχυμα autem dictum est ab eo, quod existimaret viscerum eorum molem ex sanguine è venis effuso cõcrescere, vt scribit Galenus initio lib. 11. simpl. medic. qui tamẽ neglecta Erasistrati opinione, eorum viscerum propriam substantiam, non παρέγχυμα, sed carnem sæpè appellat.*

παρειά. *pars faciei quæ ab oculis ad mentũ vsque protẽditur. Galli vocant* la ioue. *Polluci tamen μῆλα, γνάθα, παρειαὶ synonyma sunt. genæ aut malæ dici possunt Latinis.*

παρειάς. *vinculum quod malas continet vel fractas vel luxatas vel alio quouis modo affectas. sic dicitur à malis per quas ducitur.*

παρεμπίπτων σφυγμός. *est pulsus inæqualis systematicus, in quo expectata quiete in medio tanquã superuacuus aliquis pulsus sentitur. Contrarius est pulsui τῷ διαλείποντι, hoc est, deficienti, in quo sæpe aboletur aut minor apparet pulsus, cùm in illo contrà inter binos ictus qui suo ordine pulsant, medius quidam ictus præter legitimum numerum incidat. A Latinis interpretibus intercidens & coincidens vertitur.*

παρενεχθῆναι. *idẽ apud Hippoc. quod παραληρῆσαι & παραπαῖσαι, hoc est, leuiter delirare.*

πάρεξις. *dicitur apud Hippocr. cùm æger seipsum præbet medico curandum, quo tempore medicus primùm cognoscit affectum ipsum infestantem, deinde ad curationem*

eius accingitur. Eo sæpe vtitur ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον. poßis latinè dicere exhibitionem.

πάρεσις. *idem quod* παράλυσις, *vt &* πάρετοι οἱ παραλυτικοί.

παρηγορικὸν. *idem prorsus quod &* ἀνώδυνον. *dicitur &* πραϋντικόν.

παρθένος. *sic quondam dicta fuit* ἡ ἀρτεμισία.

παρθένιον. *plurium herbarum nomen fuit apud veteres. primùm quidem sic dicta fuit à quibusdam* ἡ ἑλξίνη, *quòd, vt ferunt, à Minerua Pericli monstrata sit. Sic etiam dictam fuisse Mercurialē herbā, quæ* λινόζωστις *vocatur, Dioscorides author est. Alij, vt scribit Galenus,* ἀνθέμιδα *&* ἀμάρακον *sic nuncuparunt.*

παρίσθμια. *tonsillæ. quo nomine & pars faucium & eiusdem etiam inflammatio significatur:* ἀντιάδες *alio nomine vocantur, quæ cùm velut isthmus quidam inter gulam & asperæ arteriæ extremū cōditæ sint, meritò* παρίσθμια *fuêre dicta. vide* ἀντιάδες.

παροδοντίδες. *Sunt iuxta dentes in gingiuis tubercula quædam dolentia, vt scribit Celsus lib.6.cap.13. quo tamen loco quidam* παρουλίδας *legēdum censent, non autem* παροδοντίδας, *quod nomen hoc à nullo Græcorum vsurpatum obseruetur.*

παροξυσμὸς. *accesßio. Est motus particularis morbi à remisßione ad deterius, sicut Aëtius definiuit. Cùm enim remissa iam priori accesßione corpus quietem agit, si eam oborta perturbatio interrumpit, morbus* παροξύνεσθαι, *id est, exacerbari & in deteriorē statum facta esse cōmutatio meritò dicitur. Verùm ea particularis dicitur, quò excludatur & quæ totius morbi est, quando ille augeri incipit. Galenus comment. in Aphor. 12. lib. 1. non multùm differenter diffinit, dicens* παροξυσμὸν *esse deterius tempus totius circuitus. Habet autem & ille sua quatuor tempora, principium (quod &* ἀρχὴν *&* ἐπισημασίαν *medici appellant) incrementum, summum vigorem, & declinationem tùm caloris motu, tùm symptomatum vehementia distincta, quemadmodum & totus ipse morbus caloris quidem motu, quòd accesßionis principium fiat calore omni toto ex corpore ad cor thoracémque concurrente: incrementum, cùm ille ad extremas corporis partes sese expandit: status quando ex æquo totum corpus occupat: declinatio verò, perspirante caliditate atque medium corporis relinquente: symptomatum verò vehementia, quòd quæ mala principio inuadunt, incremento augentur, in vigore vehementer excruciāt, in declinatione autem paulatim mitiora redduntur & euanescunt.*

παροξυσμὸν *Celsus accesßionem dicit, alij exacerbationem vertunt.*

παρουλὶς. *est inflammatio partis alicuius gingiuarum. Ea autem omnium inflammationum modo, nisi discussa fuerit, suppuratur & vertitur in abscessum: proindéq; Paulus lib.6.* παρουλίδα *abscessum esse dixit. Ex ea plærumque gingiuæ putrescunt & decidunt, gignitúrque* ἐπουλὶς, *hoc est, carnis excrescentia, maximè ad intimos molares dentes. Vidi autem parulidem ab imperito chirurgo malè curatam, in qua caro non modò supercreuit, sed cum aduerso etiam buccarum musculo prorsus coaluit.*

παροχέτευσις. *deriuatio. Est vacuatio humoris per vicinam partem. Est autem curationis genus, vt scribit Galenus initio commēt.2. in lib.6. epidem. ad humores pertinēs, cùm videlicet humor qui vacuari debet, non per eam fertur partem per quam eum ferri oportet, nec tamen valdè procul à conuenienti, neque ad remotißimam, sed per propinquam. Sunt verò huius exempla hæc, cùm id quod per palatum vacuatur, per nares trahitur, nobis irritantibus aut per acria medicamēta prouocantibus: cùm quod fluit ad oculos aut aures, tùm in nares, tùm in os trahitur, collutionibus & gargarismatis*

garismatis acribus atque aliis eiusdem generis remediis: cùm, quod defluit per asperam arteriam in pulmonem, ad stomachum conuertimus: id enim potiùs optandum: cùm sanguinem per sedem profluẽtem in muliere, per vuluam deriuamus: similiter cùm mulieri sanguinem vomenti, ex Hippocratis consilio, menses ducimus, sed hoc exemplũ reuulsionis potiùs fuerit quàm deriuationis. Reuulsio enim fit per loca plurimùm distantia, eóque solo à deriuatione differt. Deriuatio item est cùm quod per renes & vesicam fertur, ad aluum deducimus, aut contrà ab aluo ad vrinas. Fit deriuatio à dextris ad sinistra, ab anterioribus ad posteriora, & contrà, sed breuissima via, alioqui ad reuulsionis naturam magis accedit, éstque humoris tùm fluentis, tùm iam impacti & in ægra parte consistentis, in quo etiam videtur à reuulsione differre, quæ fluenti tantùm humori adhibetur.

Πάρυγρον. emplastrum est ab Hera primùm descriptum hunc in modum, sicut Galenus prodidit lib. 7. τῶν κατὰ γένη, Adipis suilli recentis & curati vnc. XLIIII. ceræ vnc. XXIIII. cerussæ vnc. VI. argenti spumæ vnc. VI. liquida cum aridis permiscentur, ac manebit quidem aliquamdiu liquidius, posteà verò consistet per se & cõpagem acquiret. Alij verò posteà aliter pro suo quisque arbitrio composuére. Emollit primo ordine, præsertim recẽs: inueteratum enim magis digerit. inflammationem quidem coërcet & lenit, sed vlcera sordida reddit. vide apud Paulum & Aëtium.

Παρωνυχία. est abscessus ad vnguis radicem natus, alij malunt inflammationem vocare. Non leue prorsus malum est, vt quod dolores & febres aliquando moueat. Et tamen Latini reduuiã curare, pro occupari in re minima, prouerbij loco vsurpant. Ex quo arbitror reduuiæ nomine non tantùm παρωνυχίαν designari, sed eum etiam affectum in quo ad vnguium latera caruncula, aut cutis portio resoluitur nullo ferè dolore. Inde Latini reduuiam vel rediuiam malum hoc nuncuparunt: rediuire enim resoluere est, vt scribit Festus. Quanquam Hermol. Barbarus reluuium etiam vocet à reluendo, hoc est, resoluendo. Barbari pannaritium vocant.

Παρωπίαι. sic dicuntur oculorum minores anguli qui ad tempora spectant: vt & oppositi, qui scilicet ad nares sunt, κανθοὶ vocantur.

Παρωτίς. tumor est glandularum sub auribus. Galenus lib. 3. τῶν περὶ τόπων parotidem de genere inflammationum esse dixit. Paulus non inflãmationem, sed affectionem tantùm dixit, vt tumor omnis, siue scirrhosus, siue etiam œdematosus, non sola inflammatio, parotis nominetur. Sed cuiuscunque generis tumor sit parotis, glandulas sub auribus sitas occupat, materia in eas vel à capite decumbente, & ibi posteà impacta, vel à toto corpore, id quod aliquando per crises contingit, confluente.

Πασίωνος τρόχισκος. is recipit squamæ æris drach. XII. æris vsti, salis ammoniaci, aluminis rotundi, æruginis rasæ, thuris, singulorum drach. VIII. Ærugo cum ære, squama & alumine sub sole conteruntur, & probè tritis thus additur: indè formantur pastilli. valẽt ad thymos, cõdylomata, myrmecias. Paulus eos τοῖς ἄνθραξι imponit li. 4.

Πασίφιλος. genus emplastri sicci, crustam inducentis. Constat, vt scribit Aëtius, paribus portionibus atramenti sutorij, sandarachæ, misyos, chalcitidis.

Πάσματα. medicamẽta inspersilia in farinæ aut pulueris modum. Eadem composito nomine etiam διαπάσματα vocantur, & apud Latinos recepto.

Πασσάλη.

Πάσσαλος. dicitur ab Hippocrate ὁ κέγχρος, id est, milium, vndè etiam apud eundem

πασπαλίτης ἄρτος vocatur panis, vel farina milij subtilis, vt habetur apud Galenũ ἐν ταῖς γλώσσαις.

πασσαί. sic vocantur iridis partes nigræ, quæ oculi pupillæ proximæ sunt.

πασσαλίσκος. σμικρὸς πάσσαλος, hoc est, paruus palus, apud Hippocratem, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

πατηθεῖσα σταφυλή. vua passa, hoc est, in vite à sole diutius adusta. Quæ autem à sua vite detracta soli exponitur siccanda, ἀπηλιωθεῖσα vocatur.

πατητός. genus est palmæ tertium, vt scribit Plinius, sed nimio liquore redundans, cuius pomum etiam in sua matre dehiscit & rumpitur, calcatóque simile apparet: indè nomen inditum. Sunt autem qui in eo nomine palmulas passas, & à sole in ipsa arbore vstas & corrugatas intelligendas censeant, quo etiam modo πατηθείσας σταφυλὰς interpretãtur, ex quibus Aëtius lib. 9. cap. 24. vinum scybelites stillare scripsit: quanquam eo loco reuera calcatas intelligere possumus, ex quibus vinum spõte fluere dicitur, si rationẽ habeamus eius quod prælo expreßis vuis manat. Cæterùm palmularum prædictum genus non de iis modò dicitur quæ iam diutius in arbore solem passæ fuerint & propè exiccatæ, sed de iis etiam quæ ante maturitatem succo grauidæ & turgentes rumpi solent.

πάτος. sunt qui eo nomine significari dicant puluerem, qui luctaturis post olei illitionem inspergebatur & affricabatur, κονίσαλον ab Atticis vocatum, densandi atque roborandi corporis gratia. Sunt verò qui non eum modò puluerem, sed sudorem ipsum pulueri mistum πάτον vocent, vt Aëtius lib. 2. cap. 107. scriptum reliquit.

παφλάζοντι. fictitium nomen est ab Hippocrate, qui eo nomine designare voluit τοὺς πταίοντας καὶ ἐπαναλαμβάνοντας ἐν τῷ διαλέγεσθαι, hoc est, qui in differendo voce labuntur, & sæpius eadem repetunt, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Homerus ἀφαμαρτοεπεῖς appellat.

πεδίον. planta. ima planta pedis. Pars est pedis quinque oßibus constans, inter tarsum & digitos sita. Hæc per synarthrosim quinque pedis digitis inarticulantur. Proportione respondet metacarpio quod in manu est, nisi quòd in manu primum pollicis os cum carpo diarthrosi copulatur.

πέζαι. vsurpatur hoc nomen ab Hippocrate lib. 2. de morbis mulierum, vbi scriptum est, καὶ οἱ πόδες οἰδίσκονται αἱ πέζαι. Ac Zenodotus quidem libro quem edidit περὶ ἐθνικῶν λέξεων ait, Arcades & Dores πέζαν pedem vocare. Verùm Hippocrates sic videtur appellasse vel imam plantã, vel malleolos pedum. Author Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

πεῖνα ἢ

πείνη. fames. Est suctionis in ventriculo sensus. Cùm enim propter vacuationem & alimenti penuriam partes exinanitæ cibum naturaliter appetant, primúmque eæ exinaniri soleant quæ sunt aëri ambienti proximæ, illæ è proximis sibi alimẽtum trahunt, deinde rursus illæ ex iis quæ sibi sunt proximæ, donec ita continuata serie ad venas quæ ad ventriculum pertinent vacuatio suctióque perueniat. Tunc autem ventriculus exugi se sentiens, famescit, & eam excitat appetentiam quæ animalis nuncupatur. Hic suctionis sensus πείνη à Galeno propriè dicitur (Latini non aliter quàm famẽ appellant, quo tamen nomine etiam λιμὸν significant) animalem ciborum appetentiam pariens, factus autem à vacuatione & vacuatorum appetentia naturali, ventriculi suctionem excitante. Nam cùm hæc quinque symptomata, vt

ſcribit Galenus,ordine quodam ſeſe deinceps conſequantur,vacuatio,vacuatorum appetentia naturalis,ventriculi ſuctus, ſuctionis ſenſus, & appetentia ventriculi naturalis,fames quæ ſuctionis ſenſus eſt,ordine quarta eſt.Sic facilè intelligitur quo differat fames ab appetentia.Nam cùm appetentia gemina ſit,vna naturalis, altera animalis,fames vna eſt,eáque ſemper animalis.Adhæc plantæ etiam naturaliter appetunt:animantiũ & eorum modò quæ ſenſu prædita ſunt,fames eſt. Senſus enim qui ad ſola animalia pertinet,eam parit.Non eſt igitur fames appetentia,aut cibi potioníſque auiditas,ſed naturalis quidẽ appetentia famem parit, & hæc rurſus animalem appetentiã.Vis enim illa animæ interior triſti quodam ſuctionis ſenſu affecta,cibum potúmque protinus concipit,& in eorum deſiderium fertur. Horum tamen ſymptomatum proximitas facit vt fames interdum appetentia vocetur.Cæterùm quomodò differant πεῖνα καὶ λιμὸς, *quorum vtrumque vnico nomine Latini famem vocant,vide in dictione* λιμὸς.

πελεκῖνος. *ſecuridaca.hoc nomine ab vnguentariis appellatũ fuiſſe* τὸ ἡδύσαρον *Dioſcorides prodidit.*

πελιδνὸν. *liuidum. ſic dicitur color inter planè nigrum & rubrũ, aut aliquem alium ex floridis colorem medius:fit autem vel ex ipſis floridis in nigrum abeuntibus, vel ex nigro in album cedente,vt apparet in ſuppurationibus, in quibus quod nigrum erat liueſcere incipit,& ex liuido ad colorem ignis tendere,& paulatim candidius fieri: proximè accidit ad fuſcum.Contrahitur in corporibus à ſanguinis & caloris natiui defectu: frigus enim liuidum & nigrum colorem inducit. Deſignat & humorem, veluti viridis,praua qualitate præditum,ſicut rubidus ſanguinis copiam.*

πέλλα. *liuida,ſubfulua,apud Hippocr.quæ idem etiã* πελιτνὰ *nuncupat.Zenodotus ſcripſit apud Sicyonios* τὸ πελλὸν *dici* τὸ κιῤῥόν*:refert Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

πέμπελος. *dicitur ſenex,vt ait Galenus,qui ad tertiam ſenectutis ætatem peruênit, decrepitam videlicet, & propter virium infirmitatem iam rebus omnibus inutilem. Sic autem vocatur,vt aiunt,qui vocabulorum etymologiis gaudent,ab eo quod eſt* πέμπεσθαι τὴν εἰς ἅδου πομπὴν,*id eſt,quod mox ad manes ablegandus ſit.*

πεμφιγώδης πυρετὸς. *flatulenta,inflata febris. Eſt differentia febris apud Hippocrat.lib. 6.* τῶν ἐπιδημιῶν,*ſed quam plæriq; vario modo interpretati ſunt, vt ſcribit Galenus. Alij diariam febrem intelligunt,natam ſpiritibus incenſis,quæ &* πνευματώδης,*hoc eſt,ſpirituoſa à quibuſdam propterea dicitur: vel* πεμφιγώδης πυρετὸς *dicitur, vt ait Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις, νοτίδος μεστὸς καὶ ὑγρότητος, *hoc eſt,febris madens & humida, ab effluuio quodam aëroſo & vaporoſo per cutem ſæpius erumpente. Vel ea febris ſic vocatur quæ veluti exilientium & manui occurrẽtium ſcintillarum opinionem præbet:vel ita appellatur peſtilens* ἡ μετὰ πεμφίγων, *hoc eſt, quæ cum puſtulis effloreſcit.Verùm Galenus in eam ſentẽtiam inclinat,vt diaria intelligatur,quæ in ſpiritibus incenſis & interdum putrentibus conſiſtit. Quanquam & per* πεμφιγώδη *poſsit intelligi* συνοχὸς *nõ putris,quam ob id inflatiuam vulgus practicorum vocat, quòd ſanguinis calore febrili feruentis copia venæ omnes plurimùm ſint inflatæ,& ſanguine flatuoſo & bullante plenæ.*

πεντάθετον. *emplaſtri nomen,ad colliſa,vibices flagellorum & cutem excoriatã accommodi.Habetur apud Aëtium lib.15.cap.35.*

πεντάμυρον. *vnguenti nomen ſic dicti quòd quinque rebus conſtet:ſtyracis vncia,maſti-*

ches sextante, ceræ albæ quadrante, opobalsami triente, vnguenti nardini quincūce, vt habetur apud Aëtium lib.12.cap.44. Similis omnino descriptio est apud Paulum lib.7.cap.18. nisi quòd non opobalsamum, sed opopanacem habet.

πεντάφυλλον. *quinquefolium, herba est ramulos habens festucarum modo graciles, palmū non excedētes, & in iis semen: folia menthæ similia, in singulis pediculis quina, nec plura, nisi perquam rarò, & per ambitum crenata serræ modo, florem in candido pallidum vel auri æmulum. Radix subrubra, oblonga, paulò crassior quàm veratri nigri. Ab ea non longè abest quam officinæ tormentillā vocant, nisi quod septem non quinque habet folia. Archigenes apud Galenum lib.5.* τῶν κατὰ τόπους. *cap.9. scribit* πεντάφυλλον *à quibusdam* εὐπατόρειον *dici.*

πεντόροβον. *sic à quibusdam dicitur* ἡ παιωνία, *vt Plinius scripto prodidit.*

πέπανσις. *maturatio. Dicitur propriè, authore Aristotele, alimenti in fructibus concoctio. Ac quoniam concoctio perfectio quædam est, tunc maturatio perfecta est cùm semina quæ fructu continentur tale aliquid efficere possunt qualia ipsa sunt. Quāuis autem ad fructus propriè* ἡ πέπανσις *pertinet, tamen multa alia præter fructus* πέπονα *dicuntur per metaphoram, quoniam non sint primùm indita nomina singulis quæ à naturali calore & frigore perfectionem cōsequuta sunt. Nam &* φύματα *& pituita & reliqui tùm humores, tùm morbi* πεπαίνεσθαι *dicuntur.*

πεπασμός. *maturatio, concoctio. Dicitur, inquit Galenus comment.2. in lib.1.* τῶν ἐπιδημιῶν, *morbi & eorum quæ præter naturam sunt, veluti coctio quædam & maturatio, in qua quod assimilatur paucum est, quod autem semicoctum superfluúmque relinquitur, multum. Idem verò comment.5. in lib.6.* τῶν ἐπιδημιῶν τοῦ πεπασμοῦ *significatum latiùs extendit, omnem deductionem ad mediocrem temperiem sic appellās. In morbis ferè semper dicitur, sicut* πέπανσις *in fructibus, quam tamē etiam in morbis & humoribus præter naturam* ἀντὶ τοῦ πεπασμοῦ *Aristoteles vsurpauit lib.4.* τῶν μετεωρῶν. *vide* πέψις.

πέπερι. *piper. Exotica arbos in India nascēs, dissimiliter à variis authoribus descripta, qui forsitan eam non vidissent, sed potiùs aliorum fidem sequuti repræsentarūt. Sed nulli de ea certiùs prodidêre, quàm qui Lusitani regis studio in nouum orbem se contulerunt, vbi piperis vtriusque, longi ac rotūdi innumeras plantas gigni & virescere narrant: fruticem non arborem piper edere affirmāt, albæ viti sepibus proreptāti simillimam, vicinas scandentem arbores, quæ racemosum fructum ostendat, primùm viridem, nec aliter quàm in ligustro coaceruatum. Hunc, antequam legitima maturitate nigrescat, lectum, sub sole palmeis tegetibus expandunt, sic baccas solis æstu corrugari, vel passas nigrescere commemorant. In eodem frutice longum piper & album offendi negant, sed alias arbores longum piper ferre, & esse velut nucamentum quoddam exilibus granulis squamatim compactum, Ponticæ nucis iulo simile, piperato gustu, quod tamen nunquam in album aut nigrum transeat. Galenus tamen, Dioscoridem opinor sequutus, eandem plantā tam rotundum quàm longum piper gignere prodidit lib.8. simpl. medic. his verbis: Piperis radix vires costo similes obtinet. Porrò fructus nuper germinātis arboris oblongū est piper, humidum natura & calidum: humiditatis autē signum est quòd facilè repositum perforetur, ac non protinus mordicet: fructus verò adhuc acerbus immaturúsq; album piper est, nigro acrius, vt quod multò magis assatum sit: vtrūque autem vehementer, cùm excalfacit,*

cit,

cit, tùm deſiccat. Ex iis medicamentũ paratur τὸ διὰ τριῶν τῶν πεπέρεων, multis à Galeno laudibus commendatum libris de ſanitate tuẽda: atque aliud præterea, ſed multùm diuerſæ facultatis, quod διὰ δύο πεπέρεων dicitur, deſcriptũ à Paulo lib. 7. cap. 11.

πεπερῖτις. ſiliquaſtrum. herba eſt caule, vt Plinius ſcribit, rubro, longo, denſis geniculis, foliis lauri, ſemine albo, tenui, guſtu piperis. Græci recẽtiores κάψον nominarunt. quædam officinæ herbam diuæ Mariæ.

πέπλιον ἢ

πέπλις. frutex eſt opacus, candidi ſucci plenus, foliis ſatiuæ portulacæ (vnde quibuſdam ἀνδράχνη ἀγρία dicitur) rotundis, infernè rubentibus: ſemine ſub foliis rotundo, vti in peplo, feruẽte guſtu: radice ſingulari, ſuperuacua, tenui. Eaſdẽ cũ peplo vires habet.
πέπλιον. dicitur à quibuſdam τὸ διαφυῶδες, vt habetur apud Dioſcoridem.

πέπλος. frutex eſt lactei ſucci plenus, foliis paruis, vt rutæ, paulò latioribus, rotunda coma, ferè dodrantali, humi reſperſa: ſemine ſub foliis rotundo, minore quàm candidi papaueris. Radicem habet vnicã, ſuperuacuam, ex qua fruticat. naſcitur inter vites & in hortis. A quibuſdam papauer ſpumeum vocatur & meconium, vt Galenus annotauit. Liquorem remittit, qui tithymallorum modo purgat.

πεπτικὴ δύναμις. concoctrix facultas. Eſt vis naturalis, attractum alimentũ in propriam corporis quod nutritur qualitatem alterans. Eadem etiam ἀλλοιωτική, id eſt, alteratrix dicitur, de qua vide ſuo loco, & in dictione πέψις.

πεπτικὰ φάρμακα. concoquentia medicamẽta. Ea duobus modis, vt & concoctio, dicuntur: vt enim vna ſanorum eſt, & circa alimenta verſatur, altera verò morborum & vitioſi humoris maturatio, ſic medicamenta cõcoquentia dicuntur, tùm quæ ad ſtomachi ventriculíque imbecillitatem vel inflationem adhibentur, quò cibi meliùs concoquantur, tùm quæ ad pus mouendum cõducunt. Id enim naturæ quadam concoctione generatur. Hæc autem eadem facultate pollent qua & ſuppurantia medicamenta, Græcis ἐκπυΐσκοντα appellata.

πέπων. pepo. ſpecies eſt cucumeris, nam qui natiuam magnitudinem exceſſerit, pepo Plinio vocatur, vnde non tantùm πέπων, ſed etiam σίκυς πέπων coniunctis nominibus aliquãdo à medicis dicitur: σίκυος enim nomen Græci cõmune fecerũt pluribus fructibus, qui aut chartilagine aut cute foris obducta in oleraceis extra terram creſcũt. Cæterùm πέπων dictus eſt, ἀπὸ τοῦ πεπαίνεσθαι, quod matureſcere ſignificat, velut etiã τὸ πέπανον: nec peponibus propriè dictis tantùm, ſed aliis etiam omnibus quæ matureſcunt, conuenit. Nam & racemus cùm exactè maturus eſt, dici poteſt πέπων, & ſimiliter fructus omnes autumnales & pira & cucurbitæ πέπειρα, id eſt, matura vocari conſueuerunt, quemadmodum & melopepon, qui in ſeipſo πέπονα, id eſt, maturum continet, vnde medici quidam non ſimpliciter nominare voluerunt πέπονας, ſed compoſito nomine σικυοπέπονα, id eſt, cucumerem maturum, aut peponem cucumeralem nominari oportere contenderunt. Cæterùm in pepone ſpecialiter dicto ſuperat humida frigidáque intemperies in ſecũdo ordine: ſi quis tamen ſemen aut radicem arefaciat, deſiccandi vim acquirit primo ordine, aut etiam ſecundo incipiente.

περδίκιον. ſic dicta fuit à plæriſque ἡ ἑλξίνη, quoniam perdices ea præcipuè veſcantur.

περιτρήϊον. terebrum rectum & acutum, apud Hippoc. vt habetur apud Galenũ ἐν ταῖς γλώσσαις, diuerſum ab eo quod χοινικὶς dicitur.

περιάμματα. amuleta. ſic dicuntur quæ corporis parti cuicunq; alligata noxam ab ea de-

pellunt. Eius generis plurima Galenus lib. 2. τῶν κατὰ τόπους recenset ex Archigene, quæ capiti coronæ modo imposita, dolorem eius leuēt. Permulta etiam quotidie experimur, quæ brachiali admota febres reprimunt.

περίδρομος *sic dicitur à quibusdam ἡ στεφάνη, hoc est, extremus capillorum ambitus.*

περιεστέλλετο. τοῖς περιβολαίοις ἑαυτὸν ἐσκέπη, *hoc est, indumentis se contegebat, apud Hippocrat. vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.*

περίζωμα. *idem quod τὸ διάφραγμα. Theodorus cinctum vertit.*

περικαὴς πυρετὸς. *ardens febris. Est differentia febris apud Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, sumpta à caloris febrilis essentia, vt ait Galenus lib. 1. de diff. febr. Sic autem dicitur quæ protinus atque admota manus est, & quamdiu admouetur, copiam caloris & ardoris tactui exhibet. In ea enim immodicus est & non deficiens calor, & copia ingens materiæ incendi paratæ. Eiusmodi sunt febres æstiuæ ardentes & ὁμότονοι. Cùm enim quod per cutim expirat ei quod intus accenditur par est & æquale, & incendi prætereà habilis est materia multa, fit vt confestim ardentes manu sentiantur. Et quia cõtinenter plurimùm fit per cutim vstæ bilis effluuium, fit vt semper quamdiu durant, similiter ardeant, nec à manu medici vincantur, accedente ad id multitudine materiæ ad incendium paratæ, quæ eo semper continuato calorem à manu medici vinci non patitur. Huic febri contrarium facit Hippocr. alterum genus febrium quas βληχροὺς ξηροὺς πυρετοὺς vocat, hoc est, ad manum quidem mites, sed quæ intus æstuosæ sint & siccæ. Non est autem idem περικαὴς cum καύσῳ, sed ratio eorum planè diuersa est.*

περικάρδιον. *est tunica crassa, dura, à cordis basi nata & ipsum vndique ambiēs. Ita autem ambit, vt cordis figuram imitetur: fibrarum expers est. Eam verò etiam altera tunica inuoluit, prodiens à membrana costas succingente, qua thoracem diuidit. Quibus thorax breuior est, attingit septum transuersum: non attingit verò, quibus septem ossa sortitum est. In eo serosus humor continetur, parcior quidem quibus cor est calidius, copiosior quibus frigidius, vaporibus multis in aquam resolutus. Neruos habet à sexta cerebri coniugatione seu à recurrente sinistro, venas & arterias à septo transuerso & membranis medium thoracem diuidentibus.*

περίκαρπον. *bulbi genus, cuius duæ species Plinio, vnum cortice rubro, alterum nigro, papaueri simile. vtrumque excalfacit.*

περικεκλασμένοι. περικεκαμμένοι, γρυποὶ καὶ ἐπικαμπεῖς, *hoc est, inflexi, adunci, curuati, apud Hippocratem, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.*

περικλύμενον. *frutex est ex interuallis parua folia habens ipsum amplectentia, subcãdida, hordeacea: inter folia surculi exeunt, in quibus baccæ hederæ similes: flos fabæ, candidus, aliquantùm rotundus, & quasi in folium procumbens: semen durum & quod difficilè euellatur: radice rotunda, crassa. Incidēdi & calfaciendi vires habet.*

περικράνιον. *est membrana è crassa meninge orta, totum cranium ambiēs: oritur autem hunc in modum: Tenues quædam membranæ pluráque vincula è dura meninge foras prodeunt per caluariæ suturas: quo autem loco singula prodeunt, eodem expanduntur & latescunt, progressáque longiùs sibi mutuò occurrunt atque inter se coalescunt, vt tandem ex omnibus vna membrana fiat. Dura est sensúq; pollet, vt & membrana interior ex qua nascitur. Diffunditur autem per vniuersam caluariam, eámque totam ambit, præterquam qua caput collo committitur. Ac cùm eiusdem*

sit cum

sit cum periostio naturæ, ac reuera periostios sit, sola tamen inter alias eiusdem generis tunicas propter partis quam inuoluit præstantiam, peculiare nomen sortita est, & περικράνιος dicta. Ea vbi ad oculos descenderit, duplo crassior cutique subnexa, cilium vtrumque producit, tùm omnia faciei ossa, genámque infernã totam obducit, nisi quà musculos aut recipit aut emittit, dicitúrque iam non pericranios, sed periostios. Illa extimam etiam oculi tunicam ἐπιπεφυκότα dictam producit. Sunt & qui ὑπεζωκότα atque περιτόναιον ab ea nasci prodant, vt scribit Galenus comment. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Περίναιον. scribitur & περίνεον sine diphthongo. Pars est ea corporis apud Hippocratem, quæ à principio genitalis ad anum vsque pertinet, qua ceruix vesicæ sita est. Siquidem media pars est τοῦ πλιχάδος, vt annotat Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Vocat autem Hippocrates πλιχάδα totum id quod inter inguina vtriusque cruris est. Itaque περίναιον idem appellat mediam eius partem quæ ab exortu pudendi vsq; ad anum pertinet, vbi etiam vesicæ collum situm est, qua etiã in parte mulieris pudendum habetur. Aristoteles lib. 1. cap. 14. hist. animal. scribit περίνεον partem esse interiorem femoris & natis communem. Idem tamẽ libris de gener. animal. περίνεον maribus tantùm tribuere videtur, dicens: ἀνάγκη οὖν καὶ τοῖς θήλεσι καὶ τοῖς ἄρρεσι εἶναι ὄργανα· τοῖς μὲν ὑστέρα, τοῖς δὲ ὁ περίνεος ἐστίν. Gaza modò penem, modò colem vertit. Ab aliis fœmen, seu potiùs interfœmineum dicitur. Est enim propriè fœmen pars femorum interior. Rufus in libello quem edidit de partium hominis nomenclatura, scribit genitalium viri partium τὸ μὲν ἐκκρεμὲς, σῶμα· τὸ δὲ μὴ ἐκκρεμὲς, ὑπόστημα ἢ περίναιον appellari. Sũt verò qui suturam penis quæ per scrotum ad podicem vsque porrigitur eo nomine designari putent, ea tamen τράμις & ὄρρος dicitur, non περίναιος. Hippocrates etiam περινεὸν ἀντὶ τοῦ περιναίου dixit, vt refert Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Est & περίνεος laquei nomen quem & simplicem nodum veteres dixerunt, de quo apud Oribasium lib. de laqueis.

Περινενευκὼς σφυγμός. circumnuens pulsus. dicitur & ἐπινενευκώς: vtroque enim nomine Archigenes eum appellauit. Species est τοῦ μυούρου, de quo vide ἐπινενευκὼς & μύουρος.

Περιρρεῖ. περικλύζει. περινήχεται, hoc est, circuminundat & circumnatat, apud Hippocratẽ, vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Περιξύσαι. ἐν κύκλῳ περιαμύξαι, apud Hippocrat. vt explicat Gal. ἐν τῇ ἐξηγήσει.

Περίοδος. circuitus. Est morbi ab iisdem in eadem per circulum eodémque ordine reuersio. Hunc in modum Galenus in lib. de morborum temp. definiuit. Sic enim singulis accessionib. recurrit morbus, vt redintegrari innouaríque videatur. Is in febribus intermittentibus manifestissimus est, atque aliis morbis qui similiter post aliquod interuallum repetunt. Continentes perpetuíque morbi circuitus nullos habẽt. Est autem alius breuior, qui citò recurrit, alius plurium horarum vel dierum, alius analogiam seruat, alius nõ seruat. Est autem analogia temporis ad tempus, moris ad morem collatio, vt si fiat eadẽ hora, vel tardet, vel anticipet, æqualiter aut inæqualiter, ordinatè vel inordinatè, mitiùs vel sæuiùs. Omnis autem per circulum videtur fieri, vt qui ab vno statu redeat in eundem, atque id perpetuò ad finem vsque morbi obseruetur. Itaque ab horrore qui febrem tertianam inchoat vsque ad alterius accessionis horrorem circuitus vnus est. similiter à rigore febris quartanæ, vsq; ad initium alterius rigoris vnus circuitus est. Ergo in circuitu remissio continetur

ſiue perfecta ſit, ſiue imperfecta. Diuiditur enim circuitus in duas partes, παροξυσμὸν καὶ ἄνεσιν, hoc eſt, acceſsionem & remiſsionem, quemadmodum Hippocrates diſtinxit, & Galenus multis in locis explicauit.

περιόστεος ὑμὴν. *dicitur tenuis membrana oſsibus circumducta, per quam oſſa ſentiunt, ſi quid modò ſentiunt. Generale quidem nomen eſt, habétque pro varietate partium ſpecialia quædam nomina: in cranio enim περικράνιος, in coſtis ὑπεζωκὼς dicitur.*

περιπλύσεις. *dicuntur apud Hippocr. tenuium humiditatum deiectiones per aluum, vt ſi quis diluto aqua ſanguine conſperſo ventre aquam excerneret. Sic χολώδης περίπλυσις dicitur, cùm quod excernitur tale apparet qualis aqua eſt pauca bile miſta. Author Galenus comment. 1. in lib. 1. prorrhet.*

περιπνευμονία. *eſt pulmonis inflammatio. Ea autem vel primùm & per ſe oritur, nullo præcedente affectu: vel aliis morbis ſuccedit, vt diſtillationibus, anginæ, aſthmati, pleuritidi. Symptomata eius ſunt febris acuta & ardens, ſpirandi difficultas, grauitas diſtentióque pectoris, tumor rubórq; faciei, ſputum ſanguinis floridi. hæc autē ſine dolore accidunt, niſi membranæ pariter, quæ cum thorace ſecundùm eius longitudinem connexæ ſunt, inflammatæ fuerint, ſicut Aretæus lib. 2. cap. 1. τῶν ὀξέων παθῶν explicat, de omnibus peripneumoniæ ſymptomatis doctiſsimè ediſſerens. Ab eo quæ de peripneumonia dixit Aëtius omnia mutuatus eſt. Inter acutiſsimos morbos numeratur. Sunt autem qui ratione nominis adducti negent peripneumoniam pulmonis eſſe morbum, ſed potiùs adiacētium & vicinarum pulmoni partium. A quibuſdam etiam πνευμονία ſine præpoſitione dicitur. Conſtat verò omnium veterum teſtimonio pulmonis eſſe inflammationem.*

περιποδίην. τὴν ἐν κύκλῳ ἀπὸ πόδας ἄνω τε καὶ κάτω, *apud Hippocrat. vt ſcribit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

περίπτωσις. *vocabulum eſt Empiricorum proprium. Eo autem ſignificabant occaſionem quandam fortuitam, ex qua in aliquos morbos & remedia improuiſò incidiſſent. Indè enim ſpecies experimenti fiebat per fortuitā occaſionem, quā ipſi πεῖραν περιπτωτικὴν appellabant. vide* ἐμπειρικοί.

περίῤῥεψις. *eſt vitioſa deligatura, apud Hippocratem, videlicet cùm in dextram vel ſiniſtram partem tota deligatio deuergit & declinat: id quod immodica faſciarum copia ſæpe accidit.*

περιῤῥῆγες. *vtrinque perfractum, apud Hippocrat. vt ſcribit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

περισκυφισμὸς. *ſectionis genus eſt in ſincipite ad caluariam vſque, vna tribúſue lineis, quemadmodum apud Paulum lib. 6. cap. 7. & apud Aëtium lib. 7. cap. 93. ſcriptū eſt. Adhibetur autem cùm multa & in alto poſita vaſa tenuem & copioſam fluxionem in oculos tranſmittunt, quæ nullis remediis ſiſti potuerit. Quæ tamen curandi ratio nunc prorſus exoleuit.*

περισταλτικὴ δύναμις. *comprehenſiua facultas. Eſt quæ alimētum attractum arctè complectitur, quò meliùs concoquatur. Miniſtra eſt virtutis retentricis, atque indè concoctricis. Si namque vacuum inter alimentum & ventriculum ſpatium relinquatur, fluctuationes ſtrepitúſque excitabūtur, effluétque neceſſariò alimentum antequam perfectè concoctum fuerit. Porrò facultas ea non modò ad ciborū qui in ventriculo continentur concoctionem, ſed in omnibus etiam partibus requiritur, in quibus certo quodam tempore aliquid retineri oportet. Aliter enim geſtari fœtus ad legitimum*

gitimum

gitimum vsque pariendi tempus non posset, nisi vterus ipsum arctissimè comprehenderet, & vndique complecteretur.

Περιστερεών. crista gallinacea, trixalis, exupera dicitur à Romanis authore Dioscoride. Cuius ille duo facit genera, rectum & supinũ: Plinius marem & fœminam. Quidam non distinguunt. Dioscorides secũdùm genus, quod supinum censet, ἱεροβοτάνην appellat. Primum genus sic dictum est, quòd columbæ in ea mansitent, vnde columbaris quoque vocatur. Latinis verbena & verbenaca: à Gallis veruena dicitur.

Περιστερεὼν ὕπτιος. appellatur ἡ ἱεροβοτάνη à Dioscoride.

Περίσφαλσις. dicitur ab Hippocrate modus reponendi articuli, sola digitorum coniectione contrectationéque siue ipsius ægri, siue medici. Is facillimus est, & in ea articuli luxatione vsurpatur vbi commissura laxa est, & cauum exiguis labris continetur. Sic enim ægri per seipsos articulum facilè restituunt, ipsiq; digiti vicem vectis præstant. Talis reponendi ratio conuenit articulo humeri cum laxo scapularũ osse, quippe qui nullum oblongum processum habeat, neque in capite humeri (ex toto enim rotundum est) neque in labris illius cauitatis in quam recipitur, sicut annotat Galenus comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, vbi circumuagationem interpres conuertit.

Περιτόναιον. peritonæum. Est membrana, seu tunica (vtramque enim sortitur appellationem, sed membrana quidem ab essentia, tunica verò ab vsu nũcupatur) totum ventrem infernum continens. Huic enim toti περιτέταται, hoc est, circumtenditur, vnde & nomen habet. Oritur præcipuè à ligamentis spondylorũ qui sunt ad lumbos, ibíque crassissima est, & supernè viris, infernè mulieribus crassior & robustior. Omnibus autem vẽtris inferni partibus tunicam largitur, & eam quidem quà crassior est crassiorem, tanquam apophysim quandam phrenibus, hepati, folliculo fellis, qua parte non tegitur hepate, lieni, ventriculo, intestinis, vesicæ, vtero, renibus, vreteribus, venæ cauæ & arteriæ magnæ descendentibus, & vasis ab vtraque spermaticis. Eadem quoque duplata, epiploon & mesaræon, ramos portæ venæ vtrinq; colligans, facit illud dissita, hoc vnita, ambo ex ipsius peritonæi basi orta. Quinetiam parti costarum notharum & musculorum epigastrij præcipuè transuersorum, tùm carni tùm aponeurosi subtenditur. Recipit autem peritonæum à lumborum & partium in processu vicinarum neruis quidem sensum, venis autem alimentum.

Περίττωμα. excrementum. Dicitur quicquid in corpore superfluum est, siue spiritus, siue humor, siue corpus aliud solidum. Cæterùm omne redundat ex corporis nutritione. Nam si quid in alendo corpore nec cõfectum nec prorsus assimilatum est, id corpori nec adnascitur accrescitue, sed per ipsius laxiora intus spatia errat tanquam superuacaneum, vndè nomen quoque rectè à maioribus περίττωμα est inditum. Sed cùm genere triplicia, vti diximus, excrementa habeantur, primum de humoribus dicendum, quorum etiã duæ sunt differẽtiæ. Nam quòd humor copia exuperet, vel quòd aliena qualitate præditus sit, excremẽtitius appellatur: vtrumque enim natura seponit & excernit. Primi generis sunt sanguis menstruus, aut saltem portio eius tenuior & purior, lac, semen, medulla ossiũ, humor tùm spumeus qui in pulmonis carne continetur, tùm glutinosus qui in articulis est, & si quæ alia sunt in corpore prorsus benigna, sed quibus in præsens carere corpus possit, vel sint ad generationem aut fœtus alimoniam cõparata. Nam: vt demonstrauit Galenus in lib. de facult. natur. partes omnes quicquid possunt alimenti sibi assimilant & apponunt quo nutrian-

tur. & ex eo opere duplex recrementum relinquitur, alterum inutile, alterum utile & benignum, similis cum parte ipsa naturæ, quod quidem à multitudine & copia habet originem, cæterùm tanquam familiare seruatur. Quod verò alendo corpori inutile est nec benignum, aliud naturale, aliud præter naturã est. Naturale rursum aliud utile, aliud inutile prorsus est. Vtile dicitur cuius aliquis in corpore usus est, ut bilis flauæ in sua vesicula, & atræ in liene, & eius excrementi ex quo pili & vngues oriuntur: inutile contrà quod corpori nullo modo inseruit, ut stercus, vrina, sudor. Quod verò præter naturam est, id præter naturæ leges nascitur, nullúmque corpori usum præstat, sed vehemẽter officit, morbósque creat. Huius generis sunt permultæ bilis species de quibus suo loco dicetur, & quicumque humor in corpore computruit, vel naturæ modum excessit. Cuius quidem excessus quoniam varia & multiplex ratio est, ideò plurimæ sunt huiusmodi excrementorum differentiæ, quarum aliæ à colore, aliæ à consistentia, aliæ à qualitatum temperie, aliæ à gustu, aliæ ab effectis nomen habent. Indè flaua, nigra, alba, aquosa, tenuia, crassa, calida, frigida, humida, vitrea, nitrosa, salsa, acida, nidorosa, acria, exedentia, putrefacientia appellantur. Hi quidem excrementitij humores sunt. Datur verò & excrementi nomen spiritui vaporoso & fuliginoso qui conspectum præ tenuitate effugit, & perflatu sensum latente transpirat. Id enim tertiæ concoctionis excrementum à Galeno dicitur. Sed & solida quædam corpora inter excremẽta reputantur, ut calculi, arenulæ, lumbrici, & si quæ præterea eius generis in corpore continentur.

Περιφίμωσις. *vitium est* τῇ φιμώσει *contrarium, cùm videlicet ea quæ meatus naturales concludũt ita diducta sunt, ut reduci nequeãt. Propriè tamen dicitur de præputio ita retrorsum adducto, ut glandem rursus tegere nequeat. vide* φίμωσις.

Περίχολον. *vsurpatur dictio hæc in Prorrhet. duorúmque alterum significat, ut ait Galenus, vel excrementum bile aspersum & circumfusum, quod propriè* περίχρουν, *hoc est, in ambitu & superficie coloratum dicitur, vel abunde biliosum. Neq; enim* περίχολον ἕτερον *aliter intelligi potest.*

Περκνόν. *nigricans & liuescens, apud Hippocr. ut scribit Gal.* ἐν ταῖς γλώσσαις.

Περόνη. *sura. fibula à quibusdam. Est alterum os tibiæ exterius & tenuius. Alterũ enim quod crassissimum est & interiori in parte situm,* κνήμη *Græcis, eodem cum tota parte nomine, Latinis tibia appellatur. Est autem* ἡ περόνη *suprà breuior paulò; ut quæ genu ipsum non contingat, infrà verò lõgior multò quàm tibia: habet autem & suprà & infrà epiphysim, quarum superiore iungitur cum osse tibiæ membranoso ligamento, inferiore verò prominente & gibba malleolum externum cõstituit, sicut tibia epiphysi simili internum. vide* κνήμη. *Scribit autem Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις *apud Hippocratem* τὴν περόνην *diuersa significare: aliquãdo quidem os totum membri, aliquando verò ipsius ossis epiphysim, interdum autem eius protuberantiã, quæ non aliud est quàm malleolus.*

Περσεφόνιον. *sic dictum à quibusdam fuisse* τὴν περιστερεῶνα *Dioscor. author est.*

Περυσίας οἶνος. περυσινὸς οἶνος. *vinum annotinum, siue superioris anni vinũ, sic tanquam* περυσίας *dictum apud Hippoc. quemadmodũ & ipse* αὐτέτην *appellat* τὸν αὐτοετῆ, *hoc est, eiusdem anni, ut scribit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πεσσός. *pessus. pessarium. Est, ut ait Paulus lib. 3. lana concerpta, & ad digiti figuram rotunda facta, in qua pharmaca excipiuntur & continentur. Verumtamen non ex*

lana sola, sed ex panno etiam aut bombace aut linamentis, primùm demersis in medicamentum curationi conducens, deinde inuolutis serico filóque appensis parantur. Fiunt & ex gummi, & resinis, & cera aliísque liquoribus ad talem formam redactis. Conuenit id genus medicamēti præsertim vtero, éstque ad multa vtile. Verùm de vsu & differentiis pessorum idem Paulus lib.7.cap.24. abundè tradit.

πιαλοῦς. *nigricantia in oculo Iulius Pollux interpretatur.*

πεταλώδες οὖρον. *foliosa vrina. dicitur ea in qua foliis similia siue squamis aut laminis subsident: dicuntur autem* πέταλα, *inquit Actuarius, quæ & longitudinem & latitudinem habent, non etiam euidentem profunditatem. Eodem etiam, ait ille, donata sunt nomine instrumenta quædam ad lanificia comparata. Quinetiam lapis quidē* πεταλίτης *dicitur, quasi εἰς* πέταλα, *hoc est, in laminas solutus, ex quibus omnibus* τὴν πεταλώδη ἀπόστασιν *considerare oportet. Fit autem eiusmodi vesica resoluta & erosa, vt author est Galenus comment. aphor. 76. lib. 4. vide* ἀπόστασις.

πέτρα ἀσία. *petra Asia, in qua lapis Asius prouenit, cui tametsi illa vim habeat similem, actionis tamen vehementia inferior est. vide* ἄσιος.

πετρέλαιον. *petroleum. dicitur à quibusdam bitumen liquidum, quòd effluat è saxis, vel quòd eo ad lucernarum lumina olei vice antiqui vterentur. Scribit Platearius fieri cùm pinguedo terræ & aquæ actione caloris in igneas partes conuertitur, & inueniri super lapides, quia per eos resudet, & ex eis, & supra muros inueniri, sed nigri coloris, posteà verò per excoctionem fieri album. dicitur igneam habere vim dissoluendi, attrahendi, & consumendi. vide* ἄσφαλτος.

πετροσέλινον. *species apij præruptis in locis nascentis semine ameos, sed olente magis, gustu acri & odorato. Hortensi longè maius est. Macedonicum cognominatur, quoniam in Macedonia frequens optimúmque nascitur. Eius semen calidum siccúmq; est tertio excessu. incidit, vrinas mouet & menses, flatus valenter discutit.*

πετροφυές. *sic dicitur τὸ ἀείζωον, siue sedum maius, quòd in petris nascatur.*

πευκέδανον. *planta est caulem emittēs tenuem, gracilem, fœniculo similem: comam habet statim ab terra foliosam spissamq;, florem luteum, radicem nigram, crassam, plenam, graui odore, succosam, ex qua tenera cultello cōcisa profluit succus admodum excalfaciens, digerens, attenuans, maximi in medicina vsus, si verus haberetur.*

πευκέδανον *etiam dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος, hoc est, cucumis anguinus, sicut habetur apud Dioscoridem.*

πέψις. *coctio. concoctio. Est alteratio nutrientis in propriam qualitatem eius quod nutritur. Alterationem esse multis in locis Galenus docuit, sed non eam quidem quæ fiat per qualitatis depositionem & mutationem in contrariam qualitatem, eodem manente subiecto, sed specificam, quæ propriè & primùm ab eo dicitur alteratio. Ea fit cùm ex specie alia species inducitur, vt cùm ex pane, carnibus, vino, sanguis, pituita, bilis tùm flaua, tùm atra, atque ex his posteà adeps, os, neruus, caro, arteria, vena generantur, nutriuntur & augentur. Siquidem dum in ventre venísque nutrimentum concoquitur, eásque mutationes perpetitur, tota sua substātia alteratur, veterémque naturam exuit, in aliam transiens speciem. Concoctio igitur alteratio est, non in omnem, sed in propriam corporis nutriendi qualitatem, quæ quidem cibo induci non potest, nisi in aliam speciem verso, quæ proximè ad nutriti substantiam accedat. Non est enim ea quæ cibo inducitur qualitas elementaris, calor scilicet aut*

frigiditas, sed essentialis potiùs & substantifica. Itaque si concoctio nutritionis gratia fit, eáque perficitur appositione similis substātiæ, necesse est cibum qui concoquitur aliam substantiæ speciem induere, & in aliud mutari. Quare quot sunt coctiones, totidem substātiæ mutationes fieri necesse est, antequam in propriam cuiusque, à quo mutatur, qualitatem alterari posit. Ac in ventriculo quidem chylus, quem succum, vel, si placet, cremorem interpretêre, in iecinore & venis sanguis, in solidis ipsis partibus ceu ros efficitur. Tot enim concoctiones à medicis in animalium corpore statuuntur. Sed primùm dicendum de prima, quæ fit in ventriculo. Quæ si communem concoctionis rationem habet, necesse est in ventriculo cibum conuersum in chylum, propriam ventriculi qualitatem induere. Quo in opere duo concurrūt, chylus & propria qualitas, quorum hæc verā cōcoctionis ventriculi rationem substantiámque perficit, ille verò non perficit quidem, ex iis tamen est quæ necessariò concoctionis substantiam consequūtur. Neque enim cibi in chylum conuersio proprius est concoctionis ventriculi terminus, quòd oporteret statim post eius generationem πυλωρὸν aperiri, statímque ipsum à ventriculo in venas transire, cùm tamen iis qui imbecilli sunt diutißimè hic innatet, & fluctuationes cum sonitu, dum moratur, excitet, neque exeat, nisi vi facta ventriculo, præsertim cùm foris etiam speciem eiusmodi cremoris efficere liceat. Sed verus huius concoctionis terminus est propria vētriculi qualitas in eiusmodi cremorem impressa. Ac donec quidem chylus eam qualitatis similitudinem adeptus fuerit, concoqui dicitur: vbi verò parti nutriendæ apponi cœpit, iam non coqui, sed alere ipsáque actio nutritio appellatur: fine enim à se inuicem concoctio nutritióque differunt, quòd hæc mutatio sit cibi in nutriti substantiam, illa verò in solam qualitatem. Est autem ea quæ in ventriculo fit concoctio, actio ipsius ventriculi propria, non oris ipsius, quod appetit quidem cibos, sed non concoquit. Eius causa, vt & omnium operum naturalium, est propius & innatus calor ventriculi, quem magis indicibili quadam proprietate, quàm ardore & vehementia definire conuenit. Hic cùm calidus sit & humidus, iccirco veteres cōcoctionem elixationem propter similitudinem dixerunt. Talis quidem fuit Hippocratis & Aristotelis sententia, hoc inter cætera argumento firmata, quòd concoctio per somnū quàm quietē efficaciùs fiat. Vt enim scribit Hippoc. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, euidenter vigilans calidior exteriùs, interiùs autem frigidior, dormiens è contrario. At verò Erasistratus contritione & molitura, & amplexu ventriculi, & ascititij spiritus proprietate: Empedocles autem putrefactione (cuius opinionē plærique veterum sequuti, ἄσηπτα vocauerunt quæ posteà ἄπεπτα dicta sunt) quòd alimenta in ventriculo saporis odorísque gratiam amittant, ciborum concoctiones fieri crediderunt. Cùm autem calor ipse natiuus concoquendi principium sit, causæ tamen aliæ plæræque ad concoctionem concurrunt, vel per quas meliùs ipsa cōcoctio perficitur, vel sine quibus absolui non potest. Nam & cibos in ore mandi oportet, in quo principium huius concoctionis quidam posuerunt, & in ventriculo retineri necesse est, & ventrem eos prorsus complecti ac vndique constringere, vt nullum vacuum relinquat locum. Alioqui vel exit cibus priusquam poßit concoqui, vel fluctuantis humoris sonitus velut ex vacuo eduntur atque exaudiuntur, ipséque ventriculus premitur pariter & grauatur. Est autem hic complexus tanti momenti, vt nec in vtero, nec ventre, nec vesica vtrauis, nec ea quæ bilem excipit, nec altera, vacuum

locum

locum sit inuenire, sed siue parum sit, quod in his continetur, siue multum, pleni eorum sinus apparent, tunicis ipsis semper ea quæ continent arctè complectẽtibus, modò scilicet naturaliter animal se habeat. Eadẽ & in secunda coctione ratio est, quæ in venis mesenterij & in iecinore perficitur. Id enim attractum chylum arctè similiter comprehendit, nec nisi concoctum dimittit Huius quidem concoctionis materia chylus est, finis verò & terminus impressa chylo propria iecinoris qualitas, quo in opere chyli speciem mutari & in sanguinẽ transire necessarium est, ipsum autem concoquendi instrumentum iecur. Sic & in tertia concoctione sanguis pro materia habetur, qui deinde sanguinis forma exutus speciem roris accipit, & in propriam solidarum partium, quibus alimento est, qualitatem mutatur. Sunt enim solidæ partes huius tertiæ concoctionis instrumenta. Vt autem illæ multæ sunt, sic etiam multiplices huius concoctionis differentiæ existunt. Pars enim vnaquæque sibi sanguinem concoquit suo modo: aliter quidẽ neruus, aliter os, aliter arteria. Hunc quidem in modum se habet triplex ea ciborum cõcoctio, quam in corporibus animalium fieri veteres prodiderunt, in quarum posterioribus eadem ferè omnia, quæ de priore dicta sunt, vsurpare conueniet. His omnibus scopus vnus propositus est, ita alterare alimentum, vt posteà in corporis substantiam facilè verti possit. Qua in re, si quid inest alimento quod aßimilari non potest, id calor natiuus tanquam inutile & alienum separat atque expellit. Sic fit, vt singularum coctionum propria sint excrementa, quemadmodum Galenus libro i. sanitatis tuendæ demonstrauit. Sic quidem in sano homine & secundùm naturam se habente cõcoctio peragitur. Cæterùm ab ea non longè diuersa est vitiosi humoris, quæ per morbos suscipitur à natura, concoctio. Habent enim inter se permulta communia. Vtramque calor natiuus molitur solidis partibus insitus, in vtraque eædem illæ partes materiam, quæ coquitur contendunt in propriam qualitatem commutare alteraréque. Sed eum quidem finem in alimento concoquendo natura assequitur, in morbifico autem humore consequi non potest. Quòd enim putridus atque à natura prorsus alienus humor est, fieri non potest vt propriam corporis nostri qualitatem recipiat. Itaque quãuis natura circa eius coctionem alterationémque versetur, idem ex eo quod ex optimo alimẽto consequi cupiens (nemo enim naturales facultates ratione gubernari administraríque, vt opinor, contenderit) eo tamen fine frustratur propter materiæ peruersitatem, quæ nunquam ita mitificari potest, vt propriam corporis nostri qualitatem admittat, deindéque nutriat. Attamen si modò morbus salubris futurus est, eam quadamtenus à solidis partibus, quarum proprium munus est concoctio, alterari necesse est & mitiorem reddi. Id quod cõcoqui vocauit Hippocrates, id est, à natura quocunq; modo euinci. Tunc enim concoctionis nomen in suo vniuersaliore significato accipimus. Est autem id vniuersalius, inquit Galenus, cùm natura causis fortior fuerit, permutaueritque eas suo robore. Sunt autem huius euictionis permutationisque variæ differentiæ. Nam & crassa dum extenuantur, aut tenuia incrassantur, aut lenta inciduntur, aut putria in pus vertuntur, à natura vinci & cõcoqui dicuntur, concoctione scilicet, vt ait Galenus, omnem ad mediocre temperamentum adductionem significante. Sic enim vitiosi humores quandam tùm substantiæ, tùm qualitatis moderationem adipiscuntur. Hãc autem consequuti facilè posteà extra corpus pelluntur à facultate expultrice, quæ nunquam, nisi peracta concoctione, salubriter mu-

nere suo fungi potest. Aliàs enim omnis excretio symptomatica censeri debet; non aliter quàm cruda lientericorum deiectio. Hunc quidem in modum de coctione se res habet. Quod autem ad nominis rationẽ attinet, Aristoteles πέψεως nomen commune facit πεπάνσει, ὀπτήσει & ἑψήσει. Tres enim has species τῆς πέψεως cõstituit. πέπανσιν siue πεπασμὸν appellat coctionem eam quæ fit à calore interno, de qua superiora omnia dicta sunt, & cui πέψεως potiùs quàm πεπάνσεως nomen dedimus, Hippocratem & medicos omnes sequuti: ὄπτησιν verò & ἕψησιν eam, quæ fit ab externo. At verò alij πέψιν vocant, vt scribit Galenus comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, deductionem quandam eius quod coquitur in coquentis substantiam, quæ in sanis fiat, & ex qua paucissimum supersit semicoctum: πεπασμὸν autem veluti coctionem quandam & maturationem humoris morbifici, in qua quod assimilatur paucũ est, quod autem semicoctum & superfluum relinquitur, multũ. Galenus tamen passim concoctionem quæ in morbis fit πέψιν indifferenter appellat. vide ὠμὸν.

πηγαί. dicuntur à quibusdam oculorum anguli maiores, qui sunt ad nares, quos etiam alio nomine ῥυτῆρας appellant.

πηγανηρὸν. emplastrum rutaceum, quod triplex reperio: vnum apud Paulum lib. 7. alterum apud Aëtium lib. 15. contractos manuum articulos magnopere emolliens: tertium similiter apud Aëtium, ad scabras fistulas conueniens.

πηκτὸν. concretile. Est passiua qualitas secundi generis, de numero earum quæ secundùm naturalem potentiam vel impotentiam dicuntur: significat autem id quod cõdensari atque indurari potest. Duobus autem id contingit modis, calore & frigore: illo quidem desiccante humorem, hoc verò calorem expellente. Itaque alia humoris absentia, alia verò caloris cõcrescunt: aquea quidẽ caloris, vt glacies, cera, sæuum: terrea verò humoris, vt sal, nitrum, lutum. vide πῆξις.

πηκτὴ siue

πηκτὸν γάλα. est lac concretum per coagulũ admisto melle, de qua vide in dictione γάλα.

πηλάειον. est species collyriorũ τῶν μονοημέρων, sic dictum, vt arbitror, ἀπὸ τοῦ πηλοῦ, quasi cœnosum siue lutosum, & idem quod τρυγῶδες. Ex ipsa compositionis forma nomen inditum. Nam cùm plerasque τῶν πηλαείων differentias Aëtius describat, omnes se habẽt in fæcis modum propter acaciæ succum, quo quæ cõstant collyria μονοήμερα, ea Galenus τρυγώδη nuncupari scribit, lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, περὶ ὀφθαλμίας.

πηλοποιητικὴ κονία, ἢ

πηλοποιητικὸν ὕδωρ. ab omnibus ferè interpretibus malè vertitur: alius lixiuiam figuli aquam, alius cum luto suo lixiuiam, alius aquam lutariam reddidit, alius se planè nescire quid esset professus est. Nec immeritò quidem, quòd non animaduerterint per ι πιλοποιητικὸν scribendum esse: quod quid significet, vide suo loco.

πῆξις. coagulatio, concretio. Est diffluentis humidi determinatio, fit exiccatione, quòd proprium sit sicci terminati atque definiri. Inducitur autem siccitas vel sicco corpore superinducto, vel summota: quæ inerat, humiditatis redundantia. Cuius summouendæ ratio etiam duplex est, scilicet per compressionem humiditatis à terrestribus partibus siccioribus factam, sed adhuc tamen in corpore latentis & contentæ, vel per resolutionem. Causæ verò coagulationis seu concretionis sunt tùm calidũ, tùm frigidum. Calidum quidem tam per se quàm per accidens, frigidum verò non nisi per accidens, sicut Aristot. lib. 4. meteor. demonstrauit.

Πίεαρ. ὁ πρωκτὸς, apud Hippocrat. Interdum etiam ἡ ἕδρα apud eundem lib. περὶ αἱμοῤῥοΐδων καὶ συρίγγων, ut scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πηρῖτις νάρδος. dicitur à Galeno nardus montana eadem prorsus ratione, qua etiam θυλακῖτις appellatur, ob id videlicet quòd è Syria atque Cilicia θυλάκοις καὶ πήραις, hoc est, sacculis & peris in Græciam deportaretur. vide νάρδος.

Πῆχυς. cubitus. duo significat apud Hippocr. Hic enim aliquando vocauit eam partem totam, quæ inter manum & cubiti articulum est, interdum cubitum id os quod è duobus ossibus longius est & grandius: πῆχυς enim gemino osse constat, quorum alterum κερκὶς, id est, radius, alterum πῆχυς eodem cum tota parte nomine appellatur. sicut κνήμη & totam partem, & partis totius portionem significat, vt annotat Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Subest autem cubitus radio, habétque duas apophyses acutas, κορώνας ob id dictas, quarum anterior est minor, altera maior. Inter has autem cauitas est, σιγμοειδὴς siue σιγματοειδὴς dicta, similis C Græcorũ literæ, vti asperæ arteriæ brõchia, in quam orbita trochleæ similis, inter duos condylos sita, brachio inseritur. Huius autem ossis, quod cubitum speciatim nominant, finis vterque validis ligamentis radio colligatur. Media autem amborum inter se omnino dehiscũt. Vtrinque autem os iuxta carpum epiphysim foris gibbam, intus cauam habet, cubitus quidem minimo digito, radius autem maximo respondentem, in quam cauitatem carpus immittitur & diarthrosi inarticulatur. Inest præterea cubito ex abundantia quadam apophysis dicta συλοειδὴς, siue στυλοειδὴς, à styli vel columnæ figura, ipsa etiam carpo per diarthrosim inarticulata, motus carpi obliquos dirigens ac firmans, tùm ligamentis, tùm etiam occursu ossis carpi ipsam parua cauitate excipientis. vide χείρ.

Est & πῆχυς mensuræ nomen, qua rerũ interualla dimetimur. Est autem extensio à cubito vsque ad summum medium digitum pedis vnius & dimidij, vt scribunt Suidas, Hesychius & Pollux. Est igitur mensura digitorum quatuor & viginti. Latini cubitum etiam vocant. Ab eo deriuantur πηχυαῖος, ἡμιπηχυαῖος, δίπηχυς, τρίπηχυς, ἑξάπηχυς, quæ sæpe apud authores occurrunt.

Πιγνατόξαρις. sic à quibusdam dictum est elleborum album, vt habetur apud Dioscorid.

Πίεσμα. retrimentum cuiuscunque rei post expreßionem relictum, dicitur & ἐκπίεσμα & ἀπόθλιμμα. Plærique tamen non retrimenta tantùm à succo expresso reliqua, sed ipsum etiam succum aliquando significari contendunt. Dicitur ἀπὸ τοῦ πιέζειν, quod premere significat.

Πίεστρον. instrumentum chirurgicum, apud Hippocr. quod & ἐμβρυοθλάστης à fœtu rumpendo appellatur. refert Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πιθῖτις. dicitur genus papaueris syluestre, quod aliqui etiam rhœada appellant. vide in dictione papauer.

Πικέριον. βούτυρον, apud Hippocratem, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πικρά. medicamenti nomen est ex aloë compositi, quod quamuis duobus nominibus ἱερὰ πικρὰ dicatur, absolutè tamẽ tẽpore Galeni πικρὰ, propter insignem amaritudinem, dictum est. vide ἱερά.

Πικρίς. dicitur à quibusdam ἡ ἀνδρόσακες, vt habetur apud Dioscoridem.

Πικρόν. amarum. Id dicitur quod vehementer exterget, simúlque linguam molestè exasperat. Quicquid autem tale est, terrestre prorsus est & siccum, sed subtile & ca-

loris excessu extenuatum atque elaboratum, & consistentia omnino cineri simile, eáque in re salso admodum propinquum & affine. Sunt enim ambo terrena & calida, in eo tamen non obscure dissidentia, quòd salsum, veluti & adstringens, multò crassioris substantiæ sit, amarum verò tenuioris. Quòd autem amara terrena sint & sicca hinc licet colligere, quod ex dulcibus excalfactis supra modum amara fiãt, appareantque protinus consistentia sicciore quàm dulcia. Cùm enim à dulcibus humor semper defluat & absumatur in vaporẽ à calore resolutus, necesse est reliquum terrenius sicciúsque effici. Siquidem dulcedo calido atque humido constat, habétq; temperiem nostræ simillimam. Itaque quod è dulci superassato prouenit, perinde vt calx cinísque calidum & siccum necessariò efficitur. Neque enim aërea, neq; tenuis, neque aquea potest esse eius consistentia, sed terrena prorsus & superassata. Ideò amara omniũ minimè putrescũt, nec vermes aut alia eiusmodi animalia procreant, qualia in reliquis putrescentibus proueniunt. Siccitatem autem eam inducit calor mediocriter excedens, non tantus quidem vt vrat & acre efficiat, sed superans dulcedinem & eius humiditatem resiccans. Fiunt igitur amara vi caloris, partim proprij & insiti, quomodò mel vetustate amarescit, partim externi & aduentitij, vt cùm igni vel soli diutius exponitur. Sed cùm ampla sit caloris latitudo, immodicus acria, moderatus dulcia, medius amara efficit. Verùm is quoque in singulis suos habet terminos: siquidem tantus calor vt abstergere possit, nec quicquã vltra moliri, amara reddit: qui verò intensior est, adeò vt exurat, acria: at moderatus, qui nihil horũ agit, sed nutrire modò potest, dulcia generat. Itaque veluti amara tenuiora & calidiora sunt non modò adstringentibus sed & dulcibus, ita acribus crassiora sunt minúsque calida. Verumtamen quicquid amarum est idẽ etiam acre dici potest, siquidem amara mordicant, sed minùs quàm absolutè acria. Ergo cùm amara eiusmodi temperie sint, patet ea vim habere incidendi, extenuandi, abstergendi, expurgandi, siccandi & calefaciendi: hactenus tamen vt non vrant, & proinde menses mouendi, atque educendi pus è pectore & pulmone, & comitiali quoque morbo conferre. Verùm præcipuè obstructiones iecinoris & lienis expediunt, sed per se omnifariam stomacho infesta sunt, & omnibus propè animantibus nedum hominibus ad edendum nutriendúmque inepta. Hæc quidem de simpliciter & exactè amaris dicta sunt, hoc est, de iis quæ nulla alia sensu notabili qualitate participãt. Nam pleraque dissimilibus vel contrariis etiam partibus constant, vt absynthium partim amaris, partim adstringentib. & lactuca vetus partim amaris, partim etiam frigidis atque humidis.

πικρότης. amaritudo. Est sapor molestè linguam exasperans, in substantia sicca, terrestri, subtili & extergente à caloris excessu proueniens. Succedit dulcedini, extenuata vi caloris humiditate & resoluta, quò fit vt amara calidiora simul & tenuiora temperie sint quàm dulcia, sicut paulò antè dictum est.

πικρόχολοι. dicuntur ab Hippocrate qui amaro humore, qualis est flaua bilis, redundãt, quasi amaræ bilis homines. Colligitur autem humor ille aliquãdo toto corpore, aliquando superiore corporis parte, vt Paulo rhetori, sicut Galenus narrat: quandoque verò inferiore, vt Eudemo philosopho. Itaque pro locorum in quibus ille regurgitat varietate, πικρόχολοι τὴν ὅλην ἕξιν, ἢ τὰ ἄνω, ἢ τὰ κάτω ab Hippocrate appellantur.

πικρόχολος χυμός. est pallida & amara bilis, vt exponit Galenus comment. 3. εἰς τὸ προγνωστικὸν,

ξανθὸν: siue pallida & flaua bilis, vt ait lib. 2. τῶν κατὰ τόπους, de his loquens qui ex stomacho caput dolēt: nam qui verè πικρόχολος humor est, eum χολὴν simpliciter dictum fuisse ab antiquis idem annotauit cōmēt. in aphor. 32. lib. 7. Itaque πικρόχολος χυμὸς non aliud est quàm ἡ χολὴ, id est, bilis, à qua homines πικρόχολοι appellantur.

Πιλοποιητικὴ κονία. est lixiuium quo οἱ πιλοποιοὶ vtuntur cogendis parandisque lanis. Est enim πῖλος, τὸ ἐξ ἐρίου πηκτὸν ἔνδυμα, hoc est, indumentum è lana compactum, siue in subuculæ modum induatur, siue pro calceo pedibus aptetur caloris causa, siue eo vt pileo caput contegatur, siue aliis vsibus inseruiat. Est enim πιλεῖν siue πιλοῦν lanas cogere & compingere, vnde πίλημα deductum est, quod significat lanam coactam, cuiusmodi apud Gallos feltrum est, & omnis generis indumenta ex lana confecta. Indè etiam πιλητὰ κτήματα, id est, lanæ coactæ, quas iurisconsulti coactilia appellāt, à quibus οἱ πιλοποιοὶ, latinè coactiliarij dici possunt. Cæterùm eo in opere lanas aqua abluere oportet, quæ cùm οἰσυπηραὶ, id est, succidæ sint, nō est dubium quin aliquam vim medicamentosam in aqua relinquant. Nam vt aqua quæ per cinerem aut calcem colata est, vim aliquam indè accipit, ita ea qua lanæ succidæ abluuntur: ex quo perinde atque illæ inter κονιῶν, id est, lixiuiorum genera censetur. Est autem prædita facultate digerendi atque incidēdi, præsertim si additum est acetum, quod cogēdis lanis quōdam misceri solitum Plinius scripsit lib. 8. cap. 48. vbi de lanarum generibus disserit. Proinde strenuum est lactis coagulati remedium, vt habetur lib. 6. apud Dioscoridem: nec temerè Galenus lib. 6. methodi medendi, ab ea petiuit remedium ad neruū punctū in penuria alterius medicamēti, cùm ægro fortè vicinum πιλοποιὸν vidisset. Sic enim legendum est per ι, non vt Linacer πηλοποιὸν, quem figulum malè videtur interpretari. Nam quamuis πηλὸς lutum significet, nemo tamen Græcorum eum qui ex luto aliquid fingit πηλοποιὸν, sed vel κεραμέα vel κοροπλάθον appellauit. Neque enim lutum ipsum fingitur, sed ex eo alia fiunt ab artifice. Quod tamen mirum est à nullo Græcorum medicorum interprete animaduersum fuisse, quod vbique apud Dioscoridem, Galenum & reliquos per η scriptum legeretur. Ac quamuis magna pars medicorum eam in lixiuiorum genere annumerent, κονίαν πιλοποιητικὴν vel πιλοποιικὴν appellantes, à multis tamen ὕδωρ πιλοποιητικὸν, vel πιλοποιικὸν, vel τῶν πιλοποιῶν vocari reperies: ab Aëtio verò κονίαν τῶν πιλοποιῶν nulla prorsus ipsius rei differentia.

Πιμελή. adeps. pinguedo. est pars corporis similaris, & quoad sensum simplicissima, humida & exanguis, à frigiditate partium neruosarum ex aërea & pinguiore sanguinis substantia per vasorum tunicas exudante, cōcrescens, & cuti ad internam eius membranam subnascens. Hic quamuis ex sanguine factus sit, exanguis tamen est & frigidus, vt qui ex habitus frigiditate gignatur. Eum humidiorem esse cerebro Galenus demonstrauit in lib. de temperamentis, eiúsque generationis modum declarauit, scribens adipem calfactum liquari, cæterorum humidorum à frigore coagulatorum ritu. Cerebrum autem calfactum minimè liquari, eóque adipe minùs esse humidum, etiamsi adeps specie aridior esse videatur. Adipi namque concretio contingit, propterea quòd membranis adiacet. Crasso namque oleo est similis, eóque congelatur vbi cum frigidis & exanguibus particulis coniungitur. At neque circa iecur, neq; circa arterias venásue aut cor, sed neque circa aliam præcalidā particulam coïre potest, proindéque frigidioris naturæ & vitæ magis desidiosæ nota est. Af-

fusus est autem membranosis & reliquis siccis particulis, ut eas ipsas pingui natiuo humectet, quæ celeriter in diuturnis inediis ac vehementibus exercitationibus & caloribus immodicis exiccantur atque indurescunt, ut docet Gal. lib. 16. de usu partium. Differt ἀπὸ τοῦ στέατος (quòd sæuum siue sæbum Latini interpretātur) quòd, ut ait Galenus, sæuum crassius ac durius sit, ac propterea in animalibus totā naturam sicciorem magísque terrestrem habentibus prouentat, velut adeps humidioribus: quódque sæuum nec facilè funditur liquescitue, & fusum celerrimè iterum coit & conglaciatur, adeps contrà ab igne liquescit celeriter, nec facilè ubi eliquata fuerit, rursum cogitur: vel, ut ait Aristoteles lib. 3. de natura animalium, quòd sæuum fragile usquequaque sit, & cùm refrixit concrescat, adeps liquidus sit, minimé q; aptus durari, quódque locis etiam discrepent: adeps enim inter carnem cutémque solet cōsistere, sæuum in fine carnis semper est. Verū sæpe hæc duo vocabula apud authores confunduntur, qui indifferenter unum pro altero usurpant.

Πῖνος. vinum hordeaceum, ut scribit Aristoteles, quo qui inebriantur non in omnē partem, ut cæteri, corruunt, sed proni tantùm aut supini. Paulus autem vinum quod ex sordibus vellerum elutis conficitur, πῖνον vocari putat. πῖνος enim sordem significat.

Πίσσα. pix. Nihil aliud est quàm fluxus cōbustæ in tæda sua resinæ. Quod enim ex viuentibus plantis destillat, resinæ nomine donatur. Idē verò incensa in furnis eadem materia, picis appellatione fluit, & canaliculis quibusdam circa pyram compositis excipitur. De pinu ferè omnis est, ut Theophrastus inquit, quanquam in Syria terebinthi quoque picem ferāt: è picea quoque, cedro, palma, abiete, strobilo colligitur. Quæ prima diffluit, simplex & liquida tantùm est: quæ postrema venit, siccior paulò est, sed quæ tamen liquidæ nomen adhuc retineat. Sicca enim pix fit, alterutra earum iterum decocta, ideóque à quibusdam παλίμπισσα nūcupatur. Vt autem liquida & sicca compage differunt, sic etiam facultatibus. Sicca in secundo ordine desiccat, minúsque quàm liquida calefacit. & habent quidem ambæ quod purget, maturet, discutiat, & acre sit, ad omnia tamen liquida efficacior est, sicca autem glutinandis vulneribus aptior. Sed cùm plures fuerint apud antiquos picis differentiæ, βρυτίαν, hoc est, Brutiam supra cæteras in medicina cōmendauit Galenus, liquidam præsertim, ut quæ pinguissima resinosissimáque esset: quanquam etiam βρυτίᾳ ξηρᾷ usus sit Andromachus ad splenicos, ut refert Gal. lib. 9. τῶν κατὰ τόπους. Eam à Brutiis dictam fuisse constat, qui olim eum Italiæ tractum incolebant, qui nunc Calabria dicitur.

Πίσσα. dicitur à quibusdam ἰκώνζα, ut habetur apud Dioscoridem. Ratio est à glutinoso eius lentore, quòd, ut ait Plinius, trita mellis odorem habeat, digitis tactu eius cohærentibus.

Πισσάνθος. picis flos. Id dicitur, inquit Galenus lib. 2. de simpl. medic. facult. quod oleosum in pice liquida supernè fluitat: id autem est, ut idem ait, multò tenuiorum quàm pix ipsa partium, siue eius compagem, siue etiā facultatem spectemus. Paulus lib. 3 cap. 74. idem videtur τῆς ὀξζοπίσσης nomine intelligere. Scribonius cap. 40. ait, Picis florem, quod πισσέλαιον appellant, quamuis Galenus eo loco πισσάνθος & πισσέλαιον plurimùm inter se differre scribat.

Πισσάσφαλτος. bituminis genus est quod Epiri ad Apolloniam gignitur: ubi Cerauniis montibus deuolutum, impetu fluminis rapitur, æstúque in littus expuitur, & cogitur in

tur in glebas. Sic autem dictum est, vel quòd naturaliter pix mista sit bitumini, vt scribit Plinius, vel quòd vtrumque oleat, vt Dioscorides tradit. Quidam verò ipsi miscent.

Πισσέλαιον. oleum picinũ. Fit, inquit Dioscorides, è pice, separato liquore aquoso qui supernatat pici, sicut serum lacti. Nam expansa, quamdiu pix coquitur, supra eam vellera pura, halitu eius madescunt, qui posteà exprimitur in vas. Ob id puto idem esse cum τῷ ὀῤῥοπίσσῳ, siue τῆς πίσσης ὀῤῥῷ, cuius sæpè medici meminerũt. At non sic Galenus, qui omnium solus, quod sciam, scribit lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, πισσέλαιον dici picem liquidam oleo permistam, πισσάνθος autem esse id quod liquidæ pici superstat, quod tamen Dioscoridi πισσέλαιον est. Fortè iam cœperat Galeni seculo vera & antiqua τοῦ πισσελαίου significatio attribui medicamento ex oleo & pice liquida composito.

Πισσηρὰ κηρωτὴ. est ceratum rosa, oleo, & arida pice constans, vt annotat Galenus comment. 1. εἰς β' περὶ ἀγμῶν.

Πισσόκηρος. sic dicitur, inquit Aristoteles, alueorum tectorium crustáue, proxima τῷ μίτυϊ, sed eo leuior, minúsque medicamentosa. Plinius scribit prima operis apum fundamenta μίτυν vocari, secunda πισσόκηρον, tertia πρόπολιν: μίτυς crusta prima est saporis amari: πισσόκηρος super eam venit picantium modò, ceu dilutior, ceræ initium plærumque è mitiori gummi: propolis craßioris iam materiæ additis floribus, nondũ tamen cera, sed fauorum stabilimentum.

Πιστάκια. fructus pineis nucibus similes è surculis arboris dependẽtes quæ in Syria nascitur omnino nuda præterquam ramorum cacuminibus, quæ densiore folio, angusto & subrufo vestiuntur. Sicut autem cum pineis nucibus forma conueniunt, ita & effectu. Officinæ fistica & fisticorum grana vocant.

Πιστολοχία. est quartum genus aristolochiæ, tenuior quàm clematitis, densis radicum capillamentis (vnde & πολύῤῥιζος appellatur) iunci plenioris craßitudine. Dicitur & eo nomine à quibusdam ἡ ἀλθαία, vt habetur apud Dioscoridem.

Πίττωσις. picatio. Est picis ad cutẽ illitio: vel, est dropax simplicißimus, pice arida cum exiguo oleo liquata, cutíque dum calet illita. Species est dropacis, qui cùm multiplex esse poßit, variáque materia ad varios vsus constare, qui simplicißimus est, atque ita, vt dictũ est, apparatus, πίττωσις appellatur. Adhibetur id remedij genus vel corpori vniuerso, vel certis interdum partibus. Raduntur primùm pili vel psilothro auelluntur, deinde pix modico soluta oleo calénsque cuti superlinitur, & priusquam planè refrixerit, auellitur: deinde rursum, vt antè, admouetur & auellitur, atque hoc identidem repetitur, quantùm medendi ratio postulat, vel vno eodémque die, vel pluribus. Vis ei calfaciendi, humectandi, ex alto ad cutem attrahendi, poros opplendi atque obstruendi, ne quod attractum fuerit in ambientem digeratur. Proptereà conuenit crudis, apepsia laborantibus, vomentibus, cœliacis, & partibus alimentum non sentientibus. Mouet enim atque adauget calorem natiuum, vnáque sanguinis copiam allicit, quam, quia poros opplet, difflari vetat, proindéque εἰς σάρκωσιν, hoc est, ad reparandam carnem optimum medicamentum à Galeno perhibetur, præsertim si diutiùs parti adhæreat, nec sæpe vno die mutetur.

Πιτυΐδες. fructus pini aut piceæ quos in conis suis gerunt, siue nuclei pinearum nucum, sicut videtur Dioscoridi lib. 1. siue nuces è pinastro, vt Plinius nominat. Galenus fructum picearum ita propriè dici scribit, & eos abuti nomine qui pini fructum πιτυΐ-

δα nuncupant. Hippocrates eo nomine piceam resinam interpretatur, sicut Galenus explicat ἐν ταῖς γλώσσαις.

πιτυλίζειν. *significat obire genus quoddã exercitationis quod manu vtraque in pugnum contracta (id enim designat* πίτυλος) *fiebat. In ea exercitatione, sicut scribit Galenus lib. 2. de sanit. tuenda, summis pedibus ingrediebantur, tensasq́; in sublime manus, hanc antrorsum, illam retrorsum celerrimè mouebant. Hoc autem exercitamento maximè vti solebant ante parietem stantes, quò, si quando aberrassent, facilè pariete apprehenso erigerentur. Significat & πιτυλίζειν simpliciter gesticulari & crebro motu ciere manus, à quo πιτύλισμα fit, ipsam manuũ gesticulationem significans.*

πίτυλος. *significat apud Hippocr. remum & remigium, vt Gal. explicat* ἐν ταῖς γλώσσαις.

πιτυόφυζον. *sic dicitur à quibusdam ἡ χαμαιπίτυς, vt habetur apud Dioscoridem.*

πιτύουσα. *frutex est sola specie à tithymalo cyparissia differens, ob ídque in tithymali generibus enumeratus, cui caulis cubito maior, geniculatus, folia piceæ, acuta, exilia: flos paruus quasi purpureus, semen instar lenticulæ, latum, radix crassa, cãdida, succo referta. officinis & herbariis esula nominatur, Barbari turbet appellant. Liquorem vt tithymalus habet, eíque similiter purgat.*

πίτυρα. *furfures. dicuntur & ἀφαίρεμα: Latini etiam canicas & apludas vocant: vnde canicaceus panis furfureus est Pacuuio.*

πιτυρίας ἢ

πιτυρίτης ἄρτος. *furfuraceus panis vel furfureus. Dicitur qui post excussam tenuissimã farinam ex reliquo conficitur. Furfuris habet plurimùm, & minus purioris farinæ. Quare parum alit, ventrẽ verò multis excrementis replet, & facilè etiam subsidet. & quia furfur nõnihil facultatis habet detersoriæ, ideò intestinis irritatis citò deiicitur. Proinde & pauco fermento & leni subactione opus habet. Ei contrarius est panis purissimus, vt qui & plurimùm alat, & parum excremẽti relinquat, & omnium tardissimè deiiciatur. Inter vtrumque medius est* αὐτόπυρος *siue* συγκομιστός, *vt qui ex toto tritico, nulla vel farinæ vel furfuris adempta parte fiat.*

πιτυρίασις. *furfures. porrigo. Est vbi inter pilos quædam quasi squamulæ tenues & furfuraceæ surgunt, eæq́; à cute resoluuntur. Interdũ madent, multò sæpius siccæ sunt: ídque euenit modò sine vlcere, modò exulcerato loco, huic quoque modò malo odore, modò nullo accedente. Id malum ferè in capillo fit, rariùs in barba, aliquãdò etiam in supercilio, vel reliquo etiam corpore. Prouenit à vitioso corporis humore, salsáue pituita, aut bilioso & melancholico sanguine caput subeunte, vt ait Paulus, vel à vitiosis serosis humoribus, vt Galenus & Aëtius scripserunt. Nomen morbo inditum à similitudine,*

Cùm caput immensa pexum porrigine ningit,
Copia farris vti frendentibus edita saxis.

quemadmodum Quintus Serenus poëta cecinit.

πιτυρίδες ἐλαῖαι. *furfuraceæ oliuæ. sic dicuntur oliuæ tritæ, vt habetur apud Athenæum lib. 2. Stringebãtur autem, quò meliùs seruarentur, antequã omnino maturescerent.*

πιτυρώδης ὑπόστασις. *furfuracea hypostasis siue furfuribus similis. fit à vehementi calore febrili, supra modum colliquante, vrente, & resiccãte solidas partes. vide* ὑπόστασις.

πίτυς. *picea. Arbor pino similis, à quo tantùm differt quòd pinguior ac tenuior folio est, quódque minùs alta minúsque recta quàm pinus assurgit: præterea & conum minorem,*

norem, nucleósque resina perfusos habet.

πιοτέρως. ἁδρότερος. *plenius, uberius, apud Hippocratem.*

πλαδαρότης. *affectus est, ut scribit* τῆς εἰσαγωγῆς *author, internæ palpebrarũ partis, obortis in ea mollibus quibusdã corporibus & leuibus, unde & nomen inditũ fuit morbo.*

πλάδος. *dicitur apud Hippocr. humiditas in aliqua parte redundans & superflua, siue tenuis ea sit, siue in modum puris crassa, ut scripsit Gal. commẽt. 3.* εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. *Nam &* πλαδαρὰ ἕλκη *ea ratione ab Hippocr. dicuntur.*

πλαίστιγξ. *sic dicta est ab Hippocrate ferula, quòd feriendo apta sit.*

πλακῖτις. *species una est* τῆς καδμίας *quæ in fornacibus perficitur, & crustarum modo concreuit: de qua vide in dictione* καδμία. *Est & species quædam aluminis crassarum partium, hoc modo dicta quasi crustacea.*

πλανὴς πυρετός. *erratica febris. Est febris cuius accessiones nullam inter se proportionem seruant. Habet enim suarum accessionum inordinata principia, nullam certæ alicuius febris vel simplicis vel compositæ speciem referentia. Itaque erratica febris nullius certæ speciei est, nec eam possis dicere quotidianam, nec tertianam, nec quartanam, multóque minus cõtinuam. Nam cùm erratica febris ab incertis accessionum principiis dicatur, patet continuam esse non posse, licet continuæ implexa esse possit æquè atque aliæ intermittentes febres. Est autem febris erratica non ex certa humoris specie, quemadmodum aliæ intermittentes, sed vel ex confusis secum humoribus & inæqualiter permixtis & in corporis habitu putrẽtibus, vel ex uno quidem humore, sed transmutato, & in alteram naturam transeunte. Quantùm enim in ægrotantium corpore humores mutantur, tantùm etiam accessionum circuitus. Ac maximè quidem trãsmutatur sanguis cùm putrescit, parte una in flauam bilem, altera in nigram abeunte. Deinde verò flaua bilis quæ nondũ tota usta sit: hæc enim tanquã flauæ atræque bilis media multiplices mistósq; motus habet, quòd inæqualibus portionibus alteratio illa perficiatur & putredo oriatur. Id autem naturaliter contingit à media ferè æstate ad principium autumni, quod tempus* ὀπώραν *Græci nominãt, eóque potissimùm erraticæ febres proueniunt. Verùm superueniente autumno, & flaua bile tota usta & in atrum versa, tunc ex febre erratica constans & legitima quartana nascitur. Alia quoque est non parua erraticæ inordinatæque febris causa, cùm qui putrescere incipit humor, in aliquo membro consistit: alter verò ex aliis defluit partibus, qui vel in ipsis solis continebatur, vel in uniuerso corpore redundabat. Alia præterea causa est error in ratione victus ab ægris commissus, qui si in sanis accessiones nouas parit & morbos, multò magis in ægrotis vel circuitus facit anticipare, vel alios diuersæ naturæ à prioribus excitat, à quibus accessionum ordo peruertitur. Videntur verò etiam aliquando absque ordine fieri accessiones propter circuituum complicationem quæ à medicis ignoratur, cùm veriùs complexa febris sit quàm erratica, quæ tunc verè talis est quando qui febrem faciunt humores in alteram naturam transierint, aut in victu errare contigerit, sicut docet Galenus extremo libro secundo de differentiis febrium.*

πλάται. *dicũtur, authore Polluce, costæ latiores, sicut* κωπία *quæ sunt angustiores. Hippocrates lib: de locis in homine videtur* πλάτας *scapulas appellare, scribẽs:* αἱ δὲ πλάται πρὸς τὰ νῶτα ἤρθρωνται, οὐδὲ ἄλλον οὐδὲν ὀστέον τῶν ἐν τῷ νώτῳ.

πλαταμών. *apud Hippocratem, significat petram in mari prominentem, leuem & hu-*

milem, circa quam dilatantur fluctus, vt ſcribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

πλατανίστινον μῆλον. *mali genus, inquit Galen. vile & quod edi nequeat, ſed ſuibus edē-dum obiicitur, ſic dictū quòd tenera platanorū folia guſtu quodāmodò repræſentet.*

πλατειασμός. *vitium oris, cùm eo nimiùm diducto ſermo malè promitur.*

πλάτυσμα. *dicitur quicquid in latum extenditur, ideóque variis rebus accommodatur, vt emplaſtris aliquando, in quorum genere* πλάτυσμα *vocatur emplaſtrum latum, ſeu potiùs latius linteum cui emplaſtrum ſuperlitū eſt. Sic ſæpe apud Galenum reperias in lib.* τῶν κατὰ γένη, *vt extremo lib. 4. vbi Heræ emplaſtra refert, ſcribítque primum vlcus per ſpongiam probè purgandum, vt madoris expers ſit, deinde ſuper id platyſma imponendum cui emplaſtrum illitum ſit, poſteà duplex linamentū exteriùs ſuperdandum. Sic Aëtius lib. 9. cap. 48.* πλάτυσμα σιδήρου στομώματος *vocat laminam ex ferro ſtomomate latiorem.*

πλατὺς μῦς ἢ

πλάτυσμα μυῶδες. *latus muſculus, de quo vide* μυῶδες πλάτυσμα.

πλατυκορεία. *idem quod* μυδρίασις, *de qua vide ſuo loco.*

πλατυόφθαλμον. *cognomē* τοῦ στίμμεως, *ſed fœminæ quæ proprio nomine* στίβι *dicitur. Nomē inditum quòd à mulieribus ad comparandam oculis gratiam vſurpetur.*

πλεκτάναι. *cirri. Sic Eudemus nominauit vteri cornua. Incertum tamen eſt vtrùm vaſa quæ illic reuoluta implicantur, an illos mammillares vteri proceſſus* ταῖς πλεκτάναις, *id eſt, cirris polyporum comparârit. Eos Praxagoras & Philotimus* κόλπους, *Diocles* κεραίας *nuncupauit. Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις *interpretatur* πλεκτανίων, *apud Hippocratem* ἀντὶ τῶν πλεγμάτων, ἀπεστραμμάτων τῶν ἐπιπλεκτικῶν.

πλέννα. ἡ μύξα. *hoc eſt, mucus, apud Hippocrat. vnde &* πλεννηρά, μυξώδης, *hoc eſt, mucoſa; vt ſcribit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

πλεῦμος. φθόη, ἢ τὸ πλευμονῶδες πάθος, *apud Hippocrat. authore Galeno* ἐν ταῖς γλώσσαις, *hoc eſt, tabes vel pulmonis affectio, vnde & apud eundem* πλευμοῖ *vſurpatur* ἀντὶ τοῦ πλευμώδης γίνεται ἢ φθίνει.

πλευραί. *coſtæ. Sunt oſſa thoracis, à lateribus ſita, ſternon ſpondylis committentia. Ea ſunt vtrinque vt plurimū duodecim, quot & dorſi ſpondyli. Ex his ſuperiores ſeptē ſimpliciter* πλευραί *dicuntur, totidem ſcilicet numero quod oſſa habentur in ſterno, cum quibus, ſicuti cum dorſi ſpondylis, iunguntur per diarthroſim, quāquam ea qua ſterni oßibus copulantur diarthroſis obſcurior ſit. propter ligamenta membranoſa quibus vndique tegitur. Tam exiguus autem eſt earum motus, vt ſynarthroſis appellari queat. His autem coſtis nec vna eſt ſimpléxque figura, nec ſitus. Sunt enim principiò anguſtiores & ſubrotundæ, deinde paulatim lateſcunt, & vbi latiores euaſere, paulatim contrahuntur. Situs præterea quodammodò obliquus eſt. Nam poſt ſuam cum ſpondylis diarthroſim in anteriora ſimul & inferiora feruntur, multúmque ita progreſſæ, rurſusq; ſurſum verſæ, protinus ad ſternon recuruantur. Vnde iam quicquid earum cum ſterno committitur, non os ſed chartilago eſt: quanquam non ea tantùm parte chartilaginoſæ ſunt, ſed præter id bona ſui parte, & iam indè propemodum vbi recuruari cœperunt quà ſunt molliores, vt ad radicem duriores. Earum duæ primæ* ἀνάστροφοι *quaſi retortæ dictæ ſunt, authore Polluce, duæ aliæ ſequentes* στερραὶ *propter firmitatem, tres verò poſtremæ* στερίπτιδες. *Quinque verò reliquæ coſtæ inferiores,* νόθαι *dicuntur, hoc eſt, ſpuriæ & illegitimæ, quia imperfectæ ſunt.*

sunt. Neque enim in sterno, ut septẽ veræ articulantur, sed intus diaphragmati suis chartilaginibus iunguntur, & iisdem acuminatis inferiores superioribus applicatæ, ligamentis affirmãtur. Dicuntur eæ παράσειροι & μαλθακαὶ, ut scribit Pollux. Celsus νόθας à Græcis dici testatur. Cæterùm inter ipsas costas inserti sunt musculi genere duplices, quos μεσοπλευρίους, hoc est, intercostales nominant. Alij enim externi sunt, qui ex costæ superioris inferno latere in subditæ costæ latus supernum obliquè antrorsum feruntur, & unà cum pluribus aliis musculis dilatando thoraci inseruiunt. Alij verò interni sunt, qui ex inferioris costæ superno latere in suprapositæ latus infernum obliquè antrorsum inserũtur, & externos ubique ad χ literæ formam intersecant. Hi autem unà cum quibusdam aliis thoracem expirando contrahunt.

Πλευρῖτις. *est inflammatio membranæ costas succingentis. Omnis in genere inflammationum est, tótque propterea recipit differentias, quot habet ipsa phlegmone, sumptas à materiæ, unde gignitur, varietate. Alia enim verè simplicitérque phlegmone est, quæ scilicet nascitur ex fluxione sanguinis calidi & copiosi. alia verò non simpliciter, sed vel œdematodes, vel erysipelatodes, vel scirrhodes, prout sanguini pituita aut bilis flaua aut atra mista fuerit. Non tamen ut phlegmone, sic etiam pleuritis ab humoris specie, vera aut non vera dicitur, sed, quod ipsum præ se fert nomen, ab ipsa parte affecta. Vera enim pleuritis debet ἐν τῇ πλευρᾷ cõsistere, aut saltem musculis illi continuis. sic autem vocatur ὁ ὑπεζωκὼς τὰς πλευρὰς ὑμὴν, hoc est, membrana costas succingens interna. Itaque phlegmone quæ externos costarum musculos tam μεσοπλευρίους dictos quàm qui ab humeris ad partes thoracis superiores deriuantur, occupat, vel ipsum etiam diaphragma, pleuritis non est, etiamsi signa plurima cum pleuritide habeat communia. Sunt autem veræ pleuritidis signa hæc, & inseparabilia symptomata: febris acuta, dolor internus perinde ac si locus vel intendatur vel pungatur, spiratio difficilis, frequens & exigua, pulsus paruus, arteriam & duram & quodammodò tensam indicans, tussis maxima ex parte cum sputis coloratis, nonnunquam verò sicca. Sed eam quæ sine sputo est, ἄπτυστον πλευρῖτιν appellant, quæ vel celeriter hominem iugulat, vel non nisi longo tempore finitur. Verùm aliæ pleuritides ab hac vera discernuntur, vel quòd earũ dolor externus sit, & contactu moueatur, vel quòd sine febre sit, vel sine sputo, vel sine tussi, vel sine spirandi difficultate, vel quòd neque tensionem neque duritiem ullam pulsus referat.*

Πληγή. *ictus. Dicitur in pulsu motus arteriæ tactui occurrens. Quidam tamen, ut scribit Galenus, non omnem arteriæ occursum sic vocandũ censent, sed eum propriè qui violentus sit. Verùm nihil, ut idem ait, interest πληγὴν aut διαστολὴν aut κίνησιν appellare, vel etiam πλῆξιν.*

Πλῆθος. *copia. multitudo. Dicitur de quolibet humore superabundante, sanguine, pituita, aut utrauis bile, eóque differt ἀπὸ τῆς πληθώρας. Itaque si bilis flaua in corpore excedit, iure bilis πλῆθος dicetur, non etiam πληθώρα, propriè quidem loquentibus. Impropriè tamen aliquando ἀντὶ τῆς πληθώρας usurpatur.*

Πληθώρα. *plenitudo. est omnium humorum æquabilis redundantia. Aliqui verò contẽti sunt dicere esse sanguinis redundantiam, non eius quidem synceri, & ab aliis humoribus secreti, sed cum iis naturæ modo confusi. Venarum enim sanguis cùm nequaquam simplex sit & unius naturæ, sed pituita, bile utraque, & puro sanguine secum certa quadã proportione, &, ut cuique corpori expedit ad valetudinem, mi-*

stis cōstet, eam quatuor humorum commixtionem temperationémque sanguinis nomine omnes appellant. Eiusmodi sanguis interdum in corporibus hominū exuperat, & legitimum naturæ modum excedit, atque is excessus πληθώρα vocatur. Ea autē duplex est, vna quam πρὸς ἀγγεῖα, hoc est, ad vasa, altera quā πρὸς τὴν δύναμιν, hoc est, ad vires medici solent nuncupare. Illa quidem simpliciter & absolutè plenitudo censetur, quòd venæ tam copioso sanguine redundent, vt non modò intumescāt, sed etiam distendantur penéque rumpantur. Ea plenitudine præditi sunt athletæ, quorum habitus, vt scribit Hippocrates, quoniam ad summum bonæ valetudinis gradum peruenit, in quo diu manere & consistere non possint, nec quicquam ei prætereà addere, periculo non caret. Nam tametsi non nisi bonis scateant humoribus, siue omnes vnà increuerint, siue purus tantùm sanguis modum excesserit, sintq́; viribus admodum robustis, verendum tamen est ne quid sinistri illis contingat, nisi properè bonus ille habitus tātáque plenitudo tollatur. Hæc πρὸς ἀγγεῖα dicitur, siue, vt Galenus explicat, πρὸς τὴν εὐρυχωρίαν τῶν περιεχόντων τοὺς χυμοὺς ἀγγείων, quòd tanta sit sanguinis copia, vt eam propè capere venæ nequeant. Vocata est & à quibusdam κατὰ τὸ ἔγχυμα, quoniam, vt idem scripsit, κατὰ τοὺς ἐγκεχυμένους τοῖς ἀγγείοις χυμοὺς συνίσταται καὶ νοεῖται, id est, infusis per vasa humoribus consistit atque intelligitur. Altera plenitudo non simpliciter dicitur, sed πρὸς τὴν δύναμιν. Refertur enim ad vires. Nam quamuis vasa non sint plena sanguine, nec eo tumeant aut distendantur, plus tamen habent quàm natura possit conficere. Infirmior enim natura grauatur persæpe mediocri sanguine etiam optimo, qui tandem à calore natiuo imbecillo destitutus, putrescit morbósque excitat. Itaque cùm non sint pares omnium vires, patet plenitudinem hanc non absolutè dici: quam enim hic ferre non potest, alius facilè perferet. Quæ verò ad vasa dicitur, nulli ætati, sexui, naturæ contingit, quin simpliciter & absolutè plenitudo vocari debeat.

Πλῆκτρον. *calcar. vide* βελονοειδὴς.

Πλημμυρὶς. *significat apud Hippocrat. lib.* περὶ διαίτης ὀξέων, πλῆθος ὑγροῦ τινὸς, *hoc est, humiditatis cuiusdam redundantiam, vt comment. 3. Galenus explicauit.*

Πλήμνη. χοινικὶς τοῦ τροχοῦ. *modiolus rotæ apud Ionas, quo etiam vocabulo idem significatur apud Hippocrat. lib.* περὶ ἀγμῶν, *vt comment. 2. Galenus annotauit, atque etiam* ἐν ταῖς γλώσσαις, *vbi tamen legitur* πλήμη.

Πλήρης σφυγμός. *plenus pulsus, qui arteriam in sua diastole pleniorem repræsentat, & occursum eius humiditate plenum. Huic oppositus est* κενὸς, *hoc est, vacuus: ambóque simplicem vnam pulsuum differentiam constituunt, sumptam à quantitate infusionis humorum arteriæ, seu à contentis in eius capacitate.*

Πλήρωσις. *repletio. Est cuiuslibet rei & quacunque in parte. Itaque & cibi & potionis & humorum atque etiam excrementorum est, dicitúrque de ventriculo, venis cæterísque corporis partibus.*

Πλησμονή. *repletio cibi & potus: vel, vt ait Galenus in Aphor. 17. lib. 2.* πλείων τροφὴ τῆς τοῦ σώματος φύσεως, *hoc est, alimentum copiosius quàm corporis naturæ conueniat.*

Πλίστιδες. νάρθηκες. *hoc est, ferulæ, apud Hippocrat.* παρὰ δὲ πλίσσειν, *vt scribit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πληχὰς. *dicitur apud Hippocr. totū id quod inter inguina vtriusque cruris est, vt explicat Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Idem etiam scribit cōment. 2.* εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν,

ἀγμῶν, scilicet eo nomine apud Hippocr. designari, quod inter vtrũque crus spatium est. Nam & ἐκπεπλίσθαι & διαπεπλίσθαι diuaricari significat, dicuntúrque ea verba de cruribus gressum facientibus atque inter se distãtibus: ipsáque crurum diductio digressióque πλικτὰ, sicut & ipse gressus πλιχὰς à Græcis nuncupatur. Sunt autem, vt scribit Galenus, qui πλιγάδα, per γ scribant.

Πλινθίον. machinamenti genus est quod ad Nileum authorem refertur, factũ ad eorum similitudinem quæ vocantur tractoria quadrata oblonga. Duo enim habet latera, longa palmos quatuor, digiti crassitudine, quæ extremis partibus trãsuersariis inter se compacta sunt. Est autem transuersariorum crassitudo & latitudo quanta laterum, sed longitudo palmum implet. Meritò igitur cùm talis compositio sit, vt latera quatuor palmos longa sint, transuersaria vnum, totius organi quadrati structura oblonga euadit. Licebit autem, si quis voluerit, latera breuiora efficere. Media itaque latera pertusa sunt rotundis & peruiis foraminibus, per quæ axis traiicitur, qui media parte clauũ infixum habet: capitibus verò, quibus latera excedit, vectes æneos, vel ferreos, decem digitorum magnitudine. Sunt item in organo quatuor annuli lateribus affixi, bini ab inferiori parte, totidem à superiori. Antiqua quidem huius organi structura authore Nileo talis est.

A. Duo latera.
B. Transuersaria.
C. Transuersarij partes priores excauatæ ad figuram ∪.
D. Rotũda ac peruia foramina.
E. Axis qui media parte clauũ infixum habet.
F. Vectes ænei.
G. Annuli.

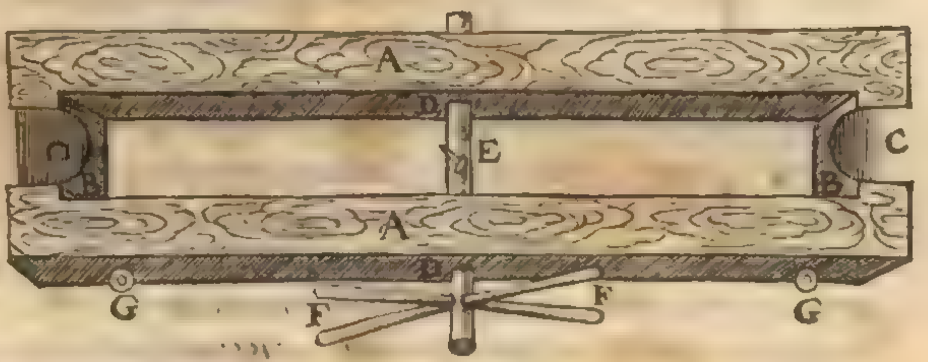

πνεῦμα. spiritus. Est substantiaætherea, calida, leuissima tenuissimáque, omnes in corpore motus ciens. Substantiam quidem esse liquet, quòd tertia sit substantiæ nostræ portio, quam medici constare scripserunt solidis, humoribus & spiritibus: verùm supra corporeæ naturæ sortem ex elementorum temperamento cõflatæ. Siquidem hæc nihil habet elemẽtare, sed eiusdem planè est cum calore natiuo originis, cuius etiam perpetuò comes est, & in rebus omnibus gerendis instrumentum. Nam cùm ad vitæ cõseruationem oporteat calidum illud innatum per omnia diffundi, ei natura spiritum socium asciuit, qui ipsum quò necesse erat deduceret. Proindéque spiritus ille cum calido natiuo mistus ita confususq; est, vt nunquam ab inuicem separentur, sed vbicunque calor est, illic etiam spiritum esse sit necesse. Non insidet alterum alteri, vt subiecto, sed totis substantiis perfectissimè secum commiscentur, adeò vt vnum tantùm corpus, vnáque res videri possint. Ex eo factũ est, vt à medicis vnius opera alterius esse plærumque dicantur, & iisdem cognominibus titulisque ornentur, vtrumque interdum naturam, opificem, animam etiam aut eius instrumentum, authorémque omnium functionum, adhæc vitæ vinculum indifferenter dici inuenies à medicis aliud agentibus & non ex professo ea de re differentibus. Cùm ergò tãta sit spiritui cum calore natiuo communio operisque societas, par est eum eiusdẽ etiam naturæ esse, hoc est, æthereum, cælestem & diuinum, cuiusmodi calidum innatum

esse, quod θερμὸν ἔμφυτον dicitur, suo loco annotauimus. Idem verò etiam calidus est tùm ab origine, tùm quòd cũ calore innato cõmercium habeat, per eũ, sicuti dictum est, diffusus. Hac autẽ natura præditũ, quis neget leuißimum tenuißimúmque esse? Et talem quidem esse conueniens fuit, vt quoquouersum calidum innatum deduceret, & in solidißima quæq; penetraret, rueret, impetũ faceret. Qua de causa Hippocrates corporis nostri spiritus τὰ ὁρμῶντα, nomine profectò accuratißimo & ad eorum naturam explicandam aptißimo appellauit, sicut eam vocem antè enarrantes ostendimus. Est enim spiritus præcipuum naturæ instrumentum quo omnes functiones muniáque exequitur. Is cùm sit genere vnus & simplex, sicut & calor natiuus, attamen pro locorum in quibus habitat & functionum quas obit varietate magnas habet differentias. Vt enim suo calido innato pars vnaquæque prædita est, sic & proprium spiritum poßidet tam insitum à primis natalibus, quàm ex principibus partibus eum gignentibus influentem, ex quo primum nobis ingenitus nutritur atque instauratur. Quo fit vt totidem sint innati nobis spiritus, quot sunt & naturarum & calorum varietates. Qui quoniam promptißimè exoluerentur & euanescerent, nisi subindè alio aduenientе spiritu reficerentur, ideò natura triplicem spirituum procreãdorum officinam instituit, ex quibus tres in vniuersum spirituum differentiæ oriuntur: naturalis quidem ex iecinore, vitalis autem à corde, animalis autem è cerebro, tribus certè nobilißimis partibus, quæ sicut dignitate potẽtiáque cæteris præcellunt, ita reliquarum curam, vt ita dicam, gerentes nouos iugiter spiritus creant, quibus non modò munia sua obeãt, verùm etiam alios singulis partibus ingenitos instaurent. Quorum tamen spirituum tanta est varietas, quantùm tres illæ partes earúmque functiones ab inuicem distant. Itaque cùm iecur circa alimentorũ concoctionem versetur, eóque in opere plurimum fit sordium & inquinamenti, fieri non potest quin spiritus etiam, cuius beneficio naturales omnes actiones absoluũtur, veluti labe quadam indè contracta minùs purus tenuísque sit, si cum vitali animalíque comparetur. Is alitur augetúrque à tenuiore, puriore, magísque aërea portione totius alimẽti, quæ in vaporis speciem quandã ex eo sublata, à solido ipsius iecinoris corpore (quod in ea actione primas partes sustinet, spiritu & calore, tãquam instrumentis, vtens) concoquitur, & spiritus fit naturalis. De quo tamen apud veteres medicos dubitatũ fuisse, sitne aliquis, liquet ex Galeno, qui lib. 12. meth. med. disserens de affectibus qui in spiritu consistunt, visus est de eo quoque dubitasse, non ausus aliquem esse planè profiteri, sed si aliquis est, vtique eum in iecinore & venis contineri. Nunc tamen doctis omnibus placere video aliquẽ reuera esse, cuius opera ventriculus, iecur, cæteræq; partes familiare alimentum attrahunt, retinent, concoquunt, cuius etiã vi atque impetu partes omnes excrementa à se depellunt. Quod enim ventriculus aliquando obmurmuret, nauseet, singultiat, ructet, euomat, intestina similiter quàm lõgißimè stercora propellãt, vesica vrinã eiaculetur, spiritibus impetu concitatis acceptũ referri debet. Cõtinentur autẽ ij in venis, pérq; eas feruntur in vniuersum corpus, quatuor facultatũ naturaliũ muneribus inseruiẽtes, seséq; pabulum præbẽtes et spiritui quem à primis naturæ nostræ primordiis singulæ partes congenitũ acceperunt. Huius autẽ spiritus quãtum per venã cauam vnà cũ sanguine sursum fertur, in dextrũ cordis sinum subit, vbi perfectiùs excoctum attenuatúmq; per arctißimos meatus sinistrum ingreditur, & ex naturali vitalis euadit, à

solido

solido cordis corpore alteratus. Ibi maximos motus ciet, cordis atq; arteriarũ diastolis systolisque insignes, præter gloriæ, honorũ, vindictæ, aliorúmq; eiusmodi cupiditatẽ, animiq; perturbationes ab ipso quidẽ corpore cordis, siue ab insita ipsi facultate profectas, sed spirituũ ministerio absolutas & cõtinuatas. Hinc pulsus vehemẽtes, magni, celeres, crebri à magno spirituum vitalium impetu, vt ab exiguo contrarij, sicut Galenus in libris pulsuum demõstrauit. Diffunditur autem spiritus ille per arterias in omne corpus cum vitali calore, suámque vitam singulis partibus cõseruat. Vt autem ipse ex naturali spiritu alitur & sese sustentat, ita per internum maiorémque arteriæ, quam καρωτίδα vocant, ramum in plexum illum δικτυοειδῆ receptus, proptérque multos eius viæ anfractus & ambages illic diu retentus, factúsq; adhuc purior tenuiórque, in animalem spiritum vertitur, demúmque in cerebri vẽtriculos intromissus, propria solidæ cerebri substãtiæ virtute summam tenuitatem perfectionémque assequutus, per neruorum spiracula sensum fugientia permeans, in corpus vniuersum impetu concitatissimo discurrit, & motus ciet admirabiles. Eo instrumento facultas animalis apprehendit, ratiocinatur, reminiscitur, mouet, sentit, nihilque nõ agit, si modò eius impetus nihil remoretur. Aër enim frigidus, nebulosus atque caliginosus, cruditas ex immodico vini potu, cibísque frigidis, crassis multísq; cõtracta, vita deses & ociosa, somnus largior, excrementorũ copia, corporis summa extenuatio, siue à morbo, siue à nimia exercitatione, siue ab inedia fuerit, adhæc frigidior intemperies, membrorũ densitas, vasorũ per quos spiritus feruntur obstructiones, vt eos reddunt crassiores, grauiores, minúsque calidos, ita eorũ etiã impetus retardãt, minuunt, atque interdum abolent, sicut iis oppositæ causæ spiritus gignunt copiosiores, calidiores, tenuiores, leuiores, à quibus ad motus omnes alacriores reddimur. Ista quidem de spiritu illo æthereo, & perpetuo caloris natiui comite, & de quo videtur Galenus incertus fuisse animáne sit, an præcipuum animæ instrumentum, dicta sint. Præter eum alius etiam est in nobis spiritus naturæ multùm ab eo diuersæ, spiritus quidem propter quandam similitudinem dictus, sed qui potiùs flatus nomen, quem φῦσαν vocãt, mereatur. Est enim veluti vapor quidam crassior, impurior atq; turbidior, tantò aqueo vapori similior, quantò ille naturam aëris exuperat & antecellit. Oritur à nobis ipsis, & in omni corporis parte colligitur in qua calor imbecillus est, humórque crudus. fertur autem huc atque illuc motu errabundo, non citra partis in quam ruit dolorem & molestiam, cùm spiritus ille, de quo antè diximus, semper mitis sit & beneficus, nisi si quando nimiùm exuberans aut exolutus minùs bellè officio suo defungi potest.

Est & alia τοῦ πνεύματος significatio, qua dicitur aër inspiratu attractus, qui respirationis vocísque materia est, à qua τοῦ πνεύματος etiam nomen longiùs progressum est, vt ὅλως τὴν ἀναπνοὴν multis in locis apud Hippocratem designet, quemadmodum Galenus comment. 1. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, atque etiam in Prognost. annotauit. Idem verò lib. 3. περὶ δυσπνοίας author est πνεύματος nomen in morbis simpliciter ab Hippocrate enunciatum, τὴν δύσπνοιαν significare, atque indè πνευματώδη dici eum qui difficultate spirandi laboret, etsi interdum simpliciter ἀντὶ τοῦ ἐμπεφυσημένου, hoc est, pro eo qui flatu distentus sit, vsurpetur, vt ipse ἐν ταῖς γλώσσαις explicauit.

πνευματίαι. iidem qui & πνευματούμενοι.

πνευματικοί. dicti sunt medici quidam hoc cognomine, qui à flatu seu spiritu in corpora

Aa

ſubeunte, omnia vel ſecundùm naturam ſe habere, vel in morbos incidere cenſebãt. Fortè Hippocrates, aut quiſquis author fuit libelli de flatibus, huic ſectæ occaſionẽ præbuit, cui ſe inter medicos Athenæus & Archigenes in primis addixerũt.

πνευματοκήλη. ramex ventoſus. Is genere, vt Paulus ait, ἀνεύρυσμα eſt, vt qui dilatatione fiat à flatulento ſpiritu. Verùm duobus modis accidit, vel ex quatuor vaſis teſticulum alentibus qui durior eſt, nec compreſſu digitorum euaneſcit, ſed recipere curationem poteſt: vel ab arteriis darton membranam intercurrentibus, qui appreſſo digito intrò recurrit & euaneſcit: curationẽ verò non recipit, propter periculum quod ab inceſſabili ſanguinis profluuio impendet.

πνευματόμφαλος. cui vmbilicus à flatu protuberat. Species eſt τῶν ἐξομφάλων.

πνευματούμενοι. dicuntur ab Hippocrate, ſeu quis alius eſt author Prorrhet. quibus magna eſt & frequens reſpiratio, quos ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων Hippocrates πνευματώδεας appellat. Poſſunt tamen & ij intelligi quibus venter flatu diſtenditur. Vocantur & ab Hippocrate πνευματίαι, vt ſcribit Gal. lib. 3. περὶ δυσπνοίας.

πνευματώδεες, ἃ

πνευματωδέτης. iidem qui & πνευματούμενοι, de quibus ſuprà.

πνεύμων. pulmo. Eſt caro molliſsima & laxiſsima, reſpirationis & vocis inſtrumentum. Nulla enim in toto corpore caro rarior, laxior, molliórque eſt, & quæ ſpongiæ ſimilior ſit, ſpumámque ſanguinis magis referat. Tali quidẽ ſubſtantia pulmonem conſtare oportuit, quò follis inſtar aëre impleri diſtendique citra noxam poſſet. Eſt enim à natura cõditus, vt reſpirationis vociſque eſſet inſtrumentũ. Cuius quidem actionis etſi propria eius ſubſtantia primaria cauſa eſt, multa tamen prætereà ad pulmonis conſtructionẽ concurrunt, tùm per quæ actio ipſa meliùs fit, tùm ſine quibus fieri nullo modo poteſt. Situs eſt intra thoracem, ipſúmque totum replet & occupat, & eius motũ ſequitur. Cùm enim pulmo per ſe immobilis ſit, ab alio moueri debet. Itaque diſtentus thorax, pulmonem vna diſtendit: ſubſidens autem atque contractus, ipſum quoque ſubſidere facit, & aërem quẽ dilatatus attraxerat exufflare, atque ita aëris inſpirationem expirationémque perficit. Vt autem thorax ipſe in duo diuiſus eſt, & media membrana (mediaſtinum vocãt) diſtinguitur, ita pulmo in duas partes diuiſus eſt, dextram & ſiniſtram. Rurſum verò pars eius vtraque duobus lobis conſtat, vno ſuperiore, altero inferiore, ſæpe palàm diſcretis, interdum obſcurè. Præter hos nonnũquam tertius eſt dexter lobus exiguus, vaſis perpaucis textus, media cauitate venam cauam in cor ſubeũtem ceu puluino molli excipiens ac firmans, in hominibus ſternõ oſsibus ſeptem compoſitũ ſortitis. Nam quibus cum ſterno thorax anticus eſt breuior, iis pericardios tunica in phrenas magna ſuæ cauitatis parte incidit, & in hanc cauitatem vena caua, lobo hoc quinto propter viæ breuitatem non indigens. Tria autem vaſa per eius ſubſtantiam diſperſa ſunt, antè quidem arteria venoſa, pòſt verò vena arterioſa, & media harũ aſpera arteria: & hæc quidẽ iam indè à quarto thoracis ſpondylo, vena à dextro cordis ventriculo, arteria à ſiniſtro proficiſcitur. Diſtribuũtur autem ſingula in totos pulmones numeroſa ramorum ſerie. Cæterùm pulmonem ipſum vnà cum ſuis vaſis tunica obducit orta ab ea quæ coſtas ſuccingit, & neruulos à ſexta cerebri coniugatione ſortita, quorum beneficio tunica quidem ipſa mediocrem ſenſum poſsidet, cùm tamen pulmo ipſe nullam vim ſentiendi ſortitus ſit.

πνιγαλίων. *morbus incubus Latinis dictus. Venit* ἀπὸ τοῦ πνίγεσθαι, *quòd eo laborantes propè suffocari videantur:* ἐφιάλτης *alio nomine vocatur, de quo antè dictum est.*

ποδάγρα. *nihil aliud est quàm arthritis pedum. Cùm enim pedum tantùm articulos noxius humor infestat, articularis quidem morbus fit, sed qui nomen ab affecta parte accipiat. Sic si manuum articulos idem morbus occupet,* χειράγρα *vocatur.*

πόθος. *herba duorum generum apud Theophrastum, alterum hyacinthi flore, alterum sine colore candidũ, quo sepulcra coronabantur, à quo & nomen, quasi desideratis esset dicatum. Nascitur autem ferè in tumulis.*

ποίη. *dicitur apud Hippocratem foliũ simile viti natura, vt cissampeli vocatæ species. author Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

ποικίλον φάρμακον. *nomen* τοῦ ἀκόπου, *cuius descriptio habetur apud Paulũ lib.7.cap.19.*

πολεμωνία ἢ πολεμώνιον. *herba est ramis exilibus, vtrinque pinnatis foliis paulò quàm rutæ maioribus ac longioribus, calaminthæ aut sanguinariæ proximis, quibus summis velut corymbi dependent, nigro semine: radice cubitali, albicãte, radiculæ simili. Nascitur in montosis & asperis. Est autem polemonio vis subtilis & exiccans. Vulgò bosci saluiam appellant.*

πόλιον. *herba est duorum generum. Vnum montanum est,* πύθειον *nominatum, cãdidum, tenue, palmi altitudine, semine plenum, capitulum in summo corymborũ specie habens, caníque hominis (vnde nomen inditum) capillitium præferens. odore graui nec iniucundo. Alterum est campestre, maius, odore viribúsque infirmius.*

πολιότης ἡ

πολίωσις. *canities. Affectio pilorum est qua albi fiunt. Ea autem frigida humidáque est, & pertinet ad ipsos pilos, non autem ad cutem cui inhærent. Quòd enim capilli non decidant, patet cutim mediocriter siccam esse oportere. Verùm excrementũ ex quo & gignuntur & crescunt pituitosum est, quòd præter temperamenti frigiditatem humiditatémque etiam candorem habet. Quamobrem & spadones, & mulieres, & qui ætate prouectiore sunt, &, vt vno verbo dicamus, quicunque frigidiore humidioréque præditi sunt temperamento, citò & facilè canescunt. Hi namque omnes pituita plurima redũdant, quæ cùm per cutem imbecilliùs propellitur, ínque ea diutius moram trahit, tandem resiccatur, & propria fit pilorum materia, ita tamen natiuum vt colorem retineat.*

πολυάρχιον. *malagmatis nomen cuius descriptio habetur apud Galenum lib.8.* τῶν κατὰ τόπους. *Refertur & à Paulo lib.7.cap.18. Est etiam cataplasmatis nomen, cuius aliquot differentiæ habentur apud Aëtium lib.9.cap.34.ex Seuero.*

πολύγαλον. *herba est palmi altitudine, lẽticulæ foliis, gustu subacerbo. Pota lactis abundantiam facit, indè nomen ab effectu.*

πολυγόνατον. *frutex est in montibus nascens, maior cubito, foliis laurus, duntaxat latioribus læuioribúsque, sapore mali cotonei aut punici. Flores per singulos foliorũ exortus promit candidos, foliis numerosiores. Radicem habet albam, mollem, longam, geniculis frequentem, graueolentem, digitali crassitudine. Omnes officinæ & herbarij sigillum Salomonis appellant. Est autem variæ particeps facultatis, adstrictoriæ, acris, amaræ, ingrato gustu qui verbis nequeat exprimi, quare & multiplices habet in medicina vsus.*

πολυγονοειδὴς. *sic à polygoni sarmẽtorum similitudine dicitur à quibusdam prima species*

τῆς κληματίδος quam δαφνοειδῆ nuncupant.

πολύγονον. frutex est cuius duo genera produntur. Mas ramis exilibus, copiosis, geniculatis, qui à terra non attolluntur, graminis modo serpentibus, foliis rutæ sed longioribus, semine turgens sub omnibus foliis, flore albo aut rubente. Latini seminalem à seminis copia, & sanguinariam à cohibendo sanguine nũcupant: alij verò, vt Apuleius, Proserpinacam. Herbariis & officinis corigiola & centinodia appellatur. Fœmina autẽ paruus frutex est, vno caule, arundini teneræ simili, densis geniculis in se tubarũ modo farctis, tuberibus articulorũ eminulis, quos folia frõdibus piceæ similia in orbẽ conuestiunt, radice superuacua. Vtrũq; secundo ordine frigidum est, aut etiã initio tertij. habet & modicam adstrictionem. Est autem mas ad omnia valentior.

πολυγράω. apud Hippocrat. ἀντὶ τοῦ πολυφάγω, hoc est, multum comedo. Sic Callimachus ἔγρα ἀντὶ τοῦ κατέφαγεν vsurpauit, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

πολυειδής. sic à quibusdam dictum fuisse elleborum album habetur apud Dioscoridem.

πολυείδου σφραγίς. Polyidæ sphragis. Trochisci nomen est olim celebris, & quo Galenus ad vlcera diuturna & contumacia, præsertim in naribus, vsus est. Recipit autem eo authore lib.5. τῶν κατὰ γένη, Malicorij denarium pondo sex, myrrhæ denarium pondo octo, aluminis scissilis denarium pondo quinque, thuris denarium põdo quatuor, aloës denarium pondo octo, chalcanthi denarium põdo tria, fellis taurini denarium pondo sex. vino dulci excipiuntur.

πολυκαρπότερον. τὸ κρατιγόνον, apud Hippocr. genus herbæ, vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

πολύκλωνος. cognomen τῆς ἀρτεμισίας, non omnis quidem, sed eius quæ ramosa est. Sic autem dicitur ad alterius differentiam quæ μονόκλωνος appellatur.

πολύκνημον. frutex est surculosus, foliis origani, caule pulegij, multis geniculis, siue vmbella, sed dependentibus paruis veluti acinorum corymbis, odore acri, iucundo. Desiccat & calefacit secundo excessu.

πολύκριτον. Hippocrati & Galeno τὸ κρατιγόνον.

πολύμορφον. sic dictum est à quibusdam os σφηνοειδές, de quo vide suo loco.

πολύνευρος. sic authore Dioscoride à quibusdam dicitur τὸ ἀρνόγλωσσον, hoc est, plantago, quòd eius folia multis fibris quasi neruis per lõgitudinem distincta sint: ob quam causam etiam ἑπτάπλευρος ab aliis dicta est.

πολυόστεον. dicta sic est à quibusdam pars ea pedis quæ multiplici osse constat, & quæ alio nomine πέδιον appellatur.

πολυόφθαλμος. sic apud Hippocratem dicitur ὁ βούφθαλμος herba, vt annotat Galen. ἐν τῷ περὶ ἄρθρων.

πολυπόδιον. filicula. Herba est nascens in muscosis petris & vetustis arborum caudicibus, præsertim quercuum, palmi altitudine, filici similis, subhirsuta. Radix illi pilosa, in qua continentur cirri ceu polyporum, crassitudine minimi digiti, coloris intus herbacei, austera aliquantùm & gustu subacris. Eiusmodi polypodium est quod Dioscorides depinxit. Verùm aliud præterea est folio asplenii, viridiore, longiore, magísque per ambitum laciniato, radice priori simili, paulò tamen graciliore, quod plurimum in mõtium syluis nascitur. vtrumque moderatè purgat, atque, vt ait Galenus, citra morsum desiccat.

πολυποδίτης οἶνος. vinum ex polypodio factitium, cuius compositio habetur apud Aëtiũ lib.3. cap.60. & 61.

πολύποδες. *multipedæ, siue millepedæ, animalia sunt exigua locis humectis nascentia, quæ ad contactum sese in globum contrahunt. Dicuntur ὄνοι & ὀνίσκοι, de quibus antè diximus.*

πολύπους. *polypus. Est tumor præter naturam in naribus genitus, polypi carni similis secundùm substantiæ proprietatem. Sic quidem Galenus definiuit lib.3.* τῶν κατὰ τόπους. *Proprietatem autem substantiæ intelligo, non colorem modò & consistentiam, sed reliqua etiã quæ sunt polypis propria, quibus tumorem hunc similem esse veteres prodiderunt: nẽpe quòd multas radices, vt & ille pedes, habeat, quódq; vt ille venantes vlciscitur, acetabulis suis manus illorũ apprehendens, ita & vitium hoc laborantiũ nares obstruat, vt & difficulter spirẽt, & ægrè loqui possint. Hæc enim substantiæ polypi proprietatẽ consequuntur, non minùs quàm color atque cõsistentia. Ac color quidẽ varius est, aliis albidus, aliis subflauus, aliis subruber. Substantia pariter aliis mollis & quodãmodò fluida, aliis durior magísque cõtracta. Celsus lib.6.cap.8. graphicè polypum depinxit, his verbis: Polypus in naribus est carũcula modò alba, modò subrubra, quæ narium ossi inhæret, & modò ad labra pendens narem implet, modò retrò per id foramen quo spiritus à naribus ad fauces descẽdit, adeò increscit, vt post vuam conspici possit, strangulátque hominem, maximè Austro aut Euro flante, feréque mollis est, rarò dura, eáque magis spiritum impedit, & nares dilatat, quæ ferè καρκινώδης est. Itaque attingi non debet. His quidem verbis Celsus omnes polyporũ differentias cõplexus est, quas Hippoc. in lib.* περὶ παθῶν *quinq; cõstituit.*

πολύῤῥιζον. *sic à quibusdam dictum fuisse helleborum nigrum Dioscorides author est, similiter & quartum genus* τῆς ἀριστολοχίας, *quæ peculiari nomine* πιστολοχία *dicitur.*

πολύσπαστον. *machinamentum est articulis reponendis conueniens. Sic dictum est, quoniam multis orbiculorum circuitionibus facilitatem præstet. Est autem iter facientibus maximè idoneum. Refertur ad Archimedem authorem. In quo describendo minimè curiosi fuêre veteres, quòd ad eum vsum Hippocratis scamnum per se abunde esset.*

πολύτριχον. *herba quam & ἀδίαντον & capillum Veneris vocant. sic dicta ab effectu. Explet enim capillorum defluuia, & ad hoc decoquitur in vino cũ semine apij adiecto oleo copiosiore, vt capiti inunctum crispum densúmque capillum faciat.*

πολύχρηστον φάρμακον. *Medicamentum ad multos vsus comparatum, quódque multis simul affectibus conuenit. Sunt autẽ eius generis nonnulla non modò specie, sed etiam genere diuersa. Omnia certè ex contrariis constant medicaminibus, non tantùm secundùm primas qualitates, verùm etiam secũdas. Aliter enim vni tantùm simplicíque affectioni, non etiam multis atque inter se etiam sæpè contrariis prodessent. Coëgit autẽ medicos necessitas contraria aliquando medicamenta miscere, non modò vt vnum alterius vires frangeret, atque minueret, sed quòd cõducibiliùs esse iudicarent, habere vnum aliquod medicamentum permultis affectionibus cõueniens, quàm tam multa singulis affectibus destinata, etiamsi ea πολυχρήστοις in medicina longè præstent. Sic enim vno eodémque medicamento repelluntur & digerũtur, detergentur & læuigantur, incrassantur & attenuantur humores, quod diuersas in se facultates contineat. Eius generis est Panacea, Isis, Icesium, aliáque plurima emplastra, de quibus agit Gal. lib.5.* τῶν κατὰ γένη. *Et si in simplicibus quidem medicamentis, vt aloë, rheo barbarico, mastiche & aliis sexcentis ea vis inesse cernitur, vt con-*

tratios simul effectus in hominum corporibus producant, nemo mirari debet in compositis contrariorum pariter inesse facultatem.

πολυχρόνιος νόσος. diuturnus morbus. Sic dicitur qui non nisi longo temporis spatio soluitur. Contrarius est τῷ βραχυχρονίῳ, non etiam τῷ ὀξεῖ. vide ὀξύς.

πόμα. potus. Dicitur & τὸ ποτόν. vide πόσις.

πομφοί. apud Hippocratem dicuntur eminentiæ cutis tumidæ simúlque humore redundantes & rubicundæ, ut interpretatur Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

πομφολύγηρον. nomen emplastri, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 17.

πομφόλυξ. bulla. Est eleuatio in humore facta à spiritu flatuoso. Siquidem spiritu flatulento intra humorem concluso bulla excitari solet, præsertim si humor tenax viscosusque est. Tunc enim bulla permanet nec facile soluitur. huiusmodi bullæ sæpe in vrinis insident, morbum renalẽ & longum significãtes, ut habetur apud Hippoc.

πομφόλυξ. medicamentum metallicum quod in coctura æris sursum fertur, & in cameris parietibúsque fornacum, bullarum modo tumens, colligitur. Nihil enim aliud est quàm æris fauilla. Effertur autem vel ex ære solo, vel ex cadmia sola, vel ex ære & cadmia, quòd eam aliquando friatam metallici inspergant æri. Primùm autem in bullas, ut aqua, tumet, atque ex eo nomen accepit: mox maiore accedente incremento, lanarum aßimilatur peniculis. Atque ita quidem sua sponte gignitur in fornacibus. Eius autem duo genera Dioscorides statuit, vnum colore æris & modicè pingue, alterum candidißimum & extremæ leuitatis. fit quod candidum est, cùm in coctura æris, liquescente eo, metallici multam friatam cadmiam inspergunt, meliorem pompholygem facere volentes. Nec solùm ex ære fit, verùm ex cadmia etiam consultò ad confectionem eius follibus ventilata. Conficiendi autem rationem & Dioscorides & Georg. Agricola apertè exponunt. Eiusdem omnino generis cum spodio est. specie tantùm differt. Quod enim in eo opere tenuius est & leuius, sursum fertur, pompholyxque dicitur: quod verò deorsum fertur, spodium est, sic dictum à cineris similitudine. Rara nunc est pompholyx, & penè ignota, ut & plæraque alia recrementa metallorum. Sunt tamen qui in officinis eam nil album appellent, ut & spodiũ nil nigrũ aut gryseum. Inter ἄδηκτα pharmaca numeratur põpholyx. adstringit & siccat lenißimè, præsertim lota, habétque tenuitatem partium citra calorem.

πόνος. labor. Est motus omnis vehementior. idem omnino cum exercitatione generaliter dicta. Quoniam autem ex immodico labore plærumque laßitudo dolorque oritur, factum est ut πόνος non modò vehementem motum, sed dolorem etiam significet, & quicquid hominem offendit: sic enim intelligendum est laboris nomen Aphor. 7. lib. 1. ὅκου μὲν οὖν κάτοξυ τὸ νόσημα, αὐτίκα τοὺς ἐσχάτους πόνους ἔχει. Sed cùm in omni dolore duo esse oporteat, affectum à naturali constitutione alienum, & eius affectionis sensum, Hippocrates vtrumque πόνον appellat. Siquidem Aphor. 6. lib. 2. ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν πόνων οὐκ αἰσθάνονται, τούτοισιν ἡ γνώμη νοσεῖ, ipsa sola affectio dolorifica ab Hippocrate πόνος appellatur: hic enim πονέοντας intelligit eos qui aliqua in parte tam vehementer offensi sunt, ut omnino, nisi delirent, dolituri sint. Cùm verò scribit dolorem fieri propter calidum, propter frigidum, propter plus, propter minus, ipsum alterationis sensum sine dubio intelligit. Vt autẽ ὁ πόνος apud Græcos, sic apud Latinos labor accipitur, sicut ex Cicerone videre licet qui laborẽ definiuit, esse functionem quandam vel animi, vel corporis grauioris operis & muneris,

neris: & ex Virgilio, qui patiendi dolorem Lucinæ labores appellat.

Ποντικὴ ῥίζα. *sic à quibusdam dicitur ἡ γλυκύῤῥιζα, ut habetur apud Dioscoridem: plurima enim in Ponto nascitur.*

Ποροποιΐα. *vocabulum est Methodicorum proprium, quo ipsum exiguorum meatuũ statum designabant, in quo sanitatis morbique causas constituebant. Hinc* μεταποροποίησις *apud eos eiusmodi meatuum status immutationem significabat, ut &* μετασύγκρισις, *de quibus vide suis locis.*

Πόρος ἀκουστικὸς, *siue, quod idem est,*

Πόρος τυφλὸς. *meatus auditorius, siue foramen cæcum. vide* οὖς.

Πόρος. *meatus. Id dicitur per quod aliquid influit vel effluit, siue id spiritus sit, siue aër, siue humor, siue excrementum. Proinde oculorum nerui* πόροι *vocati sunt ab Herophilo. Similiter & in auribus* ἀκουστικοὶ πόροι: *ad hæc meatus tùm per quos cibus vel in ventriculum subit vel ab eo exit, tùm quibus chylus in iecur effunditur, aut bilis in suam vesiculã ingreditur vel ex ea effunditur,* πόροι *appellantur: prætereà & exigua illa foramina per totam dispersa cutem, quæ corporis uniuersi perspirationem moliũtur. Sunt autem in uniuersum duo pororum genera, alij sensibiles, alij insensibiles habentur. Illi magni & patentes sunt, quales in ventre, iecinore, liene, intestinis, venis, arteriis, & reliquis eiusmodi instrumentis visuntur: hi verò parui & visum fugientes, non solam quidem partium superficiem occupantes, sed per totam etiam carnis, ossium, chartilaginum, neruorum, ligamentorum, membranarum, & cutis substantiam disseminati. Neque enim externi modò sunt & superficiales, sed etiam intimi. Siquidem iis plenum est totum corpus & tota cutis. Aliter putredo vitari nullo modo posset. Iis enim foraminibus totius corporis perspiratio fit, quæ constat & frigidi aëris intromissione, & fuliginosorum quæ in singulis partibus colliguntur excrementorum vacuatione. Ex quibus perspicuum est meatus omnes in optima corporis cõstitutione patentes semper esse oportere. Quod vt plurimũ valet ad tuendã sanitatem, sic eorũ obstructio maximorũ morborum occasionem præbet.*

Πορφύρα. *purpura. nomen emplastri cruenta vulnera glutinantis. Descriptio habetur apud Aëtium lib. 15. cap. 12.*

Πόσθη. *præputium. Est glandis tegumentum. Id autem non aliud est quàm carnea membrana cute obducta, quò tenuius esset, & faciliùs tùm extenderetur tùm vndique glandem comprehenderet. Natura in hunc vsum ipsum glandi videtur induxisse, vt glandem seruaret læuem, mollem & lubricam. Callosa enim & arida stupida est, nec sensum retinet qui muneri suo conueniat. Summa præputij pars quæ prominet* ἀκροποσθία ἢ ἀκροπόσθιον *dicitur.*

Ποσθία. *tuberculum oculi, quod alio nomine* κριθὴ *vocatur, de qua vide suo loco.*

Πόσις. *potio. Nõ est aliud quàm* τοῦ ὑγροῦ κατάποσις, *hoc est, humoris deglutitio, siue, quod idem est, humoris ab ore in ventriculum attractio. Est enim ea actio facultatis attractricis, quæ humorem rectis fibris, quas interna vẽtriculi tunica plurimas habet, attrahit. Cæterùm attractionem eam sitis excitat, vt quæ non aliud sit quàm potionis desiderium. Et appetuntur quidem propriè frigida humidáque: vocatúrq; is appetitus* δίψα, *hoc est, sitis. Quod autẽ bibitur,* τὸ ποτὸν, *siue* πόμα *dicitur, pars* τῆς διαίτης *non infima. Quippe quantùm ad sanitatem conducit ratio potus rectè instituta, tantùm valetudini officit, si quis eo abutatur. Ac valet quidem imprimis ad cibi cõ-*

coctionem & distributionem, quòd cibus nisi humore aliquo perfusus sit, non nisi ægerrimè concoquatur & ventriculum offendat: quódque propter siccitatem in venas & iecur subire non possit, nec sanguinem consistentia mediocrem gignere. Nec tamen propter eas tantùm causas appetitur, sed etiam per se, propriáque ratione. Cùm enim hominum corpora ex quatuor elementis certa quadam proportione mistis constituta sint, si ea diu valere debent, elementorum substantias seu qualitates in eadem temperie perpetuò seruare oportet. Quare cùm eorum dissipatio assiduo quodam, quod vitari non potest, substantiæ nostræ effluuio quotidiè fiat, sicut cibo quod calidum siccúmque in nobis est resarcitur, ita potu frigidum humidúmque instaurari necesse fuit. Ex quo sequitur potum omnem, aquæ etiã purissimæ, vnà videlicet cum cibo acceptum eique permistum nos alere. Ex iisdem enim omnino nutrimur ex quibus constamus, nihilóque absurdius est ex aliquo quid nutriri, quàm componi. Proindéque eadem sitis ratio est, quæ & famis, eadémque causarum series in excitanda siti spectatur, quam & in fame Galenus exposuit, suntq; eius pariter duæ differentiæ, animalis & naturalis, totidémque in potionis appetentia, quot & in cibo symptomata esse Galenus lib. 1. de sympt. causis ostendit. Aliquando enim quædam priuatio appetentiæ potionis est, nullóque modo potus expetitur, cùm corpus vel propter excessum humoris & frigoris omnino potione non eget, vel venter offensam ex desyderio in se non sentit. Aliquando verò diminuta potionis appetentia est, cùm eadem ipsa remissiora sunt. Interdum autem etiam vitiosa est, habétq; se ad portionem cum ea quæ circa alimẽtum est praua, aliàs quidem immodicè potum affectans, si in ipsis ventriculi tunicis malus aliquis succus salsus aut biliosus continetur, aut naturale humidum in eo veluti feruet, aliàs verò prauum & à natura abhorrentem, pro ratione vitiosi succi in ventriculo & corpore redundantis.

Πόσῳ apud Hipp. significat ὀλίγῳ, id est, modico, vt Galen. interpretatur ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ποταίνια. apud Hippocratem dicuntur τὰ πρόσφατα, hoc est, recentia, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ποταμογείτων. herba folio betæ, hirsuto, paululum supereminente extra aquam. Refrigerat, adstringit, inspissat.

Ποτήριον. frutex est cortice obductus tenui, spinis horridus, lanugine spissa, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, tragacanthæ proximis, foliis paruis, rotundis, flore exiguo, candidi coloris, semine gustu acuto & odorato, radicibus binos ternósve cubitos longis, neruosis, firmis, quibus recisis manat succus gũmi similis, qui præcisis neruis & vulneribus glutinandis illinitur.

Ποτὶ. maximè. præcipuè, apud Hippocratem, vt exponit Galenus: significat & ποτὲ, hoc est, aliquando, vt idem interpretatur ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πούς. pes. pars ea cruris dicitur, inquit Aristoteles, quæ multiplici osse constat: malleolis, talo, & digitis definitur. De quo ita ille lib. 1. de histor. animal. τὸ δὲ κατώτατον τοῦ σκέλους, πούς. τούτου δὲ τὸ μὲν ὀπίσθιον μέρος, πτέρνα, τὸ δ' ἔμπροσθεν τοῦ ποδὸς, τὸ μὲν ἐσχισμένον, δάκτυλοι πέντε, τὸ δὲ σαρκῶδες κάτωθεν, τὸ δ' ἄνωθεν ἐν τοῖς πλαγίοις, νευρῶδες καὶ ἀνώνυμον, hoc est, vt Gaza cõuertit, pes autem quòd multiplici osse constat, cuius pars posterior calx, prior discreta in digitos quinque est: media plantæ nomine explicatur, cuius quod carnosum inferius solum attingit, vestigium est: quod superius pronam conficit partem, neruosum & nominis adhuc indigum est. Alij verò aliter pedem distin-

guũt & singulis partibus sua nomina accommodant. Etenim ut quibusdam placet prior pedis pars à malleolis ad digitos, ταρσὸς vocatur: interior à malleolis ad magnũ vsque digitum, pedibus sese quasi aspicientibus, πεδίον: quod sub hoc statim in imi pedis medio habetur, κοῖλον ποδὸς: infimum autem quo terram contingimus & calcamus, πέλμα est. Pars verò ea quæ post cauũ pedis iuxta digitos attollitur, στῆθος ποδὸς ἢ πρόστηθος dicitur. Ab his digiti sequuntur. Alij verò superiorem pedis partem totam quæ ante digitos est & neruis ossibúsque constat, πεδίον vocant ἢ πολύοστον, eiúsque priorem partem quæ digitis proxima est, ταρσὸν, posteriorem verò πτέρναν, id est, calcem: inferiorem verò partem totam τύλωμα, id est, vestigiũ, quod scilicet carnosum est, & inferius solum attingit. Verùm Galenus ταρσὸν vocat eam partẽ quæ malleolis proxima ex septem ossibus constat, & manus carpo respondet: πεδίον verò proximã illi partem quinq; ossibus cõpositam, & quæ metacarpio in manu respõdet.

Ποῦς. *pes. Mensura est qua rerum interualla dimetimur. Constat vnciis duodecim, siue sedecim digitis, siue palmis quatuor, vt ex Euterpe Herodoti perspicuum est, vbi sic scribit:* αἱ δὲ ἑκατὸν ὀργυιαὶ δίκαιαι εἰσὶ στάδιον ἑξάπλεθρον. ἑξαπόδων μὲν τῆς ὀργυιῆς μετρεομένης καὶ τετραπήχεος, τῶν ποδῶν μὲν τετραπαλαίστων ἐόντων, τοῦ δὲ πήχεος ἑξαπαλαίστου. *id est, Centum autem iusti passus sunt stadium vnum quod sex sit plethrorum, vt passum sex pedibus metiamur & quatuor cubitis: pedes verò sint quatuor palmorum, cubitũ autem sex palmorum. Suidas quoque scribit:* ὁ ποῦς ἔχει δακτύλους ις'. *Ex eo formantur* ποδιαῖος, ἡμιπόδιος, δίπεδος, διπεδιαῖος. *Sed quamuis tam Romani quàm Græci pedem in totidem partes diuiserint, attamẽ pedem Græcum Romano semũcia, siue, vt Gallico more loquamur, semipollice maiorem fuisse Georgius Agricola ostendit, qui mensuras omnes doctissimè explicauit.*

Πράμνιος οἶνος. *sic dicitur ab Hippocrate vini genus quoddam nigrum atque austerum, vt scribit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πρέμνον. *extremitas albi oculorum, authore Polluce.*

Πρηῢς πυρετός. *mitis febris. Est differentia febris apud Hippocr. lib. 6.* τῶν ἐπιδημιῶν, *opposita* τῷ δακνώδει πυρετῷ, *sumpta à caloris febrilis essentia, & dicitur quæ medici manum non mordicat neque exurit, sed vaporem minimè mordacem exhalat. Huiusmodi est diaria febris. Mitis autem dicitur non simpliciter quidem, sed per comparationẽ, hoc est, minùs mordax, siquidem febrilis omnis calor, cùm igneus sit, acer est & mordax, sed hic magis, ille minùs. Hippocr. sæpe* εὐώδη *appellat.*

Πρηνές. *apud Hippocr.* τὸ πρὸς γῆν νενευκός, *vt interpretatur Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πρῆσμα. *apud Hippocr. inflatio, similiter &* πρῆσις, *vnde &* πρηστικώτατον *maximè inflatiuum, vt exponit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πρηστήρ. *pars colli exterior, quæ per iram incẽsa & tumens inflatur, vt author est Pollux. Dicitur* ἀπὸ τοῦ πρήθειν, *quod & inflare & ardere significat.*

Πριαπισμός. *tentigo. Est auctio pudendi stabilis in longitudinem ac orbem tumefacti, citra rei Venereæ appetẽtiam. sic quidem Galenus lib. 9.* τῶν κατὰ τόπους *definiuit. Addit autem Aëtius dolores indè moueri, quales esse in tetano solent, quòd inflatum distentúmque pudendum conuulsionis modo afficiatur. Scribit etiam eos, qui sic laborant citò perire ventre inflatos & frigidum sudantes, nisi ilico auxilium eis adhibeatur. Accedit etiam iis quandoque inflammatio. Fit hic morbus à flatu vaporoso, ab humoribus viscosis crassisque sublato, & cauernosum penis neruum distenden-*

te. Aliquando verò ipsis etiam arteriis eo flatu repletis oritur, nullo præcipuo proprióque affectu colem infestante. Dicitur à Priapo, cui tale pudendum fuisse veteres finxerũt. Dictus est & à quibusdam satyriasis, quòd Satyri arrigere semper crediti sint. Nec reuera Galenus ea nomina distinxit. Paulus lib. 3. cap. 56. 57. manifestò discreuit, incertum quem authorem sequutus, eum priapismum cui aliquando coniunctam esse inflammationem conuulsionémque Aëtius scripsit, & mortem breui succedere cum ventris inflatione & frigidis sudoribus, σατυρίασιν appellans.

πριαπισκός. vocatur ab Hippocrate lignum paruum in medio suo scamno insertum. vide βάθρον.

πρωαυξέες παῖδες. dicũtur ab Hippocr. οἱ ὧδε πλεῖον ηὐξημένοι, & quorum iam ossa, perinde ac tenellorum, formari fingique non possunt. Indè etiam morbi quidam πρωαυξέες ab eodẽ dicuntur, qui accidunt ætate iã progreßis, vt Galenus exponit ἐν ταῖς γλώσσαις.

πρόβατα. quanquam propriè oues significet, Hippocrates tamen ἐν τῷ περὶ ἄρθρων eo nomine designauit βοσκήματα, hoc est, pecora omnia, vt & Homerus & alij plærique veteres, vt annotauit Galenus comment. 1.

προβάτειον. sic dicitur τὸ ἀρνόγλωσσον, authore Dioscoride, quasi ouilla herba. Sunt enim plantaginis folia linguæ pecorum similia.

πρόγλωσσις. dicitur ab anatomicis pars linguæ prior quæ acuta est.

πρόδρομοι. dicuntur venti qui Etesias præcedunt, quasi eorum præcursores. Dirimit eos, vt scribit Galen. Canis ortus. Sexto Idus Iul. flare incipiunt, vt Columel. prodidit.

πρόδρομον. vini genus quod Athenæus in Lesbo nasci dulce scribit. Quibusdam videtur idem esse quod & πρότροπον, eandémque nominis rationem sortitum.

προηγουμένη αἰτία. causa interna, quam & antecedentem solent appellare. Celsus abditam & in occulto positam causam vocat & morbos continentẽ causam. vide αἰτία.

προίτιον. sic à quibusdam dictum fuisse elleborum nigrum Dioscorides author est, quòd Melampus Prætidas eo seruauerit.

πρόκα. significat apud Hippocratem idem quod ἐξαίφνης, hoc est, repentè, vt scripsit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

προκαταρκτικὴ ἡ

προκατάρχουσα αἰτία. dicitur causa externa & euidens, quæ extra corpus posita ipsum bene maléve afficit, atque internam causam quasi irritat & prouocat. Ab ea enim fere fit initium motus. Id quod significat προκατάρχειν itémq; κατάρχειν. Hanc vulgò primitiuam causam appellant, sicut τὴν προηγουμένην antecedentem & antegressam, veluti Galenus manifestò distinxit initiò lib. 4. de sanitate tuenda: quam tamen differentiam quidam aliquando negligentiùs obseruarunt.

προκόνδυλοι. dicuntur, vt scribit Rufus, primi digitorum articuli, metacarpio proximi. Nam medios digitorum articulos κονδύλους dicit vocari. Itaque quòd his illi priores sint προκόνδυλοι appellantur, vt & extremi μετακόνδυλοι.

προκώνιον. triticum tostum. verùm Galenus in explicatione vocum Hippocratis dicit ἄλφιτον προκώνιον ab Hippocrate appellari, farinam ex hordeo recenti & tenero cõfectam, antequam videlicet ex eo conus erigatur. Solent enim in areis etiam nunc coni construi, & maximè in humidis regionibus ex ligno recto, circa quod in metæ vel coni figuram fructus circumponuntur.

προληπτικὸς τύπος. anticipatio accessionis. Est motus accessionis, ante horam qua præcedens

dens accesſio inuaſerat, recurrens. Id autem contingit vel per totum morbi curriculum, vel particulariter in quibuſdam acceſsionibus. Quæ per totum morbũ fit, morbi proprietatem & mores potiùs conſequitur, quàm eius incrementũ oſtendat, cùm & quartani & tertiani & quotidiani quidam circuitus vſque ad integram ſolutionem ita anticipare viſi fuerint, ac maximè quidem ſi πρόληψις, *hoc eſt, anticipatio proportionem per ſingulas acceſsiones ſeruauerit. Ab ea propriè dicitur* προληπτικὸς πυρετὸς, *in qua videlicet ab ipſo morbi exordio vſque ad finẽ acceſsiones perpetuò anticipant. Quæ verò particulariter in quibuſdã acceſsionibus contingit, incrementum totius morbi oſtendit, vt & ea quæ per ſingulas acceſsiones præcedentes* ἀναλόγως *facta, vbi fieri cœperit plus quàm proportio exigit. Sic enim anticipatio morbi incrementum oſtendit, ſicut & acceſsionum retardatio, quæ* ὑστερητικὸς τύπος *dicitur, declinationem. Siquidem ſimpliciter vel anticipare vel tardiorem eſſe acceſsionem, neutrum ſignificat.*

προμαλακτήριον. *dicitur prima pars balnei, ſiue prima domus, quòd in ea præmolliri corpora ſoleant, vt annotauit Gal. lib. ſimpl. medic.* περὶ χαλκάνθου.

προμετωπίδιον. *ſic dicitur cutis quæ fronti prætenditur, in qua rugæ* ῥυτίδες *dictæ conſiſtunt. dicitur &* προμετωπίς.

προμήκη. *dicuntur ab Hippocrate inſtrumenta chirurgica quæ ſuo extremo acuta ſunt. vide* φαλανδρόν.

προμυλλαίνει. *procidit, prominet in anteriorem partẽ, apud Hippocratem, vt annotat Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις. *vnde &* προμυλλώας *ab eodem dicitur,* ὁ προτείνας ἔξω τὰ χείλη, *hoc eſt, cui labra prominent.*

πρόπολις. *eſt craſsior apum materia, flaua, odorata, ſtyracem referẽs, & in maſtiches modum ductilis, ceræ quidem finitima, nondum tamen cera, qua omnes frigoris aut iniuriæ aditus ab alueis arcentur. Tertium eſt ex operis apum fundamentis, quæ cùm tria ſint, inquit Plinius, prima* μίτυν *vocant periti, ſecunda* πισσόκηρον, *tertia* πρόπολιν *inter coria ceráſque. Eſt igitur propolis fauorum ſtabilimẽtum, quod nondum ad ceræ ſpeciem peruenit, & è quo, vt inquit Varro lib. 3. apes faciunt ad foramen introitus protectum in alueum, maximè æſtate. Itaque quoniam apes id ante alueum faciunt, dicitur* πρόπολις, *quaſi ſuburbanum. Inuenitur enim in aluearioꝝum foribus. Secundo ordine completo calfacit, & euocat aculeos & omnia infixa corpori extrahit. Vt autem ſcribit idem Varro, propter multiplicem vſum quẽ in emplaſtris exhibet, multò cariùs in ſacra via quàm mel vænibat: ideo autẽ factum puto vt propolis olim à quibuſdam cera ſacra diceretur, vt ſcripſit Scribonius Largus in ſtrumarum curatione.*

πρόπομα. *potio ex vino & melle concinnata. Vini ſextariis quatuor mellis deſpumati vnus miſcebatur, citra quidam cocturam, vt ſcribit Paulus li. 7. ſed longa ſatis inſolatione. Hæc quidem ſimplex fuit propomatis compoſitio, quæ nomen hoc iccirco ſortita eſt, quòd ante cibos biberetur. Cæterùm ad vſus varios comparari poteſt, vt ventriculi robur, concoctionem crudorum, alui ſubductionem, ideóque varij etiam fuerunt* τῶν προπομάτων *apparatus, vt licet videre apud Aëtium libr. 3. cap. 57. & ſequentibus, vbi vinorum purgantium, quæ* προπόματα *vocat, compoſitiones recenſet, & lib. eiuſdem cap. 72. roſatum flauæ bilis purgatorium* πρόπομα *appellans.*

πρόπτωσις. *procidentia, prolapſus. Generale nomen eſt, omnem partem loco ſuo motam*

alióque prolabentem designans. Itaque si vel vterus, vel podex, vel oculus procidat, is morbus πρόπτωσις *dicetur, sed addito eius partis quæ prociderit nomine, vt* πρόπτωσις ἀρχοῦ ἢ ὕστρας, πρόπτωσις ὑστέρας, πρόπτωσις ὀφθαλμοῦ. *Ac omnis quidem procidentiæ causa est musculorum atque ligamentorum, quibus vnaquæque pars continetur firmatúrque, laxitas, imbecillitas & resolutio siue ab interna siue ab externa causa proueniens. Nonnumquam enim, vt Celsus scripsit, ingens inflammatio tanto impetu erumpit, vt oculos sua sede propellat:* πρόπτωσιν, *inquit, id quoniam oculi procidãt, Græci appellant. At Paulus hoc oculi malũ* ἐκπτωσμὸν *appellauit, cùm totus scilicet oculus ita prolabitur, vt extra ossis sui cauitatem exertus emineat:* πρόπτωσιν *autem minimè, non quòd* πρόπτωσις *rectè dici non posset (sic enim & Græci & Latini vocarũt) sed vt totius oculi prolapsum, ab vueæ tunicæ prolapsu distingueret: quãquam non erat opus Paulo in ea nominum distinctione valdè laborare, quòd addito partis procidentis vt oculi aut vueæ nomine, ambiguitas omnis protinus tolleretur, non aliter quàm ὥσπερ τῆς προπτώσεως ὑστέρας, aut ὕστρας. Neque enim per* πρόπτωσιν *absolutè dictam potiùs licet oculi prolapsum quàm vteri aut ani intelligere. Itaque* πρόπτωσις *tùm oculi totius, tùm partis eius vitium est: totius quidẽ cùm sua sede excidit, à paralysi, ab inflammatione vehementi, aut alio magno præter naturam tumore & fluxione, quæ vt interdum magnum robustúmque articulum, ita oculum possunt loco depellere. prætereà ab ictu, casu, dolore & vehementi aliquo conatu, cum spiritus ingenti compressione, qualis accidit parturientibus. Pars autem oculi quæ procidit tunica vuea sola est,* ῥαγοειδὴς *Græcis dicta, quã quia cornea tunica cõplectitur & continet, si eam vel erodi, vel rumpi contigerit, protinus vuea excidat necesse est. Itaque morbus quidem tunicæ corneæ est, nẽpe solutio continuitatis eius, symptoma autem, vueæ, soluta diuisáque cornea excidentis. Cæterum pro rosionis ruptionísue magnitudine, plus minúsue vueam tunicam procidere necesse est, ex quo fit vt hic affectus pro variis eius differentiis, varia quoque nomina sortiatur. Cùm enim prolapsus paruus est,* μυοκέφαλον *dicitur: cùm ampliùs & eò vsq; creuerit vt acinum vuæ repræsentet,* σταφύλωμα *nuncupatur: sin autem plurimũ creuerit, vt etiam palpebras excedat,* μῆλον. *Quòd si portio ea tunicæ vueæ præterquàm quod procidit, etiam duritiem callúmque contraxit, composita iam quodammodò affectio est, &* ἧλος, *hoc est, clauus vocatur.*

ἐκ προσαγωγῆς. κατὰ βραχὺ, *hoc est, sensim apud Hippocratem,* ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, καὶ ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν.

προσάρθρωσις. *Hippocrati idem est quòd ἡ διάρθρωσις, hoc est, ossium apertè mototum commissura naturalis. vide* διάρθρωσις.

προσάρτησις. *est longiorum membranarũ ad vicina loca applicatio, vt scribit author definitionum medicarum.*

προσέχει ἡ νοῦσος. *apud Hippocr.* ἀντὶ τοῦ παραμένει, *vt explicat Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

προσεχὴς αἰτία. *continẽs & proxima causa quæ &* συνεχὴς *&* συνεκτικὴ *à Galeno appellatur. vide* αἰτία.

προσθετόν. *participium quidem est, attamen eo simpliciter posito Hippocrates balanum aut pessum designat lib. 1.* τῶν ἐπιδημιῶν, *vt comment. 3. Galenus annotauit.*

πρόσθεσις. *appositio. Est adiectio eorũ quæ corpori ad sanitatem desunt, pars scilicet medicinæ altera, quam nonnulli celebres quidem medici definiuerunt esse* πρόσθεσιν καὶ

ἀφαίρεσιν,

ἀφαίρεσιν, *id est, adiectionem & detractionem.*

Est & πρόσθεσις naturæ opus ad nutritionem necessarium, quo alimentum parti nutriẽdæ apponitur. Postquam enim succus is, qui omnem animalis particulam nutriturus est, à vasis excidit, in totã eam primùm dispergitur, mox in halitus speciem adiungitur, hoc est, apponitur parti nutriendæ, deinde agglutinatur, demum assimilatur. Ac adiunctionis quidem atque agglutinationis differẽtiam euidenter prodit genus illud hydropis quod ἀνασάρκα *dicitur, in quo humor ad partem affluẽs apponitur quidem, nec tamen, quòd aquosior sit, adhærescere potest.*

Προσθετὰ φάρμακα. *dici quidem possunt in vniuersum topica omnia medicamenta & quæcunque partibus dolentibus admoueri possunt, propriè tamen ea dicuntur quæ in vellere naturalibus mulierum admouẽtur, intráque eorum sinum reconduntur, siue ad mouendos menses, siue ad sistendos, siue aliam ob causam, quæ tamen magis vsitato nomine* πεσσοὶ *vocari solent.*

Προσκλύσματα. *aspersiones. Remedij genus est quo facies ægri aqua perfunditur. Quod quia commodè fit per spongiam, iccirco species est* τοῦ ἀποσπογγισμοῦ. *Vsurpatur autem non tantùm ad sordes faciei eluendas, sed etiam ad spirituum exolutorum renouationem atque reuocationem, æstate quidẽ & in ardentibus febribus frigidam, hyeme verò egelidam affundentes. Quod ne immoderatiùs fiat cauendũ est, præsertim in iis qui sunt capite imbecillo, quòd indè coma promptissimè inducatur. Eo remedij genere in ipso ardentis febris vigore vtendum præcipit Archigenes, non solùm faciei verùm etiam pectori spongiam aqua madentem adhibens.*

Προσκολλήματα λεπιδώδη. *agglutinamenta squamosa, siue in squamæ modũ facta. sic dicuntur commissuræ ossium temporalium cum ossibus sincipitis siue bregmatis, quas sic veteres potiùs quàm suturas nominare maluerunt, quòd non mutuò quidem in sese insertis ossibus, sed inter se cohærentibus in squamarum similitudinem fiant. vide* λεπιδώδης.

Πρόσοδος. *apud Hippocratem significat congressum siue coitum cum muliere, vt annotat Galenus comment. 3. in 6.* τῶν ἐπιδημιῶν.

Πρόστασις. *extensio. vox obscura apud Hippocrat. inquit Galenus comment. 5. lib. 6.* τῶν ἐπιδημιῶν, *quo loco Hippocr. scribit* γλῶσσαν ὁμόχροον τῇσι προστάσεσι, διόπερ ταύτῃσι γινώσκομεν τοὺς χυμούς. *Aliqui enim de humoribus intelligunt è ventriculo erumpentibus, alij humores in lingua concretos, alij eos quibus ipsa perfusa est. Galenus verò hæc omnia eo nomine comprehendit, vt eo nomine omnes succi quoquomodo linguam attingentes intelligantur.*

Προστῆθος. *dicitur tam in manibus quàm in pedibus pars ea carnosa quæ inter earum partium cauũ & digitos attollitur: in manu* στῆθος χειρὸς, *in pede* στῆθος ποδὸς *vocatur.*

Πρόσφυσις. *agglutinatio, siue adhærentia. Opus est facultatis nutritoriæ alimentum nutriendæ parti sic adaptantis vt illi adhæreat. Priusquam enim nutrimentum assimiletur, agglutinari siue adhærere necesse est, sicut etiã vt agglutinetur appositum esse priùs oportuit. Nam postquam succus is qui omnem animalis particulam nutriturus est è vasis excidit, in totam eam primùm dispergitur, mox adiungitur, deinde agglutinatur, demũ assimilatur. Differre autem inter se* ἐξομοίωσιν καὶ πρόσφυσιν, *id est, assimilationem atque agglutinationem docet vitiligo illa quæ* λευκὴ *dicitur, in qua adhærentia quidem nutrimenti facta cernitur, non tamen assimilatio, sicuti*

etiam adiunctionis atque agglutinationis differentiam prodit genus illud hydropis quod ἀνασάρκα vocant. Siquidem in eo apertissimè affluentis nutrimenti appositio quædam fit, quod tamen, propterea quòd aquosius adhuc est, nec ad succū sufficienter redactum, nec lentitiam glutinísque cōsistentiam, quæ naturalis caloris ope prouenit, adeptum, adhærentiam consequi nō valet. Etenim vt agglutinatio fiat, oportet ea quæ agglutinari debent nec plus æquo dura esse, nec nimis humida & fluentia, sed mediocriter lenta & tenacia, & in eo loco consistere vbi assimilanda sunt.

προσωδέστερος. *si sine iota subscripto legatur, significat* δυσωδέστερον, *hoc est, graueolentius: si verò cum iota* προσῳδέστερος *scribatur, significat tumidius* ἀπὸ τοῦ οἰδεῖν, *vt scripsit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

προσώπου ἦ

προσωπὶς. *sic dicitur à quibusdam* τὸ ἀρχαῖον, *quoniam eo veteres in tragœdiis personas sibi conficerent, quam ob rem etiam à Latinis personatæ nomen inditum est.*

πρόσωπον. *facies, vultus. Dicitur id totum quod fronti subest, vt ait Iulius Pollux, vel vt Aristoteles, pars quæ caluæ subiecta est anteriore parte: sic enim præter oculos, nasum, genas, os, mentum, & auriculas, frontem quoque comprehendit. De homine tantùm dicitur, quòd cùm vnus animantium erectus sit, solus antrorsum prospectat, vocémq; ante versus emittit, quasi* πρόσωθεν ὄπωπον· διὰ γὰρ τὸ μόνον ὀρθὸν εἶναι τῶν ζώων, μόνον πρόσωθεν ὄπωπεν, καὶ τὴν φωνὴν εἰς τὸ πρόσω διαπέμπει, *vt ait Aristoteles lib. 3. de partibus animalium. Quod autem in homine* πρόσωπον *est, id in brutis* προτομὴ *appellatur, in auibus autem* ῥάμφος καὶ ῥύγχος.

προτιθέμενοι. *apud Hippocrat.* ἀντὶ τοῦ προτείνοντες, *hoc est, protendentes, vt scribit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

πρότμησις. *à quibusdam dictus est vmbilicus, quòd primum in infante resecetur.*

προτρέπεσθαι. *apud Hippocrat.* ἀντὶ τοῦ μεταβάλλειν, *hoc est, transmutari, vt explicat Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

πρότροπον. *est mustum, inquit Plinius, sponte defluens, antequam calcentur vuæ. Potest & vinum appellari ratione generis, vt apud Dioscorid. lib. 5.* ὁ δὲ ἐκ τῆς ἡλιοπαθούσης σταφυλῆς, ἢ διὰ τὴν κλίματος ὀπτηθείσης καὶ τειβομένης γενόμενος γλυκὺς καλούμενος κρητικός, ἢ πρότροπος ἢ πράμνιος. *Item apud Aëtium lib. 9. cap. 24.* σκυβελίτης δὲ οἶνός ἐστιν, ὁ αὐτομάτως ἀποστάζων ἐκ τῶν πεπανθεισῶν σταφυλῶν, καὶ τὸν οἶνον ἀποβαλλουσῶν. *Porrò appellatio protropi, siue musti, siue passi, seu vini dicere mauis, Græcis ab eo deducta videtur, quòd calcaturam & prælum sponte effluendo præuertat, hoc est,* ἀπὸ τοῦ προτρέπειν τὸ ἐκπιέζεσθαι, *vel quòd sponte fluens, reliquum mustum præueniat. Quam etiā ob causam quidam ab aliis* πρόδρομον *appellatum fuisse existimant. Columella hoc ipsum, Mustum lixiuium vocauit, apta nominis translatione ab ea quæ primò priuatímque lixiuia dicitur. Vt enim in ea per colum madēte cinere paulatim distillat aqua, ita & hoc musti genus, per se antequam prælo subiiciatur vua paulatim diffluit, & reliquum mustum præuenit.*

προῦμνος. *prunus syluestris in Asia sic appellatus est, vt scribit Galenus.*

πρόφασις. *sæpè sic dicitur ab Hippocrate causa quæ euidēs manifestáque est, vt pluribus in locis Galenus explicauit. Interdum verò eo nomine omnes simpliciter causas vocat, & aliquando etiam eas, vulgi more, quæ falsò causæ esse existimantur, vt idem annotauit comment. 1. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν.*

Προφυλακτικὴ. pars est τῆς ὑγιεινῆς, tuetur enim sanitatem. Tota consistit in causarum, quæ morbum alioqui facturæ erant, ablatione, hoc est, tota circa humores præcipuè negotiatur. Siquidem maximæ præcipuæq; impendentis morbi causæ humores sunt lenti, crassi, multi, valdè calidi, frigidi, mordaces, putres, pestilētes, aut alia quadam vitiosa qualitate præditi. Quæ ergo iis adhibetur prouisio, lentos incidēdo, crassos tenuando, multos vacuando, calidos refrigerando, frigidos calfaciendo, mordaces contemperando, putres & pestilentes immutando, ne morbum gignant, προφυλακτικὴ appellatur. Ex quo apparet, τῆς ὑγιεινῆς partem esse. Cùm enim ratio tuendæ sanitatis versetur vel in tutela hominis optima valetudine fruentis, vel eius qui iamiam in morbum cadere paratus est, prophylactice secundum hoc munus sibi asciuit. Iam enim in corpore subest latétque morbi causa, eúmque mox excitatura est, nisi citissimè tollatur, cùm nulla adhuc sit eiusmodi causa in eius corpore qui optima præditus est valetudine. Talis quidem propriè ἡ προφυλακτικὴ est. Verùtamen etiam cura quæ sanis & congenitam sanitatem retinentibus, siue ea perfecta absolutáque sit, siue ab optima parum declinet, adhibetur, τῆς προφυλακτικῆς nomine appellatur, quod sanitatem in suo statu conseruando, futuros morbos declinet. Quinetiam si quis iam ægrotare cœpit, morbúsque in ipso, vt dicitur, fieri adhuc est, nec longè progressus, tametsi eiusmodi prouisio ad therapeuticem propriè pertinet, pars tamen quodammodo τῆς προφυλακτικῆς dici potest. Cùm enim morbus iam factus est, nullaque causa superest quæ morbum faciat, tunc sola iam facti morbi curatio relinquitur: vbi verò quæ subest in corpore causa nondum morbum peperit, eius sublatio ad prophylacticen attinet: cùm verò iam aliquid egit, aliúdque insuper factura est, mistum iam quodammodò hoc opus est ex præseruatione & curatione. Quod enim morbi iam factum est, curatione tolli debet: quod verò faciendum restat, per prophylacticen arcendum est. At nullum huic operi propriè inditum nomen est, quo coniunctam cum præseruatione curationem designemus, sed pro vincēte opere, vel curationem, si morbus iam longè processit, vel præcautionem, si intra initia sua consistit, appellamus. Sic quidem Galenum interpretari oportet extremo libro artis paruæ, vbi scribit τῆς προφυλακτικῶν triplicem esse in genere differentiam: primam quidem hominis qui integra fruitur sanitate, secundam eius qui non integrè valet, tertiam verò eius qui iam ægrotat.

Πρόφυσις. βλάστημα, hoc est, germinatio, apud Hippocr. vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Προωστικὴ δύναμις. propulsoria facultas. Eadem omnino cum expultrice quæ propriè ἀποκριτικὴ dicitur. videtur tamen τὴν προωστικὴν Galenus magis vsurpare in ea facultate qua vterus vtitur in propellendo fœtu, lib.3.facul.nat.

Πρωκτὸς. pars ea per quam ventris excrementa exonerantur. nomen habet παρὰ τὸ προέχειν ἐκτὸς τὰ τῆς γαστρὸς. dicitur & κῶλος, & δακτύλιος, & σφάιγ, & τράμις, & χύσαισθος, & ἀρχὸς, & ἕδρα.

Πρωτεὺς. est collyrium principio suffusionum & ad omnem visus hebetudinem, & ad cicatrices, & ad callos efficax. Triplex habetur eius descriptio, neque enim consentiunt Galeni, Aëtij & Pauli compositiones.

Πρωτόγαλα. dicitur lac quod statim à partu mulctum est, quod cinere calido modicè tepefactum citra coagulum statim concrescit. Id veteres comici, vt scribit Galenus, πυριάτην, in Asia πυρίεφθον appellabāt: hoc autem purum lac est, nihil alienæ qua-

litatis admixtum habens: attamen addendum cum melle consulit Aëtius, aliàs coctu difficilius est & crassioris succi, tardiúsque in venas subit.

πρωτόγονον. *sic dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον, siue sedum maius authore Dioscoride.*

πρωτορρέοντος ῥητίνη. *resinæ genus sic vocari apud Lacedæmonios author est Galenus lib. 3.* τῶν κατὰ γένη, *eandémque ab aliis* αὐτόρρεον *dici, quòd tùm prima, tùm sponte fluat. In Cilicia, vt idem ait,* καπίλαιον *appellatur. Ea liquidis omnibus resinis tùm liquidior, tùm calidior est, & partium tenuitate præstat.*

πρωτόστακτος κονία. *hoc nomine designatur lixiuium propriè in quod parandum calx ad cinerem quemcumque additur. Id autem adurit, & clysterium potissimum medicinis miscetur, vt Paulus lib. 7. prodidit.*

πρωτότομοι. *dicuntur caules brassicæ teneriores, quos & asparagos dici Galenus lib. 2. de alimentis author est.*

πταρμική. *frutex est surculos habens paruos, multos, rotundos, abrotono non dissimiles, & circa eos folia oleæ longa, multa, & in cacumine capitulum, vti anthemidis, paruum, rotundum, quod suo acri odore sternutamentum excitat quod & flores efficacissimè præstant. Officinis & herbariis pyrethrum syluestre dicitur. Calfacit & siccat, viridis quidem secundo excessu, arida verò tertio.*

πταρμικὸν φάρμακον. *sternutatorium medicamentum. Est acre medicamentum, quod naribus inditum sternutationem mouet. Acre & mordax omnino sit oportet quod facultatem cerebri expultricem irritet. Ea namque offensa medicamenti acrimonia, niténsque à se quod molestum est depellere, sternutamentum edit. Est autem medicamentum id genere* ἔρρινον, *in hoc ab aliis differens, quæ naribus adhibita citra sternutationem pituitam à capite detrahunt. Eiusmodi facultatem habent cuminum Æthiopicũ, piper, struthion, castorium, zinziber, veratrum, euphorbium, cyclamini succus. Debent autem exigente vsu contundi & cribrari, & intra nares penna, frictione, aut aliter priùs irritatas & concalefactas vel digito vel arundine immitti.*

πταρμὸς. *sternutatio. Est motus cerebri quo per nares cõfertim acto spiritu nititur sibi molesta expellere. Recensetur à Galeno inter deprauatos motus volũtarios actionis animalis motricis, vt & cõuulsio & tremor & rigor & tussis & pãdiculatio, atq; in illo symptomatũ genere ponitur in quibus causa aliqua præter naturã sit quæ eã ad tale opus extimulet. Ea autẽ est excrementũ mordax, nares aliósq; respirationis meatus aut vẽtriculos anteriores cerebri & cõtinua iis olfactus instrumẽta & ossa ethmoidea obstruẽs, vel flatuosus aliquis spiritus in cerebro cõtentus. Quæ cerebrũ vt à se depellat, geminã adhibet expirationẽ, vnã quã per se facit, per ossa ethmoidea, alteram verò per nares, neruis, vt Galenus ait, ceu manibus prælongis in thoracem demissis vtens, & spiritum vnico impetu ex pulmone & capite vehementer & cõfertim emittens. Exit autem, vt scribit Hippocrates, angusta via, ideóque sonus ille fit qui inter sternutandum exauditur. Quanquam non solus flatus è cerebro erumpens eum excitet, verùm ille etiam qui sursum è pulmonibus fertur. Quamobrem capiti vaporibus pleno sternutamentum conducit plurimùm, nisi à distillatione factũ sit, atque interdum ex accidẽti remedio est singultui, vt habetur Aphor. 13. lib. 6. propter valentiorem motum musculorum epigastrij, causam singultus simul expellentium. Cùm enim ad sternutamentum ciendum expultrix vis ad vehementiores motus se comparet, atque in eo conatu abdominis musculi intenti appressique*

ventrem

ventrem unà comprimant, plærumque fit ut unà quoque expellant ea quæ in ventre & gula singultus causa sunt. Nec verò dissimilis ratio est in iis depellendis quæ pulmones malè habent. Est enim sternutamẽtum interdum eorum remedium, facta scilicet magno cum impetu expiratione, quæ secum rapiat quicquid pulmonibus inhæreſcit. Id plærosque mouit, ait Galenus, vt in pulmonis morbis sternutationes cierent. In quo tamen diligenter attendenda est Hippocrat. sententia ab eo scripta in Prognost. in omni pulmonis morbo sternutationem vel præcedere, vel subsequi malum esse. Ea namque pulmones mouet atque exagitat, quos in quiete, vt & omnes quæ laborant particulas, continere expedit. Ex quo patet sternutamentum per se pulmonibus esse inimicum, temerariámque esse pulmonis per sternutamenta curãdi rationem, quæ per accidens tantùm, & fortuitò prodesse valeat. Causa eadem est cur Hippoc. Aphor. 35. lib. 5. Mulieri ex vtero laborãti aut difficulter parienti sternutationem conferre scripserit, atque alibi consuluerit, vt secundæ ex vtero procidant mouendas esse sternutationes. Compreßis enim magna vi musculis epigastrij & spiritu à superis ad inferna violentiùs depulso, accidit interdum vt & fœtus & secundæ loco moueantur. At verò sternutamenta per se caput leuant, & grauedini, caro, lethargo, apoplexiæ medentur, quòd causam morbificam è cerebro abigant. Ea autem, sicut initiò proposui, spiritus est flatuosus, vel solus, vel cum alio humore acri & mordaci interdum sensibili & conspicuo, aliàs tenuiore & visum fugiente mistus. Quem quidẽ Hippocrates sternutamẽti causam agnoscens, scripsit Aphor. 51. lib. 7. eam fieri ex capite concalefacto cerebro vel humectato inani quod in capite est, breui sententia flatus omnis ortum explicans. Nam cùm flatus generatio fiat ab imbecillo calore in subiectum humidum, patet eum duabus summis de causis excitari. In frigidioribus enim naturis vbi non est magna satis caloris vis ad mouẽdum flatum, cerebri cõcalefactio eum mouet: in calidioribus autem, in quibus propter caloris exuperantiam tota flatuũ materia discutitur, si cerebro superfluus aliquis humor accedat, cui concoquendo impar sit calor cerebri, facilè indè ventriculi cerebri, & si quæ sunt in eo inania spatia, flatu replentur. Itaque duæ causæ flatuum, calor & humor ab Hippocrate eo Aphorismo statuũtur, quæ solæ intra cranium positæ sternutationem mouent. Sunt verò & aliæ quædam externæ, vt medicamenta πταρμικὰ vocata, & aër aliquando ex pulmone sursum elatus compresso confertim thorace.

Πτέρνα. calx. Est os pedis omnium maximum, parte qua ingredimur leniter rotũdum & latiusculum, posteriore tibiæ rectitudinem longè excedens, inferiore astragalo, anteriore oßi scaphoidi inarticulatum. Ex partibus eius anterioribus quæ quidem è regione magni digiti sita est, astragali capiti subiacet, neq; cum altero osse copulatur. At eius extremitas quæ minimo digito respondet, cum osse quod κυβοειδὴς dicitur per synarthrosim coniungitur. Os autem calcis qua parte rotundum est, asperum etiam & inæquale cernitur, eámque in partem tibiæ oßis & tali ligamenta inseruntur.

Πτερύγιον. ala, vel potiùs parua ala: videtur enim diminutiuè dictum ἀπὸ τῆ πτερῷ. Sunt autem πτερύγια propriè volucrium alæ, duræ quidem & fibrosæ, sed pauci excremẽti & salubres. Indè ducta vox est ad alia, vt ad hominẽ in quo πτερύγια appellãtur exteriores & infimæ nasi partes motu præditæ. Sunt autem chartilaginea tenuiáq; corpuscula, ab vtroque latere adnata, in quæ exigui duo musculi à malis prodeun-

tes, vtrinque singuli inseruntur: hi nasi alas adaperiunt: qui autem eas contrahant, nulli sunt, quòd eas propter respirationem non expediat concludi: verùm cùm eas aperientes musculi ab actione cessarint, redeunt illæ in naturalem statum & conuenienti modo patent. Similiter & in mulieribus πτερύγια appellari eminentias illas duas vteri sinum ambientes scriptum reliquit, quisquis ille est Introductionis seu Medici author. Ab eiusdem etiam alæ similitudine πτερύγιον duplex & in diuersa humani corporis parte factum malum indicat. Vt enim alæ in volantibus ab humeris extensæ aperiuntur, sic in his quæ mox exponemus mala ab angulo clausuráue aliqua progredientes inutiles membranæ & carunculæ oculis & digitis nocent. Ac primum quidem de oculorum πτερυγίῳ dicamus. Est autem id neruosa adnatæ oculi membranæ excrescentia, exoriens ab angulo & ad pupillam indè perueniens eámq; obtenebrans. Sæpius à narium, interdum etiam à temporum parte nascitur, rarissimè à superna aut inferna palpebra. Aëtius autem lib. 7. definit πτερύγιον esse cùm album in oculo supra modum augescit, aut caro supercrescit, ex scabra quadam lippitudine aut assiduis fluxionibus. Latini id mali genus vnguem vocant, vt ait Cels. lib. 7. cap. 7. quòd humano vngui, vt credimus, progrediens neruosa ea membrana similis sit. Quod verò in hominis pedibus manibúsque πτερύγιον fit, est incremētum carnis, quæ partem vnguis integit. Nascitur potissimum in pollicibus, pedum quidem ex offensione plærunque, manuum autem ex neglecta reduuia & post inflammationem in pus mutata. Siquidem hoc temporis spatio vnguis radicem exedit, ipsumq; vnguem corrumpit, aliquando totum, interdum dimidium. Est cùm & os corrumpit, graui cum odore, digitúsque per summa dilatatur & liuet.

Πτερυγώδης. alatus. Is dicitur cui scapulæ sine carne nudæque sunt, & alarum instar prominent, retrorsumque producuntur.

Πτερυγώδεις siue πτερυγοειδεῖς. dicuntur duæ apophyses ossis σφηνοειδοῦς quas ad cranij basim extra ipsum emittit. Sic dictæ sunt quòd alarum modo promineant.

Πτέρυξ. sic dicitur à quibusdam ὁ ἀσπάλαθος, vt habetur apud Dioscoridem.

Πτίλοι. dicuntur, inquit Galenus lib. 14. meth. med. quibus periêre ex ciliis pili. Alij verò non omnes simpliciter quibus ij pili deciderunt πτίλους vocandos censent, sed quibus præthereà adiuncta est crassities, callositas ac rubedo palpebrarum, quòd aliter inter eos qui τῇ πτιλώσει & eos qui μιλφώσει laborant non liceat distinguere. Est enim vtrisque commune pilorum defluuium, vt suis locis videre potes.

Πτίλωσις. est defluuium pilorum è palpebris crassis callosis & rubentibus. Aëtius scribit compositam esse affectionem ἐκ τῆς μαδαρώσεως καὶ τῆς σκληροφθαλμίας: non enim simplex pilorum defluuium est, sicut ἡ μαδάρωσις, sed prætereà palpebris & oris præsertim earū accedit crassities, callositas & rubor, quæ sunt τῆς σκληροφθαλμίας symptomata. Nec verò refert hic scrupulosiùs inquirere quis in proposito affectu morbus sit, quæ verò symptomata. Galenus in ptilosi vt & in ophiasi & alopecia, defluuium pilorum videtur morbum constituere, in eorum morborum organicorum genere positum quæ in numero partium deficiente consistunt. Paulus contrà symptoma videtur facere, & morbum ipsam crassitiem & callositatem palpebrarum, positam sub eo genere morborum organicæ partis qui in formæ corruptione consistunt.

Πτισάνη. ptisana. Propria est hordei decorticati appellatio, ἀπὸ τοῦ πτίσσειν, quod pinsere & decorticare significat, quoniam hordeum tundendo deglubere tur, ac suo cortice castratum

stratum ita conderetur. Mundatum hordeum officinæ vocant. Tunditur enim hoc non molitur. Ac veteres quidem primo in corbibus perfusum aqua hordeum dum tumeret, in sole siccabant, mox in pila ligneo pistillo tantisper tundebant, dum corticem glumámque exuisset, & ita vt diu perennaret, reponebant. Aliqui verò hordeum priùs aqua madefactum, dein sole resiccatum in pila tundebant, & suis glumis explicitum molebant, farinam in sacculo coactam diutissimè discoquebant, ita abigi vim flatus existimantes, atque resiccatam & in offas conuolutam ad vsum sorbitionis seruabant. Alij verò, vt refert Const. Cæsar lib. 12. de agricult. hordeum maceratum, purgatum, decorticatum & in sole siccatum, rursúsque pistatum, secundò etiam ad solem exiccabant, cúmque reponere volebant, id quod ex ipso tenue inter pistandũ decussum erat, ei aspergebant, quòd ita ipsum defendi cõseruariq; animaduertissent. At quamuis propriè ex hordeo ptisana pararetur, attamen ex aliis etiam frugibus eam confici solitam annotatum est, vt tritico, alica, zea, oryza, lente, sed quam non simplici ptisanæ nomenclatura, sed addito frugis ex qua constaret nomine, πτισάνην πυρίνην, χονδροπτισάνην, τὴν ἐκ ζειᾶς ἢ ὀρύζης πτισάνην, φακοπτισάνην, & aliàs aliter appellabant. Sic ergo parata ptisana recõdebatur, optimo quidem & saluberrimo instituto, quod vtinam à nobis neglectũ non esset, cúmque vsus exigebat in aqua coquebatur. Coquendi autem ratio aliis atque aliis diuersa fuit, sed Græcis maximè vulgata hæc est, quã Galenus lib. 1. de alimentis annotauit. Coquitur ptisanæ portio in aquæ decem, vel, vt ait Paulus, quindecim partibus, dandáque inter coquẽdum opera est, vt quàm amplissimè intumescat. Quæ enim multũ citóq; intumescit optima censetur, vt contrà quæ longo tempore parũ tumet pessima. Cùm autẽ in tumorem sublata est, aceti momentum infunditur: deinde olei exiguum, quod tamen etiam per initia iniici potest. Cùm ad exactã coctionẽ peruentum erit, friatus sal inspargi debebit. neq; aliud præterea miscendũ est, nisi fortè anethi aut porri pauxillũ. Et talis quidem est optima ptisanæ cõfectio. Ab ea multùm aberat quã plærique aliis multis superfluis imperitè cõdiebant, alij nãque amylũ, alij sapam indebant, alij mel & cuminũ, cinnum potiùs quàm ptisanam parantes. Nec defuit illis fortè ratio, quòd sic hordei crassitiem tenuari, lentorem incidi, flatum discuti arbitrarentur. Nos multò antiquis delicatiores, & ipso Apicio qui lib. 4. de opsoniis superfluam eiusmodi ptisanæ condituram recenset, in gulæ studio superiores, spretis iis omnibus, amygdalis intritis & sacchar o, saléque modico contenti sumus, quibus vis quidem aliqua inest aduersus hordei crassitiem, lẽtorem & flatum, sed porro & anetho longè impar: faciunt enim hæc non modò ad palatum & gratiam, sed non parum etiam ad salubritatem conducunt. Cæterùm sic cocta ptisana, iam non ptisana, sed πτισάνης χυλὸς, ἢ ῥόφημα; hoc est, ptisanæ cremor aut sorbitio appellatur, seu quod idem est, ptisanæ ius vel succus. Quinetiam ius decocti integri hordei in aqua tantisper dum coctione dissiliat, hordei cremorem Celsus vocare solet, qui biliosis & incandescentibus propinatur febribus. Ptisanæ laudes Hippocrates vno volumine prosequutus est, eam omnibus sorbitionibus præferens, quoniam lenis & lubrica ex facili hauriretur, quoniam sitim arceret, quoniam in aluo nõ intumesceret, quoniam facilè redderetur, & assuetis is solus cibus in febribus bis die dari possit, multùm remotus ab iis tùm qui medicinã fame exercent, tùm qui ægros ciborum copia obruunt. Est enim ptisanæ succus alimẽtum medij generis, tenue à Galeno di-

ctum, quod vires nec onerat ut plenus victus, nec ut tenuißimus dissoluit.

Πτυαλίζειν. apud Hippocr. in Prorrhet. non aliud significat quàm frequenter spuere, vel os aßiduè sputo plenum habere.

Πτύελον

Πτύσμα. sputum. Est excrementum tußiendo vacuatum. Cùm enim superfluus aliquis humor thoraci, pulmonibus, asperæ arteriæ, gutturi, aut alicui instrumento respirationis molestus est, eum natura tußi propellere nititur, sputúmque mouet, signũ proprium affectionum quæ partes eas infestant, & cõcoctionis quã victrix natura vel oppressa molitur. Sputum enim album, læue, æquale, facile, quódque morbum leuat, concoctionem & naturæ victoriam significat, quod autem eiusmodi non est tantò peius censetur, quantò magis ab optimo abest. Has duas sputorum differentias, ut sunt natura distinctæ, ita nominibus medici distinxerunt, sicut Galenus lib. 1. de Crisib. annotauit. Quod enim optimè concocti sputi notas gerit, πτύελον: quod verò sanguine aut altera bile respersum mistúmue fuerit, aut spumosum aut aliter vitiosum, πτύσμα potiùs dixerunt.

Πτῶσις. vitium est oculi quod alio nomine magísque medicis usitato φαλάγγωσις appellatur, ut scribit Aëtius lib. 7. cap. 68.

Πυγμὴ. mensura est sex digitis breuior quàm cubitum, quod à Græcis πῆχυς appellatur. Est autem spatium quod est à cubito ad digitos clausos, sicut exponit Pollux. Nam quæ ab eo ad digitos inflexos est πυγὼν appellatur. ἀπὸ τῆς πυγμῆς Pygmæi dicti sunt, ut author est Eustathius Homeri interpres.

Πυγὼν. mensura est quatuor digitis breuior quàm cubitum, quod à Græcis πῆχυς nuncupatur. Est autem spatiũ quod est à cubito usque ad extremam manus partem cùm digiti inflexi fuerint, sicut exponit Hesychius. vide suprà πυγμὴ.

Πυγαὶ. nates, quæ & γλουτοὶ dicuntur.

Πύελος: à quibusdam dicitur ἡ χοάνη.

Πυθμενόθεν. apud Hippocrat. ἀντὶ τοῦ οὐδ' ὅλως, nullo modo. sumptum nomen à fundo vasorũ, sonátque perinde ac ὁλοκλήρως, τελέως, παντάπασιν, ἐξ ἀρχῆς παντελῶς, ut scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πυκνὸν. densum. duobus modis dicitur, uno propriè, quod meatus per totum paruos obtinet, ut silex & marmor. sicut è diuerso ἀραιὸν, hoc est, rarum quod eosdem magnos habet: altero autem per metaphoram siue abusum de coacto dicitur, siue compacto, ut & rarum de laxo: hac enim ratione aquam & terram densas, aërem & ignem raros dicimus, scilicet ad elementa ipsa translatis appellationibus quæ tamẽ & unita sunt, & ex similaribus natura partibus constant, nec ullos eiusmodi meatus sortita sunt.

Πυκνὸς σφυγμός. creber seu frequens pulsus. Dicitur quando breue tempus est inter diastolen & systolen, siue, ut definit Paulus, cuius media quies paruo durat tempore. Sumitur hæc differentia à tempore quietis, seu à quantitate temporis quietis. Huic oppositus est ἀραιὸς, hoc est, rarus pulsus. Hic neque validæ neque imbecillæ facultatis est proprius, utrique enim accidit. Nam si facultas valida est, calórque multũ increuerit, adeò ut maximus pulsus fiat: si arteriæ distentio tanta fuerit, quãta maxima esse potest, sed quæ tamen tanto calori refrigerando non sufficiat, tunc necessariò cum magnitudine celeritatem atque etiam frequẽtiam inducet, ut id quod una

diastole

diastole non potest, pluribus consequatur, sicut antè de magno pulsu dicentes annotauimus. Id quod etiam ex ira & balneis calidis pulsus ostendunt, qui cum magnitudine & vehementia habent etiam frequentiam. Sæpissimè tamen fit creber pulsus ab imbecilla facultate, cui crebritas peculiaris est non aliter, quàm celeritas validæ. Vt enim motus omnis, ita & pulsus creber ex defectu & facultatis impotentia euadit, cùm scilicet vsui impar est neque eum assequitur. Quod enim vno motu non adipiscitur, id pluribus cogitur supplere, quemadmodum ipsa respiratio interdum manifestò docet.

πύκνωσις. densitas, condensatio. Est obstructio meatuum corporis, facta à refrigerantibus, astringentibus & siccãtibus. Sed & calidior aqua, vt ait Gal. 7. meth. med. cutim densat, eam vrens & contrahens. Id quæ efficiunt πυκνωτικὰ appellantur, sed largiùs paulò sumpto nomine quo στυπτικὰ etiam continentur.

πυκνωτικὰ φάρμακα. densantia siue condensantia medicamenta. Dicuntur ea quæ poros contrahunt. frigida sunt & aquea, sed non terrea neque aërea, vt quæ στυπτικὰ propriè appellantur, quibus vis inest vasorum oscula claudendi. Vt enim fine differunt inter se (hæc enim vasorum orificia cohibent & sensibiles excretiones supprimunt: illa verò corporis poros densant & insensilem transpirationem retinent) sic & facultatibus. Est enim τὸ στυπτικὸν magis terreum & adstringẽs, πυκνωτικὸν autem magis aqueum. Itaque debiliùs & contrahit & constringit propter mollitiem. Quippe quicquid valenter constipat constringítque, robur quoddã renitens & durum habeat oportet, quo cùm careant medicamẽta naturæ magis aqueæ, tenues quidem poros in vnoquoque corpore contrahunt atque condensant, cæterùm instrumẽtum vndiquaque totum constringere nequeũt. Huius generis est aqua frigida, sempervivum, portulaca, tribulus viridis, psyllium, myosota, lenticula palustris, & omnia breuiter quæcunque refrigerant, sed non adstringunt. Opponitur τὸ πυκνωτικὸν τῷ ἀραιωτικῷ, sicut τὸ στυπτικὸν τῷ ἀναστομωτικῷ.

πυκτὶ. dicitur lac coagulo cõcretum, cui dempto sero mel additum est. Ventrem subducit, maximè si serum adiectum fuerit.

πυλαὶ ἥ

πυλαὶ ἥπατος. dicũtur portæ hepatis seu pars sima hepatis. Ex hoc vena illa magna, quæ à sima parte hepatis exoritur, ἡ ἐπὶ τὰς πύλας, vel μεγάλη ἐπὶ πύλας appellatur, quã etiam rationem sequuti anatomici Latinè venam portam appellarunt, rectiùs, opinor, si venã portæ dixissent. Est enim hac parte ingressus chyli in iecur, sicut in gibba sanguinis ex eo egressus.

πυλωρός. est meatus inferior ventriculi per quem excrementa è vẽtriculo in intestinum emittuntur. Cùm enim ima ventriculi pars paulum in dexteriorem partem conuersa in summum intestinum coarctatur, iuncturam hanc πυλωρὸν Græci vocant, quoniam portæ modo in inferiores partes ea quæ excreturi sumus remittit. Sunt autem ea primæ concoctionis in ventriculo peractæ excrementa, liquida quidem & facilè dilabentia, nisi intus clauso pyloro retinerentur. Qua in re parem habet cum ore vteri functionem: ambo enim pariter clausa cõtinent, quod aperta remittunt. Eam ob causam pyloros angustior multò factus est quàm os vẽtriculi superius quod στόμαχος dicitur. Ad eum è bilis vesica, vt scribit Gal. lib. 6. de anat. administ. meatus dirigitur, bilem in fundum ventriculi emittens.

πυξάκανθα. à quibusdam dicitur ὁ σπόλυμος, ut habetur apud Dioscoridem.

πύξις. nomen est unguenti acopi cui præcipua uis est emolliendi. Valet autem ad omnes inflammationes. Sic dictum est quòd in uase buxeo optimè seruetur. Describitur à Paulo lib. 7. cap. 19. & ab Aëtio lib. 15. sed diuersis paulò ponderibus.

πῦον. pus. Est humor putris, partium spermaticarum substantiæ magna ex parte aßimilatus. Humorem esse sensus ipse ostẽdit, quod in modum humoris diffluat. Nec uerò humor tantùm est, uerùm etiam ex humore habet originem, qui in partẽ inflammatione laborantem decumbens & per inania eius spatia diffusus, occlusis undique meatibus perspiratione intercepta computrescit, perinde atque alia omnia, quæ perspiratu carentia & alieno in loco uehementiùs incalescunt. At non semper par est putredinis modus. Si namque natiuus partis calor ualdè imbecillus est, humor permultùm putret, omniáque à natura plurimùm aliena nanciscitur, fœtorem, nigredinem & substantiæ inæqualitatem. Sin autem robusta sit facultas concoctrix, eiúsque calor uegetus, parua admodum putredo fit, & minimus qui putredinem sequi solet, fœtor. Vitari tamen in totum putredo non potest, etiamsi ualida partis eius facultas concoctrix eum humorem qui in parte inflammata computrescit, conetur omnibus modis in substantiam partis spermaticæ conuertere. Id enim ne assequatur, calor præter naturam in humore putrente iam conceptus impedit. Qua in re causæ duæ, una secundùm naturam, altera præter naturam, inter se certãt, quarum quæ superior euaserit, notas suas in pure imprimit, suámque uictoriã odore, colore & consistentia testatur. Si namque pus album, læue, æquale, & minimè fœtens euasit, coctricem eius partis facultatem, calorémque natiuum ualidũ esse significat, qui humorem iam putrentem in partis spermaticæ substantiam propè conuerterit. Spermaticæ autem partes dicuntur, quales sunt uasorum tunicæ, membranæ, ossa, ligamenta & similia, quæ quoniam alba sunt, eum quoque humorem album efficiunt, atque etiam craßiorem reddunt, tanquam futurum sibi alimentum coquendo incrassarẽt. Quod si idem humor in pus conuersus, multis diebus sibi similis perseueret, constantem facultatem declarat, sicut læuis & politus, nulláque aliena & dißimili materia uariegatus sed unitus, ostẽdit coctricis facultatis robur. Pus quoque quãtò minus fœtet, ut & urina, & stercus, & sudor, tantò præstantius est, sicut suprà ostendimus, & apud Galenum habetur primo comment. in prognost. ubi scribit Hippocrates, Pus optimum censeri album, æquale, læue, & quàm minimùm fœtens, peßimum uerò huic contrarium. Qualis autem est in parte inflammata sanguinis in pus mutatio, talis est humorum in uasis atque etiã extra uasa coctio. Id quod animaduertens Galenus semen puri simile esse dixit, nisi quod à sola secundùm naturam causa oriatur. Et Erasistratus id quod in febricitantiũ urinis subsidet nõ puri comparauit, sed merum pus esse credidit. Quod enim in partibus inflammatis pus est, idem in uasis uidetur in urina subsidere per febres. Cùm enim febrilis acceßio non aliud sit quàm humoris putredo, neque antè desinere soleat, quàm quicquid computruit uacuatum sit, iccirco natura per uigorem acceßionum expiratione & contractionibus arteriarum uacuationem fuliginosi excremẽti molitur. Ac quod tenue quidem est, hac ratione facilè expellit: quod uerò ueluti cineritium est, non perinde propter craßitiem uacuare potest, sed per maiores quosdam meatus educit. Ex quo sequitur urinæ hypostasim maximè per febres, pus esse uel puri admodum similem,

quòd

quòd portio sit humoris qui per febrẽ cõputruit, eámq; natura conata sit partiũ spermaticarum substantiæ aßimilare, nec tamen præstare potuerit. In hac enim non aliter quàm in phlegmonarum pure, decertant inter se duæ causæ, vna secundùm naturam, altera naturæ contraria, quarum vtraque notas sui certas exhibet. Vt enim nullo adhuc in phlegmonis facto pure causa præter naturam superior est multis numeris, sic nulla in vrinis hypostasis summam cruditatem significat: rursus vt in pure optimo calor natiuus præualet, ita hypostasis alba, læuis & æqualis, calorẽ natiuum vincere ostendit, eóque magis quò cãdidior, læuior & æqualior fuerit. De sanorum vrinis aliud fortè iudicium est, pueris enim & mulieribus, & iis qui in ocio vitam agunt, & qui plus æquò edunt, subsidere solet plurimum excremẽti, quod quia nullius adhuc putredinis particeps fuit, nemo puris nomine donandũ censuerit. Id enim crudus succus, non pus iure dicetur. In sanguinis enim generatione refugit quidem naturæ concoctionem, atque ideò crudus succus dici potest, non tamen causæ præter naturam particeps fuit, sicut pus, & ea quæ in vrinis febricitantium subsident. Ac quanquam hic puri admodum similis videatur, multis tamen notis à pure distinguitur, vt Galenus docuit lib. 1. de aliment. facult. agens de tritico.

πυουλκόν. *instrumentum chirurgicum quo pus trahitur. Adhibetur præsertim sinibus & aliis cauis vlceribus à quibus pus non facilè excidit. Quale id fuerit non est mihi notum. Constat tamen foramen habuisse ex li. 2. Galeni ad Glauconẽ de sinuum curatione, & ex li. 2. τῶν κατὰ χεῖρ. fortè idem fuit cum chirurgorũ organo quod nũc syringam vocant, per quam vt aliquid infunditur, ita facile attrahitur.*

πύωσις. *idem quod ὄνυξ, vt scribit author diffinitionum medicarum. Est autem puris collectio in nigro oculi cũ phlegmone iuxta iridem. Verùm Aëtius paulò aliter. Nam cùm πύωσιν oculi affectum esse statuat in quo pus collectum sit, distinguit tamen in duas species, ὄνυχα & ὑπόπυον, lib. 7. cap. 30.*

πῦρ. *ignis. febris. Dicitur ab Hippocr. more suo febris vehementißima, quasi non aliam habeat naturam quàm ignis, & eiusdem sit cum igne substantiæ. Est enim duabus ignis qualitatibus prædita, caliditate scilicet & siccitate.*

πῦρ ἄγριον. ἡ ἐρυσίπελας, *apud Hippocratem, vt explicat Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

πύρεθρον *herba foliis cauléque vt daucum syluestre & fœniculum, vmbella anethi, circinatæ rotunditatis, radice longa, pollicis craßitudine, gustu feruidißimo. Herbarij pedem Alexandri vocant. Radix eius vrit dentiúmque dolores leuat.*

πυρετὸς. *febris. Variis modis diffinitur à Galeno: Calor præter naturã totum corpus occupãs: calor præter naturam in corde existens: calor immodicè auctus, vt & hominem offendat & actionem lædat: calida intemperies in totum corpus diffusa: & calor natiuus versus in ignem: à quo quidem calore igneo* πυρετὸς *Græcis dicitur, vt Latinis à feruore febris. Genere quidem intemperies est, habétque substantiam in calore præter naturam positam, non modò intensione sed genere etiam diuerso à calore natiuo. Sola quidem intensione in hecticis & diariis videtur differre, sed in putridis toto genere. Hic in corde primùm concipitur, tanquam in primo febrium subiecto, indéque per arterias in corpus vniuersum facilè spargitur. Neque enim solum cor febris subiectum est, sed reliqui pariter corporis spiritus, vel humores vel solidæ partes. Sunt autem febrium multiplices differentiæ, quas omnes Hippocr. vt ait Galenus, breuiter complexus est lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν his verbis, Febrium hæc quidẽ ma-*

nu sunt mordaces, hæ verò mites: hæ autem nō mordaces quidem, sed pòst insurgentes: aliæ verò acutæ, sed quæ manui succumbunt: aliæ sunt statim exardentes, quædam semper pusillæ siccæ, quædam salsuginosæ, quædam flatibus plenæ, aspectui graues, nōnullæ ad tactum humectæ, nonnullæ vehementer rubidæ, aliquæ vehementer pallidæ, aliæ liuidæ, & alia eiusmodi. His enim verbis præcipuas febrium differentias comprehendit. A caloris quidē substantia, vel eo quod calori maximè proprium est alia δακνώδης mordax, alia πρᾳεῖς mitis dicitur: illa quidē quòd manum medici thoraci maximè impositam perpetuò mordet, hæc quòd minùs mordax sit. Siquidem omni & propè soli calori semper conuenit mordacem esse aut mitem. Ab eiusdem caloris motu, alia ἐπαναδιδοὺς, alia ὀξὺς πυρετὸς increscens & acuta febris, illa quidem cùm calor initiò minùs mordax, posteà manu diutius immorante, acrior & mordacior sentitur, hæc verò cùm initiò acrior & mordacior, longiore manus mora mitescit, minúsque mordet. A materia siue à subiecto caloris in quo ipse accenditur, alia ἐφήμερος, hoc est, diaria, quam Hippocrat. πνευματώδη, hoc est, flatuosam appellat, quæ in spiritibus inflāmatis consistit, alia ἑκτικὴ quā & δύναμιν ἰσχὺν Hippoc. videtur appellare, quæ in solidis partibus accensis est, alia ὑγρώδης siue humida, quæ est in subiecto humore, vel sanguine, vel pituita, vel bile vtraque. A propinquo febris seu potiùs materiæ febrilis accidente, scilicet colore, alia ἐρυθρὸς, hoc est, rubēs, cuiusmodi sanguinea est, vt synochi, alia ὠχρὸς siue pallida, vt quæ à multa bile flaua, alia πελιὴ, id est, liuida, vt quæ est à pituita, aut humore vsto. Quibus quidē differentiis etiam aliæ permultæ addi possunt, vt ab accidentibus quæ febris habet magis propria, διαλείπων καὶ συνεχὴς, intermittens & continua, & ex intermittentibus ἀμφημερινὸς, τριταῖος, τεταρταῖος, quotidiana, tertiana, quartana siue vera, siue notha, siue simplex, siue complexa: ex continuis verò ἡμιτριταῖος, καυσώδης, κρυμώδης, τυφώδης, λοιμώδης, ἐλώδης, ἠπιαλὸς, σύνοχος: à parte affecta ἡπατικὸς, σπληνικὸς, πλευριτικὸς, συναγχικὸς, ἰκτερικὸς: à symptomate φρενιτικὸς, κωματώδης, καταφορικὸς, ληθαργικὸς. Diuidit quoque febres quandoq; Galenus per alias differentias, vt in eam quæ per se consistit & in symptomaticam: aliter in eam cuius causa adhuc est febre facta, vt putridam, & in eam cuius causa iam desiit febre excitata, vt diariam & hecticam: aliter in eam quæ est ἐν σχέσει, seu σχετικὴν, quæ facilè soluitur, vt diariam & putridas biliosas, & hecticam incipientem, & in eam quæ ἐν ἕξει siue ἑκτικὴ dicitur, quæ difficillimè soluitur, vt putridam pituitosam & hac magis melancholicam, & omnium maximè hecticam iam absolutam & μαρασμώδη. In qua quidem diuisione hecticæ nomen latiùs patet, quàm vbi contra diariam & putridam diuiditur. Sed de hac & reliquis pariter febrium differentiis seorsum agitur suis locis. Verùm ex omnibus medici eas maximè persequuntur quæ sumuntur ab ipso caloris subiecto, vt dictum est, triplici, quod tribus his nominibus designauit Hippocrates, vocās cōtinentia, contenta & impetū faciētia: febris enim omnis in aliquo horū triū accenso consistit, & alias ex alio incipit, & ab vno profecta sæpe alia duo inuadit: sæpe verò tria hæc febrium genera, vt in hecticis, sæpißimè duo, vt in putridis simul miscentur. Nulla enim ferè hectica est, in qua & humores & spiritus simul accensi non sint: nulláque omnino putrida, quin & spirituum inducat inflammationem. Verùm nomen accipit febris ferè ab eo quod primum incensum est, vt accensis primùm humoribus putrida dicitur, & accensis principiò solidis partibus, hectica.

Ita

Ita se habet & de diaria. Interdum tamen vbi transitus fit de miti in magnam, insignioris nomen alterius appellationem inducit: vt dum diaria transit in putridam, etiamsi in hac spiritus maneāt incensi, tamen solùm putrida nominatur. Quòd si putrida transit in hecticam, hectica dicitur, nisi etiam putredo adhuc perseueret. Tunc enim quia ambæ sunt insignes & periculosæ, vtriusque nomen retinetur. Ob id Galenus libro 10. methodi scribit se hecticam cum putrida complicatam deprehendisse. Cùm autem admodum variæ causæ sint, externæ præsertim, à quibus febres accenduntur, omnes tamen summis quinque generibus comprehenduntur. Primum est vehemēs motus tùm corporis, vt labor & exercitatio: tùm animi, vt cura, ira, mœror, & eorum similiter quies immodica. Secundum putrefactio, seu à calore externo & alieno in humore nō difflato corruptela. Tertium suppreßio calidi effluuij, seu fuliginosi excrementi. Quartum contactus externi caloris, vt ignis, solis, aut corporis febrientis. Quintū verò permistio calidæ substātiæ, vt alimentorū acrium, salsorum vel malignorum. Siquidem à causa earum aliqua tùm febres omnes, tùm maximè diariæ excitantur.

Πυρετώδης. θερμὸς *apud Hippocr. vt* κοιλίη πυρετώδης, ἡ θερμοτάτη.

Πυρὴν. *sic dicitur specilli pars altera minor, in nuclei modum rotunda, quam chirurgi ad vsus diuersos adhibent. vide* μήλη. *Significat etiam apud Hippocratem* τὸν χόνδρον, *hoc est, granum, dicitúrque de thure, vt annotat Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πυρηνοειδὴς ἀπόφυσις. *est processus secundi spondyli ceruicis, altus, durus, solidus, è superiori interna mediáque eius sede erumpens, sursúmque spectans. Est autem secundo spondylo proprius. Per eum cum primo spondylo & cum occipitis cauitate inter suas apophyses κορωνοειδεῖς per diarthrosim iungitur, & valido quodam rotundóque ligamēto occipiti alligatur, eíque locum cui aptè & tutò affirmetur & stabiliatur præbet spondylus primus, ipse quoque ligamentum quoddam transuersum producens, quod illi apophysi intus inijcitur. Subit enim hic processus in cauitatem primi spondyli. Ab eo caput inflecti & extēdi, quod* ἐπινεύειν καὶ ἀνανεύειν *Græci dicūt, Galenus existimauit. Sic dictus est à nuclei similitudine: alij à nuce pinea* κωνοειδῆ *vocarunt. Hippocrates* ὀδόντα *appellauit. alij verò* ὀδοντοειδῆ.

Πυρία ἡ.

Πυρίαμα. *fotus. fomentum. Id dicitur quod corpori admotum, ipsum quouis modo excalfacit. Generalis hæc quidem significatio est, secundùm quam & ipsa cucurbitula affixa, & vapor per arundinem exceptus in fomentorum genere cōtinentur, vt patet ex Apollonij verbis quæ lib. 3.* τῶν κατὰ τόπους *Galenus recitat ad aurium dolorem. Dicitur enim* πυρία ἀπὸ τοῦ πυρός. *Sunt autem fomentorū multiplices differentiæ: alia humida, alia sicca sunt, vel ex vtrisque mista. Humida vel actu vel potestate dicuntur: conueniunt phlegmonis quæ à biliosiore succo factæ sunt. Sicca similiter vel actu eiusmodi sunt, vel facultate: phlegmonis opitulantur quas tenuis & aquosus sanguis excitauit. Omnia calida sunt, nulla frigida. Proinde fomētum omne cutem rarefacit & facilè transpirabilem reddit, sanguinémque in inflammationibus attenuat atque discutit. Alia prætereà mordentia sunt, alia morsu carentia, vel ex iis mista. Illa extenuant, prosúntque craßis & viscosis humoribus, hæc verò acribus & mordacibus. Quoniā verò fomenta calore suo foras humores attrahunt, iccirco non ante totius corporis vacuationem illis vtendum est. Nam quæ redundant in corpore*

superflua, eorum vsu trahentur potiùs in partem affectam quàm discutiantur. Cæterùm fomentorum materia varia est, & modis variis adhiberi potest, per spõgiam, per linteum, per pannos, per vtrem, per vesicam, per vas æneum vel testaceum, per cucurbitã, per ollam, per arundinẽ: quorum exẽpla passim apud Galenum occurrũt.

πυρίας. *significat apud Hippocratem* τὰς διὰ πυρίων κόχλακας, ἢ θερμάσματα διὰ πυριῶν ἐκ σκωρίας σιδήρου, *vt scribit Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

πυρίατορ ἢ

πυριέφθορ γάλα. *dicebatur à veteribus, vt scribit Aëtius, lac quod posteà πυριτόγαλα appellatum est. quod scilicet calido cinere calfactum, citra coagulum statim cõcrescit. additur autem mel, quòd aliàs ægrè concoquatur & tardius transeat, succúmque gignat crassiorem.*

πυρικαυστόρ. *emplastri nomen ad inducẽdam cicatricẽ cõparati, apud Gal. lib. 2.* τῶν κατὰ γένη.

πυρίκαυστος. *ambustus. Is dicitur, inquit Gal. lib. 1.* τῶν κατὰ γένη, *qui in aqua feruẽti vstus fuerit. prodeũt primùm bullæ, deinde phlegmone & vlcus nisi lenibus emplastris & sine morsu exiccantibus nec calidis nec frigidis, sed temperatis protinus succurratur.*

πυρίνη. *nucleus pineæ nucis, qui &* πυρὴν *vocatur. Est & nomen emplastri ad duritias & scirrhos, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 17.*

πυρίτης. *significat quidẽ lapidẽ omnẽ à quo ignis chalybe excuti potest. sic tamen dicitur* κατ' ἐξοχὴν *certum quoddam genus lapidis quod in omnium ferè metallorum fodinis genere & colore diuersum reperitur. Nam eius metalli magna ex parte colorem præ se fert, quod plurimum intra se continet. Præfertur quidem à Dioscoride qui æri similis est & à quo æs conflatur, plærumque tamen aureis argenteísque venulis respersus est, quòd non modò æs, sed aurum etiam & argentum intra se habeat. Continet aliquando & plumbum & ferrum & alia quædã metalla, modò plura, modò pauciora, in quæ facilè per coctionem resoluitur. Reperitur tamen interdum sterilis, & nihil aliud quàm lapis. Inuenitur & pyrites in medio soryos & melanteriæ, veluti nucleus quidã, ab iis vndique cõprehensus. Hic pyrites ærosus atque etiam chalcites dicitur. Commendatur pyrites in medicina, tùm crudus, tùm coctus. Cremãdi rationem Dioscorides explicauit, scribens sic crematum à quibusdam διφρυγες appellari. Vocatur pyrites quasi igniarius lapis, quòd ad chalybem allisus scintillas statim edit. Officinæ cum Arabibus Marchesitam vocant.*

πυριφλεγής. *dicitur homo qui valdè calet, vel qui febre ignea & ardente flagrat. vsurpatur hoc nomen ab Hippocrate* ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, *sectione 4.*

πυρός. *triticum. quid sit notum est. Calfacit primo ordine, inter siccantia & humectãtia medium est: habet etiam quiddam glutinosum & obstructorium. Elixum coctu difficile est & inflat, concoctum autem alimentum præbet valentissimum, cedítque in panificia maleficiorũ suprà dictorum expers, si fermẽti salísque modicũ habuerit.*

πυροσίχη. *dicitur à quibusdam* ἡ χαμελαία, *vt habetur apud Dioscoridem. quanquam non rectè* ἡ χαμελαία, *sed potiùs* ἡ θυμελαία *sic appelletur, vt doctis placet, nec enim dubium est ab vrendi facultate sic dici, quasi ignis stipulam: siquidem* ἡ θυμελαία *egregiè vrit.*

πυῤῥόρ. *rufum. sic dicitur quod ad flauum proximè accedit, sed tamen eo albidius est: flauum enim magis ad splendidum vergit. Itaque bilis quæ albidior turbidiórque est, rufa: quæ verò splendens puráque est, flaua dicitur. Quod enim in bile veluti igneũ splendet,*

ſplendet, eam reddit flauiorem. Quantò verò flauo rufum eſt albidius, tantò pallidum illo. Quantò rurſus minùs album eſt flauum quàm rufum, tantò rubicundum flauo. Eſt igitur rufum colore medium inter flauum & pallidum, ſicut pallidum medium eſt inter flauum & album, quemadmodum poſteà dicemus in dictione ὠχρόν.

πυτία. coagulum. Eſt lac caſeoſum in ventriculo animalium lactentium cõcretum. Coagulum enim, vt inquit Ariſtoteles, lactis ſubſtantia eſt, quippe quod in eorum ventriculo quæ adhuc lactent contineatur. Eſt ergo coagulum lac, ignem habens intra ſeſe, quod cùm animalis calore concoqueretur, caſeum traxerit. Proinde omne acre eſt & digerentis potẽtiæ, atque etiam exiccat. Ariſtoteles hinnuli coagulum, Galenus leporis omnium eſſe præſtantiſſimum aſſerit. Creditur omne coagulum ſiſtere ſanguinis profluuium, & quo vetuſtius coagulum fuerit, eo præſtantiùs tali profluuio mederi: ad reiectiones tamen ſanguinis è thorace coagulum adhibere Galenus ſemper reformidauit, propter eius acrimoniam. Ariſtoteles lib. 3. de hiſt. animalium, πυτίαι appellat.

πώγων. barba. pars eſt viri, eo iam perfecto in mento proueniens. Vna enim eſt ex iis partibus quæ ὕστερα μόρια, hoc eſt, poſtgenitæ partes appellantur, quales ſunt dentes & reliqui in corpore pili. Oritur autem non primis quidem annis, ſed tardiùs, quum videlicet humores paulò calidiores & ſicciores eſſe incipiunt. Eſt enim barbæ & pilorum reliquorum communis quidem generatio, niſi quòd ad ortum barbæ humorem oportet eſſe calidiorem & ſicciorem, ideóque omnium pilorum poſtrema prouenit, & in ſolis viris, quoniam mulieribus non tantùm caloris & ſiccitatis ineſſe poteſt quantum ad generationem barbæ expedit. Ea quanquam menti proprium temperamentum ſignificet, ad eam tamen excitãdam totius corporis temperies plurimùm facit: hinc enim fit vt eunuchis nulla omnino ſit, quòd exectis teſtibus refrixerit totum corpus & humidius euaſerit. Cæterùm Græci in barba deſignanda variis vſi ſunt nominibus. πώγων quidem barba dicitur quæ toto mento ſuccreſcit virilitatis ac roboris argumentum. προπωγώνιον barba anterior quæ progerminat ante inferiorem, quæ alio nomine ὑποῤῥίνιον dicitur quòd ſub naribus naſcatur. μύσταξ ſuperioris labri barba eſt, quanquam ſunt, vt ait Cœlius, qui eo nomine labrum ſignari putent. ὑπήνη, vt idem author eſt, barba dicitur circa vtrumque labrum emergens. πάππος barbitium dicitur inferiori labro adnaſcens. χνοῦς lanugo, prima barbæ productio, vt ſcribit Didymus. ἴουλος prima genarum lanugo, quæ per malas ſerpendo non aliter quàm ἴουλος vermis ſe conuoluit, vocatur etiam ἴουλοι.

πωροκήλη. eſt ramex calloſus ſiue tophus in teſticulo aut in membrana erythroide concreſcens, multùm renitens, durus & inæqualis. His notis ab hydrocele & ſarcocele diſtinguitur, vt ſcribit Paulus lib. 6. cap. 63.

πωρόμφαλον. tophi concretio in vmbilico.

πῶρος. callus. Eſt corpus durum, ſiccum, album, oſſa fracta coniungens. Nam quoniam oſſis fracti partes inter ſe coaleſcere nequeunt propter ſiccitatem, natura eas callo circa oras fracturæ concreſcente, quaſi vinculo quodam colligat. Eſt autem huius ortus ex alimenti fracti oſſis excremento, in labris ipſius oſſis concreſcente. Dum autem ſingulæ fracti oſſis partes ſuum proferunt, initiò quidem cùm adhuc viſcoſum molléque eſt, ſimul miſcetur & vnitur, moráque temporis ab ipſo oſſe proximo & contingente immutatum ſimile oſſi euadit, hoc eſt, durum, ſiccum atque albũ. Ha-

bet igitur callus hoc cum aliis partibus commune quòd ex materia fiat, & à natura generetur: non enim eum aliter ex nutrimento natura quàm alias partes gignit, sed illi peculiare est quòd ossi similis sit, os tamen non sit.

πῶρος etiam dicitur substantia quædam crassa, lenta, dura, quæ aliqua in parte præter naturam concreuit in modum calli, vt sæpe fit in articulis, & aliquando in pulmone qui ab ossium callo differt, quòd hic naturæ opus sit, & quodammodò secundùm naturam sit, quòd aliter pars restitui non potest: ille verò morbus sit (quem aliqui suo nomine πώρωσιν vocarunt) quippe qui præter naturam habeat tùm caussam tùm generationem. Nascuntur huiusmodi calli & in oculis & in fistulis aliísque vlceribus atque etiam in cute, tollique medicamentis debent, cùm calli ossium non modò gigni debeant sed studiose etiam conseruari.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO P.

Ρᾶ. *quod aliqui ῥῆον, Latini Rhaponticum vocant, planta quædam est radice insignis, nigra, Cẽtaurio magno simili, sed minore, magisque rufa, fungosa, aliquantùm læui, sine odore. Nomen habet ab amne qui Rha dicitur, in cuius ripis radix ea gignitur. Plærique eam cum rhabarbaro eandem esse crediderunt, inter quos est Ruellius: alij verò longè diuersam, vt Matthiolus; cui ego potiùs assentior.*

ῥαβδοειδὴς ῥαφή. *sutura recta capitis. vide ὀβελιαῖα ῥαφή, cum qua eadem est.*

ῥαγάδες. *fissuræ. sunt ani vlcuscula oblonga: dicuntur & rimæ, quibus ani musculus veluti proscissus est, non aliter quàm labra quandoque & manus ex vehementi frigore. Fiunt plærumque ab acris humoris affluxu, interdum autem propter condylomatum inflammationem & distensionem rumpitur cutis, rimæq; eiusmodi emergunt. dicuntur & à veteribus quibusdam ῥήξεις. Plinius fissa appellat.*

ῥαγεῖσα. ἀθρόως ὁρμήσασα, *hoc est, affatim & cum impetu erumpens, apud Hippocr. sicut Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit: à qua quidem significatione ἡ αἱμοῤῥαγία dicta est.*

ῥάγες. *dicuntur, vt ait Rufus, extremi digitorum fines, qui & κορυφαὶ vocantur.*

ῥαγῆναι. *vsurpat Hippocrates ἀντὶ τοῦ ἀθρόως ἐκκριθῆναι, id nomen vacuationibus magnis & confertim factis accommodans, vt eo Aphor. γυναικὶ αἷμα ἐμεούσῃ, τῶν καταμηνίων ῥαγέντων λύσις.*

ῥαγοειδὴς χιτών. *vuea tunica. Est oculi tunica corneæ subiecta & anteriore quidẽ oculi parte humorem ὑδατοειδῆ, posteriore verò tunicã ἀμφιβληστροειδῆ proximè comprehendens. Ducit originem ex tenui cerebri meninge, quæ vnà cum neruo optico ad oculi constructionem concurrit: ex quo quidam etiam χοροειδῆ illam appellarunt. Dilatata enim & soluta tenuis illa meninx circulo oculum ambit, totáque sphærica est nisi vbi ad pupillæ locum accedit. Eo enim loco leniter comprimitur, atq; media ea parte qua*

te qua comprimitur, foramine rotundo peruia est quod pupilla appellatur. Dicta est ῥαγοειδὴς *quòd vuæ folliculo, à quo pedũculus auulsus est, quàm simillima sit: vt enim ille, ita hæc tunica parte sui anteriore leuiter compressa est, & in medio ad pupillã perforata. Habet verò & coloris cũ vua similitudinẽ variis interstincta coloribus cæruleo & viridi, quibus se defatigatus oculus recrearet. Præterea verò acini vuæ læuitatem externam, & asperitatem internam æmulatur, vt eam medici rectè illi comparasse videantur.*

ῥαιβοειδὴς. καμπύλος. *recuruus, apud Hippoc. vt explicat Galenus* ἐν ταῖς γλώσσαις.

ῥαιβὸς. *qui cruribus est intortis, recuruis & contractis: cui crura sunt introrsum obtorta. dicitur &* ῥοικὸς. *Et opponitur* βλαισὸς.

ῥάκωμα. *sic dicitur Plinio* τὸ ῥᾶ ποντικόν.

ῥάμνος. *spina alba aut cerualis. frutex est ramos ferens rectos & aculeos in acutæ spinæ modum: folia parua, oblonga, suppinguia, tenera. Alterum ei genus candidius. Tertium nigrioribus latioribúsque foliis constat, & quadamtenus rubentibus, cuius rami quinûm cubitorum longitudinem implent, spinosiores quidem, sed infirmioribus minúsque rigentibus aculeis. Fructum edit latum, candidum, tenuem folliculari specie, verticillo similem. Siccat secundo, refrigerat primo excessu. Galli burgam spinam appellant.*

ῥαντῆρες. *sic à quibusdam dicti sunt oculorum anguli naso proximi & maiores, quos aliqui etiam πηγὰς vocarunt, quòd lacrymæ ab his maximè stillẽt: iis oppositos angulos, qui scilicet ad tempora spectant,* παρωπίας *nuncupant.*

ῥᾶον. ἑτοιμότερον καὶ εὐχερέστερον, *hoc est, paratiùs & faciliùs, apud Hippocratem. nonnulli tamen* εὐφορώτερον *interpretati sunt, hoc est, quod faciliùs fertur & toleratur.*

ῥᾶ ποντικόν. *vide* ῥᾶ.

ῥάπυς. *napus qui* βουνιὰς *dicitur. scribitur &* ῥάφυς.

ῥαφανηδὸν κάταγμα. *fractura rhaphani modo facta. sic dicitur, vt ait Paulus, quæ fit obliquè secundùm craßitiem oßis, quã idem &* σικυηδὸν *&* καυληδὸν κάταγμα *vocari à quibusdam scribit, ex similitudine fractorum cucumerum & cauliculorum. Videtur tamen Galenus* τὸ ῥαφανηδὸν ἀπὸ τοῦ καυληδὸν *distinguere lib. 6. meth. med.*

ῥαφανίτις. *cognomentum* τῆς ἴρεως, *à similitudine radicis.*

ῥάφανος. *radix, siue radicula. quo nomine syluestris maximè intelligitur, quam Romani armoraciam vocant. Eius folia satiuæ similia sunt, sed magis lapsanam imitantur. Radix autem ipsa gracilis, tenera & subacris est. Tam folium quàm radix in olera recipitur, sed hæc calefacit excessu tertio, siccat secundo.*

ῥάφανος ἀγρία. *sic dicta est à quibusdam herba quæ alio nomine* ἄπιος *vocatur, vt Plinius author est.*

ῥάφυς. *napus qui* βουνιὰς *dicitur, scribitur &* ῥάπυς.

ῥαφὴ *sutura. est species* συναρθρώσεως. *Est autem oßium compositio quædam consutis rebus similis, vt in capitis oßibus habetur. eam nonnulli volentes explicare, definiunt esse* σύνταξιν *serratam, id est, similem coniunctioni serrarum sese mutuò cõtrario occursu ingredientium, cùm scilicet dentatæ vnius partes, in crenas alterius inseruntur. Alij verò definiunt esse compagem oßium ad vnguem factam, vt hic similem oßium compositionem intelligamus, quæ & aliarũ rerum est, quæ in vnguem committi dicũtur: cùm scilicet gibbæ partes ad vnguium figuram structæ, sinus sibi ido-*

neos subeunt. Talis quidem iuncturæ ratio in vnguibus & digitis & pectinũ dentibus inuicem implexis apparet. Talem etiam fabri lignarij omnium firmißimam ac tutißimam quotidie nobis repræsentant, & in caudam hirundinum factam lignorum commissuram appellant, quòd ligni tuberculum paulatim latescens, hirundinis volantis caudæ modo, in idoneam & æqualem sibi cauitatem etiam paulatim latescentem arctißimè & firmißimè inseritur. Non est tamen compago hæc ad suturæ rationem semper necessaria, sed per harmoniam facta synthesis ῥαφὴ dicta est à recentioribus anatomicis. Neque enim craniorum omnium suturas omnes serratis exactè compagibus similiter constructas deprehendes, sed aliquando in ipsa oßium syntaxi cernere est, alteri quidem cranio suturam inesse, alteri harmoniã. Ac cùm ossa eiusmodi nonnulla à Galeno, vt ipse lib. de oßibus prodidit, persæpe frangerentur, imo ita sese ingredientia inuenit, vt illorum cõpositio suturæ potius similis esset quàm harmoniæ. Ob idque eas omnes suturas appellare nemini verendum est. Sũt autem cranij suturæ numero septem. Quarum quidem tres propriè veréque suturæ appellantur, στεφανιαῖα, λαμβδοειδὴς, ὀβελιαῖα, suntq; cranio peculiares, nec vlli alteri oßi communes. Duæ verò supra aures sitæ non veræ quidem suturæ, ideóque προσκολλήματα λεπιδοειδῆ appellatæ solius etiam cranij propriè. Aliæ verò duæ cum oßibus genæ superioris & osse sphenoide communes sunt, quas non legi proprio aliquo nomine à veteribus nuncupatas fuisse. De illis vide suis locis, & in dictione κράνιον.

ῥαφίῳ τῷ καττυείῳ. hoc est, subula, apud Hippocrat. qua artifices quippiam perforant, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

ῥάχις. spina. Est spondylorum viginti quatuor à summa ceruice ad imos vsque lumbos structura, erigendo curuandóque corpori cõueniens. Sic dici quibusdam placet, quòd spondyli parte posteriore sunt τραχεῖς, id est, spinosi & asperi. Nec nomen est apud Latinos quod ῥάχιν propriè significet. Quãuis enim spina dici poßit, spinæ tamen nomine aliud quiddam significatur, spondylorum scilicet apophysis transuersa & obliqua. Continet igitur ῥάχις totũ id spacium quod à summa ceruice ad sacrum vsque os interiacet. atque in treis partes diuiditur, ceruicem, dorsum, lumbos. Quorum ceruix quidem spondylis septem, dorsum duodecim, lumbi verò quinque constant. Sic os sacrum non censetur inter partes τῆς ῥάχεως, quòd spondylos non habeat solutos in modum superiorum, etiamsi coctione multa laxari & dissolui possunt, sed potiùs sit totius ῥάχεως basis & fundamentum. Nec tamen absurdum fuerit id inter eius partes comprehendere. Est autem ῥάχις instar carinæ curua, qua parte maximè ventriculus situs est, cui veluti loco cedit, quanquam non huius modò causa, sed vt flecti corpus cõmodiùs poßit, curua facta est, & pluribus vertebris potiùs quàm vna aut paucioribus donata. Est etiam tota caua & plena medulla (σύριγξ ἱερὰ is meatus appellatur, & ab Herophilo αὐλὼ, hoc est, canalis) eiusdem cum ipso cerebro naturæ, atque ab ea per vertebrarum foramina permulta neruorum paria proficiscuntur, & in vniuersum corpus abeunt. Significat autem etiam ἡ ῥάχις, vt antè diximus, præter hanc vniuersam spondylorum σύνταξιν, particulatim apophyses singulas posticas quæ vnicuique spondylo insunt, ἀκάνθας alio nomine dictas. Appellatur etiam eodem nomine ea quæ in dorso est omoplatæ spina, iam indè à basi incipiens, sed primùm humilis & depressa, deinde sensim elatior facta & amplior, donec desinat in acromium. Id quod declarat Galenus scribens ad hunc modum lib. 13.

de vsu partium, καὶ ῥάχιν ἰδίαν ἑκατέρᾳ τῶν ὠμοπλατῶν ἀπέφηνεν. vbi non simpliciter ῥάχιν vtrique omoplatæ tribuit, sed propriã adiecit. Cui etiam adstipulatur Rufus libello de partium hominis nomenclatura scribens ὠμοπλάται τὰ ἐπικείμενα τῷ νώτῳ πλατέα ὀστᾶ, ὧν ἡ διὰ μέσου ὑπεροχὴ, ῥάχις.

ῥαχῖται. musculi dicuntur toti spinæ superiecti. Illi enim, vt annotat Gal. cõment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, vniuersis costarum cõmissuris in toto thorace superiniecti sunt à posteriori parte, nihil relinquẽtes quod nõ contegant, sed omnes costarũ radices & vertebrarũ processus qui à lateribus sunt, adhæc quod inter ipsas radices est, cõplectũtur.

ῥαχίτης μυελὸς. vide μυελὸς ῥαχίτης.

ῥέγκος ἢ

ῥέγξις. nomina sunt fictitia quibus Hippocrates designat eum sonum & strepitum qui stertendo fit, vt scripsit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

ῥέμβη. πλάνη. aberratio, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

ῥεῦμα. fluxio. ex quacunque parte prodeat, & in quamcunque incidat. ea quæ tentantur partes ῥευματιζόμενα μόρια dicuntur. Galenus cõment. 1. in prognost. ῥεῦμα γαστρὸς dixit pro alui profluuio.

ῥηγμοῖσι, χάσμασι. ῥήγμασι. hoc est, scissuris, fracturis, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

ῥῆγμα. ruptum. ruptio. Est carnosæ partis solutio citra vulnerationem. Accidit musculis, perinde atque spasma neruis: vtrumque nullo cum vulnere. Nec tamen in musculis tantùm, sed in venis etiam atque arteriis quidam τὰ ῥήγματα dici contendũt ex Galeno, de sanguinis reiectatione disserente: vnam enim eius causam τὴν ῥῆξιν, hoc est, rupturam vasis constituit, quã peculiari nomine Celsus lib. 4. cap. 4. ῥηγμοχασμὸν quasi hiantem rupturam vocauit. Omnis ex violento ictu vel graui casu, vel alio quopiam valente motu, vel ex distentione excitatur. Cum ecchymosi quidẽ omnino, aliquãdo verò & cum contusione circũ ipsam præruptam carnẽ consistit.

ῥηγματίας. dicitur ab Hippocrate cui aliquid intus fractum est, quẽ idem etiam ῥαγματίας vocat, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

ῥηγμοχασμὸς. legitur apud Celsum lib. 4. cap. 4. vbi causas sputi sanguinis recenset. Galenus & reliqui medici ῥῆξιν simpliciter dixerunt, ex quo dubitare quis possit num legendum sit ῥῆγμα aut χάσμα. Siquidẽ nemo alius videtur eam dictionẽ vsurpasse.

ῥῖνας ἀρνακίδας, hoc est, pelles agninæ, apud Hippocrat. qui ῥινοὺς & ῥηνίδας ἀντὶ τῶν ἀρνῶν vsurpauit, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

ῥῆξις. idem quod ῥῆγμα. Quidam verò ex veteribus etiã τὰς ῥαγάδας ῥήξεις appellarunt.

ῥητίνη. resina. Est lacryma seu humor liquidus & oleaginosus ex planta sponte difflués. Omnis quidem resina ex sua arbore manat liquida, eáque ῥητίνη ὑγρὰ à medicis appellatur, vel ἡ ἐκ τῶν κεραμίων ὑγρὰ, vt à Galeno lib. 6. meth. med. hoc est, laguncularis, siue liquida ex doliis aut amphoris resina, nimirum quòd ex doliis atque amphoris afferretur, vel etiam συγκομιστὴ quòd in alueis & doliis olim comportaretur: attamen ea cocta in aqua, vel cremata sine aqua in prunis, sicca redditur & friabilis, vt docuit Dioscorides: eáque est quam φρυκτὴν, hoc est, frictam siue tostam, non addito etiam resinæ nomine, vel πεφρυγμένην, hoc est, retorridam vocant. Est autem resinæ substantia oleosa, & in eo differens à gummi, quòd aquea magis substantia præditum est. Itaque illa oleosis promptissimè, aqueis autem difficillimè miscetur, hoc autem contrà: præterea resina flammam facilè concipit, gummi verò in ignibus crepi-

tat. Ea quamuis ſponte ſua ex arbore defluat, αὐτόῤῥυτος ob id dicta & à quibuſdam πετόῤῥυτος, interdum tamen elici poteſt arborum partibus, præſertim truncis à germinatu inciſis & ſcarificatis. Omnis reſina emollit, calefacit, tenuiúmque partium eſt, digerit atque ideò exiccat. Ac cùm ex diuerſis arboribus legatur, omnium præſtantiſsima eſt lentiſcina, quæ μαστίχη dicitur, deinde terebinthina, ab his pinea, ſtrobilina, picea, abietina, laricea, cypariſsina, & picea quæ à nonnullis ſola dicitur colophonia, quòd ex Colophone Aſiæ quondam afferebatur, cui propter odoris ſuauitatem Dioſcorides primas aſsignat.

ῥυχίων. *dixit Hippocrates* οἷον πλημμύρας τινά. *hoc eſt, veluti quandam inundationem, vt Galenus ſcribit* ἐν ταῖς γλώσσαις.

ῥῖγος. *rigor. nec aliud apud Latinos nomen eſt quo magis id Græcum explicari poſsit. Nec enim tantùm inflexilem duritiem, aut quem Græci τέτανον appellant, ſignificat, ſed etiam vehementem frigiditatem. Galenus duobus modis eo nomine vtitur, vno quidem generaliùs, vt lib. 2. de differ. febr. cap. 1. ſcribens rigorem qui tertianas, quotidianas & quartanas præcedit, nequaquam ſimilem eſſe, & lib. 1. ad Glauconem vbi quotidianæ & quartanæ rigorem frigidum ſcribit, & lib. 5. ſymptomatũ, vbi rigorem ſine febre qui frigidus eſt & à pituita cruda & vitrea, veteribus incognitum ſcribit. His enim locis latiùs extendit rigoris nomen. Verus autem & propriè dictus rigor, eſt motus voluntarius deprauatus & coactus ab acri & pungente humore: vel, Rigor eſt motus multus, velox, frequens, quo inuiti diſtenduntur & curuantur. Similis eſt conuulſioni, validiórque eſt quàm in tremore. Hic aliquando cum febre, aliquando ſine febre naſcitur, & cauſas habet differentes. Qui cum febre eſt, cauſas habet tùm calidas, tùm frigidas, ſpiritum ſcilicet aut humorẽ. Nam & bilis flaua in tertiana exquiſita & ardente febre, & atra bilis natura frigida per putredinem calefacta rigorem gignit, & pariter ſpiritus ſine humore calidiſsimus aut frigidiſsimus per corpus tranſiens rigorem gignit. Nam facultas expultrix ab excremento rodenti & moto vehementer per ipſas partes pungendo, vulnerandóque irritata, eas ipſas contrahit & conſtringit, vt earum quælibet contentam in ſe illius excrementi portionem citò expellat vel in cutem, vel in ventrem tàm inferiorem quàm ſuperiorem, ſi ſudore, aut tuſsi, aut vomitu, aut deiectione acceſsio, vel ipſa febris vniuerſa criticè ſolui debet. Contractis autem muſculis neceſſariò etiam articuli ipſis annexi contrahuntur, & fit vehemens totius corporis ſuccuſſatio quaſſatióque, & cutis cum partibus ſubiectis & extremis exanguis atque frigida euadit, animali facultate ſeu calore natiuo cum ſanguine & ſpiritu ſe in corpus intimum retrahente, vt in verecundia & balneo frigidæ. Poſteà verò ibi collecta, & ob vehementes contra cauſam moleſtantẽ incurſiones cum multo calore rediens, febrem à rigore accendit, adiuuante præſertim cauſa ad concipiendum calorem idonea, niſi ob cauſæ magnitudinem victa facultate imbecilla homo moriatur. Qui verò ſine febre rigor eſt, varias etiam habet cauſas: aëris frigidi vel aquæ frigidæ repẽtinum vel diuturnum occurſum: aquæ feruentis balneum repente & confertim occurrens, corpore non præcalfacto: aquæ dulcis & temperatæ balneum frequens poſt cibum: ignauiam, ocium, repletionem frequentem cibi & potus, præſertim temperatura frigidi & ſuapte natura pituitam gignentis: timorem, dolorem, interdum & medicamentum mordax vlceri impoſitum. Veruntamen qui rigor ex praua victus ratio-*

ratione nascitur, ob imbecillitatem horror potiùs quàm rigor est. Nam rigor à succis frigidis & pituitosis non videtur excitari, ut qui ob crassitiem vehementer moueri non possint, nec adeò tenuari vt bilis. Talis autẽ rigor, vt scribit Galenus, veteribus fuit ignotus, vt qui cũ febre est notissimus, vtpote qui in salubri victus ratione minùs quàm nunc aberrarent, & minùs crebrò se lauarent. Habet verò & rigor suã latitudinẽ: alius enim maximus, alius minimus, alius medius est, prout causæ magis vel minùs erodunt, abũdant, mouentur. Excrementũ enim copiosum, vel mordacissimum, vel motum vehementiùs, maximum rigorem facit, contrarium minimum. Quod si copia vel qualitate vel motu multò adhuc moderatiùs fuerit, iam nõ rigorẽ sed horrorem inducet, vel solam etiam inæqualitatem in qua ferè nullus motus sentitur, sed sensus tantùm qualis in vlcerosa lassitudine & pruritu est. Verùm in rigore humoris huius motus magnus veheménsque est, qui in horrore tardior languidiórque fit. Quod autem non per vasa quidem, sed per sentientes partes eum fieri oporteat, neminem arbitror ignorare.

ῥίζα. radix. cõmune quidem nomen radicibus omnibus, sic tamen κατ' ἐξοχὴν quædam dictæ sunt, vt γλυκεῖα, ἰδαῖα, ῥόδια. & apud Hippocr. λευκὴ, quam Galenus dracunculi radicem esse annotauit. Idem verò ῥίζαι ab Hippocrate vocari scribit genus quoddam sati, sine flore, sine semine, tribus duntaxat foliis, sed proceris & in terra stratis duorum digitorum magnitudine, similibus anchusæ, radice tenui, leuem purgandi vim habente.

ῥιζότομος. sic dictum est alterum genus iridis subrufum.

ῥικνὸν. ῥυσὸν hoc est, rugosum, apud Hippocratem, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

ῥινάριον. est collyrium σμηκτικὸν, cuius meminit Paulus lib. 3. cap. 22. περὶ οὔλων καὶ λευκωμάτων. Compositio autem habetur apud eundem lib. 7. cap. 16.

ῥίνημα. propriè scobem & limaturam significat, à verbis ῥινᾶν & ῥινίζειν, quæ limare & lima deterere significãt. Per metaphorã autem sic etiã dictum est collyrium quoddam, quod habetur lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, ab exterendis callis & cicatricibus.

ῥίνιον. collyrij nomen apud Galen. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, sic dictum quasi limula. Habetur & aliud eiusdẽ nominis apud Celsum lib. 6. ad xerophthalmiã & oculos scabros.

ῥὶν, ἡ ῥὶς. nasus. Est pars genæ superioris in media facie posita, duobus ossibus extuberãs, & foraminibus pertusa, respirationis & odoratus instrumentum. Duo hæc ossa tribus suturis distinguuntur, duabus quidem quæ à medio superciliorum descendunt, & communes sunt duobus maioribus genæ ossibus: tertia verò eorum propria quæ inter hæc duo descendit media, à spatio inter supercilia medio ad imas nares osseas & chartilaginosas. His ossibus inferiore in fine epiphyses corporum chartilagineorum ab vtroque latere adnascuntur, & ab his duæ aliæ latæ & molles alarum in modum, ob id πτερύγια dictæ, ad ligamenti naturam propè accedẽtes. In eas duo exigui musculi à malis prodeuntes vtrinque singuli obliquè descendũt, eásque adaperiunt. Qui verò eas cõtrahant claudantq; nulli sunt, vt scribit Galenus, quòd claudi propter respirationem non expediat: verùm musculis, à quibus aperiuntur, ab actione cessantibus, redeunt illæ in naturalem statum, & conuenienti modo patent. Præter has duas chartilagines alia etiã est chartilago, siue musculus chartilagineus, paruus mollisq;, qui ab ossiculo naris internæ inter duas illas chartilagines adnascitur: quod Gal. cõmẽt. 1. ἐς τὸ ἕκτον τῶν ἐπιδημιῶν appellat διάφραγμα τῆς ῥινὸς, hoc est,

intersectum nasi, scribitque eo loco id fulciri palato sustinerique, eoque fieri ut aliquo palati osse decedente, nasus ipse subsidat: internum enim id osiculum nasum sustinet, & secundum eius longitudinem exporrectum in duo foramina (πόρους vocant) totum nasi spatium partitur. Eorum autem utrumque supra media nasi loca in duas partes diuisum est, quarum alteram pars oris intima excipit, altera vero alta, ut ab initio ferebatur, ad ipsum cerebrum scandit, quod & ipsum foramina duo ad hæc ipsa loca spectantia habet, eaque oblonga & concaua, quæ ex anterioribus cerebri ventriculis ortum habent, & ad eam caluariæ partem, unde nasus oritur, descendunt, quo loco ossa ἠθμοειδῆ posita sunt. Per hæc crassior cerebri pituita & mucus traiicitur & in ipsas nares incidit, conferente ad id membrana quæ ea parte, qua nasi ossibus substernitur, multis pariter foraminibus pertusa est, & inde partim in os influit, partim per nares fertur. Neque vero expurgandi solius cerebri causa foramina hæc facta sunt, verum etiam ad respirationem deseruiunt, maxime vero ad odores in cerebrum inspiratu admittendos. Quamuis enim primariũ odoratus instrumentum non sint, attamen odorum semitam esse nemo possit negare. Cæterum nasi nomina & partes hæ sunt. ῥῖνες, etiam μυκτῆρες, & ῥινία & ῥώθωνες & μύξαι appellantur: μυξωτῆρες quasi emunctrices chartilagines dicuntur pluribus spiraculis peruiæ: ῥάχις ῥινὸς nasi scapula aut spina vocantur osseæ utrinq; partes genis proximæ: ἀκρορρίνιον tota nasi summitas quam poëtæ a rotũditate σφαιρίον vocant, cuius exteriores utrinque partes πτερύγια & ὑπῆναι vocantur: συλλὶς, κίων, διάφραγμα interstitium illud chartilagineum narem diuidens: ἠθμὸς nasi pars sub superciliis latens, unde ἠθμοειδῆ ossa, quæ aliqui σπογγοειδῆ etiam nuncupant: sunt autem qui distinguant appellantes σπογγοειδῆ ossa illa tenera atque tenuia, quæ inter palatum & cerebri basim usque ad nares utrinque diuersa posita sunt: ἠθμοειδῆ vero quæ ad summam nasi radicem intus fixa hærent tenuia & lata, & magno, quod e cerebro in nares fertur, foramini obtruduntur.

ῥόδιον. *nomen est medicamenti aridi acris & erodentis, quod refertur ad Heram. Diuersis modis describitur a Paulo lib. 7. cap. 13. & ab Aëtio lib. 14. cap. 36. Eo Paulus utitur lib. 4. cap. 43. ad ulcera in quibus caro supercrescit, eoque similiter crustas inducit, sanguinemque quauis ex parte profluentem probe sistit lib. 4. cap. 53.*

ῥοδίτης οἶνος. *vinum rosatum, siue conditum rosaceum. Est vinum e rosis factitiũ, quod Palladius ætate sua fieri solitũ hoc modo docet his verbis: quinque libras rosæ pridie purgatæ in vini veteris viginti sextarios merges, & post triginta dies despumati mellis libras decem adiicies & uteris. Plinius vero vinum rosaceum sic condiri tradit, ex rosæ foliis tusis in linteolo que in mustum collatis cum pondusculo ut sidat, quadraginta pondere denariorũ in sextarios vicenos musti, nec ante tres dies vase aperto. Cui conditura non multum absimilis est quam Dioscorides docet hunc in modum: siccas tusasque rosas libræ pondo in linteolo colligatas in musti sextarios octo demittito, & post tertium mensem per colum traiectum diffundito & reponito vinum. Alia ab iis habetur compositio apud Apicium, itemque alia apud Constantinum Cæsarem lib. 8. cap. 2.*

ῥοδόμελι. *mel rosaceum. Sic paratum fuit a veteribus, quemadmodum ex Philagrii libello de suauibus potionibus Oribasius atque Aëtius referunt. Tribus partibus succi rosarum exunguium excolati pars una mellis adiicitur. Coquitur ad solẽ calidum*

lidum diebus pluribus, eodem modo quo ὀμφακόμελι, & posteà asseruatur. Quod si turbulentus aut frigidior aër fuerit quando mel rosaceũ paras, admisto optimo melle ad rosarum succum, & per rarum pãniculum vel linteum excolato, simúlque ad lentum ignem coquito donec quarta aut tertia succi pars consumpta sit, atque sic exceptum medicamentum asseruato, cúmque calidiorem videris aërem, velut ὀμφακόμελι insolato. Adstringit leuiter, proindéque refrigerare potest. Habet & vim extersoriam ex melle. Habet & subamarum quiddam & leniter acre, vnde ori commodum est inflammato propter calidi humoris influxum, & quibus acres atque biliosæ fluxiones in ventrem fiunt, præsertim post vomitum. Exhibetur etiam aqua dilutum iis quibus venter exæstuat, citra humorem, item febricitantibus, vigore iam totius morbi instante & particularis accessionis. Sæpe etiam per febres largiùs semel epotum conuenienti tempore, morbum soluit sudoribus obortis aut aluo subducta. Tale quidem fuit ῥοδόμελι simplex, à quo aliud habetur purgatorium apud Aëtium lib.3.cap.74.

ῥοδόμηλον. est confectio ex rosis & malis cotoneis parata hunc in modum: Succi malorum cotoneorum sextarius vnus, rosarum libræ tres, mellis sextarij tres, aquæ sextarij quinque simul miscentur & coquuntur. Verùm quoniã rosæ non eodem tempore quo mala cotonea reperiuntur, conuenit eas cum melle suo tempore componere, ac vbi mala prouenerint, totam compositionem moliri.

ῥοδόστακτον. sic parari Paulus docet lib.7.cap.15. Rosarum, quibus vngues sint exempti, succi sextariis duobus mellis sextarius vnus adiicitur. incoquuntur assiduè despumando, donec quarta pars fuerit absumpta. Non est aliud quàm ῥοδόμελι.

ῥοιά. malum Punicum, quod granatum vulgò dicitur. Omne adstringendi vires magnas possidet, simúlque refrigerat & siccat, sed dulce minùs, austerum magis refrigerare potest, sicciúsque est & stomacho amicum. Acidum pariter refrigerat, & maiorem vim incidendi habet. Verùm acini succo magis adstringunt & siccant, multóque magis malicorium quod σίδιον dicitur. Huic virtute respondet mali flos quem κύτινον appellant.

ῥοιάς. Sunt qui ita scribant oculorum affectum, quem ego malo ῥυὰς sine diphthõgo scribere. de quo vide posteà.

ῥοϊδάριον. est medicamẽtum aridum, quod cùm variè præparetur, sic fieri optimum Aëtius lib.2.cap.68. prodidit: Rhun accipito & aqua macerato, lapidémque cupholithon terito, rhois cremore affuso, & siccari sinito. deinde anchusæ radix cum oleo coquenda, donec oleum rufescat. Eius olei modicum adiiciendum, rursúmq; terendum & ad dies quindecim sinendum, donec resiccetur. tunc rursus ex cremore rhois affundendum, & siccari sinendum, posteà in vas testaceum mittendum, igníque assandum. In penuria cupholithi calce viua vtendum.

ῥοικός. qui naturaliter cruribus est incuruis, ῥαιβὸς alio nomine dicitur: annotauit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις ab Hippocrate ῥοικὰ dici τὰ καμπύλα, hoc est, curua & retorta.

ῥοΐτον. est confectio ex mali Punici succi sextariis tribus & vno mellis sextario ad tertias decoctis, vt scribit Paulus lib.7.cap.15.

ῥόμβος. deligationis species est rotundæ in rhombi modũ quam Hippocr. ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον adhibet capiti, cùm vel suturas relaxatas vel vlceris oras expansas constringere, vel cutem aliquantulum detractam contrahere atque agglutinare consilium

est. Ea quomodò fieret Galenus lib. de fasciis explicauit.

ῥέμμα. ῥόφημα ἢ ῥόφησις, apud Hippocrat. ut explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

ῥοπάλωσις. pilorum affectus. cùm illi veluti in baculos coagmentati sunt, & ita concreti implicatíque ut sciungi & ampliùs crescere nequeant.

ῥοπῆα. τὰ ῥοφήματα, ἢ πάντα τὰ ὁπωσοῦν ῥοφούμενα, sicut explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

ῥοῦς. arbuscula est in petrosis nascens duorum cubitûm altitudine, foliis oblongis modicéque rutilis, serratímque per oras incisis, acino vuarum gracilium, denso, magnitudine terebinthi, latiusculo, corticea racemorũ tunica. obsoniis aspergitur, & ab aliquibus ἔρυθρος vocatur. A Latinis dicitur excoriarius, quoniã qui pelles cõdepsant spissandis coriis folio eius vtantur. Duo Græci faciunt genera, μαγειρικὸν, quod additur in obsonia, idem cum Syriaco: alterum βυρσοδεψικὸν, hoc est, excoriariũ, quo medici vtuntur ad compescendas fluxiones. Quod ita accipi debet, vt non putemus propterea duas esse rhois arbores genere vel specie differentes. Eadem enim arbor duobus iis muniis inseruit, semine quidem obsonia condiens, foliis autem & ramusculis coriariorũ operi dicata. Rhoën Ruellius viburnũ esse credidit, cùm tamen, vt scribit Plinius, nullũ illi à Latinis inditũ sit nomen. Officinæ sumach appellant.

ῥυάς. est carnis in maiore oculi angulo decrementum. refertur inter morbos qui ad imminutam magnitudinem pertinent. Itaque à Galeno opponitur τῇ ἐγκανθίδι, quæ non est aliud quam carnis in maiore angulo excrescentia. Indè accidit vt malè curata enchantide ferè semper succedat, ea scilicet carne quæ supra modum creuerat plus æquò detracta & absumpta seu ferro, seu medicamentis. Quod vitium non modò malè curata enchantide verùm etiam ægilope & pterygio succedit, si dum inciditur vnguis, vt ait Celsus, ipse ducatur vehementiùs, vt carũcula etiam quæ in angulo oculi est, sequatur, eáque simul abscindatur. Hoc vbi semel cõtigit, patescit foramen, per quod posteà semper humor descẽdit & in genas illabitur. Ab eo symptomate nomen morbo datum est, dictúsque ῥυὰς ἀπὸ τοῦ ῥυεῖν quod fluere significat.

ῥύματα. sunt species τῶν ἰτρίων, laganis multo salubriores, vt scribit Galenus, crassi tamen sunt succi. Constabant similagine & melle.

ῥυθμὸς. rhythmus. modulus. Est proportio temporis motus aut quietis ad tempus motus vel quietis in pulsu. Cùm enim pulsus constet quatuor partibus, duobus scilicet motibus & gemina quiete, sibi inuicem perpetua quadam serie succedentibus, eorum inter se proportio comparatióque rhythmus est. Eum omnis pulsus habet, sed varium. Suus enim est cuique naturæ, ætati, anni tempori, loco, sexui & reliquis, quem quidem qui seruat, is εὔρυθμος dicitur: qui non seruat, ἄρρυθμος. Cùm ergo rhythmus in earum partium proportione cõsistat, variæ emergant rhythmi differentiæ necesse est. Vel enim tempus diastoles cum tempore systoles comparatur, vel quies cum quiete, vel motus, hoc est, ipsa diastole vel systole cum alterutra quiete. Sed cùm in omni pulsu hic rhythmus sit, ægrè tamen noscitur nisi in vehementissimo. Sunt autem rhythmorum duæ summæ differentiæ. Omnes enim fiunt proportione vel pari vel impari. Pari quidem vt cùm diastoles tempus æquat tẽpus systoles: impari verò, vbi tempus vtriusque impar est, earúmque altera alteram excedit. Id quod modò certis, modò incertis fit excessibus. Certis quidem etiam bifariam, aut multiplici proportione, aut vt numeri ad numerũ, qui ἐπιμόριος appellatur. Proportio quidem multiplex est dupla vel tripla vel quadrupla vel alia. Vt numeri ad numerum est,

cùm

cùm quanta sunt duo diastoles tempora, tanta sunt etiam systoles, incertis autem excessibus, tripliciter. Nam aut diastoles tempus incertum est, aut systoles, aut vtrumque. Quorum etiam vnumquodque aliquando parum, aliquando plus, interdum etiam plurimum aucta habet incertis excessibus sua tempora, siue plura, siue vnum quod sensu primum est.

ῥύματα. τὰ βοηθήματα hoc est, præsidia, apud Hipp. ἀπὸ τοῦ ῥύεσθαι, quod seruare significat.

ῥύμματα. dicuntur medicamenta abstersoria, & corpori nitorem conciliantia, cuiusmodi vim inesse cucumeri esculento Galenus prodidit.

ῥύπος. sordes. Est excrementum tertiæ concoctionis quod in summo corpore nostro colligitur. Sicut enim cōcoctio tùm quæ in ventriculo, tùm quæ in iecinore perficitur, duplex excrementi genus relinquit, vnum humidum, alterum siccum: ita & ex tertia concoctione duo excrementorum genera in singulis animantis nascuntur particulis, ex ipso vnde aluntur succo. Alterum sudor est, hoc est, humor, qui antè transmittendi alimenti fuerat vehiculum, humidus, tenuis, serosus, & vrinæ similis: alterum verò ceu semicoctæ quæpiam reliquiæ, quæ assimilari nutriendæ parti nequiuerunt. Tenue quidem & illud est, vt quod insensili transpiratione per cutis poros vacuetur, sed habet etiam crassioris excrementi nonnihil admistum, ex quo fit vt sæpissimè sistatur ad cutem. Ab hoc excremento tùm pilis origo est, tùm iis quæ super cutem semper aceruantur sordibus, à quibus idipsum etiā ceu sordes quædam dici meruit. Non incognitæ eæ quidem veteribus fuêre, vt quas ipsi magna cura ex hominum corporibus ad varios vsus deraderent. Sordes & strigmenta appellabant, à Græcis autem non modò ῥύπος, sed γλοιὸς etiam vocabātur. Vim habent modicè calfaciendi, emolliendi, discutiendi, quam quidem sortitæ sunt non tam ex corporis nostri natura, quàm olei atque pulueris mistione. Quæ enim in balneis strigili detrahebantur, olei atque sudoris mistura constabant: quæ verò ex palæstra, habebant prætereà pulueris accessionem, tùm eius qui athletis inspergebatur post olei illitionem, tùm eius etiam qui inter luctandum excitabatur: dicebatur autem id sudoris genus proprio nomine πάτος. Eas itaque quæ plus olei haberent, constat maiore vi emolliendi præditas fuisse: quæ verò plus pulueris, magis desiccasse, & discutere digereréque potuisse, præsertim si puluis erat paulò acrior atque asperior: qui namque paulò tenuior pinguiórq; est, quem Galenus κόνιν λιπαρὰν appellat lib. 5. sanit. tuendæ, magis est emplasticus, nec corpus cui cōspersus est, resolui & digeri patitur. Omnium verò strigmentorum maximè discutiunt, siccant modicè, atque etiā emolliunt quæ ex æreis statuis ac vasis, in quibus oleum ad palæstræ vsus reponebatur, veteres deradebant, vtpote quæ ab ære æruginis quippiam contraxerant, sicut Paulus libro 7. prodidit.

ῥυπτικὸν φάρμακον. detergens siue extergens medicamentū. Dicitur id omne quod ῥύπος, id est, sordes in quauis parte eluit & aufert. Sordes autem non cuti tantum extimæ & vlceribus inhærent, sed etiam internis partibus, linguæ, œsophago, tunicis ventriculi, reliquorum viscerum & venarum atque arteriarum. Eas quæ tergent, alia imbecilliùs, alia vehementiùs id agunt. Modicè detergent farina fabarum, hordei, ciceris, semen lini torrefactū, sacchar, oxymeli: magis terebinthina, thus, mel despumatum, amygdalæ amaræ: valentiùs erui farina, semen hormini, radix ireos & panacis, nitrum vstum, nitri spuma, fictiles testæ, pumex, buccinorum & purpurarum

& cæterorum ostreorum, testæ vstæ, tritæ, tenui cribro cretæ, quorũ quidem aliqua tam valẽter tergent, vt etiam pilos tenuent: sed hæc impropriè ῥυπτικὰ appellantur. Quæ verò propriè & speciatim dicta sunt, tergent tantùm non etiam obstructa liberant, quia sunt amaris imbecilliora, salsa scilicet & dulcia: quæ autem valenter detergent, omnino etiam digerunt, & ob id valdè siccant.

ῥυπώδης. emplastri nomen est, cuius descriptio habetur apud Celsum lib. 5. cap. 19.

ῥύσις. fluxus. Vna est è tribus communitatibus, quibus Methodici artem medicã constituebant. Definiebant autem esse rarefactionem corporis immodicam, & eorum quæ manere debuerant excretionem, vt contrà στέγνωσιν, densitatem & necessariorum excrementorum suppressionem. vide μεθοδικοί.

ῥυσσώματα. sordes ac rugæ quæ in senili facie cernuntur.

ῥωγματίας. ὁ ἀῤῥαγές τι τῶν ἔνδον ἔχων. hoc est, qui aliquid intus fractum habet, apud Hippocrat. quem idem etiam ἐῤῥωγματίαν appellat, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις

ῥωγμή. est diuisio caluariæ superficiaria, vel profunda quidem, sed eatenus vt fractum os loco non moueatur. differentia est fracturæ capitis, vt habetur apud Paulum lib. 6. cap. 90.

ῥὼξ ὁ ῥαγοειδὴς χιτών. sic dicta est tunica vuea, quæ tantam habet cum vua similitudinem, vt vuæ etiam nomine donata sit.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO Σ.

Σαγάπηνον. sagapenum. Succus est ferulacei fruticis nascentis in Media. Laudatur translucidum foris, colore rufo, &, cùm frangitur, intus candido, odore medio inter laserpitij succum & galbanum, gustu acre. Officinæ interpolato nomine serapinum appellãt. Calidum est & tenuium partium, habétque quiddam abstersorium quo oculorum cicatrices expurgat & suffusionibus prodest. Addit & Mesues eo purgari crassos lentósque humores cerebri, leuaríque indè hemicranicos, comitiales, vertiginosos, paralyticos, pectoris dolores, veteres tusses & asthmaticos.

Σακκελίζειν ἢ

Σακκίζειν. per saccum excolare. Vox est apud Galenũ frequens, quo significat sacco humorem aliquem transmittere & percolare. Id quod ad varios vsus ab antiquis inuentum fuit. Ac primùm quidem quò lympidiora purioráque redderentur quæ per saccum colabãtur. Sic enim quæ per coctionem craßiora turbidioráque facta sunt, tenuiora clarioráque euadunt: vt experientia facilè probare potest. A quo vsu scriptum est à Martiali poëta, —Vt liquidum potet Alauda merum,

Turbida sollicito transmittere Cæcuba sacco.

Ita enim vinum purius & defæcatius reddebatur. Sed & sacco veteres vsi sunt, vt

vires

vires vini castigarentur & frangerentur, quò plus vini, inquit Plinius, caperetur. Id vini genus saccatum appellabant, vt habetur apud Scriboniũ Largum cap. 122. Nec tamen per saccum vina ea tantùm de causa percolabant, sed etiam vt peregrinis saporibus in saccum additis vina tùm odore, tùm sapore suauiora fierẽt. Quo quidem sensu accipiendũ est quod à Plinio scribitur de aniso, ipsum saccis inditum cum amaris nucibus vina commendare. Cuius etiam conditurae meminit Constantinus Cæsar capite vltimo lib. 7. de agricultura. Huius generis fuêre quondam veterum πόματα, ἀψίνθατα, κονδῖτα, nostrúmque etiam vulgò dictũ Hippocraticum tã vinosum quàm aquosum, indito saccis pipere, cinamomo, zinzibere, cocco, absynthio, melle, saccharo, vinóque posteà superfuso & per ea semel aut sæpius excolato.

σάκχαρ ἢ

σάκχαρον. est mel in arundinibus concretum, candidum & salis modo dentibus fragile. Concreti mellis genus esse Dioscorides testatur. Colligitur autem in arundinibus, vnde à quibusdam mel calaminum, id est, arundinaceum appellatur. Candidum euadit multa coctione. Primò excoquitur arundo, deindè flaua pars secernitur: tum secundò coquitur, atque ita fit candidius & concretius. Quod si tertiò coquatur, maximum & candorem & densitatem cõtrahet. Quartùm etiam aut quintùm solet excoqui, & donec specie aluminis scissilis transluceat. Quod genus alij candidũ, alij candium vulgò cognominant. Dentibus autem subiectum salis modo friatur, atque tam multa habet sali similia, vt à veteribus sal Indicus dictus sit, quòd maximè in India proueniret. Saccharum vt recentiores Græci memoriæ prodiderunt calidum & humidum est abscessu primo. Deterget, discutit mellis modo, nec tamen perinde sitim inuitat.

σαλκῶ ἔλαιον. oleum Salcæ. fuit olei aromatici conditura preciosa. Habetur apud Aëtium lib. 1. optima, quam se dixit Alexandriæ aliquando præparasse. Habetur & alia diuersa multùm ab ea apud eundem lib. vltimo.

σαμία γῆ. Samia terra. quæ in Samo inuenitur, in qua cùm plures sint terrarum differentiæ, sic κατ' ἐξοχὴν ea dicitur quæ est candida, leuis, tangenti linguæ glutinis modo adhærescens, mollis, succosa, friabilis, cuiusmodi est quam aliqui κολλύριον vocabant, quod oculorum medicamentis optimè misceretur. Duæ enim species terræ Samiæ fuerunt, vna quæ antè dicta est, altera quæ ἀστὴρ appellatur, crustacea & cotis modo prædensa, olim fortè sic dicta quòd stella ei imprimeretur, aut quod in ipsa multæ micæ in modum stellarum interniterent. Inter eas præcipua est differentia, quòd Samia terra ἀστὴρ dicta glutinosior sit collyrio & magis emplastica, vt Gal. & Aëtius scripserũt. vtraq; mediocriter refrigerat, repellit fluxiones, & sudores arcet.

σάμιος ἀστήρ. vide σαμία γῆ.

σάμιος λίθος. est lapis qui in Samia terra inuenitur inclusus, candidus & subdurus, quo aurifices vtuntur poliendo auro, vt resplendeat. Adstringit & refrigerat.

σαμφαριτικὴ νάρδος. est species nardi sic dictæ à regione in qua nascitur, vt author est Dioscorides. hanc autem aliqui ψευδόναρδον esse suspicantur.

σαμψύχινον ἔλαιον. sampsuchinũ oleum, quod Aëtius lib. 4. cap. 42. docet conficere cocto sampsucho in duplici vase cum oleo. Calfacit & valdè digerit atque discutit.

σαμψύχινον μύρον. sampsuchinum vnguẽtum. Cuius compositio habet ad hunc modum: Serpilli, casiæ, abrotoni, florum sisymbrij, frõdium myrti, sampsuchi singulæ portione

quantũ pro cuiusque viribus satis fore conieceris. vnà tunduntur, atque iis omphacini olei modus adiicitur qui madentium vires non euincat. hæc post quatriduum exprimuntur, denuò noua alia simili mensura & æquali tempore macerata premũtur, ita enim validius reddi solet. vim habet acrem, calfactoriam, extenuantem, & laßitudines illitũ discutit. sic dicitur quòd sampsuchus in eo viribus præpolleat. Diuersum autem est ab amaracino, etiamsi sampsuchus & amaracus idem significant, sicut in sequentibus videre est.

σάμψυχον. sampsuchum. Est herba ramosa, perpetuò virens, per terram repens, foliis eius calaminthæ quæ tenui folio constat & λεπτόφυλλος appellatur, hirsutis & rotundis & odoris, radice retorrida, summo cespite leniter hærente, multifida, quam Dioscorides ait à Romanis maioranam dici. An verò idem sit sampsuchum cum amaraco plæriq; dubitant. Dioscorides scripsit σάμψυχον à Siculis & Cyzicenis ἀμάρακον appellari. Similiter Plinius ait Dioclem medicum & Siculam gẽtem vocare amaracum quòd Ægyptus & Syria sampsuchum: atque alio loco Sampsuchum siue amaracum ait in Cypro laudatißimum & odoratißimum: nec multò pòst, fit ex eo oleum quod sampsuchinũ aut amaracinum vocatur. Verùm aliter videntur sentire Galenus, Aëtius & Paulus, dißidentes viribus plantas testati, cùm tanquam diuersarum seorsim locis variis mentionem faciant, sampsuchúmque in tertio calfacientiũ & siccantium censu collocẽt, amaracum in secundo siccare volunt ordine, & tertio calefacere. Quæ discordia facilè cõciliari potest, si intelligamus amaracum duarum herbarum differentium nomen esse: neque enim tantũ hoc nomine τὸ σάμψυχον appellatur, sed etiam τὸ παρθένιον, vt author est Dioscorides. de quo posteriore amaraco parthenium significante Galenus, Aëtius, Paulúsque scripserũt, præsertim cùm nusquam de simplicium facultatibus agentes partheniĳ meminerint. Sed quæres, cur igitur Dioscorides separatim sampsuchini & amaracini vnguenti compositiones explicat, nisi sampsuchum & amaracum diuersa esse existimauit? Responsio facilis est: non herbarum inibi varietatem esse, sed variam tantùm vnguenti compositionem describi. Nam sampsuchinum quidem dicebatur quod vbique ferè apparabatur, amaracinũ verò propriè quod in Cyzico fiebat, vbi τὸ σάμψυχον vernacula lingua ἀμάρακον dici Dioscoridem scripsisse suprà annotauimus. Itaque quamuis etiam id sampsuchinum rectè vocari poßit, patriam tamen illi nomenclaturam Dioscorides tribuit.

σανδαράκη. est aliquid ceræ duritia proximum quod apes recondunt. Hic est apum dum operantur cibus, qui sæpe inuenitur in fauorum inanitatibus sepositus, & ipse amari saporis, vt Plinius docuit. quidam κήρινθον vocant, melle quidem deteriorem, vt scribit Aristoteles, at dulcedine propè ficus. Gignitur rore verno.

σανδαράχη. sandaracha. Est succus cõcretus terreúsque & quodãmodò vstus, in metallis ferè iisdem in quibus & ἀρσενικὸν, hoc est, auripigmentum, proueniens. Plinius in aurariis & argentariis metallis inueniri scribit. Sunt autem quædam eius differentiæ: in colore quidem, quòd alia valdè rufa est & cinnabaris colorem refert, alia minùs rufa & quasi sublutea est: in figura verò quòd alia glebosa est, qualis plerunq; inuenitur, alia puluerulẽta, vt author est Theophrastus. Ea in locis, vt Vitruuius tradit, quæ sunt inter Magnesiæ & Ephesi fines effoditur parata, quam nec molere nec cernere opus est, sed sic est subtilis, quemadmodum si qua est manu contusa

tusa & subcreta. Sandaracha sulphur olet per se, ac magis trita, sed maximè vsta. Luteum autem emittit fumum. Optima autem est quæ pura, quæ ad satietatem flammeo colore rufescit, quæ etiamsi non teratur nec ardeat, olet sulphur, quæ facilè frangi terique potest, qualis nascitur in Ponto. fit etiam ex auripigmento sandaracha adhunc modum, Auripigmenti mediocres particulæ in ollam, cuius os obturatum sit, coniectæ quinque horis coquuntur in furno contrahúntque sandarachæ colorem. Arabes cum arsenico sandaracham confundere videntur, atque vno nomine vtrumque censere, solo autem colore distinguere: nam quæ verè sandaracha est, eam appellant arsenicum rubrum: luteum verò, quod propriè auripigmentum est. Sed turpiùs errant qui sandaracham pro vernice accipiunt, medicamentum scilicet deleterium pro salutari, cum sandaracha metallica sit, vernix autem gũmi seu concreta iuniperi lacryma. Sandaracha vtuntur pictores, vtuntur tornatores cùm circum vascula lineas ducunt, vtũtur & medici quòd vim habeat vrendi, sed liquoribus resinísque temperata multis morbis medetur: mulso quidem purulẽtæ excreationi: resina suspiriis & veteri tussi, eius vapore per fistulam in os attracto, melle raucitati, sicut Dioscorides prodidit. Vitruuius id quod fit ex cerussa in fictile cõiecta ac super carbonibus quoad colorem rubrum duxerit, cremata, sandaracham ob similitudinem coloris nominat: sed id ipsum Dioscorides σάνδυκα scribit appellari, de quo vide suo loco.

σάνδυξ. *est cerussa vsta donec rufa & similis sandarachæ euaserit. Vritur autẽ hoc modo, Cerussa trita in patinam nouam & cauam supra prunas imponitur & ferulacea rude mouetur, vsque dum rufescat, & induerit sandarachæ colorem. Id autem (inquit Vitruuius lib. 7.) incendio facto ex casu didicerunt homines, & ea multò meliorem vsum præstat quàm quæ de metallis per se nata foditur. Quo loco Vitruuius sandycem appellat sandarachã, quod sandyx sandarachæ colore sit: neq; enim cerussa hoc modo vsta verè sandaracha est, vt quæ per se in metallis nascatur, sed sola coloris similitudine. hoc modo sandycem fieri primùm prodidit Dioscorides, assenserũt Galenus, Aëtius & Paulus, qui præterea sandycem συρικὸν dici scripto reliquêre. Solus Plinius & Syricum à sandyce diuersum facit, & sandycem docet fieri ex cerussa tosta, æqua parte rubrica admixta. Verùm quia sandyx res est non naturalis sed factitia, potuit varia arte præparari & adulterari. Nam & hodie, vt nũquam cessat fraus, lateres teruntur in farinã, qua sandyx adulteratur. Cæterùm Plinius scribit se animaduertere Virgilium existimasse sandycem herbam esse illo versu qui in Bucolicis habetur:*

Sponte sua sandyx pascentes vestiet agnos.

In qua sententia fuit etiam Seruius, qui de herba interpretatus est, de qua sandycinũ colorem tingi dicit & varanã à rusticis vocari. Eúmque posteà sequuti herbam depingũt delicatæ olfacturæ, caule breui & in aliis fœniculo similem. Verùm miror vnde id in mentẽ Plinio venerit. Neque enim de herba Virgilius dixit sandycem, sed de coloris genere. Tãtam enim sæculi felicitatem eo loco ominatur, vt tincturam lanæ deinceps desideratura nõ sit, quoniam cùm in pratis oues pascentur, non ex sandyce quidem, quam nullam in pratis esse reperio, sed quamuis herba earum vellera & muricis, & croci, luti & sandycis similia sua sponte euadent.

Est & σάνδυξ collyrium ἀπαλὸν καὶ ἄδηκτον, quod & συρικὸν Aëtius scribit ap-

pellari lib.7. quo loco ipsius compositionem exponit. Sic autem vocatur, quòd recipiat cerussam vstam quam σάνδυκα & συρικὸν appellari suprà diximus.

Fit ex sandyce ceratũ egregium quod speciali nomine ἄνθρωπος à veteribus appellatum est, cicatricem inducens tibiarum vlceribus antiquis & malignis. Recipit autem sandycis libram vnam, olei dulcis libras duas. tamdiu coquuntur dum manus non inquinent.

σαντονικόν. *dicitur hoc nomine tertia species absinthij. vide* ἀψίνθιον.

σαπρόν. *dicitur ab Hippocrate non quod corruptum est, vt multi nominant, sed quicquid vetustum diuturnúmque est, vt annotat Galenus* ἐς τὸ περὶ ἀγμῶν.

σάπων. *sapo. Gallorum inuentum est, inquit Plinius, rutilandis capillis. fit ex sæuo & cinere, optimus fagino & carpineo, duobus modis, spissus & liquidus. Talis quidem fuit prima eius compositio. Alij deinde varia adiecerunt pro arbitrio & vtentium commodo, vt Constantinus, cuius sapo celebris fuit, adiectis saponi Gallico multis partim adstringentibus, partim odoratis, vt habetur apud Paulum lib.7.cap.13. & apud Aëtium lib. 6.cap.54. Hodie qui apud Venetos paratur primas tenet, addito oleo, calce, sale, & aliquando etiam odoratis quibusdam.*

σαρδωνία ἢ

σαρδῶα. *herba, quæ non est aliud quàm alterum ranunculi genus, copiosissimum in Sardinia, gustus acerrimi, cuius esu mentem adimi authores quamplurimi sunt, atque ita contorqueri ora, vt risus imaginem referant, qui Sardonius ob id dictus est, & abiit in prouerbium. Inter venena recensetur à Dioscoride lib.6.*

σαρκάζειν. *Galenus apud Hippocrat. commẽt.1.* ἐς τὸ περὶ ἄρθρων *scribit variè à quibusdam verbum hoc explicari. Dicitur quidem de brutis pascentibus, sed alij significare volunt labra inter se tam vehementer committere, vt auellere & abscindere partem aliquam graminis valeant, alij verò dentibus inferioribus & superiore labro idem efficere, alij dentibus inter se ex vtraque parte commissis scindere, quod Galeno videtur verisimiliùs locum eum Hippocratis explicanti.*

σαρκίτης. *hydropis species qui &* ὑποσαρκίδιος, *&* ἀνάσαρκα, *&* λευκοφλεγματίας *dicitur. vide* ὕδρωψ.

σαρκοκήλη. *ramex carnosus. Est caro durior, quæ aliqua scroti parte increuit. Galenus tumorem eum in genere scirrhorum statuit. In eo color sui similis vbique est. Propriè quidem de testiculis induratis dicitur: nec tamen ad eos solos pertinet, sed ad neruos etiam à quibus testes dependent, si eos duriores fieri contigerit, & ad tunicas, si quãdo inter eas caro increuerit. Causa esse potest interdum fluxio, interdum verò ictus, aut imperita post ramicis succisionẽ curatio, aliáq; omnia à quibus scirrhi inducũtur.*

σαρκοκόλλα. *est lacryma arboris in Perside nascentis, thuris pollini similis, colore subrufo, amara gustanti. Inter gummi genera numeratur à Plinio, sed & eodem nomine arbor ipsa cum lacryma sua vocatur. Nomen habet quòd vulnera glutinet: sed & fluxiones sistit.*

σαρκοφάγος λίθος. *lapis qui etiam ἄσιος appellatur, de quo vide suo loco.*

σάρκωμα. *est carnis in naribus præter naturam incrementum. Est autem eiusdem cum polypo naturæ, vt scribit Paulus, differt autem à polypo, vt habetur in medicis diffinitionibus, magnitudine & forma. Est autem polypus quidem sarcoma, non contrà. Polypus enim similitudinem piscis polypi gerat oportet, cùm σάρκωμα informe*

sit

sit potius carnis incrementum.

σαρκωτικὸν. *est medicamentũ carnis producẽdæ vim habens. Nam quãuis carnis generatio naturæ opus esse videatur, iuuatur tamẽ illa quidẽ plurimùm in replẽdo vlcere medicamẽtis quæ modicè calefaciũt, moderatè detergent & purgant, atq; minimũ siccant nullóque modo adstringunt. Talem namque τῶν σαρκωτικῶν facultatem esse oportet. Carnis enim generatio fit cùm & membra ipsa quibus adnasci vel circumnasci caro debet in calore & frigore temperata fuerint, & sanguis qui illuc affluit, tùm qualitate salubris, tùm quãtitate moderatus. Verùm calidiora paulò ipsa carne oportet esse sarcotica, quò sanguinem attrahant, neque vllo modo adstringere oportet, ne quod influit repellant, sordémque vlceribus arctiùs affigant, minimúmq; siccare, ne absumant, sed modicè prorsus siccare quo in carnem densetur. detergendi autem purgandique vi prædita esse decet, ne mala caro & vitiosa gignatur, si quid sordis & vitij in sanguine relictum sit, sed citra omnem morsum & acrimoniam.*

σάρξ. *caro. tribus modis dicitur, vt author est Galenus lib. 10. methodi medendi: vno propriè, duobus impropriè. Propriè quidem & absolutè dicitur pars corporis nostri simplex, mollis, rubicunda, fibras musculorum complectens. Quanquam non eas tantùm complectitur, sed etiam contra caloris interni impetum & vehementiam, atq; externorum calorem, frigus, duritiem eas munit, fouet, nutrit. Gignitur ex sanguine mediocriter siccato, & perdita regignitur. Ob id caro pars multi sanguinis & calida dicitur, vnde & carnis abundantia ex sanguinis copia nascitur. Hæc caro partem plurimam animalium sanguine præditorum constituit. Ad hanc quoque reducenda est quæ in gingiuis, in glande penis, intus in digitorum radicibus, finibus mediis & lateribus & cuti inest. Quin & in plãtis ipsis circa lignosas & veluti neruosas fibras suam quandam carnem Theophrastus tribuit. Tu quoque in ferro rubigine exeso carnem contabuisse, fibras ob duritiem restitisse deprehendes, ac modo eodem in lapidibus carie exesis. Talis quidem est caro propriè dicta. Alterum autẽ carnis genus est impropriè dictum & nomine, vt ait eodem loco Galenus, carens, huic quidem finitimum, sed tamen diuersum, fibras omnes cordis, vẽtriculi, œsophagi, intestinorum, vesicæ vtriusque, vteri, & si qua sunt alia his fibris cuique propriis prædita ambiens, & his circũhærens & circumnascens & eas muniens contra calorem natiuum omnia populantem, atque etiam contra æstum, frigus & cætera foris occursantia. Quamuis autem membranis aliis fibræ non sint, tamen his quandam carnem propriam negare non possumus, cùm sanis & bene nutritis membranæ huiusmodi sint habitiores, & magis corpulentæ, attenuatis verò quacunque de causa sint magis tenues. Tertium vero & vltimum carnis genus est propria cuiusque visceris substantia, quàm Erasistratus παρέγχυμα, hoc est, affusionẽ appellauit. Ea visceris cuiusque actionis causa est. Talis est cerebri, pulmonum, hepatis, lienis, renum caro, seu id totum quod venis, arteriis, neruis, stomachis, prætereà folliculo fellis quidem ab hepate, vreteris verò à rene ademptis reliquum manet. Per hãc carnem cerebrum animalem spiritum elaborat, pulmo aërem, hepar chylum & sanguinem, lien crassum & fæculentũ sanguinem trahit & sibi concoquit, renes sanguinis portionẽ ad se nutriendũ idoneam, & lotiũ quod vesicæ mox transmittunt. Caro hæc omnis ceu stœbe quædam & farctura, vt ait Galenus, tùm viscerum vasa firmat, & spatia horum media opplet, tùm fibras ipsas tam musculorum quàm partiũ aliarum,*

quibus fibris vndique circũiecta est, munit, & roborat ne facilè contundantur aut rũpantur: adhæc cõtra frigus & æstum hæc omnia defendit. Cadenti enim aut cubanti caro fit substerniculũ molle: dum verò contunditur, fit operimentum penicillis simillimum, cùm vulneratur propugnaculum, contra frigus calfacit, contra æstum est vmbraculum.

Σατυριακή. *nomen antidoti cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 11.*

Σατυρίασις. *est pudendi palpitatio, inflãmatoriæ cuidã vasorum spermaticorũ affectioni cũ tensione superueniens. Sic quidẽ Paulus definiuit, discernens* σατυρίασιν ἀπὸ τοῦ πριαπισμοῦ, *quæ nec Gal. nec Aëtius distinxerũt. Sed hic quidẽ duas priapismi differentias constituit, vnã quæ solã habeat pudendi tẽtiginem, alterã verò cui præter tentiginẽ dolor etiã insit, & inflãmatio, & conuulsio. Hæc autem est quã satyriasim Paulus appellat, cuique alia omnia symptomata tribuit quæ & tali priapismo Aëtius assignat, resolutionem, cõuulsionem, ventris inflationem, frigidos sudores, & ab his subitum interitum. Vterque etiam non viris modò, sed & mulieribus satyriasim accidere prodidit, quòd rectè de priapismo dici non potest, quoniam tentigine mulierem laborare dicere ridiculum sit. Consequitur autem mulierum satyriasim, vt ex Sorano refert Aëtius, pudendorum ingens pruritus cum dolore, vt manus subinde locis admouere cogantur, & intolerabili Veneris desiderio contabescãt. Quippe salsi & acris humoris affluxus eas pungit & stimulat, vicinæq; vtero partes pariter inflammãtur. Nec tamen illæ coitu leuantur, sed potiùs irritantur, quod propter locorum distentionem, meatuúmque angustiam, quam inflammatio efficit, semen excernere nequeant, maiórque semper humorum copia ad locum affectum affluat. Dicta est Satyriasis fortè propter inexplebile coëundi desiderium, quòd Satyri semper arrigere dicantur.*

σατυρίασις *etiam dicta à quibusdam est* ἡ ἐλεφαντίασις, *vt Aretæus, Galenus & Aëtius scripto testati sunt, propter vultus similitudinem summámque libidinem.*

Σεβηριανοῦ κολλύριον. *est aridum collyriũ quod ad Seuerianum authorẽ refertur, constãs cerussæ vnciis VIII. Cadmiæ vnciis IIII. salis ammoniaci vnciis II. piperis vnciis II. folij vnciis IIII. Aëtius. Vim habet leniendi. Eius meminit Paulus lib. 3. cap. 22. eóq; in acribus oculorum vlceribus vtitur, &* κολλύριον ἁπαλὸν *appellat. Meminit &* ξηροκολλυρίου τοῦ Σεβηριανοῦ *Galenus lib. 4.* τῶν κατὰ τόπους *ex Asclepiade non multùm differente ab Aëtio descriptione, nisi quòd cerussam non habet.*

Σεβήρου κολλύριον. *duplex habetur apud Aëtium lib. 7. capite* περὶ ξηροκολλυρίων.

Σεῖσις. *quartum est quod in spina incidit vitium, vbi vertebræ in loco quidem suo manent, sed earum compago dimouetur. Sunt autem alia tria eius vitia,* κύφωσις, λόρδωσις, σκολίωσις, *vt annotat Galenus comment. 3.* εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Σεληνιακόν. *nomen est* τοῦ κύφεως *sic dicti quòd lunæ sacrum dicatúmque fuerit, eíque adoleretur: vel quòd viginti & octo medicamentorum mistura constet, quot diebus Luna cursum menstruum peragit. vide* κῦφι.

Σίλλι. τὸ σίλλι, *apud Hippocrat. vt scribit Galenus.*

Σελινίτης οἶνος. *vini genus ex apio compositi, cuius descriptio habetur apud Dioscoridẽ, & apud Constantinum Cæsarem lib. 8. cap. 29.*

Σελινίτης. *dicitur à quibusdam ὁ χαμαίκισσος, vt habetur apud Dioscoridem.*

Σελινοειδής. *species brassicæ quæ & σελινουσία dicitur.*

Σέλινον.

σέλινον. *apium. Est herba hortensis, caule concauo, tenuiter striato, multísque ramulis brachiato, foliis tripartitò dissectis & leniter crispis, oris leniusculè laciniatis, flosculo candidulo & minuto, nudo semine, radice singulari, suauiter olente, biennio ferè durans, perpetuáque fronde virens. Est autem vsque adeò calidum, vt & vrinas & mẽses cieat. Flatus quoque discutit, ídque magis semine quàm herba, quod valdè calidum, acre & tenue est. Id credo nostrum esse vulgare petroselinum, nostrúmque apium vulgare esse Dioscoridis & Galeni* ἑλεοσέλινον, *quod paludapium dicitur.*

σελινουσία. *species est* τῆς κράμβης *apud Athenæum, sic dictæ à crispitudine foliorum, ideo quòd ea in re apium videatur imitari. dicitur &* σελινοειδής.

σεμίδαλις. *similago. Est farina ex tritico cõmuni facta, ex qua factus panis* σεμιδαλίτης *dictus est, cui secundum inter panes bonitatis locum assignat Gal. lib. 1. de aliment. Primum enim tribuit* τῷ σιλιγνίτῃ, *hoc est, siligineo, vt qui ex purissimi optimiq; tritici farina quæ* σιλίγνις *dicitur, conficiatur. Ex quo apparet quid discriminis sit inter similaginem & siliginem. Hoc enim nomine optimum triticum vel eius farinam, illo autem paulò deterius & commune veteres designabant, in quo quod purissimum est, pollen dicebatur, vt flos in siligine, quemadmodum annotauit Plinius lib. 18. cap. 10.*

σεραπιάς. *herba quam &* ὄρχιν *&* τρίορχιν *appellari scribit Paulus lib. 4. cap. 25. Aëtius verò lib. 15. in descriptione emplastri* διὰ σεραπιάδος, *duo nomina simul coniunxit,* σεραπιάδα τρίορχιν *appellans.*

σέρις. *herba est duorum generum. vna syluestris quæ* πικρὶς *&* κιχώριον *vocatur, altera satiua, latioribus foliis, stomacho quàm hortensis vtilior, quæ iterum in duas species digeritur. vna folio latiore prodit, lactucarũ simillima, altera angustiore est folio & gustu amara. Est autem olus subamarum, admodum refrigerans & humectans cum adstrictione nonnulla.*

σερίφιον ὦ

σέριφον. *dicitur hoc nomine absinthium marinum, quod est secunda absinthij species. vide* ἀψίνθιον.

σέσελι. *herba est cuius multæ pro natali solo differentiæ statuuntur. Aliud enim Massiliense dicitur, foliis fœniculi, crassioribus, caule vegetiore, vmbella anethi, in qua semen oblongum, angulosum, gustu acre. radix longa est, iucundi odoris. Aliud est Æthiopicum quod folia habet hederæ, minora, & ad periclymeni modum oblonga. frutex nigricat, palmitibus in bina cubita extensis, ramis sesquipedalibus, capitulo anethi, semine in tritici morem denso, nigro, amaro, Massiliensi odoratiore & acriore, multùm suaui. Aliud ab his habetur Peloponnense cui folia cicutæ, latiora, crassiora, caulis supra Massiliensis magnitudinem, ferulaceus & latus. In cacumine vmbellam habet, in qua semen latius, odoratum & carnosum pendet. Inuenitur & seseli Cyprium, quod à quibusdam κίκι, id est, ricinus appellatur, vt habetur apud Dioscoridem.*

σεσηρός. διεστὼς καὶ ἀνεωγμένον, *hoc est, distans & apertum. Sic vocatur ab Hippocrate vlcus hians, metaphora sumpta ab iis qui ringuntur. Nam* σεσηρέναι *propriè significat labra diducere dentibus commissis, vt annotat Gal. comment. 3.* εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

σευτλομάλαχον. *olus est à recentioribus Græcis nominatum quasi maluacea beta, quòd*

forte figura & denticulato seminis habitu betam, mollitia maluam repræsentet. Id verè videtur quod vulgò spinaceum vocant.

Σημειωτική. *pars est medicinæ, signorum omnium differentias & vires expendens. Cùm autem signa multipliciter dicantur, vt Galenus in arte parua scripsit, certum est ad istam partem omnium contemplationem pertinere, sed eorum maximè quibus per morbos & præterita inuestigamus & præsentia cognoscimus atque futura præuidemus, sicut ad Hippocrate proditum est initio lib. prognosticon.*

Σησαμὶς ἡ

Σησαμίτης. *idem quod* σησαμοειδὲς, *vt habetur apud Dioscoridem, de quo mox.*

Σησαμοειδὲς. *planta est duorum generum: vnum magnum, alterum paruũ est. Magnum Anticyrenses elleborum vocauerũt, quoniam albo veratro in purgationibus misceretur. Simile est senecioni aut rutæ, longo folio, flore candido, radice gracili, ignaua: semen gustu amaro, cætera sesamæ simile. Paruo autẽ cauliculi sunt dodrantales, folia coronopi, minora, hirsutiora, & in caulicorũ cacumine capitula florum penè purpureorum, medio eorum albo, semen sesamæ, fuluum, amarum, radix tenuis.*

Σησαμοειδὲς. *sic quondam dictum fuit apud Anticyrenses semen ellebori nigri, vt scribit Dioscorides. Verùm Theophrastus ipsum elleborum ab iis sic vocatum fuisse prodidit, quod sesamæ similitudinem haberet.*

Σησαμοειδῆ ὀστᾶ. *ossa sesamis similia. Sunt oßicula oblonga & plana intra manuum pedúmque articulos posita: sic dicta sunt à sesami seminis similitudine. Ea in singularum manuum articulis numerantur decem & nouem intus sita, & ad inflexionem articulorum comparata. Sunt autem hoc ordine digesta, In quatuor digitis manus, intus ad articulos, primos quidem bina, alios autem singulos singula sub tendonibus incumbunt, ligamentis implexa. Ex articulis autem pollicis, primus quidem nullum, secundus bina, vltimus vnum continet. Sunt & in vtroque pede interna totidem. Præterea verò in manu alia quatuordecim foris sæpe insternuntur tendonibus implexa, singula quidem singulis iam dictis quatuor digitorum articulis, duo autem secundo pollicis articulo, sub vtroque scilicet tendone vnum, sed minora & magis chartilaginosa, præsertim pueris. verùm iis pedum articuli carent. neque in iis vlla supernè apparent, aut admodum rara vel obscura, sed grandia duo habet, vnũ quidem ad articulum astragali cum scaphoide: alterum verò ad articulum pternæ cum cyboide. Sunt igitur in digitorum articulis ossa sesamoidea numero quinquaginta duo, & duo insuper alia grandia, de quibus modò diximus. Atq; hæc quidem omnia facilè est reperire, ablatis prius tẽdonibus extendẽtibus, deinde sectis per transuersum articulorum ligamentis. horum autem omnium proprius vsus est & verus, vt articulos implentia stringentiáque eos luxari prohibeãt. Sic enim mola genu articulum parte antica firmat, ne ambulãtibus per decliuia, aut genu multum flectentibus luxatio in anteriora fiat. Quoniam autem & in anteriora & in posteriora luxatio fieri potest, quæ quidem articulis manus internis insunt ossa sesamoidea, eos intrò luxari prohibent, dum manus vehementer extenditur, eáque sic tensa vis aliqua adhibetur: quæ verò exterius supernis eorum partibus implantata sunt, ne extrema flexione foras luxentur impediunt. Hac etiã ratione articulis digitorum pedis omnibus ossa subsunt sesamoidea, ligamentis implexa, vt in digitorum manus internis articulis, non ad inflexionem quidem, ad quam sunt valdè inepti, sed vt*

pes

pes stantibus & ambulantibus etiam per loca inæqualia & aspera sit firmior, & ne digiti lapidibus vel re alia quauis altiore, velut euersi dum stamus aut ambulamus, promptè luxentur.

Σίσαμον ἄγριον. sic à quibusdã dictum fuisse heliotropiũ maius Dioscorides author est.

Σιαγὼν. maxilla. γένυς. γνάθος. sic dicta ὅτι σείεται περιαγομένη.

Σίαλον vel σίελον. saliua. Est pituita, quæ à glandulis ad radicem linguæ sitis profecta os totum humectat. Pituitam quidem esse, præter humiditatem & frigiditatem, color etiam ostendit & gustus, non ex earum quidem genere quæ vel screando, vel vomendo, vel emungendo quotidie educuntur, vaporoso scilicet spiritu plenæ, ut ne sensum quidẽ latere possit ipsas esse dissimilares, sed ex genere propriè dictæ pituitæ. Videtur enim esse similaris, si modò secundùm naturam se habeat, hoc est, si nec fluida valdè & aquosa sit, nec nimiùm lenta & sicca, nec aliena qualitate prædita. Est autem ei naturalis aquæ qualitas quæ ἄποιος est, aliena verò acris, acida & salsa, ut quæ dissimilis humoris mistura proueniat. Cæterùm saliuam gignunt glandulæ seu glandulosa corpora ad radicem linguæ sita, eámque in os euidentibus venulis stillatim effundunt. Id quod magna naturæ prouidentia factum est, ut perpetuò humore totæ fauces, lingua & palatum madescant, usum alioqui respirationis, vocis, & deglutitionis, qualem natura poscit, non præstitura. Ac quanquam quotquot per corpus sparsæ sunt glandulæ lentum quendam humorem & quasi pituitosum contineãt, saliuæ perquam similem, eum tamen nemo hominum saliuam appellat, uti nec crassiorem illam pituitam quæ ex cerebro tùm per os, tùm per nares defluit. Non enim eum saliuam, sed omnes ferè μύξαι, Hippocrates verò βλέννας vocauit. Affluit autem eiusmodi pituita in os aliquando à cerebro humidiore, aliquando verò à stomacho, quod vitium σιελισμὸς dictum est, de quo vide suo loco.

Σιγμοειδὴς ἀπόφυσις. sic dicitur processus vnus omoplatæ, quòd instar antiquæ Græcorũ literæ C cauus sit. Idem aliis nominibus ἀγκυροειδὴς & κορακοειδὴς appellatur. de quibus vide suis locis.

Dicitur & hoc nomine sinus seu cauitas semicircularis in cubito, inter duas cubiti apophyses comprehensa, in quam brachij extremum, trochleæ simile, inseritur. Refert figuram C Græcorum literæ, unde σιγμοειδὴς vel σιγματοειδὴς appellatur.

Dicũtur & χόνδροι σιγμοειδεῖς chartilagines quibus aspera arteria cõtexitur, quod semicirculares sint instar C Græcorum literæ.

Dicuntur & σιγμοειδεῖς tres membranulæ ad orificiũ venæ arterialis positæ, quæ intus ortæ extrorsum ferũtur. Sunt enim semicirculares, & literæ C imaginẽ referũt.

Σιδηρῖτις. sic dicta fuit à multis ἡ ἰλξίνη, atq; etiã ὁ πολυστεφών, sicut habetur apud Diosc.

Σίδηρος. ferrum. Quid sit notum est. Variæ sunt eius differentiæ: quoddam est tenax, quod optimum, quoddam mediocre, quoddam fragile & ærosum, quod deterrimũ. Nullum purum nascitur, sed igni excoquitur. Quo in opere tria ex ferro prodeunt, στόμωμα, λεπὶς, σκωρία. Latini στόμωμα ferri aciem vidẽtur dicere, nec aliud est quàm ferrum sæpius liquefactum & purgatius redditum. λεπὶς, quam squamam dicũt, ea est quæ malleorum ictibus excutitur de ferro, aut de eius stomomate, quæ valentiùs quàm æris squama adstringit, & vtilior est malignis vlceribus, sed minùs acris est. σκωρία vero purgamentum eius est, siccantis admodum facultatis.

Σίδιον. malicoriũ, hoc est, asperũ mali Punici putamẽ. Adstringẽdi spissãdiq; vim habet.

σιελισμός. *symptoma est cùm saliua plus æquo in os affluit. Id quod contingit tùm vitio capitis humidioris multámque saliuam in glandulas ad radicem linguæ sitas effundentis, tùm stomachi multa pituita redundantis, quæ ex eo secundùm gulam in os prorepit: cuius quidem affectionis Galenus meminit lib.8. τῶν κατὰ τόπους, cap.4. & Paulus lib.3. cap.37.*

σικύα. *cucurbita vel cucurbitula. Instrumentum est concauũ, quod ad multos vsus cum flamma corporibus adhibetur. Plures eius differentiæ tam à materia quàm à forma haberi possunt. A materia tres fuerũt præcipuæ apud antiquos, vitrea, cornea, ænea: nam argenteas, quia vehementiùs ignirentur, reiiciebant. Ænearum frequentior erat vsus: nunc vitreis magis vtimur, quòd per eas meliùs sanguinis vacuationem contemplemur. Corneæ post eas secundum locum nunc obtinent. Quod ad figuram spectat differentia præcipuè in æneis erat. Elatiores humilioribus magis attrahunt. humiliores capiti magis conueniunt, quia non vehementer trahunt. Quæ plana habent labra corporibus latitudinem habentibus: quæ resima, curuis & gracilibus cõmodiùs affiguntur. Quæ acutum os habent illis competunt in quibus scarificatione quidem non vtimur, sed per leuium cucurbitularum applicationem vehemẽter attrahere volumus, labrorum acuitate ad attractionis violentiam conferẽte. Quæ obtusa habent labra, tùm in aliis membris, tùm præcipuè in capite vtiliter applicantur. Ænearum cucurbitularum tractus quemadmodum etiam vitrearum non nisi per ignem fit, cornearum verò etiam sine igne, vt Antyllus scripsit. Quippe in extremo eas licet perforare. Itaque cùm aptantur, si quis vehementiùs ore per foramen exugat, illæ attrahent. Statim verò foramen digito ceráue claudi debet. Cæterùm cucurbitæ multiplices vsus medici veteres prodiderunt, capitis materiam vacuat, dolorem soluit, phlegmonem minuit, inflationes discutit, appetentiam reuocat, imbecillum & exolutum stomachum roborat, animi defectiones depellit, quæ in profundo sunt ad superficiem transfert, fluxiones exiccat, sanguinis eruptiones cohibet, menses suis circuitibus mouet, venena mortifera foras attrahit, rigores & circuitus soluit, cataphoras discutit, somnos conciliat. Verùm vt docet Galenus lib.14. methodi med. etiam si cucurbitula (strenuum planè auxilium) inuenta est tùm vt foras euocentur quæ in alto sunt, tùm vt eximãtur atque eruantur quæ iam in scirrhum abeunt, in plethoricis tamen prætermittenda est, quòd corporibus tãtùm vtilis sit quæ priùs vacuata sunt. Eadem ratione vbi cerebrum eiúsque membranæ phlegmone vexantur, aut alia omnino particula, non est per initia vtendum cucurbitulis, sed posteaquam totum corpus vacuaueris, ac necessarium sit eorum quæ in inflammata parte continentur aliquid educas atque eruas, aut etiam foras versus attrahas. Dum verò affectus ipsi generantur, minimè ipsis membris quæ laborare incipiunt, sed iis quæ cõtinuata his sunt cucurbita imponi debebit, auellendi in contrarium causa. Sic namque ad mamillas cucurbitam imponimus, cùm sanguis ex vtero profluit, defixo maximè in ipsis communibus pectoris & vteri vasis eius ore. Sic si ex naribus sanguis profunditur, præcordiis maximas cucurbitas affigimus. Sic & omne aliud sanguinis profluuiũ ad contrarium per communes venas auertimus, quemadmodum rursum & sanguinem, si ita est opus, attrahimus. Siquidem cùm mẽses euocare in animo est, in pube & inguine cucurbitã figimus. Præterea cucurbita in occipite defixa efficax est remedium ad oculorum fluxiones. Vacuari tamen*

priùs

prius totum corpus expedit: nam si plethoricum corpus sit, in quacunque parte capitis cucurbitam defixeris, totum ipsum implebis. Idem verò & de reliquis partibus iudicandum.

σικυηδὸν κάταγμα. *differētia est fracturæ oßis quæ &* καυληδὸν *&* ῥαφανηδὸν *dicitur. vide in dictione* κάταγμα.

σίκυον, ὡ

σίκυος, ὡ

σίκυς. *cucumer siue cucumis. Olim fuit nomen multis fructibus commune qui aut chartilagine aut cute foris obducta in oleraceis extra terram crescunt. Estq; illis qui priuatim nunc cucumis dicitur, primum & supremum genus, cui deinde subiiciuntur pepones, & melopepones, sed cucumerem quidem Græci simpliciter* σίκυον ἢ σίκυα *appellant, quem nos priuatim cucumerem vocamus, cibis aptum, vesicæ & vrinæ vtilem, quemque Dioscorides scribit bonam aluum facere & stomacho accommodatum esse: species verò eius cum adiecto nuncupant, vt* σικυὸ πέπονα *appellantes. Cæterùm qui* σίκυς *propriè & simpliciter dicitur duas habet differentias, alius enim* ἥμερος, *hoc est, satiuus dicitur, alias verò* ἄγριος, *quem latini cucumerem anguinū vel syluestrem, vulgus nunc asininum appellat. Hic fructu tantùm à satiuo distat, multò minorem habens & glandibus longiusculis similem, ramis & foliis paribus, radice alba, grādi. ruderibus sabulosisque nascitur, totóque frutice amaritudinem habet. Ex eo medicamentum fit quod* ἐλατήριον *vocatur.*

σίλ, ὡ

σίλι. *idem quod* σέσελι. *Hippocrates etiam* σίλι *dixit.*

σιλίγνις *siligo. Romana quidē vox est, sed tamen à Græcis vsurpata, propter penuriam Græci nominis in ea re designanda, sicut Galenus lib. 1. de aliment. testatur, vbi purißimū esse siligineum panem, & ab eo similagineum tradit, siligineum appellans* σιλιγνίτην, *non gracè quidem, inquit, sed quòd nō habeat aliud nomen quo ipsum designet. Est enim merè Romanum vocabulum quo purißima tritici farina nuncupatur, atque ipsum etiam optimum præstantißimúmque triticum. Quare non immeritò Plinius lib. 18. cap. 8. siliginem tritici delicias appellauit. Quod ex eiusmodi farina depuratißimum est, flos à Latinis dicitur. Vt autem optimi tritici farina siligo dicitur, ita communis minúsque præstantis, similago & à Græcis* σεμίδαλις *dicitur, eiúsque purißima portio, pollen, vt ex Plinio patet lib. 18. cap. 10. qui in hunc modū scribit: Similago ex tritico fit laudatißima, ex Aphrico iustum est è modiis redire semodios, & pollinis sextarios quinque: ita enim appellant in tritico, quod florem in siligine. Ex quibus patet quàm male nunc omnes eam frumenti speciem quæ typha & olyra quondam dicta fuit, siliginem vocitent.*

σιλλικύπριον. *sic dicitur ab Herodoto* ὁ κίκι, *hoc est, ricinus.*

σίλφιον. *laserpitium. frutex est cui radix crassa multáque, caulis annuus, altitudine & craßitudine quasi ferulæ, folium simile apio, quod ineunte vere prosilit deciduúmq; est, semen latum, foliaceum. Succus duplex, vnus è scapo, alter è radice vilior ac putrescens. Pellucidior puriórque à radice manat, omnium succorum præstantißimus, vt qui meruerit simpliciter* ὀπὸς κατ᾽ ἐξοχὴν *appellari. Latinis laser vocatur: succus Cyrenaicus dicitur quòd optimus ex oppido Cyrenarum adferretur.*

σίναπι, ὡ

Σίναπι. *planta est triũ generũ, vnũ syluestrius & erraticum est, tenui tùm folio tùm semine, vulgus sanelã vocat. secundũ hortense, rapitia fronde, cæteris maius, cuius vsus in officinis est. tertiũ deinde & ipsum satiuũ est, semine albo minúsq; acri: vtrumq; communiter rustici seneue vocant. Vis ei calfaciendi siccandíque quarto etiam ordine, igneáque vi semen eius nares & cerebrum apprehendit, lacrymásque excutit, nullo tam acris saporis præuio odore.*

Σίναπι ἄγριον.

Σίναπι περσικόν. *dictum fuit à quibusdam* τὸ θλάσπι, *vt habetur apud Dioscoridem.*

Σιναπισμός. *sinapismus. Est cataplasma ex sinapi, vt Archigenes definiuit. Simplicissimus quidem ille est qui solo sinapi constat trito & apposito, quo tamen non contenti veteres sinapismum ita præpararunt: fici pingues tepida aqua pridie macerabantur, postridie manibus diligenter expressæ contundebantur, deinde sinapim quàm acerrimam, qualis est Syriaca vel Ægyptia, priuatim terebãt, adiecto interim ficuum cremore quo facilius teri posset, nec tamen aquosum euaderet, postremò in offas simul hæc cogebant. Si sinapismum vehementiorem facere fuisset in animo, binas sinapis portiones ad vnam ficuum addebãt, sin inualidiorem, contrà, si moderatum, æquas vtriusque partes commiscebant. In mollioribus autem corporibus sensuque præditis exquisito, & in quibus circa superficiem affectio est, panem pro caricis miscebant, aut ipsum sinapi aceto macerabant antequam detereretur, quo magis eius domaretur acrimonia, quòd aceto vis sinapis frangatur. Ita paratus sinapismus, vel illinebatur, vel linteo exceptus admouebatur, & quantum opus esset sinebatur. Temporis autem spatium certò definire non licebat. Quare frequenter leuandum erat cataplasma, & considerandum an subiecta pars ruborem cõtraxisset, præsertim si sensu hebetiore prædita esset. Quod vt celerius fieret partem ipsam spongiis aqua calente madentibus fouebant incumbente adhuc cataplasmate nec soluto: deinde vbi satis calere, rubere, & tumere videbatur, sinapismum eximebant, post in balneum ducebant, deinde rosaceo partem illinebant, aut hapso lanæ rosaceo & aqua imbuto, vel malua cocta tritáque cum pane integebãt, donec nihil ex sinapismo mali superesset. Sed cur ætate nostra remedij tam excellentis vsum medici respuant, nihil possum excusare, nisi vel vilitatem eius, quoniam minimo ære comparetur, nõ profuturum alioqui, nisi pluris vænierit, vel eiusdem acrimoniam causari, quòd sæuitiæ morborum lenioribus blandiri placeat, differentibus magis occidionem quàm prohibentibus, vt renitenti sæpius ægrotantium voluptati subscribant: cũ quibus subinde meliùs esset actum, si hoc medicamenti genus in vsum reuocaretur. Est enim efficacissimum remedium longis & deploratis fere valetudinibus, cùm iam inueterati morbi cæteris præsidiis non cesserunt. Pollet enim plurimùm aduersus vetustos capitis dolores, hemicranicos, lethargicos, comitiales, insaniam, vertigines, siue capiti siue cruribus admoueatur. Valet & ad orthopnœas, asthmata, longas tusses thoraci impositus. Diuturnis stomachi & intestinorum affectionibus, inappetentiæ, ischiadi, arthritidi, paralysi, perfrictionibus, quæ calori non cedũt, medetur. Sed modũ adhibere oportet, desistendúmque à medicamento cùm locus iam multùm intumuit, & inflammatione cingitur, caro turgens succreuit & cicatricosa liuet, & post balneum pustulis leniter exasperatur, neque est committendum vt partem sensus deficiat ardore nimio victam & velut obstupentem. Non est autem id remedij genus adhibendum*

bendum acutis morbis, exulceratione pulmonis, aut alterius internæ partis vel externæ, quòd vlcera sinapis acrimonia irritentur, vt nec particulis chartilaginosis & carne viduis, quoniam sinapismo facilè vrantur & nigrescāt. Ista ferè sunt quæ de sinapismo Archigenes & Antyllus prodiderunt, ab Oribasio libro 10. collect. & Aëtio lib. 3. in suos commentarios translata.

σίνωρ. Hippocrati dicitur quod aliis σίσαρ. est autem herba quaternis constans ramulis, semen habens apio simile, nigrum, longū, feruentis naturæ. Quidā mentham aquaticam appellant, alij balsamitam.

σινωπὶς. species est rubricæ siue terræ rubræ, densæ, grauis, iecoris colore, non calculosæ, sibi concoloris, & copiosè cùm diluitur se diffundentis. Non valde dissimilis est à gleba Armenia, vel terra Lemnia quam sigillatam dicunt tùm specie, tùm facultatibus (siccat enim & adstringit, optimúmque pestilentiæ remedium perhibetur) imò eadem videri posset, nisi solo natali differret. Inuenta enim primùm est in Sinope vrbe Ponti, noménque indè habuit rubricæ Sinopicæ, vt terra Lemnia rubricæ Lemniæ.

σίραιον. sapa. defrutum. Sed sapa quidem vocatur mustum ad tertiam vsque mensuræ partem decoctum. Defrutum verò vbi ad dimidiam partem decoctum est. Galenus ab Asiaticis ἕψημα tradit appellari. Omne coctione nigritiem, crassitiem & dulcedinem acquirit, quod si supra modum coquatur, etiā amaritudinem: sicut & mel, quod quanquam omnium dulcissimum sit, longa tamen coctione amarum redditur. Obstruit, calefacit & flatus discutit. Paulus lib. 1. cap. 4. exhibet ad incrassandum lac.

σειρίασις. est inflammatio cerebri & membranarum quam consequuntur sincipitis & oculorum cauitas, febris ardens, pallor, totius corporis siccitas & inappetētia. Morbus hic infantium proprius esse dicitur, cui inditum nomen est à sincipitis cauitate: σιρὸν enim Græci appellant foueam in qua semina recondunt & asseruant.

σίσαρα ἢ σίσαρον. dicitur à quibusdam ἐλάφιον.

σίσαρ. à quibusdam dicitur ὁ σίναρ, de quo antè.

σισύμβριον. herba est menthæ hortensi similis, odoratior, latiore folio: quidam serpillum syluestre vocant. Alterum eius genus est quod alij cardaminam, alij sion appellant. Riguis gaudet & iisdem in locis quibus sion prouenit. Gustu cardamum, hoc est, nasturtium refert. folia primùm rotunda prodeunt, adulta erucæ modò finduntur. Galenus vires ei tribuit subtiles, discutiendi, calfaciendi, siccandi tertio excessu.

σιτάνιον. Galenus comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων scribit certum quoddam tritici genus esse in Co & omni Græcia Asiatica, paucis omnino furfuribus præditū, sed ex quo pasta fit valdè lenta & glutinosa. Id seri solitum fuisse vere ineunte dixit, nec tamen quo tempore perficeretur, explicauit. Apparet tamen Galenum sensisse id diuersum fuisse ab eo tritici genere quod διμηνιαῖον & τριμηνιαῖον ἢ τρίμηνον à vulgo, ab Atticis autem τῖφης vocabatur, contra eorum opinionem qui eo loco Hippocratem interpretati sunt. Paulò verò posteà idem Galenus dubius videtur esse quos Hippocrates σητανίους πυροὺς dixerit: fortè enim, inquit, sic genus omne tritici appellat quod dēsum est, quódq; subactū, tenax lētúmq; euadit. Video doctissimis placere, vt sitaniū idē sit cū trimestri tritico. Vere seritur, & macrū, triste, hordei similitudine prouenit, nullis aristis vallatū, & omnino ad sementē ineptū. Vulgus Gallicū scourgeō, quasi succursum gentiū vocat. Seritur enim in subsidiū annonæ, cùm propter aquas aliámue causam matura satio fuerit omissa, & impendentis famis sæpe arcet noxas.

σιτάνιον. dicitur etiam à quibusdam eo nomine ἡ ἐπιμηλὶς, alterum mespili genus.

σῖτος. frumentum. Sic dicitur quicquid ex se mittit aristas, & in herba per hyemem est.

σιτόσπολτον. sic dicitur à quibusdam ἡ αἰγίλωψ siue festuca.

Σκαμμωνία. frutex est ramos habens multos ab vna radice, tricubitos, pingues & quadamtenus crassos, folia quoque hirsuta helxinæ aut hederæ, molliora, triangula, florem candidum malè olentem, rotundum, & cauum ceu calathum, radicem grauiter olentem, liquoris plenam, oblongam, crassitudine brachiali, candidam. Lacrymam è radice sua fundit, quam in cotoneo malo coctam ne stomachum offendat, recentiores Græci δακρύδιον, quasi lacrymulam dixerunt. Corrupto nunc vocabulo medici diagredion vocant. Circa Canis ortum excipitur. Vis bimæ, nec antè nec posteà est. Laudatur Dioscoridi nitida, sine pondere, soluta, tauri glutinis colore, prætenuibus fistulis, fungosa, qualis è Mysia, quæ in Asia est, defertur. Linguæ etiam tactu debet albescere, cui tamen experimento niti non conuenit, quod idem etiam eueniat adulteratæ tithymali lacte: sed fidelior probatio à gustu petenda est, ne valdè linguã accendat, id quod permisti tithymali est argumentum. Hæc igitur cùm sint optimi scammonij argumenta, certum est verum legitimúmque ad nos non deferri, sed Syriacum potiùs & Iudaicum, compactum, densum, graue & erui fortasse farina, tithymali lacte, aliisque imposturis vitiatum.

σκαμμωνία λεπτή. sic dicta fuit species vna τῆς κληματίδος apud Plinium, quæ pedales & foliosos, non dissimiles scammoniæ ramos habet, nisi quòd ei nigriora minoráque sunt folia.

σκαμμώνιον. dicta fuit à quibusdã eo nomine ἡ θαψία, sicut habetur apud Dioscoridem, quòd ea perinde atque scammonio corpora purgarentur.

Σκάνδιξ. inter olera syluestria censetur à Græcis. Galenus similem gingidio facit. Eadem erat Plinio anthriscus, si tenuiora folia & odoratiora haberet. Est autem olus vulgare & sua sponte nascens incultis plærumque locis, plebis cibus & quotidianum pulmẽtum, foliis gingidij vel anthrisci, sed maioribus & minùs odoratis, gustu acri subamaróq;. Calfacit ordine secũdo, vrinã mouet & viscera obstructione liberat.

Σκαρδαμύσσειν. apud Hippocr. idem quod καρδαμύσσειν, de quo antè.

Σκάφη. vinculi nomen est quod commodissimè adhibetur vel vbi summum caput, & quod inter ipsum & frontem est vincire conuenit, vel si quando coniungere diducta necesse est, post incisam cutem, ad sistendam veterem in oculos fluxionem, vel alio vulnere in frõte accepto. Dicitur alio nomine tholus Diocleus, vt habetur apud Galenum lib. de fasciis. Fortè nomen inditũ quòd græcis τὸ κράνιον dicatur σκαφίον, vt apud Aristophanem, ἵνα μὴ τὸ γᾶς σκαφίον πλήγῃς ξύλῳ. Siquidem in cranio perinde atque in vase cerebrum continetur.

Σκαφοειδὲς ὀστοῦν. os naniculare seu nauiforme. Est os profundo sinu excauatum, tali caput anterius & oblongum excipiens. Sic dictum est à scaphæ similitudine. Cauitatem enim habet oblongam scaphæ similem, qua simile caput astragali seu tali intra se admittit. Sua autem parte opposita tres habet superficies, cubicas quibusdam dictas, planis proximas (sunt tamen nonnihil gibbæ) quibus trium tarsi ossium nomine carentium facies, similiter læues & minimùm cauas excipit. Quorũ medium reuera cubo, seu corpori cubico, & latera sex plana omnino æqualia sortito est propius similiúsque quàm quod κυβοειδὲς propriè anatomici vocarunt.

Σκάφος. *ſunt qui eo nomine interiorem auricularum ambitum appellent.*

Σκεθρὸν. *apud Hippocratem ſignificat exquiſitum, vt* σκεθρὰ δίαιτα, *exquiſita & optima victus ratio, cui opponitur* φαῦλα, *vt annotat Galenus comment.* περὶ ἀγμῶν.

Σκελετὸς. *cadauer aridum. Definitur à Galeno omnium humani corporis oßium inuicem commiſſorum vniuerſa ſyntaxis. Quare nonnulli, inquit, libros ſuos in quibus de oßibus diſſeruerunt,* περὶ σκελετοῦ *inſcripſerunt.*

Σκελετύρβη. *eſt crurum reſolutio, qua totus homo recta ingredi nequit, ſed aliquando ſiniſtrum latus in dextrum, aliquando dextrum in ſiniſtrũ circũfert, aliquando crus poſt ſe trahit, non aliter quàm qui valdè accliues locos cõſcendit. Nomen hoc, vt & morbus ipſe, cœpit primum Germanici tempore cùm trans Rhenum exercitum duxiſſet. Vitio enim aquæ milites, vt ait Plinius, duobus malis tentari cœperunt, quæ ſtomacacem & ſceletyrben vocarũt. Ante hæc tempora nomen hoc à Græcis vſurpatum non reperies. dicitur* ἀπὸ τοῦ σκέλους.

Σκέλος. *crus. Pars eſt corporis organica, à coxendice ad imum pedem protenſa. Præcipuum eſt ambulationis inſtrumẽtum. Illa enim propria eſt cruris vniuerſi actio. Sed & huic per oſſa innitimur. Quo autem firmior eſſet deambulatio, tribus ex partibus* τὸ σκέλος *natura conſtituit, diuiſitq́;* εἰς μηρὸν, κνήμην καὶ πόδα, *hoc eſt, in femur, tibiam & pedem, quemadmodum & totum brachium tribus cõſtat partibus. Quod enim in manu cubitus, id in crure tibia, & quale in manu brachium, tale in crure femur eſt, quódque in manu manus extrema, id in crure pes eſt.*

Σκεπαρνὸν. *aſcia. Vinculi genus eſt ſimplicis, apud Hippocr. lib. de offic. medici, de fract. & de articul. Eſt autem breuis circuitus qui rectus incipiens ad latus attrahitur & inflectitur, ſic tamen vt obliquus non ſit, deſinitque in ſimilitudinem* τοῦ σκεπαρνοῦ, *id eſt, aſciæ qua fabri vtuntur. Namque à recta linea parum recedens curuatur, vndè* σκεπαρνὸν *appellatur, vt annotat Galenus comment. 3.* εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. *Meminit & Gal.* τοῦ σκεπαρνοῦ *comment. 2.* εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Σκεπάστρα. *ſic dicitur faſciæ quoddam genus ad operiẽdum & deligandum caput, operculum ab interpretibus Galeni vertitur.*

Σκίῤῥος. *eſt tumor præter naturam durus & doloris expers. Sic quidem veteres ſcirrhum ſimpliciter definierunt, nulla habita ratione humoris à quo gigneretur. Sunt enim varia humorum ſpecies à quibus huiuſmodi tumor excitari poteſt, vt atra bilis gemina, & craßior ſicciórque pituita: quibus omnibus cõmune eſt maiorẽ quàm pro ratione naturæ tumorem excitare, eundémque ſine dolore & durum. Ac durities quidẽ propter humoris ſiccitatem craßitiẽmq; accedit. Doloris autem ſenſus abeſt, propter craßitiem & lentorem. Vbi enim craſſus & lentus humor inania partis alicuius ſpatia ſubierit, & neruos neruoſaq; alia corpora repleuerit, facilè viam intercludit ſpiritui animali, à quo vis omnis ſentiendi proficiſcitur, gummi inſtar omnia quibus inciderit ſpiracula oblinens atque obturans. Quia verò non eſt perpetuò par in humoribus ſiccitas, craßities & lentor, ſed alij aliis ſicciores, craßiores magíſq; lenti ſunt, iccirco nec tumores ab iis humoribus excitati æquè duri ſunt aut doloris expertes. Itaque ſcirrhus alius alio durior magíſque dolorificus eſſe poteſt. Verùm qui planè durus eſt & ſine dolore, is ſcirrhus verus & exquiſitus eſt: qui talis non eſt, iam alterius naturæ eſt particeps. Vnus modò humor eſt qui ſcirrhum eiuſmodi parere valeat, melancholicus: quo nomine eum intelligo qui naturalis eſt, & qui fæcis*

instar subsidet in sanguine, syncerus, nulliúsque alterius humoris particeps. Altera enim bilis atræ species, quæ fit per flauæ adustionem, quia non est simplex, sed flauæ bilis naturam aliqua ex parte retinet, ideò scirrhum parit non simplicem, sed dolorificum & cancrosum, vt scribit Gal. lib. 5. simpl. med. quique facilè emollientium vsu irritetur. Ad eundem verò modum si humori illi melancholico flauæ bilis portio aliqua remista est, aut sanguinis, aut pituitæ, iam non absolutè scirrhus, sed erysipelatodes aut phlegmonodes, aut œdematodes dicetur. Quò factum est, vt priori definitioni à veteribus traditæ, medici recentiores humoris speciem addiderint, definiẽtes scirrhum tumorem esse præter naturam ab humore melancholico durum sine vllo doloris sensu. Cùm enim quatuor genera sint tumorum simplicium, à totidem humoribus pariter simplicibus prodeuntia, vt sanguis phlegmonem, pituita œdema, flaua bilis erysipelas parit: ita scirrhus ab humore melancholico originem ducere dicendus est, neque humoris species in eius definitione omittenda est, quòd non minima pars sit eius substantiæ.

Σκληρόν. *durum. Dicitur, vt ait Plato in Timæo, cui caro nostra cedit, vel vt Aristoteles, quod secundùm superficiem in se non cedit. Est autem eadem vtriusque sententia, patétque ex iis durum tactu iudicandum esse, sed maximè carnis siue cutis nostræ, præsertim temperatæ. Cutem enim hominis Plato eodẽ in libro genere carnem esse ostẽdit. Dicitur autem durum corpus tribus modis, quemadmodum calidum & frigidum, vno quidem absolutè seu in summo durum, vt terra dura: altero per excessum, vt vnguis, os, calcar, cornu: tertio verò in collatione ad symmetrum sui generis, vel ad quoduis obuium, vel ad seipsum dum haberet secundùm naturam. quo modo non durum simpliciter, sed durius aliquid propriè appellatur. Cæterùm corpus durum, hoc est, seipso, dum sanum erat, durius, tribus efficitur modis: primo siccitate, quam & validus longúsque motus inducit, & solis æstus, & medicamenta siccantia sumpta vel admota, & inedia per accidens desiccans, & febris ardens aut longa, & affectus animi, & vigiliæ, & cæteræ causæ siccantes: quod hoc modo durum est, propriè siccum nominatur. secundo concretione, videlicet à vehementer frigido humore in partem affluente, vel in ea propter frigidam intemperiem nato, vel à frigidis admotis in ea congelato: quod sic durum euasit, propriè durum dicitur. tertio verò repletione, largo & superfluo humore aut vapore in partem aliquam affluente: sed quod ita durum est, propriè* ἀντίτυπον, *hoc est, renitens appellatur.*

Σκληρὸς σφυγμός. *pulsus durus, quem arteria durior facit, siue in quo arteria siccior & in modum corij rigidior sentitur. Huic oppositus est* μαλακός. *Causa ergo eius est arteriæ durities contracta siue à siccitate, vt in febribus ardentibus & hecticis & marasmo. siue à constrictione, quam frigora & frigidorum ciborum potionúmq; vsus & balnea frigidiora & reliqua iis similia inducere solent. siue à tensione, vt per conuulsorios affectus magnásque nobilium viscerum inflammationes. siue à constrictione & tensione simul, vt in scirrhis præsertim hepatis & lienis.*

Σκληροφθαλμία. *lippitudo dura. Morbus oculi cùm non ipse modò oculus durior est & ad motum pigrior, dolénsque simul ac rubicundus, sed ipsæ etiam palpebræ duriores sunt & sicciores, adeò vt nihil vnquam humoris remittant, sed in earum angulis gramæ concrescant paruæ, contortæ & subaridæ, nec facilè post somnum vel aperiri vel inuerti possunt propter duritiem. Affectio hæc genere quidem videtur esse inflamma-*

flammatio, cuius notæ sunt dolor & rubor, proprium tamen quiddam habet & ab inflammatione differens, quòd sicca sit. Differt ἀπὸ τῆς ξηροφθαλμίας sola magnitudine, quòd cùm hæc propter siccitatem dura etiam necessariò sit, multò tamen quàm illa minùs dura sit, & leuiorem dolorem moueat.

σκληρύνοντα ἢ

σκληρωτικὰ φάρμακα. *indurantia medicamenta. Sunt medicamenta duritiem corpori inducentia. Cùm autem durities tribus modis inducatur, vt suprà dictum est, patet tres esse indurantium medicamentorum differentias, sed vnam maximè propriam dici eorum quæ frigida humidáque sunt, vt semperuiuum, portulaca, psyllium, lenticula palustris, solanum. Siquidem congelatione potiùs quàm siccitate aut repletione siue tensione durum efficitur corpus. Itaq; si quid sit quod, proinde quia natiuum humorem non retinet, induratum est, id siccum potiùs quàm durum appellabitur, constátque eius sanatio rigatione & humectatione non emollitione: similiter quod tensione durum euasit, nõ propriè durum, sed renitens dicitur, eiúsq; curatio non emollitione, sed laxatione perficitur & vacuatione.*

σκλήρωμα. *est scirrhus in collo vteri magna ex parte cõsistens, prætumidum quidem sed minùs renitens, & doloris cuiusdam particeps. Est igitur scirrhi species, non exquisiti quidem, sed habentis aliquid humoris biliosi aut pituitosi, quo dolor mouetur aliquis, nec perinde tactui renititur, atque is qui à solo humore melancholico gignitur. Itaque etiamsi dici potest* σκίῤῥος οἰδηματώδης ἢ ἐρυσιπελατώδης, *attamen in ea parte excitatum* σκληρώματος *nomen promeruit, vt Paulus lib. 3. prodidit.*

σκολίωσις. *obstipitas, in latus distortio. Est spinæ vitium cùm eius vertebræ loco mouentur & in latus inclinant. Sunt autem alia eiusdem vitia,* κύφωσις, λόρδωσις *&* σεῖσις, *de quibus vide suis locis. has autẽ omnes distortionis differentias Hippocrates* ὑβώματος *nomine comprehendit, vt annotat Galenus comment. 3.* εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. *Aliquando verò & per* σκολίωσιν *Hippocrates omnem spinæ deprauationem significat, vt* ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, *cùm scribit spinam* σκολιαίνεσθαι, *quod Gal. comment. 1. interpretatur quouis modo peruerti.*

σκολοπένδριον. *sic dicitur τὸ ἄσπληνον, propterea quòd foliis sit scolopendræ similibus.*

σκόλυμος. *carduus. frutex est folio chamæleonis & spinæ albæ, sed nigriore & crassiore, caule oblõgo, folioso, in cuius vertice spinosum caput subrigit, radice nigra & crassa, quæ decocta in cibos recipitur, eóque differt à cæteris spinosis. Hic quidem syluestris carduus est. Satiuus enim & qui in hortis alitur, cinara appellatur à Columella. Est autem scolymus calidus secundo ordine completo, & siccus secundo. Sanat graueolentiam tum alarum tum totius corporis.*

σκόπιον. *dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος, id est, cucumis anguinus, sicut habetur apud Dioscoridem.*

σκορδίνημα ἢ

σκορδινησμός. *pandiculatio. Est distensio coacta membrorum omnium ad vaporum difflationem. Continetur in genere motus voluntarij illegitimi & deprauati, quíque coacta natura fiat: quanquam referri etiam possit ad motum facultatis expultricis irritatæ à causa præter naturam, vt & singultus & ructus & vomitus, quòd ab ea principium sit horum motuum voluntariorum coactorum. Sed pandiculatio quidem mediocris motus est huiusce facultatis, illi verò omnino validi & vehemẽtes. Con-*

tingit maximè post somnum, cùm in carne halituosum excrementum sentitur, quod & ex concoctione nutrimenti, & per cessationem à corporeis motibus est collectum. Natura namque vt eiusmodi excrementum depellat, eique perspiratum moliatur, talem motũ machinata est. Fit & per febrium accessiones eandem ob causam. Affectio est omnium corporis musculorum, sicut oscitatio eorum modò qui inferiorem maxillam mouent. Sunt qui non σκορδίνημα, sed κορδίνημα scribãt, sed malè, meo quidem iudicio, siquidem Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις σκορδινᾶσθαι interpretatur διατείνεσθαι καὶ μάλιστα μετὰ χάσμης.

Σκόροδον. *allium. notius est quàm vt debeat indicari, fronde cæpitia, sed minimè caua, tereti caule & inani, radicis bulbo tenuissimo, & pluribus coagmentato nucleis & iis separatim vestitis, tædioso halitu, aspero sapore. Est in eius magnitudine diuersitas suis nominibus donata. Vlpicum cognominatur prægrande, Græci κύπριον appellauere, alij ἀντισκόροδον, alij ἀφροσκόροδον, quòd eo trito in oleo & aceto mirum in modum increscit spuma. Est & allium syluestre quod ὀφιοσκόροδον quasi anguinum allium dicitur, in aruis spõte nascens, satiuo longè validius. Est quoque σκοροδόπρασον quod & gustu & odore porri & allij conditiones possidet, quasi olitorum diligẽtia in vnum olera duo, veluti mõstrum aliquod coaluerint, & communes vtriusque vires sibi asciuit. At verò allium desiccat & excalfacit quarto excessu, eóque potentius quod syluestre est.*

Ex alliis emplastrum fit attractoria vi præditum, faciens ad omnem duritiem, abscessus, furũculos, strumas, inguinum tumores, fistulas, impetigines, mãmas induratas. describitur ab Aëtio lib. 15.

Σκοροδόπρασον. *vide* σκόροδον.

Σκορπιοειδὲς ἡ

Σκορπίουρον. *herbula est breuibus foliis, semine caudæ scorpionis simili. A qua quamuis diuersum sit τὸ ἡλιοτρόπιον, attamen sic dictum fuit à quibusdam à scorpionis effigie.*

Σκορπίος. *animal notum, de quo legito apud Nicandrum in theriacis, atque in nostris annotationibus. Sic etiam dictum fuit à quibusdam τὸ ἀκόνιτον παρδαλιαγχὲς, quòd radix eius scorpij caudæ similis sit: alterum enim aconiti genus radicem habet non caudæ scorpij, sed scillæ marinæ cirris similem.*

Σκοτόδινος. *affectio est cerebri ex duobus symptomatis composita, vertigine scilicet & tenebris. Vertigo δῖνος dicitur, cùm omnia circumagi & in orbem verti videntur, cui si tenebræ accedant, adeò vt æger visu priuetur, composito nomine σκοτόδινος vocatur, hoc est, tenebricosa vertigo. fit ob inordinatã spiritus flatuosi crudiq; motionẽ, qui vel in capite primùm genitus sit, vel sursum ex infernis partibus cõscẽderit.*

Σκότωμα. *vertigo. Est inordinatus motus spirituum in cerebri ventriculis à quo omnia circumagi videntur. Causa est vapor calidus & acris cerebrũ impetens, à crudo ventriculo maximè sublatus. Ex eo primùm acies oculorum hebescit, aures tinniũt, auditus grauis est, deinde aucto morbo vertigines & scotomiæ prehendunt. Vaporis quidem crassities tenebras & caliginem mẽti inducit, eiusdem verò motio inæqualis atque inordinata facit, vt omnia in orbem conuerti videantur, etiam in lecto iacentibus & alioqui quietis, adeò vt facilè in terram concidant, nisi aliquo fulciantur. Id quod maximè illis accidit si in circulum agantur. Nam quod sanis post multas corporis circuitiones, id ægris vnica in gyrum conuersione accidit. Quinetiam si hominem,*

hominem, si vndas, si trochum, si rotam aut aliud quippiam cõuolui viderint, idem perpetiuntur, quoniam spiritus visiuus iis quæ circumuoluuntur intentus, vnà cum iis rotatur, falsóque putat omnia pariter circumagi. Ex quo patet per scotomata læsam esse vim imaginandi atque etiam ratiocinandi, & in cerebri ventriculis inordinatos & inæquales spirituum motus cieri. Magna est huic affectioni cũ epilepsia cognatio, facilísque in eam transitus, non obscurè tamen ab ea differt cùm materia, tum symptomatis. Huius materia spiritus est crassus, turbidus, caliginosus, illius autem humor aut vapor malignus. huic adiuncta conuulsio est, quæ nulla est in scotomate. Cùm autem sint huius affectionis duo præcipua symptomata, tenebræ oculis obuersantes, & omnium rerum apparens quædam circumactio, aduertendum est ab hoc Græcos, ab illo Latinos ei nomen indidisse.

Σκυβελίτης οἶνος. vinum est quod sua sponte ex passis vuis distillat, vtpote vinum vltrò effundentibus vuis, vt habetur apud Aëtium lib. 9. cap. 24. Nigrum erat & crassum, nec tamen adstringens, vt scripsit Galen. lib. 12. meth. med. & 5. sanit. tuend.

Σκυθικὴ ῥίζα. sic dicitur à quibusdã ἡ γλυκύῤῥιζα, vt habetur apud Theophr. & Dioscor.

Σκυλάκιον. est collyrium descriptum & à Galeno & ab Aëtio, sed diuersis modis, multísque laudibus ad hoc celebratum.

Σκυταλίδες. dicuntur digitorum ossa, quòd eo ordine disposita sint, vt velut in acie stare videantur: σκυτάλη enim equitum turmam significat. atque eandẽ ob causam etiam φάλαγγες appellantur, de quibus vide suo loco & in dictione δάκτυλοι.

Σκυτάλιον. à quibusdã dicitur ὁ κοτυληδὼν, id est, vmbilicus Veneris, sicut habetur apud Dioscoridem.

Σκωληκίζων σφυγμός. vermiculans pulsus. Est pulsus inæqualis in vna pulsatione & diuersis arteriæ partibus, in quo non tota simul arteria distenditur, sed primùm quidem pars eius superior, cordíque vicinior, deinde verò alia atque alia, in modũ vermis progredientis. Nanque ab huiusmodi gressus similitudine huic pulsui inditum nomen est. Eiusdem generis est cum vndoso atque etiam cum formicante, differtque ab iis sola quantitate, seu magnitudine. éstque amborum medius, tantò minor vndoso, quantò maior est formicante. Habet semper adiunctam paruitatem, cuius causa est facultatis imbecillitas cum organorum mollitie. Differt præterea ab vndoso quod in hoc humorum copia subest, in vermiculante deest, ideóque sine febribus ferè solet magnis vacuationibus succedere, atque iis etiam quibus propter immodicã humiditatem computruit pulmo, cũ scilicet facultas iam incipit laborare. Nec tamen coniunctam esse iis affectibus inflammationem oportet. Sic enim duri pulsus fierent non vermiculãtes. Proinde nec hecticas nec marasmos eiusmodi pulsus consequuntur, consequuturi omnino quod ad affectam infirmámque attinet facultatem, nisi coniuncta iis affectibus siccitas arterias redderet duras. Sicut autem vndosus cùm in paruitatem minuitur, transit in vermiculantem, ita hic minor effectus in formicantem vertitur. Est autem hic pulsus necessariò paruus, languidus, frequens, & non obscurè paruus.

Σκωληκοειδὴς ἀπόφυσις. vermicularis seu vermiformis processus. Est corpus ex particulis quamplurimis per membranas tenues connexis variè densèque compositum, & secundùm meatus longitudinem extensum, qui à medio cerebri ventriculo ad postremum fertur. Speciem gerit vermium vetulas quercus depascentium. Inuehitur au-

tem dorso τῶν σπονδύλων, & illis undique adstringitur & affirmatur per ligamenta quæ τένοντας, id est, tendines appellant. Superiacet meatui qui est à medio ventriculo ad postremum, & spiritus animalis per eundem transitui præest.

Σμῆγμα ἢ

Σμῆλη. est puluis siccus qui cuti non unctæ inspergitur ad eam detergendam. In hunc enim usum primum smegmata adhibita sunt, atque indè dicta. Unde idem σμηκτικὸν est cum τῷ ῥυπτικῷ. Eiusmodi facultatem habet nitrum, aphronitrum, sal, mel, salis flos, cimolia, lomentum fabarum, fermentum hordeaceæ farinæ, furfur, pumex. Verùm aliis etiam medicamentorum generibus quæ attenuarent, discuterent, siccarent postea accõmodatũ nomen est. Extenuant quidem & discutiunt veratrum, alcyoniũ, sulfur, herba pedicularis, sinapi, pyrethrũ, semen rosmarini, terra Lemnia, sepiæ testa, quæ propterea commodissima sunt abolendis pilis, addita præsertim calce & auripigmento. Siccant autem ruentes ex parte aliqua fluxus humorum nitrum, sal, galla, malicorium, alumen, rosæ & reliqua eiusmodi. Omnia contusa, cribrata & sicca inspergi debent. Aliquando tamen liquore aliquo dilui possunt & inungi, ut videre licet apud Aëtiũ lib.6.cap.54. ubi varios τῶν σμηγμάτων usus describit. Monet autem Paulus lib.6.cap.13. omnia cuti siccæ admouenda esse.

Σμίλαξ. taxus. arbor est abietis magnitudine & foliorum eiusdem figura, in Italia & Narbonensi Gallia Hispaniæ contermina nascens. Aniculæ quæ Italicæ taxi baccas deuorant, dicũtur denigrari, & qui ederint eiusdem homines alui profluuio corripi. Habetur & Narbonæ tam præsentis veneni, ut si qui dormiant sub ea aut in eius umbra desideant, lædantur & sæpenumero moriantur. Recensuit eam Nicander in Alexipharmacis inter venena.

Est & σμίλαξ frutex hortensis, cuius semen à nonnullis λοβία vocatur. folia habet hederæ, molliora tamen, tenues caules, & capreolos vicinis fruticibus circũuolutos, qui tantùm adolescunt, ut topiarias scenas repræsentare videãtur. siliquas fœnigræci profert longiores & torosiores, in quibus semina renum similia, sed inæquali colore recluduntur, quæ quadam ex parte fuluescunt. Siliqua cocta cum semine in oleribus asparagi modo estur. Urinam ciet & tumultuosa somnia facit.

Est etiam σμίλαξ plãta duorum generum quam ad arboris, de qua antè dictum est, differentiam Galenus & Paulus μίλακα maluerunt appellare. Una aspera est, folio periclimeni, sarmentis tenuibus, multis, rubi modo aut paliuri aculeatis. arbores scandit ob imo ad summa perreptans, se conuoluens eis. fert racemos exiles, qui maturi rubescunt, gustúmque leuiter mordent, nascitur in palustribus & asperis, radice dura crassáque. Altera verò læuis est, foliis hederæ similibus, mollioribus, læuioribus, tenuioribus. huius sarmenta nullis horrent spinis. Conuoluitur arboribus, ut prior. fructum parit lupini modo nigrum, exiguum, floribus in cacumine perpetuis, multis, rotundis. Utraque facultatem acrem & calidam possidet.

Σμίλιον. nomen est medicamenti acris quo Paulus lib.4.cap.18. utitur ad rũpenda apostemata. describitur ab eodem lib.7.cap.17.

σμίλιον. collyrium est, quod habetur apud Celsum lib.6.cap.6.

Σόγχος. herba est duorum generum. syluestrior quædam est & magis spinis horrens, altera teneritate quadam mollescit, cibis expetita, anguloso caule, inani, interdum rubẽte, foliis in ambitu per interualla dissectis. Adstringit & manifestè refrigerat siue

corpori

corpori admoueatur siue manducetur.

σόμφος. genus cucurbitæ syluestris, digitali craßitudine nō nisi in saxosis nascens. Nomen habet, quia sit inanis.

σπαργάνιον. herba est folio gladioli sed arctiore & in terram magis procūbente, in summo caule veluti pilulæ prominent, in quibus semen. ab aliquibus ξιφίδιον vocatur. Officinæ spatulam fœtidam appellant. vim habet exiccandi.

σπάρτιον ū

σπάρτος. frutex est longas ferens virgas, sine foliis, firmas, fractu contumaces, quibus vites vinciuntur. semen lenticulæ, in folliculis phasiolorum modo nascens. florem, vt albæ violæ, luteum.

σπάσμα. est vnitatis solutio in neruosa parte citra vulnerationem. Conuelluntur enim quæ in ipsis sunt fibræ cum ex ictu aliquo violentiam patiuntur, aut subito & affatim intenduntur. Huius causa est repentinus quidam ac inæqualis vehemensq; motus, ac tùm præcipuè cùm neque perfricata neque calefacta, neque ad æqualitatem ducta aut mollitiem corpora, motibus exponuntur. Sic enim distrahuntur plurimæ neruosorum corporum partes. Sūt autem causæ aliæ exteriores, aliæ intra ipsum corpus. Exteriores quidem quæ collidere apta sunt, internæ verò immodicus & inordinatus motus & quædam humorum vitia quæ corrodendi vim habent.

σπασμός. Celso dicitur distentio neruorum lib. 2. cap. 1. omnes ferè medici hodie conuulsionem interpretātur. Est musculi ad suum principiū inuoluntaria contractio. Symptoma est voluntariæ functionis oblæsæ, cuius cum primarium instrumentum musculus sit, patet eum in cōuulsione affectum esse secundùm se totum, maximè tamen secundùm partem sui neruosam. Itaque cùm motus voluntarius perierit, necesse est per cōuulsionem in eum situm neruos musculósque duci, in quem, si pro lege naturæ se haberent, ab animali vitute ducerentur: id autem est in suum principium suámque originem, ad quam omnia suapte natura feruntur, nisi aliò vi aut voluntate retrahantur. Ergo musculis ad sua ipsorum capita & principia retractis, & parte simul in quam inseruntur adducta, attractáque, similis quidem naturali motus, sed citra voluntatem fit. atque in eo morbus ipse consistit. Nam quòd musculus & tenditur & conuellitur ad suum principium, & vnà cum eo pars illa corporis cui inseritur, commune quidem est & sanis & conuulsis: quòd autem inuito hoc accidat, præter naturā affectis inest, non sanis. Itaque si ad musculos propriè pertinet conuulsio, manifestum est pro musculorū differentiis, varias esse & differentes conuulsiones non modò vniuersales, sed etiam particulares. Ac particulares quidem sunt ex particularium musculorum differentiis, quarum aliquæ propriis etiam donatæ sunt nominibus: στραβισμὸς in oculo, τετανισμὸς in mandibula, κυνικὸς σπασμὸς in ore, σατυρίασις in pene. Vniuersales verò cùm vel corpus totū in priora curuatur, ἐμπροσθότονος Græcis dicta, vel in posteriora ὀπισθότονος, vel in vtranque partem æqualiter τέτανος, quibus & additur ἡ ἐπιληψία: est enim quædam totius corporis cōuulsio, patiente nimirum neruorum principio. Sunt autem plures earum causæ, quas tamē omnes Hippocrates in duas contulit, inanitionem & repletionem. Ad inanitionem quidem reuocatur febris ardens, hellebori potio, immodica sanguinis profusio, vigiliæ, inedia, & quæcunque corpus vehementer exiccant: ad repletionem verò ebrietas, crapula, suppressa vacuatio consueta, exercitatio intermissa, phlegmone, & quæ

eam consequuntur dolor morsúsque, prætereà & flatus qui in musculis conclusus siue illic genitus, siue aliunde influens, eos distẽdit atque contrahit, vt docet Galenus initio lib. 2. de symptomatum causis, quo etiam loco ab vtraque illa causa cõuulsionem fieri chordarũ eleganti similitudine docet: vt enim illæ vel nimio humore imbutæ, vel vehementiùs resiccatæ tenduntur contrahuntúrq;, vt interdũ etiam rumpantur, sic & nerui afficiuntur, atque ita tensi musculos adducunt. Itaque in neruis quidem ipsis conuulsionis causa aliquãdo est, non etiam in ipso musculi corpore, musculi tamen non nerui morbus esse conuulsio dicitur, quòd ipse, non autem neruus proprium sit motus, qui in conuulsione læsus est, instrumentum. Itaque si nerui ex chordarum comparatione conuelli aliquando dicantur, id non propriè dicitur, sed quòd ita affectis necessariò quoque musculus contrahatur. Ergo quæcunque neruorum principio, vel copia, vel acrimonia, vel maligna venenatáque qualitate molesta sunt, conuulsionem possunt excitare: siquidem ab iis grauati nerui irritatíque cõtrahuntur, & musculos secum adducunt. Ex his patet conuulsionis causam vel in musculo & præsertim eius capite esse, vel secũdùm nerui ipsius ductum, vel in ipso neruorum principio, quod geminũ à medicis statuitur, vnum scilicet in spinali medulla, alterum verò in cerebro.

Σπασμῶδες πάθος. conuulsiuus affectus. Dicitur affectus qui in sui principio, aut nõ multò postquam fieri cœperit, conuulsionem accersit, vt annotauit Galenus comment. 3. in lib. 1. prorrhetici. Idem verò lib. 1. de præsag. ex pulsibus, affectum cõuulsiuum appellat qui ante mortem necessariò conuulsionis aliquod periculum inducit.

Σπασμώδης σφυγμός. cõuulsiuus pulsus. Est pulsus inæqualis in vna pulsatione & diuersis arteriæ partibus, in quo vtrinque ab extremis retrahi, tendi conuellíque arteria videtur in modum chordæ tensæ. Videtur enim tunc arteria cõtracta & vndecunque coarctata, non ceu cõpressa sit abs quopiam vel constipata, nec etiam veluti rigida vt in febri, præsertim in accessionibus, nec verò vt præ duritie ad intentionem contumax, veluti quod fit diuturnitate temporis, præsertim cùm quid offensum sit vel viscera vitiata, sed vt corpus neruosum cauúmque, veluti intestinum aut simile ex vtroque fine intentum. Ad eundem modum inæqualis est motus arteriæ in modum chordæ sursum deorsúmque agitatæ. Neque enim species distentionis vel contractionis repræsentatur, verùm vibrationi potiùs similis est, ceu exilientis sursum, iterúmque retractæ intrò: quod nec constituto quidem tempore habet, sed vno sæpè tempore alia eius pars videtur sursum ferri, veluti eiaculata, altera intrò ceu à quopiam attracta, atque vna moueri citatè, altera tardè. Iam vehemẽs quoque & magnus hic pulsus videtur esse, non tamen perinde, vt videtur, vehemens est & magnus. Ictus enim imponit, dum ob tensionem validus, ob vibrationem exilire apparet. Quamobrem altior interim videtur, ac veluti strepitum quendam ad tactum edit asperum. Sanè neminem, qui quidem sit expertus, fugiat hic pulsus. Dictus est cõuulsiuus pulsus tùm quòd arteria ad vtrũque terminũ tendi videatur, tùm quòd conuulsio statim ab eo pulsu hominẽ corripit, vt scripsit Galen. li. de causis pulsuũ 2.

Σπερματικαὶ ἀρτηρίαι. spermaticæ arteriæ. Sunt duæ arteriæ, vna dextra, altera sinistra, à trunco arteriæ magnæ descendentis exortæ, & in testes demissæ. Descendunt autem eò vna cum venis spermaticis, & peritonæo elapsæ ambagiosæque delatæ, in testium tunicas & substantiam absumuntur in viris. In mulierũ verò testes tantùm

abit

abit horũ vasorum dimidium, reliquum autem in vteri fundũ & latera spargitur.

Σπερματικαὶ φλέβες. *spermatica vena. Sũt venæ duæ in testes demissæ, sanguinem spermatis materiam ad eos deferentes. Earum vna dextra est, altera sinistra: dextra à trunco venæ cauæ inferioris sub dextra renali seu mulgente vena nascitur, sinistra verò à medio sinistræ renalis siue emulgentis. Vtraq; in viris quidẽ in testium tunicam & substantiam absumitur, surculis aliquot tenuibus in suam peritonæi apophysim sparsis: in mulieribus autem dimidio in testes, altero dimidio in vteri latera & fundum nutriendum, quo etiam menses fluunt. Cæterùm venæ illæ à sua origine deducuntur in testes inuolutæ, intra ventrem quidem peritonæo, extra ventrem verò erythroide tunica.*

Σπερματικοὶ πόροι. *dici quidem possunt vasa omnia per quæ semen defertur, propriè tamen sic appellantur vasa duo à testibus sursum ascendentia & in* παραστάτην ἀδενοειδῆ *inserta, seménque eò deferentia. Hæc enim à testiculis prodeuntia, & ad posteriorem pubis ossis sedem reflexa tectáque peritonæo, sensimq; mutuò appropinquãtia & latiora crassioráque facta tandem inter se coëunt, vnúmque corpus efficiunt, quod sese in* παραστάτην ἀδενοειδῆ *insinuans, inseritur & dehiscit in vrethram sub initium ceruicis vesicæ, seménque in eam excernit.*

Σπιθαμὴ. *mensura est qua rerum interualla metiuntur. Est autem trium palmorum siue duodecim digitorum, quantum scilicet digitis extensis interuallum est inter minimum digitum & pollicem, vt interpretãtur Pollux & Hesychius, Latini dodrantem vocant, quòd dodrans nouem vnciarum sit, quæ item duodecim efficiunt digitos, vel ex similitudine & proportione quam habet libra cum pede. Est enim dodrãs nouem vnciarum, hoc est, tres quartas partes libræ cõtinet. Sic & σπιθαμὴ quæ digitorum est duodecim dodrans esse videtur pedis, in quo sedecim digiti continentur. Plinius lib. 7. cap. 2. Super hos extrema in parte montium Pygmæi narrantur ternas spithamas longitudine, hoc est, ternos dodrãtes non excedentes. Ea mensura non rarò vtitur Dioscorides & verbis ab ea deriuatis, quæ sunt σπιθαμιαῖος, δισπίθαμος, τρισπίθαμος.*

Σπλάγχνα. *non intestina dicuntur, sed præcipua interanea & vitaliora, vt cor, pulmo, iecur, & similia quæ in cæsis victimis aruspices considerabant si quid portenderẽt. Sumptum est enim ab aruspicinis id vocabulum, deinde ad omnes animalium partes intrinsecas translatum. Celsus viscera latinè vocat & ab intestinis distinguit, alij exta interpretari malunt.*

Σπλὴν. *lien. Est pars corporis rara, spongiosa, nigricans, ventriculo sinistra parte incumbens & sanguinem humore atro repurgans. Sicut iecur videtur esse purioris sanguinis quædã affusio & concretio, ita & lien nigrioris & fæculenti: ob idq; vtriusque visceris carnem Erasistratus* παρέγχυμα *appellauit. Quia autem nigro sanguine compositus est, iccirco non modò nigricat, & prominentibus quibusdam tuberibus inæqualis est, sed etiam familiaritate suæ substantiæ quicquid atri humoris & fæcis est in sanguine ad se attrahit. Hoc enim illi à natura propriè tributũ est. Trahit autem per eum venæ portæ ramum qui superior & minor est. Ac eius quidem fæcis parte sibi cognata magis & familiari, per arteriarum præcipuè calorem & motum elaborata nutritur: reliquum autem excernit nunc in portam & intestina per eundem portæ ramum, nunc in vẽtriculi latus sinistrum, per insignem*

venam ex summo aut propinquo in lienis sima ramo prodeuntem, nunc in sedem per hæmorrhoidas, nũc in renes per arterias ab aorta supra renes natas. Id quoniam debuit esse fæculenti sanguinis receptaculum, prauidens natura ne facilè obstrueretur, duo præsertim illi remedia comparauit, substãtiæ raritatem & arteriarum copiam. Est enim valde laxus & spongiosus, habétque tùm plures tùm grandiores arterias quàm magnitudini suæ conueniat, ab aorta quâ per lumbos fertur prodeuntes. Situs est in hypochondrio sinistro quà ventriculo incumbit cauus, quà verò septum contingit leuiter gibbus. Tunicam habet à peritonæo, neruulum autem à ramo sextæ coniugationis qui sinistrarum costarum radicibus inseritur. Neq; enim expediebat maiores eum neruos habere.

σπληνικὴ φλέψ. *splenica vena. est ramus superior & minor venæ portæ, qui totus per lienem spargitur. Nam cùm vena porta in duos præcipuos ramos distincta sit, hic in lienem abit, alter in mesenterium diffunditur. vide* φλέψ.

σπληνικοί. *dici quidem possunt omnes qui ex liene laborant, propriè tamen à veteribus dicti sunt quibus lien obduruit. Sed cùm durities pluribus de causis contrahi cœpit, definitionum medicarũ author, duritiẽ hanc è phlegmone nec concocta nec digesta contractam intelligit, dúoque eius symptomata recenset, defluxiones, & fœdum corporis colorem. Non est autem dubium lienosos euadere à copia melancholici humoris lieni infarcti. Ex quo fit, vt eo sub morbi finem crisimq; per aluum erumpente, dysenteria propè excitetur, quæ si diutius perseueret, omnino lethalis est: sin breui finiatur, magna ex parte salutaris est, quemadmodum apud Hippoc. Aphor. 43. & 48. libri sexti scribitur.*

σπλήνιον. *linteolum vel emplastrum appellatur non oblongum tantùm, vt Hesychius interpretatur, aut splenis, vt alij, figura, sed quacunque forma ad partium corporis habilitatem aptatum, quo exceptum vel illitum medicamentum adhibetur. Dicitur & σπλὴν à medicis. Galenus Hippocratem id genus linteoli excogitasse ad stabiliendas fracturas lib. 6. meth. med. tradidit his verbis:* ὅθεν γε μὲν τὴν φουσκὴν, ἐπιτηδεύειν αὐτοῖς ὁ Ἱπποκράτης ἔλεγε τὴν τῇ σπλήνων ἐπιβολήν, *& paulò pòst ad ossa multifariam confracta splenium asciæ forma circundare ex eiusdem Hippocratis præcepto iubet. Non est dubium sic dictum esse à lienis figura, longa magis quàm lata. Nec oßibus modò fractis imponitur, verùm etiam aliis partibus, vt fronti in fasciolæ modum ad leniendos dolores, aut inhibendam distillationem, aut in alium quempiam vsum.*

σπλήνιον *dicitur à quibusdã τὸ ἄσπληνον, vel quòd lieni, qui σπλὴν vocatur, conueniat, vel quòd folia habeat longa latáque in modum lienis. Dicitur & à quibusdam eodem nomine ἡ ἡμιονῖτις, vt habetur apud Dioscoridem.*

σπόγγιον. *epithematis nomen est ex caprillo stercore compositi, quod mirificè tùm per latẽtes meatus tùm per aluum humiditatem educit, cuius meminit Paulus lib. 3. cap. 48. Idem verò malagmatis nomine appellat lib. 7. cap. 18. vbi eius cõpositionem describit. Sic dictum est quòd spongiæ modo humorem hydropicorum combibat.*

σπόγγοι. *dicuntur glãdulæ quædã ad fauces, vt scribit initio lib. 4. Epid. Hippocrates, aut Thessalus eius filius, cui librum hunc, vti secundum & sextum tribuit Gal. lib. 3.* περὶ δυσπνοίας. *Sic fortè dictæ sunt quòd spongiarum modo humorem combibunt & continent.*

σποδιακὸν. est species collyriorum ἀδήκτων καὶ ἁπαλῶν. Cuius duas differẽtias describit Aëtius lib. 7. quarum prior à Paulo Ægineta exponitur iisdẽ quidem medicamentis sed pondere inæquali. Hoc collyrium Scribonius à quibusdam cinereum dicit appellari. Igitur errãt qui à spodio appellari scribunt, neq; enim spodij quicquam prædicta collyria habent, sed à cinericio colore nomen sortita sunt: σποδὸς enim & σποδιὰ cinerem significat. Cæterùm σποδιακὰ collyria omnia vim habent dolorem mitigandi & refrigerandi: & moderatè ἀδήκτων.

σπόδιον ἡ

σποδὸς. est recrementum metallorum vstorum, quod cineris in modũ partim fornacum parietibus inhæerescit, partim in terram decidit, indéque colligitur. nomen habet à cineris similitudine, & quidam ex Latinis cinerulam dixerunt: nec colore modò cinerem refert, verùm etiam grauitate, quibus duobus differt à pompholyge candida & leui, cùm tamen vtraque sint eadem genere & ex eadẽ materia prodeant: ea vt plurimùm est æs aut cadmia: aliquando tamen ex auro & argento & plũbo nigro secernitur. Proinde diuersas habet appellationes, ærariæ, quæ omnium præstantissima est, plumbariæ, quam post Cypriam ærariam Dioscorides commendat, aurariæ, quæ teste Plinio oculis est vtilissima, & argentariæ quam Lauriolin idem vocari dicit à Laurio Atticæ monte, in quo argenti erãt fodinæ. Omnis autem spodos lota & à sordibus, id est, carbonibus, terra, pilis purgata, easdem quas pompholyx vires habet, sed crassiorum est partium. Sunt qui existiment nos vero spodio carere, nostrúmque non aliud esse quàm ebur vstum, aut aliud ossis genus. Auicenna autem scripto testatus est spodium cinerem esse radicum cannarũ exustarum: verùm hæc non sunt spodium, sed veriùs ἀντίσποδα dicentur.

σπόνδυλος. spondylus. vertebra. Dicitur & σφόνδυλος ab Atticis, sicut & ἀσφάραγος ἀντὶ τῦ ἀσπαράγου. Sunt autem spondyli ossa viginti quatuor quibus ἡ ῥάχις tota constructa est. Tot enim sunt in homine secundùm naturam se habente: aliquando tamen plura aut pauciora reperiuntur. Omnia caua sunt & forata, omnia ἄκανθαν, hoc est, spinam habent & apophyses transuersas atque obliquas ascendẽtes & descendentes. omnia similiter vinculum membranosum intus (præter duos primos spondylos) duas rhachiteos meningas ambiens, & foris alterũ ipsa vndique colligans, prætereà articulationes sex, duas suo corpore, duas apophysibus ascendentibus & duas descendẽtibus. Est autem articulationis hæc ferè ratio, Primæ duæ vertebræ per diarthrosim coniunguntur, quòd capitis motus validus & manifestus sit. Nusquã enim corpore suo (quam ipsorum partem anteriorem vocat Galenus) committũtur vel sibi vel capiti, quomodo inferiores omnes sibi iunguntur, sed prima duas occipitis apophyses κορωνοειδεῖς duabus cauitatibus excipit & secundi dentem transmittit: secunda verò condylo duplici, sed minùs extãte, primi cauitates duas γληνοειδεῖς excipit, & suo dente occipiti inter κόρωνα anterius valido ligamento affirmatur. Inferiores autem omnes vertebræ sibi articulantur & corpore suo, & apophysibus obliquis ascendentibus & descendentibus, ita vt harum singularum vertebrarum articulationes sint sex, supra quidem tres, & infra totidem. vndique autem foris parte antica valentíque iungũtur, & qua parte dorsalis medulla intus partem hanc anteriorem tangit. Sed qua se vertebræ facie tangunt, ligamenta sunt chartilaginosa & ab vnius chartilagine in alterius chartilaginem immissa, tã crebra, vt his plenũ sit

totum inter duarum vertebrarum chartilagines, quibus vtrinq; sublimãtur, interuallum. Sũt autem apophyses manifestæ vertebris omnibus communes, parte quidem postica spina vna prælonga & ferè acuta, soli primæ vertebræ negata, in lateribus verò binæ semper trãsuersæ & hæ etiã longæ. Inter has autem aliæ vtrinq; geminæ sed breues, vna vtrinque ascendens, altera vtrinque descendens, per quas vertebræ inuicem inarticulantur dupliciter inferiori & dupliciter superiori, vtraq; scilicet parte dextra & sinistra. Hæ verò apophyses articulatoriæ (sic enim eas appellare licet, vt à transuersis & spinis separentur) interdum transuersim, interdum subobliquè sitæ sunt. Ab osse enim sacro ascẽdẽdo, semper magis propinquãt transuersis, donec in decima metaphreni vertebra sint mediæ inter ipsas transuersas, vt vna linea cum transuersis collocatæ videri possint. Ad costas autem reliquas intrò magis vergunt quàm transuersæ, & tandem rursus foras vergunt, donec in summa ceruice iterum subtransuersæ fiant. Et hæc quidem sunt omnibus vertebris communia: non sunt autem omnes sibi similes. Prima reliquis solidior, densior & maiori foramine cauata est. sola caret spina, & habet parte anteriore apophysim exiguã, & in inferiori parte duas cauitates γληνοειδεῖς. Secunda peculiarẽ, habet processum durum & solidum è superiori mediáque sui parte exorientem, quem à dentis similitudine ὀδόντα vocãt, ex quo totam ipsam etiam vertebram secundã Hippocrates ὀδόντα appellauit, nõ autem primam, vt putat Rufus in partium corporis onomasia: alij verò πυρηνοειδῆ ἀπόφυσιν nuncupant. hic in primæ vertebræ cauitatem subit. Ab his vertebræ sunt tertia, quarta, quinta, superioribus longè minores, quorũ tamẽ quinta maxima est. Sexta nõ modò his tribus maior est, sed etiã septima. A sexta autẽ vsque ad infimam rachim, inferior superiore maior est proportione quadã. Magnum verò spondylum Galenus commen. 3. περὶ ἄρθρων interpretatur secundum, qui in fauces conuersus eas angit. nec multò post eodem libro magnum spondylum appellat infimum lumborum aut ei proximũ. Paulò pòst magnum videtur innuere sextum ceruicis aut septimũ. Cæterùm vertebræ omnes in tres ordines distinguũtur, sunt enim ceruicis septem, dorsi duodecim, lumborum quinque. Inter quas facilè est dorsi vertebras ab aliis discernere, singulæ enim dorsi vertebræ vnam vtraque parte costam emittũt. Ex his autem decima vertebra peculiare & proprium quiddam habet: dicitur enim à Galeno ἀῤῥεπὴς, hoc est, spinam habẽs in neutram partẽ, siue nec sursum nec deorsum repentem, qualis hominibus huius seculi frequenter est vndecima, & hac frequentiùs duodecima, rarò autem decima. Cùm enim rachis tota sit tanquam arcus quidam, eius ipsius ceu clauis, vt vulgò vocatur, est decima vertebra, quæ velut lapis aliquis motu recto delatus, nutantes sursum aut deorsum alias vertebras figit & firmat.

Σποράδες φλέβες. dicũtur à Galeno lib. de anat. venarum, & lib. 3. administ. anat. venæ aliquot per cutem modicis interuallis sparsæ.

Σποράδες νόσοι. dispersi morbi, qui etiam σποραδικαὶ appellantur. Sic dicuntur qui singulos separatim corripiunt. plures sunt simul morbi vagantes & genere diuersi siue perniciosi siue mitiores, quorum alius alium inuadit. Non ab aëre, sed à victus ratione nascuntur, quam singuli habent propriam & peculiarem. Itaque non vnum morborum genus sic dicitur, sed differentes sunt morbi. vide ἐπίδημος.

Σπορητὸς. dicta sic est prima pars hyemis à veteribus Græcis, nos sẽmẽtem possumus appellare.

pellare. vide χειμὼν.

σταγονίας. thus masculum, quod est suapte natura rotundum & guttæ simillimum. vide λιβανός.

στάθευσις. est inchoata tãtùm nec absoluta ὄπτησις. Fit cùm calor externus agit in humorẽ eius quod assatur, sed tamen imbecillior est quàm vt eũ perfectè possit concoquere. Est inconcoctio, vt scribit Aristoteles, contraria τῇ ὀπτήσει, quemadmodum & μόλυνσις τῇ ἑψήσει opposita est. Aristoteles tamen minùs appositum τῆς σταθεύσεως nomen esse scripsit ad eam rem significãdam, sed tantùm similitudine quadam sic dici posse. Verùm Hesychius ita interpretatur σταθεῦσαι, τὸ περὶ ἡσυχῇ χλιᾶναι κρέας, καὶ σταθευτόν, τὸ φλογισμένον κρέας. Scribitur & à quibusdam στάτευσις, potéstque permitti, cùm & Græci σατεύειν ἀντὶ τοῦ θάλπειν dicant. Aristotelis interpres excaldationem satis aptè reddidit.

σταῖς. geminam habet significationem, designat enim & pinguedinem siue adipem, & fermentum siue farinam aqua subactam, vt exponit Hesychius. Idem prorsus quod σίαρ, de quo posteà.

στακτὴ, siue κονία στακτὴ. est lixiuium liquidum ex quouis cinere colatum, sic dictum quasi stillatitiũ. Significat etiam calcem perinde atque ἡ κονία. Quæ vocis ambiguitas magnam plærisque errorum occasionem præbuit.

στακτικὸν ὑ

στακτὸν. collyrij nomen est apud Scribonium & Paulum, quod Galenus ἄσηκτον appellauit: variant tamen ab inuicem eorum descriptiones, præsertim ponderibus.

σταλτικὰ κολλύρια. sunt collyria quæ inordinatum fluxionis impetum sistũt. plures sunt eorum differentiæ, Hermolai, hexacõtarchia, hecatontarchia. omnia refrigerant & adstringunt & quadamtenus desiccant, alia magis alia minùs. Aëtius.

σταφυλέπαγρον. instrumẽtum chirurgicum quo vua fluxione laxior attollitur. dicitur & σταφυλάγρα.

σταφυλὴ. sunt qui eo nomine omnem columellæ siue curculionis inflammationem appellari crediderint, inter quos fuit Archigenes, quem propterea Galenus reprehendit lib. 6. τῶν κατὰ τόπους. Alij verò, vt idem scribit, fœdiùs aberrarunt, eo nomine partem ipsam secundùm naturam se habentem intelligentes. Neutrum enim ἡ σταφυλὴ significat, sed eius partis affectionem, cùm ea laxior ex fluxione reddita, superna sui parte tenuis est, inferna autem crassior & liuida. Sic enim euadit τῇ σταφυλῇ, hoc est, vuæ vitigineæ similis è pedunculo suo depẽdentis. Vuã autem hic intelligere oportet non totum botrum siue racemum, non acinum sed granum quod ῥᾶγα Græci vocãt, à quo tunica oculi ῥαγοειδὴς, vuiformis latinè dicta, nomen accepit. Ei quidem nihil similius est curculione sic affecto: Pars enim superior tenuis gracilisque aptè respondet vuæ pedunculo, inferior autem crassa, rotunda, nigra, ipsi grano simillima est, sed neque magnitudo dispar. Sic quidem Galeno περὶ σταφυλῆς visum est, qui in eo Archigenem taxans, non meminerat, opinor, eorum quæ scripto prodiderat Aristoteles lib. 1. de histor. animal. cap. 11. columellã, si immodicè humefacta intumescat inflammetúrque, vuæ nomine vocari. Verumtamen si quis rem diligẽtiùs expẽdat, nõ ipsa inflãmatio nomen hoc meretur, sed potiùs inflammationis symptoma, quum scilicet columella inflammata figuram eiusmodi sortita fuerit.

σταφύλωμα. differentia vna est τῆς προπτώσεως, cùm scilicet erosa ruptáve cornea tunicu-

la, altera ei subdita quæ ῥαγοειδὴς dicitur, excidit ad eum modū, vt acinum vuæ repræsentet. Cùm enim infra istum modū excidit, μυρμήκφαλον, cùm modū hūc superat, μῆλον vocatur, vt docet Paulus lib. 3. cap. 22. Interdum verò aliter fit σταφύλωμα, sine ruptione aut erosione corneæ, quando ipsa cornea intumescit certa quadam parte, atque attollitur, & prominet in modum acini vuæ. Id quod plærumque contingit ex defluxione, humoribus intra corneā coacervatis, quos ea propter imbecillitatem sustinere non valens, laxatur & quasi incurvatur, apparétque veluti acinus vuæ exertus, qui staphyloma appellatur. Differunt inter se hæ duæ species staphylomatis, quòd vna integra fiat cornea tunica, tumórque ipse candidior appareat, altera verò fiat eadem rupta aut erosa, in qua quod prolabitur, cæruleum aut nigrum cernitur. His addit & tertiam speciem Aëtius lib. 7. cap. 34. scribens aliquando σταφύλωμα fieri ex pustula quadam inter strias corneæ tunicæ satis profundè excitata, quæ tunicam attollat, non tamen rumpat. Causæ huius affectionis variæ esse possunt, sed quæcunque ea fuerit, certum est visum omni staphylomate aboleri.

Στέαρ. *sebum siue seuū. Est oleosa & pinguis substātia adipe siccior magísq; cōcrescens. Eiusdem est cum adipe generis, πιμελὴν Græci vocant. Vtrunque enim oleosum & pingue est, & vtrunque sanguis est concoctus per bonitatem nutrimenti. Differunt autem, quòd στέαρ fragile vsquequaque sit, nec ad ignem admotum tam facilè liquescat, & cùm refrixit, denuò concrescat, vt ouis, vt capræ: πιμελὴ liquidior sit, minimeq; apta durari, oleo lōga vetustate incrassato similis, vt equi, vt suis. Locis etiam discrepant, πιμελὴ inter carnem cutémque solet consistere, στέαρ in fine carnis semper est. quæ parte vtraque dentata sunt animalia, adipe pinguescunt, quæ vna, sebo. Generatur autē ex sanguinis parte pinguiore per tenues venas effusa, circa partes animantis membranosas ac neruosas, cui concretio ideò contingit, quòd membranis adiacet. Crasso nanque oleo est similis, eóque congelatur, vbi cum frigidis & exanguibus particulis coniungitur. vide πιμελὴ.*

Nec verò sebum modò aut adipē στέαρ significat, sed etiam, vt Hesychius exponit, ζύμην καὶ ἄλευρον, hoc est, fermentum & farinam, aqua videlicet subactam in panis aut offæ formā. Id quod ipse Hesychius adhuc euidentiùs declarat, vocem ἀπομαγδαλιὰ exponens, ac dicens esse στέαρ ἐν ᾧ τὰς χεῖρας ἀπεμάττοντο ἐν τοῖς δείπνοις, βαλόντες δὲ τοῖς κυσὶν ἀπαλλάττοντες ἀπὸ δείπνου. Intelligit enim quadras ex pane in quibus digitos tergere soliti erant veteres, eásque postea canibus obiicere. Sic non est aliud στέαρ quàm σταῖς, hoc est, fermentum & pollen subactus, etiamsi id absurdum Marcello videatur apud Dioscoridem cap. de stibio. In hac ergo vocis ambiguitate diligenter videndum an pro adipe an pro polline τὸ στέαρ accipere conueniat, cùm nec ipse Plinius errorem in eo vitare potuerit, conuertens quæ de scilla & stibio, polline vel fermento illinendis memoriæ prodidit.

Στεάτωμα. *est tumor præter naturam, mali coloris, tactu lenis, primùm pusillus, temporis progressu amplior, adipem intra se membrana conclusum habens. Differt à struma mollitie, qua nota etiam à meliceride & atheromate discernitur. Magna ex parte basim habet ampliorem, raróque contingit vt basis angustior, & apex amplior reperiatur. In genere apostematū est, eo maximè à reliquis differens quòd in eo pingue quiddam ceu adeps subest, tunicula conclusum, ideóque sola chirurgia curari potest, quòd adeps qui in eo continetur, nec putrefieri possit nec digeri.*

Στυγνότης.

στυπτικὰ φάρμακα. stipantia, obstruentia, siue contrahentia, siue occludentia medicamenta. Dicuntur propriè quæ oscula vasorum claudunt, & sensibiles vacuationes supprimunt. Corpus enim quod στύφει, hoc est, claudit ac continet in se, nec quicquam quod sensu queat percipi ex sese emittit, Græci στυφὸν appellant. Est autem eorum substantia crassarum partium, frigida & adstringens, & expers acrimoniæ. Talis enim substantia aptissima est contrahere & occludere aperta præter naturam vasorum oscula, vt cui omnia insint quæcunque requirunt ea quæ contrahi debent. Siquidem cõsistentiæ crassitudine foris incumbit, nec paruos meatus penetrare potest, tùm frigiditate sua intrò premit, atq; vndiquaque in sese cõtacta vicináque corpora cogit & contrahit, & quia desiccat, humorem depascitur partémque roborat. Quorum quidem omnium concursu efficitur, vt osculum claudatur, à partibus adstringentis substantiæ, tanquam foris à manibus contractum. Sunt autem τὰ στυπτικὰ opposita τοῖς ἀναστομωτικοῖς. Differunt verò ἀπὸ τῶν πυκνωτικῶν, hoc est, à condensantibus, quòd illa vasorum oscula, hæc cutis poros siue meatus occludant: neque enim vt πυκνωτικὰ, terrenam habent substantiam, sed aqueam magísque imbecillam. Cæterùm τὰ στυπτικὰ aliis nominibus, vt ait Gal. συνάγοντα, κλείοντα, & σφίγγοντα possunt appellari. Talia quidẽ sunt quæ propriè στυπτικὰ appellãtur. Verùm notãdum est, vt ait Gal. non sic propriè, sed nomine generis appellari: στέγνωσις enim significat generaliter omnem obstructionem tam osculorum vasorum, quàm meatuum corporis. Sed meatuum quidem obstructionẽ Græci πύκνωσιν vocant, non habentes autem nomen quo eam quæ in vasorum osculis fit designarẽt, generis nomen ei commodarunt, vt & in multis aliis rerum differentiis factum est. ἔμφραξιν tamen videtur eam nominare lib. methodi. & similiter Paulus lib. 1. cap. 21. scribens στέγνωσιν dupliciter fieri, ἢ διὰ τὴν ἔμφραξιν, ἢ διὰ πύκνωσιν τῶν πόρων.

σπλαγχναία. dicitur à quibusdam vena illa magna quæ à sima iecinoris parte exoritur & quam portam vulgò vocant. vt apud Galenum lib. 6. administr. anat. & de locis affectis lib. 6. cap. 4. Est enim aliarum velut quidam truncus. vide φλέψ.

στεμφυλίτης. lora, quam alio nomine Attici δευτερίας appellant.

στέργηθρον. à quibusdam dicitur ὁ κοτυληδὼν, id est, vmbilicus Veneris, sicut habetur apud Dioscoridem. dicitur etiã & à quibusdam τὸ ἀείζωον siue sedum maius, quod amatoriis credatur conuenire.

στέρνον. pectus. Hippocrates στῆθος vocauit, vt annotauit Galenus: est pars thoracis anterior clauibus subiecta, in quam costæ copulantur. Ea constat ossibus septem, vt ait Galenus, quot scilicet costæ sunt quæ ipsis inarticulantur. Nunc autem numerus non apparet idem in omnibus sceletis. Nam quibusdam duo tantùm sunt manifesta, in plurimis tria manifestam habent circũscriptionem, in aliis quatuor, quinque, aut sex. Septem verò nũc rariora sunt. Sed quotquot sunt, sibi inuicem tam exacta harmonia coniunguntur, vt totum sternon os solidum esse appareat. Tenerum admodum est recens natis, & vt ossium pars plurima & epiphyses omnes, nil aliud quàm chartilago. Deinde verò in medio inter costarum articulationes paulatim siccescit: vtique tamen vnumquodque eius os rotundissimum est. Quod reliquum est omne singula hæc ossicula ambiens, chartilago adhuc est, costarum chartilagini tam simile, vt idẽ videri possit. Cæterùm parte sterni ima chartilago triangula adnascitur, quam ξιφοειδῆ appellant, etiam si hoc nomine plærique nõ illam chartilaginem,

ſed totum ſternon vocent, quòd vnà cum ea chartilagine gladij figuram repræſentet. Nam ſternon manabrio, chartilago gladio ſimilis videtur.

Στεφάνη. *corona. pars eſt capitis inter ſinciput & occiput media,* περὶ ἣν τοὺς στεφάνους τίθεμεν. *Sic etiam dicitur extremus capillorum ambitus, qui alio quoque nomine* περίδρομος *vocatur. Etiam locus eſt in oculo, quo committuntur inter ſe tunicæ vniuerſæ: vel circulus eſt in oculo, inter album oculi & pupillam medius. Hic autem circulus ita ſe habet, Cryſtallinus humor in vitreum humorem inſeritur, & medius in ipſo quaſi in aqua vehitur, eodem propè modo quo ſphæra globúſue, cuius dimidiũ extra aquam promineat. Hæc humorum connexio in cryſtallini medio hemiſphærio, in vtroque humore circulum vnum efficit, qui terminus eſt finiſq; omnibus oculorum tunicis. Deſinunt enim omnes ad circulum eundem, vbi nigro oculi iungitur album, & propterea* στεφάνην *vel etiam* στέφανον, *id eſt, coronam vocauerunt. Alij verò* ἶριν *ab arcus cœleſtis ſimilitudine. Hic enim locus, vt ait Galen. ſi omnia probè diſſecueris, diligentérque omnia perſpexeris, nihil confundens, circulos oſtendet plures, nempe ſeptem, ſibi mutuò incumbentes & cohærentes, craſſitudine coloréque varios, vt ne ſi velis quidem locum hunc aliter quàm irim appellare queas. Horum primus quidem maximúſque eſt humoris cryſtallini: ſecundus autem vitrei ſupremus atque extremus eſt, eorúmque vterque ad iridem, communi quadam inſertione atque plexu per arachnoidem connectitur: tertius extremus retiformis tunicæ eſt: quartus* τῆς χοροειδοῦς: *quintus ipſius duræ membranæ: ſextus ex alia quadã membrana inſertus eſt, quæ ex muſculorum aponeuroſi & tendinibus originem habet: ſeptimus adnatæ membranæ eſt ex pericranio genitæ, ſicut Galenus lib.* 10. *de vſu partium explicauit. Rufus etiam* στεφάνην *appellari dicit, ciliorum extrema per ſomnum ſeſe cõtingentia, & alio nomine* χηλὴν. *dicitur &* στεφάνη *à quibuſdam* ὁ δακτύλιος καὶ ὁ πρωκτὸς *propter rotunditatem.*

στεφάνη. *dicitur à quibuſdam* ὁ θύμος, *vt habetur apud Dioſcor. Sic etiam eodẽ authore dicta aliquando eſt* ἡ δάφνη ἀλεξάνδρεια, *quòd ex ea victores coronarentur.*

Στεφανιαῖα ῥαφή. *coronalis ſutura. Eſt ſutura anterior cranij ab vno temporum oſſe ad alterum tranſuerſim perueniens. ſic dicta eſt quòd ea capitis parte vbi eſt coronæ geſtari ſoleant, vel quòd in orbem frontem cingat. vide* κρανίον.

Στεφανιαῖα φλέψ. *coronalis vena. Eſt propago veniens à magno trunco venæ cauæ surſum aſcendenti, cingens cordis baſim in modum coronæ. Ea quidem magna ex parte ſimplex eſt, interdum tamen gemina apparet. Diſtribuitur autem in partem cordis externam. Eſt & alia venæ cauæ propago, quæ* στεφανιαῖα στομαχικὴ *appellatur. Proficiſcitur autem à ramo ſplenico venæ cauæ, & ad ſtomachum effertur, ibique bipartita ramo maiore ceu corona ſtomachum totum cingit, ramulis ſurſum ad œſophagi finem, & deorſum in ventriculum demiſſis: minore autem ad pyloron deſcendit, ramulis obiter antè & pòſt diſtributis. Quemadmodũ autẽ à vena caua coronalis hæc vena proficiſcitur, ſic à magna arteria ſtatim vbi à corde orta eſt, arteriæ duæ* στεφανιαῖαι, *hoc eſt, coronariæ prodeunt, maior ſub valuula dextra, minor ſub poſtica, quæ in cordis ſuperficiem & eius partem craſſiorem perinde ac venæ diſtribuuntur.*

Στέφανος. *corona. eſt herbarum florúmq; contextus ad voluptatem vel ſanitatem comparatus. Plinius & Plutarchus in ſuo conuiuio ſolam in coronis odoris neceſſitatem à veteribus quæſitam eſſe prodiderunt, ideóque frequentem illis fuiſſe coronarum*

vſum

vsum in cœnis, epulis, comessationibus, sacrificiis, pompis, lætitiáque omni. Verumtamen præter voluptatem valent etiam coronæ ad firmitatem corporis, vegetiores trãquillioréſque ſenſuum noſtrorum habitus & motus. Id quod eo opere Plutarchus etiam docuit roſas & violas adſtringere dicẽs, odoréque ſuo capitis grauedines pellere. Anguloſi verò odorati iunci florem, crocum & baccharem ad placidam ſomni quietem potos perducere, ob leuem mitémque odoris & halitus ſui fluxum quo in ebriorum corporibus obortæ inæqualitates & aſperitates ſenſim extenuentur & diſsipentur, concoquantúrque crapulæ, illata veluti in pelagus tranquillitate. Idipſum pariter Plinius docuit, purpureis violis tribuens crapulam & capitis grauedines impoſitis coronis & olfactu diſcutere. Hic quondam vſus, ratio, & fructus coronarum fuit: & quæ id poſſent plantæ aut totæ aut earum partes, στεφανωματικαὶ, id eſt, coronariæ dicebantur. Sunt enim, vt ait Theophraſtus, in aliis ad coronas vtiles tantùm flores, proptereà quòd odorati hi tantùm ſint, vt in violis, in aliis folia, vt in malabathro, in aliis tota materia, vt in ſerpillo, campana inula & ſiſymbrio.

Στηθύνιον. *pectuſculum. media pars pectoris.*

Στηθοειδὴς. χαστρώδης *apud Hippocr. dicitur ab eo* τοῦ μαχαιρίδος ἢ σμίλου : *& ſpecillum ſiue gladiolum latum ſignificat, ſiquidem acutum* ὀξυβελῆ *appellat.*

Στῆθος. *pectus. Dicitur ab Hippocrate, vt Galenus annotauit, non omne id quod eſt à priori parte thoracis, ſed medium os in quod ſe inſerunt coſtæ, quod iuniores medici* στέρνον *appellant. vide* στέρνον.

στῆθος *etiam dixit Hippocrates in pede imam eius plantam, quam anatomici* πεδίον *nuncupant, vt idem Galenus annotauit: quanquam ſunt qui eam pedis partem quæ poſt eius cauum iuxta digitos attollitur,* στῆθος ποδὸς *appellent, & ſimiliter in manu* στῆθος χειρὸς, *eam partem quæ huic proportione reſpondet.*

Στηλοειδὴς, *vide* στυλοειδής.

Στῦμα. *penis. virile membrũ, quod &* αἰδοῖον *&* καυλὸς *dicitur. Rufus definit* στῦμα *dici* τὸ ἐκκρεμὲς τοῦ αἰδοίου, *hoc eſt, partem pudendi pendulam & prominentem: eique ſubiectam quæ non propendet,* ὑπόστημα *&* ὑποδίναιον *appellari.*

Στήριγμα. *dicitur ab Hippocrate* ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον *parti ægræ adhibitum firmamentum, quod iniecta quidem faſcia fit, ſed ſine vinculo. Cõuenit partibus illis quarum motus neceſſarius eſt, à quo ceſſatio non eſt in nobis, eóque differt* ἀπὸ τοῦ ἐρείσματος, *vt annotauit Galenus comment. 3.* εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Στίβι. *ſtibium. Eſt ſpecies* τοῦ στίμμεως *ſplendidiſsimi, emicantis, cruſtoſi, nitidi & friabilis, quam alij* πλατυόφθαλμον *appellarunt. Alij verò* στίβι καὶ στίμμι *nihil differre putant. Patet tamen ex Dioſcoride optimum genus* τοῦ στίμμεως στίβι *nuncupari, & fœminam eſſe, & mari eo in genere præferri. Nam cùm* τὸ στίμμι *diuidatur in marem & fœminam, vt alia multa, mas, vt ait Plinius, ſcabrior, minùs ponderoſus, minùs radians & arenoſior eſt.*

Στίγματα. *dicuntur notæ quæ in facie aut alia quapiam corporis parte infliguntur, quales (inquit Aetius) videmus in manibus eorum qui militiam exercent.*

Στίμμι. *ſtibium. Eſt lapis metallicus colore nonnihil ſimilis lapidi plumbario, ſed magis nitens & candidus. Accedit autem & colore & nitore ad argenti ſpumã, quamobrem propter ſimilitudinem à Plinio ſpumæ lapis candentis dicitur. Diuiditur in marem & in fœminam: horridior, inquit Plinius, eſt mas ſcabriórq; & minùs pon-*

derosus, minúsque radians & arenosior: fœmina contrà nitet, friabilis fissurísque dehiscens, quod genus Dioscorides manifestò scribit στίβι appellari. Est autē στίμμι tam simile plumbo, ut si paulò magis concremetur, in plumbum vertatur. Vstum autem antiquitus formabatur in pastillos, quibus quia fortè Hippocratis tēpore erat quadrata tesserarum figura, ipse στίβι τετράγωνον appellat. Vim habet refrigerandi, siccandi & astringendi, quocirca valet ad oculorum collyria, nigro etiam colore tingit, atque iccirco id mulieres ciliis illinunt, qua de causa Græcis γυναικεῖον dictū: quia verò artificiosa hæc tinctura oculos dilatare videtur, iidē πλατυόφθαλμον vocarunt.

στοιβή. stœbe. est herba aculeata tùm caule tùm folio, semine molli, rubido, radice pecoris pabulo gratißima, non alibi quàm in aquaticis nascens. Eam à quibusdam vocari phleum Plinius author est. adstringunt folia eius & semen.

στοιχάς. stœchas. Est herba tenuibus surculis, coma thymi, longiore folio, subamara gustu & aliquantum acris. Hanc hodie officinæ vocant sticados citrinum. nanque frutex ostenditur surculosus, odoratus, ramulis exilibus, folio hyssopi, gustu amaro, semine minuto, capitulis luteosis ex concoloribus flosculis compactis, quare citrinum vocarunt. est autem verè Gallicum. Siquidem nasci iuxta Galliam, in insulis eiusdem nominis, è regione Maßiliæ, Dioscorides author est. Obseruarunt autem Arabes alterum stœchados genus caule sesquipedali, pallido, coma tenui, oblonga, spica sterili, quòd suo gentili cognomento Arabicum vocauerunt, eiusdem cuius & Gallicum effectus: utrunque enim calefacit & siccat, decoctum ciet vrinas & menses, pectoris leuat dolores, iecinoris & lienis obstructiones resecat, & colicos sedat cruciatus. Attamen Galenus, Dioscorides, Plinius, & Paulus vnius tantùm meminerūt, estq́; verisimile Arabicū stœchadē inter origani genera cōprehendi sub onitide.

στοιχεῖον. elementum. Est corpus simplex ex quo quidque primùm cōstituitur. Simplex quidem significat quod non mole sed diuisione minimum est, & in quod vltima resolutio fit: neq; enim partes eius diuersi generis sunt, sed omnes homogeneæ & similares. Refertur autem elementum ad aliquid, sicut & pars. Habent enim res singulæ sua elementa, præter illa quæ sunt omnium rerum communia. Sunt autē omnium communia, ignis, aër, aqua, terra. Singulorum verò partes simplices ex quibus componuntur, quæ & proxima & sensibilia elementa nuncupantur. Hæ sunt in homine os, chartilago, ligamentum, tendo, caro, cutis, membrana, vena, neruus, arteria, & reliqua eiusmodi quorum partes vniuersæ eandem inuicem retinent formā. Quòd si quis hæc quoque ex aliis quibusdam elementis fieri dicat & constare, sanguine, pituita, bile flaua & atra, is non intelligit quo differat principium ab elemento. Siquidem elementum totum ipsum componit, inq́; toto manet, & post totius compositi resolutionem per se subsistit, idémq; genus necessariò habet cū toto: qualitas enim qualitatis, & corpus corporis elementum est. verùm hæc non insunt principiò, aut si insunt, non necessariò insunt. Itaque humores quatuor, quemadmodum & semen sanguísque maternus, generationis quidem simplicium partium principia dici possunt, non autem compositionis, quòd nec ea cōstituant, nec in iis prætereà seruentur. Neque enim in oßibus & ligamentis species ipsa humorum remanet, neque in eos ipsa resolui videntur. Sed & ipsi ex cibis & potibus pariter generātur, qui rursus quatuor elementis constant.

στολίδες. rugæ quæ in cute fronti prætensa consistunt, quam περιμετωπίδιον vocant. facta indè

indè metaphora est ad sedem, in qua στολίδες vocantur rugæ & plicæ, quas etiam ῥυτίδας nominant, & quæ plus æquo intumescentes in condylomata transeunt.

στολιδώδης. *rugosum apud Hippocratem, vt interpretatur Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. indè δακτύλιος στολιδώδης, μέτωπον στολιδῶδες, & στολιδῶδες ἕλκος.*

στόμα. ος. *Duobus modis dicitur. primò quantùm diducta labra patent: secundò & propriè totum id spatium quod diductis labris ad imas vsque fauces interiacet, in quo dentes, palatum, lingua, gurgulio, & tonsillæ duæ continentur. Hæ enim oris partes nuncupantur, quarum omnium vna tunica continua est, etiam naribus communis. Est autem os homini inter animantia paruum, ad portionē scilicet vnguium & dentium. Pars est ad maximos vsus comparata. via est nutrimenti maxima, communis & publica ad ventriculum, primúmque alimenti principium. Vt enim elixatio & assatio ori præparant alimentum, sic os ventriculo. Nam & in ore aliqua fieri incipit ciborum concoctio, mutans quidem alimentū in alteram speciem manifestè, non tamen ad perfectionem transformans: id quod satis longa oratione Galenus lib. 3. de facult. natural. persequitur. Est & os spiritus & respirationis principiū, aërem intra se admittēs, qui indè partim ad cerebrum, partim per pulmones in cor proficiscitur. Verùm potissimùm vocis organum est. deseruit autem vel maximè expurgando cerebro, mucum ab eo suscipiens, sed non minùs ventriculo & thoraci & his annexis partibus, per eandem nimirum viam expellens, per quam etiam attraxit. Vicissim aperitur & clauditur: clauditur quidem à musculis temporalibus: hi enim tensi sursum maxillam inferiorem trahunt, itaque os claudūt: aperitur verò ab aliis duobus musculis, qui ab apophysibus βελονοειδέσι profecti in partes maxillæ inferiores inseruntur, vt docet Galenus de vsu part. corp. hum. lib. 11. cap. 4.*

στοματικὰ φάρμακα. *dicūtur propriè medicamenta quæ ad vuas, tonsillas & omnes quæ in ore fiunt derepentè inflāmationes conueniunt, vt scribit Galenus lib. 6. τῶν κατὰ τόπους. Generaliter verò dici possunt quæcunque gargarizata, illita, aut alio quouis modo admota medentur oris affectibus. Nam & citra inflammationem vlcera admodum humida stomaticis medicamentis curantur, id quod notum esse potest ex Galeno lib. 5. meth. med. vbi scribit ad hunc modum: vlcerum quæ in ore accidunt, quæcunq; admodum sunt humida, ea medicamētis egent quæ vehemēter siccent, veluti diphryge, tùm ipso per se, tùm ex melle & vino & mulso: prætereà & quæ iris & quæ anthera, hisque vel siccis, vel ex melle, vel mulso, vel vino. vtile verò ad talia est & Musæ medicamen: prætereà rhois succus & omphacium aliáque quæcunque strenuè siccant. At quæ simpliciora oris vlcera sunt, hæc sanare commodè possunt etiam medicamēta quæ modicè siccant, veluti hæc ipsa quæ propterea quòd in assiduo sunt vsu stomatica Græcè sunt dicta. Ea sunt quod ex moris conficitur & quod ex rubi fructu, & quod ex succo corticis iuglandium viridis, atque etiam his magis quod ex musto & cupressi sphærulis componitur. Quæ verò in ore admodum humida vlcera sunt proximè ossa, vnde carie tentari ossa periclitētur, hæc propter ossium naturam quæ sicca est, vehementissimis medicamētis indigent. Itaque ego iam comprehensos pastillos semper læuigo, ac siccum ipsum medicamentū superimpono. hæc Galenus. vide & Paulum Æginetam de stomaticis medicamentis eorumque differentiis lib. 7. cap. 14.*

στομαχικοί. *qui stomacho laborāt. De huius nominis significatione Galenus scripsit hunc*

in modum lib.8.τῶν κτ τόπους, disputans contra Andromachum, qui stomachicas confectiones sine discrimine scripserat prodesse stomachicis: Plærique (inquit) vulgò homines eos qui appetentiam perdiderunt ita vocant, & quibus post acceptum cibum ventris os grauatur atque opprimitur, & quandam ægrè tolerabilem anxietatem habet. Appellant eodem modo etiam illos quibus nausea contingit, & maximè si ad vomitum impellat, & adhuc magis si cibi corrumpantur, quandoque acidi, quandoque nidorosi facti, quãdoque etiam aliam vitiatam qualitatem adepti. Et præ his omnibus adhuc magis illos stomachicos nominant, quibus ructus eiusmodi cum molestia quadam & anxietate ac subuersione contingunt, sæpe cùm nondũ cibum acceperunt. Quinetiam si per plurimum tempus cibi in ore ventris morentur, grauantes & vix descendentes hos itidem stomachicos appellant. Alios item appetitum caninum appellatum habentes, vt & plurima edant, & maximè grauati paulò pòst reuomant, similiter vocant. Alios rursus qui fortiter exoluuntur, vbi diutiùs inediam pertulerint, & si non citiùs cibum accipiant, in ore ventris morsus percipiunt, eodem modo stomachicos vocant. Hæc Galenus. Paulus autem Ægineta scripsit στομαχικοὺς propriè dictos fuisse à veteribus qui cibum non continerent, eosdémque esse cum iis qui κοιλιακοὶ vocantur. Nõ est dubium stomachicos à stomacho appellatos esse, qui aliquo eo in loco oborto affectu laborent, velut etiam hepaticos ab hepate, & colicos à colo, & nephriticos à renibus, & splenicos à splene affectos.

Στόμαχος. *stomachus. os ventriculi. Est meatus superior ventriculi, per quem cibi in ipsum intromittuntur. Habet enim ventriculus ora duo, vnum inferius πυλωρὸν dictum, alterum hoc ipsum superius, inferno lõgè amplius, quòd ita expediat, vt cibos duriores & nondum intritos deuorare posit. Est autem maximo sensu præditum & longè acutiore quàm reliquæ vllæ partes, propter duorum neruorum magnitudinem qui à sexta cerebri coniugatione in ipsum inseruntur: per eos & alimenti penuriam & rosionem sentit, ventriculíque affectus cerebro, & contrà ventriculo cerebri communicantur. Ad ipsum propriè pertinet appetentia, quam vt benè habens secundùm naturam excitat, sic malè affectum inappetentiam & vitiosum appetitum inducit. Est & illi consensus cum corde maximus, adeò vt syncopas inuehat (quas propterea στομαχικὰς appellant) & id veteres communi nomine καρδίαν nuncuparint, & morbum eius καρδιωγμὸν καὶ καρδιαλγίαν. Situm est sub chartilagine ξιφοειδῆ, quam ob id natura videtur comparasse vt ipsius esset propugnaculum. Cicero lib.2. de nat. deor. existimauit τὸν στόμαχον eundem esse cum τῷ οἰσοφάγῳ, similiter & Celsus lib.4. cap.1. quibus tamen quanquam grauibus authoribus hac in re non tam libet assentiri quàm vni Galeno, qui cùm sexcẽtis locis aliis, tùm lib.8. τῶν κατὰ τόπους expressè docet veteres os ventriculi duobus nominibus appellasse, στόμαχον καὶ καρδίαν, etiam si frequentiùs ipsum καρδίαν dixerint.*

Στομοῦν. *aperire. Consueta magis significatione est scalpro diuidere, ídque propriè in abscessibus dicitur. Verùm eo vocabulo generalius vtitur Hippocrates lib.6. τῶν ἐπιδημιῶν, accipiens στομοῦν ἀντὶ τοῦ ἀναστομοῦν, hoc est, recludere atque adaperire quamcunque partem siue hæmorrhoidas, siue narium aut vteri venas, siue fistulas etiam veteres quidẽ & longo tempore assuetas, sed aliqua de causa obstructas, siue etiam aurium meatus sordibus refertos & obturatos, adhibito aliquo ἀναστομωτικῷ, hoc est, aperiente medicamento. Annotat Gal. comment.2. in lib.6. τῶν ἐπιδημιῶν.*

Στόμωμα.

στόμωμα. *est ferrum sæpius igne liquefactum & purgatius redditum. Id chalybs alio nomine dicitur. Galli aciem appellant. Videtur & æris speciem Celsus existimasse lib.6. in collyrio Cleonis, squamæ æris (inquit) quod στόμωμα appellant. vide σίδηρος.*

στραβισμός. *est conuulsio musculorum oculi qui bulbum mouent, vt annotauit Paulus lib.3.cap.22.*

στραγγαλίδες. *globuli & concretiones lactis in mammis, quales mulieribus potissimùm accidunt post partum, si lactis prouentus nulla parte decedat.*

στραγγουρία. *est vrinæ stillicidiũ: vel, est deprauata vrinæ excretio cum stillicidio. Symptoma est excretionis in vesica deprauatæ. Neq; enim pro consuetudine vrina redditur, sed paulatim & guttatim distillat, aßiduáque est ad meiendum proritatio. In causa est vesicæ imbecillitas ex intemperie quadam contracta, aut vlcus, vel lotij acrimonia, aut pus cũ vrina mistũ, ab abscessu renũ aut iecinoris rupto proficiscens.*

στρατιώτης. *herba est in aquis nascens, iisdémq; supernatans: semperuiuo similis nisi maiora haberet folia. sine radice viuit, vnde & nomẽ habet. humectat & refrigerat.*

στρατιωτική. *dicitur à quibusdam ἡ ἀχίλλειος herba, vt habetur apud Dioscoridem.*

στρατιωτικὸν ἥ

στρατιώτου κολλούριον. *est collyrij nomen vtilis aduersus duram & aridam lippitudinem. Acre est & lacrymas prouocat, vt habetur apud Paulum lib.3.cap.22. Eius mentionem fecit Scribonius Largus.*

στρόβιλος. *dicitur à quibusdam ὁ σκόλυμος, sicut habetur apud Dioscoridem.*

στρόβος. *dicitur à quibusdam λάδανον Arabicum apud Nabathæos nascens.*

στρούθιον. *radicula. vulgò herba fullonum, officinis saponaria: cuius radicis præcipuus vsus est. Acris est, calfacit & siccat quarto ordine, abstergit, irritat mouétque sternutationes.*

στρούθιον μῆλον. *species est cotonei mali, magni quidem, vt ait Dioscorides, sed minùs vtilis quàm reliqua cotoneorum genera.*

στροφεῖς. *sic à quibusdam dicti sunt οἱ σπόνδυλοι, hoc est, colli vertebræ. causa in promptu est. Dictæ sunt & στρόφιγγες eadem de causa.*

στρυφνόν. *acerbum. Est corpus vehemẽter adstringens facultate frigidũ atque terreum. vt galla immatura, rhus, hypocistis, balaustium. vehemẽter adstringens dico, quod cùm adstringens, Græci στῦφον vocant, genus sit acerbi & austeri commune, eo tantùm inter se differunt, quòd acerbum multò vehementiùs adstringat quàm austerum. Quod autem quicquid huiusmodi est frigidum sit, perspicuum esse potest, quoniam tale gustãtibus lingua cõtrahitur, densatur, siccatur, exasperatur. Hæc enim non nisi frigido effici possunt, terreum verò idem siccúmque esse ex eo apparet, quia tardè admodùm in corpus permeat: humiditas enim facilè intrò subit, eáque frigiditati cõiuncta non acerbum quidem, sed acidum potiùs efficit. Acerbi sunt, vt ait Theophrastus, omnes propè arborum fructus ortus sui principio, qui posteaquã humore impleri cœperint, decedit quidem acerbitas, accedit autem aciditas. Cæterùm acerba tribus modis exolui posse declarat Galenus, incalescentia, humescentia aut vtrumque perpessa. Si incalescunt duntaxat, solam acquirent dulcedinem, vt robusteæ glandes & castaneæ: sin tantùm humor iis accesserit, austera fient minúsque adstringent, si modò humor is fuerit aqueus & crassarum partium, si namque aëreus fuerit, acida euadent. Quòd si pariter & humor & calor accesserint, ex aqueo qui-*

dem humore dulcedo, ex aëreo verò pinguedo comparabitur.

στρύχνος. *solanum. planta est multorum generum. Hortense quidem solanum est frutex exilis, pusillus, multis concauus alis, folio nigro, maiore quàm ocimi & latiore, fructu rotundo, viridi qui maturus nigricat aut fuluescit. Adstringit & refrigerat secũdo ordine, vulgus morellam, officinæ solatrum appellant. Aliud est solanum quod halicacabon & physalida, hoc est, vesicariam vocant, foliis antedicto latioribus, cuius caules postquam adoleuerunt proni terram spectant, folliculis orbiculatis, fuluo intus acino, vesiculis simili, rotundo, læui, officinæ alquequengi, rustici coqueretum vocant. vim habet & vsum hortensis. Aliud ab iis est τὸ μανικὸν, folio erucæ, paulo maiore, caules à radice decem aut duodecim emittẽs, vlnam altos. caput in cacumine oliuæ figura. fert racemum rotundum, nigrum, denis aut duodenis acinis constantem. Est præterea aliud quod ὑπνωτικὸν dicitur, multis ramis fruticosum, fractu contumacibus, pinguium foliorum cotoneæq; mali similium plenis, flore grandi, rubro, fructu in folliculis crocato, radice longa, subrubra. Refrigerat ordine tertio.*

στυλοειδὴς. *dicitur processus ossis petrosi ab inferiori eius sede exoriens, solidus, tenuis & oblongus instar styli graphij vel acus, vnde Galenus γραφιοειδῆ & βελονοειδῆ se appellare scribit lib. de ossibus. Is quia tenuis est & valde prominet, leui de causa abrumpitur, ideóque rarò in caluariis è terra effossis reperitur.*

Dicitur verò & hoc nomine apophysis, hoc est, processus cubiti, qui in eo, vt inquit Galenus, ἐν πήχει innascitur. Ille carpo per diarthrosim inarticulatur, eiúsq; opus est motus carpi obliquos dirigere & firmare tùm ligamẽtis, tùm etiam occursu ossis carpi ipsum parua cauitate excipientis. Alioqui lubrica & errabunda & parum firma fieret hæc motio, si soli radij cauitati, quanquam scaphoidi, committeretur. Dicitur autem interdum στηλοειδὴς per η, quòd columnam repræsentet.

στυπτηρία. *alumen. Est succus concretus ex aqua & terra aluminosa, siue à natura talis sit siue artificio paratus. Est autem omne alumen aut liquidum aut concretum. Liquidi duæ sunt differentiæ, vnum limpidum est, lacteum, æquale & semper succo madens, sine lapidibus atque quendam veluti ignem expirans. Id quia vilis precij est & vbique reperiri potest, vt ait Gal. lib. 6. τῶν κατὰ τόπους, φόριμον appellatur. Alterum impurum, pallidum, scabrum, quod quia sordibus inquinatum est & peruersum, παράφορον dicitur. At verò cõcretum figuris varium est. Nam aut scissum est, quod ex eo σχιστὴν vocant: est autem id cuiusque glebosi & natiui veluti flos. Cuius etiam duo modi sunt, nam vel glebarum aut asserum instar compactum est, vel sigillatim in capillamenta quædam canescentia finditur, quod indè τριχῖτις quasi capillare nominatur: vel est rotundum, & στρογγύλην appellatur. Id autem triplex est: vel enim bullarum modo intumuit, vel foraminum fistulis quandam spongiæ gerit speciem, vel est solidum, aut tali simile est, quod ἀστραγαλωτὴν vocatur, aut lateris, quod πλινθῖτις, aut ex crustis cõstat, quod πλακῖτις. At ex glebis natiuis qualescunque fuerint, hodie in metæ figuram formant, id quod saccharinum nominatur. Nec verò sola figurâ aluminum genera distinxit natura, sed etiam coloribus. Nam vel candidum est, quale est præstantissimum quodque, vel in cãdido cinereum, siue parum fuscum, quod nigrum vocarunt, vel in candido rubrum, vel pallidum, vt interdum rotundum atque etiam capillare. Distinguũtur quoque vsu & facultate. Siquidem veteres vsos esse scissili, rotundo & liquido Dioscorides prodidit, & scissile lon-*

le lõgè præstare cæteris. Cæterùm τῆς στυπτηρίας nomen ab adstrictione deductum est, quæ est omni alumini vehementissima: est autem & omne crassarum partium, sed tenuius τὸ σχιστὸν, ab hoc στρογγύλον & ἀστραγαλῶτις. Admodũ autem crassum est tùm liquidum tùm πλακῖτις & πλινθῖτις appellatum. Siccat autem tertio ordine, nec tamen adurit. Porrò vrendi aluminis modum Aëtius lib. 9. explicauit, alumen in ollulam nouam coniectum carbonibus imponens, & vbi diffusum atque liquefactum fuerit, tolli iubens, atque vbi refrixerit, conteri.

Στύφον. adstringens. Id dicitur, quod terreum est & compagis quidem suæ mole, crassarum partium, frigidum autem qualitate. Est autem adstringẽs duplex, sicut & calfaciens. Vt enim hoc partim simplex & summum est, velut ignis, partim per exuperãtiam caloris, vt vinum, crocus, piper: ita illud vel summũ est, vt exempli causa, alumen, melanteria, galla & rhus, vel modicæ cuiusdã adstrictionis particeps, velut pyrũ, malũ, rosa. Est autem adstringẽs genus commune austeri & acerbi. Vtrumque enim eorũ adstringit, hoc magis illud minùs. Omnia autẽ adstringẽtia cõtrahunt ac densant meatus, siccant, reprimunt: adhæc vinciũt ac continent partiũ sibi inuicem cohærentium substantiã & vehementer refrigerant. Id quod de puris adstringentibus intelligi debet, quoniam plæraque ex dissimilibus particulis cõposita nõ adstringunt modò, sed & acria sunt aut pinguia aut dulcia aut amara aut salsa aut acida.

Στύψις. adstrictio. qualitas est gustabilis, quæ à frigido vincente perficitur in crassa & terrena substantia. Itaque propria facultate contrahit & densat meatus, refrigerat & repercutit: per accidens autẽ calorẽ excitat & auget, conducítq; ad cõcoctionem.

Σύγκαυσις. inustio. symptoma est ventris, cùm propter acrem eorum quæ ingesta sunt caliditatem subeunt acres & inæquales deiectiones, atque etiam febres. Has quidem deiectiones Hippocrates lib. περὶ διαίτης ὀξέων à colliquatione fieri dixit, Galenus tamen comment. 4. in eundem librum magis ob σύγκαυσιν quàm σύντηξιν fieri, nec satis propriè Hippocratem loquutum annotauit.

Συγκομιστὸς ἄρτος. panis est quem alio nomine Galenus αὐτόπυρον appellari scribit, quòd ex omnibus farinæ suæ partibus citra vllam detractionem constet, mediúmque esse inter furfuraceum & similagineũ. Quod si verum est, malè illi sentiunt qui συγκομιστὸν furfuraceum panem interpretantur, & alio nomine πιτυρίαν dici volunt. Dictus est autem συγκομιστὸς quasi confusaneus, quoniam castratus non sit, sed omnia simul tulerit, furfures, vtriculos & similam.

Συγκοπὴ. syncope. Est præceps virium omnium lapsus. Sic quidem Galenus ante se à veteribus medicis definitam esse prodidit. Ergo cùm essentia virium quibus regitur corpus, tùm in spiritu, tùm in solidorum corporum temperamento consistat, palàm est nihil horum per syncopen manere integrum, sed cuncta collabi & dissipari, cum spiritu quidem calorem natiuum, ita cum eo mistum atque confusum, vt nunquam ab inuicem separari possint: cum solidorum autem corporum temperamento, tùm eum ipsum calorem singulis à natura partibus insitum, tùm humidum illud primigenium & radicale quo vno veluti glutino quodam robur earum continetur. Neque enim seruari eorum temperamẽtum potest nisi eo calore atque humido incolumi. Quæ causa est cur virium hic lapsus, de quo nunc agimus, qui quidẽ solidorum corporum substantiæ digerendæ succedit, in lõgissimis morbis subinde incidat, animante ex frequenti atrophia, id est, nutriendi defectu extenuato, præ-

tereà in iis febribus acutis quæ corpus liquãt. Itaque lapsum hunc virium protinus atque accidit duo præcipua symptomata consequuntur, exoluto quidem calore, frigiditas totius corporis: digesta verò solidorum corporum substantia, sudor quem medici συγκοπτικὸν & διαφορητικὸν appellant. Hæc duo sunt παθογνωμονικὰ τῆς συγκοπῆς symptomata, quæ alia etiam cuiusque facultatis propria, pulsus defectio, & sensus motúsq; priuatio, consequũtur. Ea cùm pluribus de causis excitari poßit, sicut à Galeno scriptum est lib. 12. meth. med. & lib. priore ad Glauconẽ. omnes tamen in duo genera reducũtur, vnum quidem earũ quæ spiritus vel alterãt, vt vitiosi succi, ambientis aëris malitia, & venenatæ facultates, vel corrumpunt atque dißipant, cuiusmodi sunt tum affectus animi vehementes, timor, gaudium, voluptas, tristitia, anxietas, ira, cura, tùm ingẽs dolor, tùm plures motus, cuius generis & vigiliæ sunt, tùm immodica eorum tenuitas, & continentium eos corporum raritudo, tùm verò ante omnia ipse respiratus prohibitus & nutrimẽti defectus. Alterum genus causarum est quæ solidorum ipsorum corporum temperamentum vitiãt, aut eorum substantiam digerunt, ad quod reducuntur quæcunque trium principiorum, mox verò reliquarum partium quæ in consortium affectus, principia secum ex facili trahunt, temperamentum substantiámque labefactant. Est enim tantus trium principiorum inter se cõsensus, vt protinus noxas suas inuicem communicent, ipsúmque ventriculi os præter reliquas propter exquisitum sensum, si grauiter offendatur, syncopas, quas ab eo στομαχικὰς appellant, accersit. Sunt quidem hæ syncopes causæ, sed magnæ prorsus & vehementes, adeò vt ab iis ægri non modò λειποθυμεῖν, hoc est, animo linqui, sed totis viribus resolui poßint, & proximi periculo esse, scilicet alias spiritu ipso deperdito, alias alterato, aliquando maxima ex parte digesto, non rarò hæc vtraque perpesso. Causæ namque eædem minores iam non syncopen, sed animi defectum λειποψυχίαν à medicis dictum inducent, magnitudine sola à syncope differentem. Neque enim tanta est per lipopsychias animi exolutio, quanta per syncopas, in quibus nulla omnino vis quæ vel in spiritibus vel in solidis partibus posita sit, integra manet, cùm per lipopsychias, etiamsi aliqua ex parte exoluantur spiritus, solidorum tamen corporum quæ multò minùs quàm spiritus, iniuriis sunt opportuna, substantia non digeritur, sed incolumis persistit. Argumento sudor est, in lipopsychia quidem nullus, sed in syncope perpetuus, & pro causarum magnitudine paucus vel multus. Hic enim veluti terminus quidã lipopsychias à syncopis diuidit, sic vt quæ virium dissolutiones intra sudorem constiterint, lipopsychiæ, siue lipothymiæ, siue exolutiones (vnum enim hæc tria significant) dicantur: quæ verò eum prætergressæ fuerint, & ad sudorẽ vsque peruenerint, syncopæ, quarum etiam pro sudoris modo magnum sit discrimen. Siquidem nemini dubium esse potest plus in iis multò esse periculi quibus plurimus sudor acceßit, quàm quibus exiguus, quòd maior virium lapsus ita contingat. Sed quantuscunque sit, omnem ὀξέως καὶ ἀθρόως, hoc est, repentè & vniuersim fieri debere ratio τῆς συγκοπῆς exigit. Cùm enim ea nulli morbo acumine & periculo concedat, lapsum illum virium confertim & semel & magnum etiam fieri necesse est.

Συγκρῖναι. miscere. verbum Methodicorum proprium, ex quo συγκρίματα appellabãt animantium corpora, quasi ex indiuiduorum corpusculorum mistura constarent, & meatuum miscellanea, cui medicandæ, si quando confusa esset, μετασυγκριτικὰ φάρμακα.

μιἄν ab iis dicta adhibebant, quæ & μεταπεριτετικὰ vocabant.

σύγκειος. sic dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος, hoc est, cucumis anguinus, sicut habetur apud Dioscoridem.

συγχόνδρωσις. est oßium siccorum durorúmque σύμφυσις per chartilaginem. Sic pubis oßa chartilaginis interuentu nectuntur, & oßa medij pectoris primis annis, ætatis namq; progreßu ea per quam vniuntur chartilago oßis in modum indurescit. Similiter & oßium appendices in pueritia cum suis oßibus connascuntur glutinosarum chartilaginum beneficio.

συγχρίσματα. inunctiones. medicamenta sunt τοῖς ἀκόποις & facultate & specie similia, nisi quòd liquidiorem quodammodò substãtiam sortita sunt, vt habetur apud Paulum lib. 7. cap. 19.

σύγχυσις. vitium oculi confusis secum eius humoribus, id quod accidit vt plurimùm ex vehemẽti plaga, interdum verò & ex vueæ tunicæ inflammatione ruptis eius vasis, effusóque humore. Indè pupilla discolor & turbida euadit, & principiò quidem maior cernitur, tandem verò contabescit minórque seipsa apparet.

συκάμινος. duo significat, morum & sycomorum. Galenus lib. 5. τῶν κτ̀ τόπους cap. 19. agẽs de gingiuarum curatione, adhibet lac mori, his verbis: ἢ συκαμίνου, τουτέστι μορέας γάλα εἰς τὸ ἐγχέας, &c. appellans lac succum siue lacrymam quæ ex radice arboris mori circunfossa & incisa colligitur, sicut Dioscorides lib. 1. testatur. Quam tamẽ Celsus videtur ignorasse, scribens lib. 3. cap. 18. mori nullam lacrymã esse. Dioscorides autem apertè testatur συκόμορον ab aliquibus συκάμινον vocari, frequentiùs tamen morum significat vel mori pomum.

συκῆ. dicitur à quibusdam ἡ χαμαισύκη, vt habetur apud Dioscoridem.

συκόμορος. ficus Ægyptia. Est arbor magna, fico similis, vt ait Dioscorides, vel vt Theophrastus, moro nostrati cùm folio tum magnitudine, frõdosa, multo lacte abundans: pomum ter aut quater anno fert non ramis, vt ficus, sed ipso caudice, caprifico non dißimile, dulcius großis, sine granis interioribus, quod non maturescit nisi vngue vel ferro scalpatur, sycomoron vocant, eodem cum sua arbore nomine. Appellationis autem ratio diuersa traditur. Dioscorides namque sycomoron vocari prodit, quasi fatuam ficum, propter inefficacem & fatuum gustum. Quod Galeno non placuit, qui ita sentientes deridet, lib. 2. de aliment. scribit autem se plãtam ipsam cum suo fructu Alexandriæ vidisse, & fructum quidem consimilem visum ficui paruæ albæ, eúmque in medio mororum ac ficuum locari posse, atque ex vtriusque similitudine nomen illi fuisse inditum.

σῦκον ..

σύκωσις. marisca, ficus, siue ficatio. Est tumor à fici similitudine sic dictus. Oribasius ad Eustathium, ficos, inquit, appellãt germina vlcerosa, rotunda, subdura, rubicunda, atque etiam dolorifica. Celsus lib. 6. cap. 3. duo tantùm eius genera facit, quorum alterum vlcus esse dicit durum, callosum & rotundum, ex quo exiguum quiddam & glutinosum exit in barba maximè exoriens, alterum verò humidum & inæquale, ex quo quod exit, plus est & mali odoris, præcipuè in capillo proueniens. In vtroque autem & fici similitudinem esse & carnem excrescere, & id quidem generale esse. Quod in capite nascitur, tineæ, quæ achoris nomine comprehenditur, speciem esse Arabes scripto prodiderunt, & esse rotundam & duram, in cuius superficie rubor

sit, intus autem quiddam granis ficuum simile. Quod in mento erumpit, ab humore fit, inquit Galenus, non solum crasso, sed participe etiam serosæ & tenuis humiditatis, ob quam etiã facile exulceratur. eóq; differt ἀπὸ τοῦ ἰόνθου. Nascitur verò & in ano, sola magnitudine, inquit Aëtius, à thymo differens. Thymus enim eminentia est tuberculosa, aspera, subrubra, oblonga, sed parua; ficus autem illa ipsa est si magnitudine excedit. Latini mariscam appellant, quam aliqui dicunt esse ficum præ pinguedine hiantem, seménque ostentãtem. De hoc morbo intelligendum est quod scribit Martialis:

Cæduntur tumidæ medico ridente mariscæ.

Gignuntur vel ex præpostera Venere, vel immodica equitatione, vel eius partis attritione aliam ob causam facta. Est & σύκωσις oculi vitium, quod Paulus dicit esse medium inter τράχωμα & τύλωσιν. Esse enim τράχωμα asperitatem palpebræ interna parte: sed maiorem quidem vt veluti incisuras habeat, σύκωσιν vocari, vetustiorem verò & quæ iã occalluerit, τύλωσιν. Morbus hic oculi altiores, inquit Aëtius, habet eminentias & velut incisas, nec alteri rei quàm ficui hianti melius cõparari potest.

Συκωτὸν ἧπαρ. *ficatum iecur. sic dicitur ficuum esu præparatum, vt scribit Oribasius. Sic fit omnium præstantissimum, non modò ad voluptatem sed etiam ad alia omnia, si mactandi animalis iecur multarum siccarum ficuum esu præparetur. quam rem in suibus maximè faciũt, quòd suilla viscera sunt aliorum visceribus multò suauiora.*

Συμβεβηκός. *accidens. Quid sit apud philosophos notũ esse potest ex Isagoge Porphyrij. Nec verò aliter τοῦ συμβεβηκότος nomen vsurpant medici. Distinguunt modò ἀπὸ τοῦ συμπτώματος, vt habetur apud Galenũ lib. 1. meth. med. Quæ enim, inquit, constitutionem vnde actio nascitur necessariò sequuntur, sanis quidem nobis συμβεβηκότα, id est, accidentia, ægrotantibus συμπτώματα nuncupantur. Idem autem sequenti libro tres accidentium differentias constituit. Sunt enim vel vt affectus, vel vt actiones, vel vt passiones, quorum etiam hæc exempla ponit, inambulare, vri cædiue, album aut nigrum esse. Vsurpatur etiam τὸ συμβεβηκὸς ad hunc modũ, vt ab eo quod τὸ πρῶτον καὶ καθ' αὑτὸ, hoc est, primum & per se fit distinguatur, idémque sit ex accidenti fieri quod secundo loco, sicut declarat Galen. lib. de differentiis sympt. exemplo calculorum motorum.*

Συμπάθεια. *consensus mutuus. societas. Est duorũ naturalis quædã coniũctio & concordia. Eã similitudo vel generis, vel naturæ, vel tẽperamenti, vel morũ, vel rerum aliarũ conciliat. In plurimis verò causa ignoratur, eámq; philosophi & medici etiam sapientissimi ad substãtiæ totius familiaritatem atque occultam quandam vim & proprietatem retulerunt, quam si quis sit qui se nosse profiteatur, non caret arrogantia impudentiæq; nota. Huiusmodi sympathiæ exempla permulta à philosophis referuntur, vt magnetis cum ferro, purgantium medicamentorum cum humoribus, elephanti cum homine, hominis cum plærisque animalibus, herbis & fructibus quibus salubriter vescitur. Huic sympathiæ contraria est antipathia, quæ non est aliud quàm cæca rerum inter se discordia. Paulò aliter τῆς συμπαθείας nomen medici vsurpant, cùm eam distinguunt ἀπὸ τῆς ἰδιοπαθείας. Tunc enim significant partis alicuius affectionem non propriè quidem & primariò, vel per se laborantis, sed per societatem & consensum alterius. Id autem duobus modis posse fieri Gal. lib. 1. de locis affectis demonstrauit, siquidem vel absolutè, vel per priuationem eiusmodi sympathia*

thia contingit: absolutè quidem an positiuè dicas nihil refert. Fit autem id sympathiæ genus quādo à parte primariò affecta aliquid in aliam velut umbra per viam transit, quod causam morbo præbeat. Id autem tùm vapor, tùm humor esse potest. Sic tenues humores aut vitiosi vapores à ventriculo, utero, aut alia parte in cerebrū sublati, dolorem mentisque abalienationem mouent, in oculos verò, iis similia excitant quæ per suffusiones cernuntur. Itaque quoniā per sympathiam affectiones eiusmodi oriuntur, nec cerebrum, nec oculi tunc propriè & primariò laborant, nec debetur etiam iis propriè curatio, sed ei tantùm particulæ à qua affectionū eiusmodi causa demanauit. Vide autem nè in distinguenda idiopathia & sympathia hallucineris, nec existimes partem omnem per sympathiam affici quæcūque ab alia afficitur. Distillatio sæpe pleuritidem excitauit, angina versa est in peripneumoniam, dysenteria in lienteriam, febris in abscessum, nec tamen eo casu pleura, nec pulmo, nec vētriculus, nec pars abscessu tentata per sympathiam laborant, sed cùm & causa affectus & ipsa affectio in iis ipsis partibus hæreant & cōstiterint, primariò & κατ' ἰδιοπάθειαν laborare dicentur. Siquidem sanatis etiam iis partibus à quibus primùm affectio profecta est, ipsa nihilominùs perseuerat constánsque & stabilis est, atque propriam curationem desiderat, quorum neutrum affectui per consensum facto propriū est. Hic enim ita dependet ab alio ut umbra à corpore. Aliud sympathiæ genus est quod per priuationem fit, tùm facultatis in partem aliquam influere solitæ, tùm materiæ ad edendam actionem necessariæ. Quum enim affecta parte aliqua pars alia eo priuatur quod ei naturaliter adesse consueuit, tunc per consensum affecta esse dicitur. Sic digiti per paralysim affecti sunt, quòd sentiendi vel mouendi facultas ad eos iam non descendit, nullo tamen vitio in digitis per idiopathiam existente, sed quia eo priuantur quod ipsis sanis aderat ad obeundam actionem. Sic & vox seu larynx per sympathiā læditur, si efflatione, vocis materia, priuatus sit thorax, quoniā perfossus ipse sit, aut quia intercostales musculi resoluti sint, aut quia spina metaphreni, vel ceruicis tota affecta sit, cùm tamen per eam aphoniam nullum vitium nulláque affectio propria sit vocalium instrumentorum, sed tantùm quod laryngi materia vocis desit. Quoties enim parti alicui deest id quod secundùm naturam ad actionem ei aderat, iure optimo eam affici dicendum est. Quippe ex ipso verbo συμπάσχειν partem non penitus ab affectu esse liberam, sed ipsam cum alia affici declaratur. Et reuera illius actio, vel omnino perit, vel deprauatur, vel imminuitur: nec tamen ideò pars ea ægrotare propriè dicetur, nec talis eius affectio propriè morbus vocabitur. Siquidē ei parti nec morbus ipse, nec morbi causa insidet, nec est necesse partem omnem cuius actio læsa sit, statim etiam morbo teneri.

Σύμπτωμα. duobus modis dicitur authore Galeno. Generatim quidē quicquid animanti præter naturam accidit, id est, morbus & causa morbi interna, quæque morbo superueniunt. Speciatim verò quicquid præter naturam accidit, exceptis morbis & eorum causis. Sic sumptum symptoma non aliud est quàm affectus præter naturam qui morbum, velut umbra corpus, sequitur. Huius tres à medicis differentiæ assignantur. Aut enim consistit in actionum offensa, aut in corporum ipsorum affectu, aut in retentis vacuatisue immodicè. Quorum symptomatum singula varias etiam habent differentias. Siquidem animaliū actionum noxæ triplices sunt. Primæ quidem sensilium, ut visionis, auditionis, gustus, odoratus tactúsque aboliti, debilis aut

deprauati, vel sunt motricum actionum, vel principum, vt imaginationis, ratiocinationis & memoriæ similiter abolitæ vel debilis vel deprauatæ. Secundæ verò sunt naturalium, vt attractionis, retentionis, alterationis & expulsionis. Tertiæ verò vitalium, vt pulsationis abolitæ, debilis aut deprauatæ. Eorum autem symptomatum quæ cõsistunt in corporum affectionibus quinque sunt differentiæ, pro sensuum numero. Aut enim consistũt in visu, cuiusmodi sunt colores præter naturam in toto corpore, aut certis quibusdam partibus, aut in auditu, cuiusmodi sunt voces clangosæ, tremulæ, raucæ, & soni, strepitus atque murmura in quauis parte excitata: aut in olfactu, quæ non sunt aliud quàm graueolentia respirando aut trãspiratu totius corporis præcepta, vel prodiens ab auribus, naribus, axillis aut vẽtriculo per ructus acidos, nidorosos & virosos: aut in gustu quæ non aliud sunt quàm sapor varius excrementorum è singulis partibus prodeũtium: aut in tactu, cuiusmodi sunt calor, frigus, humiditas siccitásque & ex iis inducta mollities, durities aut alia quædam qualitas in quauis parte. Tertiæ verò sunt eorũ quæ præter naturam vel excernuntur vel retinentur in corpore, quorum triplex differentia est. Aut enim tota substantia præter naturam sunt, vt sanguinis profluuium ex morbo aut aliquo symptomate (morbos enim symptomata consequuntur non modò primò, sed plærunque alterius symptomatis interuentu) excitatum: aut qualitate, aut quantitate, quorum exempla notissima sunt.

σύμφυσις. *est naturalis ossium vnio. Naturalis quidem, vt ait Galenus, dicta est, quòd quæ parum vel omnino luxata sunt, inter se quidem cohæreant, fractáque inducto callo vniantur, sed nõ secundùm naturam. Est secunda species cõiunctionis ossium. Siquidem omnia inter se coniũguntur vel* κατ' ἄρθρον, *vel* κατὰ σύμφυσιν. *Est autem* σύμφυσις *apud Hippocratem idem quod* συνάρθρωσις. *Sunt autem* συμφύσεως *duæ primæ differentiæ, aliqua enim ossa sibi inuicem connascuntur, alia materiæ alterius interuẽtu. Quæ enim fungosiora mollioráque sunt, mutuò inter se coalescunt: sicciora verò & duriora, aliorum interuentu. Rursus eorum quæ per alia coalescunt tres sunt differentiæ,* συγχόνδρωσις, συννεύρωσις, συσσάρκωσις.

σύμφυτον. *etiam à quibusdam dictam fuisse* τὴν γλυκύῤῥιζαν *Dioscorides author est. fortè propter effectus similitudinem. Habet enim symphytum quamplurima glycyrrhizæ affinia, vt rectè inter* ἀντιβαλλόμενα *censeri possint.*

σύμφωνος. *nomen est medicamenti ad tussim optimi, cuius mentio fit apud Galenum lib. 7.* τῶν κατὰ τόπους. *Descriptio habetur apud Aëtium lib. 8.*

Συνάγοντα φάρμακα. *vide* συνουλωτικά.

Συνάγχη. *angina. vide* κυνάγχη.

Συνάρθρωσις. *est compositio* κατ' ἄρθρον *ossium quæ nec validè nec manifestò, sed obscurè & difficulter mouentur. Species eius tres sunt,* ῥαφὴ, γόμφωσις, ἁρμονία.

Σύνδεσμος. *ligamentum. Est pars corporis simplex, post os & chartilaginem maximè terrestris partẽ parti alligans, muniẽs, vestiens. Itaque dura siccáq; est, frigida etiam est tùm ob id, tùm quòd exanguis sit. Hæc pars neruo similis est, quoniam alba est & solida, sed neruus non est quia penitus ex se insensilis est, nec mouere quicquã potest, & neruo est multò durior, nec à cerebro nec à rhachitide nascitur, sed ab osse vel chartilagine vel osse chartilaginoso vel membrana, & in os aut chartilaginem aut musculum aut partem aliam inseritur. Est verò id ligamentum speciatim & pro-*

priè dictum. Interdum namque generatim & abusiuè ligamentum medicis latius patet, vt etiam quicquid in corpore alterum alteri colligat, ligamentum dicatur. Sic cutis reliquarum corporis partium est ligamentum tùm per se tùm membranarum, neruulorum, venularum & alicubi arteriolarum interuentu, per quæ eadem cutis subiecto adipi, membranæ carnosæ, musculis & aliis propè omnibus internis partibus cõnectitur. Cæteræ etiam corporis partes sibi inuicem colligatæ sustinentur. Peritonæos quoque tunica diaphragmati, hepati, lieni, ventriculo, intestinis, renibus, vesicæ, vtero, venæ tùm portæ tùm cauæ inferiori, arteriæ inferiori, epiploo, mesaræo cum lumbis ligamentum est. Et meninges cerebro cerebrique partibus cum cranio & pericranio vinculum sunt. Sic, vt semel finiam, partes corporis omnes sibi continuæ colligantur, vel aliarum interuentu, vt sit verum omnia ossibus & periostiis per se aut per aliud cohærere. Id autem ligamentorum genus, neruorum quos recipit beneficio, sensus tactorij propè totum est particeps, cùm propriè dictum ligamentum, ossosum scilicet aut chartilaginosum, quod articulos colligat, & tendones induit, construit, munit, neruis & sensu careat. Ex ligamẽtis autem propriè speciatímque dictis quãplurima ab osse in os inseruntur, partim articulos, partim ossa ipsa firmantia, vt quæ brachium cum cubito & radio & femur cum tibia coniungunt, item articulum brachij cum omoplata. Alia verò multa his similia vsu, à chartilagine ossis vicaria in chartilaginem implantantur. Sunt autem ea tenuia & membranosa, vt quæ sunt in costarum notharum finibus, atque etiam verarum, quãdiu scilicet ossium sterni cõmissuræ per ætatem tenerã sunt chartilaginosæ. Talia quoque primis annis sunt in imo fine coccygis. Talia denique bronchia asperæ arteriæ omnia colligant. Nonnulla etiam ligamenta ab osse nata in chartilaginem inseruntur, vt chartilaginosa duo & crassa in genu, vnum à condyli interni radice interna in chartilaginem genu mobilem externo cõdylo destinatam, & in tibiæ apophysim subditam: alterum illi subditum multò crassius, etiam obliquum in mediam & cauatam tibiæ apophysim. Ligamẽta etiam propriè dicta ab osse vel chartilagine vel membrana procedũt in musculorum omnium capita cum neruo, ad musculi vel tendonis villorum neruosorum robur, ipsa quoque in villos diuisa. horum pars plurima ab ossibus ipsis musculorum principio propinquis quidam à chartilagine, non pauci à membrana nascuntur. Sunt verò etiam ligamenta quædam mediæ quodammodò naturæ inter illa tùm generatim tùm speciatim dicta, partim ex ossibus aut chartilaginibus, partim aliunde nata, quæ tamen non in os vel chartilaginẽ vel tendonem vel musculum procedunt, vt quæ ab ossibus pubis nascũtur gemina, sed caua & receptis insignibus neruis sentientia, & maximam penis partem constituentia. Cæterùm ex ligamentis propriè dictis quæ quidem ab osse vel chartilagine, partibus non sentientibus oriuntur, non sentiunt, nisi horum quædam neruos acceperint, vt quæ penem constituunt, linguam & penem firmant. Quæ verò ex periostio, membranísque aliis sentientibus oriuntur, sentiunt, vti & quæ ligamenta, tendones ad articulos dilatati efficiunt, vt quæ in pterna, epigonatide, digitis, aliísque partibus non paucis ligamentorum vsum explent, sentiunt. Quæ res imposuit quibusdã putantibus ligamenta vera nunc sentire cùm neruos non recipiant nec à cerebro aut rhachitide oriantur, nunc non sentire.

Συνδρομή. concursus. Est multorum symptomatum siue signorum cumulus, aliquid fa-

ciendum præscribens proprius est Empiricorum. Qui enim experientia sola rem inuestigat, tales concursus respicit, & quæ accidisse viderit, in vnum colligit. Cúmque sæpe eadem viderit vno in morbo, omnia memoriæ commendat, atque vbi ex hac obseruatione multos concursus fuerit expertus, tunc quæ in multis concursibus, quæ item in vno tantùm euenisse comperit, diligẽter obseruat, atque ita demum in communium & propriorum cognitionem venit, quam consequitur signorum in vi & efficacia diuersitatis animaduersio. Quod enim in multis concursibus fuit obseruatum, quàm quod in paucis, quod in paucis, quàm quod in duobus, quod in duobus, quàm quod in uno tantùm, maiorem vim habet. Exempli causa Empiricus, ex nonnullis quæ liquidò apparent notis circa ægrũ, dicet sibi compertum esse sanguinem ægro mitti debere. Si quæras quænam eæ sint, respondebit distentionem vasorum, & ruborem & grauitatem corporis vniuersi & pigritiã ad motiones & tentiones membrorum, adhæc vlcerosæ lassitudinis sensum, & traductam in ocio priorem vitam, ciborum & potus copiam, & solitarum excretionũ suppressionem, atq; ex hac syndrome siue concursu venæ secandæ vtilitatem à se obseruatam esse. Talis quidem est Empiricorum συνδρομὴ πληθωρικὴ, ad cuius similitudinẽ alios in aliis morbis concursus æstimare potes, vt περιπνευμονικὴν, συναγχικὴν, ἐπιληπτικὴν & reliquas. Verùm tales συνδρομὰς Gal. ridet, quòd tùm rarissimè, tùm longissimæ sint, quódque non protinus appareant, vt intereà dum cõcursus omnium symptomatum expectatur, mora adhibẽdi remedij periculum afferat. Faciliùs multò & citiùs qui ratione signorum vniuscuiusque morbi inuẽtionem indagat, & communia & propria cognoscit. Vbi enim brachium ex propria sede excidisse & in alam prolapsum esse animaduerterit, reliqua omnia etiam simul intelliget, vt tumorem illic præter naturam esse apparitutum, deindè sinuatum in superhumerali locum futurum, capite brachij quod in alam recessit, priuatum, tùm dolore vehementi infestandos musculos & euenturum vt brachium doleat, si admouere id ad costas velit. Itaque non expectato eorum omnium concursu, statim indicabit brachium è propria sede excidisse, & superuenientibus symptomatis remedia comparabit, vt non immeritò talem Empiricorum συνδρομὴν Galenus reprehendisse videatur.

Συνεδρεύοντα σημεῖα. assidentia signa. Sunt signa non necessaria nec propria nec à rebus ipsis inseparabilia, sed quæ vt plurimum accidunt, vt in ardente febre lingua sicca, aspera, nigra, ventris morsus, deiectiones pallidæ, vehemens sitis, vigiliæ & deliria. Ex his autem aliqua simul inuadunt, aliquando superueniunt, sæpe verò nunquam apparent. Neque enim sunt ab ardente febre inseparabilia, neque eius substantiam constituunt, sed proprias tantùm faciunt eius differentias, vt scripsit Gal. comment. in Aphoris. 12. lib. 1. Idem verò & de aliis morbis iudicandum.

Συνεκτικὴ αἰτία. causa continens, quam aliqui contentiuam etiam dicunt. vide αἰτία.

Συνεκχυμοῦν. coëffundere, hoc est, naturam effundentem & vacuationes molientem adiuuare & incitare, apud Hippocratem lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Συνενδεικνύμενα. coindicantia. dicũtur ea quæ primæ præcipuæq; indicationi consentiũt. Nã cùm prima indicatio, quæ quid agendũ sit ostẽdit, à morbo petatur, nemo tamẽ ei obsequi audeat, nisi reliqua aut eorũ pars maxima quæ considerãda sunt, cõsenserint. Ea autẽ sunt virtus, natura, ætas, anni tẽpus, regio, cõsuetudo, & si qua sunt id genus alia. his autem opposita sunt ἀντενδεικνύμενα quæ contrariã indicationẽ habẽt.

συνεχὴς αἰτία. causa continens, quæ & προσεχὴς & συνεκτικὴ appellatur à Gal. vide αἰτία.

συνεχὴς πυρετός. cōtinua febris. Est cuius à principio ad finem vnica est accessio in multos dies producta: vel, in qua nunquam febris intermittit. Cuius duæ species assignantur, vna σύνοχος dicta, altera συνεχὴς generis sui nomine, sicut plærisque alijs differentijs accidit, quibus nomina indita non sunt. Rursus σύνοχος duplex est, non putris & putris, vtraque adhuc triplex, ὁμότονος, ἀναβατικὸς, παρακμαστικὸς, inditis nominibus à febrium mutationibus quas habent non per aliquos circuitus, in modum intermittētium, sed toto quo durant spatio: ὁμότονος enim dicitur cuius vnica accessio à principio ad finem vsque eodem tenore perseuerat, vt ἀναβατικὸς quæ paulatim increscit, & παρακμαστικὸς quæ perpetuò sensimq; decrescit. Febris autē συνεχὴς, quam speciem esse statuimus, triplex est, pituitosa, biliosa, &, quæ rarò accidit, melancholica, quarum trium ab initio ad finem vnica est accessio, vt & trium synochorum prædictarum, sed hoc interest quòd in synochis nulla aut minima ab initio ad finem mutatio fiat, istis verò mutatio accidat, pituitosis quotidie, biliosis tertio quoque die, melancholicis quarto, vt scribit Galenus lib. 1. Epidem. ex sententia iuniorum medicorum. Porro hæc mutatio non aliud est quàm noua quædam exacerbatio, & febris reduplicatio, per quam noua quædam accessio prehendere videtur. Nam vt per initia accessionis intermittentium horror aut frigus partium extremarum fit & ad somnum propensio, pigritia insignis, inæqualitas quædam caloris, & pulsus paruus, debilis, tardus, rarus, ita dum istæ exacerbationes prehendunt, augētur aut vigent, sitim, dolorem capitis vehementem, inquietudinem, calorem intolerabilem excitant, vt aliquando videri possit continua febris cum sua & sibi finitima intermittente coniuncta. Verùm in continente biliosa per exacerbationes rigor non fit, vt per accessionem tertianæ intermittētis, nisi fortè cùm tempus crisis instat. Corpus enim continuo calore concalfactum minùs sentit morsum bilis eam exacerbationem committentis propter eius exiguitatem: cùm verò proxima crisis est, perfacilè, quia corpus à largissima & copiosissima bile vbique pungitur. Eas in continuis exacerbationes medici παροξυσμοὺς etiam appellant non minùs quàm in intermittentibus, sed illarum solutionem παρακμὴν, non autem, vt intermittentium, ἀπυρεξίαν. Ista quidem vna est continuarum ab intermittentibus differentia, sumpta ab accessionibus, præter quam alia est à loco in quo materia febrilis continetur. Siquidē per intermittentes febres humor in habitu corporis putret, sicut antè διαλείποντα πυρετὸν explicantes annotauimus, per continuas verò in maioribus vasis continetur, quæ sunt magnæ inter alas & inguina arteriæ venæque. Quæ causa est cur in continuis nullus horror, rigor, refrigeratio, non vlla ἀνωμαλία sit febris intermittentis, quòd materia per sentientes partes non feratur. Quorum si quid acciderit, implexum intermittentis cum continua esse iudicandum est.

σύνθεσις. est ossium inter se cōpositio, qualiscunque ea sit: est enim summi generis nomen. eam alijs quoque nominibus σύνταξιν & ὁμιλίαν vocari tradit Galen. lib. de ossibus. Præterea C. Plinius secundus lib. 1. de medicina scribit σύνθεσιν morbum esse nec periculo, nec facie phthisi dissimilē, inter tam multos authores solus qui id scripserit.

συννεύρωσις. est siccorum & durorum ossium συμφύσις neruorum interuentu. Neruos autem intelligere oportet non veros, quoniam nulla ossa, eorum interuentu, opinor, coalescunt, sed tendones, ligamenta & alia neruosa membranosaq; corpora. Nam &

tendones qui nerui etiã nomine continentur, ſæpe ad articulos dilatati ipſos firmant, ligamenta quoq; neruoſa tibiam cruri & crus iſchio firmiſsimè alligant, vt interim ligamẽta alia externa, partim mẽbranoſa omnium articulorum communia, partim dura, craſſa, rotunda quorundam articulorum, vt dentis, genu, humeri taceam.

Συνουλωτικὸν φάρμακον. *idem quod ἐπουλωτικὸν, de quo vide ſuo loco.*

Σύνοχος. *eſt febris* συνεχὴς, *nullis diſtincta acceſsionibus vel reduplicationibus. In hoc enim differt* ἀπὸ τοῦ συνεχοῦς πυρετοῦ, *quæ ſpecies eſt* τοῦ συνεχοῦς *generis ſui nomine donata, quòd* συνεχὴς *mutationes habeat pro humoris à quo gignitur ſpecie. Si nãq; eam pituita excitauit, mutationes habet quotidie, ſi bilis, diebus alternis, ſi humor melancholicus, quod admodũ rarum eſt, quarto quoq; die. Nõ ſunt autem aliud hæ mutationes quàm acceſsiones aut reduplicationes quædam in febrem continuam incidentes. Verùm* ὁ σύνοχος *nullas eiuſmodi mutationes habet, quæ acceſsiones videri poſsint, ſed vnicam modò acceſsionem à principio vſque ad finem nullis exacerbationibus diſtinctam. Cuius tamen tres differentiæ ſtatuuntur. Aut enim perpetua illa acceſsio ſibi æqualis ſimiliſque perſeuerat, totóq; febris curriculo ſimiliter viget neque creſcens neque decreſcens, quæ* σύνοχος ὁμότονος *ſiue* ἀκμαστικὸς *appellatur: aut à mediocribus initiis progreditur ad maiora & increſcit, dicta* ἀναβατικὸς *atque* ἐπακμαστικός: *aut ab initio ad finem ſemper decreſcit, quam* παρακμαστικὸν *appellant. Neque enim fit ſynochus à pituita aut alterutra bile, quorũ proprium eſt certis circuitibus moueri & nouas acceſsiones inducere, ſed à ſanguine qui nullis periodis exacerbari ſolet. Sanguis autem ille ſynochi materia, aut incaleſcit tantùm nulla concepta putredine, aut computreſcit. Indè geminæ emergunt ſynochi differentiæ, non putris & putris, quarum hanc inter putridas, illam inter ephemeras febres Galenus collocauit. Quæ enim nõ putris eſt, duo habet præcipua cum ephemeris communia, primum quidem idipſum quòd ſine putredine ſit, deinde verò quòd vnica acceſsione perinde atque ephemera concludatur, vt non immeritò diaria plurium dierum vocari poſsit. Sed & diariis febribus ferè ſemper ſuccedit, quod vbi euenit, non alia febris ſpecies quàm diaria producta videtur. Siquidẽ propter cauſæ paruitatem febris vnius diei efficitur, ſicut propter magnitudinem, multorũ interim dierum. Eſt igitur eiuſmodi ſynochus, quantum ex ipſa eſt, earum quæ plures dies infeſtant, & quæ diariæ ſunt media & quodammodo communis, quãdiu ſcilicet putredinis nullas notas habet. Vbi verò ſuccedit putredo, non iam diariarũ generis eſt, ſed putrida bilioſa ex ſanguine putrente dicitur. De ea celebris illa quæſtio inſtituta eſt crebriſque concertationibus in ſcholis agitata de ſanguinis putredine, eiúſque in bilem conuerſione, illis Galeni authoritate, illis Auicennæ calumnia fretis, quam tamen licebit ex iis quæ ſubiiciam explicare & diiudicare. Sanguis ſyncerus à calido innato, cuius ſubiectum eſt & pabulum, regitur atque conſeruatur, & quia ab eo non deſeritur, ideo ægerrimè tardiſsiméque putret. Quia tamen omnia præter ignem putrere poſſunt, non eſt dubium quin ſanguis etiam ipſe interdum cõputreſcat, cùm nec ſpiritus, nec aër à putredine immunia ſunt. Inducitur autem in eo putredo à calore externo, ſiue is ſit in aëre ambiente calidiore aut aliter vitiato, ſiue in nobis ipſis ab aliqua intẽperie aut cacochymia genitus. In cauſa eſt obſtructio, quæ prohibet tùm ne foras excrementa fuliginoſa expellãtur, tùm ne intrò ſubeat attractus aër qui ſanguinem alicubi impactum ventilet. Cauſa etiam quandoque eſt in*

aëre

aëre calidiore, qui calore nostro potentior eum foras euocat, dißipat, redditque tam imbecillum vt sanguinem suum, præsertim si magna eius copia fuerit, amplius regere & cōtinere non poßit. Putredo etiam illa accidit cùm calor natiuus mitis & benignus, alterius caloris commercio & contactu acrior euadit, vt iam non cōcoquat & conseruet sanguinem, sed eum vrat, corrumpat, putrefaciat. Cæterùm ea putrefactio non inducitur temporis momento, sed interdum biduo, triduóue toto aut longiori etiam spatio sanguis tantùm incalescit & feruet, non etiam putret, sicut Galenus methodi med. lib. 8. & 9. docuit. Eo quidem tempore synochus dicitur non putris. Verùm nisi quis obstructionem summouerit, perseuerante malo quicquid in sanguine tenuißimum pinguißimúmque est in bilem flauam trāsit, quæ ob substantiæ tenuitatem alteratu facilis, vnáque cum sanguine putrens synochum putrem biliosum creat. Nam si cùm valemus, labore, inedia, ira interdum adeò incalescimus vt sanguinis portio in bilem vertatur, multo magis dum synochus nō putris æstuat in corpore, flauæ bilis prouētus fit ex portione sanguinis tenuiore & pinguiore. Cùm igitur tantum bilis genitum sit quantum biliosam febrem facere potest putrendo, tum pro synocho non putri synochus putris biliosa appellatur, quamuis nōdum multus sanguis putruerit, nec putrendo in bilem flauā transierit, sed procedēte tempore transiturus sit, si putredinis causæ perseuerarint. In quo locum nō habet Auicennæ calumnia lib. 4. fen. 1. tract. 2. cap. 45. vbi scribit: Error est maximus in hoc Gal. sermone, quādo sanguis putret, eum in bilem trāsire. Transit enim in bilem aut quādo putrescit, aut quando putrefactus est, quorū vtrumq; est falsum, quòd tenue abeat in bilem, crassum in humorē melancholicū. nō ergo totus abit in bilē. Quod enim dicit Auicenna, locum quidem habere potest consummata iam & perfecta putrefactione, non etiam per eius initia cùm ex synocho non putri incipit fieri synochus putris, quo tempore parum adhuc bilis computruit, nec quantum satis est ad gignēdam febrem continuam biliosam quæ tertio quoque die exacerbetur, multóque minùs cōtinuam melancholicam, quòd humor melancholicus frigidus, crassus, terreus, non statim gigni poßit ex synocho non putri, eámque protinus & immediatè sequi, sed longo pòst tempore, multùm exusto sanguine & synocho putri iam inueterato. Vt enim ex ephemera synochus nō putris, & ab hoc putris nascitur, ita ex putri synocho gigni potest continua febris melancholica mutationes quarto quoq; die habens. Verùm tantisper dum synochus putris erit, nō fiet ea quam putauit Auicenna sanguinis in melancholicum humorem conuersio, neq; vllæ eius notæ apparebunt. Quare rectè videtur dixisse Galenus per synochos putres bilem accendi, & notas quasdam putredinis inchoatæ in iis videri, eúmque malè Auicenna reprehendit, existimans vnà cum biliosa sanguinis parte etiam craßiorem cōuersum in humorem melāncholicum accendi. Neque enim ex vno rectè concludit alterum, quia bilis repentinam habet generationem, succus autem melāncholicus multò tardiorem. Prætereà flaua bilis ob caliditatem, siccitatem, tenuitatem, leuitatem igni proxima, æstuante ferventéque sanguine promptißimè calorem illum externum concipit: humor autem melancholicus frigidus, terreus, crassus, grauis non facilè incendio cōflagrat, etiamsi in loco putredinis, vt & flaua bilis, maneat, sed id potiùs calore suo mitiori aut frigore quodammodo temperat, eíque diu reluctatur.

σύνταξις. est oßium inter se cōpositio qualiscunque ea sit, est enim summi generis nomen.

Diuiditur in duas species ἄρθρον καὶ σύμφυσιν, ut author est Galenus libro de ossibus, ubi etiam ζωώταξιν aliis nominibus σωώθισιν καὶ ὁμιλίας tradit vocari.

Συώτηξις. colliquatio. *Morbus est in quo venter excernit humorem biliosum à toto corpore confluentem, fuluum, graueolentem, crassitudine strigmentorum aut olei aut adipis. Philagrius morbum appellauit. Symptoma potiùs videtur esse febris malignæ & ardentissimæ, quæ tùm pinguedinem, tùm mollem etiam carnem tabefacit & colliquat, ac si diutius perseueret, ipsam etiam partium solidarum substantiam. Nec tamen pinguis tãtùm deiectio colliquationis signum est, nisi aliæ quoque priùs dictæ qualitates simul adsint. Nam ab exiguo etiam calore pinguedo intestinorum fundi potest quæ in excrementis apparebit, sed eum qui carnes colliquet, feruentissimum esse prorsus necesse est. Itaque, ut scribit Galenus comment. 3. in lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν, colliquationes quæ per ventrem excernuntur à pinguibus deiectionibus differre medici existimant. Ab hoc symptomate febris ipsa συντηκτικὸς ἢ συντήκων πυρετὸς appellatur, de qua mox dicetur. Cæterùm non in deiectionibus modò, sed in vrinis etiam signa colliquationis apparent. Nam, ut scripsit Hippocr. pinguitudines telis araneorum similes vrinæ innatantes colliquationis signa sunt: fit enim, ut ait Galenus, ἀνασυχύωσις, ἢ σύντηξις, ἢ ἀνάλυσις, seu quomodocunque nominare libet, aliquando totius corporis, aliquando succorũ duntaxat qui venis cõtinentur. Quod autem ex ea colliquatione prouenit, alias ad ventrem confluit, alias ad vrinas. Si tenue quidem est & renes valent, ad vrinas: sin crassum est & quale renes trahere non possunt, totum in ventrem necessariò fertur. Verùm ex vrinis certum colliquationis inditium sumi non potest, quod sæpè pingues & oleosæ vrinæ nullo ægri detrimento reddantur, imò verò interim planè è contrario, in morbi concoctione, ut à se visum Galenus eo commentario testatus est.*

Συντηκτικὸς ἢ

Συντήκων πυρετὸς. *febris colliquatiua siue colliquans. Est febris ardentissima, pinguedinem, carnes, ipsamq́; solidarum partium substantiam fusam & liquatam calore, per ventrem effundens. Ea omnino grauissima periculosissimáque est, animal ipsum aliquando interimens, priusquam solida fibrosáq́; corpora liquẽtur. Inducit summam maciem, quemadmodum & febris marasmodes. Sed in eo differunt, quòd quæ portio carnis per febres marasmodes colliquatur, ea semper vaporis vice digeritur per insensilem transpiratum, per febres autem colliquantes humoris biliosi, fului, graueolentis crassíque specie defluit in ventrem. Harum autem febrium exemplũ manifestum ex carnibus petitur, dum in craticulis torrentur. Siquidẽ ab aliquibus plurima liquatio defluit, deciditque in prunas largiter: ab aliquibus nihil omnino, quod vtique sentias, defluere videtur, etiam si par sit prunarum subdita copia. Quippe feris suibus aut nihil omnino, aut planè minimum est quod defluat: cicuribus verò plurimum, eóque magis quò plus adipe vel carne abundant. Ad eundem modum in calidissimis febribus, si carnes humidæ ac molles cum adipis copia fuerint, eas sensu liquari deprehendas: sin sine adipe & siccæ sunt, in marasmodes febres transeunt. Clarissimo huius rei argumento sunt infirmi, qui per aluũ quod liquatur excernunt, qui nisi priùs moriantur, in marasmodes febres incidunt. Siquidẽ quoad materiam vberem habent, hanc colliquant: vbi illis tùm adeps tùm caro mollis defecit, duras & ægrè liquabiles carnes siccant, à quibus propter siccitatem nihil defluit. Itaque*

præcedit ferè ſemper colliquans febris, deinde maraſmodes exhauſtis iam prorſus humoribus conſequitur.

Σύντροφον. ἐπιτήδειον, *idoneum apud Hippocratem.*

Συριακὸς λίθος. *lapis qui etiam* ἰουδαϊκὸς *appellatur &* τηκόλιθος.

Συριγγίας. *genus eſt* τοῦ καλάμου, *id eſt, arundinis eius quæ fiſtulis eſt accommodatiſſima. vide* κάλαμος.

Σύριγξ. *fiſtula. Eſt ſinus anguſtus, oblongus, calloſus, interdum etiam obliquus, os habẽs cui cicatrix obduci nequit, per quod humor certis temporibus tenuis excernitur. Naſcitur quemadmodum & ſinus ex abſceſſu. Præcipua eius ſubſtantia callus eſt, materia autem humor melãcholicus, qui diſcuſſis & per halitum digeſtis tenuioribus humoribus remanet. Itaque in genere tumorum præter naturã continetur, quãuis ob manifeſtam continui ſolutionem inter vlcera potiùs quàm inter tumores numeretur à præſtantiſſimis etiam medicis. Duæ eius produntur differẽtiæ, cæca, quæ oſculum in profundo, ſinum ad ſuperficiem habet: occulta, quæ & os & ſinum obtinet in profundo.*

Συρικὸν. *idem eſt quod* σάνδυξ, *ſi credimus Aëtio ſic ſcribenti lib. 2.* καιόμενον τὸ καθαρὸν ψιμμύθιον, εἰς τὸ καλούμενον συρικὸν μεταβάλλεται, ὅπερ οἱ ἰατροὶ σάνδυκα ὀνομάζουσιν. *hoc eſt, vſta pura ceruſſa tranſit in Syricum, quod medici ſandyca appellãt. verum Plinius Syricum ex ſandyce & ſinopide fieri ſcribit pari pondere permiſtis. videtur & Paulus Ægineta* σάνδυκα καὶ συρικὸν *idem exiſtimaſſe, ſcribens lib. 7. adhũc modum:* σάνδυξ ἢ συρικὸν λεπτομερὲς μέν ἐστι καὶ ξηραντικῆς δυνάμεως, οὐ μὴν θερμῆς. *id eſt, ſandyx ſiue Syricum tenuium partium eſt & ſiccat, nec tamen calefacit.*

Συρικὸν. *eſt collyrium* ἄδηκτον & ἁπαλὸν *quod &* σάνδυκα *Aëtius ſcribit appellari lib. 7. quo loco ab eo deſcribitur, non eſt dubium inditum eſſe collyrio nomen à metallico medicamẽto quod in eius compoſitionem ingreditur, quod* σάνδυξ *ſiue* συρικὸν *appellatur, quod aliud non eſt quàm ceruſſa vſta, vt ſuprà annotauimus.*

Συρμαία. *ſic dicta eſt à quibuſdam raphanus, quòd concitando vomitu eſſet idonea. Similiter & cibi quoddam genus quod veteres ex adipe & melle concinnabant. Eſt & potio è ſale & aqua miſtis apta ventri purgando.*

Συρμαϊσμός. *dicta eſt à veteribus modica vacuatio, ſiue per vomitum, ſiue per alui deiectionem fieret, ſicut annotat Galenus comment. 2.* εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. *Paulus cap. vlt. lib. 1. interpretatur vomitum qui fit ieiunis ante cibum.*

Συσσάρκωσις. *eſt durorum ſiccorúmque oſſium* σύμφυσις *carnis interuentu. Hoc modo caro gingiuarum dura & firma & dentibus firmiter appreſſa ipſos ſuis oſſibus veluti colligat, adeò vt dentes ob gingiuarum laxitatem mobiles, gingiuis adſtrictis ſtabiles atque immoti reddãtur. Similiter & omnes oſſiũ cõmiſſuræ, quas muſculi circũdãt.*

Συσσάρκωσις *etiam dicitur ratio quædam vulnerum labra quæ nimis hiant, nec hamulis aut acu adduci poſſunt, componendi. Id quod adhibitis medicamentis perficitur, quæ gignendæ carnis facultatem habent.*

Συσσάρκωσις *etiam dicitur* ἐν τῇ σαρκοκήλῃ καὶ πωροκήλῃ, *cùm ſcroti tunicæ, vaſa, teſtes cum carne enata ſuperfluáque concreſcũt, vt vnum omnium corpus eſſe videatur, vt ſcribit Paulus Ægineta lib. 6. cap. 63.*

Συστηματικὸς σφυγμός. *eſt pulſus inæqualis in pluribus pulſationibus magnitudinem non parem retinens. Hic plurium pulſuum quaſi aceruo conſtat, atque indè nomen ha-*

buit: σύστημα *enim acetuum significat & cumulum. Huius tres habentur differentiæ,* διαλείπων, παρεμπίπτων, μύουρος *siue* μυουρίζων. *Est autem inæqualitas illa* συστηματικὴ *cognitu omnium facillima.*

Συστρέφεσθαι. *coire, cogi, densari, vsurpatur à medicis in iis quæ liquidiora sunt, & coctione spissantur atque coagmentantur. Indè* συνεστραμμένη ἀμόργη *amurca dicitur per cocturam inspissata, &* σύστρεμμα ἐρίου *hapsus lanæ, &* συστροφαὶ *tubercula & durities ab humoris concretione, quas* φύματα καὶ σκληρίας *Galenus exponit* ἐν ταῖς γλώσσαις. *vt &* συστρεπτικὸν *interpretatur* συσταλτικὸν, *hoc est, quod cogendi & coniungendi vim habet. In qua significatione etiam Hippocrates de frigore loquens lib. 6.* τῶν ὑδάτων *vsurpauit, sicut Galenus eo loco exposuit.*

Σφαγή. *iugulum. propriè cauum illud quo disparãtur* κλεῖδες. *pars colli & pectoris communis, vt inquit Arist. Nomen habet quod hic locus ad cædẽ maximè obnoxius sit.*

Σφαγῖτις φλέψ. *iugularis vena. Est ramus venæ cauæ clauiculas supergressæ, sursum secundùm iugulum conscendens. Est autem is ramus geminus, vnus internus, qui iugularis interna, alter externus, qui iugularis externa dicitur. Illa gracilior secundùm latus asperæ arteriæ ascendit ad fauces, & indè in cranium, venulis exilibus obiter missis in asperam arteriam & membranas vicinas & neruos sexti quidem paris in collo, septimi verò in faucibus. Vbi autem craniũ attigit, bipertita maiore ramo per cranij basim reflexo, vbi surculũ dedit musculo colli interno longo, per foramen paris sexti cum minore carotide arteria sibi coniuge cranium ingressa, coit in vas commune. Minore autem ramo, vbi ramulũ auditus organo dimisit per foramen transuersum sibi commune, & portioni nerui quintæ coniugationis crotaphiten petenti, cranium intrat per foramen sæpè geminum, sed exiguum, propè latus externum foraminis tertiæ & quartæ coniugationis in crassam meningẽ ramosè absumitur. Externa verò iugularis, sæpè simplex, interdum etiam diuisa multipliciter, ídque nunc initio sui, nunc in collo medio ascendit sub colli latus sub cute & musculo lato, surculis obiter in vicinos musculos, cutim, membranas dimissis. Vbi fauces attigit, portionem sui in oris partes, glandulas, musculos tùm hyoidis, tùm laryngis, tùm linguæ linguam infernam, tunicam nariũ internam absumit, nisi quòd ramuli aliquot indè etiã in crassam meningem emicant per foramen tùm ponè mastoide apophysim, tùm secundi neruorum paris, tùm maximum inter ethmoidea, surculis obiter in oculos & frõtis cutim distributis. Portionem alteram semper subcutaneam dimittit ramo insigni super genam infernam ascendente, in labra vtraque, pinnas nasi, nasum, frontem, faciem reliquam, maiorem oculi angulum, & indè in venam frontis vel propriam vel sibi oppositæ communem, dextra scilicet ac sinistra ibi in vnam coëunte, altero in glãdulis ad aures variè diuiso, in cutẽ tùm capitis tùm faciei & frõtis absumitur. Est autem notandum externas iugulares nullas habere adiunctas arterias, etiam si quandoque motu aliquo pulsui cuidam non dissimili agitari videantur, vt à se obseruatum esse Galenus prodidit comment. 4.* ἐς τὸ προῤῥητικὸν.

Σφάγνον. *dicitur à quibusdam* ὁ ἀσπάλαθος, *vt habetur apud Dioscoridem. Significat etiam panos arentes, muscoso villo, canos, non in cortice modò, verùm & in ramis certi arboris glandiferæ dependentes, cubitali magnitudine, odoratos: quos aliter* σπλάχνον, φάσκον, βρύον, *Latini penem appellant.*

σφαγνὸν *etiã à quibusdam dici* τὸ ἐλελίσφακον, *hoc est, saluiã Dioscor. author est.*

Σφαῖρα θαλαττία. *est recrementum quoddam maris globosum è spuma maris in littoribus & scopulis concrescens, simile τῇ ἁλὸς ἄχνῃ. Gaza apud Aristot. histor. animal. lib. 9. cap. 14. pilam marinam interpretatur, quo loco ille scribit alcedones nidũ marinæ similem pilæ, & iis quæ à flore maris halosachnæ dicuntur. Meminit & Galenus τῆς σφαίρας θαλαττίας lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, cap. 2. describens Critonis pharmaca conseruãdis augendisque pilis idonea, vbi malè Cornarius pro sphæra siue pila, spõgiam substituit.*

Σφαιρίον. *collyrij nomen, sed multiplicis. Aliud Tryphonis, quod apud Galenum lib. 4.* τῶν κατὰ τόπους *habetur. Aliud Euelpidis apud Celsum lib. 6. cap. 6. Est & emplastri nomen apud Aëtium lib. 15. & Paulum lib. 7. quo Paulus lib. 4. cap. 11. vtitur ad ambusta pustulis, vt inquit, iam excitatis. Non est dubiũ à globosa figura inditum nomen esse qua sit efformatum.*

Dicitur & simpliciter σφαιρίον *orbiculus, globulus, pilula, vt* σφαιρία τῶν κορύμβων, *acini corymborum &* σφαιρία τῆς κυπαρίσσου, *globuli siue pilulæ cupressi.*

Σφαιρίτης. *sic dicta fuit à quibusdam* ἡ κυπάρισσος, *cuius globuli siue pilulæ* σφαιρία *simpliciter Dioscoridi dicuntur. Hermolaus putauit herbam esse quæ* σφαιρίτης *dicatur ab Aëtio, & cyclaminum posse intelligi, adductus opinor* τοῦ κύκλου καὶ τῆς σφαίρας *affinitate. Ruellius hæsitare se dicit, sed Soranus apud Galenum lib. 1.* τῶν κατὰ τόπους *citatus ad alopeciæ curationem cupressum interpretatur his verbis,* σφαιρίτιδος φύλλα πεφρυγμένα λειοτριβῆ μετ' ὄξους καὶ ἐπιτίθει. καλεῖται δὲ σφαιρίτης ἡ τὰ σφαιρία φέρουσα κυπάρισσος.

Σφαιρώματα. *dicuntur à quibusdam natium partes gibbæ & globorũ instar prominentes, sicut author quidam Græcus* ἀνώνυμος *declarat his verbis,* λήγει δὲ ἡ ὀσφὺς εἰς τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, παρ' ἑκάτερα δὲ τούτου τὰ ἰσχία ἐστὶν, ὑφ' οἷς οἱ γλουτοί, διὰ τὸ ὀστᾶ εἶναι ὑποκείμενα μέγιστα, ἔνθεν ὑπεστρώθη αὐτοῖς σώματα σαρκώδη, ὧν τὰ κυρτώματα ἐκ τοῦ περιφερῆ εἶναι, σφαιρώματα προσαγορεύεται. *hoc est, desinũt autem lumbi in os sacrum, cuius vtraque parte coxæ sunt: his nates subiacent, eò quòd ossa subiecta sint maxima: hinc carnosa corpora ipsis substrata sunt, quorum gibba indè quòd rotunda sint Græcis* σφαιρώματα *appellantur.*

Σφάκελος. *syderatio. Est partis inflammationẽ perpessæ mortificatio. Præcedit quidem omnino phlegmone, quæ si nec digeri, nec in pus mutari propter magnitudinẽ suam vel caloris natiui roborisque infirmitatem potest, primùm εἰς γάγγραιναν, deindè verò εἰς σφάκελον degenerat. Appellant quidem medici γάγγραιναν mortificationem non quidem perfectam, sed quæ adhuc fiat: cùm enim perfecta est, σφάκελος dicitur, cuius nõ aliud remedium est quàm emortuum membrum quàm proximè sanæ parti præcidere. Est igitur inter magnam phlegmonem & sphacelum media gangræna, tantò grauior eiusmodi inflammatione, quantò leuior est sphacelo. Sub hoc enim natura membri vniuersa corrumpitur, idémque vbi iam hæret, curationem nõ admittit. Notæ eius sunt sensus partis ægræ prorsus abolitus & color niger, sicut gangrænæ color liuidus, sensusq́; doloris hebes. Hippocrates, sicut annotat Gal. comment. 2.* εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, *vocat* σφάκελον, *vbi os ex toto corrumpitur, id quod accidit cùm à superiecta carne sanies perniciosa in ipsum defluit, quod vbi carnosis partibus accidit, aliis atque aliis nominibus appellat, putrescentem hoc modo carnem aliàs* μυδῶσαν, *aliàs* σαπρὰν *vel* σηπεδόνα *vocans. vide* γάγγραινα.

σφάκελος. *dicta sic est à quibusdã saluia agrestis, breuiori scilicet & læuiori folio. Vulgus saluiam francam appellat. vide* ἐλελίσφακος.

σφίκλη. *fæx vini usta. Sic quidem scribitur apud Paulum locis pluribus, vt lib. 3. cap. 29. & lib. 4. cap. 34. & lib. 7. cap. 13. Attamen apud Galenum lib. 1. cap. 8.* τῶν κατὰ τόπους *legitur* φίκλη, *vt ex verbis Critonis apparet quæ illic à Galeno recitantur hũc in modum,* τρυγὸς οἴνου κεκαυμένης, ἣν ῥωμαῖοι φίκλην καλοῦσιν. *Ex quibus apparet vocem eam latinam esse, factam à fæcula, quasi paruam fæcem dicas.*

σφένδαμνος. *Gaza acerem vertit apud Theophrastum. Est autem arbor tiliæ non dissimilis forma & magnitudine. radicibus paucis, sublimibus, crispis, materie venis longioribus fluctuante, molli & gracili. à Gallis erable dicitur.*

σφενδόνη. *sic à quibusdam dicitur* τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ.

σφηνίσκος. *linamentum in cunei formam conuolutum. Id autẽ maius ferè est quo potissimùm vtuntur chirurgi in separandis ab inuicẽ durioribus corporibus. vide* μοτός.

σφηνοειδὲς ὀστοῦν. *cuneiforme os. Ad quam partem pertineat, Galenus scribit fuisse apud veteres controuersum, quòd à nõnullis inter cranij, ab aliis inter genæ superioris ossa numeretur, quia inter vtrumque est medium: vicit tamen eorum opinio qui id cranio tribuũt. Est igitur vnum ex ossibus cranij, quod in capitis basi collocatum inter capitis & genæ superioris ossa, velut* σφὴν, *id est, cuneus adigitur atq; immittitur. sic dicitur à cunei forma, vel potiùs vsu, quòd omnibus suis partibus cunei modo se insinuet inter ossa capitis omnia, & propè omnia genæ supernæ. Nam os occipitis* λαμβδοειδὲς *tangit atque ab eo distinguitur sutura communi, deinde longo tractu attingit ossa temporalia, & supra hæc angulum bregmatis. Deinde os frontis tangit in cauitate temporum & oculorum: vtriusque enim cauitatis partem efficit sphenoides, illius maximam, huius circiter sextam. Tangit prætereà genæ superioris os maximum caput tangentium, & medium situ ac magnitudine, qua parte sui cauitatem oculi adiuuat, os verò omnium in gena hac maximum tangit, quà tendit ad palatum, & per suas apophyses pterygodeis ossa palati parua attingit: ossa autem nasi & quæ duos dentes incisorios continent, non tangit. Huius ossis circunscriptio tam pulchrè à Galeno absoluitur, vt nihil addendum putem, nisi quòd id os habet apophyses extra cranium quidem duas, quas ab alarum similitudine* πτερυγώδεις *siue* πτερυγοειδεῖς *appellãt, intra verò, treis* κλινοειδεῖς *vocatas, vnam posticam, quæ superiorem, duas anticas ad neruorum opticorum exortum, quæ inferiorem lecti partem repræsentant. Inter has apophyses qua parte os profundius est & omnium tenuissimum, vel vnum est foramen medium, capiti aciculæ par, vel multa exigua visu tamen & tactu perceptibilia, ceu in coronam sita, per quæ pituita ex cerebri ventribus in choanam recepta, transmittitur in duos sinus seu specus maximos, his foraminibus subiectos, & indè in nares & palatum. Idem os etiam à Galeno* ἄζυγὲς *appellatur, hoc est, inconiugatum, quia vnicum est non geminum, cùm tamen non reliqua modò ossa, sed & cartilagines & musculi & partes omnes geminæ existant.*

σφίγγοντα φάρμακα. *vide* στυπτικά.

σφιγκτήρ. *sphincter. Musculus est ani rotundus vltimam recti intestini oram ambiens. Hic adstringit rectum intestinum, ne intempestiuè excrementa effluãt. Substantiam habet inter cutem & musculum mediam, cuiusmodi est labiorum pars vltima. vide* ἕδρα.

σφοδρὸς

Σφοδρὸς σφυγμὸς. *vehemens pulsus. Qui diastole sua medici tactum euertit: seu, qui violenter impellit & cum renixu quodam pulsat. Huic oppositus* ἀμυδρὸς, *hoc est, languidus dicitur. Sumpta autem est hæc tota differentia à diastole, siue à qualitate occursus & ictus arteriæ, siue à tono & vigore arteriæ in feriendo & distendendo. Est autem vehemens pulsus vnus & simplex, non compositus, tametsi vulgò* τῆς σφοδρότητος *nomē actioni validæ simul & citatæ tribuatur, vt scribit Galenus, cui si liceret nomina rebus propria instituere, ingenuè profitetur se pulsum hunc non* σφοδρὸν, *sed* εὔτονον, *aut* εὔρωστον, *aut* ἰσχυρὸν *aut* βίαιον, *aut* ἀντιβατικὸν, *siue* ἀνατρεπτικὸν τῆς ἁφῆς *vocaturum,* σφοδρὸν *autem eum qui ex hac ipsa differentia & celeritate constaret. Quia tamē maxima pars medicorum vehemētiæ nomen vsurpat pro vna hac simplici differentia, non existimauit sibi mutādum esse nomen, sed pariter cum illis vehementem pulsum appellat qui tanta contentione, tantóque cum renixu pulsat, vt tangentis digitum subuertat, & loco quodammodo moueat. Ac quamuis inter vehementem & languidum medius quidam pulsus & mediocris, vt & in aliis pulsuum differentiis, intercedat, ipsumq́; vehementis nomen excessum quendam significare videatur, vehemens tamen pulsus, si modò non facilè ab externis causis mutetur, naturalis & moderatus à Galeno perhibetur, sicut præter naturam ab eodem languidus statuitur, qui à tactu euertitur, atque etiam amborum medius, qui nec tactum euertit, nec ab eo etiam euertitur. Neque enim ita se habet in hac pulsuum differentia, vti & in reliquis, in quibus quod mediocre est, secundùm naturam est. Cùm enim pulsus vehementis causa sit facultatis pulsificæ robur, eámque expediat homini quàm robustissimam esse, damnari non potest pulsus vehementia, maximè si cógenita est & naturalis, atque non facilè ab externis causis mutetur. Quæ enim facilè mutatur, congenita non est, sed non aliter quàm magnitudo & celeritas vsu vrgente inducitur, vt irâ, exercitatione, vini potu, eodémque deficiente elanguescit. Sed de hoc præstat legere Galeni scripta lib. 1. de causis pulsuum.*

Σφραγὶς. *nomen est trochisci authore Polyida, cuius descriptio est apud Paulum lib. 7. cap. 12. & apud Aëtium lib. 9. cap. 49.*

Est & σφραγὶς apud Celsum nomen pastilli quem Polybus confecit ad glutinanda vulnera, cuius descriptionem habet lib. 5. cap. 20.

Est & σφραγὶς Neapolitæ & Paccij apud Galenum lib. 4. τῶν κατὰ τόπους. *Ex quibus apparet commune hoc nomen multorum medicamentorum fuisse.*

Σφραγὶς λημνία. *idem quod ἡ λημνία γῆ, de qua suo loco.*

Σφυγμοὶ. *sic veteres vocarunt* σφυγμὸν ἄτακτον, *hoc est, pulsum inordinatum & incompositum, vt annotat Galenus in lib. de pulsibus.*

Σφυγμὸς. *pulsus. Est motus cordis & arteriarum dilatatione contractionéque factus. Hic vitam moderatur, vt qui vel nō aliud sit quàm vita, aut causæ certè rationem obtineat per quam vita est, aut sine qua esse non potest. Neque enim aliud vita videtur esse quàm actio quædam siue motus actiuus. Cùm autem motus plures sint in omnibus vita præditis, is meritò præstantissimus est, & in eo maximè vitam positam esse censendum qui perpetuus sit, & à quo cæteri omnes dependent. Eiusmodi cordis motus est, cùm reliquæ partes interdū feriētur, eo perseuerante, nec vnquam, stante quidem vita, muneris sui vacationem habente. Nec verò cor sibi tātùm motum illum ciet, sed corpori etiam vniuerso, quòd ita singulis partibus, quātum quæq;*

meretur, calorem natiuum, cuius opifex est, impertiat. Constat autem motus is duobus motibus inter se contrariis, quorum vnus cor & eius arteriam à medio quoquouersum distẽdit, & loco mouet, alter distentũ rursus contrahit, & in locum priorem reducit. Illum διαστολὴν, hunc συστολὴν Græci veteres dixerunt. Hi quia cõtrarij sunt, necesse est inter eos media quies intercedat, eáque gemina, vna quæ diastolen, altera quæ systolen excipiat. Ab his differentiæ plurimæ pulsuum oriuntur. Cùm enim certis quibusdam numeris ea in edendo pulsu sibi inuicem succedere oporteat, si in aliquo peccetur, pulsum protinus variũ fieri necesse est. Numeros appello nõ rhythmum modò, sed etiam velocitatem, magnitudinem, frequentiam, vehementiam, aliáque eiusmodi ex quibus pulsuum differentiæ sumuntur, quas proxima tabula descripsimus, quarum aliæ ab ipsa diastole, aliæ verò à systole, nõnullæ à media quiete, quædam ab ipsa arteria, plurimæ ab ipsa facultate aut vsu sumũtur. Cùm enim variæ mutandorum pulsuum causæ sint, aliæ externæ, vt hyems, æstas, calor, frigus animíque passiones: aliæ internæ, vt humorum copia, crassities, acrimonia, & alia id genus, præcipuæ tamen sunt quas continentes appellant, ipsa scilicet facultas vitalis & pulsifica in corde posita, deinde vsus propter quem pulsus fiunt, qui nihil aliud est nisi caloris natiui conseruatio, eum per diastolas refrigerando & per systolas purgando, postremò instrumentum quo pulsus fiunt, quas etiam altera tabula ante oculos proposuimus.

PVLSVVM DIFFERENTIÆ

PVLSVVM differentiæ decem,

1 { ταχὺς. velox. qui ... multùm distend...
σύμμετρος. medioc...
βραδὺς. tardus. qu...

2 { Μέγας. magnus. qu... arteria in eas tre...
σύμμετρος. medioc...
Μικρός. paruus. qui...

3 { σφοδρός. vehemens ... violenter impell... turalis est & mod...
σύμμετρος. mediocri... titur. Non est sec... naturam, vt langu...
ἀμυδρός. lăguidus.q...

4 { Μαλακός. mollis cùm...
σύμμετρος. mediocris...
σκληρός. durus, cùm v...

5 { πλήρης. plenus. qui ar...
σύμμετρος. mediocris,...
κενός vacuus. qui digi... pressione loci inanit...

6 { θερμός. calidus. quand...
σύμμετρος. mediocris,...
ψυχρός. frigidus. in qu...

7 { πυκνός. frequens. quan...
σύμμετρος. mediocris.
ἀραιός rarus. quãdo qu...

8 { Εὔρυθμος. qui rhythmu...
Ἄρρυθμος ἢ κακόρρυθμος { παράρρυθμ... tempo... ἑτερόρρυθμ... natura... ἔκρυθμος ... reliquo...

ὁμαλός, id est, æqualis. { Absolutè. Secundùm ... pulsuum p...

In pluribus ...

...quatur excretio. Paulus.
...orum pulf.
...si id fit in eodem genere,
...Crisis enim perfecta non
...l natura.

...aria, qualitate, quantita-
...lante exhibitæ.

...emperiem corrigẽtia, vt
...rum.

...im, vrinas, vterum, hæ-
...fluorem sanguinis è na-
...a vacuantia remedia.
...yncoptici.
...n intemperiem faciunt,
...oribus vel partibus soli-

...unt, calfaciendo, refri-
..., digerendo. 1. præsag.
...penuria.
...vacuatio.
...ementes.
...at diuturnus, aut partis

...ti, magni, & vehemen-

...fluẽ
...ũ su { Inflãmationes.
...tẽ. { Scirrhos.
...tte { Tumores alios.
...ruẽ { Abscessus.
...s { Corruptiones alias.

...liore.
...ida.
...vt æstate, sub zona tor

...sto { Calidiore.

...:.
...is.

...olaris.
..., cibi, medicamenti.
...o de causis morborũ.
...idiore, &c.
...nte frigidiore.
...succis frigidis, metu.
...gerantes calorẽ, quot

...l inspirato, vel frigi-

...to vel deuorato.

...tentis priùs quietis,
...ũ lib. de caus. morb.

...ke.

...t est in hydrope seu
...al. lib. 1. præsag pul-
...æsag. pulsuum.
...narcore, & à certis

Dura. { ...ctione à frigore, vt ex pomorum esu, aquæ potu, balneis frigidis, & breuiter omnibus quæ pituitam frigidam aut succum vitreum gignunt.
Tensione { Affectibus conuellentibus.
Magnis inflãmationibus præsertim viscerum, vt hepatis & lienis.
Constrictione & tensione simul, vt in scirrhis præsertim hepatis & lienis. Gal. 1. præsag. pulsuum, & 2. vbi inter causas pulsus duri validam conuulsionem recenset, vt Paulus. Et lib. de causis morborum.

mer
bus
uer
red
nec
ra
cer
ali
mi
liá
ſci
te
v
ar
id
t
li
p
o

CAVSÆ pulsum mutantes.

- 1. Externæ: vt hyems, æstas, frigus, calor, & quæcunque extra corpus positæ ipsum alterãt calore & frigore, vt aer, cibus, potus, motus, quies, balneũ, affectus animi.
- 2. Internæ: humorum copia, crassities, lentor, acrimonia, & si qua id genus in corpore continentur. Hæ ambæ etiã causæ alterationis pulsuum dicũtur, quia vt pulsus mutentur causæ sunt, mutata priùs per eas causa aliqua continente. Non autẽ sunt causæ generationis pulsuum, seu vt pulsus fiant, id quod causæ continentes sunt.
- 3. Cõtinentes seu cõiũctæ & propinquæ & cohærentes.
  - Facultas vitalis, cuius essentia est in cõmodo corporis cordis tẽperamento posita, à qua pulsus fit.
    - Robustus, cuius causæ sunt temperiem corporis cordis propriam seruantes, aut corrigentes malam.
      - Internæ
        - 1. Humoris semicrudi, qui iã coquatur, excretio. Paulus. seu cum Galeno lib. 1. præsagiorum puls.
        - 2. Naturæ ad crisim impetus, nisi id sit in eodem genere, scilicet humorum coctione. Crisis enim perfecta non fit, nisi concoctis humoribus à natura.
        - 3. Ira.
      - Externæ
        - Vinum. / Cibus. / Exercitatio. — Vel horum contraria, qualitate, quantitate, tempore postulante exhibitæ.
        - Cætera cordis & arteriarum intemperiem corrigẽtia, vt potus, cibus, medicamenta, balneum.
    - Medioćris, cuius causæ sunt alterutræ remissæ, vel ambæ, sed æquipollentes, vel primæ, quibus mox succedunt vltimæ.
    - Imbecillus, cuius causæ sunt.
      - Facultatẽ dissoluẽtia. Ga. in fine libr. 1. præsag. ex pulsib. & Paulus.
        - Inedia, quæ per accidens vacuat.
        - Vacuationes immodicæ per aluum, vrinas, vterum, hæmorrhoidas, sudorem, vomitũ, fluorem sanguinis è naribus, aut sectam venam, aut alia vacuantia remedia.
        - Tristitia, curæ, dolores maximè syncoptici.
        - Quæcunque cordis & arteriarum intemperiem faciunt, siue in corpore sint, vt in humoribus vel partibus solidis, siue foris aduenіant.
        - Quæ facultatem vitalem deprimunt, calfaciendo, refrigerando, humectando, siccando, digerendo. 1. præsag.
      - Siue facultatẽ Galen. in Isagoge de pulsibus.
        - Dissoluentia & dissipantia
          - Inedia & alimenti penuria.
          - Omnis immodica vacuatio.
          - Affectus animi vehementes.
          - Dolor vehemens aut diuturnus, aut partis principis.
          - Morbi maligni, acuti, magni, & vehementes & diuturni.
        - Deprimẽtia & degrauantia
          - Per se, vt materię affluẽtia & copia humorũ supra vires & facultatẽ.
          - Per aliud, scilicet arteriç affectus, vt obstruẽtes eã vel prementes
            - Inflãmationes.
            - Scirrhos.
            - Tumores alios.
            - Abscessus.
            - Corruptiones alias.
  - Vsus, propter quem pulsus fiunt, primus & maxim° est caloris natiui in toto corpore tutela per diastolas refrigerati, per systolas purgati à fuliginosis excrementis.
    - Vrgẽs. i. caloris aduстio seu calor in corde & reliquo corpore auctus, aut magna spiritus animalis consumptio motu, vigiliis, curis, &c. facta.
      - A causis
        - Naturalibus, vt
          - Temperamento calidiore.
          - Ætate, vt puerili, florida.
          - Aëris statu calidiore, vt ęstate, sub zona torrida, flante Austro.
        - Non naturalibus, vt
          - Aere nos ambiente / Balneo / Cibo, potu, medicamẽto / Exercitatione — Calidiore.
        - Præter naturam, vt
          - Intemperie calida.
          - Humorum putredine.
          - Ira & similibus. Paulus.
      - Siue à
        - Motu corporis aut animi.
        - Putredine.
        - Supressione calidi effluuij.
        - Contactu alterius caloris, vt ignei solaris.
        - Mixtione calidæ substantiæ, vt vini, cibi, medicamenti. Gal. lib. 1. de febrib. cap. 4. & libro de causis morborũ.
    - Mediocris.
    - Deficiens. i. caloris refrigeratio seu calor in corde & corpore reliquo minutus, aut parua spiritus animalis consumptio.
      - A causis
        - Naturalibus, vt temperamento frigidiore, &c.
        - Non naturalibus, vt aëre nos ambiente frigidiore.
        - Præter naturã, vt intẽperie frigida, succis frigidis, metu. Tot enim genere sunt causæ refrigerantes calorẽ, quot calefacientes, sed contrariæ.
      - Siue ab
        - Aëre externo corpori occurrente vel inspirato, vel frigidiore.
        - Aqua affusa vel pota immodicè,
        - Cibo pituitoso.
        - Balneo, medicamento corpori iniuncto vel deuorato.
        - Metu, quiete & otio diuturnis.
        - Humoribus frigidis in corpore contentis priùs quietis, nũc cõmotis. Gal. lib. 1. præs. & pulsuũ lib. de caus. morb.
  - Instrumẽtum per quod fiũt pulsus, vt arteria.
    - Mollis ab his quæ sunt
      - Secundũ naturã, vt
        - Cibo humido.
        - Balneis frequentioribus.
        - Somnis multus.
        - Vita molli & delicata, & voluptatibus & otiis, &c.
      - Præter naturã, vt
        - Comate, scilicet somnolento.
        - Lethargo & omni immodica humiditate, qualis est in hydrope seu leucophlegmasia, seu anasarca & hyposarca. Gal. lib. 1. pręsag pulsuum. & 4. de causis pulsuum hydropic. & 2. præsag. pulsuum.
    - Mediocris.
    - Dura.
      - Siccitate, à febribus ardentibus malè productis à torrido marcore, & à certis quartanæ & melancholiæ generibus.
      - Constructione à frigore, vt ex pomorum esu, aquæ potu, balneis frigidis, & breuiter omnibus quæ pituitam frigidam aut succum vitreum gignunt.
      - Tensione
        - Affectibus conuellentibus.
        - Magnis inflãmationibus præsertim viscerum, vt hepatis & lienis.
      - Constrictione & tensione simul, vt in scirrhis præsertim hepatis & lienis. Gal. 1. præsag. pulsuum, & 2. vbi inter causas pulsus duri validam conuulsionem recenset, vt Paulus. Et lib. de causis morborum.

& dysenteriis vtile. vide χάλκα.

σχιστὸς λίθος. *lapis est affinis hæmatite, & ex eadem materia concretus. probatur maximè croceus, friabilis, suapte natura fissilis, concremento & alterno cohærentium venarum discursu pectinum modo, ammoniaco sali similis. Sic dicitur vel quod findi facilè possit, vel quod quodammodo fissus esse videatur.*

σχοινόστροφος. *dicitur à quibusdam* ἡ κάνναβις ἥμερος, *sicut habetur apud Dioscoridem, à texendis ex ea funibus.*

σώζουσα. *sic dicta fuit à quibusdã* ἡ ἀρτεμισία, *vt author est Dioscorides, nec dubiũ est quin à præsenti remedio quod mulieribus in partu exhibet, hoc nomine donata sit.*

σώθειρα. *nomen antidoti, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 11.*

σωλὴν. *canalis. Est instrumentum chirurgicum rotundum, oblongum, cauum, in quod crus aut femur fractum conijcitur & continetur. Simile quidem est glossocomo, sed figura differt, vt scribit Galenus comment. 2.* εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, *quo loco Hippocrates de eius vsu multa disserit. Exteriùs rotundus est, interiùs cauus, perinde atque canalis fictilis per quem aqua cõfluit in viis lapide stratis, quò fit vt totum membrum cui aptatur, circulo comprehendat. Is autem canalis chirurgicus & inferiori parte foramina habet, per quæ, si quis humor excesserit, descendat, & à planta moram, quæ simul & sustineat eam & delabi non patiatur, & à lateribus caua, per quæ loris datis mora quidem crus femúrq; vt collocatum est, detineat, sicut Corn. Celsus lib. 8. cap. 10. descripsit.*

Quinetiam ad canalis fictilis similitudinẽ σωλὴν *ab anatomicis dicitur medium foramen quo omnes ceruicis vertebræ peruiæ sunt, & spinæ medulla à cerebro descendit: id quod alio quoque nomine* ἱερὰ σύριγξ *vocatur.*

σῶρι. *est medicamentum metallicum odore tetro, colore nigro, in iisdem metallis, in quibus misy & chalcitis, proueniens. Scripto prodidit Galenus se in Cypri metallis instratas sibi mutuò soreos, chalcitidis & misyos laminas vidisse, sed infimum quidem sory, summum misy, in medio chalcitidem fuisse. Simul enim hæc tria reperiuntur, quod magna sit inter ea substantiarum cognatio, adeò vt certis temporum spatiis sory in chalcitidem, chalcitis in misy transeat, à natura perfectiùs excoctum. Sunt enim hæc tria eiusdem generis, soláque partiũ tenuitate & crassitie differunt. Crassissimarum enim partium est sori, tenuissimarum misy, medium locum chalcitis obtinet. Sed præterea in odore & colore inter ea annotata differentia est, quod sory ferè nigrum sit, misy aureo colore, chalcitis æreo, quódque sory tam tetrum vibret odorem, vt mox olfacienti moueat nauseam. Habetur* διὰ σώρεως *emplastrum apud Aëtium lib. 14. cap. 44. admirandum in curatione malignorum vlcerum.*

σώζανθρον. *dictum fuisse à quibusdam* τὸ ἀλφίνιον *Dioscorides author est.*

σωφρονιστῆρες. *genuini dentes qui omnium nouissimi nascuntur, sed vt plurimùm quidem ab anno decimooctauo ad vigesimumsextum. Visi aliquãdo sunt etiam octogesimo nasci. Hi vtrobique singulares penitissima oris parte nasci solẽt, ideóque ita nominantur, vt scribit Rufus, quod nascantur cùm homo* σωφρονεῖν, *hoc est, sapere incipit. Sunt autem è genere dentium molarium. vide* ὀδόντες.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO. T.

Ταγγὸν ἔλαιον. *oleum rancidum, ex vetustis & rancidis nucibus expressum, quæ κάρυα παλαιὰ & ἐλαιηρὰ dicuntur. Quod quomodò paretur Constantinus Cæsar docet lib.9.cap.22.*

ταινίαι. *tæniæ lumbricorum species qui etiam πλατεῖαι & κειρίαι dicuntur. malè apud Plinium tineæ pro tæniæ scriptum est, quem errorem non animaduertens Gaza apud Aristot.lib.5. de histor. animal.cap.5.* ἕλμινθας *tineas reddidit. vide* ἕλμινθες.

τάραξις. *oculi perturbatio. Morbus est oculi quem Paulus lib.3.cap.22. definit esse humiditatem & caliditatem oculi cum rubore præter naturam, non à corpore, sed ab aliqua causa externa inductam, vt sole, fumo, puluere, oleo, ideóque facillimè sanari, depulsa scilicet causa. Galenus commẽt.5.in lib.6.* τῶν ἐπιδημιῶν, *scribit* τὴν τάραξιν *in oculis phlegmones quoddam initiũ esse. Paulus verò eo solo* ἀπὸ τῆς ὀφθαλμίας *differre prodidit, quod* ἡ τάραξις *à manifesta tantùm causa fiat, illa verò non à manifesta modò, verumetiam ab interna, adeò vt ad quintum vsque diem nonnumquam perseueret.*

τάριχος. *salsamẽtum. propriè quidem dicitur caro pisciũ sale cõdita & exiccata, ac præsertim eorum ceruices & ventres, cæteráque partes pinguiores, vt scribit Oribasius lib.2. Reliquæ enim partes minùs pingues* μελάνδρυα *vocantur, non autem* τάριχος. *Vt autem differentes sunt pisces, ita sunt salsamentorum variæ differentiæ & facultates. Qui enim sunt natura minimum excrementitij, siue molli carne præditi sint, vt omnes saxatiles, siue dura, vt mulli, inepti sunt ad salsamẽta. Qui verò excrementosi sunt, hoc est, qui succum in se continent pituitosum, si sale adseruentur,* τάριχος *fient præstantissimum, atque eò quidem magis quò ille fuerit crassior & copiosior. Sardica salsamenta (Sardas hodie vocant) maximè commendat Galenus, deinde coracinos, pelamidas, & quæ sexitana vocabantur. Alij* ὡραῖα, *quæ &* κύβια *dicuntur, laudarunt. Ea fiebant ex pelamide minore, & ab his* θύννια *quæ ex pelamide maiore erant. Quanquam verò* ταρίχου *nomen de piscibus sale conditis intelligatur, attamen ad alia etiam accommodatur, quæ alia quauis conditura asseruari possunt. Nam & apud Galenum legitur lib.5.* τῶν κατὰ τόπους, πύρεθρον ὄξει δριμυτάτῳ ἐφ' ἡμέρας μ. ταριχεύσας τρῖψον. *Dicitur &* τάριχος *cuiuscunque animalis inueterata caro, etiam citra salis condituram, vt apud Dioscoridem videre licet capite de adipe anserino & gallinaceo* δίχα ἁλῶν ταριχευμένῳ. *Item apud Plinium libro 28. de adipe suillo quem inueterari scribit duobus modis, aut cũ sale, aut syncerum. Transtulit & ad homines Galenus lib.9.meth.med. & cõment. 2.* εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. *loquẽs de medicis diatritariis, qui, vt ait, triduo fame* προταριχεύοντες τὸν ἄνθρωπον, *quarto die nutrire incipiunt, quo nomine non aliud ibi designat quàm immodicam siccitatem inedia inductam.*

ταρσός. *est pars pedis quatuor ossiũ serie constans. Ex his tria carent nomine, quartum*

κυβοειδὴς

κυβοειδὴς dicitur. illa cum osse scaphoide coniunguntur, hoc cũ calce articulatur. Differunt inter se figura, magnitudine & situ. Verùm omnia intus caua sunt ad ambulationis & apprehensionis firmitatem, foris gibba ad dyspathiam. Videtur in pede ταρσὸς esse quod est καρπὸς in manu, nisi quod τοῦ καρποῦ ossa sint octo, τοῦ ταρσοῦ verò quatuor: ex minoribus namque particulis apprehensionis organũ constare debuit, ex grandioribus verò id quod ad ambulandum comparatum est.

ταρσὸς. dicitur chartilago in ambitu palpebrarum sita cui sunt inserta cilia, hoc est, palpebrarum sibi semper æquales neque vnquam excrescentes pili quod propter chartilaginis siccitatem paucum illis suppeditetur alimentum. Rufus autem non illam chartilaginẽ sed pilos ex ea nascentes ταρσοὺς καὶ βλεφαρίδας scribit nuncupari.

ταυροκόλλα. dicitur à quibusdam ἰχθυόκολλα, vt scribit Dioscorides.

ταχὺ. frequenter vsurpatur ἀντὶ τοῦ πυκνοῦ, eorúmque nominum vsus apud veteres sæpe cõfunditur, vt apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, sicut Gal. cõment. 3. annotauit.

ταχὺς σφυγμὸς. celer pulsus seu velox. Est qui breui tempore multùm spatij conficit, seu qui arteriam breui tempore multùm distendit. Vna est generalis pulsuum differentia, sumpta ex tempore motus, seu ex qualitate motus, seu ex quãtitate tẽporis, motus, & spatij simul. Huic contrariùs βραδὺς, hoc est, tardus dicitur. vide βραδὺς.

τηκτὰ. dicuntur ea quæ humore perfusa eum intra se admittunt, indéque humidiora fiunt & molliora, vt lana & terra. Contrà verò ἄτηκτα sunt, æs, sal, nitrum: illud quidem quòd ab igne concreuerit, hæc verò quòd humore liquescant, nec perfusa maneant & euadant molliora, quod tamen τῶν τηκτῶν proprium est. Scripsit Aristoteles in vniuersum ea τηκτὰ dici, quæcunque terrea poros habent maiores aquæ mole & duriores: maiores quidem vt aquam admittere poßint, duriores verò vt non promptè ab ea resoluantur. Itaque quoniam in lateribus & ære minores sunt, in sale verò nitróque molliores, ἄτηκτα censentur. Cæterùm τηκτὰ καὶ μαλακτὰ de genere eorum sunt quæ concreuerunt, & quæ πηκτὰ appellantur: differunt autem quòd μαλακτὰ igne, τηκτὰ humore fiant, manente in vtrisque ipsa rerum forma, sed humidiore mollioréque, aliter quàm ἐν τοῖς τηκτοῖς, quorum forma colliquatione prorsus soluitur & perit. Sal enim & nitrum humore diluta speciem suam amittunt.

τεθαλασσωμένος οἶνος. vinum marinum. vide θαλασσίτης οἶνος.

τεινεσμὸς. tenesmus. Est continua & implacabilis desidendi cupiditas, qua nihil præter cruenta pauca & mucosa egeritur. In causa est vel genita in longanone inflammatio œdematosa, hærentium illic excrementorum opinionem & ea deiiciendi desyderium mouens, vel acris quidam humor in extremo intestino collectus aßiduè ad excretionem irritans, vel obstructio à stercore in tenui intestino coacto, vel vlcus intestini recti, à quo excitatum tenesmum quidam propriè tenesmum vocari volunt. Malum hoc sæpe dysenteriam præcedit, interdũ tam vehemẽs est, vt symptomatis omnibus dysenteriæ simile videatur, vel eã etiã summo desidendi conatu superare.

τεκμήριον. dicitur id quod perpetuò vnum aliquid significat: quod non est aliud quàm argumentum ab indicatione sumptum, siue ipsa indicatio: est autem argumentum necessarium. Eo distinguitur ἀπὸ τοῦ σημείου, quòd nõ est perpetuũ neque necessarium, vt quod nõ desumatur à propria cuiusq; rei indicatione quam natura suggerit, sed ab obseruatione empirica quam τήρησιν appellãt. Est enim σημεῖον propriũ τῆς τηρήσεως ἐμπειρικῆς, sicut τὸ τεκμήριον τῆς ἀκολουθίας λογικῆς, quod nõ aliud est quàm indicatio.

τελαμῶνες. dicuntur lintea cōcerpta quæ vulneribus accommodantur, vel fasciolæ potiùs quibus oblæsa membra deligari solent.

τίλμα. dicitur pars ea pedis qua terram contingimus & calcamus.

τένων. tendo. Est ἀπονεύρωσις seu finis musculi quo in partem mouendam inserto fit motus omnis voluntarius. Constat fibris neruorum & ligamentorum in vnum coëuntibus, & interdùm carne adhuc eas fibras ambiente. Itaque & mixtam habet ex neruis & ligamentis naturam. Hippocrates, sicut annotat Galenus, consueuit appellare τένοντας eas musculorum extremitates quæ ab anatomicis ἀπονευρώσεις nuncupantur, eas præsertim quæ minùs carnosæ sunt. Dicitur τένων ἀπὸ τοῦ τείνειν, id est, à tendendo, quòd eius actio præcipua in tensione seu cōtractione est: horum enim vnusquisq; fibris suis versus musculi caput retractis partē cui inseritur eôdē cōtrahit atq; euellit.

τερηδὼν. caries. Est solutio continuitatis in osse ab erosione facta. Causa est humor acutus & acris in osse putrescens ipsúmque exulcerans. Sed initiò quidem hoc malum reducitur ad aliud ægritudinis genus, & ossis asperitas potiùs quàm caries nominatur. Maiori autem facto foramine & quodam veluti sinu vno vel vario apparente τερηδὼν dicitur: dicitur enim τερηδὼν quasi τρήδων ἀπὸ τοῦ τρήματος, inquit Gal. quòd in eo affectu os pertusum sit, nisi ἀπὸ τοῦ τερηδόνος veniat quod vermem significat, qui ligna erodit: namque & os quasi à vermibus corrosum videtur. Sūt autem in osse τερηδὼν & σφάκελος idem, quorū vtrumq; eodē nomine cariē latinè dicere possumus.

τέρμινθος. species est phymatis, inquit Oribasius, supra quam pustula nigra eminet, qua rupta infernè similis desquamato apparet, eo autem dissecto pus inuenitur. Dioscorides Alexandreus scriptis prodidit terminthum esse cutis excrescentiam, rotundam, ex nigro viridem, terebinthi fructu similem. Galenus autem comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημ. literis mandauit, terminthorum nomen nigras quasdam pustulas in cruribus maximè orientes significare, à figuræ, coloris, magnitudinisque similitudine quam cum terminthorum, hoc est, cicerum fructu habent, deriuatum.

τεταγμένος σφυγμός. ordinatus pulsus. Est qui circuituum ordinem seruat, formámque eandem retinet. Huic contrarius est ἄτακτος. Ille per singula pulsuum genera inuenitur, duobúsque modis dici potest: vno quidem modo absolutè, quando semper certus est ordo circuituum parium magnitudine, velocitate, frequentia, vehemētia, aliisq; differentiis: vt, si duo pulsus magni fiant, deindè duo parui, iterū duo magni, deinde duo parui, & sic deinceps, eiusmodi pulsus inæqualis est, ordinatus ex toto, seu absolutè secundùm magnitudinem & paruitatem. Similiter autem & de aliis generibus statuendum. Altero verò modo ordinatus dicitur secūdùm quid, hoc est, secundùm periodos & circuitus, quia ordinem continuum non seruat, nec habet omnes periodos pares, sed per quendam numerum: vt, si duo magni pulsus fiant & duo parui, deinde tres magni & tres parui, posteà quatuor magni & totidem parui, deinde verò ceu rursus incipientes duo magni & duo parui, postea tres magni & tres parui, atque ita deinceps. Sic enim primo circuitui quartus est similis, & secundo quintus, & tertio sextus. Itaque pulsus hic ordine participat in omnibus similiter periodis, inordinatione in singulis, vt iccirco Paulus hunc pulsum inordinati speciem fecisse videatur. Idem verò ordinatum pulsum cum inordinato decimam pulsuum differentiam constituit, de quo tamen dubitare quis meritò poßit, quòd omnis quātumlibet ordinatus pulsus inæqualis esse videatur, & proinde tota hæc differentia

ſub inæqualitate comprehēdi. Itaque ſi omnes pulſus ordinati inæquales ſint, patet inæqualis pulſus cauſam quæ firma fixáque ſit, cauſam etiam eſſe ordinati, vt non firmam fixámque inordinati. Attamen ex multis Galeni locis conſtare poteſt non omnes ordinatos pulſus inæquales eſſe. Qui enim perpetuò magnus pulſus eſt aut velox, ille in ea differentia ordinatus æqualíſque eſt, vt in quo omnium inſequentium pulſuum par ſit magnitudo aut celeritas, aut aliæ pulſus differentiæ.

τέτανος. *rigor. diſtentio neruorum. Eſt conuulſio perpetua totius corporis rigidi & in neutram partem inclinati. Species eſt* τοῦ σπασμοῦ: *ſit enim contractis ad ſuum principium neruis & muſculis. Nec tamen in eo affectu conuulſæ partes manifeſtò apparēt, propterea quòd æqualiter antè & retrò tēdantur. Cōuulſio autem ipſa perpetua eſt, & nō diſtincta acceſsionibus, veluti comitialis morbus, qui per temporū accidit interualla, pertinétq; vel ad omnes corporis muſculos, vt ſcribit Paulus, vel ad illos qui ſunt in ceruice, quibus caput annuit, renuit, & circūagitur, vt ſcripſit Pelops & Galenus lib. de muſculorum diſſectione, vel ad muſculos & neruos qui habentur in maxillis, vt ſcripſit rudi adhuc ſeculo Aretæus. Quia enim per tetanum maxillæ conuelli manifeſtò videntur, ad eos affectionem ipſam pertinere exiſtimauit. Sed cùm tetanus totius corporis conuulſio ſit, etiam Galeni ſententia, non autem ſolius ceruicis, patet non modò ceruicis muſculos, ſed omnes qui corpus maximéque ſpinam dorſi mouent, conuelli· atque ita & totam ſpinam & manus pedéſque contendi, vt in nullam partem flecti poſsint, ſed rigida & velut congelata maneant, ex quo morbum hunc tùm Græci* ἰδιαιτέρως τέτανον, *tùm Corn. Celſus lib. 2. cap. 1. rigorem latinè appellauit. Ex emproſthotono & opiſthotono compoſitus eſſe dicitur à Galeno, quaſi amborum medius, & æquali vtriuſque contentione factus, & ab eodem numeratur inter peracutos morbos, vt qui teſte Hippocrate citò iudicetur & in quatuor diebus hominem perimat. Neque enim tantum dolorem natura diu ferre poteſt. Rarus hic prorſus affectus eſt. Sunt autem, vt ſcribit Aretæus, cauſæ huius propè infinitæ: omnes tamen ad duas ſummas, vt &* σπασμὸς, *referuntur, inanitionem & repletionem. vide Aretæum.*

τετάναθρα ✠

τετανώματα. *medicamenta erugatoria, ſiue quæ rugas emendant. Significat enim* τετανοῦν *extendere, cōplanare, læuigare, & rugas omnino tollere, vt apud Dioſcoridem de radice vitis albæ,* χρῶται, *inquit,* ῥύπτει καὶ τετανοῖ. *Eius generis medicamentum id eſt quod ex Critone ad varos ſcripſit Galen. vt enim ait,* τετανὸν καὶ καθαρὸν διαφυλάττει τὸ πρόσωπον.

τεταρταῖος πυρετός. *quartana febris. Eſt febris quarto quoque die repetens. Sic quidem in vniuerſum febris omnis quartana definiri poteſt. Cuius duæ habentur differentiæ. Vna enim vera exquiſitáque eſt, altera notha. Quæ vera quartana eſt, ea ab humore melancholico gignitur, frigido atque ſicco qui* μέλαινα χολὴ *proprio nomine appellatur. Ea in liene ſedem habet in eóque putreſcit. Eius ſigna ſunt lienis tumor, rigor initiò paruus, qui tamen progreſſu temporis augetur, laſsitudo* ὀστεοκόπος, *pulſus parui, obſcuri, tardi, rari per initia acceſsionum, & eorum in vna pulſatione inæqualitas, quódque ſoluta febre æger ad conſueta munia facilè redeat, cibúmque appetat. Inuadit autem hæc febris autumno & ætate iam declinante. Quæ verò notha quartana eſt, ea non ab eiuſmodi humore gignitur iam vſto, frigidóque & ſicco*

reddito, sed ab eo potiùs qui vritur quidem, & ex flaua bile transit in atram, nondum verò vstus est & ater factus. Ideóque particeps adhuc est caloris, vt qui bilis flauæ naturam nondum penitus exuerit. Propterea quæ ab eo quartana nascitur, multa aliquãdo habet cum tertiana febre communia. Oritur ferè media æstate, iuuenes & ætate consistentes corripit, cum rigore inuadit, pulsus habet maiores, frequentiores & celeriores quàm exquisita quartana, summámque inducit inappetentiam. A iecinore initium ducit, ínque eo sedem habet, quod iccirco & inflammatur, & tumet, & dolorem contactu sentit, vt ex Rufo Aëtius refert.

τεταρτημόριον. *quadrãs. hoc est, quarta pars cuiusque rei. Quare cùm duodecim vnciæ in libra, totidémque cyathi in sextario habeãtur, tres in illa vnciæ, vt & tres in hoc cyathi, τεταρτημόριον, hoc est, quadrans iure dicentur.*

τέταρτον. *quartarius. Est mensura liquidorum apud Atticos, alio nomine ἡμικοτύλιον dicta, continens ὀξύβαφα, id est, acetabula duo, siue quatuor vncias & dimidiam. Sic dicitur quòd sit quarta pars sextarij.*

τετράδιξ *secundùm Plinium, vel*

τετράλιξ *secundùm Theophrastum vocatur ἡ ὄρλιξ apud Athenienses.*

τετραφάρμακον. *emplastri nomen est quod & βασιλικὸν appellatur. Constat ex quatuor simplicibus medicamentis, vnde & nomen habet, cera, pice, resina, seui taurini, si id non est, vitulini pari portione inter se mistis. Puri mouendo non est aliud melius vel expeditius.*

Est & τετραφάρμακον antidoti nomen, quã alio nomine μυσίειον vocarunt. Constat quatuor medicamentis, gentiana, aristolochia, baccis lauri & myrrha, æquali pondere commistis. Valet ad podagræ præcautionem.

τετράβολον. *pondus quatuor obolorũ, siue γράμματα δύο, hoc est, duo scripula: γράμμα enim in duos obolos diuiditur.*

τέτρωρος. *dicitur ab Oribasio & Rufo pars astragali seu tali superior & sursum vergens. Attamen totus etiã ipse astragalus τέτρωρος (quidam quatrionem vertunt) dici potest à quatuor ipsius lateribus, dextro, sinistro, anteriore & posteriore. vide in dictione ἀστράγαλος.*

τεῦτλον. *beta. est olus radice vnica in longum protensa, carnosa, & nonnullis grata cibo vel cruda, caule striato, bicubitali, folio atriplicis, semine copioso. vulgò nomen retinet Latinum, tametsi & porrea à multis nostrorum dicitur. Græci duo eius genera faciunt: vnam nigram, alteram candidam vocant. hanc autem præferũt, appellántque Siculam, quæ nunc extrita litera ferè omnibus nostri seculi medicis sicla nuncupatur. Beta nutrit quidem sed parum, multáque indiget alteratione, stomachum mordicat, multámque bilem continet. Est & nitrosæ facultatis particeps, qua digerit, exterget & per nares purgat, præsertim alba: nam nigra habet quidpiam adstrictionis, ob quam coquitur, inquit Dioscorides, cum lenticula, vt ventrem sistat.*

τευτλοφακῆ. *est cibi genus constans beta & lente mistis. Componitur ex pugnantibus alimentis, itaque & facultatem illi amborum mediam inesse existimandum est. Siquidem in eo beta quidem minùs subsidet, lens autem magis subducitur. Sistẽdi tamen ventris vim habere Dioscorides author est cap. de beta, scribẽs betam nigram coqui cum lenticula, vt ventrem sistat, idque magis radice eius præstari. Oribasius lib. 2. collectorum, scribit in eius apparatu multas betas imponendas esse, & paulò plus*

plus satis ac gari dulcis, quòd ita faciliùs subducatur. Id edulij genus Heraclides Tarentinus non sanis modò verùm etiam ægrotantibus exhibebat, vt scribit Gal. lib. 1. de aliment. facult.

τέφρα. *cinis. Sic appellãtur vstorum lignorum reliquiæ, nec lignorum modò, sed omnium aliarum rerum. Nam & lapidum etiam vstorum cinis est; vt ait Galenus, quem Græci* κονίαν, *Latini calcem appellãt, tenuioris tamen quàm qui ex lignis fit substantiæ. habet autem cinis in se contrarias tùm qualitates tùm substantias. Eius enim pars quædam terrena est, quædam velut fuliginosa, tenuiũ valdè partium, vt quæ macerato aqua cinere & percolato vnà abeat. Verùm non omnis cinis eadem temperatura præditus est, sed varius pro combustæ materiæ diuersitate, vt non temerè Galenus Dioscoridem reprehendisse videatur, scribentem omnes cineres adstringendi vim habere, cùm ficulneus expers sit omnis eiusmodi qualitatis, sed contrà multum acrimoniæ habeat, obtineátque plurimum adurẽtis facultatis cum abstersione. Verùm Dioscorides cineris potiùs naturam quàm materiæ respexit. Quantò enim vnumquodque magis terrenum est, tantò etiam videtur esse adstringentius.*

τεφρικὰ κολλύρια. *sic dicuntur certi generis collyria, quæ &* ἀνώδυνα *appellantur. valẽt ad dolores demulcendos, refrigerant & morsu carent.*

τέφριον. *collyrij nomen sic dicti à cinereo colore quod quidam* κύθιον *appellant, vt scribit Celsus lib. 6. cap. 6. vbi eius descriptio habetur. Meminit & Aëtius lib. 7. habétq; eius compositionem, sed multùm à Celso diuersam.*

τηκόλιθος. *lapis qui &* ἰουδαϊκὸς *dicitur apud Dioscoridem, sic vocatus quia lapidem comminuat & veluti liquefaciat.*

τηκτὸν. *liquabile. Est paßiua qualitas secundi generis, de numero earum quæ secũdùm naturalem potentiam vel impotentiam dicũtur. Significat autem id quod in liquorem solui potest. Id autem priùs concreuerit necesse est. Cùm autem cõcretio duobus modis contingat, humidi scilicet vel calidi absentia, liquationis duo similiter erunt modi, humor atque calor. Quæ igitur humoris absentia concreuerunt, liquantur humore vt aqua, aceto, vino, veluti ammoniacum, sagapenum, sal & nitrum, nisi fortè cõcretio densatióque tanta sit, vt in angustiores poros aquæ moles subire non poßit, sicut in lateribus accidit. Nam quia paulatim resiccati sunt calore qui omnem eorum humorem in aërem conuersum vacuauit, ita sunt adstricti in iis pori, vt per quos aër exiit, per eos non poßit aqua immitti. Quæ verò caloris priuatione concretionem adepta sunt, calore liquantur, vt glacies, plumbum, æs, & reliqua metallica, adhæc propolis, cera, resina, ladanum, seuum, galbanum. vide* πηκτά.

τελλῖνα. *sic dicitur à quibusdam* ὁ κύπειος.

τηλέφιον ἕλκος. *Telephium vlcus. Sic dicitur malignum, inueteratum, & quod vix cicatricem recipit. Sic dictum est à Telepho, qui in tali vlcere consenuisse fertur. Idem verò etiam* χειρώνιον *appellatur.*

τήρησις. *obseruatio. Vocabulum est Empiricæ sectæ proprium. Quicquid enim Empirici aliquandò obseruassent fieri in morbis,* τήρησιν *vocabant: quorum cùm magnam haberent copiam, eam omnem* ἄθροισμα *nuncupabant: & ab obseruatione quidem memoriam, à memoria verò experientiam manare dicebant, & ab ea proximè artem constitui, dum meminimus quid cum quo, quid ante quod, quid post quod obseruauimus, atque id quidẽ vel semper, vel plærunque, vel vtrouis modo: semper, vt vul-*

nerato corde mortem sequi: plerunque, ut scammonia ventrem purgari: utrouis modo, ut percussa superiori membrana cerebri mortem sequi: raro, ut vulnerata cerebri substantia salutem contingere.

τιθύμαλος. *planta est cuius septem produntur genera, quorum masculus* χαρακίας & ἀμυγδαλοειδὴς *appellatur. Huic caules supra cubiti altitudinem sunt, rubri, lacteo succo atque acri madẽtes. folia oleæ circum ramos, angustiora & longiora, radix crassa, lignosa, pendet in cacuminibus caulium coma iunci, sub qua caueolæ foliolis balnearum similes, in quibus semen continetur.*

Secundus fœmina est, quem μυρσινίτην & καρυίτην *vocarunt, similis suapte natura daphnoidi, foliis myrti, sed maioribus, firmis, in cacumine acutis & pungentibus. ramulos ab radice mittit dodrantales. fructum fert alternis ramis nuci similem, mordaci gustu.*

Tertius est παράλιος ἢ τιθυμαλὶς *dictus atque etiam* μήκων, *ramis subrubentibus, palmum altus, quinis senisue ab radice exeuntibus, foliis lini, angustis, paruis, oblongis, in versus quosdã digestis, capite in cacumine orbiculato, in quo semẽ, ut eruum, vario colore emicat. flos albus, frutex totus cum radice lacteo succo turget.*

Quartus ἡλιοσκόπιος *nuncupatur, foliis portulacæ, tenuioribus rotundioribúsq;, ramulis prodeuntibus à radice quatuor aut quinque, rubentibus, dodrantali altitudine, tenuibus, lactis copiosi plenis, capite anethi, semine velut in capitulis incluso. Comas cum sole circumagit.*

Quintus κυπαρισσίας *est, exiens in caulem dodrantalem vel maiorem, subrubrũ, ex quo folia piceæ similitudine exoriuntur, molliora tamẽ & tenuiora. In totum nascentem piceam æmulatur. Candido succo madet.*

Sextus δενδροειδὴς *frondosam in cacumine comam spargit succo lacteo prægnans, cauliculis rubentibus, folijs myrti tenuioris, fructu characiæ.*

Septimus πλατύφυλλος *vocatur, verbasco similis. Omnes acrimoniæ & magnæ amaritudinis participes sunt.*

τίλματα. *dicta sunt à recentioribus medicis* τὰ σπάσματα, *hoc est, vulsiones factæ in fibris musculorum, dum nimis distentæ interdum rumpuntur, ut annotauit Galenus comment. 4.* εἰς τὸ κατ' ἰατρεῖον.

τιλτὸν. *genus linamenti concerpti, de quo vide* μοτὸν.

τομεῖς *siue*

τομικοὶ. *incisores dentes. sic appellantur octo primi dẽtes, in utraque scilicet gena quatuor lati, acie prætenui in modum gladiorum, qua cibos molles mordendo abscindũt diuidúntque. Alij plures, alij pauciores habent. Omnes autem una radice in suam genam infixi sunt. Valent non modò ad incidendos cibos, verùm etiam ad pronunciationem. vide in dictione* ὀδόντες.

τόνος. *apud Hippocratem significat neruũ, siue is à cerebro, siue à spinali medulla oriatur, ut annotat Galenus. Aretæus* περὶ τετάνου, τόνος, *inquit,* νεύρων καὶ ἐντάσιος οὔνομα, *quasi non neruum modò, sed etiam ipsam neruorum contentionem designet.*

τοξικὸν. *apud antiquos certa quædam species veneni fuit teterrimi, nec tamen quid esset constare adhuc arbitror. Plinius lib. 16. cap. 10. scribit authores esse qui à taxo arbore, quam venenatam esse certum est, taxica appellata dicunt venena, quæ nunc toxica dicimus, quibus sagittæ tinguntur. Quod tamen ut ipse non affirmat, sic ipse*

dubito an verum sit. Sũt enim hæc duo venenorum genera manifestò distincta apud Nicandrum & Dioscoridem, suntq́; tam sibi aduersa vtriusque symptomata, vt iure dubitare liceat. Taxus vniuerso corpori frigus infert, cui eadem quæ cicutæ cõueniunt medicamenta, videlicet calefacientia: toxicum verò inflammationes & furorem. Calidum enim & siccum fuit, vt planè præter symptomata indicat ipsa curatio quam Nicander adhibet. Dioscorides in præfatione lib. 6. toxicum recenset inter herbas & olera, quæ exitiosam vim habent, & Galen. lib. 2. Antidoton Asclepiadem sequutus, inter simplicia venena ipsum annumerat. Certũ est sic dictum esse, quòd barbari sagittas suas olim eo tingerent. Nam vt cecinit Nicander in alexipharmacis,

Isto Gerræi Nomades, populúsque ferocem
Qui colit Euphraten armant sua tela veneno,
Quæ postquam hæserunt & non sanabile vulnus
Inflixêre, caro liuet, virúsque putrescit
Vipereum, atque cutis se tabo fœta resoluit.

Τοξικὸν *etiam dicitur à quibusdam ladani species in Syria & Aphrica nascentis, quia incolæ ad detergendum ladanum foliis cisthi adhærescens, neruos in arcu lana circũdatos trahunt per syluas. Sed hoc grauissimum odore est & durissimum tactu, plurimùm enim terræ colligit.*

τοξότης. *à quibusdam dicitur* ἡ ἀρτεμισία, *vt habetur apud Dioscoridem.*

τόπος. *pars corporis à veteribus medicis, vnde &* τοπικὰ φάρμακα *dicta sunt, quæ locis affectis adhibentur.*

τραγάκανθα. *frutex est cuius radix lata & lignosa summo cespite nititur, vnde surculos humiles, robustos latissimè fundit, in quibus minuta folia, multa, nonnunquam tenuia exoriuntur, quæ sub se spinas albas, rectas & firmas occulunt. Ab eius radice vulnerata manat lacryma pellucens, gracilis, læuis, syncera, subdulcis, quæ etiam* τραγάκανθα *dicitur, arteriacis medicamentis accommodatissima.*

τράγιον. *frutex est in Creta insula tãtùm nascens, lentisco semine, folio & ramis similis, singulis tamen minoribus: succus ei lacteus, gummi non dissimilis. Calfacit tertio ordine, attrahit, discutit: est enim tenui substantia. Est & alterum* τράγιον, *quod* τραγόκερως *aliqui vocant, cui folia scolopendrij, radix syluestris rhaphani tenuis, candida, cui vis magna est adstringendi.*

τραγόκερως. *sic à quibusdam dicitur* τὸ τράγιον; *ab aliis autem* ἡ ἀλόη, *vt habetur apud Dioscoridem, fortè quòd eius folia quãtitate, longitudine, figuráque hircorum cornibus non ineptè respondeant.*

τράγος. *inter fruges numeratur, alicæ figura. multùm autem aceris habet, ideóque parum nutrit & ægrè concoquitur. dicitur* σιτώδης *ad differentiam plantæ quæ etiam* τράγος *dicitur, quæ prouenit in maritimis (ob id herbarij iuncum marinum vocãt) palmum alta aut amplior, fruticosa, humilis, oblonga, sine foliis, pusillis circa ramos acinis, rufis, multis, gustu multùm adstringente. Eam aliqui* σκόρπιον *vocant.*

τρακόνιτον. *sic dicta est à quibusdam* ἡ λυχνὶς ἀγρία, *vt habetur apud Dioscoridem.*

τραμὶς. *dicitur à quibusdam ea linea quæ medium scrotum diuidit in duas parteis.*

τραυλὸς. *blæsus.*

τραυλότης. *blæsitas. Est vitiosa literarum t & r pronunciatio. Symptoma est affectionis*

linguæ aut eius musculorum, aliis quidem naturâ, aliis verò externam aliquãdo ob causam comparatum. Affectio autem varia esse potest. Primùm quidem breuitas linguæ, quæ tamen rarissima est. Deinde eius intemperies humida & mollities. Hæ nãque sunt naturalis balbutiei causæ, à quibus fit vt lingua prioribus dentibus malè innitatur, breuior quidem propter breuitatem, humidior verò propter imbecillitatem. Humidiores enim linguæ musculi non possunt firmiter stabiliri, quod est tamen necessarium ad harum duarum literarum pronunciationem. Itaque eas tanquam t & l pronunciãt, pro τραυλὸς dicentes τλαυλὸς. Plurimi quoque balbutiunt ab externa causa, vt qui plurimum dicendo aut tibia canendo, & ex febre vehementem linguæ siccitatẽ contraxerunt. Lingua enim his euadit imbecilla, nec propter siccitatem dilatari potest. Balbutiunt etiam aliquãdo ebrij, lingua & cerebro humore nimio perfusis & prægrauatis. Itaque patet præcipuam ferè balbutiei causam sitam esse in superflua humiditate: propterea scripsit Hippocrates, Balbos alui profluuio maximè corripi. In cuius Aphorismi cõment. quoniam τοῦ ψελλίζεσθαι mẽtionem Galenus facit, hoc vnũ monendum, quod illic malè Latini interpretes ψελλίζεσθαι & τραυλίζειν eiusdem significationis verba esse scripserunt. Id enim neque in Græco habetur, neque verum est. Sunt enim ambo quidem vitia pronunciationis, non vocis, non tamen idem in voce vitium significant. Siquidem differentiam eorum Aristoteles in problematis explicat, scribẽs τραυλότητα esse, quum litera quædam certa exprimi non potest: ψελλότητα verò cùm inter pronũciandum aut litera, aut syllaba aufertur & eliditur. Scio quidem Latinos interpretes τοὺς τραυλοὺς balbos, τοὺς ψελλοὺς blesos vertere, ego contrà vertendum puto: blesi enim propriè illi sunt qui à Gallis vulgo dicuntur habere linguam pinguem, balbi verò quos iidem appellant begues. Cæterùm Gal. comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν annotauit ἰσχνοφώνους ab Hippocrate eo loco intelligi qui alio nomine τραυλοὶ appellantur, non ita tamẽ vt idem sint, sed vt τραυλοὶ inter ἰσχνοφώνους contineantur. vide ἰσχνοφωνία.

τραῦμα. est solutio continuitatis in carne, non ex distentione, sed ruptura proueniẽs. Sic definiuit Galenus lib. de constit. artis medicæ.

τραυματικὰ φάρμακα. dicuntur à quibusdam, inquit Galenus, τὰ κολλητικὰ, hoc est, glutinatoria medicamẽta, quæ & ἔναιμα appellãtur; de quibus vide κολλητικὸν φάρμακον.

τράχηλος. collum. ceruix. Idem prorsus quod αὐχὴν, vt annotauit Galenus. Est autem pars τῆς ῥάχεως capiti proximè subdita & annexa, spondylis septem constans. Eiusdẽ quidem illi naturæ sunt cum spõdylis dorsi & lumborum: siquidem forati sunt, spinam, quam ἄκανθαν vocant, omnes (excepto primo cui nulla est, sed soli anteriore parte apophysis exigua) habẽt: tùm apophyses transuersas, apophyses obliquas ascẽdentes, & descendẽtes vinculũ mẽbranosum intus (exceptis duobus primis spõdylis) duas τῆς ῥάχεως meningas ambiens, & foris alterũ, spondylos vndiq; colligans: articulationes præterea sex, duas suo corpore, duas apophysibus descẽdentibus & duas ascẽdentibus, habent tamen quædã sibi peculiaria, quibus à reliquis discernuntur. Nam omnibus colli spondylis apophyses transuersæ in rectum perforatæ sunt. Propria quoque sex inferioribus spõdylis colli spina apertè bifida. Propriæ etiam quinq; inferioribus apophyses transuersæ, leuiter velut bipartitæ, & decliuiter excauatæ in modum canaliculi, per quod nerui ad brachium & diaphragma descendũt. Propria verò primo spondylo est corporis latitudo & tenuitas & foraminis amplitudo,

rachi-

rachitidi & denti destinata, cauitas quoque apophyseon tam ascendentium quàm descendentium, quibus cum condylis articulantur per diarthrosim, illis quidem occipitis, his verò secundi spõdyli. Siquidem primus duas occipitis apophyses coronoidẽis cauitatibus duabus excipit, & secundi dentem transmittit: secundus verò condylo duplici, sed minùs extante primi cauitates duas γλωοειδεῖς excipit, & suo dente occipiti inter apophyses κορωνοειδεῖς anterius valido ligamento affirmatur. Proprius autem secundo spondylo dens est (à quo totum etiam ipsum secundum spondylum Hippocrates ὀδόντα appellauit) per quem cum primo spondylo & cum occipitis cauitate inter suas coronoidẽis apophyses diarthrosi iungitur. Sũt autem hi septem colli spondyli magnitudine inæquales. Primus enim & secundus longè maiores sunt tertio, quarto & quinto: sed quintus tertio & quarto maior est. Sextus non modò his tribus maior est, sed etiam septimo, qui quoniam sex alios superiores sustinet, ἄτλας καὶ ἀτλάντιος à Græcis vocatus est. Sunt autem numero æqualia cum ipsis spondylis neruorum paria quæ à ceruice proficiscuntur, primum per foramina primo spondylo & occipiti communia egressum, in huius spondyli musculos, omoplatam & musculum æsophago substratum caput & collum flectentem absumitur. Secundum in totam cutim capitis. Tertium in musculos ceruicem extendentes, genam mouentes & collum totum capútque retrò erigentes, cutim capitis vnà cum secundo. Quartum in ceruicis musculos & musculum longum & in diaphragma cum portione quinti & sexti paris. Quintum in diaphragma cum aliis, & in musculos brachium tollentes & omoplatam. Sextũ in diaphragma cum aliis prædictis, & in brachia cum septimo & octauo pari & ad musculos leuantes omoplatam. Septimum in musculum latum reflectitur, & in thoracem, brachium manúmque absumitur, & interdum cum prædictis in diaphragma. Sic quidem se habet nodorum seu vertebrarum colli constructio, à qua quamuis propriè collum dicatur, attamẽ colli nomine communiter vocatur quod inter caput & humeros interiacet, vnáque cum ipsis nobis, tùm gulæ, tùm arteriæ portio cõtinetur, per quam cibis & spiritui via est. Translata indè τοῦ τραχήλου vox est etiam ad vesicam, cuius osculum ita appellatur.

τραχύτης. asperitas. Est vitiosa cõformatio parti cui accidit, inæqualitatem absumpto humore inducens. Huic contraria affectio λειότης, id est, læuitas dicitur, suntq; primi generis morbi qui in formatione consistunt, & à causis contrariis proficiscuntur. Exasperantur enim quæ priùs erant læuia, & læuigantur quæ priùs erant aspera. illa quidem ab humorum acrimonia, aut medicamentis adstringentibus resiccata (sunt enim & acria & adstringẽtia potestate sicca) hæc verò à pingui & lento humore madentia. Præcipuè verò in ossibus hoc malum apparet, cum non rectè à medicis curantur, sed aliquando ex humorum natura qui in animalium corporibus inueniuntur habet originem, sed maximè per morbum Gallicum ex Venere contractum. Oculorum autem (quod malum τράχωμα appellãt) & gutturis asperitates non ex his tantùm, sed èx acribus vaporibus, aut puluere, aut fumo contingunt, sicuti & stomacho & vẽtriculo & intestinis à materia inutili quæ in ipso corpore gignitur, atque ex eorum quæ eduntur vel bibuntur qualitate. Inter quæ etiam venena enumerãtur. Perspicuum autem est quòd asperitas aliquãdo, si eius causæ inualuerint, aut in exulcerationem, aut corrosionem in partibus carnosis, aut in ossibus vertitur in cariem, sicut sæpè videmus accidere in morbo Gallico.

τράχωμα. est asperitudo palpebræ interna parte. Prouenit sæpe ex mala curatione, affusis nimiùm diu collyriis. Nam sicut in vulneribus aliarum partium illita pinguia carnis excrescentiam inducũt, sic etiam in palpebra. Potest etiam ob diuturnam defluxionem excitari, sed non mordacem: humor enim mordax non palpebrã sed oculum potiùs ipsum infestat. Hoc vitium sunt qui δάσυμα, siue δασύτητα appellent. Attamen ea distinguit Aëtius scribens, δασύτητα esse inæqualitatem quandam palpebræ interioris superficiariam & cum rubore: τραχύτητα verò siue τράχωμα esse palpebræ internæ inæqualitatem & asperitatem multò maiorem, adeò vt intra eã emineant veluti milij grana, aut erui semina cum dolore & grauitate. Malum autem vtrumque oculos habet humidiores. Idem verò si intendatur magísque promineat σύκωσις vocatur, tandem vbi ad extremum peruenit τύλωσις.

τραχωματικὸν κολλύριον. est collyriorũ certa species, tollendis oculorum asperitatibus efficax. Eius plures differentiæ describuntur ab Aëtio lib. 7. quæ & peculiaria nomina habent, vt φοῖνιξ, θεοφίλιον, ξυστὴ, &c.

τριβόλιον, ἢ τριπόδιον. dicitur à quibusdam λωτὸς ἥμερος, vt habetur apud Dioscor.

τρίβος. significat apud Hippocratem partẽ eam corporis cui insistimus siue stantes siue ambulantes, siue sedentes, siue alio quouis modo iacentes: vt plantæ pedum stantibus atque ambulantibus, nates sedentibus, spina tota supinis, cubito innitentibus ipse cubitus τρίβος appellatur, sicut Galenus annotauit commẽt. 2. εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον. Sic etiam, vt idem author est, dicitur apud Hippocr. locus tritus & callosus.

τριγώνιον. Dioscorides scribit sic vocatum à quibusdam fuisse τὴν περιστερεῶνα.

τρίγωνος. pastillus in medicina olim celebris ad sistendos dolores. Est enim stupefactorius. Sic dictus fuit à figura qua fingebatur, non à numero medicamẽtorum. Constat enim quatuor medicamentis, semine apij, semine hyoscyami, aniso & opio, sed quorum pondera non sint eadem Galeno, Paulo & Aëtio.

τρίκοκκον. sic dictum est à quibusdam alterum mespili genus quod ἐπιμηλίδα vocant, quoniam tria intus grana siue ligna seminis loco fructus eius contineat. Est & tricoccon Plinio genus heliotropij, vbique nascens.

τρίοζος. sic quidam τὴν μελίαν, hoc est, fraxinum dixerunt, quasi trinodem, quòd ramos habeat prægrandes, ordinatos, paresque numero.

τριόρχης. sic dicitur à Plinio tertia species Centaurij: quoniam qui ipsum eruũt, iubẽtur buteonem, quem τριόρχην appellant, accipitrũ generis auem cauere, quando non rarò vulnerantur ab alite qui legunt: ea enim defendit & impugnat legẽtes. Verùm nõ fuit propterea necesse Plinio cõstituere tertiã Cẽtaurij speciem, quoniam id Theophrastus de Cẽtaurio maiore recẽset, quòd propterea τριόρχην posse dici perspicuũ est.

τρισπέρμον. cataplasmatis nomen est, sic dictum à tribus seminibus quibus componitur, cumino, baccis lauri, apij semine. Valet contra colicum dolorem.

τρίφυλλον. sic à quibusdam dicitur ὁ λωτὸς ἄγριος atque etiã ὁ κύτισος, vt habetur apud Dioscoridem.

τρίχες. pili. capilli. omne quidem pilorum genus τῶν τριχῶν nomine designatur, sed κατ᾽ ἐξοχὴν qui in capite oriuntur, quos peculiari vocabulo Latini capillos vocant. Sunt autẽ τρίχες partes corporis terreæ, siccæ, longæ, exiles è summa cute prodeuntes. Hæ, inquit Galenus, in eo partium genere sunt quæ, quemadmodum & vngues, nullam gubernationem habent, sed ortum tantummodò. Neque enim corporis substantiam consti-

constituunt, neque principia sunt virtutum neque principiis subseruiunt, neque ex se ingenitas vires possident, neque ab aliis vires accipiunt. Siquidem motum & sensum non habent, non vitam, non naturales facultates attrahendi, continendi, concoquendi & expellendi, quare neque hæc aliis possunt suggerere. Generantur autem duntaxat, hoc est, coagmentantur & concrescunt non in omnem dimensionem, quemadmodũ reliquæ corporis partes, sed in lõgitudinem solùm. Neque enim nutriuntur, sed noua fuligine subinde ad cutem expulsa, & priori adhærente, eamque, vt clauus clauum, trudente producuntur. Ortum namque habent ex fuliginosis, crassis & terrenis vaporibus qui in corpore à calore suscitantur, qui dum exitum moliuntur, totam cutim perforant. Verùm foramina hæc in humidioribus & mollioribus non perseuerant, quòd partes quæ priùs abscesserant, rursus facilè coalescãt. Siccescente verò corpore & duriore effecta cute manent aperta, non ita tamen vt fuliginosus ille vapor totus per ea abeat, sed prodeat tantùm & exeratur: hæret enim & stipatur in illis meatibus & subinde alio atque alio vapore accedente eiq; per humorem quem secum ducit agglutinato, truditur, atque sic prodit pilus crassus aut exilis pro materiæ quantitate & viarum amplitudine, passus aut crispus, prout viæ siccæ aut humidæ, rectæ aut obliquæ sunt, niger, ruber, flauus aut albus pro fuliginis adustione & humoris quem secum è profundo adfert colore. vide scholium 34. quod nos in lib. Hippocratis de natura pueri scripsimus.

τειχίασις. est oculorum à pilis offensio. Ea autem dupliciter contingit. Siquidem sæpe in palpebris sub pilis naturalibus alij exoriuntur, qui intrò spectantes tunicas pungunt & oculorum fluxiones concitant: qui affectus διστιχίασις nominatur. Aliquando verò ipsæ palpebræ relaxantur eæq; laxatæ aut ipsarum extremitas intrò vergit, nec pili facilè apparent nisi quis distẽdat ac disparet palpebras: idque mali genus φαλάγγωσις vocatur. Introductorij seu medici author tres differentias τῆς τειχιάσεως constituit, quemadmodum & Aetius. Prouenit malum hoc ex superflua humiditate ex qua pili, tanquam herbæ in humida terra, luxuriant, vel palpebræ ipsæ resoluũtur, nimio humore redundantes.

τειχίχσις ἡ

τειχισμὸς. est species fracturæ tenuissima & sensum latens, quæ quia non facilè se prodit, mortis sæpe causa est, vt ait Paulus lib. 6. cap. 90.

τειχίασις. etiam dicitur authore Galeno symptoma renum, ex quo per vrinam prodeũt veluti capilli albi. Siquidem talia quædam corpora in renibus possunt concrescere ab humore crasso & viscoso, vsto à calore, vt docet Galenus comment. in aphoris. 76. lib. 4.

τειχίασις etiam, hoc est, pilare malum, vocatur mãmarum dolor, quem pilus aliquando mouet in poculo fortè haustus, is autem non sedatur donec pilus vel pressus sponte exeat, vel cum lacte exugatur. Id mali genus etiam τειχίαι vocant.

τειχωτὸρ. vocatur pars ea capitis authore Aristotele, quæ capillis tegitur.

τεῖψις. frictio. Motus est extrinsecus, qui à Galeno in faciendorum genere comprehenditur lib. 1. sanitatis tuendæ. Duobus modis vsurpatur: vno quidem pro omni motu qui extrinsecus tam sanis quàm ægris corporibus adhibetur ad cutem, quouis tempore: altero verò vel pars est exercitationis, vel potiùs, vt ait Galenus, exercitationi subseruit: hanc gymnastæ, vt refert Galenus, duplicem fecerunt, παρασκευάζουσαν &

vicißim facultas nunc vincit, nunc vincitur, sitq; contrariorum motuum perpetua quædam succeßio. Huius symptomatis causa duplex est: una obstructio neruorum à succis multis, craßis, lētis, ita vt exigua facultas motrix in partem affluat, nisi confertim irruens illos excusserit: altera verò facultatis motricis imbecillitas contracta ex frigida intemperie, vel corporis vniuersi, vel principij neruorū, vel aliarum partium natura imbecilliorum & ad morbum propensarum quam vel senectus frigida & sicca, vel Venus immodica & intempestiua, vel timor, vel dolor, vterq; magnus longúsque, vel frigidus aër, vel balnea, vel potus largior vini meracioris aut aquæ frigidæ, vel ignauia, diúque omissa post multos cibos exercitatio inuexerit.

τρόπος. modus. Duobus modis, inquit Galenus, eo verbo veteres vtuntur. vno pro animi moribus, altero pro differentiis aut formis eius de quo sermo habetur. Exempli causa si sermo fiat de victus ratione & τῆς διαίτης, δὺς τρόπους dici audias, tunc differentias aut species intellige: τρόπους enim significare εἴδη, διαφορὰς, οὐσίας & ἤθη Galenus annotauit comment. 3. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν.

τροφὴ. alimentum. nutrimentum. Est quicquid substantiam corporis augere potest. Nam cùm plurima quotidie è corporibus diffluāt, nisi in eorū quæ effluxére locum alia subinde restituantur, breui corpus concidat necesse est. Itaque tale tantúmque reponi oportet quale & quantū deperiit, si eodem in statu corpus seruare volumus. Ergo substantiæ nostræ, quia illa est quæ contabescit, prorsus simile esse nutrimentum debet, & in eius quæ periit locum succedere. Quare si triplex in nobis substantia quotidie dißipatur, solida, spiritalis & carnosa, conuenit etiam alimenti triplicem esse differentiam, quòd non nisi similitudine totius substantiæ nutriat. Itaque vt caro carnis nutrimētum est, sic spiritus spiritum alit, eiúsque τροφὴ dici debet. Est autem nomen alimenti ὁμώνυμον, quod Hippocrates in opusculo de alimento distinxit his verbis, alimentum aliud est quod nutrit, aliud quod quasi est nutriens, aliud quod nutriturū est. In prima quidem significatione, iam substantia corporis nostri factum est: in secunda verò, sanguinem sub se comprehendit, & qui propius ad substantiam nostram accedit, rorem per carnem dispersum: in tertia verò cibus intelligitur recenter deuoratus, vel integer etiam, & chylus ex eo genitus in ventriculo. Cæterùm cùm multæ sint & differentes alimentorū facultates, illæ quidē in tertia significatione euidentes & infractæ manent, calefaciendi, refrigerandi, humectandi & siccandi: in media paulò obtusiores sunt: in prima verò, præter caliditatem & humiditatem, vix sunt superstites. Siquidem quod proximè alimentum est, quatenus tale est, omne calidū humidúmque est, vt quod caloris nostri substantiam augeat, & corpora siccari vetet.

τροφὸς. nomen est τῶ ἐμμότων φαρμάκων, quo Paulus lib. 4. cap. 40. implet caua vlcera quæ pura sunt.

τροχαντῆρες. sunt apophyses duæ in ceruice superiori femoris, vna externa, & omnium corporis processuum, nulli alteri oßi commissorū facilè maxima, altera interna, multóque inferior, sed magnitudine nequaquam externæ comparanda. Sic dictæ sunt ἀπὸ τῶ τροχάζειν, quod significat διατρέχειν, propterea quòd cruris motus cursusque per musculos his apophysibus insertos perficiantur. In hoc enim à natura cōparatæ sunt, vt collis ritu musculorum insertionem probè admittant. Anatomici vulgò rotatores appellant, ego potiùs cursorias apophyses nuncuparem. verùm externam, quòd am-

pla sit multúmq; gibbosa quidam peculiari vocabulo γλουτὸν, id est, natē vocarunt, siue à similitudine, siue quòd musculi nates ipsas cōstituentes indè maximè prodeāt.

τρόχισκος. *pastillus. medicamenti nomen ab efformationis figura: fingitur enim in orbiculos, ex quibus etiam κυκλίσκος à quibusdam vocatur. Est autem triplex eorum genus, sicut ex Antyllo Oribasius & Paulus tradiderunt. Alij sunt potabiles, alij in aluum iniiciuntur, alij illinuntur. Eorum qui bibuntur, alij comprimunt aluum, aut sanguinem, aut aliam fluxionem refrigerando, adstringendo, opplendo vel desiccando: alij dolorem sopiunt obstupefaciendo, vel humores diffundendo: alij renes, lienem, aut iecur obstructione liberant. Eorum autem qui in aluum immittuntur, alij acrimoniam obtundunt, alij adstringunt, alij sistunt sanguinis profluuium, alij adurunt. Similiter verò & qui oblinuntur ad vsum ex iis aliquem adhibentur. Compositionis eorū ratio nota esse potest ex Galeno lib. 5. τῶν κατὰ γένη, ex omni genere medicamentorum quæ trita humore aliquo excipi possunt & in vmbra desiccari. Sic autem facilè asseruantur, cúmque iis vtendum est, humore aliquo conuenienti diluuntur ad vsus prædictos.*

τρύβλιον. *idem quod* κοτύλη *in medicis authore Cleopatra his verbis,* τὸ τρύβλιον τὸ αὐτὸ μέτρον χωρεῖ τῇ κοτύλῃ, ἔχει γὰρ μέτρῳ κυάθους ς. *vide in dictione* κοτύλη. *In georgicis verò eiusdem capacitatis est cuius* ὀξύβαφον, *sesquicyathum continens, siue* κοτύλης *partem quartam. Eius nota fuit* τρυ.

τρυγῶδες. *est species collyriorum* τῶν μονοημερῶν, *magna ex parte acacia constat, vt author est Galenus lib. 4.* τῶν κατὰ τόπους, *agens de ophthalmia, mista namque plurima acacia cum reliquis quæ* τὰ μονοήμερα *collyria constituunt, efficit totum collyrium quodammodò fæculentum. Idem alio nomine* πηλάριον *appellatur, quasi cœnosum siue lutosum,* ἀπὸ τοῦ πηλοῦ. *Cuius aliquot differentias exponit Aëtius: vnam describit Celsus lib. 6. quod ad Euelpidem medicum authorem refert. In quibus omnibus plurimùm succi acaciæ inest.*

τρυφερά. *est genus medicamēti caustici cuius formulæ duæ habentur apud Scribonium Largum, vbi docet curare hæmorrhoidas. Si quando (inquit) exulceratas eminētias tollere sine ferro voluerimus, vt verrucas, næuos, aliáue eiusdem generis, hoc medicamento, quod* τρυφερὰ *dicitur, vtimur: facit enim ad omnia quæ ferro debent tolli sine magno dolore. Ex quo apparet* τρυφερὰν *esse medicamentum causticum & acre, & sic appellari quod non nisi delicatis hominibus conueniat, quódque molliter & sine dolore vrat & exedat.*

τρυφερὸν. *est collyriū* ἁπαλὸν καὶ ἄδηκτον, *ad multa vtile, maximè in delicatis qui nullam mordacitatem ferre possunt. describitur à Galeno lib. 4.* τῶν κατὰ τόπους, *& ab Aëtio lib. 7. eodem prorsus modo.*

τρυφερὸν. *est pastillus ad hæmoptoicos vtilis, descriptus ab Asclepiade, & à Galeno expositus lib. 7.* τῶν κατὰ τόπους.

τρύφωνος ἔμπλαστρος. *Tryphonis emplastrum. Tria huius authoris describūtur à Scribonio Largo, subuiride, nigrum, quod* βασιλικὸν *dicitur, & viride, quod aliter* εὔχροον *dicit nuncupari.*

τρῶμα. *nomen est Ionicum, inquit Galenus, significans quālibet corporis offensam, vnde Hippocrates* τετρωμένον *vocat eum qui quouis modo offensus sit.*

τυλώδες. *callosum. Est corpus durum ex cerebri anterioris substantia durata coactum,*

ctum, cerebríque ventres duos anteriores separans. Longum est, sed arctum: extremis partibus crassum est, in medio tam tenue vt pelluceat. Ex eo anteriorum cerebri ventriculorum sextum producitur: quòd calli instar durum sit, ita vocatum est.

τύλοι *dicuntur à quibusdam pili ipsi superciliorum.*

τύλωμα ἡ

τύλωσις. *est magna & inueterata internæ palpebrarũ faciei asperitas, quæ callum iam contraxit. Species est τοῦ τραχώματος, vt habetur apud Paulum lib. 3. cap. 22. Aëtius lib. 7. ex Seuero scribit esse asperitatẽ quæ inæquale quid habeat, durũ & callosum.*

τύλωμα *etiam dicitur à quibusdã pars pedis inferior & carnosa quæ solum attingit, quam alij τίλμα vocant.*

τυμπανίας ἡ

τυμπανίτης. *species hydropis, de quo vide ὕδρωψ.*

τύριον. *emplastrum sic dictum à colore purpuræ Tyriæ quem post cocturam adipiscitur. Descriptionem eius habet Aëtius lib. 15. cap. 12.*

τυρός. *caseus. non aliud est quàm lac coagulatum, à quo serum omne expressum est. Non est autem omnis casei eadem natura, quòd non paruum discrimen sit tùm ex lacte ex quo fit, tùm ab animalium ex quibus colligitur natura, tùm verò à pabuli varietate, nonnihil item à præparationis modo: præterea quòd alius mollior, alius durior, aut dẽsior laxiórue, glutinosior aut friabilior sentitur. Sapor deinde alius salsus, alius acidus, alius acrior, alius dulcis. Inter hos qui in omnibus differẽtiis mediocritatem seruat, præferendus est. Numerantur à Plinio varia caseorum genera, sed præstantissimus habitus fuit* ὀξυγαλάκτινος, *qui etiam* ὀξύγαλα *dicebatur.*

τυῤῥωνικόν. *nomen emplastri cuius sunt immẽsæ apud Aëtium laudes lib. 15. cap. 14. Dicitur alio nomine* παμπαθές.

τυφλὸν ἔντερον. *cæcum intestinum. Est intestinum à ventriculo ordine quartum, primum autem crassorum, desinens quà τὸ κῶλον incipit. Principium est crassi intestini. Vbi enim tenue intestinum desinit, illinc ad dextram quidem cæcum, ad sinistrã autem colon emergit dextra priùs ilia præteruectum. Est autem cæcum prorsus velut venter quidam crassus excremẽtis recipiendis appositus, cui ad portionem colon respondet. Ac cùm auibus ferè omnibus cæcum intestinum duplex sit, homini tamen vnicum est. Situm autem est in dextris ilibus, quòd locum ibi idoneũ haberet vacuum, rene scilicet dextro altiùs appenso. Hæc quidem de cæco Galenus lib. 4. vsus part. Itaque si cæcum velut venter quidam est, patet ipsum figura à reliquis differre, nec vt reliqua oblongum esse, sed planè, in modum ventriculi, rotundius. Ex qua figura efficitur, vt vna tantum parte pertusum videatur, & vno foramine tanquam oculo præditum esse, vt inde veteres τυφλὸν appellarint. Peruium tamen est, quódq; ad ipsum ex tenui intestino descẽdit, facilè in colon delabitur. Gibbosum enim cùm sit, vnũ foramen habet à latere, cui iunguntur duo foramina duorũ proximorũ intestinorum, quorum vni infrà, alteri suprà continuum est. Id propter magnitudinem aliquando absolutè ἔντερον appellatur, vt scribit Galenus comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. quamuis alij eo nomine absolutè posito τὸ κῶλον intelligi velint. Cùm autem reliqua omnia intestina lactibus alligẽtur, solum cæcum omni vinculo solutum est, ideóque descendit in scrotum per enterocelem.*

τυφλὸν τρῆμα. *cæcum foramen. Est in osse lapidoso foramen per quod neruus à quinta*

cōiugatione foras post aures excidit in musculum latum præcipuè, tùm in crotaphitas masseterásque omnes. Non tamen reuera cæcum est, vt dicitur, sed veteres anatomici sic videntur appellasse, quòd iniecto funiculo aut seta porcina exitum nō reperirēt. Anfractuosum enim est, nec recta perforatum. Meatus autem eos & flexus natura eo in foramine molita est, quò neruus ipse, qui per illud foramen excidit, longiore via exiccaretur atque obduresceret.

τυφομανία. *sic à quibusdam medicis vocata est phreniticorum affectio, quum in somniculosum coma inciderunt, ita vt oculos tollere non possint, sed lethargicorum more semper eodem in loco permaneant, vt scribit Gal. lib. de comate.*

τυφώδης πυρετός. *nomen est febris continuæ & ardentis, non per se quidē natæ & essentialis, vt vocant, sed symptomaticæ & à iecinoris erysipelate excitatæ. Vbi enim viscus id erysipelate afficitur, febrem indè ortam* τυφώδη *veteres appellarunt, sicut à ventriculi erysipelate* λειπυρίαν, *& ab eo qui pulmonem infestat* καυμώδη. *Sic quidem Galenus comment. in aphor. 42. lib. 7. & Aëtius lib. 5. cap. 89. Eam prætereà Galenus lib. aduersus Lycum dicit esse de genere humidarum febrium, quòd à primo statim die ægroti sudent, sudoréque ipso aut parum aut nullo modo leuentur.*

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO. Υ.

Ὑάκινθος. *hyacinthus. folia habet bulbi, caulem dodrātalem, minimo digito tenuiorem, herbacei coloris, comam procumbentē, florum purpureorū plenam, incuruam, radicem bulbaceam. Radix siccat primo ordine, refrigerat secundo.*

ὑάκινθος, *dictū est à quibusdā* τὸ ἀλφίνιον, *vt Dios. author est.*

ὑάκινθος. *gemma purpurea, nitore diluto, qui primo quoq; aspectu gratus euanescit, vt scribit Plinius, antequam satiet, adeóque non implet oculos, vt penè non attingat, marcescens celeriùs nominis sui flore. Est autem duplex, nigrior qui mas est, candidior qui fœmina.*

ὑαλοειδὲς ὑγρόν. *vitreus humor. Est humor oculi à tergo crystallini humoris situs, vitro fuso similis. Hic non ambit vniuersum crystallinum, sed dimidium tātùm posteriore parte, vt qui eius diametrum non excedat, qui à dextra eius parte in sinistram ducitur. In eum vsum à natura comparatus est, vt crystallino humori alimento esset, eámque ob causam inter eum & sanguinem propè medius factus, vt qui quantò crassior & candidior sanguine est, tantò à crystallino humore humiditate & candore relinquatur. Hic enim perfectè albus est & mediocriter durus. Vitreus verò humidus quidem est, instar vitri cuiusdam, à quo nomen habet, igne liquefacti, & tam albus quàm cùm minimum nigri multo albo permistum est. Sed cùm neutri horum humorum vena insit, per diadosim crystallinus à vitreo, & vitreus à tunica ipsum ambiente quam* ἀμφιβληστροειδῆ *vocant nutritur, quæ nō est aliud quàm nerui*

optici

optici substantia in muccum cerebro similem soluta.

ὕαλος. *dicitur à quibusdam succini species fului & vitri instar pellucidi. vide* ἤλεκτρον.

ὕβωμα. *curuamen. Vox generalis est apud Hippocrat. significans omnem vertebrarum euersionem præter naturam, vt annotat Galenus comment. 3.* εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

ὑγίδιον. *nomen est collyrij quod ad Ammoniũ authorem quidam referũt. Eius descriptio habetur & apud Paulũ lib. 6. & apud Aëtiũ lib. 7. Paulus lib. 3. ca. 22. eo vtitur* πρὸς ἀποστήματα*, vimq́; illi tribuit rumpendi vomicã & vehementiùs expurgãdi.*

ὑγιεινή. *pars est medicinæ, cui tuẽdæ sanitatis cura incumbit. Ea cæteras dignitate antecellit, duobúsque summis præceptis continetur. Optimè valentia corpora similibus conseruanda esse: quæ parum ab optima constitutione desciscunt, aut quodammodò ad neutrum statum accedunt, modico contrariorum vsu esse reuocãda ad mediocritatem. Itaque ad eam pertinent aëris, cibi, potus, exercitationum, somni, vigiliarũ, excretionum atque affectuum animi discrimina, de quibus Galenus cùm in libris de sanitate tuenda, tum in libris de alimentorum facultatibus, & boni malique succi cibis copiosissimè disseruit.*

ὑγρά. *liquida, siue*

ὑγρὰ ἡ ἐκ τῶν κεραμίων. *dicta est veteribus resina pinea quæ liquida esset. Eius enim duas differentias, vnam frixæ tostæque, alteram liquidæ siue humidæ,* φρυκτῆς *&* ὑγρᾶς *nominibus, citra resinæ adiectionem designabant* κατ᾽ ἐξοχὴν*, quòd pinea resina, vt ait Dioscorides, omnium præstantissima haberetur, vel quòd esset omnium maximè parabilis, vt ait Galenus. Cæterùm humida in Græciam apportabatur fictilibus & doliis (vnde ἡ ἐκ τῶν κεραμίων ὑγρὰ dicta est) ex Colophone, & Gallia, & Tyrrhenia, viresque habuit non valdè à terebinthina differentes, Galeno illam pro hac substituente lib. meth. med. sexto his verbis,* καὶ μέντοι καὶ μὴ παρούσης τερμινθίνης, ἥτ᾽ ἐκ τῶν κεραμίων ὑγρὰ καὶ ἡ φρυκτὴ καλῶς ἂν μιχθείη. *item lib. 4. sanit. tuendæ,* ἀκριβῶν δὲ ὄντων, ἤτοι τὴν ἐκ τῶν κεραμίων μιγνύναι πιτυΐνην, ἢ καὶ τὴν φρυκτὴν ὀνομαζομένην.

ὑγροκολλύριον. *est collyriũ ex humidis medicamentis magna ex parte constãs, cuiusmodi sunt mel, opobalsamum, oleum, succi herbarum, fel animaliũ, liquor Cyrenaicus, & alia eiusdem generis. Inter quæ tamen etiam pleraque sicca medicamenta ammixta reperias apud medicos veteres, ob quæ tamen* ὑγροκολλυρίου *nomen nõ amittit, propterea quòd à præpollente materia denominationem sortitur. Sed quæ tamen sicca miscentur, non multùm diuersas à prædicta materia vires habent: sunt enim moderatiora, veluti myrrha, thus, crocum, galbanum & alia huiusmodi quæ cutem rarefacere, crassitiem humorum & spiritus tenuare, humorem noxium discutere, & partibus robur addere possunt. Eorum plures sunt cõpositiones à veteribus celebratæ, quæ ab Aëtio describuntur lib. 7. vide* κολλύριον.

ὑγρόμυρον. *compositio est vnguẽti humidi odorati. Habetur apud Aëtiũ lib. 16. cap. 114.*

ὑγρὸς πυρετός. *humida febris, in qua ægri à primo statim die sudant, sed sudore aut parum aut nullo modo leuantur. Huic opposita est febris sicca, cui sitis vehemens, lingua arida, cutis dura in modũ corij, & squalor plurimus toto corpore, vt scribit Galenus lib. aduersus Lycum.*

ὑδατίς. *aquula. Est pinguedinis superiori palpebræ substratæ extima parte incremẽtum. Nam cùm palpebra superior duabus membranis constet, quas ἡ περιόστεος reuertens creat, earum medium viscosa quædã atque vnctuosa occupant, quæ palpebras alio-*

qui ſiccas ſua pinguedine emolliant. Pinguis autem ea ſubſtantia palpebræ cuti naturaliter ſubſtrata in aliquibus, & præſertim pueris, ceu natura humidioribus, augeſcens ſupra modum ὑδατίδα parit, quæ oculum pondere ſuo grauans, fluxionem in eo excitat, facitque vt ab oculis humor præter naturam ſtillet. Palpebræ igitur hoc vitio detentis infra ſupercilia aquam intercutem repræſentant, nec ſurſum attolli poſſunt: ſi verò digitis ipſas deprimamus, indè digitos, quod medium intercedit, inflatur. Horis autem antelucanis potiſsimùm defluxione tentantur, neque cõtra ſolis ſplendores cernere ſuſtinent, ſed illacrymãt, continuiſq; lippitudinibus infeſtantur. Si magna ὑδατὶς eſt, nõ niſi manu curatur: quæ parua eſt, ſiccãtibus remediis iuuatur.

ὑδατῶδες. *aqueum. Id dicitur quod aquæ modo inſipidum eſt. Eſt autem ſaporis differentia quem aquoſus humor admixtus rebus inducit. Eſt autem is valdè obſcurus, & velut aqua ipſa in medio ſaporum omnium. Itaque eum qui calamis viridibus ineſt & gramini, non rectè aqueum velut ex antiquis nonnulli, ſed dulcem apellandum eſſe Galenus cẽſet lib. 4. ſimpl. med. Qui enim verè aqueus eſt, perinde atque aqua ferè ἄποιος eſt. Ob id quæcunque acria, acida, auſtera, vel ſalſa ſunt, aqueis comodè admiſcentur, ſi modò in cibos admitti debent & ſuauia ſunt futura. Siquidem aquei admixtio qualitates omnes exoluit. Sunt autem hæ ferè aquei vires: omnia æqualiter penetrat & peruadit, pauci alimenti eſt, ſtomachum offendit.*

Dicitur & alia ſignificatione aqueum id quod à mediocritate ſui generis deficiens ad aquam proximè accedit, vt in vinis id quod imbecillimum eſt & minimam ſuſtinet aquæ miſtionem, quod Hippocrates ὀλιγοφόρον *nominauit: & in vrinis alba & valdè tenuis: & in humoribus qui plurimùm ſeri habent. Eſt enim certum non ab aquæ ſapore, ſed ab aliis aquæ qualitatibus eiuſmodi omnia aquea nuncupari.*

ὑδατοειδὲς ἢ

ὑδατῶδες ὑγρὸν. *aqueus humor. Vnus eſt ex oculi humoribus, cryſtallinum anteriore parte circundans & medium complectẽs. Hic totum illud ſpatium, quod inter cryſtallinum humorem & pupillam intercedit, replet, ſectáque cornea tunica primus effluit. Cẽſetur autem verus humor, vt qui aquæ modo effluat & pellucidus ſit. Indè* ὑδατώδης *ſiue* ὑδατοειδὴς *dictus eſt. Alij verò ipſum* ὠοειδὲς, *hoc eſt, ouo ſimilem ſiue albugineum nuncupãrũt, vt ſcripſit Aëtius lib. 7. cap. 1. quòd magnam gerat cum oui humore albo & tenui ſimilitudinem. Cæterùm cum eo humore permultùm etiam ſpiritus ineſt, qui oculi tunicas ita diſtendit, vt nulla vſquam parte laxæ aut corrugatæ videantur. Magno vſui eſt, non modò replens ſpatium inter corneam & cryſtallinum medium, ſed vetans etiam ne ab externo aëre & ipſe cryſtallinus humor & vuea tunica exiccentur, ſimúlq; colorum diſcrimina primus excipiens, ne primo ſtatim eorum obiectu cryſtallinus perculſus læderetur.*

ὕδερος. *idem prorſus quod* ὕδρωψ.

ὕδερος εἰς ἀμίδα. *hydrops ad matellam. ſic dicitur à quibuſdam renũ morbus quem* διαβήτην *appellant, de quo vide ſuo loco.*

ὑδράγγελον. *ſic dicitur à quibuſdam* ἡ χαμαιδάφνη, *vt habetur apud Dioſcoridem.*

ὑδράργυρος. *argentum viuum. metallum eſt in argenti fodinis naſcens, album, aquæ inſtar liquidum, & valdè mobile. Duo ſunt eius genera, vnum naturale, alterum factitium eſt. Naturale, vt ait Dioſcorides, in argenti fodinis, cameratis earum te-*

ctis

ctis pendens & in stillas concretum reperitur. De eo scripsit Plinius, in argenti venis lapidem esse, cuius vomica liquoris æterni argentum viuum appellatur: factitium autem ex minio paratur hũc in modum, In patinam fictilem minium inditur, atque vbi diligenter luto circũlita est, accensis carbonibus superponitur: posteà quæ operculo adhæserit fuligo deradenda: hæc enim postquam refrigerata coierit, argentum viuum est. Natura vtrique eadem: ideò & ὑδράργυρος vtrunque à Græcis dictum, & à Latinis argentum viuum: quorum hi quidem in indendo nomine mobilitatem eius contemplati sunt, hi verò eam quam habet cum aqua similitudinem. Nomen enim ex aqua & argento ductum est, quòd argenti quidem colorem referat, nec tamen vt argentum vno loco consistat, sed aquæ modo diffluat, ob id ab Aristotele ἄργυρος χυτὸς dicitur, quod nomen Alexander Aphrodiseus ὑδράργυρον interpretatur. Verùm Plinius purum illud & natiuum nominat argentum viuum, factitium autem illud ex minio, hydrargyrum, diuersis verbis diuersas res significari putans. Certè Dioscorides eodem nomine vtrumque appellat, quòd non natura modò, sed etiam facultas vtrique par esse videatur. vtrumque album, liquidum, in plano diffluens, nec per se concrescẽs, quoniam plus aëreæ, vt ait Aristoteles, quàm aqueæ substantiæ continet. Ignem in tantum refugit, vt vase conclusum superiora petat & operculo adhæreat. Dioscorides potũ vim pernicialem habere dixit, quòd suo pondere interna exedat, cuius sententiam sequutus Galenus, ipsum recenset in eorum numero quæ erodendo interimunt, nec tamen vllum se periculum virium eius fecisse prodidit. Nũc ipsum Venerea illa lues quam plærique morbũ Gallicum appellant, in cuius curatione vsum aliquem præbet, notissimum reddidit. Siquidem vnguentis exceptum & corpori illitum, caput & neruos petit, & pituitosas distillationes in os & gingiuas cõcitat, quas manifestò & tumefacit & exulcerat. Cæterùm ex argento viuo ignis calore in altum sublato, chymistæ argentum viuum machinantur quod sublimatum appellant, argenti viui puri & atramenti sutorij æqualibus portionibus cum aceto tritis donec argentum viuum penitus disparuerit. Ex quibus conflata massa resiccatur, deinde in fictilibus patinis luto diligenter obturatis trium ferè horarũ spatio coquitur, mox aufertur, & cùm patinæ refrixerint, quicquid liquidi solidique in iis est eximitur, rursúsque teritur, aceto subinde aspersum, & coquitur. Id quod tam sæpe fieri debet, donec omne argentũ viuum in operculum sublatũ ignis calore concreuerit. Id insignem erodendi vim habet, & potum non aliter quàm calx viua interficit.

ὑδραστίνη. *dicitur à quibusdam* ἡ κάνναβις ἀγρία, *sicut habetur apud Dioscoridem.*

ὑδρέλαιον. *aqua oleo mista: incerta autem & multiplex misturæ ratio est. Refrigerat, ideóque à Galeno adhibetur ad dolores capitis ex febre, & ciendis vomitionibus conuenit si tepida detur.*

ὑδρεντεροκήλη. *herniæ species composita, quando videlicet vnà cum intestino aquosus humor in scrotum descenderit.*

ὑδρόγαρον. *garum aquosum, hoc est, garum aqua dilutũ. minùs calefacit & siccat quàm garum simplex. vide* γάρον. *Aëtius lib. 3. cap. 84. habet descriptionem* ὑδρογάρου καθαρτικοῦ.

ὑδροκέφαλον. *est tumor capitis aquosus. Colligitur enim aliquando in capite tanta humoris copia, vt eo caput supra modum intumescat. Is vt plurimùm quidem aquosus*

est, aliquando tamen fæculentus aut sanguine dilutus. Est autem omnis piger & deses, tribúsque in locis colligitur, ex quibus totidem ὑδροκεφάλου differentiæ existũt. Aut enim inter cutem & pericranium, aut inter cranium & pericranium, aut inter cranium & cerebri membranas coaceruatur. Addidêre & veteres, inquit Aëtius, quartam differentiam, inter cerebrum & eius membranas, sed quæ nullam recipiat curationem. Multis autem de causis aqueus ille humor colligitur, quarum aliæ euidentes, aliæ internæ sunt. Interna quidem est cùm spõte sua vasa capitis rarescunt, & aquosam illam substantiã, quæ sanguini mista est, in locum aliquem effundunt, vnde totum caput intumescat. Externa verò euidénsque causa est plaga aut contusio, non omnis quidem sed quæ infantibus præsertim ab obstretrice infertur in puerperio, rudiùs cõtrectato, appressóque eorum capite. Ob id puerulis maximè morbus hic innascitur, éstque eorum proprius. Singularum eius specierum discrimina à Paulo & Aëtio explicantur.

ὑδροκήλη. ramex aquosus. Est tumor aquosus corporum scrotum implicantium. Galenus in lib. de tumoribus præter naturam, scribit aquosum eum humorem in tunicis quæ testes ambiunt coaceruari: Paulus verò geraliùs ἐν τοῖς περιπλέκουσι τὸν ὄσχεον σώμασι. Cæterùm humor hic colligitur, vt Celsus ait, integris testiũ eiusmodi mẽbranis, quãuis iis quoq; ruptis vel laxatis interdũ colligi posũt. Sunt autẽ duæ species τῆς ὑδροκήλης, authore Celso. Nã vel inter tunicas is humor increscit, vel in mẽbranis quæ ibi circa venas & arterias sunt, vbi hæ grauatæ occalluerũt. Ac ne ei quidem humori qui inter tunicas est vna sedes est. Nã modò inter summã & mediã, modò inter mediã & imã consistit. Verùm Paulus hãc secundã differentiã non expreßit, dixítque colligi magna ex parte in tunica erythroide circa anteriorem testiculi regionẽ, qua potissimùm membrana illa à testiculo separatur, alibi autem rarißimè. Aliquando verò, vt idem Paulus docet, peculiari quadam tunica humor ille comprehenditur, vocántque hoc malum chirurgi ἐν ἐπιγεννητῷ, quòd in mẽbrana supernascente, & quæ priùs non erat, ille continetur, veluti atheroma quoddam aut steatoma, speciémque aliquam tertij testiculi præ se fert. Sciendum autem est non semper aquam colligi in eo morbo, sed humorem sanguineum interdum vel fæculentũ. Meminit & Aëtius τῆς ὑδροκήλης inter morbos mulierum. Aspasiámque authorem sequutus scribit circa pudendi alas consistere, inflationi similem, debili ac molli tumore, & aliquando alteram tantùm, quandoque vtramque partem occupare, & ad contactum exhibere speciem quandam fluctuantis humoris.

ὑδρόμελι. aqua mulsa. aqua melle mista, sed mistionis & conditurae variæ reperiuntur differẽtiæ. Alij duabus pluuiæ aquæ veteris ad vnam mellis partem additis ita insolant. Alij fontanam aquam adiiciunt & ad tertias partes decoquunt, & ita recondunt, aquam ad tertias decoctam pluuiali æquiparantes. Alij ex aqua niuali conficiũt, ad maiorem refrigerationem: & χιονόμελι appellant. Columella lib. 12. cap. 12. parandæ aquæ mulsæ rationem apertißimè explicat his verbis, Per se facienda erit optimo melle aqua mulsa. Hac autem non vno modo cõponitur. Nam quidam multos ante annos cœlestem aquam vasis includunt, & sub dio in sole habent: deinde cùm sæpius eam in alia vasa transfuderint & eliquauerint (nam quoties etiam per longum tempus diffunditur, aliquot crassamentum in imo simile fieri reperitur) veteris aquæ sextarium cum libra mellis miscent. Nonnulli tamen cùm austeriorem

volunt

volunt efficere gustum, sextarium aquæ cum dodrante pondo mellis diluunt, & ea portione repletam lagænam, gypsatámq; patiũtur per Caniculæ ortum in sole quadraginta diebus esse, tum demum in tabulatum, quod fumum accipit, reponunt: nonnulli quibus curæ non fuit cœlestem inueterare aquam, recẽtem sumunt, eamq; vsque ad quartam partem decoquunt: deinde cùm refrixerit, si dulciorem mulsam facere volunt, duobus aquæ sextariis sextarium mellis permiscent, si verò austeriorem, sextario aquæ dodrantem mellis adiiciunt, & his portionibus factam in lagænam diffundũt, eámque, vt suprà dixi, quadraginta diebus insolatam, posteà in tabulatum quod suffumigatur reponunt. Hæc quidem Columella, cui non dissimilia Palladius tradidit. Sed animaduertendum est id ὑδρόμελι esse conditiuum & inueteratum, quódque ad vsum familiæ confici & seruari consueuerat. Easdem enim quas mulsum vires possidet, & vetustate saporem vini assequitur, vsumq; præstat, ætate media adynamo vino aut loræ in recreandis viribus respondens. Id propriè ὑδρόμελι vocari Dioscorides scripsit, itémque Plinius, qui vinũ etiam appellat, propter saporis & virium similitudinem. Sola vetustate differt ἀπὸ τοῦ μελικράτου, quod aqua mulsa est subita & recens, cùm vtriusque eadem mistionis ratio fuisse videatur, impares autem vires & vsus diuersus, id quod ex Dioscoride perspicuum est. Nec desunt, inquit Dioscorides & Columella, qui ὑδρόμελι appellent quod à melle elutis aqua fauis cõfici seruaríque solet. Verùm id ἀπόμελι est, de quo suprà suo loco.

ὑδρόμηλον. hydromalum. Genus potionis est sic dictæ à malis cotoneis quæ Græci μῆλα vocant. Sed non vna conficiendi ratio traditur. Dioscorides fieri dicit duabus mensuris aquæ coctæ & sub Caniculæ sydus insolatæ, additis ad vnam melomelitis facti ex cotoneis. Oribasius parari scribit succi cydoniorum sextariis quatuor, mellis octo, aquæ duodecim simul mistis & insolatis sub Canicula. Paulus duas habet cõpositiones, vnam quæ recipit succi cotoneorum exemptis nucleis contusorum sextarios duos, mellis tres, aquæ quatuor: incoquuntur despumando ad tertias. Alteram verò quæ fit hoc modo: malorum cotoneorum frustulatim incisorum nucleis ablatis pondo quinque, in aquæ fontanæ sextariis decem coquũtur dum intabescãt, deinde refrigerata eximuntur, expressóque succo proiiciuntur, aquæ modo dimidia mellis mensura temperatur, iterúmque incoquitur despumando, quoad octaua portio absumpta fuerit. Aëtius cydonia contũdit, & colati succi sextario adiicit mellis sextarios duos, aquæ pluuiæ ad tertias coctæ sextarios tres, sed eo ordine, vt primùm aquam decoquat, deinde mel adiiciat, cúmque simul efferbuerint spumáque omnis adempta fuerit, & ab igne semota refrigerari cœperint, malorum succum adiiciat. Posteà fictilibus excipit, oblinit, & in cella vinaria reponit, eóque vtitur post dies quadraginta. Paulus monet etiam ex malis dulcibus à quibusdam parari, Aëtius verò ex crustuminis quoque & aliis pyrorum generibus, & quandoque etiam rosas ammisceri resectis vnguibus, inque eo per noctem & diem macerari, deinde excolatum asseruari, nec acessere. Cæterùm propriè dictum ὑδρόμηλον refrigerat, adstringit, prodest stomacho, dysenteriæ, hepaticis, renũ vitiis & vrinæ difficultatibus.

ὑδρόμφαλον. est superuacui humoris circa vmbilicum collectio. Continetur interdum humor hic sub vmbilico, indéque in tumorem attollitur.

ὑδρορόδινον. aqua rosaceo oleo mista. Sumpta refrigerat ciétq; vomitionem. Datur à Galeno iis qui pharmaca deleteria hauserũt, si post vomitus ventriculus videatur vri.

ὑδρορόσατον. *potio est ex rosis facta. Conficitur autem apud Paulum ex libris* IIII. *rosarũ à quibus vngues fuerint exempti, aquæ sextariis* V. *mellis sextariis* II. *Aliter Oribasius, miscens mellis optimi libras* XXX. *foliorum rosarum libras* X. *aquæ fontanæ libras* LX. *Coquit aquã donec ferueat, & exempto ab igni vase rosas iniicit, tum vas occludit donec perfectè cocta sint, posteà defæcatis rosis mel seorsum coctũ despumatúmque earum decocto infundit. Aëtius in eo cõficiendo aquæ pluuiæ sextarios* IX. *coquit donec tres supersint, in quos rosarum per diem noctémque præsiccatarum libram vnam coniicit, & vas pluribus operimentis probè contectum asseruat. Sequenti die aquam excolat, & rosas non expressas abiicit, & mel in mortario contritum aquæ immiscet, totúmque fictilibus vasis recẽtibus crudisque exceptum, paucorum dierum spatio insolat, & in cella vinaria reponit. Hoc multò efficacius quàm mel rosaceum frigefacere scribit. Sed omnium delicatissimè Actuarius ὑδρο-ῥόσατον cõponit, aquæ libris* X. *Zacchari libris* V. *Coquit donec spissa euadãt, deinde addit succi rosarum libram vnam. Sic febribus apprimè vtile esse scribit.*

ὑδροφοβία :

ὑδροφόβος. *aquæ metus. Symptoma est morsus rabiosi canis. Aliis statim, aliis quadragesimo die, aliis etiam seriùs superuenit. sed nemo eorum qui à rabioso cane demorsi fuerint immunis ab ea affectione est, qui neglexerit aut malè subierit curationem, ídque maximè si corpore fuerit cacochymo & melancholico. Intantùm autẽ aquam (nec eam modò vt fertur, sed omne etiam liquoris genus) metuunt, vt ea visa animo vehementissimè perturbentur. Res quidem admiratione digna, cùm ita affecti canibus ferè similes euadant non modò rabie, latratibus & morsibus æquè pestiferis, quibus obuiàm factos petunt, sed calida etiam siccáque intemperie & siti. Huius causas qui inuestigarunt existimant eos aquam tantoperè auersari, quòd in ea, tanquam in speculo, intueantur se rubenti facie, toruis oculis, & supra humanũ morem efferatis. Vnde non aquam modò, sed quicquid etiam pellucidum est abhorrẽt. Alij dicunt fieri in iis hydrophobiam quòd canis à quo demorsi sunt, imaginem in aqua cernere sibi videantur. Nam, vt fertur, cùm philosophus quidam eo affectu laboraret, & falsò, sicut cæteris, canis species ante oculos obuersaretur, & propterea à bibendo deterreretur, animũ fortiter recolligens, secúmque reputans quàm absurdum sit canem in balneo versari, aquam intrepidè bibisset, sitimque explesset, curationẽ est consequutus. Alij metum aquæ gigni docẽt ex immodica siccitate, quasi in contrarium habitum mutata penitus humida eorum substantia. Sunt qui vanam esse huius rei causæ inquisitionem dicant, ipsámque ὑδροφοβίας nihil aliud esse quàm insaniæ ex atra bile genus. Est enim magna huius veneni cum eo humore similitudo, notúmque est valdè differentes esse melãcholiæ differentias, cúmque omnium melancholicorum communis sit metus, alios tamen alia timere.*

ὕδρωψ. *morbus est in tumorum genere præter naturam. Verùm tumor aliàs totius corporis est, interdum autem ventris. Ille perpetuò ab humore, hic etiam aliquando à flatu excitatur. Quò fit vt triplex sit omnis hydrops. Alius enim fit humore per totũ corpus effuso, qui ἀνασάρκα, & ὑποσαρκίδιος, & σαρκίτης, & λευκοφλεγματίας dicitur: alius solo ventre aqua distento, qui ἀσκίτης: alius verò solo ventre flatu pleno & tumente, qui τυμπανίας siue τυμπανίτης appellatur. Sed omnium quidem communia ferè sunt ista, quòd iecinore vehementer refrigerato oriantur, sintq́; deprauatæ sanguificatio-*

guificationis symptomata siue primariò propter phlegmonem, aut schirrũ, aut aliud vitium iecur malè affectum sit, siue lege consortij quod illi cum aliis partibus intercedit, quódque omnis à cachexia initium sumat. Fieri quidẽ non potest vt hydrops vllus citra hepatis refrigerationem gignatur, id quod illi contingit tùm per se, tùm etiam liene aut ventriculo refrigerato. Compatitur præterea aluo & intestinis, maximè ieiuno, pulmoni, renibus, & septo transuerso. Sed & immodica per hæmorrhoidas, aut vterum, aut dysenteriam sanguinis vacuatio hydropem gignit, sicut & cõsuetæ vacuationis suppreßio. His enim de causis refrigeratur hepar, pòst verò aliquando & durum fit. Quamuis autem frigida intemperies hydropem pariat, omnes tamen hydropici & febricitant & sitiunt, quòd humor circum viscera deses nec per flatus salsedinem putredinémque colligat. Sed febris quamuis aßidua, lenta tamen est, cum pulsu paruo. Ad hæc omnes spirandi difficultatem, tumorem, grauitatem, colorem vitiosum, cibique fastidium incurrunt. Cæterùm tres illæ hydropis species manifestis ab inuicem distinguuntur differentiis. ἀνασάρκα toto corpore ex æquo tumet, redditque corpus laxum, pallidum & emortuo simile, & si digitum in carnem paulo altiùs adegeris, cauitatem ibi impressam diutißimè retinet. Causam habet proximam aquosum humorem, partim à iecinore manantem, partim à tota carne corporis veluti in aquam resoluta. ἀσκίτης est abdominis ab aquoso humore distentio. Colligitur ille inter peritonæum & intestina veluti in vtre quodam, vnde morbo nomen. Habet autem nonnihil spiritus secum admistum, in eo cùm venter supra modum intumescat, reliquum corpus alimentum non sentit & consumitur. Aliquando tamen inualescente morbo tumor ad femora vsque procedit, & pedes scrotúmque inuadit. Occupat nonnunquam & thoracem, id quod fit non tam ex propria ascitis ratione, quàm ex complicatione hydropis anasarca cũ eo. Hæc enim iam sunt illius rudimenta. Sed qua ratione humor eo loco colligatur, video dubitari. Mihi quidem videtur is & à iecinore & ab intestinis & ab omento reliquisque partibus non nisi aquã loco sanguinis habentibus in eam capacitatem exudare & sensim colligi, quod non debet magis mirum videri quàm eius humoris portionem nonnunquam in femora & in pedes, maximè post inambulationem, interdum in scrotum, veluti cuniculis sibi insitatam viam parare, & nonnunquam in thoracis spatium atque in vterum irrepere. τυμπανίας abdomen multo flatu distendit, nõ tamen sine vllo prorsus humore, cuius etiam aliquid omnino remistum est. Initiò inflationis cuiusdam species tantùm apparet, posteà verò flatus inspissatur & veluti nubilus euadit, vnáque cum flatu humor etiam quodãmodò nubilosus coaceruatur. Totus venter circumquaque tensus est, & percussus tympani modo sonat. Hic hydrops ab Hippocrate siccus nominatur. Omnium autem periculosißimus perhibetur à Græcis medicis, quod, vt arbitror, maior iecinoris siccitas eum pariat, quæ imbecillima omnino qualitate tollenda curandáque venit. Auicẽna verò nescio quam rationem sequutus ascitem cæteris periculosiorem esse pronunciauit.

ὕδωρ. *aqua. Est corpus simplex omnium humidißimum & frigidißimum: (nec tamen aqua, vti nec aliud vllum elementum, ita simplex est vt adamußim syncera sit, sed ad sensum dũtaxat comparata) tam enim pura est, vt nemo alterius cuiusuis rei misturam in ea deprehendat. Ac cùm aqua quidem simpliciter dicitur, eam intelligere oportet quæ reuera dulcis est, & quam* ἄποιον *Græci appellant, hoc est, quæ nec gu-*

ſtu nec olfactu alienã vllam qualitatem præ ſe fert, ſcilicet quæ nec dulcis, nec ſalſa, nec acida, nec acris, nec malè olens, nec putris, nec alio quouis modo inſuauis eſt, ſed omnis penitus qualitatis eſt expers, & omnis alterius rei mixtione caret, quæ guſtu aut olfactu deprehẽdi poßit. Eſt autem etiam pellucida, miniméque cœnoſa, ſed veluti diligentißimè colata, & ab omnibus quæ innatare ſolẽt ramẽtis libera. Huiuſmodi igitur aqua ſecundùm naturam ſuam humida frigidáque eſt, & potui iucundißima, atque omnium guſtabilium qualitatum media & veluti regula: facilè coquitur, non obſtruit viſcera, ſed per ea celeriter trãſit atque in vniuerſum corpus diſtribuitur, & quia dulcis eſt, nulláque qualitate maligna prædita, non poteſt eſſe inſalubris. Eius documentum nobis dedit Hippocrates, ſcribens aquam quæ citò calefit & rurſum citò refrigeratur leuißimam eſſe, leuitatem quidem non pondere æſtimans, ſed partiũ potiùs tenuitate, quódque in ſeipſam contrarias qualitates facilè recipiat. Siquidem aqua quemadmodum & cibus, quantò faciliùs alterari poteſt, tantò habetur præſtantior. Talis autem aqua ſicut citò alteratur, ita ſi quid in ea calefiat citò calefit, ſi quid incoquitur, citò coquitur: in qua enim tardiùs aliquid coquitur, craſſa, frigida crudáque eſt, & in præcordiis diutißimè moratur, & fluctuationes excitat, & in flatum mutatur & corrumpitur, & ita ventriculi robur diſſoluit, vt deteriùs proinde concoquat, ſed nec digerendo per corpus alimento aliquid magnoperè conducit, dicitúrque à veteribus ἀτέραμνον ſiue ἀτέραμνον ὕδωρ, hoc eſt, indomita atque incoctilis aqua, perinde atque ipſa legumina quæ difficulter elixantur. Aqua igitur quæ ἄποιος & tenuis eſt aqua propriè & ſimpliciter nuncupatur, omni vitio carens à quo aliæ non ſunt immunes. Sũt autem aquarum duæ ſummæ differentiæ, vna potabilium, altera earum quæ bibi non poſſunt. Earum quæ bibũtur quinq; ſunt in vniuerſum ſpecies, ὄμβριον, πηγαῖον, φρεάτιον, ποτάμιον, λιμναῖον, hoc eſt, pluuia, fontana, putealis, fluuialis, paluſtris. Eſt autem aqua pluuia authore Hippocrate lib. de aëre, locis & aquis, leuißima, dulcißima, clarißima & tenuißima, quòd quicquid leuißimum tenuißimúmque eſt à ſole ſurſum trahitur. Attrahit autem ſol non ex aquis modò, ſed ex aliis etiam corporibus. Quò fit vt ea aqua omnium facillimè putreſcat, vt quæ differentibus admodum qualitatibus prædita ſit: nec tamen propterea damnanda venit. Siquidem promptè alterabile eſſe plus habet laudis quàm vitij, ſi modò non deſint alia bonæ aquæ indicia quæ paulò antè explicaui. Eſt autem ſtatim vt decidit excipienda colandáque. Galenus tamen lib. 4. ſanitatis tuendæ apertè ſcripſit ſe aquam pluuiam non probare, ſed fontanã præferre, niſi quis velit id Galeni dictum non ad quemlibet aquæ pluuiæ vſum, ſed ad ſolius apomelitis confectionem referendum eſſe, quod præter cæteras dotes extergendi, vrinas mouendi, & bilioſa per aluum deiiciendi facultatem habere debet. At verò aqua pluuia neque exterget, neque cõcoquit: modicè autem adſtringit atque excretiones cohibet: eadem etiam facilè in bilem vertitur. Sunt autem aquæ pluuiæ tres differẽtiæ, vt habetur apud Hippocr. lib. 4. τῶν ὑετῶν θερινὸν, βροντιαῖον, λαιλαπῶδες, id eſt, æſtiua, tonitrualis & procelloſa. Harum æſtiuam cæteris præfert, quòd, vt annotat Galenus, humor per æſtatem calore attenuatus, & in halitus inuiſibiles dißipatus, atque iccirco clam nobis in aërem ſubuolans, ac deinde propter mediæ regionis frigiditatem, ventóſque reflantes & denſatum aërem iterum craſſeſcẽs eam pariat. Id quoniam æſtate contingit, cuius mediam partem ὥραν κατ' ἐξοχὴν veteres nuncupa-

nuncupabant, ὡραιομύδωρ, aqua eo tempore delapsa, ab Hippocrate appellatur, quo nomine idem quod θειελὸν significat. Secundùm eam ἐμβροντῆαιον, id est, tonitru excussa aqua habetur, quia per tonitru nubes impelluntur, colliduntur inter se, ignis & fulmina emicant, vnde tenuior & leuior aqua redditur. Quorum nullum quia in nimbosa aqua inest, ideo eam malam esse Hippocrates asseuerauit: siquidem eo cœli statu vna continua atráque nubes totum aërem occupat, quæ nec concurrit & decertat cum aliis nubibus, nec aërem calidum intra se inclusum continet.

πηγαῖον, hoc est, fontana, optima est iis qualitatibus quas initiò exposui prædita, præsertim cuius fons ad oriētem solem erumpit, quæq; per meatum aliquem mūdum aut purā colatur terram: sicut è contrario mala est, ægrè concoquitur tardiq; trāsitus est, cuius fons è petra scaturiens contra septentrionem fluit, solémq; auersum habet.

φρεάτιον, hoc est, putealis, frigida, crassa, terreáque est, difficulter excernitur, & ægrè digeritur.

ποτάμιον, siue ποταμιαῖον, id est, fluuiatilis, omnis perhibetur mala, excepta Nili aqua, quam omnibus bonæ aquæ dotibus insignitā esse veteres commemorāt, cùm aliorum fluuiorum aquæ ægrè concoquantur, siccent & siticulosæ sint, nisi fluuij ipsi per fontes perpetuos fluant, & aliis fluuiis non misceantur.

λιμναῖον autem, hoc est, palustris aqua, quoniam cœnoso in alueo continetur, limosa & grauis est, & quia non agitatur, velut mortua & semiputris. Possunt tamen in melioris aquæ inopia vitia hæc coctione emendari, sicut Galenus docuit cōment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

His addi possunt τὰ ἀπὸ κρυστάλλου καὶ χιόνος, id est, aquæ à glacie & niue manātes, quas deterrimas esse Hippocrates eodem libro scriptum reliquit. Cùm enim, inquit ille, semel concretæ fuerint, non ampliùs in pristinam naturam redeunt: sed quod in iis clarum, leue, dulcéque est excernitur & dissipatur, quod verò graue & turbidum est, relinquitur. Cuius rei hoc argumentum est, quòd si aquā certo pondere frigoribus exposueris & postridie congelatam calido in loco reposueris quo liquescat, eam vbi liquata fuerit multo pauciorem reperies. Quæ verò bibi non possunt aquæ multorū generum sunt: θαλάττιον, στυπτηριώδης, ἀσφαλτώδης, χαλκανθώδης, νιτρώδης, θειώδης, hoc est, marina, aluminosa, bituminosa, atramentosa, nitrosa, sulphurea. Harum marina propter salsedinem bibi non potest, atque si bibatur non concoquitur, hæret præcordiis, incendit viscera, sitim ingentem excitat. Neque enim veluti aqua dulcis frigida humidáque est & partium tenuium, sed tantùm ab ea distat, quanto plus salis habuerit, eam enim ob causam aqua maris mortui longiùs recedit à facultatibus aquæ dulcis quàm aqua marina, quòd multo plus salis cōtineat.

Similiter de reliquis aquarum differentiis iudicandū est, quæ pro mistionis qualitate & modo plus minúsue à facultatibus aquæ dulcis & potabilis recedunt, nouásque comparant. Siquidem aqua per loca aluminis, bituminis, atramenti sutorij, nitri sulphurísque plena permeās, huiusmodi substantiæ aliquid abstergit secúmq; trahit, à quo ipsa inficitur, & natiuis qualitatibus exuta alienas acquirit. Quamuis autem hæ omnes aquæ bibi non possint, sunt tamen magni in medicina vsus, siue siccandum, siue calefaciendum, siue etiam adstringendum est, vt in singularum rerum explicatione videre licet.

ὑμὴν. membrana. Est pars corporis simplex, alba, neruosa, lata, plana, valida, tenuis fa-

ciléque dilatabilis. Hanc Græci nunc ὑμένα, nunc χιτῶνα, nunc μήνιγγα indifferenter appellāt. Res enim eadem est, sed rationes diuersæ. Nam cùm partem aliquam vestit χιτών, cùm cerebrum foris integit, μήνιγξ, alias ὑμὴν dicitur. Est autem omnium corporis membranarum amplissima cutis, partium subiectarum tegumentum, munimentum, ornamentum, quanquam composita sit ex neruo, carne, venulis, & alicubi arteriolis, sed ante cutim ὑποδερμὶς sensu destituta, ex cutis excremento producta & tota cuti supertensa. Præter hanc autem singuli etiā musculi suas habent membranas siue tunicas, ex neruorum tunica exortas, aut etiam ex periostiis ligamenta in musculos deducentibus. habet & cranium membranam suam dictam περικράνιον, quæ ex meninge crassa conflata totum craniū ambit. Insunt & oculis suæ membranæ, ἐπιπεφυκυῖα, κερατοειδὴς καὶ χοροειδὴς siue ῥαγοειδὴς, ex cerebri meningibus efformatæ: ad hæc ἀμφιβληστροειδὴς, & quinta cādidissima, humorem crystallinum vndique ambiens. Habet & palatum & os suam à neruo quartæ coniugationis contextam. Habent & fauces & epiglottis & larinx & aspera arteria suam, cum interna œsophagi & ventriculi tunica continuam, tenuem, densam modicéque siccā, villis rectis constantem. Habet & tota rhachitis productam ab vtraque meninge. Spondyli verò ex seipsis membranam tertiam habent crassissimam, ex ipsorum ligamentis natam, qua aduersus omnes iniurias communiuntur. Similiter & ossa reliqua membranā suam vel ex suis ligamentis producunt, vel ex pericranio huc vsq; continuato, à quo etiam ὑπεζωκὼς & περιτόναιον proficisci possunt videri. Habent verò & proprias membranas singula viscera, quas & tunicas appellare licet. Sunt autem & in membranarum numero ὑμὴν, quæ pudēdo muliebri inest, & χορίον & ἄμνιος & ἀλλαντοειδὴς, & prætereà in toto corpore quàm plurimæ. Ex mēbranis autem quædam villos habent, vt venarum, arteriarum, œsophagi, ventriculi, intestinorum, vteri, ambarum vesicarum tunicæ propriæ, cutis, membrana carnosa, tunica interna asperæ arteriæ, epiphyses membranarum in orificiis vasorum cordis, tunica tertia & extima rhachitidis: & harum quidem villorum genus vnum longum, transuersum, obliquum, vel solum habent vel præcipuum, quædam duo, alia etiam tria. Aliæ verò villis carent suntque in omnem partem papyri modo diuiduæ & simplices & vndequaq; araneis figura similes vt meninges, pericranios, periostios, subcostalis, peritonæos, & quæ ab his duabus plurimæ nascuntur, & quæ tres fœtui sunt destinatæ, licet harum non paucæ colligentur tùm sibi tùm vicinis partibus per villosa quædam aut membranosa ligamenta tùm cuti tùm intercedēti passim adipi, tùm musculis, tùm partibus aliis subiectis. Quin & ipsa membrana alicubi carnosa magis effecta fit musculus, vt in musculo colli totius & faciei lato.

ὑοειδὴς. est os bicorne pluribus ossiculis contextum, in similitudinem literæ υ, ad radicem linguæ situm. Nomen habet ab hac similitudine, à qua etiam quibusdam dicitur ὑψιλοειδὴς. Sunt etiam qui λαμβδοειδὴς appellant, communi cum capitis sutura nomine, à litera λ, quæ inuersa non est valdè dissimilis ab υ psilo. firmamētum est musculorum linguæ & laryngis. Os namque eius maximum, quod totius ossis velut basis est, anteriore parte ad securitatem gibbum est, posteriore linguam spectante cauum, ad continendum. Huic autem alia duo vtrinque ossicula, velut duo cornua, vniuntur, vnum breuius & inferius, osse vnico constans, in thyreoidis (est autem laryngis chartilago) apophysim prælongam inserto: alterum gracilius, longius, rotundius, ossiculis

ſiculis tribus vel quatuor colligatis inuicem, ad ſtyloidis radicem aſcendentibus cõflatum. Quo loco quibuſdam præſertim mulieribus ligamenta ſunt tantùm ſine oſſiculis, ab oſſe hyoide ad ſtyloides aſcendentia. Eſt autem os hyoides quadrupedibus multùm diuerſum ab humano.

Ὑοσκύαμος. *Apollinaris herba & altercum, vt ait Scribonius Largus. frutex eſt caulibus craßis, foliis latis, oblongis, cõciſis, nigris. flores emittit è latere caulis, ordine prodeũtes, tanquam punicorum cytinos, ſcutulis ſeptos, ſeminum plenis vt papaueris. Tria huius genera: vnum floribus penè purpureis, folio ſmilacis, nigro ſemine, cytinis duriuſculis & ſpinoſis: alterum floribus effigie mali, ſemine ſubflauo, vt irionis, floribus luteis, foliis & folliculis ſimplicioribus. Ambo inſaniam, capitis vertigines & ſoporem gignunt, ideò in communi vſu damnantur. Tertium genus, vt quod mitisſimum eſſet, medici recepére, pingue, lanuginoſum, molle, candidi floris ſeminiſque, in maritimis ruderibúſque naſcens. Cuius occaſio ſi non adſit, rufum vſurpari oportet: nigrũ, vt deterrimũ, improbatur.* ὑοσκύαμον *Græci vocant, quaſi fabam ſuillam, quòd paſtu huius herbæ reſoluantur & conuellantur apri, vt prodit Ælianus. Illi vis eſt refrigerandi ad tertium vſque gradum.*

Ὑπάλειπτρον. *eſt inſtrumentum chirurgicum quo ſignificatur id omne quo ad illinendum vtimur, qualia ſunt ſpecillum, ſpathe, & quod* διπύρηνον *dicitur, quæ omnia in ſummo capitulum habent rotundum. Annotauit Galenus comment. 2.* εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ὑπεζωκὼς ὑμὴν, ἢ χιτὼν. *ſuccingens membrana ſeu tunica: vtranque enim ſortitur appellationem, ſed membrana quidem ab eſſentia, tunica verò ab vſu nũcupatur. Siquidem araneæ modo prætenuis, ac ex toto ſibi ſimilis, coſtas ſuccingit: indumentum verò eſt, ceu tunica quædam omnium ſpirationis inſtrumentorum. Siquidem coſtas omnes, muſculos intercoſtales internos, phrenas, ſternũ ſubungit & ſubtegit, & tunicã largitur pulmoni, aſperæ arteriæ, vti & œſophago, externã pericardio, arteriæ magnæ aſcẽdenti & deſcẽdenti, & venæ cauæ aſcendenti, quãdiu ſcilicet vaſa hæc per thoracẽ ferũtur. ſimiliter quoque neruis tùm à collo in phrenas, tùm à cerebro in ventrem infernum deſcendentibus. Eſt autem ea tunica gemina, dextra ac ſiniſtra, & vtraque dum ſibi in medio thorace cõtigua eſt, cohærens & vnita à mediis thoracis ſpõdylis ad medium ſternum fertur, thoracémque in duas partes æquales, dextram ac ſiniſtram, diuidit, ceu diaphragma quoddam & paries medianus. Quà autem coſtas ſuccingit ſimplex non eſt, ſed connata perioſtio coſtas ambienti, vt alia oſſa veſtire ſolet. Oritur autem vtraque ſuccingens tunica à ligamentis ſpondylorum thoracis, & mox parte ſui altera inuicem connectuntur, & per thoracem medium, quem, vt dixi, in duo æqua diuidunt, feruntur ad ſterni medium: indè verò vtraque ad ſuas coſtas & ſuam originem recuruatur, & vtris ſpeciem refert. Verùm eam aliqui à pericranio huc vſque continuato exoriri volunt, inter quos fuit Herodotus in lib. qui dicitur medicus, vt annotauit Galenus comment. in lib. 6.* τῶν ἐπιδημιῶν. *Venas & arterias ab azygo, arteria magna, mammalibus & phrenicis vaſis parte ſui his propinqua recipit: neruos autẽ à partibus dorſalibus quidem quà coſtas tegunt, phrenicis verò quà phrenas, ſeptis è cerebro ortis cætera. Dicitur alio nomine à quibuſdam* ὑποπλεύριος.

Ὑπεκκαύματα. *Hippocrates ſic appellauit* τὴν τροφὴν *Aphor. 14. lib. 1. ſuũ ſequens dogma, & omnium ferè nobiliſsimorum Philiſophorum, qui eorum, quæ animalia conſti-*

tuunt, elementorum ignem maximè vitæ esse causam existimarunt, sicut Galenus in comment. annotauit.

ὑπερικόν. *frutex ferulaceus, dodrantalis, rubens, folio rutæ, flore albæ violæ, luteo, qui digitis tritus sanguineum succum remittit, ex quo* ἀνδρόσαιμον *cognominatur. subhirsuta illi siliqua & tereti hordei magnitudine, semine intus nigro, resinosi odoris. vulgò herbam sancti Ioannis appellant.*

ὑπερκάθαρσις. *est purgatio immodica ex medicamento. In causa est vis nimia medicamenti, quod vasa ad ventrem attinentia mordens & aperiens, & continenter irritans atque conuellens corpora, vasorũ vires dissoluit. Sed cùm initiò vasa modicè pateāt, nec multùm imbecilla sint, non nisi quod tenuissimũ est miniméque naturæ familiare excernitur. Tandẽ verò vasis tùm multùm dehiscẽtibus, tùm imbecillioribus redditis succedit eorũ vacuatio quæ sunt naturæ charissima. Quamobrẽ flaua bilis primò, deinde pituita, demũ atra bilis, postremò sanguis, quem natura habet familiarissimũ excernitur, primùm quidem tenuissimus, deinde verò crassissimus. Itaque medicamento dato pituitam ducente, si immodica fiat purgatio, primùm flaua bilis, mox atra, vltimo loco sanguis excernitur. Si verò quod flauam bilem ducat exhibitum sit, pituita sequetur, tertia atra bilis, quartus tandem sanguis. Quòd si medicamentum datum sit atram bilem purgans, eam quidem primum vacuabit, deinde flauam, postea pituitam, postremò sanguinem, tãquam ex inanimis iam vasculis effluentem. Cùm enim ea non ampliùs in se continere alios succos præ imbecillitate possunt, eorum verò ora aperta fuerint, nec irritare medicamentum desinat, nec familiarem præterea succũ possit attrahere, necesse est reliquos eo ordine quem diximus, excerni.*

ὑπερσάρκωσις. *carnis excrescentia. Est carnis inutile incrementum in quacunque corporis parte. Neque enim in vlceribus solùm, verùm etiam in oculis, auribus, gingiuis, naso, testiculis, & aliis plærisque partibus caro supercrescit: est igitur morbus in incõmoderatione magnitudinis, siue ex eo genere quod in quantitate magnitudinéue partium spectatur. Itaque vel excindi debet, vel medicamẽtis cathæreticis absumi. Huiusmodi incrementi præcipua causa est boni sanguinis in carnem vberior affluxus. Quare curatio eius perficitur iis quæ contrariam sarcoticis habent facultatem: vocantur autem ea* καθαιρετικὰ, *de quibus suo loco dictum est.*

ὑπερῴα. *est pars oris superior, modicè concaua, foraminibus pertusa, quibus à cerebro pituita in os descendit. Extenditur à faucibus ad dentes vsque, & in fornicis aut cameræ modum concaua est, sed leniter nec supra modum, vt iis accidit qui sunt acuto capite, quemadmodum initio lib. 6.* τῶν ἐπιδημιῶν *Hippocrates annotauit. Est autem palatum veluti cerebri basis, firmata osse sphenoide, quòd propterea Galenus* τὸ κατὰ τὴν ὑπερῴαν ὀστοῦν *aliquãdo appellat. Per id multa cerebri excrementa in os descendunt. Est enim multis pertusum foraminibus, sed crassa mẽbrana intrinsecus obductis, quã & vẽtriculo & gulæ & vniuerso ori cõmunem esse anatomici perhibent.*

ὑπήνη. *est, vt scribit Homericus interpres,* τὸ ἐπάνω χεῖλος ἀφ' οὗ πρῶτον χνοᾶται χνοῦς, *hoc est, superius labrum vbi primum lanugo oritur. Cælius tamen barbam circa vtrumque labrum fruticantem ita vocari scribit.*

ὑπογάστριον. *pubes. Dicitur, vt ait Pollux, pars ea ventris quæ ab vmbilico ad pilosas vsq; genitaliũ partes pertingit. Alio nomine* ἦτρον *vocari idẽ author est. A Latinis*

imus

imus venter rectiùs fortè dicetur quàm pubes, quam peculiari nomine ἥβην appellāt.

ὑπόγειον. dicitur à quibusdā τὸ ἀείζωον siue sedum maius, quoniam in suggrundiis ferè nascitur quæ γεῖσα Græci vocant.

ὑπογλουτίς. dicitur ab anatomicis carnosa ea pars quæ sub natibus deorsum versus ad femur pertendit.

ὑπογλώσσιον. sic à quibusdam dicta est δάφνη ἡ ἀλεξάνδρεια, vt habetur apud Dioscor.

ὑπογλωσσίς. genus arteriaci medicamenti, constans ferè iisdem ex quibus & arteriaca medicamenta inflammationes arcētia. Facultatem autem habet leniendi, læuigandi simúlque remittendi asperitates, & si quid reliquum est inflammationis id concoquit & persanat. Eiusmodi pharmaca parantur ex passo, gummi, tragacantha, glycyrrhiza, quibus si libet addere detergentia, cōuenient mel despumatum, amygdalæ, resina terebinthina, ficus, vua passa, semen iridis & alia eiusmodi. Ex his paratur pharmacum quod linguæ subditur. Sic enim eo paulatim liquescente, asperæ arteriæ summum madescit & irrigatur. Oportet autem reniti tussi & ne excitetur cauere. Obluctātes autem vt ne tussiant, quod ex pharmaco defluit, in asperam arteriam excipient. Multa huius generis pharmaca describuntur à Galeno lib. 7. τῶν κατὰ τόπους.

Ὑπογλωσσὶς etiam dicitur à quibusdam inferior linguæ pars, quæ subiectam attingit maxillam.

ὑποδειρίς. vltima colli anterioris pars cui proximè subest iugulum.

ὑποδεσμίδες. appellantur ab Hippocrate binæ fasciæ quæ priores fracturis adhibentur, & obuoluuntur antequam panni iniiciantur, vt annotat Galenus: quæ verò iniectis pannis fasciæ superdantur, eas Hippocrates ὑποδέσμους vocat.

ὑπόθετον. trochiscus, sic dictus quòd ano subiiciatur ad intestinorum tormina & ani dolores. Compositio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 12.

ὑποκιστίς. dicitur quod sub cistho ad radices nascitur, malo granato immaturo simile, vnde & à quibusdam κύτινος vocatum fuit. Eius tria genera Dioscorides facit, rufum, herbaceum, candidum, cui succus exprimitur vt acaciæ. Plinius rufa & candida hypocistide contentus est. Nascitur sub cistho, vnde & nomen habet, sub quo prosilit sicuti sub arboribus fungus. E radicis ferè medio velut infixa pullulat. Sunt autem qui ὑποκιστίδα & κύτινον differre velint, dicentes κύτινον id vocari quod ad radices cisthi subnascitur: succum verò ab eo expressum ὑποκιστίδα appellari, quod & videtur Paulus Ægineta existimasse. Vim habet ὑποκιστὶς valdè adstringentem, & est efficax remedium ad omnes fluxionum affectus, vt reiectionem sanguinis, profluuia muliebria, cœliacos dysentericósque affectus. Quin & si quam partem roborare consilium est, quæ plusculo humore exoluta fuerit, robur ac firmitatem non paruam addit.

ὑπόκοιλον. sic dicitur pars ὑπὸ κοίλῳ τῶν ὀφθαλμῶν subiecta. vide κοῖλον.

ὑπομηλίς. mespili genus quod ὑπομηλὶς dicitur: vel, vt aliis placet, pomum sorbo simile.

ὑπονομώδες ἕλκος. cuniculosum, seu cuniculatim depascens vlcus, quod scilicet pluribus transuersisque itineribus sub cutem serpit: ὑπονόμους enim, à quibus ὑπόνομα ἕλκη dicuntur, Græci subterraneos canales, & opertas fossas siue cloacas appellant.

ὑπόξηρα μορία. appellantur ab Hippocrate partes corporis quæ in extremitate tenuātur. Cuiusmodi brachium est iuxta primam palmæ partem & crus iuxta pedem, sicut

Galenus annotauit comment. 3. de τὸ κατ' ἰητρεῖον.

ὑποπλευρίδιος ὑμὴν, ἢ χιτών. subcostalis membrana seu tunica. vide ὑπεζωκώς.

ὑπόπυον. est collectio puris copiosi sub cornea oculi tunica. Aëtius speciem esse πυώσεως statuit uti & ὄνυχα, sed hunc quidem in circulo iridis similem videri vngui resecto, ὑπόπυον autem abundare multo pure, & dimidium nigri occupare aut per totam corneam tunicam pellucere. Docet autem fieri citra exulcerationem post dolorem capitis aut lippitudinem, & aliquando post phlegmonem accidere, effuso sub corneam sanguine & in pus verso. Sunt autem τοῦ ὑποπύου symptomata dolor pulsatorius vehemens, rubor totius oculi & temporum dolor.

ὑποσαρκίδιος. hydropis species qui & σαρκίτης & ἀνασάρκα, & λευκοφλεγματίας dicitur. vide ὕδρωψ.

ὑποσπαδιαῖος ἢ

ὑποσπαδίας. dicitur cui glans non recta sed sub cane perforata est. κύνα autem siue κυνοδέσμιον, hoc est, canem vel caninum vinculum vocant id quo cutis membri genitalis cum glande colligatur. Vitium id à prima origine contrahitur. Quia autem glans nõ rectà forata est, sed sub eo vinculo, qui sic affecti sunt vrinam anterius facere non possunt, nisi pudendũ ad pubem reflectant, neque liberos generare, quòd semen ipsorum nõ possit rectà ferri in vterum. Differunt ἀπὸ τῶν ἀτρήτων, quòd hi neque in glãde ipsa neque in eius vinculo foramen habeant.

ὑποσπαθισμός. est incisio tribus diuisionibus supra frontem facta ad pericranium vsq;. Nec tamen tribus illis lineis frontem incidisse satis est, sed subiiciẽda etiam est spatha, vnde sectioni huic inditum nomen fuit & per subditas partes transmittenda, totúmque id spatium ad membranam vsque caluariæ excoriandum, eo modo quem docet Paulus lib. 6. cap. 6. Sic enim & caro & vasa quæ illic habentur omnia cicatricem callúmque contrahent, minúsque per ea patebit via humori in oculos & subiectas fronti partes stillanti. Adhibetur enim id sectionis genus fluxioni multæ & calidæ ruenti in oculos, ex qua tùm rubet facies, tùm in frõte sensus quidam & veluti motus vermium aut formicarũ oboritur. Aëtius tamen id curationis genus inefficacius esse τοῦ περισκυθισμοῦ existimat, & ab iis tantùm vsurpari qui alterius deformitatem refugiunt.

ὑπόστασις. est crassior vrinæ portio secreta & subsidens. Partem quidem esse vrinæ patet quòd & à renibus per emulgentes venas trahitur simúlque cum reliqua vrina excernitur, quódque omnis vrina eam, licet aliquando tam tenuem & obscuram, vt nulla ferè appareat, confusam vel secretam contineat. Sicut autem serosa vrinæ portio, ita id etiam quod post in ea subsidet mutationem concoctionémque aliquam tùm in renibus tùm in vesica adipiscitur caloris natiui beneficio qui iis in partibus ipsáque etiam vrina continetur. Siquidem pro eius modo perfectæ vel imperfectæ concoctionis signa in vrina cernuntur. Est autem vrina eius caloris particeps non modò quamdiu in nobis ea continetur, sed postquam etiam excreta est, donec putrere & fœtere incipiat. Hic igitur calor, cuius vis est separare ea quæ sunt diuersorum generum, si optimus est & robustus, crassiorem illam partem vndique secernit, & in medium propellit. Cùm enim æquabiliter per totam vrinã sit diffusus, nulla ratio est cur ea magis in dextram partem aut sinistram inclinet. Descendit autem infrà propter crassitiem & grauitatem, quódque flatulento spiritu careat, quia optimè

concocta

concocta sit. Quoniã verò nõ omnibus sui partibus æquè grauis est, quod est grauissimũ matulæ fundũ petit, deinde quod paulò minùs habet grauitatis: deinde sensim quod minimùm graue est, ita vt gradibus quibusdam pyramidis speciem repræsentet. Cuius quidem figuræ causa, vti dixi, duplex est, tùm insiti caloris vis eam vndique & veluti circulo (sic enim eiusmodi motus peragi solent) depellẽtis, tùm inæqualis partium eius grauitas. Talis quidem est hypostasis figura situsq́;. Iam quod pertinet ad eius substantiam, eam & consistentia & copia mediocrem esse oportet, præterea quæ omnium maxima laus est, albam, læuem, & æqualem. Horum enim trium signorum in hypostasi tanta vis est, vt iis tãtùm tribus optimam vrinam medici definierint. Si enim hæc adsint, reliquorum nullum omnino defuturum videtur. Sunt namque perfectæ concoctionis inditia, ex qua reliquæ omnes notæ dependent. Nec tamen vlla hypostasis perfectè cocta est, sed cùm sit ex genere excremẽtorum, aliquid præter naturam in se contineat necesse est. Quicquid enim alimenti in sanguinem conuerti non potest, subsidet in vrina. Itaque prout concocta apparet, sanguinem etiam, vnde manauit, tantùm concoctũ esse declarat. Crassa enim crassum, sublimis flatulentum, flaua biliosum, liuida vel nigra melancholicũ aut corruptum significat. Ex consequenti verò caloris natiui, à quo cõcoctio perficitur, vim aut imbecillitatem denotat. Cæterùm albedo, quæ ex bonis notis prima est, in ea contrahitur, quòd solidæ partes, cuiusmodi sunt vasorum tunicæ, primùm quidem conatæ sint eam, vt & reliquum sanguinem, sibi assimilare: deinde verò renum interiores membranæ, vreteresque, & postremò atque etiam præcipuè, vesica, cui maximè facultas inest vrinam concoquendi, sicut & renibus attrahendi. Ex quo fit vt optima vrina vesicæ quoque optimè se habentis inditium primò sit, secundò renum, tertiò sanguinis & vasorum quibus ipse continetur, quartò iecinoris, deinde verò ventriculi. Sic enim vrinæ concoctio procedit, nec potest subsequens præcedentis vitium omnino corrigere & abolere. Quamobrem si optima est hypostasis è vesica prodiens, omnibus iis in partibus optimè factam esse concoctionem testatur, & proinde partium solidarum robur, vimq́ue caloris natiui ostendit, sicut è contrario mala, partiũ solidarum & caloris imbecillitatem, à quo certum est omnia naturæ opera perfici. Ad hunc modum in mammis lac, in testibus semen, in abscessibus pus album euadit, ex cõtinua vasorum, neruorum, ligamentorum, membranarum, chartilaginum, ossium & reliquarum solidarum partiũ quæ sunt in sede affecta, alteratione. Quo fit vt aptissimè hypostasis puri comparetur, non quòd illa puris modo computruerit in venis, aut aliquid omnino purulenti habeat, sed quòd perinde atque pus alteretur, quódque iisdem notetur qualitatibus. Malè enim ij mihi videntur sentire, qui partem eam sanguinis quæ per febres putredine tentata est iam coctam secretámque & à natura cum vrinis depulsam, definiũt hypostasim esse. Quod si verum esset, oporteret profectò hypostasim eiusmodi non modò putredinis participem esse sed reuera pus esse, cùm tamen sola maximè putredine pus ab hypostasi differre Galenus extremo primo comment. in prognost. annotauerit. Quod si in febribus verum sit, quid iam dicetur de sanorum hypostasi, in quorum corpore nulla omnino putredo est? Sic fiet, vt aliam necessariò rationẽ materiámque hypostasis in sanis & in ægris statuere oporteat, cùm tamen nullo alio quàm perfecta, debili vel deprauata concoctione differant. Itaque bona hypostasis nec pus est, nec aliquid purulentum, etiamsi

candore, æqualitate læuitatéque, perinde atque pus, optima iudicetur. Ac de candore quidem dictũ est. æqualis autem ea dicitur quæ sibi omni ex parte similis existit, nec dissimilibus vllis partibus constat, hoc est, cuius partes omnes æquè tenues sunt & albæ. Sicut è contrà inæqualis quæ tota similaris non est, sed variis constat partibus, & consistentia coloréque dissidentibus. Læuis verò intelligitur quæ continua est nulláque ex parte diuulsa, sed sibi vndique cohæret, æquabili superficie. Sũt autem hæc omnia intelligenda de perfecta hypostasi, quæ talis euadit à robusto calore natiuo. Ab his verò notis quantùm quæque recedit, tantò plus minúsue calorem validum esse, & humorem vitiosum concoquere demonstrat. Est autem immensa ea latitudo, inq; ea innumeræ particulares differentiæ pro probitate concoctæ materiæ vitióque non concoctæ existunt. In colore quidem hæ ferè sunt, rubra, nigra, liuida, flaua: in consistentia, crassa, tenuis, maioribus vel minoribus portionibus inæqualis, adhæc κριμνώδης, πεταλώδης, πιτυρώδης. Quas quidem tres postremas differentias hypostasis malæ Hippocrates recenset. κριμνώδης autem dicitur quæ crassiori farinæ parti, quam Græci κριμνὰ appellant, similis est. Talis fit vel vehementer vsto sanguine crassiore, vel carnibus inæqualiter contabescentibus, hoc est, parte sui tenera & molli in aquam liquata à calore febrili: parte verò duriore resiccata eorũ in morem quæ in sartagine friguntur, atque per vrinas excreta. πεταλώδης autem efficitur ab eadem quidem causa, sed vehementiore. Nam si febris tanta est vt non modò carnes, sed partes etiam solidæ inæqualiter colliquẽtur, tunc πετάλοις, hoc est, foliis vel laminis similia subsidẽt. Verùm aliam etiam causam habere potest, nempe vesicæ erosionem & resolutionem, vt Gal. comment. aphor. 76. lib. 4. annotauit. Quòd si etiam magis intendatur calor, partésque solidas intantùm vrat & desiccet, vt iam non πετάλοιρ, sed πιτύροιρ, hoc est, furfurum, qui multò sunt propter maiorem resiccationem minores, speciem acquirãt, πιτυρώδης appellatur. His autem tribus differentiis, vt Galenus scribit, tertiam Hippocrates adiecit λεπτὴν ἢ λευκὴν, quam Galenus τῷ ἀφρῷ, hoc est, spumæ comparat: non enim vllam habet crassitiem. Fit à spiritu flatuoso tenaciùs remisto humori excrementitio & semicocto.

ὑπόστασις. significat aliquando apud Hippocratem humorum statum & consistentiam siue concretionem, hoc est, cùm humores intus manent quos vacuari oportebat, vt annotauit Galenus comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

ὑπόστημα. dicitur ab Anatomicis, vt ait Rufus, τοῦ αἰδοίου τὸ μὴ ἐκκρεμὲς. hoc est, pudendi virilis pars ea quæ minimè pendula est, quam alio nomine περίναιον vocari scribit: σῦμα autem idem dici testatur partem eam pudendi quæ propendet, indè quod ei subest ὑπόστημα nuncupatur.

ὑπόσφαγμα. est suffusio sanguinis in oculo ex ictu. species est τῆς ἐκχυμώσεως. Fit autem cùm ruptis aut contusis ex plaga vasis quæ in oculorum tunicis habẽtur, sed iis maximè quæ sunt in adnata membrana, sanguis sub eam subit. Ac primùm quidem is rubet, posteà verò liuescit. Eorum qui sic affecti sunt hoc vnum symptoma esse dicitur, quòd quæcunque videant rubra esse putent, vt Galenus lib. de sympto. causis annotauit, sed præsertim recente malo: ob id etiam ab Archigene αἱμάλωπα dictum esse putant. Sed tamen αἱμάλωψ generaliùs dicitur quàm ὑπόσφαγμα.

ὑπουλα ἕλκη. dicuntur vlcera quæ sub cicatrice latent, nec extra vllum sui inditium præbent.

ὑπόφλοιον.

ὑπόφλομον. ſic dictus eſt à quibuſdam mandragoras albus qui & mas vocatur.

ὑποχονδριακὴ μελαγχολία. vide μελαγχολία.

ὑποχόνδριον. appellatur tota illa corporis humani regio quæ à mucronata chartilagine vtrinque ad ilia vſque protenditur. Nominis ratio eſt quòd ὑπὸ τὸν χόνδρον ἐστὶ, hoc eſt, chartilagini ſubiacet, póſtque eam ſit. Nec verò muſculi tantùm, ſed & interna ſubiectáque illis viſcera eo pariter nomine appellantur, quod ſub notharum coſtarum chartilaginibus condita ſint: itaque ὑπογάστριον ab hypochondrio nõ diſtinguitur. Galenus lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν comment. 1. vbi Hippocrates hypochondrium ſimpliciter nominat, dextrum interpretatur propter excellentiã qua præſtat alteri.

ὑπόχυμα. ſuffuſio. Eſt craſſi humoris in cornea membrana iuxta pupillam concretio: vel, eſt affuſio humorum concreſcentium inter corneam tunicam & cryſtallinum humorem. Ea quidem ſedes eſt humoris ſuffuſionem committentis: ibi enim ſitus impedit ne cryſtallinus humor, qui ſolus à coloribus alteratur, res oculis obiectas præterquàm ſeipſum admittat, ſimúlque pupillam obſcurat. Qua in re τοῦ ὑποχύματος καὶ τοῦ γλαυκώματος differentiam iuniores poſuére, dicentes τὸ ὑπόχυμα non aliud eſſe quàm humorem concretum illic, vbi diximus, ſitum: γλαύκωμα autem alterationem eſſe humoris cryſtallini in glaucum colorem ab humiditate quadam intra ipſum contenta, cùm tamen veteribus medicis idem eſſet vterque affectus: quanquam non eo tantùm diſcrimine ſeparentur, ſed etiam quòd omnes ſuffuſione laborantes lucem videant aut multam aut paucam: qui verò γλαύκωμα, quíque ἀμαύρωσιν patiuntur, lucem omnino nullam cernant. Eſt autem ſuffuſio duplex, vna propriè dicta, quæ eſt oculorum per ſe ſuffuſorum morbus ab humore craſſo pupillam obſcurante: altera verò impropriè, in qua oculi non primò & per ſe patiuntur, ſed viſa quædam viſis propriè ſuffuſorum ſimilia repræſentant. Verùm facilis diſtinctio eſt. Siquidem in propriè dicto hypochymate viſa alteri tantùm oculo non vtrique ſimul per initia apparent, eáque in oculo perpetua ſunt, etiamſi cibos pauciores & [illegible]hymos æger ſumpſerit & probè coxerit, vel humorem aliquem ex ſtomacho vomitu aut deiectione reiecerit: præterea pupilla paucis admodum poſt initium viſorum diebus euadit tenebroſa & impura, vel ſub rhagoide, ſi pupillæ figura retinetur, vel ſupra rhagoidem, ſi vitiata eſt. Quod verò impropriè dicitur hypochyma in oculis quidem accidit, ſed per conſenſum aliarum partium, à quibus tres eius differentiæ produntur. Prima ab ore ventriculi eſt in quo bilioſus humor redundat, à quo in oculos per ſextæ coniugationis neruos ſublatus vapor falſas quaſdam viſorum ſpecies producit. Verùm viſa ea vtrique oculo ſimul & eodem modo tunc apparent, propterea quòd vapor ille bilioſus à ſtomacho in cerebri ventriculos aſcẽdit, & per neruum opticum intra oculum ſubit, viſáque illa mentitur, præſertim quibus humor aqueus eſt exactè purus, aut viſifica facultas facillimè ſentit. nõ tamen perpetuò viſa illa oculis apparent, ſed ſolùm quando ventriculus malè concoxerit, aut natura criſim per bilioſum vomitum molitur. Pupilla autem per eiuſmodi ſuffuſiones nihil habet initiò tenebroſum, ſed multis etiam menſibus pura cernitur. Secunda ſuffuſionis per cõſenſum genitæ differentia eſt à cerebro, læſa deprauatáque imaginatione, vt cùm quis floccos vellit aut feſtucas carpit, vel cogitatione vel vtraque ſimul. Id quod euenit per febrium ardentium vigorem & phrenitidem fumis ab vſto humore elatis, & per venas arteriáſque in oculum cum ſpiritu

visorio deductis, pupillámque opplentibus atque obtenebrãtibus. Tertia est ex consensu cum toto corpore ut in febribus, crisi instante, per sanguinis fluorem è naribus. Quo quidem tempore obscura visa non apparent, ut in futura per vomitum crisi, sed splẽdida quædam, & caligant oculi, aliáque permulta fiunt annotata ab Hippocrate lib.3. prognost. & à Galeno explicata lib.3. criseon. Sciẽdum autem est alias præterea duas esse summas suffusionis propriè dictæ differentias. Alia namque recens est & quæ nondum radices egit, alia verò confirmata est & ex toto concreuit: quas quomodò ab inuicem distinguere oporteat, Paulus lib. 6. hunc in modum explicauit, Oculus suffusione tentatus concluditur, & palpebra magno digito ad oculum premitur, eique adducitur, simúlque hàc illàc exprimitur, deinde oculo aperto perattentè suffusionem contemplamur: in iis enim quibus humor nondum coaluit, fusio quædam ex digiti impreßione oboritur, ac primùm latior apparet, rursus in suam & figuram & magnitudinem recurrit. At in confirmatis suffusionibus, nulla immutatio nec latitudinis nec figuræ ex impressura obuenit. Quoniam verò commune, hoc est, signum & eorum in quibus modicè & illorum in quibus supra modũ humor concreuit, colore ipsas discernemus. Nam si ferri aut marinæ aquæ aut plumbi colorem suffusio habeat, moderatè coaluit, & ad eductionem idonea redditur: si verò gypso aut grandini similis color suffusionis est, suprà quàm par est concreuit.

ὑπτιασμός. *significat apud Hippocratem lib. de fract.* χρονίως μᾶλλον ὑπτίου ἐπίκλισιν, *hoc est, cùm pars diu veluti supina iacuit, ut annotat Galenus comment.2.*

ὑπώπιον. *sugillatio sub oculo. Species est ecchymomatis. Fit ex plaga sanguine sub oculum effuso. Contusis enim venulis sub cute tenuibus sanguis per fissuras sub cutem effunditur & in grumos primũ coit, deinde liuet, tãdémque nigrescit. Hic non oculi, sed potiùs faciei morbus est, & à Paulo lib.3. inter faciei vitia relatus, quamuis nomen illi ab oculis inditum sit, quos Græci* ὦπας *vocãt: perindè enim valet* ὑπώπιον *ac si dicas* ὑποφθάλμιον. *Iulius Pollux definit* ὑπώπιον *esse* τὰ ὑπὸ τοὺς ὦπας τῶν πληγῶν ἴχνη, *hoc est, quæ sub oculis apparent percußionum vestigia. Differt* ἀπὸ τοῦ ὑποσφάγματος, *quòd hoc oculi sit vitium, illud verò palpebræ inferioris: in reliquis nihil ferè discriminis.*

ὑπώπιον. *dicta fuit à quibusdam eo nomine* ἡ θαψία, *ut habetur apud Dioscor. fortè quòd sugillationibus & contusionibus medeatur.*

ὕσσωπον ὑγρόν. *medicamenti nomen est quod ex sordida lana præparatur, ut habetur apud Paulum lib.7. cap.17. quo loco omnes* ὕσσωπον *habẽt, cùm tamen* οἴσυπον *legendum videatur. Qui tamen error non illic tantùm admissus est, sed multis aliis locis apud authores tam Græcos quàm Latinos.*

ὑστέρα. *uterus. vide* μήτρα.

ὕστεραι. *secundæ. vide* χορίον.

ὑστερικὴ πνίξ. *suffocatio uteri. vuluæ strangulatus. Est vuluæ ad superiora recursus, principalißimas partes in doloris consortium perducens. Cùm enim uterus secundùm omnes positionum differentias loco moueri poßit, attamen nisi sursum feratur suffocationem non inducit. Non enim aliud suffocatio est quàm respirationis defectus. Itaque supernas partes respirationi inseruientes affici necesse est, sursumque ferri ab utero suffocationis causam. Sunt autem inter omnes præcipuæ, cor, diaphragma & cerebrum ad quas affectionis noxa peruenit: ad cor quidem per arterias, ad cerebrum*

rebrum verò & diaphragma, per spinæ membranas & neruos. Causa mali vterus humore aliquo aut semine vitioso aut putri refertus, tetro, maligno, acri, mordaci aut frigido aliquo vapore nobiles partes offendens. Consequitur sic affectas, accessione quidem iam propinqua, torpor mentis, pigritia, crurum imbecillitas, pallor faciei, aspectus oleosus. Cùm instat strangulatio, sopor grauis premit quem cataphoram vocant, mens desipit, sensus intercipiuntur, vox perit, crura contrahuntur, malæ rubent, facies intumescit. Pulsus paruus & debilis euadit, vel penitus etiam aboletur. Aliquæ verò sine respiratione iacent. Sunt autem quæ aliis actionibus integris manentibus magnam respirationem habeant, id quod accidit cùm illæso corde & stomacho causa morbi partes respirationi dicatas pulmonémque inuasit. Cùm autem inclinat strangulatio, humiditas quædam è locis muliebribus prodit, ventris strepitus cientur, & ipse vterus paulatim laxatur, atque sic mens & sensus redit. Morbus hic per circuitus mouetur, sicut comitialis, hyeméque & autumno magis infestat iuuenculas ad Venerem procliues, steriles & infœcundas præsertim ex medicamento, vel quibus vterus aliqua de causa refrigeratus est.

ὑστερητικὸς τύπος. retardatio accessionis. Est motus accessionis tardiùs, quàm præcedēs accessio inuaserat, recurrens: vel, vt diffinit Galen. ἐπιλαμβάνων τι τοῦ μέλλοντος χρόνου, id est, aliquid futuri temporis assumens. Hic vel morbi proprietatem, quam ἦθος appellant, consequitur, maximè quidem si proportionem per singulas accessiones seruauerit, vel declinationem (mitiori facto humoris febrem committentis feruore, cuius proprium est promptè & celeriter moueri) significat, si tardior multò fiat quàm proportio priùs seruata videatur exigere: vel si accessiones quæ tardare anteà non solebant, tardari & subsequi cœperint. Hoc enim modo facta retardatio, declinationem morbi ostendit, sicut & accessionum anticipatio, quæ προληπτικὸς τύπος dicitur, incrementum: cum quo rectè consentit Aphor. Hippocratis, quo docet longam fore febrem quæ eadem semper hora inuadit.

ὑόφθαλμος. dicitur authore Dioscoride ὁ ἀστὴρ ἀττικὸς, quasi suis oculus, quòd totus eius flos animalis huius oculum referre videatur.

ὑόφθαλμος etiam gemma est ex specie τῶν ἀχατῶν, sic dicta quòd intus suillum oculum exprimat.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO Φ.

Φαγέδαινα. quandoque generis nomen est, & designat omnia vlcera quæ semper maiora & deteriora fiunt, cuiusmodi sunt Telephia & Chironia, simúlque subiectam carnem cum cute corrumpūt, vt ab herpetibus phagedænæ distinguantur, qui summam tantùm cutem infestant. Ea omnia vlcera φαγεδαινικὰ appellantur ab antiquis. Iuniores tamen (inquit Galenus comment. aphor. 45. lib. 6.) quædam vlcera speciatim φαγεδαίνας vocarunt, eámque ab aliis distin-

xerunt. Est autem vlcus tumidum, profundum, vicinas partes erodens. Est enim in phagedæna vlceri tumor coniunctus, qui vlceris labra circunstat, eóque differt inter cætera ἀπὸ τῆς νομῆς, quæ sine tumore exedit. Profundũ autem est, hoc est, cum cute subiectam etiam carnem attingit, eóque ab herpete distinguitur, qui solius cutis exulceratio est. Id quia pergere pascendo ab ægris particulis ad eas quæ integræ sunt soleat, atque harum semper aliquid ægris adiicere, φαγεδαίνης nomen sortitum est. Nascitur à bilioso humore vsto & ad melancholicum iam vergente, non tamen valdè crasso, qualis cancrorum est, nec tam tenui quàm est erysipelatum atque herpetum. hic copia sua vlceris ora replet & in tumorem attollit, malignitate autem & acrimonia partes vicinas erodit. Nec verò oportet eum humorem putrere, sicut ἐν τῇ νομῇ, quæ erosionem habet cum putredine cõiunctam. Siquidem in phagedæna erosio cõtingit à maligna qualitate, non etiã à corruptione totius substãtiæ.

Ab vlcere vt arbitror, trãslata τῆς φαγεδαίνης vox est ad stomachi affectum. Eo enim nomine τὴν κυνώδη ὄρεξιν quidam appellarunt, cùm stomachus vehementer appetens cibum immodicè sumit, nec satiari vorando potest. De eo Plinius lib. 26. cap. 11. Phagedænis, inquit (quod nomen sine modo edentium est, & aliàs vlcerum) tithimalli medentur cum sesamis. Itaque aliquãdo distinctionis gratia vlcerum phagedænas dicit. De hoc stomachi vitio legitur & apud Cælium Aurelianum lib. 3. de morbis diuturnis: similiter apud Galenum cõment. 3 in lib. 6. τῶν ἐπιδημ. aphor. 37. his verbis: τινὲς γὰρ μὲν ἤκουσαν φαγεδαίνας τὰς τῶν πολλῶν βρωμάτων ἐδωδάς, ἃς ἐπ' αὐτὰς ὑπὸ κακοχυμίας γίνεσθαι ἀμέτρας ὀρέξεις σιτίων ὁμολογεῖται καὶ πρὸς ἡμῶν. Atque etiam in libello medicarum definitionum vbi scribit, φαγέδαινα δέ ἐστι κατάστασις καθ' ἣν ὀρεγόμενοι πολλῆς τροφῆς καὶ λαμβάνοντες ἄμετρον οὐ κρατοῦσιν αὐτῆς, ἀλλ' ἐξεράσαντες πάλιν ὀρέγονται. De quo stomachi vitio vide κυνώδης ὄρεξις.

Φαινόμενον. *apparens. duobus modis dictum est apud veteres Philosophos: vnum, quod sensu aliquo noscitur, vt album, nigrum, durum, molle, calidum, frigidũ: alterum indemonstrabile, ex eorum videlicet numero quæ intelligentiæ primo occursu patent: veluti quæ eidem sunt æqualia, ea etiam inter se esse æqualia: &, si æqualibus æqualia adduntur, tota etiam æqualia fieri: &, quòd nihil citra causam fiat: &, quòd ex eo quod omnino non sit nihil fiat: aliáque id genus non pauca. Non sic autem Empirici, qui φαινόμενα ea tantùm dicũt, quæ sub sensum cadunt, γινωσκόμενα verò quæ memoria tenentur. φαίνεσθαι verò simul & γινώσκεσθαι quæ & antè aliquando sub sensum venerunt, & nunc simili modo veniũt. Methodici verò, vt scripsit Galenus lib. de optima secta, φαινόμενον appellãt, non vt sensu perceptibile, sed quod ex seipso percipitur, etiam si sub sensum non veniat.*

Φαιόν. *fuscum. dicitur quod colore inter rubrum & nigrum medio est, quem, cùm in corporis partibus sæpè incidat, plurimi medicorum πελιδνὸν, hoc est, liuidum vocant, vt scribit Galenus lib. 14. meth. med. Idem verò lib. 1. de sympt. causis fuscum fieri dicit ex albo & nigro simul mistis, quemadmodum & medij omnes colores fiunt. Vtraq; quidem sentẽtia vera est, sed illa fusci coloris generationem magis propriè designat. Is visum languidum & dissipatum mirè reficit, ideóque pictores subinde eum intuẽtur, quo oculos recreent & confirment. In hominũ corporibus aliquãdo à contusione, interdũ à caloris natiui extinctione, sæpius ab humore melancholico prouenit.*

Φαιόν. *id est, fuscum. Appellatur collyrium cuius cõpositio varia est apud medicos.*

Ipsum

Ipsum enim aliter Galenus ex Asclepiade, ex Oribasio Aëtius, Paulus, & Scribonius Largus describunt.

φακοειδὴς ὑγρόν. sic dicitur crystallinus oculi humor, vt scribit Aëtius lib. 7. à figura. Est enim lenti similis, rotundus quidem sed oblongus. Idem author est etiam δισκοειδὴς à quibusdam vocari. vide κρυσταλλοειδὴς. Significat & φακοειδὴς idem quod φακωτὸν, hoc est, lenticulatum, de quo infrà.

φακοπτισάνη. edulium est ex lente & ptisana concinnatū, ita tamen vt plus lentis quàm ptisanæ habeat, quòd hæc valdè intumescat, illa autē minimùm. Coquitur eodem quo ptisana modo, nisi quòd satureia & pulegiū induntur, quò & suauior & concoctu facilior reddatur: ptisana enim anetho porróque solo contenta est. Sapæ mistionem respuit, quòd sic magis incrasset atque obstruat. Amat autem suillam recens sale conditam, siue suauitatem siue concoctionis facilitatem spectes. Verumtamen nulla arte fieri potest, quin & obstruat & melancholicum succum gignat.

φακωτόν. lenticulatum, siue in lentis modum conformatum, vt apud Hippocratem φακωτὸν πυελατίειον, vas in lenticulæ similitudinem factum, quo ad ignem calente, vel aqua aut oleo calidis pleno fotus fiunt. Latinè vaporarium lenticulatum dicere possis. quanquam non solùm φακωτὰ fomenta fuisse dicta, sed etiam φακοὺς substantiuè, id est, vt Celsus dixit, lenticulas, Galenus ostēdat in glossis Hippocraticis, his verbis, ἀσκοὺς, κεράμους, οὓς καὶ πυελατοὺς ἢ φακοὺς ὀνομάζουσι. id est, vtres appellat tegulas, quas etiam lateres & lenticulas vocant, nisi apud Galenum eo loco legendum sit πυρίας φακωτὰς, id est, fomenta lenticulata.

Dicitur & φακωτὸν de scalpri quodam genere, quod & φακοειδὲς Galenus appellat lib. 6. meth. medendi. Habet enim in imo lenticulæ speciem, atque hāc hebetem, in longitudinem verò aciem acutam, eóque chirurgus vtitur, cùm vel cauo scalpro os excidens, vel forcipe quòd valdè comminutum est attollens, aut conuertens, aditum facit per quem lenticula immittatur. Hanc enim super cerebri membranam collocat, sic vt lata sui parte ipsam attingat, deindè malleolo scalprum ferit. quo fit vt mēbrana inuiolata seruetur, cùm protegatur à lenticula, quæ in excidendo præit, & membranam, sicubi adhæret, ab osse innocenter resoluit: acies verò scalpri, quam esse in longitudinem diximus, ipsam insequitur.

φάλαγγες. internodia digitorum. Sic dicuntur digitorum ossa terna, mutuò colligata & ordine sibi succedentia, & velut in acie disposita. Ac quamuis φάλαγξ agmen militum significet & non singulos milites, digitorum tamen singula ossa à medicis φάλαγγες appellantur, vt cùm Galenus primam pollicis phalangem nominat, scribitque priorem semper phalangem subire in cauitatem sitam in principio sequentis phalangis. Ratione eadem etiam σκυταλίδες vocantur. Sunt etiam qui phalangis nomine metacarpij ossa comprehendant, ordine etiam eodem velut in acie constituta, quo ossa digitorum.

φαλάγγωσις. Oculi affectio est, inquit Paulus, cùm cilium intrò spectat, pilorum acie simul cum eo inuersa. Sic enim pili oculum compungunt. Aëtius verò ex Seuero scribit φαλάγγωσιν dici palpebrarum χάλασιν, cùm videlicet illæ relaxatæ aut earum extremitas intrò vergit, vt pili indè non facilè appareant, nisi quis distendat ac disparet palpebras, scribitque eam affectionem πτῶσιν etiam vocari, & differre ἀπὸ τῆς διστιχιάσεως, quòd in hac noui & non naturales pili succrescant, in illa soli naturales

pili sint, qui inuersi negotium oculo facessunt. Paulus verò lib. 6. videtur palpebrarum relaxationem alium à phalangosi affectum statuere. Tamen Galenus ἐν τῇ εἰσαγωγῇ definiens phalangosim esse, cùm pilorum subnascentium duplex tripléxve acies in inferiore aut superiore palpebra prouenit, eandem prorsus facit cum distichiasi, manifesto errore. Species enim τῆς τριχιάσεως ἡ φαλάγγωσις, vt & ἡ διστιχίασις. Dicitur enim τριχίασις noxa oculi à pilis proueniens: ea autem contingit duobus modis, vel nouis pilis exorientibus, vel naturalibus pilis in bulbum (sic enim eo loco Paulus vocat ipsum oculi globum bulbi modo tunicatum & capillatum) conuersis: vtroque enim modo contingit oculum pungi & malè habere. Dicitur hic affectus ἀπὸ τῆς τῶν τριχῶν φάλαγγος, hoc est, à pilorum acie.

φαλακρὸν. *vocatur ab Hippocrate ferramentum quod est in extremo rotundum, cuiusmodi sunt capitulata illa quibus ad alas chirurgi vtuntur, quæ πυρῆνας & διπυρήνια nuncupant, atque item spathæ capitulatæ. Quæ verò his contraria sunt & oblonga, τερμίνθια ab eo appellantur, quorum extremitas non est rotunda sed acuta, illis quodammodò similis quæ ad perforandum accommodantur. Annotat. Gal. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.*

φαλάκρωσις. *caluitium, seu caluities. Est defluuium pilorum capitis propter humoris penuriam. Nam cùm duabus de causis pili decidere soleant, scilicet vitio humoris pilos corrumpentis, & alimenti defectu, à priori quidem causa ὀφίασις καὶ ἀλωπεκία, ab altera φαλάκρωσις prouenit. Deficit autem pilis alimẽtum propter siccitatem cerebri, quæ vel à senio est, vel maturiùs etiam accidit propter calidum & siccum hominis temperamentum. Eam ob causam Hippocrates scripsit mulieres & eunuchos non fieri caluos, quia natura humidiores sint. Fiunt autem calui homines à sincipite magis, cùm senescunt, quoniam illud omnium capitis partium est siccissimum. hæret enim cutis illic ossi nudo, verùm Hippocrates caluitiem oriri dicit à cerebri consumptione lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, id quod Galenus comment. in eum librum tertio explicans scribit ætatis cursu cerebrum siccari & seipso minus euadere, potissimè parte capitis anteriore quam βρέγμα appellant, & sic ab ea parte recedere, atq; indè fieri vt ea destituta cerebri humiditate siccior euadat, neq; vt antè, pilis alimentum subministret. Cæterùm quamuis propriè φαλάκρωσις de capite intelligatur, sunt tamen qui ad mentum etiam pertinere dicant, inter quos est introductorij seu medici author. At si rem diligentiùs consideremus, de mento impropriè φαλάκρωσις dici videbitur, ex quo non nisi vitio humoris defluere pili solent, cùm illa propter solam, vt Galenus ait, alimenti penuriam eueniat. vide scholium 39. quod nos in librum Hippocratis de natura pueri scripsimus.*

φαριακὸν, *vt legitur apud Athenæum, vel*

φαρικὸν, *vt scriptum inuenitur apud Nicandrum, Dioscoridem, & Plinium, est veneni deleterij genus, verùm quid sit non certò constat. Nulli enim eorum qui de venenis scripsere de eo quicquam præter veneni sumpti notas & curationes tradiderũt. De hoc modò constat ex proemio Dioscoridis in librum sextum, arborem, fruticem, aut herbam esse, in horum enim censu ab eo reponitur. Nec Galenus ipse quid sit docet, sed ipsum inter simplicia venena lib. 2. τῶν ἀντιδότων enumerat. Quidam existimauêre nardi speciẽ esse aut aliquid in nardo nascẽs, prætereà quòd τὸ φαρικὸν nardum resipere dicatur, quódque nonnihil veneni vicem gerens in nardo gigni scriptum legerint,*

legerint, ex quo pison illud vulgò nuncupatum, támque celebre vt iam omnia venenorum genera vno eius nomine apud Gallos designentur, Indi conficiant, exitiale non potu modò sed & in sudore corporibus admotum. Quorum quidem opinioni non reclamat quòd τῷ φαρικῷ nardum aut nardi spicas aduersari Nicander prodiderit. Multa namque & venenum & suas secum Antidotos ferunt.

φαρμακευτική. pars est τῆς θεραπευτικῆς quæ medicamentis intrò sumptis forísque admotis medetur.

φαρμακῖτις γῆ. eadem est quæ & ἀμπελῖτις γῆ, de qua vide suo loco.

φαρύγεθρον. sic dictum est os hyoïdes, vt scribit Galenus, quòd sit portio maxima pharyngis. vide ὑοειδής. Reperitur tamen apud Galenum in Isagoge pro pharynge dici. & Hippocr. initio fragmenti περὶ ἀνατομῆς vsurpat.

φάρυγξ. duo significat, fauces & asperam arteriam. Fauces dico regionem intra os, vbi tùm gulæ tum asperæ arteriæ extrema concurrunt. Grammatici genere distinguũt, vt ἡ φάρυγξ propriè dictam pharyngẽ, id est, fauces significet (hæc autem est ἡ τῆς λάρυγγος προκειμένη εὐρυχωρία, hoc est, amplum illud spatium, inter laryngem gulámque medium) sed ὁ φάρυγξ genere masculino laryngem, quod est asperæ arteriæ summum vel ipsa arteria. περὶ τῆς φάρυγγος, fauces significante, Hippocrates dixit in Prognost. φάρυγξ ἑλκουμένη σὺν πυρετῷ δεινόν. quem locum exponens Galenus, ait, ὅτι φάρυγγα τὴν προκειμένην χώραν στομάχου τε καὶ λάρυγγος ὀνομάζει δῆλόν ἐστι. Et rursus, καλεῖ δὲ φάρυγγα τὴν ἐν τῷ διανοῖξαι τὸ στόμα καὶ πιλῶσαι τὴν γλῶτταν κάτω φαινομένην εὐρυχωρίαν, ἐν ᾗ τὰ δύο στόματά ἐστι, τό, τε τοῦ στομάχου καὶ τοῦ λάρυγγος. Verumtamen pro summo arteriæ capite aut ipsa etiam arteria indifferenter vtroque genere vsurpari reperies, vt apud Galenum lib. 2. de placitis Hippocr. & Platonis, τὸ μὲν γὰρ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ἣν περ δὴ καὶ φάρυγγα προσαγορεύομεν. Et lib. 8. de vsu partium, καὶ τό γε πρῶτόν τε καὶ κυριώτατον ὄργανον τῆς φωνῆς, ᾧ λάρυγξ ὄνομα, τὸ ἄνω πέρας ἐστὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ἣν δὴ καὶ φάρυγγα καλοῦσιν ὁμωνύμως τῇ πρὸ τοῦ λάρυγγος. Praxagoras etiam ἐν τῇ ἀνατομῇ, vt testatur Homericus interpres, sic scriptum reliquit, ἔστι δὲ μὲν ὁ φάρυγξ ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν ὁ δὲ στόμαχος ἐκ τοῦ ὄπισθεν, καὶ ὁ μὲν φάρυγξ ἐμφύεται εἰς τὸν πνεύμονα· ὁ δὲ στόμαχος εἰς τὴν κοιλίαν. Ex quibus liquidò apparet φάρυγγα pro larynge & aspera arteria sumi. Quòd autem sic appelletur, partium, vt opinor, vicinitas effecit. Aristoteles verò lib. 3. ethicorum φάρυγγα collum vel potiùs œsophagum appellauit his verbis, διὸ καὶ ηὔξατό τις Φιλόξενος ὁ Ἐρύξιδος ὀψοφάγος ὢν τὸν φάρυγγα αὐτῷ μακρότερον γεράνου γενέσθαι. item Athenæus ἐκεῖνος ηὔξατό ποτε γεράνου τὴν φάρυγγα σχεῖν. quo loco aduerte fœminino genere dici quod Aristoteles masculino dixerat. Præterea Oribasius docet φάρυγγα apud Hippocratem aphor. 15. sect. 2. labia, palatum & vuam significare, alij verò glandulosa omnia circa fauces corpora.

φάσγανον. dicitur à nonnullis ὁ ἀσπάλαθος, vt habetur apud Dioscoridem. dicitur & à quibusdam τὸ ξίφιον.

φάτνια. dicũtur ossa dentes continentia, vt scribit Galenus lib. de ossibus. Rufus autem in partium hominis onomasia definit esse cauitates in quas dentes infixi sunt. atq; alio nomine ὀλμίσκους dicit vocari. Verùm Galenus loco citato dicit dentes contineri ἐν βόθροις τῶν φατνίων βοθρύοις, scribítque φάτνια ossa esse dentes continentia, βόθρια verò cauitates in quas dentes inserti sunt, ex quo patet vel easdem vel valdè affines esse istas voces.

φαῦλον. apud veteres Græcos non solùm significat vitiatum, sed etiam simplex. unde & Hippocrates lib. de fractur. dixit κατάτασιν φαυλοτέραν, id est, extensionem simpliciorem & quæ non magno negotio perficitur, vt Galenus annotauit. Vocat & multis in locis Hippocrates φαύλῃ διαίτῃ eodem authore, victus rationem quæ exquisitæ contraria est.

φαγεδαινικοὶ τροχίσκοι. sunt pastilli admodum acres & exedentes, qui vel maximas carnium excrescentias ad vsque penitiora adurunt, crustísque obducunt. Descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 12. & apud Aëtium lib. 9. cap. 49.

φόρμβρον. sic dicitur à quibusdam ὁ σίκυς ἄγριος, vt habetur apud Dioscoridem.

φῆρα, τὰ. habetur ea vox apud Hippocratem lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, significat autem, vt ait Gal. comment. 3. neruorum tumores & tensiones oblongiores. sic autem nominauit à Satyris, quos Iones φῆρας vocant, & pingunt finguntq; habere oblongas quasdam eminentias in auribus. Sunt autem qui ἀπὸ τῶν Φηρῶν deriuent, quòd ἐν ταῖς Φηραῖς, est autem ciuitas in Peloponneso, tumores ij frequentes sint. Sunt etiã quæ φέρια scribant ἀπὸ τῶν Φερῶν, quæ ciuitas est Thessaliæ.

φθαρτικὸν φάρμακον. vide δηλητήριον.

φθειρίασις. pedicularis morbus. Est in quo pediculi aceruatim per cutem erumpunt. Is & toti corpori & singulis partibus accidere potest. Pediculi autem, vt scripto prodidit Galenus lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, prodeunt ex multis humoribus, calidis quidem, sed non vsque adeò vt acres ichores. Gignuntur verò non in superficie cutis, vt furfures, sed in eius profundo, ideóque medicamẽtis indigent valdè exiccantibus, & quæ ex alto trahere possunt.

φθινόπωρον. autumnus. Est tempus anni inclinãtis maximè inæquale Arcturo oriẽte incipiens, & Vergiliarum occasu desinens. Nam cùm annus, vt & reliqua ferè omnia, quatuor temporum differentiis quasi ætatibus constet, qualis in hominum vita est ætas παρακμαστική, hoc est, inclinans, talis in anno autumnus est, æstati, quæ anni verè vigor est, succedens. Est enim inter æstatem atque hyemem medius, non ordine quidem tantùm, sed etiã temperie. Etenim vt quàm æstas minùs calidus, sic vtique quàm hyems minùs frigidus est. Quare hac ratione nec calidus absoluto sermone est, nec frigidus, quippe cùm ambo sit, ac neutrum ad summum. Similiter de reliquis duabus qualitatibus, humiditate & siccitate statuẽdum. Itaque non rectè frigidus siccúsque dicitur. Non enim frigidus est, si ipse per se spectetur, vt hyems est, sed vbi cum æstate confertur, vtique illa frigidior. Sed nec æquabiliter temperatus est sicut ver, imò in hoc maximè à vere dissidet, quòd mediã temperiem & æqualitatem quam ver habet, perpetuò parem non seruat. Quippe meridie multò est calidior quàm manè aut vesperi. Nec verò in humido & sicco medium omnino statũ obtinet, quemadmodum & ver, sed ad siccius deuergit. Ab æstate verò etiam in hoc vincitur, non tamen tanto interuallo quanto in calore. Itaque nec autumnus absoluto sermone citráque exceptionem frigidus & siccus est, cùm neutrum ad summum sit, sed vincat in eo siccitas humiditatem. Qua quidem ratione meritò siccus appelletur. In calore verò & frigore mistus quodammodò ex ambobus est & inæqualis. Cæterùm ea inæqualitas non modò toto eius curriculo spectatur, sed vno etiã die, quo eodem nunc calor nos afficit, nunc frigus vrget. Atque ea inæqualis temperies & inconstantia in causa est cur maximè autumnus morbiferus sit, & morbos

similiter

similiter inconstantes & δυσπείτους gignat. Siquidem ut ipse inaequalis est, sic humores inaequabiliter temperatos producit, nulli certae legi addictos. Bilis atra in eo maximus prouentus est, non illius quidem quae simpliciter inter humores frigida siccáq; est, sed quae perinde ut ille inaequalis est in frigore & calore, & in qua siccitas superat humiditatem. Est autem veri maximè contrarius non tantùm temperamenti inaequalitate, verùm etiam insalubritate, & reliquis effectis, sic ut quos morbos eorum alterum excitarit, alterum dissoluat. Totum autumni tempus duorum mẽsium esse multis in locis Galenus prodidit. Arcturi enim ortus secũdo ferè Septembris die paulò ante aequinoctium contingit, Vergiliae autem occidunt quinto vel sexto Nouembris die, cùm sol suo cursu ad vigesimam secundam vel tertiam Scorpij partem deuenerit: tunc enim sol directè Vergiliis opponitur, quinquagesimo circiter die, ut scribit Galenus post aequinoctium. Sed licet, uti & reliqua tempora, in duas treisue portiones secare, differentes etiam nonnihil temperamento, prout magis vel minùs ab aestate recedunt & ad hyemem accedunt. Videtur autem autumnus à Graecis dictus φθινόπωρον, quòd desinente τῆ ὀπώρᾳ, sic autem appellatur postrema pars aestatis, incipiat: φθίνειν enim desinere significat. qua ratione etiam quidam μετόπωρον eũ vocant, quasi τὸ μετὰ τὴν ὀπώραν.

Φθινώδης. *qui iam phthisi correptus est: vel qui ad phthisim natura procliuis est, ut qui tam angusto adstrictóque thorace est, ut à tergo operta scoptula instar alarum promineant, unde πτερυγώδεις, hoc est, alati, nominantur. Praetereà cui caput facilè impletur, quódq; respiratoriis organis multas destillationes demittit. Nam si haec duo simul coëant, thoracis figura & capitis imbecillitas, eiusmodi natura tabi valdè obnoxia est.*

Φθίσις. *tabes. Est extenuatio totius corporis cùm febre parua propter pulmonis ulcera insanabilia. Vel, est pulmonis exulceratio febrem paruã & totius corporis extenuationem inducens. utroque modo apud Galenum definiri comperio. Si nominis rationem spectemus extenuatio est, quod φθίσις ἀπὸ τοῦ φθίνειν dicatur. Sed cùm plaerique morbi à symptomate nomina sortiti sint, ea dici potest pulmonis exulceratio esse. Et reuera φθίσις pulmonis affectio est, quae si non sit exulceratio, certè eam omnino comitem habet, & tantam ut qui ea laborat, σκελετὸς potiùs quàm homo videatur, colliquatis absumptisque non modò carnibus, sed solidis etiam partibus supra modũ resiccatis. Crebrae enim desudationes, aluúsque persaepe liquidior humorem omnem exhauriunt, ipsáque lenta febris qua nulli phthisici vacãt, corpus paulatim absumit. Est autẽ ea omnino putris, & symptomatica, ut quae nascatur ab ulcere pulmonum purulento & putri, cordi admodum vicino, éstque de genere, ut scribit Galenus in Aphor. 12. lib. 1. febris quotidianae, noctúque magis quàm interdiu affligit. Haec quidem propriè dicta φθίσις est, quámque proprio vocabulo Graeci & praesertim Athenienses φθόην appellant. Impropriè autem dicta φθίσις est cùm corpus sine pulmonis ulcere extenuatur, à calida & sicca pulmonũ intemperie aut febre eiusdẽ hectica, quã se aliquando vidisse Gal. memoriae prodidit, nos autem saepè vidimus.*

φθίσις. dicitur etiam pupillae affectus, cùm ea angustior, hebetior, obscurior rugosiórq; euasit. Tunc autẽ maiora quàm sint apparent ea quae vidẽtur, propter pupillae angustiã. Causa huius mali densatio est, quam siccitas potiùs quàm quiduis aliud parit. Differt ἀπὸ τῆς ἀτροφίας, quòd haec oculi totius, φθίσις autem pupillae tantùm sit.

Φθόη. propriè dicitur à Græcis & præsertim Atheniensibus quam omnes medici φθίσιν appellant, vt scribit Galenus.

Φθόρια. dicuntur medicamenta quæ valent ad abigendos ex vtero fœtus seu viuos seu mortuos. alio nomine ἐκβόλια appellantur.

Φθοροποιὸν φάρμακον. corrumpens medicamentum, vide δηλητήριον.

Φιλαγριανὸν. nomen est malagmatis, cuius descriptio habetur apud Paulũ lib. 7. cap. 18.

Φιλαδελφὸν. fruticis genus est quod in Parthis nasci tradit Apollodorus, sic dictũ quòd rami eius ex interuallo sponte coëant ceu animantes, pòst digrediantur, concipiant & pariant. Ex cuius tenuissimis virgis reticulatim compositis atque ita cõsitis hortorum septa impenetrabili compage fieri scribit.

Φιλάνθρωπος. dicitur ἡ ἀπαρίνη, quia velut amici solent, sua tenaci asperitate commeantium laciniis obhæreat. Eam ob rem officinis & herbariis vocatur aspergula, licet rectiùs asperulam dicerent.

Φιλεταίριον. dicitur ἡ ἀπαρίνη ab Hippocrate vt Galenus putat, eandem ob causam qua & φιλάνθρωπος nuncupata fuit quasi φιλοῦσα τοὺς ἑταίρους.

Φιλίππου τρόχισκος. est pastillus aduersus dysenteriam valens, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 12.

Φιλίστιον. dicitur ab Hippocrate ἡ ἀπαρίνη, vt Galenus putat ἐν τῇ τῶν γλωττῶν ἐξηγήσει. deriuato ἀπὸ τῆς ἰστίας vocabulo. Namque sua tenaci asperitate commeantium vestibus & laciniis adhærere solet: ἰστία namque apud Ionas idem quod ἱστία est.

Φιλοστάφυλον. dicitur à quibusdam ἡ κάππαρις, vt habetur apud Dioscoridem.

Φιλοδότης. dictus est à quibusdam ὁ περιστερεὼν, vt author est Dioscor.

Φίλτρον. dicitur à nõnullis eo nomine cauitas quæ superiori labro inest, valleculæ similis, quæ non illepidè à quibusdam Latinis lacuna nominatur.

Φιλώνιον. medicamentum est anodynum, omnium eius generis celeberrimum, si quis eo cõmodè vtatur. Eo autem vti oportet in maximis doloribus, in calidis fluxionibus, & robustis ægri viribus, non recenti quidem, sed post tempus compositionis annuum, aut saltem semestre. Quòd si duorum triúmue aut quatuor annorum sit, multò sanè est melius, sed nec inutile tamen sequẽtibus annis ad decimum vsque, vt docet Galenus lib. 12. meth. med. Sic dictum est à Philone Tarsensi philosopho ac medico vetere eius authore. Constat autem, Croci drachmis V. Pyrethri drachma I. Euphorbij drachma I. Piperis & Hyoscyami singulorũ drachmis XX. Spicæ nardi drachma I. Opij drachmis X. Hæc tenuissimè trita melle Attico excipiũtur. Mandauit autem Philo eam compositionem versibus eiusmodi,

Ταρσέος ἰητροῖο μέγα θνητοῖσι Φίλωνος
    εὕρεμα πρὸς πολλὰς ἀμφὶ παθῶν ὀδύνας.
εἴτε κόλον πάσχει τις ἄπαξ δεθὲν, εἴτε τις ἧπαρ,
    εἴτε δυσουρείῃ ἴσχεται, εἴτε λίθῳ.
ἰῶμαι καὶ σπλῆνα, καὶ ὀρθόπνοιαν ἀτηρὴν,
    καὶ φθίσιν, ἰῶμαι σπασμὸν ἀνιστάμενον,
καὶ σφαλερὴν πλευρῖτιν, ἀποπτύων δέ τις αἷμα
    ἢ ἐμέων, ἕξει μ' ἀντίπαλον θανάτου.
πάντα δ' ὅσα σπλάγχνοισιν ἐνίσταται ἄλγεα παύω,
    βῆχά τε καὶ πνιγμὸν, λύσσα τε καὶ κατάρους.

γίγεαμ-

Γίγραμμαι δὲ σοφοῖσι, μαθὼν δέ τις οὐ βραχύ μ' ἕξει
    Δῶρον, ἐς ἀξυνέτους δ' οὐχ ἱερὸ θῆσαι πέρᾶν.
Ξανθὴν μὲν τρίχα βάλλε μυελίπνοον ἰσοθέοιο,
    οὗ λίθῳ ὁρμένοις λάμπεται ἐν βοτάναις.
Κρόκκου δὲ σταθμὸν φρένας ἀνέρος. οὐ γὰρ ἄδηλον.
    Βάλλε δὲ καὶ δραχμὴν ναυπλίου εὐβοίως.
Καὶ τρίτον ἐν τράκοισι μενοιτιάδαο φονῆος,
    Δραχμὴν τὴν μάλθην γαστέρι σωζομένην.
Ὁλκὰς δ' ἀργεντοῖο πυρώδεος εἴκοσι βάλλε,
    Εἴκοσι καὶ κυάμου θηρὸς ἀπ' ἀρκαδίης.
Δραχμὴν καὶ ῥίζης ψευδωνύμου, ἣν ἀνέθρεψε
    χῶρος ὁ τὸν πίσῃ ζῆνα λοχευσάμενος.
Ῥῖον δὲ γράψας ἄρθρον βάλε πρῶτον ἐπ' αὐτῷ
    Ἄρρεν ἐνὶ δραχμὰς πέντε δὶς ἑλκόμενον.
Νᾶμα δὲ θυγατέρων ταύρων καὶ κεκροπίδεσι
    Συγγενὲς, οἱ τρίκκης ὡς ἐνέπουσιν ἐμοί.

Quos Philonis versus ego hunc in modum Latinos feci,

En ego languores multos mortalibus ægris
    Nobile Tarsensis pello Philonis opus.
Si colon aut hepar, lapis aut vrina retenta
    Infestat, satis est exhibuisse semel.
Et splenem, & recta flatum ceruice trahentes,
    Spasmum, & quæ languent corpora tabe leuo.
Pleuritim nocuam, vomitus & sputa cruoris
    Si quis habet, morti protinus hostis ero.
Quæ mala visceribus latitāt, tussim atq; catarrhum,
    Singultus, & quod strangulat omne fero.
Me scripsit doctis, si quis me nouerit, ingens
    Donum habet, in stolidas nolo venire manus.
Spirantem & rutilum pueri crinem accipe, cuius
    Mercurij in plantis sanguinis vnda micat.
Pondus erunt sensus hominis, notissima res est.
    Nauplij & vna simul drachma sit Euboici.
Quiq; Menœtiadem lætho dedit, illius vnam
    Drachmam, quam clausam seruat ouinus vter.
His albi igniti bis denas adiice drachmas,
    Atque fabæ totidem sint suis Arcadicæ.
Drachmáque radicis falsò dictæ vnica, natæ
    In Pissa, Iouem vbi delituisse ferunt.
Cumque pion scribis graium præpone virilem
    Articulum, drachmas quinque bis illud agat.
Tum laticem tauri natarum, Cecropidarum
    Affinem, vt Triccæ clara propago docet.

Talis quidem Philonij descriptio apud omnes in vsu fuit, iisdem ex rebus constans, nisi quòd apud Aëtium & Mesuem loco euphorbij Castoreum habetur. Sed & Aetius Philonis successores florem iunci odorati, caßiam, amomum & costum, alios myrrham & castoreum, plurimos verò semina apij, cumini, anisi, dauci & petroselini admiscuisse scribit, quibus vis opij hebetior redderetur. Alij verò variè permutarunt, atque adeò deprauarunt, inter quos fuit Serapio tract. 7. cap. 8.

φίμωσις.

φίμωσις. *est meatuum naturalium præclusio. Duabus potißimum de causis accidit, cicatrice quæ in illis concreuerit, aut carnis incremento quæ vna in parte redundans cum opposita coaluerit: fit & propter inflammationem, vt scripsit Galenus comment. 2.* εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον. *Nascitur in omnibus meatibus & locis quæ naturà diduci possunt, vt oculis, labiis, ano, præputio, vtero. Quorum omnium eadem causa est, vt eo loco Galenus explicauit. Verùm de præputio frequẽtiùs dici cõsueuit sic glandem tegente, vt ea nudari non poßit. Propriè nanque* φιμὸς *significat nexum summi oris peratum & sacculorum, cùm toto superiore eius ambitu in angustum collecto funiculo religantur. Nonnulli capistrationem conuerterunt. Quod si è contrariò non præputium modò, sed quæcunque alia naturales meatus occludunt ita retrorsum deducta sint, vt reduci nequeant,* παραφίμωσις *appellatur.*

φλάσμα. *dicitur ab Hippocrate Ionum lingua per φ, quod ab aliis per θ* θλάσμα *vocatur, hoc est, contusio, vt annotauit Galenus comment. 3.* εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον.

φλεβοδονώδης. *venas agitans & conturbans: nomen, inquit Galenus, nouum & peregrinum, quo vsus est author prorrhetici. quo tamen loco quidam* φλεβοτονώδης *legunt, hoc est, venas distendens.*

φλεβορραγία. ἡ ῥῆξις τῶν φλεβῶν, *apud Hippocr.* ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων *sectione 4.*

φλέγμα. *pituita. Est omnis humor in nobis frigidus humidus. Dicitur* ἀπὸ τοῦ φλέγεσθαι *contrario sensu, quasi minimè vstum. Eius differentiæ sunt tres, dulcis, acida, salsa. Dulcis sola, vt saporis dulcis natura ostendit, naturalis est, benigna, minimùm frigida, salutaris animanti, & facillimè in sanguinem vertitur. Dicitur autem dulcis non quòd dulcedinem eam poßideat, quam habent mel, saccharum & maturi fructus, sed altera dulcis significatione, qua dulce dicitur* ἄποιον *quidem & qualitatis expers, sed quòd tempore dulcem qualitatem facilè assumit. Sic enim aqua optima dulcis aliquandò dicitur, quam tamen saporis, odoris & coloris expertem esse oportet. Sic quidem pituita dulcis* ἄποιος *& insipida est, talémque esse oportere Galenus initio libri de atra bile prodidit. Gignitur pituita ab imbecilla coctione secunda, quæ in iecinore & venis peragitur, non autem à prima, quæ fit in ventriculo, nisi fortè per accidens, quòd primæ concoctionis errorem secunda emendare non potest, vt nec tertia secundæ: verùm mora spatióque temporis aut calore mediocriter aucto in sanguinem tandem mutatur. Ob id natura nullum ei proprium receptaculum tribuit, vt reliquis humoribus & excrementis, sed in venis & habitu corporis eam reliquit, quia sit ex dimidio coctum alimentum, debeátque non secerni aut vacuari, sed in corpore manens alterari. Sunt autem huius pituitæ duæ differentiæ. Alia enim craßior lentáque est, alia verò in modum aquæ liquidior, & ob id* ὕδωρ *dicta veteribus, quòd aquæ similis sit colore, sapore, odore, consistentia & viribus. Pituita autem hæc naturalis, mutata benigna & naturali qualitate, tùm acida,*

cida, tùm salsa euadit: vtraque enim præter naturam est. Sed salsa quidem computruit ab externo calore, acida autem omnino cruda est in venis à vehementi frigiditate. Hæ quidem sunt pituitæ differentiæ, quas, si lubet, ista methodo potes distinguere. Pituita alia naturalis, alia non naturalis est. Naturalis est humor frigidus & humidus & sapore dulcis. Non naturalis verò quæ ab ea degenerat. Id quod bifariam fieri potest. Aut enim per se desciscit à sua natura, aut per alterius humoris admixtionem. Per se quidem, vt cùm in aquosam substantiam conuertitur, & ὕδωρ dicitur, aut in flatuosam, aut in tenuem, aut in crassam & viscosam, dicitúrque tunc non simpliciter pituita, sed aquosa, flatuosa, tenuis, crassa, mucilaginosa, vitrea, gypsea, atque aliquandò etiam salsa, nitrosa, acida, cùm per putredinem alterata est, & externam qualitatem induit. Per admixtionem verò, cùm alius humor & coniunctus propriam eius temperiem immutat. Misceri autem potest sanguis, aut flaua bilis, aut melancholicus succus, vnde οἰδήματα etiam φλεγμονώδη, ἐρυσιπελατώδη, σκιῤῥώδη compositis nominibus appellantur. Sub acida comprehenditur humor ille crudus, quem Praxagoras ὑαλώδη, hoc est, vitreum appellauit, crassus & frigidissimus. Est & aliud pituitosi excrementi genus, quod à cerebro proficiscitur. Id enim quia refrigeratum non potest alimentum concoquere, ob id pituitam generat. Verùm fortè nec pituitam quis rectè appellet, sed mucum & coryzam. Quin & succos crudos à pituita vitrea, & vtrunque à pituita vulgò vocata Galenus separat lib. 4. sanitatis tuendæ. Nam crudi succi quanquam de genere sunt pituitæ, tamen ea minùs sunt humidi & plærunque carent lentore, qui si adest, succus fit vitreus Praxagoræ dictus, insigniter frigidus, sed minùs crassus quàm crudus, per eminentiam dictus, qui colorem in cute nunc plumbeum, nunc liuidum, nunc ex albo & liuido mistum exhibet. Succus ergo crudus propriè dictus est frigidus & crassus: pituita autem quanquam succus est crudus & frigidus, non tamen crassa est, quia humiditatem multam habet & spiritum flatulentum. Potest autem & ad pituitam reduci ἰχὼρ, id est, serosum & aquosum excrementum, quod per vrinas sudorésque vacuari debet, & misso sanguini supernatat, pro humorum natura varium.

Φλεγμασίαι. *æstus, ardores, inflammationes. Vsurpatur hoc nomen ab Hippocrate, siue eo nomine, inquit Galenus, intelligat τὰς ἰδίως ὀνομαζομένας φλεγμονάς, siue vnà cum iis comprehendat etiam febres pro veteri huius nominis significatione.*

Φλεγμονή. *inflammatio. Duobus modis dicitur. vno quidem generaliter omnis ardor citra tumorem, vel etiam tumor cui dolor & ardor, qui propriè φλόγωσις dicitur, inest, siue is à sanguine, siue à bile, siue ab humore melancholico gignatur. Hæc fuit apud veteres τῆς φλεγμονῆς significatio. Altero verò specialiùs dicitur, & ab Erasistrati seculo cœpit vsurpari ad illos tumores significandos quibus non modò calor accedit, sed renixus etiam & pulsus & rubor: ij enim quia frequentiùs contingunt, iccirco totius generis appellationem sibi vendicarunt. Est autem huius phlegmones specialiter dictæ continens causa sanguis, subiectum autem musculus. Quippe calidus & copiosus sanguis, vbi in musculum procubuit, feruorem inducit aliáque plurima symptomata, appellatúrque morbus ipse φλεγμονή. Ac primùm quidem maiores arteriæ venæq; opplentur atque distenduntur, vt quæ abundantiæ non sufficiant, ab his deinceps minores, atque ita res procedit, donec ad minimas sit peruentum. Mox,*

si fluxio non sistitur, sed in iis valenter impacta est, nec in iis satis continetur, partim eius per ipsarum ora, partim per tunicas veluti colatum foras in ea spatia quæ inter vasa sunt, transmittitur, sic vt etiam omnia loca spatiáque ipsa vacua, quæ inter prima sunt corpora, fluxione impleantur. Sic omnia ab humore omníque ex parte incalescunt ac perfunduntur. Ea sunt nerui, ligamenta, membranæ, caro ipsa, antéque hæc arteriæ & venæ, quæ scilicet & primæ & præter cætera vario dolore afficiuntur. Quippe interiùs à fluxione tùm excalfiunt, tùm distenduntur ac diuelluntur: exteriùs non modò excalfiunt, sed etiam premuntur ac degrauantur. Reliquæ particulæ aliæ comprimendo solùm vel incalescendo, aliæ vtroque genere laborant. Sic fit vt omnem phlegmonem ardor, dolor, tensio, renixus, pulsus rubórque consequantur. Nec tamen eorum symptomatum perpetuò æqualis vehementia, sed pro qualitate & copia sanguinis influentis, quemadmodum nec omnes phlegmonæ pares existunt. Earum enim aliæ non modò maiores minorésve sunt, sed aliquæ magis minúsve exquisitæ. Sed exquisita quidem synceraq; est, quæ fit ex optimo sanguine & mediocris consistentiæ: non exquisita verò quæ fit à sanguine cui aliquis alius humor admistus sit. Illa φλεγμονὴ simpliciter dicitur, hæc non absolutè, sed vel φλεγμονὴ ἐρυσιπελατώδης, vel οἰδηματώδης, vel σκιῤῥώδης. Cæterùm omnis phlegmone contrahitur à fluxione quam vel manifesta causa vel etiam occulta excitarit. Manifesta quidem, vt quum offenso pede glandulæ inflammantur: occulta verò quando aliqua parte delegante, aut toto corpore transmittente, & affecta parte ob debilitatem recipiente, aut propter dolorem vel calorem attrahente sanguinis copia affluxerit. Verùm omnis phlegmone quæ sanescit aut digeritur, aut concoquitur: si digeritur, ex toto curatur: si verò concoquitur, in abscessum transit qui ἀπόστημα dicitur.

Φλέψ. vena. Est vas spermaticũ, vna constans tunica fibris triplicibus contexta, & sanguinem largiorem continens. Venæ nomine etiam arteriam comprehenderunt veteres, quo sensu Plato in Timæo venas à corde producit, vt scribit Galenus lib. 6. de placitis Hippocr. & Plat. Prodit autem vena omnis ab hepate, quæ modò verè & simpliciter vena dicitur. Nam si quis contendat venam arteriosam à dextro cordis ventre nasci, vt certum id est, sic ea non simpliciter vena dicitur. In vniuersum autem duæ ab hepate oriũtur, vna à sima eius parte, altera à gibba. Quæ ex sima oritur varijs nominibus appellatur, μεγάλη, ἡ ἐπὶ τὰς πύλας, μεγάλη ἐπὶ πύλαις & στελεχιαῖα, quòd sit aliarum velut quidam truncus. Vulgò vena porta dicitur. Hæc in sima parte hepatis quinque, interdum pluribus paucioribúsue radicibus actis & posteà in vnum truncum coalescentibus iecinoris portis vna ampláque egreditur: paulóque posteà in duos maiores ramos diuiditur, quorũ vnus lienem petit, alter fertur in mesenterium, vterque in quamplurimos ramusculos diuisus. Antè autem quàm magnus ille truncus in duos ramos scindatur, venulas aliquot emittit, duas quidem κυστικὰς dictas in collum & corpus vesicæ bilem continentis: vnam γαστρικὴν, quæ in pylorum & posteriorem ventriculi partem illi propinquam distribuitur: vnam γαστρεπιπλοΐδα, quæ in totum dextrum fundum ventriculi & totum dextrum epiploon inseritur varijs surculis: vnã similiter quam ἐντερικὴν, hoc est, intestinalem potes vocare, quæ ecphysim, & ieiuni initium & glandulosum eius corpus petit. Cæterùm rami illi duo maiores (quorũ qui splenem adit splenicus, qui mesenterium, mesente-

ricus doctrinæ gratia appelletur) in quos magnum truncum secari diximus, varias habent propagines, splenicus quidem antequam in lienem intromittatur aliquot, quarum alia in gibbam ventriculi partem, alia in simam bipertita fertur, ramulóq; suo maiore ceu corona stomachum totum cingit, ramulis sursum ad œsophagi finem & deorsum in ventriculum dispersis, minore autem ad pylorum descendit, ramulis communiter antè & pòst distributis: alia verò in epiploon & coli partem dorso commissam disseminatur. Mesentericus verò ramus in mesenterium & pancreas descendens, in venas multas, tres tamen præcipuas mox totus diuiditur, quæ postcà multipliciter sectæ, & inter duas mesenterij tunicas vectæ, in simã partem reliquorum intestinorum ramulis quamplurimis absumuntur, suis orificiis in illorum cauitatem vndique incidentes, quibus & chylum sugunt, quem in iecur deferant. Sæpe etiam sanguinem & harum nõ modò partium, sed corporis etiam totius excrementa reuehunt. Huius quoque portio vna colo sinistro & intestino recto inseritur, & in sedem ramulis aliquot descendit, qui venas αἱμοῤῥοΐδας constituunt. Talis quidem est venæ quam portam appellãt distributio. Quæ autem à gibba parte iecinoris proficiscitur, pluribus similiter nominibus vocata est ab ipso Galeno, μεγίστη, κοίλη, ἡπατῖτις. Ea venarum omnium capacissima est, sparsisque aliquot radicibus intra iecoris partem gibbam, similes venæ portæ radices spectantibus & propemodum tangentibus, mox ceu truncus vnus emergit, nec multò pòst in ramos duos scinditur, quorum vnus in superiores, alter in inferiores partes fertur. Qui superiores petit, is vnus & integer ad claues vsque peruenit, venulas tamen intereà quasdam partibus nonnullis impertit, duas quidem φρενικὰς toti diaphragmati, vnam cordi, στεφανιαίαν dictam, quæ basim cordis coronæ modo cingit, ínque partem cordis externam distribuitur, vnam prætereà ἄζυγον vocatam inferioribus costis, ortam ex ipsius trunci latere dextro deorsúmque descendentem, & octo vel pluribus ramulis spatia septem inter costas inferiores, interdum verò etiam omnia vtrinque nutrientem. Ad hæc aliam μεσοπλεύριον dictam, hoc est, intercostalem, quæ tria superiorum quatuor costarum spatia nutrit. Cæterùm magnus ille truncus sursum conscendens vbi clauiculas attigit, sub ipsis in duos ramos finditur ὑποκλειδίους dictos (à quorum vtroque venulæ mammariæ vtrinque singulæ sub sterno descendunt in mammas & pectoris musculos, ferè vsque ad vmbilicum) sed breues admodum. Siquidem vterque ilico diuiditur in duas insignes venas ὑπερκλειδίους appellatas, quòd clauiculas supergressæ sint, quarum vna μασχαλιαία dicitur, hoc est, axillaris, altera caret quidem nomine, sed mox diuiditur in alias duas venas, quarũ superior σφαγῖτις, hoc est, iugularis, inferior ὠμιαία, hoc est, humeralis vocatur. Est autẽ iugularis duplex, interna & externa. Interna secundùm latus asperæ arteriæ ascendit ad fauces & indè in craniũ: externa verò per colli latus ascendit & in musculos laringis, linguæ, oris, & in cutem faciei, frontis capitísque absumitur. Sic quidem habet venæ cauæ sursum ascẽdentis series. Quæ verò deorsum descendit, ea vna & indiuisa vsque ad initium ferè ossis sacri descẽdit: nam paulò suprà eius initium in duos ramos diuaricari incipit qui in crura deferuntur. Media tamen via & antequam separetur, quatuor vtrinque propagines emittit, quarum vna & ea quidem suprema in tunicam renum externam à peritonæo natam & partes conterminas spargitur, adipem multum eò loci gignens. Ab ea deinceps alia est propago venarum quas renales siue emulgentes appellant,

quarum dextra quidem superior, sinistra verò inferior ferè semper est. Earum autem vtraq; multis venulis in renum corpus distribuitur. Est & ab eodē trunco venarum propago quas σπερματικὰς appellant, quarum dextra quidem ab ipso trunco, sinistra vero à media emulgente vt plurimum nascitur. Quarta propago est venarum lumbarium, quæ multiplex & vnaquæque bipertita in lumborū medullam per neruorum foramina, & in eius loci musculos cū arteria similiter diuisa distribuitur. Porrò vbi trūcus hic inferior venæ cauæ, initium, vti dixi, ossis sacri propè attigit, in duos ramos finditur in crura descendētes, quam quidem diuisionem Galenus lib de anat. ven. Græcorum υ elemēto cōparat, Actuarius autem à figura λ literæ λαμβδοειδῆ rectiùs videtur appellare. Vtramque earū venarum cruralem vocāt. Vtraque autem simul atq; è peritonæo elapsa est, ramum insignem producit, qui super os ischij in inguina descendit, & in anteriorem internámque femoris partem, vbi in multos ramos facit diuisionem, multis & magnis eius loci glandulis firmatam, quæ cum arteria & neruo simul descendentibus cauitatem illam inguinum opplet: peruenit autē is ramus vsque ad pedem. Reliqua autem venæ cruralis portio etiam ad summum vsque pedem descendit, propagines quoque nonnullas interim emittens ad coxendicem, ad poplitem, ad suram, & ad malleolos.

φλιαὶ. postes. vocantur ab Hippocrate quatuor ligna, quatuor angulis scammi sui sita, axes continentia & firmantia, hoc est, vt ait Galenus, τὰ διαλαμβάνοντα τοὺς ἄξονας ξυλήγματα. Nec verò eos tantùm quatuor postes ita vocat, sed etiam alia duo ligna, in medio eorum sita, quæ aliud lignum transuersum tanquàm scalæ gradum continent. vide βάθρον.

φλόγιον. est linimentum oculorum quod recipit æris vsti ac loti drach. XII. croci drach. VI piperis drach. IIII. myrrhæ drach. III. opij drach. III. gummi drach. XII. Teruntur cum vino veteri odorato adstringente. Galenus lib. 4. τῶν κατὰ τόπους ex Asclepiade, & Aëtius lib. 7.

φλόγωσις. idem prorsus quod φλεγμονὴ fuit apud antiquos. Nunc autem video propriè φλεγμονὴν dici eum tumorem, cui non modò calor, sed etiam renixus, pulsus, rubórque inest: φλόγωσιν verò omnem feruorem, inflammationíque similem affectum significare. vide φλεγμονὴ.

φλυζάκιον. idē prorsus quod ἡ φλύκταινα, vt scripsit Gal. cōment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

φλύκταιναι ἡ

φλυκτίδες. genus pustularum, inquit Celsus, cùm plures similes varis oriuntur, nonnunquam maiores, liuidæ, aut pallidæ, aut nigræ, aut aliter naturali colore mutato: subéstque iis humor, vbi hæ ruptæ sunt: infrà quasi exulcerata caro apparet. fiunt autem, vt scribit, vel ex frigore vel ex igni vel ex medicamentis. Quidam vesiculas interpretantur: oriuntur maximè à feruentibus & acerrimis humoribus, iis, quæ ab igne aut feruenti aqua gignuntur, similes. Toto corpore nascūtur, sed nullibi periculosiùs quàm in oculi membrana cornea, quæ primùm quidem vesiculæ in morem attollitur ab acri quodam humore, deinde verò excoriatur & oculum purulentum reddit. Quidam putant idem esse φλύκταιναι atque ψυδράκιον: alij verò exigua quadam differētia distinguunt, scribentes ψυδράκιον affectum esse capitis proprium, & ab humore frigidiori quàm φλύκταιναι excitari. Certum verò est φλύκταιναι cum φλυζακίῳ eādem esse, & vtrūque à verbis φλύω, φλύζω seu φλύσσω deductū esse.

φλυκταινώδης

φλυκταινώδης ἕρπης. idem quod ἕρπης κεγχρίας dictus, de quo vide suo loco.

φοίνιγμος. rubrificatio. Est ruboris per medicamenta excitatio in aliqua parte. Quædam enim medicamenta eam vim habent, vt cuti admota ruborem calorémque accendant, atque etiam, si diutius immorentur, vesiculas creent, tandémque exulcerent. Ex quo patet ea vehementer calida, sicca & acria esse oportere. Eiusmodi sunt sinapi, thapsia, fimus caprarum, nasturtij semen, helenij radix, scilla, fimus columbinus, staphis agria, cantharides, & reliqua id genus. Est autem præsidij genus à veteribus vsurpatum maximè ad eas partiũ imbecillitates, quæ vel ex frigore vel plurimo humore citra manifestum calorem accidũt. Quippe eiusmodi medicamẽta omnia calefaciũt, desiccant, & cucurbitulæ ritu humorẽ altiùs insidentẽ attrahũt.

φοινικίτης. lapis sic dictus à figura quam habet similem cum fructu palmæ. ἰουδαϊκὸς dicitur apud Dioscoridem.

φοινικοβάλανος. fructus est palmæ Ægyptiæ quæ peculiari nomine ἄδιψος dicta est, collectus post maturitatem. Tunc enim nigrescit, puniceóque colore rubet, vt plerique maturi fructus, quod Græci φοινικοῦν & φοινίσσεσθαι appellant.

φοῖνιξ. est collyrium τραχωματικὸν ab Hierace conscriptũ, de cuius descriptione inter Galenum & Aëtium conuenit, exceptis admodum paucis iisque leuibus.

φόνος. dicitur à quibusdam ἡ ἀσφακτυλὶς, vt scriptum est lib. 6. apud Theophrastum, eadem ratione qua & ἀνδρόσαιμον eadem dicta est, quòd scilicet eius folium auulsum carníque confricatum sanguineum reddat succum.

φοείμυ συπηρεία ἡ

φόειμον. aluminis genus est quod propriè liquidum dicitur, sicut à Galeno & Plinio proditum est. Hodie alumen rochæ appellatur.

φοῦσκα. dicitur ab Aëtio potus in quo ebur aliquãdiu maceratum ceræ instar emollescat, flexiléque in opus quodcunque domito rigore tractetur. Quem tamen puto id nomẽ pro posca vsurpasse, quam aliqui Romanum nomen imitantes φοῦσκαι appellant. Parabatur diuersis modis, plærumque simplex, aliquãdo purgatoria, vt apud Paulum lib. 7. cap. 5. & apud Aëtium lib. 3. cap. 80. & 81.

φραγμὸς. sic dicitur ab anatomicis totus dentium ordo atque acies.

φρένες. propriè mentem significant quam νοῦν & διάνοιαν etiam Græci appellant, ad quam quoniam aliquid conducere videtur diaphragma, aut quia eo inflammatione affecto, mens quoque lædatur, & continuum propè delyrium excitetur, à Platone & reliquis veteribus eodem nomine donatũ est, vt nihil intersit φρένας & διάφραγμα dicere. Præcordia à Latinis dicta sunt, quia cordi prætenduntur.

φρενικαὶ φλέβες. dicuntur propagines duæ venarum è trunco venæ cauæ superioris orientes, insertæ in diaphragma, ipsúmque totum nutrientes.

φρενῖτις. est inflãmatio mẽbranarũ cerebri, febrẽ acutã & mentis perturbationẽ inducẽs. Sic quidẽ propriè dicta phrenitis definitur, eamq; omnes vel simplicẽ inflãmationẽ esse statuerunt à copia sanguinis, vel erysipelatosam à flaua bile, aut humore bilioso vsto & in atrũ verso. Ex quo cõsequitur eiusmodi phrenitidẽ propriũ & primariũ cerebri affectũ esse. Consistit autẽ ea inflãmatio in meningibus, & in ipsum etiã cerebrũ aliquãdo peruadit, adeo vt inflãmatione simul laboret: aliquando verò feruet dũtaxat, & calorem præter naturã concipit. Indè febris acuta propter affectæ partis dignitatem, eximium sensum, & coniunctionem quæ illi cum corde maxima est, in-

ducitur, & perpetua deliria succedunt. Sunt enim hæc duo pathognomonica phrenitidis signa, ut quæ nunquam ab ea abesse videantur, & eius, ut ita dicam, essentiam constituant. Consequuntur verò & alia quædam signa, quæ medici assidentia vocant, perpetua ferè vigilia aut somnus admodum turbulẽtus, ex quo surgunt, exiliunt, vociferantur, & (si à sanguine morbus est) rident, aut, si à bile flaua est, ferociunt, vel si atra vitium fecerit, tam immaniter sæuiunt, ut coërceri nequeant. Oculos prætereà habent rubentes, alij aridos, alij lacrymis aut lemis perfusos. Aliis memoria, aliis ratio, aliis imaginatio deficit, unde varia insaniæ genera oriũtur. Est verò & alia non propriè dicta phrenitis, ut quæ tùm à vẽtriculo, tùm à diaphragmate per consensum gignitur, tùm quæ per ardentissimæ febris vigorem prouenit, quas plærique phrenitidis nomine non dignantur, sed παραφροσύνας modò vocant. item quæcunque sine febre est, quam μανίαν rectiùs quàm phrenitidem appelles. Sic Hippocrates communi quadam & non propria significatione phreniticos aliquando vocat omnes quibus mens, quam φρένας Græci nominant, oblæsa est, etiamsi perpetua cataphora teneãtur, quales ij sunt qui φρενιτικοὶ ἀσαφεῖς in prorrhet. appellantur. Sic enim eo libro dicuntur, qui ita desipiunt, ut tamen eos desipere nemo intelligat. Vulgus enim eos solos phrenitide teneri arbitratur qui vociferantur aut in alios insiliunt, cùm tamen Hippocrates, ut eo loco scribit Galenus, omnes quibus mens non constet phreniticos appellet, etiamsi perpetua cataphora laborent.

φρίκη. *horror. quid sit ex rigore discendũ, de quo antè in dictione* ῥῖγος. *Fit enim eodem modo, & ab iisdẽ causis à quibus rigor. Sed horroris causæ mitiores, pauciores, quiescentes & minùs motæ sunt quàm rigoris. Nam excrementũ mordax, erodens, nitrosum, salsum, amarum in cute vel subdita illi carne motum ut intensione qualitatis & motus rigorem vel maximum vel medium vel minimum excitat, prout causæ magis vel minùs erodunt, abundant, mouentur, ita paucitate, tenuitate & motionis impetu inferius, horrorem tantùm mouet. Vt autem horror minus quiddam est quàm rigor, sic maius quiddam est refrigeratione & inæqualitate. Qui enim refrigerationem committit humor frigidus est, crassus & immotus, qui verò inæqualitatem, minimùm calidus, tenuis, motúsque, ut in ea ferè non motus, sed sensus tantùm, qualis in vlcerosa lassitudine vel pruritu, sentiatur. Vt autem medius est horror inter rigorem & refrigerationem, ita fit extremis eorum causis inter se contemperatis. Sunt autem eæ quas diximus causæ, videlicet qualitas praua & mordax magis minúsue, quantitas multa vel pauca, motus velox, tardus, validus, lãguidus per sentientes corporis partes non per vasa factus, quibus etiam accedit corporis robur facilísque sensus. Nam qui corpore sunt robusto & vix patiente, horrore vel rigore minùs tentantur quàm qui sunt corpore imbecillo & sensu facili præditi.*

φρικώδης *significat apud Hippocratem* τραχὺ ἢ ῥικνῶδες, *hoc est, asperum & rugosum. Dicitur de cute, cuius asperitas & inæqualitas* φρίκη ἢ φρὶξ *appellatur. Ei contraria est* ἡ λειότης, *hoc est, læuitas.*

φρικώδης παροξυσμός. *horrida accessio. Sic dicitur propriè accessio febris semitertianæ, proptereà quòd cum horrore inuadat. Vt enim ipsa febris mediæ cuiusdam est naturæ inter exquisitam tertianam & quotidianam, ita horrorem inducit inter rigorem & refrigerationem medium, ut docet Galenus lib. 2. de crisibus cap. 9. & lib. 2. de differentiis febrium cap. 7.*

φρικώδης

φρικώδης πυρετός. *horrida febris. Dicitur apud Hippocratem lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, non simpliciter quæ cum horrore inuadit, id enim innumerabilibus accidit febribus, sed exquisitus hemitritæus, in quo videlicet magnam accessionis partem horrores occupant, eo maximè die in quo tertiana & quotidiana continua simul concurrunt, vt explicauit Galenus lib. 2. de differentiis febrium. Eam biliosus pituitosúsque humor ex æquo misti committunt, itáque confusi horrorem mouent non per initia modò accessionis, sed etiam per totã propè accessionem. Tunc autem duobus modis horror iste commouetur, per reduplicationem & per inæqualem incremẽti motum. Hoc breuioribus horroris interuallis, illud longioribus distinguitur. Vtrumque autem febri semitertianæ proprium est, propter humoris à quo gignitur inæqualitatem, vt docet Galenus comment. 1. εἰς τὸ α τῶν ἐπιδημιῶν.*

φροντὶς. *cura. Est anxietas mentis ad rem aliquam valdè attentæ. Quod enim in ventriculo ἀλύκη, id in animo φροντὶς est. Atq; vt nulla in re conquiescunt quos ἀλύκη malè habet, nullóque possunt loco consistere, sed subinde decubitum mutant: ita per vehementes curas animus æstuat, non consistit, non quiescit. Ideò curæ vigilias inducunt, corpus siccant, fuliginosa excrementa gignunt, cutim densant, vnde febres primùm ephemeræ, posteà putridæ accenduntur.*

φρύγιος λίθος. *est gleba quædam pumicosa, pallida, modicè grauis, non solida, intercedentibus albis segmentis, vt in Cadmia. his quidem notis optimus distinguitur. Hunc aliqui hodie pro lyncurio vendunt, sicut alij pro eodem belemnitem. Exiccat, adstringit, expurgat, vlceribus crustas quadantenus inducit. Eo infectores in Phrygia vtuntur, à qua nomen accepit. Nascitur autem in Cappadocia.*

φρυκτή. *fricta, etsi adiectiuum nomen sit, absolutè tamen & simpliciter citra τῆς ῥητίνης adiectionem positum, resinam pineam siue Colophoniam significat, quòd cæteras antecedat, sitque omnium maximè parabilis. Sic autem dicta est ad liquidæ differentiam, quam Græci etiã simpliciter ὑγρὰν, vel τὴν ἐκ τῶν κεραμίων ὑγρὰν appellare solent. Huius vrendæ torrendæq; differentiam Dioscorides lib. primo explicauit.*

φύγεθλον. *panus, seu panis: vtroque enim modò latinè dici potest, vt Hermol. Barbarus annotauit. Dicitur & à quibusdam panicula. Quid sit Celsus apertè explicauit lib. 5. cap. 25. Est tumor non altus, latus, in quo quiddam pustulæ simile est. Dolor distentióque vehemens est, & maior quàm pro magnitudine tumoris. interdum etiam febricula: idque tardè maturescit, neque magnopere in pus conuertitur. Fit maximè aut in vertice, aut in alis, aut inguinibus. Panem ad similitudinem figuræ nostri vocant. Ex quibus Celsi verbis apparet manifestò φύγεθλον esse phlegmonem erysipelatodem, vel erysipelas phlegmonodes. Quòd enim hic tumor multæ bilis sit particeps, ideò non altè assurgit, neque in profundum valdè subit, sed erysipelatis modo latior est. occupat tamen & subiectæ carnis aliquid, quòd aliqua ex parte phlegmone sit. Propter eandem bilem etiam pustulæ quædam, vt & in herpete, excitantur, & dolor distentióque maior est quàm pro magnitudine tumoris. tardè etiam maturescit eandem ob causam, neque magnopere in pus conuertitur. Addit verò & Galenus id tumoris genus præditum esse summo calore, & citißimè generari, iisque duobus quosdam ipsum ab aliis phymatibus & tuberculis distinxisse. fit maximè, vt scribit Celsus, in vertice, alis aut inguinibus, nec tamen in iis tantùm, sed in omnibus etiam glandulosis partibus, vt Galenus author est. Figura illi pano*

similis est, quo textores vtuntur, atque etiam pani, quam figuram quamuis φύγεθλον habeat cum phymate communem, multis tamen nominibus ab eo differt: φῦμα enim verior phlegmone est, magísque exquisita, proindéque faciliùs in pus conuertitur. præterea tantò minus doloris adfert, minúsque calidum (nisi dum suppurat) sentitur, quantò bilis flaua sanguísue biliosus syncero sanguine plus doloris mouet, calidiórque est. Differt autem φύγεθλον à bubone authore Galeno, vt scribit Paulus lib. 4. cap. 22. quòd bubo phlegmone sit: φύγεθλον verò, vt dictum est, sit φλεγμονώδες ἐρυσίπελας, ἢ ἐρυσιπελατώδης φλεγμονὴ τοῦ ἀδένος.

φῦμα. *tuberculi genus est, sic dictum ἀπὸ τοῦ φύεσθαι, hoc est, ab iis quæ sponte ex terra nascuntur. Est autem eius significatio duplex, sicut Paulus lib. 4. cap. 22. scribit. Vna generalis & communis, qua, vt multorum sententia est, omnes æquè tumores ἀποστηματώδεις, qui præter naturam oborti sunt, in quacunque corporis parte, φύματα appellantur, quòd Hippocrates scripserit, Quibus phymata in vrinario meatu excitata sunt, abscessu suppurato ruptóque liberantur. Addit verò Galenus comment. 1. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν sic vocari eos præter naturam tumores, qui prorsus sine causa aliqua externa proueniunt, maximè si extra corporis superficiem extuberent. Qua quidem significatione δοθιῆνες, ἀνθρακώδεις, σατυριασμοὶ, χοιράδες, & id genus quamplurimi tumores, qui per se nullámque externam ob causam excitantur, in extimis corporis partibus φύματα vocantur, siue lati sint, nec multùm alti, cuiusmodi sunt φύγεθλα, siue etiam elatiores & paulò magis extuberantes. Altera verò specialis propriáque significatio est, secundùm quam φῦμα dicitur phlegmone, quæ in adenosa carne sponte oborta statim augetur, atque ad suppurationem citò peruenit. Quo modo neque δοθιῆνες phymata sunt, vt qui magis scirrhosi sint quàm phlegmones natura ferat, neque etiam χοιράδες, tùm eandem ob causam, tùm quòd non facilè in pus vertuntur. Duri præterea hi tumores sunt, cùm φῦμα mollius sit atque calidius, tanquàm è sanguine genitũ: quo autem differat ἀπὸ τοῦ φυγέθλου suo loco dictum est.*

φῦσα. *flatus. Est spiritus crassior. Refertur ad spirituosam substantiam vt qui in spirituum genere sit, éstque humorum veluti vapor quidam, sed ferè impurior, crassior, turbidior. Eius generatio in ventre fit, quemadmodum & nebulæ in aëre, à cibis vel humoribus quibusdam pituitosis à debili calore in halitum solutis. Quippe syncera frigiditas prorsus halitum non facit, quòd nullo modo attenuet, conficiat, aut dissoluat alimentum: fortis autem calor cùm multò superior sit alimentis, tantùm abest à generando flatu, vt genitum etiam attenuet atque dissipet, nisi alimentum ipsum natura flatuosum sit. Tunc enim gignitur quidem spiritus aliquis turbidus & quodammodò nebulosus, sed qui facilè vno aut altero ructu vacuetur. Itaque calor qui in cibos quidem agit, sed diminutè, quòd eos aliqua ex parte dissoluat nec tamen prorsus conficiat, flatum siue spiritum flatuosum parit. Gignitur autem tùm à materia quauis calfacta, tùm ab externo flatu, tùm ab alimento flatulento, non in ventriculo modò & intestinis, sed in reliquis etiam cauitatibus tam sensui manifestis, vt cerebri, cordis, pulmonum, vesicæ, vteri, renum, scroti, venarum & arteriarum, quàm sensui occultis, vt quæ sunt in spatiis inanibus inter partes similares, & neruorum spiraculis atque omnibus illis in locis mouetur. A quo quidem motu fiunt in ventriculo ructus, in inferno ventre sonori vel sine sono flatus, adhæc murmurilla, strepitus, crepitus, efflationes sedis, vteri, vesicæ, cordis & partium aliarum quarundam*

rundam palpitationes.

φύσημα. *sic propriè dicitur* ἡ πιτυΐνη ῥητίνη, *hoc est, picea resina, vt scripsit Galenus lib. 7.* τῶν κατὰ γένη. *Ea valdè exiccat.*

φύσις *natura. Variè hoc nomen à veteribus acceptum fuit & definitum. Sed omißis iis quæ Aristoteles & reliqui Philosophi de ea disseruerunt, ea tantùm persequemur quæ ad medicinam pertinent, primùm tamen proponẽtes à Galeno naturam quandam vniuersi cõstitutam fuisse lib. 17. de vsu partium, quam ille definit esse Mentem admirabili virtute præditam quæ omnia peruadat. Ab ea singularum rerum naturam propriam manare consentaneum est, quam in homine variè medici definiunt. Sed maximè ea definitio mihi probatur, qua dicitur Natura vis esse quæ ex seipsa nostri sit opifex & conseruatrix, vt* ἐν τοῖς ὅροις ἰατρικοῖς *scriptum est. Ea namque est cui & generationem debemus, & quæ genitos conseruat: itáque naturæ nomen ab Hippocrate sumptum fuisse quo loco scripsit* φύσιας νούσων ἰητρούς *Galenus author est, scribens per Naturam intelligi Vim quandam corporibus insitam & inhabitantem, per quam ea reguntur, siue vt idem scripsit initio lib. 2. de sympt. caus. Omnem facultatem quæ animal siue voluntatis nutu siue citra hunc, regit. Itaque natura est quæ animal ab initio conformat, auget, nutrit, & omnia in corpore munia exercet. Quæ cùm pariter caloris natiui opera sint, (est enim secundùm Hippocratem omnium operum naturalium author) necesse est vel naturam esse ipsum calidum innatum, vt Galenus lib.* περὶ μαρασμοῦ *& alibi sæpe prodidit, vel id primum esse Naturæ instrumẽtum, vt Galeno pluribus in locis placuisse video. Sed citra controuersiam omnino est, cùm natura pluribus modis dicatur ab Hippocrate, eum cùm sæpißimè, tùm toto libro de natura humana, Naturæ nomine temperamẽtum intellexisse, atque id esse præcipuum & maximè propriũ Naturæ significatum, ab ipsa naturæ substantia desumptum, vt Galen. in Aphor. 2. lib. 3. annotauit, quo scripsit Hippocrates, naturarum has quidem æstate, has verò hyeme benè maléue se habere. Quòd si quis contendat naturam non satis temperamenti nomine explicari, definiat si volet naturam esse vniuersam substãtiam ac temperiem quæ ex primis elementis conflatur, vt & Galenus lib. 3. de temper. definiuit. Est verò & alia licet minùs propria Naturæ significatio, qua sumitur* ἀπὸ τῆς ἕξεως, *vt vbi scripsit Hippocrates, maximè moriebãtur quibus Natura vergebat ad phthisim. Hic nãque Naturæ nomine ipsam partiũ structurã compositionémq; intelligit. Est quando etiam Natura significat idem quod genus vel species vel forma, vt cùm dicimus hanc febrem, huius vel illius Naturæ esse.*

φυσικὴ δύναμις. *naturalis facultas. Distinguitur bifariã à Galeno, in primas siue principes, & in secundarias siue ministras. Primæ statuuntur triplices, generatrix, auctrix, nutrix. Nam & totidem sunt naturæ opera, quæ primùm quidem in vtero fingit animal, & omnes corporis particulas efformat, deinde eo in lucem edito omnes ad perfectam magnitudinem perducit, posteà verò etiam vt omnes quantùm fieri potest perdurẽt molitur. Sed formatrix quidem primas absolutè partes sustinet, eiq; in ipso vtero auctrix & nutrix famulãtur. Vbi verò formatum animal est, vsque ad ætatis vigorem auctrix virtus dominatur, auxiliatrices & veluti ministras habens alteratricem & nutricem. Nutrix verò à prima formatione ad mortem vsque actionem suam exercet. Itaque generatio, auctio & nutritio prima naturæ operum*

ac veluti capita sunt, proindéque tres facultates primæ atque principes horum effectrices, quæ tamen tùm ipsarum inter se tùm aliarum ministerium desiderant, quas secundarias possumus appellare. Hæ numero sunt quatuor, vna attractrix, altera retentrix, tertia concoctrix, quarta expultrix dicitur, quæ non in iecinore modò, sed in omnibus vel minimis etiam corporis partibus insunt, genere quidem planè eædem, sed numero valdè differentes. Et carnes & nerui & ossa pariter ad sese alimentum attrahunt, sed multum ab inuicem dissimile: & concoquunt quidem omnia, sed varia admodum concoctio est, pro cuiusque partis natura, & tamen omnes eas vires atque facultates quamuis tam differentes à iecinore sortiuntur, à quo tanquam à fonte in vniuersum corpus illæ deriuantur. Est enim principium vegetabilis facultatis, qua non animalia modò, verùm stirpes etiam & quæcũque alia viuunt, gubernantur. Ac quanquam natura per vniuersum corpus sit diffusa, & omnes actiones ab ea proficiscantur, & nullum opus non possit naturæ tribui, adstringitur tamen à medicis facultatis naturalis nomen ad eas actiones, quarum principium & sedes iecur est. Nam sicut rationalis & irrationalis animæ vim & quæ ad sensum motúmque pertinent in cerebro statuerunt, & in corde irascibilem atque pulsificam, sic in iecinore concupiscibilem & quæcunque nutriendo corpori conueniunt, tanquam in suo fonte collocarunt. Nec interest, vt scripsit Galenus, eámne appetitricem seu naturalem seu altricem voces, veluti nec si animam aut facultatem.

Φυσιολογική. *pars est medicinæ quæ naturam hominis vniuersam à conceptu ad extremum vsque senium disquirit. Ad eam pertinet omnis de semine déque menstruo sanguine, de partium conformatione & principatu, de fœtus perfectione, similitudine cum parentibus, de anatomia singularum partium, earúmque differentiis, & temperamentis, de ætatibus, de calore natiuo & spiritibus, de tribus facultatibus nostrum corpus dispensantibus, de humoribus, aquis, aëre, locis, consuetudine & cæteris id genus disputatio. In qua communibus quidem naturalis scientiæ principiis atque theorematis vtitur, sed quatenus hominis cognitioni inseruire atque accommodari possunt. Eam quidem medicinæ partem Empirici atque Methodici aspernati sunt, sed Dogmatici, quorum princeps fuit Hippocrates, plurimi fecêre.*

Φυσῶδες νόσημα *flatuosus morbus, qui & hypochondriacus dicitur. Species est melancholiæ, de qua vide suo loco.*

Φυταλιά. *postrema hyemis pars, sic dicta à veteribus quòd eo tempore insitiones optimè fierent. vide* χειμών.

Φωνασκοί. *dicuntur qui vocis curam habent, eámque magno studio exercent, quales sunt tragœdi, comœdi, præcones, citharœdi.*

Φῶς. *dicitur circulus subniger qui papillam ambit. Sic etiam, vt scribit Oribasius, vocatur medium transuersariorum quæ in Nilei machinamẽto sunt, quod plinthium appellatur.*

Φωσφόρος. *est collyrium* διάκροκον, *quod à Galeno lib. 4.* τῶν κατὰ τόπους *& ab Aëtio lib. 7. describitur. Recipit glaucij drach.* XXIIII. *sarcocollæ drach.* VIII. *croci drach.* VIII. *opij drach.* VIII. *myrrhæ drach.* VIII. *misyos vsti drach.* VIII. *gummi drach.* XII. *Excipiuntur aqua pluuia. valet ad dolorem & omnem inflammationem & vehementes epiphoras. est autem aduertendum malè apud Galenum legi* κόμμι < .ιβ. *est enim scribendum* κόμμι < .ις. *error facilis est.*

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO X.

Χαῖται. quanquam propriè iubam significet in quadrupedibus, qualis est leonimari, dicuntur tamen & in homine χαῖται, αἱ ὄπισθεν κατὰ τὸ ἰνίον ἀφειμέναι τρίχες, sicut scripsit Rufus, vt & ἴουλοι, αἱ παρὰ τοὺς κροτάφους τῶν τριχῶν ἐκφύσεις.

χάλαζα ἢ

χαλάζιον. sunt tubercula quædam pellucida grandini similia, per cutem sparsa. Author enim introductionis seu medici χαλάζας recenset inter eos affectus qui in quacunque parte corporis consistunt. Inuadit tamen præcipuè oculorum palpebras, si quando in iis lentus quidam humor concreuerit. Sunt autem, vt ait Celsus, tubercula parua in palpebris mobilia simul atque digito huc vel illuc impelluntur, conduntúrque aliquando sub cute, nonnunquam sub chartilagine, non dißimilia κριθαῖς, sed non figuræ eiusdem. Sunt autem rotunda & pellucida, ideóque grandini similia, iísque dissectis humor manat candido oui similis. Dicitur & hic affectus χαλάζωσις ἐν τῇ εἰσαγωγῇ.

χαλάζωσις. grandinatio. Sunt eminentiæ quædam intra palpebras grandini similes. vide suprà χαλάζιον.

χαλαρόν. laxum. dicitur apud Hippocratem pars recti intestini laxior, videlicet ad differentiam oræ eius infimæ quæ sphinctere musculo adstricta est, vt scribit Galenus initio libelli de dissectione vuluæ.

χαλαστικὰ φάρμακα. relaxantia medicamenta. Dicuntur medicamenta quæ tensioni medentur. Itaque cùm tensio multis modis contingat, non videtur vna esse laxantium species, sed alia humectando laxant, alia calfaciendo, alia molliendo, alia vacuando, alia tumores præter naturam purgando, alia aliud quiddam faciendo. Attamen si vniuersalem quandam horum omnium substantiam constituere licet, ea certè erit ex genere modicè calfacientium: sic enim & conniuentia corporis laxantur, & flatuosi spiritus tenuantur, & quod phlegmones iam conflatum est digeritur. Præcipuas in eorũ ordine partes tenet oleum chamæmelinum, item adipes, butyrum, œsipus, & reliqua quæ intra secundum gradum calfaciunt. Verùm Methodici multò longiùs τοῦ χαλαστικοῦ nomen extendunt, vt docet Galenus, ad omnia remedia significanda quibus adstrictus affectus, quo vnà cum fluente humore omne morborum genus comprehendebant, curaretur. Itaque & venæ sectionem χαλαστικὸν esse præsidium dicebant, & omnia similiter purgantia medicamenta.

χαλβάνη. galbanum. Est succus è planta ferulacea. Nascitur in Syria Dioscoridi, & μετώπιον aliqui vocant. Maximè probatur chartilaginosum, pingue, similitudinem thuris præferens: item purum miniméque lignosum, sed in quo nonnihil seminis ferulæ sit admistum. præterea graui odore, neque humidum, neque retorridum. Vi emolliendi & digerendi præditum est. Excalfacit tertio ordine incipiente, aut secundo completo: desiccat verò secundo incipiente.

χάλκανθος. atramentum sutorium. Est succus concretus, ex chalcitide genitus & efflorescens. Ac cùm quinque species sint eiusmodi succorum concretorum sory, melanteria, chalcitis, misy, & de quo nunc agimus atramentum, in coloribus præsertim differẽtia est. Cùm enim quatuor priores species coloris sint vel cinerei & nigri, vt sory & melanteria, vel rubri & æreι vt chalcitis, vel lutei & aurei, vt misy, atramẽtum sutorium alterius est coloris & varij. Nam & candidum est albæque violæ simile, quod λευκόϊον vocant: & pallidum, & viride, & cœruleum, & omne præterea perspicuum & nitens, vnde superior ætas vitriolum appellauit. Differunt quoque prædicti succi ea in re, quòd priores illæ quatuor species natiuæ semper sint, atramẽtum verò sutorium & natiuum & factitium habeatur. Natiuum quidem quod & fossile dicitur, ex chalcitide, vt dictum est, efflorescens & concretum, & naturâ tam simile chalcitidi, vt in hanc tandem per se redeat annorum spatio, sicut se vidisse Galenus memoriæ prodidit. Id aliquando quidem pendet ex metallorum cameris stiriarum instar, aliquando verò in terram deciduum est & iacet humi, quorum vtrunque quoniam distillando concreuit χάλκανθον σταλακτικὸν Græci nominant. Id vel simile est capillis & plumis, vel habet stiriarum aut glebæ figuram, quæ etiam factitia est, cuius glebæ ex cubicis quibusdam corpusculis coagmentantur, perinde atque vuæ ex acinis. Factitium verò duplex etiam est. Alterum propriè πηκτὸν vocant Græci, id est, concretum, quòd è terræ cuniculis aqua atramentosa vel elata & in piscinas effusa, quẽadmodum narrat Galenus, vel indè corriuata frigore aut calore solis concrescit in chalcanthum: alterum verò ἑφθὸν, id est, coctum, quoniam aqua atramentosa in ahenis decoquatur: est autem ea aqua, vt ait Galenus, viridis, chalcitin & æruginem redolens, & gustus quoq; eiusdem. In medicinæ vsu præstat fossile, cœruleum, graue, spissum, pellucidum: secũdas tenet quod πηκτὸν diximus vocari. Adstringit vehementissimè & valdè calefacit & siccat, quare sanguinem profluentem è vulneribus sistit, vlcera sordida purgat, & minuit excrescentia.

χαλκῖτις. est medicamentum metallicum, colore æris, intercursantibus oblongis venis splendentibúsque. Nascitur in iisdem metallis in quibus σῶρυ & μίσυ, mediúmque inter ea non tantùm loco, sed etiam viribus. Primùm enim τὸ μίσυ solet occurrere, deinde ἡ χαλκῖτις, postremùm τὸ σῶρυ. Est enim μίσυ tenuissimum, σῶρυ crassissimum, mediũ verò rationem ἡ χαλκῖτις habet. Sed & tẽporis spatio in se inuicem transeunt, quemadmodum narrat Galenus τὴν χαλκῖτιν per triginta ferè annos domi suæ asseruatam, in μίσυ versam se vidisse. Ex quo apparet hæc tria specie eadem esse, soláq; naturæ concoctione & perfectione ab inuicem differre. Cæterùm ἡ χαλκῖτις mistim adstringit & acris est: sed vincit acrimonia, quæ tanta est vt carnem vrat & crustam inducat. Itaq; eam vrere præstiteris, quo & ipsa mitiùs vrat, desiccet, adstringat, minúsq; acris sit atq; mordax. Inter venena numeratur quæ rosione interimunt.

χαλκοῦ λεπίς. æris squama quæ & λεπὶς simpliciter dicitur. Sunt tenues & squamosæ æris particulæ, quæ vel de æreis panibus, vel de clauis malleolorum ictibus excutitur. Hanc ἥλιτιν appellant, id est, clauarem, cui & primas tribuit Dioscorides. Itaque in hoc squama differt à flore, quòd illa vi excutitur, hic sponte ab ære refrigerato excidit. Probatur squama quæ crassa est & æris modò rubens, & quæ, cùm aceto aspergitur, æruginem ducit. Vehementer siccat, præsertim ἡ λῖτις Nam & subtilissimæ

tilißimæ omnium ſubſtantiæ eſt, vt quæ nonnihil æruginis aſſumpſerit. Detrahit ſimiliter & liquat carnem & acriter mordet, ex quo perſpicuum eſt non admodum tenuis eſſe ſubſtantiæ ſed potiùs craſſæ.

χαλκοῦ ἄνθος. æris flos. Sunt minutæ æris particulæ à reliquo eius corpore reſolutæ, milij ſpecie, breues, ponderoſæ, friabiles, in attritu fulueſcentes, modicè ſplendentes atque conſtringentes. Fit autem duobus modis, vno cùm æs è lapidis panibus in fornace excoctum fuſúmque in receptacula delabitur per colla fiſtularũ ad ea pertinentium: altero verò cùm in ſingularis foci receptaculo æs, à quo plumbum & argentum fuerint ſeparata, colliquatum fuerit: vtroque enim modo recrementis iam detractis candenti æris maſſæ aqua clarißima affunditur, tùm vt refrigeretur, tùm vt in panes diuidi poßit. Illa igitur repentè denſata & concreſcens florem illum veluti expuit, qui poſteà refrigeratus colligitur. Habet extergendi facultatem, éſtque tenuioris eſſentiæ quàm aut æs vſtum aut æris ſquama. mordet, adſtringit & excreſcentia coërcet.

χαλκοῦς. æreolum. Nomen eſt ponderis & Attici & medici. Eſt autem ſexta pars oboli. Siquidem obolus ἓξ χαλκοῦς, hoc eſt, ſex æreola continet. Eſt igitur ὁ χαλκοῦς duodecima pars ſcripuli. diuiditur autem ὁ χαλκοῦς εἰς λεπτὰ, hoc eſt, in minuta ſeptem. Pendet autem χαλκοῦς grana duo Arabum, eſt autem granum apud Arabas minimum pondus.

χαμαίβατος. rubus eſt humi ſparſus, radices quà tellurem tangit agens.

χαμαιδάφνη. laurus Alexandrina. Romanis laureola ſiue laurago. Græci aliis nominibus etiam δάφνην & δαφνίτην, & ὑδρανταῖον appellant. Frutex eſt vnico ramulo cubitali, recto, tenui atque leni, folio lauri ſimilitudine, multò leuiore & magis herbaceo, ſemine rotundo, rubenti, admiſtóque foliis quibus ſupernaſcitur. Reprehenditur Plinius quòd vincã peruincam eſſe putauerit. Eius fructus vrinam mouet: ſimiliter & tenera germina, (aſparagos vocant) incibos admittuntur, attenuandi vi prædita.

χαμαίδρυς. eſt herba quæ ſtatura tota digitorum quatuor altitudinem non excedit in petroſis & aſperis naſcens, foliis paruis, effigie & diuiſura quercus amaris, flore penè purpureo, exili. Græcum nomen retinet in officinis. Græcis etiam τεύκριον & χαμαίδρωψ dicitur. Latini triſſaginen & ſerratam, vulgus querculam vel ſerratulam nominat. Habet autem chamædrys vincentem qualitatem amaram: eſt & quodammodò actis, quare lienes colliquat, vrinas & mẽſes prouocat, craſſos humores incídit & obſtructiones aperit. Tertio ordine excalfacit & deſiccat, plus tamen calefacit quàm deſiccat.

χαμαίδρωψ. Idem quod ἡ χαμαίδρυς, vt habetur apud Dioſcoridem. Sunt tamen qui hanc τεύκριον appellant.

χαμαικέρασος. ceraſus pumila, radice parua. Nec arbos eſt nec arbuſculis ceraſorum impar, baccis cætera omnia conſimilibus. In Bythinorum agro frequens naſci proditur, & ibi copioſè eam eſitantibus caput non aliter quàm vinum grauare.

χαμαικισσός. hedera terreſtris, Romanis hedera pluuiatica, Græcis etiam κισσὸς ἄκαρπος & κισσὸς ἐπίγειος dicitur. Frutex eſt ſimilis hederæ, longioribus & tenuioribus foliis, dodrantalibus ramulis multis, folioſis, ab radice quinis ſeníſve, flores albæ violæ exiſtimari poſſent, niſi minores eſſent, admodúmque amari guſtus, radice candida,

tenui, ſuperuacua. Naſcitur in cultis. Eius flos cùm ſit admodum amarus iecur obſtructione liberat, datúrque ex coxendice laborantibus. Plinius tertiam cyclamini ſpeciem à quibuſdam χαμαίκισσον *vocari ſcribit.*

χαμαικυπάρισσος. *herba eſt ſic dicta à foliorum cypreſſi ſimilitudine: vulgò dicitur abrotonum, & cypreſſus hortenſis.*

χαμαιλεύκη. *herba quæ creditur eſſe bechion ſiue tuſſilago. Plinius verò herbam quæ Latinis farranum ſiue farfugium dicitur, Græcis* χαμαιλεύκην *vocari exiſtimat. Sed & Dioſcorides author eſt* βήχιον *à quibuſdam* χαμαιλεύκην *dici.*

χαμαίλευκον. *ſic dictum à quibuſdam* τὸν πολυστεγῶν *Dioſcor. author eſt.*

χαμαιλέων. *chamæleo. herba eſt duorum generum, vnum albi, alterum nigri nomine. Albus folia ſylibi habet aut cardui aſperiora & acutiora quàm nigri robuſtioráque: caule vacat, verùm è medio ſinu ſpinas echini marini aut cinaræ modo ſubrigit, purpureis floribus & crinitis, qui in papporum lanugines euaneſcunt: ſemen habet cnici ſimile, radicem in lætis & pinguibus craſſam, in montoſis verò graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, graui odore, dulcem. Verùm chamæleo niger foliis ſcolymo ſimilis eſſet, niſi minora tenuioráque ac rubro diſtincta viderentur. Caulem emittit dodrantalem, digitali craſſitudine, ſubrubrum, & in vmbella flores ſpinoſos, tenues, hyacinthi æmulos, verſicolores. radice craſſa, nigra, denſa, interdum exeſa, quæ diſſecta flaueſcit, & commanducata mordet. Prouenit in campeſtribus ſiccis & cliuoſis tractibus & maritimis: vulgus hodie cardonettum vocat, ſemine cuius vtitur ad cogendum lac. Dioſcorides ſic Græcis dictum chamæleonta prodidit à varietate foliorum: hæc enim cum terra colorem mutant vt hic nigra, illic viridia, alibi cyanea, alibi crocea atq; aliis coloribus appareant chamæleonis animalis inſtar. Sunt autem duæ illæ chamæleonis ſpecies valdè inter ſe differentes: albi enim radix potui datur vtiliter oxybaphi menſura hydropicis, & contra difficultatem vrinæ & ſerpentium venena, vt ait Dioſcorides: nigri verò radix lethale quiddam obtinet, & à Paulo Ægineta priuatim inter venena numeratur, & proinde foris tantùm, authoribus Dioſcoride & Galeno, adhibetur ad affectus externos, qui detergeri debēt. Præter has autem duas Chamæleonis differentias ſtatuendus etiam eſt alius chamæleo quem* ἰξίαν *ſiue* ὑλόφονον *nominant, læthalis prorſus & venenatus, niſi eum aliquis putet albi ſpeciem eſſe, quòd de albo ſcripſerit Dioſcorides, ipſum* ἰξίαν *ideo aliquibus vocari, quòd quibuſdam in locis viſcum circa radicem eius inueniatur, quo pro maſtiche vtantur mulieres. Sed vide num hæc appellatio ad nigrum magis pertinere debeat, cùm Galenus ipſéque Dioſcorides chamæleonem album propinantes, vt dictum eſt, non diſtinxerint an viſcum nécne fundat, cùm tamen* ἰξίαν *deleterium eſſe conſtet ſi bibatur.*

χαμαιλέων *etiam dicitur à quibuſdam* ὁ δίψακος, *vt habetur apud Dioſcoridem.*

χαμαίμηλον. *dicitur* ἡ ἀνθεμίς *ab odore mali, vulgò camomilla.*

χαμαίπιτυς. *aiuga ſiue abiga, ſiue thus terræ, vt ait Plinius. Nūc ab officinis & herbariis iua muſchata dicitur. Eſt herba per humū ſerpēs, incuruæ ſimilis, foliis ſemperuiui minoris ſed multò tenuioribus, hirſutis & pinguioribus, circū ramos dēſis, odore pinus, flore tenui, luteo vel cādido, radicibus cichorij. Eſt & altera eius ſpecies eiuſdem nominis, cubitalibus ramis, anchoræ modo incuruis, minutis crinibus, coma ſupradictæ. flos candidus, nigricans. ſemen olet pinum vt ſuperior. Tertia maſculus dicitur,*

dicitur, paruula, læuior, foliis exilibus, candidis, pilosis, coliculo crasso & albo, flosculis melinis, semine pusillo secus alas eodē odore quo cæteræ item species. Habet autem ἡ χαμαιπίτυς & amarorem & acrimoniam, vímque abstergendi expurgandíque maiorem quàm calfaciendi: itaque iecinoris obstructiones percommode soluit, menses & vrinas mouet. Siccat tertio ordine, calefacit secundo.

χαμαίζηλον. dicitur à quibusdã ἡ χαμαίδρυς, vt habetur apud Dioscoridem: sunt tamen qui χαμαίδενδρα malint appellare.

χαμαισύκη. herba est ramos habens digitorum quaternûm, teretes, succosos, per terram sparsos, folia lentis effigie, peplo similia, parua, tenuia, quæ à terra non attollũtur. semine sub foliis rotundo, vt in peplo. neque caulem neque florem promit. radice tenui & superuacanea est. Est autem ἡ χαμαισύκη acris & abstergens.

χαμελαία. oleago, vel oleastellum. Est frutex surculosus, foliis oleæ similibus, tenuioribus, gustanti amaris & mordacibus ita vt linguam vellicent & arteriam exulcerent: officinæ meZereon appellant. Detrahit pituitam bilémque, foliis præsertim in catapotio deuoratis: namque duæ absynthij partes, vt scribit Dioscorides, adiecta chamelææ vna, hydromelite excipiuntur & in catapotia coguntur. Eæ autem in ventre non liquescunt. siquidem quotquot fuére deuorata regeruntur.

χαμελαία. dicitur à quibusdam ἡ θυμελαία, vt habetur apud Dioscoridem.

χαρακίας. dicitur primũ genus tithymalli. Est autem tithymallus masculus, caules habens supra cubiti altitudinem, rubros, lacteo succo atque acri madentes, folia autem oleæ circum ramos angustiora & longiora, radicem crassam & lignosam. Pendent in cacuminibus caulium comæ iunci, sub quibus caueolæ soliolis balnearum similes, in quibus semen continetur. Nascitur in asperis & montibus. Dioscorides aliis nominibus à quibusdam κομήτην & ἀμυγδαλοειδῆ & κωβιὸν tradit appellari. Gallis nũc magna ex parte expurgia nominatur. Eius enim succus aluum purgat, trahítque pituitam & bilem binis obolis in posca sumptis, & cũ aqua mulsa vomitiones mouet.

χάσμη. oscitatio. Symptoma est facultatis seu actionis animalis motricis. Est enim deprauatus maxillæ inferioris motus. Fit propter humiditatem flatuosam vel spiritũ vaporosum contentum in musculis maxillam inferiorem aperientibus: frigida autem prorsus causa est, eóque fit vt & per initia accessionum & somno maximè appetẽte crebræ fiant oscitationes, vtque illæ etiam tùm vino, tùm magna raráque spiratione discutiantur, vt docuit Hippocr. aphor. 56. lib. 7. & lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, scribens Medicatorium oscitationum continuatum longum anhelitum esse. Eum autem humorem natura dum conatur expellere, maxillam mouet & agitat, hiatúmque oris inducit: sic vt ab aliis partibus excrementa depellat, eadem motus alios exercet, vt pandiculationem, tussim, singultum, vomitum, horrorem & alios iis similes. Sed vomitio quidem & tussis & horror validi omnino motus sunt: pandiculatio verò & oscitatio, mediocres, inter quæ aliud etiam discrimen est à Galeno proditum, quòd cùm eiusmodi omnium symptomatum alia naturæ sint opera, à morbosa tamen causa coactæ, alia morbosos comitentur affectus, nil contrà moliente natura, alia verò fiant natura & morbo ad actionem simul cõcurrentibus, oscitatio gignatur sola facultate naturáque agente, velut & tussis & pandiculatio & singultus. Hæc enim solius facultatis opera sunt aduersus causam morbificam insurgentis.

χέδροπα. dicitur speciatim id leguminis genus quod manu carpitur, vt scribit Gal. lib. de

attenuante victu, vide λεπτῇ διαιτήματι.

χεζανάγκη. *nomen est emplastri purgatorij quod sibi in vsu fuisse Aëtius scribit. Impositum vmbilico mouet inferiorem ventrem. Est & apud Paulum vnguenti nomen, quo peruncta sedes aluum mouet & subducit. Sic dici potest quicquid affert cacandi necessitatem.*

χεῖλος. *labrum. Sic dicuntur oris extremitates musculosæ, ipsum vicissim claudentes aperientésque. Labrorum quidem substantia carne quodammodò fungosa constat, & ipsa tota labrorum cute, & oris amplitudinem succingente tunica & quatuor musculis confusa. Est autem ea valdè mobilis in omnem partem: sursum quidem à binis vtrinque musculis qui à malis descendunt, quorum duo supernum, totidem infernum sursum attollunt: deorsum verò à binis similiter, qui vtrinque à menti lateribus in labrum tùm supernum tùm infernum ascendunt. Horum autem congeneres duo, dum simul agunt, labrum motu recto mouent: dũ alteruter, tantùm obliquo. Ad hæc fibræ eorum qui labrum supernum attollunt & infernum deprimunt, internæ quidem intrò versus dentes, externæ verò foras versus cutim labra euertunt. Sic quatuor habẽtur in labris musculi, à quibus octo motuum differentiæ perficiuntur, quemadmodum lib. 11. de vsu partium Galenus demonstrauit. Sed hos propè omnes labri vtriusque motus non parum iuuat musculus latus, ab aurium radice, occipite, spinis omnibus ceruicis, spina omoplatæ, acromio, claui, sterno exortus, totúsque tenuissimus in faciei partes penè omnes, fibris à tam diuersa origine variis insertus, eásque ob id in omnem propè partem mouẽs. Dicitur* χεῖλος παρὰ τὸ χέειν λόγους. *Cæterùm quod in labiis prominet* πρόχειλον *dicitur, ipsa autem labiorum sectio quæ* τὸ στόμα *efficit,* μάσταξ & λογεῖον *vocatur authore Polluce:* προστόμιον *autẽ siue* προστομία *labiorum mutuus congressus:* φίλτρον *verò cauitas quæ superiori labro inest, vt alia quæ in inferiori est,* τύπος & νύμφη.

χειμερινὴ. *dicitur à quibusdam* τὸ ἀείζωον *siue sedum minus, quòd hyemes toleret neq; vnquam moriatur.*

χειμὼν. *hyems. Est tempus anni frigidum & humidum, Vergiliarum occasu incipiens & æquinoctio desinens. Est enim per se ea temperie prædita hyems, nec ex comparatione cuiusquam talis dicitur, sed quòd in ea humiditas superet siccitatem, & frigiditas calorem. Initium sumit quinto vel sexto circiter Nouembris die, cùm scilicet Vergiliæ occidunt, durátque ad æquinoctium quod mense Martio cõtingit. Itaque tota hyems plusquam quatuor mensium est apud medicos. Quod quidem spatium plærique sequuti Hippocratem lib.* περὶ ἑβδομάδων *in tres partes diuidunt: ac mediam quidem eo tempore comprehendunt quod circa solstitiũ est, nec alio, opinor, quàm* χειμῶνος *nomine designãt, primam autem ab initio hyemis ad hoc vsque tempus, quam* σπορητὸν, *hoc est, sementem vocant, postremam autem à medio illo tempore ad finem hyemis, quam* φυταλιὰν, *hoc est, inserendi tempus appellant.*

χεὶρ. *manus. brachium. Geminam habet significationem. Nam & totum brachium ab humero vsque ad digitos, & extremam brachij partem significat, qua aliquid comprehendimus. Neque enim quæ latinè manus dicitur, nomen habet proprium apud Græcos distinctum à toto brachio. Itaque si quando alterum designare Græci volunt, sæpè addunt quo distingui possit, vt Hippocrates* ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν *manum significare volens, non* χεῖρα *simpliciter, quod brachium etiam significat, sed* χεῖρα

ἄκραν

ἄκρας dixit, & Galenus lib. de Ossibus, ὅλην τὴν χεῖρα, designans totam partem brachio, cubito & manu constantem. Usus tamen videtur obtinuisse ut simpliciter χεὶρ, manum Latinis dictam significet, si verò totum quod ab humero est designare velimus, ὅλην τὴν χεῖρα vel aliter dicamus. Sunt autem totius manus, siue brachij (quo nomine nanque voces parum interest, modò intelligas ita nūc appellari membri superioris τὸ διφυὲς, ut ait Aristoteles, hoc est, bipartitam compactionem à thorace dependentem, quomodo sæpius Galenus usurpauit) partes sex, sed quas propriis nominibus non sit facilè distinguere, propter eorum confusionem tam apud Græcos quàm Latinos authores. Ut autem eorum facilis sit explicatio, libuit omnes eas partes hoc diagrammate designare, & singulis quæ quisque nomina dederit exponere. Primum quidem totum id membrum variis nominibus appellatum est. Nanque ab Aristotele βραχίων, à Galeno sæpissimè χεὶρ, & aliquādo tamen βραχίων dicitur. A Latinis, Celso quidem brachium, Gaza verò tùm brachium tùm ulna vocatum est. Partes verò ad hunc modum se habent.

A. Articulus est, ὦμος ab Aristotele dictus, ὠμοπλάται à reliquis. Celsus & Gaza scapulas vocarunt. Celsus item scoptula, vel, ut alij legunt, scoptula operta. Plinius humerum vocauit, humerum pro ipso articulo apertè intelligens. Celsus verò humeri nomine aliam, ut dicetur, partem designauit.

B. Pars est totius brachij maxima, terminos habens supernè quidem A, infernè verò C. Hæc ab Aristotele ἀγκὼν vocatur, à Galeno βραχίων: Celsus humerum, alij lacertum dicunt. Gaza apud Aristotelem videtur lacertum agilem vertisse.

C. Articulus est, duo magna totius membri ossa coniungens, éstque ea pars qua totum membrum flectitur, cuique innitimur. vocatur ἀγκὼν ab Hippocrate, ὠλέκρανον ab Arist. & Atticis, ut testatur Gal. A multis cubitus, à Gaza gibber latinè dicitur.

D. Altera pars totius membri non minima, imò secundùm lacertum iam explicatum maxima, sita inter duos articulos per C & E designatos. πῆχυς dicitur ab Aristotele, ab aliis ὠλένη. Celsus brachium vocat, eodem scilicet cum toto nomine, Gaza verò cubitum vertit. Cuius pars superior ἐπίπηχυ, inferior ἀγοστὸς appellatur.

E. Articulus est quo manus cum proximo osse iungitur. καρπὸς à Græcis, à Latinis brachiale nominatur.

F. χεὶρ à Galeno interdum, sed ἄκρα χεὶρ sæpius dicitur: ab aliis composito nomine ἀκρόχειρον siue ἀκροχειρὶς. Latini manum vocant. Sic quidem se habent totius manus siue brachij partes, earúmque nomenclaturæ, quas non inconcinnè videtur Ouidius expressisse lib. 1. Metamorphoseon his versibus,

—laudat digitósque manúsque,
Brachiáque & nudos media plus parte lacertos.

Sed quoniam χεὶρ etiam manum Latinis propriè dictam significat, eius quoq; partes sunt explicandæ. Aristoteles quidem in duas summas particulas diuidit, ὡς τὸ δίχα

καὶ τοὺς δακτύλους, *hoc est, in palmam & digitos. Palmæ duas partes facit, internam & externam. internam* θέναρ σαρκῶδες *appellat, hoc est, volam: externam autem quæ neruosa est, dicit nomine carere. iuniores* μετακάρπιον *dixerunt. Digitorum etiam duas partes statuit,* κόνδυλον *&* φάλαγγα, *hoc est, nodum & internodium. Alij verò aliter distinxêre, primam quidem manus partem vocantes* καρπὸν, *non nodum quidem illum quo cum brachio manus iungitur, sed eam palmæ particulam quæ ex multis minimísque ossibus constat, nodo illi proximam. Alteram verò carpo annexam latámque & ex rectis quinque ossibus constantem ad digitos tendentibus, & ex quibus ipsi digiti oriuntur, quam Aristoteles proprio nomine carere dixit, ex ipso situ* μετακάρπιον *vel* ὀπισθέναρ *vel* προκάρπιον *nuncupantes. Quibus duabus partibus tertiam Pollux addit,* προκάρπιον *vocatam. Quæ verò metacarpio opposita pars est, lata & concaua, & scissuris, vt scribit Aristoteles, vitæ indicibus distincta,* θέναρ, *vel, vt ait Aristoteles,* θέναρ σαρκῶδες *nuncupatur, à Latinis vola, cuius pars quæ digitis proximè subest,* στῆθος χειρὸς, *vel, vt aliis placet,* ὑποθέναρ *nominatur. quanquam sunt qui* στῆθος χειρὸς *ipsum metacarpium interpretentur. Ab his digiti consequuntur, de quibus suo loco agitur.*

χεὶρ. *emplastri nomen est, quod quinque pharmacis, vt manus digitis, constat, inæqualibus etiam ponderibus. Recipit autem Colophoniæ libras* V. *ceræ lib.* IIII. *resinæ pinus lib.* III. *adipis taurini lib.* II. *butyri lib.* I.

χεὶρ *etiam à quibusdam dictus est ὁ δίφανος, vt habetur apud Dioscor.*

χειράγρα. *dicitur arthritis, quæ manuum articulos occupauit. nec verò morbus ipse tantùm sic appellatur cùm viget & dolorem facit, sed ipsa etiam articulorum contorsio & imbecillitas post morbum relicta. Tophis enim articuli manēt intercepti. Id enim significat ἡ ἄγρα τῆς χειρὸς, quamuis alij* χείραγραι *quasi* χείραλγαι ἀπὸ τοῦ ἀλγήματος *deriuari malint.*

χείριξις. *significat apud Hippocr. idem quòd ἡ χειρουργία, vel vniuersa simpliciter rerum omnium admotio quæ manu perficitur, quam &* χειρισμὸν *appellant.*

χειρουργία ἡ

χειρουργική. *pars est τῆς θεραπευτικῆς, morbos, qui in solutione cōtinui aut in partium externarum immoderatione consistūt, tollens sectione, vstione, restitutione in naturalem situm, & medicamentis foris appositis. Sectione enim & vstione tollit quod redundat, luxata & fracta ossa reponit in locum naturalem. Vlcera medicamentis deterget, carne implet, & cicatrice obducit. Quibus in rebus tria sibi maximè proponere debet chirurgus, tùm vt breui curet, tùm vt curet citra dolorem, tùm vt maximè tutò. Ac rursus, vt tutò curet, tria potissimùm considerabit. Vnum primúmque vt absolutionem operis consequatur, alterum vt sicubi hanc nō consequatur, saltem cubantem non lædat, tertium vt vitium non facilè reuertatur. Hæc enim qui præstiterit meritò optimus chirurgus censebitur.*

χειρώνιον ἕλκος. *Chironium vlcus. Sic appellatur vlcus malignum inueteratum, quod & magnum est & oras habet duras, callosas, tumentes. Exit ab eo sanies non multa sed tenuis. Odor malus neque in vlcere, neque in eius humore est: nulla inflammatio: dolor modicus est. Nihil serpit, ideóque nullū periculum adfert, sed nō facilè sanescit. Interdum tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, vlcúsque renouatur. fit maximè in pedibus & cruribus. Sic dictum est hoc vlcus à Chirone, vt ab eo, inquit*

quit Galenus, qui primùm id sanauit. Idem etiam πλίφλορ vocatur.

χειρώνιορ. dicitur à quibusdam Centaurium maius, vel quòd Chiron Centaurus id primùm inuenerit, vel quòd ipse Centaurio, vt tradunt, curatus fuerit, cùm illi Herculis sagitta excidisset in pedem. Ac quoniã Gẽtiana à quibusdam alio nomine Centaurium dicta est, factum est vt quidam eam etiam Chironiũ appellarint, vt habetur apud Dioscoridem.

χειλῶνες. τὰ χείλη, apud Comicos veteres.

χελιδόνιορ. herba est cuius duæ dicuntur esse differẽtiæ: vnum enim maius, alterum minus dicitur. Maius caule est gracili, cubitali aut altiore, agnatis foliosis, foliis ranunculi, multis, mollioribus tamen & colore cæsiis, flore violæ albæ secundùm singula folia prodeunte. In eo succus croci, mordax, acris, & aliquantulùm subamarus, grauiter olens. Radix supernè singularis, infernè in multa crocea capillamẽta fibratur. Siliqua ceu corniculati papaueris, tenuis, in metæ figuram longa, in qua semen papauere maius recluditur. Hæc officinis suum retinuit nomen, Gallis eclera dicitur. Minus verò pingitur à Dioscoride herbula sine caule, foliis hederæ rotundioribus minoribúsque, pediculis quibusdam à radice dependentibus, item teneris & aliquatenus pinguibus. Radices habet pusillas, frequentes ex eodem callo prodeuntes, in tritici modum aceruatim congestas, quarum tres aut quatuor tantùm in longitudinem progrediũtur. Iuxta aquas & lacus nascitur. Calfacit & siccat quarto ordine etiã absoluto, præsertim minus, quod acrius est maiore. Magnã vtrũq; vim habet extergendi, maximè si quis humor crassus in pupilla collectus est, qui oculis officiat.

χελιδόνιορ. dicitur à quibusdam ἡ ἄμπελος λευκή, id est, vitis alba, vt habetur apud Dioscoridem.

χελώνιορ ἡ

χελώνιορ. pars gibba dorsi quæ collo proximè subiacet: sic dicta à testudinis figura.

χέμη. mensura est liquidorũ apud Atticos, sed ea duplex. Maior, quæ est vigesima pars τῆς κοτύλης, pendens drachmas tres, minor quæ est tricesima, pẽdens duas, sicut Cleopatra docet his verbis, χήμη μεγάλη ἔχει δραχμὰς γ. καὶ ἡ μικρὰ δραχμὰς β. hoc est, cheme maior pendit drachmas tres, minor duas.

χηλαὶ. sic dicuntur, vt ait Rufus, ciliorum extrema per somnum sese contingentia, quæ alio etiam nomine στεφάναι vocantur.

χήμωσις. affectus albi oculi. Dicitur autem cùm albũ oculi ita supra nigrum intumuit, vt nigro subsidente & albo eminente hiatus cuiusdam similitudo oriatur. Siquidẽ album nigra supereminet, ipsúmque multis partibus lõgéque excedit. Id enim significat quod dixit Paulus Ægineta li. 3. ὁ πολυμερῶς ὑπερλαμβάνει τοῦ μέλανος, hoc est, ὑπεραίρεται καὶ ὑπεραύξεται, non autem occupat, vt vulgus interpretum conuertit. Ergo cùm nigrum cauum sit & subsidat, albũ vndique tumeat & attollatur, non ineptè veteres medici malum hoc τῆς χήμης nomine designarunt, siue illi eo animal intellexerint quod inter ostrea numeratur hiátque semper, siue simpliciter hiatum quod χήμη & χάσμα dicitur. Cæterùm effectum hunc duo maximè symptomata consequuntur, vnum rubor oculorum propter inflammationem, alterum verò palpebrarũ, vt ait Paulus, ἐκτροπὴ, hoc est, peruersio siue contorsio, ita vt oculos tegere claudereq; non poßint. Tumor enim oculi impedit quò minùs palpebræ adduci committique poßint. Itaque laborantes oculi perpetuò manent aperti. Est autem scribendum

χύμωσις per υ non per ι. deriuatur enim ut dixi ἀπὸ τῆς χύμης, quemadmodum scribit Galenus ἐν τῷ ἰατρῷ, seu quicunque alius author est. Notandum hoc loco censui, apud Galenum extremo secundo comment. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον, ubi de contractis & hiantibus agitur, malè scribi χύμωσιν ἀντὶ τῆς φιμώσεως & negligentiùs à Vidio interprete animaduersum fuisse hunc locum, idque duobus argumentis: primùm quòd affectus hic de quo ibi Galenus agit, ad palpebras nõ ad album oculi pertineat: deinde quòd scribat oculos per eum affectum aperiri non posse, quod ut τῇ χυμώσει contrarium est, sic est τῇ φιμώσει proprium.

χάραμοι. *sic dicuntur duo linguæ sinus cani.*

χία γῆ. *Chia terra. est gleba terræ quæ in Chio insula prouenit albicans, & pollens vi adstringendi, purgandi, extenuandi. Pulcherrimum est ad ambusta remedium. vide Galenum lib. 9. simpl. medic.*

χιακά. *sunt species collyriorum cuius differentes habentur modi apud Aëtium lib. 7. Habet & unam τοῦ χιακοῦ κολλυρίου descriptionem Paulus Ægineta lib. 7. Idem utitur τῷ χιακῷ lib. 3. cap. 22. περὶ φλεγμονῆς ὀφθαλμῶν, scribens vim habere fundendi atque humectandi. Sic autem appellantur quòd vino Chio materia eorum læuigatur aut alio consimilis facultatis, nimirum austero & aquæ marinæ experte.*

χιαστὸς. *laquei nomen apud Oribasium. sic dictus est quòd habenæ capita ad similitudinem literæ χ aduersa inter se sint.*

χιλιοδύναμις ἡ

χιλιοδύναμον. *dicitur à Cappadocibus τὸ πολεμώνιον, ut habetur apud Dioscoridem.*

χιλιόφυλλον. *dicitur à quibusdam ἀχίλλειος σιδηρῖτις, ut habetur apud Dioscoridem.*

χίμεθλον. *pernio. Est ulcus quod ex frigore hyberno in digitis manuum pedúmque contrahitur. Oritur verò & in talo frequentissimè. Sic dicitur ἀπὸ τοῦ χειμῶνος, unde & χείμεθλον quidam scribunt.*

χιτὼν. *tunica. Est pars corporis simplex, alba, neruosa, lata, plana, valida, tenuis faciléq; dilatabilis. Hanc Græci nunc ὑμένα, nunc μήνιγγα indifferenter appellant. Res enim eadem est, sed rationes diuersæ. Nam cùm partem aliquam vestit, χιτὼν: cùm cerebrum foris integit μῆνιγξ, alias ὑμὴν dicitur. verùm τοῦ ὑμένος nomen à substantia, τοῦ χιτῶνος verò ab usu inditur. Siquidem membrana costas succingẽs utroque nomine vocatur: membrana quidẽ ab essentia, tunica verò ab usu, ut docet Galenus initio lib 7. de anatomicis administrationibus.*

χοῖνιξ. *est mensura aridorum Attica, continens κοτύλας treis siue sextarium unum & dimidium, siue duas libras mensurales & quadrantem. Eius nota fuit χ.*

χοιρὰς. *struma. Est tumor durus glandularum quæ in ceruice, alis, & inguinibus sunt. Oritur nõ ex calida quidem materia, neque ad suppurationem tendente, sed pituitosiore & frigidiore, qui subinde affluens strumam non modò duram, sed miræ etiã magnitudinis aliquãdo excitat. Omnis autem struma includitur membrana quemadmodum steatoma, atheroma, & meliceris, & nascitur plærumque in priori ceruicis parte aut in altera, aut utrinque una, aut duæ, aut plures. Accidit verò aliquando, licet raró, ut non ex humore pituitoso sed ex ipsa carne struma consistat. Tunc nõ aliud est quàm caro superflua, materiæ accessione augescẽs. Cæterùm strumæ differunt inter se magnitudine, naturâ, loco, ortu, multitudine & vasorum complicatione. Magnitudine, quòd aliæ paruæ, aliæ magnæ, aliæ mediocres. Natura, quòd*

aliæ

aliæ mansuetæ, aliæ malignæ sunt. Mansuetæ quidem citra inflammationem, citra dolorem, moderatam duritiem habent, & tumorem circumscriptum rotundum & æqualem. Malignæ verò inflammationes habent & dolores pulsantes & tumorem inæqualem in quo vasa prominent, & contactu medicamentisque efferantur. Loco, quòd aliæ anteriori, aliæ ab altera, quædam ab vtraque parte colli oriantur, quódque aliæ sub cute sint, aliæ magnis vasis penitus insideāt. Ortu, quòd aliæ sublimes & quasi pendulæ sint, facilè huc & illuc mobiles, aliæ insertæ fixæque. Multitudine, quòd vna aut plures generantur. Vasorum complicatione, quòd aliæ venas & arterias implicatas habeant, aliæ omnino non habeant. Dicitur autem χοιρὰς *vel* ἀπὸ τῶν χοιράδων πετρῶν, *vel à porcis in quorum gutture frequentes eiusmodi tumores reperiuntur. Alij verò à multiplici partu porcorum nomen desumptum putant.*

χοιροσπέλεθον. *vocatur species anchusæ quæ folio est spinoso, lato & nigro; vt scribit Paulus lib. 3. cap. 42.*

χολαγωγὸν. *dicitur medicamentum purgandæ bilis facultatem habens.*

χολὰς. *apud Aristot. omne cauum hypochondriorum & ilium dicitur. Gazæ cholago.* χολάδες *autem ab Homero intestina dicuntur,* παρὰ δ' χολῶδες τοῦ ἥπατος δέχεσθαι: *alij à cauitate quasi* κοιλάδες *dici putant. versus Homeri habentur Iliados δ'.*

—— ἐκ δ' ἄρα πᾶσαι
χύντο χαμαὶ χολάδες· τὸν δὲ σκότος ὄσσ' ἐκάλυψεν.

χολέρα. *cholera. Est perturbatio ventris immodica bilem per vomitus & deiectiones excernentis ex continua ciborum cruditate. Morbus est peracutus, vt qui quarto ad summum die finiatur. Sunt autem eius symptomata præter vomitus & deiectiones bilis frequentissimas, defectus animi, sudores exigui, sitis, pulsus vermiculantes, musculorúmque manuum ac pedum, maximè verò surarum contractio & tensio. Hic morbus quibusdam accidit certis interuallis, omnémque corporis redundantiam educit, vnà cum vitiosis humoribus magnam quoque bonorum partem euacuans: tantus est impetus tantáque vis erumpentis humoris biliosi.*

χολερικοὶ ἢ

χολεριώδεις. *dicuntur à medicis qui cholera morbo laborant.*

χοάνη. *est cauitas in cerebro membranosa, ex portione meningis tenuis siue* χοροειδοῦς *facta. Hæc incipit vbi meatus duo coëunt, vnus ex fundo medij ventriculi, alter à meatu in ventriculum postremum. desinit autem in glandulam cerebro & crassæ meningi in clinoide subditam, quæ pituitam ex medio ventre per hanc choanam, id est, ductum & canalem influentem transcolat in palatum & nares. A quibusdam* πύελος *dicitur.*

χοεὺς ἢ

χοῦς. *est mensura liquidorum apud Atticos capiens* ξέστας, *id est, sextarios sex, siue libras nouem, siue* κοτύλας *Atticas duodecim. Plinius vertit congium, habétque adstipulatorem Fannium his versibus,*

Heminas recipit geminas sextarius vnus,
Adde duos Chus, fit vulgo, qui est congius idem.

Eius mensura apud Græcos fuit ista χ.

χολὴ. *bilis. fel. Est omnis humor in nobis calidus siccus. Hic duplex est, vnus naturalis,*

qui χολὴ simpliciter dicitur, alius qui à naturæ mediocritate recedit. Naturalis ille dicitur qui sanguini mistus utilis est alendo corpori, colore flauus aut suppallidus, sapore amarus, consistentia tenuis & flori vini similis, viribus calidus & siccus. Huius humoris substantia primùm quidem in cibo potúque continetur, deinde iis concoctis quod benignum est vnà cum sanguine fertur ad nutritionem corporis, quod excrementosum est à bilis folliculo attrahitur. Sicut enim ex vino recens expresso, sed adhuc feruente & alterascente, à suo calore duo excrementa per mutationem illam separantur, vnum leuius & magis aëreum quod florē, alterum grauius & magis terreum quod fæcem appellant: ita ex cibis duo humorum genera prodeunt, bilis flaua, tenuis: & bilis atra, crassior. Nec tamen quicquid huius naturalis bilis in nobis est id ab alimentis proficiscitur, sed calor hepatis & venarum paulò supra mediocritatem auctus partem sinceri sanguinis tenuiorem aliquando in bilem flauam conuertit. Vt enim ab imbecillo calore pituita, à moderato sanguis, sic ab immodico bilis gignitur iis quas dixi qualitatibus prædita, naturæ tam familiaris, vt inter corporis nostri elementa habeatur. At quæ à naturæ modo bilis recessit, iam non simpliciter bilis dicitur, sed addito nomine vitium designante. Ea autem multiplex est, quòd magna sit excessus caloris & aliarum qualitatum latitudo. Sunt autem huius istæ fere omnes differentiæ quarum medici meminerūt à colore aut consistentia nominatæ.

ἐρυθρά. rubra. hæc vel sanguinis serum est acre & mordax, vel ad tenuem sanguinem consistētia proximè accedit: sed quoniam non concrescit, vt sanguis, extra vasa effusa, iccirco bilis vocatur.

ἰσατώδης. glastea, seu glastum colore cæsio referens, qui quidem magis est colore brassicæ fuscus. Acerrima calidissima & mordacissima est, iam atræ bili consistentia, colore & viribus proxima. Extremā inter omnia bilis genera malignitatē obtinet. gignitur in ventriculo aut circa ipsum à vehemētissimo & ardētissimo calore.

ἰώδης. æruginosa, seu æruginis colore: is autem viridis est. Valdè acris, calida, & mordax est, & proxima ἰσατώδει, sed nondum tam maligna. Creatur in ventriculo aut iecinore phlegmone affecto.

κυανῆ, ἢ κυανίζουσα. cærulea. hæc cum isatode videtur esse eadem. Est enim isatidis color huiusmodi.

λεκυθώδης. vitellina, hoc est, ouorum crudorū vitello colore & consistentia similis. Crassa est & summè flaua. fit ex flaua bile impensiùs digesta & discussa ab immodico calore, & proinde spissescente. Media ferè est inter naturalem bilem & eam quæ ad summam malignitatem peruenit. generatur intra vasa, vt scribit Galenus lib. de atra bile: sæpe tamen vomitu & deiectione reddi solet.

μέλαινα. nigra. hæc genus bilis iam excessit & in alia humoris specie continetur, de qua separatim suo loco agetur.

ξανθὴ. flaua. hæc proximè ad naturalem bilem accedit, quam mediam esse oportet inter pallidam & flauam.

ὀρφνώδης. obscura. hoc bilis epitheton habetur apud Galenum comment. 4 in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. videtur autem designare τὴν κυανέην & τὴν ἰσατώδη.

πρασοειδὴς ἢ πρασώδης. porracea. hæc in ventriculo sæpè gignitur ob ciborum quorūdam cruditatem, aut etiam his non sumptis prouenit interdum à morbo seu calore

præter

præter naturã in venis,à quibus in ventriculum & intestina commeat. Nec tamen fit à vehementi calore,vt ἰώδης. Nam virides quidem ambæ sunt,sed ἰώδης à vehementiore calore acrior,mordacior,crassior: πρασοειδὴς verò multò minùs acris,mordax crassáque est. Galenus lib.3.de aliment.facult. scripsit biles quidem omnes in morbis grauibus præter porraceam excerni,flauã verò & pallidam & porraceam etiam sine morbis euomi sæpenumerò & deiici, quod est argumentum porraceam ab æruginosa caloris excessu differre.

πυῤῥά. rufa. fit à calore quàm flaua minùs intenso. Vt enim color rufus inter pallidum & flauum medius est,sic & ipsa generandi causa. Itaque propter horum colorum vicinitatem sæpe nomina ipsa confunduntur,vt scribit Galenus lib.1. de crisibus cap.12.

ὑγρά. liquida,hoc est,multo sero aut alio humore perfusa.

ὑδατώδης. aquosa. Eadem cum τῇ ὑγρᾷ.

ὑπέρυθρος. subrubra. quæ cum sanguinis sero aut tenuiore sanguine mistam habet substantiam alterius à sanguine coloris.

φαιὰ. fusca.eadem quæ & ὀρφνώδης & κυανὴ dicitur.

χλωρά. viridis vel pallida. Vtrumque enim τὸ χλωρὸν significat, vt multis in locis Galenus annotauit. Sed quæ propriè viridis est bile pallida & crocea tingitur.

ὠχρά. pallida. hæc omniũ moderatissima,& minimùm calida,amara mordáxque est. gignitur intra venas in corpore secundùm naturã se habente. Humidior minúsque flaua est, vt quæ permistum habeat pituitosum humorem tenuem vel aquosum aliquod excrementum. Hæc nomine bilis cum absolutè & sine alia adiectione dicitur frequẽtiùs quàm flaua intelligitur,quoniam minorem caloris excessum, qui omnis contra naturam est,significet.

χολὴ μέλαινα. bilis atra,dicitur quidem communi significatione omnis humor crassus & niger,siue sanguinis limus fuerit,siue sanguis vstus,siue bilis supra modum torrida, siue alio quouis modo genitus: verùm propriè appellatur humor præter naturam ex vstione redditus,mordax,acidus,acerbus,splendidus,exedens, malignus, qui effusus in terram ebullit,cámque fermenti & aceti modo attollit,& vlcera insanabilia excitat, támque insuauis est vt eam nec musca, nec mus,nec aliud quoduis animal degustare velit. Huius generatio duplex est. Nascitur quidem præcipuè ex humore atro & fæculento supra modum exusto & putrescente: sed longè malignior ex flaua bile vehementer vsta, quantò ipsa bilis flaua humore melancholico seu sanguinis fæce malignior est. Aliquando verò & ex vitellina bilis vstione prouenit. Talis autem mutatio contingit à calore præter naturam & putredine,à quibus acrimoniam acquirit,& velut cinis quidam redditur,sicut vini fæx ante vstionem frigida & sicca, post vstionem tam calida est, vt carnem vrat,liquet, corrumpat. Hanc nunquam nisi in perniciem excretam fuisse Galenus se obseruasse memoriæ prodidit. Talis quidem est ἡ μέλαινα χολὴ ἀκριβὼς,manifestò distincta ἀπὸ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ ἢ μέλανος. Hic enim inter elementa corporis censetur cum sanguine confusús ad generationem nutritionémque animalis,nihil habens acidi,nihil acris, nihil erodentis,sed veluti sanguinis limus,fæci vinorum crassorum proportione respondet. Eum lien ad se trahit,iecur & sanguinem expurgans,eóque ad sui nutritionem alterato vtitur,eiúsque reliquias ad ventriculum expellit,vnà cum aliis ex-

crementis vacuandas: huius nanque atri humoris excretio siue per vomitum, siue per aluum fiat, non rarò salubris est, significans corpus nulla intemperie vexari, sed naturam robustam, sola copia grauatam, eo se onere expedire. Verumtamen si diutius in corpore retinetur, nec vacuatur per meatum aliquem sensibilem aut occultum, iecur grauat & debilitat, atque etiam transmutatur & putrescit, & à febre inflammante vritur, fitque bilis illa atra exquisita, de qua modò diximus.

χολοπτιόν. *dicitur à quibusdam τὸ ἀβρότονον, vt habetur apud Dioscoridem.*

χονδρίλλη. *chondrilla. Sunt qui κιχώριον, qui etiam σερίδα appellant. Herba est, vt placet Dioscoridi, folium, caulem, flosculum cichorio similem edens, & è ramulis mastichem fundens tuberculo fabæ. Hanc σέρεως speciem esse & σέριν à quibusdam nominari scribit Galenus, & eisdem præditam esse viribus, paulò tamen amariorem, & ideò maiore vi siccandi præditam. Describit & Dioscorides aliud chondrillæ genus, folia habens intubi, circumrosis similia, oblonga, humi substrata, scapum lacte madentem, radice tenui, in mucronem turbinata, flauescente, succosa, de hoc intelligenda sunt quæ Galenus scripsit lib. 2. de aliment. facult. Esse aliud olus lactucæ syluestri simile quam χονδρίλλην appellant, quæ citiùs in caulem assurgit, amaritudinémque habet magis perspicuam, & lentum quendam succum albúmque cuiusmodi est tithymallorum succus, non tamen perinde acrem. Est autem dicta χονδρίλλη ab rei euentu, quod callum quendam tuberculo fabæ, gummi mastiches, aut nucleo thuris, quem Græci χόνδρον vocant, similem imis ramulis ostendat: ex quo patet per χ. scribendam esse.*

χόνδρος. *communi significatione dicitur granum, & quod seorsum ex aliquo concreuit, vt salis frustum aut grumus, & thuris mica seu granum, quod χόνδρος λιβάνου à medicis appellatur.*

χόνδρος. *quod à Latinis alica dictus sit, nemo doctorum ignorauit, tam consentiunt omnia inter se quæ Græci περὶ χόνδρου, Latini de alica prodiderunt. Hoc vnum tantùm de vtroque dubitatur, an certa quædam frugum species sit, quam his nominibus veteres designarint. τὸν χόνδρον tritici speciẽ esse Galenus videtur innuere lib. 1. de facult. aliment. scribens, τοῦ γένους τῶν πυρῶν εἶναι ὁ χόνδρος. Plinius lib. 18. cap. 11. alicam palmam frugum appellat. Et eiusdem lib. cap. 7 alicam inter fruges nõ obscurè enumerat, eámque similem facit milio, panico, lenti, ciceri, frugum hæc genera verna, quòd vere serantur, appellans. & paulò pòst scribens: tunicas frumento plures esse, hordeum maximè nudum & alicam, sed præcipuè auenã. Quibus testimoniis plærique conuicti χόνδρον siue alicam tritici genus esse, certæque frugis nomen arbitrantur. Verùm quænam ea sit interrogati non possunt respondere, quòd nec Theophrastus, nec Diocles, nec Dioscorides vel nominis solius mentionem fecerint, nec Plinius & Galenus quid sit dixisse videantur. Est enim rarissimum nomen τοῦ χόνδρου apud medicos, vt memoriæ Galenus prodidit. Alij verò in media quodammodò sententia sunt, dicentes τὸν χόνδρον & alicam fruges quidem esse & pro frugibus accipi, dicíque apud authores non proprio quidem nomine, sed mutuato ab ea re in quam protinus transire debent, itaque alicam pro zea dici, ex qua alicam fieri notum est. Quibus non obest quod Galenus ait χόνδρον genus esse tritici non zeæ, quoniam zea pista satáque dicatur tertio ferè anno in frumẽtum degenerare, ex quo, præsertim in Africa, alicam fieri Plinius author est. Cæterùm περὶ τοῦ χόνδρου κατασκευῆς, id est,*

de alicæ

de alicæ confectione nemo ambigit in modum bromi, tragi aut ptisanæ præparari, inuentúmque id esse non pridem excogitatum, vt Plinius refert. fieri τὸν χόνδρον ex zea quam δίκοκκον appellant Dioscorides scripsit. Est autem zea tritici species (Itali hodie speltam, Galli espeltram vocant) ex qua confectum χόνδρον non zeas nomine sed potiùs τοῦ πυροῦ, id est, tritici veteres designarunt, veluti Diocles & Philotimus qui eum πτισάνην πυρίνην, id est, ptisanam triticeam appellauêre. At eius parandi modum nemo Græcorum, quod sciam, prodidit, præter vnum Cōstantinum Cæsarem, qui tamē Latinus à Latinis eam videtur accepisse. Is lib. 3. de agricultura his verbis eum aperit: zea decorticata in feruētem aquam immittitur atque exprimitur: deinde gypsum candidum contusum & arctiore cribro transmissum, arenæque candidissimæ & tenuissimæ quarta pars cum portione gypsi paulatim admiscetur, zea denuò probè repurgata. Id agēdum sub Canicula, ne acescat. Vbi tota repurgata fuerit, angustiore cribro cernatur. Idem quoque Plinius docet de alica, & prætereà eam adulterinam fieri maximè ex zea quæ in Africa degeneret, vel ex granis etiā tritici quæ candidissima atque grandissima deliguntur, & semicocta in ollis, posteà arefiunt sole ad initium, rursúsque leniter aspersa molis franguntur: additque aliud mirum dictu, alicæ admisceri cretam quæ transit in corpus, colorémque & teneritatem adfert, negaréque Campanos, apud quos præstantissima conficitur, alicam confici sine eo metallo posse. Attamen Constantinus, vti suprà retulimus, non cretam sed gypsum iniicit, quod etiam in alica adulterina inspergi posteà declarat: de quo tamen mirandum Græcos medicos alimentorum facultatem studiosè perscrutantes tacuisse. Nam vt fortè creta ad detersionē glutinosi lentíque humoris, quem χόνδρος habet, contulerit, at gypsum vehementer nocere videbitur, quòd obstruat & emplasticum sit, & ventriculo eiúsque ori valdè aduersum. Propterea dubito plurimùm num simplicior fuerit Græcorum χόνδρος Romanorum alica, eóque inuicem discreparint, quòd hæc gypso constaret, ille nihil gypsi haberet. Siquidem nonnihil discriminis inter hæc fuisse Paulus Ægineta declarat, non ita tamen vt genere & materia doceat discrepare. Neque enim dixisset alicam chondro in aliis persimilem esse, si diuersa materia constare credidisset, sicut bromum, tragum & ptisanam. Dicit tātùm ab alica aluum magis adstringi: cuius fortè causa ad gypsum admixtum, his facultatibus quas modò recensui præditum, vel etiam ad cretam, quæ magnam siccandi vim sine mordacitate possidet, referri potest. Quòd si χόνδρος metalla eiusmodi in consortium admisisset, vix possum credere tam celebrem apud omneis futurum fuisse, vt alimentum nullum esset in arte medica tam multis abundante & luxuriante remediis quod in febribus tertianis & cōtinuis, in calidis & siccis naturis, atque etiam stomachicis frequentiùs exhiberetur. Nec tamen discrimen hoc tanti faciendum fuit, vt χόνδρος alio nomine quàm alicæ apud Latinos diceretur, quòd alia propè infinita sint, quibus diuersissimæ parandi rationes manente semper primaria præcipuáque materia, nomina non immutauêre. Itaque χόνδρος siue alica nō aliud est quàm zea, eo modo quem declaraui cōcinnata. Cuius tamen differentias treis Plinius, & post eum Cōstantinus Cæsar annotauit: primam quidem, quæ minima ab eo vocatur & cribraria: alteram verò quæ secundaria: tertiā quæ grandissima est, & exceptitia atque ἀφαίρεμα appellatur. Omnes autem eiusmodi farinæ aqua aspersæ postea exiccabantur, & in grumos granáque concrescebant quæ ad

vsum reponebantur, à quibus τοῦ χόνδρου nomen inditũ fuisse arbitror: χόνδρος enim granum significat & quod ex continuo aliquo seorsum concreuerit, vt salis frusta & thuris micæ seu grana, quæ χόνδρος λιβάνου à medicis nuncupantur, & de qua nũc agimus alica, quam & granum ob eam causam Plinius videtur appellasse. Scribit enim lib. 18. cap. 11. de alica differens: ex zea pulchrius quàm ex tritico fit granum, quamuis id alicæ vitium sit. Quod quidem non potest aliter quàm de chondro intelligi: vitans enim verbum græcum, granum, Latinã vocem vsurpauit. Ac quamuis quicquid in granum coaluit χόνδρος vocari possit, velut πυρὸς & βρόμος, ex Zea tamen granum id sibi peculiariter nomen vendicauit, sicut hordei apparatus τῆς πτισάνης nomenclaturam, quamuis τὸ πτίσσειν multis frugibus commune sit, quæ perinde atque hordeum, tundi & deglubi solebant. Cæterùm duobus modis veteres τῷ χόνδρῳ vtebãtur, interdum integro, interdum loto. Illud χόνδρον simpliciter, vel χόνδρον πτισάνην, id est, chõdrum ptisanæ modo comparatum: vel, vt Diocles & Philotimus πτισάνην ποιεῖν, hoc vero χόνδρον πλυτὸν appellabant. Coquebatur granum ipsum in aqua vsque dum intabuisset adiecto etiam per initia oleo, deinde adiecto sale modico percolabatur, atque ita ptisanæ similis euadebat. Aliquando verò & acetum admiscebatur, quo faciliùs per habitum digereretur. Et hæc quidem fuit simplex coquendi ratio. Valenter is cibus alit, adeò vt victus plenus dici mereatur, vti Galenus scripsit in Aphor. 4. lib. 1. succum bonum quidem sed lentum & obstructionibus aptum gignit. Quod tamen vitium veteres vt emendarent, eum vario modo condiebant, mulsum frequenter admiscentes, interdum vinum dulce, vt esset arteriacum medicamentum & tabidis vtile, aut adstringens, ad compescendas alui fluxiones, aut punici etiam grana, vt in lib. meth. medẽdi habetur. Interdum verò cum oleo & sale frigebatur. Ac quoniam χόνδρος nihil in se habet detergens & tenue, si ex eo sorbitionem attenuantem & detergentem conficere volebant, non anethi modò, sed & porri quidpiam vel pulegij vel calamenthi vel hyssopi incoquebant: de sorbitione autem ex alica vide apud Oribasium extremo lib. 5. At χόνδρος πλυτὸς, id est, alica elota, est ipse succus alicæ cum aqua mistus. Plurimùm autem is coquendus erat, alioqui permultùm lædebat concrescens & densatus in ventriculo. Itaque plurima illum aqua perfundebant, tum super prunas coquebãt, assiduè agitando, donec coctus esse videretur, deinde salis aliquid addebatur & interdum oleum per initia. Non multùm χόνδρος veterum dissidere videtur à nostra frumentacea, si ab illo cretam aut gypsum exemeris. Fiebat autem & ex chondro panis χονδρίτης dictus, plurimùm nutriens nec facilè per aluum descẽdens. Porrò quod apud Aetium aliquando legitur coniunctim χόνδρος ἄλικος, non aliud quàm χόνδρον simpliciter significat: ideò autem videtur vtrumque nomen coniunxisse, ne quis de re ipsa ambigeret: vel quòd ita fortè Græcorum vulgo suis tẽporibus diceretur: siquidem tùm is tùm Paulus multa nomina scriptis suis inseruerunt, veteribus prorsus inusitata, cõmoditati potiùs quã vocabulorũ proprietati & elegantiæ inseruientes.

χόνδρος. chartilago. Est pars corporis omnium, post os, maximè terrea & solida, sensus expers. Est igitur chartilago post os siccissima & durissima: siquidem osse minùs sicca duráque est. Quamuis autem diuersa sit ab osse chartilago, sæpe tamen ætatis spatio chartilago in os degenerat, imò verò nulla ferè sunt ossa, quæ antè chartilagines non fuerint. Ossa namque omnia & dentes genis adhuc conclusi infantibus

chartilago

chartilago sunt, quæ tandem in ossa duratur, uti chartilagines quæ inter sterni ossa continentur: ξιφοειδὴς, quod Galeno propterea nunc os nunc chartilago dicitur: costarum fines coccygis extremum: acromium, quod ob id Hippocrati os, Galeno chartilago nominatur, & quod in cordis basi media situm est, unde arteria magna & vena arteriosa emergit: id enim minoribus animalibus mollius, grandioribus durius, maximis vel os planè est vel ossea chartilago. Ob id videtur rectè scripsisse Aristoteles cap. 1. lib. 1. de hist. animal. Chartilaginis & ossis eandem materiam esse, sola siccitate differentem. Sunt autem multæ chartilaginum differētiæ, sicut & ossium, à substantiæ consistentia, magnitudine, numero, figura, situ, connexione, actione. Cæterùm omnis chartilago vel ossibus connascitur, vel partem per se constituit. Quæ ossibus connascitur, nunc ossa inuicem connectit, nunc ossibus tantùm appenditur. Quæ ossa coniungit vel per se coniungit, ut in ossibus sterni, pubis, osse sacro, spondylis, hyoide & epiphysibus nondum inueteratis, vel communium articuli ligamentorum interuentu, ut in costis septem veris cum sterno, in finibus omnium ossium diarthrosi aut synarthrosi iunctorum ubi ossium articulus superlita est, & quæ articulis quibusdam velut innatat. Quæ verò ossibus appensa est, aduersus externas iniurias & ossa & subditas partes communit, & eas modicè cedendo euitat, ut quæ costas septem veras perficit, ut multò magis quæ costis quinque infernis accreuit, & quæ imo sterno, ξιφοειδὴς dicta, & quæ in imo naso utrinque & in medio multiplex, & aures ipsæ, & coccygis pars multa, & spondylorum spinæ, & apophyses transuersæ, & hyoidis latera præcipuè in mulieribus, & quæ omoplatæ basi & coracoidi & acromio & aliis partibus nudis accreuit: chartilago autem per se partem constituit in utriusque cilij tarso in quo sunt palpebræ, & in epiglottide & in larynge, & in totius asperæ arteriæ bronchiis omnibus, & in cordis basi media, unde arteria magna & vena arteriosa emergit. Porro chartilagines & secum & cum ossibus ossium modo articulantur, ut quæ in imo sunt naso, quæ in coccyge imo, quæ in larynge tres, quæ in fine costarum septem verarum. Ex his chartilaginum usus duplex præcipuus apparet: unus ut partes quasdam leues ac politas ad motuum promptitudinem efficiant, in articulis scilicet: alter ut violentiæ foris occursantium mediocriter cedant. Chartilaginis enim substantia maximè idonea est ad tegēdum & defendendum partes subiectas. Non enim potest comminui & frangi, ut dura & friabilia, neque incidi & contundi, ut mollia & carnosa. Usus alios chartilaginum cum ossibus communes, ut sustinendi, fingendi partis appositus, ex ipsarum natura & forma cogitandos relinquimus.

χόρδαψος. Est tumor tenuis intestini, ut videatur intestinum ad chordæ similitudinem conuolutum, ut scribit Gal. lib. 6. de locis aff. Archigenes, ut refert Aëtius lib. 13. χόρδαψον τοῦ εἰλεοῦ speciem esse dicit, cùm uno in loco circa tenuia intestina dolor consistit, ut admota manu durities & tumor tactui succumbat: ex eo subitum periculum creari scripsit, atque ut plurimùm intra tertiam vel quartam horam: quòd si ad suppurationem inflammatio vergit, aut in longius tempus trahitur, ne tùm quidem abesse periculum, quanquam ex iis aliqui euadant. Celsus scribit Dioclem Carystium tenuioris intestini morbum χόρδαψον nominasse, à plærisque verò suo tempore εἰλεὸν nominari. Dicitur autem χόρδαψος, quòd qui manum loco dolenti admouerit, is veluti τῆς χορδῆς ἅπτεται, id est, videtur sibi chordam tangere, propter

magnam ex intestini inflammatione tensionem.

χορδῶ. *idem quod* τείνω, *id est, tendo.*

χορίον. *est extima fœtus membrana, ipsum totum inuoluens. Est autem chorion duplex, hoc est, membranis constans duabus, interna tenuißima, externa aliquantò craßiore, sed molliore, & cruentatæ papyro bibulæ craßitie, mollitie & colore subsimili, inter quas feruntur ad fœtum nutriendum multæ tùm venæ, tùm arteriæ nascentes ex congenerum vteri vasorum oribus numero & magnitudine paribus, quæ* κοτυληδόνας *Hippocrates vocauit. Nascitur autem* χορίον *quâ quidem vteri superficiem subungit totam, ex virili semine: quâ verò tangit cornua, ex muliebri. Siquidem toti internæ vteri & cornuum eius superficiei subtenditur, & omnibus vteri & cornuum eius cotyledonibus adhæret, alicubi etiam ipsi vtero inter cotyledonas, sed leuiter. Augetur vnà cum fœtu, cúmque vtero extenditur ac fœtum totum inuoluit, etiam quâ os est vteri, vt scribit Galenus lib. de anatome vteri, de fœtus formatione, de semine, & lib. 15. de vsu partium. Dicitur* ἀπὸ τοῦ χοροῦ, *quòd in eo vasa veluti in choro disposita sunt. Sunt qui* χωρίον *per* ω *scribant, quod fœtus veluti domicilium & sedes sit: vel quòd vnà cum fœtu* χωρεῖ, *id est, procedit: dicitur alio nomine* δευτέριον, *id est, secundæ, vt scribit Paulus lib. 6. cap. 75. quo tamen nomine non extima modò fœtus membrana, sed totum etiam fœtus inuolucrum tribus membranis compactum significatur.*

χοροειδὴς ἡ.

χοροειδὴς. *De tribus dicitur apud anatomiæ professores. Primùm quidem significat implexum arteriarum in ventriculis cerebri anterioribus factum in modum* τοῦ χορίου, *hoc est, membranæ fœtum inuoluentis, quam secundas appellant. Hic geminus est, dexter & sinister, in vtroque scilicet cerebri ventriculo anteriore vnus: similis autem est* τῷ χορίῳ, *non modò varia atque implicata vasorum textura, sed substantia etiam quadam subrubra & glandulosa quæ per medios vasorum anfractus cernitur, non ei dißimilis quæ* τοῦ χορίου *vasa amplectitur atque sustinet. Secunda significatione* χοροειδὴς *dicitur tenuis membrana quæ cerebrum inuoluit, eo quòd cerebri vasa non aliter sustineat quàm* τὸ χορίον *vasa ad fœtum pertinentia complectitur. Rufus verò non totam eam membranam, sed* τὴν καλύπτοντα τὰς κοιλίας ἔνδοθεν χιτῶνα *scripsit vocari* χοροειδῆ. *Id quod ego esse suspicor quod Galenus lib. 8. de vsu part. dicit se mirari, cur aliqui non omneis tenuis membranæ partes* χοροειδεῖς *velint appellari. Verùm Herophilus, vt ait Rufus, etiam meningem* χοροειδῆ *vocabat. Tertia significatio est qua* χοροειδὴς *membrana oculi dicitur, quæ alio nomine* ῥαγοειδὴς *nuncupatur, vel quoniam nascitur à cerebri membrana tenui, quam* ῥαγοειδῆ *diximus vocari, vel quòd pariter atque* χορίον *venis intertexta sit: quanquam videtur Rufus sentire nõ totam eam tunicam* χοροειδῆ *dici, sed ea tantùm parte, qua albo oculorum subiecta est, vt &* ῥαγοειδῆ *ea parte qua subest* κερατοειδεῖ *tunicæ.*

χοῦς. *vide* χοεύς.

χρεία. *vsus seu vtilitas. vide* ἐνέργεια.

χρυσάνθεμον. *herba est tenera, fruticosa, leues proferens caules & folia multifida: flores supra modum splendentes, luteos, orbem oculi imitantes, vnde etiã* βούφθαλμον *quidam appellauêre. Galli margaritas albas vocant.*

Dicitur & χρυσάνθεμον *à nonnullis* τὸ ἀείζωον *siue sedum maius ab aureo seminis*

colore

colore. Dicitur & χρυσάνθεμον à quibusdam τὸ ἑλίχρυσον vt scribit Dioscorides, atq; etiam ἡ χρυσοκόμη vt idem refert.

χρυσῖτις γῆ. *aurea terra. Terra est, vt ait Galenus, quæ ex metallis sumitur, auri plurima frusta habens, non quidem per totam ipsam terram immista, sed contigua coniunctáque paruis terræ particulis, quæ ab igne in fornacibus fusa secum coëunt.*

χρυσῖτις. *species argenti spumæ. vide in dictione* λιθάργυρος.

χρυσῖτις. *vocatur à quibusdam ἡ χρυσοκόμη, vt author est Galenus.*

χρυσῖτις. *sic dicitur à nõnullis τὸ ἀείζωον siue sedũ maius, vt habetur apud Dioscoridem, ab aureo scilicet seminis colore.*

χρυσοβάλανος. *quid sit non animaduerti fuisse explicatum. Galenus lib. 8. τῶν κτ̀ τόπους, dicit ei vim esse discutiendi & roborandi, damnátque medicamenta στομαχικὰ ex eo composita. alij βάλανον μυρεψικὴν, alij nucem moschatam interpretantur.*

χρυσόγονον. *frutex est quernis foliis, flore coronarij verbasci. Radix illi vt rapum extuberat, intus rubertima, foris nigra.*

χρυσόκαρπος. *à quibusdam dicitur ὁ κισσὸς, vt habetur apud Dioscoridem.*

χρυσοκόλλα. *genus est medicamenti metallici. Est autem duplex, naturalis & factitia. Naturalis gignitur in fibris & venis ærariis, ac si quando in aliis metallis reperiatur, omnino & in illis æs est. Inuenitur autem aut sola, arenæ similis, aut metallicæ alicui materiæ adhærens, à qua vbi abrasa, aut affuso humore excussa secretáque fuerit, arenæ similiter aut pulueris speciem habet. Est autem omnis natiua viridi colore, sed eo quidem alia saturo, vt ad smaragdi viriditatẽ accedat, quam longè optimam esse censent, alia verò valdè diluto, quam vilissimam, alia verò medio quæ medium locum tenet. Factitia autem duplex est, vnam herbaceam, alteram santernam appellant. Fit autem herbacea ex dura natiua, tingitúrque lutea herba, ob id herbacea dicta, atque ea laudatissima est, natiuáque preciosior. Eius conficiendi rationem exponit Plinius lib. 33. cap. 5. Natura, inquit, chrysocollæ est quæ lino lanæúe ad succum bibẽdum. Tunditur in pila, deinde tenui cribro secernitur, posteà molitur, ac deinde tenuis sic cribratur. quicquid non transmeat repetitur in pila, deinde molitur, puluis semper in catinos digeritur & ex aceto maceratur, vt omnis duritia soluatur. ac rursus tunditur, dein lauatur in conchis siccatúrq;. tunc tingitur alumine schisto & herba lutea, pingitúrque antequam pingat. Cùm tinxêre pictores, ὀροβίτην vocant, quòd erui colore sit. Verùm nũc herbacea caremus. Altera autem factitiæ chrysocollæ differentia, quam Plinius santernam scribit vocari, temperatur, vt ait, ex Cypria ærugine & pueri impubis vrina addito nitro, teritúrque Cyprio ære in Cypriis mortariis. Galenus Dioscoridem sequutus nitri nõ meminit: monuit tantùm satiùs esse eã præparare tempore æstiuo aut certè aëre prorsum calido, vrinam in mortario terentes, præstaréque æs ex quo mortarium pistillúmque cõficitur, rubrum esse. Nam quò æs mollius fuerit, eò plus circumagendo pistillo deteri, ídque pluribus deinceps diebus faciendum esse, donec vrina mellis crassitiem adepta sit. Ea reponitur à Dioscoride in æruginum numero, & quia medicinæ inseruit à medicis ἄκεσις nominatur, vt ait Plinius: quanquam & aurifices, vt ait Galenus, eandem sibi vendicant agglutinando auro, ex qua re præcipuam sortita est appellationem. Siquidem nihil chrysocollæ vox aliud quàm auri glutinũ indicat. Vires tùm huic tùm fossili chrysocollæ sunt digerendi, exiccandi, & carnes liquefaciendi sine*

vehementi mordicatione. Iccirco vtraque aptißima est vlceribus cõtumacibus. Verùm factitia magis exiccat quàm metallica siue natiua, minúsque mordet, & partibus est tenuioribus.

χρυσοκόμη. *frutex est palmi altitudine, comantibus corymbis, figura hyssopi, radice veratri nigri, pilosa, tenui, gustu non iniucundo, verùm dulci ex austero, cyperi magnitudine, in opacis petrosisque nascens. Aliis nominibus* χρυσῖτις, χρυσάνθεμον *&* ἀμάραντος *dicitur. Plinio Latinam nõ habet appellationem. Olim tamen Iouis barbam dictã fuisse Dioscorides prodidit. Proximè ad eam accedit quam herbarij nostri pulegium montanum vocitant. Radix eius acris est & adstringens, nec multi vsus. decocta tamen in mulsa vtilis est peripneumonicis & hepaticis, vímque aliquam habet prouocandi menstrua.*

χρυσοκόμη. *à quibusdam dicitur* ἡ ἄνθεμις, *vt habetur apud Dioscoridem.*

χρυσολάχανον. *à quibusdã dicitur* ἡ ἀτράφαξις, *id est, atriplex authore Dioscoride: de quorum tamen vtroque Plinius seorsum differit, tanquam ab inuicem dißideãt. Ruellius* χρυσολάχανον *id esse dicit quod officinæ minorem crassulam appellant.*

χρυσόμηλον. *aureum malum. Genus vnum est cydonij mali, incisuris distinctum, colore ad aurum inclinante.*

χρυσόσπερμον. *sic dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον siue sedum maius, ab aureo seminis colore, vt author est Dioscorides.*

χρυσοῦν. *est collyrium ad incipientes suffusiones efficax. describitur ab Aëtio lib. 7. inter collyria τραχωματικά. Est & huius nominis collyriũ ὑγιεινὸν ad corrosos oculorũ angulos & scabritiem, quod à Galeno & ab Aëtio eodem modo describitur. Appellatur etiã hoc nomine pessus valens ad inflãmationes vteri & inclinationes, & describitur ab Aëtio lib. 16. capite 83 quod est de vteri inflãmatione: atque alius etiam eiusdem nominis vtero emolliendo cõueniens, & ab eodem descriptus ad scirrhos vteri.*

χρώς. *vocatur apud Ionas quicquid in nostro corpore carnosum est, cuius generis præcipuè sunt cutis & musculi, tùm membranæ ac viscera: ossa verò chartilaginem & ligamenta* χρωτὸς *nomine non significant, vt annotat Galenus comment. 2.* εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. *Idem verò comment. 5. quamlibet (inquit) carnosam partem Hippocrates* χρῶτα *appellat.*

χυλός. *succus generaliter quidem significat idem quod* χυμός, *tùm apud Platonem & Hippocratem, tùm apud veteres omnes Comicos, vt Galenus prodidit. sic autem dicitur* ἡ ἐξ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ σύστασις τῶν ὑπὸ θερμότητος πεφθέντων, *hoc est, succus à calore ita concoctus, vt humidi siccíque medius sit consistentia. hic autem non aliud est quàm humor quidam incrassatus, tam in animantibus quàm in plantis. Sed tamen in animantibus specialiter magis eum succum designat quem ventriculus è cibis per concoctionem elicit, & qui sanguinis materia est. Hic enim propriè à medicis* χυλὸς *appellatur, quamuis generaliori quodam significato non is modò, verumetiam & pituita & sanguis & reliqua omnia humorum genera sub eo nomine comprehendi posse videantur. Eius generatio* χύλωσις *dicitur, ventriculi propria actio, per quam cibus in chylum mutatur.*

χυμός. *succus. sapor. Communi quidem significato omnem humorem designat coctione quodammodò incrassatum tam in animantibus quàm in plantis. Indè τὰ εὐχύμου καὶ κακοχύμου nomina deducta sunt, quibus ea designantur quæ humorem bonum malúmve*

lumve, hoc est, nutriendo corpori seruandóque aptum aut incommodum continent. In quo nihil differt χυλὸς ἀπὸ τοῦ χυμοῦ, ut antè diximus. Verùm peculiari quadam significatione ab Aristotele, Theophrasto, & Mnesitheo, ut refert Galenus, χυμὸς appellatur ipsa gustandi facultas siue qualitas, quam Latini saporem vocant. Hic autem non aliud est quàm partis siccæ terrenæque in humore permistio, vel partis siccæ per humorem vi caloris percolatio: efficitur enim sapor permistione quadam. Id quod eo argumento patet, quòd elementorum nullum, ut aër, ignis, aqua, sibi saporem adsciuerit. Siquidem insipida est aqua, & ut veteres testantur, talis aqua creditur qualis terra per quam influit. Sed nec terra etiam ipsa nisi aliquam mistionem nacta sit alicuius saporis existimari potest, sed eam omnino humore aliquo dilui necesse est. Quod enim tam terreum durúmque est, ut humore liquari nequeat, nullum gustu saporem inuehit: quod verò ita concreuit ut dissolui posit, id non aliter quàm aliquo humore dilutum & liquefactum, gustandi sensum mouebit. Sic itaque χυμὸς non succum tantùm, sed ipsam etiam succi propriam qualitatem & affectionem, quæ sapor est, significat. Est enim sapor non cuiusuis humoris (aqua enim & aquea omnia insipida sunt, & media inter gustatorias facultates) sed eius proprius quem χυμὸν ἢ χυλὸν diximus indifferenter appellari. vide γεῦσις.

χύμωσις. *numeratur à plærisque inter oculi affectiones, quasi ἀπὸ τοῦ χυμοῦ dicatur. verùm ubicunque per υ scribitur, malè scribitur: debet enim scribi διὰ τοῦ ι. ἀπὸ τῆς χίμης. vide suprà χήμωσις.*

χυτλοῦσθαι. *significat ex aqua & oleo simul tusis mistísque diutiùs fricari. huic oppositum est ξηραλοιφεῖν. Est autem egregium ad tollendam lassitudinem remedium.*

χώλωμα. *dicitur omnis distortio cuiuscunque partis ea sit.*

χωρίον. *vide* χορίον.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO Ψ.

Ψαδυρὸν, διὰ τοῦ δ, *ut Attici, vel* ψαθυρὸν διὰ τοῦ θ, *ut cæteri omnes Græci scribunt. dicitur edulium vel aliud quiduis, quod tenerum & friabile sit, quod in se, ut scribit Galenus lib. 3. de aliment. nihil lentoris neque pinguedinis cõtinet. Id Galenus etiam* κραυρὸν *lib. 11. Meth. med. appellat: Aristoteles autem* θραυστὸν *lib. 4. meteor. A multis etiam* σαχρὸν *vocatur, ut ait Galenus comment. 3. in lib. 1. prorrhet. Tale autem in ciborum genere maximè est, quod diem unum vel duos à iugulato animali repositum est.* ἕωλον *id Græci vocare consueuerunt, quasi biduanum vel triduanum: &* ἑωλίζειν *ita antè putrefacere.*

ψαλιδοειδὲς ἢ ψαλοειδὲς. *est corpus durum tribus ceu arcubus conflatum, medium cerebri ventriculum*

sustinens: factum est è cerebri substantia multùm indurata. Incipit à fine corporis callosi quod ψαλλοειδὲς dicitur. fornicis habet similitudinem, ne medius cerebri venter concidat. Dicitur ἀπὸ τῆς ψαλίδος, quæ cameram & testudinem significat.

ψαμμισμὸς. genus curationis quod per arenam perficitur, cuius meminit Paulus in cura hydropis. Commodum enim est hydropicos anasarca laborantes in arena à sole excalfacta sepeliri, exerto tantùm contectóque capite, quo superfluus humor eliciatur & digeratur, caróque humore madida resiccetur.

ψαρὸν. est nomen compositi medicamenti sicci, acris & exedentis, quo Paulus lib. 4. cap. 43. vtitur ad vlcera in quibus caro supercrescit. Eius descriptio habetur apud Aëtium lib. 14. cap. 36.

ψελλότης. balbuties. est vitium pronunciationis quo litera vel etiam syllaba sæpe eliditur. Sic quidem definiuit Aristoteles in problematis, scribens in eo differre ἀπὸ τῆς τραυλότητος, in qua commutatio fit literæ in literam, non etiam elisio: τραυλοὶ enim pro ρ, pronunciant λ, ψελλοὶ verò inter pronũciandum literam vel syllabã perdunt. Cæterùm Galenus multis locis annotauit ψελλότητα vitium esse pronunciationis & διαρθρώσεως, sed non vocis, nullibi tamen τραυλότητα & ψελλότητα idem esse dixit.

ψευδαγχοῦσα. herba est anchusæ onocleæ similis, sed lanuginosior & minus pinguis, tenuioribus foliis & languidioribus, radice oleum non fundente, sed rubentem succum, qui ab anchusa discernitur. hæc aliis nominibus & ἀγχοῦσα & ἔχεις dicitur. Verùm secundùm Plinij descriptionem ψευδαγχοῦσα videtur esse secunda anchusæ species quæ ὀνόχειλος & ἀλκιβιάδειος nuncupatur.

ψευδόναρδος. est frutex vbique ferè nascẽs, folio crassiore, carnoso, angusto, colore languido in candidum vergente, frequentibus spicis in aristas sparsis, flosculis purpureis. duorum est generum: vnum procerius, odoratius, vulgò Gallorum aspicum dictum: alterum minùs odorum minúsque altũ, quod vulgò lauandula appellatur. Vtrumque perpetua coma canescit. vis ei calfactoria & resiccans secundo abscessu, tenuibúsque constat particulis, non multùm à natura Celticæ nardi dissidens.

ψίλωθρον. medicamentum depilatorium. Non est vnguenti genus, aut certæ cuiusdam compositionis nomen, vt aliqui existimauerunt, sed quæcunque medicamenta aut illita aut affricta pilos demunt, ψίλωθρα dicuntur. Cùm enim, vt ait Galenus, triplex sit eorum quæ pilos corrumpunt differentia, quòd eos alia attenuent, alia auferant, alia penitus extirpent, ψίλωθρα propriè vocãtur, quæ partem aliquam pilis ad tempus denudant, non etiam radicitus eos extirpant. Omnia in genere erodentem & vstoriam habent facultatem. sed erodentia quidem tutiora sunt minoríque periculo adhibentur: periculosiora autem quodammodò sunt vstoria, quòd, si paulò negligentiùs admoueantur, bullas excitent, exulcerent, & cutem adurant. Eorum materiam Galenus lib. 1. τῶν κτ τόπους abundè explicauit. Huius generis est ἡ ἀμπελόλευκη, hoc est, vitis alba, quæ ideò à quibusdam peculiari nomine ψίλωθρον vocata fuit authore Dioscoride & Plinio. Oribasius ex Menemacho refert, psilothrũ à dropace differre, quòd eius actio minor sit quàm dropacis, quódque hoc carnem delicatam relinquat, dropax verò habitiorem, magísque musculosam, additque psilothrum carnem primò in superficie vellicare, ac tandem si diutius immoretur, cutem vlcerare, pustulásque excitare.

ψιμύθιον. cerussa. est medicamẽtum metallicum ex plumbo acris aceti vapore resoluto. Fit hunc

fit hunc in modum, Primùm in dolium fictile sarmenta imponuntur, deinde tantùm aceti acerrimi infunditur, vt altitudine palmi sarmenta emineāt: mox plures plumbi laminæ, tenues, libræ vnius pondere super ipsa collocātur, ipsúmque dolium operculo item fictili clauditur & obturatur. Ac æstate quidem dolium in sole, hyeme verò super furnum collocatur, donec ipsæ plumbi bracteæ totæ liquatæ sint & resolutæ. Tunc liquor purus qui supernatat colatur, glutinosum verò quod in dolij fundo residet in aliud vas transfusum in sole siccatur, deinde mola trusatili teritur aut alio modo comminuitur, posteà cribratur. Similiter & reliquiæ solidæ & duræ iterum & sæpius cōminuuntur, atq; cribrantur. Quondā cerussa, vt scribit Dioscorides, primas tenebat quæ Rhodi fiebat, aut Corinthi aut Lacedæmone, secūdas quæ Puteolis: nostris temporibus in omnibus Europæ regionibus conficitur. Ea quamuis ex plumbo acri aceto dissoluto paretur, attamen neque acris est neque mordax neq; discussoria, sed & meatus obducit & refrigerat. Verùm vsta cerussa pura in id quod συρικὸν appellatur transit, medici σανδύκα nominād. Est verò tenuiorum quàm cerussa partium, nec tamen calefacit.

ψιττάκιον. *emplastri nomen cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 17. Refertur & ab Aëtio lib. 15. inter emplastra emollientia & discussoria. Est & collyrij nomen quod describitur à Scribonio Largo, & quod Galenus lib. 4. τῶν κατὰ τόπους ex eius libris adscripsit.*

ψόαι. *sic dicūtur duo maximi musculi in interna lumborum regione siti, vt scribit Hippocrates ἐν τῷ περὶ ἄρθρων. Hi supra septum transuersum ad decimam, aliquando verò ad vndecimam thoracis vertebram inseruntur, eámque partem spinæ quæ secundùm ipsos est, inflectunt. Iidem verò & νευρομήτραι & ἀλώπεκες etiam à quibusdam vocantur. Sunt verò & qui externos spinæ musculos ψόας vocent, vt scribit Pollux: nec eos modò, sed totam etiam eam partem quæ lumborum nomine comprehenditur. Marcellus ψόας lūbos propriè dici contendit, quod nomen à libidine meritò deduci volunt. Nam illic libidinis pruritus excitatur maximè, quòd iis renes subiacent. Suidas, ψοαμύς ὁ τοῦ σώματος, ἐν ταύταις ἔγκεινται οἱ νεφροὶ, δι' ὧν αἱ ὀρέξεις κινεῖσθαι πεφύκασιν.*

ψυδράκιον. *pustularum genus est, authore Celso, paulò durius, subalbidum, acutum, ex quo quod exprimitur, humidum est. Verùm à Paulo ψυδράκια inter proprios capitis affectus numerantur, éaque definit esse μικρὰς ὑπεροχὰς φλυκταίνῃ ὁμοίας, ὑπερέχουσας τῆς ἐπιφανείας. Quæ cùm dicat phlyctænis esse similia, patet non eadē esse cùm phlyctænis, vt aliqui putauerunt. Differunt enim non eò tantùm quòd phlyctænæ toto corpore, ψυδράκια capite solo (quanquam Introductorij author aliter videatur scripsisse) oriantur, sed etiam quòd illæ à calidiori acriorique, hæc autem à minùs calido minúsque acri humore gignantur.*

ψύλλιον. *herba est foliis coronopo non dissimilibus, hirsutis, longioribus, sarmentosa fœni modo, ramis dodrātalibus. Coma à medio caule exoritur, duobus tribúsue conuolutis in cacumine capitulis, in iis semine duro, nigro, pulicum simili, vnde & pulicaris herba Latinis dicitur. Eius semen refrigerat ordine secundo, medium siccando humectandóque.*

ψυχὴ. *anima siue animus. Cuius substantiam se ignorare Galenus multis in locis ingenuè confitetur, nec sanè quid ea sit scire magni refert, siue ad sanitatem tuendam,*

siue ad morborum curationem. Satis est id vnum nosse, animam in nobis id esse quo viuimus, & omnes in vita actiones edimus. Hæ autem cùm sint propemodum infinitæ, in treis tamen summas & principes differentias à philosophis distinctæ sunt, ita vt quicquid in animantium vita agitur, ad vnam earum referre oporteat. Sũt autem hæ cõcupiscere, irasci & ratiocinari. Quæ vtrum ab vna & eadem animæ substantia, an à diuersis procedant, non est præsentis operis definire: hoc modò sciendum, quibus hæc aguntur, & partes animæ & species & facultates & principia interdum nuncupari, atque eam seu partẽ seu facultatem qua concupiscitur, dici animam vegetabilem ab Aristotele, concupiscibilem à Platone, naturalem à Stoicis: eam verò qua concipitur iracundia, animosam & irascibilem & vitalem: qua autem ratiocinamur, rationalem & κατ' ἐξοχὴν principem atque etiam animæ nomine ψυχικὴν, hoc est, animalem appellari. Est igitur anima in corpore primum agens, eiúsque primaria actio vita est, ab hac aliæ ad vitam pertinentes, quas omneis spiritus beneficio perficit, tanquam primo instrumento, in secundaria organa, vt venas, arterias, neruos & musculos permeante sine quibus anima nihil agere potest. Scio quidem Aristotelem multò accuratiùs animam definiuisse, & paulò supra medici contemplationem, quam tamen, si cui curæ est, requirat in libris ab eo conscriptis de anima.

ψυχικὴ δύναμις. *animalis facultas. Est vis seu pars animæ in cerebro sita, sensus, motus & rationis author. Potest & principium sensus, motus & rationis dici. Hæc enim tria ab animali facultate proficiscũtur, & in cerebro, quo illa veluti in arce residet, perficiuntur, & actiones animales* κατ' ἐξοχὴν *nominantur. Est autem ea facultas cerebro à propria & inexplicabili ipsius temperie, ex qua spiritus animalis procedit, quo tanquam primario instrumento anima triplices eas actiones exercet. Ac sensum quidem motúmque spiritu per neruos transmisso edit. ratiocinatur autem & reliqua principis siue rectricis facultatis munia obit, eo ritè in cerebri corpore contemperato. Itaque facultatis animalis tres sunt actiones, quas etiam particulares eius facultates appellare possis, sensificam, motiuam & rectricem, quarum prior quinque sensuum differentiis, altera motibus voluntariis, tertia imaginationi, memoriæ & rationi præest.*

ψυχικὸν πνεῦμα. *animalis spiritus. Est substantia omnium tenuissima, per totum cerebri corpus diffusa, primum facultatis animalis instrumentum. Sic enim qui in cerebro spiritus est animalis dicitur, non quòd substantia animæ sit, sed quod sit primum eius ibi habitantis instrumentum. Differt autem ille quidem permultùm tenuitate à reliquis spiritibus, quòd & diuinior sit, & ad sublimium rerum contemplationem destinatus. Itaque tantùm abesse debet à corpore, quantò cœlestia terrenis puriora sunt. Eam ob rem non ex re qualibet, sed ex tenuissima quaque substantia producitur, vt inspirati aëris parte serenissima, sanguinis probè defæcati vapore, & ipso vitali spiritu. Sanguis enim ille spiritalis purus & tenuis qui à corde profectus in arteriis continetur, illi admodum familiare est alimentum, nec tamen tam propinquum, quin antequam spiritus animalis euadat, multùm repurgari elaborarique debeat. In hunc autem vsum natura primum quidem nobilem illum plexum retiformem machinata est, eúmque propterea tam multis arteriarum ambagibus implicauit, quò mora longiore vitalis spiritus per eum quasi varium quendam la-*

byrinthum

byrinthum permeans, tandem tenuißimus purißimúsque euaderet. Quo adhuc non contenta, alios prætereà ex vario multarum venarum & arteriarum concursu implexúque sinus, quos χοροειδεῖς appellant, in duobus anterioribus ventriculis cerebri construxit, in quibus etiam perfectiùs & subtiliùs excoqueretur. Indè in medium postremúmque ventriculum peruenit. Quamuis autem tùm ventriculi omnes, tùm totum ipsum cerebrum eo plenum sit, maximè tamen in postremo ventriculo continetur, in quo non plurimus modò, verùm etiam ad animæ vsum præstantißimus habetur. quamuis non contemnendus sit medius, qui etsi non est nobilißimus, multis tamen rationibus efficitur, vt eum duobus anterioribus præferendum esse existimemus. Eo autem anima, quæ in cerebri corpore sedem habere creditur, tanquàm primo instrumento vtitur, tùm ad sensum & motum, tùm ad reliquas actiones quæ ratione & consilio administrantur: ad sensum quidem motúmque, per neruos tanquam canales in organa sensus atque motus influente: ad principes autem actiones sic temperato, prout natura arcano quodam consilio expedire intelligit.

ψυχότροφον. *dicitur* τὸ κέστρον, *id est, betonica, vt scribit Dioscorides: gaudet enim frigidis locis, ínque iis læta prouenit. vide* κέστρον.

ψώρα. *scabies. Est asperitas summæ cutis ex ea furfures eliciens, cũ pruritu & colliquatione corporis. Asperitas quidem illi cum lepra communis est, vt & pruritus & colliquatio corporis, differentia verò in eo est, quòd in psora summã cutem potiùs occupet, in lepra verò altiùs descendat: quódque per psoram cutis furfuracea quædam corpora remittit, per leprã verò in squamas soluatur. Huius autem asperitatis caussa siccitas est humoris, qui paucior quidem & tenuior pruritum mouet, vstus verò factúsque crassior psoram inducit. Addit & Paulus alias psoræ lepræque differentias, psoram quidem variè figuratam videri, lepram verò circularibus magis erosionibus cutem depascere. Sed & furfures à siccitate proueniunt, iísque materia ex subiectæ carnis colliquatione assidua quam calida parit intẽperies suggeritur. Ex melancholico humore nascitur malum, atque inter melancholicos affectus numeratur. Hæc quidem Græci de psora prodiderunt, & omnes quotquot mihi videre licuit interpretes scabiem sunt interpretati, Plinium credo sequuti, qui lib. 20. cap. 1. scribit, radix cucumeris arida cum resina impetiginem & scabiem, quæ psoram & lichenas vocant, sanat. Idem tamen cap. 17. eiusdem libri scabiem & psoram videtur distinguere. Verùm si psora Latinis scabies sit, non vidẽtur Græci de psora plenè tractasse, totámque de ea commẽtationem absoluisse. Siquidem Cor. Celsus rubicundum esse tumorem in scabie prodidit, ex quo facilè intelligitur non semper à melancholico humore nasci. Celsóque consentanea scripsit Auicennas. Prætereà ex cute pustulas prodire per scabiem dicit quasdam humidiores, quasdam sicciores, & exire in quibusdam saniem, fierique ex his continuatam exulcerationem & serpere in quibusdam citò, quas tamen in psora differentias pustularum nemo Græcorum annotauit: non neglexit autem Auicennas, scabiem suam in excorticatam & non excorticatam, in humidam & siccam, in fœdam & non fœdam distinguens. Sed puto equidem Græcos de psora loquutos non tam noua & recenti vt pruritus adhuc esse videatur, quem à sanguine bilioso excitari manifestũ est, sed nec tam multùm à pruritu recedente, támque longè progressa, vt proximè εἰς τὴν λέπραν accedat,*

quo tempore non iam simplex est psora, sed ἀγρία, quàm feram scabiem Cor. Celsus vocat. Tunc enim in squamas resoluitur, exulceratur, serpit, pustulas & saniē emittit, supráque psoræ modum exasperatur.

ψωρικὸν. nulla per se materia est quæ ita nominetur, nec natiuum aliquid est, sed ex metallis factitium: nec simplex, sed compositum est. Dioscorides fieri scripsit ex chalcitide, duabus eius partibus cū vna cadmiæ additis, & ex aceto tritis, deinde in fictili positis, obrutísque fimo diebus quadraginta per Caniculæ ardores. Alij verò, ait, pares vtriusque portiones in vino terunt, & eadem prosequuntur. At Galenus ad eius confectionem non cadmia sed lithargyro vtitur, eáque tantùm in re à Dioscoride discrepat. Celsus lib. 6. cap. 6. chalcitidis aliquid, & cadmiæ dimidio plus ex aceto simul conteri prodidit, idque in vas fictile additum & cōtectum ficulneis foliis sub terra reponi, sublatúmque post dies viginti rursus teri, & sic ψωρικὸν appellari. Hoc autem ei nomen à propria facultate est inditum, quòd contra psoras prosit, & cutis asperitates emendet. Attrahit enim, desiccat, partiúmq; tenuitatem habet, simúlque minùs quàm chalcitis mordet, citra manifestū calorem, etiamsi ex putredine natum sit. Sed quamuis id medicamēti genus ψωρικὸν propriè dicatur, communi tamen significatione ψωρικὸν dici potest non id modò, sed aliud etiam quiduis eadem facultate præditū, à qua ψωρικαὶ δυνάμεις, vti & λειχηνικαί, à Galeno appellantur. Indè etiam Scribonius Largus psorici nomen collyrio cuidam indidit, non tam fortè quòd psoricum recipiat, quàm quòd oculorum aspritudini medeatur.

ψωροφθαλμία. lippitudo scabra, aspritudo oculorum. Non aliud est quàm oculi phoriasis. Causa eius est salsus quidam & nitrosus humor. Indè succedunt angulorum exulcerationes, rubores, pruritus. Rubent etiam palpebræ, & lacrymæ salsæ nitrosæq; ex oculis stillant. Differt ἀπὸ τῆς ξηροφθαλμίας asperitate, & reliquorum ferè symptomatum magnitudine.

IO. GORRAEI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM

TO Ω.

Ωκύμαστρον. dicitur à quibusdam chamæleo niger, vt habetur apud Dioscoridem, quòd ocymum redoleat, vt testātur Dioscorides & Nicander scribentes de ixia, quam chamæleonem esse non est dubium.

ὠλέκρανον. pars brachij est: gibber à Gaza dicitur apud Aristotelem. Est autem articulus quo cubitus lacerto iungitur. ἀγκῶνα Hippocrates appellauit, eo nomine acutam & verè gibberam partem designans cui innitimur. Dores qui in Sicilia versabantur κύβιτον vocabant, vt scripsit Rufus: éstque apud Epicharmum κυβιτίζειν, ἀντὶ τοῦ παίειν τῷ ἀγκῶνι. Sunt verò qui non ipsum totum articulum sic vocari censeant, sed ex iis tuberculis & processibus qui ea parte siti sunt, quos κορῶνας vocant, eum propriè qui maior & posterior est.

vide

vide χεὶρ. Scribitur & διὰ τοῦ ο.

ὠλένη. ſic dicitur à quibuſdam cubitus, ſiue os inter duos articulos, ἀγκῶνα & καρπὸν medium. alio nomine πῆχυς appellatur.

ὠμήλυσις, ſiue diuiſis nominibus ὠμὴ λύσις. farina hordeacea, quaſi cruda farina, ad differentiam polentæ quæ torretur. Verùm Latini interpretes crudam omittunt, lectori id intelligendum relinquentes. Ac quanquam id nomen commune ſit omnis farinæ, attamen κατ᾽ ἐξοχὴν de hordeacea intelligitur, cui aliquando etiam ex ſuperabundanti additur κριθίνη, vt ὠμήλυσις κριθίνη. Quòd ſi alijs farinis id nomen aptatur, tunc apponitur frugis nomen, vt πυρίνη ὠμήλυσις ἢ λινοσπέρμου.

ὠμιαία φλέψ. humeralis vena. Eſt ramus venæ cauæ claviculas ſupergreſſæ per omoplatam in brachium deſcendens. Hic ramulum ſtatim ab origine dimittit in ceruicis tùm cutim, tùm muſculos externos, deinde alium in partem gibbam omoplatæ, ſub qua poſteà in brachium fertur. Hoc quidem loco primùm humeralis propriè dicitur, antè enim adhuc eſt ἐπωμίδιος. Procedit autem inter muſculum deltoide & tendonem muſculi pectoralis, & ſuper membranam carnoſam rectà & exterior paulò deſcendit, ad cubiti flexum ſub cute conſpicuus, in macris præſertim, & cùm magnus eſt & tumidus, ſurculis obiter in muſculos brachij vicinos & cutim dimiſſis. Hic autem paulò ſupra brachij apophyſim externam bipertitus, ramo interno, cum pari ramo venæ axillaris coit in venam communem, quæ ſuper radij finem foras egreſſa, variè in manum externam abſumitur: externo autem ſecundùm radium deſcendit ad ipſius dimidium: hic deinde obliquus foras exit, & ad carpum axillaris ramo auctus, manum externam ſæpe totam nutrit, præſertim è regione paruorum digitorum. Ramus autem interdum tertius cum dictis duobus natus, in flexum cubiti deflectens, in muſculos eius loci abſumitur, quibus etiam dicti duo rami numeroſè diſtribuuntur. Porrò eandem venam Galenus ſæpe τὴν ἔξω φλέβα vocauit, hoc eſt, externam, ad differentiam axillaris quam τὴν ἄσω φλέβα nominant: vulgus nunc cephalicam appellat, quòd ad capitis morbos magna vtilitate ſoleat ſecari.

ὠμομηλίς. arbor dicta à quibuſdam ἀμηλίς atque ἀμαμηλίς atque etiam ἐπιμηλίς. de quibus vide ſuis locis. Sunt vt refert Athenæus qui pyri genus crediderint, alij verò malum ſylueſtrem & montanam intelligunt quod Theocritus ὀρομαλίδα appellauerit.

ὠμόν. crudum. Dicitur propriè in fructibus, quòd ad eos ἡ ὠμότης propriè pertineat, vt ſcribit Ariſtoteles lib. 4. meteor: quemadmodum ſuo loco poſteà dicemus. per Metaphoram tamen non modò fructus, ſed cibi, humores & morbi à medicis ὠμοὶ appellantur. Ac in ipſis etiam cibis ὠμὸν dicitur multipliciter, & primùm quidem cibus ὠμὸς, id eſt, crudus dicitur, qui licet in ſuo genere perfectus ſit, nullam tamen ab externo calore mutationem alterationémq; perpeſſus eſt, vt cùm carnem vel perdicis vel galli, vel aliam etiam optimam crudam vocamus quæ nondum aſſa ſit vel elixa. Aliter verò crudum cibum dicimus qui quamuis optimè ab externo calore alteratus coctúſque ſit, à noſtro tamen calore difficillimè concoqui poteſt, ſed humores omnino crudos generat. In humoribus verò crudum tribus modis dici inuenio. vno cùm crudus humor appellatur, qui manat cibo perfectam cōcoctionem non adepto, non quòd illi vitium aliquod inſit, ſed propter ſui copiam vel propter caloris na-

tiui imbecillitatem quomodò liquidam pituitam & bilem pallidam atque aliam qui intra bilis flauæ naturam restiterit, crudam appellamus: hæc enim facilè possunt perfectam cōcoctionem assequi, si calor moderatus adsit. hic propriè ἄπεπτος, ipsaq́; eiusmodi cruditas ἀπεψία nuncupatur. Alter verò crudus humor vocatur crassus & frigidus, qui à cibis eiusdem generis, crassis & viscosis gignitur. Atque is est, vt ait Galenus lib. 10. τῶν κατὰ τόπους, & lib. 1. de aliment. facult. quem propriè ὠμὸν χυμὸν, hoc est, crudum succum siue humorem nominare consueuimus. Is differt crassitie à pituitæ succo crudo quidem & frigido, non tamen crasso, vt qui humiditatem multam habeat & spiritum flatulentum. Crudus verò hic succus propriè nuncupatus, talis est quale id apparet quod in vrinis subsidet puri quandoque assimile. verùm pus & graueolens est & lentum, crudus verò succus crassitie & colore illi duntaxat est similis, vt qui neque graueolens est neque lentus. hunc humorem ὑαλώδη, hoc est, vitreum Praxagoras vocauit: iuniores autem & inter eos Philippus simpliciter crudum, nullum aliud nomen adiicientes, vt exquisitiùs distinguerent. Coqui tamen & ipse tandem potest à robusto calore atque in alimentum conuerti, nisi aliā prætereà maligniorē qualitatem errore aliquo nanciscatur, ob quam morbificus euadit & febres præsertim epialas producit. Tertia verò significatione crudus humor dicitur, qui vitiosa qualitate & à natura aliena præditus morborū causa est Secundùm hanc pituita tū acida tùm salsa, sanguis in locū quendā præter naturam affluēs, bilis vtraque quam calor immodicus adusserit, atque omnis adeò putris humor & naturæ molestus, crudus dicitur. Secundùm eam etiam Hippocrates lib. περὶ διαίτης ὀξέων, cruda tùm à capite, tùm à thorace attrahi biliosa dixit. In cuius loci explicatione Galenus, Biliosa, inquit, cruda ita appellauit, quoniam & excrementorum coctionem appellat, quanquam mutata nutrire non possint, vt bilis vtraque, & qui ἰχῶρες dicuntur. Verumtamen quoniam & talia euincit natura, Hippocrates cocta eiusmodi excrementa dicere consueuit quæ à natura euicta sunt, cruda verò quæ non sunt euicta. Ob id & pus in phlegmonis quæ concoquuntur fieri ait, quanquā pars nulla pure nutriatur, sicuti ex crudis propriè vocatis humoribus & pituita, quæ reliquum perfectionis assequuta, & prorsus cocta corpus nutrire possunt. Sic igitur biliosi humores concoquuntur, velut sanguis qui phlegmonem committit, in pus vertitur. Tunc autem coctionis nomen in suo vniuersaliore significato accipimus. Est autem vniuersaliùs cùm natura causis fortior fuerit, permutaueritque eas suo robore. Hoc sanè aliquando contingit aquosis etiam illis humiditatibus quæ per vrinas excernuntur, atque ob id crudas vrinas concoqui dicimus, quanquā corpus ex coctis vrinis ali non possit. Generali præterea hoc concoctionis significato vtimur, cùm vel catarrhum, vel coryzam, vel fluentes ex his ἰχῶρας, vel humiditates quæ ex oculis manant aut coctas aut crudas esse dicimus. Ad hunc modum & bilem vel crudam, vel incoctam, vel coctam esse pronunciamus. Cruda quidem flaua admodum est & acris & malè olens, cocta autem & pallidior & minimum malè olens. Hæc Galenus: ex quibus colligi potest postremum hoc crudi humoris significatum vniuersalius esse, quemadmodum & τῆς πέψεως, cui huiusmodi ὠμότης opponitur. Ab hoc autem & morbus ipse crudus nominatur, quamdiu videlicet noxius humor resistit naturæ conanti ipsum mitificare & in meliorem statum reducere. vide πέψις.

ὠμο-

ὠμοπλάται. scapulæ. humeri. scoptula apud Celsum, vel vt alij legunt, scopula operta. Sunt ossa duo (vtrinque videlicet singula) post thoracem in dorso sita, clauibus & brachio inarticulata. Sunt autem hæc ossa, vt scribit Galenus admodum inæqualia & omnibus suis partibus dissimilia. Foris enim gibba, intus sima existunt: item ima basi tenuia ac longa, superno fine crassa & parua. Vtraque autem omoplata duobus ossibus inarticulatur, summa quidem sua spina, seu acromio claui per synarthrosim, cauitate autem suæ ceruicis (de qua mox) ipsi brachio per diarthrosim. Habẽt omoplatæ singulæ tres apophyses, vna ῥάχις, hoc est, spina dicitur, ab eius basi incipiens, primùm humilis & depressa, deinde sensim elatior facta & amplior donec desinat in acromion. Altera verò αὐχὴν, hoc est, ceruix à Galeno vocatur: est enim processus omoplatæ in ceruicem admodum breuem, cui parum cauatæ inseritur brachium. Ac quamuis ceruix propriè sit os paulò angustius, caput rotundum sustinens, dicitur tamen hæc apophysis etiam ceruix, quæ velut execto capite in cauitatem abiit. tertia verò apophysis interiore in parte est, cornicis & corui rostro similis, vnde κορώνη siue κορακοειδὴς vocatur, & à cauitate & mucrone anchoræ ἀγκυροειδὴς, & σιγμοειδὴς quòd C literã græcã curua figura repræsentet. Sed hoc loco operæpretium est distinguere nomina multùm sibi vicina, de quibus Rufus in partiũ hominis nomẽclatura sic scripsit, τὰ ἀπὸ τοῦ τένοντος ἐπὶ τοὺς ὤμους καθήκοντα ἐπωμίδες: ὦμοι δὲ αἱ κεφαλαὶ τῶν βραχιόνων: ὠμοπλάται δὲ τὰ ἐπικείμενα τοῖς νώτοις πλατέα ὀστᾶ. ὧν ἡ διὰ μέσου ὑπεροχὴ ῥάχις: ἀκρώμια δὲ οἱ σύνδεσμοι τῶν κλειδῶν καὶ τῶν ὠμοπλατῶν: ἐχομένως δὲ αἱ κατακλεῖδες. Gal. cõment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων· ὦμος, inquit, appellatur quicquid in articulo scapulæ cũ brachio apparet sensibus: ἐπωμὶς autem pars est τοῦ ὤμου superior, quæ ad collum vergit. Quod autem sensui nõ est manifestum parte postica, os est ὠμοπλάτη dictum. Theodorus apud Aristotelem scapulas vertit quas Græci ὠμοπλάτας dicunt. Cæterùm eæ qua parte in spinam deuexæ latiores sunt & tenuiores, τράπεζαι apud Pollucem appellantur: vbi autem crassiores factæ coarctantur & tandem acutiores prominent, πτερύγια ab alarum similitudine vocantur: qua verò parte dorso insurgunt iuxta primas vertebras κυνόλοφα, Latini caninas prominentias appellant. χελώνιον autem pars gibberosa scapularum dicitur, tegmini τῆς χελώνης persimilis. In cuius medio humilis vallecula secũdùm spinam decurrit, quam Higinus interscapilium appellat, nam veteres scapilium pro tergo vsurparunt. Pollux id spatium inter scapulas cauum quod secundùm longitudinem ad lumbos porrigitur, κρίσιν nuncupat, dicens, τὸ μέσον κατὰ μῆκος ἄχρις ὀσφύος ἐν τοῖς νώτοις κοιλαινόμενον, κρίσις καλεῖται. fortè quòd dextram partem à sinistra διακρίνει, hoc est, discernit & disterminat.

ὦμος. humerus. Propriè dicitur id totum quod in articulatione brachij cum omoplata apparet sensibus. Rufus κεφαλὴν τοῦ βραχίονος appellauit. apud Aristotelem ferè pro humeri articulo accipitur, quem Celsus scapulam vocat. Reuera autem ὦμος nõ est aliud quàm articulus ipse brachij cum omoplata.

ὠμοτάριχος. salsa, siue sale condita thynni caro, vt scribit Dioscorides. Nomen habet ex crudis thynnorum carnibus & salsamento compositum. De thynni autem carne dicitur κατ᾿ ἐξοχὴν. Reliquarum enim carnium salsamenta simplici nomine τάριχος dicebantur.

ὠμότης. cruditas, authore Aristotele lib. 4. meteor. Est ἀπεψία τῆς ἐν τῷ περικαρπίῳ τροφῆς. hoc est, alimenti in fructibus inconcoctio. Est enim eo authore species τῆς ἀπεψίας,

contraria τῇ πεπάνσει. Inconcoctio verò illa non est aliud quàm humor fructuum indefinitus. Facit autem ὠμότητα duplicem, πνευματικὴν & ὑδατώδη, pro rerum videlicet quæ coquuntur differentiis: potest verò & ex vtrisque mista esse. Prouenit ob defectum caloris natiui, aut huius quod in fructu coqui debet immēsam copiam. Et hæc quidem est propria authore Aristotele τῆς ὠμότητος significatio. Verùm, vt idem ait, quemadmodum ἡ πέπανσις, sic etiam ἡ ὠμότης multipliciter dicitur. Nam & alui excrementa & vrinæ & catarrhi ὠμοὶ dicuntur, quòd à proprio calore non vincantur neque consistant. Sed & testa & fictile etiam dicuntur cruda, quòd ab externo calore non sint euicta. vide ὠμόν.

ὠμοτοκεῖν. *crudum fœtum parere. Non est autem idem prorsus crudum & abortiuum parere. Dicitur enim ὠμοτοκεῖν de iis tantùm quibus per vim solicitatur partus quo maiora pericula vitentur, nimirum quum mater sic habet vt conceptum perficere non posit, aut perfectum citra vitæ discrimen edere non valet. Tunc enim præstat fœtum immaturum corrumpere, ante legitimum pariendi tempus.*

ὠμοτομεῖν. *significat crudum abscessum & nondum maturum secare. Declarat id manifestè, simúlque causas reddit Paulus lib. 6. cap. 34. his verbis:* ἰστέον ὅτι πρὸ τελείας εἰς πύον μεταβολῆς ἐνίοτε ὠμοτομοῦμεν τὰ ἀποστήματα, διὰ τὸ πλησιάζειν ἢ ἄρθροις, ἢ κυρίοις μορίοις, ἵνα μὴ τῇ ἐπιμονῇ σήψει συνδιαφθείρηται σύνδεσμος, ἤ τι τῶν ἀναγκαίων. *Idémq; paulò posteà tradit Hippocratem vicina digitis apostemata ante perfectam maturitatem cruda secare præcipere, quòd metuenda sit perforatio.*

ὠμοτριβὲς ἔλαιον. *crudum oleum, hoc est, ex crudis & nondum plenè maturis oliuis expressum. Idem etiam ὀμφάκιον vocatur, hoc est, acerbum. Refrigerat & adstringit.*

ᾠόν. *ouum. Id vocamus quod vbi in fœtura perfectū est, eius ex parte principio animal consistit, reliquum verò alimento ei quod gignitur est. Constat enim ouum duabus maximè partibus, lutea & alba, per membranam inter se discretis, ex quarum alba pullus initium suæ generationis accipit, perinde atque homo ex semine, ex lutea autem nutritur & incrementum sumit, non aliter quàm humanus fœtus ex sanguine menstruo, sicut pluribus verbis atque apertiùs Aristoteles lib. 6. de histor. animal. demonstrauit. Et habent quidem omnia oua duò ista partium discrimina, nisi vel incubatu vel aliter vitium traxerint. Sunt autem præter hæc & quæ χάλαζαι, id est, grandines dicuntur, vitelli initio adhærentes, quæ nihil ad generationem plærisque videntur conducere, has duas esse certum est, alteram parti superiori iunctam, alteram inferiori. Vmbilicus etiam ouis, inquit Plinius, à cacumine inest, ceu gutta eminens in putamine. Non est aliud, inquit Alexand. quod orbis vniuersi, quem mundum vocamus, speciem euidentiùs quàm ouum demonstret. Nam & in sphæræ faciem conglobatur, & vitalem potentiam obtinet, & ex quatuor constat elementis. Ouum quippe qualitates elementorum omnes complectitur, & quatuor illa rerum primordia planè in se sita ostendit. Tegmentum enim testaceum, terræ proximum est, siccum namque & frigidum: albumen aquæ cognationem gerit, humidum enim & frigidum: spiritus in albumine contentus pro aëre est, calidus enim & humidus: vitellus ignē repræsentat, plùs enim calidus, minùs siccus, neque colore igneo vacat. Ita ergo temperatum ouum alimentum corpori præstat temperatißimum & optimum, præsertim si coctione non deprauetur: facilè conquitur, citò digeritur, multùm nutrit, & penè nihil excrementi relinquit, nec vllus est alius cibus, qui in*

ægritudine

ægritudine alat, neque oneret, simúlque vini vsum & cibi habeat. Id quod de recenti intelligi debet, quod vt optimum est, ita vetus habetur deterrimum. Spectantur autem in ouis duæ maximè differentiæ, quarum vna circa substantiam, altera penes cocturæ rationem est. Propria quidem substantia gallinarum ac phasianarũ oua præstantiora sunt, deteriora verò anserum & struthocamelorum. Quinetiam tùm gallinæ tùm anseres tùm reliquæ volucres minimè volaces, vt perdices, columbæ, pauones, substantiis diuersa pariunt: alia quidem ex coitu, alia verò sine coitu, quæ ὑπηνέμια & ζεφύρια, Latinis subuentanea & irrita appellantur. Ea minùs iucundi saporis esse & magis humida perhibentur, quàm quæ fœcunda gignuntur. Sunt etiam sterilia, quòd humor eorum crassescere incubatione non potest, sed tam candida, quàm lutea eius pars similis sibi perseuerat. Ad eam differentiam reduci possunt tùm quæ χαστὰ, tùm quæ οὔρεια vocantur. Ac χαστὰ quidem vocant, quæ cùm triduo incubata fuerint, tota lutea euadunt. Cuius nominis ratio in obscuro adhuc est. Credo autem ita dici ea oua à quibus pullus excludi incipit, vt quæ findantur atque rumpantur exeunte pullo. Alij autem non χαστὰ sed συκαστὰ malunt appellare, fortè quòd intus ficubus similia sint. οὔρεια verò quæ & κυνόσουρα dicuntur, hoc est, canicularia, sunt oua deprauata, corrupto intus vitello, id quòd æstate & alio quouis tempore calido solet cõtingere, vel, vt Plinius vult, incubatione derelicta. Multiplex quoque est quæ ex coctionis modo sumitur ouorum differentia. Eorum alia τρομητὰ, alia ῥοφητὰ, alia πνικτὰ, alia τηγανιστὰ dicta sunt. Vocantur autem ea τρομητὰ, hoc est, tremula, quæ exẽpto putamine in aqua coquuntur eatenus vt nõ durescant. Sic enim cocta vbi ab aqua exemeris, si dimoueas, manifestò tremere videbuntur: si facta sunt duriora ἑφθὰ dicuntur. ῥοφητὰ verò, hoc est, sorbilia sunt quæ simul cũ putamine ante ignem coquuntur, eatenus vt liquida adhuc & minimè coacta densatáque maneant, & facilè sorberi poßint: eadem si duriora euaserint, ὀπτὰ sunt. Sed præstãt tremula sorbilibus. Multùm enim tremula nutriunt, sorbilia minùs quidem nutriunt, sed aluum magis mouent, & gutturis asperitates læuigant. In vtroque genere quæ plùs æquo cocta sunt quàm vt tremere vel sorberi facilè queant, duriora sunt, craßiorem procreant succum, difficiliùs concoquuntur & tardiùs permeant: quæ tamen vitia magis insunt iis quæ in calidis cineribus assantur: ὀπτὰ vel ὀπτηθέντα ᾠὰ dici possunt. Cæterùm cùm tremula sorbiliáque bona sint, mala verò elixa atque assa, medium locum inter ea obtinent quæ πνικτὰ, hoc est, suffocata veteribus dicta sunt, si modò mediocrem nacta fuerint coctionem. Hoc autem modo parari solent, Oua vbi oleo, garo, ac vino modico conspersa erunt, in vase duplici coquuntur, priùs obturato eo quo ipsa continentur, donec modicè crassescant. Tunc enim & meliùs quàm dura concoquuntur, & alimentum corpori præstantiùs præbent. Quæ verò supra modum indurerunt, elixis aßisque similia fiunt. Meminit & Galenus alterius coctionis ouorũ, quæ supernè caldariis infundũtur. Sed ea vel sunt cum sorbilibus eadem, vel eo tantùm differunt quòd hæc igne sicco, illa autem in calore humido coquantur. Sunt qui ea ἐξιφθὰ nominent. Omnium verò peßima habentur τηγανιστὰ siue τηγανιστὰ, hoc est, frixa, sic dicta quòd in sartagine quæ Græcis tùm τηγανόν tùm τήγανον vocatur, eorum coctio perficiatur. Ea dum coquuntur nidorem acquirunt & non modò crassum, sed prauum etiam atque excrementitium succum subministrant.

ὠοειδὲς ὑγρὸν. *humor oculi albugineus, quem magis vſitato nomine anatomici ὠοειδὲς appellant, de quo vide ſuo loco.*

ὥρα. *tempus anni. dicitur & καιρὸς. Eſt pars anni inſigni quadam temperie prædita. Proinde cùm annus multifariam diuidi poſsit, non dies, non menſis tempus anni dici poteſt, ſed vt ſunt quatuor ſummæ temperamentorum differentiæ, ita annus in quatuor tempora genere ſiue ſpecie differentia diſtinguitur, quæ veteres ver, æſtatem, autumnum & hyemem nuncuparunt. Ac quanquam in circulo motus principium nullum eſſe videatur, ſed à quolibet puncto incipere poſsit, quia tamen anni ſinguli humanæ vitæ curſum videntur imitari, quodammodo repueraſcentes, rurſúſque ſeneſcentes, ideò à vere totius anni exordium ſumendum eſſe veteres rectè ſtatuerunt. Eſt enim pueritiæ ſimile, ſicut etiam æſtas ætati florenti, autumnus declinanti, hyems autem ſenio. Sed & quam hæ temperiem habent, eandem & ipſa anni tempora ſortiuntur. Horum autem author ſol eſt, hunc maximè orbem exornans & concinnè diſponens. Siquidem eius acceſsione deceſſúque aër eas quatuor generales mutationes experitur, & ordinatas quidem ſemper, ſi ſolis modò motum conſideremus: inordinatas verò variáſque, ſi alia ſpectemus quæ neceſſariò cùm ſolis motu concurrunt. Sunt enim rerum omnium duo principia, ordinatum quidem quod à cœlo eſt, à quo omnia decus & ornamentum capiunt, inordinatum autem quod ex hac mundi materie proficiſcitur. Hæc quia inconſtans eſt, etiam inconſtantem annum & inconſtantia eius tempora plærunque facit, nec permittit eandē ſemper temperiē ſeruare. Quò fit vt æſtate quæ calida & ſicca eſſe debet pluuiæ aliquando & frigora ſint, hyems ſicca aliquando euadat, & veris temperies autumno ſimilior exiſtat. Sunt autem hæ mutationes particulares, & καταστάσεις propriè appellantur. Quas tamen nonnulli non tam ad materiæ indefinitionem atque ἀταξίαν, quàm ad varias aſtrorum motiones & coniunctiones referendas cenſent, inter quos eſt & Hippocrates, adeò multa ſyderum ortui & occaſui tribuit. Siquidem iis anni tempora diſtinguere videtur nō minùs quàm ſolis motibus, Vergiliarum ortum ſtatuens initium æſtatis eſſe, non aditum ſolis ad cancrum, & ſimiliter hyemis principium, non quando ſol in capricorni ſignum ingreditur, ſed cùm Vergiliæ occidunt. Aliter enim medicos, aliter aſtrologos diſtinguere æquum eſt, hos quidem motum modò ſolis ſpectantes, illos verò temporum potiùs affectiones & temperiem conſiderantes, tanquam cauſas magis propinquas ſanitatis atque aduerſæ valetudinis. Fuerunt autem ex antiquis aliqui qui ſeptem anni tempora ſtatuerent, vt annotauit Galenus comment. in lib. de morb. vulgar. Verumtamen quatuor modò ſunt authore Hippocrate, quæ ὧραι propriè appellantur. Inter quæ quoniam æſtas donec declinare incipiat & in autumnum vergere, iucundiſsima placidiſsimáque eſt, ὥρα κατ' ἐξοχὴν aliquando dicitur, vt ſcripſit Galenus, duratque diebus quadraginta, quorum viginti ante Canis exortum ſunt, reliqui poſt eius ortum, ita vt in eius temporis medio Caniculæ ortus contingat. Cuius etiam rei hoc argumentum eſt, quòd reliquum poſtremúmque æſtatis tempus ὀπώρα, quaſi ὀπ' ἰοῦσα τῇ ὥρᾳ, vocetur. vide in dictione ἐνιαυτὸς, & in dict. θέρος.*

ὡραῖον. *tempeſtiuum. quod cuique anni tempori conuenit dicitur. aliter ab Hippocr. καθεστὸς Apho. 8. lib. 3. id eſt, conſtans & quod propriam ſeruat temperiem, quemadmodum in comment. Galenus explicauit. ſicut autem ἡ ὥρα κατ' ἐξοχὴν æſtatem ſignificat,*

gnificat, ita aliquando ὡραῖον dicitur quod peculiariter æstate accidit, eáque maximè parte quæ ὥρα vocatur. In hac significatione ὕδωρ ὡραῖον dixit Hippocrates lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, ut comment. in eum quarto Galenus annotauit, aquam quæ eo æstatis tempore descenderit, non autem vernam ut quidam interpretati sunt, quòd nemo veterum vernum tempus peculiari nomenclatura ὥραν appellarit. Ab eo quoque significatu fructus ὡραῖοι appellantur, quòd eo ferè tempore omnes fructus existant, alij declinantes, alij incipientes, alij in suo vigore, aut vltrà citráve consistentes. Quos tamen Galenus non ob id solùm ὡραίους à veteribus nuncupatos fuisse credit, quòd eo tantùm tempore sint, sed quò ipsos ab iis qui reponi atque asseruari possunt, distinguerent. Nam & triticum & hordeum & pleraque legumina æstiuam atque anniuersariam habent generationem, sed non facilè citóque corrumpuntur, veluti cucurbitæ, mora, pepones, melopepones, persica & id genus alia, quæ ob id fugacia Latini appellant. Ac quamuis cucurbitæ caro, vacuato eius semine in hyemem reponatur & sicca asseruari poßit, fieri tamen non potest quin eius natura in contrarium immutetur, cùm tritici, hordei atque aliorum eiusmodi cerealium seminum natura semper vna & eadem perseueret, maneántque substantiis talia, qualia erant cùm iam indè ab initio æstate fuerunt perfecta. Sunt autem omnes ὡραῖοι fructus humidi, praui succi & corruptibilis, frigidi atque flatulenti, atque vbi corrupti sunt, similes venenis deleteriis euadunt.

ὡραῖον. collyrium est διάῤῥοδον, cuius descriptio habetur apud Galenum lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

ὡραῖον τάριχος genus salsamenti inter macra præstantißimi. Fiebat autem ex pelamide minore sale condita.

ὧρον κολλούριον. collyrij nomen perutilis ad tenues fluxiones inueteratas, & myocephala. descriptio habetur apud Aëtium lib. 7. cap. 33.

ὦτα. aures. vide οὖς.

ὠτεγχύται. instrumenta sunt chirurgica, quibus aliquid in aures infunditur. Aurifusoria specilla dici possunt. Celsus aliàs strigiles, aliàs auriculares clysteres appellat.

ὠτειλὴ. apud Hippocratem significat recens vulnus, & aliquando cicatricem, ut annotat Galenus comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

ὠτικὸν quod ad aures pertinet, ut ὠτικὸς κλυστὴρ, auricularis clyster, cuius Galenus lib. 3. τῶν κατὰ τόπους aliquoties facit mentionem. & ὠτικὸν φάρμακον, auriculare medicamentum.

ὠτίτης δάκτυλος. auricularis digitus, minimo proximus.

ὤχρα. terræ species est colore luteæ, à quo nomen habet. Duorum generum est, vna natiua siue foßilis quæ ex Attica olim deferebatur præstantißima, nunc autem ex Dacia atque Hungaria: altera factitia quæ ex plumbo adusto fit, aceto extincto, & nominatur vsta. pictoribus magis vsurpata. Vti tamen potest & natiua, atque lauari cadmiæ modo, vt scribit Dioscorides, qui ochram commendat leuißimam & omnino luteam, saturatam, non lapidosam, friabilem. Tribuit ei vires adstringendi, erodendi, collectiones & tubercula dißipandi, excrescentias in carne reprimendi, caua cum cerato explendi, & articulorum tophos comminuendi. Paratur ex ea emplastrum quod δι᾽ ὤχρας dicitur, valens ad vibices flagrorum, excoriationem & collisa, & describitur ab Aëtio lib. 15.

LECTORI S.

QVONIAM fieri potest, vt plerique Græcæ linguæ imperiti cupiant aliquid ex præcedētibus libris discere, quod tamen vocis locíque in quo de eo agitur ignari inuenire non poterūt, ideo visum est nobis Lexicon hoc Latino Græcū contexere, vt ex eo discentes quomodo Græcè Latinum quodque nomen dicatur, protinus ex isto ad Græcum transiliāt, vocémque illic nacti, intelligant quid sit de quo dubitant. Verbi gratia si quis quid morbus sit aut causa intelligere ex nobis cupiat, indicem sequentem adeat, in quo postquam compererit morbum νόσον *dici, causam autem* αἰτίαν, *eas voces in libris præcedentibus inuestiget, vbi eorum significationem interpretationémque assequetur.*

A.

ABdomen. ἐπιγάστριον. ἦτρον
abies. ἐλάτη
abiga. χαμαιπίτυς
abomasum. ἤνυστρον
abortus. ἄμβλωσις. ἐκτρωσμὸς
abortire. ἀμβλώσκειν.
abrotonum. ἀδώνιον. ἀβρότονον
abscessus. ἀπόστασις. ἀπόστημα
absinthium. ἀψίνθιον
Acacia. ἀκακία
accessio. παροξυσμὸς
accessionis retardatio. ὑστερισμὸς τύπος
accidens. συμβεβηκὸς. σύμπτωμα
accipiter. ἱέραξ.
acer. σφένδαμνος
acerbæ vuæ succus. ὀμφάκιον
acerbum. στρυφνὸν
acerbum oleum. ὀμφακινὸν ἔλαιον
acetabulum. ὀξύβαφος
acetum. ὄξος
acetum mulsum. ὀξύμελι
aciditas. ὀξύτης
acidum. ὀξὺ
acre. δριμὺ
acrium esus. δριμυφαγία
actio. ἐνέργεια
acus pastoris. γεράνιον
acuta spina. ὀξυάκανθα
acutus. ὀξὺς
Adamas. ἀδάμας
additamentum. ἀπόφυσις
adeps. πιμελὴ
adhærentia. πρόσφυσις
adiantum. ἀδίαντον
adolescens. μειράκιον
adstrictio. στύψις
adstringens. στύφον
adurentia medicamenta. καυστικὰ καυτήρια
Æquabilitas. ὁμοιότης
æqualis pulsus. ὁμαλὸς σφυγμὸς
aër. ἀὴρ
aër inspiratus. πνεῦμα
æreolum. χαλκοῦς
æris squama. χαλκοῦ λεπὶς
æris flos. χαλκοῦ ἄνθος
æruca. ἰὸς
æruginosus. ἰώδης
ærugo. ἰὸς
æstas. θέρος
æstus. καῦμα
ætas. ἡλικία
ætas declinans. παρακμαστικὴ ἡλικία
ætas florens. ἀκμὴ

Affectio. διάθεσις
Agallochum. ἀγάλλοχον
agaricum, ἀγαρικὸν
agglutinamenta. ἀνακολλήματα
agglutinamenta ſquamoſa. προσκολλήματα λεπιδώδη
agglutinatio. πρόσφυσις
agrimonia. εὐπατώριον
agripalma. γαλίοψις
Aiuga. χαμαιπίτυς
Ala. μασχάλη. πτερύγιον
alatus. πτερυγώδης.
albaras album. λεύκη
albaras nigra. λέπρα
albucum. ἀνθέρικος
albugo oculi. κυκλώπιον. λεύκωμα
alcaquengi. ἁλικάκαβος
alga. βρύον
alica. χόνδρος
alimenta mali ſucci. κακόχυμα
alimenta ſtomacho aduerſa. κακοστόμαχα
alimentum. τροφὴ
alimentum boni ſucci. εὔχυμον
allij capita. ἀγλίθες
allium. μώλυζα. σκόροδον
allium vlpicum. ἀμπελόπρασον
alquequengi. στρύχνος
alteratio. ἀλλοίωσις
alteratrix facultas. ἀλλοιωτικὴ δύναμις
altercum. ὑοσκύαμος
altrix facultas. θρεπτικὴ δύναμις
alueorum cruſta. πρόπολις
alui profluuium. διάῤῥοια
alumen. στυπτηρία
aluyna. ἀψίνθιον
Amaracum. σάμψυχον
amaritudo. πικρότης
amarum. πικρὸν
ambidextra. ἀμφιδέξιος
ambubeia. κιχώριον
ambarum. ἄμβαρ
ambuſtus. πυρίκαυστος
amentia. ἄνοια

amphora. ἀμφορεύς
amuleta. ἀποτρόπαια
amuletum. ἀλεξιτήριον. ἀλεξιφάρμακον. περίαμμα
amurca. ἀμόργη
amydum. ἄμυλον
amygdalæ. ἀντιάδες
amygdalus. ἀμυγδαλῆ
Anchoræ ſimilis proceſſus. ἀγκυροειδὴς ἐπίφυσις
anchuſa. ἀγχοῦσα
anetum. ἐλάτη
anethum ſylueſtre. μῆον
angina. κυνάγχη
anguli oculorum maiores. ῥανθῆρες
anguli oculorum minores. παρωπίαι
angulus oculi. κανθὸς
anheloſi. πνευματίαι. πνευματούμενοι
anima. ψυχὴ
animalis facultas. ψυχικὴ δύναμις
animalis ſpiritus. ψυχικὸν πνεῦμα
animoſa facultas. θυμοειδὴς δύναμις
ani muſculus. σφιγκτήρ.
annus. ἐνιαυτὸς
annuum. ἐνιαύσιον
anticipatio acceſſionis. προληπτικὸς τύπος
anus. ἕδρα. ἀρχὸς
anxietas. ἀλύκη. ἀλυσμὸς
Aperire. στομοῦν
apiaſtrum. μελισσόφυλλον
apium. σέλινον
apollinaris herba. ὑοσκύαμος
apparens. φαινόμενον
appetentia. ὄρεξις
appetentia canina. ὄρεξις κυνώδης. παρόρεξις
appetitrix facultas. ἐπιθυμητικὴ δύναμις
appetitus. βολβὸς
appoſitio. πρόσθεσις
Aqua. ὕδωρ
aquæ metus. ὑδροφοβία
aqua mulſa. μελίκρατον. ὑδρόμελι
aqua oleo miſta. ὑδρέλαιον
aqua roſaceo miſta. ὑδρορόδινον

aqueum. ὑδατῶδες
aqueus humor. ὑδατῶδες ὑγρὸν
aquifolium. ἀγρία. κραταίγων
aquilæ lapis. ἀετίτης
aquilo. βοῤῥᾶς
aquoſus ramex. ὑδροκήλη
aquula. ὑδατίς
Araneæ ſimilis tunica. χιτὼν ἀραχνοειδής
arbutus. κόμαρος
arcturus. ἄρκτιον
ardens febris. καῦσος
ardores. ἐπιφλογίσματα
area. ἀλωπεκία. ὀφίασις
argentea terra. ἀργυρίτις γῆ
argentina. τάλικτρον
argenti ſpuma. λιθάργυρος
argentum viuum. ὑδράργυρος
argumentum. τεκμήριον
aridum medicamentum. ξηρίον
armela. μῶλυ
arquatus morbus. ἴκτερος
arſenicum. σανδαράχη
arteria. ἀρτηρία.
arteria aſpera. φάρυγξ
arteriæ diſſectio. ἀρτηριοτομία
arteria magna. ἀορτὴ
articaulis. κίναρα
articularis morbus. ἀρθρίτης
articuli cauitas ſeu ſinus. γλήνη
articulorum contractio. ἀγκύλη
articulus. ἄρθρον
arundo. κάλαμος
Aſcia. σκέπαρνον
aſelli. ὄνοι
aſpera arteria. βρόγχος
aſpergines medicamentorum. διαπάσματα
aſpergula. ἀπαρίνη
aſpergula minor. ἀστὴρ ἀττικός
aſperitas. τραχύτης
aſperitudo palpebrę. τράχωμα. τύλωσις
aſperſiones. προσπλύματα
aſperum. τραχῶδες
aſpicum. ψευδόναρδος
aſſatio. ὄπτησις
aſtragalus. τέταρος
Ater ſuccus. μελαγχολικὸς χυμός
athletica habitudo. ἀθλητικὴ ἕξις
atra bilis. μέλαινα χολὴ
atramentum metallicum. μελαντηρία
atramentum ſcriptorium. μέλαν ᾧ γράφομεν
atramentum ſutorium. χάλκανθος
atriplex. ἀτράφαξις. χρυσολάχανον
atriplex ſylueſtris. κωνία
attenuantia. λεπτύνοντα
attonitus morbus. ἀποπληξία
attractrix facultas. ἑλκτικὴ δύναμις
attrahens medicamentũ. ἐπισπαστικὸν
attrahentia medicamenta. ἑλκτικά
Auctio. αὔξησις
auditus. ἀκοὴ
auellana. κάρυον ἡρακλεωτικὸν
auena. βρόμος.
augmentum. αὔξησις
aurifuſorium ſpecillum. ὠτεγχύτης
auripigmentum. ἀρσενικὸν
auris. οὖς
auron. βρόμος
auſter. νότος
auſterum. αὐστηρὸν
autumnus. φθινόπωρον.
Axilla. μασχάλη
axillaris vena. μασχαλιαία φλέψ
axungia. ἀξούγγιον. ὀξύγγιον.

B.

Bacchar. ἄσαρον
balauſtium. βαλαύστιον
balbuties. ψελλότης
ballaria. λυχνίς
balneum. βαλανεῖον
balneum Mariæ. δίπλωμα
barba. πώγων. ὑπήνη
barba Dei. τραγοπώγων
barbotina. ἀψίνθιον
Bdellij lacryma. ἁδρόβωλον
Berberis. ὀξυάκανθα

beſaſa. μῶλυ
beta. τεῦτλον
betonica. βρεταννική. κέστρον
Bicorne os. τοειδὴς ὀστοῦν
biera. βυνὴ
biliosi. πικρόχολοι
bilis. χολὴ
bilis amara. πικρόχολος χυμὸς
bilis atra. χολὴ μέλαινα
bilis pallida. πικρόχολος χυμὸς
biſmalua. ἀλκέα
biſtorta. βρεταννική. ἑπτάφυλλον. καταναγκη
bitumen. ἄσφαλτος. πισσάσφαλτος
Blæſitas. τραυλότης
blæſus. βλαισσός. τραυλὸς
blitum. βλίτον. ὀνόβλιτον
blitum ſylueſtre. κονία
Boaria herba. βούφθαλμος
boletus. βωλίτης
bonifacia. δάφνη ἀλεξάνδρεια
borago. βούγλωσσον
boreas. βορέας
boſci ſaluia. πολεμώνιον
bouis oculus. βούφθαλμος
Brachiale. καρπὸς
brachium. βραχίων. χεὶρ
branca vrſina. ἄκανθα
braſſica. κράμβη
braſſica canina. ἀπόκυνον
britanica. βρεταννικὴ
bruſcus. ὀξυμυρσίνη
bryaria. μυρίκη
bryonia. ἀμπελολεύκη. ἄμπελος μέλαινα
Bucca. γνάθος
buccella purgatoria. βουκέλατον
buccinum. δελφίνιον
bugloſſum. βούγλωσσον. νέπειθος
bulbus. βολβός. ἑρμοδάκτυλος
bulbus agreſtis. ἐφήμερον
bulla. πομφόλυξ
bupreſtis. βούπρηστις
burga ſpina. ῥάμνος
butyrum. βούτυρον

C.

Cabaret. ἄσαρον
cadmia. καδμία
cadus. ἀμφορεὺς. κεράμιον. μετρητὴς
calamenthum. καλαμίνθη
calamintha. καλαμίνθη
calamus odoratus. κάλαμος ἀρωματικὸς
calamus vnguentarius. κάλαμος ἀρωματικὸς
calcatrepa. ἄκανθος
calculi morbus. λιθίασις
calidum. θερμὸν
caligo oculi. ἀχλὺς
calloſitas palpebræ. τύλωσις.
calloſum. τυλοειδὴς
callus. πῶρος
caluaria. κρανίον
caluariæ fractura. ἐγγίσωμα
caluitium. φαλακρότης
calx. ἄσβεστος. κονία. τίτανος
camomilla. ἄνθεμις
camphora. κάφουρα
canalis. σωλὴν
cancer. καρκίνος. καρκίνωμα
cania vrtica. ἀκαλύφη
caniculæ ſydus. κύων
canina conuulſio. κυνικὸς σπασμὸς
canina lingua. κυνόγλωσσον
canina malus. μανδραγόρας
canini dentes. κυνόδοντες
caninus rubus. κυνόσβατος
canis, ſiue caninum vinculum. κυνοδέσμιον
canities. πολίωσις
canna. κάλαμος
cannabis. κάνναβις
cannabis ruſtica. ἄλθαιον
cantharides. κανθαρίδες
canthus oculi. κανθὸς
capilli. τρίχες
capillus. θρὶξ
capillus Veneris. ἀδίαντον. πολύτριχον
capitis dolor. κεφαλαία. κεφαλαλγία
capitis fracturarum medicamenta. κεφαλικὰ

capitis fracturarum medicamenta. κεφαλικὰ φάρμακα
capparis. κάππαρις
caprificus. ἐρινεός
capriola. κορωνόπους
caput. κεφαλὴ
carbunculus. ἄνθραξ
cardamina. σισύμβριον
cardamomon. καρδάμωμον
cardiaci. καρδιακοὶ
cardo pectorius. δίφακος
cardonetum. χαμαιλέων
carduus. σκόλυμος
carduus altilis. κίναρα
carduus benedictus. ἀτρακτυλὶς
carica. ἰσχὰς
caries. εὐρώς. τερηδὼν
carnem producens medicamentum. σαρκωτικὸν φάρμακον
carnis excrescentia. ὑπερσάρκωσις
caro. σάρξ. χρὼς
caro conuoluta. ἀδὴν
carota. δαῦκος
carpesium. καρπήσιον
carpinus. ζυγία
carpobalsamum. καρποβάλσαμον
carpus. κάρπος
carthamus syluestris. ἀτρακτυλὶς
cartilago. χόνδρος
carui. κάρος
caseus. τυρὸς
casia. ῥίζα. κασία. κνέωρον
casia fistularis. κασία συριγγώδης. κασία μέλαινα
casia lignea. κασσία
castanea. Διὸς βάλανος. βάλανος σαρδιανὴ. κάστανον
castoreum. καστόριον
catalepsis. κατάληψις.
cataplasma. κατάπλασμα
cataputia maior. κίκι
catarrhus. κατάῤῥος
catheter. καθετὴρ.
caucalis. καυκαλὶς
cauda equina. ἵππουρις
cauda muliebris. κέρκουρις
cauitas. κοτύλη
cauitas oculi. γλήνη
caulis. κράμβη
causa. αἰτία
causa euidens. προκατάρχουσα αἰτία. πρόφασις
causa externa. προκατάρχουσα αἰτία
causus. καῦσος
cauterium. καυστικὸν. καυτήριον
Cedria. κεδρία
cedri fructus. κεδρὶς
cedrinum oleum. κεδρέλαιον
cedri oleum. κέδριον
cedrium. κέδριον
cedrula. κεδρὶς
cedrus. κέδρος
cedrus maior. κεδρελάτη
centauria minor. κενταύριον
centaurium. κενταύριον
centaurium maius. χειρώνιον
centinodia. πολύγονον
centrum gallinæ. ὄρμινον
centumcapita. ἠρύγγιον
centunculum. γναφάλιον
cepa. κρόμμυον
cera. κηρὸς
cerasus. κέρασος
ceratum. κηρωτὸν
cerealia semina. δημήτρεια σπέρματα
cerebellum. παρεγκεφαλὶς
cerebrum. ἐγκέφαλος
cerinthe. κήρινθον
ceruix. αὐχὴν. δειρὴ. τράχηλος. σφόνδυλος. τιμμύθιον
ceterach. ἄσπληνον
Chærefolium. γιγγίδιον
chalcitis. χαλκῖτις
chamæleo. ἰξίας. χαμαιλέων
chamæleo albus. χρυσίσκηπτρον
chamæleo niger. ἴσιον
chamelæa ἀκόρον
chesna. δρῦς
chironium vlcus. χειρώνιον ἕλκος

chirothecæ diuæ Mariæ. βάκχαρις
chirurgia. χειρουργία
cholago. χολὰς
cholera. χολέρα
chondrilla. χονδρίλλη
christi palma. βασιλικὸν
chrysocolla. χρυσοκόλλα
Cicatricosum medicamẽtum. ἐπουλωτικὸν
cicatrix. οὐλὴ
cicatrix oculi. παράλαμψις
cicer. ἐρέβινθος
cicera. ὦχρος
cicercula. λάθυρος
cicerculæ. δόλιχοι
cicer rusticum. ἀστράγαλος
cichorea lutea. ἱεράκιον
cichorium. κιχώριον
cicuta. κώνειον
cicutaria. μυῤῥὶς
cilia. βλεφαρίδες
cimicaria. κόνυζα
cimolia terra. κιμωλία γῆ
cinamomum. κιννάμωμον
cinara. κίναρα
cincinnalis. ἱεροβοτάνη
cinereum collyrium. σποδιακὸν
cinerula. σπόδιον. σποδὸς
cinis. κονία. τέφρα
cinnabaris. κιννάβαρι
circæa. κιρκαία
circinus. ζώνη
circuitus. περίοδος
cirri. πλεκτάναι
citrago. μελισσόφυλλον
Clangosum. κλαγγώδης
clauicula. κλεῖς
clauis. κλεῖς
clauus. ἧλος
clematis. κληματὶς
clunes. γλουτία. γλουτὸς
clyster. κλυστὴρ
Cnicus. κνῖκος
Coagulatio. πῆξις
coagulum. πυτία
coccus orientis. κλημχτὴς
cochleare. κοχλιὰς
cochlearium. κοχλιάριον
coctio. πέψις
coctionis priuatio. ἀπεψία
cœcum foramen. τυφλὸν τρῆμα
cœcum intestinum. τυφλὸν ἔντερον
cœliaci. κοιλιακοὶ
cœlum. οὐρανὸς
cœruleus. κύανος
coindicantia. συνενδεικνύμενα
coles. περίναιον
colica medicamenta. κωλικὰ φάρμακα
colliquatio. σύντηξις
colliquatiua febris. συντήκων πυρετὸς
collisio. θλάσμα
collum. αὐχὴν. δειρὴ. τράχηλος
collyrium. κολλούριον
colon intestinum. κῶλον
colostra. γάλα
colubrina. ἀμπελολεύκη
columella. κιονὶς. κίων
comageum vnguentum. κομμαγηνὸν
comitialis morbus. ἐπιληψία
communitates. κοινότητες
comprehensiua facultas. περιεκτικὴ δύναμις
comptoria ars. κομμωτικὴ. κοσμητικὴ
conarium. κωνάριον
conceptus. κύημα
concilium. ἱκεσιόνη
concoctio. πέψις. πεπασμὸς
concoctio deprauata. δυσπεψία
concoctio tarda. βραδυπεψία
concoctrix facultas. πεπτικὴ δύναμις
concoquentia medicamenta. πεπτικὰ φάρμακα
concretile. πηκτὸν
concretio πῆξις
concupiscibilis facultas. ἐπιθυμητικὴ δύναμις
concursus. συνδρομὴ
condensatio. πύκνωσις

condimenta. ἐμβάμματα
conditum. κονδῖτον
conditum rosaceum. ῥοδίτης οἶνος
conditura superflua. καρυκεία
confusio oculi. σύγχυσις
congius. χοεὺς. χοῦς
coniunctiua. ἐπιπεφυκὼς χιτὼν
consensus. συμπάθεια
constans. καθεστὸς
constitutio. κατάστασις
consuetudo. ἔθος
contemperatio. ἐπίκρασις
contēplabilis dies. ἐπίδηλος ἡμέρα. θεώρητος ἡμέρα.
contenta. ἰσχόμενα
continentia. ἴσχοντα
continua febris. συνεχὴς πυρετὸς
continui solutio. ἀπόσπασμα
contractio pulsus. διαστολὴ
contrarium. ἐναντίον
contusio. θλάσμα
conuoluulus. ἑλξίνη
conuulsio. σπάσμα. σπασμὸς
cōuulsio in partem anteriorem. ἐμπροσθότονος
conuulsiuus affect⁹. σπασμώδης πάθος
conuulsiuus pulsus. σπασμώδης σφυγμὸς
conyza. κόνυζα
copia. πλῆθος
coqueretum. σφυχρὸς
coquus. κόσος
cor. καρδία.
coralium. κόραλλος
cordis morsus. καρδιωγμὸς
coriandrum. κορίον
corigiola. πολύγονον
cormelia. κρανία
cornea tunica. κερατοειδὴς χιτὼν
corona. στέφανος
coronalis sutura. στεφανιαία ῥαφὴ
coronalis vena. στεφανιαία φλὲψ
corona pars capitis. στεφάνη
cornua. κέρατα
cornua vteri. κεραῖαι. πλεκτάναι
cornus. κρανία
corruda. ἀσπάραγος. ὄρμινον
costæ. πλευραὶ
costæ latæ. πλάται
costus. κόστος
coticula. ἀκόνιον
cotonea malus. κυδωνία
cotonium. γοσσίπιον
cotula maior. ἑλίχρυσον
cotyla non fœtida. βούφθαλμος
coxendix. ἰσχίας
Cranij fractura. καμάρωσις
cranium. κράνιον
crapula. κραιπάλη
crea. ἀλικνήμιον
crepido. ἄμβη
creta. κρητικὴ γῆ
crisis. κρίσις
crista. ἀλεκτορόλοφος
crista gallinacea. ἱεροβοτάνη. περιστερεὼν
crocini vnguenti retrimentum. κροκόμαγμα
crocus. κρόκος
croton. κίκι
cruciata. γναφάλιον
cruditas. ὠμότης
crudum. ὠμὸν
cruentum medicamentum. ἔναιμον φάρμακον
crurum resolutio. σκελετύρβη
crus. κνήμη. μηρός. σκέλος
crus galli. ἄγρωστις
crusta. ἐσχάρα
crustificum medicamentum. ἐσχαρωτικὸν
crustula. ἐφηλκὶς
crystallinus humor. κρυσταλλοειδὴς ὑγρὸν
crystallus. κρύσταλλος
Cubebæ. καρπήσιον
cubicum os. κυβοειδὴς ὀστοῦν.
cubiti os. κύβιτον
cubitus. ἀγκὼν. ἀγοστὸς. ὀλέκρανον. πῆχυς. ὠλένη
cucumis. ἀγγουρεία. σίκυς

dropax. δρώπαξ
drupus. δρυπεπής
dulce. γλυκὺ
dulcedo. γλυκύτης
duodenum. δωδεκαδάκτυλον
durum. σκληρὸν
Dyſenteria cruenta. αἱματηρὰ δυσεντερία
E.
Ebenus. ἔβενος
ebrietatis remedia. ἀμέθυσα
ebulus. ἀκτὴ
Eclera. χελιδόνιον
Efflatio. ἐκφύσησις
Elaterium. ἐλατήριον
elementum. στοιχεῖον
elixatio. ἕψησις
Emplaſtrum. ἔμπλαστρος
Englanterium. κυνόσβατος
enſiformis cartilago. ξιφοειδὴς ἐπίφυσις
enula campana. ἑλένιον
Epiala febris. ἠπίαλος πυρετὸς
epilepſia. ἡρακλεία νόσος
Equiſetum. ἵππουρις
Eroſio. διάβρωσις
erratica febris. πλανὴς πυρετὸς
erugatoria medicaméta. ῥυτιδώματα
eruilia. ὦχρος
eruum. ὄροβος
Eſula. πιτύουσα
Eteſiæ. ἐτησίαι
Euaporatio. διαφόρησις
eufraſia. εὐφρασία. εὐφρόσυνον
eunuchus. θλασίας
Excaldatio. στάθευσις
excrementum. περίττωμα
exercitatio. γυμνάσιον
exolutio. ἄφεσις
expanſa. ἐκπέταλμένα
experientia. ἐμπειρία
expiratio. ἐκπνοὴ
explantatio. ἀπόφυσις
expultrix facultas. ἀποκριτικὴ δύναμις
expurgia. χαρακίας
extenſio. πρόστασις
extenuatio. λεπτυσμὸς
extenuatio corporis. σύμπτωσις
extrema. ἔσχατα
exufflatio. ἐκφύσησις
exupera. ἱεροβοτάνη. περιστερεὼν.
F.
Faba. κύαμος
faba Ægyptia. κολοκασία
faba freſa. ἐρεγμὸς. ἔτνος
facies. πρόσωπον
facilis. εὐήθης
facultas. δύναμις
facultas ſecretrix. διακριτικὴ δύναμις
fagus. ὀξύα
fames. λιμὸς. πεῖνα
fames ingens. βούλιμος
farfugium. χαμαιλεύκη
farinæ. ἄλφιτα
farina hordeacea. ἀμύλωσις
farina hordei. μάζα
faſtidium ciborum. ἀποσιτία
fatuitas. μώρωσις
fauces. ἀντιάδες. ἀσφάραγος. φάρυγξ
fauus. κηρίον
Febrifugia. κενταύρειον
febris. πῦρ. πυρετὸς
febris ardens. καῦσος. πυρετὸς
febris aſpectu grauis. δεινὸς ἰδεῖν πυρετὸς
febris colliquatiua. συντηκτικὸν
febris continua. συνεχὴς πυρετὸς
febris decreſcens. παρακμαστικὸς πυρετὸς
febris erratica. πλανὴς πυρετὸς
febris homotonos. ὁμότονος πυρετὸς
febris horrida. φρικώδης πυρετὸς
febris humida. νοτιώδης πυρετὸς. ὑγρὸς πυρετὸς
febris increſcés. ἐπιδιδοὺς ἢ ἐπακμαστικὸς πυρετὸς, καὶ ἐπαυξὴς
febris intermittens. διαλείπων πυρετὸς
febris mitis. πρᾳὺς πυρετὸς
febris mordax. δακνώδης πυρετὸς
febris puſilla ſicca. βληχρὸς ξηρὸς πυρετὸς

febris quartana. τεταρταῖος πυρετὸς
febris quotidiana. ἀμφημερινὸς πυρετὸς
febris ſalſa ſiue ſalſuginoſa. ἁλμυρώ-
δης πυρετὸς
febris ſicca. ξηρὸς πυρετὸς
febris ſynochus. σύνοχος
fel. χολὴ
fel terræ. κενταύρειον
femur. μηρὸς
ferinum. θηριώδης
fermentatio. ζύμωσις
fermentum. ζύμωμα. στέαρ
ferrum. σίδηρος
ferrum purgatum. στόμωμα
ferula. νάρθηξ
ferulago. θαψία
ferula ſylueſtris. θαψία
feruores. ἐπιφλογίσματα
feſtuca. αἰγίλωψ. βρόμος
feſtucas colligere. καρφολογεῖν
fex vini. σφέκλη
Fibra aurium. λοβὸς
fibræ. ἶνες
fibula. περόνη
ficatio. σύκωσις
ficatum iecur. συκωτὸν ἧπαρ
fici grana. κεγχραμίδες
ficus. σῦκον. σύκωσις
ficus Ægyptia. συκόμορος
ficus terræ. ἀστράγαλος
ficus, vide θύμος
filicula. δρυόπτερις. πολυπόδιον
filix. βλῆχρον. θηλύπτερις
filum linguæ. ἀγκυλόγλωσσον
fimbriæ. παράρματα
fiſſuræ. ῥαγάδες
fiſtica. πιστάκια
fiſtula. σύριγξ
Flammea. λυχνὶς
flatulenta febris. πεμφιγώδης πυρετὸς
flatuoſus morbus. μελαγχολία
flatus. πνεῦμα. φῦσα
flexilia. καμπτὰ
flos æris. χαλκοῦ ἄνθος
fluctuatio. κλύδων
fluxio. κατάῤῥους. ῥεῦμα
fluxus. ῥύσις
Fœnum Burgundienſe. μηδικὴ
fœnum Græcum. αἰγόκερας. βούκερας
folliculus fellis. κύστις χοληδόχος
fomentum. πυρίαμα
fons capitis. βρέγμα
formica. μυρμηκία
formicans pulſus. μυρμηκίζων σφυγμὸς
fornix. ψαλιδοειδὲς σῶμα
foſſula oculi. βόθριον
fotus. πυρίαμα
Fractura caluariæ. ἀπήχημα. ἐκπίεσμα
fracturæ capitis medicamenta. κα-
ταγματικὰ φάρμακα
fractura cranij. ἀποσκεπαρνισμός.
θλάσμα
fractura oſſis. ἄγμα
framboſcia. βάτις
fraxinus. μελία
friabile. θραυστὸν. κραυρὸν. ψαθυρὸν
fricta reſina. φρυκτὴ
frictio. ἀνάτριψις. τρίψις
frigidiſſima aqua. ἀπεωσιτὸν ὕδωρ
frons. μέτωπον
frontis rugæ. ῥυτίδες
fructus. καρπὸς
frumentum caudatum. ἀλωπέκουρος
frumentum Turcicum. ἐρύσιμον
Fuligo. λιγνὺς
fuluum. κιῤῥὸν
fumaria. καπνὸς
fungi. μύκητες
fungus. ἧλος
furfuractæ oliuæ. πιτυρίδες ἐλαῖαι
furfuracea hypoſtaſis. πιτυρώδης ὑπό-
στασις
furfuraceus panis. πιτυρίτης ἄρτος
furfures. πιτυρίασις
furor. μανία
furunculus. δοθιὴν
fuſcum. φαιὸν

G.
Gagates. γαγάτης
gaiacum. ἔβενος
galbanum. μετώπιον. χαλβάνη
galanga. ἄκορον
galla. κηκὶς
gallitricum. ὅρμινον
garum. γάρον
garum aquosum. ὑδρόγαρον
garyophyllum. καρυόφυλλον
Gena. γνάθος. γένυς. μῆλον. παρειὰ
genæ. βλέφαρα
genicularis herba. λυχνὶς
genistella. ἐρίκη
genitura. γονὴ
gentiana. γεντιανὴ
genu. γόνυ
genuini dentes. ὀψίγονοι ὀδόντες. σωφρονιστῆρες
genus. γένος
gestatio. αἰώρα
Gibber. ἀλλόκρατον
gibbositas. κύρτωσις. κύφωσις
gingidium. γιγγίδιον
Gingiuæ. οὖλα
gingiuarum caro. ἔνουλον
gingiuarum inflammatio. παρουλὶς
gingiuarum pruritus. ὀδαξισμὸς
gingiuarum tuberculum. ἐπουλὶς
giroflea. ἑσπερὶς
gith. μελάνθιον
Glabella. μεσόφρυον
gladiolus. κύπειρος. ξιφίον. ζυγὶς
glandula. ἀδὴν
glandulæ faucium. σπόγγοι
glandula herba. ἀγριόγαλον
glandulosus parastates. ἀδενοειδὴς. παραστάτης
glans. βάλανος
glans ilicis. ἄκυλος
glans vnguentaria. βάλανος μυρεψική. μυροβάλανος
glastum. ἰσάτις
glaucedo. γλαύκωμα
gluten. κόλλα
glutinatorium medicamētum. κολλητικὸν φάρμακον
glutinosum. γλισχρὸν
glutinum auri. χρυσόκολλον
glutinum piscis. ἰχθυοκόλλα
Gracile intestinum. λεπτὸν ἔντερον
gracilis. ἰσχνὸς
gracilis pulsus. ἰσχνὸς σφυγμὸς
gracilitas. λεπτυσμὸς
gramen. ἄγρωστις. κορωνόπους
gramen aculeatum. καλαμάγρωστις
grando. χάλαζα. χαλάζιον
granum. χόνδρος
granum cnidium. κνίδαιος κόκκος. vide etiam κόκκος κνίδιος.
granum paradisi. καρδάμωμον
granum tinctorium. κόκκος βαφική
gratia Dei. ἐλαφόβοσκον
grauedo. κόρυζα
grossi vel grossuli. ὄλυνθοι
grumus. θρόμβος
grunda. γεῖσωμα
Gula. οἰσόφαγος
gummi. κόμμι
gurgulio. κίων
gustus. γεῦσις
guttur. λάρυγξ. βρόγχος
gutturis ramex. βρογχοκήλη
gutturosi. ἐξεχόβρογχοι
Gypsum. γύψον.
H.
Hæmatites. αἱματίτης
hæmorrhois. αἱμοῤῥοῒς
harmel. μῶλυ
hastula regia. ἀσφόδελος
habitus. ἕξις
habitus bonus. εὐεξία
habitus malus corporis. καχεξία
Hectica. ἑκτικὴ
hedera. διονυσία. ἕλιξ. κισσὸς
hedera terrestris. χαμαικισσος
helenium. νέπενθες
helxines lachryma. ἀκανθικὴ
hemicrania. ἡμικρανία

hemina. κοτύλη
herba catorum. καλαμίνθη
herba diuæ Mariæ. παρθενίτις
herba diui Ioannis. ἀρτεμισία
herba lactis. ἔρινος
herba Mariæ. κόστος
herba sancti Ioannis. ὑπερικὸν
herculana vrtica. ἀκαλύφη
herculeus morbus. ἡρακλεία νόσος
hermodactylus. ἐφήμερον
hernia. κιρσὸς
hernia varicosa. κιρσοκήλη
hernia zirbalis. ἐπιπλοκήλη
herpes. ἕρπης
herpes miliaris. κεγχρίας
Hippocraticum. κονδῖτον
Homo. ἄνθρωπος
hordeacea farina. ἀμήλυσις
hordeaceum vinum. ζῦθον
hordeolum. κριθὴ
hordeum. κριθὴ
hordeum mundatum. γυμνόκριθον
horrida febris. φρικώδης πυρετὸς
horror. φρίκη
Humeralis vena. ὠμιαία φλὲψ
humeri luxati repositio. κατωμισμὸς
humerus. ἀγκὼν. ὠμοπλάτη. ὦμος
humida febris. νοτιώδης πυρετὸς
Hyacinthus. ὑάκινθος
hydrocephalum. ὑδροκέφαλον
hydromalum. ὑδρόμηλον.
hydrops. ὕδρωψ.
hyeblum. ἀκτεία
hyems. χειμὼν
hypochondrium. ὑποχόνδριον
hypocistis. ὑποκιστις
hypostasis. ὑπόστασις
hyssopus humida. ὕσσωπον ὑγρόν.

I.

Iarus. ἄρον
Ibiscus. ἀλθαία
Ictus. πληγὴ
Iecur. ἧπαρ
iecur ficatum. συκωτὸν ἧπαρ
ieiunum intestinum. νῆστις
Ignis. πῦρ
ignis sacer. ζώνη. ζωστὴρ
Ile. κενεὼν
ilex. κραταίγων
ilia. ἰξὺς. λαγόνες
illaqueatio. ἀναβροχισμὸς
illecebra. ἀείζωον
Imitatio. μίμησις
impetigo. λειχὴν. λέπρα
impetum facientia. ἐνορμῶντα
Inæqualitas. ἀνωμαλία
inæqualis pulsus. ἀνώμαλος σφυγμὸς
inappetens. ἄσιτος
inappetentia. ἀνορεξία
incarnans medicamentum. σαρκωτικὸν φάρμακον
incisio. ἐγκοπὴ
incisores dentes. τομικοὶ ὀδόντες
incoctum. ἄπεπτον
incrementum. αὔξησις
incubus. ἐφιάλτης. πνιγαλίων
index. λιχανὸς
indicatio. ἔνδειξις. τεκμήριον
indurantia medicamenta. σκληρωτικὰ φάρμακα
infans. νήπιος
infibulatio per acum. ἀναβροχισμὸς
inflammatio. φλεγμονὴ. φλόγωσις
inflata febris. πεμφιγώδης πυρετὸς
inflatio. ἐμφύσημα
infundibulum. χοάνη.
infusio. ἔγχυμα
inguen. βουβὼν
inguinalis. ἀστὴρ ἀττικὸς
inguinalis herba. βουβώνιον
inguinis ramex. βουβωνοκήλη
inquietudo. ἄσαι
inquinatio. μόλυνσις
insania. φρενῖτις
insania. μανία
insania ferina. θηριώδης παραφροσύνη
insessus. ἐγκάθισμα
insicium. ἴσικος

inso-

insolatio. ἡλίωσις
inspersilia medicamenta. ἐμπάσματα. καταπαστὰ φάρμακα.
inspiratio. εἴσπνοια
institæ. ἕλμινθες
instrumentum. ὄργανον
integritas. ἀπυρεξία. διάλειμμα
intemperies. δυσκρασία
interanea. σπλάγχνα
interfœmineum. πείνεον
intermissio. διάλειμμα
interna vena. μασχαλιαῖα φλέψ
internodia digitorum. φάλαγγες
interuallum. διάστημα
intestina. ἀραιά. ἔντερα
intestini prolapsus. ἐντεροκήλη
intestinum cœcum. τυφλὸν ἔντερον
intestinum tenue. εἰλεὸν
intestinum rectum. ἀρχὸς
intinctus. ἐμβάμματα
intubus erraticus. κιχώριον
intubus syluestris. ἱεράκιον. κονδρίλλα
inula. ἑλένιον
inunctiones. συγχρίσματα
inustio. ἐπίκαυμα. σύγκαυσις
Iouis barba. χρυσοκόμη
Iouis glans. διὸς βάλανος
Ira. ὀργὴ
iracundia. θυμὸς
iracundus. ὀξύθυμος
irascibilis facultas. θυμοειδὴς δύναμις
irio. ἐρύσιμον
iris agrestis. ξυρὶς
iris syluestris. ἐφήμερον
irrigatio. καταιόνησις
Isicium. ἴσικος
Iua moschata. χαμαιπίτυς
iudicatorius dies. κρίσιμος ἡμέρα
iudicium. κρίσις
iugamentum. ζύγωμα
iuglans. καρύον βασιλικὸν
iugularis vena. σφαγίτις φλέψ
iugulum. σφαγὴ
iuiuba. ζίζιφος
iuncea. ὀξύγαλα
iuncus cabacinus. βούτομος
iuncus marinus. τράγος
iuncus quadratus. κύπειρος
iuniperus. ἀρκευθὶς
ius. ζωμὸς
iuuenis. νεανίσκος.

L.

Labor. πόνος
labrum. χεῖλος
labrum Veneris. δίψακος
labrusca. ἀγριάμπελος. ἄμπελος ἀγρία
lac. γάλα
lac acidum. ὀξύγαλα
lacca. κάγκαμον
lac coagulatum. πύελος
lacertus. ἀγκὼν. μῦς
lachryma. δάκρυον
lac in mammis concretum. σπαργανίδες
lac scissile. γάλα σχιστὸν. σχιστὸν γάλα
lac spumosum. ἀφρόγαλα
lactes. μεσεντέριον
lactis spuma. ἀφρόγαλα
lactuca. μηκωνὶς
lada, siue ladum. κισθὸς
ladanum. λάδανον
læue. λεῖον
læuitas. λειότης
læuitas intestinorum. λειεντερία
lagopus. λαγώπους
lana. ἔριον
lana sordida siue succida. οἴσυπος
lanceola. λογχίτις
lanugo arundinis. ἀνθήριξ καλαμόχνους
lapathum acutum. ὀξυλάπαθον
lappa. ξάνθιον
lappago. ἱππόφαις
lappa minor. ἀρκτεῖον
lappula. ἱππόφαις
lapsana. λαμψάνη
laryngis chartilago. ἀρυταινοειδὴς
laser. σίλφιον
laserpitium. μαγύδαρις

laſſitudinem tollēs medicamentum. ἄκοπον
laſſitudo. κόπος
lateralis morbus. πλευρῖτις
lauendula. ψευδόναρδος
laureola. δαφνοειδὴς. χαμαιδάφνη
laurus. δάφνη
laurus Alexandrina. χαμαιδάφνη
laxum. χαλαρὸν
Lectiformes proceſſus. κλινοειδεῖς ἀποφύσεις
legitimum. γνήσιον
legumina. ὄσπρια
lenia emplaſtra. λιπαραὶ ἔμπλαστροι
lenia medicamenta. ἄδηκτα φάρμακα
lens. κόνις
lenticulatum. φακωτὸν
lepidium ſylueſtre. καρδαμαντικὴ
lepra. ἐλεφαντίασις
lepra alba. λεύκη
lethargus. λήθαργος
lex. νόμος
Libra. λίτρα. μνᾶ
lien. σπλὴν
lienoſi. σπληνικοὶ
ligamentum. σύνδεσμος
lignum Rhodium. ἀσπάλαθος
ligula. ἐπιγλωττίς. κοχλιάριον
liguſtrum. κύπρος
liliaceum vnguentum. κρινόμυρον
lilium. κρίνον
lilium conuallium. ἐφήμερον
linamentum. μοτὸς
lingua. ἀκρωτής. γλῶττα
lingua bouis. βούγλωσσον
lingua canina. κυνόγλωσσον
linguæ hæſitantia. ἰσχνοφωνία
lingurium. λυγκούριον
linum. λίνον
linum ſylueſtre. θυμελαία
lippitudo. λήμη. ὀφθαλμία
lippitudo dura. σκληροφθαλμία
lippitudo ſcabra. ψωροφθαλμία
lippitudo ſicca. ξηροφθαλμία
lipyria febris. λειπυρίας πυρετὸς
liquabile. τηκτὸν
liquefactio. διάχυσις
liſeron. ἰασιώνη
litri ſpuma. ἀφρόνιτρον
liuidum. πελιδνὸν
lixiuium. κονία. στακτὴ
lixiuium lanarium. πιλοποιϊκὴ κονία
Lohot. ἔκλειγμα
lolium. αἶρα
longanon. ἀπευθυσμένον ἔντερον
lora. δευτερία
Lumbi. ἰξύς. ὀσφύς. ψόαι
lumbrici. ἕλμινθες
lupinus. θέρμος
lupulus. βρύον
lupus ſalictarius. βρύον
luſcioſi. μύωπες. νυκτάλωπες
luteum. ὠχρὸν
luxari. ὀλισθαίνειν
luxatio. διάστρεμμα. ἔκπτωσις. ἐξάρθρημα
luxatio parua. παράρθρημα
luxatio ſpinæ. λόρδωσις
Lycium. λύκιον.

M.

Macer. μάκερ
macies. λεπτυσμός
magdaleo. κολλούριον
magnitudo morbi. μέγεθος νόσου
magnus pulſus. μέγας σφυγμὸς
maiorana. σάμψυχον
maiorana Anglica. ὀρίγανον
mala. μῆλον. παρειὰ
malacia grauidarum. κίττα
malagma. μάλαγμα
malicorium. σίδιον
malignum. κακοήθης
malleoli. σφυρὰ
malleoli vena. σφυρῖτις φλὲψ
malua. μαλάχη
malua terreſtris. ἀνάγυρις
malum granatū. ῥοιά. ξιφοειδὴς ἐπίφυσις
malum medicum. κίτριον
malum Punicum. ῥοιὰ

malum

malum terræ. ἀριστολοχία
malus canina. μανδραγόρας
malus habitus corporis. καχεξία
malus ſyluestris. ἀμαμηλὶς
malus terreſtris. μανδραγόρας
mamma. μαστὸς
mammarũ incrementũ. γυναικομαστὸν
mam̃millaris proceſſus. μαστοειδὴς ἀπόφυσις
mandibula inferior. ἀνθερεὼν
mandragoras. θριδακίας
manipulus. δεσμίδιον
manna. δροσόμελι. μάννα
manſorij muſculi. μασσητῆρες μῦς
manus. χεὶρ
manus ſumma. ἀκρόχειρ
marcheſita. πυρίτης λίθος
marcor. κῶμα. μαρασμὸς
margarita alba. χρυσάνθεμον
marinum vinum. θαλασσίτης οἶνος
mariſca. σῦκον, σύκωσις
maris flos. ἁλὸς ἄνθος
maris ſpuma. ἁλκυόνιον. ἁλὸς ἄχνη
marmor. ὀφίτης λίθος
marro. Διὸς βάλανος
marrubiaſtrum. βαλλώτη
marrubium nigrum. βαλλώτη
maſtiche. μαστίχη
maturatio. πέπανσις, πεπασμὸς
maxilla. γνάθος
maxima vena. μεγίστη φλὲψ
mazapanis. κοπτὸν
Meatus. πόρος
mediaſtinum. διαφράττοντες ὑμένες
medicamentum cruentum. ἔναιμον φάρμακον
medicamentum purgans. καθαρτικὸν φάρμακον
medicina. ἰατρικὴ
medicum malum. κίτριον
medicus. ἰατρὸς
medicus vnguentarius. ἰατραλείπτης
medimnus. μέδιμνος
medium. μέσον
medulla. μυελὸς
medulla ſpinalis. μυελὸς ῥαχίτης
mel. μέλι
mel aërium. δροσόμελι. μάννα
melancholicus ſuccus. μελαγχολικὸς χυμὸς
melanteria. μελαντηρία
melca. μέλκα
meliceris. μελικηρὶς
melilotus. μελίλωτος
meliſſa. μελισσόφυλλον
melopepones. μηλοπέπονες
mel roridum. μάννα
mel roſaceum. ῥοδόμελι
mel roſcidum. δροσόμελι
membrana. ὑμὴν
mẽbranæ ſpinalis medullæ. ἔλυτρα
memitha. γλαύκιον
mendeſium vnguentum. μενδήσιον
meninx. μῆνιγξ
mens. φρένες
menſis. μὴν
menſtruus ſanguis. καταμήνιον αἷμα
menſura. μέτρον
mentagra. λειχὴν
mentha. ἡδύοσμος
menthaſtrum. ἡδύοσμος
mẽtis abalienatio. ἔκστασις. παραφροσύνη
mentum. γένειον
meon. μῆον
mercurialis. λινόζωστις
meſenterium. μεσεντέριον, μεσάραιον.
meſpillus. ἀμαμηλὶς. ἐπιμηλὶς
meſpilus ſylueſtris. κραταίγων
methodici. μεθοδικοὶ
metreta. μετρητὴς
meu. μῆον
Miliaris herpes. κεγχρίας
milium. κέγχρος. κέρχνος. πάσπαλος
milium agreſte. ἰσχαιμὸν
millefolium. ἀχίλλειος. μυριόφυλλον
millepedæ. ὄνοι. πολύποδες
mina. μνᾶ
minij vena. ἄνθραξ
minium. κιννάβαρι

miſcere. συγκεῖναι
miſy. μίσυ
Modulus. ῥυθμὸς
modus. τρόπος
mola. ἐπιγονατὶς. μύλη
molares dentes. μύλαι
molarium dolores. γομφίασις
molle. μαλακὸν
mollificabilia. μαλακτὰ
moly. δωδεκάθεον
morbi diſperſi. σποράδες νόσοι
morbilli. ἐκθύματα. ἐξανθήματα
morbus. νόσος
morbus communis. πάνδημος νόσος
morbus patrius & vernaculus. ἐνδήμος νόσος
mordacitas. δακνῶδες
morella. στρυχνὸς
mors. θάνατος
mors vermium. ἀψίνθιον
morſus gallinæ. ἀναγαλλὶς
mortificatio. γάγγραινα
morus. συκάμινος
moſchus. μόσχος
motus. κίνησις
Mucor. μύξα
mucronata chartilago. ξιφοειδὴς ἐπίφυσις
mucus. βλέννα. μύξα
mulſa. μελίκρατον
mulſum. οἰνόμελι
mulſum acetoſum. ὀξύμελι
multipedæ. πολύποδες
multitudo. πλῆθος
muria. ἅλμη
muris auricula. ἀλσίνη
muſchetum. ἐφήμερον
muſchetum minus. γάλιον
muſculi intercoſtales. μεσοπλεύριοι μύες
muſculi manſorij. μασσητῆρες μύες
muſculus. μῦς
muſculus latus. μυῶδες πλάτυσμα
muſcus. βρύον
muſcus marinus. βρύον
muſteum vnguentum. γλεύκινον
muſtum. γλεῦκος. πρόδρομον
mutilum. κολόβωμα.
mutilus pulſus. μύουρος σφυγμὸς
mutus. ἄφωνος
Myrobalanus. μυροβάλανος
myrtus ſylueſtris. ὀξυμυρσίνη.
N.
Naphtha. νάφθα
napus. βουνιὰς
napus ſylueſtris. λαμψάνη
nares. μυκτῆρες
nardus ſylueſtris. ἄσαρον
naſturtium. κάρδαμον
naſturtium orientale. δράβη
naſturtium tectorum. θλάσπι
naſus. ῥὶν
nates. γλουτία. γλουτὸς
natium gibba. σφαιρώματα
natura. φύσις
naturalis facultatis. φυσικὴ δύναμις
nauiculare os. σκαφοειδὲς ὀστοῦν
nauſea. ναυτία
Nectar. νέκταρ
nenuphar. νυμφαία
nepeta. καλαμίνθη
nerui recurrentes. νεῦρα παλινδρομοῦντα
neruorum reſolutio. παράλυσις
neruoſum. νευρῶδες
neruus. νεῦρον. τόνος
nigella. μελάνθιον
nigræ deiectiones. μέλανα ὑποχωρήματα
nitrum. ἁλμυρὰξ. νίτρον
Nome. νομὴ
Nubecula. νεφέλη. νεφέλιον
nubes. νεφέλη
nubes in vrina. ἐναιώρημα
nuſcitioſi. μύωπες
nutrimentum. τροφὴ
nutritio. θρέψις
nutrix facultas. θρεπτικὴ δύναμις
nux. καρύον
nux moſchata. καρύον μυρεψικὸν
nux muſchata. βάλανος μυρεψικὴ
nux pinea. κόνκαλος

Nympha. νύμφη.

O.

Obliuio. λήθη
obolus. ὀβολὸς
obſeruatio. τήρησις
obſidianus lapis. γαγάτης
obſtipitas. σκολίωσις
obſtructio. ἔμφραξις
obſtruens. ἐμφρακτικὸν
obſtruentia medicaméta. στεγνωτικὰ
Occaſio. ἀφορμὴ. καιρὸς
occiput. ἰνίον
occludentia medicaméta. στεγνωτικὰ
ochra. ὤχρα
ocium. ἡσυχία
oculi perturbatio. τάραξις
oculi prolapſus. ἐκπιεσμὸς
oculis nictare. καρδαμύσσειν
oculorum anguli. κανθοί. παρακάνθιαι
oculorum aſpritudo. τραχοφθαλμία
oculus. ὀφθαλμὸς
ocymum aquaticum. ἔρινος
Odoratus. ὄσφρησις
Oedema. οἴδημα
Offa. μάζα
Olea. ἐλαία
olea Æthiopica. ἀγριελαία
oleago. χαμελαία
oleaſtellum. χαμελαία
oleaſter. ἀγριελαία
oleum. ἔλαιον
oleum Ægyptium. αἰγύπτιον ἔλαιον
oleum cedrinum. κεδρέλαιον
oleum cicinum. αἰγύπτιον ἔλαιον
oleum crudum. ὠμοτριβὲς ἔλαιον
oleum fumoſum ſeu ſuffumigabile. καπνιστὸν ἔλαιον
oliuæ furfuraceæ. πιτυρίδες ἐλαῖαι
oliuæ muria conditæ. κολυμβάδες
oliuella. θυμέλαια
olus. λάχανον
olus atrum. ἱπποσέλινον
olus rubens. βλίτον
Omaſum. ἐχῖνος
omentum. γαγγαμὸν. ἐπίπλοον
Opobalſamum. ὀποβάλσαμον
Ordo. κόσμος.
origanum. ὀρίγανον
origanum ſylueſtre. κονύλη
oris diſtortio. κυνικὸς σπασμὸς
oris medicamenta. στοματικὰ
oris ventriculi dolor. καρδιαλγία
orthopnœa. ὀρθόπνοια
Os. στόμα
os bicorne. ὑοειδὲς ὀστοῦν
oſcitatio. χάσμη
oſculi venæ apertio. ἀναστόμωσις
os iugale. ζύγωμα
oſſa. ὀστᾶ
os ſacrum. ὀστοῦν ἱερὸν
oſſis extuberatio. ἐξόστωσις
oſſis fractura. κάταγμα
oſſium dolor. ὀστοκόπος
oſſium membrana. περιόστεος ὑμὴν
oſſium vnio. σύμφυσις
oſſium vnitio. ἐπίφυσις
os ventriculi. καρδία. στόμαχος
Othonna. ὀθόννα
Ouum. ᾠὸν
Oxilla grandis. ὀξυλάπαθον
Ozæna. ὄζαινα.

P.

Pæonia. γλυκυσίδη. παιωνία
palatum. ὑπερῴα
pallacana. γήθυον
pallidum. ὠχρὸν
palma. φοῖνιξ. μετακάρπιον
palma Ægyptia. κόϊξ
palma Chriſti. κίκι
palmæ pars prima. κάρπος
palma ſylueſtris. ὀξυφοίνιξ
palmulæ. δάκτυλοι
palmula paſſa. πατητὸς
palmus. δῶρον
palmus rectus. ὀρθόδωρον
palpebræ. βλέφαρα
palpebræ inuerſio. ἐκτρόπιον
palpebrarum cohærentia. ἀγκυλοβλέ-

φαρον
palpebrarũ ornamenta. καλλιβλέφαρα
palpitatio. παλμὸς
paludapium. ἑλειοσέλινον
pancreas. πάγκρεας
pandiculatio. σκορδίνημα
panicula. φύγεθλον
panicum. ἔλυμος
panis. ἄρτος
panis acidus. ὀξυλιπὴς ἄρτος
panis confuſaneus. συγκομιστὸς ἄρτος
panis porcinus. κυκλάμινος
pannaritium. παρωνυχία
panus. φύγεθλον
papauer. μήκων
papaueris caput. κώδεια
papaueris lachryma ſiue ſuccus. ὄπιον
papaueris ſuccus. μηκώνιον. ὄπιον
papilla. θηλὴ
papulæ. ἐκβράσματα. ἐκθύματα. ἐξανθήματα
pars. μέρος
partes diſſimilares. ἀνομοιομερῆ
paſſio. πάθος
paſſum. γλυκὺ
paſta regia. κοπτὸν
paſtilli. κόλλικες
paſtillus. τρόχισκος
paſtinaca. δαῦκος
patella. ἐπιγονατὶς
Pecten. ἥβη. ἥβης ὀστοῦν
pectus. θώραξ. στέρνον. στῆθος
pedicularis morbus. φθειρίασις
penis. αἰδοῖον. καυλός. περίνεον. στῆμα
pepo. πέπων
peracutus morbus. κάτοξυ νόσημα
perfuſio. καταιόνησις
peritonæum. περιτόναιον
pernio. χίμεθλον
perpenſa. ἄσαρον
per ſerram diſſectio. ἀκρωτηριασμὸς
perſonata. ἄρκειον. προσωπὶς
perſpiratio. διαπνοὴ
pes. πούς
pes Alexandri. πύρεθρον
pes columbinus. γεράνιον
pes coruinus. κορωνόπους
pes gallinaceus. καυκαλίς
peſſarium ſeu peſſus. πεσσὸς
peſſi. πρόσθετα. πεσσοὶ
peſtilentia. λοιμὸς
pes vituli. ἄρον
petroleum. πετρέλαιον
petroſelinum. σέλινον
petroſum os. λιθοειδὲς ὀστοῦν
Phagedæna. φαγέδαινα
pharicum φαρικὸν
phaſeoli. δόλιχοι
philonium. φιλώνιον
phleum. στοιβὴ
phrenitis. φρενῖτις
Pica. κίττα
picatio. κίττα. πίττωσις
picatum vinum. κωνία
picea. πίτυς
picinum oleum. πισσέλαιον
picis flos. πίσσανθος
pila marina. ἁλκυόνιον. σφαῖρα θαλαττία
pilaris morbus. τριχίασις. τριχισμὸς
pili. τρίχες
pili euulſio. ἀναβροχισμὸς
pilorum acies. φαλάγγωσις
pilorum defluuium. πτίλωσις
pilula. καταπότιον
pilus. θρὶξ
pimpinella. ἐλαζίνη
pingue. λιπαρὸν
pinguedo. πιμελὴ
pinguitudo. λιπαρότης
pini fructus. πιτυίδες
piper. πέπερι
piper agreſte. ἄγνος
piſtacia. πιστάκια
piſtillus. κερκὶς
pituita. φλέγμα
pix. ἀπόχυμα. ζώπισσα. πίσσα
pix arida. παλίμπισσα
pix cedri. κεδρία

Planci. πλάτακες
planta. πέδον
plantago. ἑπτάπλευρον. κυνόγλωσσον
plantago aquatica. ἄλισμα
plenitudo. πληθώρα
plumbago. μολυβδαίνα
plumbum. μόλυβδος
Podex. ἀρχός. ἕδρα
pollen. σπίαρ
pollex. ἀντίχειρ
polypus. πολύπους
pomum dulce. μελίμηλον
poples. ἀγκύλη. ἰγνύς. καμπή
popularis morbus. ἐπιδήμιος νόσος
populneum vnguentum. αἰγείρινον
populus. αἴγειρος
populus nigra. ἀχερωΐς
porcellina. ἀνδράχνη
porca. τεῦτλον
poretta rubens. βλίτον
poros expurgans. ἐκκαθαρτικόν
porrigo. πιτυρίασις
porrum agreste. ἀμπελόπρασον
portæ hepatis. πύλαι ἥπατος
portulaca. ἀνδράχνη
posca. ὀξύκρατον. φοῦσκα
postbrachiale. μετακάρπιον
postes. φλιαί
potentia. δύναμις
potestate esse. δυνάμει εἶναι
potio. πόσις
Præcautio. προφυλακτική
præcordia. διάφραγμα
prænestina nux. κάρυον ἡρακλεωτικόν
præputium. ἀκροποσθία. πόσθη. ἐπιπεγ-γιον.
præputium reductum. περιφίμωσις
principium. ἀρχή
processus. ἀπόφυσις
procidentia. πρόπτωσις
profluuium alui. διάῤῥοια
prolapsus. πρόπτωσις
propulsoria facultas. προωστική δύναμις
proritatio. ἐρεθισμός
proserpinaca. πολύγονον
prostratio corporis. ἔῤῥιψις
pruna Damescena. βράβυλα
prunus. κοκκυμηλέα. μηλέα
prurigo. κνησμός
pruritus. κνησμός. κνῆσις
Prisana. πτισάνη
Pubertas. ἥβη
pubes. ἥβη. ὑπογάστριον
pudendum. καυλός
pulegium. γλήχων
pulegium montanum. κλινοπόδιον
pulegium syluestre. καλαμίνθη
pulicaria. κόνυζα
pulicaris herba. ψύλλιον
pulmo. πνεύμων
pulmonis inflammatio. περιπνευμονία
pulsus. σφυγμός
pulsus æqualis. ὁμαλὸς σφυγμός
pulsus amplus. ἁδρὸς σφυγμός
pulsus annuēs siue innuens. ἐπινευστι-κὼς σφυγμός
pulsus bis feriens. δίκροτος σφυγμός
pulsus calidus. θερμὸς σφυγμός
pulsus caprizans. δορκαδίζων σφυγμός
pulsus circūnuens. περινευστικὸς σφυγμός
pulsus coincidens. παρεμπίπτων σφυγμός
pulsus creber. πυκνὸς σφυγμός
pulsus durus. σκληρὸς σφυγμός
pulsus frequens. πυκνὸς σφυγμός
pulsus inordinatus. ἄτακτος σφυγμός
pulsus intercidēs. παρεμπίπτων σφυγμός
pulsus intermittēs. διαλείπων σφυγμός
pulsus languidus. ἀμυδρὸς σφυγμός
pulsus magnus. μέγας σφυγμός
pulsus mollis. μαλακὸς σφυγμός
pulsus ordinatus. τεταγμένος σφυγμός
pulsus paruus. μικρὸς σφυγμός
pulsus plenus. πλήρης σφυγμός
pulsus rarus. ἀραιὸς σφυγμός
pulsus serratus. ἐμπρίων σφυγμός
pulsus tardus. βραδὺς σφυγμός
pulsus vacuus. κενὸς σφυγμός
pulsus vehemens. σφοδρὸς σφυγμός

pulsus velox. ταχὺς σφυγμὸς
pulsus vermiculans. σκωληκίζων σφυγμὸς
pulsus vibratus. κλονώδης σφυγμὸς
pulsus vndosus. κυματώδης σφυγμὸς
puluis inspersilis. σμῆγμα
pumex. ἀλκυόνιον. κίσηρις
punctio. νύγμα. παρακέντησις
pupilla. γλήνη. κόρη
purgamenta. λόχεια
purgatio. κάθαρσις
puris in oculo collectio. ὑπόπυον
pus. πῦον
pustula. ψυδράκιον
pustulæ. φλύκταιναι
pustula nocturna. ἐπινυκτὶς
putredo. μύδησις
Pylorus. πυλωρὸς
pyraster. ἀχρὰς
pyrethrum syluestre. πταρμικὴ
pyrites lapis. πυρίτης λίθος
pyrus. ἄπιος
pyrus syluestris. ἀχράς.

Q.

Quadrans. τεταρτημόριον
quadrantal. ἀμφορεὺς
quadratus homo. εὔσαρκος
quartana febris. τεταρταῖος πυρετὸς
quartarius. τέταρτον
quercula. χαμαίδρυς
quies. ἡσυχία
quinquefolium. πεντάφυλλον
quotidiana febris. καθημερινὸς πυρετὸς. μεθημερινὸς πυρετὸς.

R.

Rabies. λύσσα
radicula. ῥάφανος
radius. κερκὶς
radix. ῥίζα. ῥάφανος
radix dulcis. γλυκύῤῥιζα
ramex aquosus. ὑδροκήλη
ramex callosus. πωροκήλη
ramex carnosus. σαρκοκήλη
ramex inguinis. βουβωνοκήλη
ramex varicosus. κιρσοκήλη
ramex ventosus. πνευματοκήλη
rancidum oleum. ταγγὸν ἔλαιον
ranunculus. βατράχιον
rapa. γογγυλὶς
rapistrum campestre. σέλαστρον
rationales Medici. λογικοί
raucitas. βράγχος
Reciprocatio aquæ. ἄμπωτις
rectitudo. εὐθυωρία. ἴξις
rectum intestinū. ἀπευθυσμένον ἔντερον
recurrens pulsus. παλινδρομῶν σφυγμὸς
reduplicatio. ἀναδίπλωσις
reduuia. παρωνυχία
refectio corporis. ἀνάληψις
regius morbus. ἴκτερος
relaxantia. χαλαστικὰ
relaxantia medicamenta. χαλαστικὰ
reluuium. παρωνυχία
remollientia medicamēta. μαλακτικὰ
renes. νεφροὶ
renum medicamenta. νεφριτικὰ φάρμακα
renutritio. ἀνάληψις
repellentia medicamenta. ἀποκρουστικὰ φάρμακα
repercutientia. ἀποκρουστικὰ
repletio. πλήρωσις. πλησμονὴ
resina. καπνέλαιον. πρωτόῤῥυτος. ῥητίνη φρυκτὴ
resina cedri. κεδρία
resina pinea. κολοφωνία. ὑγρὰ. ὑγρὰ ἡ ἐκ τῶν κεραμίων
respiratio. ἀναπνοὴ
respiratio abolita. ἄπνοια
retentrix facultas. καθεκτικὴ δύναμις
retiformis plexus. δικτυοειδὲς πλέγμα
retiformis tunica. ἀμφιβληστροειδὴς
retrimentum. ῥύσμα
reuulsio. ἀντίσπασις
Rhaponticum. ῥᾶ
rhus. ῥοῦς
rhythmus. ῥυθμὸς
Ricinus. κίκι. κρότων
rigor. ῥῖγος. τέτανος

risus.

riſus. γέλως
Robia herba. σάφος
robur. δρῦς
roſa Græca. λυχνὶς
roſa tranſmarina. μαλάχη
roſmarini ſemen. κάγχρυ
rotatores. τροχαντῆρες
Rubia. ἐρυθρέδανον
rubia minor. ἄλυσσον
rubrica. σινωπὶς
rubrificatio. φοίνιγμος
ructus acidus. ὀξυρεγμία
rufum. πυῤῥὸν
rugæ frontis. στολίδες
rugas tollentia medicamenta. ῥυτι-
δώματα
rumex. λάπαθον. ὀξυλάπαθον
ruptio. ῥῆγμα
ruſcus. ὀξυμυρσίνη
ruta ſylueſtris. μῶλυ
Ryzum. ὄρυζα.

S.

Sabina. βράθυς
ſaccharum. σάκχαρ
ſacco excolare. σακκίζειν
ſacerdotis virile. ἄρον
ſacer morbus. ἱερὰ νόσος
ſagapenum. σαγαπηνὸν
ſal. ἅλς
ſalis flos. ἁλὸς ἄνθος
ſalis ſpuma. ἁλὸς ἄχνη
ſaliua. σίαλον
ſaliuatio. σιελισμὸς
ſalix. ἰτέα
ſalix amerina. ἄγνος
ſalpetrum. ἀλίνιτρον
ſalſa, ſiue ſalſuginoſa febris. ἁλμυρώ-
δης πυρετὸς
ſalſamentum. τάριχος. ὠμοτάριχος
ſalſilago. ἀδάρκη
ſalſum. ἁλυκὸν
ſaluia. ἐλελίσφακον
ſambucus. ἀκτὴ
ſamia terra. σαμία γῆ
ſampſuchinum vnguentum. σαμψύ-
χινον μύρον
ſampſuchum. σάμψυχον
ſandaracha. σανδαράχη
ſandyx. σάνδυξ
ſanguinaria. κορωνόπους
ſanguinaria herba. πολύγονον
ſanguinem è pectore reiiciētes. ἀνα-
φορικοὶ
ſanguinem ſiſtens. ἴσχαιμον
ſanguinis effuſio. ἐγχύμωμα
ſanguinis profluuium. αἱμοῤῥαγία
ſanguis. αἷμα
ſanguis draconis. κιννάβαρι
ſanies. ἰχὼρ
ſanuæ. λαμψάνη
ſapa. ἕψημα. σίραιον
ſapinus. ἐλάτη
ſapo. σάπων
ſaponalis. κλύμενον
ſaponaria. κιμωλία γῆ
ſapor. χυμὸς
ſatureia. θύμβρα
Scabies. ἀγρία. ψώρα
ſcalper exciſorius. κύκλισκος
ſcammonia. σκαμμωνία
ſcamnum Hippocratis. βάθρον
ſcapulæ. ὠμοπλάται
ſcarificatio. ἐγχάραξις
ſcirrhus. σκιῤῥὸς
ſciſſima. ὀξύα
ſcoptulæ. ὠμοπλάται
ſcripulum. γράμμα
ſcrotum. ὄσχεον
ſcrupulus. γράμμα
ſcutiformis cartilago. θυρεοειδὴς χόνδρος
Sebeſten. μύξα
ſebum. στέαρ
ſecretrix facultas. διακριτικὴ δύναμις
ſecundæ. δεύτερον. χορίον
ſecuridaca. ἡδύσαρον. πελεκῖνος
ſedes. ἀρχὸς. ἕδρα
ſedimentum vrinæ. ὑπόστασις
ſedum. ἀείζωον

Sſ

ſedum maius. κοτυληδών
ſemen contra lumbricos. ἀψίνθιον
ſementis. σπορητὸν
ſemicupium. ἐγκάθισμα
ſeminalia vaſa. σπερματικὰ ἀγγεῖα
ſeminalis herba. πολύγονον
ſeminis profluuium. γονόῤῥοια
ſemitertiana febris. ἡμιτριταῖος πυ-
ρετὸς
ſemperuiuum. ἀείζωον
ſena. δελφίνιον
ſene. κολουτέα
ſenectus. γῆρας
ſenex decrepitus. πέμπελος
ſeniores. γεραίτεροι
ſentis canis. κυνόσβατος
ſeptum tranſuerſum. διάζωμα. διά-
φραγμα
ſericum crudum. κατάξα
ſerpentaria. δρακόντιον
ſerpentaria minor. ἄρον
ſerpillum ſylueſtre. σισύμβριον
ſerratula. κέστρον. χαμαίδρυς
ſerta campania. μελίλωτος
ſertula campana. μελίλωτος
ſerum. ἰχὼρ
ſeſſio in aqua. ἐγκάθισμα
ſeuum. στέαρ
ſextarius. ξέστης
ſextula. ἑξάγιον
Siccum medicamentum. ξηρίον
ſigillum diuæ Mariæ. μαλακόκισσος
ſigillum Mariæ. κυκλάμινος
ſigillum Salomonis. πολυγόνατον
ſigna aſſidentia. συνεδρεύοντα σημεῖα
ſignificatio febris. ἐπισημασία
ſiligo. σιλίγνις
ſiliqua. κεράτιον
ſiliquæ. κεράτια. ξυλοκέρατα
ſiliquaſtrum. πεπερίτης
ſimilago. σεμίδαλις
ſimplex. εὐήθης
ſinapi. σίναπι
ſinapi ruſticum. θλάσπι
ſinapiſmus. σιναπισμὸς
ſinciput. βρέγμα
ſingultuoſa febris. λυγγώδης πυ-
ρετὸς
ſingultus. λύγξ. λυγμὸς
ſinus. κόλπος
ſinus brachij. βαθμίδες
ſiphac. περιτόναιον
ſiſara. σίσαρ
ſitim extinguentia. ἄδιψα
ſitis. δίψα
ſiuetta. ζίβεθον
Smegma. σμῆγμα
Solanum. στρύχνος. στρυχνὸς
ſolatrum. στρυχνὸς
ſoldana. κράμβη
ſolis inuſtio. ἔφηλις
ſomnolentia grauis. καταφορὰ
ſomnolentia ſine ſomno. κάτοχος
ſopor. κάρος
ſorba. ὄα
ſordes. γλοιός. ῥύπος
ſordes oculorum. λήμη
ſori. σῶρυ
ſouchetum. κύπειρος
Spatula fœtida. σπαργάνιον
ſpecies. εἶδος
ſpecillum. μήλη
ſphincter. σφιγκτὴρ
ſpina. ῥάχις
ſpina acuta. ὀξυάκανθα
ſpina alba. ἄκανθα λευκή. ῥάμνος
ſpina cerualis. ῥάμνος
ſpinachia. ἀτράφαξις
ſpina dorſi. ἄκανθα
ſpiniuinetum. ὀξυάκανθα
ſpirandi difficultas. δύσπνοια
ſpiritus. πνεῦμα
ſpiritus aſper. δασὺ πνεῦμα
ſplenium. σπλήνιον
ſpongiæ admotio. ἀποσπογγισμὸς
ſputum. πτύσμα
Stipantia medicamenta. στυπτικὰ
ſtœchas. στοιχὰς

Squalartum. κόκκος βαφική
ſqualor. αὐχμὸς
ſquama æris. χαλκοῦ λεπὶς
Staphylinus ſylueſtris. δαῦκος
ſtella. ἀστὴρ ἀστερικὸς
ſtercus. κόπρος
ſternutatio. πταρμὸς
ſternutatoriū medicamētum. πταρμικὸν φάρμακον
ſtertor. ῥέγξις
ſtibium. στίβι. στίμμι
ſtillicidium vrinæ. στραγγουρία
ſtoliditas. μώρωσις
ſtrigmenta. κνήσματα
ſtrobilus. κίναρα
ſtruma. χοιρὰς
ſtultitia. μώρωσις
ſtupefacientia medicamenta. ναρκωτικὰ φάρμακα
ſtupor. νάρκη
Sublime. μετέωρον
ſubſidentia vrinæ. ὑπόστασις
ſuccingēs membrana. ὑπεζωκὼς ὑμὴν
ſuccinū. ἀρπαγάτης. ἤλεκτρον. λυγκούριον
ſuccus. ὀπὸς. χυλὸς. χυμὸς
ſudamina. ἱδρῶα
ſudor. ἱδρὼς
ſuffocatio vteri. ὑστερικὴ πνὶξ
ſuffuſio. ὑπόχυμα
ſuffuſio ſanguinis in oculo. ὑπόσφαγμα
ſugillatio. ἐκχύμωσις
ſugillatio oculi. ὑπώπιον
ſugillatio oculorum. λίμαλοψ
ſulfur. θεῖον
ſumach. ῥοῦς
ſumen. ἦτρον
ſupercilium. ἐπισκύνιον. ὄφρυς
ſupercilium terræ. ἀχίλλειος
ſupercilium Veneris. μυριόφυλλον
ſuperfœtatio. ἐπικύημα
ſuperpurgatio. ὑπερκάθαρσις
ſuppuratio. ἐμπύημα
ſuppuratorium medicamentū. διαπυητικὸν φάρμακον
ſura. ἀντικνήμιον. γαστροκνημία. γαστὴρ
ſurditas. κώφωσις
ſutura. ῥαφὴ. θύξις
ſutura recta. ὀβελιαία ῥαφὴ
Syderatio. σφάκελος
ſymptoma. σύμπτωμα
ſyncerus humor. ἄκρατος. καταχορὴς
ſyncope. συγκοπὴ
ſynochus febris. συνόχος.

T.

Tabes. ἀτροφία. μαρασμὸς. φθίσις
tæniæ. ταινίαι
talus. ἀστράγαλος. τέτρωρος
tamarice. μυρίκη
taxus. σμίλαξ
Telephium vlcus. τηλέφιον ἕλκος
temperies bona. εὐκρασία
tempeſtiuum. ὡραῖον
tempora. κρόταφοι
tempus. καιρὸς
tempus anni. ὥρα
tendo. ἀπονεύρωσις. τένων
teneſmus. τεινεσμὸς
tenſio recta. εὐθύπορος τάσις
tentigo. πριαπισμὸς
tenue inteſtinum. εἰλεὸν. λεπτὸν ἔντερον
tepidum. γαλακτῶδες
terebra immerſabilis. ἀβάπτιστος τρύπανον
terra aurea. χρυσίτης γῆ
terra merita. κύπειρος
terra Samia. ἀστὴρ
tetradix. ἐρείκη
tetrapharmacum. τετραφάρμακον
teſtes. ὄρχεις
teſticuli. ὄρχεις
Theriace. θηριακὴ
thuris grana. μάννα
thuris micæ. μάννα
thus. λίβανος
thus terræ. χαμαιπίτυς
thymelæa. κνέωρον
thymum. θύμος
Tibia. κνήμη
timor ſubitus. ἔκπληξις

tithymalus. τιθύμαλος
Tonsillæ. ἀντιάδες. παρίσθμια
torcular. λινὸς
tormentilla. πεντάφυλλον
tormina. δυσεντερία.
torpor. νάρκη
toxicum. τοξικὸν
Tragacantha. τραγάκανθα
transpiratio. διαπνοὴ
tremor. τρόμος
tridui inedia. διάτριτος
trifolium. ἀσφάλτιον. μινυανθὲς
trifolium maius. κύτισος
trifolium minus. λωτὸς
trissago. χαμαίδρυς
triticum. πυρός
triticum tostum. πεφωγμένον
triticum trimestre. σιτάνιον
trixalis. περιστερεὼν
trœna. κύπρος
trogetes. ὠνία
tryphera. τρυφερὰ
Tuberculum. φῦμα
tumor. κήλη
tumores neruorum. φύμα
tunica adnata. ἐπιπεφυκὼς χιτὼν
turbet. πιτύουσα
turbith candidum. ἀλυπίας. ἄλυπον
tussilago. βήχιον
tussis. βὴξ
tussis medicamentũ. βηχικὸν φάρμακον.

V.

Vacuatio. κένωσις. σύμπτωσις
valgus. βλαισὸς
varices. ἰξίαι
varicosus ramex. κιρσοκήλη
variolæ. ἐκθύματα. ἐξανθήματα
varix. κιρσὸς
varum. κυλλὸν
varus. ἴονθος. ἄκνη. βλαισὸς
vas duplex. δίπλωμα
vasorum inanitio. κενεαγγεία
vasorum in temporibus dissectio. ἀγγειολογία
vehemens pulsus. σφοδρὸς σφυγμὸς
velox pulsus. ταχὺς σφυγμὸς
vena. φλὲψ
vena axillaris. μασχαλιαῖαι φλέβες
vena humeralis. ὠμιαία φλὲψ
vena interna. μασχαλιαία φλὲψ
vena poplitis. ἰγνύτις φλέβες
vena porta. σπληνιαία φλὲψ
vena sine pari. ἄζυγος φλέβες
veneria. λογχῖτις
venter. γαστὴρ. κοιλία
venter imus. ὑπογάστριον
ventosa. σικύα
ventriculi os. καρδία
ventriculus. γαστὴρ
ver. ἔαρ
veratrum. ἐλλέβορον
veratrum nigrum. μελαμπόδιον
verbena. περιστερεὼν
verbenaca. ἱεροβοτάνη
vermicularis processus. σκωληκοειδὴς
vernix. νίτρον βερενίκιον. σανδαράχη
verpus digitus. μέσος δάκτυλος
verruca. ἀκροχόρδων
verrucosi tumores. ὄχθοι
vertebra. σπόνδυλος
vertebræ luxatio. χῦσις
vertebra prima. ἐπιστροφεὺς
vertex capitis. κορυφὴ
vermilo. κόκκος βαφικὴ
vertigo. σκοτόδινος. σκότωμα
vesicaria. ἁλικάκαβος. στρύχνος
vesica. κύστις
veternus. κῶμα
Viburnum. ῥοῦς
vicia agrestis. ἀφάκη
victus ratio. δίαιτα
vigor morbi. ἀκμὴ
villi. ἶνες
vinca peruinca. κληματὶς
vindicta. ἐπιμήδιον
vinosa herba. ἀμβροσία
vinum. οἶνος
vinum aminæum. οἶνος ἀμιναῖος

vinum aqua dilutum. κρᾶμα
vinum catorchites. κατορχίτης οἶνος
vinum decoctum. κάροινον
vinum dulce. γλυκὺ
vinum fœcatum. δευτερία
vinum hordeaceum. ζῦθον
vinum inualidum. ἀδύναμον
vinum marinum. θαλασσίτης οἶνος
vinum nō defœcatum. ἀδιύλιστος οἶνος
vinum roſatum. ῥοδίτης οἶνος
vinum ſecundarium. δευτερία
vinum ſycites. κατορχίτης οἶνος
viola. ἴον. λευκόϊον
virga paſtoris. ἀλωπέκουρος. δίψακος
virile membrum. αἰδοῖον. στῆμα
viſus hebetudo. ἀμαύρωσις. ἀμβλυωπία
viſcum. ἰξίας
vita. ζωὴ
vitalis facultas. ζωτικὴ δύναμις
vitex. ἄγνος. λύγος
vitiligo. ἄλφος
vitiligo alba. λεύκη
vitis. ἄμπελος
vitis alba. ἀμπελολεύκη. ἀρχέζωστις. μήλωθρον. ὀφιοσταφυλὴ
vitis ſylueſtris. ἀγριάμπελος
vitreus humor. ὑαλοειδὲς ὑγρὸν
Vmbilici egreſſio, prominentia vel ruptura. ἐξόμφαλον πάθος
vmbilicus. ὀμφαλὸς
vmbilicus Veneris. κοτυληδὼν
Vlcera capitis manantia. ἀχῶρες
vlcera oris ſerpentia. ἄφθαι
vlcus. ἕλκος
vlcus cruentum. ἔναιμον ἕλκος
vlcus depaſcens. νομὴ
vlcus lacrymoſum. δακρυῶδες ἕλκος
vlcus ſinuoſum. ὑπόκοιλον ἕλκος
Vncia. οὐγγία
vnedo. ἐπιμηλίς. κόμαρος. μαιμαίκυλον
vnguenti fæx. μάγμα
vnguentum. ἄλειμμα. μῦρον
vnguētum Ægyptium. αἰγύπτιον μῦρον
vnguentum ſiccum. ξηρόμυρον
vnguis. ὄνυξ
Vociferatio. ἀναφώνησις
vocis priuatio. ἀφωνία
vola. κοτύλη
vola manus. ἀγοστὸς. θέναρ
volubilis maior. κληματὶς
voluptas. ἡδονὴ
voluulus. εἰλεός. χορδαψὸς
vomitus. ἔμετος
Vrachus. οὐραχὸς
vreteres. οὐρητῆρες
vrinæ difficultas. δυσουρία
vrinæ ſtillicidium. στραγγουρία
vrinæ ſuppreſſio. ἰσχουρία
vrina folioſa. πεταλῶδες οὖρον
vrinam mouentia. διουρητικὰ
vrinarius meatus. οὐρήθρα. οὐρητὴρ
vrtica. ἀκαλύφη. ἀκαλήφη
Vſtio. ἐπίκαυμα
Vteri cornua. πλεκτάναι
vterus. μήτρα
Vua. σταφυλὴ
vua paſſa. θηλυπεδὴς σταφυλή. ἀσταφὶς σταφυλὴ
vuea tunica. ῥαγοειδὴς χιτὼν
vulſiones. τίλματα
vultus. πρόσωπον
vuluæ ſtrangulatus. ὑστερικὴ πνὶξ
vuula. σταφυλὴ
vuularia. δάφνη ἀλεξάνδρεια.

Z.

Zirbus. ἐπίπλοον
Zona. ἕρπης
Zythum. ζύθος.

INDICIS FINIS.

IO. GORRAEVS LECTORI.

Scio pleraque hoc in opere errata admissa esse, quorum alia Typographis iure adscribētur, alia verò mihi imputari poterunt. Verūtamen qui viderit schedas meas non tantùm opisthographas, sed per transuersum etiam scriptas, & frequētibus obeliscis atq; asteriscis cōfusas, Typographū facilè excusabit, ea quia leuia visa sunt nec lectorem posse remorari, notare vt nō animus ita neque otium fuit. Ego verò si quid erraui veniam nō deprecor, rogo tantùm omnes viros bonos & φιλιάτρους, *vt corrigant, obliterent, méque amicè moneant. Intelligant nec me mihi blandiri cupere, nec* αἱρετικώτερον *velle mea defendere, sed benignè monētem benignè auditurum atque emendaturum, & si quid à me his in libris prætermissum fuisse annotauerint, libenter id postea additurum. Decreui enim, si Deus voluntati fauerit, opus hoc retexere, & intra annos aliquot multò auctius & emendatius emittere, si quale nunc est placere & probari cognouero. Vale.*

EXTRAIT DV PRIVILEGE.

LE ROY par lettres patentes octroyees à André Wechel, marchand, Imprimeur & Libraire iuré en l'vniuersité de Paris, luy a permis & permet imprimer ou faire imprimer & mettre en vente, ce present liure intitulé IO. GORRÆI *Parisiensis, Definitionum Medicarum libri xxiiij.* & fait inhibitions & defenses à tous Libraires, Imprimeurs & autres personnes de quelque estat, qualité ou condition qu'ilz soyent, de non imprimer ou faire imprimer, vendre & distribuer ledit liure sans le consentement dudit Wechel, pendant le temps & terme de six ans, à compter du iour de l'acheuemẽt de la premiere impression, sur peine de confiscation des liures qui se trouueront par autres imprimez, ou mis en vente, & de tous despens dommages & interestz enuers ledit Wechel, & d'amende arbitraire enuers nous. Comme est plus amplement declaré esdictes lettres, donnees à Lyon le 18. iour de Iuin 1564. & de nostre regne le quatriesme.

Par le Roy à vostre relation

Signees DEVABRES,
Et sellees du grand seel en simple queüe.

Acheué d'imprimer le 16. iour d'Aoust 1564.

φαρον
palpebrarũ ornamenta. καλλιβλέφαρα
palpitatio. παλμός
paludapium. ἐλεοσέλινον
pancreas. πάγκρεας
pandiculatio. σκορδίνημα
panicula. φύγεθλον
panicum. ἔλυμος
panis. ἄρτος
panis acidus. ὀξυλετὶς ἄρτος
panis confuſaneus. συγκομιστὸς ἄρτος
panis porcinus. κυκλάμινος
pannaritium. παρωνυχία
panus. φύγεθλον
papauer. μήκων
papaueris caput. κώδεια
papaueris lachryma ſiue ſuccus. ὄπιον
papaueris ſuccus. μηκώνιον. ὄπιον
papilla. θηλὴ
papulæ. ἐκβράσματα. ἐκθύματα. ἐξανθήματα
pars. μέρος
partes diſſimilares. ἀνομοιομερῆ
paſſio. πάθος
paſſum. γλυκὺ
paſta regia. κοπτὸν
paſtilli. κόλλικες
paſtillus. τρόχισκος
paſtinaca. δαῦκος
patella. ἐπιγονατὶς
Pecten. ἥβη. ἥβης ὀστοῦν
pectus. θώραξ. στέρνον. στῆθος
pedicularis morbus. φθειρίασις
penis. αἰδοῖον. καυλὸς. περίτμιον. στῆμα
pepo. πέπων
peracutus morbus. κάτοξυ νόσημα
perfuſio. καταιόνησις
peritonæum. περιτόναιον
pernio. χίμεθλον
perpenſa. ἄσαρον
per ſerram diſſectio. ἀνάπρισμός
perſonata. ἄρκειον. προσωπὶς
perſpiratio. διαπνοὴ
pes. ποὺς
pes Alexandri. πύρεθρον
pes columbinus. γεράνιον
pes coruinus. κορωνόπους
pes gallinaceus. καυκαλὶς
peſſarium ſeu peſſus. πεσσὸς
peſſi. πρόσθετα. πεσσοὶ
peſtilentia. λοιμὸς
pes vituli. ἄρον
petroleum. πισσέλαιον
petroſelinum. σέλινον
petroſum os. λιθοειδὲς ὀστοῦν
Phagedæna. φαγέδαινα
pharicum φαρικὸν
phaſeoli. δολιχοὶ
philonium. φιλώνιον
phleum. στοιβὴ
phrenitis. φρενῖτις
Pica. κίττα
picatio. κίττα. πίττωσις
picatum vinum. κωνίας
picea. πίτυς
picinum oleum. πισσέλαιον
picis flos. πίσσανθος
pila marina. ἁλκυόνιον. σφαῖρα θαλαττία
pilaris morbus. τριχίασις. τριχισμὸς
pili. τρίχες
pili euulſio. ἀναβροχισμὸς
pilorum acies. φαλάγγωσις
pilorum defluuium. πτίλωσις
pilula. καταπότιον
pilus. θρὶξ
pimpinella. ἐλατίνη
pingue. λιπαρὸν
pinguedo. πιμελὴ
pinguitudo. λιπαρότης
pini fructus. πιτυΐδες
piper. πέπερι
piper agreſte. ἄγνος
piſtacia. πιστάκια
piſtillus. κόπανος
pituita. φλέγμα
pix. ἀπόχυμα. ζώπισσα. πίσσα
pix arida. παλίμπισσα
pix cedri. κεδρία

Planci.

Planci. πλατύποδες
planta. πεδίον
plantago. ἑπτάπλευρον. κυνόγλωσσον
plantago aquatica. ἄλισμα
plenitudo. πληθώρα
plumbago. μολυβδαίνα
plumbum. μόλυβδος
Podex. ἀρχός. ἕδρα
pollen. πάλη
pollex. ἀντίχειρ
polypus. πολύπους
pomum dulce. μελίμηλον
poples. ἀγκύλη. ἰγνὺς. καμπὴ
popularis morbus. ἐπιδήμιος νόσος
populneum vnguentum. αἰγείρινον
populus. αἴγειρος
populus nigra. ἀχερωῒς
porcellina. ἀνδράχνη
porea. τεῦτλον
poretta rubens. βλίτον
poros expurgans. ἐκκαθαρτικὸν
porrigo. πιτυρίασις
porrum agreste. ἀμπελόπρασον
portæ hepatis. πύλαι ἥπατος
portulaca. ἀνδράχνη
posca. ὀξύκρατον. φοῦσκα
postbrachiale. μετακάρπιον
postes. φλιαί
potentia. δύναμις
potestate esse. δυνάμει εἶναι
potio. πόσις
Præcautio. προφυλακτικὴ
præcordia. διάφραγμα
prænestina nux. καρύον ἡρακλεωτικὸν
præputium. ἀκροποσθία. πόσθη. ἐπαγώγιον.
præputium reductum. περιφίμωσις
principium. ἀρχὴ
processus. ἀπόφυσις
procidentia. πρόπτωσις
profluuium alui. διάῤῥοια
prolapsus. πρόπτωσις
propulsoria facultas. προωστικὴ δύναμις
proritatio. ἐρεθισμὸς
proserpinaca. πολύγονον
prostratio corporis. ἔκλυσις
pruna Damescena. βράβυλα
prunus. κοκκυμηλέα. μηλέα
prurigo. κνησμὸς
pruritus. κνησμός. κνῆσις
Ptisana. πτισάνη
Pubertas. ἥβη
pubes. ἥβη. ὑπογάστριον
pudendum. καυλὸς
pulegium. γλήχων
pulegium montanum. κλινοπόδιον
pulegium syluestre. καλαμίνθη
pulicaria. κόνυζα
pulicaris herba. ψύλλιον
pulmo. πνεύμων
pulmonis inflammatio. περιπνευμονία
pulsus. σφυγμὸς
pulsus æqualis. ὁμαλὸς σφυγμὸς
pulsus amplus. ἁδρὸς σφυγμὸς
pulsus annuēs siue innuens. ἐπινενευκὼς σφυγμὸς
pulsus bis feriens. δίκροτος σφυγμὸς
pulsus calidus. θερμὸς σφυγμὸς
pulsus caprizans. δορκαδίζων σφυγμὸς
pulsus circūnuens. περινενευκὼς σφυγμὸς
pulsus coincidens. παρεμπίπτων σφυγμὸς
pulsus creber. πυκνὸς σφυγμὸς
pulsus durus. σκληρὸς σφυγμὸς
pulsus frequens. πυκνὸς σφυγμὸς
pulsus inordinatus. ἄτακτος σφυγμὸς
pulsus intercidēs. παρεμπίπτων σφυγμὸς
pulsus intermittēs. διαλείπων σφυγμὸς
pulsus languidus. ἀμυδρὸς σφυγμὸς
pulsus magnus. μέγας σφυγμὸς
pulsus mollis. μαλακὸς σφυγμὸς
pulsus ordinatus. τεταγμένος σφυγμὸς
pulsus paruus. μικρὸς σφυγμὸς
pulsus plenus. πλήρης σφυγμὸς
pulsus rarus. ἀραιὸς σφυγμὸς
pulsus serratus. ἐμπρίων σφυγμὸς
pulsus tardus. βραδὺς σφυγμὸς
pulsus vacuus. κενὸς σφυγμὸς
pulsus vehemens. σφοδρὸς σφυγμὸς

pulsus velox. ταχὺς σφυγμὸς
pulsus vermiculans. σκωληκίζων σφυγμὸς
pulsus vibratus. κλονώδης σφυγμὸς
pulsus vndosus. κυματώδης σφυγμὸς
puluis inspersilis. σμῆγμα
pumex. ἀλκυόνιον. κίσσηρις
punctio. νύγμα. παρακέντησις
pupilla. γλήνη. κόρη
purgamenta. λόχεια
purgatio. κάθαρσις
puris in oculo collectio. ὑπόπυον
pus. πῦον
pustula. ψυδράκιον
pustulæ. φλύκταιναι
pustula nocturna. ἐπινυκτὶς
putredo. μύδησις
Pylorus. πυλωρὸς
pyraster. ἀχρὰς
pyrethrum syluestre. πταρμικὴ
pyrites lapis. πυρίτης λίθος
pyrus. ἄπιος
pyrus syluestris. ἀχράς.

Q.

Quadrans. τεταρτημόριον
quadrantal. ἀμφορεὺς
quadratus homo. εὔσαρκος
quartana febris. τεταρταῖος πυρετὸς
quartarius. τέταρτον
quercula. χαμαίδρυς
quies. ἡσυχία
quinquefolium. πεντάφυλλον
quotidiana febris. καθημερινὸς πυρετὸς. μεθημερινὸς πυρετός.

R.

Rabies. λύσσα
radicula. ῥάφανος
radius. κερκὶς
radix. ῥίζα. ῥάφανος
radix dulcis. γλυκύῤῥιζα
ramex aquosus. ὑδροκήλη
ramex callosus. πωροκήλη
ramex carnosus. σαρκοκήλη
ramex inguinis. βουβωνοκήλη
ramex varicosus. κιρσοκήλη
ramex ventosus. πνευματοκήλη
rancidum oleum. ταγγὸν ἔλαιον
ranunculus. βατράχιον
rapa. γογγυλὶς
rapistrum campestre. λαψάνη
rationales Medici. λογικοὶ
raucitas. βράγχος
Reciprocatio aquæ. ἄμπωτις
rectitudo. εὐθυωρία. ἴξις
rectum intestinū. ἀπευθυσμένον ἔντερον
recurrens pulsus. παλινδρομῶν σφυγμὸς
reduplicatio. ἀναδίπλωσις
reduuia. παρωνυχία
refectio corporis. ἀνάληψις
regius morbus. ἴκτερος
relaxantia. ἀραιωτικὰ
relaxantia medicamenta. χαλαστικὰ
reluuium. παρωνυχία
remollientia medicamēta. μαλακτικὰ
renes. νεφροὶ
renum medicamenta. νεφριτικὰ φάρμακα
renutritio. ἀνάληψις.
repellentia medicamenta. ἀποκρουστικὰ φάρμακα
repercutientia. ἀποκρουστικὰ
repletio. πλήρωσις. πλησμονὴ
resina. καππίλαιον. πρωτόῤῥυτος. ῥητίνη. φρυκτὴ
resina cedri. κεδρία
resina pinea. κολοφωνία. ὑγρὰ. ὑγρὰ ἡ ἐκ τῶν κεραμίων
respiratio. ἀναπνοὴ
respiratio abolita. ἄπνοια
retentrix facultas. καθεκτικὴ δύναμις
retiformis plexus. δικτυοειδὲς πλέγμα
retiformis tunica. ἀμφιβληστροειδὴς
retrimentum. ῥύσμα
reuulsio. ἀντίσπασις
Rhaponticum. ῥᾶ
rhus. ῥοῦς
rhythmus. ῥυθμὸς
Ricinus. κίκι. κρότων
rigor. ῥῖγος. τέτανος

risus.

risus. γέλως
Robia herba. ἐάφος
robur. ῥώμη
rosa Græca. λυχνίς
rosa transmarina. μαλάχη
rosmarini semen. κάγχρυ
rotatores. τροχαστῆρες
Rubia. ἐρυθρόδανον
rubia minor. ἄλυσσον
rubrica. μίλτος
rubrificatio. φοίνιγμα
ructus acidus. ὀξυρεγμία
rufum. πυῤῥόν
rugæ frontis. στολίδες
rugas tollentia medicamenta. τεταμώματα
rumex. λάπαθον. ὀξυλάπαθον
ruptio. ῥῆγμα
ruscus. ὀξυμυρσίνη
ruta syluestris. μῶλυ
Ryzum. ὄρυζα.

S.

Sabina. βράθυς
saccharum. σάκχαρ
sacco excolare. σακκίζειν
sacerdotis virile. ἄρον
sacer morbus. ἱερὰ νόσος
sagapenum. σαγαπηνόν
sal. ἅλς
salis flos. ἁλὸς ἄνθος
salis spuma. ἁλὸς ἄχνη
saliua. σίαλον
saliuatio. σιαλισμός
salix. ἰτέα
salix amerina. ἄγνος
salpetrum. ἀλίνιτρον
salsa, siue salsuginosa febris. ἁλμυρώδης πυρετός
salsamentum. τάριχος. ὠμοτάριχος
salsilago. ἁλμύρα
salsum. ἁλμυρόν
saluia. ἐλελίσφακον
sambucus. ἀκτῆ
samia terra. σαμία γῆ
sampsuchinum vnguentum. σαμψούχινον μύρον.
sampsuchum. σάμψυχον
sandaracha. σανδαράχη
sandyx. σάνδυξ
sanguinaria. κορωνόπους
sanguinaria herba. πολύγονον
sanguinem è pectore reiicientes. ἀναφορικοί
sanguinem sistens. ἴσχαιμον
sanguinis effusio. ἐγχύμωμα
sanguinis profluuium. αἱμοῤῥαγία
sanguis. αἷμα
sanguis draconis. κιννάβαρι
sanies. ἰχώρ
sanuæ. λαμψάνη
sapa. ἕψημα. σίραιον
sapinus. ἐλάτη
sapo. σάπων
saponalis. κλύμενον
saponaria. κιμωλία γῆ
sapor. χυμός
satureia. θύμβρα
Scabies. ἀγρία. ψώρα
scalper excisorius. κύκλισκος
scammonia. σκαμμωνία
scamnum Hippocratis. βάθρον
scapulæ. ὠμοπλάται
scarificatio. ἐγχάραξις
scirrhus. σκιῤῥός
scissima. ὀξύα
scoptula. ὠμοπλάται
scripulum. γράμμα
scrotum. ὄσχεον
scrupulus. γράμμα
scutiformis cartilago. θυρεοειδὴς χόνδρος
Sebesten. μύξα
sebum. στέαρ
secretrix facultas. διακριτικὴ δύναμις
secundæ. δεύτερον. χορίον
securidaca. ἡδύσαρον. πελεκῖνος
sedes. ἀρχός. ἕδρα
sedimentum vrinæ. ὑπόστασις
sedum. ἀείζωον

sedum maius. χελιδονία
semen contra lumbricos. ἀψίνθιον
sementis. σπορητὸς
semicupium. ἐγκάθισμα
seminalia vasa. σπερματικὰ ἀγγεῖα
seminalis herba. πολύγονον
seminis profluuium. γονόρροια
semitertiana febris. ἡμιτριταῖος πυρετὸς
semperuiuum. ἀείζωον
sena. δελφίνιον
sene. κολουτέα
senectus. γῆρας
senex decrepitus. πέμπελος
seniores. γεραίτεροι
sentis canis. κυνόσβατος
septum transuersum. διάζωμα. διάφραγμα
sericum crudum. μέταξα
serpentaria. δρακόντιον
serpentaria minor. ἄρον
serpillum syluestre. σισύμβριον
serratula. κέστρον. χαμαίδρυς
serta campania. μελίλωτος
sertula campana. μελίλωτος
serum. ἰχὼρ
sessio in aqua. ἐγκάθισμα
seuum. στέαρ
sextarius. ξέστης
sextula. ἑξάγιον
Siccum medicamentum. ξηρίον
sigillum diuæ Mariæ. μαλακόκισσος
sigillum Mariæ. κυκλάμινος
sigillum Salomonis. πολυγόνατον
signa assidentia. συνεδρεύοντα σημεῖα
significatio febris. ἐπισημασία
siligo. σιλίγνις
siliqua. κεράτιον
siliquæ. κεράτια. ξυλοκέρατα
siliquastrum. πιπερίτης
similago. σεμίδαλις
simplex. εὐήθης
sinapi. σίναπι
sinapi rusticum. θλάσπι
sinapismus. σιναπισμὸς
sinciput. βρέγμα
singultuosa febris. λυγγώδης πυρετὸς
singultus. λύγξ. λυγμὸς
sinus. κόλπος
sinus brachij. βαθμίδες
siphac. μεσεντήριον
sisara. ἐρίκη
sitim extinguentia. ἄδιψα
sitis. δίψα
siuetta. ζίβετον
Smegma. σμῆγμα
Solanum. ἁλικάκαβος. στρύχνος
solatrum. στρύχνος
soldana. κράμβη
solis inustio. ἔφηλις
somnolentia grauis. καταφορὰ
somnolentia sine somno. κάτοχος
sopor. κάρος
sorba. οὔα
sordes. γλοιός. ῥύπος
sordes oculorum. λήμη
sori. σῶρι
souchetum. κύπειρος
Spatula fœtida. ξυρίδιον
species. εἶδος
specillum. μήλη
sphincter. σφιγκτὴρ
spina. ῥάχις
spina acuta. ὀξυάκανθα
spina alba. ἄκανθα λευκή. ῥάμνος
spina cerualis. ῥάμνος
spinachia. ἀτράφαξις
spina dorsi. ἄκνηστις
spiniuinetum. ὀξυάκανθα
spirandi difficultas. δύσπνοια
spiritus. πνεῦμα
spiritus asper. δασὺ πνεῦμα
splenium. σπλήνιον
spongiæ admotio. ἀποσπογγισμὸς
sputum. πτύσμα
Stipantia medicamenta. πυκνωτικὰ
stœchas. στοιχὰς

Squa-

Squalartum. κόκκος βαφικὴ
ſqualor. αὐχμὸς
ſquama æris. χαλκοῦ λεπὶς
Staphylinus ſylueſtris. δαῦκος
ſtella. ἀστὴρ ἀστρινὸς
ſtercus. κόπρος
ſternutatio. πταρμὸς
ſternutatoriū medicamētum. πταρμικὸν φάρμακον
ſtertor. ῥέγξις
ſtibium. στίβι. στίμμι
ſtillicidium vrinæ. στραγγουρία
ſtoliditas. μώρωσις
ſtrigmenta. ξύσματα
ſtrobilus. κίναρα
ſtruma. χοιρὰς
ſtultitia. μώρωσις
ſtupefacientia medicamenta. ναρκωτικὰ φάρμακα
ſtupor. νάρκη
Sublime. μετέωρον
ſubſidentia vrinæ. ὑπόστασις
ſuccingēs membrana. ὑπεζωκὼς ὑμὴν
ſuccinū. ἁρπαγίτης. ἤλεκτρον. λυγκούριον
ſuccus. ὀπὸς. χυλὸς. χυμὸς
ſudamina. ἱδρῶα
ſudor. ἱδρὼς
ſuffocatio vteri. ὑστερικὴ πνὶξ
ſuffuſio. ὑπόχυμα
ſuffuſio ſanguinis in oculo. ὑπόσφαγμα
ſugillatio. ἐκχύμωσις
ſugillatio oculi. ὑπώπιον
ſugillatio oculorum. αἱμάλωψ
ſulfur. θεῖον
ſumach. ῥοῦς
ſumen. ἦτρον
ſupercilium. ἐπισκύνιον. ὀφρὺς
ſupercilium terræ. ἀχίλλειος
ſupercilium Veneris. μυριόφυλλον
ſuperfœtatio. ἐπικύημα
ſuperpurgatio. ὑπερκάθαρσις
ſuppuratio. ἐμπύημα
ſuppuratorium medicamentū. διαπυητικὸν φάρμακον
ſura. ἀντικνήμιον. γαστροκνημία. γαστρὸν
ſurditas. κώφωσις
ſutura. ῥαφὴ. σῦξις
ſutura recta. ὀβελιαία ῥαφὴ
Syderatio. σφάκελος
ſymptoma. σύμπτωμα
ſyncerus humor. ἄκρατος. κατακορὴς
ſyncope. συγκοπὴ
ſynochus febris. συνόχος.

T.

Tabes. ἀτροφία. μαρασμὸς. φθίσις
tæniæ. ταινίαι
talus. ἀστράγαλος. τέτρωρος
tamarice. μυρίκη
taxus. σμίλαξ
Telephium vlcus. τηλέφιον ἕλκος
temperies bona. εὐκρασία
tempeſtiuum. ὡραῖον
tempora. κρόταφοι
tempus. καιρὸς
tempus anni. ὥρα
tendo. ἀπονεύρωσις. τένων
teneſmus. τεινεσμὸς
tenſio recta. εὐθύπορος τάσις
tentigo. πριαπισμὸς
tenue inteſtinum. εἰλεὸν. λεπτὸν ἔντερον
tepidum. γαλακτῶδες
terebra immerſabilis. ἀβάπτιστον τρύπανον
terra aurea. χρυσῖτις γῆ
terra merita. κύπειρος
terra Samia. ἀστὴρ
tetradix. ἐρείκη
tetrapharmacum. τετραφάρμακον
teſtes. ὄρχεις
teſticuli. ὄρχεις
Theriace. θηριακὴ
thuris grana. μάννα
thuris micæ. μάννα
thus. λίβανος
thus terræ. χαμαιπίτυς
thymelæa. κνέωρον
thymum. θύμος
Tibia. κνήμη
timor ſubitus. ἔκπληξις

tithymalus. τιθύμαλος
Tonſillæ. ἀντιάδες. παρίσθμια
torcular. ληνὸς
tormentilla. πεντάφυλλον
tormina. δυσεντερία.
torpor. νάρκη
toxicum. τοξικὸν
Tragacantha. τραγάκανθα
tranſpiratio. διαπνοὴ
tremor. τρόμος
tridui inedia. διάτριτος
trifolium. ἀσφάλτιον. μινυανθὲς
trifolium maius. κύτισος
trifolium minus. λωτὸς
triſſago. χαμαίδρυς
triticum. πυρὸς
triticum toſtum. πεφρυγμένον
triticum trimeſtre. σητάνιον
trixalis. περιστερεὼν
trœna. κύπρος
trogetes. θύα
tryphera. τρυφερὰ
Tuberculum. φῦμα
tumor. κήλη
tumores neruorum. φύμα
tunica adnata. ἐπιπεφυκὼς χιτὼν
turbet. πιτύουσα
turbith candidum. ἀλυπιάς. ἄλυπον
tuſſilago. βήχιον
tuſſis. βὴξ
tuſſis medicamentũ. βηχικὸν φάρμακον.

V.

Vacuatio. κένωσις. σύμπτωσις
valgus. βλαισὸς
varices. ἰξίαι
varicoſus ramex. κιρσοκήλη
variolæ. ἐκθύματα. ἐξανθήματα
varix. κιρσὸς
varum. κυλλὸν
varus. ἴονθος. ἄκνη. βλαισὸς
vas duplex. δίπλωμα
vaſorum inanitio. κενεαγγεία
vaſorum in temporibus diſſectio. ἀγγειολογία
vehemens pulſus. σφοδρὸς σφυγμὸς
velox pulſus. ταχὺς σφυγμὸς
vena. φλὲψ
vena axillaris. μασχαλιαῖαι φλέβες
vena humeralis. ὠμιαία φλὲψ
vena interna. μασχαλιαία φλὲψ
vena poplitis. ἰγνύας φλέβες
vena porta. σπληνιαία φλὲψ
vena ſine pari. ἄζυγος φλέβες
veneria. λογχῖτις
venter. γαστὴρ. κοιλία
venter imus. ὑπογάστριον
ventoſa. σικύα
ventriculi os. καρδία
ventriculus. γαστὴρ
ver. ἔαρ
veratrum. ἐλλέβορον
veratrum nigrum. μελαμπόδιον
verbena. περιστερεὼν
verbeñaca. ἱεροβοτάνη
vernicularis proceſſus. σκωληκοειδὴς
vernix. νίτρον βερονίκιον. σανδαράχη
verpus digitus. μέσος δάκτυλος
verruca. ἀκροχορδὼν
verrucoſi tumores. ὄχθοι
vertebra. σπόνδυλος
vertebræ luxatio. σεῖσις
vertebra prima. ἐπιστροφεὺς
vertex capitis. κορυφὴ
vermilo. κόκκος βαφικὴ
vertigo. σκοτόδινος. σκότωμα
veſicaria. ἁλικάκαβος. στρυχνὸς
veſica. κύστις
veternus. κῶμα
Viburnum. ῥοῦς
vicia agreſtis. ἀφάκη
victus ratio. δίαιτα
vigor morbi. ἀκμὴ
villi. ἶνες
vinca peruinca. κληματὶς
vindicta. ἐπιμήδιον
vinoſa herba. ἀμβροσία
vinum. οἶνος
vinum aminæum. οἶνος ἀμιναῖος

vinum aqua dilutum. κρᾶμα
vinum catorchites. κατορχίτης οἶνος
vinum decoctum. κάροινον
vinum dulce. γλυκὺ
vinum fœcatum. δευτερία
vinum hordeaceum. βρῦτον
vinum inualidum. ἀδυνάμον
vinum marinum. θαλασσίτης οἶνος
vinum nõ defœcatum. ἀδιΰλιστος οἶνος
vinum roſatum. ῥοδίτης οἶνος
vinum ſecundarium. δευτερία
vinum ſycites. κατορχίτης οἶνος
viola. ἴον. λευκόιον
virga paſtoris. ἀλωπεκίουρος. δίψακος
virile membrum. αἰδοῖον. στῆμα
viſus hebetudo. ἀμαύρωσις. ἀμβλυωπία
viſcum. ἰξίας
vita. ζωὴ
vitalis facultas. ζωτικὴ δύναμις
vitex. ἄγνος. λύγος
vitiligo. ἄλφος
vitiligo alba. λεύκη
vitis. ἄμπελος
vitis alba. ἀμπελολεύκη. ἀρχεζωστίς. μέλωθρον. ὀφιοσταφυλὴ
vitis ſylueſtris. ἀγριάμπελος
vitreus humor. ὑαλοειδὲς ὑγρὸν
Vmbilici egreſſio, prominentia vel ruptura. ἐξόμφαλον πάθος
vmbilicus. ὀμφαλὸς
vmbilicus Veneris. κοτυληδὼν
Vlcera capitis manantia. ἀχῶρες
vlcera oris ſerpentia. ἄφθαι
vlcus. ἕλκος
vlcus cruentum. ἔναιμον ἕλκος
vlcus depaſcens. νομὴ
vlcus lacrymoſum. δακρυῶδες ἕλκος
vlcus ſinuoſum. ὑπόκοιλον ἕλκος
Vncia. οὐγγία
vnedo. ἐπιμηλίς. κόμαρος. μαιμαίκυλον
vnguenti fæx. μάγμα
vnguentum. ἄλειμα. μῦρον
vnguẽtum Ægyptium. αἰγύπτιον μῦρον
vnguentum ſiccum. ξηρόμυρον
vnguis. ὄνυξ
Vociferatio. ἀναφώνησις
vocis priuatio. ἀφωνία
vola. κοτύλη
vola manus. ἀγοστός, θέναρ
volubilis maior. κληματὶς
voluptas. ἡδονὴ
voluulus. εἰλεός. χορδαψος
vomitus. ἔμετος
Vrachus. οὐραχὸς
vreteres. οὐρητῆρες
vrinæ difficultas. δυσουρία
vrinæ ſtillicidium. στραγγουρία
vrinæ ſuppreſſio. ἰσχουρία
vrina folioſa. πεταλῶδες οὖρον
vrinam mouentia. διουρητικά
vrinarius meatus. οὐρήθρα. οὐρητὴρ
vrtica. ἀκαλύφη. ἄκνησις
Vſtio. ἐπίκαυμα
Vteri cornua. πλεκτάναι
vterus. μήτρα
Vua. σταφυλὴ
vua paſſa. ἡλιοπεπανθεῖσα σταφυλὴ. πεπανθεῖσα σταφυλὴ
vuea tunica. ῥαγοειδὴς χιτὼν
vulſiones. τίλματα
vultus. πρόσωπον
vuluæ ſtrangulatus. ὑστερικὴ πνίξ
vuula. σταφυλὴ
vuularia. δάφνη ἀλεξάνδρεια

Z.

Zirbus. ἐπίπλοον
Zona. ἕρπης
Zythum. ζῦθος

INDICIS FINIS.

IO. GORRAEVS LECTORI.

SCIO pleraque hoc in opere errata admissa esse, quorum alia Typographis iure adscribētur, alia verò mihi imputari poterunt. Verūtamen qui viderit schedas meas non tantùm opisthographas, sed per transuersum etiam scriptas, & frequētibus obeliscis atq; asteriscis cōfusas, Typographū facilè excusabit, ea quia leuia visa sunt nec lectorem posse remorari, notare vt nō animus ita neque otium fuit. Ego verò si quid errаui veniam nō deprecor, rogo tantùm omnes viros bonos & φιλαλήθεις, vt corrigant, obliterent, méque amicè moneant. Intelligant nec me mihi blandiri cupere, nec αἱρετικῷ τρόπον velle mea defendere, sed benignè monētem benignè auditurum atque emendaturum, & si quid à me his in libris prætermissum fuisse annotauerint, libenter id postea additurum. Decreui enim, si Deus voluntati fauerit, opus hoc retexere, & intra annos aliquot multò auctius & emendatius emittere, si quale nunc est placere & probari cognouero. Vale.

283

EXTRAIT DV PRIVILEGE.

LE ROY par lettres patentes octroyees à André Wechel, marchand, Imprimeur & Libraire iuré en l'vniuersité de Paris, luy a permis & permet imprimer ou faire imprimer & mettre en vente, ce present liure intitulé IO. GORRÆI *Parisiensis, Definitionum Medicarum libri xxiiij.* & fait inhibitions & defenses à tous Libraires, Imprimeurs & autres personnes de quelque estat, qualité ou condition qu'ilz soyent, de non imprimer ou faire imprimer, vendre & distribuer ledit liure sans le consentement dudit Wechel, pendant le temps & terme de six ans, à compter du iour de l'acheuemẽt de la premiere impression, sur peine de confiscation des liures qui se trouueront par autres imprimez, ou mis en vente, & de tous despens dommages & interestz enuers ledit Wechel, & d'amende arbitraire enuers nous. Comme est plus amplement declaré esdictes lettres, donnees à Lyon le 18. iour de Iuin 1564. & de nostre regne le quatriesme.

Par le Roy à vostre relation

Signees DEVABRES,

Et sellees du grand seel en simple queüe.

Acheué d'imprimer le 16. iour d'Aoust 1564.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

[illegible]
a tt 6: de [illegible] 1758
Roma [illegible]

Int. 14.

Laboratorio Restauro Pandimiglio ROMA

1969

Digitized by Google

Digitized by Google